№ 49

361

UVA. BHSC. IyR_032

2338

UVA. BHSC. IyR_032

Quadragesimale beati Bernardini de xpiana religione.

VALLADOLID

UVA. BHSC. IyR_032

Tabula alphabetica putilis cõtinẽs principalia contenta in hoc libro.

Duersitates dank iustl t ꝙre ꝺ fit oñ
a dik multl rõnib⁹ ꝑmõe.viij.t.xxij.
Alearũ lud⁹ ipugnak ser.xlij.
Aie dignitas t ꝺsificia ei collata ser.lj.
Angelica salutatio p ordinẽ ser.lij.
Adoratio ser.ix. Assũptio btẽ marie.ꝑ.lxj
Eatorũ exercitia ꝑmõe.lxv.
b Btõr spirituũ glia i regno dei t casus malorũ ser.lx.
Beator glia subalis seu essentialis ser.lxij
Btõrũ corporũ ꝓsubali glia ser.lxiij.
Btõrũ glia accidẽtali ser.lxiiij.
Blasphemia horribilis ser.liij.
Ena dñi t de.xij.fructib⁹ sacri eucharistie ser.liiij.
c Cõtritio ser.xij. Cõfessio ser.xv.
Cõsuetudo mala t ꝺ remedijs ser.xxj.
Cõiugali pudicicia t iordinata affectiõe act⁹ matrimonialis ser.xviij.
Credere debet qlibet: ponunk aũt.xij.ipedimenta ꝙre hõ nõ credit ser.xxvij.
Caude mulierum. ser.xlvij.
d Detractio pestifera ser.xxiij.
Dimittere seu idulgẽ inimicl ser.xxiij
Dilectio diuina ser.xliij.
triplex exhibẽd⁹ ẽ honor ser.ix.
Deo qlibz tenek ad sbiectõez.ꝑ.iij.ar.iij.c.iij.
Dolores.xij.ꝗs pctõr i hora mortl patik. ser.
Duplicitas ser.xxxij. =xiiij.
e Clesiastici gd⁹ ẽpta veneratiõe honora ri debent ser.xx.
Elemosyna ser.vij.
Extremũ iudiciũ ser.xj.
Eucharistie sacm t fruct⁹ei⁹.xij. ser.liij.
Idei firmitates.xij. ser.j.
f Fidei nccitas eqtas dignitas ser.ij.
Fides xpiana ẽ xat detmiata ad quam qlibet obligak ser.iij.
Fidei.xij.nobilitates ser.iiij.
Fidei impedimenta.xij. ser.xxvij.
Fil⁹ pdigus ser.xxiiij.
Loria spirituũ btõr i regno dei t casus malorũ ser.lx.
g Glia sbalis seu eẽtialk aiar btãr.ꝑ.lxij.
Glia ꝓsubstãtialis corpor btõr ser.lxiij.
Glia accidẽtalis q̃ ẽ in btis ser.lxiiij.
Gra triplici ser.xxiij.ar.ij.
honor triplex exhibẽd⁹ ẽ deo ser.ix.ar.iij
Eiuniũ de ei⁹ obligatiõe t exẽptiõe vbi
i circa pfectionẽ ieiunij ponunk.xij.fructus ser.v.
Jesu noie glioso t titulo triũphali ser.xlix.
Indulgere inimicl t remittere. ser.xxviij.
Judicio vltimo ser.xj.
Juramentũ t piuriũ ser.xlv.
Lud⁹ alearũ.ꝑ.xlij. Libri phibiti.ꝑ.iij.ar.
Arie supadmirabil gra t glo= =iij.c.j.
m ria ser.lxj.
Mimonij sacr o: qd liceat t qd ñ.ꝑ.xvij
Mimonij sacr o t honesta mliere ser.xlviij
Martyres magꝝ p fide passi sũt.ꝑ.j.ar.ij.c.iij.
Mendaciũ execrãdũ ser.xxxj.
Mũdi ptẽpt⁹ t mũdanorũ natura ser.l.
Momen iesus glorioſum ser.xlix.
Momen iesu desiderabile ibidem
Ratio cũ suis excellẽtijs ser.vj.
o Ordines ecclesiastici qũo venerari debent ser.xx.
Oratio dñica exponik ser.vj.
Arcialitate impia ser.xxv.
p Paradisi pugna t saccomãno. ꝑ.lxvj.
Passio xpi sacratissima ser.lv.
Pctõrib⁹ supueniũt.xij.pcta i finevite.ꝑ.xij.
Pctõrib⁹ ꝙre ꝓspera a deo tribuũk.ser.xxij.
Penitẽtie ipedimẽta.xij. ser.xix.
Periuriũ t iuramentũ ser.xlv.
Eligio de q̃ pulcher dialog⁹ ser.xvj.
r Restitutio ser.xxxiij.
Restituere ꝗs obligak ser.xxxiiij.
Restitutio vsurarũ ser.xxxv.
Restituk ꝗd t ꝗtũ hõ obligak vbi de triplici dãno spũali corpali t tpali qs primo solet i ferri t de debita satisfactiõe illor.ser.xxxvj
Restitutio spũaliũ rerũ ser.xxxvij.
Restituere qñ ꝗs obligak vbi tres regule po
Restituk cui obligak hõ nunk.ꝑ.xxxviij
vbi tria ꝓsiderãk.s.titul⁹ pctiñ t tps.ꝑ.xxxix
Restituk: q̃ loco res aliene restituende sint ac ꝺ prudẽti seu discreto mõ aliẽa fstituẽdi.ꝑ.xl
Resurrectio capitl nri iesu xpi vbi agit ꝺ ipi⁹ ncẽitate tpalitate t iocũditate ser.lvij.
Resurrectio hũana ncẽria ser.lviij.
Regno vniũsali t dñio iesu xpi ser.lix.
Alutatio angelica declarak ser.lij.
s Sacm diuinũ t ꝺ his q̃ male se hñt circa illud ser.liij.
Sacri ligni vite.xij.fruct⁹. ser.liij.
Sacm: qũo qlibz se ppare dz ad suscipiẽdũ.
Tẽplũ qũo sit honorãdũ cũ gdib⁹ ecclasticis
Timor dei ser.xxx. =ser.xx.
Anitatib⁹ mũdanis t pompis.ser.xlviij
v De mltitudie malorũ q̃ ex vanitatib⁹ se= Eneratio honor t =quik.ser.xlvj.
cult⁹ deo exhibẽd⁹ est ser.ix.
Viuere bñ ẽ viuere sic decet in phemio.
Virgo maria de cui⁹ gra t glia ser.lxj.
Vanitates mlierũ in caudis ser.xlvij.
Ydolatria t cultu demonũ ser.x.

UVA. BHSC. IyR_032

Proemiū de christiane religiōis cōmēdatiōe

Incipit liber de christiana religione per totā quadragesimaz editus per sanctuz Bernardinū de senis ordinis fratz minorū. Et primo ad sequēs opus proemium vbi christiana religio diuersimode cōmendat.

Nunc manēt fides spes et

n charitas tria hec. ſ. Coz. xiij. Religionis christiane mūde z imaculate sanctimoniā ptemplātes: z miserabili eius ruine compatiētes: ad multorum aīas de pfundo vitiorū pelago eruendas et ad semitas veritatis reducēdas: duce dño nro iesu christo z dulcissima mre eius z scissimo patre nostro Francisco: libet in occurrēti q̄dragesima de christiana religione tractare. Tante nāq; necessitatis: tanteq; vtilitatis ē noticia eius: vt solum illius ignorātia erubescēda sit. sicut dicit pbs Apuleius. Ait enī: Interrogat⁹ an scias stratū facere: absq; rubore respondebis nescio: qz non pudet te non esse significū. id est. statuariū. Interrogatus an scias bñ viuere: nō audebis dicere nescio Huiusmodi enī ignorātia adeo vbiq; damnata est: vt ois natio illam gladio z igne exterminet z pfliget. Cū. n. oē animal irrōnale sciat: vt ita dicam: viuere ſm q̄ ipsum decet: quid est magis maioriq; damnatiōe in humano genere dignū q̄ ignorātia bñ viuēdi. Bene aūt viuere: est viuere sicut decet. Nihil enī adeo decet vitam nostrā: vti religiositas vera. nihil adeo pōt habere decoz vt illā Naz totus z solus decor hūane vite ipsa religiositas est. Ipsa etiam est pfectio ad quaz nati sumus: queqdem hic apprehēdenda est et semp ptinuis pfectib⁹ augenda: z tandem est in gloria pſumanda. Nam sicut Eccī. c. j. scriptū est. Religiositaſ custodiet te z iustificabit coz z iocūditatē atq; gaudiū dabit. Religiositas enī custodit. ſ. a culpa z pena. Justificat autē coz per diuinā gratiā: datq; iocunditatē. ſ. animi in pſenti: atq; gaudiū. ſ. pſūmate beatitudis in futuro. Unde hmōi christiane religionis fruct⁹ idem pſus est: qui z diuini cultus. Oium aūt vtilitatū vtilitas et oium fructuū fructus: atq; oium desideriorū finis optatus est felicitas sempiterna: ppt quā oēs substātie nobiles hoc est rōnales z intelligibiles create sunt. Quia autez nec gressu nec volatu nec natatu nec alio quocūq; motu q̄ sacratissimo cultu dei: nec alia via nisi sincerissima z imaculatissima religiōe illius: hoc est qua ei adherēt z vnit: possibile est venire ad felicitatē eternā: ideo vtilissimū existi mau⁹ desiderātib⁹ deum: viam hui⁹ sacratissime religiōis de sanctoz doctoz z mgroz theologoz traditis apire: z tractatū ipſuz ō religione christiana intitulare: vt min⁹ periti discant viuere sicut christianos decet. Talis eteni vite iam in pſenti glorioſum fructū etiam portamus cū vitam celibem inchoam⁹ ſi cut apls. ij. Coz. j. ait: Gloria nra hec est testimoniū pſciētie nostre. In futuro aūt post hanc vitā expectat eiusdē cumulatissima plenitudo: que erit potissima pars felicitatis eterne. Totum aūt deo viuere: religiōis pſūmatio est ac simul btūdinis z glorie plenitudo Quia igit ſm Chrys. Fides est christiane religionis primū z stabilissimū fundamentuz pmaq; radix atq; pncipiū diuini cultus. propterea necesse habem⁹ christianā fidem pmo firmiter stabilire. qō z intēdim⁹ agere vsq; ad sequentē feriam q̄rtā. tunc aūt pticulari⁹ ipsius christiane religiōis edificiū distinguem⁹ Ad iaciendū hmōi fundamētū christiane fidei: ad pſens q̄ttuor ptēplatiōes pmittam⁹ de fide. Prima erit de fidei christiane firmitate in qua ostendunt eiusdē fidei. xij. firmitates. Scōa de fidei necessitate: de q̄ hodie in die: vbi ostendit q̄tū necessaria ē fides. Tertia de fidei singularitate: z de hac feria. ij. agemus declarātes que homo credere obligat. Quarta de fidei gr̄ositate: z de hac in sequēti feria. iij. vbi gr̄ositatē fidei ostendemus.

Bñica in quinquagesima de mane De fidei christiane firmitate vbi declarant eiusdez fidei. xij. firmitates. Sermo primus.

Nunc autem ma

n nent fides spes charitas tria h̄ scz in se comp̄hendūt totū edificium spūale: sed fides est ipsius edificij stabile fundamentū in quo tota christiana religio stabilit. Ad qō q̄dem firmandum vel potius firmissimum demonstrādū: z ad puincendum omnes hereticos z paganos: atq; firmandū quosliz christianos va-

UVA. BHSC. IyR_032

cillantes in fide: duodecim ostendam⁹ catholice ⁊ christiane fidei firmitates. ¶Prima ē prenunciatio ꝓphetica. secūda scripturarū concordia. tertia auctoritas scribentiū. q̄rta diligentia recipientiū. Addanť alie q̄ttuor. ¶Prima est honestas ꝓientox. secūda inhonestas singulox errorū. tertia asperitas martyrioꝝ q̄rta lympiditas seu claritas miraculox. Superaddanť alie q̄ttuor. ¶Prima est diuina honorificētia. secūda est ecclesie ꝑmanentia. tertia est iudeox captiuitas. q̄rta diuine ꝓuidētie equitas.

Articulus primus de quattuor fidei firmitatib⁹ Et primo q̄ christiana fides est vera ex testimonio ꝓphetarum. Cap̄. j.

¶Rima igitur christiane fidei firmitas est p̄nūciatio ꝓphetica. Cum enī vera fides nihil aliud sit q̄ꝫ digna ⁊ debita eox que pertinēt ad fundamentū religiōis credulitas: ideo necesse est vt illa sit vera qua deo creditur: ⁊ qđ credendum est ipsum deum verū colendū. Et si ipsa credulitas haberet diminutionem vel impfectionē aut errorē: necesse esset habere similia ⁊ affectiones ⁊ opatiōes que ex ipsa credulitate descendūt. Quia igitur ī diuino cultu defectus necessarie partis ⁊ ī deū ꝗue peccatuꝫ est ⁊ error atq̄ blasphemia: iō necesse est credulitatē p̄enoiatā que fundamentum est diuini cultus ac nostre religiōis: puram esse ac liberam a falsitati errore ⁊ integram. ſ. sine diminutiōe necessarie partis. ¶Hmōi autem credulitas videlicet de deo ⁊ đ his que eius sunt que nec errorē habeat falsitatis nec diminutionē necessarie partis: neq̄q̄ innotescē potuit: nisi ꝓphecia ⁊ reuelatione diuina. ¶Propterea manifestū est fidē seu credulitatē que fundamentū est vere religionis ⁊ p̄ncipiū diuini cultus: ꝑ se esse ex ꝓphīa vel reuelatiōe diuina: nec per aliū modum innotescē potest. Solus enī deus ⁊ nō alius naturaliť p̄uidet certitudinaliť p̄tingentia que sūt futura: ergo solus ipse vel ab ipso instructus illa potest certitudinaliť p̄uidere. Talis enī est christianox catholica fides. Nulla enī alia secta ꝓphetūs solis illa innitiť in parte. ⁊ si qua innitiť: inq̄tuꝫ innititur ꝓcordat huic fidei. ¶Propterea in parte illa non errat dūmodo ꝓphetícox eloquiorum intelligentiā non peruertat. Quodq̄dem ꝓpter iudeos populos dicim⁹. q̄ in multis fidei articulis recte sentiunt: fideiq̄ catholice in hoc ꝓsentiunt inducti testimonijs ꝓphetarum. Verum vbi dissentiūt ipsa ꝓphetarum eloquia: non taꝫ falsa q̄ꝫ etiam ridiculosa interp̄tatiōe errori suo aptare conanť. Q̄ta autem admirāda ꝓcordia sit impletox et traditox per christum ad ea que de ipso et de ipsius ecclesia p̄dicata ⁊ p̄figurata fuerant in veteri testamēto: satis clarescē potest ei qui vtrūq̄ testamentū ꝑspexerit diligenť. et manifeste comp̄hendēt q̄ a nullo humano ingenio talis impletio potuisset fieri vel cogitari. ¶Hā sicut auri grana sunt inter arenas dispersa: sic magnalia ⁊ hūilia christi sūt in scripturis veteris testamēti per ptes hinc inde dispersa. Et hoc sub talibus modis: q̄ nisi per operis euidentiā ista in se simul sub debito ordine adunata: adūti nequaq̄ possent vel ad plenū veraciter intelligi: nisi per singularissimā ⁊ clarissimā visionē vel reuelationē dei. Et h̄ quidem facile est aduertere ei qui ꝓcordiam veteris testamēti ⁊ noui per expientiā ⁊ ꝑspicacē intelligentiā comprobat hanc viam tagit Aug⁹. xij. đ ciui. dei. c. x. d. Vera se narrasse p̄terita ex his que futura p̄nunciat que cum tāta veritate implenť ostēdit. Et Greg⁹. in omelia dñice de aduētu inquit: Cum multa iaꝫ p̄nūciata completa sint Dubium non est q̄ sequanť etiam pauca q̄ restant: quia sequentiū rerum certitudo est p̄teritox exhibitio.

Q̄ ex concordia scripturaꝫ fides christiana ostēdit eē vera. Capitulum. ij.

¶Ecūda autem christiane fidei firmitas est scp̄turarū ꝓcordia. Scōꝫ enī Sco. in ꝓlogo primi libri sup senten. q. ij. ¶In non euidentib⁹ nec p̄ncipia euidentia sic habentib⁹ ex terminis: non ꝓsonant firmiter ⁊ infallibiliť multi diuersimode dispositi: nisi a causa supiori ipo itellectu inclinentur ad ꝓsensum. sed scriptores canonis varie dispositi ⁊ diuersis tpibus existentes in talibus non euidentib⁹ oino ꝓcordabant ⁊ ꝓsonabant. Et h̄ pertractat Augustī. xviij. lib⁹. de ciui. dei. xl. c. d. Auctores nostri pauci esse debuerunt: ne multitudie vilesceret qđ religione cārū esse oporteret: nec tamen ita pauci vt eox ꝓsensio si sit miranda neq̄ in multitudine pb̄ox facile quis inuenerit: inter quos cuncta que senserūt conueniāt. Quod quidem sicut ibidem patꝫ: per multa exempla probat: que sunt pulcerrima ad

UVA. BHSC. IyR_032

videndū. Si quis autez obstet q posteriozes licet aliter dispositi q priozes in alijs temporibus existentes: tamen habuerūt doctrinā pcedentiū in scripturis atq credēdo acquieuerunt sicut discipuli mgro doctrine. t sic nihil dissonū a priorib⁹ pscripserūt licet deus non doceret hos t illos. Sed contra hoc obijcit Aug⁹. vbi. s. de phis De laboze litterario monimēta suoz dogmatū reliquerūt q discipulis legerūt: t licz in aliqbus essent assentientes priorib⁹ vt discipuli: alia tamē impbauerūt: vt patet ibidē ō Antistene t Aristipo: qui ambo socratici: tamen in qbusdaz ptradixerūt. Et qlīq discipul⁹ ptradicit magistro: sicut patet de Aristotele qui ptradicit platoni. Quomodo autē non ptradixissent posteriozes nostri pozib⁹ aliquib⁹: si non habuissent doctorē cōmunem eoz intellectum ad eadem non euidētia inclinātē. Ratio huius pcordantie ex exemplo solis patere potest. qui cum per diuersas feneſtras domuz ingredit: cuiuslibet feneſtre sol ab altero alterius feneſtre nullomodo discordans est. Sic fuit in scriptorib⁹ scripturarū: qui quasi feneſtre fuerunt lumini diuersoz ad illuminandū domū ecclesie dei. Nam sicut deus q est sol illuminās vniuersum: mime in semetipso discordat: sic t p̄dicti scriptozes eodem pcordi lumine illustrati in oibus extiterūt cōcordes. Unde p̄s. inquit loquēs de scriptoribus scripturarū. De medio petraz dabūt voces. id est. de medio sancte trinitatis emittunt psonātiā sensuū in scripturis Atq originē tal pcordis doctrine clariuſ exprimens subdit: Rigans. scilicet tu deus montes. id ē illos eminētes sanctos atq pphetas: de superiorib⁹ tuis. id est. de tuis optimis donis et illustratiōibus sanctis. Q autem hec int hos scribentes pcordia sit: ex munere dei et ex lectione alioz scriptoz etiaz patere potest si attente leganť hiſtorie pphetales: vbi reperitur exprese q ezechiel pphetauit in babylone tempoze quo hieremias pphetauit in iudea. Et cum non solum dicerēt illa que a moyse quasi cōmuni mgro eozum potuerunt habere sed alia multa: in illis equidem poterant dissentire cum non esset euidentia ex terminis nisi habuissent aliquē doctorem cōmunē supra intellectū humanū. Mō cum minoz admiratiōe penſanda est pcordia nō solum dictoz sed etiam operū t gestoz sanctoz oium etiam fere catholicoz qui in dei ecclesia extiterunt: ab ipso christo vsq ad tē poza nostra. Nam in his que legis et fidei nostre sunt: nec in puncto quidem discordant. licet in his que per opinionem pbabilem currunt: aliqñ aliter vnus q alter reperiat sentire. Unde per hec clarescē potest quia t posteriozes t priozes in vnū eundēq spiritū congregati: vnam pstituūt ecclesiam sponsam vnicam iesu saluatoris: in vnam et eandem fidem: in eandem spem atq in eandem charitatem spiritualiter ordinatā. vt verificetur qđ Mat. xxj. c. scriptum est: q turbe que precedebāt t que sequebanť clamabant dicentes: Osanna filio dauid: benedictus q venit in noie: pax in terra t gloria in excelsis

Vera ostēditur christiana fides ex scribentiū auctoritate t dignitate. Capitulum. iij.

Tertia firmitas est auctoritas scribentium. Nam aut libri scripture sunt istoz auctoz quozum esse dicunť: aut non. Primo autez si sunt eozum cum mendaciū maxime in fide t moribus tāta scueritate pdemnēt: quō verisimile est eos fuisse mentitos dicēdo: Hec dicit dñs: si deus non fuisset locutus. Si autez dicas illos fuisse deceptos non autē mentos. Cōtra Ait eni apostolus. j. Coz. xij. Scio hominē in christo ante annos. xiij. siue in cozpe siue extra cozpus nescio deus scit raptuz hmōi vsq ad tertium celum. Et scio hmōi hoiem siue i cozpoze siue extra cozpus nescio deus scit: quoniam raptus est in paradysum: t audiuit archana verba que non licet hoi loqui. Quequidem assertiones non videnť fuisse absq mendacio graui: si asserēs non fuit de hmōi certus. Asserēs nanq dubium tanq̄ veruz et certuz: mēdacium vel non longe a mēdacio est. Ex illa nanq reuelatiōe apostoli t ex multis alijs factis manifeste pcludit: q intellectus eoz non potuerūt induci ad asserendum ita firmiter de illis quoz non potuerūt noticiam ex naturalib⁹ obtinere sicut asserūt nisi ab agente supnaturali fuissent supnaturaliter illustrati. Si iterū dicas ppter lucruz fuisse mentitos: aperte ptrariū patet cum p illis ad que hoies inducere voluerūt: non solum tpalia bona sed tribulatiōes maximas atq vltima suplicia sustulerūt. Secūdo autem si predicti libri non sunt eoz q ꝫ asserūt graue incōueniens esse videť: qz sic negabit quicunq alius liber t forma illius cuius liꝫ esse dicitur. Quare eni isti soli falso ascripti sunt auctoz: quoz non erant: qđquidem dicere absurdum manifeste apparet. Amplius

UVA. BHSC. IyR_032

aut illi qui libros eis ascripserūt fuerūt christiani: aut non. Primo autem si fuerūt christiani: quō tales libros eis tā mendacit ascripserunt: cum lex christiana tam seuere mendacium psequit. Ps. testante qui ait: Perdes oēs qui loquunt mendaciū. Quō etiaz asserunt deum multa fuisse locutum que ibi narrant: z personis quibus libri intitulant si hec vera non extiterūt. Quomodo insup libri isti ita autētici extiterūt atq ita diuulgati esse talium auctoz: nisi fuissent coz: z ipsi auctores autētici extitissent. Unde August. xxj. lib. de ciui. dei. c. ij. loquēs de christo ait Primus xps p pphetas deinde p seipsum postea per apostolos q̄tum satis est indicat locutus. Scripturā pdidit que canōica noīat eminētissime auctozitatī. Et in decretī di. ix. c. Si ad scripturas admissa fuerint officiosa mendacia: quid in eis remanebit auctozitatis: que tandez de scripturis illis sentētia pfertur: cuius pondere ptentiose falsitatī obteritur improbitas. Et. c. ego iterū ait: Ego solis eis scriptoz libris qui canonici appellātur didici hunc timorē honorēq referre vt nullum eorum scribēdo errasse audeam credere: aut si in eis aliquid offēdero qō videaī ptrariuz veritati: nihil aliud existimo q̄ mendosum esse codicem vel non esse assecutum interptem qō dictū est: vel me minime intellexisse non ambigā. Alios autem ita lego vt q̄ta licz sctitate q̄ta doctrina polleāt: non ideo veram putē quia ipsi ita senserūt: sed quia mihi per alios auctores vel canonicas vel pbabiles rationes: qō a vero non abhoz reat psuadere potuerūt. Secūdo autem si illi qui p̄dictos libros scripserūt non fuerunt christiani: non videtur verisimile q voluerit tales libros pscribere atq alijs ascribē z sectam z ritum viuendi magnificare cuius cōtrariū credebāt z obseruabāt. Hec Scotus vbi supza.

Que pertinent ad fidem christianam q̄ta diligentia sint recepta. Capitulū. iiij.

Q Tarta firmitas est diligētia recipientiū que sic patere potest. Aut enī nulli credes de ptingēti qō nō vidisti: z ita non credes mundū factuz fuisse ante te: nec locum esse in mūdo in quo nō fuerīs: nec istum esse patrē tuū: nec istā matrem tuam: z sic talis incredulitas destruet totam polyticā vitam. Si autē vis alicui credere de ptingentibus qō tibi non est nec fuit euidens: cōmunitati maxime credenduz est siue illis quos tota cōmunitas approbat: et maxime si cōmunitas illa famosa est z honesta: z cum maxima diligētia recipit approbāda. Talis vtiq est scripture canon. Tāta nēpe apud iudeos de libris habēdis ī canone solertia fuit: z tanta apud christianos de librī recipiendis tanq autenticī q de nulla scriptura p autētica habēda tanta solicitudo inuenta est: pcipue cum tam solēnes cōmunitates de scripturis ipsis curam gesserūt tāq de ptinentib⁹ ad salutem necessaria. Unde Aug⁹. lib. xviij. de ciui. dei. xxxviij. c. ait: q etiam scriptura enoch de qua iudas in canonica sua mentionē facit non recipit in canone. Et multe alie scripture ō qbus fit mētio in libris regum. vbi aperte demōstrat q illa sola in canone recepta sunt que auctorez nō sicut hoies sed pphete dīna inspiratiōe scpserunt. Et. xl. c. ait: Illi israelite quibus credita sunt eloquia dei nullo modo pseudo pphetas cum veris parilitate sentētie pfunderent: sed pcordes inter se atq in nullo dissentientes sacrarū litterarū veraces ab eis cogscebant z tenebant auctores. Hec ei tā Sco. vbi supra.

Articulus. ij. vbi ponunt alie quattuor christiane fidei firmitates. Prima est de honestate z rationabilitate credendoz ī christiana fide. Capitulum. j.

P Rima firmitas ē honestas seu rationabilitas credēdoz z in christiana fide ptentoz. Sane sola catholica fides credit deo. Nam christiane fidei solus deus veritatis imo de⁹ veritas testis est. Nam siue credat per miracula seu per oracula pphetarū vbiq z in oib⁹ illi credit cuius testimonijs credit. Qua de re si in aliquo erraret qō tamen impossibile est: non ei esset imputandū sed ipsi testificāti deo cuius fidei ipse est dator testificator z doctor. Sola enī christiana fides ad spem venie gratie z glorie subleuat hūana corda: dū predicat imensam magnitudinē mie dei: z tam imensam q miseriam nostrā assumere dign⁹ est. Nulla etenī via magis suaderi cōmunitati generis humani potuit: deuz glorie suenos velle habere psortes q̄ per ō q miserie nostre psortium inijt z multo efficaci⁹ q tam ignomiosam atq acerbissimā mortem subijt. Quid enī magis ad spem venie mentes erigere potuit z verisimili⁹ ostendere valuit

UVA. BHSC. IyR_032

deum velle misereri hoīb⁹ q̄ q pf miarū p-
prio filio suo vt eis pcēt nō pepcit: t ipse filius
vt īmunes t illesi ipsi abirēt latrocinioz ipso
rum dīgr⁹ ē pferre suspēdiū. Credulitas eni
hoz ē qui ruinā despatiōis in pctōrib⁹ penit⁹
phibet t aūtit: t spē magnificā velut colūnā
firmissimaz in corde hūano erigit t ꝓfirmat.
Hec sola ē que corda subūsa erigē poztare et
fulcire sufficit. Oēs eni alie secte oēsq; erro
res aut fulcimēta spei penit⁹ tollūt: aut debi
lia adhibēt fundamēta instar festucaruz vel
palearū que supportare coz hūanū oīno nō
pūt. Sola eni catholica fides ad verā t viui-
ficā charitatē inflāmat. Sicut eni ignis ignē
maxime generat atq; ꝓtactu suo q̄ sūt igni-
bilia inflāmat. Sic ignis dīne dilectiōis bñ-
ficio dñice incarnatiōis p credulitatē cordib⁹
hoīuz aplicat⁹ ignē sctē dilectiōis in deū in
illis generat amoreq; viuifico incēdit atq; in
flāmat. Cetera nāq; bñficia dei velut scintille
sunt ac ꝓmodice puule ad inflāmāduz hūa-
na corda. Bñficiū aūt incarnatiōis atq; redē
ptionis nō solū est sicut mōs ign⁹ cordibus
nr̄is inflāmādis p credulitatē apposit⁹: imo
incompabilit maioz ignis q̄ eēt tot⁹ mūdus
si tot⁹ arderet. Qto eni maioz ē dei fili⁹ toto
mūdo: tāto corda hūana magr calefacē dz et
inflāmare p hāc credulitatē ei aplicat⁹ q̄ to-
tus mūdus corpa nr̄a si tot⁹ ardēt. Quot āt
sunt tozres t faces alīq; ignes ad calefacien
da corpa calore sensibili: sic sunt dei bñficia
ad calefaciēda corda calore dīni amor. Ma
nifestū est igit q si tot⁹ mūdus ardēt modic⁹
ignis eēt ad calefaciēdū qb̄cūq; corpus: imo
nullus compatiōe bñficij hui⁹ ad calcfacien-
dū corda hūana. Dia ꝥo alia bñficia cordib⁹
aliarū gētiū implicant q̄ vt dixim⁹ q̄si modi-
ce scintille sunt ad hūc ignē. Manifestuz est
oēs alias gētes a dīno amore frigidas eē cō
patiōe christianoz: t iō mortuas cū calor ille
solus sit viuific⁹ t vital. Preterea q̄d honesti
us atq; rōnabili⁹ q̄ deū tanq; finē vltimū su
per oīa diligi t primū sicut seipsum. i. ad id
ad qd̄ seipsum dz diligē sm Greg. In his eni
duob⁹ pcepti tota lex pēdet t ppha sicut dr
Mat. xxij. Sola etiā christiana fides mētib⁹
aplicat maximū dī timorē dū p eā credit iu-
sticia ei⁹ in vltiō districta t ꝓtumaces atq; re-
belles eiusq; vindicta t eīna eē duratiōe t in
cogitabil acerbitate. Oēs eni alie secte t hūc
timorē t alias affectiōes aut penit⁹ tollūt aut
pūt dīnitas diminutiōe deo iniuriosa. Quid
etiā honesti⁹ q̄ qd̄ Mat. vij. scrip. ē. Dia q̄-
cunq; vultis vt faciāt vob hoies t vos facite il
lis. Ex isti q̄si practicis ꝓncipijs alia pcipua i
scripturis sequunt: tradita dīno rōnis ꝓsona et
honesta sicut de rōnabilitate eoz sigillatim
claresce pt cuilibet speculāti: de pcepti ꝓsilijs
et sacris fidei orthodoxe qz i oīb⁹ videt eē q̄si
q̄dā explicatio legis nature: que sm aplm ad
Rho. j. c. scripta ē in cordib⁹ nr̄is. De hone-
state aūt christiane legis ait Aug⁹. ij. de ci. dei
c. xxviij. Nihil turpe aut flagitiosuz spectan-
dū imitādūq; vnicuiq; ꝓponit vbi mira dei
aut miracula narrāt aut dona laudant aut
bñficia postulant. hec de moribus. Sz t ō cre-
dibilib⁹ etiā patz: qz i christiana fide nihil de
deo credim⁹ vel sentim⁹ qd̄ aliquā imporet
ipfectionē: imo etiā magr attestat pfectiōi di
uine q̄ opositū ei⁹. Patz de trinitate ꝓsona-
rū de incarnatiōe verbi t sic de ceteris sctissi-
mis t rōnabilib⁹ atq; honestis.

Qta fulgeāt honestate t rō-ne que cōtinent in christiana fi-de. Capitulum. ij.

Ecūda firmitas ē inhonestas et
irrōnabilitas singloz erroz. Qta eni fuit amētia paganoz colen
tiū idola opa manuū suarū in qb⁹ nihil ē nu
minis sicut satis oīdūt etiā ipsi nāles phi: q̄
multo efficaci⁹ doctozes scti. Quid etiā addu
cere pūt deceptissimi saraceni illius vilissimi
porci machometi sectatozes. Quid inq̄ pro
cepturi allegare poterūt qd̄ porcis t asinis cō
uenit gulā t coitū p vltia btitudie expectan-
tes? Quā etiā remūeratiōnē t pmissiōnē de
spicies phs Auicēna: q̄ q̄si extitit illius secte
ix. metaphysice. ij. c. alium q̄si pfectiōē finez
magisq; rōnali hoi ꝓgruētē ponēs ait: Lex
nr̄a quā dedit machomet⁹ oīdit pfectiōnē fe
licitatis t miserie q̄ sunt sm corp⁹? Sz ē alia p
missio q̄ apprehēdit intellectu. Et addit: Sa-
pientib⁹ multomagr fuit cupiditas ad osten-
dendū aliā felicitatē q̄ corpoz: q̄ q̄uis dare
tur eis: nō tñ attēderūt nec tñ appciati sūt eaz
cōpatiōe felicitatis q̄ est ꝓiūctio ꝑme vitati. Ju
dei q̄q; insensati t rudes nouū testm ꝓdēnāt:
qd̄ qdē in veteri testō ꝓmittit: sic oīdit apls
ij. c. ad Heb. oīdēs q̄q; ipsi pide sint eoz cerimo
nie sine xp̄o. Nōne xp̄m aduēisse t ita nouū
testm ab ipso ꝓncipiat ꝓmulgatū t sic autēti
cū foze acceptādū eoz ꝓphīc oīdūt. Unde
Gen. xlix. c. scp̄. ē. Nō auferet sceptr⁹ ꝺ iuda
et dux de femore ei⁹ donec veniat q̄ mittēd⁹
est t ipse erit expectatio gētiū. Dan. q̄q. ix. c.
scp̄. ē. Cū venerit sctūs sctoz cessabit vnctio
vra. Quid eni asini manichei fabl̄ant ꝓmuz
māifestū cū t ipsi t si nō fuerit ꝓmi mali: tam
fuerit multū mali: tātaq; cecitate obtenebra-

UVA. BHSC. IyR_032

uit eos malū vt nō intelligerēt q̄ oē ens īq̄tū ens est bonū: nec coguerūt q̄ vet⁹ testm̄ in nouo fuerit autētice aprobatū. Etsi etiaz multitudo hēticoz habuit ortum nisi de scripturis sacris male intrpretati: sicut testat Augu. in li. lxxxiij. q. lxix. di. Non pōt error qui palliat christiano noie oriri nisi de scripturis nō intellecti Et h̄ ī hoc q̄ p̄cedētia t seq̄ntia nō ptulē solz circūstātia scpturarū illūtare sniaz vt hz ibidē. q. v. Et addit: Nec etiaz alia loca scpture ptuleŕt: vñ hēses exorte sūt p se legēdo q̄ pferēdo repulse sūt: q̄ pferētes repulsi sunt q̄ pferētes sniās diūsas adduxerūt q̄ ex se mutuo iuicē videri potuerūt q̄lit eēt intelligendū. Cōtra q̄s ē aug. verbū ꝫ epłam fundamēti: Nō crederē inq̄t euāge. nisi q̄ ecclie catholice credo q̄ totū canonē eccliē vt certuz recipiat. Quid etiā dicem⁹ de varijs doctrinis t sectis phoz mlta irrōnabilia ptinētib⁹ sicut de policijs diūsis a varijs phis diūlmode ordiatis. in. ij. pol. Arist. pbat. Policia q̄z sua in q̄busdā est etiā inhonesta. Nam tradēs policiā suā inq̄t: Expedit ad tēperāti am coitū facē senioz⁹: dicitq̄ nullū orbatū debere nutriri atq̄ horrēdā insaniā supadit di. q̄ si q̄s generauerit filios vltra sufficiētiā diuitiarū anteq̄ sentiaŕ vita: fiat aborsus Hec Sco. vbi. s.

De aspitate martyrioz quib⁹ aprobata ē christiana fides. Capitulum. iij.

Tertia fidei firmitas ē martyrioz⁹ aspitas. Per martyria nāq̄ vītas fidei clari⁹ eluceſcit q̄n patus ē hō mori p veritate quaz p̄dicat. Mā t xp̄s p fidei testionio mortu⁹ ē: similit t pphe ac euāgeliū p testionio fidei mortui sunt esaias hieremias ezechiel t alij multi. Pro fide aūt christiana q̄z passi sint martyres ondit apl's ad Heb. xj. c. d. Sci p fi. vice. reg. opati sūt iustitiā: adepti sūt repromissiões. Obturauerūt ora leonū: extinxerūt impetū ignis: effugauerūt aciē gladij: qualueŕt ō infirmitate: castra vteŕt exteroz: acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alij aūt distenti sunt nō suscipiētes redēptionē vt meliorē inuenirēt resurrectionē. Alij vo ludibria t verbera expti insup t vincula t carcēs: lapidati sūt: secti sūt: tēptati sūt: i occisiõe gladij mortui sūt. Circūieŕt i melotis t i pellib⁹ caprinis egētes āgustiati afflicti q̄b⁹ dign⁹ ñ erat mūdus. In solitudib⁹ errātes: i mōtib⁹ t in speluncis t i cauīnis terre. Et hi oēs testionio fidei pbati iuēti sūt. Tāto ardore fidei martyres illi feruebāt vt i oib⁹ oprobrijs vitupijs t supplicijs sp sentirēt dulcorē ac iocūditatez Ad h̄ eni sūmū producebat illos fidei feruoz et dulcoz vt q̄z to ḡuioza p xp̄o portaueŕt tanto se vltro ad durioza tolerāda offerrēt. Etsi in psona martyrū ad Rhoma. viij. c. apl's ait: Quis nos sepabit a charitate xp̄i? Tribulatio an angustia: an psecutio: an nuditas: an periculū: an fames: an gladi⁹? Sic scriptū ē. q̄z ppt te mortificamur tota die: estimati sum⁹ sic oues occisiõis. Sz i his oib⁹ superam⁹ ppt eū q̄ dilexit nos. Cert⁹ sum eni: q̄ neq̄ mors neq̄ vita: neq̄ āgeli: neq̄ p̄ncipat⁹: neq̄ vtutes: neq̄ instātia: neq̄ futura: neq̄ fortitudo: neq̄ altitudo: neq̄ pfundū: neq̄ creatura alia poterit nos separe a charitate dei que est i xp̄o ihesu dño nr̄o. Ecce q̄z ta q̄toq̄ ardore fidei scti martyres p fide orthodoxa sunt passi. Q̄to igit supplicio digni sunt q̄ neglecta imo despecta illoz fide p corpib⁹ ab egritudie liberādis recursuz hūt ad vetulas īsensatas t magas aut ad q̄scūq̄ incātatores vel incātatrices q̄ p alijs t demētijs suis firmādis i feruēti aq̄ p tps vicesime ptl hore digitū nō tenerēt. Sz h̄ alibi lat⁹ tractāduz ē. De demētia p̄sumata. Credit cec⁹ cani de via et baculo de aq̄ pfunda. Credit q̄z expto i arte sua: t nō credit martyrib⁹ sctis t xp̄o q̄ tot t tāta supplicia atq̄ morte sustiueŕt p fide sua.

Q̄z p vera miracla testat de⁹ vera eē christianā fidē. Cap. iiij.

Quarta fidei firmitas ē miracloz⁹ lympiditas seu claritas. Nulla nē pe gēs nulla secta miracla hz p̄ter xp̄ianā fidē quā sp t comitata sūt miracula t secuta. Mā ab ipso abel vsq̄ ad legē datā p moysez t i gēte hebreoz mirabilia multiplicia atq̄ ab exitu egypti vsq̄ ad ingressuz terre promissiõis comitata atq̄ p̄solata sunt: gētēq̄ t plz hebreoz nec deseruit eā donec ipsa deseruit fidē verā: tūc eni cū ipsa fide i apl's t alijs ex iudea credētib⁹ trāslata sūt ad eccliaz ex iudeis t gētib⁹ congregatā ac p dei grāz vsq̄ i hodiernū diē euidēt pseuerāt i illa: ita vt ea posita videāt etiā miracula posita: atq̄ ea remota videant miracula remouē vt q̄si sint ipsi⁹ fidei testionia t effectus inseparabilit p̄comitātia illā. Nec eni idolatre q̄s paganos vocam⁹: nec gēs machometi q̄s dicim⁹ saracenos: neq̄ iudei neq̄ heretici legū ac sectarū suarū vnq̄ aliq̄ miraculū hūt. Mā licet hētici p sua pfidia morant nunq̄ tñ miracula hūt vel habuerūt. In cui⁹ mysteriū Exo. viij. magi i illo digito defen-

UVA. BHSC. IyR_032

dere nō valentes sicut aaron in cynises conuertere puluerē terre: iō dixerit dicit⁹ dei est hic. Miracula aūt appellam⁹ virtutis solius dine in solitas opatiōes atq; mirandas cursuiq; nature ꝓtas q̄les vtiq; fūt suscitatiōes mortuoꝝ: illūiatiōes cecoꝝ. mūdatiōes leproꝝ: liberatiōes demoniacoꝝ: effugatiōes t religatiōes demonioꝝ: t similia q̄ omia nisi virtute dina fieri nequaq; pūt. Propter t vera di testionia sunt: nec q̄dē xp̄iana recepta ē fides: nisi dinis testionijs. i. miracul' ꝓfirmata: nec creditū est aplis t ppbis nisi doctrinā suā miraculis ꝓfirmarēt: q̄ testionijs creditū est dei aut testionia nō pūt in aliq̄ ee falsa. Ih̄ū dei testionij crediti fūt articuli fidei t recepti: q̄re t ipsi oēs veri necessario sūt. Qz ergo tā mirificoꝝ operū testionijs solā christianā fidē ꝓfirmare nec ab initio cessauit nec adhuc etiā cessat misericors ds: nec ee est hanc solā eē veridicā ipsiq; placitā atq; grātā. Amplī⁹ nōne i nole dilectissimi dñi nr̄i ihesu christi crucifixi t mortui alij mortui ab ei⁹ aduentu mānifeste sunt p aplos suscitati: t p viros sanctos etiā hodie suscitant. Et q̄d etiā mai⁹ seu euidēti⁹ miraculū est ipsi apli martyresq; cōfessores mortui mortuos suscitāt t alia multa miracula opant: t ad ipsos iā mortuos viri fideles p impetrādis miraculis sepe recurrūt atq; p illos obtinēt illa fieri. Aparet igit hāc fidē nō solū in viuis: ꝫ etiā in mortuis fidelib⁹ miracula obtinē. Infideles ꝺo atq; hereticī sicut nec viui pūt aliq̄d apud deū: sic etiam mortui nec se pūt nec alios adiuuare. Apparet q̄q; solidi⁹ testioniū de veritate fidei dū ei fideles etiā mortui miracul' attestāt t quā viui tenuerāt etiā p⁹ mortē miracul' approbāt et' ꝓfirmāt. Ex his oīb⁹ mānifeste aparet q̄ si in fide christiana ē error deo q̄ neminē pt fallere imputādū est. Ih̄ū Rich⁹. j. de trini. ij. c. ait: Dñe si ē error a te decepti sum⁹: nā tot et tātis signis ꝓfirmata sunt q̄ nō nisi p te possent fieri. Si q̄s aūt obstet miracla illa neq̄q; fuisse facta. Rūdebim⁹ ei si xp̄ian⁹ ē t hac in fidelitate decept⁹ illud q̄d ait maxim⁹ in sermone plurimoꝝ martyrū vbi inq̄t: Magni piculi res ē si p⁹ ppbarū oracula p⁹ aplorꝝ testimonia p⁹ martyrū vulnera veterē itaq; fidem q̄si nouellā discutē ꝓsumas: t p⁹ tā manifestos duces in errore pmaneas t moriēti um sudoreſ ociosa disputatiōe ptēdas. Si q̄s aūt vel extiterit infidelis vel alia deuota curiositate fuerit incitat⁹. Rūdebimus ei q̄ vel fuerūt facta miracla i xp̄iana fide: sicuti christianoꝝ scripture testant aut nō. Si aūt fuisse facta fateris: sufficit nob te veritati ꝓsentire, Si aūt negas oia illa fuisse facta te ꝓuincim⁹ multiplici via. Primo. s. euidētissima rōne si mul t aucte. scō o compatiōe. tertio experimentatiōe. Primo q̄dē rōne patet t aucte Aug⁹. xxij. li. de ciui. dei. c. v. vbi inq̄t: Si illa miracula facta eē nō credūt nob vnū grāde miraculū sufficit: q̄ iam orbis terraruꝫ sine vllis miraculis credidit ꝛc. multū notabilia q̄ tangit in. j. c. Si q̄s āt diligent pēset tria h̄. Prio q̄ hāc fidē p̄dicauerit. scō o q̄d p̄dicauerūt. tertio q̄b⁹ p̄dicauerūt. Patent aīadūtet sine miraculis mūdū fuisse ꝓuersum ad fidē extitisse miraculū miraculoꝝ. Primo nāq; ꝓsidera q̄ hāc fidē predicauerit p q̄ vbi. s. audi Aug. dicētē: Siq̄dē q̄b⁹ credim⁹ dicat incredibile esse: nō min⁹ credibile ē hoies ignobiles infirmos pauciſſimosq; ac impitos rem tā incredibilē tam efficacit mūdo t i illo etiā doctl psuadē potuisse vt mūdus illa credat sic t credidisse videt. Sco o ꝓsidera q̄d p̄dicauerit: o q̄ Aug⁹. Ꝺ epam fundamēti. Quis tantam multitudinē ad pctā pnā ad legē ꝓtrariā carni t sanguini seruādam inducēt nisi ds. Tertio q̄q; ꝓsidera q̄b⁹ p̄dicauerūt. Ih̄ū Aug⁹. de ciui. dei. xxij. li. c. ij. ait: Quid incredibili⁹ q̄q; ad legē ꝓtrariā carni t sanguini doctis pauci rudes t paupes possent plurimos potentes t sapiētes ꝓtē. Qō q̄dē patet de multis sapientib⁹. Primo fidei rebellib⁹ postea ꝓsis: vt de paulo pus pſecutore: t de augustino pus p manicheos aliq̄lit seducto postea doctore illustrissimo: de dionysio pus pagano pbo postea pauli secretissimo ac illustrissimo discipulo: t cypano pus sceleratissimo mago postea sctissimo martyre doctore t epo t sic de alijs innūis. Sco o te ꝓuincim⁹ compatione. Ih̄ū Aug⁹. li. iij. de ciuit. dei. c. xviij. Si libris magicis t angurijs credūt cur cuz illis libris credē nolūt ista esse facta? Tertio te ꝓuincim⁹ euidēti experimētatiōe. Naz quedam miracla tāta euidētia sunt patrata q̄ nisi ab oino ꝓteritis mētibus negari nequaq; pūt: sicuti sunt miracla facta a bto sil uestro corā pstātino imatore: tā in curatiōe ei⁹ lepre q̄q; in disputatione ꝺ iudeos q̄ vtiq; facta tanq; celeberrima mūdū mime latuerūt. Si q̄s iterū obstet q̄ miracla faciet t antichrist⁹. Rūdebim⁹ ei q̄ magā dzia int vera miracula dei t facta antichristi falsa miracla diaboli. De differētia tractat Aug⁹. de vtilitate credendi. Mirabile inq̄t voco q̄q̄d arduū supra spē vel facultatē mirātis aparet quedaꝫ summā admirationē faciūt: q̄dā magnā gratiam t beniuolentiā ꝓciliāt: q̄lia fuerūt christi miracula: t alia plura q̄ ibi diffuse tractat;

UVA. BHSC. IyR_032

nosq; de hmōi differētia lati⁹ alibi tractaturi sumus.

Articulus. iij. de quattuor vltimis firmitatib⁹ t ostēsio q; sola fides christiana honorificat deum. Capitulum. j.

p Rima fidei firmitas ē dei honorificētia. Sola enī fides xp̄iana p̄dicat ea q̄ maxīe honorē dei suadēt. Sola. n. xp̄iana fides idolatriā de ḡ secko extugauit q̄ tñ ab initio legī vsq; ad christū nō solū in p̄lio paganor⁹ ꝫ nec etiā in p̄lio iudeorū potuit aliq̄ mō excludi. Sola xp̄iana fides dilatat magnificētiā cultus vni⁹ dei. Nā p fidem xp̄i tot⁹ mūdus plus accessit ad veritatē t etiā intelligētiā q; vnq; potuerit fieri i lege: nūc aūt tāta credit veritas diuinitatī vt etiam in trib⁹ psonis summe vn⁹ t summe simplex oīno eē credat t a sapiētib⁹ intelligatur Sola enī xp̄iana fides ē que ī nullo detrahit potētie dei cū ois secta p̄ditiōis eidē ex toto detrahit vel ex p̄te. Adulta enī dicit ois huiⁿ modi secta creatorē nō posse vel nō alit posse ea facē q; faciat. Sz ipsa sola catholica fides libtatē potētie ei⁹ t credit t p̄cedit ī vltio. Similit t āplitudinē t fortitudinē que tria simt accepta: videlicet libtas fortitudo t amplitudo potētie t ḡ in vltio rō sunt siue explicatio oīpotētie lucida t pfecta. Est enī oipotentia verissima rōe: potētia libera i vltio libtatī: et fortis i vltio fortitudis t ampla i vltio amplitudis. Sapie q; ipsi⁹ etiaz multi ꝓtumeliose detrahūt ꝫ generalit oēs hēticī t incredulī ei⁹ dem detrahūt bonitati. Alie enī male sentiunt de iusticia ei⁹ sicut q̄ dixerūt ipsum nūq; reqrē vel vindicare pcā aut saltē eternis eā nō vindicaturū supplicijs. Aut male sentiūt de mia: sicut q̄ dixerūt nō eē reūsionē aiab⁹ post lapsum t destruxerūt pniam t oēm aliā viā reūsiōis ad ipsum deuz. Alij de bñficijs eius tāto neq̄us tāto pnitiosi⁹ senserūt q̄to maiora eiusdē bñficia ausi sunt discredē t negare q̄lia sunt bñficiū incarnatiōis filij dei et redēptiōis generī hūani: repatōq; ipsi⁹ t ad g̃tiā t ad gloriā sempiternā. Alij ꝫ libalitatē ipsius t largitatē neq̄ssime blasphemare nō verētur q̄ negāt eū esse remūneratorē delictorū suor⁹. Similit ꝓtra g̃tuitā t naturalē ei⁹ bñficentiā multi in ꝓtumeliā dei delirauerūt attribuētes bona q̄b⁹ in mūdo isto vtimur. vt fato vel stellis vel cuidā nature dicētes herbas t plātas fruges t fruct⁹ nō a deo creari ꝫ terrā a seipsa hmōi p̄ducē. Vides igit q; sola catholica fides dei ꝓtumelias declinat t fugit atq; honoris sui diminutiones abhorret sola sentiēs de ipso magnifice sicuti ipsuz decet. Sola igit est q̄ ipse honorificat absq; detractiōe sui honoris vel ꝓtumelia sui. Quare manifestū est hāc solā esse veridicā t ei acceptabilē fidem.

Qz stabilis pmanētia ecclesie dei ostēdit verā esse christianam fidem. Capitulū. ij.

s Ecūda xp̄iane fidei firmitas ē ecclesie pmanētia. Nō enī pōt deficē fides ecclesie dei q̄ supꝑ firmā petrā xp̄m fundata ē. Tñ Mat. xvj. c. ait dñs ad petrū. Tu es petr⁹ t sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā: t porte inferi nō p̄ceua. adū. eā Nec etiā deficē pōt fides quā de⁹ p pñtiā suā semp tuet: sicut ipse Mat. xxviij. c. pmisit d. Ego vobiscū sum oib⁹ dieb⁹ vsq; ad ꝓsūmationē seculi. Nō pōt deficē fides p q̄ ꝓseruāda filī⁹ dei ad pfm orauit. Tñ Luc. xxij. ait dñs ad petrū. Ego p te rogaui petre vt non deficiat fides tua: t tu aliq̄n ꝓuersus ꝓfirma frēs tuos. Hinc Aug⁹. de vtilitate credendi c. viij. ait: Dubitam⁹ nos ei⁹ ecclesie gremio credē q̄vsq; ad ꝓsūmationē generī hūani ab aplica fide p successiōes ep̄or⁹ firmata hereticis circūlatrātib⁹ culmē auctatī obtinuit. Et parū post subdit: Quid ē aliud ingtum esse ori dei q; tāto labore p̄dicte auctī resistē velle ꝓbat etiā firmitas fidei nr̄e ex sn̄ia gamalielis Act. v. Si ē ex hoīb⁹ ꝓsiliū ḡ aūt op⁹ dissoluet: si vo ex deo ē nō poteritis. s. dissoluē eos: ne forte t deo repugre inueniami.

Qz christiana fides ex iudeorū captiuitate ostendit esse vera Capitulum. iij.

t Ertia firmitas est iudeor⁹ captiuitas q̄ tāto tpe p̄durat. Si enī dñs iesus xp̄s fuit ab eis ex vero zelo et recto pcussus t reprobat⁹: tūc p̄m legē t p phetarū p̄missa debuerūt tam tpaliter q; spūaliter foueri a deo etiaz plus q; ante t p̄cipue cū nusq; ab idolatria fuerūt sic imunes sicut erāt tpe christi. Quō g̃ t ex q̄ cā a tpe illo t citra sic sunt tpaliter captiuati t spūaliter destituti et deserti a gr̃a dei: vt extūc nō solū nullū verū pphām habuerint: imo tam ad intellectū diuinor⁹ q; ad spūales affect⁹ t mores cui⁹uis iudicio sane mētis ap̄areāt depr̄auati t a dei religiōe terribiliter derelicti. Quidiu enī steterīt in vera fide exaltauit illos de⁹ sup oē hoium

UVA. BHSC. IyR_032

gen⁹: sicut patet in terra quã dedit eis ⁊ in lege ⁊ regno ⁊ tẽplo ⁊ victorijs miracul' etiã signis ⁊ ꝓphis ⁊ cultu ⁊ bñficijs. ꝓstq̃ autẽ dei filiũ negauerũt ⁊ ei⁹ fidẽ abiecerũt nulla gens adeo fuit depssa ⁊ abiecta oppssiõibus tyrãnoꝝ latronũ siccariorꝝ scisinatib⁹ ⁊ depopulatorib⁹ mutuis ⁊ dissentiõib⁹ ⁊ obsidiõibus pestibus ⁊ cladib⁹ gladio fame captiuitate nece strage seruitute ludibrijs venditione ⁊ despatione: sicut legit sup eos euenisse oẽs has maledictiões que liq̃dius cernẽ poterit. Si q̃s finẽ ioseph ⁊ q̃nq̃ libros legerit egesypi. In illis q̃dez legit q̃ capta hierusalem oẽs iudei fuerũt capti atq̃ triginta dati sunt ꝑ denario vno q̃diu emptores inuenti sunt. Demũq̃ positi in nauib⁹ compellebantur comedere que gesserãt in captiuitate libros legis non habere ac filios non circũcidere cogebant. Q̃ñ etiam ꝓtrahebãt anteq̃ vxores suas cum quib⁹ ꝓtraxerãt cognoscere auderẽt sub pena capitalis snie: adducebant eas ad centuriões ꝑsides vel iudices: vt eas violãdo ꝓcognoscerẽt vel eas alijs traderent vel illas sibi haberẽt q̃tũ vellent. Si autem ois scriptura loquens de ꝑsuris eoꝝ oino cessaret saltem hoc hũanis oculis vbiq̃ manifeste claret q̃ gens iudaica que q̃ndam pulcherrima fuit atq̃ decora ⁊ nobilissima forma: mõ manifeste apparet abiectissima vilissima ⁊ turpissima debilis ⁊ meretriculosa vltra omnes alias nationes.

Q videretur esse deus impius ⁊ iniquus si vera non esset fides christiana. Capitul. iij.

Tarta ⁊ vltima christiane fidei firmitas est diuine ꝓuidentie equitas ⁊ pietas. Si dñs ihesus christ⁹ fuisset erroneus tunc q̃tũ ad omnia supradicta ꝓuidentia dei fuisset impia et iniqua: quia per testimõia sua summã occasionem dedisset ⁊ dari permisisset oino errãdi. ꝓterea nullatenus credibile est: q̃ deus nullam rectam viaz salutis generi humano ꝓuiderit: aut q̃ non omni tempe genus humanũ est aptum dirigi ⁊ ꝓueni ad deum vtilem viam salutis q̃tum ex se est non ostenderit. Si igitur non solum ex ꝓncipijs vere fidei sed etiam ex ꝓncipijs naturalis rationis omnis secta fidei christiane ꝓtraria potest cõuinci esse erronea in multis oportet in christo ⁊ fide eius rectã ⁊ vtilem viam salutis eẽ generi humano ꝓuisam. Quomodo enĩ credendũ est deum derelinquere illos qui salutem toto corde requirũt. Hanc autem multi ferentissime requirẽtes ad christianã fidez conuersi sunt ⁊ q̃to feruentiores facti sunt i querẽdo: tanto in hac fide ꝓfirmati sunt subito: penitẽteseq̃ in ea de ꝓterita malicia sua in mirabilem vitam mutati sunt: ⁊ plures q̃ tormenta aspera sustulerunt que ꝓbata nõ videntur nisi deus hanc fidei viam sacre scripture innitentẽ ordinari ad salutem irrefragabiliter approbaret sibi firmiter adherere: i ea feruenter viuere: atq̃ in eadem vsq̃ ad finem ardenter perseuerare nobis concedat qui est benedictus fidelis ⁊ ver⁹ sponsus dominus ihesus christus. Qui cum patre ⁊ cum spiritusancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

Dominica in quinquagesima infra diem de fidei necessitate equitate ⁊ dignitate. Ser. ij.

Hunc autem manent fides spes charitas tria h̃ Iterum vbi .s. Jam perspeximus christiane religiõis fidẽ eẽ solam stabilem atq̃ veram. Nunc vo de secunda ꝓtemplatione hoc est de fidei opportunitate disseramus. Ad dicendoꝝ tamẽ intelligentiam notandũ est: Q̃ fides de qua h̃ agere intendimus prima ⁊ initialis est inter omnes virtutes: ⁊ quasi capitalis honorificentia summi dei. Ipsa nempe caput humane mentis. id est. intellectum ad adorandu⁹ et venerandũ dei altissimã maiestatẽ primũ incuruat atq̃ inclinat. Juxta quod .ij. Coꝝ. x. In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequiũ christi. Et merito quidẽ Nam quemadmodũ intellectus primus est inter omnes vires humane mentis: ita necesse est q̃ eius operatio que est fides: eiusq̃ obsequium atq̃ religiositas sit etiam prima inter omnes virtutes. ꝓpterea fides dicitur fundamentum ⁊ caput totius religionis seu religiositatis in vita ista. Ex quo sequit̃ tur q̃ eius operatio prima est in operib⁹ dei atq̃ eius obsequium in cultu ⁊ honorificẽtia dei est primũ: sicut testatur pñs. dicens. Omnia opera eius in fide. Et iterum apostolus ad hẽb. xi. c. ait: Fides est substantia sperãdarum rerum argumentum non apparentium: vbi apte fidẽ esse subam dicit q̃si subtus stantẽ: q̃ ꝑ eã totũ spũale edificiũ sustẽtat.

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica in quinquagesima de fi. necessi. equi.

Itē Chrys. ait: Fides est sctissime religionis fundamētū. Ad iaciēdū igit atq; stabiliēdū h sctissimū fūdamētū tria ad pñs ꝓtēplemur de fide.

Articulus primꝰ q; oīno in oī cultu necessaria est fides.

Primo ꝓtēplemur fidei nccitatē. secundo fidei eqtatē. tertio fidei dignitatē. Primo inq; fidei nccitatē Si qs enī diligēt adūtēt nō solū in xp̄iana religiōe: verūetiā in oī cultu necessariā repiet eē fidē: Qđ qdē tripliciť oñdi pōt. Primo respectu dei cui cultꝰ fidei exhibet. secundo respectu hoīs a q exhibet. tertio respectu cultꝰ q exhibet.

Qr necessaria ē fides respectu dei cui cultꝰ exhibet. Cap. j.

Primo qdē oñdam⁹ necessariā esse fidē respectu dei cui cultꝰ fidei exhibet. Et h maxie ppt tria. Prio videlz ppt suā incōprehēsibilitatē. secdo ppt suā improbabilitatē. tertio ppt suā dignitatē. Primo inq; necessaria ē fides respectu dei ppt suā incōprehēsibilitatē. Nam eoipso q deꝰ ē excedit intellectū hūanū eo q p intellectū absq; fide nō pōt intelligi neq; capi: sicut Exo. xxxiij. c. ipse dñs ait: Nō videbit me hō & viuet. Et iterū Jo. j. Nemo deus vidit vnq;. Et de h rōnem assignat apls. j. Timoth. vj. d. q deꝰ habitat lucē inaccessibilē quē nullus hoīz vidit nec videt pōt. Jō nccē ē q fide capiāt & teneant q̄ de seipso nobis ipse reuelat cū intellectū nr̄m excedant. Propterea Esa. vij. ait: Nisi crediderit nō p manebit. Cū igit opa magni dei intellectu nr̄ possint capi necessaria ē nob fides: alias per cultū in nullo eū honorarem⁹ ac p h nō cum colēm⁹ h scirem⁹. Hic enī. xj. ad hēb. apls ait Oportz accedētē. s. ad deū credē: q; aliť eum nō pōt intelligē. Secdo necessaria est ppt dei improbabilitatē. Si enī dicī q tō deo credis: q; certa & cogēti rōne scis. s. q mētiri nō pōt Dz ℘: q; aut scis q ille q̄ locť sit deꝰ p rōnem aut nō. Primū aūt nō est dare p necessariam rōnē. Si aūt scire nō potes: q; ille q̄ locť sit deꝰ & scis h p fidē & fides necessaria ē. Et dato q p rōnē certā scires q ipsa ē pura veritas nō tñ ex h ē honor sibi credē neq; virtꝰ: q; similiť cuicūq; trufatori fidē dares si ipsuz scires nō posse mētiri. Tertio necessaria est fides ppt dei dignitatē. In oī nāq; religionis cultu oportet ferre honorē deo q̄cūq; reputet p deo: alias nō esset cultꝰ. Et ex h qdē arguo. Aut ei credendū est q; dicit & absq; alia rōne aut cū rōne. Si aūt cū rōne sic nullus ei exhibet honor sicuti dignuz est exhiberi: q; ita bñ credēs vni mēdacioi de mūdo ex q p rōnē dictū suū firmaret & roboraret ac fulciret. Si aūt sine rōne h ē aūt fides. Propterea apls. xj. c. ad hēb. ꝓcludit d. Sine fide impossibile est placere deo.

Qr autē necessaria ē fides respectu hoīs a quo cultꝰ exhibet et maxime ppter tria. Ca. ij.

Secūdo oñdē possumꝰ necessariaz ē fidē respectu hoīs a q cultꝰ exhibet. Et h etiā triplici rōne Ultime due oñdāt ipsam fidē nr̄am catholicā eē necessariā. Debz enī mens eē primo alicui cultui obligata. secdo altissimo subiugata. tertio i deo gr̄ificata. Primo inq; dz mens eē alicui cultui obligata. Quilibz enī ex q rōnis ē capax alicuiꝰ cultꝰ necessario eē dz: & p rōnē dato q oia p demōstrationez sciri possent: nō tñ pōt qlibet statim scire: imo indigz multo studio & inuestigatiōe: & oportet q illud fide teneat: cū infra cultum sp teneat eē. Hinc apls. iij. c. ad Rhom. ait: Arbitramur hoīez iustificari ex fide. Secdo dz hūana mēs eē altissimo subiugata. Eodē nēpe iure & eq pleno tenet subditꝰ eē intellectꝰ hūanꝰ altissimo ꝓditori: sicut ipse affectꝰ eq debitor ē obedientie ad eūdē. Qr aūt debitor sit hūanꝰ affectꝰ exhibere deo debitā subiectionez testat diuinū ꝓceptū Deut. vj. d. Diliges do. deu. ex to. cor. t. & ex to. ani. t. & ex to. for. t. & ex to. mē. t. sicuti lucas addit. i. diliges deū supoia. Nā fm Greg. in moral. Inculcatio ē verboz q̄ sigt amoris excellentiā: vt sit ei crebra ingemiatio ad fortiꝰ exp̄mēdū & imp̄mēduz altitudinē atq; vehemētiā mādati dini & ligamen. Adeo enī hūanꝰ affectꝰ arbit est dei parere mādatis: vt etiā ℘ seipsuz necesse habeat opatiōes suas opari: vtpote ℘ seipsuz nihil velle vel amare desiderare vel odire & cōtra seipsum dimicare ppt ipsum. Un̄ Jo. xij dñs ait: Qui amat ani. su. p. eā: & q odit ani. su. in h mū. in vi. eter. custo. eā. Sic etiā intellectus hūanꝰ necessario obligat ℘ se pugre & opari ppt deū. Nulla aūt opatiōe h existere pōt nisi illa q̄ est credē. Tenet igit ℘ se credē ppt ipsum de opatiōibꝰ aūt intellectꝰ solum credē hz bellū. Comphēdimꝰ aūt opari i co q credē est: qm̄ credē qđā est opinari. Haz credē nihil aliud ē nisi vehementer opinari. Scire aūt ppt fortitudinē & firmitatē suā ñ hz bellū nisi sophisticū qđ qdē ipa luiositate eiꝰ

UVA. BHSC. IyR_032

qđ est scire non tam vincit q̄z dissoluitur velut nebula ꝛ euanescit: sicut illusio ꝛ fantasma. Ipsum q̄z cogitandū ꝛ bellum habet: et bellū est ꝓpt cogitationes q̄ improbissime se ingerūt hūane mēti. Qđ qdē euidētissimuz et durissimū est i tēptatiōib⁹ blasphēie mētalis. Similit aūt ꝓpt cogitatiōes mūdas ꝛ rectas q̄ intdū cū multa difficultate ꝛ vix obtineri pſit: ita vt p̄ h̄ videat apls. ij. Cor. iij. c. attestari ꝛ dicē: Nō q̄ sim⁹ sufficientes aliqđ cogitare a nob q̄si ex nob. Tertio tenet hūana mēs eē in deo ḡtissima. Cū eni tota sit aia glorificāda: h̄ ē gloria felicitat eē ne vestiēda nec redderet gloria nisi gr̄e: nec supuestitio glie nisi q̄ puestitū innēit gr̄a tota: igit ḡtificāda ē h̄ ex necitate siue gr̄a vestiēda. Quare intellect⁹ gr̄a sine gr̄is vestiēdus ē int q̄s palā est ꝑmā eē fidē q̄ credit aiaz deo ḡtā esse spōsaz: sicut Osee. c. ij. ad talē aiam dns ait: Spōsabo te mihi i fide. Et ad Rhom. xiiij. c. apls ait: Oē qđ nō ē ex fide pctm est. Ex his igit patz necessariā eē fidē respectu hois a q̄ cult⁹ fidei exhibetur.

Q̄z necessaria ē fides respectu cult⁹ qui exhibet deo ꝛ maxime ꝓpter tria. Cap. iij.

t Ertio oñdam⁹ necessariā eē fidez respectu cult⁹ q̄ deo exhibet: ꝛ maxime ꝓpter tria. ¶Primo ꝓpt ei⁹ incertitudinē. scdo ꝓpt ei⁹ dubitationē. tertio ꝓpt ei⁹ artationē. ¶Primo inq̄z necessaria ē fides respectu cult⁹ ꝓpt ei⁹ incertitudinē. Cultus nēpe dei mīme eē pōt de reb⁹ hūtib⁹ necessitat euidētiā: qz iā eēt scia ꝛ nō cult⁹: ḡ est de reb⁹ in qb⁹ p̄t dubietas oriri. Oportz aūt q̄ sit ibi firma adhesio q̄ nō ē nisi p fidē: fides ḡ necessaria ē in oi cultu. Scdo etiā est necessaria fides respectu cult⁹ ꝓpt ei⁹ dubitationē Q̄z eni in q̄lbz cultu dubitatiōes oriunt atz errores: iō necessariū est aliud vtrūq̄z ꝛcludens: alit nō esset firmitas i aliq̄ cultu: ꝑ fides est vtrūq̄z ꝛcludēs: ḡ fides necessaria ē q̄ nos adiuuet i duob⁹: Nā facit intellectuz primo ꝓmptū. scdo discretū. ¶Primo eni fides reddit intellectū facilē ꝛ ꝓmptū ad credēdū credenda ꝑ duriciā ꝛ dubietatē: Qz sic ait apls j. Cor. xiij. Charitas oia credit lz nō oib⁹ credat ꝑ tm̄ his q̄ veritas ipsa suadet. Scdo reddit intellectū discretū ad renuēdū nō credēda ꝑ errorē. Est eteni sicut lāpas ad effugandas caligies ꝛ errores ptes q̄ in aia ꝓnuelucet. Q̄z aūt i oi cultu possint dubitationes atq̄z errores insurgē patz: qz vel oia eēnt ꝓbata certissima rōne ꝛ sic nō cult⁹ ꝑ scia esset: vel pſit ibi errores vel dubitatiōes insurgē ꝛ sic necessaria ē ibi fides. Tertio q̄z necessaria est fides respectu cult⁹ ꝓpt eius artationem Nullus ē eni dei cult⁹ in q̄cūq̄z statu in q̄ discredēs non arceatur iuste ad expellēdū incredulitatē siue ad remouēdū errorē si quez hz ꝑ cultū illi⁹ dei. Et silr nō capiēs q̄ fidei sūt iuste cogit ad credēdū qđ ipsi maiores credūt. Si igit iusta ē coactio h̄ ꝛ ꝓhibitio errorū iusta ē necessario etiā impatio credulitatū siue creditionū illi⁹ cult⁹. Nā impossibile est q̄ sit iusta p̄ceptio nisi sit debita obia: ḡ in oi religiōis cultu necessaria ē fides siue obia intellectus ad credēdū ignota.

Articulus. ij. q̄ rōnabilis sit modus cognoscēdi p fidē absq̄z naturali rōne.

s Ecūdo ꝓtēplemur fidei eqtatem. Equus ꝛ rōnabilis ē mod⁹ iste cognoscēdi p fidē: et maxie ꝓpt tria ¶Primo q̄z deo ē gloriosus. scdo q̄z hoi ē meritori⁹. tertio q̄z i se ē laude dign⁹.

Q̄z gloriosuz ē deo adbererе p fidē absq̄z naturali rōne. Ca. j.

p Rimo eni mod⁹ ipse cognoscēdi p fidem deo ē gl̄iosus. Gl̄iosuz ē enim ꝓncipi si credat eius simplici v̄bo absq̄z cautiōe pigr̄is vel fideiussoris aut etiā iuramēti. At ecōtra ign̄iosuz ē ei si simplici ei⁹ v̄bo nō credat: imo etiā cuilibz viro note bōitat ꝛ sufficiēt facultat molestū vtiq̄z ē si ei⁹ simplici v̄bo nō credat: q̄tomagis regi glorie ē exosum q̄ vtiq̄z nescit fallere neq̄z falli si nō credit verb ei⁹ sine cautiōe naturaliū rōnū: quā greci q̄r̄ūt vel sine cautione miraculoz quā quer̄t iudei: sicut. j. Cor. j. c. apls ait: Iudei sig̃ petūt: ꝛ greci sapiam q̄r̄ūt: nos aūt p̄dicam⁹ chr̄istū crucifixū: iudeis qdē scādalū: gētib⁹ aūt stulticiā: ipsis āt vocatis iudeis atq̄z grecis x̄pm dei v̄tutē et dei sapiam. Q̄tū aūt deo displiceat talꝭ curiositas infidel oñdit dns Mat. xij. q̄ querētib⁹ ab eo signuz rūdit d. Generatio mala ꝛ adultera: mala mozib⁹ ꝛ adultera p infidelitatē m pfez meū signū q̄rit: ꝛ signū nō dabitur ei nisi signū Ione. Hypocras atq̄z pictbagoras hāc legē iniūxer̄t discipulis suis vt si eēnt ausi i sentēt⁹ suis interrogare ꝓpt qđ ꝑ eēt eis p rōne dicēt⁹ auctas: q̄tomagis dina auctas p efficacissima rōne habēda ē. Ex p̄dict igit claret q̄ q̄cūq̄z alia credulitas nisi illa q̄ pure fidei ē nihil aliud ē erga deū nisi ign̄ātia eius qz in illa credit hō deo: in alia aūt sibijpsi.

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica in quinquagesima de fi. necessi. equi.

Qz meritoriū est hoī absqz p bationib⁹ credere deo. Ca. ij.

s Ecūdo etiā modus ille cogscēdi p fidem est hoī meritor⁹. Cū eni hō assentit deo in his q̄ nō sunt sensui mānifesta nec etiā p se nota intellectui: nec violētia necessarie ꝓbatiōis ostensa libera est assentio illa ꝛ ideo meritoria. Assentio ẋo q̄ hō assentit vel mānifesti sensui vel p se notis intellectui vel necessario ꝓbati meritū nō hz qz q̄si coacta ē. Vñ glo. Greg. sup illud Heb. x. Habītes fiduciā in introitu sctōz in sanguinē christi inqt: Fides nō hz meritū vbi hūana rō ꝓbet expimētū. Et notant dicit hūana rō. i. human⁹ ꝛ naturalis sensus. Que eni gfa ē creditori si sub bona cautiōe credat ẋbo alicui⁹. Circa h aūt pōt queri iuxta p̄dicti Greg. ẋbū: vtz rō inducta ad ea q̄ fidei sunt fidei meritū diminuat vl accrescat Ad qō Tho. ij. ij. q. iij. ar. x. rñdit di. Qz act⁹ fidei pōt esse victorioſus in c̄tū subiacet voluntati nō solū c̄tū ad intellectū ꝑ etiā c̄tum ad assensum. Rō aūt hūana ducta ad ea que sunt fidei duplicit pōt se hre ad voluntatem credēti: vno q̄dē mō sicut p̄cedēs: alio mō sic ꝓseqns. Primo aūt mō sicut p̄cedēs: puta cū q̄s aut nō hret volūtatē aut nō hret ꝓmptaz volūtatē credēdi nisi rōnes hūane inducerēt Et sic hūana rō inducta diminuit merituz fidei: sicut passio p̄cedēs electionē in ẋtutibus moralib⁹ diminuit laudē ẋtuosi act⁹. Sicut eni hō act⁹ ẋtutū moraliū exercē dz ꝓpt iudiciū rōnis nō ꝓpt passionē: ita debet credere hō ea q̄ sunt fidei nō ꝓpt rōnē hūanā ꝑ ꝓpt charitatē dīnā. Scōo aūt mō rō hūana pt se hre ad volūtatē credēti sicut ꝓseqns. Cū eni hō ꝓmptā volūtatē hz ad credēdū diligit credita veritatē ꝛ sup ea cogitat ꝛ āplectit si q̄s rōnes ad h inuēire pt. Et c̄tū ad h rō hūana meritū fidei nō excludit ꝑ ē signuz meriti amplioris: sicut etiā passio ꝓseqns i virtutibus moralib⁹ ꝓmptioris volūtatis ē signum. Et sigtū est Jo. iij. c. cū samaritani ad mulierē p quā hūana rō designat dixerūt Jam nō ꝓpt tuā loqlā credim⁹: ipsi eni audiuim⁹ qz h ē vere saluator mūdi. Preterea apls. j. Pe. iij. Parati sp ad satisfactionē oi poscenti vos rōnē de ea q̄ nō vob ē fide ꝛ spe. Nō autem ad h sic inducēt apls si p h merituz fidei minueret. Ac p h patz q rō adducta ad articulos fidei vel facit ad fidē ꝛ tūc euacuat meritū: vel ñ facit ꝑ declarat fidē ꝛ merituz augmētat: sicut i ꝓsona catholice fidei Eccī. xxiij. c. inqt: Qui elucidāt me: vitā eternā hēbūt

Qta laude dign⁹ sit mod⁹ ip se cognoscēdi p fidē. Cap. iij.

t Ertio c̄z modus iste cogscēdi p fidem ē laude dign⁹. Nō. n. ect ẋtuosum sic etiā nec credē qō māifeste ꝓbabile ē ꝑ ẋtuosum ē ꝛ laude dignū credē deo in his q̄ sensus ꝛ rō nō suadz sicut fecit abraā de q̄ inqt apls. iij. c. ad Roma. Qui ꝫ spē in spē credidit: vbi glo. Preterea spes ꝑm naturā fuit dū iuuenis cū iuuencula ꝑm naturā sobolē spat nō tñ habuit mō ꝫ iste illi⁹ spei spat. s. vt vetulus ex vetula sterili gencraret. De eodē habet Gen. c. xv. Dixit dns ad abraā q̄ egredietur de vtero tuo habeb eū heredē. Et in eodē. Suscipe celū ꝛ numera stellas ei⁹ si potes: sic erit semē tuū. Impossibile eni poterat h videri cū dns cōclusisset sarā Gen. xvj. Similit etiā btā virgo btificat Lu. j. c. q̄ angelo credidit i illa sublimi ꝓmissiōe: ꝓpterea ait illa gloriosa elisabeth. Btā q̄ credidisti: qñ̄ ꝓficient in te ea q̄ dicta sunt tibi a dño. At ecōtra moyses ꝛ aaron Nūi. xx. de incredulitate pūiti sunt. Vñ dns ad illos ait: Qz nō credidistis mihi vt sctificaretis me cora filijs israel: nō introducetis hos ꝓpos i terrā quā dat⁹ suz eis. Zacharias etiā punit Lu. j. Ecce inqt angelus: Eris tacēs ꝛ impotēs loq vsqz i diē q̄ h fiēt p eo q nō credidisti ẋbis meis. Propterea Eccī. xvj scrip. est. In gēte incredibili exardescet ira. Et Apoc. xxj. dns ait: Incredulis ꝛ execratis et homicidis ꝛ fornicatorib⁹ ꝛ venefic ꝛ idolatris ꝛ oīb⁹ mēdacib⁹: ps illoz erit i stag igne ardēti ꝛ sulphure qō est moꝛs scōa.

Articulus. iij. de dignitate fidei ꝛ c̄tū ei⁹ donū excedit acquisita ꝛ naturalia dona.

t Ertio ꝓcēplemur fidei dignitatez. Sicut. n. Jaco. j. c. cano. sue inqt: Oē da. op. ꝛ oē do. pfe. desur. est descē. a pa. lu. Propterea distinguē possum⁹ triplicia data. Primo data bona. scōo data meliora. tertio data optia. Prima eni a deo dant ꝓ acqsitionē. scōa ꝓ inclinationē. tertia per infusionem.

De bonis datis a deo p humanam acquisitionē. Cap. j.

p Rimo autem sunt quedam dona bona que scilicet dat deus per hominis acquisitionē: sicut sunt omnes scientie a rebus acqsite: vtputa septem liberales artes, grāmatica: phia:

UVA. BHSC. IyR_032

thcol. ꝛc. Similiter ꝛ virutes morales freq̃n tia ꝛ assuefactiõe operũ generate. Eodẽ mo do diuitie delitie ꝛ magnificẽtie tyales: que oia ꝛ multa phoꝛ atq; alioꝛ infideliũ a bo nozum oium largitoze acq̃rt ꝛ obtineri pos sunt ipso donante: a pctõibus multis etiaz dum pmanent in peccatis. Propterea apo stolus. j. Corinth. xiũ. ait: Si linguis homi nũ loquar ꝛ angeloꝛ charitatem autẽ nõ ha beam factus sum velut es sonans aut cym balum tinniẽs. Et iterum. c. xj. ad Rhoma. Sine penitẽtia eni sunt dona. scilicet talia a deo data.

De datis a deo melioꝛib⁹ per inclinationem. Capituũ. ij.

Secundo autẽ sunt data a deo me s lioza: sicuti sunt virtutes ꝛ scientie naturales. similiter naturales di uitie atq; delitie: que q̃dem natu ram non coꝛrũpunt sed illustrãt ꝛ decoꝛant et melioꝛãt. Virtutes autem naturales vo camus naturalem pꝛudentiã: naturalem iu sticiam: naturalẽ foꝛtitudinẽ: naturalẽ tem perantiã: naturalem mãsuetudinẽ: natura lem pietatẽ: magnificentiã: grauitatẽ: zelum leticiam: amoꝛem: gratiam: mititatem ꝛ ꝓsi milia. Sciẽtias naturales vocam⁹ que a na tura nobis indite sunt: sicut nostrimet ꝛ eoꝛ que sunt in aiabus nostris. Cuiusmodi ẽ vi uere intelligere gaudere tristari timere spe rare atq; opposita eoꝛũdẽ. Hoc igit̃ est in no bis scientia naturalis quoꝛ nobis ignoꝛan tia impossibilis est. Diuitie ꝺo naturales in coꝛpe sunt sanitas foꝛtitudo pulcritudo li bertas nobilitas sensuũ ꝓsperitas ꝛ ꝓssmi lia. In anima ꝺo pspicacitas intellectus in genij acutioꝛ memoꝛia tenaꝛ ꝛc. Diuitie ꝺo naturalis honestatis sunt ꝛ honeste: in re bus videlicet honestis honestate natura li ꝛ per se nõ. sicut delectari de pꝛofectu sci entiarum: delectari in bonis opibus ꝛ hone stis: vt est delectari in subueniẽdo egenis: in honoꝛãdis parentib⁹: in seruando fidẽ ami cis: ꝛ sic de similibus.

De dato optimo quod est fi des supꝛa animaz a deo supin fusam. Capitulum. iij.

Certio ꝺo loco atq; sublimioꝛi sunt t data optima: ꝛ hec super naturaz sunt. Propterea naturã nostram surſum supꝛa semetipsaz trahunt in sublime. scilicet ad gloriã eternalẽ, ꝓpter qꝺ manifeste patet talia data optima maioꝛa ꝛ foꝛtioꝛa esse naturalib⁹ necnon ꝛ nobili oꝛa ꝛ sublimioꝛa. Ex naturalib⁹ eni solum modo descendit ad inferioꝛa ꝛ nullo modo supꝛa naturã vel naturalia: per ipsa supna turalia ad eterna. Quia igitur inter naturã et gloriam gratia intꝫmedia est: gloria autem in foꝛtitudie magnitudie nobilitate ꝛ sublimitate vltima est seu supma. Necessario ex his oib⁹ secũda est gratia. ꝛ vltima est natu ra quasi minoꝛ ex oibus q̃ gratia. Ex q̃ sequ tur q̃ fides de qua hic loq̃mur quacũq; co gnitione naturali maioꝛ foꝛtioꝛ sublimioꝛ et nobilioꝛ est. Propterea verũ dicit quicunq; ait q̃ nihil certius fide: nec eni repies vere fi delem qui non pꝛius ꝓcederet affirmationẽ et negationẽ de eodem dici posse: q̃ vnũ ex articulis fidei non esse verũ. Q̃ autem fides gratia sit ꝛ virtus: ex hoc manifeste apparet q̃ nulla virtus contra se esse potest vel etiã supꝰ se nulla potẽtia ꝛ hoc per se. Quia nulla vir tus vel potentia p semetipsam est maioꝛ vel foꝛtioꝛ se. Humanus igitur intellect⁹ per se metipsum non potest credere ꝓtra se: hoc est contra oia que pꝛo eo sunt ꝛ sua sunt ꝛ q̃dã modo ipsum adiuuant illuminãt ꝛ naturalit fulciunt: vel supꝛa se neq; vincere se. Cuz igi tur habeat necesse credere contra se. ꝓpte rea necessariũ sibi est credere ꝓtra oia sua na turalia adiutoꝛia ꝛ ꝓtra oẽm illumiationẽ si bi ꝓnaturalẽ. Cuz igitur credere nihil aliud sit q̃ illuminari ꝛ videre: ꝓpterea necesse ha bet videre contra oẽ suũ lumen naturale ꝛ il luminari. Videre autez nequaq̃ potest nec illuminari nisi per lumen: quare necesse ẽ ip sum illumiari foꝛtioꝛi lumine ꝛ foꝛtioꝛi illu mination q̃ naturali. Naturalib⁹ autem il luminatiõib⁹ nulla foꝛtioꝛ est nisi gratia aut gloria. Ideo illumiatio eius cum in ꝑsenti fi possit esse gloria ꝛ illumiatiões naturales de uincat: necessario erit gratia que grat a ꝺo datur his qui humilit̃ suscipiũt illam. Vnde et ad Eph. apostolus ait: Gratia eni saluati estis per fidem ꝛ hoc non ex vobis. scilicz so lis: dei eni donũ est non ex opibus ne quis gloꝛietur. Et Bern. etiam ait: Transgredit̃ eni fides fines rationis hũane: nature vsum et experientie termios. Et. j. Corinth. xij. Ne mo potest dicere dns iesus nisi in spũsancto. Ille nempe dicit dns iesus i spũsctõ q̃ coꝛde oꝛe ꝛ ope dnz iesum ꝓfitet. Quod nobis ad implere concedat ipse dns iesus christus qui cum patre ꝛ spũsancto viuit ꝛ regnat in secu la seculoꝛ Amen.

UVA. BHSC. IyR_032

Fe.ij.p̄ dñicā in quinquagesima de fi. vnita.

Feria.ij.post dñicam in quinquagesima q̄ fides sola est vera et determiata ad quam de necessitate quilibet obligat. Ser.iij.

Unc manent fides spes charitas tria hec. Ite

n rum vbi.s. p̄ Per iam dicta clare scit: q̄ necessariū est esse fidem: et q̄ equus ⁊ dignus est modus credē di. Jō ad tertiam p̄templationē de fide oculos sub leuemus que est de fidei singularitate. Tres enim singularitates p̄tinet vera fides. p̄ Prima est vnionis. secūda determiationis. tertia est obligatiōis. p̄ Propterea ꝑm has tres singularitates: tria mysteria distinguam⁹. p̄ Primū ꝺ fidei vnione. secundū de fidei determiatiōe. tertium de fidei obligatione.

Articul⁹ p̄rim⁹ q̄ fides christiana ex necessitate ē vna sola.

p Rimū mysterium de fidei vnione Unam esse fidem ꝓculdubio necessariū est: in qua necesse est vniri et adunari populū dei qui vere ē populus electoꝝ ipsum vera religione colētium. Hanc veram fidem ꝓbari potest esse vnicam. p̄ Primo ex parte sui. secūdo ex parte dei. tertio ex parte mūdi seu nostri.

Ex parte suiipsius fidei ꝓbatur q̄ ex necessitate est vera. Capitulum.j.

p Rimo autem dicam⁹ q̄ ex pte ipsius fidei necesse est esse vnicā atq̄ solaz. Et hoc duplicit. primo ꝓz suam essentiam. scḋo q̄tum ad credita. Primo autem modo fides est vna in seipsa ꝑm suaz essentiā. Non eni oportet vt diuisificet ꝓpter diuersitatē creditoꝝ: aut vt multiplicet ꝓpt multitudinē eoꝝundē. Ratio est: qm̄ non est ab ipsis: sed est diuine bñficentie gratuitum donū ⁊ gratia a solo summo opifice supinfusa. Si autem a rebus esset: necessario sequeretur dispositiōes rerū in vnitate ⁊ multitudine ⁊ in idemptitate ⁊ diuersitate. Quēadmoduz est i arithmetica ⁊ geometria que diuerse scientie sunt ꝓpter diuersitatē rerum. de quibus sunt ⁊ a quibus etiam sunt velut vmbre ⁊ imagines earum relucentes in speculo intellectus: sic necessario fides ac credulitas que a rebus sunt: aut eedem sunt ꝓ idē ptitate earum: aut diuerse ꝓ diuersitate ipsarum. Dis autem intellectina quoniā non est a rebus ipsis sed ab vno datore oium bonoꝝ deo: non rerum dispositiōes sequit: vt dixim⁹ sed imitat vnitatē essentie sue manens vna ⁊ eadem: non obsistente diuersitate aut multitudine intelligibiliū. Sic ⁊ fides ab vno ⁊ eodem datore deo vna persistit atq̄ eadem non impediēte diuersitate vel multitudine creditoꝝ vel credibiliū. Euidens aūt exemplum est in virtute visibili ⁊ visionibus que ex eadem causa vna est qua fides ⁊ vis intellectiua: ille ꝺo diuerse ⁊ multe: ꝓpter eā deꝝ causaz qua arithmetica ⁊ geometria. Fides ꝺo cautionaria ⁊ pignoraria ꝺ est ꝓbationibus suasa vel exorta quoniā ad rem est quēadmodū ⁊ scientie mortue sequunt dispositionē rerum: ⁊ ꝓpter hoc diuersificat ⁊ multiplicat ꝑm diuersitatē ⁊ multitudinē rerum de quibus ⁊ a quibus est. Secundo autem modo fides est vna vnitate creditoꝝ: nō quia illa vnū sunt sed quia vna. id est. cōmunis credentib⁹. Cōmunitas autem credēdoruz que vsualiter articuli fidei nūcupāt: alia sunt velut radices ꝓmitiue ⁊ fundamēta primaria: alia sunt sicut rami descēdētes ab huiusmodi radicib⁹ ⁊ sicut partes diuisiōis de quibus infra dicetur.

Q fides est vna de necessitate ex parte dei. Capitulum.ij

s Ecundo necesse est ex pte dei vnicam esse fidem. Scriptum est eni Eph̄.iiij.c. Unus dñs vna fides vnū baptisma. Cuz igitur creator oium per omnē mundū sit vnus in semetipso: ⁊ quicqd est in seipso creator equalit sit in omnibus: ꝓpterea quicqd debet ei ꝓpter se debetur ei ab oibus cōmunit. p̄ Preterea vna est in se veritas diuinaliū: quā non diuersificat neq̄ variat in aliq̄ eoꝝ diuersitas vel varietas: non eni pēdz vllo modoꝝ ex hominibus hmōi veritas rerum vel dispositiōibus eoꝝundem. Unius autem veritatis vna ē apphensio q̄tum ad apphensum vel aprehensa: licz sint varij modi aprehensionū. Quia igitur illa aprehensio propter causas quas in precedenti sermone diximus: non possit esse in cōmunitate hominū nisi credulitas necessario vna: ideo cōmunis est credulitas hmōi rerum si qua est in cōmunitate hominum: sicut ⁊ cōmunis est veritas. Credulitas inq̄ super quam tanq̄ super fundamētum edificādus sit diuinus cultus veraq̄ religio dei. Super errores eni neq̄ sincerus

UVA. BHSC. IyR_032

cult⁹ neq; vera religio aliquo modo fundari potest: cum error pertinax in rebus hmõi impietas sit ⁊ blasphemia aduersus deum. Eadem via est ostendere: quia cõmunis est vera credulitas de reb⁹ alijs q̃ diuinis. Eadem enĩ est veritas rerum aliarũ ad religionem pertinentiũ: eadeq; inq; apud oẽs: ⁊ iõ cõmunis. De cõmuni autez oibus veritate cõmunis est ⁊ necessaria vera credulitas. q̃re manifestum est de rebus ad religionẽ pertinentib⁹ sicut cõmunis est ⁊ eadẽ apud omnes veritas: sic cõmunẽ esse veram credulitatem ⁊ eandem apud oẽs. Quicqd autem contra veram credulitatẽ est: error vtiq; necessario iudicãdus est. ꝓsequens igitur est omnẽ credulitatẽ que cõmuni fidei ꝓtradicit: impietatis eẽ errorem ⁊ ideo gladio ⁊ igne exterminãdũ.

Q̃ fides ex parte hominũ de necessitate est vna. Cap̃.iij.

t Ertio ex parte hominũ seu mũdi necesse est fidem esse vnam. Cum enĩ natura hominũ eadez sit apõ oẽs ⁊ naturalia eadez apud oẽs: ideo quecunq; debenẽ creatori iure nature vel naturaliũ ⁊ iure naturali: cõmunit ei debentur ab omnibus ⁊ apud omnes: Quare cultus qui deo debeẽ naturaliter: siue ꝓpter suiipsius excellentiã siue ꝓpter donorũ et beneficior naturaliũ obligationez: cõmunis est ⁊ idem apud omnes. Quare ⁊ credulitas vera de his rebus oibus ad cultum ei⁹ et religionẽ veram pertinentib⁹ que fundamentum est cultus deo debiti ⁊ vere religionis: eadez est q̃tum ad credita apud omẽs et si ĩ modo credẽdi possit esse varietas mlta. Preterea sicut religio vna ⁊ cõmunis debet esse in hoibus: sic necessario vnũ ⁊ idem ipsius fundamentũ oportet esse in eisdem. Nõ est autem dubiũ q̃n vnã ⁊ cõmunẽ oportet esse religionẽ qua deus colatur eiq; placeatur ⁊ seruiatur ab oibus. Q̃ autem religionem vnam oporteat esse in oibus qui religionis capaces sunt: id manifestũ est quoniam nec debitam vite honestatẽ cuiq; non seruare licitum esse potest: nec debitum deo cultum eidem non impẽdere. Quicunq; igitur sit debitus deo cultus: illũ necesse est eidem ab oibus exhiberi. Non enĩ debitus eẽ ei simplicit cultus q̃ potest ei sine iniuria subtrahi vel negari. Juxta hanc viam manifestum est non esse debitam vite honestatez: q̃ sine dehonestatiõe vite potest ab hoic nõ seruari: videlicet qñ est capax huius honestatis. Eodem modo intelligim⁹ ⁊ de cultu. quia ꝓculdubio non est simpliciter deo debit⁹ qui a quocũq; qui idoneus est ad ipsum colendum: potest eidem absq; iniuria denegari. Propterea necesse est vnam atq; cõmunẽ fidem fundamentũ esse religionis in oibus: cum nunq; vlli licitum esse possit aliam vitaz agere nisi qua colitur deus qua ei placetur atq; seruitur. Ex ꝓdictis igitur patet vnam esse catholicã fidem quaz latine vniũsa dicimus seu cõmunẽ: que dicẽda est vnius atq; cõmunis religionis stabile fundamentũ.

Articulus. ij. Q̃ numer⁹ credendor debet esse determinat⁹ finitus ⁊ certus ⁊ maxime ꝓpter tria.

s Ecundũ mysteriũ circa fidem est de determiatione. Determinatus enĩ finitus ⁊ certus esse debet numerus credendor. Et maxime ꝓpter tria. Primo ratione cogitatiõis. secũdo ratione affectionis. tertio ratione opationis seu inexecutionis.

Numerus credendor debz esse determinat⁹ vt intellectu percipi possit. Capitulum. j.

p Rimo enĩ esse debet determinat⁹ et certus numer⁹ credẽdor ratione cogitatiõis. Si enĩ infinit⁹ essz numer⁹ credendor: intrãsibile essz non solum doctrina ⁊ eruditiõe sed cogitatu ⁊ narratiõe. Q̃ neq; ad narrationẽ huiusmodi credẽdor sufficerẽt doctores. neq; ad auditũ vel cogitationẽ eorũ sufficerẽt spiritus. Multo igitur minus ad cognitionez vel credulitatẽ ipsor: ideo impossibile essz hominib⁹ credulitas eor. Sz credulitatẽ taliuz ncẽe ẽ eẽ fundamẽtũ tot⁹ religiõis sic supi⁹ dictũ est. Manifeste igit ꝓseq̃ns est religionẽ non posse fundari: cum corda hominũ in q̃bus solum religio fundata est: credulitatẽ infinitam seu infinitorũ portare non possint. ⁊ ipsi operarij seu fundatores h̃ est doctores ⁊ ꝓdicatores fundamentũ hmõi neq; docendo neq; predicando neq; etiaz simplicit narrando preiacere vllo modo sufficiant. Neq; enĩ humana virtus ad enarrationẽ infinitorum sufficit. ⁊ etiaz si sufficeret: tempus hoc faciendi in vita ista nequaq; haberz. cũ tempus ꝓsentis vite finitum sit. Infinitus autẽ

UVA. BHSC. IyR_032

narratiōib⁹ q̄tūcūq; breuibus: tempus finitum sufficere nequaq; potest: eo q̄ nullum finitum infinita tanta quacunq; q̄titate demonstrata continere possit. ¶ Ponē igitur huiusmodi esse infinita de quibus loquimur: ē destruere credulitatē eorum que sūt fundamentum religionis. et propter hoc religiones infundabilē facere: quare ꝛ inedificabilem. ¶ hoc igitur est destruere religionē ꝛ etiā de medio auferre salutarem doctrinam ac p̄dicationē fidei ꝛ religionis. ¶ Restat ergo finita esse ꝛ determinata numero credenda ista fundamētalia religionis humane.

¶ Numerus credēdoꝝ debet esse determinatus vt certius pascantur affectiones. Cap̄. ij.

Secundo debet numer⁹ credēdoꝝ esse determinat⁹ ꝛ certus ratione affectionis siue causa operum diuini cultus atq; apprehēsionis. siue causa affectionū ad cultum dei: ideo necesse est diuini cultus operib⁹ subesse certas et determinatas apprehēsiones: ex quibus p̄cedant affectiones: ex quibus causent operа cultus dei. ¶ he autem apprehēsiones non possunt esse certitudies vel certe in cōmunitate hominū p̄pter breuitatem intellectus et paucitatē exercitatiōis indocti vulgi omniumq; simpliciū ꝛ ignorantiū veritatē. quare ex necessitate hmōi apprehēsiones nō sunt nisi credulitates aut opiniōes. ¶ Que q̄m prima sunt in eis q̄ ad veraz religionē ꝛ diuinū cultum pertinent: necessario p̄ncipia sunt et fundamēta ꝛ radices illius. ¶ Manifestuz est igitur certas esse ꝛ numero determiatas apprehensiones de his que ptinent ad fundamentum vere religionis: quare ꝛ ipsa apprehensa. ¶ hec autem sunt que articuli fidei nominant: quibus affectiones ad dei cultū adherent.

¶ Numerus credendoꝝ debet esse determinat⁹ vt credita possint executioni mandari. Ca. iij

Tertio debet esse numer⁹ credēdorum determiatus ꝛ certus ratione opationis seu executiōis. ¶ Naz aut aliqua sunt seruitia que comuniter exhibenda sunt deo a cūctis hoibus ꝛ quibus sine dei iniuria ꝛ blasphemia contra dici nō potest: aut non: ¶ Si quis dixerit q̄ nulla sunt hmōi: sequitur ergo nihil certum habere veram religionem siue diuinū cultū Si eni absq; dei ꝓtumelia vel blasphēia potest dici vel ab vno vel a plurib⁹ de quocūq; seruicio qđ ipsi deo altissimo non debeat. ¶ Ergo ꝓculdubio nullū ei seruitiū ꝓcerto debetur. Si eni ei aliqđ debetur: đ illo nō posset dici sine iuiuria dei q̄n ipsi debeatur. q̄re si de quolibet seruitio potest dici sine iniuria dei q̄ ipsi non debeat: ꝓ certo nullum ei debetur. ¶ Amplius euident eteni certum est q̄ sine iniuria dei ꝛ ꝓtumelia non posset dici deum non esse adorandū venerandū orandum ꝛc. his similia. ¶ Quare manifestū est aliqua esse seruitia que necesse habent oēs homines deo exhibere recognoscere ꝛ ꝓfiteri. ¶ Hec autem infinita esse nō possunt: q̄m si infinita essent: non soluz exhiberi non possent sed neq; etiam recogōsci neq; numerari neq; noiari. ¶ Certa igitur ꝛ numero determiata sunt seruitia: que cōmunitas hominū ex necessitate tenetur impēdere deo altissimo. ¶ Aggregatio autem horum: est integer diuinus cultus qui ex necessitate deo exhibēdus ē ḥ est preter voluntaria ꝛ superogata.

¶ Articulus. iij. Quomō quilibet obligatur ad fidem ꝛ articulos eius.

Tertiū mysteriū ꝓsiderandū de fide est de eius obligatione. ¶ Quilibet eni obligat ad fidem: sed aliꝫ doctus: aliter indoctus. ¶ Propterea triplicē fidem distinguere possum⁹. ¶ Prima est fides abundans. secūda fides sufficiens. tertia fides reficiens.

¶ De fide necessaria prelatis et viris doctis. Capitulum. j.

Prima autem dicitur fides abundans que aliter explicata nuncupatur. ¶ Talis fides est credere omnes articulos fidei explicite. id est particulariꝫ ꝛ expresse. Et ꝛm Bonauen. in iij. di. xv. q. iij. hoc non exigit de necessitate salutis nisi illis qui habent alios docere: sicut docti ꝛ prelati predicatores ꝛ ꝓfessores. Unde hi tenent scire fidem explicitā ꝛ distinctam ꝛm exigentiā sui status ꝛ gradus. ¶ Naz talium ignorantia si errant: excusat in his q̄ pertinent ad statum suū: sicut ꝓbatur ex de iniuꝫ. et dam. da. c. si culpa. Concor. Tho. ij ij. q. ij. Ex symbolo autez hmōi obligantur ad fidem ꝛ noticiam aliqualē trium scripturarum: ad maiorem tamen vel minorē ꝛm q̄ magis postulat hois ꝓpriū officiū seu stat⁹.

UVA. BHSC. IyR_032

Prima scriptura est nouū testamentū: ppte rea in symbolo scrip. est. sm scripturas: h autez est dicere: Credo incarnationē christi: na tiuitatē: passionē: resurrectionē: ⁊ cetera que de dño iesu christo dictāte spūsancto in nouo testamēto scripta sunt. Secūda scriptura est testamentū vetus qđ etiā in symbolo ptinetur: cum dicit: Qui locut⁹ est p pphetas. Oēs quippe pphete fuerūt qui libros testamenti veteris ꝓscripserūt: sicut patet de moyse qui p̄mos q̄nq; libros testamēti veteris cōscripsit. Similit Job: salomon: esaias: pō. et sic de alijs scriptoribus veteris testamenti. Tertia scriptura credenda est. Quicquid a sancta rhomana ecclesia in decretis decretalib⁹ atq; exuagantib⁹ determiat qđ etiam in symbolo ptinet: cum dicit: Et vnā sanctā catholicā ⁊ aplicam ecclesiā. Sūt q̄z ⁊ alie scripture q̄s in triplici dria repire ptingit. Et de his varie sentiendū est. Nam quedā sunt approbate: quedā aūt reprobate: quedā ẋo dubitate. Primo eni sunt scripture quedā vltra p̄dictas ab ecclesia approbate: sicut cōmuniit q̄ttuor doctoꝝ p̄ncipaliū scripta. Item opera beati Cypriani: Gregorij nazāzeni: Athanasij: Basilij: Prosperi: Leonis cuz multis alijs de q̄bus. xv. di. c. sancta rhomana ecclesia. Item opa beati Bernardi. Itē op⁹ Alexandri de hal de ordine minoꝝ qđ fecit sup mgro sniarū de quo patet parisi⁹ in nro conuentu autētica bulla. Sunt etiaz plerīq; alij de quib⁹ longū esset narrare. Scđo quedaz sunt scripture ab ecclesia reprobate: ō quib⁹ xv. di. c. sancta rhoma. eccle. §. hec in his similia vbi multoꝝ scriptura damnat. Itez ex de hereti. c. vnico in clem. ꝑdemnat doctrina libri q̄ de aia simplici nūcupat: vbi explicantur plurimi illius libri errores. Per Jo. q̄z. xxij. in quadā exuaganti que incipit: Excōicatis sententiā ipso facto incurrūt qui retinent libros in quib⁹ ⁊ per quos demones inuocant. i. libros necromācie. Sunt q̄z phibiti libri in quibus ptinent sortes: auguria: diuinatiōes ⁊ ꝓsimilia: de quibus latius alibi disserem⁹. Libꝝ q̄z de arte amādi ab Ouidio scriptū: quis apud christicolas non dicat esse phibitū cum etiā apud carnales infideles execrabilis putaret: q̄tum q̄z periculum imo ruinosus casus sit fragiliū mentiū frequentare libros poeticos. i. lasciuos. cum patenti experientia docet apls. j. Coꝝ. xv. dicens Corrūpunt bonos mores colloquia prauа. Tertio q̄z sūt quedā scripture ab ecclesia dubitate. Duplicit eteni de illis ecclesia dubitat Primo quia firmiter auctores nō nouit. Inter hos libros computat liber ō infantia saluatoꝛ. De penitētia Origenis: sortes aplorum. Epistola dñi ad abagarū scripta. Reuelatio que pauli apellat: transit⁹ sancte marie: penitentia ade: collatiōes patrū: de quibus oibus ⁊ ꝓsimilibus multa habent in p̄allega. c. sancta rhoma. eccle. §. in primis. xv di. Tertio q̄z sunt alie scripture ab ecclia dubitate vel nō approbate: videlicz alique opiniones diuersoꝝ doctoꝝ etiam approbatorū inter se ꝓtradicentiū in q̄busdā que sunt necessaria ad salutē. Sicut patet de Salomone quem Aug⁹. opinat esse damnatū: ⁊ Ambro. illum eē saluatū: ⁊ sic de multis alijs ⁊ similib⁹ de q̄bus ecclesia pmittit varie sentiendum tam de antiq̄s q̄z de doctoribus nouis. Scōm eni Sco. et hostien. q̄ sunt diuersa iura ⁊ opiniones que tamē non ptra deuz ⁊ bonos mores ceteris paribus humanior p̄ferenda est ex de transac. c. fi. Aliaſ eni standū est illi qui meliori rationi innitit extra ō fer. c. capellanus.

De fide necessaria communi vulgo sine qua nō est sal⁹. Ca. ij

Ecūda autē dicit fides sufficiens. s Sūt in hūano genere multi q̄ propter breuitatē intellect⁹ aut paucitatē experientie aut defectū doctrine vel gre non capiūt explicite ⁊ exp̄sse. i. in pticulari que comp̄hendunt in symbolo hoc est in catholica fide: sed nullū est gen⁹ hoiuz et intellectu naturalit adeo tardū: qđ saltē in vniūsali ⁊ generali credulitate q̄cq̄d ad fundamētū vere religiōis ptinet capere nō possit. Nullus eni oino in oibus repitur q̄ credere non possit verū esse quicq̄d sacris eloquijs ptinetur: quicq̄d spū dei edocti hoies docuerūt credendū esse. Similit de deo verū eē q̄c quid de ipso pphete pphetauerūt. Nullus est eni adeo ptinax qui non facile acq̄escat vt credat imitādos eē sanctos ⁊ sapientes viros Imitādos esse inq̄z in fide ⁊ moribus ⁊ q̄ nō facile credat hmōi hoies videre vel nosse veritatem q̄z indocti ⁊ vulgares hoies nōdū capere sufficiūt. Propterea sm Bonauē. vbi s. Sufficiens fides est cū homo hmōi alīq̄s articulos credit implicite: aliquos ẋo explicite. Et talis est fides necessaria ad salutem. Articuli autem q̄s oportet credere explicite iste p̄cipue sunt. s. vnitas essentie: trinitas p̄sonarū Sed quia in noie patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti se signāt fideles: ⁊ ꝓferūt eccle-

UVA. BHSC. IyR_032

stica sacramēta: ideo ipso actu ꝓsignationis ḃ possunt scire fideles. Similiṫ de redemptore oportet credere natiuitatē passionē resurrectionē peccatoꝝ remissionē. Et hos ꝯdem cognoscere ꝑtit ex ipsis solēnitatib⁹ quas ecclesia solēnizat atq; ex actib⁹ sacerdotū: ꝓpterea ab horum cognitiõe nullus excipiṫ q̄ vtitur ratione. Similiṫ tenet credere futurū iudiciū: alios vo articulos sufficit credere implicite ⁊ in q̄dā generalitate: mõ hmõi vt habeat ꝑ hos ꝓpositū credendi q̄cq̄d rhomana ecclesia credit in ꝑticulari dissentiẽdi a nullo ⁊ cum a catholicis ⁊ etiaz ꝑlatis seu doctoribus explicanṫ acq̄escendo.

De fide que non sufficit ad salutem que condēnaṫ triplici ratione. Capitulū. iij.

t Ertia fides deficiẽs nūcupaṫ. Mā ſm Bonauē. vbi. s. Credere oēs articlos fidei implicite est fidei diminute. Ut non sufficit in habentib⁹ vsum liberi arbitrij: quia oīno eē non pōt q̄ ꝓuersatus inter fideles non sit negligẽs ⁊ ꝓtēptor salutis sue q̄n habeat explicitā cognitionē ō aliquib⁹ articulis supdictis: Insuper fides illuminat ad assentiendū illis. Q̄ aūt talis fides non sufficiat ad salutē pōt triplici ratione ꝓbari. Nam quilibz obligaṫ ꝓmo ad dei cognitionē. scō ad dei dilectionez. tertio ad dei subiectionē. Primo autem de necessitate salutis quilibet obligaṫ ad dei cognitionē Nullo enī priuilegio exceptus est intellectus human⁹ a diuino cultu ⁊ vera religione quē admodū nec affectus. Illa enī que sunt i intellectu ḃ est apprehēsiones ꝓncipia sunt ⁊ causa atq; fundamēta eoruz que sunt in affectu Similiter ea que sunt in affectu ḃ est affectiones cause sunt ⁊ ꝓncipia atq; fundamēta eorum que sunt in effectu. id est. in opatione. Quare religio intellect⁹ cā est ꝓncipiuz atq; fundamentū totius sequētis religionis atq; diuini cultus. Religio aūt intellect⁹ non potest esse nisi apprehensio. Apprehensio autem in cōmunitate hominū non potest esse certitudo ꝓpter causas iam ꝓdictas: quare credulitas est necessaria religio intellect⁹. Necesse est autem omnē intellectū capacem religiōis et religiosum esse ne ⁊ deus iniuriet: ⁊ penā tante iniurie iuste incurrat. In omni igitur intellectu humano necesse est fundari credulitatem religiosam: intellectum inq̄ qui potest esse capax illius q̄ dicimus ꝓpter paruulos ⁊ alios impeditos. Hec autem credulitas quia necessario est de his que pariūt in nobis affectiones ex quibus sunt operationes diuini cultus necessario est de rebus q̄s diximus ⁊ de similibus. Secundo de necessitate quilibz tenetur ad dei dilectionē ⁊ affectionez. Quemadmodū nullus hominū exceptus est nisi priuilegio diabolico q̄ō est ꝑtinax in dñi blasphemia vel ꝓtumelia exceptus inq̄ ab operib⁹ deo ex necessitate debitis sic neq; ab affectionib⁹ ex quibus debent esse huiusmodi opationes: quare nec ab apprehensionib⁹ que causant huiusmodi affectiones. Hec autem sunt sicut predictum est apprehensiones radicales articuloꝝ fidei ⁊ credulitas eorundem. Ex quo manifeste apparet a credulitate articuloꝝ fidei nullu⁹ hominem credulitatis capacem esse exceptum imo ad illam eodem iure teneri omnes ⁊ singulos quo tenentur ad ipsam religionem et diuinum cultum. Tertio quilibet de necessitate tenetur deo ad subiectionem. Nullum quidem dubium est neminem deum colere nisi qui credit ipsum esse ⁊ nisi qui credit de eo illa ꝓpter que merito debetur eidez cultus quem ipsi impendit. Verbi gratia: Nemo exhibet ei seruitutis officium nisi qui credit ⁊ reputat eundem dñm. Similiter nemo impenditei latrie cultum nisi qui credit ipsum esse deum. Et iuxta hunc modum nemo orat vel adorat illum nisi qui credit eum se posse scire ⁊ velle iuuare: ⁊ ita se habet per singulas partes diui cultus ac vere religionis. Quare manifestum est cum generaliṫ ꝓportionales sint partes similes eoꝝ tota: quia integro diuino cultui hoc est autem ex omnibus debitis deo seruitijs aggregato subest ex necessitate fides integra: hoc est ex omnibus articulis aggregata: ad quoꝝ credulitatem necessario tenenṫ quicunq; ad exhibitionem diuini cultus ⁊ vere religionis obseruantiā obligati sunt. Sciendum est autem ſm Alexan. de hal. et Bonauen. q̄ nato ⁊ nutrito in deserto cui nulla explicatio facta est de aliquo articulo fidei: sufficit preparatiue ⁊ si non expletiue fides omniū implicita. id est. credere de deo q̄ō credebatur i lege nature. Et ad hoc illuminat cognitio innata vel per se reuelando vel per angelum illuminādo vel per hominē predicādo. Quā nobis concedat qui est ꝑbenedictus in secula seculoꝝ Amen.

UVA. BHSC. IyR_032

Feria tertia post dominicam i l. de fidei nobilitate vbi duodecim eius nobilitates declarãtur Sermo quartus.

Hnc manẽt fi

n des spes charitas tria hec. Iterũ vbi supra. Illisum ẽ in precedentibus q̃ sola vnica ẽ fides. ⁊ in q̃bus determinata sit: qõq̃ oñes obligamur ad eã. Nũc aũt restat quartã ei⁹ cõtemplationem considerare q̃ ẽ de fidei gr̃ositate. Duodecim eñ sunt eius gratiosit̃ates. quarũ q̃ttuor ptinẽt ad incipientes. quattuor ad ꝓficientes. ⁊ q̃ttuor ad pfectos. Primo ꝑ incipiẽtibus quattuor nota gratiosit̃ates. quarũ ꝑma dicit̃ fundatio. scõa purgatio. tertia viuificatio. quarta illuminatio. Scõo ꝑ ꝓficientibus quattuor alias gratiosit̃ates cõsidera. quarũ prima dicit̃ distinctio. scõa ꝓnexio. tertia desponsatio. quarta ꝓtectio seu defensio. Tertio etiã pfectis quattuor addunt̃ gratiosit̃ates. quarũ ꝑma dicit̃ ꝓbatio. scõa opatio tertia triũphatio. quarta coronatio.

Articul⁹ prim⁹ de quattuor nobilitatib⁹ fidei ptinẽtib⁹ ad ĩcipientes. et primo oñdit qõ ẽ fundamẽtũ totiꝰ edificij spũalis. Ca. i.

p Rima quidem gratiosit̃as vere fidei fundatio nũcupat̃. Fides eñ sic ex precedẽtib⁹ patz ẽ fundamẽtum totiꝰ edificij spũalis. i. omnis gr̃e ⁊ omnis glie. Propterea Aplus. xj. c. ad Heb. fidẽ diffiniẽs ait. Fides ẽ substãtia sperandarũ rerum argumentũ nõ apparentiũ. Quã diffinitionẽ declarãs Bonaueñ. in. iij. di. xxiij. q. v. ait. Q̃ diffinitio ⁊ notificatio ẽ recte assignata: cũ nihil ptineat superfluũ: nihil etiã diminutũ. ⁊ hoc ẽ q̃n ꝑ ipam notificationẽ vel ipsiꝰ diffinitionẽ. Primo eẽntia plene idicat̃ scõo apte mãifestat̃. tertio ab oib⁹ aliis sperat̃. hoc ẽ in ꝓposito reperire si quis bñ aduertit. Primo eñ fidei eẽntia indicat̃. Nã fides ꝑm essentiã suã aliq̃d respicit ex pte affectus. ⁊ aliq̃d ex pte intellect⁹. quia habet affectum stabilire ⁊ intellectũ illuminare. Primo eñ inq̃tũ habet affectũ stabilire dr̃ substantia q̃si substans fundamẽtũ. scõo aũt inq̃tũ habet intellectũ illuminare dicit̃ argumentũ Scõo ꝑ diffinitionẽ res apte manifestat̃. Et q̃n habit⁹ rutis duplicit notificari habz. s. ꝑ finẽ vltimũ ⁊ ꝑ suũ obiectum. ideo hec duo apls manifestat. Primo finẽ vltimũ: Finis aũt ipsiꝰ fidei cõsistit in eterna beatitudine quaz speramꝰ. scõo dicit sperandarũ rerũ. scõo suũ obiectũ qõ cõsistit in ritate nõ visa. ⁊ ideo dicit nõ apparẽtiũ. tertio ꝑ diffinitionez res ab oñib⁹ sepat̃. Habet eñ fides informis separi a fide formata ⁊ distingui ab habitu cuiuslibet alteriꝰ rutis. Primo eñ distingui hz a fide informi inq̃tũ sustentat totã fabricã spiritualem. ideo dicit̃ substantia sperãdarum rerũ. Scõo aũt ab alijs habitib⁹ rutũ inq̃tũ ruti nõ in se facit adherere. iõo dicit̃ argumentũ nõ apparentiũ. Et ex hoc sic patz q̃ ꝑdicta notificatio nihil cõtinet supfluũ. nec diminutũ: nec est in ea clausula nec dictio supflua imo etiaz nec ociosa. Sic ergo ꝑm Phm argentũ viuũ principium ẽ oim metallorũ ⁊ albedo cũctorũ colorũ. sic fides est ꝓncipium oim rtutũ atq̃ donorũ. Est etiã radix omnium gratiarũ. Ihñ Aug⁹ sup Joh. Sicut in radice arboris nulla prorsus spẽs apparet pulchritudinis. ⁊ tñ quicq̃d ẽ in arbore pulchritudinis ⁊ decoris ex illa ꝓcedit. sic ex fidei humilitate quicq̃d meriti: q̃cquid beatitudinis aia susceptura est ex fidei fundamẽto ꝓcedit Qõ ps. rbo viuifico manifestat cũ ait. Omnia opa eius in fide.

Q̃ ꝑ fidẽ viuã oia pctã ab aia expurgantur. Cap̃ secũdũ.

f Ecũda gratiosit̃as fidei purgatio noiat̃. Purgat̃ eñ aia ab oñibus inq̃namẽtis ⁊ culpis cũ in ea fides est viua quẽadmodũ ei⁹ fortissimã cõcupiscentiã timor erubescẽtie aut mortl extinguit. ⁊ hoc ꝑ opinionẽ fortẽ aut dubitationẽ cũ ipa dubitatio fortis fuerit. Sic vtiq̃ fides oñem labẽ diluit pctorũ. sicut Act̃. xv. c. scri. ẽ. Fide purificãs corda eorꝝ. Uno eñ mõ lux diei. alio modo patibulum. atq̃ alio mõ ptãs latrones effugat. Sic nihil phibz fidei lucẽ fugare vitia ⁊ pctã ⁊ vnã quãq̃ rtutem in aia inserere ⁊ plantare. Jõ Prou. xv. scrip. est. Per miscõiam ⁊ fidẽ purgant̃ peccata. Itẽ Bern̄ in epla quadã. Sola fides et mẽtis ad deũ cõuersio sine effusione sanguinis ⁊ sine pfusiõe aque salutẽ sine dubio operat̃ volẽti. sed nõ volenti phibẽte necessitatẽ articulo baptisari qõ etiã prz di. iij. c. baptisati. vbi ostẽdit q̃ fides suplet vbi deficit baptismus vel aliud sacramentũ.

Q̃ aie vita ẽ va fides. Ca. iij.

UVA. BHSC. IyR_032

Feria.iij.p̄ dñicā in.l. de fidei nobilitate

t Ertia fidei gratiositas viuificatio dicit. Fides em̄ vita ē aie ⁊ sine fide mortua ē. Vñ Abac.j. Justus meus ex fide viuit. Et ad Rhoma.j. Justus autem ex fide viuit. Tante nanq̄ viuacitatis est hec vtus: vt mortis torpore q̄ mēs humana ad salubria moueri non p̄mittit omnino amoueat timoris etiā fortissimi ⁊ amoris motus incitat vel excitat. vñ silis est radio a calore solari cui⁹ vigore reuiuiscūt plante ⁊ herbe arbores ⁊ cūcta virētia terre. Silis est radici: nā vita radicis vita toti⁹ arboris ē que si arescit ⁊ morit tota vis arboris perit. Itē similis ē cordi oīa in corpe viuificāti.

Q̄ lumē aie ē fides vta. Ca. iiij

q Uarta fidei gratiositas vocat illuminatio. Illuminat nāq̄ p ipsam intellect⁹ human⁹ ad inuisibilia cognoscenda. Vñ Matth.ix.c. dñs ait cecis. Creditis quia h̄ possum facere vob̄ ⁊ tetigit oculos eorū dicēs. Scōm fidē vram fiat vobis. Et apti sunt oculi eor. Vñ Aug⁹. Quid ē fides nisi credere q̄ nō vides. Credimus em̄ vt cognoscam⁹: q̄ intellect⁹ nr attingere nō p̄t ea que sunt supra naturā nisi p fidei vtutē. Circa q̄ aduertēdū ē q de⁹ dupliciter cognosci p̄t. s. cognitiōe naturali. et cognitiōe accidētali. Naturalis em̄ cognitio duplex ē. Prima aīi pcm̄: qua hō cognoscebat deū apte in creaturis. Scōa post pcm̄: ⁊ hoc p speculū in enigmate: sic scrip. ē. j. Cor. xiij. Videm⁹ nūc p speculū in enigmate. Accidētalis triplex ē. Prima ē acq̄sita p rationes naturales: ⁊ hāc habuerūt pbi ⁊ dicit sciētia Vñ Apls ad Rho. j. Qui cuz cognouissent deū nō sicut deū glorificauerūt aut gras egerunt: s̄ euanuerūt in cogitationib⁹ suis: ⁊ obscuratū est insipiēs cor eorū ⁊c. Scōa ē q̄ habet testimonijs scripturar̄ ⁊ miraculorū: ⁊ h̄ cognitio dicit fides informis ⁊ mortua. Tertia ē que habet ex charitate: ⁊ h̄ dr fides formata ⁊ viua: ⁊ p talē cognitionē assentit aīa p me vtati ꝓpter se ⁊ supra oīa. Vñ aduenīēte ea peunt oīes alie cogitatiōes accidentales ad min⁹ quo ad actus. De hac fide Aug⁹. ait. Fides ē res audax ⁊ improba pueniēs q̄ nō ptingit intelligētia. Jpa em̄ est que ascendit sup cherubin ⁊ volat sup seraphin senas alas habētia. Et Bern. sup cantica. Quid ē q̄ nō inueniat fides? attingit inaccessa: deprehendit ignota: cōprehēdit immēsa: apprehendit vniuersa. Jpam nēpe eternitatem suo sinu q̄dāmodo circūcludit. Et de lumine fidei Eccēs. xj. dr. Dulce lumē ⁊ delectabile oculis ē videre solē. i. p fidē cognoscere deū. Unde Aug⁹. diffiniēs q̄tū ad obiectū ⁊ p̄ncipium motiuū ipaz fidē ait. Fides ē illuminatio mētis ad summā vitatē. Et idē sup Job. Noli intelligere vt credas: s̄ crede vt itelligas. igit intellectus merces fidei ē. Chrys. etiā inq̄t sup Matth. Fides lampas ē: q̄ sic lampas illuminat domū: ita fides aiam: hac luce aie irradiant: ad celestia dirigunt: ⁊ occulta ei⁹ mysteria declarant. Tanta ē em̄ luminositas h⁹ vtutis cū viua ē: vt tenebras noxie increduli tat: aut piculose ignorātie de his q̄ ad salutē necessaria sunt nullaten⁹ patiat.

Articul⁹ scōs de quattuor nobilitatibus fidei que ptinēt ad proficiētes. Et primo q̄ fides distinguit inter reprobos et saluos.

Capitulum primum.

p Rima gratiositas ptinēs ad ꝓficientes distinctio dici p̄t. Per fidē em̄ distinguunt reprobi ab electi. Vñ Rho. iij. Signū accepit circūcisionis signaculū iusticie fidei: distinguūt sapiētes ab insipiētib⁹. Vñ Apoc. xiij. hec ē sapia scōrū: q̄ custodiūt mādata dei ⁊ fidē. ⁊ infra. Mā sine fide falsa est vtus etiā in optimis moribus Vñ aplus. xiij. c. ad Rho. ait. Oīne q̄ non ē ex fide pcm̄ ē. Et Lu. xj. dñs inq̄t. Qui nō ē mecū. s. p verā fidē aduersum me ē: ⁊ q̄ non colligit mecū dispgit. s. merita p fidē formatā dispgit. Et Heb. xj. apls ait. Sine fide ipossibile ē placere deo.

Q̄ p fidē oēs homīes insimul cōiunguntur. Cap. secundum.

s Ecūda gratiositas dicit connexio seu cōiūctio. Oīnia em̄ mēbra militātis ecclie p fidē insimul ꝓnectūtur ⁊ cōiungunt. Per q̄d em̄ connectit parētib⁹ fili⁹ nisi p fidē? sic de fratribus ⁊ sororib⁹: ⁊ oīm alia parētela. Propterea etiam p fidē credim⁹ aliq̄ē reū accusantiū testimonio q̄ eis credim⁹. Tolle fidē ⁊ tollis omnem vnitatē ⁊ naturalē ⁊ supnaturalez. Vñ Bern. sup cañ. Dicam⁹ fidē vitē: vtutes palmites: botrū op⁹: deuotionē vinū. De hac cōnectione. Esa. xj. Erit fides cinctoriū reniū ei⁹ Renes sunt ptes infirmiores vel inferiores. Partes vo superiores humeri sunt. Sic fides habet p̄mo caput. s. xp̄m: ptes superiores. id ē. humanas alas in celis regnantes: ⁊ ptes renum. i. cōuersantes in mūdo. ⁊ hz etiā crura id ē. existes in purgatorio. Charitas vt dicit

UVA. BHSC. IyR_032

Col.iij. Est vinculū pfectiōis: qz charitas nū q̄ excidit: sic dic̄ Aplūs.j. Coz.xiij. Et pnectit mēbza vtriusq̄ ecclesie militantis scz t triumphantis cum capite nostro xp̄o.

Per fidē aīa a dño desponsatur. Cap.iij.

t Tertia gratiositas dicit desponsatio: quia p fidem christo spōso anima desponsatur: vt quasi fides sit ānulus despōsationis eius: sicut Osee.j. scriptū est. Sponsabo te mihi in fide. Et.j. Timoth.ij. Saluabit per filiozū. id est. p bonozū operū generationē si pmanserit in fide. i. si in fide pseuerauerit. In huius aūt mysteriū Luc.xv. Annulus in manū filij prodigi datū est: vt p annulum desponsatio denotet: sicut.ij. Cozinth.xj. aplūs ait. Despōsaui enī vos vni viro v̄ginem castam exhibere christo. Per manum vero opa demonstrātur: quia sicut Jaco.j. canoñ. sue. c.ij. ait. Fides sine opibus mortua est.

Fides defensat animam a cōtrarijs suis. Ca.iiij.

q Tarta fidei gratiositas protectio seu defensatio dicta ē. Protegitur enī t defenditur anima p fidem a mundi superbia: luxuria: t auaricia De quibus.j. Joh.ij. Oīne quod est in mūdo: aut est cōcupiscentia carnis: aut cōcupiscētia oculozū: aut superbia vite. Et Deut.viij Jn solitudine illa magna. id est. in mūdo est serpens flatu adurens: hoc est luxuria: t scorpio brachijs amplectens: h̄ est superbia multa ambiens: t dipsas qui est serpens hominem occidens p sitim cum momordit eum: t hoc est auaricia. Contra hec.j. Pet.v. scriptū est. Aduersarius vester diabol⁹ tc̄. Unde fides figurat in columna nubis in die refrigerans p̄m in deserto. Exo.xiij. ca. Et p nocte illuminans eum. Unde Eph.vlt. Jn oīb⁹ sumentes scutū fidei. Et ps̄. Scuto circūdabit te v̄itas ei⁹. tc̄. totū vsq̄. Cadent a latere tuo mille tc̄. Et Dan.vj. Nulla lesio inuenta est in eo qui credidit deo. Ad hoc Amb. sup Beati immaculati. Fides inexercitata languescit acerbis: ociosa temptat icōmodis: remissas excubias callidus insidiator irrumpit: assueto aūt bello virū hostiaria fraus instruit: et glorioſe prouehit palma victorie. Pax ergo fidei corruptela mala est.

Articulus tertij de quattuor nobilitatibus fidei que pertinent ad perfectos. Et primo q̄ p fidē anima comprobatur. Ca.j.

p Prima fidei gratiositas cōueniens ad perfectos pbatio nomiat. Jn tribulationibus enī pbatur vera fides. Unde.j. Pet.j. scriptum est Modicū nunc si oporteat cōtristari in varijs temptationibus vt pbatio fidei vestre p̄ciosior sit auro quod p ignez pbatur. tc̄. Judith viij. Temptati sunt patres nostri vt pbarentur: si vere colerēt deum suum. Memores esse debemus qūo pater noster abraam temptat⁹ ē: t p multas tribulatiōes pbat⁹: amicus dei effectus est: sic Jsaac: sic iacob: sic Moyses: t oīes qui placuerunt deo p multas tribulationes trāsierūt fideles: h̄ ibi. Et Bern̄. de duodecim gradib⁹ humilitatis. Qualis sit cuiusq̄ fides: tribulatio pbat.

Qz oīa miracula v̄tute fidei ppetrantur. Ca. scōm

s Ecūda fidei gratiositas est opatio scz miraculozū: que quidē virtuti fidei tribuunt. Unde Matth.vl. deus ait. Signa aūt eos qui crediderint hec sequent. Jn nomine meo demonia ejcient. linguis loquent nouis: serpētes tollent. et si mortiferū quid biberint non eis nocebit: super egros manū imponēt t bene habebunt. Attribuunt aūt miracula v̄tuti fidei p̄m Bonaueñ. in centiloquio. Quia ipa ē prima v̄tus que supra se eleuat intellectum: captiuās eum in obsequiū iesu christi: t ideo meret de congruo apud deum opus arduum impetrare: ad quod nō se extendit possibilitas admirantis. Et h̄ ē qđ tangit in diffinitione miraculi Miraculum est arduū t insolitū opus supra spem t facultatem admirantis cōsistens. Jō Matth.xv. Cananee dñs ait. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis: t sanata ē filia eius ex illa hora. Matth.quoq̄.xvij. dominus ait. Si habueritis fidē sicut granū sinapis. scz firmam: patientem humilem t fortem: dicetis huic monti trāsi t transibit: t nihil erit vobis impossibile. Unde Exod.xiiij. Cum extēdisset moyses manum: diuisa ē aq̄ t igressi sunt filij israel p medium sicci mar: eratq̄ aqua quasi murus a dextr t a sinistr eorum t leua. Et iterum Matth.ix. dominus ait. Si potes credere oīa possibilia sūt credenti. Et iterū Matth.xxj. Ficulnea ex ma-

UVA. BHSC. IyR_032

ledictione domini arefacta mirantibus discipulis ait. Amen dico vobis si habueritis fidem ⁊ nō hesitaueritis: nō solū de ficulnea facietis: ꝟ ⁊ si monti huic dixeritis tolle te. ⁊ iacta te in mare: ⁊ ita fiet. Et oīa quecūq; petieritis in nomine meo ⁊ in oratione credentes: accipietis. Exemplum notabile a plerisq; narrat: q cū gentiles catholicos oppressissent: cosq; nō sinerent viuere sub tributo: rector illi⁹ patrie episcopos ⁊ clericos cōuocat vt de catholica fide redderēt rationē. Solenni disputatione iam facta: iamq; cōfutatis et cōuictis erroribus paganorū: ait iudex fidelibus. Si dixerit iesus christus. Si habueritis fidem. ⁊c. vt dictū est: respondētibus illis q sic: ait. Ergo vos tali die montez illum qui est in terra mea in mare ꝑm legem vestrā trāsferatis: aut lex vestra falsa apparebit: ⁊ vos sicut infideles sustinebitis sententiā capitalem Cum autem ad .iiij. dies prefignata fuisset indixerunt in ecclesia catholica ieiuniū ⁊ oratione. Cūq; ad prefixum diē mesti catholici ⁊ clerici peuenirent: fidelis quidam cām mestície requisiuit. Et causa audita: assumpto martello die ꝑfignata ad montis radicem peuenit. Sequēte aūt eum multitudine fideliū cū mestícia cordis episcopis ait. Dixit ne dom⁹ hoc in euāgelio nostro: quibus respondentibus q sic: ait. Quomō ergo vos super hoc trepidi dubitatis. Et in trepido aīo fideq; secura: cum martello montem peutiēs: ait O mons in nomine dñi iesu christi q hoc dixit: ꝓcipio tibi vt hinc trāsferas te in mare: q statim paruit imperanti.

Q̄ virtute fidei oīa testamenta et male consuetudines triumphant. Ca. iij.

t Ertia gratiositas triumphatio dicitur. Triumphat eīm anima per ardorem fidei cōtra oīa temptamenta. Unde Apoc. xix. scriptuz est. Et ecce equ⁹ albus: ⁊ qui sedebat sup euz vocabatur fidelis ⁊ verax. Et. j. Joh. v. dicit Oīne quod natum est ex deo vincit mundū ⁊ hec est victoria que vincit mundū fides nostra. Et ad hēb. xj. Sancti p fidem vicerunt regna. ⁊c. Et iterū. j. Regum. xvij. Tulit dauid lapidem vnum: ⁊ funda iecit ⁊ percussit philisteū in fronte: ⁊ infixus est lapis ⁊ cecidit in faciem suam: vt innuat q diabolica tēptamenta ⁊ vincula malorūq; desideria ⁊ mali amores virtute fidei dirumpunt ꝓsternūtur: ⁊ annihilant. In ingressu eīm ipsius moles malarum consuetudinū de mente quam illustrat̄ cadūt: sicut ps. testat. Ipi videtes. s. p lumen fidei sic admirati sunt malicijs consuetudinis male: cōturbati sunt. s. p cōtritionem: cōmoti sunt cōtra malam cōsuetudinē: tremor apprehendit eos. Ibi. id ē. in aia illa fideli dolores vt pturiētis ꝓpter cōformationem in spiritu vehemēti cōteres naues tharsis. Nauis multos cū portat consuetudinez malam designat: que multos ad eternū supplicīū gerit. Tharsis dissipans specula interpretat: vt p hoc ostendat q cōsuetudines in quibus vnus alterū quasi speculum respicīē do sequit in ruinam p feruorē fidei dissipantur ⁊ relinquunt.

Q̄ p pseuerantem fidē anima in gloria coronatur. Ca. iiij.

q Uarta gratiositas coronatio nominat. Per ipam eīm anima i gloria coronatur. Unde anime fideli Apoc. ij. dñs ait. Esto fidelis vsq; ad mortem ⁊ dabo tibi coronā vite. Ubi dominus dicit tria. Primo petit fidelitatem: q̄ nihil preciosius seruitio christi putet: ꝓpter quod dñm derelinquat: ideo ait. Esto fidelis. Secūdo petit pseuerantiaz. s. vt ꝓpter tribulationes ⁊ temptationes in fide non deficiat. Matth. xxiiij. ca. Qui aūt pseuerauerit vsq; in finem hic saluus erit. ꝓpterea subdit vsq; ad mortem. Cum eīm homini nihil terribil⁹ sit morte: ceteras tribulationes facilitervincit qui ꝓpter christum morti nō cedit. Et merito quidē vsq; ad mortem ait. Nō eīm min⁹ debetur deo q̄ tempali domio. Sunt nanq; plerīq; qui tempalem dominū ita diligunt: vt se tempali morte exponant. Et satis quidem iniuste: cum iste in eius seruitio pl⁹ impendat q̄ ille restituere valeat. Tale nāq; obsequium soli deo debetur: qui sol⁹ restituere sufficit oīne damnū. Talis nanq; zelus debz i quolibet christiano esse de fide christi vt potius velit fidelem sanguinez fundere q̄ fidē christi negare. Tertio aūt talibus promittit coronam: ideo subdit. Et dabo tibi coronaz vite: vita eīm delectationē habet: corona vero ꝓpter piculum in quo perficitur eternitatem demonstrat. Corona ergo vite eterne delectatio seu letícia est que digne illis redditur: qui ꝓ fide christi vsq; ad mortem cuncta aspera patiuntur. Ihe duodecim gratiositates fidei duodecim fructus ligni vite possunt nominari. Propterea Prouerb. iij. ca.

UVA. BHSC. IyR_032

mystice scriptum est. Lignum vite est his qui apprehenderint eam: t qui tenuerit eam beatus. O gratiosa t amabilis fidei virt⁹. Quis igitur te non amabit que fundamentum es omnis gratie t virtutis: purgans peccata: vivificas animas: illuminas cecos: distinguis electos: connectis membra capiti nostro christo: animas fideles deo facis sponsas: protegis t defendis: probas iustos: miracula operaris: in omnibus triumphas: atq; eterna felicitate perseuerantes in te coronas. Int' qs connumerabiles reddat nos dominus Jesus christus qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

In die cinerum de sacro ieiunio. Sermo quintus.

Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Matth. vj. Jam domino adiuuante ad sacrū tempus quadragesime perducti sumus. In quo ordinand⁹ ē modus p totam quadragesimam continuā-dus. Cum igitur tractaturi sumus de christiana religione: iamq; de illa in precedētibus stabilitum sit solidū fundamentum t edificiū ipsius: corda ora t opera extendamus. Et vt ordinato progressu sermo recte t vtiliter dirigatur qualibz die quadragesime de vna religiositate agemus. Diebus ꝺo dominicis ꝺo duabus: ita q; qualibet septimana de octo religiositatibus differemus vsq; vero ad futuram dominicam solum quattuor premittamus. Prima est religiositas ieiunij: t de hac in presenti die vbi de ieiunio fit mentio dicemus. Secūda est religiositas exorandi: de q̄ in sequenti die vbi sacra dominica oratio exponetur. Tertia est religiositas largiendi: t de hac feria. vj. vbi de elemosyna tractaturi sumus. Quarta est religiositas patiendi: de qua sabbato futuro differemus: vbi ostendē tur multiplices rationes quare iustis aduersa dant. Et merito hic ordo tenendus ē. Mā sublimia quidem sunt hec tria opera. Prima cum sint principalia opera satisfactoria. scilz ieiunij: oratio: t elemosyna: Jeiunium cōtra luxuriam: Oratio cōtra supbiam: Elemosyna contra auariciam. Et de his tribus Tob. c. xij. ait. Bona est oratio cum ieiunio et elemosyna. Et sicuti quidam aiunt ad has reducuntur oēs alie satisfactiones. Nam vigilie: peregrinationes: discipline: abstinentia cunctaq; opera affligentia carnem ad ieiunium reducuntur. Opera autem misericordie spiritualia reducuntur ad orationem. Opera vero misericordie corporalis ad elemosynam. Propter a per ieiunium ordinatur homo ad seipsum: per orationem ad deum. per elemosynam vero ad proximum. Item fit satisfactio de bonis corporis per ieiunium: de bonis anime per orationem: de bonis exterioribus per elemosynam. Sed quartū. s. aduersa pati de quo in sabbato futuro hec tria predicta probat si veraciter fiant. Nam vita iusti oz est benefacere t mala pati. De p̄mo. s. ieiunio ait domin⁹. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. s. qui hic seculum p̄dunt t regnum amittunt. Circa autem ieiunium quod a sancta ecclesia ponitur. quasi religionis initium tria considerabimus. Primo eius perfectionem. secundo eius obligationem. tertio eius exemptionē.

De duodecim fructib⁹ sanctissimi ieiunij. Articulus primus.

Prima consideratio de ieiunij perfectione. De quo Hieronimus ad demetriadem ait. Jenunium non solum est perfecta virtus: sed etiā ceterarum virtutum fundamentum t sanctificatio t pudicicia. Duodecim possunt distingui perfectissimi fructus sanctissimi ieiunij. p̄m triplicem statum. s. purgatiuum: illuminatiuum: t perfectiuuz. Primi quattuor habent mentem purgare. secūdi quattuor mētem illuminare. tertij quattuor mentem perficere. Primi quattuor qui habent mentem purgare hi sunt. Primus dicitur refrenatio secūdus satisfactio. tertius declinatio. quartus placatio. Secundi autē qui habent mentem illuminare hi sunt. Primus videlicet est clarificatio. secundus cibatio. tertius sanctificatio. quartus fortificatio. Addantur alij q̄ttuor qui habent mentē perficere: quorū Primus dicitur eradicatio. secundus sacrificatō tertius triumphatio. quartus glorificatio. Propterea hec em̄ in prefatione quadragesime ecclesia canit. Qui corporali ieiunio vitia cōprimis. Et hoc quo ad statū purgatiuū Mentē eleuas. Et hoc quo ad statū illūinatiuū. Virtutē largiri et p̄mia. Et hoc quo ad statū perfectiuū.

De primis quattuor fructib⁹

UVA. BHSC. IyR_032

ieiunij qui pertinet ad statū purgatiuum. Et primo q̄ per ieiunium vniuersa vitia refrenātur. Primus fructus.

Primus fructus dicitur refrenatō
p Domat enim corp⁹ ꝛ eius illecebras premit: q̄to em̄ corpus magis fouetur: tanto anima magis attenuatur ꝛ ecōuerso. Ratio huius est: quia ieiunium partē superiorem regnare facit super inferiorem: ꝛ austeriorem eam ab illecebris carnis reddit. Nam exercendo se ad austeros ꝛ amaros actus ieiunij: exercet se ad virtutem vel virilitatem: ꝛ excutit a se oñem mollicie ꝛ inerciā p̄m quā subiacet sue carni ꝛ sibijpsi. Unde in huj⁹ exemplū seponit apostolus. j. Corinth. ix. c. di. Castigo corp⁹ meū ꝛ in seruitutem redigo. Per castigationē inquit se corpus in seruitutem redigere. Et merito. Nam cum corpus in creatione factū fuerit anime seruus ex patrata culpa factum ē anime domin⁹: sed per penitentiaz ꝛ ieiunia in seruitutem debitam etiam reformatur: vt merito per abstinentiam gule anima corpori dominetur: sicut per inobedientiam gule caro anime inobediens facta est: quamdiu em̄ Eua in paradiso abstinuit virgo permansit. Preterea hester vt dicitur. xiij. c. humiliauit corpus suum ieiunijs. Substracti lignis olle cessat feruor. Remota causa remouetur effectus. Non potest sine anima moueri corpus. Non sine sole radius. Nō sine mari fluuius. Nō sine fonte riuulus. Nec sine radice ramusculus. Sic nec sine gula rebelle eē corpus. Unde merito illi irrisione digni censendi sunt qui dicunt carnem se nō posse domare: cum homo possit ei ieiunando cibum subtrahere. Non em̄ est castrū adeo forte quod expugnari nō possit: si ei victualia subtrahātur. Non est pugil adeo probus qui etiam a debili vinci nō valeat: si forte necesse habeat dietam tenere quā voluerit debilis. Non est ignis adeo magnus ꝛ valid⁹: qui lignis subtractis non deficiat. Unde Prouerb. xxvj. Cuz defecerint ligna extinguet ignis. Si ad hoc per impotentiam te excusas: audi sentētiam cōtra te Genes. xvj. Ecce ancilla in manibus tuis est. Ad hoc vide. dist. xxxv. sexto die.

Q̄ per ieiunium de preteritis culpis deo anima satisfacit.

Secūdus fructus.

Secundus fructus est satisfactio.
s Cum em̄ anima ieiunijs refrenauit corpus satisfactionem de preteritis culpis consequi iustissimum est: quod per ieiunium cōuenientissime pōt fieri. Est enim vnum de tribus precipuis remedijs penitentie: ꝛ vnum de potissimis instrumentis iusticie penitentialis seu satisfactionis sicut ex precedentibus patet. Pro libidine em̄ perpetrati: subtractio delectatōni iustissime recompensat. Qui illicita perpetrat: debet satisfaciendo ab aliquibus licitis abstinere: sed ieiunium satisfacit pro commissis ꝛ omissis: sicut patet dist. xxvj. c. igit.

Q̄ mediante ieiunio homo a ruina culpe declinat. Tertius fructus.

Tertius fructus est declinatio. Nō
t em̄ sufficit pro perpetratis criminibus satisfacere: nisi etiam ad futura cauenda quis conetur. quod quidem per ieiunium fit. Cum em̄ sit corpis afflictiuum concupiscentiam debilitās: futuris peccatis obsistit. Unde Hieronymus ad Demetriadem. Post cogitationum diligentissimam cautionem ieiuniorum tibi arma sumenda sunt: ꝛ cantandum cū Dauid. Humiliaui in ieiunio animam meam. Et paulo post. Ignita sunt diaboli iacula que simul vulnerant ꝛ inflammant: ꝛ a rege babylonis tribus pueris preparantur. Sed quomodo ibi quartus speciem habēs filij dei incensos mitigat ardores: sic in animo virginali: ꝛ ore celesti: ꝛ ieiunioz frigore puellari calor extinguitur: ꝛ humano corpori angelorum cōuersatio preparatur. Auiculeveniente ancipitre sepem intrant orti ꝛ vince densitate spinarū ꝛ sepium fures cuadunt. Qui thesaurum suum custodire cupit ostium claudit. Sic q̄ cupit animam suam custodire os suum claudere debet. Arborū cortex aspera apparet: sed econtrario medullā seruat. Spica plena granis sub aristulis pungentibus ab auicul' aeris manet tuta. Taxus propter asperitatem pellis a vulpe teneri non solet: Quia ex corio aspero carnem eius dentibus non potest ledere. Hinc est q̄ sancti olim cum volebant carnis incentiuum extinguere taxi pellez vestiebant: quam melotem vocabant. Delicat⁹ insuper hospes: non libenter morā trahit vbi ignis friget. Et Ysido. de sum. bo. c. vlt.

UVA. BHSC. IyR_032

Leuia ieiunia fortia tela sunt aduersus tem ptamenta demoniorum: cito enim per absti nentiã vincunt.

Q diuina iracundia p ieiuni um mitigatur. Quartus fruct⁹

Quartus fruct⁹ dicit placatio. Luz vt dicit Gal. v. Caro ꝯcupiscit ad uersus spm̃. Refrenata petulanti car ne ne rebellet spiritui humiliat: spirit⁹ ne recalcitret deo: ex quo benigne placat de us ne peccatori vel scelerato populo per iudicia aspera irascatur: quod totum operatur ieiuniũ. Unde Jone. c. iij. scribitur. Factum est verbum domini ad Jonam. secundo dicẽs. Surge t vade in niniuẽ ciuitatez magnam t predica ibi in ea predicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit Jonas t abijt in niniuẽ iuxta verbum domini: t niniue erat ciuitas magna itinere dierum trium. Et cepit Jonas introire ciuitatem itinere diei vnius: t clamauit et dixit: adhuc quadraginta dies t niniue subuertetur. Et crediderunt viri niniuite domino t predicauerunt ieiunium t vestiti sunt saccis a maiore vsq; ad minorẽ. Et puenit verbum ad regẽ niniue: t surrexit de solio suo: t abiecit vestimentum suũ a se: t vestitus est sacco: t sedit i cinere: t clamauit t dixit. In niniue ex ore regis t principum eius di. Homines t iumẽta t boues t pecora non gustent quicq; nec pascantur: t aquam non bibant: t homies operiantur saccis: t iumenta clament ad dominum in fortitudine: t conuertatur vir a via sua mala t ab iniquitate que est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur t ignoscat deus t reuertatur a furore ire sue t non peribimus. Et vidit deus opera eorum. quia conuersi sunt de via sua mala t misertus est deus super maliciam quam locut⁹ fuat vt faceret eis t non fecit. Ratio autem quare ieiunio placatur deus est: quia cum vniuerse vie domini sint misericordia t veritas: si vnaz eius fugis manum: alteri te ꝓpinquas. Si misericordiam fugis iusticie approximas: et econuerso. Igitur cum ieiuniuz sit euasiuũ ire dei: mẽtem propinquat misericordie ei⁹. Unde Amb. Nullum est tam graue delictũ quod abstinentia non purgetur.

De secundis quattuor fructibus ieiunij qui pertinent ad statum illuminatiuum: Et primo q̃ p ieiunium intellectus illuminatur in operandis et speculãdis Quint⁹ fructus.

Primus fruct⁹ est clarificatio. Isa. xxviij. Quem docebit deus sciẽtiam: t quem intelligere faciet auditum: ablactatos lacte auulsos ab vberibus. Duplex quidam intelligentia per ieiunium acquiritur. Prima in operandis. secũda in speculandis. In operandis q̃dem: quia vt legit Exod. xxiiij. Moysi post ieiunium data est lex. Unde Ambro. in libro de ieiunio Moysi ait. De ieiunio legem dedit ipsumq; ieiunantem non voces magne non fulgura: nõ nubes vmbrosa t fumigãs syna terruit. Non em̃ introisset in nubem et dei vocem loquentis de medio ignis sine periculo salutis audisset nisi munitus armis ieiunij: quadraginta em̃ diebus ieiunauit in monte vt legem acciperet a domino deo nostro. Et in superioribus quidem montis dabatur lex Moysi ieiunanti: inferioribus vero populo manducanti preuaricatio sacrilega accendebatur epulantium: quo spectaculo motus fregit tabulas Moyses: indignũ iudicans vt ebrio populo lex daretur. hec ille Secũdo acquirit per ieiunium intelligentia in speculandis. Nam ad perspicuitatem et puritatem orationis t contemplationis miro modo disponit. Nonne lectio p̃dicatio: et oratio: ieiuno stomacho melius capiuntur t exercentur? Unde Hieronymus contra Jouinianum. Daniel atq; tres pueri reuelationem somniorum ieiunio reuelant. Pastiq; legumib⁹ pulchriores t prudentiores inueniuntur. Eodemq; libro inquit Helyas q̃ draginta dierum ieiunio preparatus dñm vidit in monte oreb: audiuitq; ab eo. Quid tu hic agis Helya. Multo familior vox ista q̃ istius: Adam vbi es. Illa em̃ pastuz terrebat t perditum hec ieiunanti famulo blandiebatur. Iterum Hieronymus. Nihil sic intelligentiam obtuit vt comessatio t ebrietas Et alibi inquit venter pinguis nõ gignit tenuem sensum. De Johanne etiam euangelista patet: cum ieiunanti in pathmos insula apocalipsi reuelatio facta est. Apostoli q̃q; ieiunantes et orantes: in igneis linguis

UVA. BHSC. IyR_032

spiritum sanctum acceperunt. Actl. ij. Gloriosus quoq; Franciscus quadraginta dieb⁹ in solitudine montis orans ieiunauit in pane ⁊ aq̃: ⁊ ibi sic̃ accepit ex ore dei postea asseruit sacratissimaz regulã scribi fecit. Dañ. ix. scribit: q; postq̃ Daniel orauerat dñm i quadragesima ieiunio sibi angelo reuelãte mysteriorum sacramenta cognoscere meruit. Et Jsiõ. libro. ij. de sum. bo. c. vlti. Per ieiunium occulta mysteriorum celestium reuelantur.

Q̃ propter ieiunium spiritu/ales et corporales suauitates et cibi a domino ministrãtur. Sextus fructus.

s Ecundus fructus est cibatio. Cũ enĩ mens fuerit illuminata ex cognito homo faciliter delectatur: ⁊ sic ex ieiunio diuine dulcedini intendendo spirituali delectationi inebriatur Unde Job. xx xviij. scriptum est. Quis præparat coruo escam quãdo pulli eius clamãt ad deũ? Super quo Gregorius ait. Q̃ coruorum parentes contemnunt pascere eos donec nigrescant: sed videns deus clamor̃ eorum: de rore celi pascit eos. Similiter aũt deus eos pascit quos abũcit mũdus qui ad dominum clamant: ⁊ propter eum ieiunant teste virgine gloriosa que inquit. Esurientes impleuit bonis ⁊ diuites dimisit inanes. Et in ps̃. quoq; dicitur. Q̃ dcus dat escã pullis coruorum inuocantibus eum. In huius signum Matth. iiij. Cum ieiunasset iesus. ecce angeli accesserũt ⁊ ministrabãt ei. Et Actl. x. Cornelio ieiunãti aparuit angelus: nec tãtum spiritualem cibum subministrat de⁹ ob meritum ieiunandi: sed etiam corporalez sicut patet de sancto Paulo primo heremita: qui ieiunium prolongabat quousq; medietas panis sibi mitteretur a domino: cui i aduentu Anthonij integer ablatus est. Danielem insuper per Abachuc dominus pauit: sicut scribitur Dañ. xiiij. c.

Q̃ per ieiunium acquiritur corporalis sanitas et seruatur. Septimus fructus.

t Ertius fructus est sanificatio. Juste naturam sequitur sanitas ieiunanti diuina suauitate gustata. Sic̃ enim electuaria ⁊ confortatiui cibi ad valitudinez pducunt debiles: sic spũales suauitates ⁊ refectiones in aliquibus tantũ a mente reundant in carnẽ: q; ex sanatiua delectatiõe spiritus resultat in eis sanitas carnis. Un Ecclesia. xxxvij. In mltis enĩ esceis erit infirmitas: ⁊ auiditas appropinquabit vsq; ad coleram: ppter crapulam multi perierunt vl ob ierunt: qui autem abstinens est adijciet vitã Jtem. c. xxxj. vtere. q. homo frugi his que tibi aponuntur. Et post. Sanitas est anime ⁊ corporis sobrius potus. Jtem Jhieronym⁹. Supfluitas cibi generat morbos varios et mortiferos: moderata ẽo refectio sanat egritudinem: pcurat sospitatem ⁊ hylaritatem: Galienus insuper ait. Abstinentia summa est medicina. Exemplum de prelato qui nõ poterat curari medicina: sed factus monachus ppter ieiunia ⁊ abstinentiam curatus est. Qui ad tempus cum visitaretur a medico dum comederet fabas: iterrogatus quomodo sanus factus esset: respondit fame et fabis ⁊c̃. Jterum doceantur egroti vt corpore fiant sani. Unde de conse. di. v. ne tales. Chrys. ait. Morbi saturitate nimia concitantur. Et. c. sequenti scribitur. Legimus quosdam morbo articulari ⁊ podagre humorib⁹ laborantes proscriptione bonorum ad simplicem mensam: ⁊ pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerunt enĩ sollicitudine dispensationi domus: ⁊ epularum largitate que ⁊ corp⁹ frangunt ⁊ animã. Jrridet Gratius appetitum ciborum: qui consumpti relinquunt penitentiam vl penam. Chrysostomus vbi supra.

Q̃ per moderata ieiunia spiritus et corpa roborantur. viij. fructus.

q Uartus fructus est fortificatio: q̃ bene sequitur ad precedentia: cũ sanitas in fortitudinem conualescat: facit enĩ ieiuniuz ad labores promptum: ad patientiam firmum: ad constantiam solidum: ⁊ ad omnem fortitudinez preparatũ. Unde in decret. di. xxxvj. sexto die dicitur. q; cognitio infirmitatl in cibo. firmitatis virtus in ieiunio. ij. Corinth. xij. Cũ infirmor fortior sum.

De vltimis quattuor fructib⁹ ieiunij qui ptinent ad perfectos

UVA. BHSC. IyR_032

Et primo q̄ per ieiunium eradicatur proprius amor. Primus fructus.

Primus fructꝰ est eradicatio. Per
p ieiunium nāq̄ eradicatur proprius amor qui radix est omniū vitiorum. Unō apostolꝰ. j. Timoth. vj. Radix enī omniū malorum est cupiditas A proprio enim amore procedunt carnalis amor sui: t sue vite t sensualium delectationum. Item sensuum t carnis vigor ad imanendum delectatiōibꝰ t delectabilibus mūdi. Hec est illa bestia de qua Apocal. xiij. vbi dicitur. Vidi bestiam ascendentem de mari habentem capita septem t cornua. x. t super decem cornua decem dyademata: t sup eius capita nomina blasphemie. tē. Hic proprius amor ascēdit de mari: q̄ sp amara fugit. Hꝫ vij. capita quia ex eo. vij. capitalia vitia generantur: decem vero cornua gestat: q̄ cunctis dei preceptis continue aduersatur: decem vero dyademata gloriatio est de vniuersitate malorum. Habetq̄ super septem capita nomina blasphemie: quia talis amor animam blasphemijs plenam reddit.

Q̄ per ieiunium se offert homo quasi sacrificium coram deo Decimus fructus.

Decundus fructus est sacrificatiō.
s Per afflictionem enim ieiunij fit de homine iusto deo sacrificium vespertinum t matutinum. Vespertinum quo ad corpus: matutinum quo ad spiritum. Et de vtroq̄ pꝫ. ait. Sacrificiū dō spiritus contribulatus. id ē. simul cum corpore per ieiunium tribulatus. In hoc autē sacrificio mactamus t affligimus mēbra nostra: t diuino cultui mancipamus: t quasi i holocaustum carnem nostraꝫ offerimus incendio famis t inedie. Ad quod sacrificium hortabatur apostolus. c. xij. ad Rhom. cum dicebat. Obsecro vos per misericordiaꝫ dei vt exhibeatis corda vestra hostiam viuentē scām deo placentem rationabile obsequium vestrum. Q̄ ideo hoc vltimum ꝑ adiunxit. ne per sacrificiuꝫ indiscreti ieiunij corpora destruantur ineptaq̄ fiant ad seruitium dei t ad spiritualia dona quod sepe in nouiciatibus feruoribus solet fieri iuxta sententiaꝫ salomonis. Can. j. Adolescentule dilexerūt te nimis. De quibus pꝫ. ait. Ascendunt vsq̄ ad celos t descendunt scz postea vsq̄ ad abyssos: anima vero eorum in malis tabescebat: quia tales confracti mente t corpore antra tepiditatis t impatientie fiunt.

Q̄ per ieiunium superantur demonia et aduersa et iusti quecūq̄ ardua operantur. Undecimus fructus.

Ertius fructus est triumphatiō.
t Eradicato nanq̄ amore proprio sacrificioq̄ spirituali per ieiuniuꝫ consūmato: ad triumphalem victoriam carnis per mundialium mens ascēdit. Per virilitatem eniꝫ ieiunij. Primo vincuntur demonia. Unō Matth. iiij. Post ieiunium dominus iesus de hoste triumphat Fames lupum de silua pellit. id ē. diabolum de mente obscura superba t luxuriosa. Juxta illud Job. xl. Sub vmbra dormit in secreto calami in locis humentib⁹. Secundo superantur aduersa. Unde Amb. Est quedam gemme natura quā adamantem vocat nec facile igne consumitur: que imposita focis ignescit: illico sublata de flamma tanq̄ aquarum infusione mūda resplendet. Talia erant hebreorum puerorum corpora t de ieiunio in adamantem transformata naturaꝫ vapore ignis nō ad dispendium sui: sed ad gratiam mutabātur. Daniel quoq̄ trium hebdomarum ieiunio leones docuit ieiunare missus i lacum in adamātinā soliditatem abstinentie rigore membra duratus non potuit vulnerari. Sic eum constrixerant ieiunia: vt i ei⁹ corpore ferarum morsibus locus esse non posset: clausa tenebant leones ora que abstinentia prophetice sanctitatis comprimebat vt ea fere aperire non possent veluti quibusdam vinculis alligata. hec ille. Tertio operantur ardua. Unde Ambrosiꝰ in libro ō ieiunio. Magna est virtus ieiunij: deniq̄ taꝫ speciosa milicia est vt ieiunare delectaret christum: tam valida vt ad celum homines eleuaret. Et vt hūanis magis q̄ diuis vtar exemplis Helyas ieiunio clausit celū: ieiunio filiū vidue ab inferis suscitauit: ieiunio pluuias ore deponit: ieiunus ignez eduxit de celo: ieiunus raptus est ad celum: t quadraginta dierum ieiunio acquisiuit diuinam presentiam: tunc deniq̄ plus meruit quando am-

UVA. BHSC. IyR_032

plius ieiunauit. Quis enim humana virtute igneos equos ꝛ currus potuisset ascendere nisi qui naturam corporis incorruptibilis humani ieiunij virtute mutasset. hec ille.

Qꝛ ieiunium in celestem patriam introducit. Duodecimus fructus.

q Quartus fructus est glorificatio: q̄ bene ad oīa precedentia sequitur: sicut cantat ecclesia. Paradisi portas aperit nobis ieiunij tēpus. Et. iij. Reg. ij. Helyas post ieiunium raptus est in celum. Et merito quia gula celum nobis claudit: sed ieiunium illud nobis aperuit. In huiꝰ mysterium post ieiunij q̄ dragesime statim resurrectionis gloria celebratur. Unde. j. Corinth. ix. Omnis qui in agone contendit: ab oīnibus se abstinet: ꝛ illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Pro oīnibus q. supradictis audi Augustinū in quodam sermone de oratione ꝛ ieiunio. Ieiunij mētem purgat: sensum subleuat: carnem spiritui subijcit: cor contritum ꝛ humiliatum facit: quod deus nō spernit concupiscentie nebulas dispergit: libidinum ardorem extinguit: castitatis lumen accendit. Et subdit Ieiunium verbositatem non amat: diuicias superfluitatem reputat: superbiaꝫ spernit: humilitatem commēdat prestat homini seipsuꝫ intelligere eē infirmū ꝛ fragilem.

Articulus secundus de triplici ieiunio et ō temporibꝰ in quibus homines ieiunare tenentur.

s Secunda consideratio est de ieiunij obligatōne. Ad triplex q̄dam ieiunium homines obligantur. Primo ad ieiunium nature. secūdo ad ieiunium penitentie. tertio ad ieiunium ecclesie. Primo obligatur homo ad ieiunium nature. Logis nempe ꝛ obligat lex ipa nature: vt quilibꝫ ieiunijs cohibeat in se peccata: valet em̄ ieiunijꝫ vt ex precedentibus patet: ꝛ ad vitandum peccata: ꝛ ad psequendum bona. Preterea vnusquisq; ex naturali ratione tenetur tantū ieiunijs vti q̄tum sibi est necessarium ad predicta. Et ideo cū hō ieiunando abstinet a peccatis: tunc est ieiu-

nium virtuosum. Unde Ambro. lxxxvj. di. c. quid prodest. sic inquit. Quid em̄ prodest ieiunare visceribus: ꝛ luxuriare venatibus abstinere a cibis ꝛ errare peccatis. Secūdo obligatur homo ad ieiunium penitentie. scz cum ei in confessione pro penitentia ieiunia imponuntur que quidā satisfactoria sunt: quia subtractione delectationis homo afflictionem assumit: et illam sicut predictuꝫ ē pro peccati libidine recompēsat: sicut Mat. xvij. domin⁹ ait. Hoc genus demoniorū nō ejcitur nisi in oratione ꝛ ieiunio. Insup q̄a concupiscentiam debilitat contra peccata futura preseruat: satisfacit etiam pro commissis atq; omissis sicut etiam ex precedentibus patet. Tertio obligatur homo ad ieiunium ecclesie: quia sic est ab ecclesia institutum. scz q̄ aliquibus temporibus homo ieiunare teneatur. vnde preceptum est ieiunium. Primo p totam quadragesimaꝫ exceptis diebꝰ dominicis: sicut patet de pse. di. v. c. ieiunia ꝛ c. se. Clericis aūt quibuscūq; iniunctum ē ieiunium incipe a q̄nquagesima: sicut patet di. iiij. statuimus. ꝛ c. deniq;. sed consilium est fm glo. Secūdo in quattuor anni temporibus. xxvj. di. c. statuimus. Tertio in oīnibus vigilijs apostolorum Philippi ꝛ Jacobi ꝛ Johannis euangeliste ꝛ Barnabe exceptis. ex̄ de obser. ieiunio. c. cōsilium. Quarto in vigilia dominice natiuitatis: que natiuitas si venerit feria sexta hi q̄ nec voto nec ex regula abstinentia carnium sunt astricti: tali die carnibus vti possunt fm consuetudinem ecclesie generalis: nec tamē hi reprehēdendi sunt qui ab eis ob deuotionem volūt abstinere. ex̄. de obser. ieiu. c. explicari. Quinto in vigilia pentecostes vt notatur. xxvj. di. necessario. Sexto in assumptione virgis glorioſe. extra. de obser. ieiu. c. j. Septimo i vigilia beati Johannis baptiste sancti Laurentij ꝛ omniū sanctorum: ꝛ hoc de consuetudine approbata que ligat: sicut patet di. j. cōsuetudo. ꝛ di. xj. c. ecclesiasticarum. ꝛ c. i his Octauo in vigilia beati Bartholomei que obseruari debet fm consuetudinem festi vt pꝛie. extra. de obser. ieiu. c. consiliuꝫ. Nono debitū est ieiunium fm consuetudinē patrie approbatā. qz cōsuetudo obligat vt predictū est: vnde si in aliqua regiōe seu dioceſi sit aliquod ieiuniū consuetū: quod tñ p ius scptū nō ē p̄ceptum: nihilomin⁹ ē ab exñtib⁹ ibi etiam obseruādū. Decimo in trib⁹ diebꝰ rogationū aſi ascēsionē dñi ieiunādū est. de cōse.

UVA. BHSC. IyR_032

dist.iij.rogationes. sed vt ibidem glosa dicit consilium est. vbi tamē est approbata consuetudo ieiunandi: est per equiualentiam sub p̄cepto: sicut ex p̄cedētibus patet. Cum hoc concordat etiaz Hostien. Undecimo ieiunia indicta ab episcopis etiam obseruanda sunt de consecra. di. v. ieiunia. z di. iij. c. j. Duodecimo ieiunium aduentus sicut in patria ꝺ cōsuetudine est p̄ceptum. aliter autē non ſm Hostien. extra de obserua. ieiu. ca. cōsilium. licet honestum sit q̄ clerici z maxime p̄sbyteri. Similit est de consuetudine ieiunare in feria quarta sexta z sabbato: vt patet de consecra. distinct. iij. c. ieiunia. z. c. sabbato. In oīb⁹ aūt vigilijs festoz⁹ que feria secūda veniunt in p̄cedēti sabbato ieiunandu⁹ est: vt in predicto. c. consilium. ordinatum est z. c. ex parte.

Articulus tertius de duodeci generibus hominum que ad ieiunium non ligātur.

Ertia consideratio est de ieiunij exceptione. Regulariter nempe a ieiunio exempti sunt quicūq; nō ieiunandi rationalem z legitimam causam habent: sicut patet extra de obserua. ieiu. c. consilium. vbi scriptum est. Legi non subiacet necessitas. Caueat tamen sibi quicūq; sibi falso indulget ne carnaliter decipiat semetipsum. Qui em̄ ieiunaret qualibet die p̄ lucrando florenum: nec posse ieiunare se dicit p̄ lucrando celum: manifeste declarat q̄ amplius diligit numum q̄ deum: possunt tñ aliqui rationabiliter a ieiunio excusari. quorum Primi sunt pueri: qui ideo excusantur: quia cibus in eis est materia duplicis virtutis. s. nutritiue z augmentatiue. Quo ad nutritiuam indigent frequenti cibo propter nature debilitatem: sed virtus naturalis illū digerere non posset si multus esset: iꝺo frequētiori z meliore z minori q̄z alij nutriēdi sunt. Quo ad augmentatiuam vero etiam indigent nutrimento maiori. propterea duz sunt in augmento quod ſm Phm est vt in pluribus vsq; ad finem tantū septennij ad ieiunium non tenentur: nisi forte interpolatim. Alexander de hal. dicit. Si tales sunt q̄ eis virtus suppleat etatem. Propter duo tamen ante predictā etatem inducendi sunt. Primo propter vitiorum refrenationem. s. cum sunt lasciui z dissoluti: quia tunc z si forte non obligantur ex precepto ecclesie: obligantur tamen ex precepto legi nature: que dictat a feruenti z exuberanti corporis olla extrahenda esse alimentorum fomenta. Secundo propt generalem cōmotionem z miscōie impetrationem z conuersionem: imo propter imminētem tribulationem etiam pueris in signū penitentie arciorꝭ ieiunia indicenda sunt. Ysi Joel. ij. Sanctificate ieiunium. Sequit. Coadunate senes: congregate paruulos z sugentes vbera. s. vt eorum exemplo ceteri alimentur: z vt eorum innocentia placetur deꝰ. Cum etiam niniuitis Jone. iij. sicut visum est superius ieiuniū sit iniunctū. Scꝺo excusantur nouitij z minores religiosi: qui vt ait Berñ. ſm discretionem prelatorum ieiunare debēt. Tertij excusabiles sunt pauperes: qui tamen ſm Thom̄. Si possunt habere tantum simul q̄ sufficiat ad vnam comestionem a ieiunio non excusantur. si vero habere nō possunt excusabiles sunt. Similiter quando ꝓpter precedentem inediam ieiuniū sufferre non valent: concordat Richardus. Quarti sunt peregrinantes: vbi aduertendum est q̄ si peregrinatio cōmode differri potest aut minui seu anticipari absq; detrimento: propter hoc nō sunt ecclesie ieiunia intermittenda: alias pretermitti possunt ſm Richarduz z Thom̄. z maxime si tempus ieiunij importabilis preoccupat in via: vel quia dies festꝰ alicui imminet ad quem hic ex deuotione peruenire desiderat: vl quia mora in patria periculum habet vel spirituale aut originale: h̄ tamen intelligimus de illis qui tantū affligūtur itineris labore q̄ simul itinerare z ieiunare non possunt. Nec obstat q̄ preceptum consilio preponendum sit: quia intentio dātis hoc preceptum non est excludere alias pias z necessarias causas. Secus tamē est de p̄ceptis legis nature que prohibent illō quod ſm se est semper malum. Quinti sunt cursores: Scōm em̄ Alexādrū de hal. Nulla afflictio: neq; peregrinationis: neq; itinerationis absoluit a ieiunio ab ecclesia instituto nisi dispēsante necessitate: z hoc auctoritate clauium. Sexti sunt operantes: qui si ieiunādo competenter possunt habere victum p̄ se z sua familia de qua incumbit sibit cura: seu quia als sunt diuites: siue quia de minori labore ieiunium suum secū cōpatiēte sufficientia lucrari possunt a ieiunio nō excusantur. Ex quo patet q̄ intentio maioris lucri non

UVA. BHSC. IyR_032

neceſſariꝰ nõ excuſat tales à culpa ſi ieiuniuꝫ frãgũt: nec etiã a peccato imunes ſunt q̃ opa rios ꝓducere nolunt niſi cũ pacto q̃ ieiuniuꝫ ſoluant: niſi forte talis neceſſitas immineret q̃ rõnabiliter opus ꝓ quo laboꝛat feſtinãciam poſtularet: cõcoꝛdat Richar. Septimi ſunt menſe nobilium ſeruitoꝛes: qui ſi ex cã neceſſaria pꝛeueniant aliquãtulum comedẽdi hoꝛam ex toto comedendo: vel modicum pꝛelibando: ne ſeruiendo deficiant: et hoc faciunt iam poſitis menſis vel modicum ante: ita quod ꝓpter tempoꝛis continuationem vna menſa debeat reputari: nõ credo q̃ peccent: ſic̃ nec etiam peccant ſeruitoꝛes mediocrium perſonarum qui ſurgũt de menſa dominoꝛũ ſuoꝛũ vt ꝓvino vadant vl̃ encenia deferant: ⁊ iterum reuertentes ad menſam cõmeſtionem continuãt iam inceptam: hoc ſentit Rodonenſ. cum quo ſatis concoꝛdat Bonauẽ. Octaui ſũt ꝺbiles ⁊ infirmi q̃ ad arbitriũ boni viri dimittere ieiuniũ poſſunt Moni ſunt ꝓſone antique: ⁊ idem dicendũ eſt de debilib⁹ ⁊ infirmis ſm Innoc. Decimi ſunt pꝛegnantes que tantũ non poſſunt dimittere ieiunium ſed etiã debẽt. Si immineret periculum ꝑlis ſm Rodonenſ. habent etiã ſuſcipe nutrimentũ non tantũ ꝓ ſe ſed etiam ꝓ ſua pꝛole. Inſup ſolent pꝛegnantes habere deſideria inoꝛdinata diuerſoꝛum ciboꝛum ⁊ quãdoq̃ ita intenſa q̃ niſi aliquo modo poſſunt ſatiſſacere appetitui ſuo eſſet pericul̃ fet⁹ ſm Richar. Undecimi ſunt nutrices que etiam poſſunt dimittere ieiuniũ duꝫ lactant cum etiam habeant recipere nutrimẽtum ꝓ ſe ⁊ ꝓ pꝛole. Duodecimi ſunt vꝛores de quibus notandum eſt: q̃ mulieris caput eſt vir in oĩbus excepto coniugij debito. Propterea abſtinentie vota poteſt mulier vouere viro permittente: que tamẽ ꝓmiſſa implere nõ poteſt illo pꝛohibente: et ꝓpter ſeruitutis conditionem: quia in oĩbus ſupꝛadict̃ debet ſuo viro ſubeſſe. xxxiij. q. v. manifeſtum. ⁊. c. ſe. Ieiunia aũt eccleſie ſm Innocen. dimittere nõ debet ſed forte ꝓpter viri ſcandalum cuitandum poteſt pꝛo pꝛius ſacerdos vel confeſſoꝛ diſpenſare faciliter. ar. l. diſtin. x. conſuetum. c. vt conſtituꝛet. ex. de cle. exco. c. latoꝛes: cõcoꝛdat Hoſti. De diſpenſatione autem ieiunij notandum eſt: q̃ ſi euidens cauſa ſit poteſt homo per ſe ipſum ſtatuti obſeruantiam pꝛeterire: ꝑſertim conſuetudine interuemente vel ſi nõ poſſet ad ſupioꝛez de facili habere recurſum. Si autẽ cauſa dubia ſit: debet homo ad ſupioꝛẽ recurrere qui poteſtatem habet in talib⁹ diſpenſare. Et hoc obſeruandum ẽ in ieiunijs ab eccleſia inſtitutis ad que oĩes rationabiliter obligantur: niſi eis fuerit impedimẽtuꝫ aliqꝺ ſpeciale. cõcoꝛdat Thom. Qui igitur a ieiunio nõ eſt exemptus diſponat ſe in hac ſacra quadrageſima ieiunare: viſa illius obligatione atq̃ diligent̃ pẽſata illi⁹ pfectiõe: quã intelligere: querere: ⁊ conſequi nobis concedat ſacri ieiunij inſtitutoꝛ: adiutoꝛ: ⁊ pꝛemiatoꝛ dominꝰ noſter ieſus chriſtus. Qui cũ patre ⁊ ſpirituſancto viuit ⁊ regnat deus. amẽ.

Feria quinta poſt cineres de dominica oꝛatiõe. Sermo. vj.

Omine puer

meus iacet in ꝺomo paraliticus ⁊ male toꝛquetur. Matthei. viij. Neceſſitatem patientis atq̃ oꝛantis ⁊ ſupplicãtis verba ſunt iſta. Pꝛemittitur enim ad litteram q̃ cuꝫ introiſſet Jeſus capharnaum: acceſſit ad eũ Centurio rogans eum. Et ſubdens oꝛationem ait. Domine puer meus iacet in ꝺomo paraliticus ⁊ male toꝛquetur. Sicut enim ex pꝛecedentibus patet. Pꝛemiſſo iam primo opere ſatiſfactoꝛio pꝛo luxuria quod eſt ieiunium per quod oꝛdinatur coꝛpus ad ſpiritum ſubiciendo carnem ſub imperio rationis. Nunc vero tractandum eſt de ſecundo opere ſatiſfactoꝛio pꝛo ſuperbia quod ẽ oꝛatio: per quam oꝛdinatur homo ad ꝺeum ſubiciendo ſpiritum ſub imperio ſanctiſſime voluntatis ꝺei. Et hoc oꝛans poſtulat Centurio. id eſt. ſuperioꝛ ratio dicens. Domine puer meus. id eſt. ſeruus meus ad litteram. Nam ſm conſuetudinem ſcripturarum ſerui pueri dicebantur. Unde. ij. Regum. ij. Surgant pueri et ludant coꝛam nobis. Per Centuriõis autem puerum ſuperbus a ꝺeo rebellis ſpiritus ꝺeſignatur qui merito ſeruus dicitur: quia vt ſcribitur Job. viij. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. Et ſeruire ꝺeo regnare eſt. Hic autem ſeruus in ꝺomo carnis iacet vitijs pꝛoſtratus. Paralitic⁹ veꝛo quia oĩbus ſpiritualibus virtutibus eſt deſtitutus ⁊ male toꝛquet ꝺũ ſp remoꝛdente cõſcientia cruciat. Ex his igit̃ patꝫ q̃ ſm mo-

UVA. BHSC. IyR_032

ralem intelligentiam in propositis verbis secuda religiositas. s. exorādi mystice demō-strat cum supior ratio a dño p orationem postulat spiritum ab hmōi infirmitatib⁹ liberari. Tractaturi igit̄ de oratione: quia oratiōi dominice nulla oratio equari potest: ideo oīm-bus alijs circa hāc materiam p̄termissis de illa solūmodo disseramus. Circa quam ad p̄sens tria consideremus. Primo eius ex-cellentiam. secūdo eius beniuolentiam. ter-tio eius continentiā.

Articul⁹ primus de triplici excellentia dnice orationis.

P Rimo eñ considerando excellen-tiam tante orationis triplicē eius distinguamus excellentiam. Ex-cellit eñ cunctas alias orationes. Primo in dignitate. secūdo in breuitate. ter tio in vtilitate seu fecunditate.

Propter tria eñ fecit dñs hāc orationem proprio ore suo. Ca. primum.

E Xcellit enim hec sancta oratō. Pri-mo in dignitate cum ab ipso dño qui oratur composita sit ⁊ edita: si cut Matth̄. vj. cap̄. patet. Ex quo manifeste aparet: q̄ nec sapientius: nec fer-uentius: nec insup vtilius vel salubrius po-tuit ab alio hui⁹ orationis forma componi. Fecit aūt illam propria ore maxime propter tria. Primo sc̄z vt adhibeatur huic orationi maior reuerentia. secundo maior dilgentia. tertio maior confidentia. Primo vt adhi-beatur huic orationi maior reuerentia. Vñ Aug⁹. Materna ab oībus fidelib⁹ reuerētia dominice orationi exhibēda est: quia ab ipo summo doctore facta est: vnde ab oīnib⁹ sci-ri debet. Propter si tanta reuerentia dignum est christi vestimentū: quod corpus exteri⁹ te tigit ⁊ mortuū est; quāto magis hec sacra ora tio que de christi corpe exiuit ⁊ viuit: dicente Apl̄o Heb. iiij. Viuus est sermo dei ⁊ efficax Secundo vt adhibeat maior dilgentia. sc̄z in dicendo illam: ruminando illam: saporan do illam: cum sint verba mire altitudinis et virtutis ⁊ altissimi filij dei contineāt sensus. Unde Cipr̄ianus. Amica ⁊ familiaris est il-la oratio dñm de suo rogare. Et Chrys. ite-rum ait. O q̄z fidelis ⁊ beata hec oratio ē cui⁹ ordinem nobis doctor vite ac magister cele-stis instituit. Tertio vt adhibeatur maior cōfidentia. Cum eñ deus miserior sit ⁊ iu stus: exaudire nō debet nisi in his que ad su-um spectant honorem ⁊ nostram salutez: hec aūt nescimus nisi instruamur ab ipo. propt̄ea dulcissim⁹ ihesus ne vagaremur incerti om-nium petēdorum nobis in hac oratione for-mam dedit: vt fideliter orās iuxta in hac ora-tione contenta de postulatis non habeat du bitare. Juxta illud Jaco. j. Postulet in fide nihil hesitās.

Propterea facta est a domino hec oratio ita breuis. Capitulum secundum.

S Ecundo autem excellit hec oratō in breuitate. Fecit enim illam dñs breuem iuxta vaticiniuz Rhoma-no. ca. ix. Verbum breuiatum fa-ciet dominus super omnez terram: Atq̄ ad hanc breuitatem illam reduxit triplici ratiōe Primo videlicet pro facili recordatione. se-cundo pro clariori cognitione. tertio pro fer uentiori deuotiōe. Primo pro faciliori re-cordatione: ⁊ hoc quo ad memoriam sc̄z: vt in disciplina celesti discentium memoria non laboret: sed quod simplicis fidei est anima fa ciliter discat: atq̄ iexcusabilis sit de illi⁹ igno-rantia oīnis homo. Unde Augustin⁹. Pau cis verbis multiplices res comprehendit: vt sicut cito simplicitas fidei sufficientiam sue sa lutis addisceret: ⁊ prudentia ingenioso-rū p funditate mysteriorum stuperet. Secūdo pro clariori cognitione: ⁊ hoc quo ad intelli gentiam. Facilius e eñ intelliguntur ⁊ capiū-tur igenio breuia q̄z phylacteria lōga. Vñ do minus cum doceret quid sit gloria sempiter-na totum illud sacramentum diuina breuita te complexus est: dicēs Joh. xvij. Hec est vi ta eterna vt cognoscant te solum deum verū ⁊ quem misisti ihesum christuz. Tertio pro feruētiori deuotione: ⁊ hoc quo ad voluntatem. Pinguedo enim deuotiōis est q̄ deo ac ceptum reddit sacrificium nostre orationis: sicut Pſ̄. ait. In nomine tuo leuabo manus meas: sicut adipe ⁊ pinguedie repleatur ani ma mea. Plerumq̄z enim per orationis pro-lixitatez pia deuotio obtundi solet: propter-ea Matth̄. vj. caplo dominus ait: Orantes autē nolite multum loqui. Et Augustinus.

UVA. BHSC. LyR_032

Abſit ab oꝛatione multa locutio: ſed non deſit multa deuotio: ſed feruens perſeueret intentio.

Qꝛoē petibile neceſſariuz ad impetrandum in dominica oꝛatione concluſum eſt. Capitulum tertium.

t Ertio vero excellit hec oꝛatio ſacra in vtilitate ſeu fecūditate: quia q̄c quid eſt petibile ꝛ neceſſarium ad impetrandū in iſtis ſeptem petitionibus cōtinet. Qd quidez ſic patere poteſt. Oīe eīm petibile aut ē pꝛo bonis adipiſcēdis: aut pꝛo malis amouēdis: aut ad ꝓfirmationē vtriuſq̄. Pꝛimo ſi eſt pꝛo bonis adipiſcēdis pꝛo ſe ꝛ pꝛo alijs: aut eſt bonum glozie: aut eſt bonum gratie: aut bonum nature ad quod reducitur bonuz foꝛtune. Pꝛimo eīm petimus bonum glozie. ibi. Aduenīat regnum tuum ſcō bonū gratie. ibi. Fiat voluntas tua: ſīc in celo ꝛ in terra. tertio bonū nature. ibi. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Secūdo pꝛo malis amouēdis pꝛo ſe ꝛ pꝛo alijs. Eſt autem malum triplex. Qd dā tenet rationem ꝑteriti: quoddam ꝑſentis: atq̄ quoddā futuri: ſiue quoddā eſt maluz culpe ſiue trāſgreſſionis quoddam eſt malū pene ſiue tꝛibulatiōis. Pꝛimū petit amoueri in dimiſſione debitoꝛū. ſecūdū in victoꝛia temptationū tertiū in liberatione a preſſuꝛa deluſoꝛū aduerſoꝛum. Tertio ad cōfirmationem ſeu ad conſummationem vtriuſq̄. ſ. boni adepti et mali amoti pꝛo ſe ꝛ pꝛo alijs. Sequitur ſeptimum quod tū eſt in oꝛdine primum. ſ. ſanctificetur nomen tuum. Tunc aūt vere ſanctificatur nomē dei in nobis: qū ꝛ bonum neceſſarium obtinetur: ꝛ oīne malum penit⁹ amouetur. Penſate ergo diligēter dilectiſſimi fꝛatres: q̄lia ſunt in hac oꝛatiōe dominica ſacramēta: q̄ multa: q̄ etiā magna. Inſup q̄ bꝛeui fm̄ōe collecta vt nihil omnino pꝛetermiſſuz ſit quod in hui⁹ celeſtis ac diuine oꝛationis compendio cōpꝛehendat. Unde Auguſtin⁹ Quecūq̄ alia ꝛba in oꝛne dicamus: nihil aliud dicimus q̄ in illa oꝛatione poſitum eſt: ſi recte ꝛ cōgꝛuenter oꝛamus.

Articul⁹ ſecundus. Qꝛ triplex chꝛiſti beniuolentia eſt in exoꝛdio diuine oꝛationis.

s Ecundo conſideremus dominice oꝛationis beniuolentiaz. Triplex eīm in exoꝛdio hui⁹ oꝛatiōis a deuoto oꝛatoꝛe beniuolentia captatur. Pꝛimo ex parte rogati cum dicit pater. ſecundo ex parte rogantis cum dicit noſter. tertio ex parte aſſenſoꝛum rogati cū dicitur qui es in celis. ꝛc.

Qꝛ triplici ratione dicim⁹ deū patrem. Ca. j.

p Ꝛimo eīm captatur beniuolentia ab oꝛante ex parte rogati: cum dicitur. Pater. Docet etenīm chꝛiſtus quomodo poſſimus patris aurez beniuolam inclinare cum dicere decet pater: vt recolamus q̄ deus ipſe eſt pater. Pꝛimo ratione creationis. ſecundo ratione redemptionis. tertio ratione glozificationis. Pꝛimo in q̄ recolamus q̄ deus eſt pater ratione creationis. Fecit enim hominem ad imaginem ꝛ ſimilitudinem ſuam: vt dicit Geneſ. j. capꝛo. ꝛ Deutero. xxxij. ſcriptum eſt. Nunquid non ipſe eſt pater tuus qui poſſedit te ꝛ fecit ꝛ creauit te. Secundo recolamus q̄ ipſe eſt pater ratione redemptionis. Unde Job. iij. Sic deus dilexit mundum: vt filium ſuuz vnigenitum daret. ſcilicet in pꝛecium redemptionis noſtre. Et iterum Joh. j. Quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt in nomine ei⁹. Unde Auguſtin⁹ ait. Nuſq̄ inuenitur pꝛeceptum in veteri teſtamēto qō oꝛationi pꝛemitteretur. Pater noſter. ſed ſolum chꝛiſtianis. Alijs quidem domin⁹: nobis enim mandatur vt dicamus. Pater noſter. quia p ſpiritum adoptionis chꝛiſto mediante ſuſcepimus: vt ſicut deus noſter pater eſt creatione ſic ſit pater ſingulari dilectione ꝛ conſolatione. Pater nomē eſt dulciozis amoꝛis. Quia fm̄ Auguſtinum. hoc nomine patris charitas excitatur. Unde Ihiere. iij. ipſemet pater ait. Saltem a malo voca me pater me⁹: dux virginitatis mee tu es. Et iterum Chꝛyſ. inquit. Patꝛez ſe magis voluit dici q̄ dominū vt fiduciam daret impetranti: quia ſerui nō ſemper impetrant. Et Berñ. Oꝛatio que paterno dulceſcit nomie omnium petitionum noſtrarum impetrandarum fiduciam mihi pꝛeſtāt. Quia q̄ fm̄ Chꝛyſ. tāti muneris gratiam conſecuti ſumus: vt non ſolum ſerui: ſed filij efficeremur: q̄ſi filij agere. i. ꝓuerſari

UVA. BHSC. IyR_032

debem⁹ vt id nos esse qđ dicimur in speciali actu ꝓbem⁹. Tertio recolam⁹ q ipe sit futurus pat rone glorificationis. qz oim beatoz p gloriā pater erit. cū clara facie videbim⁹ ei⁹ pulchritudinē. possidebim⁹ ei⁹ maiestatē. atqz plenissime t cōpletissime diligem⁹ t pfruemur ei⁹ suauitatē. qz sicut ps. testat. Gloria ꝟ est oīm⁹ sanctī eius.

Qz ad triplicē dilectionē oīm creatoz cū dicimus noster aiaz dilatamus. Ca. secūdū.

Ecūdo captat beniuolētia ex pte rogantis cū dicit nr. nec dicimus me⁹ qz soli xp̄o hoc dicere competit. qui dei ē filius p naturā. Dicim⁹ aūt noster vt ad triplicē naturā creatā p dilectionē ꝓpter amoꝛez dei aia dilatet. ¶Primo ad naturā spūalē. scđo ad naturā rationalē. tertio ad naturā coꝛpalē. ¶Primo aūt oꝛādo t dicēdo. ¶Pater nr: habet aia dilatari ad naturam spūalem. i. ad totā multitudinē spirituum beatoz q nobiscū sunt oīes filij dei. Juxta illud Job. xxxviij. Quis deiecit lapidem angularē terre cū me laudarēt astra matutina: t iubilarēt oīes filij dei. Lapis aūt angularis est xp̄s sicut ipemet ait Matth. xxj. ca. ¶Nūqz legistis in scripturis. Lapidē quē reꝓ bauerūt edificātes hic fact⁹ est in caput anguli. ¶Hūc lapidē tunc deus deiecit cū angelis p reuelationē incarnādum xp̄m eē ostēdit: de quo ipm laudabant astra matutina. i. angeli creati. t iubilabant oīes filij dei. i. angeli iaz beati. Ex hoc patz. q angeli etiā sic t nos filij dei denoiant: ad quoꝛū amoꝛē tanqz ad fres oꝛādo aia dilatat. Secūdo ꝟo cū dicim⁹ noster habet p charitatē anima dilatari ad naturam rōnalem. i. ad totū humanū gen⁹. scz vt duplex amoris p̄ceptum cōpleat. videlicz dei cuz dicimus pater: t ꝓximi cū pluraliter dicim⁹ noster t nō me⁹. In his duob⁹ mandatis tota lex pendet t ꝓphe. sicut scribitur Matth. xxij. Ex hoc eī oꝛo nr̄a magī exaudibilis ē. Ūñ Chryſ. Libēter audit de⁹ quādo xp̄ian⁹ nō solū p se oꝛat. ꝟ etiam p ꝓximo ¶Pro se eī oꝛare nature ē. p altero gre: ¶Pro se oꝛare cogit neccitas: p alio charitas. Dulcioꝛ est aūt oꝛo añ deū. quā nō neccitas mittit ꝟ quā fraternitatis charitas ꝓmittit. Ūñ Jaco. vlt. scrip. c. Oꝛate ꝓinuicē vt saluemi. Hinc vtiqz ē q dñs iesus xp̄s vnitatī t pacis amatoꝛ t doctoꝛ ꝓuatim noluit p̄cez fieri. vt quicūqz p̄cat. nō tm̄ p se fundat oꝛationem. sed p toto qđ oꝛet. Unde in tota hac oꝛatione docuit semp pluraliter loqui. sicut manifeste apꝛaret in vltimis quattuoꝛ petitionibus hui⁹ sanctissime oꝛonis. ¶Hinc Gre⁹. xxv. moral. inquit. Quisquis itercedere p alijs nititur sibi potius ex charitate suffragat. t p se metipo citi⁹ exaudiri meret quāto deuotius p alijs intercedit. ¶Hinc ps. ait. Et oꝛo mea i sinu meo ꝓuertet. Tertio quoqz cū dicimus nr̄ ad naturā coꝛpalem ex abundāti creatoꝛī dilectione p amoꝛē aia dilatat. tū quia amore dilecti oīa diligibilia sunt. tum quia ſm Aug⁹. De⁹ creauit oīa ꝓpter hoīem et hoīnē ꝓpter se.

Qz ad triplicē varietatē celoꝛū in quibus habitat deus cuz oꝛamus ē aia subleuāda. Ca. tertiū

Ertio captat beniuolētia ab oꝛante ex pte assensoꝛū rogati cū dicit. qui es in celis. In triplici aūt varietate celoꝛū dicit eē deus. ¶Primo in celis nature. scđo in celis gre. tertio in celis glorie. ¶Primo eī dr eē in celis nature. id ē in coꝛpalibus celis. vt altitudo sui eē nobis sensualib⁹ ingerat p exūtiā eius in altissimo loco etiā coꝛpali. ac p celoꝛū eminentiā refulgentiā t influentiā. ꝑfis eminētia. filij refulgentia. t spūssancti influentia. a quo oīne datum optimū t oīne donū pfectū descēdit clarius cognoscat. sicut ps. ait. Celi enarrāt gloriam dei. Scđo esse dr in celis gre hoc ē in iustis in qb⁹ habitat de⁹. ¶Primo p fidē Eph. iij. Habitare p fidē xp̄m i coꝛdib⁹ vr̄is. Scđo p dilectionē. j. Joh. iiij. De⁹ charitas ē t qui ma. in cha. in đo ma. t deus i eo. Tertio per mādatoꝛū implētionē. Joh. xiiij. Si qs diligit me ſmonē me. ser. t ꝑ me⁹ dili. eum t ad eū ve. t māsī. apud eū faciem⁹. Tertio dr esse in celis glie videlicet in beatī. in quoꝛū intellectu ē p clarā visionē. i memoria p certā possessionē. in volūtate p cōsummatā dilectionē sicut Esa. xlvj. dñs dicit. Dabo in syon salutem t in israel gloriā meā. Ex hoc eī fiducia nobis auget cū t ipi sollicīti sunt p nob oꝛare deū. inter quos supeminētissima ē virgo gloꝛiosa maria. ¶Possumus etiā ad altioꝛē intelligentiā intellectū spūaliter subleuare. vt p eē i celis velit deū ostēdere eē in altissimis sue nature ꝓprietatib⁹ oīnib⁹ creaturis incōꝑhensibilib⁹ t celatis.

Articulus tertius in quo septē petitiones oꝛationis dominice p oꝛdinē declarantur.

UVA. BHSC. IyR_032

Tertio ꝛo ꝓsiderem⁹ dñice oꝛonis cõ
t tinẽtiã. Et licet aliꝫ in supioꝛibus di-
stincta sit. tñ ꝑ clariozi ⁊ faciliozi itel-
ligẽtia aliter ozdineꝫ. Nam ꝓme tres ozdi-
nant aiam ad ipm deũ. Quattuoꝛ ꝛo sequẽ-
tes specialiꝫ respectũ habent ad hominis de
fectũ. ℔er tres aũt ꝓmas ozdinaꝫ ad ipsuꝫ
deuꝫ anima. et hoc dupliciter. ℔ꝛimo quidẽ
ꝑ gratiam. scõo ꝛo ꝑ gloriã. ℔ꝛimo eñ in de
um ozdinaꝫ ꝑ gratiã, ⁊ hoc tripliciter. ℔ꝛio
intelligẽtia ꝑ fidem. Secũdo memoꝛia ꝑ spez
Tertio ꝛo voluntas ꝑ charitatem.

Petitio ꝓma de triplici sanctificatione noīs dei. Ca. ꝓmũ

℔ꝛimo eñ ozdinaꝫ ad deũ huma-
p nus intellectꝰ ꝑ fidẽ. Et hoc docet
dñs postulare in ꝓma petitione
cũ dicit. Sanctificeꝫ nomẽ tuum.
Tripliciter eñ per ipsaꝫ sanctificaꝫ in nobis
nomen dei. ℔ꝛimo ꝑ dei cognitionez. scõo ꝑ
nostri sanctificationẽ. tertio ꝑ ꝓximi edifica-
tionem. ℔ꝛimo quidẽ ꝑ dei cognitionẽ. No-
men eñ a notamine dictũ est vt notamẽ ab-
lato ta. ꝑ syncopam dicat nomen. Vñ ⁊ no-
men noticiam designat. Nomine etiam res
quelibet cognoscunt. Oꝛamus igitur dicen
tes. Sanctificeꝫ nomen tuũ. id ẽ. da domine
ꝑ lumẽ fidei intelligere sanctitatẽ tuam. vt ꝑ
hoc te summũ bonũ iam cognitum diligam⁹
toto affectu. atq; honoꝛemus ⁊ colamus om
ni conatu. Secũdũ aũt hunc intellectum ait
Aug⁹. Sanctificeꝫ nomen tuũ. id ẽ. sanctum
innotescat vt nihil sanctius extimetur. Scõo
sanctificaꝫ in nobis dei nomẽ ꝑ nostri sancti-
ficationẽ. Cũ eñ cognouerim⁹ deũ sanctitatẽ
infinite necesse vtiq; ẽ vt ⁊ hoc testetur sancti
tas vite quod iam facere vel sentit lingua in-
telligere. aliter esset fides moꝛtua ⁊ infoꝛmis
sicut testaꝫ Jacobus. ij. canoñ. sue dicẽs. Fi
des sine opibus moꝛtua ẽ. Tũc ergo nomẽ
dei sanctificaꝫ in nobis cum sanctitatẽ ꝑ nos
in eo cognita mutamur. Et ad hoc hoꝛtatur
dñs Leuitl. xj. di. Sancti estote qñ ego san-
ctus sum. Ihinc aũt Chryſ. ait. Sanctificam⁹
deum in nobis: qñ sciẽtes eũ sanctũ timem⁹
⁊ sollicite vigilam⁹ ne foꝛte violem⁹ sanctitatẽ
nois eius ꝑ opa mala: sicut q̃ ꝑclara veste in-
dutus est fugit oñem rem soꝛdidaꝛ ne ꝑdat
gr̃am candoꝛis. Tertio sanctificaꝫ nomẽ dei
in nobis ꝑ ꝓximi edificationẽ: vt sicut christi
ani vocamur nomine. sic ℞tutem christiani-
tatis mõstrem⁹ ꝑ exemplũ in ope. Vñ Mat.
v. c. ꝑcipit dñs dicẽs. Sic luceat luꝛ vestra co
ram hominibus vt vide. opa ve. bona: ⁊ glo.
pa. ve. qui in celis ẽ. Ihoc eñ ẽ ꝓmũ ⁊ sum-
mum q̃ mens christiana petere debet q̃ in se
laudeꝫ dei factura atq; glozificeꝫ ille qui fecit
eam.

Petitio secunda de triplici regno dei. Ca. ij.

Ecũdo ꝛo ꝑ spem nostrã memo-
s ria ozdinaꝫ in deũ: quod postula-
mus in secũda petitione dicentes.
Adueniat regnũ tuũ. Triplex ẽ re
gnũ quod ꝑ spez aduenire a dño postulam⁹
℔ꝛimũ ẽ regnũ cõsciẽtie. secundũ ẽ regnum
ecclie. tertiũ ẽ regnũ glozie. ℔ꝛimo eñ peti-
mus aduenire regnum cõsciẽtie cum dicim⁹
Adueniat regnũ tuũ. i. regnet in nostra con
scientia amoꝛ tuꝰ. Justicia nempe ꝓmum in
nobis ꝓficiꝫ: cũ quadã difficultate cõpellen-
te nos ipo dei amoꝛe tandẽ reddiꝫ nobis nõ
solum facilis: ꝫ ⁊ delectabilis. Et ideo regnat
in nobis amoꝛ dei ꝑ iusticie libertatem quasi
in ꝓꝓio suo regno. Et de hoc Apoc. j. cap.
scrip. est. Fecisti nos deo nr̃o regnum. Et do
minus Luc. xij. ℔egnũ dei intra vos est. Et
iterũ. ij. Corinth. j. apostolꝰ ait. Gloria nr̃a ẽ
testimoniũ cõscientie nr̃e. Secũdo postula-
mus aduenire regnuꝫ ecclie. i. visita defensa
atq; dilata ecclesiã tuam vt amoꝛis ꝓsecutoꝛi
bus tyrannoꝛũ hereticoꝛũ aĉ falsoꝛũ fratruꝫ
in vera tranquillitate seruiẽdo tibi in nobis
cũ gloria regẽs. De quo regno Aplꝰ. xiiij. c.
ad Rhoma. inquit. Nõ est regnũ dei. i. san-
cta eccla esca nec etiã potus: ꝫ iusticia ⁊ pax ⁊
gaudium in spiritu scõ. Tertio poscim⁹ adue
nire reguũ glozie dicẽtes. Adueniat regnuꝫ
tuũ. quia sicut pꝰ testaꝫ. ℔egnũ tuũ regnuꝫ
omniũ seculoꝝ. ⁊ dñatio tua in generatione
⁊ generationẽ. Vñ iuxta illud Sapiẽ. Ju-
sti regnabũt cũ deo in secula seculoꝝ. Amẽ.

Petitio tertia de triplici voluntate dei cui petimus conformari. Ca. iij.

Tertio ozdinaꝫ in deũ humana vo
t lũtas ꝑ charitatẽ. Et hic poscim⁹
cum dicim⁹. Fiat voluntas tua sic
in celo ⁊ i terra. Tria siquidẽ vult
deus in nobis. ℔ꝛimo vicz reformationem
nature. scõo multiplicationem gratie. tertio
consummationẽ glozie. ℔ꝛimo inq̃ vult re-
formationẽ nature que a ꝓma suã institutio-
ne ꝑ culpam reformata est: ⁊ iuxta hanc ꝓ-
mam dei voluntatem hec petitio triplicit ex-

UVA. BHSC. IyR_032

ponitur. Primo. Fiat voluntas tua sicut i celo ⁊ in terra. id ē. sicut fit in synderesi q̄ semp malum refugit ⁊ ad bonū stimulat ⁊ inclinat sic fiat in conscientia nostra p expulsionē mali ⁊ dilectionem boni. Secūdo modo. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra: hoc est sicut fit in ratiōe que semp apetit bonum: sic etiaz fiat in sensualitate que semp bonis oīb⁹ aduersatur ⁊ apetit malum: sicut aplus Gal. c. v. restat. d. Caro cōcupiscit aduersus spiritū ⁊ spirit⁹ aduersus carnē. Unde Cyprianus. Idcirco quotidianis imo cōtinuis orationibus hoc p̄camur in celo ⁊ in terra voluntatē dei circa nos fieri: quia hec est volūtas dei vt terrena celestibus cedant ⁊ spūalia ⁊ diuina ꝓualeant. Tertio modo. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra: hoc est sicut voluntas tua fit in iusto: sic etiā fiat in peccatore. Nam ꝑm Aug⁹. Volūtas equidē dei est peccatoris salus. Juxta illud Ezech. xviij. Nunq̄d voluntatis mee est mors impij: ⁊ nō magis vt cōuertat ⁊ viuat. Oram⁹ igit vt sancta voluntas eius in peccatoribus consequat effectuz per adiutoriū suum. Secūdo vult dc⁹ in nobis multiplicationem gr̄e. Et ꝑm hoc etiā tripliciter exponatur. Primo modo. Fiat volū tas tua sicut in celo ⁊ in terra: hoc est sicut voluntas tua fit in celo cui spiritualis influxus ⁊ infusio gratie sic fiat p executōnis effectum subsequēte ope. Secūdo modo. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra: hoc est sic tua voluntas fit in desideriis sic fiat in voluntatibus. Juxta illud ps̄. Cōcupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Tertio modo. Fiat voluntas tua sic in celo ⁊ in terra: hoc est sicut fit tua voluntas i celo materiali ⁊ oīa tenēt ordinem ⁊ cursuz suum in pace: sic ⁊ in terra in oībus seruet pax ⁊ ꝯcordia: ita vt ab omnibus cognoscat que sit volūtas tua bona bīplacens ⁊ perfecta: sicut aplus ait ad Rho. xij. Tertio vult deus in nobis glorie cōsummationez. Et ꝑm h̄ etiam tripliciter declarat. Primo. Fiat volū tas tua sicut in celo ⁊ in terra: hoc est ꝑm Augustinū: sicut in angelis sic etiaz in hoīb⁹. Et Jsaac in collationib⁹ patrū. Nō potest cē maior oratio q̄ optarevt terrena mereantur celestibus adequari. Nō quidē est aliud dicere. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra q̄ vt fiant homines similes angelis: ⁊ sicut voluntas dei ab illis impletur in celo: ita etiam hi qui sunt in terra: nō suam sed eius vniuersi faciant voluntatem. Secūdo. Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra. i. sicut fit in celo assumpte nature: ita sic fiat in terra infirmitatis nostre qui eius. s. sum⁹ mēbra. Tertio modo. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra: hoc ē sicut in tuo celato ⁊ eterno ꝓsilio ē dispositum ⁊ ordinatū ⁊ factum: sic fiat in terra id ē. in oīni creatura que respectu tui ē terra. p extrinsecum opus.

Secunda expositio predictarum trium petitionum. Ca. iiij.

q Quarto aūt ordinat anima in deū per gratiā. Et ꝑm hoc p̄dicte tres petitiones aliter possunt exponi ꝑm anagogicum intellectum. In prima eīm petitione poscim⁹ intellectum illuminari visione summe veritatis in qua vere ac clare nomē dei sanctificat: quia videbim⁹ eum sicuti est: vt dicit. j. Joh. iij. In secunda pte poscim⁹ memoriā quietari possessione sūme maiestatis q̄quidez nos efficit reges: sic Apoc. c. j. scriptū est de christo. Qui est primogenitus mortuorū ⁊ princeps regū terre Et hoc postulamus cū dicim⁹. Adueniat regnum tuū. In tertia ꝯo petitione petim⁹ nostram in dei volūtatē tōliter trāsformari fruitione summe bonitatis: ⁊ fit in nobis voluntas dei sicut in celo anime sic in terra corpis iam beati: quia sicut dicitur Job. xxij. Tunc sup oīpotentē deliciis affluues.

Petitio quarta de triplici pane quo indigem⁹ a domino subueniri. Ca. v.

q Quattuor autem petitiones sequētes habēt specialem respectuz ad nostrū defectū. Nam ad tria p̄dicta ꝑm q̄ ordinant aiam ad deum per gratiam siue p gloriam duplicem habemus defectū. Primus ē impotentia qua ad ipsa ex nobis nō possumus puenire. Secundus est malicia quia illa conamur impugnare. Contra primū qui est impotentia ē q̄sita petitio ideo auxilium postulam⁹ dicentes Panē nostrū quotidianum da nobis hodie. Triplici eīm pane ad predicta indigem⁹. Primo pane corpali. secundo pane spūali. tertio pane sacramētali. Primo solū p corpe indigemus. secūdo solum p anima. tertius vero quodāmodo est necessari⁹ pro vtroq̄: q̄ spiritualiter ⁊ sacramētaliter manducatur. Primo inq̄ indigem⁹ pane corpali ideo postulamus dicētes. Panem nostrū. ⁊c. In qua petitione quicquid est necessariū humano corpori postulat. Sed quia qui tetigerit picē co

c

UVA. BHSC. IyR_032

inquinabit ab ea: vt dicit Eccl. xiij. Jho sub necessitatis pallio ne rebus temporalibus implicemur atq; terrenis inficiamur docet in desiderio terrenorū. s. vitia euitare. Primū ē superfluitas que apostatare facit a deo. i. ab oi bono. Vñ Deutl. xxxij. Dan fluet largit ex basan. Dan em̄ cā t basan pinguedo interp̄tat: quia ex supfluis cā data multi piclitātur. Propterea Sapiēs. Prouerb. xxx. c. orabat di. Tm̄ victui meo tribue necessaria: ne forte satiat⁹ alliciar ad negandū: pterea peré docemur panē. Scōm ē rapacitas que ex desiderio supfluorū sequi solet: ideo dicit nostrū nō alienū: quod quidē est oīe illicite acquisitum. Tertiū est anxietas. Licz em̄ plerīq; abstineant ab illicitis lucris: rari tm̄ effugiūt superfluā t indefessam sollicitudinē terrenorū lucrorū. Vñ ne in longū nimis desideria petionis nostre velim⁹ extendere: t cōtra phibitionem dñi. Matth. vj. de crastino cogitare ait quotidianū nō ad multos annos in horreis t cellarijs vbi fuat: de quo multi pauperes alij possent viuere cū eis supflua debeantur. Quotidian⁹ panis nihilomin⁹ dici pōt quicqd p loco t tempe discreta t debita sollicitudo reseruat. Quartū est arrogantia: sūt nāq; plerīq; qui diuicias quas possidēt suorum vel suoz laboz t sollicitudini ac industrie gloziam tribuētes obliuiscunt illas se suscepisse a deo rapinā cōtra dei gloziā arbitrantes. Cōtra quos subdit Dauid. s. tu cui⁹ sunt vniuersa: qz vt ps̄. testatur: Domini ē terra t plenitudo eius. Da inqt tānq; tuū tu q̄ das escam oīni carni. Quintū est tenacitas que q̄dem ex p̄cedenti arrogantia ortū habet. Cū em̄ homo diuitias suas laboz suo ac industrie tribuit oīnis diminutio substātie sue q̄si exinanitio aie sue ē: pterea ad retinēdas diuitias vngulas curuas habet t miluus ex cupiditate factus semp corde ore t ope clamat nio nio nio. Cōtra quod dñs docet orare ac dicere nobis non mihi: Vñ. xlvij. di. c. sicut. Esurientiū panis est quē tu detines: nudoz vestimentū est quod tu reducis: miseroz redemptio t absolutio ē pecunia quā tu i terra absondis. Sextū est longeuitas seu imortalitas. Sūt etem̄ quidā qui sicut nunq; mori vellent: sic semp se victuros esse existimant totoq; affectu terrenis imersi p̄sens seculum vanū t naufragijs plenū sibi cōstituunt paradisum. Cōtra qō dicit dñs Hodie. q. d. petite que necessaria sunt ad p̄sens temp⁹ quia nescitis quid vobis supuentura periat dies. Secundo indigem⁹ pane spūali. Et hunc petimus dicētes. Panē nostrū. t̄. Matth. iiij. Nō in solo pane viuit homo sed de oī verbo qō p̄cedit ō ore dei. Vñ Aug⁹. inqt. Sicut nullū est mal⁹ signū p̄destinationis etne: q̄ dei verba libēter audire: sic nullū peius ē signum q̄ illa cōtemnere. Jho Jo. viij. scriptum est. Qui ex deo est verba dei audit: pterea vos nō auditis quia ex deo non estis. Tertio indigemus pane sacramētali qui q̄ti die p̄ficit in altari. Petimus ergo vt sic⁹ istuz accipim⁹ in sanctissimo sacramēto: ita nobis proficiat ad salutem: sicut Joh. vj. c. scrip est. Qui mā̄ducauerit ex hoc pane viuet i eternū.

Petitio quinta. Triplex ratio quare homo parcendo offendē-tibus consequitur remissionem suarum offensionum. Ca. vj.

Ecūdus defectus ne gratiā t gloziam cōsequamur est malicia. Et h quidem triplex est. Prima videlz tenet rationē p̄teriti: t hec est malicia culpe seu transgressionis. secunda tenet rationē p̄senti: t hec est malicia pugne seu tēptationis. tertia tenet rationē futuri: t hec ē malicia pene seu tribulationis. Prima q̄dez malicia q̄ tenet rationē p̄teriti est malicia culpe seu trāsgressionis: pterea in hac petitione oramus. Dimitte nobis debita nostra sic̄ t nos dimittim⁹ debitoz⁹ nr̄is. In qua quidem petitione hac nos certa cōditione t spōsione cōstringit: vt sic nob dimitti debita postulemus: ß q̄ t ip̄si dimittim⁹ debitoz⁹ nostris scientes impetrare qō petim⁹ p peccati nō posse nisi t ip̄i circa peccātes in nos pariā faciamus. Sed forte mirant quidā quare h plus attribuat actui isti⁹ dilectionis q̄ ceteri alijs actib⁹ virtuosis: cū magis attribuendū ē videat actui oronis vl cuicūq; actui charitatis deo imediate vnitiuo. Ad quod dicēdū q̄ licet charitas p̄mū ad oīnes actus sibi necessarios hāc remissionē impetret seu hoiem viuificet: christus tm̄ attribuit ei p̄ncipium ad p̄dictū miscibie actū. Et hoc ex triplici ratiōe. Primo pter eius excellentiam. secūdo pro pter ei⁹ correspondentiā. tertio pter ei⁹ experientiam. Primo inq; pter ei⁹ excellentiā vt ostendat singularitas virtutis eius: t q̄ singulariter deus actū istū dilectionis p̄cipue exigit t acceptat. In cui⁹ mysterij pter t exemplum christus in cruce pendēs cūctis alijs p̄posuit illud verbū. Luc. xxiij. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Secundo attribuit ei hoc pter eius correspondentiam

UVA. BHSC. IyR_032

habet em̃ quandã condignitatem ⁊ ꝓportionabilitatem correspondentie mutue ⁊ decentis: quia indulgere ⁊ indulgentiam impetrare sibi mutuo correspondent: sicut Matth. v in beatitudinibus meriti ad p̃mia varias correspondentias dñs assignauit. Unde Aug⁹. In manibus nostris ⁊ nostro arbitrio posuit deus vnde saluemur ⁊ damnemur. Dimitte et dimittet tibi: si nõ dimiseris nec deus dimittet tibi. Ineffabilis est eius clemẽtia qui neminẽ vult perire: viãq; breuem salutem inueniendi ostendit. Et Cyprian⁹. Excusatio tibi nulla est in die iudicij cũ ꝑm tuam sententiam iudiceris ⁊ q̃ feceris hoc ipe patiẽris. Tertio hoc illi attribuit ꝓpter eius experientiã hoc est vt ostendat q̃ in p̃senti vita oẽs actus put in deum absolute referuntur nõ vtiq; est p̃fectus ac p̃ cõsequens nec deo pfecte gratus nisi ad dilectionem ꝓximi vsq; ad inimicos ⁊ vsq; ad indulgentiã offensarũ si patenter extendat: de quo vtiq; p̃. ait. Oĩus consummationis vidi finẽ latũ mandatũ tuũ nimis. Quia em̃ deus inuisibilis est: proximus aũt visibilis: quia etiam quidã actus diuini amoris sepius habẽt nimis falsam similitudinez puri ⁊ sinceris amoris q̃ habeat actus quo quis ex corde iniurias parcit ⁊ amplectit inimicos: idcirco vult deus q̃ veritas sui amoris in hoe visibili comprobet qui tanq; dei imago nobis ꝓponit loco eius ⁊ in quo sensibilius ⁊ infallibilius probari potest si homo vere diligit deum saltem in illis actibus qui sensibiliter nostre nature repugnare videntur.

Petitio sexta de triplici tẽptatione. Ca. vij.

Secunda quidem malicia ne. s. gratiam ⁊ gloriã consequamur ẽ malicia pugne seu temptatõnis. Et h̃ tenet rationem p̃sentis. Et ꝓ hac sexta petitio subinferẽ cum dicit. Et ne nos inducas in temptationẽ. Nõ em̃ dicim⁹ nõ permittas nobis fieri temptationes: qõ quidem esset obdormitio vtutũ atq; euacuatio meritorum. Nec insup poscim⁹: mitte nobis temptationes quod esset p̃sumptio meritorum: sed humiliter postulam⁹ dicentes. Et ne nos inducas in temptationẽ: hoc ẽ si ꝑmittis nos duci ad temptationẽ vt excitemur: nõ tamen ꝑmittas ꝓ consensuz induci ne sepemur. Triplex siquidem est temptatio in quã petimus nos nõ induci. Prima dat a carne. scõa a diabolo. tertia vero a mundo. Prima quidẽ datur a ꝓpria carne. Dupliciter e im̃ temptat caro. Primo retrahendo a bono. secũdo inclinãdo ad malum. Primo quidẽ retrahẽdo a bono. Spũs em̃ de sua natura semp inclinatur ad bonũ: sed caro infecta illi continue aduersat. Unde apls Rhoma. vij. Cõdelector legi dei ẽm interiorẽ hominem. ⁊c. Et Sap. ix. scribit. Corpus qd̃ corrumpit aggrauat animã. Et q̃ grauis sit talis temptatio ostẽdit Greg⁹. cuz inquit. Natura pestis efficacior sit ad nocendũ q̃ familiaris inimic⁹. ⁊c. Secundo aũt temptat caro inclinando ad malũ cuz semp inclinet ⁊ querat illecebras voluptatis Et de hoc Jaco. j. c. inquit. vnusquisq; tẽptatur a concupiscẽtia sua. Secũda vo temptatio dat a diabolo sicut. j. canoñ. sue. v. c. petrus ait. Aduersarius vester diabolus t. l. r. cir. q. q. de. c. re. f. in fide. Dupliciter em̃ nos temptat aduersari⁹ noster. Primo alliciẽdo. secũdo intricãdo. Primo quidẽ alliciendo et maxime sub specie boni vt saltẽ curuet mẽs a rectitudine vtutis. Ũ. ij. Corinth. xj. apls ait. Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Secundo aũt intricãdo. s. ne mens q̃ cecidit a peccatis resurgat. Jõo Job. xl. scrip. est. Nerui testiculorũ eius pplexi sunt. Tertio quoq; temptat mũdus ad hoc in duplici modo. Primo per aduersitatem. secundo ꝓ p̃speritatez: atq; in decuplo plus ꝓ p̃speritatem q̃ ꝓ aduersitatem. sicut p̃s. ait. Cadent a latere tuo mille ⁊ decem milia a dextris tuis. idẽ a p̃speris tuis.

Petitio septima de triplici modo liberetionis a malo Ca. viij.

Tertia malicia tenet rationem tuti ri. Et hec est malicia pene seu tribulationis. Et ꝓ hac septima petitio annotat cũ dicit. Sed libera nos a malo. Triplicit aũt a malo pene petim⁹ liberari. Primo ei petim⁹ liberari ꝓ suportationẽ. scõo ꝓ cõsolationem. tertio ꝓ obliuionẽ. Primo enim petimus liberari ꝓ suportationẽ a malo tribulationis ⁊ pene. Cum em̃ dicat apls. viij. c. ad Rhoma. Et diligẽtibus deũ oĩa cooperant in bonum: hic ẽ q̃ iustis oĩa aduersa per suportationẽ ⁊ patientiã cõuertũtur in bonum: ꝓpterea nõ oramus libera nos a tribulatione ⁊ penis sed a malo: quia aduersitates cõuertuntur iustis ad gloriã ⁊ coronã Letere nempe virtutes vtunt homines bonis sed patiẽtia vtitur ei⁹ malis. Hinc. ij. Corinth. iiij. apls ait. Tribulationem patimur ⁊ sustinemus. Secũdo ꝓ consolationem. Ũ

UVA. BHSC. LyR_032

ij.Corinth.j.aplus de dño ait. Qui consolat nos in oñi tribulatione nra. Et ibidem itez inquit. Sicut abūdant passiones christi i nobis ita p christū abundat consolatio nra. Et Bern. Qtū abundat tribulatio nra pro dotiñ abundat consolatio nra per eum. Tertio p obliuionē que maxime ex spūalibus consolationibus sequi solet. Hinc Prouerb. xxxj. c. salomon ait. Date sincerā merēdb⁹ t vinū his qui amaro sunt animo: bibant t obliuiscātur egestatis sue t doloris sui non recordentur amplius. Spūalis nempe leticia denotata in vino: sic humanā mentē absorbet vt omnem egestatem atq; dolorē quē in mūdanis varietatibus t necessitatib⁹ patit̄ p nihilo reputet t illi⁹ faciet obliuisci. Atq; verificat qđ Joseph Gen. xxij. de se testat⁹ est di. Obliuisci fecit me deus laborū meorū. In fine vero orationis dñice cōclusio subinfert̄. Amē in=q̄ est optatio adimpletionis omniū p̄dictoz. Et sm Hiero. est signaculū dñice oratiōis. q. concludendo dicamus Amen .i. fideliter ac vere fiant nobis gře postulate: vt p eas conscendere mereamur ad gl'oriā sempiternam. In qua dñs ihesus christus cuz p̄re. s. s. vi. et regnat in. s. s. Amen.

Feria sexta post cineres de elemosyna. Sermo. vij.

E autem faci

ente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Matth. vj. Positis in p̄cedētibus duob⁹ operib⁹ satisfactoriis. s. ieiunio t oratione: nūc ꝺo merito subdi debet de tertio quod est elemosyna: q̄ quidem pro auaricia satisfacit: t p hanc ordinant̄ temporalia bona ad corpus humanuz ex dilectionis amore. De ipa igit̄ dñs ait. Te āt faciēte elemosynā ne. si. t. q. f. d. t. Scōm em̄ Chrys. per supabundantia vel hyppolice locutus est dñs. q. d. Si possibile ēet te t tuas manus latere op⁹ tuū conari deberes ad occultandū tibi t tue manui: ergo ex hoc optime exagerat̄ ꝯta dil'gentia t cautela sit op⁹ bonum oñi humane glorie abscondendū. Nihilomin⁹ parabolice designauit esse in homine duplicis intentionis aspectū: vnus ē sinister aspiciens ad ista exteriora. secundus est dext̄ aspiciens ad eterna. Ibi aūt vtriq; manui cōparantur: quia sicut opamur p manum atq; largimur dona: sic p intentionem facim⁹ regimus t largimur opa nostra. Innuere ġ intendit q̄ elemosyne opus t quecūq; alia opa virtuosa recta intentione incepta nullatenus retorquenda sunt ad intentōnē sinistrā: imo totaliter absondēda ab illa. Et ibi ostendit̄ tertia religiositas. s. largiendi elemosynam sine intentione corrupta. Circa quā tria considerem⁹. Primo elemosyne descriptionem. secūdo elemosyne cōditionē. tertio elemosyne gratificationē seu mutationē.

Articulus primus in quo per descriptionem quid sit elemosyna declaratur.

Primo em̄ considerem⁹ elemosyne descriptionē vel diffinitionem id ē. quid ē elemosyna. Solet a q̄busdam sic describi. Elemosyna ē opus inquo dat̄ aliq̄d indigenti ex compassione ꝓpter deuz. Dicit̄ em̄ elemosyna ab eo quod est verbū grecū: t est idem q̄ misereor: cui⁹ imperiu⁹ ē eleyson. i. miserere: a q̄ eleos. id ē. misc̄dia. t inde elemosyna. i. misc̄dia. Vel dicitur elemosyna ab ely qđ est de⁹ t moys q̄ est aqua. quasi aqua dei. misc̄dia aūt miseris necessaria est. Sicut em̄ ex nature institutiōe quilibet miseriā a se expellit in ꝯtū potest: ita qui misericors est a primo suo miseriā amouet illi subueniēdo t bona sua cōmunicādo. ꝓpterea in descriptione dicit̄ q̄ est opus in q̄ aliquid dat̄ indigenti ex cōpassiōe: nec tñ talis cōmunicatio meritoria est nisi ꝓpter diuinum amorē fiat. Vel clarius dici pōt q̄ in p̄dicta descriptione tanguntur quattuor que ad pfectionē elemosyne requirunt̄. Primo tāgitur miseria que motiuū misc̄die est. ideo ibi dr indigenti. Secundo misc̄dia que nascitur in nobis ex miseria aliena: ideo addit̄ ex compassione. Tertio effectus in releuando alienā miseriā: ꝓpterea subdit̄ opus in q̄ aliq̄d dat̄. Quarto est intentio recta in deū t ꝺ dat elemosyne rōnem merēdi. Talis tñ diffinitio ptinet ad elemosynā ꝓut significat ipsaz rem datam.

Articulus secundus de septez cōditionibus sm quas elemosyna debet dari.

Secūdo aūt circa elemosyne conditionem cōsiderandū est in dando exemplum Zachei qui Luc. ix. ca. ait ad dñm. Ecce dimidiū bonorū meorū dño ꝺo paupibus. In quib⁹ sanctissimis verbis ponunt̄ septē conditiones quas habere debet elemosyna vt grata sit ꝺo. Pri-

UVA. BHSC. IyR_032

ma cõditio est gratiositas ibi.ecce.secũda largitas ibi:dimidiũ.tertia bonitas ibi: bonoꝝ quarta ꝓprietas ibi:meorũ. quinta sinceritas ibi:dñe.sexta liberalitas ibi:do. septima pietas ibi:paupibus.

Qꝛ quattuoꝛ reddunt elemosynam gratiosam: et qꝫ in vita est danda. Ca. j.

Prima cõditio est gratiositas: propterea dicit:ecce. In quo quidem verbo ex quattuoꝛ lr̃is compositio inuiꝫ ad hoc qꝫ elemosyna sit gratiosa quattuoꝛ communitates habere debet. Primo iocundũ affectũ.secundo hilarẽ vultum.tertio suaue verbũ.quarto ꝓmptum effectum seu modũ. Primo etẽ fieri debet elemosyna cũ iocundo affectu:sicut.ij. Corinth. ix.scriptũ est. Nõ ex tristicia aut ex necessitate :hilarẽ enĩ datoꝛẽ diligit deus. Iterũ ꝺqꝫ habeꝯ in canoñ. sac̃.xv.di.due. Elemosyna que coꝛpaliter datur si sine benigno coꝛ̃ tribuitur oñino nõ sufficit. Secũdo fieri dꝛ cũ hilari vultu. Unde Eccĩ.xxxv. In oñi dato hilarẽ fac vultũ tuũ. Et.c.iiij. Congregatiõi pauperũ affabilẽ te facito. Tertio cum suaui verbo. Eccĩ.xviij. Nõne ardoꝛem refrigerabit ros: sic ꝛ verbũ melius qꝫ datuz? Quarto cũ ꝓmpto affectu seu mõ. Ad hb Eccĩ.iiij. Nõ protrahas datũ angustiãti. Et Prouerb̃.iij. Ne dicas amico tuo vadeꝛ cras dabo tibi cũ statim dare possis. Et Job.xxxj. Si negaui paupi quod volebat ꝛ oculos vidue expectare feci.s. sicut faciunt quidã insensibiles ꝛ insensati qui paupibus ꝓ elemosyna ad ostiuz eoꝛum accedentibus diu nihil respondẽt:demum dicunt vadas cũ deo: Unde Señ. Nihil carius emiť qꝫ qꝺ cũ multis p̃cibus comparatur. Ista ergo quattuoꝛ faciunt elemosynam gratiosam. Et hec exprimunť in hb termino Ecce. Sic etiã accipiť Esa.xij. Ecce deꝰ saluatoꝛ meus:quia deus in mundũ dñdẽs ꝛ in elemosynam se nobis paupiꝺ donãs hb predicta quattuoꝛ obseruauit. Hec quoꝫ q̃t tuoꝛ obseruauit etiã quedã deuota mulier q̃ cum esset in ecclesia ꝛ missa cantaretur. ibidẽ accessit ad eam paup quidã nudus frigoꝛe et algoꝛe grauiter cruciatus:pieꝫ sibi elemosynam postulauit:quẽ cum pia mulier aspexisset: misc̃dia mota cogitauit qꝫ si iret domũ ꝓ deret missam:si aũt missam expectaret, paup algoꝛe cruciareť:ꝛ iocũdo affectu ꝛ hilari vultu illi dulciter ait. Dulcissime mi frater expecta modicum atqꝫ victa arta necessitate pauperis frigescẽtis cito ad angulum ecclesie prexit clãqꝫ supellectilẽ exuit paupiqꝫ i elemosynam hilariter dedit:missam quoqꝫ in eodẽ passu quo illam cantari dimiserat reinuenit. Ulista gratiositas venotata in Ecce inuit qꝫ in vita elemosyna maxime fieri debet vt lumen ecclesie morientis pedes p̃cedat non sequatur. Nõ sicut faciunt infantuli quidam q̃ de pane vel caseo seu pomo dum comedunt quod volunt demũ fastiditi alteri donãt: vel tales similes sunt terreo vasculo in quo auari pueri recõdunt denarios quos hincinde coadunari possunt:de quo vase nisi frangatur:nequaqꝫ extrahi valent:cõtra quos ps̃. ait. Ne timueris cum diues factus fuerit homo.ꝛ cũ mł.fu.glo.do.eiꝰ qm̃ cum interierit nõ su.oia neqꝫ de.cum eo gloria eius. Et alibi dormierunt sompnũ suum ꝛ nihil inuenerunt oñes viri di.in manibꝰ suis.

Quanta largitate debeat elemosyna dispensari. Ca. ij.

Secũda cõditio debet esse largitas scz in dando elemosynas:ideo sb̃ditur dimidium. Unde Tob̃. iiij. Si multũ tibi fuerit abundanter tribue. Nam nunqꝫ ex hoc aliquem ad paupertatem nisi forte ad voluntariam vidimus vel legimus deuenisse:quod ipe apostolꝰ.ij. Corinth̃.ix.testať di. Qui parce seminat pce ꝛ metet:ꝛ qui seminat in bñdictionibus ó bñ dictionibus ꝛ metet. Luc̃ quoqꝫ.vj. dñs ait. Oñi petenti te tribue. Sicut ad lr̃am seruauit quidam deuotus dei:qui cũ oñia dedisset amoꝛe christi ꝛ ꝓpter obseruantiam hui ꝰ pfecti consilij cũ adhuc alij elemosynam postularent nihilqꝫ ei remansisset protecit se in manus poscentiũ di. Cum iam nihil ad dandum remanserit:suscipite memetipsum: exẽplo christi qui cũ oñia nobis donauerit finaliter in cruce expansis brachijs nobis obtulit semetipsum. Unde Joh̃.iij. Sic deus dilexit mundũ vt filium suũ vnigenitum daret. Sed mirabile quidẽ ẽ qꝫ amplius communiter recipiunt in elemosynis mendicantes a paupibus q̃ a diuinbus: vt manifeste clarescat qꝫ ipe diuicie insatiabilitatem ꝛ ariditatẽ in auaroꝛũ mentibus augmentant. Balsamum vticꝫ ſgnum arboꝛis est:cum non fructificat iuxta aquam sicut alie in terra arida.

Qꝛ et si pauperibus elemosyna non sit tribuenda de optimis

UVA. BHSC. IyR_032

tamen dari debet de bonis non de noxijs atq; corruptis .Ca.iij

Tertia conditio est bonitas qr pau
t peribus debet dari nō dicēdo op
tima sed bona:non corrupta neq;
nociua.Et ō h̄ subdit bonor̄.Vñ
Prouerb.c.iij.scriptū est.De p̄mitijs frugū
tuarum da pauperibus.Bonorum etiam in=
quit:quia tempalia a deo creata bona bonis
cooperant̄ in bonum si de illis indigentib⁹
subministrant.Aliter em̄ eisdem sunt ad rui=
nam sicut columpna nimio pondere p̄ssa ru=
it:sed idem pondus diuersis columpnis cir=
cūstantibus si cōmode dispensēt stabit:sicut
apostolus Gal.vj.c.ait.Alter alterius one=
ra portate:t sic adimplebitis legem christi.
Ut intelligat̄ q diuitum onera que sunt diui
cie t peccata:paupes quodāmodo ferre de=
bent:atq; diuites pauperum obligantur in=
firmitates t necessitates sustentare.Sepe eti
am humores supflui sunt ad hominis neces
sic t substantia supflua sepius est causa pditi
onis eterne.

Qr de proprio elemosyna dan
da est q̄q; impium sit distribue=
re aliena si certa sunt.Ca.iiij.

Tarta conditio est p̄prietas.id ē.
q debet homo dare non de alieno ꝫ
de suo:ideo subdit meorum. Qō
t se fecisse testat̄.Job.xxxj.c.dicēs
De vellerib⁹ ouiū mearū calefactus est scilicz
paup.Et Prouerb.iij.Honora dñm de tua
substātia.s.nō de aliena. Et Eccī.xxxiij.Im
molanti ex iniquo maculata est oblatio eius
Et sequitur.Qui offert sacrificium de substā
tia paupis quasi victimat filium in conspectu
patris sui:quod exponit̄.j.q.j.c.nō est putā
da.Vnde dicit̄ quātus etiā sit dolor patris p
pendamus si in eius cōspectu filius victimet̄
Ex hoc facile cognoscit̄ quātū apud deū do=
lor exasperat̄ qū ei sacrificiū de rapina tribui
tur.Et iterū.xiij.q.v.c.j.Nolite velle elemo
synas facere de fenore t vsuris hoc est de cer
tis:quia de incertis p̄t elemosyna fieri.xiij.
q.v.c.qui habetis.t.c.se.Et Ysido.de rapi=
nis ac oñibus alienis elemosynā facere non
est miserationis officiū sed criminis pot⁹ in=
crementum:eius quidē criminosi t criminis
causa est:quia talis sibij p̄si occasionem p̄stat
vt de peccato p restitutionem exire non vale
at.Vnde talis elemosyna dicit̄ aquilina seu
etiam leonina:cōtra hoc.xiij.q.v.p totū.ex.
de iur.iuran.etate.de decī.c.tua nobis .in fi=
ne.p̄t tñ tantus excessus charitatis eē in dā
te quod apud deum excusat̄ si dat:non dico
de rapina aut furto aut vsura:sed de substā
tia quā ad ip̄m nō p̄tinet dispensare.Sic acci
dit cuidam cōuerso cisterciēsi qui suas tuni=
cas paupibus dabat cōtra voluntatem p̄lati
sui:de quo cuz consuleret̄ summus pontifex
Alexander.dum ad p̄tes gallie transmearet
respondit:tu cōuerse quotiēscūq; tibi chari
tas suadet da:t tu abbas quotiēs eum inue=
neris inobedientem da.i.verbera .In talib⁹
tñ multū cauendum ē cum q̄q; diabolus se
trāsfiguret in angelum lucis vt sub p̄textu
boni q̄q; fiant mala.

Qr recta intentione elemosyna
dāda est et triplici genere homi=
num qui mala intentione dispē=
sant elemosynas suas, et ō remu
neratione eorum.Ca.v.

Tinta cōditio est sinceritas.id est
q intentio recta p deo.p̄terea ad=
dit dñe.q.d.p amore tuo.In ele=
mosyna em̄ plus pensat deus ani=
mum pium q̄ datū:sicut patet.xiij.di.c.qui
escamus.Et Leuitī.ij.Oñe quod obtuleris
dño absq; fermēto erit.Vñ Matth̄.vj.Cum
facis elemosynā noli tuba canere ante te:sic
hypocrite faciunt in synagogis t vicis vt ho
norent̄ ab hominib⁹.Amen dico vobis rece
p̄erūt mercedem suā.In quib⁹ verbis tres ve
ritates circa elemosynā a dño declarant̄.In
p̄ma nāq; dirigit intentionē.In secūda ostē=
dit hypocritarū conditionē.In tertia addit
eorum remunerationē.In p̄ma nāq; virtute
nostrā dirigit intentionē.Cū facis elemosynā
no.tu.ca.ante te.Sunt nēpe plerīq; qui ca=
nunt elemosynas suas tubas p̄mittēdo añ
se:quidam vero secum.alij vero post se.Pri=
mi nempe faciētes elemosynas canunt añ se
t alij sunt qui cum fastu t gloria distribuunt
illas.Scōm em̄ Chrys⁹.Tuba denotat omnē
actū seu sermonē p quē bonū opus iactāter
magnificat̄ t p̄dicat̄.Secūdi aūt qui secū de=
ferunt tubas sunt qui cum fastu pomposo et
vano quibusdam diebus congregant p elemo=
synis distribuendis multitudinem pau=
perum ante ostium suum . Tertij qui post se
deferunt tubas sunt qui capellas t paramē=
ta calices hospitalia t cōsilia in vita p⁹ mor=
tem statuunt fieri cum insignijs t armis suis
aut cū scriptura vel sculptura in pariete scul-

UVA. BHSC. IyR_032

pta seu depicta. Sed qui executor est talis intentionis vt ad plenum impleat illam: faciat depingi tubicinancium circulum circa arma siue circa ifas: vt qui tubarū premiū exq̃siuit ipsarū abundantiorē copiā sortiant. Sz q̃ rectius agere conaret cum talia fiant de impie acquisitis ⁊ maxime de certis sicut fieri aliq̃ solet. Suspendat in talibus sua ꝓpria isignia seu arma que sunt ꝓprie furiū ⁊ latro nū patibulum vti iusticia poscit ⁊ ipe meret. Ira nempe insani a mundane iniquitatis ⁊ vanitatis: vt nō solum velint peccare dum viuūt. sed etiā quodāmodo peccare conant postq̃ de hoc seculo decesserunt. Nec tñ vituparе p hoc intendimus elemosynas manifestas: cū Chryp. dicat. Q̃ sicut lampas accensa nō potest celari sic nec opus iusticie potest abscōdi. Nō ergo est deo ingrata elemosyna que videtur: sed que ꝓpterea fit vt videatur: cuius manifestissimū signū est talia insignia scpture p̄dicte ⁊ arma saltem p̄bent exemplū malum ⁊ habēt speciem mali. In secunda equidem veritate ostēdit dns hypocritarū conditionem. s. in elemosynis dandis. Et de h̄ subdit: sicut hypocrite faciunt in synagogis ⁊ in vicis vt honorificent ab hominibus. Dupliciter nempe dolosa calliditate ⁊ simulatione hypocrite in elemosynis gratiam suam ꝓcurant. Primo in synagogis. s. vt videant a sapientibus ⁊ notabilib⁹ viris qui eis possint p̄bere credibile ⁊ validum testimoniū bone fame. Secūdo in vicis. s. vt videant a turbis ⁊ sic apud oēs eoz bonitas publicet. Et hoc nō ad gloriā dei nec ꝓpter bonum exemplū. sed vt honorificent ab hominibus. In tertia siquidem veritate subdit eorū remunerationem di. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. i. fumosam culpā sibi debitā: suā inquit nō dei. q. d. velit. Sufficit eis q̃ habeant illam gratiam quam finaliter omnes suo ope quesierunt ⁊ seipsos indignos dei gloria iudicauerūt. Ex his igit patet q̃sta sinceritate ⁊ rectitudine in elemosynis ad deum est intentio dirigenda. Sūt tñ pleriq̃ qui ex quadam importunitate coacti elemosynas pauperibus porrigunt. De quibus Aug⁹. super p̄s. ait. Qui dat vt careat tedio interpellātis nō vt reficiat viscera indigentis ⁊ rem ⁊ meritum pdit. nullum etem̄ mun⁹ deo plene ē g̃tum nisi ex amore procedat. Non pōt panis ad cibū placere nisi fuerit igne decoct⁹. Vnō j. Corin: h̄. xiij. ap̄s ait. Si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperū. charitatem aūt nō habuero nihil mihi ꝓdest. ꝓsent ergo auari elemosynas paupibus impie denegantes q̃o darēt in necessitatis articulo ꝓximo vel dño ꝓpriam aiam siue vitaz q̃ ꝓ deo nolunt sincere impendere modicā elemosynam.

Q̃ elemosyna danda est libere nō vendenda. Ca. vj.

Exta conditio est liberalitas quia libere paupib⁹ impendere elemosynas debet: ideo subdit: do nō dicit vendo: sicut quidā q̃q̃ faciūt ⁊ maxime mulieres quedā que ꝺbusdā pauperibus feminis elemosynas ideo porrigūt: vt demū in quibusdā seruitijs remunerētur ⁊ iaz in p̄senti receperūt mercedem suā. Sed audiat quelibet talis quod ei Eccī. xxix. c. ait Sup humilē animo fortior esto: ⁊ ꝓ elemosyna nō trahas illum. s. ad seruiciū tuū. ꝓpterea Luc. ix. ait dns. Cum facis cōuiuium voca paupes ⁊ debiles claudos ⁊ cecos ⁊ beat⁹ eris: q̃m nō habent tibi retribuere: retribuet em̄ tibi in retributione iustorū. Et itez Sen̄. lib. de clementia ait. Nihil est venali miscōia turpius.

Q̃ paupis indigentia atq̃ pietas mouere debet ad elemosynas largiendum: et de duob⁹ erroribus elemosynas dispensantium. Ca. vij.

Eptima conditio est pietas. id ē. ꝓpter pietatē ex paupis necessitate mouentē: ideo subdit paupibus: Unde Bern̄. In vasa vacuo liq̃rē elemosyne fundite. In implendo. iij. Regū iij. Vasa vacua p̄cepit helyseus impleri non pauca. Et Greg⁹ in moral. Iniuriā facit ori stillam proijciens in mari. Et Esa. lviij. scp̄. ē Cum effuderis esurienti aiam tuam ⁊ animam afflictam repleueris: tunc oriet in tenebris lux tua. Et iterum eodē. c. Frange esurienti panē tuū: ⁊ egenos vagosq̃ induci domum tuā: cū videri nudū opi eum: ⁊ carnem tuam ne despexeris. Nō em̄ est dāda elemosyna nisi indigenti. Exemplo nature q̃ corpalibus mēbris sm̄ eorū necessitatem distribuit cibū: terre quoq̃ sitienti aqua vtilis est: nō sitienti dampnosa. In hoc tñ multi duplicit errant. Nam quidā sunt in elemosynis dandis inconsiderati: quidā autem curiosi. Primo em̄ sunt quidam in dandis elemosynis i

UVA. BHSC. IyR_032

cõsiderati: qõ plerũq; ex vicio simplicitat habet originem. Nõ omni q̃stori trutanno ac ribaldo elemosyna danda ẽ. Vñ Eccĩ.xij. Da iusto ne dederis pctõri. s. ad fomentũ peccati. Sũt em̃ quidã qui questorũ exercent officium: t in tabernis atq; alijs inhoneste loci conuersantes turpitudinis ostẽdũt exemplu: ꝫ quos ex de pe. t re. c. cum ex eo. imo sicut. v. q. v. c. nõ omnis. scrip. ẽ. Aheli⁹ ẽ cũ seueritate diligere: q̃ cũ benignitate decipe: vtili⁹ esurienti panis tollit si de cibo secur⁹ iusticiam neglígebat q̃ esurienti panis frangitur: vt i iusticie seduct⁹ acquiescat: t q̃ freneticũ ligat et qui litargicũ excitat: ambob⁹ molestus: ambos amat. Sunt quidã similes cuidam oculatori: qui licz a suo cõfessore de talibus moneret: tñ ad mortem veniẽs voluit dimittere dño ciuitatis t epo diuiti atq; stipẽdarijs di. Clos religiosi t sacerdotes dicitis q debem⁹ dñm imitari: sic ergo volo facere sic de⁹ q̃ sua diuitib⁹ t potentib⁹ donat Mercator etenim prudens pecunia sua in certo tempe egens: nõ cõmodat illã homini qui ad nũdinas nõ est venturus: nec aduocato damus salariuz quẽ cõtra nos expectam⁹ esse cõtrariuz. Sic nec passim omnib⁹ impijs ẽ elemosyna largiẽda nisi in extrema necessitate. lxxxvj. di. pasce Secũdo sunt q̃daz in dandis elemosynis curiosi quod cõmuniter ex auaricia ꝓcedere solet: nec volunt elemosynã dare sub ꝓtextu bñ locandi eã nisi videant paupem iam seminecem. q. velint ei duplex bñficiũ dependere et vite remissionem t elemosyne subuentionẽ. Tanta etiã diligentia volunt quidã suas elemosynas dependere tñmodo iustis: vt ante voluerint in paupem mirabilia videre q̃ elemosynam dare. cõtra quos di. xlij. c. quiescamus. Joh. Chryſ. ait. Quiescam⁹ ab hac absurda curiositate t diabolica t pemptoria. Et sequit. Si ꝓ nutrimẽto postulat: nõ in his exanimes qũo abraam se hospitalẽ circa oñes ostendebat. Si scrutator esset circa refugientes ad se: nunq̃ angelos hospitio recepisset. Fortassis em̃ nõ putasset eos angelos sed cũ reliquis repellẽt: sed qm̃ oñes recipiebat: recepit t angelos. Noli em̃ ex vita eorũ quos suscipis mercedem: tibi tributur⁹ est de⁹: sed ex voluntate et honorificẽtia multa ex miseri cordia ex bonitate. Unde glosa. in ꝑdicto. c. quiescamus ait. Q̃ q̃cũq; quis elemosynã petit ꝓ nutrimento: tũc semp t indistincte est elemosyna danda. j. q. ij. c. q̃pio. t. xj. q. iij. q̃niam. Si aũt nõ possum⁹ omnib⁹ sufficere: tũc dandũ ẽ pot⁹ bono q̃ malo: t cõsanguineo q̃ extraneo t sic de singulis sicut alibi patet. Et ſm hoc intelligendũ est qõ dñs ait. Desudet elemosyna in manu tua donec inuenias iustũ cui des. Et Lañ. ij. Ordinauit i me charitatem. Et id qõ scribit. lxxxvj. di. non satis.

Articulus tertius de duobus ex quib⁹ elemosyna suscipit gratie et meriti incrementum.

Tertio principaliter ꝓsiderem⁹ gratificationẽ seu mutationẽ. Elemosyna em̃ ex duob⁹ suscipit meriti t gratie incrementũ. Primo videlz ex affectu iteriori. scõ ex dato exteriori. Primo quidẽ ex affectu interiori. s. dantis: et sic respectu ꝓmij essentialis efficacia elemosyne magis pensat ex affectu feruenti dãtis q̃ ex dato: sed respectu ꝓmij accidẽtalis: vt remissionis pene vel alicui⁹ hmõi magis pensatur elemosyne efficacia ex magnitudine dati: nisi ex pte altera intentio volũtatis magnitudini exteriozis dati ꝓponderet. Põt em̃ tam intẽsa voluntas t affectio feruẽs esse in dando q̃ nõ tñ omnem absorbet reatum: verũetiam totam penã: sicut de cõtritione doctores tenẽt. Secundo elemosyna suscipit meriti incremẽtum ex dato exteriori. i. ex pte ipam elemosynam recipientis: inq̃tũ obligat ad oranduz ꝓ illo qui elemosynã dedit: t maior efficacia i maiori dato existit iq̃tũ ꝓ hꝰ plẽs t magl debiliores efficiũt. Sz det q̃ duo sint cõles i charitate t eas faciãt cõles: hꝰ alt cũ guamine: alt ẏo cũ hylaritate: q̃s hoz magl mereb q̃tũ ad dimissionẽ pene. Dicẽdũ q̃ si guamẽ illõ ꝓcedit ex radice auaricie vel ex reliquijs ei⁹: nõ est ex hoc magl satisfactoria sed minus: quia procedit ex peccati radice ex qua nõ debet cõmodũ reportare. Si ꝓueniat ex radice cõplexionis ꝓprie magis est satisfactoria t meritoria q̃tũ ad dimissionẽ pene cũ sit magl penalis. Si aũt obijcit illud. ij. Corinth. ix. Hylarem datorẽ diligit de⁹. Dicẽdũ q hꝰ intelligit de dilectiõe q̃ de⁹ eũ remunerat in pñti dans aliq̃d gaudiũ spũale qõ nõ hz q̃ dat cũ grauamine: Vl dici põt q hylaris sumit ibi ꝓ volũtario t spontaneo: sic etiã innuit aplus. Non em̃ inculpat colericus si nõ põt leuiter ieiunare: sic nec melancolic⁹ si nõ põt leuiter t hylarit dare. hꝰ Guilhel. de militona. Ex ꝑdictis igit patz t q̃d sit elemosyna t quõ dãda sit atq; ex q̃b⁹ mai⁹ suscipiat meriti incremẽtũ: vt q̃libz aiet ad elemosynas largiẽdas: ꝓ q̃s t in pñti ꝓsequat gram t in futuro gliaz. Ad quã nos ꝓducat magn⁹ elemosynari⁹ ieſus xp̃us. Qui

UVA. BHSC. IyR_032

cū pfe ⁊ ſpūſcō viuit ⁊ regnat in ſ.ſe. Amen.

Sabbato poſt cineres quare aduerſa dantur iuſtis multis ratiōib⁹ demōſtratur. Ser. viij.

Erat nauis in medio mari. Matth. vj. Jā in p̄cedētib⁹ ꝓmōib⁹ tribus opib⁹ ſatiſfactoꝛijs. ſ. ieiunio oꝛone ⁊ elemoſyna declaratis ad tēptationē ⁊ ꝓbatōz. ſ. vtrū talia in ꝛa charitate fiāt apꝛopinquandū eſt. Jſta nēpe mūdi aduerſa clari⁹ manifeſtant ſi iuſtoꝛum opa in veritate fiant. Juxta illud Jac. j. Patientia op⁹ pfectū habet: qō in aplis ipe dñs etiam monſtrauit expientia: ſic ad lram ꝓpoſitum ꝛbū oñdit cum dicit. Erat nauis in medio mari. Mozaliter tñ p mare amarū ⁊ fluctuationib⁹ plenū: ſtatus aduerſitatū ⁊ amaritudinis demōſtrat. Jn hoc fluctuat: ſed nō perit nauis humane mentis: dū iuſt⁹ tribulationib⁹ agitat. Jn hac aūt nauī ſunt diſcipuli. i. diſciplinati affectus: q̄ nō p verā penitentiam in trib⁹ p̄cedētib⁹ opibus mūdana vera citer deſpexerūt: q̄ ipa patiens aduerſoꝝ tolerantia manifeſtat. Et in h̄ oꝛik q̄rta religio ſitas que dr religioſitas patiēdi: ſine q̄ nemo adult⁹ ſaluari pōt. Ult̄i apl's. x. c. ad Heb. inquit. Patiētia vobis neceſſaria ē. q̄ vti pñ. teſtat. Mirabiles elatiōes maris: ſed ſperādū in dño. Mirabilis in altꝫ dñs: teſtimonia ei⁹ credibilia facta ſunt nimis. Sed fozte mirantur quidā quare de⁹ nauē h̄ ē iuſtos in mari p̄ſentis ſeculi ꝓmittit tot fluctib⁹: tot calamitatib⁹: ac tot tribulatiōib⁹ agitari? Ad qō dicendū q̄ talia adūſa eis dañ. Primo p remedio medicinali. ſcō p ſuccurſu ſpirituali. tertio p dono diuinali.

Articulus pm⁹ q̄ iuſtis aduerſa dantur pro triplici medicina vt ſequitur.

Primo q̄dē dāt p remedio mediciali vñ fozmāt tres triplicate rōnes. Mā dāt ꝑmo p medicia purgatiua. ſcō p medicia p̄ſuatiua. ⁊tio p medicia ꝓſolidatiua.

Q̄ p aduerſa in hoib⁹ iuſtis purgātur tria. Ca. j.

Primo inq̄ dāt p medicia purgatiua vñ i triplici rōe adūſa dāt ꝑm q̄ tria i nob idigēt purgatiōe. ſ. vt purgent Prio offenſiōes. ſcō affectiōes. ⁊tio ꝓſuetudines. Prio dāt ad purgādū offenſiōes: q̄s i q̄ tā inocēs ē vt abſq̄ crimie viuat di. Joh. j. Joh. j. Si dixerim⁹ q̄ pctm̄ nō habem⁹: ipi nos ſeducim⁹ ⁊ vꝛitas in nob nō ē. Jnſup. i. ſi fozte moꝛtalib⁹ culpis q̄dā in p̄ſti nō ſint aſtricti: fuerit tñ in eis in p̄terito irretiti: ppter ea merito indigēt emēdari atq̄ purgari. iō Ihie ro. ait. Radix pcti ſine igne toꝛmēti ꝓſumi ñ pt. Et Greg⁹. in q̄t. Q̄d lima ferro: foznax auro: flagella grano: h̄ facit tribulatio iuſto. Sicut noua cula pili ſuꝑflua de coꝛpe amouētur ⁊ acutis pectinib⁹ purgant: lane ⁊ capita a ſecib⁹ ſuis ⁊ pāni acrimonia ſaponis: ⁊ lixiuio aut fullonū herbis mūdari ſolēt: ſic iuſtoꝛuꝫ mētes a tribulationib⁹ toleranꝫ. vñ Malach. iij. de dño ait. Sedebit ꝓflās ⁊ emūdās argētū ⁊ purgabit filios leui: q̄ iterp̄tat aſſūpt⁹. ſ. ad iuſticie ſtatū. i. viros ꝛnuoſos ⁊ iuſtos. Secūdo dant ad purgādū affectiōes: q̄b⁹ ſept⁹ mēs mūdanis ⁊ tāſitoꝛijs iheret. ſ. i tpali gaudio: doloꝛe: ſpe: timoꝛe: odio ⁊ cōſiderio. Uſq̄ ꝯm ſniam ſalomōis Proū. xxij. Ecce deriſorē ⁊ exibit cū eo iurgiū ceſſabūtq̄ cauſe ⁊ ꝓtumelie. Jtē ſic ſarclo ſpine ⁊ nocue herbe euellunt de ſatis: ſic radicales affectiōes aiaꝝ coꝛrūpētes de mētib⁹ iuſtoꝝ tribulatōib⁹ extirpant. vñ. pſ. Argētū. ſ. igne tribulatiōis examinatū: terre hoc ē in terrea affectiōe: purgatū ſeptuplū ꝓpt p̄dictas ſeptē affectiōes: ne ſcz iuſti fiāt ſic coꝛu⁹ q̄ nō redūt ad noe in arcā Geñ. viij. vñ Greg⁹. Qui in p̄ſti q̄ſitā felicitatē iuenit: auctoꝛē q̄ eā tribuit nō req̄rit. Et Proū. xx. Liuoꝛ vulneris abſterget mala et plage in interioꝛib⁹ vētꝛi. Tertio dantur ad purgandū malas ꝓſuetudines ⁊ malos habit⁹ ſepe iueteratos in nobis. vñ Apoc. vij. ō talib⁹ ſcp. ē. Ihi ſunt q̄ venerūt ō magna tribulatione: ⁊ lauerūt ſto. ſuas: ⁊ dealbauerūt eas i ſanguie agni: q̄ meritoꝛias facit i eis habitas paſſiones: ablatis habitib⁹ ⁊ ꝓſuetudib⁹ mal.

Aduerſa propter tria p̄ſeruāt iuſtos. Ca. ij.

Ecūdo dant iuſtis adūſa p medicina p̄ſuatiua. Et hoc iterū ex triplici cauſa. Primo q̄ remouēt peccandi occaſiōes. ſcō q̄ dant mentales occupationes. tertio q̄ ſunt iuſtoꝝ defenſiōes. Prio em̄ adūſitates remouēt peccā di occaſiōes. Sic etiā abſtinētiā ⁊ dietā tenē ab idigeſtiōib⁹ p̄ſuat: ⁊ p ꝑñs a moꝛbis q̄ ex i digeſtione generant: ſic pauptas: infirmitas ⁊ quecunq̄ alia tempoꝛalis aduerſitas p̄ſeruat a culpis: que venire ſolēt ex ꝓſperita-

UVA. BHSC. IyR_032

te magnificentiarũ deliciarũ diuiciarũ ꝛ consimiliũ. Unde mens in tribulatione posita ẽ locus ille aridus. de quo Matth. xij. Cũ immundus spiritus exierit ab homine: vadit p loca arida querens requiem ꝛ nõ inuenit. At ecõtra de eodem imundo spiritu: ꝛ loco eius dicit Job. xl. Sub vmbra dormit i secreto calami in locis humentib⁹. Secundo dat mentales occupationes ne. s. mens noxia cogitãdo ruat. Jõo scribitur Eccl. xj. Malicia. i. afflictio vnius hore oblitionẽ facit luxurie maxime. Ad hoc ponit Hiero. in epistola ad rusticũ exemplum de quodam iuuene di. Q; i quodam cenobio quidam adolescens nulla opis magnitudine flagrantiam poterat carnis extinguere: vnde eum piclitantem pater monasterij videꝫ hac arte seruauit imperãs cuidam viro graui: vt eum iurgijs atq; conuitijs misectaretur: ꝛ post irrogatam iniuriã prius veniret ad querimonias: vocati testes pro eo loquebanꝯ qui contumeliam fecerat. Solus pater monasterij defensionem opponebat: ne abundanti tristicia frat absorberet ita annus decursus est. Quo expleto interrogatus adolescens sup cogitationibus pristinis rũdet. Pater viuere me non licet: ꝛ fornicari licebit ꝛ p consequens sic euasit. Tertio sunt iustorum defensiones. Est em̃ tribulatõ sicut fossatum munies castrum mentis a sup bia ꝛ a ceteris peccatis que a prosperitate sequunꝯ. Unõ Exod. xxiij. Atque erãt filijs isrl̃ p muro a dextris. i. a psperis: a quibus plurimi submerguntur. Est etiam sicut alt⁹ murus ꝛ fortis pseruans a pcipitio: ꝛ ab hostili impetu inimicorum. i. alijs ꝛ ceterorum vitiorum concussione. Est insup sicut sepes muniens ortum mentis maxime ab auaricie culpa. Unde Osee. ij. Sepiã viam tuam spinis id ẽ. detractationibus ꝛ murmuratiõib⁹ atq; blasphemijs ꝓtra te factis.

Propter tria iusti p aduersa i gratijs et virtutibus confirmantur. Ca. iij.

Tertio danꝯ aduersa iustis p medicina consolidatiua. Consolidatur em̃ mẽs humana p aduersa in acquisitis gratijs atq; bonis maxie ꝓpter tria. Primo ꝓpter recollectionem. secundo ꝓpter roborationem. tertio ꝓpter expulsionem. Primo ꝓpter recollectionẽ. Mã virtus interior mẽtis: dum a suo cõtrario exterius ꝓuocare se sentit: mox etiam cum sopita oñes spũs vires in seipsam resumit: sicut exꝑimento certissimo patꝫ q; ignis nõ tactus nec vllo vento pulsatus cito deficit p seipsum sed econtra aliqua cõrarietate sicut follibus artatus oñes vires suas recolligit in seipm. Sic terra frigore coartata in hyeme calorẽ recolligit intra se. Et humanus stomachus ex frigore in hyeme naturalẽ calorem ad seipsũ attrahit. In disputationibus insup graui argumento obiecto oñes intelligentie vires i mente recolliguntꝯ ꝛ fortius virtus in infirmitate perficitur. Secundo consolidat ꝓ opter roborationẽ. Ex tribulationibus enim mens fort⁹ roborat: quod sequit ex ꝓdictis Nam ignis competenti vento pulsat⁹ in maiorem erigitur flãmã fortiusq; figurat ꝛ incalescat. Sicut etiã patet de terra ꝛ stomacho frigore coartatis. Propterea Sen. li. de puidẽtia ait. Non est arbor magna neq; fortis: nisi quã frequẽs ventus incursat. Ipsa em̃ vexatione constringitur: ꝛ radices celsius figit. Et Greg⁹. Electorũ desideria dum premunt aduersitate crescunt: sic ignis flatu ꝑmitur vt cõualescat: ꝛ vñ extingui credit roborat. Tertõ cõsolidatur ꝓpter expulsionẽ cõtrarij sui: qõ etiam ex duob⁹ ꝓdictis facile conspicitur seq̃ Nam lateres igne decocti ictibus non tã facile cedunt sicut crudi. Tyrones nempe p ꝑliorum exercitia fiunt milites strenui ꝛ discreti: scholastici q; disputãdo ꝛ nodosa sophismata dissoluendo: fiunt magis ad resistendũ contrarijs ꝓmpti. Gubernatorẽ in tempestate in acie militẽ intelligas: sic iustis calamitas virtutis est occasio nõ ruine.

Articulus secundus p aduersa nẽpe tripliciter dom⁹ succurrit iustis.

Secũdo danꝯ aduersa iustis p succursu spirituali. vnõ trahunt alie tres triplicate rõnes. Nam dãtur eis adũsa ad tria. Prio ad eos excitandũ. scõo ad eos illuminãdũ. tertio ad eos conseruandum.

Q; cum aduersitatib⁹ de⁹ ꝓpter tria excitat iustos. Ca. ij.

Primo q̃dẽ iusti adũsa dãt ad eos ꝑcitãdũ: ꝛ h̃ maxie ꝓpter tria. Prio vt viuãt attẽti⁹. scõo vt clamẽt affectuosi⁹ tio vt ipetrẽt copiosi⁹. Prio vt viuãt attẽti⁹. Sepe etem̃ fit vt iust⁹ q̃dã opa iustitie exercẽs ꝛ q̃si oia detestãda delinquẽs sibij̃ p̃i q̃dãmõ sufficere arbitretur: ꝛ quodam pigricie lompno torpescẽs talẽtũ gr̃e ad lucrũ sibi ꝓcessũ

UVA. BHSC. IyR_032

in terra reponat: vt dicit Matth. xxv. Talē aūt dñs tribulationes pugno pcutiens in la tere p apostolum ait Eph. v. Surge qui dor mis. In hui⁹ mysterii Act. xij. dum dormi ret in carcere Petrus. Ecce angelus dñi astitit pcussoq; latere petri excitauit eum dicens Surge velocit. Angelicq; suasu herodis vin cula t carcerē dereliquit. Sic moralit percuti tur iustus laboribus t erumpnis vt abijciat vincula negligentie t relinquat carcerem pi gricie t torporis. Secundo vt clament affe ctuosius t inuocent. s. auxilium saluatoris. Unde Aug⁹. Premunt iusti in eccla: vt pres si clamēt: clamantes exaudiant: exauditi glo rificent deum. Tria vticq; sunt que faciūt au xiliuz fortiter inuocare. Accensus ignis i do mo subintrans: atq; in naui: t tempestas ve hemens in mari. Unde Matth. viij. clamāt discipuli dicentes. Dñe salua nos perimus. Sic nempe ignis afflictionū t aque tribula tionum: insup t tempestates psecutionuz iu stos torpentes excitant ad affectuosum cla morem. Et tunc quipe vt testat ps. Prope ē dñs omnibus inuocantibus eum in veritate. Tertio vt impetrent copiosius. Ex duobus quipe que nuperrime dicta sūt. s. q; mēs vi gilat attentius t inuocat feruentius. necesse est q; aptior fiat ad gratiā acceptandam: t co piosius impetrandam. ideo in psona dñi ait ps. Inuocabit me et ego exaudiam eum cuz ipso sum in tribulatione: eripiam eum t glo rificabo eum.

Q cum aduersis de tribus il luminantur iusti. Ca. scōm.

Secundo dantur aduersa iustis ad illuminandum. Tripliciter nanq; illuminat mens expurgata adūsti tate. Primo vicz ad cognitionem sui. secundo ad cognitionem dei. tertio ad co gnitionem mūdi. Primo illuminat ad cogni tionem sui. Solent nempe homies mēte alie nati ligari atq; in plantis pedū cōtundi: vt p dolorē corpis redeat sensus mentis. Sic vti cq; qui a sui cognitione alienati sunt: a deo p flagella ad seipsos recognoscendum miseri corditer coartant: ictibus caruli cogunt. atq; docent stare: t equi t boues composite ire. Sic filius prodigus Luc. v. ad seipm reūsus est. Quis inq; puer nisi flagell' t virga abijcit stulticiam suam: sicut Prouer. xxij. scriptū ē Stulticia colligata est in corde pueri: sed vir ga disciplie fugabit illā. Sic vticq; stulta igno rantia fuit: nō nisi flagellorum disciplina fuga tur. Unde Apoc. iij. domin⁹ suadet iusto dī. Unge collirio oculos tuos vt videas: Colli rium quipe ex quodam puluere atq; medici nali aqua permixta: oculisq; apposita sua a crimonia albuginē oculorū abstergit. Quid per collirium quo iniungendi sunt oculi cor porales: nisi tribulatio qua inungendi sunt p patientem mansuetudinem oculi spiritua les: vt recognoscat homo peccata sua. Nam sm Greg. oculos quos culpa claudit: pena aperit. Secundo per aduersitates mens iu sti illuminatur ad cognitionē dei. Unō Esa. xxvij. Sola vexatio dabit intellectum audi tui. Tribulatio vticq; est illud amarū fel quo oculi tobie. id ē. viri iusti ad dei cognitionez fuerunt illuminati. Tobie. xj. Unde Judic. iij. scriptum est. Hę sunt gentes quas dimi sit dominus in terra promissionis: vt p has erudiret israelem. s. ad dei cognitionem. Usi de habitis tribulationibus. i. humiliationis regratians dño propheta ait. Bonum mihi quia humiliasti me: vt discas iustificationes tuas. id ē. voluntates tuas iustificantes ani mas. Tertio p aduersa anima iusti illumina tur ad cognitionem mundi. Ex forti nāq; nu bium cōcussione cozuscatio in aere generat. Unde etiam in noctis tenebris circunstantia pericula subito lumine demonstrantur. Sic ex tribulationum quassatione mūd⁹ iste ple nus periculis t laqueis t malignitatibus po test cerni atq; cognosci. Q verum est qō scri bitur. j. Joh. v. Mundus totus in maligno positus est. Propterea. j. Joh. ij. omnibus cō sulit apostolica veritas di. Nolite diligē mū dum: nec ea que in mundo sunt. Et in eodez c. rationem assignans ait. Quia mund⁹ tran sit t cōcupiscentia eius: quod intelligēs apo stolus ad Phil. iij. ait. Omnia arbitratus sum vt stercora.

Q p aduersitates iusti tripli citer cōseruantur. Ca. iij.

Tertio dātur iustis aduersa ad cō seruandum. Conseruantur enim gratie virtutes t merita acquisita triplici ex causa per aduersa. Pri mo videlicet ex laborioso lucro. secundo ex amoroso stimulo. tertio ex gratioso adiuto rio. Primo quidem gratie virtutes t merita conseruantur ex laborioso lucro. Notabili q dem animaduersione pensandum est q altio ra dona nequaq; conseruari solent accepta si absq; erumpnoso labore fuerint acqsita: sic̄ expientia in scriptura sacra apertius mani-

UVA. BHSC. IyR_032

festat. vnde eñ luciferum a tanta altitudine gratie cernimus cecidisse: nisi quia tanta dona absq; labore adeptus est. Et de hoc Esa. xiiij. c. interrogat eum quodãmodo di. Quo modo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris? Unde adam z eua: ecclie pastor a dño constitutus: z alij plures p̃ p̃spera aut p̃ tempore reliquerunt deum: nisi quia absq; sudoribus z erumpnis adepti sunt altiora dona largitatis diuine vt discat quilibet nostrum de acceptis gratijs exultare in domino cum tremore. Et si sine labore accepit dona possideat illa cũ magno timore. Secundo conseruantur predicta bona ex amoroso stimulo. Magna nempe z mirabilis z oñi acceptiõe digna est miscõia dei: quep malos quãdoq; cõtra iustos duras z grauas infamias suscitare p̃mittit: vt p̃ aquam infamie vinũ nimis gratiosi nominis tempetur: ne iusti mens in currat spiritualẽ ebrietatẽ. vnde deuiare habeat a vero lumine virtutis: quod quidẽ moral' Greg⁹. elegantissime scribit. vj. q. j. sunt plerisq; .cc. vbi ait. Sunt plurimi qui vitã bonorum fortasse amplius q̃ debent laudant: z ne aliqua elatio de laude subrepat permittit deus malos in obtrectationem z obiurgationem p̃rumpere: vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur: ab ore vituperantium suffocet. hec ille. Magnũ ergo periculum est laudari: quia tales laudationes homines precipitant in ruinã. Amplectẽdi sunt eñ qui nos blasphemant vitupant z reprehendunt: quia ne ruamus vtiq; nos sustentant. Unde in vitis patrũ quidã de senioribus ait Misi velauerit pastor oculos animalis molẽtis ad molam vertit se animal: z comedit labores suos: sic deus p̃mittit nobis insurgere diffamatores z validas tribulationes q̃ oculos nostre mentis obnubilẽt ne bona q̃ operamur videntes erigamur in supbiam: pdamusq; lucrum nostrorum laboriosorum sudorum. Tertio etiam conseruantur predicta bona ex gratioso adiutorio. s. in tribulatiõe dato. Tribulatio eñ hominẽ volentem saluari quasi cogit eum: vt nõ solum pugnet p̃ virtute contra quã temptatur z angustiatur. verũetiam vt querat auxilium nõ solum dei sed etiam seruorum eius. Interim misericors deus tribulatis oratione multorum in auxilium p̃pe est: sicut p̃s. testat di. Juxta est dominus his qui tribulato sunt corde z humiles spiritu saluabit. Et iterum Greg⁹. inquit Misi p̃s. p̃ tribulationẽ melius se seruari sciret nõ diceret. Proba me domine z tẽpta me.

Articulus tertius q̃ p̃ aduersitates iustis dãtur a dõ tria dona

t Ertio dantur aduersa iustis p̃ dono diuinali. Triplex siquidẽ donum donatur parentibus iusti cũ eis aduersa dantur. Primum est donum conformitatis. secundum est donum suauitatis. tertium est donũ iocũditatis.

Q̃ triplex donum conformitatis cum christo prestant aduersa. Ca. j.

p Rimum autem est donum conformitatis. In quo quidẽ dono ostẽditur q̃ aduersa cum dantur iusti tripliciter sunt signa cõformatõis cum dño iesu christo: Primo quia sunt signa imitationis. secũdo sunt signa associationis. tertio sunt signa vnionis seu p̃fectionis. Primo sunt signa imitationis hoc est q̃ iust⁹ sequitur christum. Cuz eñ christus sit caput iustorum. Juxta aplm Eph̃. v. Caput ecclie ẽ xp̃s Quo eñ graditur caput debẽt z membra sequi: teste etiã Luc. xxiiij. c. Pro nobis redimendis oportuit pati christum z ita intrare i gloriam suam. Decens vtiq; est membra ei⁹ qui sunt iusti per passionuz toleranciam suo capiti conformari: quia vt ip̃e dñs Luc. vj. c. attestatur. Non est discipulus super magistrum: nec seruus maior domino suo: si me p̃secuti sunt z vos persequentur. Secũdo sũt signa associationis. Unde aplus. ij. Corinth. j. ait. Sicut socij passionum estis: sic z consolationis eritis. Magnum quipe preconiuz est iustorum conformes fieri imagini filij dei z portare insignia christi que sunt tribulationes atq; aduersa. Tertio sunt signa perfectionis seu vnionis. Unde dominus Luc. vj. ait. Perfectus erit omis si sit sic mgr ei⁹ q̃ pass⁹ ẽ vsq; ad mortẽ: mortẽ aũt crucis: sic Phil'. ij. c. ait apostol⁹.

Q̃ tres suauitates p̃ aduersa acquirunt iusti. Ca. ij.

s Ecũdũ ẽ donũ suauitatis. In adũsis eñ dat iusti saporosus gust⁹: sapidus q̃ affect⁹ z pur⁹ ad triplicia dona: sic sc̃p. ẽ. Ex mali gustu fit dulci⁹ oẽ bonũ. Primo ad bona tẽpalia. secũdo ad bona corpalia. tertio ad bona spũalia. Primo ei ẽm deum dulcius sapiunt per aduersa tpalia

UVA. BHSC. IyR_032

bona ꝙz ſine aduerſis. Bel eñ dulcius ſapit cum ꝑmo guſtaꝝ aliquid amarũ: ſic ⁊ ꝓſpera dulciora ſunt ꝓbatis aduerſis. Vnde pſ. ait Virga tua. i. tribulatio: quia cũ ẏga pueri flagellanꝝ: ⁊ baculus tuus. i. tempalis conſolatio. Nam cũ baculo ſuſtentamur: ſic ⁊ tempalibus adiuuamur: ipa me conſolata ſunt etiam tempaliter. Secũdo ꝙ aduerſa dulciꝰ ſapiunt corpalia bona. Mõne ſepe poſt fortiſſimas febres: acutoſqꝫ dolores iocundior ſanitas eſtimaꝝ: tantoqꝫ gratioſior ẽꝫto ꝑceſſit infirmitas grauior. Nec eſtimat homo diuitias ſanitatis niſi ſenſerit meſticias grauis infirmitatis. Poſt abſtinentiã vel penuriã magnam dulcis ſit oñis cibus: qui talia ſunt ſalſa ſancti Bernardi. Exemplũ de abbate ſtomachato quẽ pinginaſus curauit fabis ⁊ aq̃ Tertio inſup ꝙ aduerſa dulcius ſapiunt bona ſpũalia. Vnde. ij. Corinth. j. Sicut abundant paſſiones chriſti in nobis ita ꝙ xp̃m abundat conſolatio noſtra. Et Bern. Quum abundat tribulatio noſtra ꝙ deo: tãto abundat cõſolatio nra ꝙ eum.

Triplex iocũditas que iuſtis venit per aduerſa. Ca. iij.

Tertiũ donũ iuſtis ꝙ aduerſa daꝝ. ſcz donũ iocunditatis. Pro cuius intelligentia notandũ eſt: ꝙ donũ ſapiẽtie diſponit ad pacẽ: quia ſapientia iungit mentẽ ſũmo ⁊ vero bono: ⁊ eſt finis ⁊ trãquillitas totius appetitꝰ rõnis: et h̃ pax eſt beatitudo illa: de qua dñs Matth. v. inquit. Beati qui pſecutionẽ patiunꝝ ꝓpter iuſticiã: qñ ipſorũ eſt regnũ celorũ: quia tanta delectatione ferꝝ in tales perſecutões: vt eas i hac vita eligat ꝙ ſumma beatitudie ſua Ex qua quidẽ beatitudine iam adepta ex neceſſitate ſupabundat quedã delectatio ſpiritualis que gaudiũ nominaꝝ: ⁊ inter duodeci fructus ſpũs ab apl̃o ad Gal. v. nominatur. Ex hoc nempe gaudio triplex iocũditas i talibus iuſtis de aduerſis generaꝝ etiã in ꝑſenti. Prima vicz ẽ iocũditas mentalis. ſcõa ẽ iocunditas corpalis. tertia eſt iocũditas celeſtialis. Prima ẽ iocũditas mẽtalis que menſuraꝝ etiam ſm abundantiã ꝓcedentiuz paſſionum. Vnde pſ. inquit. Scõm multitũ. dolorꝰ meo. cõſolationes tue letificaverũt alam meam. Et alibi idem ait. Letati ſumus ꝙ dieb⁹ q̃ bus nos humiliaſti annis quib⁹ vidim⁹ mala. Secunda eſt iocunditas corpalis. vñ ſcḋ. eſt Act. v. Qz ibant apli gaudẽtes a conſpectu conſi. qñ digni. ha. ſũt ꝙ nomine ieſu cõpati. Et Col. j. de ſe apls ait. Gaudeo in paſſionibus meis: Eñ tales ꝙ pſ. dicunt. Tranſiuimus per ignem et aquam ⁊ educet nos i refrigerium. Sicut beatus Laurentius exꝑtus eſt cui carbones preſtabant refrigerium Tertia eſt iocunditas celeſtialis que ex duabus ꝓcedentibus generatur: de quib⁹ beatus Jacobus ait. Oñe gaudium ſcz ſpirituale ⁊ corporale exiſtimate fratres cum in. varias temptationes incideritis. Et iterũ Joh. xvj. domin⁹ ait. Triſticia veſtra cõuertetur i gaudium ⁊ gaudium veſtrum nemo tollet a vobis. Señ. quoqꝫ in li. de ꝓuidentia inquit Gaudent magni viri rebus aduerſis: nõ aliter ꝙz viri fortes belli triumpho. Et. ij. Cor. j Pater miſericordiarum ⁊ totius conſolationis. qui conſolatur nos in oñi tribulatione noſtra. Hec eſt iocunditas de qua dñs Luc. xxij. ait. Ego diſpono vobis ſic diſpoſuit pater meus mihi regnũ vt edatis ⁊ bibatis ſuper menſam meam que eſt paſſio ⁊ aduerſitas i regno meo. Quod nobis poſt noſtras tribulationes ipe dñs ieſus chriſtus vt cũ patre ⁊ ipſo filio ⁊ ſpũſancto edamus ⁊ bibam⁹ ſup menſam eius in regno celorũz nunc per gratiam ⁊ in futuro ꝙ gloriam ꝙ infinita ſecula ſeculorum. Amen.

Dominica prima in quadrageſima ordo dicendorum per totam ſeptimanam ſequentem.

Sermo nonus.

Dominum deum tuum adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies. Matth. iij. c. Poſitis chriſtiane religiõis opibus ſatiſfactorijs atqꝫ ꝙ patientiam ꝓbatis iam ad dilatationem eius accedendum eſt: Propter qõ octo religioſitates pro preſenti ſeptimana per ordinem diſtinguam⁹. Prima eſt religioſitas honorãs: vbi de diuino honore ⁊ cultu diuiniſſime trinitatis agemus. Secunda religioſitas dicit reformans: vbi de idolatrie origine culpa et cauſis diſſeremus. Tertia eſt religioſitas timorans: vbi materia ultimi iudicij diſtinguetur. Quarta religioſitas eſt conterens: vbi contritionis materia declarabitur. Quinta eſt religioſitas exꝑauescẽs: vbi ponunꝝ. xij. picula in quibus periclitantur peccatores in vltimo fine. Sexta eſt religioſitas ꝓſtringens vbi de. xij. doloribus: qui ſceleratis ſupueni

UVA. BHSC. IyR_032

unt in hora mortl agem⁹. Septima ē religio sitas cōfitens: vbi cōfessiōis ꝓparatio discretio ⁊ integratio ostendet. Octaua est religio sitas regulās: vbi demonstrabit perfectio sacre religionis.

De honore et cultu dei: seu sanctissime trinitatis. Et primo ponuntur tria credebilia fundamēta necessaria ad salutē. Ser. ix.

Primo pro ꝑma religiositate q̄ p honorans nuncupat: dns ait. Dñm deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruies. Iterū vbi supra. Ad cui⁹ intelligētiā notandum est q̄ tria sunt tā necessaria ad credendum q̄ sine eorū crudelitate nō est homini salus. Primū est credere deū esse. secūduz credere deū esse vnicū creatorem. tertiū credere deū esse trinū ⁊ vnū. Primū inq̄ ⁊ radicale fundamentū omniū credendorū est credere deū esse: hoc em̄ sublato nihil de eo creditur: ꝓpter qđ cultus ei ⁊ honorificētia impēdat. Nullus em̄ honor: null⁹ timor: null⁹ amor ei ꝑenderet: ⁊ iterū nulla spes euenit i eū: nlla ꝺ eo fiducia: q̄re nec curabit nec etiā cogitabit. Propterea manifestū ē incredulitatem hui⁹ articuli atq̄ negationē ipsi⁹ destructionem esse diuini cultus ⁊ subuersionez totius edificij religiosi. Manifestū igit est hūc esse articulum ꝑmariuz ⁊ fundamētū atq̄ caput fidei que credit: ⁊ nulli hominū eē posse excusationē de ei⁹ ꝑtinaci incredulitate atq̄ negatione. Propterea Exod.iij. ait domin⁹. Ego sum qui sum: ⁊ dicas filijs israel: q̄ ē misit me ad vos. Et Job.c.ix. Si non ille est q̄s ergo ē. Esa. quoq̄. xliij. dicit dns. Intelligatis quia ego ipe sum. Et apls.j. Corinth.j. Nō est apud illum ē ⁊ nō: ꝺ est in illo est. Secundū necessariū ad salutem est credere deū esse vnicū creatorē: ⁊ nō esse ei e regione vel ex aduerso aliū vllo modorū: sed ipm solū eē principiū ⁊ principē vniuersitatis ac singularis ⁊ vniuersalis imperij dñm ⁊ omniū seculorum. Cōtra quē articulū blasphemant nefandissimi manichei: qui duo principia videlicet beatorū ⁊ malorū: ⁊ duos ꝓncipes lucis ⁊ tenebrarū: ⁊ duos ꝓncipatus siue regna et duo vniuersa. ſ. bonorū ⁊ malorū īsanissima ꝑtinacia mentiunt. Cōtra quos Job.j.c. ait. Omnia ꝑ ipsum facta sunt ⁊ sine ipo factū est nihil. Tertium aūt necessariū ad salutē ē credere deum esse trinū ⁊ vnū: qđ qui nō credit cū nō minus sit vnaquecq̄ ꝑsonarū q̄ diuina essentia: vllo modorū sibi om̄em estimationē detrahit glorie: specialiter aūt ipi ꝑsone quaz denegat imo in vna quacq̄ supra modū blasphemat contra singulas. Et sicut ꝓdictū est: nullū vestigiū illi relinquit diuini honoris aut cultus: cum eodem iure ꝑ omnia ⁊ debito eq̄li diuinus honor sacerq̄ cultus omnibus illis debeat ꝑsonis. Et de hoc Joh.j. Joh. v.ca. ait. Tres sunt qui testimoniū dant in celo pater verbū ⁊ spūssanctus: ⁊ hi tres vnū sunt. Amplius si quis negaret deum creasse mundum: nō est dubiū quin intollerabiliter blasphemaret. Luz igitur incompabiliter maior sit gloria ipse filius genitori suo q̄ mūd⁹ creatori: ⁊ tāt⁹ vtiq̄ maior q̄to ipe fili⁹ maior mūdo est: apte incompabiliter nequius blasphemant qui negant deum patrem genuisse filium: q̄ qui negant eum creasse mundum. Et ad hunc modū est ostēdere de spiritusancto qui est ꝑmum ⁊ maximum donum largitatis ipsius. Exquo manifeste apparet q̄tū diuine largitati detrahit qui hm̄oi donuz ex eo nō procedere cōtendit. Cum em̄ alia dona cōparatione illius nihil sint: manifestum est q̄ quasi nihil diuine largitati relinquit compatione eius quod detrahit ei qui donū spūssancti ei auferre presumit. Ampli⁹ si ꝓpba dicere ausus est. Delectasti me dñe in factura tua: q̄to fort⁹ dicere poterat. Delectasti me dñe in genitura tua ꝓpter filiū: ⁊ in ꝓcessura tua ꝓpter spiritūsanctum. Ex his igit manifestum est q̄ quecūq̄ de deo credenda sunt: aut sunt ei ꝑ se: hoc est sine respectu ⁊ compatione aliarum rerum aut non: ⁊ si sunt per se partim sunt ea que diximus: partim consequentia ex his. Consequentia autem vocamus eternitatem simplicitatem: impassibilitatem: personarum equalitatem: et multa cō similia que posito fundamento trinitatis ex necessitate sequuntur personas vel aliquam seu aliquas ex predictis. Tria igitur hec que premissimus principia sunt ⁊ radices ac fundamenta aliorum. Eorum vero que de deo sunt et de ipso dicuntur respectu et de cōparatione rerum aliarum principia ⁊ radicalia sunt ꝑ omnia sapientia ⁊ bonitas. Omnia em̄ alia consequentia horum sūt: sicut q̄ dicitur creator: q̄ dicitur pater: q̄ dicitur nutricius: q̄ dicitur lux et dux hominum et consimilia. Ex crudelitate enim horum trium oriuntur omnes partes diuini cult⁹. Eoz igit

UVA. BHSC. IyR_032

que ptinēt ad diuinū honorē ⁊ cultū: quedā ptinent ad diuinā potentiā: quedā ad diuinā sapientiā: quedā ad diuinā clemētiā. Et hoc ostendit verbū preallegatū cū dicit: Dñm deum tuū adorabis. ⁊c. Nam ꝓmo ad potentiā ptinet illud dominiū. Secūdo ad sapiētiā illō quod dicit deū. Deus em̄ videns interpretatur: ⁊ idō dei sapiētia apte demonstrat. Tertio ad clementiā ptinere videt quod dicit tuum: quia ipse deus ex charitate sua factus est noster.

Articul⁹ ꝓm⁹ q deo propter infinitam potentiam ei⁹ triplex est exhibend⁹ cultus et honor.

Primo em̄ altitudini ⁊ supessentie
p diuine potentie triplex exhibend⁹ est honor ⁊ cultus. Prim⁹ dicitur adoratio. secūdus dicit exoratio. tertius dicit veneratio. Nam q dei potentiaz infinitā esse credēdo cognoscit deū adorādū exorandū ⁊ venerandū intelligit.

Quid est adoratio et de q̄ttuor actib⁹ adorationis. Ca. j.

Primus diuine potentie cultus et
p honor dicit adoratio. Est em̄ adoratio subiectio ⁊ humiliatio interior ⁊ exterior: qua nos deo subiectos eē ad pdendū vel saluandū plenarie ꝓfitemur. Sic adorabat dñm ps. di. In manibus tuis sortes mee. Consistit aūt hec adoratio in quattuor actib⁹. Primo in inclinatioue capitis. secūdo in curuatiōe corpis. tertio in genuflectione poplicis. quarto in totali prostratione homis. Primo in inclinatione capitis vt cū nominat ihesus vel xp̄s in sacris solēnijs. ex. de ime. ec. c. decet domum dñi sanctitudo. Et hoc maxime facere debem⁹ vt discamus erubescere ex nostrorū peccatorū consideratione: sicut fecit publican⁹. Luc. xviij. q nō audebat oculos ad celum leuare. ⁊c. Discamus a bonis indolis pueris: qui cum de relin querint atq; redarguti fuerint inclinato capite erubescūt. Sic ⁊ nos cum a ꝑe nostro qui in celis est reꝑhendimur qui aie nr̄e inqt Filia babylonis misera: tūc anima sicut filia bona ploret. di. illud Threno. iij. Memoria memor ero ⁊ tabescet i me anima mea. Et iterum dicat cū ps. Fuerūt mihi lachryme mee panes. ⁊c. Secūdo in curuatione. s. cum dicitur gloria patri ⁊ hoc in signū: q omni fragili miseria quo ad animaz ⁊ quo ad corp⁹ plenius mus: ⁊ q ad iterum ruendum atq; peccandum ⁊ deficiendū prompti sum⁹ quod in corpore stercore ⁊ immūdicia pleno demōstrat. Unde Job. x. Memēto queso q sicut lutum feceris me: ⁊ in puluerē reduces me. Tertio in genuflectione poplicis. s. in eleuatiōe corꝑis christi ⁊ cōsimilib⁹: talis quidē debz eē reuerentia: qualis est cui reuerētia exhibet. Si em̄ dñium seculare cū genu sinistro: q̄ ex pte dei dñs corpis ⁊ tempalis substātie ē. Si platus genu dextro: quia ex pte dei domin⁹ anime phibetur. Si papa cum vtroq;. Multo amplius debem⁹ genuflectere deo. Juxta illud Eph̄. iij. Flecto genua mea ad patrē domini nostri ihesu xp̄i. Et Rhoma. xiij. Viuo ego dicit dñs: quia mihi curuabit oīe genu Qui ergo corā sacramēto corpis christi soluz vno genu se curuat: similis est iudeis illo mō se genuflectētibus corā christo tpe passionis. Quarto totali ꝓstratione hominis. s. i signū q finem vite nostre cōsiderare debemus: vel in signū q ꝓfitemur nihil esse ex nobis. Hūc aūt modum tenet ecclesia tempe passionis in quattuor passionib⁹ q̄n dicitur. Et inclinato capite emisit spiritū. Uenite ergo sicut p̄s. ait adorem⁹ ⁊ pcidamus ante deū plorem⁹ corā domino. ⁊c.

Quid est exoratio. et q quattuor ei⁹ actib⁹ diuina potentia inclinatur. Ca. ij.

Secundus aūt diuine potentie ho
s nor ⁊ cult⁹ dicit exoratio. Per exorationē em̄ ad dei potentiā cōfugimus inclinandā. Per quattuor em̄ nobis diuina potētia inclinat. Primo p orationē. secundo p deprecationem. tertio p sacrificationē. quarto p thurificationē. Primo em̄ diuina potentia inclinat p orationez que fit p bonis optinendis: sicut patet i dominica oratione cum dicimus. Pater noster ⁊c. In qua oratione postulam⁹ que sunt necessaria ad hominis vtriusq; salutez. Et de h̄ etiam p̄s. ait. Verba mea auribus ꝑcipe dñe intellige clamorem meum. Intēde voci orationis mee: rex meus ⁊ deus meus. Secūdo inclinatur p deꝑcationē que fit p malis remouendis: sicut fecit Tobias. iij. c. pro plaga cecitatis amouenda: ⁊ sara pro oprobrio virorum occisorum. sequitur In illo tēpore exaudite sunt preces amborum in cōspectu gloríe summi dei: ⁊ missus ē angel⁹ dñi raphael vt curaret ambos: quorū sūt vno tpe ofᵉ nes in cōspectu dñi pūtate. Ad h̄ etiā p̄s ait. Deꝑcatus sum facie tuā i to. cor. meo. Mi. mei

UVA. BHSC. IyR_032

ꝛ exaudi me. Et Jaco.v.c. Adultuz em̃ valet deꝑcatio iusti assidua. Tertio ꝓ sacrificationē vt audiamur. Sacrificiū dicit ex hoc q hō facit aliquid sacrū: sed sup oñia sacrificia: imo sacrificiū sacrificiozū est corp⁹ sanctissimi iesu christi: sicut patz de ꝓse. di.j.c. nihil. Et ideo de illo ps̃.ait. Sacrificium laudis ho.me ꝛ il. iter quo ostendā illi salutare dei. Quarto ꝓ thurificationē vt exaudiamur. Thurificatio nēpe designat nō tm̃ odorē sacrificij: sed etiā solēnitatem dei in cui⁹ honorē sacrificiū celebrat. que quidē Exod.xxx. in thimiamate figurat. Et quia oñis gr̃a a dño impetranda ex iesu christi merito nobis dat ꝛ ad nos descendit ministerio angelozū atq; sanctoꝝ. Juxta illud Hebr.j. Oñes sunt administratozij spūs. ꝛc. Et. ij. Corinth. ij. apls ait. Odorem noticie sue spgit ꝓ nos in oñi loco. Jōo altaris thurificatio ꝓ quod christus significat in ecclesia p̃mittit primo: deinde officio ministroꝝ thurificant oñes p ordinē circūstātes.

Quid ēveneratō: et q ad illā quattuor necessaria sunt. Ca.iij.

Tertius aūt diuine potētie honor ꝛ cultus est veneratio. s. qua ad diuinam potētiam vel ad sacra eius nō nisi decēter hoc est loti ꝛ purificati mente ꝛ corpe accedere p̃sumamus. Hec aūt quattuor requirit. Primo sacrozū locozū magnificentiā. secūdo ministrozū mundiciā: tertio necessariozū decentiā. quarto cerimoniarū armoniā. Primo em̃ veneratio requirit sacrorū locozū magnificentiā ꝛ decorem. Et merito quidē quia est ibi p̃sentia dei: sicut ps̃.ait. Dñs in templo sancto suo. Est insup ibi cōmuniter dñi p̃sentia sacramēti. De hoc iterū ps̃.ait. Dñs in loco sancto suo. Est insup etiā ibi p̃sentia miliū angelozū astantium corā dño: qui est in hostia consecrata. In ea suscipimus sanctissima sacramēta. Mā ibi baptisamur: cōfirmamur: emūdamur: ibi sacri ordines dant. ibi suscipimus corpus sanctissimū iesu xp̃i: ibi indulgentiarū gr̃e cōdonāt. Que oñia in spū contemplās iacob. Genes. xxviij. admirās ait. Q terribilis inquit ē locus iste: nō est h aliud nisi dom⁹ dei ꝛ porta celi: ꝓpterea requirit magnificentiam ꝛ decorem. Secūdo ministrozū mundiciā. s. in contractando diuinaꝝ ecclastica sacra. Q quāta puritate pollere debēt quoꝝ ministerio iustificant impij: recōciliant reī: curant infirmi: illuminant ceci: mūdant lepr̃osi: ꝛ mortui denicꝝ suscitant: Profecto mūd⁹ ē debet q vicem xp̃i gerit in terris: ꝛ maxime cū alijs ꝛ sibi dispensat dñicū sacr̃m. Ad hoc facit quod scribitur ex. de imu. ec. c. decet dñm. Et Esa. j. Lauamini mūdi estote. Tertio necessariorum decētia. s. in apparatu vasozū luminariū vestimētozū ꝛ hmōi que oñia clamāt ꝛ ostendunt gloriā ꝛ magnificentiā cultus: ad quod hortat Salomon Prouerb.iij. Honora dominū de tua substātia. Hinc. j. Reg. ij. ait dom⁹. Qui honorauerit me. s. in p̃dictis glorificabo eū. s. honoribus sempit̃nis. Quarto cerimoniarū armoniā. i. cōcentū ꝛ ordinē vl celebritatē cātationū psalmodiaꝝ ꝛ uotionū ꝛ lectionū: necnō ꝛ tota festiuitas musicozum huic seruire debet. Ubi ꝑm Aug. x. confessio. Per auriū oblectamenta infirmozū mens in affectū pietatis assurgat: nō ad ostentationē ꝛ delectationē ꝓuocandā sed carnalib⁹ talia incarnalia conuertunt: quia sicut ꝑm Apl'm viij.c. ad Rho. Diligētib⁹ deū oñia cooperant in bonū: ita nō diligentib⁹ deū oñia cooperant in malū.

Articul⁹ scōs de triplici cultu et honore qui exhibēdus ē deo ꝓpter infinitā sapientiā eius.

Secūdo em̃ q ē deū credit sapientie infinite ē: ꝛ q oñia ad nudus intuet tria deo impēdit. Et sic triplex est diuine sapientie cult⁹ ꝛ honor. Primus ē timor. scōs ē pudor. tertⁱ⁹ est dolor. In oculis nēpe dei aliquid agere intimorate: impudenter: ꝛ impenitent: nō est hominis q credat eū oia aspicere oculis sapientie sue: cū de⁹ videꝫ interpret. Jux illō Hebr. iiij. Oñia nuda ꝛ apta sunt oculis eius.

Timor dei duo generat in hūana mēte. Ca.j.

Rim⁹ aūt diuie sapie honor ꝛ cult⁹ ē timor. s. q oñdit culpā ꝛ diuinaꝝ iusticiā: sic ps̃.ait. Jnitiū sapie timor dñi: itellect⁹ bo. o. fa. eū. Et ex h duo bona oriunt: stupor ꝛ tremor. Primo ex timore orit stupor. s. diuini iudicij qō cōtinue ꝓsueuit a deo pctōrib⁹ infligi: q ꝓtēplans ꝓpha de se ait. Oia iudicia ei⁹ i ꝓspectu meo ꝛ iusticias ei⁹ nō repuli a me. Et ad h hortat Eccl. xvij.c. di. Cognoscite iusticias ꝛ iudicia dei. s. vt stupeat. Hinc vtiq; ē q i diuino cultu ita repūtam⁹ diuia iudicia sic ꝛ bñficia vt stupeam⁹ peccare corā diuia sapientia. Recolimus em̃ diuia iudicia p̃mi ageli: Ade: diluuij: sodome: dō: salomonis: samsonis. pet. ꝛ

UVA. BHSC. IyR_032

vltimi iudicij vt stupor in mentib⁹ nr̄is generetur. Secūdo ex timore oriť tremor. ſ. eterni ſupplicij pcōrib⁹ prepati vbi ꝓſiderare debet homo q̄ momētaneū eſt qō delectat: ſed eternū qō cruciat. ¶ Pouderetq̄ ſniam christi dicentis ꝓtra damnatos Mat. xxv. Diſcedite a me maledicti in ignem eternū. qui preparatus eſt diabolo ꝛ angelis eius: Ō ꝓſiderās pſ̄ ait: Timor ꝛ tremor venerūt ſup me ꝛ cōtexerūt me tenebre. Et iō in cultu dei ſepius infernale iudiciū vel ſupplicij repr̄amus.

Ex pudore generāť duo. Ca. ij

s Ecūdus diuine ſapie honor ꝛ cultus ē pudor q̄ cōmiſſa repenſet et ꝓſideret: ex quo duo bona etiā ortum habent. ſ. verecūdia ꝛ erubeſcentia. ¶ Primo verecundia. ſ. culpe cōmiſſe. Exemplū de Magdalena Lu. vij. que ſtans retro ſecus pedes dñi ieſu lachrymis cepit rigare pedes eius ꝛ vnguēto vngebat. Similiter etiam publican⁹ Lu. xviij. non audebat oculos ad celū leuare: ſed pcutiebat pect⁹ ſuum di. Deus ꝓpicius eſto mihi pcōri. Secūdo erubeſcētia. ſ. pene inflicte: q̄r ſicut pſ̄ ait: Multa flagella pcōris ſpantes autē in dño mia circūdabit. Et iō geſtus vtriuſq̄. ſ. verecundie ꝛ erubeſcētie in diuino cultu freq̄ntius recoluntur.

Ex dolore duo ī anima generā tur. Capitulum tertium.

t Ertius aūt diuine ſapie honor et cultus eſt dolor q̄ penſata emēdet p veram pniam: ex quo duo inſuper oriunť bona. ſ. ꝓfeſſio ꝛ correptio. ¶ Primo ex dolore oriť ꝓfeſſio peccati de fleti ſicut pſ̄ ait: Dixi ꝓfitebor aduerſum me iniuſticiā meaz dño: ꝛ tu remiſiſti impietatē peccati mei. Et alibi. Confitebor tibi dñe i toto corde meo: in ꝓſilio iuſtoꝝ ꝛ ꝓgregatione Secūdo oriť correptio peccati ꝓfeſſi p veraz circūſpectionē. Exemplo ꝓphete q̄ de ſe ait: Cogitaui vias meas ꝛ puer. pe. me. in teſtimonia tua. ſ. vt amplius non delinquā. Et ideo vtrūq̄ exercitam⁹ in diuino cultu: ꝛ b̄ quidē vt vere ꝓfiteamur ꝛ emēdemur. Ex his q̄ dicta ſunt patet q̄ timoris ē oſtendere: pudoriſ videre: ꝛ doloris delere ꝛ emēdare offenſas quas in dei oculis cūcta cernētis opari preſumpſit in ḡtiſſim⁹ homo.

Articulus tertius Q̄ deo propter infinitam clementiam eius triplex eſt exhibendus honor.

t Ertio ꝓpter infinitā dei bonitatē tres cultus ei exhibēdi ſunt. Quiēni credit deū eſſe bonū ꝛ b̄ificuz tres honores ei impēdit. Quoꝝ prim⁹ eſt ḡtitudo deuotiōis. Secūdus ꝓmptitudo dilectiōis. Tert⁹ ē rectitudo intentionis. Quaſi tres principales ſint effectus amoris. Quicūq̄ eni diuinā bonitatē plene credit ꝛ ꝓſiderat eſt grat⁹ ob eius b̄ificentiā ¶ Promptus ob eius benuolentiā. Fidus ob eius b̄patientiā: q̄ ſunt tres actus bōitatis.

Deuote gratitudis quattuor cōparatiōes vel actus. Cap. i.

p Rimus aūt diuine clemētie cult⁹ et honor eſt gratitudo deuotiōis ſcilicet circa b̄ficia dei q̄ ingratis et indignis ſua dona nō ceſſat q̄tidie multiplicit elargiri. ¶ Huius aūt ḡtitudinis quattuor ſunt act⁹ q̄s exercem⁹ ꝛ freq̄ntamus q̄tidie in diuino cultu. ¶ Prim⁹ ē recognitio. Secūdus b̄dictio. Tertius collaudatio. Quart⁹ glorificatio. ¶ Primus eſt recognitio que eſt gr̄arūactio p receptis. Unde pſ̄ ait: Cantabo dño. i. recognoſcēdo recepta b̄ficia: laudabo dñm q̄ bona tribuit mihi. Quia vt ꝛ Jaco. ſ. Omne datū optimuz et oē donū pfe. tē. Et dicit pluraliť bona: q̄r dat deus ꝛ bona tpalia ꝛ bona corpalia ꝛ bona ſpūalia. Et q̄ his oīb⁹ meli⁹ ē dabit: dabit etiā gloriā ſempiternā. ¶ Propterea alibi pſ̄. inq̄t: Quid retribuā dño p oībus que retribuit mihi? Secūdus eſt benedictio que ē bonoꝝ imprecatio largitori: ſicut ibi: Benedictus es dñe deus patrū nr̄oꝝ ꝛ laudabilis et glorioſus in ſecula. Et iterū Apoc. vij. B̄dictio ꝛ claritas ꝛ ſapia ꝛ gr̄arūactio honor ꝛ virtus ꝛ fortitudo deo nr̄o in ſecula ſeculoꝝ amen. Et denuo pſ̄ ait: B̄dicā dñm in omni tpe: ſemper laus eius in ore meo. Tertius collaudatio que eſt b̄factoris magnificatio vtpote cū dicim⁹: Tibi dñe gloria imperium et honor ꝛ magnificētia: nobis aūt ꝓfuſio et oppꝛobriū ſemp debeť. Unde pſ̄ inq̄t: Magnificate do. m. ꝛ ex. no. eius in idipſum. Et alibi idem ait: Magnus dñs ꝛ laudabilis nimis: in ciuitate dei nr̄i in monte ſancto eius. Et iterū dicit: Benedic aīa mea do. dñe deus meus mag. e. vehementť. Et alibi. Lauda aia mea dñm: laudabo dñm in vita mea. Et gloriosa virgo ait: Magnificat aia mea dñm. ſ. non meipſam Lu. j. Quartus glorificatio q̄ eſt b̄ficioꝝ ꝛ b̄factoris p̄dicatio diuulgatio publicatio atq̄ diffamatio ad oēs. Gloria. n. nihil aliud eſt q̄ clara ſubtilis ꝛ lata fama.

UVA. BHSC. IyR_032

Unde apls.j.ad Timoth.j. Regi seculoꝝ imoꝝ.inui.so.deo ho.t gloria in secula seculoꝝ amen. Et iterū pñs ait: Quis sicut dñs deus noster q̄ in altis habitat: t humilia respicit in celo t in terra.

Prompte dilectiōis quattuoꝝ sunt signa. Capitulū.ij.

Secūdus diuine clemētie cultus t honoꝝ est ꝓmptitudo dilectionis circa eius beniuolentiā qui culpā indulget t alleuiat miseriā seu penā. Huiꝰ aūt ꝓmpte dilectiōis q̄ttuoꝝ sunt signa: Quoꝝ primū est pnia.scōm pſimonia. tertiū elemosyna. quartum indulgentia. Primū enī signū ꝓmpte dilectiōis est penitentia.s.gratanter recepta ad satisfaciendū p culpa cōmissa: In ipsa eteni homo seipsuꝫ offert deo vt dignū morte ḡsi sacrificiū: sicut pñs ait: Sacrificiū deo spūs ꝯtribulatū: coꝝ cōtritū t humiliatū deus nō despicies Secūdum signū est pſimonia. s. quictus vel quecūq; afflictio t maceratio carnis: vt caro crucifigat cum vitijs t ꝓcupiſcētijs: sicut ꝓsulit dñs Mat.xvj. Qui vult venire post me abneget semetipsum t tollat crucem suā t seq̄tur me. Et Paulus Gal.ij.de se ait: Confixꝰ sum cruci. Et iterū.v.c. Qui aūt christi sunt carnē suam crucifixerūt cum vitijs t ꝓcupiſcentijs. Tertiū signū est elemosyna que ē subuentio miserationis coꝝpalis ad alteriꝰ miseriā releuandā: sub quo sunt vna t eadē ratione opa mie coꝝpalis t spūalis. Coꝝpalis sicut pascere esurientē: potare sitientē: colligere hospitem: vestire nudū: visitare infirmū: t redimere captiuū. Spūalis aūt sicut docere ignorantē: psulere dubitantem: coꝝrigere delinquentē: ꝓsolari afflictū: remittere offendenti: portare onerosos: t orare p pcōrib⁹. Nam vt scribit Mat.v. Beati misericordes qm̄ ipsi miam ꝓsequent. Quartuꝫ est indulgentia. s. locoꝝ sanctoꝝ t oīs pegrinationis vel laboꝝ acceptus volūtarie p suoꝝ venia peccatoꝝ: sicut ire ad sepulcrū: ad sanctū Jacobū: ire rhomā: ire ad sanctā Mariā de porciūcula ꝓpe assisiū vbi btūs Franciscꝰ impetrauit a deo: q̄ quicūq; prima die augusti ꝯritus t ꝓfessus intrauerit ecclesiā illam: plenam indulgentiā ꝓsequat oium pcōꝝ suoꝝ

Recte intētiōis quattuoꝝ sunt fructus. Capitulū.iij.

Tertius diuine clementie cultus et honoꝝ est rectitudo intentiōis circa eius patientiā qua peccātibus

differt vindictā. Hec aūt rectitudo est ad vitandū vindictā t vltionem ad dirigēdos pedes nr̄os in viam pacis: sicut dñs Matth. vj.c. ait: Si oculus tuus simplex fuerit: totū coꝝpus tuū lucidū erit. Huius rectitudis intentiōis q̄ttuoꝝ sunt fructus: Primꝰ videlicꝫ reminiscētis. scōs diligētia. tertius p̄uidētia q̄rtus pſtolantia. Primꝰ fructus est reminiscentia que ē recordatio offense toticēs iterate: t p ꝓsequēs venie totius collate seu cōicate t ꝓdonate vt p hoc scias libenᵗ alijs offensas vel iniurias septies: imo sepius q̄ septuagiessepties in te peccātibꝰ indulgere: sicut p̄cipit dñs Lu.vj. Dimittite t dimittemi Et iterū Mat.vj. in ofone dñica postulamꝰ dicentes: Dimitte nobis debita nr̄a: sicut et nos t̄c. Secūdus fructꝰ est diligētia se exercens in tali eius seruitio in sacris sacrificijs et sacris studijs anteq̄ veniat dies vltimus extreme vltionis. Unde apls.ij. Corinth.vj Hortamur vos ne in vacuū gratiā dei recipiatis: Ait enī: Tpe ac.ex.te t in die sa.adiui te. Ecce nūc tps ac.cc.nūc dies salutis. Et idem ad Gal.vj. iterū ait: Dum tps habemꝰ operemur bonū. Tertius fructꝰ est p̄uidentia. s. declinās a piculis q̄bus cadere possꝫ in foueā damnatiōis eterne: sciens q̄. j. Jo .v. apls ait: Mūdus totus in maligno positꝰ ē.

Quartus frnctꝰ est pſtolatio anhelās per desideriū celestiū ad remunerationē eternā semp sibi suspecta de obstaculo q̄ finaliᵗ nō ꝓtingat: Unde pñs. Quēadmoduꝫ desi.cer. ad fon.aqua. ita desi.ani.m.ad te de⁹. Sitiuit aīa mea ad de.fon.vi.qñ ve.t apa.ante fa.dei. Fuerūt mi.la.m.pa.die ac no. dū ōr mi.q̄ti. vbi est deus tuus. Ad hec oīa notandum est: q̄ idem opus exteriꝰ diuini cultus pōt fieri ex diuersa virtute t diuerso fine: vt sacrificare vel ad honorandū solū eius magnificentiā tantū: vel ad obtinendū veniam tm̄: vel ad impetrandū gr̄aꝫ tantū: t ad obtinendā tantū eternā remūerationē. Et qñq; ꝓpter hec oīa simul si placuerit offerēti t sic de alijs. In his aūt breuit ꝓcudimꝰ sctissime trinitatis diuinissimū cultū vt in eodem deuota mēs possit facilᵗ exerceri p illud In memoria repleat diuina imēsitate pfis. In intelligētia dīna sapia filij: t in volūtate diuina dulcedine spūssancti. Qui in trinitate pfecta p eterna secula regnāt: cum quibus nos ꝓregnare faciat dñs iesus christus p infinita secula seculoꝝ Amen.

Dñica.i. in.xl. infra diem de idolatrie cultu. Sermo.x.

UVA. BHSC. IyR_032

Dominũ deũ tu

um adorabis: ⁊ illi soli seruies.

d Matth. iiij. Satis vt puto ꝺ mane patuit de cultu sanctissime trinitatis. Merito igitur nunc tractandum est de idolatrie cultu: per quẽ tanta insipientia ac temeritate homĩes delyrauerũt et apostatauerũt a vero diuino cultu: atq; hodie i reliquis huiuscemodi pseuerant: vt adorent pro deo demones in vilissimis creaturis: qꝺ dñs phibens in verbo ꝓposito ait: Dñm deum tuũ adorabis: ⁊ illi soli seruies. In quo verbo scꝺa. i. refrenans religiositas demonstrat: cum ꝓcipiat christus deũ solũmodo ⁊ non aliũ adorandũ: ⁊ illi soli toto conamine seruiendũ. Tria igitur circa idolatriam ꝓsideremꝰ ad ꝑsens: vt ois noster affectus sermo ⁊ actus ab omni cultu idolatrie refrenet. Primo idolatrie originationẽ. secũdo idolatrie offensionẽ. tertio idolatrie dilationẽ.

Articulus primus de origine idolatrie: ⁊ triplici eiꝰ varietate

p Primo inq; ꝓsideremus idolatrie originationẽ. Prenotandũ est tamen q idolum dictum ẽ ab eo qꝺ est idos ꝝ Isidoꝝ: idos autẽ formam dicit ab idea tractã sicut Señ. ait: Propterea idolũ dicit ꝓprie simulacrũ repñtatiuum rei existentis vel rei ficte. Et ꝝ ꝺ idolatria ꝓprie dicit cum simulacra colunt. Ex cõi tamen ꝓsuetudine: quia gentiles creaturas colebant sub q̃busdam imaginib⁹ impositũ est idolatrie nomẽ ad significandũ qualemcunq; creature cultum etiam si sine imaginibus fieret: vel sic dicta est idolatria quasi idolorum latria: non qnia ois hmõi ex necessario seruitutis vt dictum est idolis impenderetur: sed quia vel primũ idolis exhibita est vel qnia frequẽtius. Aduerteudũ est etiã q in prima etate non fuit idolatria ꝓpter recentem memoriam creatiõis mũdi: ex q̃ vigebat cognitio veri dei in seculo illo. sed in secunda etate reperta est. s. tempore abrae vt infra patebit. In sexta ẋo etate exclusa est ꝑ virtutem ⁊ doctrinam christi qui de diabolo triũphauit: sicut ipse predixit Joh. xiij. Nũc iudiciũ est mũdi: nũc princeps huius mũdi eijcietur foras: licz multe reliquie vt infra dicetur: maxime his tpibus adhuc etiam inter christianos reperiãtur. Erat antiquit⁹ idolorum seu imaginũ differẽtia triplex. Quedam eni erant imagines tm̃: quedam ẋo habitacula demonũ: quedam autem dij facticij vocabantur.

Q in principio idolatrie quedam erant imagies tantũ. Ca. j.

p Primo eni erant quedam imagines tm̃. s. ad repsentationẽ eorũ quoꝝ imagines erant: nihilq; nu minis credebant hñe: sicut nec nũc apud nos sanctoꝝ imagines reputant. Refert nanq; beatus Fulgẽtius lib. j. ethymol. suarum q̃ diofantes lacedomoꝝ auctor libros. xiij. scripsit antiqtatũ in quibus ait syrophanẽ egyptium familia substantiaq; locupletem filiũ genuisse quem ait velut in ois substantie successore ineffabiliꝫ vltra q̃ patrnitas exigebat affectu erga filiũ deditũ fuisse Isq; dum aduersis fortune incursib⁹ raperetur: quo patri crudele gemie orbitatis dereliquisset elogiũ: vt ⁊ posteritatis ꝓpetuale suffragiũ denegasset: ⁊ substãtie ꝓpagãde subtam acceptionẽ adduceret. qd igitur faceret aut fecũda paternitas in sterilitate damnata aut felix substantia in successiõe curtata. Parum erat vt non haberet qꝺ habuit nisi etiã nec esset qui obtineret qꝺ reliqt: denicq; doloris angustia que semper inqrit necessitatẽ solatium filij sui simulacrũ in edibus instituit: dumq; tristicie remediũ querit seniatriũ potius doloris inuenit: nesciens q̃ sola sit medicina miseriarũ obliuio. Fecerat eni ille vnde luctus resurrectiõis indies acqrerent nõ in quo luctus solatiũ inueniret: denicq; idolũ dictum est. id est. idos doli: qꝺ latine spiritus doloris nos dicimus. Nanq; vniuersa familia in dñi adulationez aut coronas plectere: aut flores inferre: aut odoramenta sĩlatio succendere ꝓsueuerat. Nõnulli etiam seruorum culpabiles dñi furiã euitantes ad simulacrũ ꝓfugi veniam merebant: ⁊ quasi salutis certissimo collatori floꝝ atq; thuris offerebant munuscula: timoris potius effectu q̃ amoris affectu. Denicq huius rei non immemor ⁊ petronius ait: Primos i orbe deos fecit timor. Nam ⁊ meritanor musicus in chromotopoyon lib. artis musice quẽ scripsit ait: Dñi doloris quem prima compũctio humani finxit generis. Ex hinc ergo inueterat⁹ error humanis pedetentib⁹ ꝓfertum decipul barathro quodam sene crudelitatis plabat. Et ꝺ hoc Sap. xiij. habetur. Cepit idolatria apud grecos: ꝝ Isidoꝝ a promotheo q̃ primus simulacra hominũ finxit de luto. Ju-

UVA. BHSC. IyR_032

dei autem dicunt q̄ hismael primus simulacrum de lato fecit. Dicunt etiam quidam q̄ idolatria cepit a nēroth: qui vt dicit cogebat homes adorare ignes. Alij etiam dicunt q̄ tē pore abrae idolatria cepit: quo tpe nin⁹ edificauit niniue quā a suo nole denolauit. Ab isto idolatria in syria orta est: sicut a syropha ne in egypto quem etiam ninus bello subiecit. Adortuo autem patre eius belo patris fecit imaginē: cui homes ceperūt diuinos exhibere honores: quia rex q̄busdā pcebat reis qui ꝓfugiebant ad eam. Huius exēplo plurimi suis charis decedentib⁹ imagines statuerunt: t sicut ab idolo beli cetera traxerūt originem ita q̄z t denolationē. Sicut enī assyrij vocabant belum sic t alie lingue fm id oma ta sua nola formauerūt: quidam dicētes bel quidam boal: quidam baalim t sic ō alijs huiusmodi. Q̄ō antiquus hostis aduertēs posuit se in huiusmodi idolis: cepitq̄ dare responsa vt homies inducerēt in errores. Hoc nanq̄ modo insensati homes vt deos homes coluerūt: sicut ex libris t fabulis gentiū certum est. Quidam etiam infirmitatis t mortalitatis sue obliti se deos adorādos ꝓstituerunt. Nam sicut expresse legitur Judith .ij. Nabuchodonosor pcepit holoferni principi militie sue: vt oēs deos terre extermiaret: videlicet vt ipse solus deus diceret: ab his nationib⁹ que possent holofernis potētia subiugari. Et iterum in .vj. eiusdem holofernes inquit. Ut sciant oēs gentes q̄m nabuchodonosor deus terre est: t preter ipsum alter non est. Similiyesania pmotus gayus cesar in templo dñi q̄ erat in hierusalē: statuā sibi erigi fecit: vt vel ipsa vel potius ipse in ea pro deo ab hoibus coleret. Ex iam dictis apparet que erant idolorū imagines tñ.

Q̄ī ipo exordio idolatrie] quedam imagines erant habitacula demoniorum. Cap̄.ij.

Secūdo erant quedam habitacula deorū: hoc est demoniorū. ps. testāte qui ait: Q̄m oēs dij gentiū demonia. In his idolis vel imaginibus demones ludificabāt idolatras t illecti sacrificijs eorū t impijssimis honorib⁹ respōsa dabant eisdem ac si illa inhabitarēt. Ad h̄ autem herbis t aromatib⁹ t cantilenis execrabilibus ipsas imagines sē ꝓsecrare putabant: t ipsos demones induci: videlicz vt ipse fierent sacra habitacula deorū: t ipsi ad inhabitandū inducerent. Interdū autem sola

hore obseruatiōe qua imago huiusmodi vel funderet vel sculperet: idē fieri opinati sunt et i libris eorū q̄ p dei gratiā iam ex maxia pte pierūt ista reperiunt. Huiusmodi autē imagines nec colebant vt dij: nec nolabāt nisi forsitan hoc errore fieret in simplicissimos hoium qui imagines huiusmodi rūsa demonū dantes loqui putarēt: adeo incircūspectiq̄ insensati erant vt in parte ista non distinguerent sicut t forsitan multi simplices sunt adhuc q̄ inter imagines sanctorū t ipsos sanctos i suis oīonibus non distinguūt: imo orationes quas ad sanctos facere debent: ad ipsas imagines faciunt. Potuit autem esse t credibile est causam semp fuisse t esse malicia demonū vt imagines huiusmodi in q̄bus habitare videbant: vel pro se vel in honorē sui: vel etiaz tanq̄z deos vellent t facerēt adorare: t in tali errore vsq̄ ad mortem impenitent pseuerare. Et de huiusmodi Apocal.ix. scriptum est Nec̄q̄ penitentiā egerunt de opibus manuū suarum vt non adorarent demonia t simulacra aurea t argētea t erea t lignea t lapidea: que scilicet ab effectu que in talib⁹ opatur: nec̄q̄ videre possunt nec̄q̄ audire nec̄q̄ ambulare.

Q̄ quedam imagines dij facti cij quasi imagines deificate nūcupabantur. Cap̄.iij.

Tertiū genus idolorū seu imaginū erant fm opinionē eorum dij facticij: hoc est quibus velut splendor quidam diuinitatis t virtus numinis infūdebat seu imprimebat t vel a spiritib⁹ celestibus vel ab ipsis stellis t celis ac lumiaribus t cum iuxta obseruatiōes eorū sub certis horis t ꝓstellatiōib⁹ vel fundebantur vel sculpebant vel fabricabant. Ili imaginati sunt homes q̄ quasi vnū fieret ex idolo celesti virtute: sicut fit vnū ex anima t corpore: t q̄ illa virtus influxa de celis essz quedam virtus diuinitatis in idolo. Et ideo homines sic decepti statuerūt demōi tanq̄ deo sacra t sacrificia: vt habet Sap̄.xiij. Hec autem fuit opinio hermetis trimegisti vt dicit Aug⁹. ij. de ciui. dei: imo q̄ execrabili⁹ ē huius erroris velut reliquie adhuc apud vetulas mlias etiā christianas in q̄busdā patrijs extant. Dicūt nanq̄ oēs imagines sexagesimo anno a factione sua virtutem sortiri ō celis: t deiceps q̄diu durauerit obtinere. Hiis imaginib⁹ sensum magia seu subfumigationes verbaq̄ t decātatiōes ꝓstituerūt ac si ve-

UVA. BHSC. IyR_032

ri dij illi dij facticij essent. Hanc autem adinuentionē extollit mercurius in lib. quem scripsit de helya. id est. de deo deoꝝ di. Int omnia mirabilia mirabilius est q homo potuit diuinā naturā inuenire ꝛ eā efficere. Vbi expresse dicit q deoꝝ alij sunt naturales: alij facticij: ꝛ ne aliqua esset dubitatio de intellectu et intentione eius. Interrogat in eodem libro ab asclepio discipulo eius statuas dicis o termegiste statuas o alesepi. Et iterū: Admiraris o alesepi ꝛ nunqd tu diffidis q homes faciunt deos: ꝛ post pauca: Sicuti de aut dominus vt sui similes essent deos fecit et nos: ita humanitas deos suos ex sui vultus similitudine fingat. Et alibi dñs ꝛ pater vel qđ ē summū deus vt effector est celestiū deoꝝ: ita homo est effector deoꝝ qui in tēplo sunt humana primitate ptenti. Et q de statuis quas demones inhabitare credebat hoc expresse intellexerit: aptius in sequētib⁹ patefecit. De his verbis vides o alesepi q̄tenus tuipse diffidis statuas animatas sensu vel spū plenas tanta ꝛ talia facientes statuas futuroꝝ pscias ꝛc Et iterum: Aui nostri inuenerūt artem qua deos efficerent cui inuente adiūxerūt demoni natura puenientē materiā eāq miscentes qm homes facere nō poterāt cuocantes animas deoꝝ vel angeloꝝ eas indiderūt imaginib⁹ sanctis diuinisq mysterijs per quas idola et bñfaciēdi ꝛ malefaciēdi vires habere potuissent. Et iterū: Horū deoꝝ o termegiste qui terreni habēt cuiusmodi est q̄litas: pstat alesepi de lapidib⁹ ꝛ de orationibus vim diuinitatis naturalem in se habentib⁹: Et pter hāc causam sacrificijs frequētib⁹ oblectant: hymnis etiam ꝛ laudib⁹ ꝛ dulcissimis sonis i more celestis armonie pcinentib⁹. Siue igitur ista duo genera idoloꝝ execrabiliūq imaginum intellexit mercurius in verbis istis: siue illud solū gen⁹ cui nataas demonū inditas dicit nullaten⁹ dubitandū est q̄n virtutem diuinam ꝛ numen attribuerint. Huiusmodi erroneis statuis ꝛ imaginib⁹ vel sub certis cōstellatiōibus solūmodo factis vel nefandis sacrificijs ꝛ orationib⁹ scripturis ꝛ figuris adhibitis cum ipsis pstellationib⁹. In quem errorem inducti videntur ex opinione stellaꝝ luminū ꝛ celoꝝ. Qucadmodū enim ab ipsis pstellationib⁹ nascentib⁹ sub ipsis credebāt puenire cum fauste ꝛ fortunate essent supereminentias quasdam hoibus videlicet vt reges ꝛ pncipes aut pphete aut sapiētes eēnt ante alios; sic virtutes non quidem ita obtineri sed magis prestandi puenire credebāt imaginib⁹. Et hoc expresse legit in libris eoꝝ quos de prestigijs ꝛ imaginibus alijsq sacri legis maleficijs pscripserunt. Quibusdā enī imaginib⁹ posuerūt virtutē prestādi honores seu dñationes atq prelatiōes aut artes aut eloquentiā. Et imagini musce sub certa constellatione sculpta attribuerūt virtutē fugādi muscas ab oi loco in quo ipsa foret. Similiter ꝛ imagini scorpionis fugandi oēs scorpiones a ciuitate vel regiōe i qua sculpta eēt Eodem modo ꝛ imaginib⁹ quorūdam animaliū posuerūt virtutes pgregādi ea. Similiter ꝛ quibusdam speculis virtutem liberandi quemcūq captiuū vel incarceratū vellēt. Manifestum est autem virtutez pstandi honores ꝛ dignitates ꝛ sapientiā ꝛ pphetiam atq eloquentiā non esse virtutem nisi dei opotētis: exquo manifestū ē eos dei gloriā et honorem ꝛ virtutem transtulisse in huiusmodi imagines: nec solum in imagines sed etiā in ea imagines non sunt sicut in stellas ipsas et luminaria: nec in ipsa solum sed in figuras quasdam quarū alias sigilla planetarū alias ānulos alias characteres eoꝝ alias imagies vocant cum nullam earum similitudinē habeant. Crediderūt etiam quidam deos vel sibijpsis partitos fuisse ꝛ hoc forte vel domini deorum ipsis distribuisse terrarū orbem. Plato enī sensit deum deoꝝ orbem terrarum eis regendū tradidisse ac distribuisse: Quidam etiam sic bestialit insanuerūt vt deum hebreoꝝ vnū ex his opinarēt: ꝛ sorte obtinuisse vt deus esset populi hebreoꝝ.

Articulus. ij. Q propter tria idolatria grauissima culpa est.

SEcūdo principalit psiderem⁹ idolatrie offensionez. Cum enī latria summe venerationis cultus sit et obsequiū honorificentie pfūmate merito soli deo altissimo debita est: ipse enīz in primis ꝛ maxime in omnib⁹ modis est venerandus ꝛ honorādus atq colendus. Cū igitur huiusmodi cultus seu obsequiū ad aliud transfatat siue illud sit siue non sit: ꝛ q̄quid illud sit intolerabili⁹ a diuino gladio ꝛ igne extermianda iniuria ꝛ ptumelia de altissimo irrogat. Hec iniuriosa ptumelia triplex est. Prima videlicet ex eo q ei debite honorificentie cultus subtrahit. secūda ex eo q alij impenditur ꝛ appropriat. tertia ex eo q ei aliud equatur. Quemadmodū si aliquis regi vel dño suo honorem regium ei debitum subtraheret ꝛ alij illum impenderet ꝛ in regi

UVA. BHSC. IyR_032

illius regno vel ciuitate alium sibi in potentia ꝛ honorificẽtia coequaret. Aggrauat autẽ nefas istud vilitas eius ꝛ ignobilitas atq; impotentia siue infirmitas in quas honor ille incõmutabilis transmutat. Execrabilius quidem peccauerũt qui honorem illum in q̃ drupedes aut reptilia q̃ qui in homines trãstulerunt: ꝛ qui in imagines animaliũ q̃ qui in homines aut animalia mutauerunt: sicut Rhoma.j.apostolus. Mutauerũt gloriam incorruptibilis dei in similitudinẽ imaginis corruptibilis hominis: ꝛ volucrum ꝛ q̃drupedum ꝛ serpentum. Et iterũ ps̃. dicit. Mutauerunt gloriam suam in similitudinẽ vituli comedentis fenum. Vides ergo ad q̃tas dei iniurias ꝛ ꝓtumelias insipiẽtissimi homines deuenerunt: vt non solum in mimas et vilissimas creaturas honorem ꝛ gloriam trãtulerunt creatoris: sed etiam in imagines eorundem: imo etiam q̃ horrẽdissimũ ꝛ stupẽdissimũ simulq; ridiculosissimũ auditu est: sicut in itinerario clementis: hoc est q̃ in lib. disputationũ petri contra simonem magus legitur etiam strepitus ventris adorare nec veriti sunt nec erubuerunt: vt verificet q̃d ẽis Rhoma.j.apostolus ait: dicentes se esse sapientes stulti facti sunt. sed etiam hodie extant in barbaria de gentibus aquilonis q̃ tonitruũ pro deo adorant.

Articulus.iij. Q̃ per triplicẽ modum diabolus in mũdo idolatriam disseminauit ꝛ dilatauit atq; conseruat.

Tertio ꝑsideremus idolatrie dilatationem. Dimissis tamen infidelibus ad quos per idola stulta et vana vt ex precedentib⁹ patet idolatria dilatata est: ad solos christicolas venimus qui occultiori nõ salubriori fallacia deluduntur. Tribus nempe operibus seu modis inter christicolas idolatriam in mundo disseminauerũt ꝛ disseminãt semper demones infernales. Primo in falsa scientia. secũdo in ficta potentia. tertio in occulta malicia

Per quam scientiam demones valent prescire futura. Et q̃ quattuor modis hoc consequi possunt. Cap̃.j.

Primo quidem demones disseminauerũt in mundo idolatriã falsa scientia. Produxit autem hanc pestem diuinatio demonũ qua futura quedam ꝛ alia occulta predicere videbant: per h̃ enim veram diuinitatẽ habere credebant. Unde ꝛ diuinatio quasi diuinitatis mutatio dicta est. solius enim diuine intelligentie ac sapientie est occulta nosse ꝛ reuelare. Ad intelligentiam autem horum que demones prescire possunt ꝑm Bona.in .ij. di. vij. q. iij. Notandum est q̃ futurorꝝ triplex est genus. Primo enim sunt quedam futura que habent determiatam causam ꝛ infallibilẽ. secundo sunt quedam que habent determiatam causam sed fallibilem. tertio ꝺo sunt quedam q̃ habent causam indeterminatam ꝛ fallibilem.

Primo enim sunt quedam futura que habent determiatam causam ꝛ infallibilẽ: vt illa que attendunt circa motum corporꝝ superiorum: in quibus est determiatio ꝛ ois impedimenti remotio: ꝛ talia possunt certitudinaliter sciri non solum a deo ꝛ in deo: sed etiam in creatura ꝛ h̃ in sua causa sicut tempus eclipsis ꝛ ꝓsimilium. Secundo sunt quedaꝝ que habent determiatam causam sed fallibilem: vt illa que sunt ꝑm inferiorem naturam que ideo habent causam determiatam: quia intentio nature mouet determiate ad vnum Ideo ꝺo fallibilem quia multiplex potest impedimentũ occurrere: vtpote q̃ ager seminatus si terra pinguis est ꝛ bona dispositio corporum superiorꝝ afferat fructum pinguem. Et illa possunt q̃dammodo sciri ꝛ prescisi nõ tm̃ a deo sed etiam a creatura que nouit naturas rerum superiorꝝ ꝛ inferiorꝝ: non tamẽ ita certitudinaliꝫ sicut predicta. Tertio sunt quedam que habent causam indeterminataꝝ et fallibilem: sicut ea que sunt a volũtate nostra: que quidem indeterminata est ꝓpter h̃ q̃ est ad opposita ꝛ fallibilis: etiam quia possunt volenti perficere occurrere multa impedimenta: ꝛ talia non possunt certitudinaliꝫ sciri ab aliqua creatura in seipsa sed solum a deo vel per reuelationem diuinam. Unde Dam̃.lib.ij.c.iij. ait: Q̃ futura neq; angeli neq; demones nouerunt. scilicet naturali cognitione ꝛ loquitur de futuris ꝓtingentibus huius autem ratio est: quia cognitio creature pendet ex re: q̃m igitur res incerta est: et in se ꝛ in sua causa: ideo creatura nõ potest certitudinaliter noscere aut prescire illa. Diuina autem cognitio non pendet a re aliqua: imo omnia que nouit ꝑm modum sue virtutis nouit. Et quia veritas sibi certissima est: ideo certissime ꝓtingẽtia nosci vt necessaria et sicut certissime nouit ita potest certitudina

UVA. BHSC. IyR_032

liter demõstrare ⁊ reuelare: ideo hec p̃cognitio futuroꝝ vel dei est vel a deo. Et ideo cuꝝ talia futura p̃dicunt: predictio illa diuinatio nũcupat: quia talis diuin⁹ est actus. Et quia demões supbi maxime desiderant honorari vt deus: ideo conant ostẽdere hoc in se habere. Et ideo dicere q̃ demones p̃ seipsos futura p̃tingẽtia certitudinaliter prescient hoc ẽ eis attribuere qđ dei est: ideo est ibi apta infidelitas: ⁊ infidelitati frequent idolatria ãnexa est: ideo diuinatio p̃hibet oĩno. Sed notanter aduertendũ est q̃ q̃uis demones nõ possint p̃ seipsos futura p̃tingẽtia certitudinaliter scire tamẽ frequent p̃dicunt vera: qꝝ euentũ futuroꝝ aliq̃ modo p̃sentiũt vel prescient. Qđ quidem q̃druplicit̃ p̃tingere põt ſm Aug. in. iij. sup Geñ. ad litteraꝫ. Primo sensus seu ingenij acrimonia. scđo multa experientia. tertio dolosa cautela ⁊ malicia. q̃rto ẋo aliena doctrina. Primo q̃dem sensus seu ingenij acrimonia vt q̃ videnꝫ ⁊ diligenter p̃siderãt ad qđ inclinet affectio nr̃a vel que sint inducẽtia vel retrahẽtia. Hãc autem acrimoniã sensus pficit celeritas motus eoꝝ. Qđ declarãs idem Aug⁹. xxvj. q. iij. c. j. ait: Predicti demones acumie sensus et celeritate motus multa ante cogitata p̃nunciant vel nũciant que hoĩes p̃ro sensus terreni tarditate miranꝫ. Secũdo multa seu lõga experientia. Unde Aug⁹. vbi. s. c. c. ait: Accessit etiam demõibus p̃ tam longũ tempus quo eoꝝ vita p̃tendit rerũ longe maioꝝ experientia q̃ potest hoĩbus ꝓpter breuitatem vite puenire. Et subdit: Aliq̃n autem non que ipsi faciunt sed que naturali⁹ signis vera futura p̃noscunt: que signa in hoiuꝫ sensus venire non possunt ante p̃dicunt. Nec enĩ qꝝ p̃uidet medicus qđ p̃uidere nescit huius artis ignarus non tamen diuin⁹ habendus ẽ: hec ille. Ex his patet q̃ quia tam longo tempore naturas humanas ⁊ virtutes ⁊ infirmitates eoꝝ ⁊ dispositiões rerum experti p̃iecturare possunt futura ⁊ predicere ac opari mira que human⁹ sensus ignorat. Tertio dolosa cautela quando ꝓponit homo aliqđ facere ⁊ illud p̃dicit quasi illud alius sit facturus. Quarto aliena doctrina cũ iusto dei iudicio p̃mittendo addiscunt aliquid ab angelis bonis. Ex his igitur patet q̃ licꝫ demones non possint futura p̃tingentia certitudinaliter p̃uidere: possunt tamen ꝓbabilit̃ illa p̃sentire: ⁊ per hunc modũ ac per hanc scientiam in eis ab idolatris non intellecta idolatria maximũ fomentũ sumpsit.

De triplici ficta demonũ potestate per quam hoĩes in idolatriam ꝓlabuntur. Cap̃. ij.

Secundo autem modo vel opere dissemiauerũt demones idolatriam per orbem terrarũ. scilicꝫ ficta potentia. Triplicem potentiam ostendebant demones deceptis hoĩb⁹ ꝓpt quam inducti sunt in idolatrie labem ⁊ adhuc plurimi inducunt. Primam placãdi cõtrarietates ⁊ turbatiões. scđam sedandi tempestates ⁊ fluctuatiões. tertiam sanãdi infirmitates ⁊ lesiones. Primã quidem demones habere ostendunt potestatẽ. scilicet placandi ꝓtrarietates guerras ⁊ turbatiões: sicut patuit in rhomanis qui ꝓ victorijs obtinendis aduersarijsq̃ sedandis idolis ãmolabãt ⁊ inde postulata plerũq̃ obtinuisse arbitrati sunt: sicut ex valerio maximo atq̃ ex alijs hist̃rioḡphis patet. Inter christianos autem licet aliter opantur eadem: sicut de q̃busdam astrologis ⁊ mathematicis patet: q̃ re certissime fatendũ est grauem fore offensam circa ea que ab hoĩs volũtate depẽdent astroꝝ iudicijs vti: quia diabolus vt homines trahat in p̃ditiões erroꝝ: opibus eoꝝ qui iudicijs astroꝝ intendũt sepius se imiscꝫ Unde Aug⁹. ij. lib. sup Geñ. ad litteram ait: Fatendũ est q̃ ab istis. s. mathematicis vera dicunt instinctu quodaꝫ occultissimo diaboli quem nesciẽtes humane mẽtes patiunt qđ cum ad decipiendũ hoĩes fit spiritu ũ immũdoꝝ ⁊ seductoꝝ operatio est. Secũdaꝫ quoq̃ demones ostendũt habere potestatez scilicet sedandi tempestates ⁊ fluctuationes: circa quos dimissis paganoꝝ ludibrijs ad solos christianos diuertamus sermonẽ. Ille incantat turbidũ tempus quibusdaꝫ ꝓiurationibus ⁊ euaginato ense. Alius extra ostium domus sue p̃cit catenã que appendit̃ super ignem. Alter frustũ combusti ligni de die natalis relicti contra tempestatẽ extra domum emittit ⁊ ꝓsimilia multa: omni quidem stultitia plena. Quid dicam de nauigantib⁹ mare qui certis seruatis diebus ex vana superstitione non naturali quidem cognitiõe vt inciperent iter vt ꝺ ꝓprio loco abirent dies obseruantes ⁊ horas. Contra quos habet. xxvj. q. j. c. id quod. j. q. j. c. nõ obseruetis. Quidam quoq̃ cum oriri viderint tempestatem gladium in nauis arborem figunt. Alij cum descendere viderint quandam nubem quã quidam magonẽ vocant que solet de mari

UVA. BHSC. IyR_032

haurire cum nauiũ piculo: aquam illam euaginato ac vibrato ense q̃busdã ꝓiuratiõibus ꝑcidere q̃dãmodo simulãt: ꝛ sic de ꝓsimilib⁹ multis. Tertiã quidem potentiã ostendebant atq; ostendũt. ſ. sanandi infirmitates ꝛ lesiones: ꝛ hoc dum ab eis irrogãdis cessabant ꝛ se circa remedia apponebãt. Interdũ nanq; iuſtor occulto vel mãifesto iudicio dei diuersas ꝛ varias infirmitates irrogare hoibus pctõribus ꝑmittunt. Interdũ etiam ꝓhibentur nihil oino ptãtis in his habẽtes nisi q̃tum diuine volũtatis beneplacitũ aut cõcesserit aut ꝑmiserit opari: cum diuine ptãti plenissimo iure ac seruitute subdant ad restringendũ: limitandũ: auferendũ: trãsferendum: suspendendũ: ꝛ relaxandũ. De virtutibus autẽ naturalib⁹ habeꝫ Exo. ij. De virtute ignis que suspẽsa est a cõbustiõe rubi. Similiter ꝛ in virtute aque que suspensa fuit a fluxu ꝛ submersione in diuisiõe maris rubri Exo. x. c. Qꝛtomagis potuerũt ꝛ necesse habent parere rõnales creature bñplacitis imperiosissime voluntatis dei: ꝛ b̃ voluntarie si bone sunt vel etiam inuite si sunt male. Qꝛ igitur scire interdũ ꝑmittũtur limites ꝛ restrictiones potestatũ suarũ ipsi demones: similiter ꝛ relaxatiões ꝛ amplificatiões: quid igit̃ mirũ si potuerũt hoibus ꝑdicare: ꝛ infirmitates quas irrogauerãt ꝛ infirmitatũ cessationes vt sic ꝛ posse nocere viderenꝫ: ꝛ posse ꝓdesse: oino tacentes q̃ dei iudicio ꝛ volũtate et mala irrogare ꝑmittebanꝫ: ꝛ ab illis desistere compellebanꝫ. Si eteni hmõi reuelarẽt oino approbarẽt se non esse timẽdos cũ creatoris imperio adeo ligata teneaꝫ eorum potestas: vt non quotiens neq; ẽsta vellent mala hoib⁹ inferre valerent: ꝰ q̃tiens ꝛ q̃ fuerit oipotẽtissima creatoris voluntas: que et ab infestatione hoium eosdem compescit licet inuitos: ꝛ ad eandem eos relaxat ꝑut et glorie suer saluti hominũ ꝓspicit expedire iusticiamq; suam decernere. De hoc maximũ exemplum patet in passiõe apostoli bartholomei de demone astaroth: qui i templo suo idolo consecrato egros quos infirmitatibus varijs cruciabat ad se pro auxilio recurrentes: non sanitatẽ dando sed infirmitates q̃s irrogauerat amouẽdo videbat curare. De huiusmodi forte sunt multi erronei ꝛ ab isto eodem vel ab alio demone excecati qui patientes caducum vel regium morbum in die assumptiõis in oprobriũ virginis vel in die apostoli bartholomei in dedec⁹ apostoli dei in eorum templis die noctuq; saltãtes diuer

sasq; insanias maxime ne casu in terram ruant obseruantes credunt se per annũ ab illa egritudine illesos stare: cum iudicio dei: ꝛ b̃ peccatoꝝ malicia exigente demones ꝛ illos tali egritudine in corporis dispendiũ ledant et cũ tali annuario censu ꝛ sacrificio placati fuerint in dispendium spiritus a tali molestia ad tempus cessent. Hec aduertunt huius modi insani atq; dementes q̃ si vera dei curatio esset: non saltibus dissolutiõibus atq; truffis in sacris edibus: sed fidelissimis deuotissimis atq; instantissimis ꝛ pijs orationibus impetrareꝫ: non annali recidiuatiõe spiritus ꝛ corporis: sed vera sospitate ꝛ pseuerabili gratia vtriusq;. Multos quoq; maligni spũs eodem diuino iudicio ꝑmittente in corpore diuersis necessitatib⁹ ꝛ supplicijs vexant qui facturati vel malefaciati aut amaliati credunꝫ: ꝓuidentes q̃ vel ipsi vel ꝓsanguinei sui seu amici pro liberatiõe ad incantatores ꝛ incantatrices recurrere debent: vt sic ꝛ vexatos ꝛ liberãtes ꝛ fauentes ꝛ huiusmodi ꝑmittentes ꝛ licitum esse credẽtes atq; omnes huiusmodi sustinentes: vel non contradicẽtes in laqueis idolatrie pestis possideat captiuatos. Juxta illud. lxxxvj. di. c. facientis. scriptum est. Non caret scrupulo cõsensiõis occulte: qui manifesto facinori desinit obuiare. Et q̃ mirabili⁹ est huiusmõi spiritus infernales intantũ alienant vexatorũ obtenebratas mentes: q̃ tanq; dulcissimis ꝓximis suis compticipãt supplicia inferoꝝ nec tales miseriꝛ miserabiles hoc aduertunt Et licet ipsi demones varijs sacrificijs ac nefandis modis illecti ꝛ inclinati a corporeis cruciatib⁹ q̃nq; cessent: fortioꝛib⁹ tamen catenis vexatorum ac participantiũ spiritus tenent. Juxtaq; dñi sententiã Matth. xij. Fiunt nouissima eorum peiora ꝓrioribus: cum si vnus ex talibus egrediatur spiritus: septẽ illo deteriores reuertentur in eo. Sed de varijs infirmitatib⁹ pro quibus liberãdis stultorum turba demonibus varia sacrificia libat aliq̃d modo practico disseramus discreti legentibus atq; predicãtibus reliqua ꝓsimilia detestanda: sed diuersas patrias ꝙquirẽs relinquentes: a planta enim pedis vsq; ad verticem non est in hoie membrum neq; locus pro quo sanando non fiant a diabolo ab impijs idolatris sacrificia mlta. Primo nãq; contra dolorem capitis quidam non comedũt de capite ꝛ alias stulticias operantur Contra doloꝛez frontis suos habẽt incantãdi modos ꝛ ritus. Contra doloꝛẽ auriũ ope

UVA. BHSC. IyR_032

rantur quidam que turpe est dicere vel cogi tare multo amplius operari. Contra fluxuz sanguinis per nares vel aliunde: habēt q̄s dam incantationes quibus vtuntur cum la pidibus niuis positis circa nares. Cōtra do lorem dentium tangunt dentem cum dente hominis suspensi: vel osse alterius defuncti vel quibusdam verbis gladium in terrā frā gunt: vel cum pulsantur campane in die sab bati sancti ponūt ferrum inter dentes ꝛ ꝑsi milia multa. Contra dolorē siue tumefactio nem gutturis seu contra cantarellas incan tant cum cultello qui habeat manubriū ni grum. Contra malum gyāphij portant anu los fusos duz legitur passio christi dies ꝛ ho ras contra apostolū obseruātes. Cōtra ossa siue membra distorta vtuntur arundinibus vel nouellis auelanaꝝ: duoq̄ tenēt extroq̄ capite illas: diabolusq̄ iungit eas: cunq̄ pu tent miraculum esse diabolo sacrificium pre stant: demūq̄ opus diabolī quasi stans reli quias ad collum suspendunt. Contra malū lumborum stat infirmus pronus in terram quasi diabolum adorando: ꝛ mulier que du os filios ex vno partu produxerit duas i ma nibus tenens colos calcando pedibus lum bos eius tribus vicibus pertransit eum que dam interim insania dicendo ꝛ risu digna. Contra defectum lactis vel malum vberum mulierum quis exprimere sufficit q̄t dementias operantur. Contra passiones vermiuz maxime pucrorum scribunt super frontem vel super ventrem infirmi: quidam proiḉiunt in aquam liquefactū plumbum vel olē um cum filo puelle virginis ponunt sup pue rum. Contra malum vmbilici multas faciūt insanias insuper quando illum a puero se parant alias dementias operantur. Contra carnem calefactam quam infirmitatem qui dam vocant ignem siluestrem vel carnē cre patam: quidam numerant cuz pede lapides muri per cursum eleuato pede ad murū: de mum osculatur suum genu ꝛ alia plura insa na. Contra venam retortam in crure incan tant in bacili atq̄ faciunt diabolo adiuuan te q̄ aqua in vas terre de bacili ascendit. Cō tra febrem continuam tertianam vel quarta nam dant herbarum folia scripta ad come dendum ieiuno stomacho: vel pomum scri ptum siue scriptam hostiam ꝛ hoc trib⁹ die bus quasi diabolus velit preferri christo qui semel in vltimo infirmitatis in sacramēto as sumitur ab infirmo diabolus autem ter: chri stus in necessitatis articulo sumitur etiam a non ieiuno: sed diabolus venerabilius ter a ieiuno stomacho vult sumi. Cōtra quasdaz infirmitates puerorum faciunt illos tran sire per radices concauas quercuum vel pro pagines siue per foramen recente. Abiiciunt etiam puerorum panniculos nicaḡtis ve tulis ad mēsurādū. Contra fascinulū inue rabilia fiunt: quidam etiam infirmitati dicta missa faciunt fieri loco flabelli ventum cum missali super egrotū vt sanetur. Contra mor bum regium siue morbum caducum ponūt duodecim candelas ad duodecim apostolos et cum infirmus sit prius baptisatus in no mine iesu christi tunc rebaptisatur in nomi ne diaboli cum mutatur nomen impositum in baptismo ꝛ imponitur nomē apostoli ꝑm quem remanserit candela accensa. Contra guirectiones siue sagittas portant guirectō nem sancti sebastiani in festo eius in ipsius dedecus cum quibusdam insanis obseruan tijs fabrefactum. Contra guirectōnes cum non valent de vulnere trahi incantant dicen tes: Longinus fuit hebreus ꝛc. quod patēs mendacium est vt animaduertant tales ho mines infideles q̄ diuina permittente iusti cia: ꝛ diabolus qui mendax est ꝛ pater men dacij cum illum guirectōnem infigi fecit ꝛ il lum ne extraherctur: retinuit donec idola trie sacrificium ei exhibitum fuerit. Qō qui dem manifestum apparet cum solum duob⁹ digitis quasi idolatrie signo ferrum de vul nere extrabatur. Cum infirmus non potest mori ꝛ quodāmodo desiderent quidaz mor tem eius discooperiunt tectum super eum: vel leuant eum de illo loco: dicentes q̄ ibi est penna alicuius auis que non permittit illuz mori: ergo per ꝓsequens occidunt eum. Cō tra vulnera incantant dicentes: Tres boni fratres ꝛc. qō quidem non tm̄ mendaciū sed etiam ridiculū mānifeste apparz: tūc ibi diabo lus cui sacrificiū exhibet prim mānifestū ꝓpt oleū ꝛ lanā: ꝓpti occultū remediū ꝑstet. Qui dam seruāt pelliculā cū qua ortus est puer: ꝛ quod horrendū est etiā audire illam maledi ctam carnez et pellē baptisari faciūt ꝛ inungi vnctione sacra: ꝛ multa horrenda inde fiunt que fari mime licet. Cōtra parere non valē tes innūerabiles ꝛ incredibiles stulticie fiūt: dum pariunt quedam expellunt muscipulas ne pariant feminā: post partum vo putant esse pagane signo crucis signant ab obstetri ce vel vt pagane non filant quouscq̄ ecclesiaz intrent. Hec ꝛ ꝑsimilia diuino occulto iudi cio ꝑmittente ꝛ diabolo nota supra naturā:

UVA. BHSC. LyR_032

ſed ſm naturam inuiſibiliť operante ad coꝛpoꝛum ſanitatem per quaſdam obſeruantias ⁊ incantatiōes inſanas ſtultis ꝓficere videntur: licet oīno in ſe contineant pniciosiſſimam anime ⁊ coꝛpoꝛis falſitatē ⁊ hoīs vtriuſq; finalem ꝓditionē. Hīs quoq; ſupaddendum eſt q; cum ſuo adiutoꝛio dēmōes ad ſanandas infirmitates induxerūt homines ac mulieres ex illa impia impietate huiuſmodi mentes ad tantam inſaniam deducūt vt parꝫuulis maxime ⁊ qñq; etiam ⁊ adultis nocere deſiderēt: qō cernentes demones qui talib⁹ dñantur in tantam incredulitatē ꝓcipitāt eos vt ⁊ nocendi ⁊ ſanandi occidēdi ⁊ liberādi quibuſdam ſacrificijs ꝓius receptis ſuis cultoꝛibus videanť tribuere poteſtatē. Inť has impijſſimas feras ſunt quedam crudeliſſime mulieres ⁊ etiam quidam viri credentes ⁊ ꝓfitentes ſe cum dyana ſeu iobyana vl herodiade ⁊ īnumera multitudine muleruꝫ equitare ſuper quaſdam beſtias: ⁊ multa terrarum ſpacia intēpeſte noctis ſilentio ꝓtranſire eiuſq; iuſſionib⁹ obedire velut deo: ⁊ certis noctib⁹ ſicut nocte iouis ⁊ nocte p⁹ dñicā diem ad eius ſeruitiū euocari. Aſſerunt etiā ab illis aliquas creaturas maxime paruulos pueros poſt ſe in deteriꝰ vel in melius permutare: aut in aliam ſpeciem ⁊ ſimilitudinē trāſformare. De huiuſmodi latius habetur xxvj.q.v.c.epiſcopi coꝛ. vbi ꝓdicta in ſnīa de huiuſmodi habenť. Et ſubditur: Vtinaꝫ hc ſole in ꝓfidia ſua periſſent ⁊ non multos ſecum ad infidelitatis interitum ꝓtraxiſſent. Nam ⁊ īnumera multitudo hac falſa opinione decepta hec vera eſſe credit: ⁊ credendo a recta fide deuiat ⁊ erroꝛe pannoꝛ inuoluiť: cum aliq̄d diuinitatis aut numis extra vnū deum arbitratur. Et ſequiť: Siquidem ipſe ſathanas qui trāſfigurat ſe in angelum lucis cum mentem cuiuſq; inuenerit cepit ⁊ hanc ꝓ infidelitatem ſubiugauerit ilico tranſformat ſe in diuerſarum ꝓſonarū ſpecies atq; ſimilitudines: ⁊ mentem quam captiuam tenet in ſomnis deludens modo leta: modo triſtia: modo cognitas: modo incognitas perſonas oſtendens ꝓ deuias queq; deducit: ⁊ cum ſolus ſpiritus hoc patitur: infidelis hoc non in anima ſed in coꝛpoꝛe euenire opinať. Quis enī in ſomnis ⁊ nocturnis viſionib⁹ non extra ſeipſum educiť ⁊ multa videt dormiēdo que vigilando nunq̄. Quis ꝯo tam ſtultus et hebes ſit qui hec oīa que i ſolo ſpiritu fuerint etiam in coꝛpoꝛe accidere arbitreť: ſicut et paulus non audet ſe dicere raptum in coꝛpoꝛe. Et ſubditur: Quiſquis ergo poſſe fieri aliquam creaturam in melius aut in deteriꝰ imutari aut tranſformari in aliam ſpeciē vel in aliam ſimilitudinē non ab ipſo creatoꝛe q̄ omnia fecit ⁊ per quem oīa facta ſunt: ꝓculdubio infidelis eſt ⁊ pagano deterioꝛ. ſ. p⁹ q̄ ſuper talibus audierit veritatem ⁊ ptinaciter hoc ſic fieri aſſeruerit poſt informationē ꝓdictam.

De occulta malicia demonuꝫ qui dum per naturalia operanť vt homines in erroꝛem inducāt ſupꝛa naturam operari ſe monſtrant. Capitulum.iij.

Ertio ꝯo modo vel opere demones idolatriam dilatauerūt. ſcilicꝫ occulta malicia. Mirificētia enim quoꝛūdam operum que etiam vera opera naturalia ſunt: quia ꝓcurante malicia demonū ipſas naturas vel ꝓiungentiū vel cōmiſcentiū vel aliter ad opandū expedientium ⁊ adiuuantiū facta ſunt: demonum opera credebanť ab ignoꝛantib⁹ iſta. Et huiuſmodi opibus eſt magica naturalis q̄ necromanciā ſeu phyſicam plurimi vocant vel multum impꝛoꝓrie: atq; eſt totius ſciētie naturalis pars vndecima. Hec igitur mirifica hoīes huius ſciētie ignari que natura virtutibus a creatoꝛe ſibi inditis opabať credebāt demones operari: ⁊ ꝓpter hoc non ſolū potentiam magnā ⁊ mirificā eis attribuerūt ſed etiam oīpotentiā. Et hoc quidem in duplicē ignominiā ⁊ iniuriā creatoꝛis. Primo q; virtutem que talia opabať ab ipſo creatoꝛe remouebant. Scō etiā ab ipſa natura cum ⁊ ipſius creatoꝛis eſſet vt auctoꝛis ⁊ dñanti etiam ipſius nature ⁊ abſq; vlla rebellione et ꝓtradictiōe ſeruientis. De hmōi autem operibus eſt ſubita generatio ranarū pediculoꝛum ⁊ vermiū alioꝛūq; aialiū ⁊ quoꝛūdā aliorum: in q̄bus oībus ſolum natura naturaliť operatur. In hmōi aūt adhibenť adiutoꝛia quedam que ipſa ſemina nature ꝓfoꝛtant ⁊ acuūt adeo: q; opus generatiōis intīm accelerent vt ab ipſis q̄ hoc ignoꝛāt nō opuſ videatur nature que talia tardius ꝓſueuit efficere ſed potiꝰ virtuť nature q̄bus impantis que dicta vbi reuiget ⁊ feruet chriſtiana religio ſi q̄s talia ⁊ taliť opatur ab impiis de talibus maleficijs repūtatur: ⁊ non virtute alicuius nature ſed magis adiutoꝛio ⁊ potentia demonum huiuſmodi facere extimatur. Qui

UVA. BHSC. IyR_032

autem in talibus sunt docti talia non mirantur sed si sunt vere fideles in his glorificant creatorem: scientes q̄ sola ei potentissima voluntate ipsius operatur natura. Et iuxta cō suetudinē notam hominib⁹ ꝛ preter ꝓsuetudinem non solum nouis modis sed etiā res nouas. Non enī dubitandū est in nouis seminū cōmixtionibus ꝛ ipsorum adiutorijs noua animalia ꝛ etiam nōdū visa posse vtiq̄ generari sicut aperte docetur in libro nezeroth: vt per hec cognoscat sapientia summi dei: honoretur ꝛ glorificet potentia ei⁹: ac dilatato affectu diligatur eius clementia ꝛ charitas infinita qui ꝓpter nos tot mirabilia fecit vt nos traheret ad seipsum nunc per gratiam ꝛ in fine per gloriam quam nobis concedat in secula seculorum Amen.

¶ Feria. ij. post primam dñicaz in. xl. De vltio iudicio. Ser. xj.

Discedite a me

d maledicti in ignem eternum. Matth. xxv. Cum enī fm apostolum vt predictum est auaricia sit idolorz seruitus: ꝛ de idolatria sit in p̄cedentibus tactum: iam de punitione ipsius idolatrie que in auaricia cumulat agendum est. Que tamen punitio licet in mūdi fine tēporaliter futura sit: erit nihilomin⁹ in vltima christi sentētia eternalis sicut in verbo prealegato euāgelista testatur christuz ꝓtra reprobos sententiā fulminaturū atq̄ dicturz: Discedite a me maledicti in ignem eternū. In q̄ quidē verbo tertiū videlicet timorās religiositas demonstrat. Quis eteni non timebit atq̄ pauebit quando cum attenta ꝓsideratione pensabit: q̄z horrendū sit iuxta apostolum. x. c. ad hebr. incidere in manus dei viuentis: ꝛ vtrūq̄ hominē eternis ignibus ac supplicijs ꝓdemnandū. De hac igitur timorāte religiositate tria mysteria distinguam⁹. Primū iudicialis actionis. secundum iudicialis indignationis. tertium iudicialis executionis.

Articulus primus. De peccatis propter que exterminabitur mundus.

p Rimū autem mysterium timorez incutiens est iudicialis actionis. Tria siquidem sunt peccata deo horrenda ꝓpter que contra rationalem creaturam irascitur deus. Superbia. s. qua offenditur deus per spiritum. Luxuria qua offenditur deus per corpus. Auaricia qua offenditur deus per temporalē substantiam. De his peccatis. j. Joh. ij. Oē quod est in mūdo: aut est ꝓcupiscentia carnis: aut ꝓcupiscentia oculorum: aut superbia vite. Scōm ergo hec tria peccata: tria sūt generalia iudicia dei. Primū qō iam factum est contra angelos deo rebelles: ō quo Apoc. xij. Factum est prelium magnū in celo ꝛc. Et sequitur: Et proiectus est draco ille magnus ser. an. qui vo. diabolus ꝛ sa. qui se. v. orbem: ꝛ proiectus est in terram ꝛ angeli ei⁹ cum illo missi sunt. Et paulo ante ait: q̄ draco cauda sua trahebat tertiam partem stellarum. id est. angelorz celi ꝛ misit eas in terraz Secundū iudiciū factum est contra luxuriā: de quo Gen. vj. scriptum est: Videns autem deus q̄ multa malicia hominū esset in terra: et cuncta cogitatio cordis intenta essz ad malum omni tempore: penituit eum q̄ hominē fecisset in terra. Et sequitur q̄ induxit diluuium ad delendā omnem carnem. Tertiū iudicium futurum est qō quidem contra auaricia am per ignem fiet: sicut Malach. iij. c. ait: Ecce dies venit succensa sicut camin⁹: ꝛ erūt omnes superbi ꝛ omnes facientes impietatem sicut stipula: ꝛ inflāmabit eos dies veniens dicit dñs exercituū: que nō relinquet eis radicem ꝛ germen. Et merito in his talibus iudicijs condigne culpis date sunt pene. Nā superbiētes angeli sunt humiliati defluētes per lasciuiam: in defluentib⁹ aquis sunt submersi: ꝛ insatiabiles auari cum suis substantijs insatiabilit concupitis totalit erunt insatiabili igne combusti. Tanto enī mirabilius est hō iudicium q̄z alia duo: quia de primo remanserunt duc angelorz partes: de secundo remanserūt octo anime vt dicit beatus Pe. in. j. canonica. c. iij. sed de hoc tertio nulla relinquet in terra. Unde Matth. xxiij. scrip. est. Cum videritis abominationē deso. que dicta est a dauid ꝓpheta stan. in lo. s. qui le. intelligat: vbi notanter aduerte q̄ nec superbia nec luxuria licet idola dici possint sicut et auaricia que est idolorum seruitus: vt dicit apostolus Gal. v. tamen dicta non sunt idolum desolatiōis sed solum auaricia: quia ex iudicio auaricie ignis ante ipsum precedet. Oō exprimere volens dns notanter de operibus mie non exercitatis: hoc est de operibus omissionis ꝛ ꝓpter auariciam derelictis in iudicio agetur. Quid ergo de operibus commissionis. id est. de furtis et rapinis:

UVA. BHSC. IyR_032

vsuris proditionib⁹ homicidijs ⁊ ꝑsimilib⁹.

Articulus.ij. de vltima indignatione summi dei contra scelestum mundum.

Secundū mysteriū timorez incutiens est iudicialis indignatiōis. Sicut enī dedignat⁹ est dñs ꝓtra superbiam angelox intantuz vt ad tartara ꝓcipitaret ad terram: atq; ꝓtra luxuriam intantū: vt non nisi octo anime remanerent in terra vt ex p̄cedentib⁹ patet. Sic ⁊ q̄dammodo terribili⁹ dedignabit ꝓtra auaritiam mūdi: ita vt non dicat tm̄ sicut ipe diluuij ait: Penitet me fecisse hoīem: sed penitet me redemisse hoīem. Et de hac vltima indignatione dñi ꝓtra mundū Apocal.x. ad litteram scriptum est. Et angelus quem vidi stantem supra mare ⁊ supra terrā leuauit manū suaz ad celum ⁊ iurauit per viuentē in secula seculox qui creauit celum ⁊ oia que in eo sunt et terrā ⁊ oia que in ea sunt: ⁊ mare ⁊ ea que in eo sunt q; tempus ampli⁹ non erit. Sed i diebus vocis septimi angeli cum cepit tuba canere ꝓsūmabit mysteriū dei. In quibus sacratissimis verbis ostendit q; senescēte mundo in scelerib⁹ ꝓsūmatis irascet ꝓtra eum rex viuox ⁊ mortuox deus. i. christus cuius ire resistere nemo potest. vt dicit Job. c. ix. atq; ineuasibilis erit illius furor. Et maxime ꝓpter tria: quia ad puniēdū erit primo infinite potentie. scō infinite sapie. tertio infinite iustitie

Q̄ summa dei potentia indignabitur contra mūdū. Cap. j.

Primo quidem erit turbat⁹ cōtra mundū christus in quo est infinita potentia ꝓpterea punire poterit scelestū mūdū. Et de hoc Joh. ait: Angelus quem vidi stantem supra mare leuauit manū suam ad celum. Quid p̄ hunc angelū nisi christum qui Esa. ix. c. dictus est magni ꝓsilij angelus: qui vita parit ⁊ doctrina deo deo diligēdo mūdo magnū ꝓsiliū dedit. Ibic stare supra mare ⁊ sup terram dicit: quia ipsi potestas maris ⁊ terre tradita est: cum ⁊ in terra signa fecerit: ⁊ sup mare siccis pedibus ambulauerit. Sed ꝓuenientius sup mare ⁊ sup terram dicit stare: q; potestatē h3 cui vult ⁊ ꝓspera distribuere ⁊ aduersa seculi monstrare. Terra autez fructifera ex q̄ delitie crescunt mūdi ꝓsperitatē signat: Utriusq; enī fortune dispensator est christus teste p̄s. qui de se ait: Deus meus es tu: in manibus tuis sortes mee. Necnō in his inferioribus solum potestatem habet sed etiam i celo: Propterea subinfert: Leuauit ma. su. ad celum. Quid enī per manū christi: nisi oipotentia eius qua equalis patri est ꝓuenientius demonstratur: hanc postulabat ꝓpheta per incarnationē mitti in mūdum cum diceret i p̄s. Mitte manū tuam de alto: eripe me⁊ libera me de aquis multis: ⁊ de manu filiorū alienorum. Et Esa. xlviij. Manus mea fundauit terram: ⁊ dextera mea mensa est celos Ipse enī est per quē facta sunt oia ⁊ sine ipso factum est nihil. Bene ergo manū suam ad celum leuauit: quia eadem cum p̄e oipotentiam habet: Idco Matth. xxviij. c. de se ait: Data est mihi ois potestas in celo ⁊ in terra. Et p̄s iterum inquit: Altitudo manus suas leuauit. Ihuius autem man⁹ spūssancti digitus dictus est Exo. viij. c.

Indignabit contra mundu3 infinita sapientia dei. Cap. ij.

Secūdo ꝓtra mundū scelestum erit turbatus christus qui est infinite sapiētie: ꝓpterea punire sciet: iō Joh. subdit: Et iurauit p̄ viuentē in secula seculox. In quo q̄dem iuramento certitudo ostendit futurox: cum oia que diuino ꝓsilio decreta atq; diffinita sunt irritari nequaq; possint. Qui enī sententiā ꝓpter peccatox pniam variat: sicut Jone. iij. in niniue patet. Prehabitū ꝓsiliū de iustificatiōe vel punitiōe eorum nequaq; mutat. Unde xxij. q. iij. incōmutabili⁹ noiat. Et p̄s ait: Jurauit dñs ⁊ non penitebit eum. Indicat ergo iuramentū diuinū diuini ꝓsilij imutabilitatem ⁊ firmitatē. Propterea Heb. vj. aplus ait: q; abūdantius volens deus ostēdere pollicitatiōes heredibus imobilitatē ꝓsilij sui interposuit iusiurandū. Ad hoc quidem christus interposuit iuramentū iurans p viuentem in secula seculox. Per deum patrem filius iurat qui vnū cum patre ꝓsilium tractat: vt quēadmodū dei filius cum eterno patre oia vno ꝓsilio ꝓdidit: sic ⁊ oia cum patre pari ꝓsilio ꝓsūmabit. Propterea subdit: Qui creauit celū ⁊ oia q̄ in eo sūt: terrā ⁊ oia que in ea sunt: mare ⁊ oia que in eo sunt. Omnia enī h3 q̄ptū ad statū in q̄ nūc sunt ꝓsūmabunt: vt quēadmodū pcōres oib⁹ creaturis corpalibus peccādo abusi sunt. s. būficijs celestib⁹: terrēis atq; marinis corrupti qua corruptione triplex mūdi machia pulchritudinē ordinis sui in q̄dā relaxā vetustatē amisit: sic ad christi nouī hois aduētū q̄ vētur⁹ ē viuos et mortuos iudicare renouata decus maiorīs

UVA. BHSC. IyR_032

honestatis repabunt in secūdo adam scilicet christo per ipsi⁹ iusticiā quā in primo adam amiserūt. Unde.ij.pe.c.iij. de aduētu christi loquens beatus petrus ait: Qz celi ardentes calore soluent: z elementa ignis ardore repescent. Nouos ergo celos z nouam terrā atq; pmissa ipsius expectamus in quibus iusticia habitabit.

Qz indignabit ꝺ mūdus seuera iusticia summi dei. Cap.iij.

t Ertio contra scelestū mundū erit turbatus christus qui est infinite iusticie: ideo vult punire malos et reddere vnicuiq; sm opa sua. pterea addit q; tempus amplius non erit. potest eni hoc referri specialit ad merita iustorum z demerita reprobor. Tempus siqdem pentis vite ad merendū eternitatē hoi bus indultum est: quo qz peccatores ad eterne salutis demeritū abutunt: iuste z hoc cuz ceteris donis dei quibus male vtunt aufertur: sicut Mat.xxv.c. scriptum est. Qui non habet z id qō videtur habere auferet ab eo. Peccato nempe damnādus meritum ex tēpore sibi pcesso nequaq; habet: tempus tamē ipsum habere videt q; diu fruitur pcupiscentijs huius labilis vite: pterea q; ad suā dānationem habet auferet ab eo ne obnoxium se efficiat i inferno supplicij grauioris. sed ꝓpinquitatē horum possum⁹ attendere ex eo q; Jo. addit. Sed in diebus vocis septimi angeli cuz cepit tuba canere pfūmabit mysterium dei. Cum eni simus in sexto ecclesie statu atq; i sexta apocalypsis tuba sicut alibi latius traditum est: nihil aliud restat nisi septimus status in quo rex oium filior; superbie antichristus venturus est per quem in corruptione sua cuiq; viuere licebit sicut libebit. Et i hac nouissima tuba. j. Corinth. xv. apostolus attestat christum ad iudiciū esseventurum oēsq; in aduentu eius esse resurrecturos. Omnes quipe resurgem⁹ sed non oēs imutabimur in momento in ictu oculi i nouissima tuba. Et tūc pfūmabit mysteriū dei.

Articulus. iij. De iudicio saluandorum z damnandor; z ad hoc euangeliū ꝺ iudicio declaratur.

t Ertium mysteriuz timorem incutiens est iudicialis executiōis: Sicut eni pō restat anteq; christus veniat iudicare viuos z mortuos: ignis ante ipsum pce det; inflāmabit in circūitu inimicos ei⁹. Terribilis nempe erit ꝺ ignis quia virtute diuina Et ignis q; manet in spera sua atq; ignis mū di huius z purgatorij z inferni simul pcurrent puenientes faciem iudicātis. Ex quattuor ergo ignibus diuino iudicio fiet vnus qui quattuor pdictor; igniū officiū exercebit Nam ignis terrestris purgabit iustos: puniet malos: icinerabit corpa z pfumet terrena scentia. Ignis autem elemētaris elementa subtiliabit atq; ad innouationem disponet. Ignis autem purgatorij purgabit electos illos quibus purgatio necessaria erit. Ignis ꝺ inferni impios iam incipiet cruciare. Ip⁹ hec sequet q; apls. j. Thessa. iiij. ait: Ipse dominus in iussu z in voce archāgeli z in tuba dei descen. de ce. Que tuba erit vox christi dulcissima iustis: sed terribilit contra reprobos intonātis z dicētis: Surgite mortui venite ad iudiciū: sicut ps ait: Deus deor; dns locutus est z voca. terram. i. totum humanū genus ad iudiciū suū: imo ad huius iudicij sententiā vocabit supos z inferos vniuersos di. Deut. xxxij. Audite celi que loquor: audiat terra verba oris mei. Et alibi idez ait: Aduocauit celum de sursum z ter. di. po. suum. Tanti nanq; terroris erit illa vox christi: vt hiero. dicere audeat. Siue comedā siue bibam siue aliqd aliud agam: semp mihi videt in meis auribus insonare vox ista: Surgite mortui venite ad iudiciū. Tunc quipe oēs mortui resurgēt ad impium christi z apparebunt coram dñi maiestate: sicut. j. Corinth. v. apls ait: Omnes nos mānifestari oportet ante tribunal christi. Sedebit eni christus in eminentissimo loco supra vallem iosaphat et oēs sancti cum eo: mali ꝺ inferius in terra quam dilexerūt. Et ꝺ ostenditur in euāgelio hodierno Mat. xxv. in quo ponunt tria psideranda sm iudicialem executionē. Primū est maiestas triūphalis: ibi: Cum venerit filius hois. secundū est equitas iusticialis: ibi: Tunc dicet rex. tertiū est irreuocabilitas eternalis: ibi: Et ibunt hi in supplicij eternū.

De triumphali maiestate dñi iudicantis cū qua in iudicio apparebit. Cap. j.

p Rimo psiderāda est maiestas triumphalis. s. iudicātis. In qua etiam psidera duo. Primo triūphalem aduentū. secō triūphalē pcessum. Primo psidera triūphalē aduētū tāti iudicis de q; tuor i euāg. describūt. Primū ē certitudo

UVA. BHSC. IyR_032

iudicij-secūdū plenitudo imperij.tertiū celsitudo fastigij.quartum pulchritudo p̄soꝛcij

Primo quidem in euāgelio describit incertitudo iudicij:ideo dicit dñs:Cum venerit ⁊c. nec alibi in scriptura tp̄s determinat qñ christus ad iudiciū sit ventur⁹: imo de ei⁹ incertitudie.j.Thessal.v.c.ap̄lus ait: Dies dñi sicut fur ita veniet. Et Mat .xxiij .dñs ait:De die autem illo ⁊ hoꝛa nemo scit. Secundo describit plenitudo imperij:ꝓpterea subinfert filī⁹ hois:in q̄ notat q̄ erit deus ⁊ homo christus:qm̄ mūdū iudicatur⁹ est:nō ergo erit iudex adaz qui non filius hois sed a deo creatus est:nec erit eua:quia non filius sed filia hois fuit si dici licet .nec alius homo q̄ qlibet est filius hoiuz non hois: q̄ ex patre ⁊ matre quilibet generat:sed erit filī⁹ hominis.i.intacte virginis:⁊ p̄ ꝓsequens ⁊ filī⁹ dei:ergo erit iudex deus ⁊ homo. Erit nāq; in q̄tum deus iudex ordinarius: sed in q̄tū homo iudex aduenier delegatus. Unde p̄s ait:Deus manifeste veniet.s.in hoc aduētu: qui sub nube carnis nr̄e latuit in p̄mo aduentu. Deus noster p ꝓformitatē nature.id est.homo ⁊ non silebit:sicut ante pilatum in p̄mo aduentu:sed ꝓdemnabit impios ⁊ p̄miabit in sontes. Tertio describit celsitudo fastigij: Ideo subdit: In maiestate sua.s. gloꝛiosa qui in p̄mo aduentu apparuit in natura infirma:tūc eni apparuit iudicāduſ:nūc vo iudicaturus. Et licet inenarrabilis gaudij ⁊ leticie plena talis maiestas futura sit iustis:tamen iniustis apparebit terribilis ⁊ hoꝛrenda. In q̄rum p̄sona Job.xiij.ait: Quis mihi tribuat vt in infer.pteg.me: ⁊ absconme do.ptran.fu.tuus. Ubi Gꝛego.ait:q̄ mali mallent esse in inferno q̄ videre christum iratum. Et iterū p̄s ait:Quis nouit ptātem ire tue ⁊ p̄e timoꝛe tuo iram tuā dinūerare: Et iterū patet Malach.iij. Quis poterit cogitare diem aduentus eius:⁊ quis stabit ad videndū eum:Et Apocal.vj.scriptum est.q̄ dicent montib⁹ ⁊ petris: Cadite super nos ⁊ absconditе nos a facie sedentis sup thꝛonuz et ab ira agni. Quarto describit plenitudo p̄soꝛcij:ideo subdit:Et oēs angeli eius cū eo. Uenient nanq; angeli ⁊ ꝓpt iudicis bonoꝛem atq; ꝓpter iudicij executionez: eo q̄ ministerio angeloꝛ ⁊ sancti deducent in celum:⁊ impij ⁊ demones ad inferos rapient Noie tamen angeloꝛ bonoꝛ pfecti euāgelici exp̄imunt:inter quos beata virgo obtinz p̄incipatū:demū beatus Johānes baptista atq; apostoli ⁊ eoꝛ pfecti imitatoꝛes qui oēs maiestatiue q̄si iudicis assessoꝛes supra inferioꝛes in sedib⁹ p̄sidebūt:Sicut Mathē.xix. p̄dixit dñs atq; iurando firmauit di. Amen dico vobis:q̄ vos qui secuti estis me in reg. cum se.fi.ho.in se.ma.s.sede.⁊ vos super se. duodecim iudi.duode.tribus israel. Per q̄s xp̄i.licet p̄incipales ap̄li intelligant vl exp̄imantur:tamen supa būdās numerus pfecto rum imitātiū christū in tali nūero denotat. Unde Esa.iij.ait: Dñs ad iudicandū veniet cum senioꝛib⁹ populi sui. Secūdo p̄sidera triūphalem pcessum:de quo etiaz in euāgelio q̄tuoꝛ scribunt. Primū est magnitudo triūphi. scōm multitudo collegij. tertiuz dissimilitudo meriti.quartū aptitudo loci. Primū eni subdit magnitudo triūphi:ideo euāgelista ait:Tunc sedebit sup sedem maiestatis sue. Quid eni per hanc sedem nisi maiestas que data est christo hoi denotat: de q̄ p̄s ait:Sedes tua deus in se.se.virga di.virga regni tui. Et alibi itez dicit: Thꝛonus ei⁹ sicut sol in ꝓspectu meo. Scōm additur multitudo collegij:cum subdit:Et ꝓgre.ante faciē ei⁹ oēs gētes.glo.ois etas.ois sexus quia.s.mali ⁊ boni:boni per angelos:mali p demones. Tertiū ponitur dissimilitudo meriti:ideo addit:Et sepabit eos abinuicem Sepabit in q̄z singl'oꝛ merita discutiēdoꝛ vocaliter diuersis noibus appello hos hedos: alios vo oues.ideo subdit: Sicut pastoꝛ segregat oues ab hedis. In ouib⁹ omēs iusti merito denotant ⁊ ꝓpter simplicitatē ⁊ ꝓpt fecunditatē ⁊ ꝓpter eoꝛ mititatē: sicut de ill⁹ p̄s ait:Propter te mortificamur tota die extermiati sum⁹ sic oues occisiōis .Per hedos autem impij denotant ꝓpter fidelitatē ⁊ carnalitatem ⁊ ꝓpter sterilitatē. Quarto subiungitur aptitudo loci. Unde euāgelista ait: Et sta.oues quidem a dex.hedos autem a sinistris.scm q̄ in p̄senti vita per diuersa itinera incesserūt.q.d.hos approbo:qui recta via iuerunt:hos vo reprobo qui per deuia incesserunt:Juxta qō Prouerb.iiij.scribitur: Elias que a dextris sunt nouit dñs:peruerse vo que a sinistris sunt.

De remuneratione beatoꝛuz atq; malorum. Cap̄.ij.

Secundo in hac iudiciali executione p̄sideranda est equitas iusticialis:in qua duplex retributio demōstrat. Prima est remuneratio iustoꝛ.secūda aūt punitio impioꝛum. Prima remuneratio est iustoꝛum: de qua qua-

UVA. BHSC. IyR_032

duplex vitaſ demõſtrat. Prima glificatiõis ſcda cõmendatiõis. tertia hũiliatiõis. quarta aprobatiõis Prima eni oſtendit ꝺ hac remuneratione iuſtoꝝ veritas glificationis. Vnde ſubdit: Tunc dicet rex his q̃ a dextris eius erũt. Venite benedicti patris mei poſſ. pa. vo. reg. a ꝓſti. mũdi. O dulciſſima allocutio t vox oi iocũditate ac ſuauitate repleta: qua inuitant ad viſionẽ ad poſſeſſionẽ t ad fruitionẽ totius ſcriſſime trinitatis. Primo inuitat eos ad glorificationẽ di. Venite. Venite inq̃ ad me fontem vite indeficientẽ: ad me lucem glorie viuificantẽ: ad me torrentes voluptatis inebriantẽ: ad me inq̃ plenitudinem vbertatis inũdantẽ. Scõ dat bũdictionem di. Benedicti. i. bonis nature gratie et glie inſeparabilit addicti. Tertio attribuit paterne dilectioni di. patris mei: qua bũdict⁹ deus et pater dñi nr̃i ieſu chriſti bũdixit nos in omni bũdictione ſpũali in celeſtib⁹ in chriſto ieſu: ſicut elegit nos in ipſo ante mũdi ꝓſtitutionem vt eſſem⁹ ſancti t imaculati in ꝓſpectu eius: ſicut ait apl̃s Epĥ. j. Quarto introducit eos in poſſeſſionẽ di. poſſidete. ſ. eternaliter filij viſionẽ: patris tentionẽ: t ſpũſſancti fruitionẽ: t anime t corpis eternã glorificationem. Quinto donat eis regni ſublimationem. i. facit eos reges di. regnũ. Nam q̃libz bũs rex erit totius celeſtis regni: ſicut Apocal. j. c. ſcrip. eſt. Primogenit⁹ mortuorum t princeps regum terre. Sexto manifeſtat predeſtinationẽ di. paratũ vobis. Septimo cõcludit ꝓdictoꝝ oium ꝓfirmationẽ di. a ꝓſtitutione mũdi. Secũda veritas eſt cõmendationis qua chriſtus cõmendat iuſtos de opibus mie di. Eſurini t dediſtis mihi mãducare: ergo frange eſurienti panẽ tuũ: vt ꝺr Eſa. lviij. Sitiui t dediſtis mihi bibere: ergo ſi inimicus tuus ſitit: potũ da illi. Sicut ait apl̃s ad Rhoma. xij. Hoſpes eram t collegiſti me ergo hoſpitales inuicẽ ſine murmuratione. Sicut ſcriptũ eſt Mat. xxv. Nudus eram et opuiſtis me. ergo cũ videris nudũ operi cuz et carnem tuaz ne deſpexeris vt ꝺr Eſa. lviij. Infirmus eram t ve. ad me: ergo nõ te pigeat viſitare infirmũ. Eccĩ. x. In carcere eram et veniſtis ad me. ergo viſita incarceratũ: Exemplo regis de quo legit Hiere. xviij. q̃ Hie remiaz ꝓphetam in carcere viſitauit. De ſeptimo ope mie qõ eſt ſepultura nulla mẽtio hic fit eo q̃ mia fit ꝓmiſſ inq̃tum videlicet chriſti mẽbris: mortuus aũt inq̃tũ mortuꝰ eſt nequaq̃ eſt mẽbr̃ chriſti: ſicut apl̃s. ij. ad Heb. inquit. Chriſtus aũt ſemp viuens eſt.

Fit autẽ hic ſpecialis mẽtio de opibus miſericordie corpalis maxime ꝓpter duo. Primo ad puocandũ oẽs ad miaz. ſcõ ad oſtendũ q̃ mirabilit mia ſuperaltat iudiciũ et vincit rigorem iuſticie. Vnde Petrus Ra. i quodam ſermone ait: In regno celi corã angelis oibus in ꝓuentu reſurgentium q̃ abel paſſus ſit: q̃ mũdũ ſaluauit noe: q̃ abraã fidem cuſtodiuit: q̃ moyſes legem dedit: q̃ petrus etiam primus crucẽ aſcendit deus tacet et clamat q̃ paup cõmedit. Eſuriui t dediſti mihi mãducare. Qui eni miſericors eſt: dignus mia eſt. Scõ mentio fit ſolũ de opib⁹ mie corpalib⁹: qr̃ per iſta deſignant opa mie ſpũalia. Indigent eni inferiores forti doctrina t facili ſeu ſuaui: fortis eſt vt cib⁹: ſuauis vo vt potus. Indigent etiã ptegi ꝓtra exteriores temptatiões: t pie in ſuis nuditatibuſ et erubeſcẽtijs opiri. Debent eni maiores reuereri t quaſi non videre: imoꝝ ꝓ poſſe operire t ornare ſpũales nuditates inferiorum. Debent etiã eis viſitationẽ tam correctoriaz q̃ ꝓſolatoriã: t h̃ tã reſpectu debilitatũ ſpũs q̃ etiã reſpectu carceris pcõꝝ. Hic Raban⁹ ait: Qui eſurientẽ pane verbi dei reficit: qui ſitientem potu ſapientie refrigerat: qui errãtem in domo patris inuocat: qui innocentem ptegit: qui infirmũ in fide aſſumit: q̃ tribulatione oppreſſo ſubuenit compatiẽdo vel ꝓſolando veram dilectionem implet. Vel mie opera ſpũalia ſunt septẽ. Primũ docere ignorantẽ. ſcõm ꝓſulere dubitãti. tertiũ corrigere peccantẽ. quartũ ꝓſolari triſtem. q̃ntũ remittere offendẽti. ſextum portare oneroſos. ſeptimũ pro omibus orare. Vnde de vtriſq̃ operib⁹ mie verſus dant. Viſito poto cibo redimo tego colligo condo. Conſule caſtiga ſolare doce remitte fer ora. Tertia veritas eſt humiliationis qua ſcilicet iuſti indignos ſe reputabũt tanta gloria ꝓpter qua ſi nulla opera ſua. Et de h̃ euãgeliſta ſubiũgit: Tunc reſpondebũt iuſti dicẽtes: Domine q̃n vidim⁹ te eſurientẽ t pauimus te: ſitiẽtem t dedim⁹ tibi potũ: q̃n aũt te vidim⁹ hoſpitem t collegimus te: aut nudum t cooperuimus te: aut q̃n te vidimus infirmũ aut in carceratum t venimus ad te. Hec autẽ non quaſi ignorantes dicent: ſed quaſi admirantes ſuper tanta vnitate capitis t membrorũ chriſti. Nam deſignat plenam illuminationem eorum ſuper ſeipſos. Vel dici poteſt q̃ ſi iuſti hoc dicent ſic eis rñdetur a chriſto ſicut nũc ſequit. Quarta veritas ẽ aprobationis de q̃ ſubdit: Et rñdẽs rex dicz illi: Amẽ

UVA. BHSC. IyR_032

dico vob q̃diu fe.vni de fratrib⁹ meis minimis mihi feciſtis. Secũda aũt retributio ẽ punito impioꝝ que etiã alias q̃tuor ꝓtinet veritates. Prima eſt ꝓdemnationis. ſcõa exꝓbrationis. tertia lamentationis. q̃rta ꝓfirmationis. Prima veritas eſt ꝓdemnationis ꝓpterea ſubdit euãgeliſta dñs. Tunc dicet hiſ q̃ a ſiniſtris eius erunt. Diſcedite a me male dicti in ignẽ eternũ qui parat⁹ eſt diabolo ⁊ angelis eius. O infelix diſceſſio ⁊ ſepatio ab oĩbus bonis. O verbũ ꝓtingens vſq; ad diuiſionẽ anime a ſummo deo: compagũ q̃ et medullarũ ⁊ interioꝝ cordis ⁊ corꝓis ꝓcuſſiuum. O radicatio vniuerſoꝝ maloꝝ cuꝫ nemo poſſit adeo diuelli q̃n malis oĩb⁹ ſm demerita repleat. In q̃bus verbis primo notãdum eſt q; ſi reꝓrobi ſibi dicant. Non ſumuſ dñe digni tuũ poſſidere eternale regnũ: tamẽ ex tua pietate benigna ſaltem ꝓcede q; ad pedes tue maieſtatis poſſim⁹ ſtare. Tũc iratuſ precipiet a ſe ſepationẽ dicẽs. Diſcedite a me. q. d. illud Eſa. xxvj. Tollat impius ne videat gloriam dei. Secũdo ſi dicant. Et ſi nos infelices repellis a te: tamen tua bñdictione effice dignos. Nihilomin⁹ ſubdit terribilem maledictionẽ dicẽs. Maledicti. i. malis nature culpe ⁊ pene eternalit̃ applicati. Tertio ſi dicant ſaltem imenſa pietas: ſi cũ tua maledictione repellis in aliq̃ refrigerij loco nos collocare digneris. Attamẽ acerbe pene incarcerationẽ infert dicẽs. In ignem. Quarto ſi addant: Dñe rex miſericordie⁊ pietatis ſi tali acerbo igne nos ꝑcipis cruciari ſaltẽ miſericorditer terminũ ſtatue breuẽ: ſubiũget tamẽ eternã punitionẽ dicẽs. eternũ. Quinto ⁊ lachrymabiliter ſubdant: Oh oh oh ſi in tot cruciatib⁹ ſumus eternalit̃ ꝑmanſuri ſaltem prelatũ ſtatue nobis q̃ humanit̃ nos gubernet: ſup eos tamẽ ſtatuet diaboli dñationem dicẽs. qui paratus eſt diabolo. Sexto ſi ſubdãt: O iuſtiſſime ⁊ miſericordiſſime iudex ſi talem nobis preficis dñatorẽ ſaltẽ gratam nobis adhibe ſocietatẽ: nihilomin⁹ ſubiũget demonũ aſſociationẽ dicẽs. ⁊ angelis eius. O ꝓſortiũ atq; tormentũ horribile ad imaginã dei: horribili⁹ ad videndũ: ſ horribiliſſimũ ad cohabitandũ ⁊ expiendũ. Scõa veritas ẽ exꝓbrationis qua exprobrant impij de impietatibus ſuis. Unde ſubdit: Eſuriui ⁊ nõ dediſtis mihi mãducare. ſitiui ⁊ non dediſtis mihi potũ. hoſpes eram ⁊ nõ collegiſtis me. nudus ⁊ nõ operuiſtis me. infirm⁹ ⁊ incarceratus et non viſitaſtis me. Damnant mali ꝑ ſolo defectu mie ꝓpter duo. Primo q; talia opa naturali inclinatiõe facere debuerũt: ꝓpterea talia omittere fuit impiũ ⁊ horrendũ. Secũdo vt oſtendat ſm Greg. q; ſi tãta pena multatur q̃ ſua nõ dediſſe puniẽt: q̃nta pena feriendus ẽ qui aliena rediarguit abſtuliſſe. q. dicere velit. Si tanta pena plectẽdus ẽ q̃ eſurientem non pauit. ſitienti potum nõ dedit. hoſpitẽ in ſuo hoſpitio nõ recepit. nudũ nõ cooperuit veſtimẽto. infirmũ ⁊ incarceratũ nõ viſitauit. q̃nto grauiori ſupplicio puniẽdus ẽ qui vſura rapina vel furto abundantẽ diuitijs fame ⁊ ſiti cruciat aut perire facit: aut q̃ de ꝓpria domo eijcit ⁊ pegrinũ ⁊ aduenã etiam cogit: aut q̃ veſtibuſ indutũ nudũ ⁊ frigeſcentẽ etiaꝫ fecit: aut pueros ſeu nubiles puellas q̃ſi ſeminudos cruciari ac erubeſcere compellit: ſeu q̃ ſanos laborib⁹ ⁊ erũnis ac ſupplicijs ad mortẽ compellit: ſiue libeꝝ carceribus crudelit̃ tradit. In hoc etiam innuit dñs q; ſi ꝓpter peccata omiſſionis impij tot cruciatib⁹ punient: q̃t ſupplicijs feriẽdi ſunt qui ſcelera cõmiſſiõis impie patrant. ſicut ſũt ſortilegi. ſacrilegi. fures. raptores. vſurarij. luſores. piuri. blaſphematores. homicide. et his ſimiles. Tertia veritas ẽ lamentationis. Tanta nempe erit ſuꝑba cecitas damnatoꝝ. vt etiam deum fallere ſe arbitrent q̃ in hoc ſeculo hoies decipe ꝓſueuerũt. Ideo ſubdit: Tunc rñdebũt ei ⁊ ipſi dicẽs. Dñe q̃n te vidim⁹ eſurientẽ aut ſitientẽ: aut hoſpitem: aut nudũ: aut infirmũ vel incarce. ⁊ non miniſtrauim⁹ tibi: Ubi ſm Orig. aduertendũ ẽ q; ſuꝑ. Juſti imoraꝫ in vnoq; verbo. iniuſti autẽ hic non ſic ꝑ ſingula ſed q̃ſi curſiue recitant illa: quoniã ꝓpriũ eſt iuſtoꝝ bñfacta ſua in facie ſibi relata diligent⁊ ꝑ ſingula refutare cauſa humilitatis: maloꝝ autẽ hoium eſt culpas ſuaſ excuſatiõis cauſa aut nullas vel leues oſtẽdere aut leues aut paucas. Poteſt etiam addi q; ideo breuib⁹ verbis rñdent: ⁊ qz a facie chriſti ꝓfuſi: ⁊ qz iam a demonib⁹ ad tartara tracti. Quarta eſt veritas ꝓfirmationis: qz in eternis ſupplicijs ꝓfirmant. Uñ ſubdit q; tunc chriſtus rñdebit dicẽs. Amen dico vobis: q̃diu non feciſtis vni de miorib⁹ hiſ: nec mihi feciſtis.

De irreuocabili ſnia dãnãdoꝝ et ſaluandoꝝ. Cap. iij.

Tertiũ conſiderandũ in hac iudiciali executione eſt irreuocabilitas eternalis. ſ. ſup ſnia data: ſicut in ꝓſona dñi ꝑ ait: Que cecidit de labijs meis: non faciam irrita. Duplex q̃dem erit irreuocabilitas a iuſto retributore tunc

UVA. BHSC. IyR_032

collata.ſ.eterne afflictiõis ad damnatos: et eẽne glorificatiõis ad ſaluatos. Prima autem ſnie irreuocabilitas retribuet damnatis Et de hac ſubiũgit chriſtus: Et ibunt hi i ſuppliciũ eternũ. Cum enĩ ab ore iudicis ſententia fuerit plata iam ⁊ excuſatio reprobozum ãnihilata: quid agent pctõres impij: quo terrore paueſcent: quo merore marceſcẽt ꝙ latibulo ſe abſcondent: ſupra erit iudex terribiliſſime ꝓturbatus: ſubtus infernꝰ horribiliſſimus ꝓparatus: Juxta oẽs ſancti ſniaz iudicis approbantes: atq; iuſti ⁊ reprobi damnatoꝝ crimina cognoſcẽtes: cõtra angeli boni ad tartara ꝓpellentes: a dextris pctã accuſantia: a ſiniſtris demonia ad inferos trahẽtia: interius conſcientia remordens: exterius mũdus exurens. Totuſ enĩ ignis ille ꝙ ꝓcedet faciem iudicantis ⁊ oĩs calliditas eiuſ ꝓglomeratos inuoluet ⁊ attrahet ad inferoſ pctõres ⁊ſic ꝓcipitant ruent in ſupplicĩũ ſempiternũ. Unde ſm Hug.lib.e.de ala. Quiſ putas tunc meror erit que triſticia cum ſeparabuntur impij a ꝓſortio ſanctoꝝ ⁊ aviſiõe dei et traditi in demonũ ptãte ibunt cũ impijs i ignem eternũ: ibiq; ſemp erunt in luctu ⁊ gemitu ſine fine: vbi erit dolor itolerabil: fetor incompabilis: timor horribilis: mors corporis ⁊ anime ſine ſpe venie ⁊ mie. Ubi qui torquet aliq̃ non fatigat: nec qui torquet aliq̃ morit: ꝙ moriet vt ſemp viuat: ⁊ſic viuet vt ſemper moriat. Hec ille. Secũda autez ſentẽtie irreuocabilitas retribuet ſaluatis: ꝺ qua euãgeliſta ſubiũgit: Juſti autem in vitã eternam: vbi noie eterne vite datur intelligi gloria ſempiterna: vt ex ipſo modo loquẽdi aperte clareſcat ꝙ oĩs alia vita mors ⁊ miſeria eſt potius nũcupãda reſpectu illius glorioſe ſempiterneq; vite: vbi iocũditas ſine merore: vnitas ſine diuiſione: ſatietas ſine faſtidio: perpetuitas ſine tedio: formoſitas admirabilis: libertas ſumma: dignitas alta: cõformitas voluntatũ: ſocietas dignitatũ: ſecuritas inuariata: ⁊ tranquillitas ꝓſũmata cõſiſtit. Ad quam nos ꝓducat dñs ieſus chriſtꝰ qui cum patre ⁊ ſpũſancto eſt ſup oĩa diligẽdus: laudandus: ⁊ glorificãdus regnans ꝙ oĩa ſecula ſeculoꝝ Amen.

Feria.iij.poſt primã dñicã in xl. De vera cõtritiõe. Ser.xij.

c **Cum intraſſet ieſus** hieroſolymã cõmota ẽ vniuerſa ciuitas Mat.xxj. Rimis vticq; obſtinatus ⁊ durus eſt quem non contondit ⁊ ꝓterit tam terribilis ſnia iudicantis ẽta in ꝓcedenti die oſtendim⁹ tpe iudicij expectare peccãtes. ſed qui ſenſatus eſt mente talia ptimeſcẽs intellectu illuminat atq; recognoſcẽs ſeipſum ꝓteritam deteſtat vitam ꝓteritur humiliat ⁊ in rectam ad dñm dirigitur viam. Et hoc eſt ꝙ myſtice ⁊ moraliꝫ per verbum ꝓpoſitũ demonſtrat cum ꝺr: Cum intraſſet ieſus hieroſolymã: cõmota eſt vniuerſa ciuitas. Quid autem ꝙ hieroſolymaz aliud ẽ q̃ ꝓſcientia ꝓgruenti⁹ deſignat. Hieruſalem nempe interꝓtatur viſio pacis: q; humana ꝓſcientia inter deum ⁊ animã intellectus ſemper debet videre pacez abſq; quo cunq; remorſu. pẽ. teſtante: qui de deo ⁊ cõ ꝓſcientia locutus eſt dum ait: Factus eſt in pace locus eius. Hanc hieroſolymã deus tũe ſiquidem intrat cum ꝓſcientiã lumie veritatis irradiat: ⁊ ſic ꝙ deteſtationẽ culparũ atq; puram ꝓtritionẽ a malo ad bonũ vniuerſamentis ciuitas cõmouet. Unde myſtice hec eſt ꝓbatica piſcina Joh.v. que ab ãgelo mouebatur. In hãc autem qui ꝓior deſcenderit poſt motionẽ aque ſanus fit a quacunq; detinetur infirmitate mortalis culpe. Et in hoc ẽrta. ſ. ꝓterens religioſitas indicat: de qua triplex myſteriũ ꝓtemplemur. Primum de ꝓtritionis q̃ditate: ſcõm ꝺ ꝓtritiõis qualitate: tertiũ de ꝓtritiõis ẽtitate. De quibus per ordinem pẽ. in.l. pẽ. ait: Cor ꝓtritũ: hoc quo ad primũ: ⁊ humiliatũ: hoc quo ad ſcõz deus non deſpicies: hoc quo ad tertiũ addit

Articulus primus: In quo ꝙ triplicem veritatem quid eſt vera contritio declaratur.

p Rimũ ſiquidẽ myſteriũ eſt de cõtritiõis quidditate; qõ quidez pẽ exprimit di. Cor ꝓtritum. Circa hã autem vt darius exprimat; quid eſt ꝓtritio vera: tres veritates circa illã ꝓſideremus. Primo eius diffinitionẽ. ſcõo el⁹ deuominationẽ. tertio eius impfectionẽ.

Contritionis declarat diffinitio magiſtralis. Cap.j.

i A prima veritate ꝓſiderem⁹ eius diffinitionẽ. Contritio ſm Pe. in iij. di. xij. ſic mgſtraliter diffinitur. Contritio eſt dolor volũtarie aſſũptus ꝙ pctis cũ ꝓpoſito ꝓfitẽdi ⁊ ſatiſfaciẽdi Mã ſicut in naturalib⁹ aliq̃d ꝓteri ꝺr q̃ totaliter in mũnas ꝓtes reducit: ita coꝛ hominis

UVA. BHSC. IyR_032

conteri dicit qñ affectus peccati fm oẽm sui partẽ in eo totalit̃ ꝓfringit̃ ⁊ pfecte a pctõ resilit. Et qz talis resilitio dolor q̃dã ẽ ideo cõtritio p dolorẽ tanq̃ p.ppriũ genus diffinit̃. Addit̃ aũt volũtarie assumpt⁹: tanq̃ differẽtia ponẽs in genere morali. Et addit̃ p peccatis: tanq̃ materia specificãs loco vltie differẽtie. Hec ergo ẽ diffinitio competẽs ꝓtritionis inq̃tũ est actus virtutis: sed vt est ps sacramẽti penitẽtie sic oportet q̃ addak̃ cuz ꝓposito ꝓfitendi: ꝓcordat Tho. ibidem.

Ex trib⁹ trahit̃ moraliter vere contritionis nomẽ. Cap. ij.

In secũda veritate ꝓsiderem⁹ eius denoiationẽ. i. q̃re sic ꝓtritio nominak̃. Vbi notandũ est fm Bonamuẽ. in. iiij. di. xiij. q. ij. tria ꝓsin ꝟ sunt ꝓsiderãda. Primo q̃d ꝓterit̃. scõo cuz q̃ ꝓteritur. tertio vbi ꝓterit̃. Primo ꝓsiderandũ est q̃d ꝓteritur. Duo eni ꝓteri debent scz coz ⁊ culpe. Primo ꝓteri debet coz qõ ad litterã in vera ꝓtitiõe totũ terit̃ ꝑ nimia angustia doloze ⁊ indignatiõe quã ꝓta peccata sua ꝓcepit. Vnde Joel. ij. Scindite cozda vra. Scõo ꝓteri debent culpe que quidez dolore illo ꝓterunt̃. i. simul ⁊ totalit̃ terunt̃ in corde: hoc autẽ pfecte fit cũ peccata totalit̃ abijciũt̃ a corde. vñ pz. Effudite cozã illo coz da vra. Et Threñ. ij. Effunde sicut aquã coz tuũ. Scõo ꝓderandũ est cũ quo ꝓterit̃: qz scz duplici mola. Prima. s. diuine spei. scõa timoris dei. Prima. s. diuine spei: ⁊ hec ẽ inferioz sensum eleuãs ad spem venie: veniẽs ex ꝓsideratiõe mie dei: ne mens peccatis obruta desperet. Vñ Esa. v. c. scriptũ est. Qui ambulauit in tenebris. s. pctõz ⁊ non ei lum̃ speret in noie dñi ⁊ initak̃ sup dñm deũ suuz Et Esa. xlij. peccatrici ⁊ q̃si despate a dño dictum est. Tolle molam. s. spei ⁊ mole farinaz Secũda mola timor est dei deorsum deprimens q̃. s. aia timet penam ex ꝓsideratiõe diuine iusticie: recolens qõ apls Heb. x. c. ait: q̃ horrendũ est incidere in man⁹ dei viuẽtis Ihe due mole duo sunt pedes q̃s posuit angelus super mare ⁊ sup terrã: sicut Apocal. x. scriptum ẽ. Et posuit pedem dextz super mare: ⁊ sinistrũ sup terram. Quid p angeluz nisi angelica ꝓtitiõis gra a deo p angelum missa: q̃ pedẽ puidẽcie seu volũtatis dei ponit sup mare mẽtis amaricate ne de iusticia dei desperet: ⁊ sinistrũ sup terrã mũdialis et crimiose mẽtis: ne de mia dei ꝑsumat. q. calcando mare mẽtis ꝓtrite illud pz. dicat. Spera in deo: ⁊ sinistro calcãdo terrã ne ꝑsumat addat: Et fac bonitatẽ. Hoz eni duoz altez sine altero ad ruinã non ad salutẽ est. In cuius mysteriũ Deut. xxiiij. ꝓcepit dñs moysi: Non accipies loco pignoris inferiozẽ aut superiozẽ molã solã. s. fm vtrãq̃ vel nullaz: qz ad litterã vna sola mola nulli vtilis est: videlicet nec accepta nec relicta. Sic ad mozes nec sperandũ sine dei timoze nec timenduz sine dei spe. Sola nempe timoris mola cayn ⁊ iudas salutis farinã molere volentes interiert q̃s etiã pleriq̃ in morte sequiũt̃. Harum⁹ q̃z numerus pctoz̃ de dei mia ꝑsumẽtes: mola inanis spei molũt qui q̃tidie in scelerib⁹ plurimis irretiti nec se emẽdare volẽtes in dei mia sperant: Contra q̃s Apocal. xiij. Angelus p mediũ celũ volans clamitat alta voce di. Timete dñm. Tertio ꝛo ꝓterit̃ in tribus potentijs in mẽoria amare recordãdo. Esa. xxxviij. Recogitabo tibi. Scõo in intellectu recognoscẽdo deum offendisse dõ. Tibi soli peccaui. Tertio i volũtate volũtarie penitẽtiam agendo. dõ. Ecce in flagella pat⁹ sum. Quarto ꝓsiderandũ est quare ꝓterit̃. ppter eni duo habet ꝓteri mens hũana. Primo vi delicet qz aia est delicata. scõo qz pctoris conscientia est dura ⁊ impetrata. Primo eni debz mens ꝓteri qz aia est delicata: formata ẽ enim ad imaginẽ dei. Propterea ait illi deus Cantico. iiij. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nõ est in te. s. ex natura a me formata: ꝟ ex malicia a te ꝑpetrata. Scõo qz pscia peccatoris ẽ dura ⁊ impetrata: Facit eni peccatum in pscientia sicut pestiferum virus in inguine seu i carne hũana: indurat eteni coz sicut virtus indurat carnẽ. Hinc Job. xlj. Indurabit̃ coz eius quasi lapis. Et Eccl. iij. scriptum est. Coz durũ male habebit in nouissimo. i. si sic se repit in vltima hoza mortis Inde Greg. ait: Contritio apostema pungit confessio aperit ⁊ sanie emittit: satisfactio cathaplasmata aponit. Per hãc igit̃ pũctionem ꝓterit̃ coz hũanũ: ⁊ tũc pcti delectatio totalit̃ effũdit̃: neq̃ de illo remanet sapor neq̃ virtus: pctã eni ad hoc ꝓterunt̃ vt simul ⁊ totalit̃ distrahant̃.

De differentia inter attritionem ⁊ contritionẽ. Cap. iij.

In tertia aũt veritate ꝓsideremus ꝓtitiõis imperfectionẽ. Ponũt docto. driam int̃ attritionẽ ⁊ ꝓtritionẽ. Attritio eni est act⁹ displicẽtie nõ cũ priuatiõe informatus: ꝟ ꝓtritio ẽ act⁹ charitate informatus. Attritio eni ozit̃ ex timore pene: ꝓtritio ꝛo ex ꝓsideratiõe diuine

UVA. BHSC. IyR_032

offense. Itē attritio elicit a volūtate: ꝓtritio vo a gra. ¶Propter ea attritio gra informata efficit ꝓtritio. Sz magl ꝓprie ꝓsidēm⁹ eoꝝ duas Et primo videam⁹ de attritiōe. Attritiōe aūt cor pctōris solū i aliql ptes frāgit · Dicit enī res atteri qñ solū res in diuersas ptes diminuit t cōminuit: sic cor hois in ptes frangit qñ solū de magnis pctis dolet sicut de homicidio ꝓditiōe incēdijs piurijs blasphemijs sodomijs t manifestis vsuris seu rapinis de adulterijs sacrilegijs stuprīs t ꝓsimilib⁹. De paruis aūt culpis licet mortalib⁹ nō multuz curat neqz de eis dolet: sicut de vēditiōe termini t de acqsitis p illū: de freqntatiōe mundanoꝝ iuramētoꝝ q nō celebrauerit festa: ō mēsuris t pōderib⁹ falsis: de acqsitis p ludū q habuit odia: inuidias pcialitates: q secut⁹ fuerit aleas: breuia spectacula tripudia: q ñ audierit tpe debito missas: nec ieiunauerit vt tenet: q detraxerit: murmurauerit: primū diffamauerit: pnitiosa ꝓsilia dederit: ꝓtra ecclesiasticā libtatē fecerit: t inde t aliūde in excōicatiōib⁹ fuerit multiplicit irretit⁹ t sic de ꝓsimilib⁹. Nec etiā multū imo nihil curabūt seu dolebūt de supfluis vestib⁹ pciosis curiosis illicite acqsitī t vanis nec de fucaturl non de mortuis suis vel alienis capillis: nec ō cauōis nec de ribaldis nō de altissimis trāpalis et manicl amplis supfluis anul t iocalib⁹ pciosis t similib⁹ cūctl. Cū aūt nō solū attritione s veraci ꝓtritiōe cor pctōris ꝓtritū fuerit dolebit t veracit ꝓteret de oīb⁹ pctis t culpis cōmissiōis t omissiōis magnis t puis: dolebit t ꝓteret de oi culpa cordis t oris t operis de oi indebito visu auditu gustu odoratu et tactu: de oi passu pedis ꝓtra dei honorē facto dolebit de oīb⁹ pctis simul t singulis singlariť t de maiorib⁹ magl ita q nullus pcti affectus remanebit i eo: t i volūtate dei ascēdēs eius bñplacito se totalit ꝓformabit: nihil denicz sui oīno i se reseruās. Tūc aūt cor pctōris est complurizatū t p hūilitatē dolorē t cōtritionē ad mima reductum: t tūc tale cor sit deo sacrificiū: sicut ps dicit: Sacrificium deo spūs ꝓtribulat⁹. Ad cognoscēdū aūt p manifesta sīg q sint corda ꝓtrita aut attrita: pōt similitudo poni de duob⁹ mōticulis q̄rū vn⁹ est ō frustis laterū coaceruat⁹: alt vo ē ō plurizatl laterib⁹ i mortario t malleis ferreis cumulat⁹. Si aūt mōs illoꝝ fractoꝝ laterū manu seu baculo hincinde moueat: rumorē excitat iuxta violētiā mot⁹: nec effigiē seu vestigiū retinebit: si qs crucē vel manū aut pedē amouēdo posuerit sup illū. At ecōtra de oibus cueniet de illo mōticulo laterū plurizato. Sic cor attritū t nō vere ꝓtritū remurmurat t recalcitrat monitiōib⁹ t obedētijs ꝓfessoris atqz obliuiscit statim t iniūcte pnie t satisfacere de pctis atqz oiuz correctionū prece ptoꝝ iniūctoꝝ a puido ꝓfessore. Signū ecōtrariū cordis ꝓtriti totū ē ꝓtrariū opari. Aduertendū est tñ q si hō dispōit se p attritionē et facit qđ in se ē: ds infūdit gram gratū facientem de necessitate p verā ꝓtritionē. Nō quidē de necessitate coactiōis s de necessitate imutabilitatl ex pīsumptiōe imutabilitatl sue et ordiatiōis sue q̄ imutabilit t liberalit ordinauit se daturū gram dei petēti: t q in se est facienti. Tñ Apoca.iij. Ego sto ad ostiū t pulso tc. vsqz ibi: cenabo cū illo t ipse mecuz. Et iiij. Regl.iiij. de vidua in mysteriū scriptū ē. Q filij offerebāt vasa t illa infūdebat. s. oleū qr diuina gra infūdit se ꝓpanti: ꝓpterea soli assistat q domū ñ ingredit nisi fenestra apiat

Articulus.ij. de triplici qualitate contritionis.

s Ecūdū mysteriū est de ꝓtritiōis q̄litate. Et de s pñs. subiūgit: Et humiliatū. s. sub diuino bñplacito et mādato cū pri⁹ diuinis ꝓcepti rebellio fuerit De q̄litate aūt ꝓtritiōis tria ad pñs ꝓsideremus. ¶Primo facilitatē. scō difficultatē. tertio ꝓtrarietatem.

Q facile ē libere volūtati adipisci contritionem. Ca p.j.

p Rimo ꝓsiderem⁹ ꝓtritiōis facilitatez. s. ex pte nra. Sicut enī scribit extra de reg.iu.c.j. Unūqđqz per q̄scūqz causas nascit p casdē dissoluit. Cū aūt pctm̄ p volūtatl actū. i. p displicentiā t dolorē q̄tū est ex pte nra tolli pt. Et cū hmōi dolorē hre semp sit in hois ptāte: ñ aūt hre dolorē sensibilē: iō ds nō requirit dolorem sensibilē de ꝓtritiōis necessitate s est de ei⁹ pfectione vt. j. patebit ſm Bonāuē. pe. t host. aliosqz doc. Ex his patet q̄ facilis ē ex pte nra ꝓtritionē hre q ex libera volūtate p cedit q̄ volūtate q̄libet libere pōt vti. Unde Ecci.xv. Ante hoiem vita t mors. Et iteruz in eo. c. ait: Deus ab initio ꝓstituit hoiem et reliq illū in mānu ꝓsilij sui.

Q magna atqz difficilis res est habere cōtritionē. qđ quidē maxīe p quinqz apparz. Ca.ij.

s Ecūdo ꝓsiderem⁹ ꝓtritiōis difficultatē. Licet in volūtatl libtate t rōnis electō ꝓtritiōis ꝓsistat: tñ ex altera pte difficilimū est hre vera-

UVA. BHSC. IyR_032

cem ꝓtritionẽ. Nã ſm Bonauen. in.iiij.di. xvj.ar.ij. Dolor ingẽtũ eſt diſplicẽtia rõnis i vera ꝓtritiõe mẽſurat ſm q̃titatẽ charitatis aut in compatiõe ad iniquos p amorẽ q̃diu in cordeẽ dñiuz vẽdicat ſibi i eo nec vnq̃ eſt ibi niſi ſit dña. Propterea ad h̃ q̃ alicꝫ habeat charitatẽ neceſſe ẽ q̃ ſup oĩa diligat deum etiã ſup ſeipſum: h̃ aũt fit cũ ꝑ nullo cõmodo vel incõmodo deũ offendere velit. Et h̃ intelligẽdũ eſt de diſplicẽtia rõnis. vñ tñ dz pctm̃ diſplicere rõni q̃ nullo pacto nullo cõmodo vel incõmodo velit ꝓſenſiſſe vel etiam ꝓſentire in ipſum qm̃ voluntas q̃ ex aliq̃ cauſa ꝓſentit in culpa iuſta mime eſſe poteſt. Propterea ſicut nõ eſt neceſſe hñtẽ charitatem velle mori ꝑ chriſto ꝙ in caſu i q̃ vel oportet ipſum amittere charitatẽ vel corporeã vitam tũc teneꝫ magꝭ mori ꝑ chriſto q̃ amittere charitatẽ: ſic in ꝓpoſito intelligẽdũ eſt ſm eum. Ex his apte elici põt q̃ q̃ ꝓterit principaliter ꝓpt timorẽ inferni ⁊ nõ ꝓpt amorẽ dei nõ eſt in ſtatu ſalutis: qz nõ dolet amore dei ſed amore ſui: vt ⁊ ſi ceſſaret dãnatio ex ꝓpetrata culpa ceſſaret ⁊ ꝓtritio illa. Sz ſm Sco. in.iiij.di.xx. licet ad verã ꝓtritionez ꝓcurrat timor humiliãs dz tñ ꝓcurrere amor inflammans: vñ ⁊ ſi in pctõre injũgiet timor pene ſu peruenies tñ amor talẽ timorẽ dz repellere ſicut.j. Joh.iiij. ſcriptũ eſt: Timor nõ eſt in charitate ſ̃ pfecta charitas foras mittit timorẽ. Et ad h̃ ptz exẽplũ ſan. Aug̃l. lib.xiiij. de ciui.dei.c. Qz ſicut q̃ volum⁹ ſuere vl ꝺuos pãnos diuerſos iũgere habem⁹ acum et imponim⁹ ſericũ vel ſerici filũ ſicꝫ ſuimus ſ̃ demũ remouet acus filo ſerici remanẽte Sic ad ꝓiũgendũ deũ ⁊ aiam pctõris requirit acus id eſt. dei timor ⁊ inferni horror q̃ velut acus compũgat animũ pctõris ⁊ dei amorẽ. q. filũ ſerici introducat. Quis nẽpe duob⁹ ꝺs ⁊ anim⁹ pctõris ꝓiũgũt: ⁊ tñ ſmanz amor. q. ſerici filũ qz charitas nũq̃ excidit: vt dr .j. Cor. xiij ſed acus. i. inferni timor introducẽs amorez ceſſat. Richar. q̃ ꝺ me. vil. in. iiij. di. xx. q. ſ. q̃nq̃ dicit oĩno eſſe neceſſaria ad ſalutẽ. Primũ eſt efficax dolor de ꝓteritis culpis. Scõz ꝓpoſitũ cauẽdi a mortalib⁹ in futuro. Tertium ſi poſſibile ẽ ꝓfeſſio vera. Quartũ ꝑ poſſe ſatisfactio iuſta. Quintũ aũt qꝺ cetera gr̃a reddit eſt q̃ h̃ oĩa principaliter moueant amore dei nõ ꝓpt timorẽ inferni. Et ad h̃ etiã Aug̃u. de pe. di. ij. c. nullus. Ex his ergo aperte patet q̃ difficile ſit hñe verã ꝓtritionẽ. Deſcẽdere tñ ad hãc penã vel ad illã homines nõ tenẽtur: imo ſtulte faceret ſi q̃s ſeipſum vel aliuz nimis ſollicitaret ſup hmõi ꝑticularib⁹ peniſ huius opiniõis ẽ Tho. Jnno. et Hoſt.

Vñ hec cõtrarietas facilis et difficilis contritionis ortum ſumat. Capitulum.iij.

Tertio conſiderem⁹ ꝓtritiõis ꝓtrarietatẽ. Adirũ cq̃dẽ eſt de ꝓtritiõe videre tantã oppoſitã ꝓtrarietatem. ſed facile q̃s aduertit ſi ſpũs ac carnis oppoſi tam naturã penſet. Ex pte nanq̃ ſpũs facile eſt ꝓtritionẽ hr̃e: ex pte vo carnis difficile: dicente dño Mat. xxvj. Spũs qꝺẽ ꝓmpt⁹ eſt caro aũt infirma. Et Gal. v. aplus ait: Caro concupi. aduer. ſpi. ⁊ ſpiri. aduer. car. hec enim ſibiinuicẽ aduerſant vt non q̃cũq̃ vultis ita faciatis. Cũ igit caro magis ſpũi dñat: ſicut in hoib⁹ carnalib⁹ laſciuis atq̃ mũdanis: tãto ꝓtritio difficilior ẽ ⁊ ecõuerſo cũ in vera cõtritione ſpũs dñet carni. Luz igit rõ in hoie triũphalit dñat queda pax int ſpm̃ ⁊ carnez regnat: vñ in vera ꝓtritiõe rõ ſubijcit deo et caro ſubijcit rõni. De his duab⁹ ſubiectionibus ps̃ ait: Misericordia ⁊ veritas obuiauerũt ſibi. ſ. in ſubiectiõe rõnis ad deũ. Juſticia et pax oſculate ſunt. ſ. in ſubiectione carnis ad rõnẽ: ⁊ ſic vñ veniat h̃ ꝓtrarietas manifeſte apparet.

Articulus. iij. de triplici gradu vere contritionis.

Tertiũ myſteriũ eſt de ꝓtritiõis q̃titate. Et ꝺ h̃ ps̃. ſubdit: Deꝰ ñ deſpicies ſ̃ large appreciaris. Unde triplicẽ vtilitatẽ ſequit cor ꝓtritus ſm q̃ triplex ꝓtritiõis gr̃ꝺus diſtingui poteſt Prim⁹ ẽ ꝓtritiõis ſufficiẽtis. ſcõs ẽ ꝓtritiõis eminẽtis. tertiꝰ ẽ ꝓtritiõis exuberãtis.

De cõtritiõe neceſſaria ad ſalutẽ que tria in aĩa opat. Cap.j.

Prim⁹ ingẽs ꝓtritiõis gr̃ꝺus dr ꝓtritionis ſufficiẽtis q̃ ſicut ex pceden tib⁹ patet ẽ vera diſplicẽtia rõnis p quã oĩa crimĩa remittunt: ⁊ h̃ ẽ neceſſaria ad ſalutẽ. Tria ſiqꝺem efficit i aĩa ꝓtritio h̃. Primo purgationẽ. ſcõo ſanationẽ. tertio viuificationẽ. Primo enim ꝓtritio h̃ ncẽria ad ſalutẽ i aĩa opat purgatõnẽ. Jn cuius myſteriũ ſcribit. iij. Regl. v. q̃ inq̃t heliſeus ad naamã ſyrũ. Vade ⁊ lauare ſepties in iordane. Jordanis nẽpe riu⁹ iudicij interpr̃atur p quẽ qꝺ aliud pueniẽti⁹ deſignat q̃ cõtritio lumioſa q̃ q̃ſi ad modũ riui mẽtẽ illũinando atq̃ diſcutiẽdo irrigat gr̃a ſaluatoris atq̃ emũdat illã a q̃cũq̃ ſorde maculatã culpe. Hec ſiqꝺẽ ſepties lauat cũ ꝓſcia pctõris a

UVA. BHSC. IyR_032

septēplici mortali culpa purgat. Sic euenit magdalene de q̄ sicut dr Lu.x. et Mar.xvj. septē demonia.i. vniuersitas pctōrum ejecta sunt. Scdo vo ptritio opat sanationē. Maz dñs aduenīēte ptritiōe sanat in aia vulnera pctōz. Un̄ ps. de ipso ait: Qui sanat ptritos corde t alli. ptri. coz. Discat pctōr prudens ab ipsa natura cerui: de q̄ Isido. ait: Qz cuz vulneratū se sentit currit ad mōtes t ibi herbas amaras q̄rit atq; comedēs illas curat: vulnera t sagittas a se expellit. Sic pctōr cuz ps. dicat Leuaui ocu. me. in montes. i. i sanctos p subsidio impetrādo: vñ ve. aux. mihi Ab ipsis q̄dē p supplicationē ac coz imitatione querat herbas amare ptritiōis: a qb⁹ expellunt sagitte tēptationū t curant vulnera pctōz. Tertio vo ptritio opat viuificationē. Ex ea nāq; aīa reducit a morte culpe ad vitā gre. In cui⁹ mysterū Esa. xxxviij. dr ezechias exēplū patet q̄ cū audisset ab esaia: Dispone domui tue qz morier̄. s. corpalit t non viues spūalit: ppt ptritionē ei⁹ atq; fletū nō tm̄ vitam spūalē psecut⁹ ē s etiā vite corpali illi⁹ qn decim āni supadditi sunt.

De eminēti cōtritiōe que tm̄ nō est necessaria ad salutē sed ex consilio suadetur. Cap. ij.

s Ecūdus ptritiōis g̃d⁹ ptritio eminens siue abūdās denoiat. Et talt ptritio nō solū est displicētia rōnis et volūtat̄ s etiā passio affectiōis in sensualitatē resultans. Talis autem dolor sm Bonauē. in. iiij. di. xvj. nō est necessari⁹: nec ē in ptāte hūana. Talis inq; dolor nō sequit amorē s sequit affectionē t affectio experimētalē cognitionē t delectationē. Et nō oēs hñt experiētiā diuine delectatiōis: iō non oēs ita sensibilit dolēt de pctis suis. Igit q; hō magi doleat de pctis suis q̄z de amissione dulcissimi filij vel tot⁹ subē sue vel patrie et sanitat̄ t libtat̄ vel ppie vite vel parētele t oium tpaliū bonoz: h̄ q̄dē pfectiōis ē t congruū nō aūt obligatiōis t necessarium. Ad hāc nō p̄cipiēdo s horrādo inuitabat Hiere. c. vj. di. Luctū vnigeniti fac tibi plāctū amarū. Amaro q̄dē luctu pfigit coz mulier̄ cum vnicū filiū pdit: q̄z tom agi hō q̄ solū vnicū spiritū hz p q̄ alterū nequaq; ponere pōt amaro luctu lachrymari dz qnē vtiq; pdit cū mortalit deū offendit. Hoc luctu amaricabat coz pphete dicēti: Fuerūt mi. lachry. m. pa. die ac noc. dū dr mi. q̄ti. vbi est ds tuus.

De summo t perfecto contritionis gradu. Cap. iij.

t Erti⁹ ptritiōis g̃dus ptritio exuberans dicta ē. Sicut enī ex p̄cedētibus patet ptritio pōt excusari ex pte rōnis t ex pte affectionis. Ex pte q̄dē rōnis a charitate causat displicentia culpe: t h̄ ē ad necessitatē sicut p̄dictū est. Ex parte aūt affectiōis causat dolor sensitiu⁹ in corde: t h̄ ē ad superogationē. Ex vtroq; autem mō pōt ptritio tm̄ intēdi t augmētari q; ois pena quā hō meret ex culpa in p̃nti seculo vel in futuro ei plenarie remitteret a deo: q̄ q̄dē est maximū donū paucisq; pcessum. Un̄ de h̄ Hiero. ait: Qz lachryma extinguit infernalē ignē: quē tota aq̄ nō extingueret oceani. Et Bern̄. O hūilis lachryma: tuū est regnū: tua ē potētia: ante pspectū iudicis nō vereris accedere sola: si intraueri q̄cq̄d petieris obtinebis: accusantib⁹ silētiū imponis: de ore principis sniam rapis: q̄d plura vincis inuincibilē supas oipotētē. Exēplū patet i magdalena Lu. vij. de q̄ dñs ait: Remittunt ei pcta multa: qm̄ dilexit multū. Ecce remissio culpe ex charitate q̄ in rōne displicētiā generauit. j. Pe. iij. Charitas opit multitudinez pctōz. Deinde iterū ait: Remittunt tibi pec cata tua: bis replicās Remittunt: vt in primo indicet remissionē culpe: in scdo vo ostē dat remissionē plenariā pene. ppt que duo ei in fine pclusit di. Vade i pace. s. t ppt mūdationē pscie t ppt amotionē pene. Idez q̄z ptigit de latrone cui Lu. xxiij. dñs ait: Amē dico tibi: hodie mecū eris i padyso. Cū q̄ ad illa etna gaudia mīficordit nos assumat: q̄ huic latroni ita cito tā largaz miam fecit dñs ihesus christ⁹: q̄ cū p̄re t spūsctō viuit t regt in secula seculoz Amen.

Feria. iiij. post primā dñicam in. xl. de duodecim piculis que supueniūt pctōrib⁹ in vltio fine Sermo. xiij.

Jūt nouissima

f hois illi⁹ peiora priorib⁹ Mat. xij. Noticia sicdē est diuini verbi atq; cuiuslibz gre: vt illis q̄ digne suscipiūt illa puertant in bonū: Illis aūt q̄ illa respuūt puertant in malū: sicut de se dñs Jo. ix. c. ait Ego aūt in iudiciū veni i mūdū: vt q̄ non vident videāt: lumē. s. gre acceptātes: t q̄ vident id est. videt eis eē videtes ceci fiāt: veritatis lumē. s. respuētes. Ex his igit aptissime patet q; q̄ audito q̄ seueritate pctōres i extremo

UVA. BHSC. IyR_032

iudicio punient nō ꝓterit ꝛ emendat sicut in ꝓcedēti sermōe demōstratū est: necesse ē ei vt impio corde obstinatissime indurer non tm̄ diu viuit: verūetiā cū ad vite extremū venit: sicut in verbo ꝓallegato apte dīs manifestat cū ait: Fiūt nouissima hoīs illi⁹ peiora ꝓrib⁹ In qb⁹ vb qnta. i. expaueſcēt religiosita⁹ mō strat ꝙ quā ꝓsiderat hō prudēs picta q̄ in tali extremitate iminēt pctōr atq; expaueſcit pō derās q̄ insana sit impenitētiū vita. De periculoso igit statu cor q̄ diu male viuēdo vsq; ad extremū vite sine pnia pseuerāt disseram⁹ Loco aūt extremū in illis q̄ ex causis euidē tibus iudicādi sunt morti ꝓpinq̄ fm causas inferiores opantes vt in plurib⁹: vtpote i infirmitate qñ iaz ad gradū desperatū attingit iudicio medicor vel in alijs piculis: vt in sub mersiōe aque qb⁹ statim iminerz piculū mor tis. Licet etiā satis extremū piculū sit in pctis diu vixisse ꝛ cū graui infirmitate venire alca pozale maxie tpe pestis de q̄ fm gdū suū eti am intelligēdū est. Tales nāq; xij. picula di gno dei iudicio incurrūt ex qb⁹ difficilimū ꝛ q̄si impossibile ē aliam euadere cū salute. Et ꝺ talib⁹ ponam⁹ q̄ttuor picula ꝑma. Primū ē passionū alteratio ꝛ terribilis vexatio. scōz ē charitatis priuatio. tertiū pctōr habituatio. q̄rtū seruilis ꝺditio. Addant alia q̄ttuor pi cula duriora. Primū est diaboli impugtio. scōm rpaliū intricatio siue occupatio. tertiuz naturaliū gr̄arū ꝓsumptio. q̄rtū a deo elon gatio. Supaddant alia q̄ttuor. Primū virtu tū ꝛ btōr abomiatio. scōm mēt alienatio et alteratio. tertiū iusta a deo ꝛ a mūdo derelic tio. q̄rtū ꝛ vltimū tpis ablatio ꝛ cessatio.

Articulus prim⁹ de .iiij. piculis graubus que pctōrib⁹ imminēt ī extremis. Et primus est q̄ ne possit vere cōteri a diuersis simis passiōib⁹ alterat. Cap. j.

Primū q̄dē piculū est passionū alteratior terribil⁹ vexatio. Adest ei ī tali pctōris extremitate insensibi lita ꝑte maxim⁹ dolor ꝛ cruciatus: vel maxim⁹ timor vel q̄ñq; vterq; simul. Et vtraq; passio vehemēs nata ē impedire libe rū arbitriū ꝛ vsum libere rōnis ꝛ volūtatis. Et hz oēs iste q̄ttuor passiōes rōnēr mētē ho minis habeāt alterare. Attñ ꝯz Aug⁹. li. lxxx iij. q. q. xxxvj. passiōes causate a tristabilibus pl⁹ mouēt q̄ passiōes causate a delectabilib⁹ Et nihilomin⁹ delectatiōis passio vehemens qñq; etiā impedit totaliter vel fere vsum rōnis hūane: vt ait Aug. li. de ciui. dei. c. Qto igit priuabūt vel alterabūt ampli⁹ vsum rōnis tristabiles passiōes doloris videlz ꝛ ti moris. Act⁹ aūt displicētie de pctō ad hoc q̄ sit sufficiēs ad verā pniam siue intrinsecā solaz seu ad sacri pnie dignā susceptionē necessa rio reqrit vsum liberū rōnis ꝛ volūtatis q̄ q̄si impossibile videt tali adesse. Si ꝺo dicas q̄ dolor vel timor q̄ mētī hoīs inest nō totaliter impedit intellectū vel volūtatē: pcedo q̄dem Multū tñ impedimēti ꝓstat ꝛ p ꝓseqūns remis sus vt impfect⁹ vsus intellect⁹ ꝛ volūtatis tūc pōt haberi q̄ vix sufficit ad sufficiētē displicē tiam ꝛ req̄sitā ad pniam verā. Hoc piculū tā git Aug⁹. de pe. di. vij. c. nullus. di. Nullus expectz qñ peccare ñ pōt arbitrij ei q̄rat libta tem vt delere possit cōmissa non necessitatē. Qui pri⁹ itaq; a pctis reliquit q̄ ipe ea reliq̄t nō ea libere ꝑ q̄si necessitate ꝺdēnat. Tāt⁹ nē pe aliq̄ sensitiu⁹ dolor oppimit ꝛ cruciatus mēbra coartat q̄ vir hō aliud cogitare valet Vñ Greg. inq̄t: Tāta ē vis doloris q̄ alibi ñ pt ferri vis cogitatiōis. Probat etiā h̄ p exē plū. Sit q̄ habeat dilectissimū filiū suū p ocul⁹ suis ad mortē horribilē ꝓpatū vicinūq; habe at infirmū de cui⁹ incōmodo nihil vel modi cum cogitat nec etiā añ oculos suos hz quid mirū si dilectū filiū quē añ oculos suos tenet recogitat ꝛ infirmi obliuiscit quem nō videt nec diligit multū. Sic in ꝓposito sensual⁹ ap petit⁹ ꝛ carnal⁹ amor ē fili⁹ dilect⁹ quem pctōr cruciatū in tormētis añ oculos suos hz: Ab sens vicin⁹ modicū q̄dē dilect⁹ ē ꝛ ipse ꝺs seu ꝓpri⁹ spūs cui⁹ pctōr obliuiscit: dū angustiā ti dolore ꝛ timore cōprimit. Si aūt vicinum spm̄ suū intelligere volum⁹ cui⁹ etiā tūc obli uiscit. testimoniū ab Aug. habem⁹ in sermo ne Innocētū dicēte: Hac aiaduersiōe pcutit pctōr vt mortēs obliuiscat sui q̄ dum viueret oblitus est dei.

Secūdū piculuz est q̄ huiusmodi pctōres in terribili bello mortis inermes sunt qr charita te ꝛ ceteris virtutibus sunt priuati. Capitulum. ij.

Secūdū q̄dē piculū pctōri iminet i extremis qō ē charitatis siue dilectiōis priuatio. Ad h̄ enī vt pctō rū displicētia sit q̄ta deo necesse ē q̄ sit debite circumstāciata ꝛ maxie circūstā tia prīcipij ꝛ finis h̄ ē q̄ sit volūtaria ꝓp̄ deū sicut de sene penitēte ps̄ ait: Volūtarie sacri ficabo tibi ꝛ cōfitebor nomi tuo dñe qm̄ bonus est. Et

UVA. BHSC. IyR_032

Aug⁹. in ꝓdicto.c. nullus inqt: Scriptuz est neminē sine charitate saluū eē: nō itaqꝫ in solo timoze viuit hō. Quem ergo penitet sero oportet nō solū deū timere iudicē sed iustuz diligere nō tm̄ penā timeat sed anxiet̄ ꝓ gloria. Ex verbis igit̄ Aug. patet qꝫ licz hō time at penā timozi tm̄ ꝓponere dz charitatē diuinā. Sed difficile ē in tali extremitate hꝰ hūc actū hac principali circūstātia intentionatuz et regulatū. Et ꝫ maxime ppt̄ duo. Primo qꝫ timet infernū: nā qui vsqꝫ tūc fuit impenitens nō videt̄ tūc a seipso extoꝛqꝛe displicēti am nouā pctōꝫ suoꝫ nisi timoze iminēti pene nō charitati diuine. Presumit̄ eni qꝫ si remotus eēt a pena sicut pri⁹ nō extoꝛqꝛet a seipso displicētiā illā sicut nec etiā pri⁹. Secundo qꝫ timet mortē. Mā saltē aliqd simpliciter inuolūtariū videt̄ causa isti⁹ displicētie. s. expectatio morti ꝓpinque: moꝛs eni ista inuoluntaria ē: ꝫ qꝫ nō sit nisi ex suppositiōe cuiusdam inuolūtarij nō simplicit̄ volūtariū dici pōt sicut ꝑ exēplū patet. Nō eni oino volūtarie ꝓijcit ꝙs merces suas i mari nisi ex suppositiōe cuiusdā piclitatiōis quā nollet: qđ ātt fit nisi sit volūtariū nō est multū acceptabile illi cui fit: qꝫ nō videt̄ ppt̄ ei⁹ amoꝛē fieri. Claret igit̄ ex iam dictis qꝰ durū ꝫ arduū est qꝫ talis deū sup oīa amet quē antea sup oīa odiebat. Exēpli causa. Si ꝙs foret cordialis amic⁹ regis ḡnate naturalit̄ tm̄ subdit⁹ regi arrogonie ꝫ faueret iuxta posse regi ḡnate atqꝫ noceret toto conaie regi arrogonie: ꝫ in hac inimicitia pseueraret ꝑ ānos: ꝫ supuēirz casus qꝫ rex arrogonie caperet eū multisqꝫ cruciatib⁹ toꝛqꝛet illū nōne q̄si impossibile esset et incredibile qꝫ capt⁹ talis verteret amoꝛem ad regē arrogonie totoqꝫ coꝛde eū diligeret sup cūctos hoies toti⁹ oꝛb: sup socios super amicos sup filios ꝫ ceteros ꝙsanguineos suos. Insup addat̄ qꝫ eū specialit̄ diligeret qꝫ eū captiuum teneret ꝫ cruciaret: ꝫ ecōuerso auerteret amoꝛē suū a rege ḡnate ꝫ illū oderet sup oēs hoies mūdi quē tm̄ prius dilexit nullamqꝫ causam dederit ei ō nouo odio generādo. Sic vtiqꝫ in ꝓposito eēt de rege ꝫo dño iesu christo ꝫ eius aduersario infernali atqꝫ de hoie pctōꝛe in extremis agēte predicto modo. Det̄ etiam in exēplū alter q̄ in furto a q̄dā iusto iudice comꝑēsus ē pseuerauitqꝫ longo tpe in furādo: finalit̄ iusta sentētia ꝓdēnat̄: ad moꝛtez ducit̄ ad patibulū qđ añ se ꝓspiciēs lachꝛymabilit̄ veniā poscit dicens se imposterū similia patratuꝛ. Quis estimabit ꝫ illū dicturū amoꝛe reipublice vel iusti dñi aut iudicio ꝫ nō pot⁹ timoꝛe atqꝫ paꝛe moꝛtis? Sic est in ꝓposito de eo quē penitet in extremis.

Tertiū periculū est qꝫ mali habitus ꝫ cōsuetudines peccatoꝛ ne penitere valeat retinent peccatoꝛem. Capitulū. iij.

Tertiū piculū imminēs peccatoꝛi i periculo moꝛtis est peccatoꝛ habituatio. Nam habitus vsqꝫ tūc cōtractus multum ab actu penitētie retrahit peccatoꝛē. Hoc periculū tangit August. de pe. di. vij. c. nullus. vbi ait: Timendum est de penitēte sero: quem eni moꝛbus vꝛget ꝫ pena terret: ad veram vix veniet satisfactionē: Maxime cū filij quoꝝ maxime dilexit sint ꝑsentes vxoꝛ ꝫ mūdus ad se vocet multos solet penitētia serotina decipe. Intellige integre hec delectabilia esse ꝑsentia in se vel in fantasmatibus vehement̄ impꝛessa. Siue autem vno modo siue altero ex vehementia habitus ꝓtinuati multū inclinant ad se inoꝛdinate amandū: ꝫ per ꝓsequens magnam faciunt difficultatē ne sit sufficiēs dispositio ad culpe deletionē. Ampla eni ē via per quam piscis intrat in massam: letusqꝫ comedit inuentam escam: sed postea qm̄ vult inde exire nō potest. Sic euenit peccatoꝛi qui habitum vitioꝛum induit: ꝓpterea clamans dauid dicebat: Saluū me fac deus: qm̄ intrauerūt aque vsqꝫ ad animā meam. Infix⁹ suꝛ in li. pro. ꝫ non est substantia. Difficilius nē pe curatur antiquū vulnus: soꝛdesqꝫ inueterate magno abluuntur laboꝛe. Lana etiam iacens in tinctura difficile potest in coloꝛem album reduci. Manus insuper quas recentes nuces tinxerunt non paruo laboꝛe purgantur. Grauius etiam curantur soꝛdes et vulnera mentis qꝰ ventris. In huius autem mysteriū Prouerb. xxx. scriptū est. Tria sūt mihi difficilia. Via aquile in celo. i. superbus Via colubꝛi super petram. id est. auarus. et via nauis in medio mari. id est. luxuriosus. Ratio huius difficultatis est: quia super tales ruit maledictio illa: de qua pⁱ ait: Fiat ei sicut vestimentum quo operitur: ꝫ sicut zona qua semper ꝓcingitur. In hoꝛum autē figuram populus israel qui diu captiu⁹ fuerat siue steterat sub pharaonica seruitute ab ea difficiliter liberatus est: sicut in Exo. patz Nonne etiam pharaonem in peccatis inueteratum penis multiplicibus afflixit deus: et licet oꝛe sepius peniteret ꝫ populum se dimissurū spōderet tam̄ nunqꝫ vere penituit. vñ merito aia ꝫ coꝛpe interijt sic ꝓbꝛz aug⁹.

UVA. BHSC. IyR_032

Quartū piculū eſt q̄ ī tali extremitate pctā nō volūtarie ſed neceſſarie dimittunt. Cap.iiij.

Quartū piculuz eſt ſeruilis ꝯditio. Qto enī aliq̄s in coꝛpe minuſ eſt dñs ſui actuſ: tanto req̄rit intenſi oꝛ diſplicētia mentis ad b̄ q̄ ſit diſpoſitio ſufficiēs ad deletionē cōmiſſe culpe. Pctōꝛ aūt in extremis agēs min⁹ eſt dñs: qꝛ nullo mō eſt dñs actus exterioꝛis ad peccandum. Req̄reꝛet aūt ꝑm ſtrictā iuſticiā dei diſplicentie intēſioꝛ mot⁹ tam ad iuſtificationē eius q̄ ad iuſtificationē ſani: cū tñ vix poſſit habere eque intēſum. Hoc aūt pcnlū tangit Aug⁹. de pe. di. vij. c. q̄q̄. Age pniam dū ſanus es: ſi ſic agis dico tibi qꝛ ſecur⁹ es: qꝛ penitentiam egiſti eo tpe q̄ peccare potuiſti. Si vis agere pniam q̄n iam peccare non potes pctā te dimiſerūt nō tu illa: admin⁹ nō tu illa libere pctā dimittī ſicut facit ſan⁹. Et ī ō q̄tuz deficit in te de libtate tñ ꝑm rigoꝛē req̄rit in te intēſioꝛ mot⁹ quē vix vel nunq̄ poterit in talibus extremis aīa infelix hꝫe. Ad b̄ idem Aug⁹. vbi. s. c. nullus. Illi aūt q̄ cū potuerūt nunq̄ auerti voluerūt ꝓfitētes cū iam peccare nequeūt nec ſic facile acꝛunt qđ volunt. Sz dices forte tūc pctm̄ dimittit pctōꝛ. Reſpondet Aug⁹. vbi. s. di. Due ſunt res: aut ignoſcit tibi aut nō ignoſcit: qđ hoꝛ tibi futuꝛ ſit neſcio. ergo tene certū z dimitte incertum. Multi exēplū ſuſcipiūt a latrone cuiuſ et ſi fuerit ſera pnia tñ nō fuit ſera indulgentia. Nec tales auertūt q̄ nec ſimile de aliquo alio legit in tota ſacra ſcriptura. Et q̄ poſit⁹ ſit in ſummitate mōtis mie dei in figura hūani generis latrocinātī z ſola dei mia liberati. Inſup vt teſtat Adagī. i. iij. ſen. di. xx. in fi. c. j. Licet latro venā meruiſſet in fine de omni crimie nō tū dedit baptiſatī peccādi z pſeuerandi auctoꝛitatē. Hec q̄ttuoꝛ picula iam ꝑtacta ponit Sco. in. iij. ſen. di. xx. q. j.

Articulus. ij. de alijs quattuoꝛ piculis grauioꝛib⁹ que ſupueniūt pctōꝛib⁹ in vltio fine: z peccatū eſt qꝛ tūc maxie foꝛti⁹ quaz vnquā fecerāt ante a demonib⁹ impugnantur. Cap. j.

Primū ſiq̄dē piculū eſt obſeruātiū et inſidiantiū demonū impugtio. Scōm enī Greg. tāto diabol⁹ grauioꝛes tēptatiōes ingerit q̄ toma gis pctōꝛē appꝛopinq̄ri fini ꝓſpicit. Inſidiat enī in abſcōdito q̄ſi leo i ſpe. ſua. Inſidiat vt ra. pau. ra. pau. dū attra. eū. Vñ ſicut muri legus ad foꝛmē inſidiat muri: ita diabolus in fine vite z ꝑpe exitū aīe inſidiat pctōꝛi. Jō tali pctōꝛi Eccī. xj. c. ꝑcauet di. Attēde tibi a peſtifero. i. diabolo: fabꝛicat enī mala. ſ. culpe in vita ne foꝛte hoꝛa. ſ. moꝛtī inducat ſupte ſubſannationē impetuū. Si igit pctōꝛ ñ potuit impias tēptatiōes tolerare q̄n caderz q̄ſi erat ſan⁹: quō grauioꝛes tolerabit q̄ſi erit infirm⁹? Deridēdus vtiq̄ foꝛet q̄ iuuenis eſt et ſan⁹ z foꝛtis dicit ſe pugre nō poſſe: demū cum fact⁹ eſt ita debilis z infirm⁹ q̄ ſe mouere nō pōt petit campū certamis ingredi armaq̄ ſibi poſtulat dari. Maioꝛ vtiq̄ deriſio euenit hmōi pctōꝛi q̄ tpe tam piculoſoꝛ arto debilis z infirm⁹ ꝓtra inſidias z verſucias et violētias demonū pugre querit cuz ſicut ait apl's Eꝑh. vj. Nō eſt nob colluctatio marie tpe illo aduerſus car. z ſanguinē ſ ad pnā. z ptātes ad mūdi rectoꝛes tenebꝛarū harū: cōtra ſpūalia neq̄tie in celeſtib⁹. Itē apl's ꝑe. j. ꝑe. v. Vigilate ait: qꝛ aduerſari⁹ veſter diabolus tanq̄ leo ru. cir. q̄. quē deuo. cui reſi. foꝛ. in fide. i. in fideli mādatoꝛ obſeruatione in vita.

Secūdū piculū eſt cū hō ſe reperit intricatū mūdialib⁹ in extremis. Capitulum. ij.

Ecūdū piculū eſt tpaliū intricatio occupatio z affectio. Naturale q̄dem ē z expiētia b̄ clare oſtēdit q̄ ea q̄ verſant in menteviuētis verſantur etiā cōit in mēte moꝛtis. Dilexit in vita gloꝛiā z honoꝛes: faſtū z pōpas: dñationes z tyrānias videt eas q̄ tñ dilexit in ſe annihilari z verificari in eo qđ ſcriptū eſt Job xx. Si aſcēderit vſq̄ in celum ſuꝑbia eī⁹: z caput eius nubes tetigerit q̄ſi ſterq̄liniū in fine pdet: videbat enī pꝛi⁹ ineſſe ſibi rerū oīuz affluentiā natos ꝑficiētes ſeruos alacres fecūdos greges: hoꝛrea plēa: apothecas abūdare in vita ſanitatē: in ſanitate abūdātiā: i abūdātia pacē: in pace ſecuritatē: i ſecuritate felicitatē. Et iuxta pō. ſniaz: Quoꝛ filij ſic noplā. in iuuē. ſ. filie eoꝛ cōpo. circū. vt ſimi. tē. ꝓꝛomp eo. ple. eruc. ex b̄ i illud. Oues eo. fe. abū. i edi. ſ. bo. e. craſſe. Non eſt rui. ma. neq̄ trāſi. neq̄ cla. i pla. eoꝛ. Cōſpicit infelix pctōꝛ ſe derelinq̄ querē oꝛbatos filioſ q̄s tñ dilexit q̄ ꝑ eis aiaz ſuā donauit. Cōtemplaꝛ lachrymātē vꝛoꝛē parētes delitias z diuitias. O q̄tus doloꝛ: O q̄tus hoꝛroꝛ: O q̄tus

UVA. BHSC. LyR_032

aníme meroꝛ cū talis ꝓspicit his omnib⁹ bꝛe ui puncto in eternum ꝓuari quibus tm̄ inuisceratus ꝛ irretitus est. O quot anxietates: quot timoꝛes: quot pauoꝛes: quot innumerabiles ꝛ varie cogitationes a demonib⁹ a carne a mūdo a ꝓsuetudie mala ab ipsa ꝓpꝛia malicia sua in tali extremo ei⁹ ingerunt mēti. Jn ꝗrū ꝑsona Job. xx. inqt: Cogitationes mee varie succedūt mihi ꝛ mēs mea p diuersa rapit. Tūc expit illud Eccl. xlj. O moꝛs q̄ amara ē mēoꝛia tua. Et lamētabiliꝰ ꝓquerit cū pinguissimo agab. j. Reg. xv. q̄ dicebat: Siccine sepet amara moꝛs. s. dulcissimū mediū ꝑsens: videlicet mūdū q̄ est mediū int ꝓteritū seculū ꝛ futurū. Et ꝑs. ait etiā in ꝑsona illi⁹. Coꝛ meū ꝓturbatū est i mez fozmido mortis ce. su. me. Timoꝛ ꝛ tremoꝛ ve. su. me et ꝓtexe. me tenebꝛe. i. caligauerūt affect⁹ me os tenebꝛose mūdi delectatiões. Ecce talis pctōꝛ in tāto piculo ꝓstitut⁹ q̄d cogitat: q̄d disponit: q̄d deniq̄ in ei⁹ mēte versat: q̄d autez nisi ad qđ afficit. Maz lingua ſignificat locū doloꝛis. Exēplū Moui hoſem q̄ dū moꝛere tur ſicut i vita fecerat nihil niſi denarios nominabat clamabat furebat ſeruūq̄ vocabat di. Curre poſt talē qui ſoluit mihi talē mone tam falſam: porta mihi denarioꝛ burſaz dic tali q̄ trāſiuit termim⁹ ſolutiōis ſue: heu me talis in tot denarijs me decepit ꝛ inūeras tales demētias ſicut verſabāt in coꝛde ita eructabat ex oꝛe: teſte chriſto q̄ Matth. xij. ait: Malus hō de malo theſauro coꝛdis ſui ꝓfert mala. Moui etiā frēm q̄ a parētib⁹ cuuſdam magni diuitis req̄ſit⁹ q̄ illi diuiti i extremis agēdi pniam ſuaderet. Steterat nanq̄ vltra. xxx. ānos abſq̄ ꝓfeſſiōe: feſtin⁹ in ſolerti aio illuc religioſus acceſſit: hortabat blā da dulcedie illū ad dei amoꝛē ſanctūq̄ timorem aieq̄ ſue ſalutē: ꝛ ad ſpem magnam mie dei q̄ indigebat. Rūdet. Mtū aſcēdit centenariū pipis: fratre aūt ad verba ſalut⁹ redeūte rūdet. Et centenariū lane q̄tū valet? Adh fratre ad eadē verba redeūte rūdet. Sūt ne adhuc reuerſe galee de baruti: diu ſteterunt naues de aq̄ mota. Eſt ne bonū foꝛ de cyna momo ꝛ zucharo? Oh mercācie nihil hodie valēt. Jllo aūt ſemp ad ea q̄ viuēs amauerat linguā vertente ait frat: Dilecte mi frat volo q̄ his dimiſſis cū ſis in extremis: tā de anima tua pēſes ꝓfitēdo dño: te accuſes ꝛ miam ab eo hūili coꝛde poſtules. Tūc voce magꝝ ꝛ doloroſo clamoꝛe rūdit. Nō poſſum. nō poſſuz nō poſſum. q̄b⁹ dict⁹ cuz diabolo expirauit. Rōnib⁹ veritatib⁹ ꝛ exēplis tā patet verā eē ſniam ſaluatoꝛis Mat. vj. dicētis. Ubi ē the ſaur⁹ tu⁹ dū viuis: ibi ē ꝛ coꝛ tuū dū moꝛier⁹

Tertiū piculū eſt q̄ i extremis agēti nō tātū auferē gratia charitatiſſz gratie gratis date. c. iij.

Ertiū piculū eſt naturaliū gfaruz
r ꝓsumptio. Duo nēpe ſunt genera gfarū. Unū eſt gfe gūficātl q̄ eſt charitas. Alterū gfe gūtis date ad q̄s ꝓſeruādas ꝛ ꝓfirmādas Apocal. iij. in ꝑ hortat dñs di. Eſto vigilās ꝛ ꝓfirma cetera q̄ moꝛitura erāt. Solent nāq̄ vigilare debemus ne principalē gfam. ſ. charitatē pdam⁹ quā ꝛ ſi p moꝛtalē culpā pdiderim⁹ ſubito cetera q̄ moꝛitura erāt. i. gfas gūtis datas ꝓfirmare debem⁹ q̄ fit vt ait pē. Uiuēs viuens id eſt. viuēs ꝛ ſan⁹ ꝓfitebit⁹ tibi. O ſumme clemētie ds: licet eni gfa iuſtificās ſubito ꝛ totā ſimul hoie ſe auertēte a dō auferat: dona tū ꝛ gfe gūtis date paulatim decreſcūt duz hō impie viuit. Jn extremis aūt agēti ꝛ marie pctōꝛi auferunt. Et ꝑ ex eidētiſſima diuine mie ꝛ iuſticie diſpēſatiōe ſapiētiſſime oꝛdinatur vt ex ea pte q̄ gfe minuūt ꝓtinue cōmine tur iuſtitia dei q̄ peniteat pctōꝛē in extremis agentē: ꝛ ex alia pte q̄ gfe nōdū oīno ablate ſunt iuuenē ad pniam ꝓficiēdam. Tū Eccls xij. c. inqt: Memēto creatoꝛiſ tui in die iuuētutis ſue: ꝛ poſt dic: anteq̄ veniat. ſ. in extremis tenebꝛeſcat ſol lumen ꝛ ſtelle ꝛ luna ꝛ reuertatur nubes poſt pluuiā. Claria ſunt gfarū gūtis datarū genera: q̄dā mētales videlicz intellect⁹ bon⁹ ꝛ clar⁹ volūtas liberaꝛ memoria firma. Hec ſunt velut ſol lucēs in intellectu: calens i volūtate: ꝛ vigens in memoria De q̄ ſole cū hō eſt iuuenis ꝛ ſan⁹ inqt Eccl. xlij. Sol illumināns p oia reſpexit: lumē eſt cō ſciētie ſcintilla. De lumine ꝑs. ait: Sigtū eſt ſup nos lumē vult⁹ tui dñe. Stelle ſunt ſenſus nri tam coꝛpales q̄ ſpūales: de q̄b⁹ Baruch. iij. Stelle dederūt lumē in cuſtodijs ſuis. Luna coꝛp⁹ nrm denotat ſiue appetitum nrm carnalē mutabilē velut luna: de q̄ Eccl. xxvij. Stultus in luna mutat: q̄ oia in vltia infirmitate tenebꝛeſcunt diuino q̄ iudicio fit vt tanto maioꝛ in mēte ꝓcēptoꝛis fiat cecitas q̄to maioꝛ p̄cedētiū gfarū fuit pꝛ⁹ in mente hūana claritas. Hec aūt cecitas in nube notatur. Jn iugib⁹ eni imbꝛib⁹ ſpiſſioꝛ ſemper nubes eſſe ſolet q̄ poſterioꝛē. ſic ꝛ q̄to imbre gfe iugioꝛ irrogauerit coꝛp⁹ ꝛ mētē tanto cecitatis nubes q̄ ꝓcēptā gfaz ꝓſequt ſpiſſioꝛ erit i extremis. Propꝛea nos hortat apls. ij. Corinth. vj. di. Hortamur vos ne i vacuū gfaz dei ꝛcipiatl. Et Eccs. iij. Dia tpl hūt: q̄ tps ſe

UVA. BHSC. IyR_032

minādi ꝛ tps metēdi: in vita ſeminat hō ꝛ in morte metit. Unde ꝓuerb⁹.xx. Propt frigus piger arare noluit: mēdicabit in eſtate. Stultus eēt agricola q̄ nagnā ſparet meſſez in eſtate ſi nihil ſemiaſſet in hyeme. Unde ij Cor.ix. Qui parce ſeminat parce ꝛ metet. parce ſeminat q̄ in vitijs enutrit. Uſi in extremo parce etiā de virtutib⁹ metet. Et ſubdit ibidē: Et q̄ ſemiat in bñdictiōib⁹. i. q̄ virtuoſe viuit de bñdictiōib⁹. i. virtutib⁹ ꝛ metet Et Gal. vj. Que ſemiauit hō h ꝛ metet: qm̄ q̄ ſemiat in carne ſua. i. carnalit viuit de carne ꝛ metet corruptionē: q̄ aūt ſemiat in ſpiritu ſancto de ſpū ſancto metet vitaz eternam.

Quartū piculū qz ī extremis inſenſat⁹ pctōr ſe repit a deo elōgatum ꝛ ſurdum. Cap. iiij.

Uartū piculū eſt a deo elongatio.

q In q̄libet eni pctō mortali elongatur hō a chriſto plus q̄ꝫ p mille dietas. Uſi Geñ.xj. Cū pficiſcerentur de oriēte inuenerūt campū in terra ſennaar ꝛ habitauerūt in eo. Oriēs vtiq̄ chriſt⁹ eſt: teſte zacharia Luc.j. q̄ ait: Uiſitauit nos oriens ex alto: ab iſto oriēte recedētes habitant in pctōꝝ fetore. Sennaar interp̄tat fetor vel excuſſio dentiū: ꝛ denotat fetentē ꝛ vitioſam vitā quā qui ſequit excutiunt ei dentes q̄b⁹ maſticare poterat opa dei ꝓpt q̄s neceſſe ē ei interire fame. Et de h̄ pſ. ait: Qui elongant ſe a te pibūt: pdidiſti oēs. i. perdes oēs q̄ ſtulte pſeuerant fornicant abs te. Hic eſt filius pdig⁹ de q̄ Lu.xv. ſcriptū eſt. Qui pegre pfect⁹ eſt in regionē longinquā. Naz vt ait pſ. Longe a pec. ꝛ maxie in pctis pſeuerantib⁹ ſalus. Oz igit ita a deo ſunt elongati difficili⁹ audiūt deū clamātē. Clamat ad pctōrē q̄tidie deus vocat pulſat. Uſi pſ. ait: Deus deoꝝ dñs locut⁹ ē ꝛ vo. terram. i. nos hoieſ: clamās illud Ihiere. xxij. Terra. terra. terra. audi ſermonē dñi. Ecce ītia pctōris citatio. Prima ē natural corruptio ſicut in pcedenti piculo patet. Scda ē accidētal infirmitas. Tertia eſt pemptoria. ſ. ipſa extremitas vite. Propterea admonet tales dñs Deut. xxxij. c. di. Audiat terra verba oris mei. Et licet dñs q̄tidie ꝓtemnat ab eis: tñ nō dedigt nec vocare deſiſtit. Propterea pſ. ſubdit: A ſol ortu. i. ab infantia in q̄ puer naſcit: ſol iuſticie p baptiſmū vſq̄ ad occaſum. i. vſq̄ ad mortē in q̄ occidit eis ois ſpes gſe venie et glorie. Cū ergo dñs vocauerit terrā ſi nō venit nō eā ignorātia excuſabit ſ ꝓtumax malicia accuſabit: dicēte dño Joh. xv. Si non venſſem ꝛ locut⁹ eis fuiſſem: pctm̄ non hſent. vſi tales nō ignorātes ſ rabidi ꝛ furibundi a pſ. dicunt cuz ait: Furor illis. ſ. tpe extremo ſm ſimilitudinē ſerpētis. ſ. vulnerati ſic aſpidis ſurde ꝛ ob. au. ſuas. ſ. terra. i. terrenoꝝ amoꝝ ꝛ cauda. i. vana ſpe longioris vite ne audiat dñm ſe vocantem.

Articulus. iij. de quattuor vltimis grauiſſimis piculis ſuperuenientib⁹ pctōrib⁹ in vltimo fine. Primū eſt q̄ oēs virtutes et gratias tanquā vitia ꝛ errores tales abominant. Cap. j

Rimū piculū eſt virtutū ꝛ bonoꝝ

p abomiatio. Amaritudo eni ſpūalis ꝛ diutine infirmitatis videlicet pctī inueterati q̄ maxie i extremo ſentit: facit oēs virtutes ꝛ ſpūalia dona deſipere: imo odioſa ſentire: ita vt in his que dei ſunt vez videat falſum ꝛ falſum vez: bonuz videat malū ꝛ malū bonū: dulce videat amarū ꝛ amarū dulce: q̄ oia in vtutib⁹ ꝛ vitijs tales expiri ꝓtingit iudicio iuſti dei. Et h ē maledictio in q̄ ꝓnumerat dñs p Eſa. v. di. Ue vob q̄. ſ. tpe vltimi finis dicitis malū bonū: et bonū malū: ponētes tenebras lucē: ꝛ lucē tenebras: ponētes amarū dulce: ꝛ dulce amarū. Et licet q̄ñq̄ talis fundat lachrymas: tunc dat pect⁹: miam poſcat adhuc ſunt dubia h ſig̃. Uſi Aug⁹. Qui differt penitere vſq̄ i finē vir aut nunq̄ bñ penitet: quia q̄ credit vera eē ꝓtritio mortis ē inſtātis exaſperatio

Secūdū piculū eſt qz taleſ in maiori periculo ſepe amentes fiunt. Capitulum. ij.

Ecūdū piculū eſt mētis alienatio.

s Alienat eni in talib⁹ mēs multis oppreſſa vexatiōib⁹. Ihinc etenim vexat doloꝝ inde mortis expectate ꝛ nō expectate timoꝝ: hinc pctōꝝ ſeruitus inde tēptātes demōes: illinc mūdi affectiōes et intricatiōes: pdit ſenſum: amittit mēoriaz nihilq̄ min⁹ curat q̄ꝫ ꝓpriā aiaz. Propterea pſ. de talib⁹ ait: Nō eſt i morte q̄ memor ſit tui: ꝛ p ꝓfeq̄ns nec etiā ſui: in inferno aūt q̄s confitebit tibi. q. d. nullus: ſicut. q. nullus pctōr hmōi i morte recordat tui Dek exēplicā q̄ alicq̄s fuerit ꝓcurator alic⁹ dñi p q̄ttuor ānos ſicq̄ fuerit imprudēs q̄ nihil notauit vel ſcripſit de ſibi cōmiſſis in toto tpe illo. Die tñ ab illo expectata vocat eū dñs q̄rēſ oino videre et audire compotū ō his que geſta ſunt per

UVA. BHSC. IyR_032

eum ⁊ importune ꝓtra eum agit di. Redde rationē villi .tue. Statuit ſpaciū vni⁹ diei vt vnius hore cogit ille reddere rationē. Nunquid reddet oium geſtoꝝ pure compotū bonum integrū ⁊ clarū: vere credo q̄ nō: quia oium non poterit recordare. Sed dices ad impoſſibile nemo tenet: peccatoꝝ ſuoꝝ ſi recordatur: deus miſerebit eius: de his q̄ memoria tenet ꝓfitebit. Ad hoc rñdet Aug⁹. de pe. di. vij. c. q̄ di. Si quis poſitus in vltima neceſſitate ſue egritudinis voluerit accipere pniam ⁊ accepit ⁊ moꝝ recōciliat: ⁊ hinc vadit fateor vobis non illi negam⁹ q̄ petit: ſed non p̄ſumim⁹ q⁊ bene hinc exit. Si ſecurus hinc exierit ego neſcio pniam dare poſſumus: ſecuritatē ꝺo non. Ratio hoꝝ eſt q⁊ ſeipſum coegit p anime ſue negligentiā ſuorum crimina reminiſci non poſſe: ⁊ ſue ꝓſcientie ignorantiā craſſam ⁊ ſupinaz habere q̄ hoiem non excuſat: Teſte apl̄o. j. Coꝝ. xiij. Qui ignorat ignorabit. ſicut ſi quis ſe p altiſſimam turrim p̄cipitaret ſi dū deſcēderet ſe inde peciſſe peniteret credo q̄ ſaltum reſumere non valeret ſed oporteret q̄ totam longitudinē ſaltus mēſuraret ⁊ terram tangerz de ꝓpinq̄: deo poſſibile tū eſſet illū a corpea morte ſaluare. Ego non credo in hoc ſperādum: qui de hoc p̄ſumit ꝓbet ſaltum ⁊ nos expectabim⁹ non videre miraculū: ſed iudicabim⁹ ſtultū ridiculū. Preterea ſi ponderē⁊ Aug⁹. verba p̄ſuponit q̄ velit accipe penitentiā ⁊ accipiat in extremis ⁊ tamen non p̄ſumit q̄ bene hinc exeat. Quid p̄ſumendū ꝺ illis qui oino īmemores ſalutis ſue: vel q̄ſi expectant vltimā horam ⁊ ꝓfeſſio ſuoꝝ ſcelerum nihil aliud eſt niſi q̄ facti quaſi amētes et ingroſſata ligua nihil aliud hñt niſi ba bla blo. ble. han. heu. hoi. hui. hei. De hac mundana ſtultitia ⁊ ꝓſummata inſania quid de eo aliud reſtat niſi q̄ infernus eū expectat viuens vti p̄s. ait: Pctōr ꝓfitebit tibi cupiens miam ꝓſequi ⁊ penam euadere ſempiternā.

Tertium piculū eſt q̄ iuſto iudicio dei ſepe tales a deo⁊ a mū do in manibus demonum relinquuntur. Capitulum. iij.

Tertiū piculū eſt iuſta a deo⁊ a mū do in manibus diaboli derelictio q̄ꝺ marie ꝓuenit diuitib⁹ ⁊ magnatib⁹. Nō audet quiſq̄ talib⁹ ꝓfeſſionē vel cōionē ſuadere nec etiā noiare niſi et raro vſq̄ ad inſenſatā extremitatē. De quo pulchre Aug⁹. in q̄dā ſermōe ait: Moꝝs vrget ⁊ pena terret ad verā vir veniet hō ſatiſfactionē. Qñ enī p̄ſona nobilis infirmat vir inueniet aliq̄s qui ꝺ ſalute anime ſue audeat ſibi loq̄. Executores ſollicitant circa diuitias et theſauros: medici circa corpis medicinas vxor filij amici ꝓſolant infirmū: ⁊ ſic miſer ſi p̄mittit de peccatis ſuis cogitare nec ſtatum et finem vite ſalubrit ordinare. At q̄tū piculum ſit primo medicis de ꝓpria ⁊ infirmoꝝ aīa non curantib⁹ oſtendit decretalis ex. de pe. ⁊ re. c. cū infirmitas. vbi dicit: Cū infirmitas corpalis nōnunq̄ ex peccato ꝓueniat dicente dño languido quem ſanauerat. Vade et amplius noli peccare ne deteri⁹ aliq̄d tibi ꝓtingat: p̄ſenti ſcripto ſtatuim⁹ ⁊ diſtricte p̄cipimus medicis corpoꝝ: vt cum eos ad infirmos vocari ꝓtingerit ipſos ante oīa moneant ⁊ inducāt vt medicos aduocēt aīe: vt p⁹ q̄ fuerit infirmo de ſpūali ſalute ꝓuiſum: ad corpalis medicine remediū ſalubrius ꝓceda tur: cū cauſa ceſſante ceſſz effectus. Hoc q̄dē inter alia huic cauſam ꝺedit edicto q̄ q̄dam i egritudinis lecto iacētes cum eis a medicis ſuaderet vt aīarū ſalutē diſponāt in deſperationis baratrū ruūt: vnde facili⁹ piculū incurrunt. Si aūt medici ſ̄ decreto tanta ſeueritate ad p̄dicta coguntur: q̄tomagis parētes fratres filij vxores ceteriq̄ ꝓſanguinei ⁊ propinqui ad p̄tacta artant: cū ceteri etiā primi p loco ⁊ tpe ⁊ inſtante neceſſitate ad hoc ex diuio p̄cepto obligati ſint dicēte dño Mat. xxij. Diliges primū tuū ſicut teipſum. Solent nempe tales ⁊ maxime vxores dicere recordantib⁹ de ꝓfeſſione⁊ cōione infirmi. Nō dū eſt tps: ſed vt vera gloria huic maledicto textui aponat. Non ē tps: vere nō eſt tempus cū diabolus ſup infirmū habeat tantam p̄tātem dū mēte ⁊ corpe compoſ ē ſui: ꝟ vtiq̄ tps ē q̄ mēoria deficiēte⁊ ſenſu ingroſſataq̄ lingua cum neq̄t neſcit ⁊ q̄dāmō nolit vel inefficacit velit ꝓfiteri ſcelera ſua: vere inq̄ tps eſt q̄ diabolus ad tartarea reg̃ aīam ſuā port ⁊ eos q̄ de infirmi aīa negligētes in tanto periculo ſunt finalit cū eo ferat. Ponderent aūt oēs p̄dicti rōnē quā ponit decretalis p̄allegata. Nā cauſa ceſſante ceſſat ⁊ effect⁹. Cauſa infirmitatū ſepi⁹ ſicut ꝺr ibi ſunt crimina ⁊ peccata quib⁹ per ꝓfeſſionē veram ceſſantibus ceſſat effectus. ſcilicet infirmitatis. Et ſic liberatur infirm⁹. i. honoratur medicus: ⁊ vxor cum amicis ⁊ ꝓſanguineis ꝓſolatur Si autem infirmus ob vxoris ſtulticiā a penitentia ceſſet non ceſſat infirmitatis ⁊ mortis cā. id eſt. peccatū ſed deficit ei⁹ male vita.

UVA. BHSC. IyR_032

ponderent itaq; t solerti attentione ꝓsiderent qui oculos habent q; ex medicoꝝ vꝝ rumq; t ꝓsanguineoꝝ culpa ac alali insensibilitate t crudeli pietate damnent eoꝝ q; absq; saltem efficaci penitētia moriunt.

Quartus periculū est q; multis diuino iudicio insperate auffertur penitentie tps. Cap. iiij.

Tartum t vltimū piculū est temq poris ablatio t cessatio. Sperat ei ꝑsumptuosus peccator in extremitate tpis penitere. Ad quē Bern. Quid tibi de futuro tpe: tam temerarie ꝑsumis o miser tanq; deus pater tempora t momenta in tua non in sua posuit ptāte. Vide peccator primo tpis ꝓciositatē: quia modico tpe potest homo lucrari veniam: gratiā t gloriam: male vo expensum obligat ad tormentum eternū. O si talis mercancia ad infernū portaret: solum tempus dimidie hore ad penitendū emerent illud pro mille mundis si possent. Tāt⁹ ē eni thesaur⁹ tpis ꝓciosus q; vt ait Bern. Non est tempus vite impensum q; non exigatur qualit' sit expensum necnon viuens recogita. Secūdo infelix peccator temporis labilitatem. Quid eni aliud est ꝑsens tempus nisi quidam ꝓtinuus t fluctuosus t velocissim⁹ cursus in quo hois vita quasi currēti flumini simlatur: qđ cum ad mare puenerit perdit nomē. Juxta illud ps Ad nihilum deueniēt tanq; aqua decurrēs inten.ar.suū.s.corporeos gestus donec infirmentur. Et Job.vij. Dies mei velociores fuerunt cursore: t velocius trāsierūt q; a texente tela succidit. Recogita tertio peccator infelix tpis irreuocabilitatē: ppt qđ Bern. ait: vocat eni irreuocabilit' tempus nec tam auertit insipiens quid amittat. Pensa quarto demens peccator tpis breuitatem. Audi Job.xiiij. Breues dies hois sunt. Et idem i eo.c. Homo natus de muliere breui viuens tempore. Considera q̄nto obstinate peccator tpis incertitudinē. Nihil eni certius morte: nihil incertius hora mortis. Propterea Apocal.iij. in q̄nta eccl'ia ad talem peccatorē dns ait: Esto vigilans. Et subdit: Si ergo nō vigilaueris veniam ad te tanq; fur t nesciēs qua hora veniam. Sicut etiam lithargic⁹ tādiu dormit donec sopore morte ꝓcludat: sic male viuens cito eternam mortem incurrit si viuens cito per pniam euigilare nō curat. Esto ergo vigilās o peccator si euigilare nolueris ad dei miam te vocantem euigilaberis ad dei iusticiā te damnantē: de qua dns subdit: Si ergo non vigilaueris veniā ad te tāq; fur. Fur eteni ad hoc venit vt thesaurū indiligenter custoditū tollat. Thesaur⁹ vtiq; indiligenter custoditus est ꝓciosissimū tempus qđ merito dns pctōri tollit: quia illud malevi uendo in lucro non ponit. Unde Mat.xij. inquit bī dictus ihesus: Qui eni habet dabit' ei t abūdabit: qui autem non habet: id qđ vi detur habere auferet ab eo. Habet vtiq; iustus tempus qđ bī expandit. Huic tps hūti tps in fine datur t spaciū recogitādi t etiam purgandi ꝓscientiā suam: t abūdabit. s. plenitudie vera: venia magna: gra larga: t gloria infinita. Ille vo non habet: qui male viuendo amisit ꝓciosissimū tps: t tamen diuino iudicio t diabolico ope fit vt sicut peccator stulte tempus dum viueret amisit: sic stultissime in incerto tpe mortis speret ita q; duz tempus penitēdi in fine se speret habere digno iudicio dei ꝙ inexpectatā vel subitaneā mortem spacium penitendi non valeat obtinere. Propt qđ admonet nos dns Matth. xxiiij. di. Vigilate ergo: q; nescitis qua hora dns vester venturus sit. Propterea cātat ecclesia: Emēdemus in melius que ignorant peccauim⁹: ne forte ꝓoccupati die mortis q̄ramus spaciū penitētie t inuenire nō possimus. Et aplus Gal. vj. Dum tempus habemus operemur bonū. Et. ij. Cor. vj. Tpe accepto exaudiui te. Accepto. s. vite exaudiui te id est. exaudiā te: t in die salutis adiuui te. Ecce nūc tps acce.ec.nūc di.salu. Propterea aia exclamans Aug⁹. ait: O vita presens q̄ multos decipis: que dū coguoseris nihil es cum videris vmbra es: cū exaltaris fum⁹ es insipientib⁹ dulcis es: sapientib⁹ vo amara es: qui te querūt non te cognoscūt: t qui te cognoscūt non te querūt: qui te fugiunt ipsi te intelligūt: vera non est via quā tu ostēdis fugitiua est velut somniū. Alijs ostendis te longam vt ꝓdas in fine: alijs breuem vt duz penitere volunt non ꝓmittas. alijs longam vt faciant quecūq; volunt: alijs angustaz vt non faciant bonū. alijs tristem vt non ꝓsolētur de bono. Hec sunt. xij. picula de qb⁹ ps. in ꝑsona hmōi pctōris ait: Pericula inferni inuenerūt me. Quod etiam potest esse thema in materia occurrenti. Ex his igit' periculis patet q; vigilanter q̄q; solerter oīb⁹ viuendū sit ne ꝓoccupati sim⁹ in his in aliquo ꝓdictoꝝ in hora mortis: cū etiā dns in verbo ꝓposito de tali peccatore dicat q; fiūt nouissima hois illius peiora prioꝝib⁹. Et ps. testat

UVA. BHSC. IyR_032

qđ idem experiẽtia miníſtrat: q̃ mors pctõr̃ eſt peſſima. A qua nos eripiat mia ieſu chriſti. Qui cuz patre ⁊ ſpũſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum Amen.

Feria. v. poſt primã dñicam i xl. de. xij. doloribus quos patit pctor in hora mortis. Ser. xiiij

Filia mea male

f a demonio vexat Matth̃. xv. Scõm eni ſententiã ſaluatoris Joh. iij. Qui non credit. ſ. pba re picula antedicta ſicut p̃dictũ eſt iam iudicatus eſt. ſ. expiri dolores q̃bus pctores i vltimo fine merent affligi niſi reſipiant. De q̃bus doloribꝰ p̃s. in ꝑſona anime peccatricꝭ in hora mortis afflicte inquit in p̃s. xvij. Circũdederũt me dolores mortiſ. Qđ põt eẽ aliud thema in p̃ſenti materia. Et ad hũc modum ſenſum loquit verbũ ꝓallegatũ in ꝑſona impij pctoris in vltimo laborãtis ac lamẽtabilit dicentis: Filia mea male a demonio vexat. Que vo eſt filia hec niſi anima criminoſi: cuius filia dicta eſt nõ amore gr̃e ſed inſtinctu nature. Hec autem male a demonio vexatur: cum diuino iudicio p̃mittẽte in fine vite priuata gratijs ⁊ adiutorio dei multiplicibus cruciatibꝰ ⁊ doloribꝰ atq; demonijſ relaxatur. In quibus ſacratiſſimis verbis ſecta religioſitas. ſ. ꝑſtringens apertius indicatur: quia per eam aptat homo ⁊ q̃dãmodo ꝑſtringit ante talem finem doloribꝰ plenum de ſalute ſue aie ꝓuidere. Duodeci igitur ſunt dolores quos cõiter patiunt impij pctores in vltimo fine. Hos autem tres q̃ternarios diſtiguam⁹. Et primo ponam⁹ quatuor primos dolores ⁊ cruciat⁹ graues. Primus eſt dolor afflictionis. ſcõs eſt dolor cogitatiõis. tertius eſt dolor priuatiõis. quartus eſt dolor ſepationis. Addant etiã q̃tuor alij grauiores. Quor primus eſt dolor dubitationis. ſcõs eſt dolor offenſiõis. tertius eſt dolor obligatiõis. q̃rtus eſt dolor citationis. Supaddant relicti q̃tuor g̃uiſſimi in ſupmo. Quor primus eſt dolor p̃ſentationis. ſcõs eſt dolor examiationiſ. tertius ẽ dolor ſniationis. q̃rtus eſt dolor damnationis

Articulus primus de primis quatuor doloribꝰ in vltimo fine cruciantibus peccatorem. Et primus dolor eſt de afflictionibus que cruciãt eiꝰ corpꝰ. Ca. j.

Rimꝰ ing̃ eſt dolor afflictiõis. Dolet caput: dolz corpus: dolent brachia: dolent mẽbra cuncta: ⁊ viſcera patiunt intra. Aſtat vxor ꝑſanguinei: medici ⁊ torꝰ cumulus parẽtele circũ ſtat: vnus ꝑſolat afflictũ: alius ſpem porrigit ſanitatiſ. Medelã ordinat ille: alius dat ſirupos: alter addit emplaſtrũ. Fiũt ꝓfricationes caloriq; ſedãdo: aqua roſea funditur ad manus: ⁊ per eandẽ pedibꝰ refrigeriũ dat. Et cũ his nihilominꝰ ꝓualeſcit dolor: torquetur corpus vlulat lamẽtat: heu heu hoy hey hem hem: deſcẽdit ad vltimũ ſtrati realcẽdit vnde deſcẽderat: ⁊ de tãto tamq; acerbo cruciatu ait vxor. Dñs opez ferat illi ſup lec. dolo. e. vni. ſtra. e. verſaſti. i. verſare feciſti i infirmitate eius. Et ipſe impatiẽs lamentabit ait p̃s. xvij. Dolores inferni circũdederũt me

De varijſ cogitatiõibus que vltio fine cruciãt pctores. Ca. ij

Ecũdꝰ ẽ dolor cogitatiõis. Quatuor q̃dem genera cogitationũ infirmi pctoris inuadũt mentẽ: videlicet doloris amoris timoris ⁊ ſpei ſhi ſunt q̃ttuor cogitationũ venti de quibus in myſterio Dañ. vij. ſcriptũ eſt. Quattuor venti pugnãt in mari magno. i. in amaricata mente magni pctoris. Ex vna parte inſurgit cogitatio doloroſa: menſ eni a dolore cor poreo tranſfigit ⁊ caſſat. Vñ Greg. ait: Egritudine opprimeris: nihil aliud cogitare poteris: quia dirigit tota intentio mentꝭ vbi ſentitur vis doloris. Ex altera vo parte ꝑſurgit cogitatio amoroſa: videlicet amor filior: vxoris: diuitiarũ: honor: ſtatus: ⁊ eor oiuz que viuens in mũdo vitioſe dilexit. Vnde Eccl. xxxiij. Vir in multis expertus. ſ. ſiue malis ſiue bonis cogitabit multa: videlicet ꝑm ea q̃ expertus eſt. ſed tales male viuẽdo nõ experiuntur niſi opera mala ſic male moriẽdo cogitant. Ex alia etiam pte inſurgũt in eo cogitatiõeſ timoroſe: timet mortẽ: pauet infernũ ſeculũ alterũ abhorret ita vt vere dicere poſſit cum p̃s. Timor ⁊ tre. ve. ſup me ⁊ ꝓtexerũt me tenebre. i. cogitatiões tenebroſe. Licz autem iuſtus naturalit timeat mortẽ: nam etiã eã extimuit chriſtꝰ: longa tñ dria timet eã peccator ⁊ iuſtus. Sicut ſi duo in carcere ſint q̃rũ vnus expectat ſuſpẽdi ⁊ alt liberari. Tpe aũt ſtatuto cũ ambo de carcere euocant: vnꝰ timet nõ exire: aliꝰ eni egredi iocundat. Sic vtiq; ꝓtingit de carcere corꝓali: cuz inde per

f

mortem egrediunt iusti ⁊ peccatores. Hinc apls Phil. j. ait: Cupio dissoluī ⁊ eē cū christo Et ps. inquit: Educ de custodia aiam meam Sed pctor timet coram iudice comparere: ⁊ pscius quidem sibi qđ expauescit expectat. Ex parte autem relīqua insurgūt cogitationes spei. Mira quidē stulticia: qz dum morītur adhuc mortem euadere arbitrat: qđ cuz optat illud sperat: qđ abhorrz q̄dāmodo nō expectat. Cupit viuere: credit viuere: nollet mori: non credit mori: ⁊ mirat mori: qz oīno nollet mori ⁊ euadere cupit: euadere credit: sanitatē optat: sanitatē expectat. Similis est vīso qui tpe hyemis dū nullū signū pomorū apparet eleuato capite ad arbores ait: Hoc anno erūt multa poma: h̄ ideo inq̄t: qz sic eē vellet. Sic infelix pctor diabolo instigāte de anima sua ne disponat: sperat adhuc se longam habere vitam: ptra q̄s ps. ait: Viri sanguī. ⁊ dolo. non dimi. dies suos. i. hoīes mūdanas diuitias psequētes ⁊ primis suis nocentes: non dimi. di. suos. Nunq̄ eni peccator mori vellet ideo hac spe falsa sibi spōdēs vitam longam: imo q̄si sine fine vitam ⁊ si cē tum annis viuat nō dimidiat dies suos. In cui⁹ mysteriū Lu. xij. scrip. ē de diuite qui sibi spondebat longā vitā di. Anima mea habes multa bona reposita in ānos plurimos reqesce: comede: bibe ⁊ epulare. Ecce q sicut optabat in delitijs longā vitā sic eam sibi securo animo pmittebat sed illam non dimidiauit. Vsi sequit ibi: Dicit aūt illi ds. Stulte hac noc. aiam tuam repe. a te: que aūt parabis cuius erunt? Ad h̄ etiam Job. xxij. scrip. est. Viri iniq̄ sublati sunt ante tps suū. i. a se speratum: vel qđ p falsam affectionē ⁊ spem fecerant suū. Sed nōne Eccs. vij. ptrariū scrip. est: vbi dicit: Justus perit in iusticia sua ⁊ impius multo viuit tpe. Ad h̄ clara rnsio patet p h̄ qđ dicit ps. dies suos: non dicit dies etatis sue sed dies suos. i. qs inordinata affectione huius vite ipsi sibi pmiserūt. Considera etiam q̄sta diuersitate ptrariarū cogitationū huius pctoris aia pquassat: dolet: afficit: timet ⁊ sperat. Qđ ergo timet sperat: ⁊ qđ sperat timet: odit salubria: amat picula ⁊ dānosa. Unde Jacob⁹ de tuderto. Quatro vēti muta el mare che la mente far turbare. lo timere ⁊ lo sperare la dolere ⁊ gaudiare. Latine. Quattuor vēti mutant mare qui mentē faciūt turbare. i. timor: spes: dolor ⁊ gaudium. Et Esa. lvij. scri. ē. Cor impij. q. mare ferueus. s. in cogitatiōibus suis qđ quiescere nō potest: maxime in hoc extremo.

De anxio cruciatu malor: cū per mortem omnib⁹ magnificētijs delitijs ⁊ diuitijs in eternū conspiciunt se priuari. Cap. iij.

Tertius est dolor priuatiōis. Videtur eni se priuari mūdana gloria et fatuosa superbia delitijs carnis ⁊ substantia tpali. Q̄stus dolor ē qñ se priuari pspicit gloria pompa ⁊ superbia mūdiali in quibus posuerat totam spem suā cuz videt se expiri qđ Esa. xl. scriptū est. Omis caro fenū: ⁊ ois gloria eius quasi flos agri: exiccatum est fenum ⁊ cecidit flos eius: vere vtiq̄ vere pbat q flos est marcescēs dū morītur qui olim floruit dum i florida etate in florido mūdo florido corde stetit: qui flos vtiq̄ cadit dum fenū corpis ptabescit. Conspicit etiam in se verificari qđ ps. inquit: Mane. s. delitie puericie sicut herba transeat. i. transiuit mane. s. adolescentie ⁊ iuuentutis gloriose floreat p mūdanos fastus ⁊ pompas ⁊ ptrāseat vespe. i. vltima hora mortis: decidat per infirmitatē: induret p dolorosam ⁊ obstinatam desperationē ⁊ arescat per psumentem mortem. Cunq̄ in extremis laborat ⁊ omia pallent: faticescit spūs: arescūt mēbra: oculi pcauantur: lingua palato adheret: oēs sensus: totum exhaustū corpus clamare videntur in hoc pson illud Sap. v. Quid nobis pfuit superbia nostra: aut diuitiaruz iactantia quid ptulit nobis? transierūt hec omia tanq̄ vmbra. Q̄stus etiā horror qñ pspicit se priuari delitijs carnis: dilecta vxore: amatis filijs: pbatis luxurijs: psuetis solatijs: sonis: cantilenis: ludis: trufis: ⁊ iocis. Unde Hug. lib. de aia ait: Quid pfuit istis inanis gloria breuis letitia: mundi potentia: carnis voluptas: false diuitie: magna familia: ⁊ mala cōcupiscētia. Ubi risus: vbi iocus: vbi iactantia: vbi arrogantia. de tanta letitia q̄sta tristicia: post tantā voluptatē tam grauis miseria De illa exaltatiōe ceciderūt in magnā ruinā et magna tormēta. Et iuxta qđ ironice dicit Esa. Liberēt te nē congregati tui. i. denarij. Unde miratur ps. in pson iustor di. Quō facti in desolationē subito defecerūt: pierunt ppter iniq̄tatem suam. Et in pson iuuenis pulchre delitiose ⁊ vane sed deformate ppt infirmitatē ⁊ in extremis agēdis ait Job. xix Spoliauit. s. infirmitas grauis gloriam meā et abstulit coronā de capite meo. Ad litterā vel coronā vocat capillos vanos vel cetera capitis ornamēta: destruxit me vndiq̄ ⁊ eo

UVA. BHSC. IyR_032

et.q.auulse arbori abstulit spem meā quam habebam in delitijs ꝛ vanitatib⁹ meis. O q̄ tus insup meroꝛ cum ꝓspicit se priuari diuitijs mūdi quas tanto laboꝛe acq̄siuit: tanto timoꝛe ꝓuauit: ꝛ nūc tanto doloꝛe relinquit: quas tanto amoꝛe dilexit: vidz eni q̄ nihil secum poꝛtare potest nisi pcā sua q̄bus eas in debite ꝓgregauit: iuxta illud Job. xxvij. Diues cū dormierit nihil secum afferet: aperiet oculos suos ꝛ nihil inueniet. i. pctm̄ q̄ vere est nihil: quia de vero esse homiem priuat. Et alibi habet in p̄s. Dormierūt somnū. s. et nihil inuenerūt oēs vi. diuiti. in manib⁹ suis Et iterū in p̄s. Ne timueris cū di. fac. fuerit homo: ꝛ cū multipli. fu. glo. do. eius: q̄m cuꝫ inte. non su. oia: neq̄ de. cuꝫ eo gloꝛia eius. Q̄ iusti vidētes verent in eis iusta iudicia dei ꝛ roboꝛāt in fide. Unde in p̄s. Videbūt iusti ꝛ ti. ꝛ sup eū ri. ꝛ di. Ecce hō qui nō po. deū adiuto. suū: sed spa. i multi. di. su. ꝛ priua. in vanitate sua. Et vere ꝓualuit in vanitate cū tales diuitie ꝓgregate nec ad coꝛpalē vitam tenendā nec ad victum ꝛ vestitū coꝛpi vel aie ꝓferāt: iuxta illud Eccs. v. Qui amat diuitias fructū non capiet ex eis. Exemplu ꝫ de illo diuite qui sibi poꝛtari fecit oēs denari os ꝛ thesauros suos q̄s doloꝛose alloquens dicebat: O denarij mei. O thesauri mei: en moꝛioꝛ: iuuate me queso: iuuate me denarij mei: relinquā ne vos dilecti denarij mei: tangebat eos: palpabat: osculabat eos: amplexabatur eos: lamentabat. denarij mei: heu me denarij mei. demū accepto argēteo vase in illud. q. rabidis moꝛsib⁹ restringēs cum diabolo expirauit. Quid igit ille secum poꝛtauit nisi peccata sua. Et sicut dicit Abat. xvj. Quid ꝓdest hoi si mūdū vniū. lu. aie vo sue detri. patiat? Quid poꝛtant dñi ō diuitijs suis? q̄d duces? q̄d reges? q̄d etiā oēs impatoꝛes? Quod intelligēs soldan⁹ magn⁹ int̄ saracenos approximās vlti. no fini sudarium q̄ post moꝛtem inducēdus erat ante se p̄sentari iussit: demūq̄ per ciuitatē ꝓclamari fecit: tm̄ tm̄: tm̄ de omnibus rebus suis princeps magnus soldanus poꝛtat. Insup q̄d relinquūt auari cum moꝛiunt oh elemosynas largas. Audi testamentū eoꝛ. ꝓ elemosyna aiam dant demonib⁹: coꝛpus terre ꝛ deuoꝛantib⁹ vermibus: diuitias vo mūdo ꝛ mūdanis hominibus: vides cū q̄ta caritate nō dico charitate moꝛiunt tales ꝛ q̄ magni elemosynaꝛij fiunt. Sed doloꝛosi⁹ est talis q̄q̄ ipso iaꝫ seminece ꝛ moꝛiente: videt ante oculos sues diuitias suas asporꝛari ab his q̄s odit: cū potius vellet q̄ submergerent vel ꝓjcerentur in mari q̄ venirent ad eoꝛ manus: vtveri ficetur q̄d dictū est p. pphetam. Relinquēt ali. d. su. ꝛ sepul. eo. do. il. in eternū. Et iterū scriptū est Esa. ij. Exactoꝛes sui spoliauerūt eum. Insuper q̄d his oibus deterius est impedit̄ a ꝓsanguineis infirmus ꝛ q̄q̄ a filijs ne possit testari ꝛ ꝓfiteri vt non faciat cōscientiam de male acq̄sitis volens restituere illa. Et sic iusto dei iudicio cogatur in baratrum desperatiōis demergi atq̄ damnari.

De doloꝛe anime peccatricis cum sepatur a carne quaꝫ super omnia diligebat. Cap. iiij.

Clarus est doloꝛ sepatiōis. Cresc̄it autez ante moꝛtē angustia coꝛ poꝛalis tanta tam ardua ꝛ taꝫ grauis q̄ta ꝛ qualis nec fuit nec ē ante ꝓquassationē istam in p̄nti vita. q̄d ꝛ si nō in cunctis in plurimis tñ patet: quia pre doloꝛe magno quo premunt̄ seipsos etiam cuꝫ hoꝛribili aspectu discerpūt. Ratio autez tanti doloꝛis in lib. de spū ꝛ aia. c. xvij. assignat̄: vbi dicit̄. Q̄ aia recedens a coꝛpe trahit oēs potentias secū: sensum imaginationē rationem intellectū intelligentiā ꝓcupiscibilitatez iracibilitatē. Et ex his ꝓm merita afficit̄ ad doloꝛē vel delectationē. hec ibi. Infelix autē peccatoꝛ qui non solū naturali amoꝛe: verū etiam inoꝛdinata affectiōe carni sue ꝓglutinatus ꝛ glomeratus atq̄ ligatus est q̄nto doloꝛe q̄toq̄ hoꝛroꝛe sentit illam foꝛtem ꝛ incō parabilē violentiā conquassantē per quā nexus illi ꝛ viscales nodi q̄bus coꝛpus ꝛ anima naturalit̄ ꝛ crimialit̄ iuncti sunt dirumpunt̄ fari non licet: expiri autem non potest: expectari cum timoꝛe debet q̄d expiri quidem nec esse est: non est vtiq̄ mēbꝝ: nō articulus: nō neruus: non iūctura: non denicq̄ in toto coꝛpoꝛe locus: qui hoc inestimabili doloꝛe nō inuoluatur. Et bene verificet̄ verbū p̄s. qui i ꝑsona talis moꝛientis ait: Circūdederūt me doloꝛes moꝛtis. Hic autem doloꝛ tantus est q̄ aufert ꝛ occupat oēs sensus ꝛ artus etiam in vno iusto. In pedibus aufert potestatem gradiēdi: a manibus ꝛ a coꝛpe potestatē tangendi: ab oculis videndi: olfactum a naribus auditum ab auribus: gustuꝫ a palato: ita vt verificet̄ illud q̄d scriptum est Ihiere. ix. Ascēdit moꝛs p̄ feneſtras vestras. Justis autem licet amara sit moꝛs ex ꝓditione nature: est tamen eis amabilis ex beneplacito voluntatis dīne. Credūt q̄ moꝛs sit de carcere egres-

UVA. BHSC. IyR_032

sus:exilij finis:termin⁹ ꝑsentiū erumnaruz: pegrinatiōis quies:ad portū aplicatio:one ris grauissimi depositio:egressus de ruino= sa domo:liberatio egritudinū:euasio cūcto= rum piculoꝝ:debiti nature solutio : victoria pugne:reditus ad patriaz:principiū vite:et ingressus ad gloriam sempiternā. Unde cū ps.dicūt. Propterea nō timebim⁹ dum tur. terra.s.carnis:ꝛ transferent̄ mōtes.s.carna les sensus in cor maris.i.in amarā mortem.

Articulus.ij.de secūdis quat tuor doloꝛib⁹ in vltimo fine cru ciantib⁹ peccatores.Et primus doloꝛ agitat pctōris mentez du bitationibus ac timoꝛibus ple= nam. Capitulum.j.

Primus est doloꝛ dubitatiōis. O q̄tus timoꝛ ꝛ tremoꝛ qñ se videt pctōr morti ꝓpinquū ꝛ euadere nequaq̄ posse. Talis nempe ꝑm Chryſ.in sermōe de patiētia. Moriens cun ctos salutat donec sue mentis dūs est:donec sua lingua loqui poterit:valete inquit amici mei ꝛ dñi pro me oꝛate. Iter eni pago extra= neum qō nunq̄ ambulaui:ꝛ in regionē lon= ginquā quā nunq̄ vidi:ꝛ in seculū alteꝝ ani marum vnde nullus reuersus est:ꝛ in man siones metuēdas:ad q̄s nullus me comitat̄ et ante iudicē terribilē vbi nescio quid mihi ꝓtinget.Ecce quero adiutoꝛē ꝛ non est q̄ me eripiat:qui me comitet̄:ꝛ nullus mihi com= patitur:nec de gentib⁹ est vir mecum:vt scri ptura verificet̄ Deut.xxviij. Dabit coꝛ paui dū ꝛ deficiētes oculos ꝛ aiam ꝓsumptā me= roꝛe:ꝛ erit vita tua pendens ante te:timebis die ac nocte. In hmōi etiam exemplū:Dūs quidam cū ꝓpe finem interitus essz inqt:O dñe o dñe q̄tum ꝓtemnēdus est mūdus iste Ecce ego q̄ tot habeo castra ꝛ hospicia ad ho spitandū:ꝛ tamē nescio quo hac nocte ire de beam:aut quis me debeat hospitari.

Secundus doloꝛ de hoꝛroꝛe pctoꝝ suoꝝ cum priusq̄ spūs a coꝛpe sepet̄ ante mentis oculos p̄sentantur. Cap̄.ij.

Secūdus doloꝛ ē offensiōis.Cum s eni plene defatigato coꝛpe ꝛ viri= bus exhaustis caro fuerit ꝓquas= sata:aia multo liber⁹ tunc in mo= mento videt sibi occurrere oia quecūq̄ fecit bona ꝛ mala:iusto ad leticiā ꝛ ꝓsolationem: peccatoꝛi in mesticiā ꝛ ꝓfusionē:Juxta illud apostoli Rhoma.viij. Diligentib⁹ deū omia coopantur in bonū:ꝛ a ꝓrario sensu nō di= ligentib⁹ deuz a pctōrib⁹ oia coopank in ma= lum.s.bona ꝛ mala. Impio igit̄ omia scelera sua ꝛ malicia pctoꝝ suoꝝ ante mentis oculos ꝑsentank:videt pctōrū suoꝝ multitudinē:vi det turpitudinē:videt magnitudinē:vidz in gratitudinē:videt quō deturpauerūt infeli= cis aie pulchritudinē:videt quō subiugata ē peccato:priuata est eterno regno:ꝛ obliga= ta est in sempit̄nū inferno. Juxta qō Deut. xxxj.scriptum est. Occurrent vobis mala in extremo tpe. Et Eccī.xj. In fine hoīs denu= datio operum eius. Tantus est eni doloꝛ ex his ꝓueniens:retractatio ista tam grauis q anima turbata in desperationis baratrū pre= cipitare se cogitur.ꝓpter peccata sua mentis clamoꝛe valido lamētabilit̄ di.Torrētes ini= quitatis ꝓturbame. Torrens ꝑceps flumen et terrens dictus est ꝛ designat pctm .qō q̄dez maxime tunc ꝑcipitādo in desperationē terret animā infelicez: dū ipsa ꝓspicit ꝛ intelligit in finitam malicia eius. Unde Greg. ait: Doꝛ= mit diues ꝛ oculos aperit:quia cuz moꝛit id anima videre cogit̄ qō dum viueret preui= dere ꝓtempsit.

Tertiꝰ vtiq̄ doloꝛ ē cū mens diiudicat tormenta futura que passura est in eternū. Cap̄.iij.

Tertius est doloꝛ obligatiōis q in t anima oꝛitur:ꝛ qñ iaz iste incipit dijudicare ꝛ ꝓpter iniq̄tates suas vniuersa debita gehēne tormēta in ictu oculi sibi ꝑuidet iminere: Juxta ps. sniam in ꝓsona talis pctōris loquent̄. Dolo res inferni cir.me. Et Job.xxj. hoc idem te= statur d. Uidebūt oculi eius interfectionē:ꝛ de furoꝛe oīpotent̄ bibet.s.velit nolit.

Quartus doloꝛ est citationis cum se conspicit peccatrix aīa an te iustum iudicem per diabolus necessario aduocari. Cap̄.iiij.

Quartus doloꝛ est citatiōis. Pre= q sentat se diabolus pctōris aie mo= rientis vt illam ꝑsentet dño iudi= canti:clamoꝛeq̄ valido vocat eaz di. Ueni ꝓpe infelix anima coraz deo. O q̄= tus terroꝛ:o q̄tus hoꝛroꝛ:o q̄tus stupoꝛ qñ ab infelice anima ꝓspiciunt̄ demōes ꝓpara=

UVA. BHSC. IyR_032

ti ad eſcam. O aia inſenſata quiſ te tuebitur in hora tante neceſſitatiſ? quis ꝓſolabiť? quis comitabiť. Audi quid a dño imponiť diabolo aiam̃ coram deo citanti Hiere. xv. Si dixerit ad te. ſ. anime citate q te q̃ egrediemur: Dicit dñs: dices ſuple o diabole infernalis qui ad mortē ad mortē: ⁊ qui ad gladiuz ad gladiū: ⁊ qui ad famē ad famē: ⁊ qui ad captiuitatem ad captiuitatē. Duplex eſt enī morſ q̃tū ad p̄ſens ſpectat. ſ. ſpūalis culpe ⁊ eterne pene. De q̃bus Geñ. ij. ſcriptū eſt: q̃ inq̃t dñs ade ⁊ eue. Quacūq̃ hora comederitiſ. de ligno vetito: morte moriemi ſpūali ⁊ eternali: ſpūali q culpam: eternali q penā. Eſt inſuper duplex gladius. ſ. ꝓſcīētie pungentis et ꝓſcīc rodentis: pungentiſ in p̄ſenti ſeculo: rodentis aūt in futuro. De p̄imo Prouerb. x. Nō affligz dñs fame aiam iuſti. De ſecūdo ps̄. Famē patienť vt canes. Item eſt duplex captiuitas. ſ. crimialis ⁊ infernalis. Et de his duab⁹ Apocal. xiij. Qui in captiuitatem duxerūt: in captiuitatē vadant. i. q̃ captiuauerūt aiam q culpā: ecce p̄ima captiuitas: captiuabunť in aia ⁊ corpe q eťnā penam: ecce ſecūda captiuitas q̃ captiuat hoieſ infelices. Dicit g̃ dñs q anime poſcēti q̃ egrediamur: diabol⁹ rñdeat: Qui hucuſq̃ peruenit ad mortē ſpūalem: veniat ad mortē eťnalem. Et ad gladiū pungentē aiam: veniat ad gladiū mordentē aiam. Et qui ad famem gr̃e: veniat ad famē nature. Et qui ad captiuitatē culpe: veniat ad captiuitatē infernaliſ pene: vbi infelix aia in manib⁹ demonū eternaliter captiuať. Ecce deſperatiu⁹ dolor quē cum aia citať a diabolo ei p̄cipit dñs nūciari Et ſicut Apocal. vj. c. de diabolo ſcriptū eſt: Data eſt ei ptās. ſ. a dño ſup q̃ttuor ptes terre. i. ſup q̃ttuor vitioſas pctōris affectiōes interficere gladio fame morte: ⁊ beſtijs terre. i. demonib⁹. De quo euadere iuſtos ps̄. orabat di. Ne tradas beſtijs aias confitentes tibi: que q̃druplex ptās diabolo aiam peccatricē citanti cōmiſſa eſt.

Articulus. iij. de quattuor vltimis conſūmatis ⁊ exterminatis doloribus peccatorū. Primus dolor eſt cuz peccatrix anima ante terribilem iudicem conſtituiť condemnanda. Cap̄. j.

p Primus autez dolor eſt p̄ſtationis tpe aūt mortis tam boni q̃ mali comparēt coram chriſto: ideo dicitur obitus: qz obuiam venit anime chriſtus: ⁊ iuſti ſuſcapiūt ꝓſolationē ⁊ impij ꝓfuſionē: maxie erubeſcētes q culpa ſua non effectualiť redempti ſanguine ieſu chriſti ſunt. Vñ Apocal. j. ſcriptum eſt. Videbit eum oīs oculus ⁊ qui eū pupugerūt: ⁊ tunc plangent ſe ſup eum oēs tribus terre. Cū aūt aia pctōris coram dño p̄ſentať ꝓfuſione plena voce terribili interrogat eam di. illud Adat. xxij. Cuius eſt imago hec ⁊ ſupſcriptio. Et in crepatiue addit: vbi ſunt inſignia p̄celſe trinitatis: vbi inſignia diuine claritatiſ: vbi ſūt incendia paterne charitatiſ: vbi eloquia ſupne ciuitatiſ. Cui⁹ eſt imago hec ⁊ ſupſcriptio? q̃ eſt illud hoſpiciū q̃ tu ꝓduxiſti? q̃ eſt illud p̄ciū q̃ tecū attuliſti: q̃ nanq̃ eſt conſortiū cū quo acceſſiſti: q̃ illud eduliū quo te p̄muniſti. Cui⁹ inq̃ eſt imago hec ⁊ ſuperſcriptio? Vbi eſt locus in quo debes quieſcere? vbi eſt cibus q̃ te debes reficere: vbi ē cenſus q̃ te debes redimere: vbi eſt cetus qui te debet defendere?

Secundus dolor iminet anime peccatrici cum coram deo examinať ⁊ multipliciter ō ſuis ſceleribus accuſatur. Cap̄. ij.

s Ecūdus ē dolor examiatiōis coram ſummo iudice. Cōſtituta aia inf: lice ad examiationē trāſiēs a diūſis diuerſimode accuſať. Accuſat eā ꝓſcia ſua: iuxta ap̄li ſniam Rho. ij. Teſtimoniū reddēte illis ꝓſcia eoz ⁊ inť ſe cogitationū accuſantiū aut etiā defēdētiū: i die q̃ iudicabit dñs occulta hoium. O ō etiā ipſe p̄s. teſtať in p̄ſona ꝓſcie loq̃ns ⁊ dicēs ad aiam peccatricē. Exiſti iaſti iniq̃ q ero tui ſimiľ: argu. te. ⁊ ſta. te ꝓra faciē tuā. Accuſant eā ſua opa mala. Vñ Apocal. xiij. Bti mor. q̃ in domino moriunť. Et addiť: Opa eni il. ſeq. il. O verbū exponēs Berñ. ait: Opa bona ſeq. bonos: ſed opa mala pſeq. malos. Et p̄s̄ q̃ ait: Logſcet dñs iu. fa. in op. ma. ſu. comp̄hen. ē pctōr. Sicut interuenit ericio: q̃ cū fur areť poma fugit ipſis ſup ſpinulas dorſi infixis: fugiēſq̃ comp̄hendiť cū furto ſuo. Accuſant eā demōes infernales. Vñ Apoc. xij Accuſator fratrū q̃ accuſabat illos añ ꝓſpe-

UVA. BHSC. IyR_032

ctum dei nostri die ac nocte. Unde ꝓsilium Eccī.xviij. attente ꝓsiderandū est. Ante iudicium para iusticiam tibi: ⁊ ante cꝫ loquaris discc. Ante languorē adhibe medicinā: ⁊ ante iudiciū interroga teipsum in ꝓspectu dei et inuenies ꝓpitiationē. Aug⁹. in sermōe ait ¶Presto erit diabolus ⁊ recitabit verba ꝓfessionis nostre ⁊ obijciet nobis in faciem quic ḋd fecerimus in qua die peccauim⁹: in quo loco: ⁊ quid operis tunc tempis facere debebamus: ꝓcurrūt ad animā ꝓfundendā ⁊ rapiendam milia terribiliū demoniorū: oēs cōtra illam insultātes dei būficia imꝓperantes atcꝫ cuncta scelera accusantes. O q̄t⁹ anime tunc tremor. O q̄tus timor cum oīa pudenda anime nudabunt. Et vt dicit Job. xxvj. Columne celi ꝓtremiscūt aduentum eius Abbas agathon cum moreret: mansit p tres dies imobilis tenens oculos aptos: ad quez fratres. ¶Pater abba vbi es: rndit in ꝓspectu diuini iudicij. Et illi. Times pater: Ait ille: Laborauī virtute qua potui in custodiēdis mandatis dei: sed nescio si opa mea placuerint corā deo: quia alia sūt iudicia dei: alia hominū. Et cum vellent eum amplius interrogare ait: Nolite quia ego occupatus sum. Quid ergo faciet infelix pctōr: cum corā diuino iudicio comparebit. Unde Aug⁹. inqt q diabolus corā deo ⁊ anima astans dicet Equissime iudex iudica istū esse meū ob culpam: qui tuus esse noluit p gr̄am: tuus p naturam: meus p malicīā: tuus p passionē: sed meus per obseruationē.

Tertius dolor sup infelicem animam irruit cum contra eam a dño sententia irreuocabilis ꝓmulgatur. Capitulū.iij.

Tertⁱ⁹ dolor est sniatiōis. s. cū terribilis illa snia ex ore altissimi sup infelicē pctōris aiam fulmiabit dicē te dño Abac. xxij. Ligati pedib⁹ ⁊ manibus ꝓijcite eū in tenebras exte. Exteriores enī tenebre noiant: qr existēs in eis expulsus est a ciuitate sctōr. Et ē dictū a simili serui vt filij existēti in domo regis q̄ ꝓpter aliquam culpā expellit ⁊ ponit extra in carcere tenebroso. Uñ iuxta illud Esa. iij. Ue impio in malis: retributio manuū suarū fiet ei. Tunc peccatrici aie fit sicut ꝓdici canib⁹ circūdate: falcone sup eā tuēte. Uñ intellectuali cogitatione clamare cogit illud ps̄. Circūdederūt me canes multi. i. demōes ꝓsiliū malig. ob. me. Invit⁹ pat⁹ dicebat abbas helias. Tres res timeo. Una est qñ egressura ē de corpore meo aia mea. Scḋa qñ occurs⁹ sum deo Tertia. s. qñ ꝓferēda est sententia. Inflexibilis ē eni diuina iusticia: iuxta illud ¶Proū. vj. Zelus ⁊ furor viri non parcet in die vindicte: nec acqescet cuiuscꝫ pcibus: nec recipiet ꝓ redemptione dona plurima. Et Aug⁹. in lib. de symbolo. Ille iudex nō gr̄a ꝓuenitur: nec mia iam flectit: nec pecunia corrumpit: nec satisfactiōe vel pnia mitigat. Hic igit dū tps habet agat aia ꝓ seipsam q̄diu est locus mie or ibi erit locus iusticie.

Quartus dolor anime peccatricis est cuz eterna supplicia experitur. Capitulū.iiij.

Quart⁹ est dolor dānatiōis. s. cum aia p illam terribilē snīam ꝓspicit se priuari in eternū oi leticia: ⁊ affligi oi tristicia ⁊ dolorosa pena. In hui⁹ mysteriū Apocal'. x. scrip. est. Et angelus q̄ est christus ꝓdēnans aiam peccatricem clamat aiam. s. ꝓdēnādo quēadmodū leo cum rugit: de q̄ rugitu Amos. iij. Leo rugit. s. snīam ꝓmulgādo q̄s non timebit. s. cū ꝓtra eum talis snīa data erit. Et sequit: Et cum clamasset locuta sunt septē tonitrua voces suas. Septem nancꝫ tonitrua vniuersitatem cruciatuū inducūt infernor: vt generali septenario culpe corrñdeat septenarius vniuerse pene. Horū tonitruor primū est dānum irrecupabile. scḋm pena intermiabilis tertiū dolor desꝑabilis. q̄rtum ꝓfusio intolerabilis. q̄ntū pauptas inexplebilis. sextum ꝓsumptio miserabilis. septimuz xo rebellio interna ⁊ exterua implacabilis. De q̄libet p̄dictor tonitruor ps̄. ait: Etenim sagitte tue transierūt: vox to. tu. in rota. Sagitte nempe que trāseūdo desistunt sunt vndecim ante istum p̄uenientes dolores: sed vox tonitrui christi tunc est in rota. s. cum anima pctōris septem p̄dictis afflictionib⁹ eternalit cruciat Sagitta nempe finem seu metā attingit. Rota xo finem nescit vt p hō ostendatur q̄ p⁹ dolores tales iam ꝓteritos supaddunt alij eternales. Unde Apocal'. ix. mystice scriptuz est Ue vnū abijt: ⁊ ecce alia duo ve veniūt post hec. ¶Primū quidez ve q̄ abijt est afflictio cū vndecim dolorib⁹ corporal' mortis: sed duo ve que supaddunt sunt dolores duplices. s. damni ⁊ sensus que in damnatis nunqꝫ attigent finem. A quibus ve nos eripiat nr̄i benignitas saluatoris: qui cum patre ⁊ spiritu

UVA. BHSC. IyR_032

ſancto viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝝ Amē

Feria. vj. poſt primam dñicā in. xl. ō vera cōfeſſiōe. Ser. xv.

Surge tolle gra

s batum tuū ꝛ ambula Johā. v. Spiritusſancti quidem ꝓscientiam impiam ſtimulanti verba ſunt iſta. Quis enī tam obſtinat⁹ ꝛ durus q̄ auditis piculis ꝛ dolorib⁹ qui in vltimis imminent pctōri ſi illa repēſet mente nō reſipiſcat atq; ad ſuſcipiēdā diuinā gratiā ſe habilitet et diſponat. Semper enī diuina mia ad indulgentiā eſt parata niſi peccātis malicia aduerſetur. Quēadmodū enī ipſe ſol facile ingredīt per feneſtrā niſi clauſa ꝓsueret. Sic vtiq; virtus radiantis gr̄e mentem ingredīt ſi corde humiliato ſuſcipiat. Propter̄ Apocal. iij. ſcriptum eſt. Ego ſto ad oſtium. ſ. voluntatis peccantis: ꝛ pulſo. ſ. p lumen veritatis ꝛ bonitatis: ſi quis audierit vocem meaz ad penitentiā ꝛ miam inuitantē: ꝛ aperuerit mihi per ꝓſenſum intrabo ad eum p gratiaz gr̄ificantē: ꝛ cenabo cū illo per gratiā ꝓsueerantem ꝛ ille mecum p gratiā videlicet ꝓſummantem. Hoc deniq; modo ſpūs veritatis ꝓſcientiā impiam ſtimulat ꝛ ꝓpulſat di. Surge tolle grabatū tuū ꝛ ambula. Surge inq; anima pigra ꝛ neq;: relinque ſcelera ꝛ pecca ta: tolle grabatū tuū. i. onus iniq̄tatū tuarū p veram ꝓfeſſionē in leue penitētie iugū cōmutando aſſume: ꝛ ambula p itinera recta: que antea greſſus ſecuta es p itinera tortuoſa atq; puerſa. Et in hoc ſeptima. i. ꝓfitens religioſitas indicat: p quam anima impia pec cata grauia ꝓfitens ꝛ relinquēs onus amoroſe penitētie etiam aſſumit. De hac igit̄ cōfeſſionis religioſitate ꝛ maxime in ꝓfeſſione neceſſaria ꝓtemplemur tria. Primū ꝓfeſſionis p̄parationē. ſcōm ꝓfeſſionis diſcretionem tertiū ꝓfeſſionis integrationē. Que quidez tria p ordinem pſ. tangit in pſ. lxxv. di. Cogitatio hois ꝓfitebit̄ tibi. Confeſſiōis p̄parationem exp̄imit cum dicit: Cogitatio: diſcretionem ꝝo adiūgit cum ait: hois: homo enīz eſt animal p diſcretionē rationale. Integrationem ꝝo ſubiūgit cum inquit: ꝓfitebit̄ tibi. id eſt. ſim̄ ꝛ integre fatebit̄ tibi o miſericors deus.

Articulus primus de tribus modis ſe p̄parandi adveram cōfeſſionem.

Primo inq; ꝓtemplemur ꝓfeſſionis p̄parationē. Pleriq; enī minimū ſeu nullum fructū de ꝓfeſſione reportant quia imp̄parati ad illam vadunt. Cunq; ad ꝓfeſſionē tota vis penitentie ſacrāmēti reducat: valde neceſſariū eſt vt cum tota mentis p̄paratiōe ꝓſcia diſcutiatur. Difficilimū nempe imo quaſi impoſſibile eſt hoiem in mūdialib⁹ multiplicit̄ intricatū ꝛ maxime ſi abſq; ꝓfeſſione ſteterit diu ſubito oīum pctōz ſuoz plenarie reminiſci. Sed q̄d nequit fieri vigore ſubite recordationis fit ingenio ſollicite recogitatiōis teſte Eſa. q̄. xxxviij. c. i vere pēnitēl ꝓsona ait. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine anime mee. In q̄bus ſacratiſſimis verbis triplex p̄paratio veri penitentis que ꝓfeſſionem p̄cedere debet p ordinez demonſtrat. Prima p̄paratio eſt recogitatiōis ibi: Recogitabo tibi. Ex hac autez ſequit̄ ſcōa. ſ. recordationis ibi: oēs annos meos. Ex hac ſeq̄t tertia. ſ. amaricatiōis ibi: in amaritudie anime mee.

Prima p̄paratio ad confeſſionem fit per diligentē recordationem oīum omiſſorum ꝛ cōmiſſorum. Capitulum. j.

Prima quidez p̄paratio eſt recogitationis. Ait enī: Recogitabo tibi. ſ. o dñe deus meus. Notanter autem dicit: Recogitabo tibi. i. iterum atq; iterum cogitabo. Contra multos vtiq; inſenſatos qui ad ꝓfeſſionē imp̄meditati accedunt ꝛ peccatis ſuis nullā vel tenuiſſimam ſolertiam ꝛ recogitationē videnī habere: cum tamen in veritate illumiate aie cōſtent. Hec maioza negocia ꝛ debita eſſe ꝛ q̄cunq; alia poſſit habere homo in p̄ſenti vita Iſta ſunt tam ardua opa ꝛ negocia magna q̄ pro eis dei filius paſſus eſt opprobriū mortis ꝛ dire crucis. Sunt etiā tanto examie digq̄ pro illis diſcutiēdis veniet dñs ad iudiciū cum ſenatoribus terre: vniuerſam rōnalē creaturam ad illa dijudicāda ꝓuocabit. De celo angelos ꝛ ſanctos: de mūdo bonos ꝛ malos et de inferno demōes ꝛ dānatos. Eſa. xxv. ſcriptū eſt. Cum venerit filius hois i maieſtate ſua: ꝛ oēs angeli ciuſ cū eo: tūc ꝓgreante eum om. gen. O inſenſata mortaliū cura in vanis: cum ꝛta ſolertia ꝛ diligētia annuatim rationes ſuas reuident ꝛ puident et calculāt ꝛ diſcutiūt ſeculi mercatores: anime

UVA. BHSC. IyR_032

vo fue stolidi pctores p plurimos ānos peccatis obrute ac submerse ratiões cuz dño negligunt cum tanto piculo reuidere. Duo maxime sunt recogitāda aie que vult veracit penitere. Primū est beneficia recepta. scōz mala cōmissa. Primo qdem recogitāda sunt bñficia recepta. s. bñficiū creatiōis: redemptionis: recōciliatiōis. Item cūcta recepta beneficia spūalia corpalia t tpalia t sm diuersas pditiões t stat⁹. Hafale eqdē ē q recordatio et recogitatio boni i intelligētia generat lumen veri: ex qbus duob⁹ satis facilit puocat amor ipsi⁹ boni magisq dilectio dātis bonū qui deus est. Propterea Leuit. vj. pcepit dominus di. Ignis in altari meo semp ardebit quē nutriet sacerdos subjciēs ligna mane p singulos dies. Quid p ignem nisi ardēs dilectio dei: de quo Lu. xij. dñs ait: Ignē veni mittere in terram t qd volo nisi vt ardeat: Altare siqdem. q. alta res altitudinē humani cordis aperte demōstrat. In illo semp ardere debet ignis diuini amoris quez sacerdos id est. rōnalis intellectus pseruat t fouet cū ligna receptoz bñficioz p singulos dies recogitādo qtidie magis ac magis i amore feruescit. Secūdo recogitāda sunt mala cōmissa t bona omissa t specialius t cordialius et attentius grauioza: exceptis peccatis delectabilib⁹ t lasciuis i quoz cogitatiōib⁹ nequaqz diu imorandū est: sed cursim pcurrēda sunt ne mentē sua inficiant labe. Nam Eccl. xiij. c. scriptū est. Qui tetigerit picez. s. p tactū cogitationis mozose coinqnabit ab ea. Talis nempe recogitatio pctoz magī qtidie illuminat intellectū ad recognitionē suaz offensionum: aperit p eaz malicia demonū: eluescit insup vanitas t piculū oium mūdanoz ex qbus oibus odiū t detestatio vite pterite generat. Propterea ad h hortabat penitentem dñs hiere. ij. Vide vias tuas i ualle. s. mētis hūilitate: scito qd feceris cursoz leuis. q. s. tam impmeditate curris ad pfessionem.

Secūda prepatio fit per peccatoz recordationē quam pctor septemplici discussione cōsequi potest. Capitulum. ij.

Secūda aūt prepatio penitentl ē recordationis q̄bñ ex recogitatiōe merito oritū hz. Et de hac recordatione addidit Esa. oēs annos meos. vbi artificiosum vtiqz modū exprmit recolendi sufficienter oium pctoz: q cū diu absq penitentia maxime vera in criminib⁹ vitam duxerūt h recolēdi artificio op⁹ hñt. Septez eni ingenijs poterūt oium pctoz suoz de qbus penitere tenent facilit remisci. Qz enim pphet ait: oēs annos meos: Propterea penitens pmo discutiat vitam suaz atqz discurrat diuersas etates suas. s. puericie: adolescētie: iuuentut: virilitat. senectut. tc. Secūdo psideret diuersos status. s. virginalē: vidualem: t mīmonialē: t si aliquē docuit malum aliqō vel induxit ad malum. Tertio psideret diuersas fortunas. s. psperitatis t aduersitatis. Quarto psideret diuersa officia que plerunqz exercitauit. Quinto psideret diuersas societates cum quibus puersatus est. Sexto psideret diuersa loca: ciuitates: castra: villas domos in qbus fuit. Septimo psideret diūsas culpas quib⁹ deum offendit corde psentiendo: ore loqndo: t ope adimplēdo. Ex his septem ingenijs satis puenient t competent inueniet homo quicqd mali opatus est in oi bus annis vite sue: qz vt ait Eccs. iij. Est tps spgendi lapides. i. pctā in pfessiōe: t tps colligendi. i. peccata recordandi.

Tertia prepatio ante cōfessionem fit per amaritudinē contriti cordis. Capitulū. iij.

Tertia ppatio aī pfessionē est amaricatiōis. Hñ subdit Esa. in amaritudine aie mee: que qdez ad veram recordationē t recogitationē merito debet fieri. Hec aūt aie amaritudo vera pritio est: sine qua pcedēte inanis t vana est pfessio seqns. Ad hāc amaritudinē hiere. xxxj. c. hortabat pctōrē di. Statue tibi specula: pone tibi amaritudies. dirige cor tuū in viā rectā. Hāc aūt amaritudinē sentiebat ps. cū ait: Rugiebā a gemitu cordis mei Et alibi: Fuerūt mihi lachryme mee panes die ac noc. dū di. mi. qti. vbi ē ds tu⁹. Et iterum Esa. xxxviij. i pson veri pritti cordis ait: Ecce i pace amaritudo mea amarissima. In pace nanqz ē cū amaritudie mens hūana qñ ds suis offensis cū volūtaria qdete pscie crutiat: atqz de pteritis culpis cū gaudio amaricat: que primo qdem amara ē ex adeptione eterne pene: sed amarior ex amissione eterne glorie sed amarissima quidem est ex impia ppetratione diuine offense.

Articulus. ij. de discretiōe necessaria ad veram confessionem

UVA. BHSC. IyR_032

Secundū in ꝓfessione necessarium
s est discretio: de q̄ ps̄. subdit hois
Cum enī homo sit aial rationale
rationē discretioni esse necessariā
in ꝓfessione ostendit cū dicit hois: non vtiq̄
aialis indiscreti. ꝓtra q̄sdam qui tanq̄ aialia
absq̄ vlla discretiōe ad ꝓfessionē accedunt.
Triplex nanq̄ discretio necessaria ē vere pe
nitenti. ꝑma est electiōis. scōa sollicitudis
tertia modificationis.

Q̄ta discretiōe debet eligi cōfessor bonus qui de tribus maxime sit ornatus. s. scientia. vita et auctoritate. Cap̄. j.

Prima est discretio electionis. s. vt
p sciat eligere necessariū t sibi com
petentē ꝓfessorē ꝑm varij ꝓfitenti
um statū. Tria nanq̄ sunt necessa
ria ꝓfessori vt sufficienter possit ꝓfitentib⁹ ꝓui
dere: ꝫ est q̄ sciat velit t possit pctōrib⁹ in pe
nitentia subuenire: aliter non est sine piculo
ꝓfessoris t penitētis. ꝑmū est sciētia. scōm ē
vita. tertiū est auctas. ꝑmo enī est ei neces
saria scia: debz enī habere claritatē cognitio
nis: sicut dicit Aug⁹. de pe. di. vj. c. j. Lauca
at iudex spūalis vt sicut nō cōmisit crimē ne
quicie ita vt nō careat munere scie. Oportet
enī q̄ sciat cog̃scere q̄d dz iudicare. Judicia
ria nanq̄ ptās ꝫ expostulat vt q̄d iudicare
debet discernat. Sicut enī in lege veteri offi
cium sacerdotis erat iudicare de lepra vel ñ
lep̄ t ꝫ differētijs lepre: t vn⁹q̄sq̄ leprosus
vel imūdus a lepra iudicabaf arbitrio sacer
dotis: vt dz Leuit. xiij. Sic sacerdos euāgelic⁹
iudicare debet de lepra spūali. i. de pctis t de
differētijs pctōr. Sacerdos enī sine scientia
est sicut ductor cecus in via: q̄ sacerdos ha
bet officiū ꝑcundi: t viam salutis alijs osten
dendi. Unde Mat. xv. dñs ait: Cecus si ce
co ducatum p̄stet: ambo in foueā cadūt. Ult̄
ij. Paral. xix. p̄cipiens iosaphat iudicib⁹ ait
Videte q̄d faciatis: non enī hois exercetis iu
diciū sed dñi: t q̄cūq̄ iudicaueritis invos re
undabit: sit timor dñi vobiscū. Aduertant
oēs ꝓfessores q̄ nullus artē aliquā docere p̄
sumit nisi didicerit. Difficilior aūt ars nulla
vtiq̄ est regmīe aiarū: sicut ait Grego. lib. j.
pastoral. c. j. Nulla ars doceri p̄sumit: nisi p̄
us intēta meditatiōe discaf. Ab imptis g̃ pa
storale magisteriū qua temeritate susciꝑt:
q̄m est ars artiū regimē aiarū. Alie q̄dem ar
tes liberales t mechanice p̄sumunt doceri si
ne piculo aiarū t corpor. Ars vo medendi
corpibus t si q̄sq̄ doceri valz sine piculo aia
rum non sine piculo t corpor detrimēto. Sz
regimen aiarū in ꝓfessiōib⁹ audiēdis ab im
peritis exerceri nō valet sine piculo aiarum
tam ꝓfitētiū q̄ etiā ꝓfessor. Ult̄ Greg. vbi. s.
Quis cogitationū vulnera occultiora eē ne
sciat vulnerib⁹ viscerū: t tū sepe q̄ precepta
spūalia nō nouerūt cordis se medicos ꝓfite
ri nō metuūt: dūcq̄ pigmētor seu ꝓfessionuz
vim nesciunt videri medici cordis nō erube
scunt. Cōfessor enī q̄tiens se ingerit ad audiē
das ꝓfessiōes: totiēs se offert ad rñdendū ꝫ
quolibet: t interdū de casib⁹ inopinatis t ali
as si auditl t questiōib⁹ valde ꝑplexis: q̄ tam
in scholis forte nō auderet rñdere de prima
questione: vbi si rñderet min⁹ bene: licet for
te erubescēdi causam inde haberet: nō tū si
bi nec auditorib⁹ piculū aiarū vel corporuz
imineret. Si vo ꝓfessiōes audiēdo non vere
iudicat seu docet seipsuz t ꝓfitentē in foueaz
pditiōis inducit. Propterea plura tenef scī
re. Primo enī sacerdos tenef hr̄e scientiam
et si nō ꝓuenientē saltē tamen competentem
Competēs aūt nūcupaf que necessaria est ad
executionem ordinis cuiuscūq̄. Nam inq̄
tum est sacramētor minister scire tenef que
sit debita materia vel forma cuiuslibet sacra
menti t modum recte singula dispensandi.
Inq̄tum autem doctor est tenetur saltē scī
re fidei rudimenta. Inq̄tum vo in foro con
scientie iudex est tenetur scire discernere in
ter lepram t lepram: t inter non lepram t le
pram: saltem in his peccatis que sunt omni
bus notoria. Secūdo autem tenef scire diri
gere penitentem per viam necessariā ad sa
lutem ꝑm statum cuiuscūq̄ quem in ꝓfessio
ne suscipit audire. Jn alijs autem de quibus
etiam dubitant sapientes: plerūq̄ debz sim
plex sacerdos tantam discretionem habere:
q̄ saltem sciat de huiusmodi dubitare: t q̄
nec ꝓcedendum est in eis sine superior con
silio ad quos debeat t possit remittere peni
tentem. Tertio q̄ debet scire que sint pecca
ta capitalia t que mortalia saltem in cōmuni
et que venialia in genere. Quarto insup de
bet scire ꝑm ihosti. que pertinēt ad dispēsa
tiones t absolutiōes t restitutiōes illicite ac
q̄sit or ad bella ꝓncipum t cōitatum t ad ta
lias t exactiones eorum: t ad contract⁹ mer
catorum vtrum sint illiciti vel liciti: vt per ꝫ
sciat vtrum prohibere debeat confitentez vl
suspendere a cōmunīōe: an licētiare vel vtq̄

UVA. BHSC. IyR_032

ille teneaꝫ ad restitutionē vel non. Nam cuꝫ sit ꝑceptum semel in āno assumē corp⁹ christi si ꝓfessor ꝓhibeat illum cōicare qui peccatuꝫ mortale nō habet: vel forte iudicat illicituꝫ esse qđ licitum est: vel si licētiat nō licētiandū quia forte iudicat licitū qđ illicitū est tam cōfessor q̄ ꝓfitens in foueam cadunt: nisi forte ꝓbabilis ignorātia excuset illum puta q̄ habuit doctorē aliquem autenticū ⁊ famosum cuius innitit opinioni. Ex his. ſ. patꝫ q̄ si cōfessor non est expertus in casib⁹ ita q̄ ꝑ seipsum nesciat iudicare: nec etiaꝫ nouerit dubitare cum expresso piculo capitis sui. i. anime audit in penitētia ꝓfitētes. Insup ⁊ illi q̄ sciunt impiciam eius cum illo ꝑcunt nisi iterato ꝓfiteantur hoi qui in hmōi noscat cum scientia iudicare. Contra q̄sdaꝫ qui querūt medicos spūales. i. ꝓfessores ignaros: vt de eterna damnatiōe obtineant melius forꝫ. Unde Aug⁹. de pe. di. j. §. quem penitꝫ ait: Qui cō fiteri vult peccata vt inueniat gr̄am querat sacerdotē scientē ligare atq̄ soluere: ne si negligens extiterit circa se negligaꝫ ab eo q̄ eū miseric ordit monet ⁊ petit ne ambo in foueam cadant. Scōm eni alexan. de haꝫ. in. iij. Scire ligare ⁊ soluere est scire ostendere illi que requirunt ad absolutionē a peccato ⁊ ligare cuꝫ penitētia competēti. Ex p̄missis etiam patet: q̄ qui non ordinant nisi ex deuotione vt missas celebrēt: sicut quidam deuoti religiosi qui non habēt aīarū curaꝫ nec audiunt ꝓfessiones ad hmōi sciendū non sunt astricti. Sed qui curam recipit animarū ⁊ tenetur ꝓfessiones audire vel se ingerit eis nisi habeant scientiā competētē vt dictum est: mortaliꝫ peccat audiēdo ꝓfessiōes: ⁊ qui euꝫ instituit amplio⁹ peccat: ⁊ institutū ministrare ꝑmittēs etiam mortaliꝫ peccat si sua interest hmōi ꝓhibere: hec oīa i sntia sentit Durādus et cū eo cōiter oēs doc. Secūdo eni necessaria est ꝓfessori vita si qua velit sine sui dispendio alijs salubria remedia ꝓuidere. Tantaꝫ nempe debꝫ habere puritatē affectiōis vt sit dignus minister dñi nr̄i ihesu christi ⁊ fidelis dispēsator ministerioꝝ dei: vt ait apls. j. Corinthꝫ. iiij. Et. j. Pe. iiij. Sicut boni dispensatores multiformis gr̄e dei. Debꝫ eni ꝓfessor iustus esse multiplici rōne. Primo quidē iustus esse debet ministerio cui⁹ iustificant impij: reconciliant rei: curant infirmi: illuminātur ceci: mūdant lepr̄osi: ⁊ mortui denicꝫ suscitant. Secūdo autem iustus ⁊ purus debꝫ esse qui vicem christi gerit cum ꝑsenā eius r̄ ꝑsentat in terris qui arbiter ⁊ medius existit inter peccatores ⁊ deū: ⁊ quicq̄d ꝓnūciat in penitētie foro claue vtiq̄ non errante: deus ipse i celi ꝓsistorio auēte sua ꝓfirmat: sicut ipse dñs Mat. xvj. testaꝫ d. Quodcūq̄ ligaueris sup terraꝫ erit ligatū ⁊ in celis: ⁊ qđcunq̄ solueris sup terram erit solutum ⁊ in celis. Tertio debet esse ꝓfessor iustus. i. sine mortali crimine: aliter mortaliꝫ peccat sacramentū penitētie ministrādo indigne nisi ꝓius peniteat cum ꝓposito ꝓfitēdi q̄cito opportunitatem habebit. Argumētū ad h̄ de pe. di. vj c. j. vbi Aug. ait: Sacerdos itaq̄ cui ois peccator offert añ quē statuit ois languor i nullo cor̄ iudicādus est que in alijs iudicare est ꝓmptus: iudicans tñ aliū qui iudicādus est seipsum ꝓdemnat. Hec ille. Hi tales deteriores dici possunt etiam phariseis qui summā sapientiā insidijs capere ꝓtendētes cū mulierem adulterā adduxissent ad iesum Jo. viij. Et ille r̄ndisset eis. Qui sine peccato est vr̄m ꝓimus in eaꝫ lapidē mittat: oēs se recognouerūt pctōres: ꝓpterea nullus eam lapidare ꝑsumpsit. Quarto insup debet non tm̄ eē iustus sed etiā in iusticia firmus ⁊ solidatus iam ex auditis in ꝓfessione sepe excitant in ꝓfessore ꝓcupiscētie motus. Nam ꝑm Greg. Difficile est fontem nō turbari vbi abluunt sordes: sed in bonis ⁊ fortib⁹ sacerdotibus. Scōm alex. de haꝫ. hec ipsa turbatio meritoria est dū viriliꝫ ꝓtradicūt. In malis aūt ⁊ fragilibus mortifera est dū mentaliꝫ inquinant et atrociꝫ vulnerant. Unde Bern. sup cantica sermōe. xviij. ait: Tu frater cui firma charitas nondū est sed a deo tenera ⁊ arūdineta vt oī flatui cedat qua fronte aliena vulnera curare aut ambis aut acq̄scis: noli esse nimis iustus: sufficit tibi si diligis ꝓximū tuuꝫ sicut teipsum. Non eni salutē ꝓximi debes querere in salutis ꝓꝓrie detrimentū. Et. j. Cor. iij. Robrem si recte sapis conchā te exhibeb non canalem: hec siq̄dem pene simul recipit et effundit: illa vo donec impleaꝫ expectat: et quo supabūdat sine suo dāno cōicat. Sūt tamen pleriq̄ qui nō ꝓsiderātes fragilitatem et impiciam suam in audiēdis ꝓfessiōib⁹ seipsos p̄cipitant sub pallio charitatis seu vt rectius dicam impie charitatis. Non eni charitas est que ꝓꝓriam destruit charitatē: cū ois charitas in hoie incipiat a seipso. Et si aliq̄ tales causa aliorum videant esse salutis: id quoq̄ facile non credit discretus ⁊ doct⁹ sciens q̄ non potest peccatorem dirigere p viā salutis qui illam mīme nouit. Sed dicet aliquis. Quid faciam cum non reperiantur ta

UVA. BHSC. IyR_032

les vt dicis confessores iusti ꝛ docti cui confitebor an ergo confessionem dimittam. Cui de pe. di. j. c. fi. pulchre respondet Aug⁹. di. Qui ergo ꝓfitet sacerdoti meliori q̄ pōt ꝓfiteatur. Hec ille. Si etiaz ꝑ multa miliaria deberet ire ad illū querendus est talis: nec amplius negligēdus est spūs q̄ mortale corpus ꝑ quo sanādo longa ꝛ grauia itinera assumunt. Demū cū ois talis vt dictū est repiri ñ possit tūc dicendū est: q̄ qū non potest id fieri qđ vis id velis qđ possis: dūmō talis eligatur ꝓfessor qui ab ecclesia aliq̄ non sit p̄cisus: nec q̄ ex tali ꝓfessione maior ruina sequatur ¶Propterea multū cauere debēt iuuenes mulieres ne ꝓfiteant lasciuis iuuenib⁹ atq̄ ꝓfessoribus malis: ꝛ maxime cum in fedas luxurias lapse sunt: iuxta ꝓsiliū Ecci. iiij. qui ait: Non ꝓfundaris ꝓfiteri peccata tua: hec confessio suadet. Et addit: Et ne subijcias te hoi ꝓ peccato. i. ne ꝓfitearis indifferent omi sacerdoti: ħ autem cautela indicit. Et ixx. xxx vij. c. A ꝓsiliario malo serua aiam tuā. Tertio ē necessaria ꝓfessori au ctas qua possit absoluere penitētes. Et licet multa hic dicenda circa hoc essent: tamen breuitatis causa soluz hoc notandū est semp. Q̄z cum sacerdos nō soluat nisi ligādo ad aliquid faciendū: ille solus absoluere potest qui ꝑ ipsuz potest ad aliquid faciendū ligare. Ideo oportet q̄ homo ꝓfiteat ꝓprio sacerdoti nisi in q̄busdam casibus de q̄bus alibi disserem⁹. Alienus aūt eū non potest soluere vel ligare: ō pe. di. vj. placuit. ¶Proprius ꝛo sacerdos quo ad hoc intelligit: ois ille qui illius ordinariā curam habet: sicut papa legatus epūs parochialis: sed nec parochialis ab oibus absoluere pōt: q̄z excipiunt epales casus atq̄ papales. Talis autem sacerdos ꝓprius absoluere potest subditum suū vbiq̄ siue intra territoriū prochie sue siue extra: cū penitētia de iurisditiōe voluntaria sit. Tñ ꝛ de loco nihil expressum est in. c. ois vtriusq̄ sexus. ex de pe. ꝛ re. hec ꝑm Tho. in. iiij. di. xvij. ¶Predicatores aūt ꝛ mīores olim poterant libere audire ex ꝑuilegio benedicti. xj. qđ incipit: Inter cūctos: qđ hodie vacat. Ad hoc ergo q̄ nūc possint ꝓfessiones audire oportet q̄ mgr̄ vel ꝓuincialis p̄dicatoꝝ vel eoꝝ vicarij ꝛ generales vel ꝓuinciales ministri aut custodes mioꝝ primo accedant ad p̄sentiam ordinarioꝝ ꝑ se vel ꝑ alios fratres ꝛ petant vt fratres qui electi fuerint in eoꝝ dioceſ. vel ciuitatib⁹ ꝓfessiōes audire valeant ꝛ penitētias imponere ꝛ penitentes absoluere. ¶Post hec dicti p̄lati ordinū eligant p̄sonas idoneas ꝛ rep̄sentent vel faciant p̄sentari dictis prelatis ecclesiarū vt de ipsoꝝ licentia ꝛ gratia possint audire ꝓfessiones. Qui tamen p̄sentati non poterūt audire in alio ep̄atu. Et debent ipsi electi esse i numero ꝓut vniuersitas cleri ꝛ populi hoc exigit. Et si prelati licentiā ꝓcesserint: tunc predicte p̄sone dictum officiū exequant. Et si dicti prelati quenq̄ de p̄sentatis non admiserint loco eius ponat alius. Si ꝛo absolute licentiam dare recusauerint: ꝓcedit eis licētia auctoritate aplica. Tales tñ non ꝓpter hoc possunt absoluere plus q̄ parochialis sacerdos nisi prelati ecclesiarū dare vellent: hec in clemen. de sepul. c. dudū. Nec ꝑ hoc q̄ cōmittit siue datur alicui licētia: q̄ alienos parochianos valeat audire: fit p̄iudiciū ꝓprio sacerdoti: eo q̄ iurisditiōis potestas alicui non ē cōmissa in fauorē suū: sed in plebis vtilitatem ꝛ ad honorē dei. Et ideo si supioꝝib⁹ prelati videtur expedire ad plebis salutez ꝛ dei honorem: q̄ alijs cōmittat in nullo inferioꝝib⁹ prelatis p̄iudiciū fit: nec iterum tenet subdit⁹ petere licentiā a ꝓprio sacerdote: q̄q̄ glo. in. c. ois vtriusq̄ sexus hoc dicat: quia ꝑ clementem. iij. tanq̄ oino falsa damnata fuit in q̄dam priuilegio indulto p̄dicatoꝝib⁹ ꝛ minoribus qđ incipit: Quidam temere. In q̄ priuilegio determinatū fuit q̄ illi quibus a superioribus cōmittit talis licentia ꝓfessiones audiendi possint audire etiam ꝓtradicentib⁹ sacerdotib⁹ parochialib⁹ ꝛ inuitis. Et hoc tenet Jo. an. de pe. et si epūs lib. vj. Et ꝓfessus sacerdoti habenti cōmissionē a superiori vt dictum est non tenetur ꝓfiteri ꝓprio sacerdoti illa peccata que iam ꝓfessus fuit cuz iam sint dimissa: sicut patet in extraua. Jo. xxij. q̄ incipit: Clas electiōis. Sed ꝓpter statutū ecclesie de ꝓfessione facienda ꝓprio sacerdoti semel in anno debet eodem modo se habere sicut ille qui habet venialia solum ꝛ illa ꝓfiteri vt quidam dicunt vel ꝓfiteri se a pctō mortali imunem.

Quanta solertia peccatoꝝ ad confitendum debet captare conueniens tempus. Cap. ij.

Secunda discretio quam in confessione homo tenere debz est sollicitudinis. scilicet p̄uenendo tempⁿ ante q̄dragesimā vel saltem in p̄ncipio quadragesime: sicut ¶Prouerb. xvij. c. scriptum est. Justus in principio scilicet quadragesime accusatoꝝ est sui. Et iterū p̄s. ait:

UVA. BHSC. IyR_032

ꝓueoccupem⁹ faciem eius i ꝓfessione. Multi qñq; laborē totius q̄dragesime pdunt ꝓpt negligentiā vel laborez vnius hore qua possent ꝓfiteri. Plus eteni valet vnū ieiuniū in gratia q̄ centum in culpa. Si autez obijcias hoc posse fieri p ꝓtritionē. Rñdemus q hoc securius fit p ꝓfessionē in qua fit homo qñq; de attrito ꝓritus. Qui autez ꝓlongant vsq; ad finē q̄dragesime sunt. q. q̄ lauāt man⁹ nō ante mensam sed cum iam. q. sumpserint cibum. Stultus eq̄dem est qui tunc arua ꝓ p̄terita segete purgat cum iam messuerit maiorem partem. Stultus insuper est qui ante pegrinat q̄ ꝓfiteat. Addatur etiam q ita de die in diē dicētes more cozui: cras cras cras ꝓfessionē ꝓlongant vt vsq; ad vltimā q̄dragesime septimanā t eius septimane vltimuz diem pniam t dei gratiā fugiētes ad diē pasce veniūt: atq; de illo sani corpe t egri mēte euadētes: sed aiam t diuina ꝓficientes p⁹ter gum vsq; ad sequentē annū in eandē de mētiam redeunt ruituri: t sic vsq; ad vltimū vite in simili insania pseuerant.

De diuerso t discreto modo confitendi varia genera peccatorum. Capitulum. iij.

t Ertia discretio quā oportet habere in ꝓfessione est modificatiōis ḥ est discretum habere modū in dicendo peccata sua. Sunt eni quedam peccata leuia: quedā ꝯo grauia: quedā ꝯo horribilissima t ḡuissima. Sic i modo dicendi fm ḡuitatē culpe ꝓnūcianda sunt verba doloris t displicētie. Sunt nanq; pleriq; qui magno merore leuia grauāt: ac sceleratissima t horrēda quadā insensibilitate t inercia. q. fabulam manifestant.

Articulus. iij. Quare integra debet esse confessio penitētis ex tribus consistit.

t Ertiū in ꝓfessione necessarium est integratio. Et de hoc ps̄. subdit: Confitebit tibi. Confiteri est simt oia pcta fateri. Tria siq̄dē sunt ex qb⁹ ꝓfessio redditur diminuta. q. triplex defectus. Primus est malicie. scōs est circūstantie. tertius negligentie.

Q̄ non est integra cōfessio cū peccator tacet aliquam mortalē culpam: nec illi indulget de⁹ maxime propter tria. Cap̄. j.

p Rimus defectus est malicie: cum scz homo maliciose aut ex verecūdia aliq̄ pctm̄ mortale scienter celat. Contra talem Osee. xiij. Absconditū est pctm̄ eius: dolores ꝑturientis venient ei. s. torquēt illum: t remordēte ꝓscientia mala. Et sicut testat Beda. Quid ꝓdest si tota ciuitas custodiat: t vnū foramen p qđ hostes intrant relinquat. Ferr̄ quidē q̄diu in vulnē est fi ꝓsunt vnguenta. Quid eni ē aliud pctm̄ celare q̄ ignem in sinu portare. Sed vti Prou. xxviij. scriptū est. Qui absconderit scelera sua nō dirigēt: qui aūt ꝓfessus fuerit t reliq̄rit ea miam ꝓsequēt. Sed forte miratur quisq̄ quare nō parcit deus pctōri saltem peccata illa que ꝓfitet. Cui rñdet: q ꝯ ḥ potest triplex ratio assignari. Primo videlicet rōne diuine bonitatis. scōo rōne dīne puritatis. tertio rōne diuine veritatis. Primo quidem rōne diuine bonitatis. Nam fm Augl. Ira dei bonitas veniā non dimidiat: naz aut totū aut nihil ꝓpiciādo donat. Equidez summa iniq̄tas ē ab eo q̄ est bon⁹ dimidiam sperare veniā. Scōo rōne diuine puritatis. Nō dimittit mortalis culpa: nisi aduenīte spūssancti gra que digne exq̄rit generalem mūdiciā in hospitio suo: licet diabolus tanq̄ iufernalis t cupidus porcus ꝓclamarit in mūdicia ꝓtentus sit. Tertio rōne diuine veritatis. Retinē nāq; i ꝓscia aliq̄ mortale crimē nihil aliud ē q̄ ꝓditorē ꝓpriū retinere in domo sua vt inspato eū tradat in mānib⁹ inimicoz suoz. Deo siq̄dē displicet t abominabile est cohabitare cū ꝓditore amicoz suoz. Ñ de talib⁹ crimib⁹ occulte retētī Sap̄. iij. scri. est. Traducēt eos ex adūso iniq̄tates eorum Tales vtiq; nō ꝓfitent: q ꝓfiteri sicut dictū ē: est simul oia fateri: fatet eni sed non ꝓfitet.

Quas peccatoz circūstantias tenet penitēs cōfiteri. Ca. ij.

s Ecundus defectus est circūstantia qñ. s. aliqua circūstantia grauis culpe in confessione non dicitur. Sicut eni fieri solet ignis ad comburendū non solum ex arboris trunco sed etiā ex eius ramis: sic gehennali igne cremari potest anima ex circūstantijs peccatorum sicut ex principalib⁹ culpis. Sed aduertendū est q circūstantiarū q̄ attingūt peccatum tria sūt genera. Quedā alleuiātes: q̄dā in aliud genus trahētes: quedaz ꝯo aliq̄ mō aggḡuantes. Prime quidē circūstātie alleui-

UVA. BHSC. IyR_032

antes non sunt ꝓfitende nisi ꝓpter hoc vt satisfaciat homo alicne ꝓsciētie vel inq̄sitiōi vl vt puideat eius scandalo ꝛ ꝓturbatiōi: vtpote si timeret ꝓfessorē ex hoc accipe occasionez ad malum: vel etiam si tm̄ diminuat vt sit in genere veniale: sicut ꝓpter infirmitatē in .xl. comedere carnes: ita tm̄ q̄ a latere non sit gulositas aliqua. Et ratio hec est: quia in ꝓfessione non debet pctōr se excusare sed accusare. Scde ꝺo circūstantie sunt in aliud genꝰ trahentes. Et he fm Bonauē. et alexā. de hal. sunt de necessitate ꝓfitēde: vt cognoscere ꝓiugatam vel ꝓsanguineā: tenet enī genus peccati exprimere. Tertie circūstātie sunt aliquo modo aggrauātes. Et he fm Bonauen. et Tho. non sunt de necessitate ꝓfitende sed de bono ꝛ equo. Sed tamen Guil. antiſ. si circumstantie non sint notabilit aggrauātes vt scientia ꝛ ingītitudo ꝛ similia ꝓfiteri non ē necesse. Si ꝺo notabilit sint aggrauātes tūc debent ꝓfiteri. Non enī sufficit ei qui mille marcas rapuit dicēdo ego rapui aliena: q̄ possz verificari si duos solidos rapuisset: nec sufficit illi qui vulnerauit alīū gladio dicēdo percussi primū. Adultas quidem circūstantias aggrauātes tangit Aug⁹. ꝺ pe. di. v. c. j. que et a doctoribꝰ in his tribus versibꝰ ꝓcludūt.

Aggūat ordo: locus: ꝑsona: scia: tēpꝰ. Etas: ꝓditio: numerus: mora: copia: causa. Est modus ꝛ culpa: status altus lucta pusilla. Que oia sic intelligi ꝑsit. Primo aggrauat ordo. i. si est subdyacon⁹ dyaconus aut sacerdos. secūdo locꝰ si ē sacer. tertio ꝑsona hoc ē si ē mi monio copulata. quarto sciētia q̄ non ignoranter fecit. q̄nto tempus. s. sacrū. sexto etas septimo ꝓditio. s. vtrū nobilis furtuz fecerit octauo numerus. s. q̄tiens peccauerit in luxuria. nono mora. i. si steterit in peccato vigiti annis: q̄ hoc dicēdo simul ꝓfiterek. xl. pctā mortalia que cōmisit infra illud tempus: q̄ si obediuit p̄cepto ecclesie de semel ꝓfitendo in anno ꝛ cōicādo. decimo copia. i. q̄tuz abstulit vtrum multum vel parum. vndecimo causa. i. ex qua causa comedit i q̄dragesima carnes: si ꝓpter gulam aut ꝓpter infirmitatem duodecimo est modus in culpa si manifeste peccauit aut in luxuria modum naturalē nō seruauit. tertiodecimo status altus. id est. si religiosus vel religiosa vel ꝑlatus. q̄rtodecimo lucta pusilla: quia parua temptatiōe stimulatus siue nulla sed illam ꝑuenit.

De duplici obliuiscētia ꝛ q̄n in tali casu tenetur quis iterum confiteri. Capitulum. iij.

t Tertius defectus in ꝓfessione ē negligentia. Ad cuius intelligētiam queri potest: vtrum qui in ꝓfessione obliuiscit alicui⁹ peccati ꝛ ad tē pus recolit illud teneat de necessitate iteruz ꝓfiteri. Ad q̄ ꝺ dicēdū fm Richar. in. iij. di. xvij. q̄ hec obliuio culpe: aut fuit ex diligentia: aut ex negligētia. Primo si fuerit ex diligentia: quia. s. peccator obliuiscit alicui⁹ mortalis culpe ꝛ tamē adhibuit debitam diligentiam ꝓut de cōi lege ꝑmittit hūana fragilitas nec tamen vlterius alicui⁹ mortalis pcti potuit reminisci: non credo q̄ tentione necessitatis teneatur illud ꝓfiteri sacerdoti ꝑori: obligatur tamen illud ꝓfiteri alteri sacerdoti. Secūdo ꝺo si fuit talis ignorātia ꝛ negligentia: videlicet q̄ ꝓfitens fuit ignorās ignorantia affectata vel crassa: credo q̄ ꝑriori sacerdoti teneatur tentione necessitatis illud ꝓfiteri si illum cōmode repire potest ꝛ non sit ab illo postea soluendi auctoritas interdicta: aut ꝑdictum peccatū ꝛ oia alia mortalia ꝑriori sacerdoti ꝓfessa ꝓut recolere potest ꝓfiteat alteri sacerdoti. In di. xxvij. ij. arti. addit q̄ q̄ per talem negligentiā obliuiscit alicui⁹ mortal culpe si ꝺ mō suscipit corꝑ xp̄i peccat mortalit. Et hui⁹ sniē ē Sco. Qui g̃ hac ꝑpatiōe sollicita: discretiōe attēta: integratiōe cōpleta sicut ꝑdictum est veraciter ꝓfessus fuerit peccata sua sperare debet in dulcissima misericordia dei q̄ ab eo miam ꝓsequet: ꝛ veniaz ex gratia in qua pseuerans vsq̄ in finem ad gloriam pueniet sempiternā. Quam nobis ꝓcedat ds̄ ihesus christus qui cuz patre ꝛ spiritusancto viuit ꝛ regnat i secula seculoꝝ amē

Sabbato post primā dn̄icaz in .xl. ꝺ sacra religiōe. Ser. xvj.

a Assumpsit ihesus petrum ꝛ iacobuz ꝛ iohannem fratrem eius: ꝛ duxit illos i mōtem excelsum seorsum Matth. xvij. ꝛ in euāgelio hodierno. Ex vera vtiq̄ ꝓfessione non tm̄ humana mens a maculis criminū emundat: verumetiam ad maiora illustratur lumine veritatis. Hinc ps̄. ad talem hominem ait: Confessionem ꝛ decorem induisti amictus lumine sicut vestimento. Hinc est q̄ per confessionem expurgatis maculis pctōr induisti virtutū ꝛ grāz decorē: atq̄ p lumē dei abijcis atq̄ spernis malicias car-

UVA. BHSC. IyR_032

nis demonũ atq; mũdi. Hac eteni arte deludunt demones hoiem infelicem: nam p bona tpalia t mũdana seducũt carnem: atq; p carnem finalit deludũt mentem. Ob pcipiẽs anima p pfessionẽ a vitijs emũdata: mũdana despicit: carnem affligit: demonib⁹ virili animo resistit: t aliqñ ad religionẽ pfugiens sicut ad vere tutissimũ locum illum assumit. Unde ad maiorẽ intelligentiã piculosi status mũdani t status religiõis securi: notanduz ẽ q in tribus pfistit sapiẽtia imo dementia seu malicia mũdi: videlicet in supbia luxuria et auaricia. Prima in mẽte spũali. scõa in suba corporali. tertia xo in adminiculo tpali. Hec mala sunt fundamentũ totius edificij criminosi t mũdial: teste Jo.c.j. Jo.ij.c. ait: Oẽ qđ est in mũdo aut est pcupiscẽtia carnis: aut pcupiscẽtia o. aut supbia vite. Sic sunt tria his ptraria que sunt fundamentũ totius edificij spũalis. s. obediẽtia: castitas: t pauptas. Elongant eni nos non soluz a malo: sed ab oi causa mali que in illis tribus peccati pfistit Hec tria fundamenta pñ. ostẽdit cum in pñ. lxvij. ait: Dñs in loco sancto suo. Ostẽdit autem primo castitatem di. Dñs in loco sancto suo est. Locus eni ptinens est. Ecce ptinẽtia siue castitas. Hãc docuit christus Mat. xix. Sunt eunuchi qui se castrauerũt ppter regnũ celoz. Secũdo subdit pauptatẽ di. sancto. Sanctus eni qui sine terra dicitur. Ecce pauptas que merito dicit sancta quia pfistit in abdicatione oĩs pprietati. De qua Mat. xix. Si vis pfectus esse: vade t vende omia q̃ habes t da pau. t habebis thesaurũ in celo t veni t sequere me. Et Lu. xiiij. Qui non abrenũciauerit oĩbus que possidet: non potest meus esse discipulus. Tertio de obedientia ppheta subdit di. suo. Fit eni locus aie vere dei per obedientiã puram. De qua obedientia pñ. inquit: Volũtarie sacrificabo tibi. De hac etiam dñs Mat. xvj. ait: Qui vult veni re post me: abne. se. t tol. cru. suam t seq̃. me Per obediẽtiã eni anima subijcit deo: vt vere dicere possit: Fiat voluntas tua sicut in celo t in terra. Per castitatẽ caro subijcit imperio rationis. Ad Gal. v. apls ait: Fructus autem spiritus castitas. Per pauptatem totus mundus corpori nostro subiugat. Unde Deut. xj. Omnis locus quem calcauerit pes vester: vester erit. Calcare eni despicere est. Religio igitur est locus quem dñs elegit in habitaculũ suũ: qui mystice per montem ranſfiguratõis in verbo ppositio monstratus est cum dicit. Assumpsit iesus petrum t iacobũ t iohannẽ fra. ei. t duxit illos in mõtem excelsum seorsum. In quo octaua. i. regularis religiositas demonstrat. Quid per hunc montem excelsum nisi eminẽtia t celsitudo religionis a limosis vallibus mũdialium eleuate. Hic est mons dei: mons pinguis mons in quo beneplacitũ est deo habitare: i eo eteni dñs habitabit in finem. In hũc mõtem assumit dñs tres discipulos suos: hoc ẽ tria euãgelica vota t dñi pfecta consilia. Primum est obedientia que in petro demõstratur. Petrus etiam simon nuncupat. Simõ nempe obediens interpretat. Secundũ castitas in iohanne virgine indicat. Tertium xo pauperias que designatur in iacobo q̃ supplantans festinantem interpretat. mundus eni per tpalia animam nititur supplantare. Qui ergo vult diabolũ supare ẽm Gregorium vestimenta abijciat ne succũbat. Assumit autem istos tres discipulos seorsum. i. sepatim a turbis: quia hec tria vota in locis sepatis a turbis melius obseruantur. Sz recte in euangelio subinfertur. Respondens autem petrus. id est. obediens vere dixit ad iesum. Dñe bonũ est nos hic esse. scilicet in religione. Rationes autez t causas quare melius est esse in statu religionis q̃ seculi exprimit deuotus Berñ. cum verbuz hoc ad hũc sensum exponens dicit: Bonuz est nos hic esse videlicet in religione: quia i ea homo viuit purius: cadit rarius: resurgit veloci⁹: incedit cautius: quiescit securius: irrozat frequentius: purgatur citius: mozitur pfidentius: t premiat copiosius. In quibus sententijs mirabiliter breuiter t egregie Berñ. exprimit nouez rationes quare in religiõe melius sit esse q̃ in statu seculari. Harum autem rationũ tres prime maxime concernũt religionis ingressum t initiũ: secũde tres religiõis pcessuz: tres vltie religiõis terminũ.

Articulus primus continens tres rationes pertinentes ad religionis initium quare melius sit in religione quã in statu seculari conuersari. Prima ratio est quia ibi homo viuit puri⁹ t maxime propter tria. Cap. j.

Prima ratio quare melius sit in p sancta religione q̃ in statu seculi conuersari est: quia homo viuit purius t maxime propt tria. Pri-

UVA. BHSC. IyR_032

mo ꝓpter obedientiam. ſecundo ꝓpter caſtitatem. tertio ꝓpter paupertatem.

¶Primo ꝓpter obedientiam: cum eradicat radicem cunctoꝝ maloꝝ que eſt volũtas ꝓꝓria ⁊ ꝓꝓrius amor. De q̃ radice. j. Timoth. vj. apl's ait: ¶Radix oium maloꝝ ē cupiditas id eſt. ꝓꝓrius amor ſm Aug'. ⁊ affectõ ꝓꝓrie voluntatis ex qua cũcta mala originẽ habẽt ſed iniquitatũ radicem cuꝫ ſuis ſequelis ſancta obediẽtia arefacit. In huius myſterium iiij. Regl. v. dicit heliſe⁹. i. ꝑcipiens ꝓphet⁹ ad naaman ſyrum. i. ad obedientem ſubditum Vade: ecce obediẽtia ſancta: ⁊ lauare ſeptieſ in Iordane. i. ſi obediens fueris lauaberis ab oium ꝑctõꝝ labe ſeu culparũ. Iordanis enī riuus iudicij interꝑtatur. Ille nempe ſepties in Iordane lauat: qui ꝑ lumioſam ⁊ diſcretam obedientiã ab oi culpa mũdat. Et ſequitur textus. Deſcẽdit ergo. i. humiliꝫ ſubdit⁹ obediuit ⁊ lauit iuxta ſermonẽ hois dei. i. ꝓlati qui eſt loco dei: ⁊ reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri paruuli ⁊ mũdata eſt a lepra. Quia ꝑ obedientiã fit homo ſicut paruulus humilis atq; pur⁹: ꝓpterea dñs ¶Mat. xviij. ait: ¶Niſi ꝓuerſi fueritis. glo. ſ. ab elatione ⁊ efficiamini ſicut paruuli. i. humiles ⁊ inocẽtes non intrabitis i regnũ celoꝝ. Scõo viuit homo purius ꝓpter caſtitatẽ. Caſtitas enī purificat atq; pulchrificat humanã carnẽ ab oi ínq̃namento carnali: Sicut Sap̃. iiij. c. ſcriptum eſt. Q̃ pulchra eſt caſta generatio cuꝫ claritate. Tertio viuit homo pur⁹ ꝓp̃ paupertatẽ que purificat ab oibus terrenis trãſitoꝝ mũdi atq; ad ſimplicitatẽ colũbinã adducit ⁊ ad prudẽtiã ſerpentinã: iuxta ꝓceptũ dñi ¶Mat. x. Eſtote prudentes ſicut ſerpẽtes et ſimplices ſicut colũbe. Q̃ aũt ꝑ paupertatem mens ad iſta aſcendat oſtendit apl's. ij. Coꝝ. viij. c. qui ait: Altiſſima pauꝑtas eoruꝫ abũdauit in diuitias. Ecce prudẽtia ſerpentina que diuitem facit ſenſib⁹ lumioſis: ſimplicitas eoꝝ: Ecce ſimplicitas colũbina que mũdat ab oibus criminoſis. At ecõtra ꝓpter diuitias cumulãdas multa ſcelera perpetrãtur. ¶Propterea dñs vt ꝓdictũ eſt hec tria cõſilia principalia dedit ꝓtra ſuꝑbias luxurias et auariciaſ mũdi: intelligens q̃ illecebris aia in ſeculo inq̃nat̃ dum per hec tria vota peccandi occaſiones non fugit.

Secunda ratio ē quia homo in religione cadit rarius: ⁊ maxime ꝓpter tria. Cap̃. ij.

Secunda ratio eſt: quia in religiõe homo cadit rarius. Et maxime q̃ ibi fugit tria que cõiter ducũt ad caſum. Fugit enī primo vitioſas occaſiones. ſcõo vitioſas ꝓuerſatiões. tertio vitioſas ꝓſuetudies. ¶Primo amplius q̃ in ſeculo fugit vitioſas occaſiões iuxta ꝓſiliũ dñi qui ¶Mat. v. ait: Si oculus tuus. i. res a te dilecta tanq̃ oculus ſcãdalizat te: erue eum et ꝓjce abs te. Expedit enī tibi. i. neceſſariũ eſt vt pereat vnũ membꝝ tuoꝝ q̃ totum coꝝpus tuũ eat in gehennam. Scõo amplius fugit vitioſas ꝓuerſatiões. ¶Hinc ꝑs inq̃t: Cuꝫ ſancto ſanctus eris: ⁊ cum viro innocẽte innocens eris: ⁊ cum electo electus eris: ⁊ cũ peruerſo ꝓuerteris. Et iteruꝫ dicit: Si. ſ. in ſeculo videbas furem curreba ſcum eo: ecce auaricia: ⁊ cum adulteris poꝝ. tuam ponebas: ecce luxuria: quia ex habitiſ occaſiõibus multi in talia crimina ruũt. Eccl. q̃. xiij. c. ait: Q̃i cõmunicat ſupbo. i. mũdo induit ſuperbiaꝫ: ecce ſuperbia. Tertio amplius fugit vitioſas ꝓſuetudines. ſ. mentiendi decipiẽdi falſificãdi luxuriãdi ſimꝛandi iurandi ⁊ ꝑiurandi ac defacili blaſphemãdi ⁊ ſimiliũ iniq̃tatũ que in ſeculo ſine magna difficultate euitari non poſſunt: que ſi non velit habebit multos aduerſarios. ¶Hinc ad ꝓuerſantes in ſecło ¶Hiere. xiij. c. ait: Si poteſt ethyops mutare pellẽ ſuam aut pardus varitates ſuas: ⁊ vos poteritis benefacere cum didiceritis malũ. ¶Propterea ad tales apoſtolus Epẽ. iiij. ait: Induite. ſ. in religione nouũ hominem qui ſm deum creatus eſt. Et quidẽ in religione gratia mirabiliter operatur: vt qui hodie a mendaciis ⁊ periurijs ⁊ luxurijs ⁊ ꝓſimilib⁹ abſtinere non poterat cras religionẽ ingreſſus illoꝝ vitioꝝ ampliuſ mime recordet̃: quia hec eſt mutatio dextere excelſi: nam dextera dñi fecit virtutẽ. ¶Hinc de religiõe preſeruãtem ab his tribus malis piclitantib⁹ ſeclareſ Eccl. j. ſcriptum eſt. ¶Religioſitas cuſtodit te ſcilicet ab occaſionib⁹ malis: ⁊ iuſtificabit coꝝ tuũ. ſcilicet a ſocietatib⁹ prauis: ⁊ iocunditatem videt exterius atq; gaudium interi⁹ dabit. ſcilicet vitioſis ꝓſuetudinib⁹ ſeculi a te expulſis. In ſeculo enī homo non poteſt effugere blandientes occaſioneſ attrahẽtes conuerſationes nec impellentes ꝓſuetudines ꝓpterea in eo ruere neceſſe eſt. ¶Hinc de talib⁹ ꝓpheta ait: Fiant. id eſt. fiunt vie illoꝝ tenebre: ecce primũ: ⁊ lubricum: ecce ſcõm: ⁊ angelus dñi ꝓſequens eos: ecce tertium. Sed de his latius ſermone. l. et. lxxij. agendũ eſt

UVA. BHSC. IyR_032

Tertia ratio q⁹ in religiõe homo resurgit velocius ⁊ maxime ꝓpter tria. Capitulum.iij.

Tertia ratio quia in religiõe resurgit homo veloci⁹. Licet tanꝯ homo qñꝯ cadat: tria adiutoria i religione magis ꝯ in seculo iuuant ad resurgendũ. Primũ est lectio. scõz exhortatio. tertiũ exẽplatio. Primũ ad resurgẽdum adiutoriũ est lectio. ⁊tidie enĩ legunt libroꝝ sanctoꝝ atꝯ doctoꝝ lucida documẽta: ⁊tidie audiunt in mensa ⁊ extra mensam ꝓteritoꝝ resurgentiũ manifesta exẽpla. Hic merito ỏ verbis dñi ꝓpheta ait: Declaratio sermonũ tuoꝝ illuminat. s. ad resurgendũ ⁊ intellectũ dat paruulis. Scõm adiutoriũ est exhortatio. s. patrũ ⁊ socioꝝ qui exhortant ad resurgendũ ⁊ ad sinceritatẽ immaculate vite Tanta est enĩ gra societatis bone vt firme ciuitati merito competur. Hinc salomon Prouũ. xviij. ait: Frater qui adiuuat a fratre q̃si ciuitas. i. ciuiũ vnitas firma videt: quia vnus alterum firmiter tenet ne cadat: vel si ceciderit adiuuat vt resurgat. Tertiũ adiutoriũ est exemplatio. Plus enĩ mouẽt exẽpla ꝯ verba: ꝓpter exemplũ enĩ bonoꝝ patrũ ac fidelium sociorum homo ꝓtinue resurgere ꝓpulsatur At econtra sicut Eccs. iij. Ve soli inquit: qz cum ceciderit non habebit subleuantẽ se. Et vere sol⁹ est imo in maiori piculo est male sociatus ꝯ solus. Et hmõi est qui seculi ꝓsortiũ habet. Nam si p̃dicatores ieunia: oꝝones: ⁊ ꝓsimilia bona homo freqntat plexꝯ ab alijs deridetur ⁊ hypocrita reputat despicit et p nihilo estimat. Et ecõuerso sicut ꝓpheta ait: Laudat peccatoꝝ in desideriis a. s. ⁊ iniquus benedicit. Exhortatores multos habz ad malum q̃ in hoc obsequiũ se p̃stare deo certissime arbitrant. Exẽpla ꝯ mala atꝯ inumerabilia alia atꝯ de oĩ genere musicoꝝ quotidie imo ⁊tidie velit nolit coram oculis ingerunt

Articulus.ij. de tribus alijs rationib⁹ pertinẽtib⁹ ad religionis ꝓcessum. Prima est q⁹ in religione incedit cautius ⁊ maxime ꝓpter tria. Caplm.j.

Prima ratio est qz in religiõe homo incedit cauti⁹ nec mirũ. Nam religio est vere sapiẽtie schola in qua discit homo sapiẽtiã dei: per quã cautius incedit in via sua. Propt tria ei hec sapia spũalis acq̃ri potest que maxime i religione exercitant. Primo a deo p oratiõem. scõo a primo p instructionẽ. tertio a seipso p experimentationẽ. Primo enĩ acquiritur hec sapiẽtia cauti⁹ ad incedendũ a deo per oꝝonem. Nam p eam mens eleuata i deum purificat serenat ⁊ illuminat ad coḡscendas necessarias virtutes. Vnde Bernũ. ad fratres de monte dei. Oratio illuminat ⁊ cõfortat. Nulli enĩ suam gram ꝯtum in se ĩ denegat deus. Et q̃d est gratia in hũana mẽte nisi cecitatis lumen qõ sic spũaliter dirigit eu⁹ sicut materiale lumen dirigit corpus: ⁊ h̃ deuote orantib⁹ datur. Vnde Aug⁹. ait: Adelius soluunt dubia oratiõe ꝯ inq̃sitione. Hic Tob. iij. c. ait: Oi tempe benedic deum ⁊ pete ab eo vt vias tuas dirigat: qõ quidẽ quotidie in religione seruat. Secũdo acquirit sapientia a primo p instructionẽ: quia in religione quotidie homo pie a maioribus in sapientia edocet. Sicut Eccĩ. xviij. c. scriptum ẽ: Qui miam. s. aiarũ habet docet ⁊ erudit. q. pastor. Tertio acq̃rit sapiam a seipso p experimentationẽ multarũ temptationũ atꝯ pugnarum. Non quidem auditu atꝯ narratione bellicoꝝ gestoꝝ: sed experientia pugne fit homo doctus in bellica arte. Sic etiam in spũali pugna. Vnde Eccĩ. iij. scriptũ est. Qui nõ est temptat⁹ q̃d sit vir in multis exptus cogitabit multa: ⁊ qui multa didicit enarrabit. s. p experientiam intellectum: qui non est expertus pauca recognoscit. Nulla nempe maioꝝ experientia in p̃senti militia ỏ decipulis huius mundi acquiri põt ꝯ i campo ⁊ lucta religionis. Illuc enĩ oẽs malicie atꝯ versucie atꝯ virus demonuꝝ effundunt. In seculo autem. q. i egypto q̃ tenebre interpretat mẽtes a diuino lumie aliene ignorant hinc ide oberrant: in malicijs instruunt atꝯ nullum experimentum sumũt nisi operũ impioꝝ.

Secũda ratio est: Qz homo in religiõe quiescit securi⁹ ⁊ maxime ꝓpter tria. Cap.ij.

Secũda ratio ẽ qz ibi hõ quiescit securi⁹. Nõ enĩ molestat a tribus piculis q̃ sicut experientia docz infestãt hoies seculares ⁊ coꝝ cõscientias turbãt atꝯ irremediabilib⁹ piculis plena sunt. Primũ est stat⁹ ⁊ regimẽ seculare scõm amoz parẽtalis. tertiũ autez occupatio mũdialis. Primũ piculũ est status ⁊ regimen seculare. Q̃ qñ experimi possz ꝯta ꝓpe talia regimia ꝓpetrant. Quis in talib⁹ ꝓsti-

UVA. BHSC. IyR_032

tutus ꝓtinere se vult scit ⁊ valz ⁊ potest qñ ꝑ bono cõitatis sue seu dñi in ꝓsilijs aut in offi cijs ꝓtra iusticiaz agat: nemo seipsum fallat: nullus charioꝛẽ amicum fallere potest q̃ se ipsum velit nolit. Huiusmõi necesse est ei iniusticiaz fouere: innocẽtes oꝑmere: sectas et ꝑcialitates imitari: impios exaltare: iniqs ꝓdescendere: iniusta bella sectari: leges iniq̃s condere vel seruare ꝓpter vsurarios publicos sicut .j. videbiť: vel ꝓpter alia patrata cõ tra ecclesiasticã libtatem g̃uissimas excõicationes subire: ac ꝓpter plura de ꝑdictis ad satisfactionẽ impossibilẽ se reddere obligatuz vt verificeť qđ Eccl. xij. scriptũ est. Qui retigerit picem coinq̃nabiť ab ea. Secundũ periculũ est amoꝛ parentalis maxime vꝛoꝝ ⁊ filioꝝ ꝓpter quos multi vt abũdent diuitijs: iocundenť in delitijs: effundanť in luxurijs exaltenť in magnificẽtijs: ꝑ se obliuioni traduntur: non tm̃ vitam eternalẽ sed etiã temporalem: vt verificeť qđ Mat. x. dñs ait: Inimici hois domestici eius. Tertiũ periculũ est occupatio mũdialis que mltiplicit distrahit et lacerat: atq̃ ꝓquassat mentẽ: neq̃ sinit eã ad salutem necessaria meditari. Nũc eni rapit eam insatiabilis spes lucroꝝ: nũc doloꝛ ⁊ meroꝛ de amissiõe bonoꝝ: nũc gaudiũ qꝛ obueniũt ꝓcupita: nũc timoꝛ amittẽdi optata: nũc decipit: nũc decipiť: nũc alienam substãtiam rapit: nũc alieni rapiũt sibi suam: nunc in mũdialibꝰ exaltať: nũc deijciť ⁊ humiliať: nũc toꝛqueť suspitiõibꝰ: nũc crucíať ꝓquestionibus: nũc molestať in domo: nũc extra domũ: nũc in ciuitate: nũc ẋo in rure: nunc ab amicis: nũc ab inimicis: nũc ex votis ꝓꝑijs nũc ẋo ex alienis: nec vnq̃ sinit aĩa quiescere ad salutem ꝓꝑiã exq̃rendã: sed semper in mũdialibꝰ cogit fluctuare. Propterea ad eã Threñ. ij. Hiere. ait: Magna est velut mare contritio tua.

Tertia ratio est quia ī religiõne homo irroꝛať frequentius et maxime ꝓpter tria. Cap. iij.

Tertia aũt ratio est qꝛ homo irroꝛatuz frequẽtius. Tota eni religiõis vita aiaz ordinat ⁊ disponit ad g̃tiam acq̃rendã. Tria sunt q̃bꝰ tota vita religiosa insistit: per que mens disponit atq̃ ꝓpatur ad g̃ram acq̃rendã. Primũ videlicet est hũilitas in intellectu. scõm ẽ puritas in affectu. tertiũ est vertas in effectu. Primũ est hũilitas in intellectu. Totũ eni regionis exercitiũ ad hũc ꝓperat finez: vt hõ ꝑ multiplices hũiliatiões ad cognitionez sui ipsius ꝓueniꝛe cogať. Qꝛto ī hoie maioꝛ erit cognitio sui: tãto maioꝛ infundiť gratia dei. Unde Jac. iij. ait: Superbis deus resistit: humilibus autẽ dat g̃ram. Sicut eni magnes attrahit ferrũ: sic hũilitas g̃ram ad se trahit. Unde Lu. j. iubilãdo cãtat beata virgo. Qꝛ respexit hu. an. sue: ecce eni ex hꝰ bea. me dicent om. gene. Secũdũ est puritas in affectu. Sẽ per eni religio ad puritatẽ mentis ⁊ coꝛporis elaboꝛat vt g̃ram ⁊ gloriã mereať adipisci visionis dine. Juxta sentẽtiã saluatoꝛis Mat. v. Beati mũdo coꝛde: qm̃ ipsi deũ videbũt. scilicet nũc ꝑ g̃ram demũq̃ ꝑ gloriã. Tertiuz est veritas in effectu. Cum eni mens in religione oi sistatione abiecta incedit ꝑ itinera veritatis: currit ꝓtinue obuiam ꝑ munere oiuz bonoꝝ largitoꝛi de ꝓdigno q̃dãmodo cogẽs ad g̃ras largiendũ. Propterea ps̃. ait: Veritas de terra. i. de hoie adhuc pegrinãte ī terra oꝛta est: ⁊ iusticia ď celo ꝓspexit. s. ꝑ gratie infussionẽ. Et itez dicit. Misericoꝛdia ⁊ veritas obuiauerũt sibi. Misericoꝛdia q̃dem ex pte dei vt munera offerenti: ⁊ iusticia ex pte hois dona suscipientis.

Articulus. iij. continẽs tres vltimas rationes ad religionis terminum pertinentes. Prima ratio est q̃ homo ī religiõe purgatur citius ⁊ maxime ꝓpter tria. Capitulum. j.

Prima ratio ẽ quia homo purgať citius. Nemo eni in̄ ꝑsenti seculo neq̃ imunis viuit a culpa saltẽ veniali. Hinc. j. Jo. j. c. de se ⁊ coaplis suis ait: Si dixerimus quia pctm̃ non habemus ipsi nos seducim⁹ ⁊ veritas in nob non est: q̃to magis ceteri q̃ tali g̃arũ copia nõ sunt dotati. Quilibet ergo de culpis suis indiget expurgari. Sed q̃ desiderat sacre religiõis statum non solũ ad merita cumulãda: verũetiã ad crimia velocius expurgãda dinoscere poterit ordinatã: qꝛ pfectionẽ pnie in se comꝑhendit: Ubi nec ẽ tam graue crimẽ ꝓ cuius satisfactiõe religiõis assumptio hoi nõ possit imponi: qꝛ religiõis status oẽm aliã satisfactionẽ trãscẽdit. Unde .xxxiij. q. ij. c. admonẽ Astulfo q̃ ꝓꝑiã vꝛoꝛẽ interfecit de ingressu religionis. q. mcl⁹ ⁊ leui⁹ ꝓsiliuz dať alioq̃n ei durissima pnia assignať. Tria siq̃dẽ sunt exercitioꝝ genera in religiõe cõiter frequentata. Quedã spũalia: quedã coꝛpalia: quedã

UVA. BHSC. IyR_032

tpalia. Primo enī frequētank in religiōe que dam exercitia spūalia vtputa officiū diuinū oratio priuata: aqua bñdicta: videre et adora re sepi⁹ sacramētū: dñica ofo: credo: missarū freqntatio: meditatio christi passi: tūsio pectoris cū pritiōe et deuotiōe: intrare eccleſiā psecratā: celebrare missas: cōicare deuote: cōfessio sacramētalis: pfessio generalis et similia. Secūdo freqntank quedā exercitia corpalia: vtputa nō se expoliare in lecto ieiunia iti nera vigilie castitas discipline: in nocte surge re ad matutinū et cūcta psimilia. Tertio frequentank quedā opa tpalia vel exercitia vtputa lucrari industria sua victū: elemosynas mēdicare: exercere coqnā: gubnare canapā: laborare in horto: facere sacristiā et psimilia exercitia monasterij vel puentus. Hec oia in religione fiunt amplius qz in seculo facilioꝛa securioꝛa et vtlioꝛa. Primo qdē fiūt facilioꝛa: et maxime rōne societatis. Eq enī leuiozi la boꝛe gradiunk in via simul multi qz soli. Sic in religione vnus exēplo alteri⁹ aiatus in bono leui⁹ opak. Scōo fiūt securioꝛa qz in seculari statu: qz bona opata in societate multoꝛ min⁹ ab inani gloria molestank. Mā secularis si bene fecerit solus int⁹ multos apparet vtuo sus et iust⁹: minus qz extra religiōis castra cōtra aduersarios munit⁹ est. In pgregatione autem si vnus ieiunat et ceteri ieiunāt: si vigilat siue oꝛat: et ceteri h etiā opank. Ex q̄ fit vt non facile homo sibi appareat singularis minusqz patentē ingressum habeat ipsa gloria vana. Tertio qz fiūt vtlioꝛa: qz. q. oia opera supdicta cū merito obediētie exercenk: ppterea sicut. j. patebit magl meritoꝛia fiūt. Ex supradictis patenk apparet q hō multiplici rōne in religione qz in seculo citius expurgak.

Secūda ratio est qz hō in religione mork confidenti⁹ et maxime propter tria. Capitulū. ij.

Secūda ratio ē qz hō mork pfidentius. Hanc anime pfidentiā tria p stant. Primū multiplicatio bonorū. scōm paucitas maloꝛ. tertium raritas impedimētoꝛ. Primo pstant fiduciā moriēdi multiplicatio bonoꝛ. s. obseruantia non solū preceptoꝛ sanctoꝛ: verūetiā pfectorum psilioꝛ: expietia virtutū: multiplicatio donoꝛ: bitudinū calor: sacroꝛ fauor: societas nō solū angelicoꝛ viroꝛ: verūetiā ipsoꝛū angeloꝛ sanctoꝛ q obeūti fauozabiles astant sicut ppheta ait: Preuenerūt pncipes pūc. psal. in medio iuuēcularū tympanistriaruꝫ. Ibi enī ptinue christi passio inconsummato amoꝛe spesqz de mia eius ad memoriā reuocatur: ibi exhoꝛtatio ad phase. i. pasca gloriosum cū angelis celebrandū. Secūdo pstat fiducia moriēdi paucitas maloꝛ. Venit enī pnceps hui⁹ mūdi in sidiās calcaneo h ē fini mulieris. i. aie sponse christi: nec inuenit aliquā mortalē culpā in eius volūtate ppt obedientie humilitatē: nō in carne ppt purissimam castitatē: non in suba hui⁹ mūdi ppter sctissimā pauptatē. Tertio pstat fiducia morti endi raritas impedimētoꝛ. Religiosus enīz in tali extremo nō reprit se imersum et intricatum in h seculo neqz: nec ē alligat⁹ vxoris terenitudine: nō filioꝛ amoꝛe: non cōpassione nubiliū filiarū: neqz affectiōe diuitiarū: non testamentoꝛ violēta dispositiōe: nec insuper creditoꝛ vexatiōe et pturbatiōe: ecce quō moritur pfidēti⁹. Vñ in psona veri religiosi morientis Job. xxix. c. ait: In nidulo meo moriar et sicut palma multiplicabo dies meos. s. i gloria sempiterna.

Tertia ratio ē qz hō premiak copiosius et maxime ppter tria Capitulum. iij.

Tertia ratio ē qz homo pmiak copiosius. Cui⁹ pmiatiōis ratio triplex ē. Prima rōne pceptoꝛ. scōa rōne psilioꝛ. tertia rōne votoꝛ. Primo qdez rōne pceptoꝛ. Nam in religiōe meli⁹ seruari pūt pcepta qz in seculo ceteri parib⁹: ppt qō pfectioꝛi pceptoꝛ obseruatiōi mai⁹ pmiū pre parak. Secūdo rōne psilioꝛ: q maioris meriti sunt qz seruare pcepta. Nam pcepta sepāt nos ab illicitis: sed psilia a pcessis. Per pceptum enī declinam⁹ pctm: sed p psiliū occasiones peccādi. Itē p pcepta maxie negatiua penas fugim⁹: sed pmiū p psiliū cumulam⁹. Tertio rōne votoꝛ. Ampli⁹ enī merek qs tū aliqd facit ex voto qz si faceret sine voto. Qō q̄dem triplici rōne ostendi pōt. Primo rōne donatiōis. scōo rōne multiplicatiōis. tertio rōne pfirmatiōis. Primo qdē rōne donationis: ſm enī Greg. sup Ezech. h int⁹ sacrificiuꝫ et holocaustū distat: qz oē holocaustū sacrificium ē: et nō oē sacrificiū holocaustū. In sacrificio enī ps pecudis. In holocausto xo totū pecus offerri psueuerat. Cū g aliqs suuꝫ aliqd deo vouet: et aliqd nō vouet sacrificiuꝫ est. Cū xo oē qō hz: oē qō viuit: oē qō sapit oipotēti deo vouerit holocaustū est. Qō q̄dem implek per tria religiōis vota. Per sacrificij enī oblationē ſm antique legis māda-

UVA. BHSC. IyR_032

tum ꝑ ꝑctis ſatiſfacē oꝑtebat: ſīc in Leuit. ſcrip. ē. Ūñ pſ. cū diſſet. Que dicit ī coꝛ. vr̄is ⁊ in cubilib⁹ vr̄is compūgimini: ſtatim de ſatiſfactiõe ſubinfert. Sacrificate ſacrificium iuſticie. i. facite opa iuſta ⁊ recta poſt penitentie lamēta: vt exponit glo. Sicut ꝙ holocauſtū ſacrificiū eſt ꝑfectū: ita ꝑ ꝟ tria ſctiſſima vota aīa ſe ꝑfecte ſacrificat deo: cui ⁊ ꝺ exterioꝛib⁹ rebus ⁊ de coꝛpe ꝓꝓio: ⁊ de ꝓꝓio ſpū moduloſum holocauſtum offert. Sicꝙ aſtrictio ꝟ nõ ſolū ꝺ ꝑfectione nõ minuit ſed culmen ꝑfectiõis inducit: ꝙ de nr̄o facit diuinū dū non ſolū actū ſed etiam voluntatez dedicans deo totū illud qꝺ eſt offert ⁊ redigit ſub iure ⁊ dñio dei. Ihoc eſt enī illud ſacerdotale officiū oium ꝑfectoꝛ in q̄ non ē diſtinctio iudei ⁊ greci: maſculi ⁊ femie: ſerui ⁊ liberi: ꝙ oīb⁹ volentib⁹ ꝑfectos eſſe ꝓuenit illud qꝺ. j. Pe. ij. Anthonomatice ſcriptuz eſt Vos eſtis genus electū: regale ſacerdotiū: gens ſancta: populus acq̄ſitiõis vt virtutes eius annūcietis q̄ de tenebr̄is vos vocauit ī admirabile lumē ſuū. Propterea Aug⁹. tractans illud pſ. Sicut iurauit dñoꝛotū: vouit deo iacob ait: Quid vouem⁹ dño niſi vt ſimus templū dei. Nihil enī poſſum⁹ gratius deo offerre q̄ꝛ ꝙ dicam⁹ illud Eſa. xxvj. Poſſide nos. Ihec Aug⁹. Si igitur perfectius poſſidet qui poſſidet quo ad ꝓꝓietatem ⁊ q̄ ad vſum: q̄ꝛ qui quo ad vſum tñ ꝑfectius deo ſacrificat qui deo ſe offert ⁊ q̄ ad vſum coꝛpiſ et q̄ ad arbitriū voluntatis. Sic etiam patenter oſtēdit Anſhel. in lib. de ſimilitudinibus ponēs ſenſuale exemplū de duob⁹ q̄rū vn⁹ tpe ſuo offert dño arboꝛis fructū ſed arbor ſi retinet ꝓꝓietatē. Alterꝺo largit vtrunq̄: et hoc donū ſecūdi ꝙ oblationē tanq̄ liberali⁹ offerētis dicit merito ꝓferendā. Ac ꝙ ꝟ iuxta huius ſimilitudinē opus vouenti accepta bilius ē q̄ꝛ nõ vouenti. Ex iam dictis patere poteſt: ꝙ q̄ facit aliq̄ꝺ ſine voto ꝺat ei ſolum qꝺ facit ꝓꝑter eius amoꝛē. Qui enī nõ ſoluz facit ſed etiam vouet non tñ ꝺat ei qꝺ facit ſed etiã potentiã qua illud facit: facit enī ſe ñ poſſe q̄n faciat qꝺ ꝓius nõ facere licite poterat. Scꝺo mereꝯ religioſus amplius ꝓmiari rõne multiplicatiõis ſiue adiũctiõis. Mã qꝺlibet bonū finitū eſt a nũeratiõe alteri⁹ boni maius ē. Nulli enī dubiū eſſe debet q̄n ipſa ꝓmiſſio boni ſit aliq̄ꝺ bonū. Nonne q̄ hmõi aliq̄ꝺ ꝓmittit bonū aliq̄ꝺ ei iam impẽdere ſe oſtendit. In hmõi iudiciū q̄bus aliquid ꝓmittit gr̄as agũt. Totū nempe ē quedaz facta deo ꝓmiſſio: ſicut patet ꝙ illud qꝺ Eccs. v ſcriptū eſt. Si quid vouiſti deo ne moꝛaris reddere: diſplicet enī ei infidelis ⁊ ſtulta ꝓmiſſio. Tertio rõne ꝓfirmatiõis. Ad laudez enī opis boni ptinet q̄ volũtas firmet in bono: ſicut vtiq̄ ad grauitatē culpe q̄ voluntas ſit obſtinata in malo. Eſt autē manifeſtuz q̄ qui aliq̄ꝺ vouet volũtatē ſuam firmat ad id qꝺ vouet: ⁊ ſic cū implet qꝺ vouerat op⁹ bonum ex firmata volũtate ꝓcedit. Sicut igit ad grauamē culpe ptinet q̄ ex ꝓpoſito firmato aliq̄ſ operet malū: eſt enī ꝟ ex malicia peccare: ita ad cumulū meriti clare ptinere apparet q̄ aliq̄s opus bonuz opetur ex voto. Ex his tribus rõnibus clareſcere põt: q̄ q̄ ex voto aliq̄ꝺ opatur plus deo ꝺonat: plura bona multiplicat atq̄ firmiuſ in bono ope ſe cõfirmat ceteris parib⁹ merek: ⁊ ſic ꝙ ꝓſeq̄ns in celeſti gloria copioſi⁹ ꝓmiak. Ihec aũt dixiſſe velim de religiõe ⁊ religioſis ſeruantib⁹ ꝓfeſſionē ſuã: nõ aũt de diſſolutis ⁊ ſceleratis Ex ꝓdictis. ix. rõnib⁹ beati bernardi luciditſſime patet q̄ta differẽtia ſit inter vitam ſeculi neq̄ ⁊ vitam religioſam angelicã ⁊ diuinã que vere dici poteſt celeſtis vita: ac quelibet ꝓgregatio ſeruoꝛ dei ꝓfeſſionē ſuã ſeruantiũ quodãmodo parua paradyſus appellari poteſt in terra. Ihãc aũt ſanctã religionem a longe ꝓpheta ꝓtemplãs pſ. cxxxij. ꝓgratulanter ait: Ecce q̄ꝛ bonū ⁊ q̄ꝛ io. ha. fra. i vnū qꝺ qꝺem põt eſſe thema in occurrẽti ſermõe vel in pñti ſermõe vbi ꝑfectio religiõis q̄ ad eius celeſtẽ vitam ac q̄ꝛtũ ad eius triplex votum aptius demõſtrak. Primo q̄ ad obediẽtiam: ibi: Ecce q̄ꝛ bonū. Scꝺo q̄ ad caſtitatez ibi: et q̄ꝛ iocundū. Tertio q̄ ad pauptatē: ibi habitare frẽs in vnū. Que oĩbus illa deſiderantib⁹ plene ⁊ ꝑfecte ſeruare ꝓcedat initiuz caput ⁊ rectoꝛ ac ꝓmiū oium religionū ipſe chriſtus dñs nr̄ q̄ cū pr̄e ⁊ ſpũſancto viuit et regnat in ſecula ſeculoꝛ Amen.

Ūnica. ij. in. xl. ꝺ mane oꝛdo ꝺicendoꝛ ꝓ hebdomadã ſequẽtem. Sermo. xvij.

s

Ciat vnuſquiſ

q̄ꝛ vr̄m ſuū vas poſſidere ī ſctificatiõe ⁊ honoꝛe. j. Theſſa. iiij c. Silua ſeu viridariũ chriſtiãe religiõis quã hucuſq̄ ingreſſi ſum⁹ iam ꝑticulari⁹ ꝓtẽplãtes ad ſcꝺam occurrentẽ ſeptimanaz huius ſancte q̄drageſime feruentioꝛi animo inflãmemur. Jam enī inciꝑũt incaleſcere coꝛda noſtra: iaz emulatiõe feruẽtioꝛi animi noſtri

UVA. BHSC. IyR_032

vt video ad meliora charismata reuiuiscunt Jam eni hyems trāsijt imber abijt ⁊ recessit flores desiderioꝝ sanctoꝝ aparuerūt in terra nostra: tps putatiōis aduenit. Propterea ad feruētius inflāmandū corda: aliaſ octo religiositates addam⁹. Prima dicit mrimonialis vbi de honestate sacſalis mrimonij. i. qd liceat ⁊ qd non liceat in actu mrimonij velari seu abscondi debet. Scda pudicitial. Tertia ponderabilis dicta ē: ⁊ ibi. xij. impedimēta puie apientur. Quarta est clerical vbi ecclesiastica dignitas declarabit. Quinta dicitur ꝓsuetudinalis: vbi ostendem⁹ puersitatem ꝓsuetudis male ⁊ remedia ꝓtra eā. Sexta nūcupat iudicialis: vbi demonstrabim⁹ quare ꝓspera dant malis. Septima noiatur verbalis in q̄ detractionis malignitaſ describetur. Octaua pnialis est dicta: vbi euāgelium de pūsione filij ꝑdigi moralit exponem⁹

Dñica.ij.in.xl. in mane ō cōiugij honestate. Et primo ponitur insinuatio quedam ad duos hodiernos sermones. Ser. xvij

Prima autem religiositas mrimonialis merit dici. Et de hac vbi. ſ. ap̄lus ait: Sciat vnuſq̄sq; vestrū suū vas possidere in sctificatiōe ⁊ honore. Quia ꝙ hodie tractaturi sum⁹ de sctimonia ꝓiugali: cū mrimonialis actus quoq̄modo in p̄dicatione ꝓtingere sciens nescio q̄ndam impudentiam sonat: ideo non parū necessariuꝝ puto insinuatiōe prudēti opus esse: ⁊ ante ingressum sermōis huic tractatui quedā necessaria p̄libare. Ihec aūt tria sunt videlicet. Veritas honestas: ⁊ fidelitas: ꝙ est dicere veritatem: seruare honestatē: ⁊ habere fidelitatē. Prędicatori nempe opus est circa hāc materiam oportuno tpe veritatē dicere: nec q̄q̄ min⁹ necessarium ei puto in verbis ⁊ modo honestatem seruare. Idem q̄q̄ existimo auditoribus in ascultādo patientē fidelitatē tenē. Dico igit q̄ cum p̄ceptū de correctiōe fraterna sit p̄ceptū affirmatiuū: obligat veritatis ānūciatoꝝ saltem ꝑ loco ⁊ tpe hanc materiaꝝ ꝑ⁹ annūciare. Est nempe ꝟm Aug⁹. in. iiij. li. de doc. christia. doctoris officiū illumiare delectari ⁊ tandem flectere mentes auditoꝝ siue erudire exhortari ⁊ arguere. q. quidā sol: ſcuti Ecci. xlij. c. scrip. est. Sol illuminaſ ꝑ oia respexit. Tunc nanq̄ solaris doctrina illuminantis ꝑ oia respicit cum scelera que i sacro mrimonio fiunt ab eo prudētissime nunciantur: hoc eteni ex officio sibi incūbit. Vñ Beruſ. ait: Non licet tacere cui ex officio incumbit peccātes arguere. Ille igitur peccatori abscondenti hmōi veritatē: qō intelligens ap̄s. j. Coꝝ. ix. ait: Ve mihi est si nō euāgelizauero. Obligat nanq̄ quilibet p̄dicator si absq̄ rōnabili causa hanc ꝓterit veritatē circa hoc de populo dño reddere rōnem: tā de cōmissis ꝓteritis q̄q̄ etiam de ꝓsentib⁹ ⁊ futuris cum sua culpa ⁊ insano silentio aie redēpte christi sanguie p̄cioso piclitent. Nec intelligunt q̄dā: qm̄ vt p̄s. testat. Veritatē requiret deus ⁊ retribuet abundant facientib⁹ superbiam. Sic vtiq̄ sunt tales de q̄bus Esa. lvj. c. ait: Canes muti nō valentes latrare: siue ex ignauia siue ex iniqua vita aut ex putrida fama siue ex aliqua alia irrōnabili causa. Primo nanq̄ tenent dño reddere rōnez de hmōi preteritis culpis de q̄bus infelices peccatores ⁊ ceci mīe q̄q̄ ꝓfessi sunt. Et q̄ horribilius est corpus dñicū cum talib⁹ sceleribus suſceperūt de quibus si fuissent edocti multi ꝓfessi essent. Secūdo habebūt reddere rationē de hmōi ꝑsentib⁹ culpis in quib⁹ in mrimonio ꝓstituti absq̄ penitētia ⁊ quedam supina ignorātia se imergūt sicut sus i volutabro luti: a quibus illumiati plurimuꝝ abstinerēt qui bestialit errantes putāt q̄cūq̄ impetuosus libidinis furor impetit licitū ēē posse. Tertio q̄q̄ reddituri sunt rationē de q̄buſcunq̄ criminib⁹ que ex coꝝ taciturnitate in posterū cōmittent. ꝑ quibus oībus extra de homici. in. c. sicut dignū. §. iij. Non caret scrupulo ꝓcessiōis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare. Ad idez. lxxxvj. di. in. c. facientis vbi scriptū est. Facientis proculdubio culpā hz qui q̄ potest corrigē negligit emēdare. Et itez: Negligere cū possis pturbare puersos nihil aliud est q̄q̄ fouere. Secūdo obligant p̄dicatores in hmōi sermonibus nihilomin⁹ ptermittere honestatem. Debent eni hec ab eis tractari prudenter caste ⁊ sobrie. Primo nanq̄ debet hoc dici prudenter hoc est ne talit p̄dicent q̄ multa enormia que in mrimonio perpetrant ignorata a multis discantur: a plurimis cautecq̄ verb coopertis vtendū est: vt non videntes nō videant ⁊ inexperti in talibus ceci fiant. Secūdo debent dici etiam caste: multa nanq̄ nequaq̄ possunt caste fieri que tamen pūt caste dici. Neq̄ tm̄ phibetur veritatis doctor inhonesta q̄q̄ inhoneste loqui: minusq̄ malū

UVA. BHSC. IyR_032

esset talia cum silentio ꝓterire q̄s cum populi scandalo ꝓdicare. Tertio debet hoc ꝓdicari sobrie ⁊ moderate ⁊ q̄tum sufficit ne quid amplius nec quid minus ne videlicꝫ taciturnitate damnū ⁊ nimietate scandalū oriatur: sicut Rhoma. xij. scriptū est. Non plus sapere q̄s oportꝫ sapere: sed sapere ad sobrietatem non ad paucitatē siue ad nimietatem.

Tertio obligatur insuper populus hoc sibi diligenter audire ne errent. Nam circa hoc peccantes non excusat ignorantia: non negligētia: non etiam malicia. Primo nanq̄ non excusat in talibus ignorātia: nam quilibet de necessitate salutis tenetur scire quicq̄d ad suum statum de necessitate diuinoscit ꝓtinere: aliter per ignorantiaꝫ errant ꝑm Tho. ij. ij. q. xlij. Qui errat ignorantia iuris cor̄a deo minime excusat: sicut si errat iudex per ignorātiam que ad officium suum spectat ꝓmulgetq̄ per ignorantiā sententiā falsam: obligatur quidem hoi illi qui inde est lesus ad interesse: ⁊ sic de singulis. extra de iniur. et dam. da. c. si culpa. Sic in ꝓposito errans in facto mr̄imoniali p ignorantiam non excusatur cum quilibet in mr̄imonio ꝓstitutus teneatur se informare ⁊ discere que ad mr̄imonij sacri ꝓtinēt honestatem. i. quid in copula carnali licet ⁊ quid non licet: q̄d que in talib⁹ non semper licet: q̄cunq̄ licet. Sed quia iuuencule sunt in hmōi inexperte debent honeste doceri a parentib⁹ vel a ꝓfessorib⁹ suis vel a quibuscūq̄ fidelibus ⁊ discretis. Ideo in mane anteq̄ tradat puella iuueni ad carnalis copule ꝓsummationē: debent iuuenis et puella humiliter ꝓfiteri ⁊ deuote assumere corpus christi ⁊ nuptialē benedictionē a sacerdote suscipe: ꝓpter cui⁹ reuerentiā ꝓsiliū ab ecclesia datur: q̄ prima nocte seq̄nte post sacram benedictionē a carnali copula vtiq̄ debeant abstinere: sicut patet. xxij. di. c. spōsus: vbi dicitur. Sponsus ⁊ sponsa cum bñdicendi sunt a sacerdote a parentib⁹ suis vl̄ a paranymphis offerant̄ qui cum benedictionē acceperint eadem nocte ꝓpter reuerētiam ipsius benedictiōis in virginitate pmaneant. Secūdo in hmōi nō excusat negligētia cum non curent discere q̄d eor̄ statui scire necessarium est: quia abutens mr̄imonio ignoranter peccat mortaliter. Q̄z autem talis ignorantia siue negligētia non excuset satis aperte patet extra de iniur. ⁊ dam. da. in. c. si culpa. vbi or̄. Si culpa tua datū ē dānū vl̄ iniuria irrogata seu alijs irrogandis⁹ opē forte tulisti aut hec impericia tua seu negligentia euenerūt iure super his satisfacē te oportet nec ignorātia te excusat si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse ꝓtingere vel iacturam. Tertio q̄s ⁊ multomin⁹ excusat eos malicia que q̄dem manifeste apparet in illis qui cum p̄dicator ꝓnūciat aliquo die determiato hanc materiā tractari non solum renuūt auisati venire: verūetiam ꝓprias vxores vel alios multipliciter impedire conant̄: nec ⁊ ipsi audiant tam necessarias veritates q̄ vtinam nō fiat vt licent ⁊ absq̄ rebellione multa possint circa hec scelera ꝓpetrare. Cōtra hmōi ꝓpheta ait: Noluit intelligē vt bene ageret. Mirantur q̄dam insani ⁊ ignorātes hoc p̄dicari sed non mirantur hoc perpetrari. Qui amplius in hmōi inquinant̄ magis has tam necessarias veritates audire dignantur: ⁊ horrent salubria dicta ⁊ nō horribilia facta: pudet ablui ⁊ non pudet inq̄nari: stulta malicia ⁊ pnitiosa nequitia murmurare ⁊ detrahere sermonib⁹ veritatis ⁊ fauere opibus prauitatis. Nōne oia hec que tractaturi sumus ponit ⁊ tradit scriptura sacra et magni doctores non tm̄ antiqui verūetiam moderni sicut hi qui zelotes fuerūt salutis animarū. Non equidem despicerēt auarum de stercore extrahentem pecuniā ⁊ despiciūt p̄dicatorem de luxuriarū stercore erigentem animā. Nonne inquinat̄ sol ꝓtingens sq̄ecq̄ corrupta: nec mens zelotis p̄dicatoris bone ste tractantis aliqua impudica? Possunt enī tales porcis assimilari qui amplius delectant̄ in rebus cenosis q̄s in odoriferis rosis. Sic istis plus placet porcinus amor ⁊ fetor q̄s p̄dicatiōis decor ⁊ odor. Nihil nanq̄ effrenate luxurie euidentius signum est q̄s de hmōi sermonibus indignari vel dedignari: vlcerosus oē q̄ tangit eum asperū putat: scabiosus rasorē horret: fur lucem: puer p̄ceptorez freneticus ligamentū: adultera sponsum: et obstinatus luxuriosus hmōi documentum. Unde Eccī. xxj. scriptum est. Verbū sapiēs q̄cunq̄ audierit scius laudabit ⁊ addijciet: audiuit luxuriosus ⁊ displicebit illi: ⁊ ꝓjciet illud post dorsum suū. Cum enī equo tangitur marcidū dorsum recalcitrat: ⁊ rugit porcus cū ei aufertur optatus cibus. Contra tales etiam Bern̄. ait: Mirabilis insania irascimur sananti ⁊ non irascimur vulneranti. Et Grego. Egra mens predicationē nō sustinet quia tacto vulnere dolet. Contra quos Prouerb. xij. Qui odit increpatiōes insipiens est. His itaq̄ necessario iaz premissis ad preceptum apostoli redeamus. Ait enī: Sci-

UVA. BHSC. IyR_032

at vnusquisq; vestrū vas suū possidere i sanctificatione ⁊ honore. Viri vtiq; vas est uxor illius: ⁊ econuerso teste petro apostolo qui ꝑme canonice sue.c.iij.ait: Infirmiori vasculo.id est.uxori honorem impartientes. Tunc autem quilibet eorum suū corporis vas recte possidet cum illud ꝑm iudiciū recte rationis frenando regit. Sed quia apostolus.j. Corinth.vij.ait: Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir: Similiter autez et vir sui corporis potestatem non habet ꝑ mulier. Queranꝫ ad clariorē declarationē tria.

Articulus primus sub titulo questionis de potestate quā habent coniuges in pari suo quo ad debitum nuptiale.

Primo nanq; queritur an huiusmodi apostolica sentētia ita intelligatur q; vnusquisq; ꝓiugum teneatur compari suo debitum reddere quotienscūq; ⁊ quomodocūq; ⁊ quandocunq; petierit illud: qō prima facie sic intelligendū esse videtur. Ad qō ꝑm docto. dicendum est q; circa debituz mꝫimoniale tres veritates ꝓsiderande sunt. scilicet q; in eius vsu. Primo debet esse temperātia moderata. secūdo obedientia ordinata. tertio prudētia discreta.

Per tria frena rationabiliter refrenari debet debitum coniugale. Capitulum.j.

Prima nanq; veritas est q; reddi vel exerceri debet mꝫimoniale debitum cum tempantia moderata Tria siquidem frena teneri circa hoc debent in rationis manu. Primū itaq; frenū est q; non solum ius sit ibi ꝓprietatis: vt non nisi cum ꝓpria ⁊ legitima uxore fiat: verumetiaz q; stet infra limites mꝫimonij veri: videlicet q; cum illa nō cum alia si non cēt uxor hoc nequaq; faceret. Nam ꝑm Augl. et alexan. de hal'. Si excedit limites mꝫimonij videlicet q; etiam licet non esset uxor hoc idē faceret: tunc mꝫimonialis actus semper mortale peccatum est. Unde hieron. Et habet' xxxj.q.iij.c.origo: vbi sic ait: Origo quedā honesta erat amoris. scilicet causa vitāde fornicationis: sed magnitudo deformis: nihil āt interest ex qua honesta causa quis insaniat. Unde ⁊ sextus in sententijs. Adulter est inquit in suam amatorem ardētiorem. Jn aliena q;pe uxore ois amor turpis est in sua nimius. Sapiens iudicio debet amare ꝓiugem non affectu: non regnet in eo impetus voluptatis nec preceps feratur ad coitum. Nihil est fedius q; uxorem amare. q. adulterā. Hec hieron. Secundū frenū est q; non fiat tpe menstruoz cōmunic' ꝓtingētiū: quia ꝑm hiero. et Isido. lib. ethymol. est i periculū mēstruorum ꝓceptuū ⁊ vltra q;ndam horrendā ⁊. q. insatiabilē seu incontingendā ⁊ merito abscondēdā immūdiciā secum gerit: vnde ꝑsumitur affectus tunc ꝓuenientiū ad carnalem immūdiciam nimis esse ꝓcliues. Unde Leuit. xviij. morale preceptū datur ad qō etiam obligamur in noua lege vbi dicitur. Ad mulierem que patitur menstrua non accedas: vbi glo. necessario tunc vtriq; ꝓtinentia indicit. Et Ezech. xviij. Ad mulierem menstruatam non accesserit: vbi glo. ꝓcipit vt non soluz in alienis sed etiam in suis modū ⁊ tempora seruant. Unde ꝑm Bonauē. i. iij. di. xxxij. Tēpus menstruoz aut est ꝑm naturā cōmunez scilicet semel in mense: aut preter naturā cōmunem. et sic quilibet eoz potest petere et exigere si nimis duret quia filij tunc non generant: ⁊ ideo non est periculum. Si aūt fit ꝑm naturam: aut ergo reddit violēt aut ex ignorantia ⁊ tunc excusat: aut reddit libent ⁊ petit scienter ⁊ tunc peccat mortalit': quia facit ꝓtra preceptum morale. Scōm autem Alex. de hal'. exigere scient est peccatum mortale: reddere autem petenti cuius non timet probabilit' periculū non est peccatū mortale. Quare autem reddere debitum tunc non sit mortale sicut exigere ꝑm Bonauē. ratio est: quia exigere est in voluntate hois: reddere autez in necessitate viri vel mulieris. Non enī precepit deus in veteri lege non reddere sed exigere. Exigere autem contra diuinū ꝓceptū manat a lege carnali. Reddere autem vt predictum est manat ab obediētia mꝫimoniali. Tho. autem addit q; mulieri passionē suam non est semper tutum viro ꝓprio indicare ⁊ maxime si sodomitico peccato est infectus ne exinde ei uxor aboiabil' fiat sicuti talib⁹ facile fieri solet. Si autem uxori de viri prudentia et bonitate constat tunc ei honeste reuelare potest. Hec autem cum multa discretione in pulpito tractanda sunt. Et prius mulieres hortande sunt dulciter ne erubescant de his que absq; peccato ministrat natura: sed de his que non carent mortali culpa. Solent nanq; mulieres multum erubescere talia audire nisi multum caute ⁊ discrete tangant et

UVA. BHSC. IyR_032

sobrie. Tertium frenum est q modus coeundi contra naturam non fiat. Duplicit autem fit contra naturam ſm Tho. in. iiij. Primo modo quando prętermittit debitum vas. secundo si prętermittit debitus modus a natura statutus q̄tum ad situm. In primo quidem semper mortale peccatū est: quia prolem sequi non potest: ꝛ sic totalit intentio nature frustratur. In secūdo autem non semper est mortale vt dicunt quidam: potest tamē q̄q̄ esse signum mortalis ꝓcupiscentie ꝛ esset peccatum: tunc autem quando amplius a dispositione naturali recedit tanto ḡui⁹ est. Q̄q̄ autem potest subrepto esse vt cum alterum modum non patitur dispositio corporalis. Eodemq̄ modo excusari potest ſm Guil. si ꝓpter egritudinem vel ꝓpter piculum suffocandi fetum in vtero manentem aut ꝓpter aliam rationabilē causam fiat. Q̄tum autez peccatum sit cum ꝓpria vxore peccare contra naturam ostendit Aug⁹. xxxij. q. vij. c. adulterij malum. Adulterij maluz vincit fornicationē: vincit ab incestu: peius est eni cuz matre q̄ cum aliena vxore concumbere: sed et oiuz hoꝛ pessimū est qō ꝓtra naturā fit. Et sequitur: vsus qui est contra naturaz execrabiliter fit cum meretrice sed execrabili⁹ est cū vxore. O quot indicibilib⁹ ꝛ execrabilibus ꝛ quot incredibilib⁹ modis viri abutunt vxoribus suis: quis vnq̄ exprimere honeste posset: non vtiq̄ videntur copule coniugales ſ abusiones porcine ꝛ vltra q̄ bestiales. Et licet vxores q̄q̄ sint male contente: tamen q̄cunq̄ modo consentiūt non effugiunt tam horrendū facinus qō sceleſtius fit q̄ peccare cum ꝓprio patre. Potius deberēt ꝓprio patri cōmisceri ſm naturam q̄ cum marito cōtra naturaz: sicut ex Aug⁹. verbis clari⁹ patz Pensęt nunc mulier q̄ libenter assentiret in hoc ꝓprio patri. Cur autem ꝓsiderare debz q̄tum scelus sit cuz matre miscęri: ꝛ grauius hoc monstratur ꝓpria vxore abuti.

Qua obedientia sunt coniuges inuicem obligati quo ad debitum coniugale. Cap. ij.

Secunda veritas est q reddere debitum coniugale debz esse cū obedientia ordinata. Duplex obediētia distingui potest. scilicet regularis ꝛ ꝓiugalis. Regularis quidem per votū astricta est: ꝛ tamen nullus subditus obedire tenetur prelato suo in his que sunt contra articulos fidei: vel contra precepta vel ꝓhibitiones dei vel contra generale statutum ꝛc. hmōi. Unde. xj. q. iij. c. non eni semper: vbi dicitur. Non eni semper malum est obedire precepto. Cum eni prelat⁹ iubet que deo cōtraria sunt tunc ei obediendū non est. vbi dicit glo. q inferior non solum obedire nō debet cum preceptum est iniustum: sed etiā cuz ei est inhonestum. Secūda obediētia est cōiugalis: que quidem carnalibus concupiscentijs necessario est cōmixta: quapropt incredibile est q talis obediētia strictior ꝛ imitatior sit q̄ obedientia regularis. Cum obedientia euangelica ꝛ regularis iuxta mensuram ꝓprie pfessionis ꝓprięq̄ salutis limites certos habeat sibi prefixos: indubitanter ꝓphanum est dicere q obedientia ꝓiugalis sit ita artans supra omnem limitē sobrietatis ꝓ prięq̄ salutis: q ꝓiunx non solum semp sed ad semp obedire teneatur cōpari suo. Ac si quisq̄ aperte dicat q si exigat hoc cōpar semper in luto degere teneatur: semperq̄ in illo agitari vt porca. Absit q sanctitas coniugalis ꝛ sacra coniugia populi dei ꝛ membrorum christi ad talem rabiem ꝛ sordiciem sint astricta. Quapropter tenendū est q nullus ꝓiugum obedire tenetur alteri in cōmercio ꝓiugali sub quocūq̄ modo qui nimis fortiter nimisq̄ aperte ꝛ periculose disponat ꝛ inclinet animū obedientis ad precipitiū mortalis peccati: ꝛ in notabilē ac periculosaz dissipationem virtualis honestatis ꝛ pudicitie sancte spiritualisq̄ vite ꝛ charitatl in domini precepto habende. Impossibile eni est q huiusmodi obedientia diuino iure transcendit limites charitatl diuine: aut q obliget ad aliquid qō contrarium est saluti anime sue: aut pudicitie sancte ꝛ honestati siue etiam spirituali ꝛ christiane vite qua homo tenetur carnem spiritui subiugare. Unde sicut nemo sane mentis diceret: q vxor debeat obedire compari suo ad concubēdū in sacro altari vel in alio sancto loco: sic nec dicere debz q ad ꝓcubendū die noctuq̄ ꝛ quasi infinities sibi debeat obedire: quia esset vtiq̄ maioris impudentie q̄ in cane.

Qua prudentia se debent inuicem coniuges regere quo ad matrimonij actum. Cap. iij.

Tertia veritas est q circa mrimoniale debitū debz eē prudētia discreta. In oib⁹ nanq̄ officijs et actib⁹ vtuosis vna oib⁹ neq̄q̄ pōt poni mēsura sic patz ifesu ꝛ potu: qr qō erit nimiū

UVA. BHSC. IyR_032

vni erit alteri parū: ꝛ cibus expediēs vni no ꝛius fiet alteri. Sic vtiq; in cōmercio mſimo niali vna oībus nequaq; poni potest mēsura: sed necesse est attendē diuersas ꝛ singlas circūstantias ꝓsonaꝝ ꝛ maxime quo ad tria. Primo quo ad coꝛpales eoꝝ dispositiones scz iuuētutis ꝛ senectutis: debilitatis ꝛ foꝛtitudinis: sanitatis ꝛ infirmitatis: ꝛ sic de ꝓsimilibus. Tertio quo ad dinos gr̄arū influxus ꝛ spūales visitatiōes: q̄busdā eni ꝓiugum sicut ego iam pluries reperi adeo q̄q; imittit tantus carnaliū hoꝛroꝛ: tantus deuotionū ꝛ gustuum appetitus: q; absq; summo hoꝛroꝛe ꝛ magna difficultate nequeūt debitū reddere cōiugale: ꝛ tunc deus certe in parte ad redditionē hmōi debiti p spūssancti ꝓuatā legez que cōi legi p̄iudicat videt aliqualit impedire. Ad p̄figendū tamen in singulari mensuram hui⁹ obedientie ne mens declinet p deuia latitudis carnis vel ꝓscientie scrupulose tres virtutes spūalit ꝓsulende sunt que maxime p mulierib⁹ dici possunt tres ꝓsiliatrices. ſ. discretio: ꝓscientia: ꝛ charitas. Hic ꝓsulēda est p mentis ꝓsideratione virtus ꝓpꝛie discretionis ꝛ pꝛudētie que discrete ꝓsideret i sez in coꝛpoꝛe suo coꝛpales ꝛ mētales dispositiōes et gr̄as spūales. Conscientie q̄q ꝓpꝛie ordinatus instinctus examinādus est. Charitas eti am per quedam charitatiuū sensum tam ꝓpꝛie salutis q̄q coꝛpis sui pensanda est. Si autem hec sufficere non vident: potest p̄refigi discrete mensura hec p ꝓsilia pitoꝛum ꝛ spūalium ꝓfessoꝝ. Peritoꝝ dixi quia multi sunt ñ piti ꝓfessoꝛes: sed inscij ꝓfessoꝛes ipsi ceci fiēt cecoꝝ duces Mat. xv. c. Cecus si ceco ducatum p̄restet: ambo in foueaz cadunt. Spūalium ꝙo dixi: quia plurimi sunt nimis fauorabiles ad ꝓsilia carnis p eo q; de dino spū et suauitatib⁹ eius parū vel nihil gustāt. Memo eni dat q̄ nō habet. Et sicuti apls. j. Corinth. ij. ait: Animalis hō nō pcipit ea q̄ sūt spiritus dei: stulticia eni est illi ꝛ nō pōt intelligere quia spūalit examinat. Spūalis autē oia dijudicat. Ideo aūt spūalib⁹ in dei spiritu illumiatis talia ꝓsilia querēda sunt. Qui eni taliū spūaliū donoꝝ non habent exp̄imētum puipendūt ꝛ negligūt impedimentū spiritualiū gr̄arum ꝛ deuotionū in alligatis ad negocia carnis ꝛ ꝓpterea plus debito stant cum ꝓsilijs huiusmodi ligamēto ꝛ parum p vinculis dini amoꝛis. Sed dici p̄t illi qui talibus ꝓsilijs credit. Amice caro ꝛ sanguis reuelauit tibi. Contra quos Hierony. ꝓtra Jouinianū lib. vlti. circa finem sic ait: Semper pseudo ꝓphete dulcia p̄dicant ꝛ ad modicū tempis placet. Amara ꝙo est veritas: ꝛ q̄ eā p̄redicant replent amaritudine. Egregia sane voꝛ raro ieiunate: creb̄ius bibite: nō eni potestis implere opa nuptiarū nisi mulsum et carnes ꝛ vinū electū sumpseritis: viribus opus est ad libidinē. Et paulo post his ꝓsilijs bubulci tui pastoꝛib⁹ nr̄is ditioꝛes sunt et hirci plurimas secum capꝛas trahūt: equi insaniētes in femīas facti sunt: ꝛ in placentias suas ꝓthnephas scripturarū solant exemplis. Sed ꝛ ipse mulierc̄ule misere ꝛ miserabiles p̄ceptoꝛis sui verba calcātes. Quid eni nisi semen req̄rit deus non solū pudiciti am sed etiaz verecundiā p̄diderūt: maioꝛiq; ꝓcacitate defendunt libidinem q̄q exercēant hucusq;.

Articulus. ij. sub titulo questionis q̄n coniuges possunt vl̄ debent licite coniugale debitū.

Secūdo querit ꝓpter eandez aplī sententiā. ſ. q; mulier potestatē sui coꝛpoꝛis non habet ꝛc̄. Si peccat mulier si ad bīplacitū viri sui licz inoꝛdinatū tamen reddit sibi debitū postulāti. Nam peccare videtur ꝓpter multa. Primo quia sibi videtur dare causaz foꝛnicationis aut extraoꝛdinate pollutiōis: ꝛ sic p ꝓsequens dare sibi videt occasionē p̄clitandi. Secūdo quia dat illi occasionē eam odiendi et domestice discoꝛdie: ex qua sepius non solum ipsi sed totum regnū ꝛ trāquilla pax familie perturbatur. Tertio quia ipsa mariti salutem ꝓcurare ꝛ ꝓseruare tenet ꝛ non consentiendo videlicet eum ruere in peioꝛa ꝓpt quod videtur q; ei debeat ꝓsentire. Ad que oia per tria notabilia rñdendum est.

Q̄ nemo in matrimonio non moꝛtaliter vel venialiter peccet compari suo reddere debitum. Capitulum. j.

Primū notabile est q; quilibet amplius obligatur moꝛtale peccatuz vitare i se q̄q in q̄cūq; altero. Et h̄ intm̄ q; fm Aug. in lib. ꝓtra mendaciū. Pro nullo moꝛtali i altero euitādo oꝛ hō scienter

UVA. BHSC. IyR_032

venialiť peccare. Et Anſhel. in li. Cur deus hō. ꝓpter deberet hō totū mūdū ꝓmittē pire ꝗ facere mimū nutum ꝓtra voluntatez dei. Unde. xxiij. q. ij. c. si ꝙs. sic inquit Aug⁹. Si quis ad te ꝓfugeret qui de mēdacio tuo a te liberari posſit non eris mentitur⁹. Os enīz qō mentiť occidit animā. Et ibidem. c. faciat idem ait: Faciat homo etiā ꝓ tpali salute hominū qō potest: cū autem ad hoc ventū fuerit vt tali saluti nisi peccādo ꝓsulere nō posſit tūc se existimet non habere ꝙd faciat. Ad hoc idez xxiij. q. ij. ne quis arbitreť: et ex de vsur. c. super eo. Hoc idem sentit Aug⁹. sup ps. expo. illud verbū ps. Perdes oēs q̄ loquunť mēdaciū. Et etiā Greg. exponēs idem ps. verbum in. xviij. moraliū. c. ij. Ex ꝙbus oib⁹ patet ꝙ mulier non teneť ꝓ vitanda fornicatione in marito ꝓprio vel altero malo in corpore suo aliꝙd facere qō sit ineuidēs piculū salutis ꝓprie aut in euidentē offensaz alicuius diuini p̄cepti: cum ſm apl'm Rhoma. iij. Nō sunt faciēda mala vt eueniant bona. Nec miretur quiſq̄ si viro negat qō sui iuris esse videtur. Nam cum ꝓtra rōnem debitū postulet non querit sibi de iure debitū sed iniurio se querit recipe alienū: ꝓpterea iuste et meritorie sibi poterit denegari. Unde sicut dño infirmāti vel furibūde irascenti et ab ancilla ꝓpriū vinū vel gladiū postulāti: ab ancilla licite et salutifere denegať. imo etiam de talis dñi manibus aliq̄ licite amoueť. Et licet illi dño tunc displiceat tamē ad rectā rediēs rationem ꝓsolať. Sic viro petenti comparī corpus tanq̄ suū: potest et q̄q̄ debet in ipsi⁹ petentis ꝓtra salutem aliq̄ pie et licite denegari. Et tūc maxie poterit fieri q̄ ꝓbabiliť speratur ꝙ non ex hoc in fornicationē ruet sed potius a ꝓcupie vitio magis ac magis ex hoc sanabiť in futurū: ad diuinūq̄ amorē ac spiritaliū societatē cum compare suo in bono habendaz plenius ꝓducere: q̄uis ꝓ tpe ex suo vitio moleſteť. Precipue etiā tunc salutifere licet q̄si alter ꝓiugū scit hoc ita discrete et rationabiliť denegare ꝙ modus ipse fugiendi sine negandi in altero stimulos libidinis commūit et caste ꝓscientie stilum acuit: augetq̄ in ipso reuerentiam in negantem et piam deuotionem.

Q̄ per triplicem ꝓuidentiaz potest quilibet coniugum effugere debitum reddere comparī suo. Capitulum. ij.

s Secundū notabile est ꝙ sicut ꝺ sanctissima elisabeth et ꝗdusdam aliꝯ feminis sanctis legim⁹ multī sanctis et honestis modis p̄t pudice et ꝺuote mulieres suoꝝ viroꝝ carnales aspectus ꝓcupias et amplex⁹ et ꝗscunq̄ ꝓcubitus ꝓuidenter subterfugere tam ꝓ salute ꝓpria q̄ etiā ꝓ salute et vtilitate viroꝝ suoꝝ: Qō ꝙdem varūs ꝓuidentib⁹ modis fieri p̄t. Primo ꝙ exempla sanctitatī et deuotiōis et oīmode honestatis abiiciendo a se oēm ambiciosam pompā vestimētoꝝ et vanitatū. Nam in monstrādo se velle honestatē cum compare suo custodire: vanitatesq̄ et pompas cozam aliꝯ ostentare nihil aliud est q̄ suā fictionez ostendere et de se suo viro zelotypiā generare. Scō ꝙ multiplices sermōes rōnabiles et pias suasiones sicut q̄ ex eoꝝ corde ꝓcedit nouerūt facere in optatis mulieres ꝓudentes. Tertio ꝙ cautas et ꝓuidas dissimulatiōes: sicut vxorē surgere de mane bona hora: de sero tarde ire dormitū: et sic de ꝓsimilib⁹ quas cauta et circūspecta ꝓudētia docet. Per hos eteni modos sepi⁹ factū est ꝙ tales mulieres deuote et sapiētes tanq̄ sctissime et castissime a viris ꝓpriis sunt dilecte et maxia reuerētia venerate. Sepi⁹ eteni est ꝓbatū his modis carnalem virū per castā ꝓiugem sctificatū eē et econuerso.

Ex quib⁹ iudicijs patz ꝙ homo reddere debitum non teneť. Capitulum. iij.

t Tertiū q̄ notabile est ꝙ alter ꝓiugum longa experientia didicit ꝙ ex freq̄nti et ꝓmpta redditiōe debiti suus compar nullo modo ad meliora dispo nitur: nec a carnali impietate retrahiť: nec imposterū ꝓ hoc retrahēdus ꝓsumiť: q̄n potiꝰ semper in se perseueret durus: in proximuz impius et oīno a deo separatus et alienus. Non ꝙ caste coniugi tantopere est curandū vt semper ad votum satisfaciat libidini indurati cordis et obstinati. Et precipue vbi diuinorum charismatum vberem ꝓuentum ex hoc sibi subtrahi apertissime experiť. Puto enim ꝙ omnis diuinitus instigatus et accensus ad altiora dona si in consimili casu talis coniugis poneretur aliter iudicaretur. Maz lucta carnaliū et pugna cum spū suo et detrimentorum experientia comꝓbata ipsum tūc expimentalius et efficacius edocet. Non ex his aliquo modo intendo quin ꝓfatum

UVA. BHSC. IyR_032

debitū inq̃tū debitū est nō debeat sp reddi.

Articulus.iij.sub titulo questionis q̃ in duobus casib⁹ quibus mortaliter peccat non reddens debitum compari suo.

t Ertio est querēdū ꝓpter idē apostolicū verbū. ¶Mulier sui corpis potestatē non habet ⁊ ecōuerso. ¶An obediētia mr̄imonial⁹ act⁹ ad comparem suū ita sit arta: q̃ ois nutus seu simplex petitio hui⁹ debiti ad obediēdū tāq̃ ex necessitate in piculū mortalis pcti astringat. Ad qō dicendū q̃ non. ¶Ratio hui⁹ ē: qr si ad hoc astringeret obediētia hec longe strictior esset q̃ obediētia ecclesiastica vel regularis que solū astringit ad mortale peccatuz qñ exp̄sse manifestat̄ p vocem vel litteras vl aliqō aliud euidēs ⁊ manifestū signum. ¶Duplex tñ potest esse causa siue ratio de necessitate salutis obligās ad mortale si mr̄imoniale debitum non reddatur.

Q̃ cum discretione exactus si non reddit debitum mortaliter peccat. Capitulum.j.

p ¶Rima ē exactio siue vrgens petitio qr in petente multū differt inuitatio simplex vel petitio a vexatione ꝓceptoria vel cogēte. Q̃ñ nisi p sig̃ que cunq̃ sufficient̄ appareat q̃ ꝓcise ⁊ cogent̄ petens intēdit debitū sibi reddi: nō obligat cōparem ad reddendū ex necessitate ꝓcepti. ¶Magna tñ est differētia int̄ vexatiōes ⁊ ꝓcepta que obligant ad debitū reddendū vxores: ⁊ illa que obligāt viros: qr euidentiores vexatiōes expectare p̄nt ꝓiuges q̃ mariti. Cui⁹ triplex pōt esse ratio. ¶Primo qr mulieres verecūdiores sunt ad expetendū q̃ viri. Secūdo qr talis petitio vilior ⁊ ignominiosior est mulieri q̃ viro. vñ ꝑm naturalē instinctionem ⁊ cursum poti⁹ hñt rōnē patientl ⁊ suscipientis q̃ exigentl ⁊ stimulantl ⁊ rōnem subditi plusq̃ dñantl: ⁊ ideo petitiōis improbitas maiorē impudētiā sapit ⁊ turpius stat in eis q̃ in viris. Tertia rō est qr mulieres magis sunt sub regimie viri q̃ ecōuerso.

Q̃ñ hō ñ exact⁹ tenet reddere debitum compari suo. Cap̃.ij.

s Ecūda exactio obligās ad reddendum debitū ꝓiugale ē euitatio imminentis piculi fornicatiōis vel alterius carnalis pcti in cōpare suo qr nō euident̄ apparet dz alt̄ alteri debitū reddere etiā non req̃situs: ⁊ maxime in hō astringitur vir vxori plus q̃ ecōuerso: ꝓpter has tres rōnes imediate ꝓtractatas. Ex p̄dictis igitur patere pōt q̃ta diligētia p̄ceptū apostoli ꝓseruandū sit: vt sciat vnusq̃sq̃ vestruz suū vas possidere in sanctificatiōe ⁊ honore. cum sit mr̄imoniū tante sanctitatl. qō obseruare p suā gr̄am vobis ꝓcedat legitim⁹ sanctissim⁹ ⁊ pudicissim⁹ aiarū sponsus dñs noster Ies⁹ chr̄ist⁹: qui cū p̄re ⁊ spūsancto viuit et regnat in secula seculoz Amen.

Dñica.ij.in.xl.infra diem de pudicitia coniugali. Ser.xviij.

Ciat vnusquis

s q̃ vxm suū vas possidere in sctificatiōe ⁊ honore. Iterū vbi.s. ¶Tanta quipe ē necessitas ac cō seq̃nda vtilitas in hac materia explicāda: vt et dicēdi discretio audaci dilectione indiscreto imo pnitioso silentio silentiū ponat. ¶Rara siqdē auis est in terra huiusce mōi sermo et rarissime p̄dicatus: nec piget honestat̄ p uidos amatores nec vtiq̃ supfluū putāt multa hoc mane relicta sunt pleni⁹ hos explicare cum ad noticiam hoz non indocte aplus iterū nos cōmoneat ⁊ ad hoz intelligentiaz iterum exhortet di. Sciat vnusq̃sq̃ vestrum suum vas possidere in sanctificatiōe ⁊ honore. In quibus verbis solerti aduersiōe pēsandum est q̃ omnis porcina coinq̃natio in tam notabili sacramento ex trib⁹ causis euenire solet. ¶Primo ex ignorantia. secundo ex fragilitate. tertio ex carnalitate ⁊ a carnali voluntate. ¶Hinc contra omia p̄dicta apostolus tria ꝓcepta ponit. ¶Primū contra ignorantiam di. Sciat vnusquisq̃ vestruz: a quo ex varijs causis nullum eximit: quia omnes tangit ꝑm tamen diuersos gradus. Secundum contra fragilitatē d. suū vas possidere Tertiū contra carnalitatē: ibi: i sanctificatione ⁊ honore. Et i his ꝓcepti scōa. i. pudicitial religiositas indicata est que vtiq̃ obseruat̄ cum mr̄imoniale ꝓiugium per sanctificationem pudicitie honorat̄. ¶Propter hāc igitur religiositatem iterum queri potest: An exercens opus coniugale solum ꝓpter voluptatem aut saltem principalius ꝓpter ipsam sic tamen q̃ nullo modo hoc ageret nisi cuz legitia sua vxore nec in sup modo inafali peccet: an mortalit̄ peccare possit. Ad qō dicendū q̃ i mr̄iōiali actu etiā cū ꝓditiōib⁹ sup-

UVA. BHSC. IyR_032

dicī ꝑt venire mortalis culpa. Et hoc maxīe ꝓpter tria. Primo videlicet ꝓpter inordinatam affectionē. scō ꝓpter nimiā freqntatiōnem. tertio ꝓpter circūstantē ꝙditionem.

Articulus primꝰ qñ inordinata affectio in actu matrimoniali ꝓpter tria signa cognosci pōt.

Primo quidē in p̄dicto casu potest esse culpa ꝓpter inordinatā affectionē. Cum enī Augꝰ. regulariť diffiniat mortale pctm̄. s. qō ē ꝓpter to incōmutabili bono rebus cōmutabilibus adherere: Sequiť ꝙ quicūd sup̄ deū ꝛ plꝰ q̄s deus amať nō careat mortali culpa. Unde idem Augꝰ. in lib. de bono ꝓiugali inqt: Si magis in sua ꝓiūctione diligūt qō honestuz est q̄s qō inhonestū. i. qō est nuptiarū q̄s qō ñ est nuptiarū hoc auctore apl̄o eis ꝯm veniaz ꝓcediť. Si vo equipeť vel p̄ferať deo est mortale peccatū. Hoc idem p Hiero. patet in p̄dicto. c. ozigo. xxxij. q. iiij. Hoc idem etiā in exē plo patere potest. Sicut enī ql̄ potest seipsuz aut suas possessiones vel pecunias diligere supra deū: sic etiā potest ꝛ vxorē ꝓpriā ꝛ carnalem pulchritudinē eius: ipsiusq; delitiosiratē et eius carnalez coitū supra deū amare: q̄s sic diligens eam ab oi aliena muliere sibi ꝓponeret firmiter p̄cauere. Propterea dato ꝙ aliqs sibi firmiť caueat ab oi illicita ꝓtractatione aliene rei ꝛ de vino ꝓprio se ingurgitet ꝛ inebriet: ꝛ de carnibus a se iustissime emptis p ingluuiā peccet vel in aliq̄ re ꝓpria et excessinā auariciā ꝙdescat ꝛ plusq; in deuz inardescat ita ꝙ totū cor eius sit ibi: qs dubitat talem peccare mortaliť ꝛ in eternū animā suā dānare? Unī apl̄s. j. Thessal. iiij. ait: Nō in passiōe desiderij. s. cōmiscerī debeī. Loqtur enī ibi de cōmercio ꝓiugali. Et subdit: sicut ꝛ gentes que ignorāt deū. Et iterū Augꝰ ait: De vxore nō licet dicere facio qō volo de meo cū ipsa non sit sua sed capitis sui christi. Tria nempe sunt signa inter ꝓiuges inordinate affectionis. Primū signū est zelotypia. scōm meretricalis ornatus. tertiū absq; rōnabili causa dare filios alīs ad nutriendū.

De zelotypia inter coniuges que est signū inordinati affectus Capitulum. j.

Primū nanq; signū est zelotypia i altero ꝓiugū vel in vtroq;. Cōtra zelotē virū Ecci. ix. c. ait: Non zeles mulierē sinus tui. Narrat Egesyppus ꝙ herodes rex ex nimia dilectiōe ꝓpriam vxorem occidit: factus amens nec credens eā eē mortuam alloquebať vt viuam. De zelote etiam muliere Ecci. xxvj. scriptū est. Dolor cordis ꝛ luctus mulier zelotypa. Si aūt ambo sunt zelotes adiuuet eos deus.

Qz meretricalis ornatus i muliere inordinati affectꝰ est signū. Capitulum. ij.

Secundū signū inordinati affectꝰ est meretricalis ornatꝰ: qui q̄nq; ꝓuenit ex ꝓcupiscētia mulieris: qz tunc se feliciorē putat cum rabidius inordinatius ꝛ amentius ꝓiunx diligit illam vltra oēs limites honestatis. Ad cuius incentiuū se fucat: colorat: ornat: vanitates meretricias repetit ꝛ sectať. Et qō peius est in ꝓfessiōe se palliat: di. se hoc facere vt soluz placeat viro suo. q. inter ꝓiugem ꝛ vxorē nequeat esse inordinatus ꝛ criminosus affectꝰ. Cunq; vt sup flue diliganť a viris nō sufficiūt ornatus et fucamēta currūt ad magas: freqntant malicias: multiplicāt nephāda remedia que q̄nq; si innotescerēt viris ꝓculdubio cū anime periculoso dispēdio etiā corpaliť interirent. Ad tales etiā demēriaſ ꝛ peccata potissime patrocinio habēt matres que filiaſ tanto feliciores putant q̄to diligunť bestialius a marit: ido laq; eoz fiant spreto deo. Q̄nq; etiā ex viro ꝓuenit in vxore superfluus ꝛ meretricalis ornatus impioseq; dicit: Volo te fucari: falso decore ornari ꝛ qō mirabiliꝰ risuq; dignius q̄dā vxores suas ꝓprias phenas pingūt colorāt ꝛ ornāt opēq; studētes illas amittē q̄s forte iam pdiderūt. Q̄nq; talis inordinatꝰ ornatus ꝓuenit ex vtrozūq; fatuitate. Unī hie rony. ꝓtra Jouinianū li. j. circa fi. inqt: Refert Seneca se cognouisse quendā ornatum hoiem q̄ exiturus in publicū cū vxoris fascia pectus colligabat ꝛ ne pūcto qdē hore p̄sentia eius carere poterat: potionēq; nullā nisi alteriꝰ tactū labijs vir ꝛ vxor hauriebāt: alia deinceps nō minꝰ inepta faciētes in que impuida vis cedentis affectus erūpebat.

Quando dant filios nutricibus ad lactandum sit licitum an non. Capitulum. iij.

Tertium quoq; signum inordinati affectꝰ est absq; rōnabili causa dare filios nutricibꝰ ad alenduz: qō vñ habuit i ꝓmis ortū atq; sc̄la clare demōstrat Aug. in. c. ad eiꝰ in. li. di. d.

UVA. BHSC. LyR_032

Prava autem ꝓsuetudo in ꝓiugatoꝝ moribus surrexit in filios quos gignūt mulieres nutrire ꝓtemnāt: eosq; alijs mulieribꝰ ad nutriēdū tradūt: qđ videlz ex sola carnis incōtinentia videt inuentū: q dum se ꝓtinere nolunt despiciūt lactare ꝙs gignūt. Ihe itaq; q filios suos ex prava ꝓsuetudine alijs ad nutriendū tradunt nisi purgatiōis trāsierit tps viris suis non debent admisceri. Sed excusant se quedā dicētes hoc facere viros suos hoc velle vt non lactādo facilius possint alios ꝓcreare. Contra ꝙs Aug⁹. in predicto. c. ad eius inqt: Ad eius ꝛo ꝓcubitū vir suꝰ accedere nō debet ꝗusq; qđ gignit ablactetur. Et licet ꝓtra hoc agēdo non putēt semp fore mortale peccatū: tamen in plurimis satis euidens est iudiciū dei vt que ad lactandū filios tradunt pauciores minoriscq; vite filios habeant q̄ mulieres cetere ꝓprios filios nutrientes. Et qđ mirabiliꝰ est si viuūt cum sint filij nutriti a nutricibꝰ vitiosis licet habeāt parentes multis donis ⁊ virtutibus decoratos degenerāt qñq; in tm̄ q alterius ꝓgenici fore potius suspicent. Nam nutrit⁹ lacte ouiū hedus teneriꝝ sensim capillus efficit. Agni ꝛo si caprarū lactent vellera durioza fieri cōpertum est. In arboribꝰ etiam humoꝝ ⁊ glebe ꝓpe modū maiorem ptātem q̄ semis esse ꝓstat. Sic facile ab ebriosis nutriti ebriosi saltem inclinatiue fiūt: a furiosis nutricibꝰ lactati inclinant ad furiam: a luxuriosis educati inclinant ad luxuriā: ⁊ sic de ꝓsimilibꝰ multi.

Articulus. ij. īmoderata frequentatio matrimonialis actus ꝓpter tria.

Secūdus actus mr̄imonialis de ptactis ꝓditiōibꝰ potest esse mortal ꝓpter īmoderatā freq̄ntationem Ex qua freq̄ntatiōe triplex dissipatio seq̄ solet. Prima est corpalis. scda ꝛo spūalis. tertia aūt eternalis.

De duplici malo corpali qđ continua frequētatione actꝰ matrimonialis euenire solet. Ca. j.

Prima ē dissipatio corpalis. Duo enī pricula corpalia euenire solent ex hac freq̄ntatiōe effrenata. Primū infecūditatis. scdm infirmitatl Primū est piculū infecūditatl. Solz vtiq; ex nimia freq̄ntatione sepe ꝓtingere infructuosi ꝓceptus impedimentū: vel filioꝝ vita non diuturna. Sicut Sap̄. iij. scriptū est. Ab iniquo thoro extermiabit semē. Effrenata etenim voluptas est que ꝓncipali intentiōi sanctissimi mr̄imonij anteferr̄: que vtiq; est pro creatio filioꝝ: quapter iudicio dei sepe fit licet non ꝓpter hoc eueniat semp vt plus filijs careant qui generatiōis opus plus frequentant. Secundū piculū est infirmitatl. s. in alterutro ꝓiugū qđ sepe ꝓiugibꝰ nouo ꝓiugio copulatis sepe ꝓtingere solet: nisi a parentibꝰ prudenter puideat. Multi insup efficiunt amentes. Sicut. ij. Esdre. iiij. scriptum est. Multi dementes facti sunt ꝓpter vxores suas. Demētia quidē ceteris infirmitatibꝰ periculosioꝝ est eo q cum corpali salute qui hoc morbo laborat etiam sensum pdat.

Qta dissipatio bonoꝝ spūalium subsequat ex continua frequentatione matrimonialis actus. Capitulū. ij.

Secūda dissipatio que sequi solet ex nimia freq̄ntatione mr̄imonialis actus est spūalis. Dissipat eni ex hoc ois spūalis virtus: ⁊ maxie q̄ ad tria. Primo q̄ ad seipsum. scdo q̄ ad primū. tertio quo ad deū. De quibus latiꝰ alibi in sermone de malis que in hoie facit luxuria. Ad ꝓsens autez sufficiat dictum Hiero. ꝯ Jouinianū li. j. in fi. sic dicentl ꝓtra nimiū amorē vxoꝝ. Amor forme rōnis oblatio est ⁊ insanie ꝓximus fedū mimecq; pueniēs animo sopiti vitium turbat ꝓsilia: altos ⁊ generosos spūs frangit: a magnis cogitatiōibꝰ ad infimas detrahit: querulos iracūdos temerarios. s. dure impiosos seruire blādos oibꝰ inutiles ipse nouissime amozi facit. Nam cū frui endi insatiabili cupiditate flagrat plura tpa suspitiōibꝰ lachrymis ⁊ questionibꝰ perdit: odiūq; sui facit: ⁊ ipse nouissime in odiū est. Et sequit: Non iudicio ducit sed furoris et vxoꝝ pulchriū ḡuissimꝰ custos accubit. Ad idem q̄ Bern̄. ait: Luxuria est sitis ebria: delectatio mometanea: amaritudo eterna: lucem odit: tenebras apetit: velamē querit: sensus hebetat: apetitꝰ plenꝰ auxietate: satietas plena penalitate.

Qđ ex nimio vsu matrimonialis actus qñq; pereūt in eternū filij. Capitulū. iij.

Tertia dissipatō ꝓueniēs ex nimia freq̄ntatiōe mr̄imonialis actꝰ est eternalis. Sepe eni ex h̄ effrena-

UVA. BHSC. IyR_032

rò ꝛ impetuoso actu pthnephas filij ppꝛij et corpalit ꝛ eternalit puniunt dum occidunt in ventre matris. Contra quos Amb. super epam ad Corinth. ait: Ipsa ratio ꝓcept⁹ partus iuxta legem cessare vsum carnis his debere tpibus demõstrat. Eccs in sup. c. iij. ait: Tps ẽ amplexãdi ꝛ tps longe fieri ab ãplexibus. Isidorus ꝙz. xxxij. q. vij. c. non solũ ait: Sũt aũt quidã qui sicut alia absq; vlla discretione indesinent libidini seruiũt ꝙs ego nec minutis pecudib⁹ compauerim. Pecora enim cũ ꝓcipiũt vltra non indulgent maribus copiam sui. Si enim oi die vel qualibet septimana sererent arua nequaq; ad maturitatis puenirent fructũ. Cũ aũt talis ꝓcubit⁹ sit mortale vel veniale ꝑctm̃: distiguit Alex. ò hal. di. Qz si psumit vehement ò periculo partus peccat mortalit. Si vo fiat vitãde fornicatiõis causa eo q in parte ꝓgredit fm motum libidinis peccat venialit. Nõ solũ autez talis imoderata freq̃ntatio causa necis spũalis corpalis ꝛ eternalis est filioz: verũetiã ipsoz ꝓcubentiũ. Audiui nr̃is tpib⁹ in notabili ciuitate italie euenisse: q cum iuuenis nup vxore ducta miscerek cũ ea inter eius amplexus extinct⁹ est. Nec mirũ: Legim⁹ enim Tob. vj. angelũ dixisse tobie timẽti saraz accipe in vxorẽ eo q septẽ eius ꝑcedẽtes viri a demone necati essent. Audi me ꝛ ostendã tibi q̃ sũt q̃bus põt ualere demoniũ: hi nãq; q ꝓiugia ita suscipiũt vt deũ a se ꝛ a sua mẽte excludãt et sue libidini ita vacẽt sicut equ⁹ ꝛ mulus q̃bus nõ est intellect⁹ habz sup eos demon potestatẽ. Tu g̃ cũ accepis eã ingressus cubiculum p tres dies ꝓtinẽs esto ab ea ꝛ nihil aliud nisi orationib⁹ vacabis cum ea.

Articulus. iij. de triplici circumstãtia p quã quis peccat in actu debiti coniugalis.

Tertio etiã cum ꝑdictis ꝓditiõibus mr̃imonialis act⁹ põt esse mortal ꝑpter circũstantẽ ꝓditionẽ. Triplex nanq; circũstãtia reddit mortalẽ predictum actũ. Primo circũstãtia modi. scõo circumstãtia loci. tertio circũstãtia tpis.

Ex quib⁹ modis circũstãtib⁹ culpabile reddit debitum cõiugale. Capitulum. j.

Primo q̃dem reddit culpabil mr̃imonialis act⁹ ex circũstãtia modi sez cũ ibi ꝓcurrũt q̃dã effrenati ꝛ libidinosi nimis ac meretricales abusus: quiq̃uis nõ sint directe ꝓtra naturã: nõ tñ erũt absq; mortali culpa. De q̃bus ad pñs tres abusionis explicem⁹ modos. Prim⁹ est i visu. scõs in ore. terti⁹ in tactu. Prim⁹ quidem in visu. s. cũ nimũ nimisq; ꝓtinuati libidinosi abusus imũdoz aspectuũ quib⁹ oia turpia et verecũda nõ dico iminente necessitate vel casu: sed cũ oi porcina ꝛ execrabili complacẽtia speculant. Quedã etiã possunt cũ honestate ꝓtingi: que nõ pñt cũ honestate studiose videri. Quis dubitat effrenatũ ꝛ inhonestũ affectũ vltraq; limites sacri christiãi se vel le videri vel pati videri pudet dicẽ nudos. Hinc quippe ocul⁹ q̃ te scãdalizat a te vtiq; p̃iciendus est dicẽte dño Mat. v. Si oculus tuus scãdalizat te: erue eũ ꝛ pjce abs te. Et Zach. v. Vidit zacharias amphoraz ꝛ dicit angelus: Hic ẽ oculus eoz in vniũsa terra. Numeri ꝙz. xv. ꝑceptũ est talib⁹ q nõ seq̃nt cogitatiões suas ꝛ oculos p res varias fornicantes sed magis memores ꝑceptoz̃ dñi faciant ea: sintq; sancti dño deo suo. Secundus abusionis modus est in ore cũ interueniunt ibi nõ solũ verba ꝛ sermões ꝓcubitus et pudẽdoz sorde abomiabiles exprimunt: verũetiã abusus osculoz libidiosissime ꝛ immoderatissime freq̃ntatoz. Tertius abusionis modus est i tactu qñ. s. ibi ꝓcurrũt nimũ nimisq; libidinosi ꝛ ꝓtinuati abusus ꝓtactuum: q̃bus nõ solũ faciẽ sed etiã diuersa corporis loca ꝛ q turpius ẽ pudetq; dicere etiã et pudendã impudẽtissime ꝓtractẽt: que quidem indubitant sunt euidẽtissime signa porcine impudẽtie ꝛ potius scortoz ꝛ meretricũ q̃s in sacro ꝓiugio ꝓiũctoz. Absit q ꝓiũx viro iũcta mr̃imonio sancto teneat ad hmõi euidentis impudentie meretricia blãdimenta. Sũt tñ quedã blãdimẽtoz genera q̃ sub debito moderamie pñt licite exhiberi: ꝛ ꝓcipue vbi ad h̃ potius instigat pietas ꝛ sacra cõiugũ charitas q̃s libido carnalis: ꝛ vbi ab omnimoda recusatiõe taliũ euident aparet ꝓiugem in g̃ues discordias vel imũdicias ꝑcipitari. Puto etenim q ꝓiũx tũc ꝓtra charitatez ꝓiugi debitã faceret nisi forsan ex frequẽtia multa vel modo petẽdi vel exigẽdi ad imoderãtiã verterent. Cũ enim hui⁹ actus ad ius ꝓiugale nõ spectẽt ꝛ defacili in plures imoderantias vergũt: plusq; q̃q; talia inflãmãt ad malũ q̃s ipse ꝓiugalis ꝓcubit⁹ sine his oibus simplicit ꝓsummat⁹. Cis mens pudica ꝛ casta secure põt in talib⁹ facere ꝓscientiã strictã Attũ p ea que dicta sunt nequaq; intẽdo q̃n vxor teneat viro ad casta ꝛ decẽtia sig̃ amici-

UVA. BHSC. IyR_032

tie vere. Nam qlibet socij aut domestici aut pciues: imo etiã vniuersi fideles fm pportiones statuũ suox tenent ad charitatis signa sibijnuicẽ exhibẽda. Sed certe charitas nõ augeri sed plus infici solet his carnalib⁹ blã dimentis in qbus facilime insolescit.

Quo loco phibitũ sit exercere coniugalem actum. Ca.ij.

Secũdo culpabilis reddit mrimonialis actus ex circũstantia loci. Ubi fm Bonauẽ. et Alex. ẽ hal. cum Tho. licet debitũ reddendũ sit oi tpe sicut iam pdictũ est z infra dicet: nõ tamen reddendũ est in oi loco qz locus polluí potest z recõciliatiõe indiget: nõ autez sic tps. Unqd etiã ex sola plus intentiõe carnalis pcubitus in ecclesia vel in altari complet⁹ nõ includz mortalẽ irreuerẽtiã in diuina: qs eni hoc audet dubitare. Si etiã alibi fieret in oculis plurũ nõne enormẽ impudicitiã demonstraret z necessariũ velamẽ debiti pudoris excluderet. Multa nẽpe pñt honeste fieri que nõ possunt honeste videri: pterea tenendũ est q debitũ reddendũ est salua semp que in talib⁹ exigit honestate. Unde ẽ iter reprehensibiles sunt multi parẽtes q filijs z filiabus alijsqz piũctis nõ longe manẽtib⁹ sed et scientib⁹ z intelligẽtib⁹ reddũt vel exigũt qõ deterius ẽ debitũ piugale. Ex q sepi⁹ multi pueri z puelle licet se fingãt nõ intelligẽ factum tñ irriganť ad enormia z malũ exẽplũ et scandalum inde sumũt.

Quo tpe illicitũ sit coniuges insimul cõmisceri. Cap.iij.

Tertio reddit culpabilis mrimonialis actus ex circumstãtia tpis Triplici nanqz tpe illicitũ est exigere debitũ piugale. Primo vide licet tpe oronis. scõo tpe solẽnitatis. tertio tpe cõmunionis. Primo nanqz nõ licet exigere debitũ tpe oronis. Nam in die pcessiõis z ieiunioz ab ecclesia statutoz puenire non debent. Ui. j. Loz. ij. apls ait: Nolite fraudare inuicẽ nisi forte ex psensu ad tps vt vacetis oroni. Nam etiam a licitis abstinendũ est vt facilius impetrari possit qõ petit: vt dicit in c. christiano. xxxiij. q. iiij. Scõm aũt Alex. de hal. in. ij. di. Qui nulla necessitate duct⁹ sed causa satiãde libidinis tpe debito oroni petit instant copulam carnalẽ nõ causa pcreationis mortalit peccat. Et dicit de tpe solenniter instituto ab ecclesia. Aliter autem esset si peteret causa vitãde fornicatiõis in se vel i altera psona. Reddens aũt tali tpe fm eundem põt non peccare si reddit qõ alienũ est et cũ anxietate animi pter illud qõ est ibi ẽ morbo pcupiscẽtie. Scõm aũt Ray. exactus debet reddere nisi caute z sine piculo posset differre: fm Bonauẽ. in. iiij. di. xxxj. Ecclesia instituit diebus pcessionũ ieiunioz z solẽniũ festoz abstinere ab vsu carnali ad carnis repssionẽ z mentis elcuationẽ: vt fm Augl. vbi. s. facilius impetrem⁹. Intendit aũt ecclesia illis diebus vsum carnis dissuadere ꝙ non totalit phibere: z ideo illis dieb⁹ reddere cum displicẽtia nõ est peccatũ mortale: exigere autem pter carnis infirmitatẽ non est mortale sed graue veniale: exigere autem ex ptemptu z cũ irreuerẽtia tpis peccatũ mortale est: pcor. Ray. cum eo. Secũdo non licz exigere debitũ in tpe solẽnitatis z diebus festiuis. Unde Aug⁹. xxxiij. q. iiij. c. qtiẽscũqz ait: Dies natalis dñi aut relique festiuitates si aduenerint non solũ ab infideliũ pcubinarum psortio: sed etiã a pprijs vxorib⁹ abstinete. Tamen de petentib⁹ z reddentib⁹ eodem modo tenendũ est sicut de tpe oratiõis fm allegatos doctores distinctũ est. Ad que facit Amb. xxxiij. q. j. c. si causa: vbi inqt: Si causa pcreandoz filioz ducit vxor non multum tps videt pcessum ad ipsum vsum: quia et dies festi z dies pcessionis z ipsa ratio cõceptus z partus iuxta legẽ cessare vsum carnis his debere tpibus demõstrat: que qdem lex Leuit. xij. et. xvij. c. inuenitur. Tertio cessandum est a mrimoniali cõmercio tpe sacre cõionis. In lege eni veteri Exo. xix. que ad tantam sanctitatẽ z mũdiciã nõ astringebat sicut lex noua iubet a dño talibus dieb⁹ per abstinentiã ab vxorib⁹ sctificari vt digne parati essent ad suscipiẽda mandata deiz ad videnda mirabilia eius. Iterũ autẽ. j. Reg. c. xxj. Anteqz abimelech sacerdos sanctũ panem ppositiõis dare vellet ipsi dauid: a saulis facie fugiente ait: Non habeo panes laicos ad manũ sed tñ panem sanctũ: si mũdi sunt pueri z maxie a mulierib⁹ manducent Cui dauid rñdit: Si ẽ mulierib⁹ agit pinui mus nos ab heri z nudi⁹ terti⁹ qñ egrediebamur: z fuerunt vasa pueroz sancta. Ad hec xxxiij. q. iiij. c. vbi dicit. Sciatis fratres charissimi qñ quicũqz vxori debitum reddit vacare non potest orationi nec de carnib⁹ agni comedere debet. Item si panis ppositionis ab his qui vxores suas tetigerant comedi nõ poterat: qtomagis panis iste qui ẽ celo de-

UVA. BHSC. IyR_032

scendit non potest ab his qui ꝓiugalib⁹ pau
to ante hesere amplexib⁹ violare atq; ꝓtinge
re. Verba sunt Ihiero. de ꝓse. di. ij. c. ois. vbi
dicit: Ois homo ante sacram cõionem a ꝓ-
pria vxore abstinere debet tribus aut q̃ttu-
or aut q̃nq; aut septem diebus. Verba eniz
sacri ꝓcilij sunt. Et licet glo. dicat hoc esse cõ
siliũ non preceptũ tamen alij sec⁹ dicũt. Un
de Guil'. de cremona eps papien. in. iiij. et i
ti. de eucharistie sacro circa fi. arti. primi ait:
Qz in crastinũ cõicaturus debz ab actu mri
monij ꝓtinere ꝓpter tria. Primo quia mens
multum distrahit a deuotiõe debita que re-
quiritur in sacra cõione. Secũdo quia talis
actus multum distrahit a debita reuerentia
debita huic sacro. Tertio quia talis actus ob
nubilat aciez intellect⁹ q̃ ibi lympidissima dz
esse: ꝓterea talis abstineret a tali actu in moz
te filij t similit' ꝓis: ergo ꝓueniens est q; etiã
abstineat in hoc casu non solũ a petẽdo de-
bitum sed etiam a reddẽdo. Scõm eni Gre-
go. xxxiij. q. iij. c. vir ait: Si quis vero sua cõ
iuge non cupiditate voluptatis captus sed
solũmodo creandoz filioz gra vtit ꝓfecto
iste siue de ingressu ecclesie siue de sumendo
dñici corꝓis sanguinisq; mysterio suo est iu-
dicio relinq̃ndus: quia p nos ꝓhiberi nõ de
bet accipe qui in igne positus nescit ardere.
Sed qs est hic t laudabim⁹ eum: fecit eni mi
rabilia in vita sua. Examinet eni ꝯlibet ꝓsciẽ
tiam suam nec decipiat quisq; seipsum quia
deceptus erit. Sed de exigentib⁹ t reddenti
bus debitum tpe sacre cõionis videt dicen-
dum sicut ꝺ ofone t tpe t dieb⁹ festiuis a do
ctoribus distinctũ est circa debitum ꝓiugale
Ita igitur deo dante iuxta apli documentũ
p ea que dicta sunt scire poterit vnusq̃sq; ve-
strum suũ vas possidere in sctificatiõe t ho-
noze. Qõ t velle t pficere nobis ꝓcedat mi-
sericoꝛs deus qui in trinitate pfecta glorio-
sus viuit t regnat in secula seculoz Amen.

Feria. ij. post. ij. dñicã in. xl. de duodecim penitentie impedi mentis. Sermo. xix.

Oziemini ĩ pec

m catis vestris Joh. viij. In mul-
tis quidem errasse diuina gra-
tia inspirante iam nouit char-
tas vestra t maxime circa illa que in die pre-
cedenti tractata sunt: que licet ꝓuertant int
ꝓiuges grauia videri debeant: grauioza et
pniciosioza censeri habent q̃ talia impudi-
ca atq; horrenda extra statum mrimonij fa-
cta reperiũt: nec hmõi atq; alia scelera ppe-
trasse nosse sufficit ascultanti nisi ꝓdigna pe-
nitentia subsequat. Solent nempe demões
multiplici via impedire peccantes ne ad pe-
nitentiam ꝓuertant. Q̃nq; blandiciis: q̃nq;
malicijs: t q̃nq; violentijs. Per blandicias
eni inuiscant in mũdialib⁹ voluntate: p mali
cias obtenebrant intelligentiã in peccatis: p
violentias debilitant facultatẽ vt per hoc in-
felix peccatoz volendo nolit: cognoscẽdo ig-
noret: t conando nequeat ad salutarem viã
redire. In huius autem mysteriũ ꝓpheta in
ps. lxviij. in persona talis anime infelicis ait
Infixus sum in limo. Et in hoc vitioz tenaci
tas indicatur. Et addit: ꝓfundi: t in hoc ceci
tas demonstrat. Et subdit: t non est substã-
tia in quo debilitas nunciat. Quod quidez
verbum p ꝓsenti materia potest esse thema.
De his deniq; tribus simul hoc est de inuis-
catis excecatis t obstinat. Ihiere. xxiij. c. ait
Polluti sunt: t in domo mea inueni malũ eo
rum dicit dñs: ideo via illoz erit quasi lubri-
cum: ecce primũ: in tenebras impellent: ecce
scõm: t coꝛuet in ea: ecce tertiũ. Ad hos er-
go in ꝓposito verbo dirigitur terribilis ser-
mo christi cum ait: Aoziemini in peccat ve-
stris: si impenitẽtes suple pseuerauerit i sce-
leribus vestris. In quo vtiq; verbo exꝓmi
tur tertia religiositas que ponderabilis dic-
ta est: quia valde ponderãda sunt verba ꝺ
cum sint ꝓlata ob ore infallibilis veritatis.
Causa autem mystica quare tales moziunt
in peccatis suis Ezech. xxiij. posita est vbi dici-
tur: q; vallis siluestris habebat puteos mul-
tos bituminis. Quid per vallem siluestrem
nisi ꝓsens seculũ ncq; exꝓmitur: qõ quidez
ad similitudinẽ vallis siluestris est locus exi
lij: locus contagij t locus periculi. Propte-
rea. j. Joh. ij. scriptum est. Nolite diligẽ mũ
dum nec ea que in mũdo sunt. Ihec quidam
mũdana vallis multos puteos habet bitu-
minis: quia in ea sunt multi t bitumiati ca-
sus in quos peccatoꝛes ruentes difficilime
resurgere habent. De quibus duodeci sub-
iungemus per ordinem ꝑm q; duodecim sũt
que impediunt ꝓfessionem t veram penitẽ-
tiam facere de cõmissis. De quibus quattu-
oz pertinent ad tenacitatem: quattuoz ad ce
citatem: t quattuoz ad debilitatẽ impeniten
tium peccatoꝛum.

Articulus prim⁹ de quattuoz impedimentis penitentie que

UVA. BHSC. IyR_032

impediunt voluntatem ne peni
tere velit.

p Rimi quidem abissales putei bi-
tuminis infernalis ad tenacitatez
corrñdentes subdantur. Primus
est amor peccādi. secūdus horror satisfacien-
di. tertius nimia verecūdia. q̄rtus ꝓsuetudo
mala.

Primū impenitentis impe-
dimentum ne penitere velit est
amor peccandi. Capitulū. j.

p Rimus est amor peccādi. Luz eni
in talib⁹ caro spūi dñet: iamq̄ sen
sus aie carnales effecti subdāt sub
sensibus carnis opatione ꝓprij
amoris qui in hmōi regnat. Ideo necesse est
vt amor peccandi ꝓtinuo crescat ⁊ in mūda-
nis oblectamētis inuiscat⁹ effectus q̄si in sua
bitudine ꝓquiescat: nec tamen hmōi insen-
sati aduertūt q̄ sicut Grego. ait: Tpale est qō
ōlectat: eternū ho qō cruciat. Et Eccī. ij. ait
Qui amat piculū in illo pibit. Periculū nāq̄
est neglectis celestib⁹ adherere terrenis: eter
nis tpalia: corpus spūi ⁊ ꝓpriū amorē dilecti
oni eterni dñi anteferre. Iuxta qō Proū. j.
scriptū est. Stulti ea que sibi sunt noxia capi
unt. Recolūt eni miserabiles peccatores de-
lectationū quas in p̄terito expti sunt: q̄q̄ si-
ne illis non possint ducere vitam suam falso
et neq̄ iudicio imaginant. Amant magnifi-
centias: amant delitias: amāt diuitias: reti-
nent aliena: ⁊ sicut in his non finem habere
anxie ꝓcupiscūt: ita q̄ nequaq̄ se habere cre-
dunt. O infelicissimi ⁊ stolidissimi pctōres si
cut pō ait: Filij hoium vsq̄q̄ graui corde: vt
quid dicitis vanitates ⁊ queritis mendaciuz.
De hᵒ eni genere erat diues ille: q̄ oblito deo
totū affectū posuerat in peccatis. De q̄ dñs
Lu. xvj. ait: Homo q̄dā erat diues: ecce aua
ricia: qui induebaī purpura ⁊ byssō: ecce su-
perbia: ⁊ epulabaī q̄tidie splendide: ecce lu-
xuria. Sed ⁊ subdit: Mortuus est diues et
sepultus est in inferno: hᵒ est in sathane cimi
terio. Ecce primū salutis impedimentū vi-
delicet peccādi amor: cum quo iste vixit cum
eodem obediens eternaliī pemptus est. Hic
ē bituminis putei⁹ prim⁹: ō q̄ Apocal. ix. scri
ptum est. Vidi stellā. i. luciferū de celo ceci-
disse in terrā: hoc est in terrenū sensum: ⁊ da
ta est ei clauis putei abyssi: quia ꝓcessa est illi
libertas ꝓprie voluntatis ad seipsum magi
q̄ deum diligendū: ⁊ aperuit: quia pri⁹ pa-
lam fecit puteū abyssi. i. amorē peccādi: qui
merito puteus dici potest: quia sicut qui i pu
teum cadit p seipsuz inde resilire non potest
sic qui peccādi amorē ruit cum sit aia spiritꝰ
vadens ⁊ non rediens p semetipsum neq̄q̄
euadere valet. Abyssi q̄ puteus dignissime
notatur: quia sine ipsa bōitate diuina amor
peccādi manet. Testante Job. xxviij. c. q̄ ait
Dicit abyssus: non est in me. s. p gr̄ificantem
gratiam bonitas dei.

Secundū autem impedimen
tum voluntatis male satisfacien
di est horror. Capitulum. ij.

s Ecūdus autem puteus bituminis
est horror satisfaciēdi ⁊ restituēdi
Facile nanq̄ est ruere in puteum
offensionis: sed in hmōi putei bi-
tumine implicat⁹ videns satisfaciēdi difficul
tatem stupet ⁊ horret ⁊ in dānatiōis statu ani
mam ꝓpriam derelinquit. Audit nempe vel
pensat q̄ si vult ꝓfiteri digneq̄ penitere ncē
est illi aliena restituere: sicut vsuras: rapinas
symonias ⁊ furta ⁊ oia mala lucra. Itē opor
tet q̄ satisfaciat illatis damnis: restituat abla
tas famas: indulgeat inimicis: pcialitatibus
renūciet vniuersis maxie ghibelline ⁊ guel-
fe: sine qua renūciatiōe facta corde ore ⁊ ope
nullus vnq̄ absolui debet vel potest: sicut in
tractatu ꝓtra pcialitates lati⁹ oñsuz est. Itez
necesse est q̄ renūciet oibus sectis ⁊ oib⁹ offi-
cijs pcialiī assumptis vel datis. Item videt si
bi necesse satisfacere emissis votis exeq̄ testa-
menta quibus ore hoc est ꝓmissione siue in-
strumento obligatus est. Item mercancias
non plus ꝓpter dilatum tps ⁊ terminū ven-
dere q̄ sine illo lucrūq̄ iaz acq̄situ exinde sa-
tisfacere plene cum sit vsura in ꝓscientie foro
tenetur: sicut patet ex de vsur. in. c. ꝓsuluit.
Iterū se videt obligatū satisfacere vsuras et
rapinas: aliaq̄ iniq̄tatis lucra que sui pdeces
sores sibi dereliquerūt. Insup horrent satis-
facere publice sicut similiī publice peccauerī
quia sic tenenī. ex de pe. et re. c. j. Horrēt eti-
am potissime mulieres amouere a se supflu-
as vanitates ⁊ vestes: sumptuosa iocalia: ad
ulterinos capillos: diabolica fucamēta spe-
ctacla ⁊ choreas que oia pctōz occasiōes sūt
q̄s oino si homo vere penitere vult a se re-
mouere tenet. Nam vt scribit de pe. di. iij.
circa pncipium. Penitētia est peccatoz caus-
as excidere: nec earum sugestionib⁹ aditum
indulgere. Arta nempe hoc tempe pctōrib⁹
apparet via que ducit ad vitaz: arta quippe

UVA. BHSC. IyR_032

nimis maxime restituere aliena: cū tamē vt dicit ex de reg. iur. lib. vj. Non dimittit peccatū nisi restituat ablatū. Hic igit satisfactionis horror et puteus bitumis est: ō quo Prouerb. xxiij. dicit. Puteus angust⁹ aliena scz satisfacere. Propterea Hiere. viij. c. ait: Attē di et auscultauit: nemo qō bonū ē loquit: nullus est q̄ agat pniaz super pctō suo di. q̄d feci oēs puersi sunt ad cursum suū. q. equus ad impetum suū vadens ad prelium.

Tertiū impedimentū penitētie impediēs volūtatē est verecundia indiscreta. Cap. iij.

t Ertius puteus bitumis est nimia verecūdia. In ꝺ subiūgunt multi hypocrite et supbi de foris cupientes aparere hoib⁹ virtuosi et sani cum intus sint vitiosissimi et infirmi. Hec verecundia est inordinata: et ne vere peniteant plurimū mulierib⁹ obest marie circa opa carnis. Sed i his et ꝑsimilib⁹ facit diabolus peccatori sicut cani in cuius os ꝓijcit carnes ne latret. Hec verecūdia pute⁹ ille est de q̄ samaritana Jo. iiij. ad dñm ait: Puteus altus est id est. pfundus. Profunda nanq̄ ruina verecundia est in quā qui cadit ñ facilime euadit: qz puteus bitumie plenus: hoc est stulto rubore animā a peccatis euadere nō ꝓmittit Sed vniet vtiq̄ dies illa: veniet inq̄ tps ō q̄ dñs Sopho. j. ait: In tpe illo scrutabor hierusalem in lucernis: et visitabo sup viros defixos in fecibus suis. Contra qō Bern. ait: O insania nimia hoiuz: pudet abluiz et nō pudet inq̄nari: pudet sordes abstergere et non pudz ꝓtrahere: abstergit caligat ꝓtemnitur aia. Et Eccl. iiij. Non ꝓfundaris ꝓ aia tua dicere vez: est eni ꝓfusio adducēs pctm̄: et ē cōfusio adducens gloriā. i. gratiā.

Quartū penitētie impedimētum impediēs voluntatē est malicia male consuetudis. Ca. iiij

q Uartus pute⁹ bitumis ē ꝑsuetudo mala. Cū eni Jo. viij. dñs dicit. Qui facit pctm̄ seru⁹ est peccati: necesse est vt q̄ ꝓsuetudinē malam diu sub iugo iniq̄tatuz subiect⁹ fuit: sine magna difficultate nequaq̄ resurgere possit In q̄rū ꝓsona Hiere. Threñ. j. ait: Uigilauit iugum iniq̄tatū mearū in manu ei⁹. i. consuetudinis male: ꝓuolute sūt et imposite collo meo: infirmata est virt⁹ mea: dedit me dominus. s. ꝓmissiue in manu de qua nō potero surgere. Hoc est iugū de quo Eccl. xl. scriptum est. Jugū graue sup filios adā. Hic ē lapis qui Jo. xj. lazaro supposit⁹ erat. vbi glo. Difficile surgit quē moles male ꝓsuetudinis ꝓmit. Et hic q̄dem est labor q̄ filij israel duris opibus palearū luti et lateris ꝓmebant sub pharaonica seruitute: sicut patet Exo. j. Cuius rōnem assignat Hug. ō san. vi. sup regulam Aug. di. Cogitatio praua parit delectationē: delectatio ꝓsensum: ꝓsensus opationē opatio ꝓsuetudinē. ꝓsuetudo necessitatē: necessitas cogit. et sic fit. q. irremediabilis morbus. q. inossata gutta et incurabilis lepra. De quo Eccs. j. Peruersi difficile corrigunt. Et Hiere. xiij. Si mutare potest ethyops pellez suam: aut pardus varietates suas: et vos poteritis benefacere cū didiceritl malū. Simil nanq̄ est mala ꝓsuetudo puteo q̄ in fundo ē latus et in ore artus ꝓpter qō difficili⁹ hō inde egredi potest: ꝓpterea Ezech. xvj. scriptuz est. Q nomē putei illius ē latitudo: qz lata ē via que ducit ad pditionē et multi ingrediūt p eā. Et Hiere. xlviij. Fertilis fuit moab ab adolescentia sua et requieuit i fecib⁹ suis. Ecce quattuor bituminis putei mirabili cecitate inuiscātes hois voluntatē ne salubriū velit et valeat penitere.

Articulus. ij. de alijs quattuor penitētie impedimentis que impediūt intellectū ne sciat vere penitere.

s Ecūdo alij q̄ttuor bitumis putei ptinētes ad cecitatē aie subiūgantur. Quoz primus est incredulitas. scōs ignorātia. terti⁹ exēpluz delinq̄ndi q̄rtus spes diu viuendi.

Primū penitētie impedimentum impediēs intellectū est incredulitas. Cap. j.

p Rimus bitumis pute⁹ est incredulitas siue defect⁹ fidei. Plurimi nēpe ꝓsiderātes religiosoz et cleri sceleratā vitā ex ꝺ vacillātes imo multotiens deficiētes in fide nō credūt a recto sumptam non estimātes q̄ illa que de nra fide sunt scripta sint vera sed scripta fuerint nō dei spiramine sed hūana et deceptoria inuentiōe: non credētes diuinis scripturis neq̄ doctoribus sctis: sicut de pūtis tpis infidelib⁹ christianis ꝓpheta testat⁹ ē di. Nec fideles habiti sunt i testamēto eius. Hinc eteni ꝓseq̄ns est q̄ clauiū virtutē nō credūt: ecclesiastica sacra de-

UVA. BHSC. IyR_032

ſpiciũt aiam eſſe non putãt: vitia nõ euitant virtutes nõ reputãt. nõ horrẽt inferos: celeſtia mime ꝓcupiſcũt: ſed trãſitorijs cordialiẽ adherẽtes hoc ſeculũ ſibi ſtatuẽt paradyſum. Oia enĩ ꝟ ab vno infidelitatĩ fonte ꝓcedunt. Neſciũt nẽpe diſtinguere inẽ prelatoꝝ et ſacerdotũ gradũ et vitã. Licet enĩ vita multorũ clericoꝝ ſit crimiꝫ plena: auctas tñ in illis eſt ſancta et venerãda: ſicut in ſermõe ſeq̃nti patebit. Huius enĩ infidelitas ẽ ꝓfeſſionẽ impediens et ꝓpter exẽpla mala clericoꝝ auctem ꝓtemnẽs. Eſt illa plũbea maſſa q̃ os amphore. i. terrene ꝓſcie obſtructũ ẽ: et mulier q̃ impietas ꝟ in amphora ẽ ꝓcluſa: qz impietas male voluntatĩ ꝙ impniam in ꝓſcia clauſa eſt. De qb⁹ patet Zach. v. c. Talis incredulitas ꝑmus cecitatis bitumioſus pute⁹ eſt: de quo pſ̃. ait: Tu ꝟo deus deduces eos. ſ. incredulos in puteũ interitus ꝟ eſt infidelitatĩ ignorantia vñ habeãt eternaliter interire.

Secundũ impedimentũ impediens intellectũ eſt ignorãtia Capitulum. ij.

S Ecũdus pute⁹ bitumis ẽ ignorãtia cecca. Ignorat enĩ infelix pctor ſuũ miſerũ et miſerabilẽ ſtatũ. Nõ enĩ intelligit quẽ offendit. ſ. deũ: qd cõmiſit ſcz peccatũ: cui ſeruiuit. ſ. diabolo: q̃tũ tps ꝙ didit qõ recupare nõ poterit in eternũ. Ignorat etiã qd ꝓdidit qz padyſum: q̃tam pulchritudinẽ amiſit. ſ. aie ſue: qd icurrit. ſ. acerbiſſimã inferni penã. Sic ꝓuerbiorũ. vij. ſcriptuz eſt. Ignorat ſtultus q ad vincula trahat: donec trãſfigat ſagitta coꝛ eius. Inſup de talibus pſ̃ ait: Neſcierũt neq̃ intellexerũt in tenebris ambulãt: mouẽtur fundamẽta terre. ſ. in pũcto ſue dãnoſe mortis. Hic pute⁹ bituminis ille ẽ de q. ij. Regl. xvij. myſtice dictũ eſt: q tulit mulier et expãdit velamẽ ſuper os putei. Hec mulier cecitas ẽ que tũc velamen ſup os putei põit cũ ĩgrãtiã ſui ſtat⁹ aiaz peccatoris inducit: Sed vt teſtat apl̃s. j. Corin. xiiij. Si q̃s ignorat ignorabit. Et pſ̃. de illis ꝓdicit. Veniat. i. veniet illi laque⁹ quẽ ignorat. Et ꝓuerbiorũ. xxj. Impiget ad laqueos mortis q̃s ignorat. Eſa. vij. Si nõ crediderit nõ ꝑmanebitis.

Tertiũ impedimentũ penitẽtie impediens eſt exemplum de linquendi. Cap. iij.

T Ertiꝰ pute⁹ ẽ exẽplum delinq̃ndi. Conſiderat enĩ hõ pctor q multi ſunt qui male viuũt ſicut et ipſe et q̃q̃ perꝰ: q rũ quidã ſunt eo ſapiẽtiores in ſcia et natura nobiliores etiã in ꝓgenie et in fame celebrita te. Infideliterq̃ interrogat et mirat deum. Nun qd tot et tanti dãnari debẽt. Contra q̃s Eccl̃i. xxxij. ſcriptũ eſt. Pctor nõ vitabit correptionem et ꝑm volũtatẽ ſuã inueniet compationẽ. Et eiuſdẽ. c. vij. Nõ pecces in multitudie ciuitatis: ꝟ eſt exẽplo mltitudiſ praue. Rõnẽ ꝟo aſſignat Aug⁹. ij. q. j. c. multi. di. Nã non ꝓpterea min⁹ ardebũt qz cũ multis ardebũt imo etiã magis: qz q̃to plura ĩ igne ſunt ligna tanto magis inualeſcit ignis. Qd̃ naturali qdã inſtinctu intelligẽs diues ille epulo Lu. xvj. Rogabat abraam vt mitteret lazaꝝ in mũdũ ꝺnq̃ fribus ſuis q̃s i mũdo reliquerat pniaz ꝓdicare. Et ĩ ꝟ ſi ẽ vez qd̃ ꝟ. Solacium ẽ miſeris ſocios hr̃e ĩ penis: quia q̃to plures in inferno damnanꝫ: tanto amplius accidẽtalis pena augmẽtaꝫ eis. Hinc ꝓuerbiorũ. xx. c. ſcriptũ eſt. Pondus et põdus: mẽſura et mẽſura. i. ꝓſiderare ſecũ alios pctores vtq̃ abominabile eſt apud deũ. Hoc qdã ſapiens ait: Si oẽs deberẽt ſaluari dẽpto vno: timerem ne forẽ ille. Et ſi oẽs deberẽt dãnari excepto vno: laborarẽ q eſſem ille. Hoc ẽ in myſtico ſenſu puteus ille: de q̃. j. Adachab. vij. ſcriptũ eſt. Quoſdã de populo mactauit et in puteum magnũ ꝓiecit.

Quartũ impedimentũ penitentie intellectũ obfuſcãs ẽ ſpes longioris vite. Capi. iiij.

Q Uartus pute⁹ eſt ſpes diu viuẽdi. Contra q̃s pſ̃. ait: Viri ſanguinũ et doloſi nõ dimi. di. ſuos. ſ. quia tanta eſt falſa ſpes q̃ diu viuẽ credunt qz ſic ꝓcupiſcũt: qz licet centũ et amplius viuerẽt ãnis adhuc nõ dimidiarẽt dies ſuos ꝑm Alex. de hal. qz. ſ. cupiũt nunq̃ mori: vnde ſi viuerẽt etiã mille ãnis nunq̃ dimidiarent terminũ ꝓcupitũ. Addaꝫ q̃ Jaco. iiij. c. ait: Que ẽ vita nr̃a? vapor ad modicũ parẽs et deiccꝑs extermiabit. Et Job. xiiij. ait: Hõ natus de muliere breui viuẽs tpe: repl⁹. mul. miſe. q̃ q̃ſi flos egre. et pte. et fu. ve. vm. et nũ. i eo. ſta. pma. Et. c. xx. Laus impioꝝ breuis eſt: et gaudiũ hypocrite adiſtar pũcti. Si aſcenderit vſq̃ ad celũ ſupbia ei⁹: et caput eius nubes tetigerit: q̃ſi ſterq̃liniũ in fine ꝓdetur. Et q̃ eũ viderãt dicẽt: Vbi ẽ? velut ſomnium aduolãs nõ inueniet: trãſiet ſicut viſio nocturna. Et pſ̃. etiã ait: Vidi impiũ ſuperexal. et eleuatum ſicut ce. libani: et trã. et ecce nõ erat: et que. eũ et nõ

UVA. BHSC. IyR_032

est inuent⁹ locus ei⁹. Et iterū Mar. xiij. Vigilate nescitis enī qñ dñs veniet: sero an media nocte: an gallicātu: an mane: ne cuz venerit repēte inueniat vos dormiētes. Hic est puteus ō q̄ Gen. xxvj. ōr: q ysaac appellauit aliū puteū inimicitia qz hec vana t falsissima spes q̄tidie inimicitiā inter deū t aiam augmentat. In hūc puteū ceciderat t pempt⁹ est diues ille: ō q̄ Lu. xvj. scriptū est. q̄ aie sue dicebat: Anima mea habes multa bona reposito in ānos plurimos: requiesce: comede: bibe: t epulare. Dixit aūt illi deus. Stulte hac nocte aiam tuā repetent a te: que aūt parasti cui⁹ erūt: ītmo tu q̄ parasti cui⁹ eris? Hi sunt q̄ttuor putei ad intellect⁹ tenebrositatē corresp̄ondētes in q̄b⁹ defixa intelligētia excecat vt nesciat ad pnīe viā reuerti.

Articulus. iij. ō vltimis quattuor impedimentis pnīe impdientib⁹ facultatē peccātis ne valeat penitere.

Tertio q̄z sunt alij q̄ttuor putei bituminis plenētes ad facultatē videlicet ne q̄s valeat penitere hominē pctōrē. Prim⁹ est pigricia. scōs timor recidiuādi. terti⁹ p̄sumptio. q̄rtus desp̄atio.

Primū pnīe impedimētū ne homo penitere possit negligēs pigricia nuncupat. Cap. j.

Primus aūt pute⁹ est pigricia. s. q̄ hō differt de die in diē penitere t p̄fiteri. Nil enī hoī seipso vilius ē plusq̄z seipsuz negligit q̄z aliquid suoz. Cōtra qō Prou. xix. Qui negligit vias suas mortificabit. Sūt nāq̄z plerīq̄ q̄ pctōz sarcina vel arena ḡuati t crimīb⁹ pleni expectant q̄drageſimā. Ecce iā venit putatiōis tēpus: iam trāsijt hebdomada pma: venit secūda iam tertia t q̄rta recedit: iamq̄z abeūte q̄nta t sexta ad septimā iam veniam⁹. Ecce igit iam nūc tps acceptabile t nihilomin⁹ ad confessionē nō vēit vt verificet qō de talib⁹ Esa. xxviij. scriptū est. Mādata remāda. s. tu ōs inspiratiōes scās expecta reexpecta. s. de ānō in ānū de die in diē q̄ reuertat ad pniaz: modicū ibi modicū ibi: ḃ ē modicū reuertūt ad pniaz ex q̄drageſimā: t modicū in q̄drageſima vt vadant t cadāt retrorsum. i. semp deteriorent t pereant. s. in naturalib⁹ bonis et illaqueant criminib⁹ multis t capiant in ei⁹ nis suplicijs. Sūt nempe q̄dam similes accipitri pingui vel satis siluestri q̄ nō vult venire nisi carnes rubee ostendant. Sic tales negligentes t pigri ad p̄fitendū non vadūt nisi die veneris sancta quibus vtrū valeat penitentia illa de qua valde timendū est: tū qz imp̄meditati accedūt: tuz qz multitudini tūc ad p̄fessionē currenti paucitas nō sufficit cōfessoz: tum quia rari sunt p̄fessores intelligētes t zelum aiarū habētes. Propterea seq̄t q̄ in tribus verbis pctōr erit impedit⁹ nolo dicere absolutus t expeditus ab eis: t sic deteriozis p̄ditiōis domū reuertet pctōr q̄z prius esset cum se credat fuisse p̄fessum t nō est: ītmo forte p mortale pctm suū p̄fessorē secum ad inferos traxit: si in tali officio negligēs vt insufficiens fuit. Ecce q̄tum piculum secum portat negligētia ista. Hic est ille puteus ō q̄ Lu. xiij. dñs ait: Cuius vestrū asin⁹ vel bos in puteum cadit t non ptinuo. i. sine dilatione extrahet illū. Hinc de hoc pigro dictuz est Ecci. xxij. De stercore boū lapidabit piger.

Secundū impedimentū penitentie impediens facultatē est recidiuādi timor. Cap. ij.

Secūdus puteus est timor recidiuandi. Dicit enī intra se insensat⁹ pctōr. Quid mihi p̄derit p̄fiteri: quō potero in bonis inceptis p̄seuerare cum arta sit via que ducit ad vitā: vt dicitur Mat. vij. quō me potero a luxuria i posterū p̄tinere: similit ab iniustis lucris: a mēdacijs: a blasphemijs: a piurijs: ab iniurijs t vanitatib⁹: a ludis: choreis t gulositatib⁹: quō potero ieiunia ecclesie obseruare t festa: quō effugiam p̄cialitates t officia p̄cialiter data t p̄similia: quō potero effugē versucias diaboli cui sunt mille nocēdi artes t modivt ōr. xxvj. q. ij. c. visis. Quō etiā euadā laq̄os mūdi qui allicit decipit t trahit t nos fragiles ad relapsum p̄ducit. Nec aduertit peccatoz q̄ ex assumpta penitētia hostis debilioz factus est: p̄fususq̄z discedit: vnde t si iterum reuertatur mīme timēdus est. Nam vti Hiero. ait: Parum timēdus est hostis q̄ non potest vincere nisi volentem. Insup ex depositione peccati t ex secure p̄scientie lib̄tate homo robustioz est p̄tra insidias eius tanq̄z fortis armatus t a carcere liberatus: quia penitētia armatura dei est: de q̄ Eph. vj. apostolus ait: Induite vos armatura dei vt possitis stare adūsus insidias diaboli t̄c. Insuper adiutores habet omnē cetum iustorum: quia in mystico corpore christi per gratiam manens particeps fit oīum aliorum mē

UVA. BHSC. IyR_032

brorum ꝓpheta testante qui ait: ¶Particeps ego sum oium timentiũ te ⁊ custo.man.tua. ¶Propterea nõne etiam dñs illumiationem ⁊ protectionem ⁊ saluatiõe ꝓpinquior est: ps̃. etenim ait: Dñs illuminatio mea: ⁊ salus mea quem timebo. Dñs protector vite mee: a quo trepidabo. Et Job. xvij. ¶Pone me iuxta te: ⁊ cuius vis manus pugnet me. Et ¶Rhoma. viij. Si deus p nobis qs ꝙtra nos: ¶Hic est puteus iuramenti: de quo Geñ. xlvj. scriptũ est. Venit ad puteũ iuramẽti. ¶Nam qui in hũc puteum ruit quasi trepidãdo iurat p penitentiã nũq̃ reuerti: ex quo ꝙsequens est q̃ dñs iurat q̃ si peccatorẽ non peniteat nunq̃ miam ꝙsequetur. Jurauit dñs ⁊ non penitebit eum.

Tertiũ impedimentũ penitẽdi debilitãs facultatẽ est ꝓsumptio de misericordia dei. La.iij.

Tertius puteus bitumis est ꝓsumptio. s. de mia dei: videlicet q̃ male viuẽdo deus misereat̃ ⁊ indulgeat pctõri: qõ est dñs iudicare iniustum ⁊ p ꝙsequens q̃dãmodo blasphemare eum sicut in taliũ ꝓsona ps̃ ait: ¶Non videbit dñs nec intelliget deus iacob. Contra quos Eccli. v. ¶Ne dicas miseratio dñi magna est. Mã vt Greg. ait: ¶Misericordiã dei debemus erubescere si iustitiã eius nolumus formidare. Insup ¶Hiero. ait: ¶Magna est mia dei: imo maior q̃ credis sed non minor iustitia. Contra hãc ꝓsumptionẽ exclamãdo Eccli. xxxvij. ait: O ꝓsumptio nequissima: vnde creata es scz a deo. q. d. non: sed es opus demonis q̃ semper in vita male agentibus hãc ꝓsumptionem inspirat ne pniam agãt. Quibus comminat̃ dñs Lu. xiij. ¶Nisi pniam egeritis oẽs simul pibitis. Et Eccli. ij. Si pniam nõ egerimus: incidemus in manus dei ⁊ nõ in manus hominũ. ¶Hic est puteus de q̃ dr Geñ. xxvj. Q⁹ nomen putei ab eo qõ acciderat vocauerũt calumniã quia magnã calũniã imponũt deo de iniustitia taliter ꝓsumẽtes.

Quartum ⁊ vltimũ impedimentum pnie impdiens facultatez desꝑatio ẽ ꝺ mia dei. La.iiij

Quartus ⁊ vltimus bitumis puteus est desperatio. s. de mia dei etiam penitere nolendo qõ est reputare deum impiũ ⁊ crudelem: sicut fecit cayn qui Geñ. iiij. c. ait: ¶Maior est iniqtas mea q̃ vt veniã merear. Et iudas qui dñm dominũ ꝓdidisset abijt ⁊ laqueo se suspendit ¶Mat. xxvij. Sunt etiã quidã q̃ desperãtes ꝺ sua ꝓpria salute criminib⁹ se imergunt: sicut apls ait Eph̃. iiij. Desperãtes semetipsos impudicitie tradiderũt. Contra q̃s ps̃. ait: ¶Misericordia dei ab eterno ⁊ vsq̃ in eternũ super timentes eũ. Idez q̃ gloriosa ỽgo maria ait: Et misericordia eius a ꝓge. in ꝓge. timentibus eũ. Et Ezech̃. xviij. Cũ auerterit se impius ab impietate sua quã operatus ẽ ⁊ fecerit iudiciũ ⁊ iustitiã: ipse animam suã iustificabit. Et Leo papa. xxvj. q. vj. c. his. ait: ¶Misericordie dei nec mẽsuram possumus ponere nec tpa diffinire. ¶Hic est puteus de q̃ liberari orabat ps̃. di. ¶Nõ absorbeat me ꝓfundũ: neq̃ vrgeat super me puteus os suũ. Q⁹ exponẽs Aug⁹. ait: ¶Puteus ẽ ꝓfunditas hũane iniqtatis in q̃ si ceciderit nõ claudet super te puteus os suũ si tu non claudis tuum. Satage igit̃ pctor hũiliter penitere atq̃ ad cor redire ne scis de illis q̃bus dñs superi⁹ ait: ¶Horiemini in pctis vr̃is. Confitere ꝓfidenter ⁊ cũ ꝓpheta hũiles funde ꝓces di. De profundis clamaui ad te dñe: do. exau. vo. m. ⁊c Et sic tu q̃ eras in ꝓfundo limi defixus corde ꝓtrito ore ꝓfitẽdo ⁊ ope satisfaciẽdo mereberis miaz dei impetrare. Quã nob ꝓcedat dñs iesus christus q̃ viuit ⁊ reg. in se. se. Amẽ.

Feria.iij.post.ij.dñicaz i. xl. Qta veneratione honorari debent ecclesiastici grad⁹. Ser. xx

Super cathedram moysi sederũt scribe ⁊ pharisei. Oia q̃ quecũq̃ dixerint vobis seruate ⁊ facite: sm ỽ opa eor̃ nolite facere ¶Mat. xxiij.

Si eni vbi gen⁹ piculũ imminet ibi maiori solertia succurrẽdũ est: tantoq̃ negocia gen⁹ põderãda sũt q̃sto ide maius piculũ cernit posse iminere: potissime cuz malũ induit palliũ bonitatis aut ignorantia serpit p itinera falsitatis. ¶Hmõi aũt sunt q̃dã qui põdi cantes vel intacta vel indiscussa relinquunt vel peccantes populi audire renuũt: aut magne impietatis hec mala esse nõ credũt: imo q̃ piculosius est in his de q̃bus hodie agim⁹ sunt aliqua in quibus grauiter offendendo quidam deo arbitrantur se obsequiũ ꝓstare ¶Nec auertunt q̃ dñs per Esa. c. v. minatur di. Ve vobis qui dicitis malum bonũ: ⁊ bonũ malum: ponentes tenebras lucem: ⁊ lucem tenebras: ponẽtes amarum in dulce et dulce in amarum. Eiusmodi esse noscuntur qui nec sancta reputant nec sacris deferunt

UVA. BHSC. IyR_032

nec in multis deferendum esse intelligunt. Hinc sequitur q̄ ꝫ inter maxima ꝛ piculosissima impedimēta penitētie diffusiusq̄ tractāda q̄ in precedenti sermone fecerimus ꝓnumeranda sunt. Propterea in verbo ꝓpositio dñs ait: Super cathedram moysi sederunt scribe ꝛ pharisei ꝛc. Ad litterā enī: quia in cathedra regendi ꝛ precipiēdi sedent pontifices ꝛ doctores quando docēt ꝛ predicāt populo mandata dei: ideo per cathedram regēdi ꝛ precipiēdi atq̄ docendi auctoritas designatur quasi dicere velit dñs. In hac cathedra auctoritatis ecclesiastice dum deo ꝓmittente et ecclesia clerici pseuerant. Omnia quecūq̄ dixerint vobis. s. ad cathedram. i. ad eorum officium spectantia seruate. i. in corde p̄ memoriam ꝛ voluntatem bonam: ꝛ facite. i. satagite opere adimplere: ſm xo opera eor̄. s. si mala sunt nolite facē. q. d. Auctoritate dei q̄ in eis residet parere curate: opera xo q̄ vtiq̄ sunt illorum non dei cuz mala sunt oino imitari cauete: ſm q̄ glo. interli. ait: Doctrinaz tenete non vitam. Et de hac differētia dignitatis seu potestatis psonarū tenentiū illam. Magister sen. in. ij. d. vl. c. pe. discutit diligēter. Chrysostom⁹ q̄ ait: Freq̄nter ō hoie mala doctrina bona ꝓcedit. Ecce terra vilis p̄ciosum aurum ꝓducit. Nunquid propt̄ terrā vilem preciosum aurum ꝓtemnitur? non. sed sicut aurum eligitur ꝛ terra relinquitur: sic ꝛ nos debemus doctrinam accipere ꝛ mores relinquere. Nam apibus herbe necessarie non sunt sed flores herbaruz. Flores colligunt ꝛ herbas relinquūt. Sic ꝛ flores doctrine colligite ꝛ ꝓuersationē relinquite vbi sit inutilis herba. In quibus verbis q̄rta ꝫ est clericalis religiositas ꝛ auctoritas indicatur qua fit vt ex presenti precepto dñi q̄libet dignitati ecclesie parere debeat que non peccat clericq̄ crimen fugiat quando peccat. Ad plenorem atq̄ vtiliorem intelligentiā dicendorum circa venerationē sacrorum ꝛ ecclesiastice potestatis ꝛ dignitatis tria ad p̄sens ꝓsideremus. Primo sacrum locum. secundo sacrum gradum. tertio sacrum p̄ceptum.

Articulus primus. Q̄ta veneratione sunt digna ecclesiastica templa.

p Primo autez ꝓsideremus circa venerationem sacrorum ipsummet sacrum locum ꝛ templum. Quod quidem reuerentia dignum esse probatur septuplici ratione seu respectu. Primo propt̄ presentiam dei. secundo ꝓpter reuerentiaz dñici sacramenti. tertio propter assistentiam angelorum. quarto propter diuersa beneficia ibidem nobis donata. quinto ꝓpter maiorum exempla ꝛ signa. sexto quia sunt ibi res sacre. septimo quia ibi dina officia celebrantur.

Q̄ ecclesia reuerentia digna est q̄ ibi est presentia dei. Ca. j.

p Primo quidem templum dei reuerentia dignū est ꝓpter presentiaz dei. Relucet quidē in templo sancto p̄sentia dñi sabaoth: sicut p̄s. testatur di. Dñs in templo sancto suo. Et iterum idem ait: Deus in loco sancto suo. Hinc omnes fideles hortatur alibi d. Adorate do minū in atrio sancto eius. Q̄ō in persona fidelium id facere spopondit di. Introibimus in tabernaculū eius: ado. in loco vbi ste. pedes eius.

Quanta sit templis dei reuerentia exhibenda quando ibi ē presentia dñici sacramēti. Ca. ij

s Secundo est templis dei reuerentia exhibenda ꝓpter p̄sentiam dominici sacramenti. Q̄ō quidem in hoc seculo est super oia venerādum. O charissimi q̄ta reuerentia ac modestia circūspecta ingredimur ꝛ moramur i aulis dñorum ac in p̄sentia magnator̄ ne q̄cq̄ irrisione dignū agam⁹ seu loq̄mur. q̄to magis in p̄sentia eius qui est rex regum ꝛ dñs dñantium. Hinc Hiero. ad pāmachiū ꝛ oceanū in. ij. epla inq̄t. Timeo ne qñ p risum introim⁹ ecclesiā sic ō nob rideat ds: sicut scriptū est. Qui habitat in ce. irrid. eos: ꝛ dñs subsan. eos. Q̄ta igit indignatiōe turbat dñs cōtra illos q̄ aspectib⁹ impudicis ꝛ pcatiōib⁹ effrenati sacra dei tēpla ꝛ edes tanq̄ publica pstibula meretricū ꝓphanāt. Qua insuper iusticia ꝺ matres ꝛ ꝓsanguineas iraſcet̄ seueritas dei q̄ tanq̄ meretriculas exornatas p̄stituūt filias ꝛ puellas coram oculis ꝓcator̄ in tēplis sacris: imo in ꝓspectu dñici sacrifi ꝛ dina mysteria celebrant. Qua deniq̄ sinia putrient q̄cūq̄ ibidem turpia atq̄ sacrilega opant. O insanū hūanū gen⁹ ꝓtra vos. j. Corinth. iij. apls acerrima ꝓclamat ꝓdēnatiōe di. Si q̄s tēplū dei violauerit dispdet illū ds. Hinc etiā ad hebr. forte qñq̄ hmōi mlieres dispdūt in ptu. Cōtra hui⁹cemōi Apoca. c. vlt. scri. ē. Foris canes ꝛ venefici. Hic minat ꝛ idig

UVA. BHSC. IyR_032

tur p Esa.c.j.dñs dr.Cognouit bos possesso rem suũ:t asin⁹ psepe dñi sui:israel aũt.i.populus christian⁹ me nõ coguit:t pl's me⁹ nõ intellexit.Ue ḡ gẽti peccatrici:plo ḡui iniq̃tate:semi neq̃:filijs sceleratl.Discãt igit hominesinsensati ab irrõnabilib⁹ creaturl q̃ta veneratiõe sit dignũ dñicũ sacrm:ac cũ q̃ta reuerẽtia ac tremore ꝓuersari debẽt in ecclesijs vbi ꝓtinue hẽt hostia ꝓsecrata. Hoc tent exẽplũ de rustico q̃dã cupido t auaro:q̃ cũ cupet diuitijs abũdare:maleficũ ꝓsuluit fi ducialit querẽs q̃ via ditari posset.Cui male ficus ꝓsiliũ dedit:q̃ cũ in pascate suscipet corpus christi illud secrete ex ore extractũ seruaret in mãu atq̃ i apũ alueolo locaret:t sic cũcte vicioꝝ apes ad mellificãdũ ad ei⁹ alueolũ ꝓuẽirẽt.Quofacto audi mirabile dictu apes rustici antedicti cũ apib⁹ vicinoꝝ ecclesiũculam cũ altari de ipsa cera sctissimo sacro mirando artificio ꝓstruxerũt.Extrahẽs itaq̃ mella de alueolis ꝓsũmato iam tpe venit rusticus mel querẽs in eis t vasa repit vacua. Abirãsq̃ deuẽit ad alueolũ i q̃ posuerat dñi cum corp⁹.Audit apes mirabilib⁹ melodijs circũquaq̃ in aere resonãtes.Cũq̃ apꝛopiq̃ret ad locũ vbi erat dñicũ sacrm subito q̃dã impetu vindicãdi oẽs ille apes irruerũt i cũ aculeis suis illũ cũctis virib⁹ suis affligẽtes. Sentiẽs itaq̃ in hmõi dei virtutẽ subito secedit a loco.Currẽsq̃ ad ꝓpriũ sacerdotem aperit scelus suũ t miraculum dei patefacit. Congregat pl's iudicio sacerdotis: currũt vndiq̃ gentes t debitis solennijs concurrunt ad locum vbi erat locatũ dñicũ sacrm. Quib⁹ apꝛopinq̃ntib⁹ de alueolis eleuant apes mirabilib⁹ melodijs t ꝓcinantib⁹ choris in aere iubilabãt. Sacerdote itaq̃ reuerenter pspiciẽte in alueolũ antedictũ cernit i eo ecclesiũculã cereã cũ altari miro artificio ab apib⁹ fabꝛefactũ t sup altare residere dñi cum sacrm.Stupet sacerdos cũctiq̃ astãtes ãmiratiõe replent vel admirati replent deuotione.Extrahẽtes deniq̃ ꝓdictã ecclesiaz cũ dñico sacro t debita deuotiõe ad ecclesiaz trãsferẽtes p summis reliquijs seruauerũt. Ex his manifeste apparet q̃ reuerẽtia t timorosa deuotiõe assistere hñt oẽs in ecclesijs in q̃bus adest dñicũ sacrm.Propterea statutuz est de ꝓse.di.ij.c.presbyt.q̃ semp p infirmis habeat eucharistiã in ecclesia ꝓpatã: quaz in loco honorabili locare debet cũ lampade accensa semp astãte.De pnia aũt male custodientis eucharistiã sacrã habet in.c.subsequẽti ibidem.

Qr venerãda sunt dei templa quia ibi astant multitudines angelorum. Capitulum.iij.

Tertio venerãda sunt tẽpla dei ꝓpter assistentiã angeloꝝ.Hic apl's j.Corꝝ.xj.ait: Debet mulier velamen hꝫe sup caput suũ ꝓpt angelos.Qd triplicit exponit mgr sen. sup hunc passuz in glo.sup epl'as pauli. Primo ꝓpter angelos.s.qz ad custodiã cuiuslibet vn⁹ bonus angelus deputat⁹ est. Hinc Hiero. ait: Magna ẽ dignitas aiarũ: vt vnaquaq̃ habeat ab ortu natiuitatl in custodiã sui angelum deputatũ.Secũdo etiã ꝓpter angelos q̃ assistũt in ecclesia dñico sacro. Hñ Grego. Quis fideliũ dubiũ hꝫe possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis vocẽ celos aperiri et in illo christi mysterio angeloꝝ choros adesse ymis summa sociari:t vnũ q̃dem ex inuisibilib⁹ t visibilib⁹ fieri.Hec in.iij.sen.di. xj.Tertio ꝺo ꝓpter angelos.i.ꝓpter ecclesiasticos sacerdotes q̃ angeli nũcupant ne.s. ex femiarũ lasciuo aspectu scãdalizent:maxime cũ occupant in officijs sacris.Ex his manifeste claresçit q̃ oẽs angeli in ecclesia existẽtes cũ viderint p mulieres corã dñico sacramento aias sibi in custodiã datas multipliciter auferri ꝓtra eas acriter indignant.Similiter ꝓtra q̃scũq̃ q̃cũq̃ modo in ecclesia dñm offendentes.

Qr ecclesie venerãde sunt qz i eis suscipim⁹ multiplicia beneficia dei. Capitulũ.iij.

Quarto sunt honorãda dñica templa ꝓpt diuũsa bñficia nobis in eis data.Ibi eni primo baptizamur et ab originali culpa curamur:ex quo efficimur dilecti filij dei. Sed sicut Rhoma. viij. apostolus ait:Si filij t heredes:heredes quidem dei coheredes aũt christi.Secũdo confirmamur.s.vt stabiliores simus in gratia dei. Tertio q̃ ibidẽ p pniaz t confessionẽ reconciliamur:t ꝺ lapsu atq̃ relapsu ꝓsequmur miaz ꝺi. Quarto etiã in eisdẽ ad diuũsa officia spũalia ordiamur.Quito insup ibidẽ audimus diuina officia t sac̃.Sexto i eisdẽ suscipim⁹ mltiplices indulgẽtias cõmissoꝝ. Septio q̃ ibi suscipim⁹ sctissimũ sacrm p qꝺ saluati t libati sumus.Et merito q̃libz dz ꝺ tot bñficijs ibi recepti laudare deũ t cum ꝓpheta iubilãdo ꝺ cãtare di.Suscepim⁹ de⁹ misericordiã tuam scilicet multiplicẽ in medio templi tui. Ex p̃

UVA. BHSC. IyR_032

dictis igitur patet q̄ merito his bñficijs indignum se reddit q̄ ibidem aliq̄d indignū ait: Hinc q̄z addendū est q̄ q̄to sanctior locus ē: tanto ibi cōmissa grauior est offensa.

Q̄ in nullo christ⁹ sic feruidū zelū ostēdit: sicut pro honorādo dñico templo. Cap̄.v.

Tanto dñica tēpla honorāda sūt q̄ppter maiorē exempla t sig̃. Et vt exordiū sumam⁹ a christo: ꝓsidera mēs deuota q̄ta reuerētia honorauit dominus ihesus christ⁹ hierosolymis templū dei Nam cū hierusalē intrabat solit⁹ erat statim visitare templū: illud q̄z suis officijs t benefi cijs honorabit. Ibi eni cōiter predicabat: ibi orabat: ibi q̄z miracula freq̄ntius faciebat. Deinde ad oiuz nr̄m inflāmāda corda ad zelum diuini cultus in templis dei maiorē zelum ostendit ꝓtra inhonorātes dñicū tēpluz q̄z ꝓtra suos crucifixores duros aut q̄slibet alios scelcratos. Nec alicui sceleri corrigendo legim⁹ posuisse manū nisi ꝓtra inhonorā tes deū in tēplo suo. Propt̄ h̄ enivt scribitur Mat.xxi. Intrauit ihesus in templū dei: t eijciebat oēs vendētes t emētes i templo t mē sas nūmularioz t cathedras seu sedilia vendentiū colūbas euertit t dixit eis: Scriptū ē Esa.lvj. Dom⁹ mea dom⁹ ōronis vocabitur vos aūt fecistis eam spelunc̄ latronū. Q̄d h̄ vbū pōt i toto pūti arti. esse aliud thema Jo. q̄z.c.ij. scriptū est. Q̄z cū ihesus fecisset q̄si flagellū de funiculis: oēs eiecit de templo: oues q̄z t boues t numularioz effudit es: t mēsas vendentiū colūbas euertit. Et his q̄ vendebant colūbas dixit. Auferte illa hinc: t nolite facere domū pr̄is mei domū negociatiōis Scribit q̄z Oros⁹ in chronicis suis. Q̄z cum pompeius viginti duos q̄rētales expugnasset reges: semp̄z in rebus bellicis triumphassz ad vltimū in hierusalē veniēs obsedit tēplū ꝓfugientes ad illud cepit t intemit. Alij q̄z scribunt q̄ etiā ibi collocauerat eos. Et q̄d⁹ oibus diuino iudicio factū est: vt qui ante i oibus victor erat: post hoc infelicit victus fuit.

Q̄ dignū est honorare domini templū cū ibi sint multa diuina t sacra. Cap̄.vj.

Sexto honorāde sūt eccl̄ia dei. q̄ i illis sunt res sacre vtpote relicte sctoz: pamēta sacra: calices sacri: verba sctissima ex ore altissimi ꝓdita: imo de corde christi egressa sicut ō verb̄ sctissimi euāgeliū patet. Hinc monuit beat⁹ fr̄ancisc⁹ fratres suos potissime ad reuerētiā verborum sctoz: t maxie nois dei. Vñ ait ad insinuādā in nob nr̄i altitudinē creatoris t ipsi nr̄az debitam seruitutē debem⁹ vasa t officialia custodire que ꝓtinēt sctissima ẏba dñica. Propter h̄ moneo frēs meos t oēs in christo cōforto q̄ten⁹ vbicūq̄ inuenerint scripta diuina verba sicut pr̄it venerenr illa q̄tuz ad eos spectat: t si inhoneste iacēt seu dispsa recolligāt t reponāt i honesto loco. In sermōib⁹ q̄s locut⁹ est dñm honorātes: mlta eni sctificant p ẏba dei: ẏtute ẏboz xp̄i altar ꝓficit sacrm. Propter h̄ oia ob reuerētiā sacroz t deuotionē antiq̄t⁹ canes t porci aues t falcones et quecūq̄ ꝓsimilia dehonestātia sacra dei p exorcistas de ecclesijs pellebāt. Jux q̄d Mat. vij. dñs ait: Nolite sanctū dare cāib⁹: t margaritas nolite p̄jcē afi porcos: licz iux altiorē sensum eijciēdi poti⁹ sint canes a veris p̄dicatorib⁹ detrahētes: atq̄ porci: h̄ ē in ecclesia ꝓcatores q̄b⁹ margarite sacrarū rex merito denegāde sunt.

Q̄ in ecclesia fiūt officia paradysi ideo est celebriter honoranda Capitulum.vij.

Septimo t vltio honorāda sūt dei tēpla: q̄ in eis oia officia celebrā tur. Quecūdez oia officia sunt angeloz: sicut cātare p̄dicare legere orare t dñz laudare. q. quelibet ecclesia sit quulus paradysus. Ibi eni sicut ꝓpheta testat sunt p̄ncipes ꝓiūcti psallētib⁹ i medio iuuēcl̄az tympanistriaz. Tales p̄ncipes gaudēt ō ecclīastici officijs atq̄ laudib⁹: sic̄ fac amoroſa mr̄ cū audit filiolū suū cātare t balbectare. Ex oib⁹ igit iam p̄dictis manifeste apparet q̄ iuxta sniam Aug̃. Nemo in oratorio aliq̄d agere dz nisi ad q̄d factū est vñ t nomē accepit. Propter h̄ oia statutū ab ecclesia emanauit ex ō imu. ec.c.decz domū dñi sctitudo lib. vj. vbi scriptum ē. Decet domū dñi sctitudo: decz vt in cui⁹ pace fact⁹ ē loc⁹ eius: cult⁹ sit cū debita veneratiōe pacificus. Sit itaq̄ ad ecclesias hūilis t deuot⁹ ingressus: sit i eis q̄eta ꝓsatio: deo g̃ta: inspiciēnb⁹ placida q̄ ꝓsiderātes vel circūstātes nō solū instruat s̄ etiā reficiat. Et sequit: Attēdant in loci eisdē intēti p̄cordijs sac̄ solēnia: ꝓuoni ōronib⁹ insistat. Null⁹ i locis eisdem in quibus cum pace t quiete vota conueniṫ celebrari: seditionez excitet: conculcationem moueat: impetumue committat. Cessent i illis vniū sitatū t societatū quo-

UVA. BHSC. IyR_032

rumlibet ꝓsilia contiones ꝛ publica plamenta: Cessent vana ꝛ multo fortius feda: ꝛ pphana colloquia: cessent ꝓfabulatiões quelibet. Sũt postremo quecũq; alia que diuinũ possent pturbare officiũ aut oculos diuine maiestatis offendẽ ab ipsis ꝓrsus extranea: ne vbi est peccato; venia postulãda ibi peccati detur occasio aut deꝑhendant pctã committi. Cessent in ecclesijs earumq; cimiterijs negociatiões ꝛ pcipue nũdinarũ ac fori cui⁹cunq; tumultus: ois in eis secularium iudiciorum strepitus ꝓquiescat: nulla ibi causa p laicos crimialis maxime agat. Sint loca eadez a laico; ꝓtagionib⁹ aliena. Ordinarij loco; hoc faciant obseruari suadẽda suadeãt: inꝺicta huius canonis aucte compescãt: ad ħ alios qui in ecclesijs ipsis magis assiduos et ad ꝓmissa idoneos deputãdo: ꝛ nihilominus ꝓcessus iudicũ secularium ꝛ specialit plate sententie in eisdẽ locis oino careant robore firmitatis: hec ibi. Quicũq; ergo oia ꝓdicta vel ignorauerit vel etiam non digna aiaduersione pensauerit corde ore ꝛ ope attestet. Ac cũ iacob. xxviij. Gen. q. euigilans fateatur ꝛ dicat. Vere dñs est in loco isto ꝛ ego nesciebaz Pauensq; cũ eodem addat: Q; terribilis est locus iste: non est hic aliud nisi domus dei ꝛ porta celi.

Articulus. ij. in quo ostenditur septemplici ratione q̃ta reuentia persone ecclesiastice digne sint.

s Ecũdo ꝓsideremꝰ circa venerationem sacro;/sacrum gradũ. s. sacerdotalem ꝛ p ꝓseq̃ns etiã maiorz Licet eni multa in p̃cedentib⁹ in honorẽ materialiũ ecclesiarũ sint tacta. Que quidem in honorẽ psonarũ ecclesiasticarũ satis apte tẽdunt ſm q. ij. Machab. c. v. scriptũ est. Nõ ꝓpter locum gentẽ sed ꝓpter gentẽ locũ elegit dñs. Clarius tamẽ atq; vtilius de dignitate ecclesiastica disseramꝰ cum necessario ħ exposcant infelicia tpa nostra in quibus husianoz pestifera heresis insurrexit atq; in tã to robore diuino iudicio in tam paruo tempore vires sumpsit. Pro tuẽda igitur catholica veritate firmiter tenendũ est q; quilibz sacerdos dum ab ecclesia toleraꝛ licz non sit iustus vt decet debet ab oibus honorari. Et ħ septuplici ratione seu respectu. Primo ratione dignitatis. scõo ratione medialitatis. tertio rõne ꝓncipalitatis. q̃rto rationevtilitatis. q̃nto ratione nobilitatis. sexto ratiõe exemplaritatis. septimo ratione potestatis.

Q̃ debent sacerdotes honorari quia vicem dei tenẽt. Ca. j.

p Rimo eni honorãdi sunt sacerdotes ratione dignitatis. Sunt eniz vicarij dei i terris vt animas christi sanguine redemptas seruẽt current ꝛ maxime spũaliter pascant. In cui⁹ mysteriũ Jo. xxj. ait dñs petro: Simon iohannis amas me: dicit ei petrus: Dñe tu oia nosti: tu scis quia amo te. Dicit ei dñs. Pasce oues meas. Ecce q; petro in psona alio; sacerdotum cõmissa est a dño animaruz cura. Magna ẽ igit dignitas sacerdotis qui vicẽ dei in aiabus pascendis atq; regẽdis gerit i terris. Propterea Eccl. vij. ad horum honorem hortaꝛ di. In tota anima tua time dominũ ꝛ sacerdotes illius sctifica: honora deũ ex tota anima tua ꝛ honorifica sacerdotes. Et contra spernẽtes vel inhonorãtes in sacerdotibus ecclesiasticũ gradum Lu. x. dñs ait: Qui vos spernit me spernit. Unde recitat mgr hist oriaz: Q; cũ alexãder capta gaza iret hierusalez iadus orabat pro gẽte sua Cui dñs ait: vt ꝓsideret ꝛ ciuitatem sericis ornaret ꝛ pontificalib⁹ indutus obuiam pergeret alexandro: qđ ꝛ fecit cum sacerdotib⁹ ꝛ ciuium multitudine magna. Quem cum alexander videret pontificalib⁹ indutum ꝛ supcidarim ianuã in qua erat scriptũ nomẽ dñi tetragrãmathon descẽdit de eq̃ soluscz adijt et nomẽ dñi adorauit: atq; põtificez veneratus est. Pctẽtib⁹ aũt q̃re põtificẽ iudeo; adorasset ait: Nõ hũc adorau sed deũ cui⁹ pncipatũ sacerdotij tenet. Nã p somniũ deũ in tali habitu vidi q̃ mihi pncipatũ psarũ se daturũ in visione pmisit.

Honorãdi sunt sacerdotes cũ habeãt officiũ angelo; inter populum ꝛ ipsum deum. Cap. ij.

s Ecũdo honorãdi sunt sacedotes rõne medialitatis. Sũt eni mediatores inf plm ꝛ ipsuz deũ. Cũ eni sacerdos publica sit psona atq; totius ecclie sit. q. os. Que q̃dẽ vnũ est corp⁹ p vinculũ charitatis. Idcirco nõ solũ sacerdotis oro ħ ꝛ scti sacri oblatio atq; sũptio totũ corpus ecclesie ꝺz vegetare. Hinc Malach. ij. Angelus dñi exercituũ nũcupat. Sicut eni angelus medi⁹ est inter deũ ꝛ ipsam aiaz seu populum: sic ꝛ sacerdos huius medialitatis

UVA. BHSC. IyR_032

officium tenet atq; exercere debet. Hinc dicitur sacerdos. q. sacrum dans: quia a dño sacra suscipere debet: que t ipse populo suo dispenset. Et licet ipse peccator sit: gratiam tamen in alios ipse transfundit p sue officio dignitatis: vt ponit mgr sen. in. iiij. di. xix. c. iij vbi Aug⁹. ait: Dictum est a dño in numeris ad moysen t aaron sacerdotes. Vos ponite nomen meum super filios israel: ego dñs benedicam eos: vt gratiam traditã per mysterium ordinati transfũdat hoibus: nec voluntas sacerdoti obesse vel pdesse possit sed meritum benedictionẽ poscentis. Hec ille.

Q̃ sacerdotes honorãdi sunt quia sunt capita populorum. Capitulum. iij.

t Ertio sunt sacerdotes etiaz honorandi ratione p̃cipalitatis. Officium nanq; capitis i populo habẽt qõ membris t vitam t sensum ptinue administrat. sic sacerdos t sensum dei t vitaz gratie pro suo dispẽsat: ppt̃ hoc sacerdos q̃si sacra dãs vel q̃si sacer dux. Et izvex sit q qñ caput dolz cetera membra lãguẽt. Nihilomin⁹ incõpabilit maiꝰ maluz est q t deterius ẽ homini habere caput p̃cisum q̃ caput vulneratum vel fractũ. Sic vtiq; incompabilit populis christianis piculosius t damnosius ẽ: licet hussite t heretici ptrariũ dicant nõ habere moderno tempe malos religiosos t malos sacerdotes q̃ illos habere etiam si i multis iusticie aduersent. Quid enim modernis temporib⁹ sequeret si cessaret in popul verbum dei qõ hodie a multis non iustis in ecclesia predicatur. Quid si cessarẽt p̃sules cõfessores t celebrãtes ceteraq; ecclesiastica sacramenta ministrãtes. Hic. xvj. q. vj. c. si fortassis. dictum est: Q̃ etiam prelatis inutilib⁹ sit debita reuerẽtia exhibẽda. Nam ad mẽbra non ptinet caput ledere vel impugnare: sed a lesione ptegere t defensare: seq; pro eo ne ledatur exponere: lesoq; sanitatem oium diligentia pcurare: sicut naturalit hoc agũt corporalia membra.

Q̃ sacerdotalis dignitas honoranda sit propter vtilitatem quam ex ea populi consequunt Capitulum. iiij.

q Uarto est sacerdotiũ honorandũ ratiõe vtilitatis. Sacerdotes nãq; populum primo per p̃fessionem a maculis purgãt t tanq̃ spũales medici a varijs languorib⁹ sanant. Hinc Eccl. xxxviij. scriptum est. Honora medicũ ppter necessitatem: creauit enim illum deus. Sed quidam tanq̃ frenetici p̃tra medicos spũales insaniunt: eosq; detractionib⁹ dilacerant t discerpunt. Secundo vo in gratia per sacra p̃firmant. Tertio q̃ p auctoritatẽ celum reserat dicente dño Mat. xvij. Quecũq; alligaueritis sup terrã: erunt ligata t in celis: t quecunq; solueritis sup terrã: erũt soluta t in celo: que vtiq; claue non errãte intelligi debẽt nec a tua vtilitate retrahat quorũdã clericoꝝ deformis: vita cum nõ despicias in tua necessitate candelã alios q̃dem illuminantez seq; p̃tinue p̃sumentem. Nec insup despicis crucem in capite vie iter tibi monstrãtẽ: nec tam seipsam inde mouentem: nec q̃ despicit ipsa campana ad p̃dicationẽ alios vocãs: nec tamen ipsa q̃q; ad p̃dicationẽ descẽdẽs. Cui vtiq; discretus t prudẽs a quolibet suscipit si qõ bonũ exemplũ p̃bet: impio relinquens impietatem suam. Quia vt scribit Prou. j. Frustra iacitur rethe. s. exemploꝝ maloꝝ ante oculos pennatoꝝ. i. ante oculatas t vtuosas mentes hoium sensatorum. Et ad h̃ dñs Lu. xvj. hortatur di. Facite vobis amicos de mãmona iniqtatis. Et ẽm apl̃m Rhoma. xij Noli vinci a malo. s. exemplo: sed vince i bono. i. in discreta edificatiõe boni malum scilicet proximi tui.

Q̃ nobilitas sacerdotal gradus reddat honorabiles sacerdotes. Capitulus. v.

q Uinto sacerdotali gradui ẽ reuetia exhibẽda rõne nobilitatis. Sũt eteni reges t regis eterni filij ppt̃ gradũ sicut ppheta ait: Ego dixi dij estis t filij ex. omnes. In cuius sigdem signũ tonsuram. q. coronã in capite gestant. Cur denicq; dici nõ merent reges cum illi seruiãt cui seruire regnare est. Hinc autem Eccl. x. scriptũ est. Super faciem scribe. i. cuiuslibz sacerdotis imponet deꝰ honorẽ suũ: Hoc lumie illustratus gloriosus franciscus asserere solitus erat: q si obuiaret angelo simul t sacerdoti p̃ius reuerentiam debitam faceret sacerdoti q̃ angelo dei.

Q̃ exemplo maiorum t maxime respectu christi a cũctis sũt honorabiles sacerdotes. Ca. vj

UVA. BHSC. IyR_032

Exto honozãdi sũt sacerdotes rõ
s ne exẽplaritatl. Sumant obsecro
miozes exẽpla maioꝝ. Legit. n. q
pstãtin⁹ fidelissim⁹ impator cũ sa-
cerdotũ pssiliũ i ecclia puocassz: nec pmũ locũ
ausus sit tenẽ nec se pbroꝝ cõmiscẽ cetib⁹ ꝑ se
dẽ nouissimã occupauit. Snias xo q̃s ab eis
approbatas audiuit ita venerat⁹ẽ: ac si eas ꝺ
dine maiestatl sensissz emanasse iudicõ. The
odosi⁹ q̃z impator magn⁹ ob vnicã norã ñ ta-
men eaten⁹ gũẽ a sacerdote mediolanẽ. Am-
brosio a regaliũ vsu ꝛ insignijs imperij su-
spensus est: ꝛ indictam sibi penitentiã homi
cidij patient ꝛ solennit egit. Cur tã per mul-
ta vagamur? Mõnet dñs ihesus christ⁹ adhuc
in tenera etate dum staret in medio doctoꝝ
et trãsgressoꝝ diuine legis matri eũ queren-
ti rñdit Lu.ij. Quid est qꝺ me querebatis?
nesciebatis quia in his q̃ pris mei sunt opoꝝ-
tet me esse. Jn ꝺ manifeste ostendẽs q esse in
medio doctoꝝ adhuc tñ licet peccantiũ tenẽ-
tium locũ dei in terris amplius erat esse i his
que pris sui erãt q̃z stare in cohabitatiõe ma-
terna: psiderata figura carnalis generatiõis
quam mater ipsa tenebat. Voluit nihilomi-
nus etiã spũalẽ affectũ carnali ꝓponendũ eẽ
manifeste docere: ꝛ q in carnali affectiõe ne-
quaq̃ sit cultus ꝛ reuerẽtia summi patris.

Qꝛ sacerdotis ptãs est infinita ꝛ q cũctoꝝ creatoꝝ supat potestatem. Capitu. vij.

Eptimo est honozãdus ḡdus sa-
s cerdotalis rõne ptãtis: qꝛ soli ha-
bent ptãtem corpus dñicũ psecra-
re. Que qꝺem ptãs tanta est primo q supe-
rat ptãtem demonũ. scõo supat ptãtem an-
geloꝝ. tertio supat ptãtem archãgeloꝝ. q̃rto
supat ptãtem virginis gloziose ꝛ oium crea-
torũ. Primo inq̃z supat ptãtem oium de-
monũ. Qui qꝺem habent incompabilẽ ptã-
tem ꝓ respectũ ad quãlibet ptãtẽ hui⁹ mũꝺi.
Sicut Job. xlj. de demone testat di. Mõ est
sup terrã ptãs que ei comparet. Sed maioꝝ
vtiq̃z est sacerdotis ptãs. Nam q̃uis demo-
nes toto studio ac conamine nitant ꝓ iniqta
tes pctõrib⁹ claudere celum: pfitentib⁹ sacer-
dotes sacra penitẽtie mistrãdo pl⁹ q̃z illi clau
dere possunt celũ pfitentib⁹ seu penitentib⁹
apire. Jn cui⁹ mysteriũ cũ sacerdotes ab epo
ordinant: ptãs clauiũ ab eisdem cũ sacerdo-
tali charactere mistrat: sicut habetur in. iiij.
sen. di. xix. Scõo sacerdotalis ptãs supat
ptãtem etiam angeloꝝ. Licet eni vn⁹ angel⁹
possit vnũ celoꝝ mouẽ iux senten. doc. in. ij.
sen. tñ mime potest vnũ ipsoꝝ celoꝝ de celo
ad terram tam cito transferre: sicut radi⁹ sol
emittit ab ipso sole. Sacerdos xo suo myste
rio transfert verissimũ corpus christi de em-
pyreo celo ad ipsum altare sacrũ: ꝛ hoc in tã-
ta temporis breuitate seu tam cito sicut ẽ dif
fusio solaris lucis quẽadmodũ in. iiij. sentẽ.
di. xj. phibetur. Tertio sacerdotalis pote-
testas superat potestatẽ archangeloꝝ. Quẽ
admodũ eni archangeli ad terram pñt mitte
re angelos: sicut habetur de angelica hierar
chia: sic sacerdos potest eos euocare ad ter-
ras cum dei visibilia celebrat sacra: teste Gre
go. i omelia pascali qui ait: Quis fideliũ du-
bium habere possit in ipsa imolationis hoza
ad sacerdotis vocem celos apiri: ꝛ in illo chri
sti mysterio angeloꝝ choꝝos adesse summa
ymis sociari: Vnũ quidem ex inuisibilibus
atq̃z visibilib⁹ fieri. Que recitat Hugf in. iiij.
sen. di. xj. sicut iterũ ad aliud ꝓpositum alle-
gatum est. s. Quarto q̃z superat potesta-
tem virginis gloziose ꝛ oium creatoꝝ. Vir-
go amoꝝosa ꝛ benedicta excusa me apud te:
quia non obloquoꝝ ꝓtra te: cum veritatem
quam dixit se esse filius tuus fateoꝝ coram te
et sacerdotiũ sicut iup̃dictũ est in templo ip-
se prætulit sup̃ te. Jn q̃ttuoꝝ quidem exce-
dit sacerdotis potestas virginis potestatẽ.
Primo in breuitate. scõo in maioꝛitate. ter-
tio in imoꝛtalitate. q̃rto in replicabilitate.
Primo qꝺem excedit in breuitate. Si q̃s enꝯ
haberet clauem que q̃nq̃z resolutiõib⁹ apiꝛ
seram: nõne potentioꝝ teneret q̃z ea que eam
dem seram in octo resolutiõib⁹ aperiret: Lin
gua nempe virginis clauis extitit paradysi:
et in octo dictionib⁹ tanq̃z in octo lingue q̃ſ
clauis resolutiõib⁹ aperuit celum. Nam cuꝫ
angelo nũciãte rñdit octo xba. Primo ait ec
ce: nec fuit celi reserata sera: nec insuper cuꝫ
scõo supadiũxerit: ancilla. tertio qñ dñi ait: ꝛ
sic de reliquis verbis virginalis ꝓsensus p
que oia simul sumpta ꝛ completa celi ianua
patefacta est atq̃z virtute illoꝝ verboꝝ. Ver
bum caro factum est: ꝛ habitauit in nob. Sꝫ
longe maioꝝ est in hoc sacerdotalis dignitas
et potestas cuꝫ per q̃nq̃z ꝓsecrationis verba
ianuas aperiat paradysi atq̃z de celis ad ter
ram christum trahat. Hec nihilomin⁹ ꝓsecra
tionis verba tante sunt dignitatis atq̃z vir-
tutis vt silentio nunc ponus q̃z eloquio vene
randa sint. Primũ ꝛ vltimũ ꝓ vtilitate fideli-
um reserabo. Ait. n. sacerdos i ꝓsecratiõe cor
poris xpi. Hoc. Per istud xbũ ñ apit celũ nec

UVA. BHSC. IyR_032

ꝓficiē dñicū sacm sed rite reliqs iam ꝓfatis cum vltimū supaddit: qđ est meū: tunc in instanti celi ianua aperiē ⁊ in manib⁹ sacerdotis corpus dñi ꝓsecrat: ⁊ sic excedit sacerdotalis ptās virginis ptātem in breuitate seu paucitate verboꝝ: quia illa in octo: sacerdos ẋo in q̄nq; reserat paradysum. Secūdo excedit ptātem virginis in maioꝛitate. Nam cū christus in vterū virginis venit carnemq; assumpsit tanta breuitate circūamictus ē: vt si iam ꝓceptus in virgine positus fuisset super papyrum vel palmā manus: vix eū human⁹ oculus ꝓcepisset licet diuinit⁹ et aia ⁊ corpore atq; oībus interioꝛib⁹ ⁊ exteꝛioꝛib⁹ membris ⁊ lineamentis ꝓfecte completus esset: vt verificaret qđ Esa. x. et apls Rhoma. ix. de christo testati sunt. Verbū abbꝛeuiatū faciet dñs sup terram. Et qđ in christi ꝓsona etiam ꝓpheta ait: Ego aūt sum vermis ⁊ nō homo Sed ad sacerdotis ꝓlationē verboꝝ descendit christus tam magn⁹ in manib⁹ eius sicut in altissimo celo regnat. Tertio excedit virginis ptātem in imoꝛtalitate. Nam in ventre virginis moꝛtalis fuit: in altari ẋo est impassibil⁹ ⁊ imoꝛtal⁹ notat⁹. Quarto q̄z ẋgis ptātem antecellit in replicabilitate. Nam si beata virgo replicasset milies illa sui ꝓsensus verba. s. Ecce ancilla dñi fiat mihi sm verbū tuū filius dei nunq; amplius ò illa sumpsisset carnem. Nam sicut impossibile ē patri ꝓducere aliud verbum ꝓ eo qđ verbū suū genituꝝ sit ꝓfectissimū: totāq; ꝓsonā generādi exhausit i tpe: ita impossibile est matri posse parere alium filiū vnigenitū dei: cuꝝ ꝓ christū in sua exceptione ꝓsona ꝓcipiēdi deum que sm corpulentā substantiā ab adam in virginē descēdit per lumbos patrū ita exhausta sit q; impossibile esset virginē alium dei filiū generare. Sed sacerdos totiens quotiēs sm ritum quem tenet ecclesia ꝓsecrat corpus christi totiens descendit de celo filius dei. Ex his que dicta sunt manifeste apparet q; sacerdotis potestas superat oēm aliam potestatez cum sit infinita: quia sm omnes doctoꝛes finita virtus non sufficerz ad ꝓficiendū eucharistie sacramentum. Ex quo sequit q; potestas sacerdotis est sicut potestas ꝓsonarū diuinarum quia in panis trāsubatione tanta requiritur virtus q̄ta in mūdi creatione: sicut notat in ꝓcalle. di. iij. sen. Hanc ergo potestatē volens extollere sm hunc sensum apls. iij. c. ad Heb. ait: Habemus altare de quo edere non habent potestatē qui tabernaculo seruiunt qui sunt angeli: cum oēs celestes spiritus simul non possent conficere coꝛpus christi qđ conficere habet sacerdos. Hoc ergo considerans gloꝛiosus franciscus suis fratribus ait: Audite fratres mei. Si beata virgo honoꝛatur vt dignū est: quia filium dei poꝛtauit in sctissimo vtero suo: si baptista beat⁹ cō tremuit ⁊ non audet ꝓtingere sanctū deiverticem: si sepulchꝛum in quo ꝓ aliqđ tempus latuit tanta reuerentia veneraī: q̄tum debz esse sanctus ⁊ iustus ⁊ dignus qui iam non moꝛtuū sed glorificatū ⁊ meternū victurum in quem desiderant angeli ꝓspicere ⁊ ꝓtractat manib⁹ coꝛde atq; oꝛe assumit ⁊ alijs q̄z poꝛrigit ad sumēdū. Quapꝛopt sicut super omne hominū genus ꝓpter hoc mysterium deus vos honoꝛauit ita ⁊ vos cum sup omnes diligere reuereri ⁊ honoꝛare curate.

Articulus. iij. vbi ostenditur septuplici via q̄te culpe ac periculi sit detrahere personis ecclesiasticis.

Tertio ꝓsideremus circa veneratiꝛonem sacroꝝ ipsuꝝ sacrum preceptum. s. quo p̄cepit dñs ꝓsonas ecclesiasticas honoꝛari nec q̄cq; detrahere illis Hinc Exo. xxij. p̄cepit dñs di. Dijs ñ detrahas. Dij autem sunt sacerdotes. In cui⁹ mysteriū. ij. q. vij. §. de his. ẋ. item loquit. scriptum est ⁊. ij. Regl. vj. Q; dum arca dñi reduceret de gabaa in hieruslē bobus recalcitrantib⁹ arca inclinata est. Cui dū oza leuites manū adhiberet vt eam erigeret a dño ꝓcussus interijt. ꝑ arcam prelati intelliguntur: per ozā subditi: per inclinationē arce casus intelliguntur ꝓlatoꝝ: ꝓ illū qui manū adhibuit intelliguntur reprehēdentes vel accusantes vitam doctoꝝ qui a dño ꝓcussi intereunt scz cum id faciūt detrahendo charitati ac reuerentie oꝛdine nō seruato. Et. j. q. j. c. multi. Greg. ait: Adulti secularium hoium cū plus sacerdotū vitā q̄z suā discutiūt in magnū ptē ptionis diuinoꝝ sacramētoꝝ crimen incurrūt. Adag̃ eni trabe vulneratos oculos hūtes eamq; negligētes festucam tenuem in alioꝝ ꝓspiciunt oculis: quā dum incaute festinant euellere in foueam erroꝝ dilabunt. Adinus quidem ꝓsiderātes q; non eos sacerdotū vita lederet si ipsi humilit bonis sacerdotū admonitionibus aurem accōmodarent. Sed dum hypocritarum moꝛe plus illoꝝ famam q̄z ꝓpriam vitam vel vite negligētias dijudicāt spernūt sancta monita ⁊ spūalia dona:

UVA. BHSC. IyR_032

ꝓpterea ꝑcipiť ex de ꝓiuil.c.religiosi.in cle. Q cauendũ est religiosis ꝛ ꝓdicatoꝛib⁹ ꝑlatis ecclesiarũ ne detrahãt:qõ q̃dẽ dignũ meritꝛo ꝛ rõnabile ẽ. Et ꝫ oñdi ꝑt septuplici via Prima est exceptuatio nulloꝝ.scda exempla maioꝝ.tertia admonitio sctõꝝ.q̃rta indiscretio reꝓhensoꝝ.q̃nta obstinatio clericoꝝ. sexta expientia factoꝝ.septima ꝺteriozatio populozum.

Q ꝓdicatoꝛ in generali repꝛehendere debet. Capitulũ.j.

p Prima nãq; via ẽ exceptuatio nulloꝝ:qz qñ ꝓdicatoꝛ vitia reꝓhẽdit sicut nullũ noĩare debet nec etiaz inculpare:sic nullũ exceptuãs cuz inuehit ꝓtra supbiã:ꝓtra luxuriã:ꝓtra auariciam ꝛ cetera hmõi de ꝑlatis ꝛ sacerdotib⁹ et religiosis intelligi habet: sicut imo amplius q̃ de ceteris q̃buscũq;:qz maius pondus et ꝑiculũ incũbit eis q̃ alijs. Ũñ hinc apls ad Gal.vj. Unusq̃sq; onus suũ portabit.

Multiplici patet exẽplo q̃ta ꝑlati reuerẽtia digni sunt. Ca.ij

s Ecũda aũt via est exẽpla maioꝝ. Et primo exẽplo Ihiero.q.xvj.q.j.c.si clericat⁹ inq̃t: Nõ est hũilitatis mee neq; mẽsure de mistris ecclesiarũ siniſtrũ q̃piaz dicere:habẽt illi ordinem suũ ꝛ gdum. Jte exẽplo ꝓstãtini: ꝺ quo xcvj.di.c.in scripturis repiť ꝓstãtinũ dixisse Vere si ꝓꝛijs oculis vidissem sacerdotem dei aut aliquẽ eoꝝ q̃ monastico habitu circũ amicti sunt peccantẽ:chlamydẽ meã expoliarem ꝛ coopirẽ eũ ne ab aliq̃ videreť Et.xj.q.j.c.sacerdotib⁹ dicit. Ecclesiastica testať hiſtoria:q cũ pie memoꝛie ꝓstãtino ꝓncipi scripto oblate accusatiões ꝓtra ipsos fuissent libellos quidã accusatiõis accepit ꝛ eosdẽ qui accusati fuerũt epus ꝓuocãs in eoꝝ ꝓspectu libellos q̃s accepat incendit di. Jte ꝛ int̄ vos causas vr̃as disponite: qz indignũ est q nos iudicem⁹ deos. Jn ꝫ sq̃dẽ manifestans q̃ta reuerẽtia veritus sit ꝓsbyteroꝝ crimia vel cõuitia publicare. Et cham reꝓbi filij maledictionẽ incurrere q̃ ꝑris verẽda non texit vt scribiť Gen̄.ix. Que facta et verba sepe i casib⁹ silib⁹ Johãnes clemosynari⁹ referebat.

Q illũiati facti sp̃ induxerũt ad reuerẽtiã eccl̃iastice dignitatis. Capitulum.iij.

t Ertia via ẽ admonitio sctõꝝ. Scꝫ nempe illuminati spũs atq; sancti ad hãc reuerentiã ecclesiastici q̃dus induxerũt:int̄ q̃s maxime clarescere põt ex admonitiõe beati franciſci:q in pleriſq; epl̃is suis suos admonebat fratres ne obloquerenť ꝓtra clerũ dũ ab'ecclesia tolerant̄ di. Si ꝓtra feceritis habebunt sacerdotes amicos ꝛ adherẽtes suos et detrahẽt vob ꝛ dictis vestris: ꝛ vbi querebatis aiarũ fructũ atq; salutẽ:totũ vertet̄ in scandalũ ꝛ ꝓfusionẽ. Unde cũ esset semel in lombardia ꝛ a q̃dam heretico accusarek:sibi sacerdos q̃dam statim in ꝓspectu heretici coram sacerdote genuflectẽs manũ eius osculatus est.

Q sacrilegiũ sit ꝑlatos ecclesie increpare. Capitulũ.iiij.

q Tarta via est indiscretio reꝓhensoꝝ. Si enī in q̃libet pcõze corrigendo charitatis ꝛ discretiõis ordo seruari debet ꝛm q Mat.xviij ꝑcepit dñs:multo amplius in q̃libet ꝑlato ꝛ sacerdote atq; religioso:qz ex tali indiscretione maioꝝ mala sequunť:ꝓpterea int̄ sacrilegia numerať. Ũñ.xxiij.q.iij.c.nõ in ꝓpetuum. Rabanus ait: Nõ in ꝓpetuũ dãnamur cũ iniuste iudicamur: dicẽte ꝑs. Nec dãnabit illũ cũ iudicabiť illi. Multi sacerdotũ culpam zelo dei se ꝓsequi ꝓfitenť: sed dũ indiscrete ꝫ agiť:sacrilegij facin⁹ incurrũt:ꝛ dum ꝑcipites q̃si ad emẽdãdũ ruũt ipsi q̃ magꝭ deterius cadunt.

Q ex indiscreta correctiõe nõ corrigiť sed deterioꝛatur clerus. Capitulum.v.

q Uinta via ẽ obstinatio clericoꝝ: qz clerus sic publice ꝓfusus ꝓtra ordinẽ charitatis ꝛ iuris deteriorať:ꝛ vbi ꝛm sniam xp̃i vbi.s.de fraterna correctiõe loq̃ntis correctiõis finis esse debeat correctio pcõzis. Ihinc manifeste apparet seq̃ deteriozationẽ eius. Nã abiecto ruboꝛe tales insaniũt ꝓtra oẽm mãifestissimã veritatem. Et nisi ꝓdicatoꝛ sit caut⁹ cũ a secularibus vt fieri solet impingiť detrahere clero defacili in scandalũ ruet. Nã primi seculares q̃ ad ꝫ agendũ impellent suadẽte eis aliq̃ cõmodo ꝛpali totũ ꝓtrariũ agent: imo ipsis sacerdotib⁹ adherebunt.

Q ꝓ expientiã patet q̃ti periculi sit ꝓlatos corripere indiscrete. Capitulum.vj.

UVA. BHSC. IyR_032

Exta via ē expictia sctōz. Mā ostē
s dit ꝫ expiētia manifesta: q; nunq̄
vidi ex tali indiscreta correctiōe cō
munit nisi scandalū seq; t obnubi-
lationē imo qñq; pfusionē veritatis t frater
ne salutis. Mā cum p̄dicator exemerit gladiuz
ptra clerum orta iam ptentiōe t pugna q̄ de
facili fieri solet populi scelera ō necessitate ta-
cere oportet. Mā cū vsurarij sodomite sacri-
legi excōicati ceteriq; sceleste se senserint tāgi
vbi p̄mo suadebāt p̄dicāti publice reph̄ēde-
re clerū: ipsi p̄mi adherebūt clero t sic oīno
cessabit in vtrisq; dei honor t aiarū fructus.
De q̄ exptus Ihiero. ait: Frustra niti t neq;
aliud fatigādo nisi odiū querere extreme de
mentie est. Hec ille in ꝓlogo sup Esdram.

Q̄ populo longe deteriores fiunt cum p̄dicatores ecclesie p̄latos redarguunt indiscrete. Capitulum. vij.

s Eptima via ē deterioratio pl̄oz
Mā ex hac indiscreta p̄dicatiōe seu
detractiōe pctōres populi deterio
res fiūt. Predicet qlibet ḡtus verbo dei t re-
darguat scelera grauia pctōz: intonet ptra
errātes: fulgura emittat: ptra ḡuel iniq̄tates
interserat aliud qō tangit clerū statim que ḡ
uissime tangūt pctōres sceleratos obliti sunt
Sola memoria remanet ei⁹ qō tetigit sacer-
dotes: illud. q. fabula versāt in ore vulgi: illō
ꝑpetua mēoria retinēt: imo q̄ ridiculosi⁹ ē si
pl̄s in sermōe tedio calore seu frigore crucia
tur. Et p̄dicator ptra sacerdotes t p̄latos seu
religiosos verbulū ꝓferat aut annūciet se di
cturū: statim euigilāt dormiētes affecti tedio
hylarescūt calore: insup estuātes aut frigore
cruciati in auditu talis oblocutiōis in rorem
eis vertit calor: i temperiē estus t i veri ame
nitatē horrendū frig⁹: fames q̄ t sitis a me-
moria euanescūt. Et qō deteri⁹ est sceleratis-
simi pctōres respectu cleri corā ꝓpr̄ijs oculis
fiūt iusti t sancti. Hoc aūt Jo. puidēs affutu
rum Apocal. vj. in sexto sigillo qō est temp⁹
pfis sicut alibi oīsum ē de hmōi ait: Qui di-
cūt mōtib⁹ t petris: cadite sup nos. Grauis⁹ si
qdez ē q̄ peccare pctm̄ excusare: qō tm̄ cōiter
fieri solet vt qlibet cōium pctōz pctm̄ suū ex-
cusare velit p compationē ad pctā supiorum
Quasi eni mōtes sup inferiores se cadūt cuz
ruine magnoz horiuz inferioz culpas. q. nul
las in oculis ꝓpr̄ijs faciāt aparere. Vñ Ihie
re. iij. c. ait: Justificauit aiam suā adūsatrix is
rael in compatiōe ꝑuaricatrid iuda. Auersa
trix siqdē israel ē peccatrix cōitas christiano
rum q̄ deo peccādo ꝓtinue adūsat. Hec autē
nō simplicit iusta ōr nec a deo qdē iustificata
sed seipsum iustificasse narrat in compatiōe
ꝑuaricatrid iuda. Memo qpe corā deo ex ⁊
innocētior siue melior est: quia se peior alius
inuenit: tamen iustū seipsum reputat qlibet
inferioz cum peiorē se attēdit quolibet supe
rioz: quoz stat⁹ p ꝑuaricationē iuda ꝓgrue
designat. Juda eni ꝓfessio ōr que magis de-
betur statui p̄latoz eo q̄ christum doctrina t
virtutū exemplis corām multitudie ꝓfiteri te
netur. Sed tu o insensate peccator q̄ temeri
tate audes aiam tuam exemplo sacerdotis
impij seu prelati aut cuiuscūq; religiosi mali
in eternū interitum dare qui exēplo illi⁹ nol-
les tuam adhuc florentem vineā vindemia-
re: imo nec denariū pdere. Munquid etiaz si
videres physicū in interitū ire ex potiōe quā
tibi offerret nūq̄d volūtarie sumeres illā? cre
do certe q̄ nō. Quō igitur hmōi clericoz exē-
pla sponte sequeris in mortali in tuam per-
ditionē eternam. Addatur q̄z q̄ etiam sepe
merito plebis t diuino iudicio fit vt ap̄pare-
at monstrū in populo atq; ponat in vtre ve-
teri vinū nouū t dirumpat vt impio pl̄o eis
ꝓsimilis p̄ferat: sicut Osee. c. iiij. ait: Erit si-
cut pl̄s sic t sacerdos. Hoc aūt lati⁹ dixisse ve
lim non vt p ꝫ maioz crimia defendant sed
gradus ecclesiastici ꝓseruent t defensentur:
qbus amotis perit christiana fides q̄q̄ oīno
fatendū sit q̄ eoz exempla mala multos ig-
rantes p fragiles scandalizēt in ecclesia dei.
Scripsi etiam latius supdicta vt plericq; p̄di-
catores zelum quidez habētes: sed nō semp
fm sciam a zelo precipiti p̄seruent atq; dño
operante in clero t in populo per prudentē
et circūspectam discretionē vitia extirpent.
atq; virtutes t gratie inserāt. Memo igitur
dubius esse debet q̄ reuerentia ꝓpter deum
circa predicta sacra t mentem in soliditate fi-
dei firmat t deo humilē atq; subiectū seruat
necnon t diuinā gratiā impetrat: sicut Eccl.
xxxij. dicitur. Pro reuerētia accedet tibi bo-
na gratia. Quā ex obseruantia predictorum
nobis largiri dignetur benignitas saluato-
ris. Qui cum patre t spūsancto viuit t regt
in secula seculoz Amen.

Feria. iiij. post. ij. dñicam in quadragesima de consuetudine mala t de remedijs contra eam Sermo vicesimusprimus.

UVA. BHSC. IyR_032

Rincipes gentium dñantur eox: ⁊ q maiores sunt ptãtes exercent inter eos: non ita erit inter vos Mat. xx

Hesterno q̃dez sermõe vtilima tractata sunt q̃bus ⁊ ratio ꝓsonat ⁊ ꝓscia dictat atq; ad ea ois scꝑtura artat ⁊ exhortat. Sz multa q̃dẽ p̃dictꝫ pstãt impedimẽta ⁊ maxime inueterata ⁊ impia ꝓsuetudo peccãdi. Magnas siq̃dem in his ⁊ in oibus malis suscipiũt vires crimina cum ex ꝓsuetudine sumpserint p̃ncipatum: qõ etiã p verbũ ꝓpositũ moralit intellectũ indicat christus cũ ait: Principes gẽtium do. eo. ⁊ q ⁊c. Per gentes nempe in tota scriptura sacra crimia ⁊ pctã: sicut per populum dei virtutes ⁊ gratie moralit denotãtur. Horũ siq̃dem p̃ncipes dñant cum in q̃libet vitio hoium mala ꝓsuetudo obtinet p̃ncipatũ. Et qz tunc in eos maiores exercẽt ptãtem cũ i varia vitia ruere cogũt puersę ꝓsuetudines. Sed non ita erit inter vos ꝓuidos et discretos ⁊ christianã religionẽ sectantes ait dñs ⁊ mgr. In q̃bus verbis q̃nta. s. ꝓsuetudinalis religiositas demõstrat. Circa quã tria mysteria ad pñs ꝓsiderem⁹ de ꝓsuetudine mala. Primũ crimiosam dñationem: ibi: Principes gentiũ do. eo. Scõm impiosaz exactionẽ: ibi: ⁊ q maiores sunt ptãtẽ exercent in eos. Tertiũ virtuosam liberationez: ibi: non ita erit in vos. Ex his tribus potest exponi illud qõ scribit in pſ. vj. in ꝓsona aie lamentantis de mala ꝓsuetudie ac dicẽti: Inueteraui in oẽs inimicos meos. Discedite a me oẽs q opa. iniq̃. Qõ in p̃senti materia p̃t esse aliud thema. Inueteraui. i. fact⁹ sum veteris hois mẽbz ppter peccati ꝓsuetudinez ecce primũ: inter oẽs inimicos meos. i. inter demones ⁊ peccata: ecce scõm. De his Baruch. iij. Quid est israel q in terra inimicoz es: inueteraſti in terra aliena: coinq̃nat⁹ es cũ mortuis: deputat⁹ es cũ descendẽtibus in infernũ. Discedite a me oẽs q opamini iniq̃tatem. i. ꝓsuetudinẽ malam: ecce tertiũ.

Articulus primus de septẽ officiis que exercẽt in hoie cõsuetudines male dũ in aia dñantur.

Primũ mysteriũ circa malã ꝓsuetudinẽ ptractanduz est ꝓsiderare eius crimiosam dñationẽ. Juxta qõ dñs ait: Principes gentiũ do. eo. Qui enim facit pctm̃ seru⁹ est pcti vt dicit dñs Jo. viij. Ideo aduertendũ est q̃ ḡda tim septem officia exercent ꝓsuetudies male dum in hoie dñantur. Primũ enĩ eorũ officium est aiam interimere. scõm a bono retardare. tertiũ in culpis incatenare. q̃rtũ corda indurare. q̃ntũ diabolo subiugare. sextũ hominẽ vilificare. septimũ p̃scptionẽ generare

Qz ppter malam consuetudinem multa venialia in mortalia conuertantur. Capitulum. j.

Primũ officium malarũ ac dñanti um ꝓsuetudinũ est aiam interimere. Multa siq̃dem sunt pctã q̃ venialiter cõmittunt si nõ ꝓsuetudinarie fiũt: sed postq̃z in ꝓsuetudinẽ trãsierũt mortalit perpetrant. Tñ. xxv. di. c. vnũ ozarium. §. alias ante mediũ scriptũ est. Multa enĩ ex deliberatiõe ꝓcedũt que nisi sepi⁹ iterata ⁊ in ꝓsuetudinẽ fuerint redacta q̃uis ḡuent post mortẽ nõ tñ eternalit perdũt. Ergo ex hoc videtur q si in ꝓsuetudinẽ transeunt mortalia fiũt. Et de multis talib⁹ de Augustini sentẽtia in eodẽ. c. subiũgit: vbi ait: Qz si ebrietas assidua sit inter mortalia computatur. Et simili de multis alijs minutꝫ culpis quas ibi enumerat di. Quotiẽs aliq̃s in cibo aut potu plus accipiat q̃z necesse est ad minuta pctã nouerit ptinẽ: quotiẽs quis pl⁹ loquitur q̃z oporteat: plus tacet q̃z expedit: q̃ tiens paupem importune petentẽ exasperat quotiens cum sit corpe sanus alijs ieiunãtibus prandere voluerit qõ intelligit de ieiunijs ñ preceptis. Sequit: Aut somno deditus tardus ad ecclesiã: surgit suple nisi missa sit debita ex p̃cepto. Sequitur: Quotiẽs excepto filioz desiderio vxorem suam coguerit: quotiens in carcere positos tardius inq̃sierit: infirmos tardius visitauerit: si discordes ad ꝓcordiam reuocare neglexerit: si pl⁹ aut primũ aut vxorem aut filium aut seruũ exasperauerit q̃z oportz: seu cuiq̃z pſone maiori aut ex voluntate aut ex necessitate adulari voluerit: ⁊ multa ꝓsimilia ponit que ex ꝓsuetudine mortalia fiunt.

Qz mala consuetudo ad bene opandũ reddit hoiem ponderosum ⁊ grauem. Capitulũ. ij.

Ecundũ officiũ est a bono retardare. qõ iuste sequit ex ꝓcedenti. Reddit enĩ hoiez ponderosuz et ḡuem ad opera virtuosa. Hinc hiere. xiij. c. ait: Si mutare p̃t ethyops pellem suaz: aut pardus varietates suas: ⁊ vos

UVA. BHSC. IyR_032

poterits būfa.cū dicerit malū. Vsus cito inflectit naturā ꝑm Amb. de officijs. Et de hꝫ satis. ꝙ. sermo. xix. ar. j. c. iiij. dictum est.

Consuetudo mala in peccatis hoiem ligat atqꝫ catenat. Ca. iij

t Ertiū officiū eiꝰ ē culpis ligare et incatenare qꝺ etiā ex p̄cedēti merito solet seq̄. Ligat enī hō ex mala q̄dam ꝓsuetudine: sicut ꝺ sampsone Judicū. xvj. mystice scriptū est. Qui ꝑmo septē neruicēis ꝛ adhuc humētibꝰ funibꝰ ligatus ē. scō ꝺ funibꝰ nouis. tertio licio septē crinibꝰ capitl circūplexo ꝛ clauo in terra defixo circūligato. q̄rto ꝺo post capillorꝫ abrasionē captꝰ exoculatꝰ vinculis ferreis catenatus ꝛ incarceratꝰ ad voluendū molā loco asinī deputatꝰ est. Sic moralit euenit peccatori Primo enī ligat ꝙ recentē ꝓsensum mētl. secūdo ꝙ opis nouitatē. tertio ꝙ iteratiōis ap̄lc ꝛationē. q̄rto ꝺo rasis capillis cogitationuꝫ bonarū intelligētia excecat: vinculis malarū ꝓsuetudinū catenat: ponit in carcere obstinatiōis puersę ꝛ ad molā freq̄ntatarū impietatū tanqꝫ bestia ligatꝰ est. Et de talibꝰ ꝑs ait In circūitu malarū ꝓsuetudinū impij ambulant. De hac enī catena Esa. lviij. ait: Si abstuleris de medio tui catenā. i. ꝓsuetudinem malā supple saluꝰ eris. In idē q̄ꝫ mysterium Jo. xj. Lazarꝰ q̄triduanꝰ ꝛ fetens institis circumligatus erat. Vnde etiā Bern. ait: Voluptas habita libenter repetit: repetita blādit ꝓsuetudo ligat: ratio ꝓsopit. Facit enī ꝓsuetudo sicut recētes nuces q̄ꝺ coinq̄nate manus multis lotionibꝰ non mūdantur.

Indurat vtiqꝫ corda consuetudo peruersa. Capitulū. iiij.

q Uartū officiū ꝓseq̄ns ex p̄actis ē corda indurare. Sicut enī aq̄ constricta gelu longa ꝓsuetudie chrystallus efficit: sic ꝛ humana corda pctoꝝ gelu ꝙ longaꝫ ꝓsuetudinē ꝓstringunt et indurant. Vñ Eccī. xliij. Frigidus ventꝰ aqlo flauit. i. temptatio diaboli iualuit: ꝛ gelauit chrystallus ab aq̄. i. mollia corda facta sunt dura ꝙ ꝓsuetudinē longā. Et iterū Job xlj. scriptū est. Indurabit cor eiꝰ. q. lapis. s. ex ꝓsuetudine mala: ꝛ restringet q̄si malleatoris incus: q̄ q̄toplus pcutit: tāto amplius indurat. Vnde ē q ꝺmōi mēs fit seuior ac nequior in flagellis: ꝛ vñ ex adūsis debebat humiliari ꝛ flecti inde in maiorē nequitiā q̄ualescit. In cuiꝰ mysteriū Apocal. xvij. scriptū est Et vidi vnū de capitibꝰ eius occisum i mortem. i. vnū de septē crimialibꝰ ventēte causa emendaudū. Et plaga mortis eius curata ē hoc ē inemēdabile eē ꝓspexit: ꝓpt̄ hanc eandem causam ꝑs. ait: Fiat. i. fiet ei suū. s. pctm̄ ex ꝓsuetudine mala sicut vestimentū q̄ operitur ꝛ sicut zona q̄ semꝑ p̄cingit. Vnde. Eccī. xxiij. Judisciplinate loq̄le ne assuescat os tuum: Sequit: hō assuefactꝰ verbis imꝓperij dieb̄ oībus vite sue non erudiet. s. qꝛ induratū est cor eius sicut lapis.

Seruum diaboli facit hominem consuetudo mala. Ca. v.

q Uintū qꝺ ad p̄cedētia sequit officiū eius ē aiam diabolo subiugare. Miseri ꝛ miserabiles hoies nō ad ūtūt q ꝙ malā ꝓsuetudinē diabolus in tantā seruitutē ꝛ insaniam deducit eos vt dicē possit eis ꝛ facē: sicut. j. Regl. xj Naas amonites viris iabes qꝺ ait: Jn hoc feriam vobiscū fedus vt eruā oium vr̄m oculos dextros: ponāq vos opꝓbriū in vniuerso israel. Tunc eis naas. i. diabolus oculos dextros eruit sibi ꝓfederatl cū intētiōes ꝛ affectiōes ad dexterā eterne glorie dirigētes ꝙ ꝓsuetudinē malā ad tpalia ꝛ vitiosa. q. sinistra diuertit vt vere licet sepius sine merito subiugando se dicē possint illud Esa. xxviij. Percussim⁹ fedus cū morte: ꝛ cuꝫ inferno fecimus pactum. q. dicāt. Manus nr̄as posuimus in manꝰ diaboli ei homagium faciētes nunqꝫ recedēdi ab eius opibus: nec aduertimus nr̄am tpalem ꝛ eternaꝫ sub impio talis dn̄i ꝛ tam impij seruitutem.

Reddit consuetudo mala hominem despicabilē ꝛ abiectum Capitulum. vj.

s Extū officiū est ꝓseq̄ns ad p̄dicta scz hoiem vilificare. Facit enī hominē despicabilem abijciēs ab eo oēm dignitatē nobilitatē atqꝫ honorē. Vnde Eccī. xlj. de talibꝰ scriptū est. Filij abominationū fiūt filij pctoꝝ. i. impiarū culparuꝫ: ꝛ q̄ q̄uersaī. s. ꝙ malā ꝓsuetudinē: secus domos impioꝝ aboiationū filij fiūt. Filioꝝ pctoꝝ pibit hereditas. s. si malas ꝓsuetudies a parentibus sumāt: ꝛ cū semie illoꝝ assiduitas opꝓbrij. s. ex eadē mala ꝓsuetudine erit. De pr̄e impio conquerunt filij: qm̄ ꝓpt illū. i. ꝙ malas ꝓsuetudines q̄s dicerūt ab illo sunt in opꝓbrio. s. tpali ꝛ sempiterno.

Sub dn̄io demonū p̄scribit hō ex consuetudie mala. Ca. vij

UVA. BHSC. IyR_032

Ptimũ q̃ officiũ eius pust oia su
s pradicta est pscriptionẽ generare
Scõm enĩ qõ habek ex de pscrip.
c.vigilãti. Prescriptio nõ in fauo
rem malefidei possessoris sed in penã rem su
am psequi negligẽti introducta ẽ. Jñ iusto
iudicio fit vt postq̃ hõ rẽ aliquã pacifice pos-
sederit p longũ tps ex diuturnitate tpis imp
petuũ fiat sua: licet cã pius ptra iusticiã possi-
deret. Nec enĩ demũ facile recupak possessio
quã tuek antiq̃ prescptio. Sic pscriptio aiarũ
sub dñio ãtiq̃ hostis iuste a iustissimo do intro
ducta ẽ vt ex mala psuetudie longa fiat pec-
catoz imppetuũ diaboli seruꝰ licet antea illũ
diabolus ptra iusticiã possideret. Jn huius
mysteriũ Exo.v. Pharao p quẽ diabolus my
stice figurak filios israel. i. alias pctoz iure p̃
scriptiõis possidere volebat di. Mescio dñm
et israel non dimittam.

Articulus.ij. de septuplici tyrannide quã exercet in homine consuetudo mala.

s Ecũdũ mysteriũ circa malã psue-
tudinẽ ptractãdũ: est psiderare ei
us impiosam coactionẽ: de q̃ dñs
subdit: Et q̃ maiozes sunt. s. ad inclinanduz
ad mala: ptãtẽ. s. violentã exercẽt in eos. s. si
bi obedientes. Per septẽ tyrãnides seu violẽ-
tias gdatim pcipitãt aiam in infernũ. Cõsue
tudo enĩ mala primo pctã grauiora facit. se-
cundo minuit naturalia bona. terto reddit
pmptũ ad mala. q̃rto p̃cipitat in pctã. q̃nto
peccare cogit. sexto in vltimã despationẽ in-
ducit. septimo eternaliter damnat.

Ex maloz cõsuetudine longa nõ leuiora pctã reddũk. Cap.j.

Prima tyrannis seu violẽtia psue-
p tudinis male ẽ q̃ peccata gũiora
facit. Auget enĩ crimen psuetudo
puersa ex diuturnitate lõgeua: si-
cut patet. xxiij. q.j. in.c. scisma. et exd sym.o.
c. nõ satis. et exd de psue. c. vl. imo q̃to longi-
oz ẽ psuetudo irrõnabilis ꝛ puersa tãto gra-
uiora pctã reddunk. Jrrõnabilis aũt psuetu
do ab Jnno. extermiak q̃ reprobak a iure si-
cut satis nõ. exd de psue. c. vlt. Ex hꝫ patet igit
q̃ psuetudo caudarũ in vestimẽti manicarũ
tãta imoderãtia amplarũ: capilloz mozтuoz
tocaliũ imoderate pciosoz ꝛ multoz psimili-
um q̃to longioz ẽ tãto negoz rõnabilit repu
tatur: imo taliũ nõ psuetudo sed abusio nun
cupãda ẽ: nec minꝰ q̃ coꝛruptela pnitiosa vi-
tari doz; sicut patz di. viij. c. mala. vbi doz. Aba
la psuetudo nõ minꝰ q̃ pnitiosa coꝛruptela
vitãda ẽ q̃ nisi citꝰ radicitꝰ euellak in pulegi
ozũ ius ab impijs assumik ꝛ incipiũt puari-
catiões varie: psumptiões celerrime nõ cõ-
psse p legibꝰ venari: ꝛ p pulegioꝝ moze p
petuo celebꝛari. Et ibidẽ. c. veritate. Augu.
ait: Nemo psuetudinẽ rõni ꝛ veritati pꝛepo-
nat: qꝛ psuetudinẽ rõ ꝛ veritas semp exclu-
dit. Et. c. sc. Grego. ait: Adutendũ est q̃ dñs
dicit: Ego sum veritas. Et in. c. frustra. Au-
gu. etiã inqt: Frustra inqt qdã cũ rõne vicũk
psuetudinẽ nob obijciũt: q̃si psuetudo ma-
ioꝛ sit veritate aut nõ sit in spũalibꝰ seq̃nduz
qõ melioꝰ a spũsctõ reuelak. Hoc plane vex ẽ:
qꝛ ratio veritatis psuetudini p̃ponẽda estꝛ si
psuetudini veritas suffragak nihil opoꝛtz fir
mius retinere. Et. c. psuetudo. Btũs Lypa-
nus ait: Cõsuetudo sine vitate vetustas er-
roꝝ est. Sed de hmõi coꝛruptelis ꝛ abusioni
bus maxime mulierũ dicek infra.

Qꝛ p malã cõsuetudinẽ paulatim cõsummũk in hoie gratie gratis date. Cap.ij.

s Ecũda tyrãnis ẽ: qꝛ diminuit na-
turalia bona: ꝛ maxie bonos mo-
res: paulatimq̃ comedit ꝛ deuo-
rat ac psumit. Propterea Ecci. xij. c. ait: Nõ
est enĩ ei dñs qui assidu⁹ ẽ in malis. Et Hiere.
xlviij. c. ait: Fertilis erat moab. s. in bonis
mozibꝰ ab adolescẽtia: ꝛ requeuit in fecibꝰ suis
sꝫ ppter psuetudinẽ malã. Et sequik: Pro-
sternẽt cũ. s. demões ꝛ pctã eius: ꝛ vasa eiꝰ ex
hauriẽt. i. vtutes ꝛ opa gratuita atq̃ bonos
mozes exhauriẽdo psumẽt. Hec est q̃rta be-
stia que Dañ. vij. describik: terribilis ꝛ fortis
nimis: hñs dẽtes ferreos: ꝛ vngues: quedã
comedẽs: quedã cõminuẽs ꝛ reliq̃ pedibus
pculcãs: qꝛ psuetudo mala bona gtuita tollit
atq̃ psumit bona spũalia acq̃sita: vtputa sci-
entiam ꝛ virtutes: psumitq̃ bona naturalia
pculcat ꝛ atterit. Seu dicamꝰ q̃ comedit bo-
na gre: cõminuit bona fortune. Hinc. j. Aba
chab. j. c. mystice scriptũ est. Qꝛ antiochus i
sctificationẽ in multitudie gui ꝛ aliq̃ cõminu
it ꝛ alia abstulit. Quid p antiochũ nisi diabo
lus infernalis pueniẽtiꝰ designat? Hic siqui
dem mentẽ ingredik p psuetudinẽ malaz in
multitudine. s. reiteratoꝝ maloꝝ. Et addit g̃
ui: qꝛ gue dãnũ aie infert ꝛ guit psciaz pmit.
Hinc Eccs. xij. c. nos admonet di. Memẽto
creatoris tui in dieb⁹ iuuẽtutis tue: ꝛ anteq̃
veniat tps afflictiõis: ꝛ appropinquẽt q̃ni de
q̃bus dicas: non mihi placẽt: anteq̃ tenebre-

UVA. BHSC. IyR_032

ſcat ſol ⁊ lumẽ ⁊ ſtelle ⁊ luna ⁊ reuertant nubes poſt pluuiã. Licz eni iuſtificãs gr̃a ſubito ⁊ tota ſimul i hoie ſe auertẽte a deo illi auferãt: dona tñ ⁊ gr̃e ḡtis date ꝑ ꝓſuetudinẽ malã paulatim decreſcũt. Et h̃ ex euidẽtiſſima diſpẽſatiõe iuſticie ⁊ mie dei: vt ex ea pte q̃ ꝑ iuſticiã gr̃e minuunt hõ ad pniam moueatur atq; ex alia pte q̃ ꝑ miam gr̃e nõdũ ſunt oino ablate ad pficiẽdã pniam adiuuet. ℔Periculoſiſſimũ eſt q̃dem ꝑ malã ꝓſuetudinẽ ſe neſcere in pctis. Sicut exemplũ de ſalomõe habem⁹: qui cum ſapiẽtiſſim⁹ eſſet dũ ꝑ malam ꝓſuetudinẽ ꝓſeueraret in culpis ſic paulatim infatuatus eſt vt idola ſequeret. Sicut iij. Regl. xij. c. ſcriptũ eſt. Juuent⁹ ḡ ad ꝑuerſionẽ ⁊ bonã vitaz aptior repit cũ naturales gr̃e vigent atq; ḡtuita dona q̃ ꝑ ſubiũcta ſignificant nõdũ oino ſunt ablata ⁊ ꝓſũmata. Quid igit ꝑ ſolem qui ſplendẽs ⁊ vigẽs ⁊ calens eſt niſi in iuuẽtute aia intelligẽtia ꝓſpicatia ſplẽdens memoria vigẽs atq; volũtas feruẽs ſignificat? Et q̃d ꝑ lumẽ niſi lumino ſa ratio demõſtrat. Stelle ſiq̃dez ſunt corpo rei ſenſus in iuuẽtute ſplẽdidi: in corpe quaſi ſtelle in celo fixe. Luna eq̃dem eſt ipſa mutabilis caro que ſepi⁹ in fluxu lune tanq̃ luna mutat atq; modo palleſcit: mõ albeſcit: modo in puericia eſt cornuta: in iuuẽtute eſt plena: in ſenectute reuertit cornuta ⁊ curua. Hec oĩa tunc ꝑ malã ꝓſuetudinẽ tenebreſcũt cum in ſenectute inuerecata vitia regnant ⁊ gr̃e reuertẽdi ad deum amiſſe ⁊ ꝓſumpte ſũt. Et q̃ ꝑiculoſius eſt tanto in mentẽ ꝓtẽptoris obſcurior cecitas generat ex̃tũ precedentium gr̃arum fuerit abũdantia maior. Et h̃ eſt nubes que poſt pluuiaz reuerti dicit: In iugib⁹ nempe imbrib⁹ ſpiſſior atq; obſcurior eſſe ſolet nubes que poſterior eſt. Sic in ex̃to iugior in h̃ genere irrorauerit mentem tanto dño iudicio cecitatis nubes ſpiſſior ⁊ obſcurior in hoie erit: que ꝓtemptã gr̃az per malã ꝓſuetudinẽ ſubſequet.

Q̃ per malam conſuetudinez reddunt hominez ad mala ꝓmpti ⁊ ꝓni. Capitul. iij.

t Ertia quidẽ ꝓſuetudinis male tyrannis eſt: quia reddit hoiem prono num ſeu ꝓmptũ ad malũ. Tales eni ſunt ſicut peluis in aqua vel gallus ſup̃ pinaculũ dom⁹: aut molendinũ ad ventuz vel ſic̃ ſine remige nauicla ẽ in mari: aut puluis in via vel in platea lanugo. Sunt etiam hi ſimiles nubib⁹ ſine aqua aut nebulis turbinibus agitatis vel fluctib⁹ maris: qui a q̃cunq; temptatiõis agitant impulſu ſiue carnis ſiue demõis ſiue etiã mũdi illuc ducunt et impellunt. Unde ꝑ fluctuationem q̃ttuor ventoꝝ ſignant: ſicut Dañ. vij. ſcriptum eſt. Quattuor venti. i. q̃ttuor affectiões pugnabant in mari magno. ſ. hũane mentis: q̃z videlicet tales anime modo inanit gaudẽt: modo ſine moderamine ꝓtriſtant: modo extolluntur ſpe vana: modo ꝯo inani timore vile ſcunt ⁊ puſillanimes fiũt. Ratio autẽ quare tales ſic reddunt ad malum ꝓni: eſt ignorãtia peccati ⁊ delectatio peccãdi que ex peccatorũ freq̃ntatione generari ſolent. Uñ Celarius in ſermone. Habet hoc infelix ꝓſuetudo peccãdi vt ex̃to ampli⁹ quiſq; peccauerit tanto min⁹ ipſa pcta intelligat ⁊ tãto pluſ eũ peccare delectet. Unde Iſido. in ſynonimis Aſſiduitas mores facit: magnus vſus in naturam ſe vertit.

Q̃z facile mala conſuetudo ꝑcipitat hominem de peccato in peccatum. Cap̃. iiij.

q Uarta tyrãnis eſt q̃z ꝑcipitat i peccata. Hõ eni aiadũtit vel ponderat hõ cum i mimo peccat q̃ ex cõſuetudine longa decidet in maiora. Sic̃ Eccĩ xij. c. ſcriptũ eſt. Qui ſpernit modica paulatim decidet. Unde Mat. xxvj. habet q̃ petrus primo chriſtũ negauit. ſc̃do ꝓtra chriſtũ iurauit. tertio ꝯo deteſtat⁹ ẽ ⁊ iurat atq; anathematizat dñm ieſum chriſtũ. Hinc Eccĩ. xxiij. canet di. Jurationi nõ aſſueſcat os tuuz: multi eni caſus in illa. Et iterum in eo. c. ait: Indiſciplinate loquele nõ aſſueſcat os tuuz eſt eni in illa verbũ peccati. Sicut exemplũz patet de q̃dam bubulco qui cuz ſummo mane comederet pira: interrogat⁹ a q̃dam religioſo ſi iam diriſſet ad dei laudem pſ nſ: iuramẽto rñdit ſe illud neſcire. Cũq; de iuramento increpareť: iurabat itez atq; iurabat et ſepius nõ iuraſſe. Dũq; idipſum iuramẽto firmaret iurabat ſe nõ iurare. ℔Propterea attente ꝓſiderẽt artifices ⁊ mercãtes q̃ ſi in frequentatiõe iuramẽtoꝝ ⁊ mẽdaciorꝝ decipere ꝓximũ ſuũ intendũt: vel ſi abſq; tali intẽtione mẽdacia ⁊ iuramẽta freq̃ntãt mortaliter peccãt ſm Hoſtien. cũ q̃ ꝓcor. Rich. et Tho.

Q̃rta violentia cõſuetudo hominum quaſi inuitũ peccare cogit. Cap̃. v.

q Uinta ꝯo tyrãnis ẽ quia peccare

UVA. BHSC. IyR_032

hoiem cogit: qz si velit nolit ꝑm adeptã ꝓsue tudinẽ peccare necesse ẽ illi. Scõz cni Bern̄. ad fratres de monte dei. Cõsuetudo scḃa na tura est. Quot eteni sunt q̃ de plano fatent se nõ posse ꝓtinere a ꝓtagione mulierũ ꝛ ꝓsi milib⁹. Et vñ ḃ nisi qz hec tyrãnica ꝓsuetudo ad hmõi cogit: ꝯgula toꝛtuosa facilit quipe erigi põt qõ in veteri ligno mime fieri valet. sic mentib⁹ inueteratis ꝓtingere solet. Hinc Hugo de san. vic. sicut alibi allegatuz est. s. regulã Aug̃l. ait: Cogitatio ꝑua parit delectationẽ: delectatio ꝓsensum: ꝓsensus opationem: opatio ꝓsuetudinẽ: ꝓsuetudo necessitatem. Necessitas autem non excusat sed potius accusat sicut superius dictum est. Ad ḃ exempluz patere potest de pho qui ex suoꝝ ꝯuitate moꝝ electꝰ est in regem cuiusdã nobilis ciuitatis. Cũ ciues hoꝛtaret nutrire filios sub moꝝ debita disciplina: atq illos auertere a prauis ꝓsuetudinib⁹ vitioꝝ: nec ciues huic virtuose monitioni oino parerẽt: nutriri fecit duos captiuos catulos ex optimis parentib⁹ oꝛtos: vnũ in coq̃na cum oi pinguedine ꝛ inercia cozpulẽta: aliũ ꝯo in oi expiẽtia loboꝛiosarũ venationũ. Ad tps ꝯo ꝑho quocato in publico ꝛ in sup̄dictis moꝛib⁹ reiterato sermone ambob⁹ canib⁹ inibi prepatis in medio populi apponi fecit sartagines parapsides masona ꝛ ꝓsimilia coq̃nalia pinguedine plena atq lepoꝛẽ insperato dimisit Facto q̃ signo ꝑm q primo docuerat seruos suos q dimitterent subito canes. Canis venationibus assuetus insultu ꝑmo dentibus lepoꝛem rapit. Alius ꝯo canis in coq̃na nutritus oibus circũstãtib⁹ ad lepoꝛẽ exhoꝛtantibus eũ: statim cucurrit ad papsides pingues et ad cetera ꝓsueta. Quoquidẽ memoꝛãdo exemplo ipso mysteriũ referãte didicerẽt astãtes: q̃te sint violentie vires ꝓsuetudis male et bone.

Qz mala consuetudo in pctõrum ꝓfundũ in vltimaz desperationem inducit. Cap̄. vj.

Certa tyrãnis est: qz in vltimã desperationẽ pducit. Vñ Bern̄. li. j. de ꝓsideratiõe. Quid nõ mutat ꝓsuetudo: q̃d non assiduitate dometur: q̃d nõ vsui cedat q̃tũcũq p̄ amaritudine prius exhoꝛrebat vsu ipso in dulce conuersum est. Primũ tibi importabile videtur aliq̃d ꝓcessu tpis si assuescas iudicabis: non adeo graue paulo post ꝛ leue senties: paulo post etiã delectabit: ita paulatim ī coꝛdis duriciam vertit ꝛ ex illa in auersionez. Et ḃ est ꝓfundũ pctõꝝ. de q̃ ꝓuerb̄. xviij. c. scriptũ est Pctoꝛ cum in ꝓfundũ pctõꝝ venerit ꝓtẽnit scz ꝑpter desperationẽ surgere a pctis. Qd verbũ exponẽs glo. inq̃t: Qui longius pctõrum tenebꝛis inuolut⁹ est cum semel desperat ex desperatiõe peccãdi sibi frena relaxat sed oprobꝛiũ future damnatiõis nõ euitat. Hi sunt de q̃bus p̄s ait: Sicut vulnerati doꝛmientes in sepulchꝛis q̃rum non es memoꝛ amplius: ꝛ ipsi ꝺ mãu tua repulsi sunt. Vulnerati siq̃dem sunt longa ꝓsuetudie pctoꝝ multoꝝ: ibi doꝛmiũt in sepulchꝛis ꝓciaruz malarũ plus q̃z glis q̃ p sex mẽses doꝛmit in foramine muri. Isti ꝯo doꝛmiũt per. xx. vel xxx. vel. xl. annos. Hoꝝ siq̃dem non est memoꝛ ꝺs ad miserendũ: qz ipsi obliti sunt dñi creatoꝛis sui: sicut alibi p̄s. ait: Et hec est longinq̃tas qua pctoꝛ se a dño elongat: qz longe a pctoꝛib⁹ salus: nec mirũ de mãu dñi repulsi sunt. Manus cni dñi valida est ꝛ fortis ideo q̃s a se ꝓiicit manu sua: longe repulsi sunt. Manifestissimũ signũ hui⁹ longinq̃tatis est inuerecũda publicatio pctõꝝ: q̃ ex cõsuetudine pctõꝝ oꝛiginẽ habet. Vñ Augu. in enchiri. lxxxij. c. inq̃t: Peccata q̃uis magna ꝛ hoꝛrẽda: cũ in ꝓsuetudinẽ venerit aut pua aut nulla esse credunt vsq adeo vt nõ soluz nõ occultãda verũ etiã predicãda diffamanda q videãt. Et hic ẽ clamoꝛ sodomoꝝ ꝛ gomoꝛreoꝝ de q̃ Gen̄. xviij. c. scriptũ est. Clamoꝛ sodomoꝝ ꝛ gomoꝛreoꝝ multiplicat⁹ est quia ipsi sodomite scelera sua absq erubescentia: imo cũ gloria publicabãt. Huius impudentie rõnem assignat Greg. sup Ezech. di. Frontem coꝛdis impudẽtia atterit culpa freq̃ns vt q̃ magis cõmittit eo minus de illa cõmittentis anim⁹ verecũdat.

Qz mala consuetudo finaliter eternis cruciatibus damnat. Capitulum. vij.

Septima tyrãnis est: qz eternaliter damnat. Hinc nos admonet spũs veritatis Leuit. xviij. c. di. Juxta ꝓsuetudinẽ terre egypti nõ faciatis ꝛc. Et sequitur: Qui fecerit de abomiatiõib⁹ eorum quipiam pibit. Merito cni pire debet quip ꝓsuetudinẽ egypciacam. id est. tenebꝛosam se a deo elongat. Hinc p̄s. ait: Qui elongant se a te pibunt. Licet cni deus vbiq sit: Atq Hiere. xxiij. c. dicat deus. E vicino ego sum et non deus delonge. Longe tamen est ab impijs per gratiam licet eis sit de ꝑpeq iu-

UVA. BHSC. IyR_032

sticiam. Unde notant ps. ait: Qz ecce elongant se a te: non te a se cum hoibus sit semp ppe. Justis per gratiam: malis autem sicut dictum est per iusticiā pibūt: etiā inquit: Abe rito quidem perit qui se a vera vita per malam ꝓsuetudinē elongādo recedit. Dicit etiā Ecce: quia cito venit perditio eoz. Sap. vj. Horrende z cito aparebit vobis: qm iudicium durissimū fiet cis. Et ꝫto iuxta ps. verbum tales per longiorē ꝓsuetudinē, plonga uerunt iniquitatē suam: tanto ꝯ qñq; ꝓpinquiorem z semp acerbiorē experient iusticiā dei rē.

Artiulus. iij. de septem remediis quibus homo a mala consuetudine liberatur.

t Ertiū ꝑncipale mysteriū circa malam ꝓsuetudinē ꝓtemplādā est cōsiderare eius virtuosam liberationem. Cum dns subdit: Non ita erit inꝫ vos sez iustos atq; prudentes: qz in vro conamine z dei auxilio liberabimi a ꝓsuetudine mala. Septem sunt remedia quib⁹ cum dei adiutorio a mala ꝓsuetudine aia liberat. Primū est remediū ꝓpositionis. scōm inuocationis. tertiū vo elongatiōis. qrtum abominationis. qntum despectiōis. sextum oppositionis. septimū ꝓuersatiōis.

Qz in principio z maxime in iuuentute male cōsuetudini obuiandum est. Cap. j.

p Rimū enī ptra ꝓsuetudinē malaz est remediū ꝓpositionis vt. s. in sua nouitate z maxime in iuuētute cōsuetudo mala tollat. Tenella virgula facile ad rectitudinē flecti potest: trāsplantata altaſ radices figit. Paruula auis ex ipso nido erepta melius ꝯ alie domestica fieri solet. Equinus pullus cito discit deponere quedam vitia que antiquus nunq; relinquere solet. Dici eteni assoz Asino nechzio tardi muta ambia dura. Noua etiam plica defacili ad partem aliquam vel ꝓtrariam verti solet vel potest. Testa recens facile sapozem malum perdit. Sic ꝓsuetudo noua defacili imutat. antiqua vo difficilime aut nunq; nisi cum dnio quasi miraculo amouetur. Hinc Hieronymus in grecozum historia narrat Alexandrum ozbis dnm z moribus leonidis pedagogi sui non potuisse carere vitiisq; quibus adhuc paruulus infectus erat. Et merito qdem quia vbi senilis est morbus frustra adiungitur medicina. Antiquus riuulus alueum suum defacili non dimittit. Sic accidit ꝺ ꝓsuetudine mala. Hinc Gregoriꝰ in registro Si praue rei aditus anteq; inualescat non clauditur fit latior z erit ꝓsuetudine licitum qꝺ ratione constat esse ꝓhibitum. Et Bern. in epistola ad fratres de monte dei. Omnis animus malus priusq; indurescat malicia emolliri potest: sed postq; idurauerit desperandus est. Nec mirum si iam cepta ꝓsuetudo mala cum difficultate aliqua remoueat: tamen ad id toto conamine elaborandū est. Nam sicut Bern. in quadā epistola ait: Subito ꝓcedenti de vmbra ad solez: de ocio ad laborem graue cernitur omne qꝺ inspicitur sed cum ab his dissuescere z ad illa paulisper assuescere ceperit vsus tollit difficultatē: inuenitq; facile eē quod ante difficile putauit. sic vtiq; fiet in amonitione ꝓsuetudis male.

Qz inuocandū est adiutorium dei atq; sanctoz z maxime virginis gloriose ad malam consuetudinem amouendam. Ca. ij.

s Ecundū est remedium inuocationis. Qui enī a supiori premit potestate que conatur illum in ppetuam redigere seruitutem: si prudenter agat in suū adiutoriū aduocat fortiorem. Tanta siquidem est potestas aduersarij nostri subjcere nos conantis vt Job. xlj. dicere audeat. Non est potestas super terrā que competur ei. A qua potestate cum fuerimus per malam ꝓsuetudinem pressi cum eius potestati resistere non valemus superioz seu suprema. i. diuina potētia ē inuocanda atq; fideliter ex corde cum ꝓpheta clamandum. Deus in adiutoriū meum intende: dne ad adiuuandum me festina. Et iterum Deus in nomine tuo saluum me fac. Nam sicut Luce. xj. c. domin⁹ ait: Cum fortis armatus. id est. diabolus custodit scilicet ꝑ malam ꝓsuetudinem atrium suum. id est. hominem in peccatis: in pace vtiq; mala sunt ea q̄ possidet: si autem fortior illo quod est adiutoriū dei fideliter inuocatum superueniēs vicerit illum: ipsum scilicet de anima expellēdo z malam ꝓsuetudinem amouendo vniuersa arma eius in quibus confidebat que sunt iterata peccata auferet. s. per penitētiā veraz et spolia eius que sunt omnia supdicta mala

UVA. BHSC. IyR_032

que ex psuetudine generant distribuet. s.p reformationē pdignā vitā immaculatā plurimū cz valet aliqd vouere in honorē virginis glorioſe maxime ſi ſit ptrariū male psuetudini ſue.

Qr amouēde ſunt occaſiones peccati vt male conſuetudines emendentur. Cap.iij.

Tertiū eſt remediū elōgatiōis. Inf pſilia eni christi vnū celeberrimū qſi ois religiōis fundamentū eſt euitare ſeu fugē pctōr occaſiōes. Hinc Mat. v.c. dñs ait: Si oculus tuus dexf ſcādalizat te: erue eū t pjce abs te: expedit eni tibi vt peat vnū mēbror tuorū cz totū corp⁹ tuū eat in gehennā. Oculus quidā dexf plerūcz ſūt lubricis ſuſpecta pſortia. Quaris pata ſuba elatis fama t gloria: guloſis delicata cibaria et magna puiuia: t ſic de ſingulis q maxime nō pugna ſed p abſciſionē ſepationē t elongationē ab hoīe ſepanf. Ob ppheta intelligens ait: Elongaui fugiēs t māſi in ſolitudine. s. vt fugerē occaſiōes peccādi. Hinc etiaz j. Cor. vj. apls ait: Fugite fornicationē. Adira hoīum inſania: Fugiūt laqueos t rethia aues fere pedicas: hamos t rethia piſces: et q mirabili⁹ ē: Aſin⁹ vbi ſemel ceciderit nūcz amplius cadit. Solū eſt inſanū hoīum gen⁹ poſt multos iteratos caſus multiplicataſcz ruinas ne iterū cadat lubricos aīe pedes p remotionē occaſionū ſtabilire t figere neſcit ignorans q hmōi occaſionibus moles male psuetudis pmit. Prouerbiū quidā vſitatū eſt Ad arca opta el. giuſto in pecca.

Conſiderāda ſunt oīa incommoda atqz mala que ex mala cō ſuetudie veniūt vt cōtra illa odium generetur. Cap.iij.

Quartū eſt remediū abomiatiōis.

q Aboiationē male psuetudis ſue t pctōr facile iuenit hō ſi ſerioſe diſcutiat t ponderoſe examinet oēs importunitates t ſuſpitiōes: oēs fetiditates oēs anguſtias t labores: oia ſcādala t opprobria: oēs inſanias: oia picula atqz mala: oia pctā: oia dāna: oēs dolores atqz merores que mirabilit patēt ex psuetudie mala Verbigra vt cauſa. Penſet q de ſupdict euenire ſolēt. Puta de ſodomia atqz q cūcz luxuria: ō vſura: de pcialitate. de ebrioſitate t guloſitate: ō alearū ludis: de vanitatib⁹ magaguonibus caudis fucatiōib⁹ ceteriſcz pompis: de blaſphemijs: mēdacijs: t iuramenti t pſimilib⁹ Exēplo illi⁹ q Deut. xxiij. volēs repudiare vxorē oēs ei⁹ deſcribebat importunitates et feditates. Que oia pdicator vtilis t diſcret⁹ examinator p prudētiā ſuā diſcutiat diligent

Qr p magnanimitatē t animi nobilitatē potiſſime ſupanf cōſuetudies male. Ca.v

q Quintū eſt remediū deſpectionis. Nobil atqz magn⁹ anim⁹ dedigf cū ſe adūterit hmōi viliſſimis nō dico psuetudinib⁹ ꝫ abuſiōib⁹ t corruptelis tam vilit pculcari. Qui in dño magnificās et nobilitās ſemetipſum magnanimit ac virilit hmōi psuetudies abuſiuas deſpicit t ptēnit Qui de talib⁹ pō ait: Ipſi videtes. s. tales malas psuetudies incurriſſe ſic admirati ſunt. scz de imprudētia ſua: pturbati ſunt videlicz ptra malas psuetudies ſuas: tremor. s. diuini iudicij apprehēdit eos: qr nec talē timorez a mēte remouere valēt. Ibi dolores. s. ptritionis cordialis t diſplicētie mētalis: vt pturientis extra. s. ventrē mētis hmōi psuetudines puas in ſpū vehemēti. i. in vtute dei: t i vigore ſpūſcti a malis psuetudinib⁹ mētem vehētis pteres naues tharſis. Nauis plurimos gerit in aqs t trāſuehit de loco ad locū et de portu ad portū. Et ō ſignat malas psuetudines que per mare pſentis ſeculi necz trāſuehunt pereuntiū multitudines ad portum eterne damnatiōis. Nam vt ſcribitur Eccl. xliij. Qui nauigāt mare. id eſt. qui pſiderāt mūdi psuetudies malas: vere enarrāt picula eius que innūerabilia ſunt t magna. Et ſicut naues varij generis varijs noibus nūcupanf: vt ille galee: ille naues: ille berganti ni: alie burchia: alie cracte: alie fuſta: alie galiones t ſic de ſingulis. Sic in mari presentis vite ptingit malas psuetudies t varias reperire. Illi ex psuetudine ſunt mēdaces: illi carnales: alij blaſphematores: alij luſores: quidam vendunt terminū in mercancijs: quidam in omni verbulo iurant: alij murmurāt: alij ſunt guloſi: alij ebrij: alij pciales: alij detractores: Ille femine caudate: ille elate magaguonate: alie fucate: alie capillate: alie depilate t ſic de ſingulis abuſionibus mundi. Qui oēs his abuſiōib⁹ t psuetudib⁹ impijs q vitaz hui⁹ ſeculi nauigantes ad portū eterne damnatiōis velociter currunt. O ne quiſſima t ferociſſima beſtia psuetudo mala O mūdi cecitas inſana. O pditio aiarū quis ex xpucijs tuis i q cūcz ſtatu t q cūcz pditiōe

UVA. BHSC. IyR_032

euadet nisi qui in spū vehemēti ꝓteret naues tharsis. Tharsis enī dissipās specta solet interꝓtari. ꝑer qō apte signat q̄ malas consuetudines euadere cupit ne ꝑeat dissipare id est. dissipātia cognoscere debet ⁊ a se remouere specula exēploꝝ maloꝝ ex q̄bus vt plurimū male ꝓsuetudines generant. Exēplo Abagdat. que vt scribitur Lu. vij. stans retro secus pedes dñi iesu lachrymis cepit rigare pedes eius: ⁊ capillis capitis sui tergebat ⁊ osculabat pedes ei⁹ ⁊ vnguēto vngebat. In q̄b⁹ verb̄ apte mōstrat q̄ in spū vehementi septez. i. oēs suas ꝓfregit ꝓsuetudines malas sicut patebit. j. sermōe. xxxviij. ar.

Q̄ ad oppositū cōsuetudinis male atq; etiā ingeniose inclinare se debet homo. Capitulū. vj.

Extū est remediū oꝓsitiōis vt. s. hō in ꝓtrariā ꝓsuetudinē ⁊ si non statim saltē se paulatim inclinet: sicut solet fieri de v̄gula tortuosa q̄ i ꝓtrariū flectit: flexaq; tamdiu tenet donec ad debitū rectitudis reuertat: ⁊ nisi teneat reflexa diu in ꝓtrariā ꝓtē impetuosi⁹ reuerti tur ad curuitatē suā: sed magis ingenio ⁊ arte in longā ꝓsuetudinē q̄rūdā natura flectēda ē. Q̄ō intelligēs btūs Bernū. cum quēdā notabilē cardinalē ad pniam inuitaret: nec ille acq̄escere vellet ait illi: Si non vis facere pacem cum deo saltem cum eo treugam fac. At ille: Q̄diu: Cui beatus Bernardus Abstine tribus diebus ꝓo dei amore ab omni illicito: sic aūt ille fecit. Addidit. b. Bernū. Trib⁹ alijs dieb⁹ abstineas ꝑ amore virgis gloriose: qō etiā fecit. Addidit: nūc alijs trib⁹ dieb⁹ iterū abstineas ꝑ amore alioꝝ sctōrum qō etiā ille ꝓfecit. Cūq; b. Bernū. ꝺ illū reincipere vellet: tūc cardinalis rūdit. Molo amodo cū dño treugā facere sed verā pacē. Leue eteni mihi ē ⁊ ꝓsuaue decetero abstinē a malo. Sic luxuriosis ⁊ ieiunare nolentib⁹ ⁊ mēdacib⁹ ⁊ blasphemis ꝓsulendū est.

Q̄ cōuersatio int̄ iustos atq; intrare religionē valet cōtra malam cōsuetudinē. Capitulū. vij

Eptimū est remediū ꝓsatiōis vt scz hō cū iustis ⁊ v̄tuosis hoīb⁹ cōuerset. Quia etiā ꝑm pūm ex pui ctu formant mores. Et iteruz ps̄. ait: Cū sancto sanct⁹ eris. Et subdit: Et cū peruerso puerteris. Nōne legit. j. Regl. x. Q̄ saul etiā ꝓphetaret cū veniret in cuneo ꝓphetarū. Nōne etiā a boue maiori discit arare minor? Solet enī vitis erecte arbori alligari vt nouellā rectitudinē sumat quā indurata iam relinquere nescit. Quibusdā q̄z tutissimū ⁊ ꝓfectissimū remediū est ponere se in vincula: Sicut de ancipitre fieri solet cum liber in capia claudit vt mutet pēnas ⁊ dum hicide ꝓ capiā ꝺuolat ꝺcidūt ātiq̄ pēne ⁊ i alterā q̄dāmodo renouat aūē. Sic veterē hominē exuere cupientes collocare se debent in capia alicui⁹ sancte religiōis ac religiose congregatiōis vbi q̄si absq; labore: imo q̄si sine aiadūsione mirabilit̄ ꝺiscet ⁊ obliuiscet q̄rundā maloꝝ moꝝ de q̄b⁹ antea cum labore multo victoriā nunq̄ adept⁹ est. Q̄ō intelligens apl's ad h̄ hortabat Eph̄. iij. c. cū dicebat: Renouami spū mētis vre ⁊ induite nouū hoīem q̄ ꝑm deū creat⁹ est in iustitia ⁊ sctitate veritatis. Q̄ō nob⁹ oīb⁹ ꝓcedere dignet iesus christ⁹ q̄ cū ꝑre ⁊ spūsctō est glorios⁹ et benedictus in secula seculoꝝ Amen.

Feria. v. post. ij. dñicaz in. xl. Quare ꝓspera pctōribus a deo tribuuntur. Sermo. xxij.

Ortuus est di/

m ues ⁊ sepult⁹ ē in inferno Lu. xxvj. Sicut enī malas ꝓsuetudines hz mūdus atq; mūdani vt ex ꝓcedentib⁹ patet. Sic q̄busdaz insanis et desperatis q̄sdā malas ꝓsuetudies apparz q̄ habeat ꝺs. Et maxie in h̄ q̄ sepe imo sepi⁹ pctōrib⁹ ⁊ sceleſtis ꝓspa tribuunt. In quoꝝ ꝓsona ps̄. inq̄t: Ecce ipsi pctōres ⁊ abūdātes in seculo obtinuerūt diuitias. Et dixi: ḡ sine causa iustificaui cor meū: ⁊ laui int̄ innocētes manus meas. Cōtra tales in. ij. c. iuehit Abdalachias di. Laborare fecistis dñm in sermōibus vr̄is in eo q̄ dicit. Q̄is q̄ facit malū bonus ē in ꝓspectu dñi: ⁊ tales ei placēt: aut certe vbi ē dñs iudici⁹? Et. iij. c. lamētabilit̄ ait: Inualuerūt sup me v̄ba vra ⁊ dixisti: vanus ē qui seruit deo. Et q̄ emolumētū habemus q⁹ custodiuim⁹ p̄cepta eius: ⁊ ambulauimus tristes coram dño exercituū. Ergo nūc btōs dicim⁹ arrogātes. Si q̄dē edificati sunt faciētes impietatē ⁊ temptauerūt deū ⁊ salui facti sunt. Nec aiaduertūt hr̄iōi infideles quez finem ⁊ q̄z breui tpe tales impij ꝓsequūt. Ad q̄ō innuēdū in euā. hodier. pabolā pōit dñs de diuite epulone ac eius doloroſum finē demonstrās verbū ꝓpositū ait: Mortuus ē diues ⁊ sepult⁹ in inferno: vbi ꝓtemplare. ꝑri

UVA. BHSC. LyR_032

mo iudicialē sublimitatē:quia diues.Scdo iusticialē breuitatē:qz mortuus ē.Tertio eternalem penalitatē:qz sepult⁹ est i inferno.In quo sexta.i.iudicialis religiositas demōstratur:p quam vere fideles addiscunt q iudicia dei abyssus multa.Talia nēpe iudicia fideles aīe ꝓtemplātes t in eis stupendā dei sapientiam speculātes dīnis splendoꝛib⁹ illustrātur:atq cū ipso ps.quilibz eoꝝ dicit:Cognui dñe quia eqtas iudicia tua.Sed quia tales aīe in talibus iudicijs iocūdant:sicut ps.ait Exultauerūt filie iude ꝓpt iudicia tua dñe:Ideo dño inspirāte rōnes hui⁹ iudicij ostendemus ad ꝓsens quare ꝓspera dant malis.Et ad hoc nouē possunt rōnes p ordinem assignari:quaꝝ prime tres prinebūt ad malos alie xo tres ad peiores:vltie xo tres hoib⁹ pessimis poterūt ꝓuenire.Licꝫ oēs oīb⁹ impijs q̄dam circūincessione possint artificialit adaptari.

Articulus primus in quo per tres rationes ostendit quare ꝓspera dantur malis.

Primo sic̄dez ꝓspera dantur malis ꝓpter triplicem rōnez.Primo p signo attractiuo.scdo p signo satisfactiuo.tertio p signo exemplatiuo.

Dantur ꝓspera malis vt ex triplici exemplo dei discam⁹ cuz nostris aduersarijs conuersari. Capitulum.j.

Primo aūt ꝓspa dant malis p sig attractiuo.Cū eni tria appropriate ꝓsiderem⁹ in deo:summā sapiētiam:summā clementiā: t summā potentiaz Hinc est q vt ad se triplicit trahat malos dat eis tpalia bona.Primo videlicet vt eos illuminet p sapiam.scdo vt eos alliciat p clementiā.tertio vt eos flectat p potentiā.Primo vt eos illuminet p sapiam ostēdēs q miserioꝛditer scit supoꝛtare ad tps hūanā impietatē ac cuicūq vult nouit tpalem distribuere potestatē:qō nō intelligētes hmōi pctoꝛes putant talia hre ex prudentia sua:t verificat in eis qō de qlibet eoꝝ ꝓpheta ait:Auferuntur iudicia tua a facie ei⁹:oīum inimicoꝝ suoꝝ dñabit licet impie viuant.Scdo vt eos alliciat p clemētiā.Vñ bñfic⁹ ē etiā adūsarijs suis Vñ.Mat.v.Pluit sup iustos t iniustos.Et Job.xxxvij.Quis est pluuie pr:t de cuius vtero egressa ē glacies.q̄.i.in multis etiam pctoꝛib⁹ vtiles sunt.Tertio vt eos flectat per potentiā ostendēs q ipse est q vt ps.testat. Pauperem facit t ditat hūiliat t subleuat.De his trib⁹ simul Mat.v.scriptū est.Qz deus fac oꝛiri solē suū sup bonos t malos.Et Iz ad litterā h verū sit tñ fm mysticū intellectuz in solis splēdoꝛe sapia:in eius caloꝛe clementia in eius xo vigoꝛe dei potētia denotat:dbus bonis t malis tpalia bona dispēsare nō cessat vt oēs alliciat ad seipsum.Nec tñ malorū lapidea coꝛda p hmōi bñficia illuz recognoscunt amāt vel timēt largitoꝛē illoꝝ:vt verificetur qō Esa.xxviij.c.ad dñm ait:Mānda remanda:mānda remānda.s.coꝛpalia t tpalia bona:expecta reexpecta.s.q pctā relinquant t imitent xtutes:modicū ibi:t modicuz ibi.i. nihil ex h mali relinquūt:t nihil boni sequūtur:vt vadāt t cadāt retroꝛsum.i.semp deteriozent t pterāt.s.ex ḡuissimis culpis:t illa queant ꝓsuetudinib⁹ malis t capiant.s.sub tyrannide demonis.

Dantur triplicia bona q̄nqz malis p quoꝝdā bonoꝝ suoꝝ remuneratione. Capitulū.ij.

Secūdo dant ꝓspera malis p sig satisfactiuo.Cū eni fm Aug.Nullū bonū sit irremuneratū.vult deus p satisfactiōe q̄rūdā bonoꝝ q̄ impij opant in terra dare eis hec terrena bona sciēs q nō debeat eos eternalit ꝑmiare.q.d.tali hoi illud Mat.xx.Tolle qō tuū est t vade scz ad incēdia sempiterna.Pñt aūt ee triplicia bona que faciūt mali ꝓpt que remuuerant a deo.Quedā tpalia:quedā coꝛpalia:quedā spūalia.Tpalia bona ꝓtingit facere illos sic dare elemosynas de bene acq̄sit:pascere famelicos:potare sitientes:colligere pauperes vestire nudos:seruire t puidere infirmis:t visitare incarceratos t cū his similia:ppterea tales remunerat ds tpalib⁹ bonis.Vñ d talib⁹ ps.inqt:Erue me de mānu fi.alie.q̄.oslo.est.va.t dex.eo.dex.iniq.Quoꝝ fi.fi.nouel.plā.in iuuē.sua.Prom.eo.ple.eruc.ex h in illud.Quesco.fe.abū.in gres.suis:bo.eo.crasse.Nō est rui.ma.neq trāsi.ne.cla.ipla.eo.bea.dixe.po.cu.h sunt:bea.po.cui⁹ do.de.ei⁹.Scdo agūt q̄dā bona coꝛpalia:sic ieiunia:pegriatiōes:abstinētias:disciplinas ꝓpter ea dat eis q̄nqz sanitatē vitā lōgā filios t filias t ꝓlia coꝛpis bona.Tertio opant q̄dā bona spūalia:sicut orationes t deuotiones ꝓsolari tristes:docere ignoꝛātes:ꝓsulere dubitanti:coꝛrigere delinq̄ntem:supoꝛtare in

UVA. BHSC. IyR_032

firmos: ꝓcere offendẽti: orare ꝓ oĩbus ⁊ hĩs similia. Et nihilomin⁹ sũt in mortali culpa vt alias i mala vita. Et ꝓpterea tribuit eis aliq̃ spũalia bona vt verificet in eis qđ dñs Mat. vj. c. dicit: Amen dico vobis: receperũt mercedem suam.

Dat deus tpalia bona malis vt ex hoc triplex sumam⁹ ab eo exemplum. Cap. iij.

t Ertio dãtur malis a deo tpalia bona ꝓ signo exemplatiuo. Triplex nanq̃ exemplũ de se ex ħ nob tribuit deus. Primũ bonitatis. scõm benignitatis. tertiũ largitatis. Primũ exemplũ est bonitatis: quia vt dicit Mar. x. Nemo bon⁹ nisi solus deus. Et pś. iterũ ad dñz ait: Bonus es tu: ⁊ in boni. tua do. me iusti. tu. q. d. Bonus es tu: quia licet pctõres opentur plurima mala tribuis tñ eis tpalia bona. Secũdũ exemplũ est benignitatis. Tanta ẽ enĩ benignitas saluatoris i largiẽdo malis tpalia bona: vt emolliri deberẽt corꝫ corda lapidea nihilomin⁹ magis ḋtidie indurant. Tñ ꝓtra huiusmodi hoiem Rhoma. ij. apls ait: Ignoras quia benignitas dei. s. q̃ tibi bona tpalia donat ad pniam te adducit. i. adducere debet. Tertiũ exemplũ est largitatis: qz non tñ sua bona tribuit bonis verũetiam inimicis suis. Et tamen tales ḋtidie deteriores fiũt. Tñ ꝓ ꝓphetam dñs lamentat di. Retribuebant mihi mala ꝓ bonis. Hec enĩ tria exẽpla tribuit nobis deus vt ex his discam⁹ in diligẽdis inimicis eũ imitari qui in se pficit qđ nobis ꝑcipit obseruandũ di. Mat. v. Diligite inimicos vros: benefa. his q̃ ode. vos: ⁊ ora. p ꝑsequentibus ⁊ calũniantib⁹ vos. q. d. Diligite inimicos vros exemplo mee bonitatis: bñfacite his q̃ oderunt vos exemplo mee largitatis: ⁊ orate ꝓ ꝑsequentibus ⁊ calũniantib⁹ vos exemplo mee benignitatis. Et addit de ħ rõnẽ di. Vt sitis filij ꝓfis vri q̃ in celis ẽ: qz vt ait apls Rhomaꝝ. viij. c. Si filij ⁊ heredes: heredes aũt dei: coheredes xpo christi.

Articulus. ij. in quo ꝓ tres alias rõnes oñdit quare hoibus peiorib⁹ ꝓspera tribuũt

s Ecũdo ꝓ peiorib⁹ tres alias rationes ꝑncipales possumus assignare Mã eis ꝓspa ⁊ tpalia bona dant. Primo ꝓ sig̃ despectiuo. scõo ꝓ sig̃ exercitatiuo. tertio ꝓ sig̃ punitiuo.

Qz ꝓspa hoib⁹ peiorib⁹ tribuunt in triplex contẽptibilitatis exemplum. Capitulũ. j.

p Rimo enĩ talia bona peiorib⁹ tribuunt ꝓ sig̃ despectiuo ⁊ ꝓptẽptibilitatis exẽplo. Prio. s. tãq̃ vana scõo tanq̃ piculosa. tertio tanq̃ ꝺ specta siue delecta. Primo dant eis tanq̃ vana. Tñ pś. Velut somniũ surgentiũ dñe in ciuitate tua: imaginẽ ipoꝫ ad nihilũ redigesi Sicut enĩ cum qs somniat se esse in multis deliciis diuitijs ⁊ honorib⁹: qñ de somno euigilat intelligit q̃ nõ habebat illa in veritate sed somniũ ⁊ vanitas erant. Sic mũdani ꝓsperantes q̃ modo dormiũt in tpalib⁹ bonis in morte ꝑcipient q̃ in veritate diuites nõ fuerunt sed sicuti dormiẽtes somniauerũt. Tñ alibi pś. ait: Dormierũt somnũ su. ⁊ nihil inuenerunt ⁊c. imaginẽ ipsoꝝ ait. i. gloriã tpalem que sicut imago apparet in isto somno: ꝑ hanc excutiet euigilatio mortis. Quis enim non despiciet diuitias tpales cum plerunq̃ cernat q̃ eas sectãtes ex eis nullũ reportent fructum. Tñ Thiere. xlviij. Date florẽ moab qz florens egredietꝫ. q. d. qz in eis nõ habebit nisi florez. Secũdo dant tanq̃ piculosa. Nã sicut. j. Timoth. vj. apls ait: Qui volũt diuites fieri incidũt in temptationẽ ⁊ in laqueũ diaboli. Quis enĩ exꝑmit picula diuitiarum et peuntiũ multitudo? Nam vt dicitur Eccli. xliij. Qui nauigãt mare. id ẽ. mũdana amara ⁊ fluctuosa enarrant pericula eius: ⁊ maxime cum in inferno eternaliter cruciantur. Sicut pater exemplo huius diuitis epulonis qui de se ait: Crucior in hac flãma. Tertio dãtur tanq̃ despecta siue delecta. Tpalia enim bona sunt quasi ossa ꝓuiuij paradysi in mũdum missa. Sepe enĩ mal⁹ diuitib⁹ ⁊ magnis hoibus quasi canibus ꝓiecta ⁊ tamẽ sicut canis non daret os qđ rodit ꝓ impio vel papatu: sic impius diues non daret bona temporalia ꝓ tota gloria sempiterna. Et nihilominus iuxta sententiã saluatoris Mat. xvj. c. Quid ꝓdest homini si vniuersum mũdũ lucretur: anime xpo sue detrimentũ patiatur.

Qz prospera peiorib⁹ dantur pro triplici exercitio virorũ iustorum. Capitulum. ij.

s Ecundo dantur ꝓ signo exercitatiuo. i. vt ꝓ potẽtes malos boni exerceantur. Propterea i persona fragilium miratur Habachuc. c. j. cum inquit: Quare respicis contemptores:

UVA. BHSC. IyR_032

et taces ꝓculcāte ipio iustiozē se:ꝛ facies bo-
mines quasi pisces maris: ꝛ q̄si reptilia non
habentia ducem:ꝛ factū est iudiciū ꝛ ꝓtradi-
ctio potentioꝛ:ꝑpter hꝫ lacerata ē lex ꝛ nō p-
uenit vsq; ad finem iudiciū :qꝛ impius ꝓua-
let aduersus iustū.Et Eccs.iiij.c.Vidi calū
nias que sub sole gerunt:ꝛ lachrymas inno
centū ꝛ neminē ꝓsolatozē:nec posse resistere
eoꝝ violentie cunctoꝝ auxilio destitutos:et
laudaui magl moztuos q̄; viuētes:ꝛ felicioꝛē
vtroq; dixi qui nōdum natus est.Nihilomi
nus aduertendū est q; iusti in ꝑsenti vita in-
digent tribus.¶Primo ꝓmoueri.scō pfici.et
tertio in eis virtutes manifestari.¶Propte-
rea ꝓmittunt iniusti regnare ꝛ ptātem sup iu
stos hr̄e triplici ratione.¶Primo ad iustos ꝓ
mouendū.s.in bonū.ꝓmouent aūt cū acce-
dunt ad similitudinē christi.Ꝏquidē in vi
ris iustis facit maloꝝ ꝓsecutio ꝛ tribulationū
multiplex q̄dratura.Vnde tribulatoꝛ est iu
sti artifex in eo sculpens ꝛ formās imagineꝫ
ihesu christi vt mereaꝫ in celesti edificio collo-
cari.Est optimus faber qui ei fabricat coꝛo-
nam de lapide p̄cioso.Est q; malleus q̄ mēs
iusti q̄si calix a dño fabricaꝫ: vt i eo vinū glie
collocef.Tamen sepe vt talis malleus tandē
moꝛte subitanea ꝛ ꝓfusibili ꝓfringaꝫ.Vnde
hiere.l.de ꝓsimili ait:Quō ꝓfractus est mal
leus vniuerse terre.Secūdo aūt regnāt ma-
li ad iustos pficiendū: quia potētes mali iu-
stos ꝓsequunt:ꝛ ipsi in iusticia pficiunt:Si-
cut scriptū est Habo.j.¶Patiētia opus pfectū
habet:ꝛ maxime quia ad verā innocentiā p-
ducit mentes. Non eni exꝫ vere innocens
est quisq; eo q; declinet malum ꝛ inocentib⁹
nocere non velit:nec etiam si bona facit:sed
hec vera innocētia est si iustus declinat ma-
lū ꝛ faciens bonū patient sustinet mala ꝛ no
centibus sibi nō indignef: sicut de se p̄s te-
statur.Cū his q̄ ode.pa.erā paci.cuꝫ lo.illis
impug.me gratis.i.sine causa.Sꝫ hec inno-
centia sine ꝓsperitate maloꝝ mīme pficiꝫ pos-
set q̄ habeant p aduersa pficē bonos. Tertio
aūt ꝓsperant mali ad iustos manifestandū.
Cum eni habent ptātes ꝛ dñia mūdi exerce-
re iustos ꝑ illos deus ostēdit alīs bonoꝝ
hūilitatē patientiā fidem spem charitatē q̄s
in tribulationib⁹ habent etiā in eoꝝ hostes
iuxta p̄ceptū dñi Mat.v.¶Diligite inimicos
vr̄os:be.h.qui ode.vos:ꝛ oza.ꝑ pse.ꝛ calū.
vos.Et iterū in eo.c.Luceat luꝝ vr̄a co .ho.
vt vi.bo.opa ve.ꝛ glorifi.pa.ve.q̄ in ce. est.
Quō eni sanctos has habuisse virtutes no-
scere poterim⁹ nisi mali aduersitatib⁹ illos
tanq; vuas in tribulationū torculari p̄ssissent

Qꝛ peioribus prospera conce duntur vt per eos mali triplici- ter puniantur. Capitulū.iij.

Tertio dantur ꝑ signo punitiuo.
t Nam deus p̄porentes peioꝛes pu
nit alios malos. Juxta qō scriptū
est.Vindicabo me ō inimicꝫ meis
cum inimicꝫ meis:sicut mystice patet Apoc.
ix.de locustis.ꝛ in.c.vj.in.ij.sigillo de exter
minatoꝛe.Sicut eni vt dictū est rex ꝑ ꝓpriuꝫ
filium semper malefactoꝛes non punit ꝛ su-
spendit:q̄n potius ꝓueniēti⁹ est q; ad hoc de
putet aliquos viles ꝛ crudeles seu duras et
austeras personas .Sic ꝛ in ꝓposito. Non
eni decet q; deus viros euāgelicos aut alios
sanctos qui debent insignia summe hūilita-
tis ꝛ clementie ꝛ summe suauitatꝫ ꝛ patiētie
coram oībus clare p̄ferre facere ꝓtra impios
inseuire.Et ideo inferioꝛes illis ꝛ impfectio-
res sunt ad hoc merito deputādi.Hūt tales
manigeldi dedio.i.toꝛtoꝛes dei.Vñ Ezech.
xxx.ait dñs:Confoꝛtabo bꝛachia regis ba-
bylonis:daboq; ei gladiū in manu sua Job
xxxiij.¶Regnare facit hoīem hypocritā ꝓꝑ
peccata populi.Tribus nanq; bonis pctō-
res abutunt in ꝓtumeliā summi dei.s.tpali-
bus coꝛpalib⁹ ꝛ spūalib⁹.Et ꝓm hꝫ ex guerris
et aduersitatib⁹ quas inferūt impij malis vt
sic dicam tria bona sequunt in vindictā ma-
loꝝ.s.bonū tpale:bonū coꝛpale:ꝛ bonum
spūale.si ex aliquo respectu liceat dicere bo-
na illa.¶Primū bonū est tpale. Nam denarij
q̄s cumulauerāt quidā auari stipēdiarijs ef-
funduntur ꝛ cōicantur multis qui vni quo-
dammodo nociui erant: quia cumulauerat
eos cupidine multa ꝛ per multos iniq̄s mo-
dos:vestes supfluas ꝛ varias vel vanas q̄s
in mauticis erugini ꝛ tineis damnabilit̄ ser-
uabantur depdantur stipendijs:possessiōes
aruavinee ꝛ viridaꝛia speciosa destruunt in
vindictam impij vsus earū . Domus vo de
rapinis erecte vsq; ad celum iusto iudicio su
pra domos cadūt.Vñ Esa.j.c.Dereliq̄runt
dñm:blasphemauerūt sanctū israel : abalie-
nati sunt retroꝛsum.Sequit:Terra vra de-
serta:ciuitates vestre succense sunt igni:re-
gionem vestram coram vobis deuoꝛant alie
ni ꝛ desolabitur sicut i vastitate hostili: ꝛ de
relinquetur filia sion vt vmbraculū in vinea
et sicut tugurium in cucumerario ꝛ sicut ci-
uitas que vastatur.Scōm quod inde sequi-
tur est bonum coꝛporale. Nam occiduntur

UVA. BHSC. IyR_032

mali ꝛ minuiť numerus puerſoꝝ:q̄ ſi viue-
rent coꝛrumperēt multos iuſtos:ꝓpterea iu
ſto iudicio dei ille ſuſpendiť:ille mactatur:ali
us comburiť:alius ſuffocať:quidam p̄reci-
pitantur:quidā iugulanť. quidam aſſantur
ꝛ ſic de ſingulis. Hec aūt nullo modo fieri po
terunt p iuſtos viros. Tertium quod ſequiť
inde eſt bonum ſpūale:quia pauciores dam-
nantur ex tali aduerſitate q̄ ex p̄oſperitate:
Unde in p̄s. Cadent. ſ. in damnationē eter-
nam a latere tuo. i. ex aduerſis mille ꝛ decez
milia a dextris tuis. i. ex ꝓſperitatibus mun
di.

Articulus tertius in quo per tres vltimas rationes oſtēditur quare hominibus peſſimis bo-na tribuuntur.

t Ertio ꝓ peſſimis tres alias p̄rinci
pales rationes poſſumus ſubin-
ferre. Danť em̄ ꝓſpera peſſimis
viris. Primo ꝓ ſigno intricatiuo.
ſecun do ꝓ ſigno confuſiuo. tertio p̄ro ſigno
damnatiuo.

Bantur peſſimis hominibuſ tēpoꝛalia bona vt tripliciter mū dialibus intricentur.

p Rimo em̄ danť ꝓ ſigno intricati-
uo. Unde Augˢ. epiſtola. v. Ni-
hil infelicius felicitate peccantiuz
qua penalis nutriť iiquitas ꝛ ma-
la voluntas interioꝛ roboꝛať. Judiciū enim
diuine iracūdie hoc p̄mittit:q̄ repꝛobi in iſti
inferioꝛibus inuoluanť demerganť: illaque
entur intricentur. Juxta illud Apocal. xxij.
Qui in ſoꝛdibˢ eſt ſoꝛdeſcat adhuc. Permit-
tunť em̄ ſubmergi in tribus in quibˢtoꝛˢmū
dus impfectˢ eſt: In diuitijs vicz ꝛ auaricijs
In delitijs ꝛ luxurijs. In magnificentijs et
ſupbijs. Primo in diuitijs ꝛ auaricijs. Unꝺ
Sapieñ. xiij. Creature dei in odiū facte ſūt ꝛ
in temptationem anime hominū. ſ. munda-
noꝛum atq̄ pitoꝛum: qui ex auaricia ſe impli
cant in furtis rapinis vſuris ſimonijs ꝓtra-
ctibus malis ꝛ conſimilibˢ. Secundo in deli-
tijs ꝛ luxurijs vt inuoluanť in eis ſic ſus i vo
lutabꝛo luti: videlicet in impudicicijs in ince-
ſtibus in adulterijs in foꝛnicationibˢ in ſacri
legijs ꝛ in ſodomijs ꝛ cōſimilibˢ. Tertio i ma
gnificentijs ꝛ ſupbijs in vanitatibˢ atq̄ pom
pis: in tyrannijs ꝛ violentijs: in parcialitati-
bus ꝛ diuiſionibus: in ſectis ꝛ conſimilibus
iſtis. Unde ad hmōi hoiem inq̄t in. xxvij. ca.
Hiere. Fac tibi vincula ꝛ cathenas. ꝛ pones
eas in collo tuo: ꝛ mittas eas ad regē edon: ꝛ
ad regē moab: ꝛ ad regem filioꝝ amon: ꝛ ad
regē tyri ꝛ ſydonis. ꝛc. vt innuat q̄ magni vi
ri et dñi ſepius his vinculis colliganť ꝛ mul-
ti ꝓpter talia in inferni patibulo ſuſpendāť.

Bātur peſſimis tempalia bo na vt tripliciter ꝓfūdātur. Ca. ij

s Ecūdo danť peſſimis tempalia bo
na ꝓ ſigno cōfuſiuo. Peſſimi nan
q̄ hoies p̄mittente deo vtunť p̄ro
ſperitate in terra. ſ. i mūdanas ſu-
perbias: in mūdanas diuicias: in mūdanas
glozias: Sed h̄ p̄mittit deus. p̄mo vt deijciā-
tur. ſcdo vt crucienť. tertio vt cōfundantur.
Primo nāq̄ p̄mittit tales erigi in ſupbias et
capite eleuari vt deijcianť. Unde Job. xv. ō
tali inquit. Lucurrit adūſus deū erecto collo
ꝛ pingui ceruice armatˢ eſt. Sed ſicut cū ho-
mine luctať eleuat eū ꝛ dat ei gābetū vt foꝛti-
us illum ad terrā ꝓſternat: ſic deus tales ex-
altat vl exaltari p̄mittit. vt ex altioꝛi loco gra-
uius ruant ꝛ ꝓſternanť. Unde p̄s. Uerūtñ
ꝓpter dolos po. e. deie. eos dū alleuarentur
Et. j. Abachab. ij. Ne timueris a verbis viri
peccatoꝛis: quia gloꝛia eius ſterc⁹ ꝛ vermis
eſt hodie: extollit ꝛ cras nō inueniet: q̄ conū
ſus eſt in terrā ſuā ꝛ cogitatiōz eⁱˢ p̄iet. Et ite
rum p̄s. ait. Uidi impiū ſuperaltatum ꝛ ele.
ſicut ce. li. Trāſiuit ꝛ ec. nō erat: que. e. ꝛ non ē
inuē. lo. eⁱˢ. Et iterū idem inquit. In ignem
deijcies eos in miſ. nō ſub. Et Hiere. xxij.
c. ait. Eleuati ſunt ad modicū ꝛ non ſubſiſtēt
Et. xx. c. iterū inquit in ꝓſona iſtius eleuati ꝛ
cōſternati. Eleuaſti me ꝛ quaſi ſup ventū po
nens eliſiſti me valide. Secūdo p̄mittit tales
in mūdanis deliciari vt grauiˢ crucienť. Unꝺ
Hiere. ij. c. Obtimuit deˢ cōfidentiā tuā. ſ. q̄
vis in vita p̄ſti facere padiſum. ſequiť. Et ni
hil habebis ꝓſperū. Hinc etiā p̄s. inq̄t. Zela-
ui ſup iniquos pacē peccatoꝝ vidēs: q̄ non
eſt reſpectˢ mozti eoꝝ. i. q̄ nullˢ reſpicit finez
eoꝝ. Et vere pauci conſiderāt illū. Tertio p̄-
mittit deus tales in mūdialibˢ gloziari vt in
hmōi cōfundanť. Unde Eccī. ix. Non zeles
gloziā ꝛ opes pctōris. Nō em̄ ſcis q̄ ventu-
ra ſit ſubuerſio illiˢ: ꝓpꝛea de talibˢ p̄s. inq̄t.
Perijt memoria eoꝝ cū ſonitu. i. ſic̄ perit tur
pioꝛ ſonˢ qui de ventre hois egrediť fetens:
q̄ tales in moꝛte repētina ꝛ feteti inſania ſu
bito ab oculis hoim elabunť. Sic̄ ptz exēplū
de aman Heſter. v. qui vocauit amicos ſuos

UVA. BHSC. IyR_032

ꝛ exposuit illis magnitudinẽ diuiciarũ ꝛ filiorum turbã ꝛ ꝯta eũ gloria sup oẽs principes ꝛ seruos eius rex eleuasset: ꝛ q regina eũ tm̃ cum rege ad cõuiuiũ cõuocasset. Et i. vj. c. subdit. q suspensus est aman in ligno.

Dãtur pessimis tempalia bona vt tripliciter dentur in damnatis reprobum sensum. Ca. iij.

Tertio dant pspera pessimis pro signo damnatiuo. Nam p ea mali efficiunt. primo ceci. scdo ingrati. tertio derelicti. Jdeo diuino iudicio dant eis. Primo ad cõplementũ cecitatis. secũdo ad incrementũ ingratitudinis. tertio ad testimoniũ derelictionis. Primo dant eis ad complementũ cecitatis. Et hoc est calidũ hyrundinis stercus qõ excecauit Tobiam. i. diuitẽ malũ. Hinc ẽ q amittunt cognitionem dei sui ꝛ mũdi: sicut ꝓtigit illi diuiti qui Luc. xvj. dicebat. Anima mea habes multa bona reposita in annos plimos: requiesce comede bibe ꝛ epulare. Sed audi qõ sequit. Dixit ãt illi deus. Stulte hac nocte aiam tuã repetẽt a te: que aũt parasti cui⁹ erũt? Vñ Greg. viij. moral. quasi p amena prata ad carcerẽ venit qui p pũtis vite pspera ad interitũ currit. Et Prouerb. v. scriptũ est. Prosperitas stultorũ pdet eos. Secundo dant ad incrementũ ingratitudinis. Q to eñ maiora dona reprobo dãtur si inde fiunt ingrati: tanto a deo seueri⁹ ꝛ iustius cõdẽnant. Vñ Aug⁹. epla. v. Si pollere deus pmittit iniqs pspitate: tũc indignat grauius: sed si impunita dimittit tunc punitur infesti⁹. Tertio ex predictis sequit. q talia eis dãt vt offendant ad testimoniũ derelictiõis: qz a deo derelicti sunt. Vnd Greg⁹. Difficilius malũ corrigit qõ pspitate fulcitur: eo q q a deo auertit ꝛ psperat: tanto magis pditioni fiet primus: ꝯto a disciplina est elongatus. Et idem: Cõtinu⁹ successus temporaliũ eterne reprobationis certissimũ ẽ iudicium. Vnde sicut fulgur tonitrua portat: ita pspitas supplicia sempiterna pnunciat Ex hoc ptz q in presenti vita nihil sentire aduersi signũ est diuini odij. ꝛ q summ⁹ medic⁹ opam suã circa tales frustra expendere dedignat. Sic medic⁹ prudẽs in desperato egro nõ adhibet medicinas. Vñ in ps. Desiderium eor̃ attulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo. Et Osee. iij. Nõ visitabo sup filias vras cũ fuerint fornicate. Et tales vt ait ps. in labore hoim nõ sunt: ꝛ cũ ho. nõ fla. sed cuz de monibus. Dat eñ porco bñ ad comedendũ vt pinguior fiat ad familie pastũ: familia aũt in morte ei⁹ facit magnũ festũ. ps. Letabitur iustus. cũ vi. vindic. ma. su. la. in san. pctoris Et Job. xxj. Quare impij viuũt: ꝛ subleuati sunt: cõfortatiq diuicijs semẽ eorũ pmanẽt coram eis: ppinquorũ turba et neporũ in conspectu eorũ. Dom⁹ eorũ secure sunt ꝛ pacate ꝛ nõ est virga dei sup illos: bos eorũz cõcepit ꝛ nõ abortiuit. Vacca pepit ꝛ nõ est priuata fetu suo. Egrediunt quasi greges puuli eor̃ ꝛ infantes eorũ exultant lusib⁹: tenẽt tympanum ꝛ cytharã ꝛ gaudent ad sonitũ organi. Ducunt in bonis dies suos ꝛ in puncto ad inferna descendunt. Vnde legit ad hoc exemplum: Q beat⁹ Ambrosius cũ pgeret romã atq hospitaret cũ diuite quodã vt qui dã aiunt ad septem miliaria ppe senas iuxta abbaciam ad insulã: ꝛ ille ei apiret cõditionem ꝛ statum suũ d. Gratias refero deo qm̃ habeo filios ꝛ filias: boues ꝛ iumenta: domos ꝛ predia: ꝛ oẽia mihi ad voluntatẽ succedũt: nullũq passus sũ qñq aduersitatẽ vel tribulationem. Tunc bñs Amb. ait. Adultũ timeo ô statu tuo: nec hospitabor aliquo mõ tecũ. Cũ q inde statim cũ sua comitiua abiret: domus diuitis cũ oẽi familia sua in pfundũ demersa est. Et sicuti quidam aiunt: fact⁹ est ibi lac⁹ qui ad pscns etiã astat in testimoniuz iudicij dei. Nõ igit mirẽt infidelis hõ si p tot ꝛ tãtis causis summ⁹ artifex deus tpalia bona peccatorib⁹ misericorditer largiat cũ in obliuionem finaliter nõ sit ei iustitia sua: sicut patz in hoc diuite epulone de quo p̃missimus q mortuus est diues ꝛ sepultus in inferno: a cui⁹ cõsortio nos liberet omniũ bonorũ largitor deus q in sũma diuinitate trinus ꝛ vn⁹ viuit et regnat in secula seculorũ Amen.

Feria sexta post scdam dñicaz in. xl. de pestifera detractione. Sermo. xxiij.

Lapidem quẽ reprobauerũt edificãtes: hic factus est in caput anguli. A dño factũ est istud. Matth. xxj. ꝛ ps. xvij. Ubi siquidem q in ꝓcedenti ꝑmone diuinis opib⁹ detrahebãt mirãtes quare pspera dent malis: multo amplius detrahere primis ex cõsuetudine bñt. Juxt̃ vbũ dñi Matth. xij. Mal⁹ homo ô malo thesauro cordis sui pfert mala. i. detractiones iniquas. quod quidã cõtra xp̃m facicbãt

UVA. BHSC. IyR_032

phariſei ꝛ ſcribe: ſicut verbū ꝓallegatū manifeſte oſtēdit cum dicit. Lapidem quē reprobedi. hic fac. cē in ca. angulita do. fa. cē iſtud. Lapidem. ſ. xp̄m cui⁹ ẏtus ꝛ veritas ē ſolida velut lapis: quē reprobauerūt. i. p detractores reꝓbabilē oñderunt. edificātes. i. ſacerdotes ſcribe ꝛ phariſei. hic factus eſt in caput anguli: nō tm̄ q̄ iudeos ꝛ gentiles in vnā eccleſiaꝫ congregauit: ſed multo ampli⁹. quia in vnione diuine glorie angelos ꝛ homines copulauit. Et vere a dño factū eſt iſtud. Et in hoc ſeptima cē. ẏbalis ſeu refrenalis religioſitas demōſtrat: quia aliud eſt iudicū ꝛ oblocutio detractoꝝ quo iudei detraxerūt xp̄o: atq; aliō ē iudicium ſūmi dei. q. p hoc nos admoneat dominus. di. illud Sapiēn. j. A detractiōe pcite lingue. quia lapidē quē re. edi. hic fact⁹ eſt in caput anguli A dño factū eſt iſtud. Quāta āt ſit nequicia detractorū Apoc. ix. myſtice demonſtrat vbi dicit. Vidi equos in viſione: ꝛ q̄ ſedebāt ſup eos habebāt loricas igneas. et iacinctinas ꝛ ſulphureas: ꝛ capita equorum tanq̄ capita leonū erant: ꝛ de ore eorū procedebat ignis fumus ꝛ ſulphur. Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia ps hominū. In q̄ bus ſacratiſſimis verbis cauſa detractionis xp̄i myſteriū demonſtrat. In p̄mo oſtenduntur eorū venoſa corda. In ſcō eorū venoſa verba. In tertio eorū venoſa opa. De quib⁹ p ordinē ꝓpheta in pſ. lxxij. ait. Congregauerūt: ecce p̄mū: ꝛ locuti ſunt nequiciam. ecce ſecūdū. iniquitatē in excelſo. ſ. opati ſunt. ecce tertiuꝫ. qō pōt eſſe aliud thema in preſenti materia.

Articulus primus q̄ ex multiplici culpa in cordibus detractio generatur.

p Rimū myſteriū indicat detractorum venenoſa corda. Tria nanq; radicalia peccata ſunt ex quib⁹ in detractorū cordib⁹ detractio generat. Primū ē crudelis ſupbia. ſecūdū crudel ſtulticia vel amentia. tertiū crudelis inuidia.

Q̄ radix vñ detractio hz ortū crudelis ſupbia eſt. La. j.

p Rimū āt radicale pctm̄ exq̄ detractio generat eſt crudelis ſuperbia Et hoc indicat Job. di. Vidi eqs i viſione. Equ⁹ em̄ quod ē animal ſupbiſſimū ꝛ crudele mentē exp̄mit detractorum: quia ex ore crudeli ꝛ ſupbia eorū detractio originem habet. Unde Eccl. x. Initium oīs peccati ſupbia: ꝛ qui tenuerit illā repletur maledictis. i. detractionib⁹ impijs ꝛ oblocutionibus peſſimis. Et ſic equi portāt capita eleuata: ſic ſupbi detractores cōtra deuꝫ ꝛ primū corde iſtant ꝛ eleuant: ꝓpterea ps. ait. Supbia eorū qui te oderūt aſcēdit ſp.

De crudeli amentia vnde detractio etiam habet ortū. La. ij.

s Ecundū aūt radicale pctm̄ ex quo detractio generat ē crudelis ſtulticia ſeu amentia. Uñ de tali cor ꝓuer. xv. ſcriptum ē. Cor fatui ebullit ſtulticiā: q. ſ. fatuitas cordis p detractionem ebullit in ſtulticiā oris: Ita teſte dño Matth. xij. Ex abundantia cordis os loquitur. Nec mirū ſi ſtulticia regnat in corde detractoris: cum a demone qui ſtulticie caput ē predominet. Unde iuſto iudicio Zach. iij. ait dñs. Percutiā oīem equū in ſtupore ꝛ aſcenſore⁹ ei⁹ in amentiā. Et de hoc Job. ſb dit. Et qui ſedebāt ſup eos. Cū em̄ cetera vicia vnū demonē habeāt in prelatū ſola crudelitas detractoris a multis demonib⁹ poſſidetur. In cui⁹ myſteriū Matth. v. demoniacus ille qui morabat in monumētis: quia ſepulcrū eſt guttur eorū: legionē demonū in ſe habuiſſe refert. Hinc eſt q̄ ex detractionibus innumera mala ſequunt ſic ex ſequētib⁹ apparebit.

Q̄ ex inuidia etiam detractio ortum habet et quibus vitijs armantur demones ne expellātur de mētibus detractorū. La. iij.

t Ertiū vero radicale pctm̄ vnō detractio generat eſt crudelis inuidia: quia puulū occidit inuidia: vt dr̄ Job. c. v. Et hō ē q̄ in detractionem erūpit: diabol⁹ in hoie p inuidiā regnat facile inde p dei verbum eiici poſſet niſi alijs criminib⁹ armaret ꝛ muniret. Uñ p tali munitione ꝛ armatura q̄ diabol⁹ armat in multitudine detractorū. Eccl. xliij. c. de aquilone q̄ pandit eē malū ſcriptū ē. Sup oēz congregationem aquarū reqeſcit: ꝛ ſicut lorica induit ſe aquis. Cōgregatio nēpe aquarū ſup quaꝫ reqeſcit aq̄lo infernalis: detractoꝝ ē multitudo: q̄ p detractionē ſic aque in terrā dilabūt nec vltra rurſum ad deū p pniam reuertunt Q̄ ꝓtingit in illis q̄ ex ꝓpria malicia excecati i alteri⁹ bonis decipiunt: intm̄ q̄ de illo qō de ſe ē aptiſſimū bonū: nullo mō pōt ſentire bonū qō q̄dē ē peccare in ſpm̄ſcm̄. Et hō mō

UVA. BHSC. IyR_032

pccauerũt iudei detrahẽtes dictis ꝛ operib⁹ christi credẽtes se iustissime operari. In his malign⁹ spiritus nõ solum ꝓ potentã ꝛ duriciam requiescit. verũ etiaꝫ eos induit. q. loricam cũ eos efficit detractionũ suaꝝ sibi ꝑsis ꝛ alijs excusatores ꝛ defensores. Unde tria sunt vitia que muniunt diabolũ ne de cordibus talium detractorũ expelli possit. Primũ est simulatio zeli. scõm aparẽtia boni. tertiũ abominatio odij. Et de his trib⁹ ꝓ ordinem Job. subdit. Primũ est sĩlatio zeli. Cũ em̃ hõ ꝓ turbulentã malicĩã detrahẽdo insurgit cõtra fraternã gr̃am claram ꝛ manifestã: nõ potest in se spũaliter habere quietẽ: ꝓpterea sp pungit aliquo stimulo internali. hunc aut̃ stimulum seu remorsum quia malicia supat talem mentẽ affectio iniqua ꝛ inordinata: totis viribꝫ mortificat ꝛ extinguit ꝛ transit finaliter in sĩlatũ zelum quo firme ꝛ fixe absq; cõscientia iniusticiã ꝛ veritatẽ obloquit ꝛ opat. Talis aũt conscientia est illud atriũ a diabolo custoditũ: de quo Luc. xj. dñs ait. Cum fortis armatus custodit atriũ suũ in pace: vtiq; mala sunt omnia que possidet. Et licet tales semp sint in aliqua fatuitate ac detrahẽdo loquant stulta: semp tñ se palliant ꝛ cooperiũt sub clipeo ardentis zeli. Et hec ignea ẽ lorica de q̃ hic Job. subdit: q habebãt loricas igneas. Sicut em̃ lorica coniunctis inuicẽ anulis ferreis fit munitiuũ corpis indumẽtũ: sic excusationes palliate aliquo iusto zelo ad excusandas excusationes in peccatis munitionẽ ꝛ loricam efficiunt diabolo taliũ detractorũz ne diuino lumine expellat. Hac lorica armatus erat diabolus decipiens iudã. Joh. xij. c. detraxit christo ꝛ magdalene di. Quare h̃ vnguẽtum nõ venũt trecẽtis denarijs ꝛ datum est egenis? Dicunt etiã ignee loricę ꝓpt igneum in aparẽtia zelũ: sicut de zelo domini Deut. xxxij. c. scriptũ ẽ. Ignis succensus est in furore meo. Secũdũ vitiũ muniẽs diabolum in mẽtib⁹ detractorũ ẽ aparẽtia boni. s. ꝫm intentionẽ suam quã tales qñq; sufful ciunt rõnib⁹ palliatis ꝛ simulatis: quãdoq; etiam scripturis sacris male vtiq; intellectis. Realiter tñ nihil habent vigoris vel firmitatis: sicut patet in oꝓsitionib⁹ iudeorũ detrahentiũ dño iesu xp̃o. Et hoc signat i ia cinctinis lorici. Jacinct⁹ ei celestẽ color ꝓ quẽ boni appẽtia designat. Nitit ei tñs malicia ꝓ prie mẽti etiã videt celestẽ cũ tñ directe celestib⁹ aduersat. Alij tñ textus ꝓ loricis iacinctinis loricas fumeas habẽt. Fum⁹ em̃ aspicientib⁹ blauiũ colorẽ ꝓfert: exquo manifeste indicat apparentiam boni. Qui aũt in altũ cõsurgit cito ab oculis euanescit. vñ significare põt q talis aparẽtia boni nihil in se continet vitalꝫ sed in nihilum reuertit sic fum⁹. Tertiũ vitiũ muniens diabolũ in mẽtib⁹ detractorũ ẽ abominatio odij. De nõ dilectis difficilit̃ bñ sentim⁹: quia vbi regnat affectio perit oñe iudicium. Tãta em̃ odij puersitas in quibusdam mẽtib⁹ regnat cõtra ꝓximi sui bonũ vt illud abominent tanq; horriduz malũ: quod quidem oñino fieri nõ põt nisi ex summa puersitate malicie ꝓ quã talis hõ puertit suum ꝓximum sensum vt merito dign⁹ fiat illa maledictione diuina: de qua Esa. v. Ue qui dicitis malũ bonum ꝛ bonũ malum: ponẽtes lucem tenebras ꝛ tenebras lucẽ: ponẽtes amarũ in dulce ꝛ dulce in amarũ. Et hec est diaboli lorica sulphurea atq; fetens qua tali mente tenet diabolus cõmunit⁹: vt verificet de illa qđ Job. xviij. c. scriptũ ẽ. Aspgat in tabernaculo illius fulgur. i. aspera ꝛ repleta conscia tali fetore ꝛ horore ꝺ christianissimis bonis ihaſ igit loricas imundi spũs hñe dicunt: quia se in sua potestate quã habẽt in hmõi detractorũ corda hac triplicis peccati defensiõe tuet.

Articulus secũdus de triplici generali mõ crudelis ꝺtractiõis

Ecũdũ mysteriũ refuat detractoꝝ venenosa ꝛba que egrediunt ꝺ eorũ venenoso corde. Et de hoc Jo. subdit. Et capita eorũ sicut capita leonum erãt. Leo em̃ cũ feteat ore atq; sit vorax dente fetentia detractorũz atq; vorantia ora designat. Unde de detractore Ezech. xix scriptũ ẽ. Leo factus ẽ didicit rapere predam ꝛ comedere hoies. Et itez de eisdẽ Proũ. xxx salomon dicit. Est generatio que ꝓ dentibus gladios habet ꝛ cõmãdat molaribus suis: vt comedat inopes de terra ꝛ pauperes ex hominibus. Job quoq; xix. ait. Quare psequimini me sic de⁹ ꝛ carnib⁹ meis saturamini. Uñ moral. xiij. Greg⁹. inqt. Hi sunt q̃ alienevite detractiõe pascunt: ꝛ alienis ꝓculdubio carnib⁹ saturant. Uñ apls Gal. v. Si inuicem mordetis: videte ne ab inuicem cõsumamini Tante nãq; crudelitatis sunt detractores: vt nemini ꝓcant: nec amico: nec consanguineo: nec maioꝝb⁹: nec minoꝝb⁹: oñes deuorant nec tempi parcũt: nec gradui in. xl. seu feria sexta aut in aliqua vigilia apl̃oꝝ vel x̃ginis gloriose. Comedũt vnico morsello vnũ ep̃m siue archiep̃m vel cardinalẽ: imo q̃q; etiam vnũ papam seu vnum conuentũ religiosorũ

UVA. BHSC. IyR_032

aut totam vnã religionẽ vel ciuitatẽ. Aliquã do etiã patrẽ suũ vel mrem. Unde Hiere. ix. Unusquisq; carnẽ amici sui comedet. Et Eze chiel. v. Patres comedẽt filios suos i medio tui ait dñs ad hierlm. i. ad quãlibet ciuitatez vel pviam. Et sequit. Et filij comedẽt pres suos: imo q mirabilius ẽ nec qñq; pcunt detractores longo tempe iã sepultis: qnetiã exhument t deuorẽt illos dum detrahũt eis. Nec etiã pcunt quibuslibet iustis nedũ carnalib⁹ viris: ppterea canibus similant: qui non tñ comedunt carnes: sed insup ossa deurãt. id est homines scõs t iustos. Scõm etiã Lassiodorũ sup. ij. ps. Dentes dicti sunt a demẽdo Jõo pulchre lingue detrahentiũ dentes vocantur: quia sicut illi ciborũ ptes demunt: ita t isti opiniones hominũ corrodũt: Propter hec oĩa Prou. xxij. c. salomõ admonet. di. Noli esse in cõuiuijs potatoq; nec in cõmessationibus eorũ qui carnes cõferũt ad vescẽdũ vbi glo. Carnes ad vescendũ cõferre ẽ in locutione derogationis vicissim primorũ vitia dicere. Jõo. xliij. di. c. cõuiuia. ponit glo. ỽsus Aug⁹. quos scripserat in mensa. s. va. di. Quisquis amat dictis absentũ rodere vitaz hanc mẽsam indignã nouerit esse sibi. Quidam quoq; de sanctis pfib⁹ ait. Abeli⁹ est comedere carnes t bibere vinũ: qz vituperãdo comedere carnes fratrũ. Quidã educauit et domesticũ fecit lupum: t illũ ad ouiũ custodiam ordinauit. Quo dormiẽte venit siluester lupus t omnes iugulauit oues. Euigilãsq; domesticus lupus in pugna occidit eum t omnes iugulatas oues congregauit sup caput ei⁹. Sic qñq; detractor totã vnã religionẽ detrahendo occidit. Triplex est tñ detractio venenosa que egredi solet ex ore detractorũ. Pria dicitur dissilatoria. scõa replicatoria. tertia ex buccata vl effrenis aut apta. Et hoc est quod Job. ait. Et de ore ipsorũ procedebat ignis fum⁹ t fulgur.

De crudeli et dissimulatoria detractione: que decipit sub pallio pietatis. La. j.

p Rima nanq; generalis detractio venenosa dissilatoria nuncupat: que fit cum homo ex pietate ostendit se loq cum detrahit: aut aliq facto: t bono zelo: aut ex aliqua causa multũ cõsona rõni. Abollicia nẽpe habere solet sapiẽtia in suo ortu: dum tñ crescit indurat: t qñq; etiam venenose pungit. Sic etiam detractor qñq; in ꝓncipio vngit: sed demũ pungendo venenũ detractiõis in audientiũ mẽtes infũdit. Unde Bern⁹. sup Cant. sermõe. xxiij. ait. Detractores ãt quodã silãte ỽecũdie fuco cõceptã malicia quã retinere nõ pñt obumbrare conant. Videas a detractore alta premitti suspiria: sicq; cũ quadã granitate t tarditate vultu mesto dimissis supcilijs t voce plagenti egredi maledictionẽ. t quidẽ tanto psuasibiliorem cẽto credit ab his q audiunt corde i uito t magis cõdolẽti affectu cẽ maliciose pferri. Doleo inquit vehementer p eo q diligo eum satis: t nunq; potui de hac re corrigere eum: t alias bñ mihi comptũ fuerat de eo istud: sed p me nunq; innotuisset: Ut qñ p alterum patefacta est res ỽitatẽ negare nõ possum. Dolẽs dico. Reuera ita est. Et addit gue damnũ vel grãde. Nã alꝫ quidẽ in plibus valet: ceterũ in ista pte vt verũ fateamur excusari minime põt. Et hic est ignis pestifer⁹ de ore leonũ. i. detractoq; procedẽs: hoc nempe igne conant ad odium corda audientiũ ꝓtra aliquos inflãmare. Ipi vtiq; prius atq; ardẽtius inflãmati. Ad quos Esa. l. ait. Ecce vos accendẽtes ignem accincti flammis. s. estis. De hmõi etiam Job. xlj. c. ait. Ex ore ei⁹ lampades procedũt quasi tede ignis accense: vñ assilare pñt hmõi homini tanta demẽtis stulto qui vt vacuam vicini domũ cõburat suam plenã incendit.

De detractoribus qui crudeliter referunt audita in proximi ꝺ trimentum. La. ij.

s Ecũda detractio venenosa replicatoria noiat. Hec quidẽ illorum est qui nec os in detractiõe effrenant aliq rubore vel rõnabili causa detinent: sed mox vt alij detrahere cepint ipe q3 diabolice symbolisant ponẽtes: imo poti⁹ de cerpẽtes quilibet bolũ seu morsellum suũ de crudis carnibus primorũ. Ex hoc aũt symbolo primi infamia dilatat: oculi audientiũ excecant t ad temp⁹ ỽitatis noticia obfuscat Et hic ꝺ fum⁹ q de ore leonino egredi dicebat. Sic eñ ex ore clibani vel fornacis fum⁹ teter egredit exq nigrescũt pietes t i aere dilatat⁹ obscurat illũ t finalit euanescit. Sic ex fornaceo t ignito atq; p odiũ cedẽti corꝺ detractoris egredit: teterrim⁹ fum⁹ q primi famã denigrat audiẽtes a ỽitatl cognitiõe obscurat: s demũ erit tps qñ talis ifamia atq; in famãs finalit euanescẽt: sic in ps. inqt. Quẽ-

UVA. BHSC. IyR_032

admodũ fumus deficiẽt. Et Esa. lxv. Isti fumus erũt in furore meo. Et Osee. xiij. Erũt sicut puluis turbine raptus ex area ⁊ sicut fumus de fumario.

De crudeli insania apte et inuerecunde detractionis. Ca. iij.

Tertio venenosa detractio exbuccata vel effrenis aut apta solet nũcupari. Hec eñ illoꝝ est q̃ effronte ⁊ inuerecũde: sicut ad buccã venit fetorẽ detractiõis coꝝ audiẽte euomunt ꝓpterea de talibus pſ. inquit. Sepulcrũ patens est guttur eoꝝ: patens eñ sepulcrũ paratũ est ad suscipiẽda cadauera mortuoꝝ Et licet nihil recipiat tñ de corruptiõe quam habet ꝓ primũ aerẽ inficere solet. Sic vtiq̃ detractoꝝ fetentia oꝛa suspẽſo corde ⁊ expectãti animo atq̃ patula bucca cõtinue sunt patiẽde aliq̃d ỽbũ vel factũ ex eo quẽ odiũt cum p illa fetorẽ detractionis effundant. Similes scribis ⁊ phariseis de quib⁹ in pleriſq̃ euangelij locis est dictũ q̃ ipi obſeruabãt xp̃m: vñ tales ex hoc assimilant canibus macellarioꝝ qui licet multe bone carnes resideant in macello: nihil tñ de illis capiunt vel asportãt nisi aliq̃d fetidũ vel imũdũ aut aliq̃ os. De huiusmodi genere esse solẽt plũmi seculares qui cum religiosis vel sacerdotib⁹ vel alijs suis dei ampli⁹ q̃ discretio postulet intrinsece ⁊ domestice ꝓuersantes nihil exẽpli boni licz multa videant ex eis asportant: sed si quid fragilitatis cõſpexerint aut ociosum verbũ vel risũ aut cõsimile factũ inde scandalizati recedũt illõ ꝓpetua memoria retinẽtes. ꝓpterea prudentissimũ ẽ oino se a ꝓuersatiõe taliũ absentare Propter ea sicut sepulcrũ patẽs licz nihil recipiat tñ aerẽ vicinũ corrũpit. Sic fetidi detractores licet nullũ malũ exẽplũ ỽbo vl facto datũ sit eis: tñ eoꝝ corda ⁊ oꝛa corrupta ſp in ỗtractoꝛia ỽba ꝓrumpũt. Qui habet amarã buccam ſpuere nõ potest dulce. Job ꝓpha stariz subiũgit. Linguis suis dolose agebãt: venenum aspidũ sub labijs eoꝝ. i. in corde quoꝝ os maledictiõe ⁊ amaritudine plenũ est. Talia quidẽ oꝛa sunt sicut foꝛamina fetentia latrinaruꝝ p que fetores exalant. Unde Prou. xxiij. c. scriptũ ẽ. Abominatio hoim detractor ꝓpterea eritio compatur. de quo dr: q̃ sic fetorem exalat ex foꝛamine ſupioꝛi sicut ex inferioꝛi. Job de detractoꝛib⁹ Seneca inqnit. Nõ refert aut ſupius aut inferi⁹ intonet: magis eñ ſupius fetet. In hui⁹ aũt mysterium Mume. ix. scriptũ ẽ. Vas q̃ nõ hz̃ operculum immũdũ erit. Quia igit ex oꝛe detractoꝝ tant⁹ ⁊ sic inficiẽs mẽtes egredit fetoꝛ. Ideo Job. subdit. q̃ de oꝛe illoꝝ equoꝝ egrediebatur sulphur. i. detractionũ velut sulphureus fetoꝛ. Sed heu i tñ quia his coꝛruptis tẽpoꝛib⁹ vbiq̃ detractoꝝ inualuit fetoꝛ q̃ nõ solũ int̃ seculares sed etiaz int̃ multos nõ qui nominis regulares minime sentiat: qz cõiter oñes fetent: vñ Bern. ait. Ubi cõiter oñes fetidi sunt vn⁹ fetens minime sentit. Et Hiero. ad Celantiã inquit. Rarũ inuenies q̃ irreprehensibilem vitã suam exhibere velit: vt is ſi reprehẽdat alienã. Tãtaq̃ hui⁹ mali libido mẽtes hoim inuasit vt etiam q̃ ꝓcul ab alijs vitijs recesserint in istud tñ. q. in extremum laqueum diaboli incidãt. Et iterũ ad eandẽ inqt. Nulli vnq̃ oñino detrahas ⁊ aliorum vituperatione te laudabilẽ videri velis: magl tuam vitã oꝛnare disce q̃ alienã carpe: ac ſp memoꝛ esto scripture dicẽtis. Noli diligere detrahentes ne eradicer l: pauci eñ sunt q̃ huic vitio renunciẽt. Et idẽ ad rusticũ monachuz ait. Incõgruũ ẽ coꝛpe latere ⁊ lingua p totuz mundũ vagari. Hec eñ detractiõis spẽs. scz dissilatoꝛia, replicatoꝛia ⁊ apta Dañ. vij. per tres oꝛdines dentiũ qui erãt in oꝛe vsi congrue demonstrant. Dr eñ ibi. Et ecce bestia alia. ſ. scda silis vrso in pte stetit: ⁊ tres oꝛdies dentiũ erant in oꝛe ei⁹ ⁊ in dentib⁹ ei⁹ principes tres. ⁊ sic dicebãt ei. Surge comede carnes plũmas. Ursus eñ lz̃ in quibusdã membris videat hõ: crudelissima tñ bestia est cõmoꝛans in abditis inquieta ⁊ voꝛax. Sic quilibet detractoꝛ crudelis bestia est: siẽ ex prece dentib⁹ patet. hic in abditis cõmoꝛat: quia sicut in pſ. inqt. Insidiat in abscondito. ſ. coꝛvis q̃si leo in spelũca sua. hm̃oi semp inquieta ẽ mens ⁊ lingua quia detractionib⁹ assueta: modo cũ vno: mõ cũ alio: mõ de vno modo de altero carpit moꝛsus. Insup voꝛax est imo crudelissim⁹ quia deuoꝛat ampli⁹ q̃ infern⁹. Infern⁹ aũt deuoꝛat solũ malos: ỗtractoꝛ ãt bonos ⁊ malos. Unde Eccli. xxviij. ỗ tertia lingua detractoꝝ ait. Utilis ifern⁹ poti⁹ q̃ illa. Hec aũt bestia in pte stat cũ se iustũ ceteroſq̃ iudicat pctoꝛes. Sic faciebat detractoꝛ ille phariseꝰ Luc. xviij. qui apud se dicebat oꝛãs ſi apd deũ. Gras tibi ago dñe q̃ nõ suz sic ceteri hoim raptoꝛes iusti adulteri vel ut etiã hic publican⁹ ⁊c. Ecce detractio facta impie coꝛã deo. Tres etiã dentiũ oꝛdines habent ꝓpt triplicẽ spẽm detractiõis iã dictam

UVA. BHSC. IyR_032

Et in dētib⁹ ei⁹ p̄incipes tres: qui sunt hōmones tres ad p̄dictas tres detractiones hoies inducētes ac dicētes cuilibet detractori. Surge p̄ supbiam liuorem ⁊ odiū: comede. i. dūora carnes plūmas. detrahe cunctis. i. deuora oēs: nullicq̄ lingua tua maledicta parcat.

Articulus tertius de trib⁹ generibus audientium detractionem: quorum vnum scz credentes periclitantur.

Tertium mysteriū apit detractoꝝ venenosa opa: quia multi ex hac peste eternaliter puniunt. Et ō h Job. subdit. Et ab his trib⁹ plagis occisa est tertia pars hoim. Tria sunt hominū genera que audiūt detractores. Primi p̄seruant. secūdi defensant. tertij cōtaminant

De septēplici remedio ne homo ex auditu detractionum contaminetur et corrūpatur. Ca. j.

Tunc em̄ q̄dā audiētes detractores: q̄ a p̄tamiatōib⁹ loquētiū p̄seruant ⁊ detractoribus nequaq̄ credūt: ⁊ licet audiant corpe: obaudiunt tm̄ mēte. Ad qō pficiendū septēplici remedio vtendum est. Primū dr cōtristatio. scōm elongatio. tertiū reprehensio. quartū humiliatio. q̄ntum recordatio. sextū stabilitio. septimū compassio. Primū aūt remediū cōtristatio noiat Debet em̄ hō cū audit detrahentē tristē ostendere vultū. vñ. vj. q. j. c. ex merito dr. Nemo inuito auditore libēter refert. Et Prou. xxv. Ventus aquilo dissipat pluuias: ⁊ facies tristis linguā detrahentem. vbi glo. Si hylari vultu detractorē audieris. tu illi das fomitez detrahendi: si aūt tristē discit nō libēter dicere quod didicerit nō libenter audiri. Et Hieronym⁹ ad rusticū monachum ait. Sicut sagitta si mittat cōtra duram materiā nōnunq̄ in mittentē reuertit ⁊ vulnerat mittentem ita detractor cum tristem faciem viderit audientis: imo nō audientis sed obturātis aures suas ne audiat iudiciū sanguinis ilico conticescit: palletvultus: herent labia: saliua siccatur: ⁊ p̄ cōsequens a detractiōe desistit. Secūdum aūt remediū est elōgatio. i. a p̄spectu detrahentis se elongare. Et si sine magno scandalo fieri potest statim abire iuxta consilium sapiētis Prouerb. iiij. qui ait. Detrahētia labia, pcul sint a te. Mā fm Hiero. Si deest auditor deest detractor. Et alibi idem ait. Non minus auribus q̄q̄ lingua fugias detractionem. Nam detractor cum videt te non libenter audire: nō facile potest detrahere. Tertiū remediū est discreta reprehensio vel si licet obiurgatio. exemplo christi Joh. xij. qui cōtra iudam ⁊ alios discipulos contaminatos per iudam ac detrahentes contra magdalenam q̄ fudisset libram vnguenti nardi pistici preciosi ait ihesus: sinite illam ⁊c. Item propt̄ eandem causam eisdem Matth. xxvj. ait. Quid molesti estis huic mulieri. ⁊c. Exēplo q̄q̄ dauid qui de se ait. Detrahentē secreto p̄o. suo hunc persequebar. Exemplo etiam Job. qui in. xxix. c. de se ait. Conterebam molas iniq̄tatis. id est. detractorum: ⁊ de dentibus illi⁹ auferebam predam. Quartum remedium ē humiliatio per quam homo recurrat ad archana conscientie sue atq̄ reminiscat cogitādo: q̄ multa cōmisit ex gratia dei infamiā nō incurrit: vt ex consideratione proprioꝝ peccatorum que tangunt eum ⁊ pungunt conscientiam suam: peccata non ponderet ne consideret aliena. Unde Isidorus. Nunq̄ detrahes alijs si te bene prospexeris. Quis inquā foret qui si acutis spinis manibus pungeret attenderet detrahenti. Grauius em̄ debent mentez pungere patrate culpe: q̄z carnem pungentis spine. Unde Eccl. xxviij. c. precipit dominus di. Sepi aures tuas spinis. id est pungentibus conscientie tue stimulis: et noli audire linguam nequā. Quintum remedium est recordatio scz q̄ de alio vt de te multa fuerūt dicta: de quo certissimus es q̄ erat oppositum omnino vel incomparabiliter minus malum. Sic pensandum est q̄ in hoc casu similiter esse potest. Nō enim parui criminis est prava sentire de rectis. Ideo. j. Corinth. xiij. apostolus ait. Charitas non cogitat malum. Sextum est stabilitio. scz ne de facili homo credat. Nam vt dicitur Eccl. xix. c. Qui cito credit leuis est corde. Hieronymus quoq̄ ait. Si esset in nobis diligentia ne pessimis obtrectationib⁹ crederemus: iam omnes detrahere timerent. Isidorus quoq̄ libro tertio de summo bono inquit. Non solum ille reus est qui falsum de alio profert: s ⁊ is qui cito aurem criminibus prebet. Septimū est compassio q̄. s. hō cōpatit his qui

UVA. BHSC. IyR_032

bus detrahit iniuste.imo si hō cert⁹ esset de malis de q̄bus prim⁹ infamat:cōpatiēdū est ei. Ac p hoc hō induit viscera pietatis ne scā-dalisēt ex primorū malis. Exēplo quidē mē brorū cōpatiendū est primis. Vñ.j.Cor.xij c. Si quid patit vnū mēbrū cōpatiunt ei oia mēbra. Et.j.Pet.iij. Estote inuicem cōpatiē-tes fraternitatis amatores

De his qui et si non mortaliter: saltem venialiter in mēte cō-taminantur. Ca.ij.

Ecūdū hoim gen⁹a detractorib⁹ defensatur. Et hi sunt q̄ licet ōtra ctorib⁹ nihil determinate z temere credāt: aliquo modo in fide vacil-lant: z aliqualiter infirmantur circa illos q̄b⁹ detrahere audierūt. Nō tñ oīno credendo iudicant illos. Aliqua tñ de illis suspitio men tem eorū ingreditur. Unde p̄m glo. sup illō. j. Corinth.iij. Nolite ante tempus iudicare. et si suspitiones vitare nō possum⁹ quia homi-nes sumus: iudicia tñ. i. detractiuas sententi as cōtinere debem⁹: atq̄ cū suspicio pul saue rit orandū est cū ppheta qui ait: Amputa op probriū in q̄ suspi. sū. quia iudicia tua iocū-da: licet em̄ homo nō credat mala que audit pctm̄ tñ ē veniale saltē: z graue libēt accōmo-dare aures ē ad audiendū de prio suo malū Posset tñ tanta esse in detractione complacē tia q̄ posset eē pctm̄ mortale z saltem magnū periculum est tm̄ vbi non cōcurrit mortalis culpa. in hoc scō genere hoim onerari pōt

Q̄ in participatione detracti onis homo tripliciter peccat: et q̄ ex detractione innumerabilia oriuntur mala. Ca.iij.

Ertiū genus hoim est qui ex ōtrac-tionibus cōtaminant z pereunt Tripliciter quidē peccare pōt au-diens detractorem. Primo si tace-at. scō si delectat. tertio si inducat. Primo in q̄ audiens detractorē peccat si taceat. Pōt tñ contingere q̄ hō tacet ex triplici vario respe-ctu. Primo ex timore. secūdo ex negligentia. tertio ex verecūdia. Propter has em̄ cās non reprimere detrehētē pctm̄ est: nihilomin⁹ mul tomin⁹ q̄ detrahere z plerūq̄ ē veniale. Po-test etiam hoc eē mortale ppter tria maxime. Primo quia alicui incūbit ex officio seu gra-du corrigere detrahentem nec hoc facit. Cō-tra quos Bern̄. Nō licet tacere cui ex officio incūbit vitia redarguere. Secūdo ppter ali-quod piculū quod ex illa detractione subseq̄ potest. Tertio ppter radicē qua timor huma nus q̄q̄ pōt esse mortale pctm̄ sicut alibi p⁹ Propter hec tria.lxxxvj.dist.c.faciētis. Non caret scrupulo cōcessionis occulte: qui mani-festo facinori desinit obuiare. Secūdo autez mō peccat hō si delectat. s. audire detractōnē z hoc ppter odiū ei⁹ cui detrahit. Et talis nō minus peccat q̄ ipe detractor: z q̄q̄ etiā ma gis ppter maiorē delectationē. Unō Bern̄. ad Eugeniū. Velle audire z detrahere: quid horū dānabili⁹ sit nō ē facile diffinire. Et ite-rum idē ait. Detractor z detractorū libēs au-ditor vterq̄ diabolū habet: ille in lingua ille in aure. Ex quo quodammō pōt sequi quot-quot detractores audis: tot in auris⁹ demo-nes recipis. Et Aug⁹. Nō accōmodes aures tuas ad p̄cipienda verba detrahentis: ne ac-cipias mortē in aia tua. Detrahenti em̄ z au-dienti anime: vtriq̄ esca mortis ē z detractio Et.xj.q.iij.c.nō solū. scriptū ē. Nō solū ille re us est qui falsum de alijs p̄fert: sed etiā q̄ au-rem cito criminib⁹ p̄bet. Et Ihiero. Non li-cet tibi vituperationem alterius patienter au-dire: q̄ nec ab alijs optas recipi tuā. Alijs q̄s ait. Que ē delectat audire turpia: loqui p̄uo-cat. Ihiero. etiam ad Nepotianuz inq̄t. Caue ne linguā vl aures habeas p̄ruriētes aut alijs detrahas: aut alios audias detrahētes. Ter tio quoq̄ peccat hō si ad detractionem indu cat. Et talis plerūq̄ amplius q̄ detractor of-fendit: q̄m ex maiori iniquitate vel malignita te p̄cedit. Et talis omniū malorū que ex cā ab eo data p̄cedūt corā dño habz reddere ra tionē. vñ ex de iniu. z dam. da. c. si culpa. scri bit. Qui occasionē damni dat damnū dedis-se videt. Dēs igit q̄ mortaliter ipenitent ex au ditu detractionis⁹ peccāt: ttia sunt ps de q̄ h Job. ait. Et ab his trib⁹ plagis occisa ē ttia ps hoim. Qta aūt sit h ttia ps oñdit glo. sup il-lud Prou. xxiiij. Cū detractorib⁹ ne cōmisce aris q̄m repēte p̄surget p̄ditio eor. Vñ ait. hoc specialit vitio p̄clitat totū pene gen⁹ hu-manū. Unde ē illa ttia maledicta lingua. de q̄ Eccl. xxviij. c. ait. lingua ttia. s. detractorux q̄ ttia nūcupat: nō tm̄ ppt cās in alio q̄ drageſi mali p̄mōe. xxix. exp̄ssas: s etiā q̄ ttia ē ab illo cui loq̄t z ō quo detrahit mltos: cōmouet. s. ad credulitatē malox auditox z dispsit illos ō gēte i gētē: ciuitates diuitū ōstruxit z domos magtox effodit ōtutes p̄ lox. s. ei credētiū p̄ci dit. s. vinclm charitatis soluēdo: z gētes fortes dissoluit. s. ab obia supiox. Lingua ttia muli-

UVA. BHSC. IyR_032

eres vitas ⁊ verecūdas. Et dicit verit⁹. ta. tū. a vereor. ris. quasi verecundiā habens. Alij libri habent inuitas eiecit. s. de demonib⁹ virorum suorū ⁊ ꝓuauit illas laboribus suis: quia respexit illam. s. ei credendo: non habebit requiē nec amicū in quo requiescat. Flagelli plaga liuorē facit. s. exterius: plaga linguę minuet ossa. i. vtutes: quia vulnerat mētem interius. Scōm igit rectum iudiciū rationis: qui bene cōsiderat oīa mundi scelera oīes iniquitates ⁊ quasi oīes hereses: scismata ⁊ impietates ex tertia lingua originem habēt: O igit lingua neq; lingua tertia detractoris. o crudelitas infernalis. o ipia odij ⁊ inuidie proles. o pestifera lepra: tu es q̄ discordias seminas: tu sola ꝓculcas bonos. diffamas iustos: paris scādala: piuria. testimonia falsa: occasiōes iniquas multiplicare nō cessas. Tu lingua seua punis insontes: inter cōiuges scandala ponis: infamas viduas: ō florās vgines: tu pias ⁊ sacras religiosas cōfundis: simplices conscietias turbas. Tu rācores: tu iurgia: tu liuores ⁊ iras. cōtentiōes ⁊ rixas ⁊ cōtumelias: ⁊ scissuras suscitare nō cessas: diuisiones ⁊ pcialitates nutrī ⁊ lactas tu sola ꝓditiones: guerras: incendia foues: homicidia patras: tu fratricidia ꝑricidia mꝛicidia: ⁊ ceteras crudelitates virulenta impietate cōmittis. Tu sola federa frangis: in conjurationibus occuparis: sepas amicos: multiplicas inimicos: tu sola dissipas ciuitates: destruis regna: cōfoues tyrānias: tu charitatem extinguis. depmis iustos: magnificas ipios: fidem destruis: spem quoq; frāgis: ceteraq; virtutes impia crudelitate pſequeris tu oīa scelera viuificas ⁊ extollis. Quid plura: tu angelos ⁊ demones cōuocasti: atq; de celesti regno in eterna supplicia deiecisti ⁊ ꝓfundasti: ꝓmoscq; parentes nostros ac cū eis totum gen⁹ humanū de paradiso deliciaruꝫ ad temporales ⁊ eternas miserias destinasti Demūq; dei filiū tu sola in crucis patibło affixisti. Sed lapidem christū quem reprobauerunt: per hanc detractōnē edificantes scribe ⁊ pharisei: hic velit nolit factus ē in caput anguli. i. sup oīes in gloria sempiterna. Luz q̄ regnare nos faciat: ipe benedictus deus trinus ⁊ vnus: qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

Sabbato post secundam dominicam in quadragesima de filio prodigo: vbi moraliter euangelium declaratur. Ser. xxiiij.

Pater peccaui in celū ⁊ coram te: iā nō sum dignus vocari filius tu⁹. Luc. xv. Sic enī ait Chrys. i omelia. Oīs malicia cōfunditur aliquoties ratione veritatis. corrigit aūt nunq; maxime eorū qui ꝓposito maior nō ignorantia peccant: sicut sunt pessimi detractores de quibus in p̄cedenti sermone plenius dictum est Qui aūt ex ignorantia peccāt leuius misericordiam cōsequuntur: sic de se. s. Timoth. s. ap̄lus ait. Misericordiā consecut⁹ sum quoniam ignorans feci. s. pſecutionem eccl̄ie dei ⁊ nominis iesu christi. Similiter filius prodigus ex fragilitate ignorantie peccās: misericordiam adeptus est: cum ad patrem reuertitur humiliter d. Pater peccaui in celum ⁊ coram te: iam nō sum dignus vocari filius tu⁹. Sic moraliter cū peccator ad cor reuersus humiliter coram dño se pſternens ait. Pater misericordiarum ⁊ deus tot⁹ consolationis peccaui in celum ꝓpter cōemptū tue maiestatis oīm⁹ p̄sidentl: ⁊ coram te ꝓpter contemptum tue vitatis oīa speculantis: iam nō sum dignus vocari fili⁹ tuus ꝓpter ꝓemptum tue bonitatl oīm⁹ puidētl. Et i hoc octaua. id ē pnialis religiositas aptt: p quā hō pctor penitens humiliter petit ⁊ impetrat miscōiam dei Sz q̄ in occurrēti euāgelio moralr intellecto h moralitas demōstrat: tota pītis ſmōis series in ei⁹ expositiōe ⁊ declaratiōe decurrat. In q̄ euāgelio tria mysteria p ordinē declarant. Primū ruinātl culpe. scōm resurgētis gfe. tertiū indignātis inuidie. De q̄b⁹ ꝓpba in p̄s. xlviij. hō cū in honore eēt nō intellexit cōpa. iu. nisi. ⁊ si. fa. est illis. hec via scā ipis: et pos. in ore suo cōplacebūt. Primū ruinantis culpe tangit. ibi. hō cū in ho. e. nō itel. cōpa. ē iu. nisi. ⁊ si. fa. ē illis. Scōm rsurgēti gfe. ibi postea in ore suo cōplacebūt. tertiū indignātis inuidie. ibi. hec via il. scā ipis. Et pōt eē in pīti materia aliud thema.

Articul⁹ primus de triplici pctō rū statu: vñ p quattuor grad⁹ descendit in pctorū profundum.

Primū mysteriū ē ruinātl culpe Nūq; enim plenarie animia per culpam ruit nisi omnibus suis viribus. i. itellectu volūtate ⁊ memoria a bono ꝛ oim

Sabbato p⁹.ij.do.in.xl.de filio prodigo

largitate se auertat et ad mundi vana et trā-
transitoria se conuertat. Quod & fecisse hunc
filiū prodigum p quē peccatoꝝ penitēs desig-
natur ipa euangelica series manifestat. Mā
gdatim ꝺscēdit peccatoꝛ aīa p tres stat⁹. ¶Pri
mus est mūdane excecationis. secūdus vane
delectationis. tertius diuine obliuionis. ¶Pri
mus ptinet ad initiū. scōs ad ꝓcessum. terti⁹
ad terminū pctoꝝ. Quos status p ordinem
pō. exprimit dicēs. Homo cū in honore esset
nō intellexit. s. ꝓpter mūdanā excecationem
compatus est iumentis insipientib⁹. s. ꝓpter
vanam delectationē: & similis factus est illis.
scz ꝓpter diuinā obliuionē.

Q̄ p tres cecitates aīa peccatoris a deo incipit separi. Ca. j.

¶Primus est stat⁹ mūdane excecati
p onis: & hoc ptinet ad initiū peccā-
di. Et habet tres grad⁹ ꝑm q̄ i tres
cecitates anima ruit. ¶Prim⁹ gra-
dus ē libertatis ambitio: qō quidē omnium
peccatoꝝ est initiū. Et de hoc dō⁹ ait. Hō q̄-
dam. s. de⁹ habuit duos filios. s. iustos & pec-
catores: & dixit adolescentioꝛ ex illis. i. deuiās
p peccatū. ¶Pater da mihi portionē substātie
que me cōtingit. Hec substātia ꝓis dei ē om-
ne bonū quod habet hō siue nature siue gr̄e
Bonū tū nature est qō tam iustis q̄ pctoꝛib⁹
contingit & dat. Talis nāq; petitio nihil aliō
est q̄ dicere. Dimitte me scōm ꝓpriā volūta-
tem meis naturalib⁹ vti. de tua gr̄a nihil cu-
ro. Scōm em̄ Alex. de hal. Talis substantia
ad min⁹ in hoc consistit que oīi homini tan-
q̄ necessaria cōcessa sunt. ¶Primū est ratio ad
cognoscendum bonū: scōm est temp⁹ ad per
ficiendum bonū: tertiū est potestas faciendi
bonū. quartuz materia se exercēdi in bono.
q̄ntū est instrumētū qō ē corp⁹ p quod opaī
bonū. Et hec sunt quinq; talenta. Mat. xxv
que ibi ponunt̄ p ordinē. ¶Prou. v. vbi dicit̄
Ne des alienis honorē tuū. ecce primum. et
annos tuos crudeli. ecce secūdū. Ne forte re
pleant̄ extranei laboribus tuis. ecce tertiū. &
labores tui sint in domo aliena. ecce quartū.
& gemas in nouissimis q̄ consumpseris car
nes tuas & corpus tuū. ecce q̄ntū. Et sequit̄.
Et dicas: cur detestatus sum disciplinaz & in
crepationibus non acquieuit coꝛ meū. q. d. ꝑ
volui sequi voluntatē meam. Secūdus gra-
dus est libertatis acceptatio. Et de hoc seq̄t̄.
Et diuisit substantiā. Ad l̄fam dedit illi pos-
sessiones armenta supellectilia denarios & con
similia. Moraliter etiā diuisit illi substantiam:
quia vt dicitur Eccli. xv. De⁹ ab initio consti-
tuit hominem: & reliquit eum in manu consi
lij sui. Et sequit̄. Ante hominem vita & mors
bonum & malum: quod placuit ei dabit̄ illi.
Et Hiere. xij. domin⁹ ait. Ego do coram vo-
bis viam vite & viam mortis. Tertius grad⁹
est libertatis executio. & de hoc subditur. Et
non post multos dies. s. a libertate arbitrij:
ꝯgregatis oīibus: ad litterā. & in denarios
oīibus reductis & coadunatis armis equis
linerijs gyornijs socijs famulis emptis & p-
curatis. Moraliter cōgregatis oīib⁹. s. viri-
bus suis & supradictis naturalib⁹ bonis in il
lis confidens. adolescentioꝛ filius peregre ꝓ
fectus est. Nō locum mutando extra deuz q̄
vbiq; est. s. animū sepando. Unde glo. Quo
in primo ope plus delinquit: tanto a dei gra-
tia plus recedit. Unde pō⁹ ait. Lōge a pecca-
toribus salus: in regionē longinquā. id ē. vi-
am latam & spaciosam possunt seculi nequā
que homines a deo elongat & finaliter homi
nem damnat. Uel regio longinqua est igno
rantia dei & sui. Nam sicut prophet̄a ait. Ne
scierūt neq; intellexerunt in tenebris ābulāt.
Iter autem huius regionis sunt diuitie & de
licie & magnificentie mundi: ꝑ quarum ab-
usum homines excecantur.

Q̄ per tres gradus praue delectationis prolabitur anima in multitudine peccatorum. Ca. ij.

¶Secundus status vane delectatio-
s nis: & hic ptinet ad peccandi pro-
cessum: qui etiam tres alios habet
gradus ad descensum in peccato-
rum profundum. ¶Prim⁹ videlicz gradus est
vilis carnalitatis. secundus vilis paupertat
tertius vilis insatiabilitatis. ¶Primus grad⁹
est vilis carnalitatis. Et ō hoc subditur: & ibi
viuendo luxurioſe. Ad litteram in sonis io-
cis. choreis. hastiludijs. cōmessationibus me
retricibus seu scortis. curialitatibus. et socie
tatibus. festis & solacijs. Moraliter autem lu
xuria exhaurit et eneruat omnes corporis &
anime vires: sicut testatur Job. xxxj. c. dicēs
Ignis est scz luxuria vsq; ad perditionem de
uorans et omnia eradicans germina. Secū-
dus gradus est vilis paupertatis. de quo sō
ditur. Dissipauit omnem substantiam suam
id est. quinq; predicta bona. s. rationē temp⁹
facultatē materiā & corpus cū qb⁹ fiūt bona.
Uel dissipauit oīem substantiā suaz. s. rerū
mēbroꝝ & morū: sicut ¶Prou. xxix. scriptū est

UVA. BHSC. IyR_032

Qui amat sapientiaz letificat patrē suū: qui aūt nutrit scortū perdet substantiā. Et in eius psona lamētabit̄ ppheta inquit. Infix⁹ sum in limo pfundi ⁊ nō est substātia. Tertius⁹ gradus ē vilis ifatiabilitatis. vñ subdit̄. Et post q̄ cōsummasset. s. tam naturalia q̄ corpalia: hmōi abutendo facta est fames. Ad ifraz ⁊ eti am spūaliter valida. Itē penuria ⁊ defectus omniū bonorū operū ⁊ virtutum ⁊ insatiabile desideriū luxurie creuit in regione illa. s. exilij ⁊ dissimilitudinis ⁊ vmbre mortis. Sic cōminabat̄ dns Amos. viij. c. d. Mittā famem sup terrā. ⁊ ipe cepit egere: sed etiā deteri⁹ indigebit. Et merito quia vt dicit̄ Prouerb. ix. Anima dissoluta esuriet. ⁊. xij. iterū ait. Egestas ⁊ ignominia ei q̄ deserit disciplinā: quod etiā ad lram intelligi habet.

Q̄p tres gradus descēdit anima in profundum diuine obliuionis. Ca. iij.

Tertius est status diuine obliuionis: ⁊ hic ptinet ad peccādi ⁊minū Et tres etiā habet grad⁹ qui oēs iducunt ⁊ indicant in anima dei obliuionem. Prim⁹ grad⁹ est miserabilis subiectionis. scōus miserabilis occupationis. tertius miserabilis defraudationis. Prim⁹ aūt gradus ē miserabilis subiectiōis. Et de hō sbditur. Et abijt. s. sponte: ⁊ adhesit. s. iam illaq̄ atus vni ciuiū regionis illius. Q̄ñ em̄ famelica concupiscētia cū appetibiliū insufficiētia ⁊ penuria peccantis cōvehementissime agit tūc violent̄ impellitur ⁊ p̄cipitat eū cum quibusdam principib⁹ vel diuitib⁹ hui⁹ mundi illa sibi querat atq; pcuret: ppter quod se eis seruiliter subijcit ⁊ deseruit. Et quia tūc q̄cū q̄ mō pcurādi: q̄tūcūq̄ crimioso se mācipat ideo tunc dominio ⁊ subiectiōi diaboli qui ē caput ⁊ p̄mas ciuiū regionis illius singulariter subiecit semetipm. Secūd⁹ grad⁹ est miserabilis occupationis. Et de hac subijcit̄. Et misit illum. s. tanq̄ seruū ⁊ mancipiū in villā suam. i. mūdi voluptatib⁹ subiugauit. Unō Luc. xiij. Un⁹ de vasallis demonis ait. Villam emi ⁊ necesse habeo ire ⁊ videre illaz. Et subdit vt pasceret porcos. i. demones aiaz p prīā dando eis in cibum: quod q̄dē tūc fit cū volūtas eorū in oīb⁹ adimplet̄. Sicut em̄ cibus christi est vt faciat voluntatem patris. sicut ipse ait Joh. iiij. Ita cibus demonū ē omnem volūtatem sui principis adimplere. Unde glo. ait. Porcos pascit cū ea quib⁹ imūdi spiritus gaudēt: oīa opat̄. vel vt pasceret porcos. i. porcinos homines seu porcinos sens⁹ vt verificet̄ in illo: quod Sapiēti. xv. scriptuz est. Luto vilior est vita illi⁹ ⁊ atq; factus est vt sus i volutabro luti: Sic̄ ait Pe. in. ij. canōi. c. ij. Tertius grad⁹ ē miserabilis defraudationis. vnde subdit̄. Et cupiebat implere ventrem suū de siliquis quas porci comedebant Siliq̄ em̄ ẽm glo. Ambro. sunt quoddaz genus leguminis sonoris follibus ⁊ vacuis: qđ magis ventrē dñerat q̄ reficiat. In q̄ denotatur ventosa ac onerosa vacuitas appetibilium hui⁹ mūdi. Un̄ glo. Nō satis ē prodige voluntati: quia voluptas semp famē sui hz. Ideo sequit̄ ⁊ nemo illi dabat: quia q̄nto amplius⁹ dant̄: tanto amplius desiderant̄. Unde de auaro dicit̄ Eccl. v. Auar⁹ nō implebitur pecunia. Sic etiā nec lubricus luxuria. Unō Hiero. Libido trāsacta semp relinquit penitudinē: nnnq̄ satiat̄ ⁊ extincta semp reaccenditur. Similiter et ambitiosus nō satiat̄ secularī gloria. Hinc Gal. v. hortat̄ apls di. Non efficiamur inanis glorie cupidi. quia vt dicit̄ Esa. xl. Oīnis caro fenū ⁊ oīnis gloria eius quasi flos agri: exciatū est fenū ⁊ cecidit flos quia spūs dñi insufflauit in eo.

Articulus secundus de triplici gratia cū qua p nouē gradus recōciliatur deo aia pctōris.

Secūdū mysteriū ē resurgētis gre. Per triplicē em̄ gram dei ḡdatim resurgit hō de pfundo lacu ⁊ ō luto fecis dim pctōz suoz. De q̄bus Bern̄. in libro de gra ⁊ libe. arbi. ait. Prima dr gra p̄uenies. scda gra ꝯsequēs. tertia ꝯo gra subsequēs. Deus tria h. s. bonam cogitationē velle ⁊ perficere operatur in nobis. Primū sine nobis. scōm nobiscū. tertiū ppt nos facit. Si quidem imittendo bonā cogitationē nos p̄uenit inspirādo in bonā voluntatē. Nos sibi p ꝯsensum cōiūgit: ministrādo etiā cū ꝯsensu facultatē seu facilitatez formās per aptū op⁹ nostrū interi⁹ opifex innotescit.

Q̄p gratiam p̄uenientē tria in pctōrū aia ingeruntur et inspirā tur. Ca. j.

Prima aūt gra qua mens resurgit de miseria peccatorum dicitur gratia p̄ueniens: ⁊ p hanc illuminat̄ ratiō: vt cognoscat ꝯscia statū suū: hoc lumen mētē colligens ad seipaz ptinue igerit illi illō

UVA. BHSC. IyR_032

Sabbato p⁹ .ij. do .in. xl. de filio prodigo

euangelicū Mat. vj. Intra in cubiculū tuuz anima mea: ⁊ clauso hostio. s. ne p aliena vagetur dza. i. sursum subleu a oculos mēl tue ad montes illos eternitatis. vñ tibi auxilium porriget. Talis gratia tria facit rep̄sentare videlicet quasi sint tria officia ipsi⁹ gratie p̄uenientis. Primū mala que cōmisit. scōm bona que omisit. tertiū dāna que incurrit. Prio eñ ei⁹ officiū est: qz cogitare facit mala q̄ cōmisit. Et de hoc subdit. In se aūt reuersus. i. respiciēs ⁊ rediens ad cōsiderationē interiorum suoz̄ quod maxime p̄dest anime peccatrici vt reuertat ad dñm. ppterea Esa. xxvj. c. omnes cōsimiles pctōres horta⁹ dī. Redite p̄uaricatores ad cor. Dō si assenserit mēs humana paratus est dñs illi lumē infundere veritatis. Unde de tali anima Osee. ij. p̄mittit dñs dī. Ecce ego lactabo eam ⁊ p peccatorum displicentiā ⁊ virtutū cōplacentiā ⁊ ducam eā in solitudinē. i. reducam illā ad cōsiderationē peccatoz̄um suoz̄ū. Unde cum diuina gr̄a sua cōscientia solitaria facta est. et loquar ad cor eius. q. d. dicam illi. Anima mea dilecta quid tibi ⁊ huic fetido mundo? quid tibi ⁊ vili luto? cur delectaris in vanis me sp̄reto. In quo delectaris? bonū est mom̄taneū meū aūt est eternum: hoc vile: meū nobile: ꝟ est modicū: meū vero magnum: hoc est commune animalib⁹ quia sensuale. meū cōmune angelis quia spūale: hoc est plenū tribulationibus: meū est plenum cōsolationibus: hoc est piculosum ⁊ dubiū: meū vero securū ⁊ certum: hoc potest tolli: meū aūt nunq̄ p̄t auferri: hoc in mundo dimittere: meū vero in alterō seculo p̄ficere: hoc finaliter damnat: meum vero eternaliter saluat. Quid igit anima mea in amore hui⁹ seculi morar̄is: quid queris: quid cōcupiscis anima mea dilecta. Cur in hac vilissima peccatorū fece ampli⁹ p̄seueras. Tu aūt fornicata es cū amatoribus multi tñ reuertere ad me: ⁊ ego suscipiā te. Ego misericors deus Reuertere reuertere sunamitis reuertere reuertere vt intueamur te. Cōsidera dilecta mea q̄ dulcissime te inuito: amātissime te ōsidero: benignissime te expecto: vlcisci omīno: p̄ra scelera tua dissimulo. vt ad me redeas te affligo: dulcedine te attraho: amaritudine impello: gaudēter te suscipio: redeū tē admitto: magno desiderio te expecto: omnem offensam tibi dimitto: gr̄am liberaliter dono: ipsam multiplico ⁊ cōseruo: ⁊ finaliter vitam eternā p̄mitto. Quid igit amplius imoraris: quid aliud queris: cur aliud dilig̃ anima mea dilecta. Secūdū eius officiū est: qz p eam recogitat omnia bona que amisit. Et de ꝟ subdit: q̄ dicit in se reuersus. Quanti mercenarij in domo p̄ris mei abundant panibus hoc aūt cū quodā suspirio legendū ē. Mercēnarios aūt vocat illos qui p remuneratione mercedis eterne seruiūt deo. q. d. q̄nti mercēnarij vel qui future mercedis intuitu digna satagunt opari abundant panib⁹. i. spūalib⁹ sacramētis ⁊ refectionib⁹ sanctis vel fide spe ⁊ charitate. De quibus panib⁹ Luc. xj. Amice accōmoda mihi tres paues. Tertiū ei⁹ officium est: quia aiam cōsiderare facit damna q̄ incurrit. Et de hoc subdit. Ego aūt hic fame pereo. Ponderandū est q̄libet verbū. Unō p̄m Chrys. Ego aūt nō alien⁹: sed fili⁹ boni patris ⁊ frater vtiq̄ obsequēti. Ego liber ⁊ generosus fact⁹ suz: miserior mercēnarijs. q. d. Ego fulcit⁹ diuicijs ⁊ nutritus delicijs. ꝟ nūc lapsus in tāti miserijs. ꝟ ad lr̄am. Sz in mirabili loco inter porcos ⁊ pulices: in loco siluestri solitario fetido ⁊ cenoso: ⁊ om̄ni solatio destituto fame. s. intrinseca: nō tm̄ miseria extrinseca pereo. Nō tm̄ crucior: quasi velit dicere illud Treñ. iij. Melius fuit occisis in gladio q̄ interfectis fame: que om̄nia ad spūalem intelligentiam aplicāda sunt. Nam cōsideras diligenter om̄nia mala ⁊ damna que incurrat dolens corde ⁊ rugiens ore cum p̄pheta inquit. Afflict⁹ sum ⁊ humiliat⁹ sum nimis: rugiebam. i. ruitu ⁊ rugio a gemitu cordis mei.

Q̄ p gratiam consequentem tria bona in anima generantur. Capitulum scōm.

Ecūda eñ gratia releuans a peccatis: gr̄a consequens nominatur Et hec illuminat ⁊ inflāmat ad dei cognitionem ⁊ dilectionē. Nemo vtiq̄ ex se habet: vt ad diligendum deum cōuertat: nisi ab ipo ꝺo suscipiat gr̄am qua ei⁹ dilectior fiat. Propterea Joh. xv. christus suis discipulis ait. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos. Si eñ peccator ex seipo cōuerterē ad x̄pm anteq̄ christ⁹ elegisset eum: sed hic peccator sine gr̄a hr̄e nō potest: vt fiat dilectio christi. Ideo p gratiā christ⁹ prior elegit eum: vt postea ipse per dilectionem conuertatur ad ipsum ⁊ eligat eum. Tria aūt bona per hanc gr̄am bone voluntatis in aia generantur. Primū dei cognitio. scōm cordis cōtritio. tertiū mentis humiliatio. Primū enim bonuz quod p talem gratiaz in aia generat

UVA. BHSC. IyR_032

est dei cognitio. Nemo enī cognito suo malo ac cordialiter spreto: posset in diuinā misericordiā sperare: nisi p gram suaz dns ad sue bonitatis cognitionē peccatorū aiam illustraret. Vñ Eccī. xxiiij. c. sapiētia dei ait. Illumiabo oēs sperantes in dño. i. illuminatione mea faciam vt in dño sperē t oēs qui suam misericordiā t dei miscōiam cognoscūt. Hoc lumine illustratus pctōr ait. Surgam: qr iaceo in peccat: t ibo quia longe recessi: ad patrē meū: quia principi tenebrarū adhesi. Ad ſram: q̄ varijs t cōtrarijs cogitationib⁹ mēs hui⁹ miserabiliter cōq̄ssat. Hinc desperationis dolor: illinc redeundi ad pfem timor: inō amor paterne t fraterne dulcedinis: aliunde spes benigne receptionis: ex altera pte verecundia mūdi: ex alia. timor. s. ex inedia t necessitate moriēdi. Hinc longitudo itineris: illinc debilitas famis: que oīa indicāt multiplices rōnes t cogitatiōes quib⁹ pctōris anima anxiat redeuntis ad deum: vt vere cum Job. c. xx. dicere possit. Cogitatiōes mee varie succedunt mihi t mēs mea p diuersa rapitur. Tandem de misericordia dei confidens ait. Surgā t ibo ad pfem meū. s. p misericordia impetranda. Secūdū aūt bonū qō p hāc gram generat est cordis contritio. Et de hac ībdit. Et dicā illi. s. quē tñ offendi. Pat a cui⁹ generositate per peccatū recessi. Peccaui in celum quod amisi peccati amore. Vnde pī. Quid enī mihi est in celo t a te: quid. i. q̄z vile t transitoriū volui sup terrā. Peccaui in celum quod ipleui peccati clamore Gen. xviij. Clamor sodomorū t gomorreorū multiplicatus est. Peccaui in celum qō infeci peccati fetore. Apoc. ix. Ascendit fumus putei abyssi: sicut fumus fornacis magne. Et hoc nō quasi te absente vel nō videte sed cora te. Tertiuz bonū quod p hanc gram generat est humiliatio. Et de hoc ībdit. Jam nō sum dignus post tanta mala vocari filius tuus. Jdeo fac me sicut vnū de mercēnarijs tuis. q. d. Adhuc vnicz maximū donū ē q̄ hoc agere digneris. Peto tñ vt sim saltem de vltimis familie tue. q. cum ppha dicat libera me quia egen⁹ t pauꝑ ego sum.

Q̄ per gratiam subsequentez tria bona in anima generantur. Capitulum. iij.

Tertia aūt est gra subsequēs q̄ mēti cōcedit vt ñ frustra velit. Qui ei quod vellet non posset ope adimplere inanis t vana esset volūtas t deūderiū eius. Sed bona voluntas a deo data hoc etiam meret ab eo vt subsequēs gra ꝓdonetur p quā benefaciendi facultas adipleť. Pro ḡtia enī bone volūtatis dať a deo gra virtuose facultatis: sicut Joh. j. c. ait. De plenitudine eius oēs accipimus gram p gratia. id ē p gra p̄uenienti gratia cōsequēs: t p gratia consequenti gra subsequēs. Per hanc enim gram tria bona opa in anima generanť. Primum est opus resurrectiōis. scōm est op⁹ cōfessionis. tertiū est opus satisfactiōis t emendationis. Primo enī ex hac subsequenti gra generať in anima opus resurrectiōis. s. cū effectu. Et de hoc subdiť. Et surgēs. s. p effectū opis virtuosi: venit ad patrē suū. Luz adhuc longe esset vidit illum pater ipsius. Ad ſram squalidū: pallidū. scabiosum. emortuū: macilentū: cōsumptū: discalciatuz: pilosum seu hirsutum: claudum: vestecz dilaceratū: et q̄si nudis mēbris: t capite inclinato: vultu mesto: cōfusiones q̄z pfuso: gradientē gressum nutātē: t vix arundine sustinere se valentem oīmodoz a ppria effigie alienatū ab oīnibus ptereuntibus incognitū. Videns inq̄z illum pater ipsi⁹. s. tam miserabilem t afflictū: tam vilissimum t abiectū tanta miseratione cōdignum: miscōia mot⁹ ē. Et accurrēs cecidit su per collum ei⁹: t oscular⁹ est eū: o magnitudo dulcedinis dei: o suauitas misericordie eius. o inenarrabilis pietas quā benignissime domine supeffundis sup aiam redeuntem ad te iuisceras illam in te: pascis illam de te. ac trāquillas t pacificas illam in te qui es delectatō t pax exupans oīem sensum. Moraliť autem tria sentimēta de ipso dulcissimo deo dātur tunc anime peccatrici. Primū est sentimētum fidei illustrātis. scōm ē sentimētum spei roborantis. tertiū est sentimētū charitati certificantis. Primū aūt sentimētū fidei illustrātis est qua anima credit deum illā misericordiť p aprobantem predestinationem videre Et de hoc subdiť: Cum aūt adhuc longe eēt id ē. cū ppter peccata sua recognosceret se lōginquum eē a deo. vidit illū scz oculo p̄destinationis pater ipsius. i. per fidem intellexit. scz graz t gliaz mirificordiť p̄paratā: q̄ misericordia mot⁹ est: nō quidē q̄ sit motus in summo deo qui stabilis manēs dat cuncta moueri: sed quia fit in aiam a deo mot⁹ feruētis fidei vt digna fiat cōpassione t subuentione et gratificatione ac susceptione diuina. Secundū est sentimentū spei roborantis: q̄ ho-

l

mo peccatoꝝ sentit ꝙ vigoꝛosam spem sibi dō
minū occurrere ad miam largiēdū. Et de h̄
subdit. Et occurrēs.i.p feruidā festinantiam
spei.cecidit.s.sup pfundam ꝛ humilimā con
descensionē suā sup collū eius.i.sup robusta
ꝛ p̄gustatiua desideria eius dando ei quod
dam nouū sentimentū familiaris condescen
sie sue ip̄m sibi suauiter astringentis. Tertiū
est sentimentū charitatis.s.certificātis. Et de
hoc subdit. Et osculatus est eū. Sup quo ꝛ̄
bo Beda in glo.ait. Rediēs osculum chari
tatis a p̄fe accepit. Ūñ ꝙ gr̄am certificaꝛ de i
dulgentia.i.dedit ei altius sentimentum ꝛ ge
stum sue recōciliatiōis ꝛ familiaritatis pacis
imo quod est ponderādū: sicut Petrus reuē
nas ait. Nō dic: vñ venis? vbi fuisti? vbi sūt
que tulisti? quare tantā gloziā in tantam tur
pitudinem cōmutasti? sed statim indulget et
suscipit: ꝛ postea stola indui iubet. Secundū
aūt opus gratie subsequētis est op⁹ confessio
nis. Ūñ subdit. Dixitq; ei filius. Pater pec
caui in celum ꝛ coꝛā te: iam nō sum dign⁹ vo
care filius tu⁹. Nec addit sicut ꝓposuerat añ
Fac me sicut vnū ō mercēnarioꝝ tuis: qz ꝑm
glo. suscepto osculo patris sumptaq; fiducia
iam dedignaꝛ mercēnarius fieri cum iā vide
at se in filium dulcissimū ꝛ dilectissimū restitu
tum: licet tanta gr̄a reputet se indignū. Ꝓ
pter quod adhuc dicit. Jam nō sum dignus
vocare fili⁹ tu⁹. Volens se ꝙ gratiā facere di
gnum dum ꝙ meritū fateꝛ se indignum. Et i
hoc manifeste apparet ꝙ p̄fata condescensio
dei minime ad supbiaz inflat: sed potius illu
minat ꝛ accēdit ad sue iniquitatis ꝛ indigni
tatis plenioꝛē recognitionē. Tertiū opus g̃
tie subsequētis est opus satisfactionis ꝛ emē
dationis. Ō quidē moꝛaliter tria perficiūt.
Ꝓmū ē nnptiale oꝛnamentū. scōm nuptia
le cōuiuium. tertiū nuptiale cāticum. Ꝓmū
quod pficit satisfactionis opus ē nuptiale oꝛ
namentū. Et de hoc subdit. Dixit aūt pater
ad seruos suos.i.ad angelos suos. Cito ꝓ
ferte stolam p̄mā.i.precipuam innocentiaz ꝛ
imoꝛtalitatem ꝙ peccatū amissam. ꝛ induite il
lum.i.ꝑm glo. certificate eū de imoꝛtalitatl he
reditate. ꝛ date ei anulū.i.fidem ꝙ quem x̄p̄o
anima desponsatur. in manu eius. id est. do
cete ꝙ in eo ꝙ opa claresc̄at fides ꝛ ꝙ fidez ope
ra confirmenꝛ: quia sicut. ij. c. Jac. ait. Fides
sine opibus moꝛtua est: ꝛ calciamenta in pe
des. que sunt sanctoꝝ exempla vel regula
rium statuta que sic se habent ad affectus ar
q; ꝓcessus humanos: sicut se habent calcia
menta ad pedes: que sic vtiq; pedes artāt ꝙ
tamen eos ad iter expeditioꝛes reddunt mu
niunt atq; oꝛnant. Secundū ꝙ perficit satisfa
ctionem est nuptiale cōuiuium: ꝛ de hoc sub
ditur. Et adducite vitulum saginatū.i. chri
stum virtutibus foꝛtem ꝛ gratijs impingua
tum: ꝛ occidite.i. occisum ꝓ illo vt itelligat
satagite ꝛ studete atq; ad sumendum domi
nicū sacramentū inducite. De quo vitulo nō
tantū redemptus homo sed etiam angeloꝝ
cetus cum tota trinitate edunt ꝛ epulantur.
Et ꝓpterea subdit. Et manducemus ꝛ epu
lemur: sicut. j. Coꝛinth̄. v. hoꝛtatur apostol⁹.
Pasca nostrum imolatus ē christ⁹: itaq; epu
lemur. Ad hoc conuiuiū hoꝛtaꝛ dñs Lañ. v.
c. di. Comedite amici mei ꝛ bibite ꝛ inebria
mini charissimi. Et hui⁹ cōuiuij rationē adiū
git di. quia hic fili⁹ meus moꝛtu⁹ erat. scz per
peccatum. Et reuixit ꝙ penitentiam: perierat
scz ꝙ amissionem iustitie: ꝛ inuētus est. Et iu
xta preceptum p̄fis ceperūt epulari. Ubi no
ta ꝑm Bedam ꝙ non solum filius ꝓ quo vi
tulus est occisus reficiꝛ sed etiam pater ꝛ ser
ui eius: quia refectio dei ꝛ sanctoꝝ est salus
peccatoꝝ. Tertium quod pficit satisfactiōis
opus est nuptiale canticum. s. symphonia et
choꝛus. Et de his subditur ꝑm euangelij te
xtum in parte tertij principalis. Est em̄ sym
phonia ꝑm glo. collectioꝛ concoꝛdātia quoꝝ
cūq; sonoꝝ. Et designat leticiam que pꝛoue
nit ex concoꝛdia christianoꝝ: sicut Act̄. iiij
c. scriptum est. Multitudinis aūt credentiuz
erat coꝛ vnum ꝛ anima vna. Choꝛus aūt est
collectio vocuz: ꝛ signat leticiam aut venit ex
concoꝛdia vocum ꝛ verboꝝ: in predicādo
ꝛ laudādo deum: iuxta illud p̄s: Laudate do
minū in tympano ꝛ choꝛo.

Articulus tertius de inuidia arrogantium iustoꝝ: contra magnos peccatoꝛes cum conuertū tur ad deum.

Tertium est mysterium indigna
ntis inuidie. scilicet maioꝛis fra
tris redeuntis de agro. Circa qō
tria consideremus. Ꝓmo amaram inuidiationem. secundo molestam indignationem. tertio paternam satisfactionem.

De tribus occasionibus vnde talis inuidia oꝛtum habet. Capitulum primum.

UVA. BHSC. IyR_032

Primo considerem⁹ hui⁹ senioris filij amarā inuidiationez. Ex trib⁹ esset occasionibus hec inuidia orta est. Primo ex labore sblato. secūdo ex gaudio audito. tertio ex bñficio paterno. Primo habuit ortū ex labore sublato. Et de hoc subdit. Erat aūt filius ei⁹ senior in agro. s. circa negocia rei familiaris sollicite occupat⁹ z maxime circa ruralia que vt plimū grauiora sūt Secundo habuit ortū ex gaudio. vñ subdit. Et cum veniret z approp̄inquaret domui audiuit symphoniā z chorū. i. multiformē concordiā spūalium consolationū z iubilationū inter quosdā qui iam erāt viui pcōres. Tertio habuit ortum ex paterno bñficio. Et de hoc addit. Et vocauit vnū de seruis z interrogauit que hec eēnt. i. qua de causa fierent. Jōq; dixit illi. Frater tu⁹ venit. s. p humilitatez penitentie: z occidit pater tu⁹ vitulū saginatum scz p refectōnē gratie gratis date: quia saluū illum recepit. s. p recupationem gratificantis iusticie.

Tres cause palliate: quare arrogantes iusti p̄opter dñm indignantur. Ca. ij.

Secundo considerem⁹ hui⁹ senioris filij indignationē. Et de hoc sbditur. Indignatus est aūt z nolebat intrare. s. in patris domū z ad charitatis conuiuiū: qō manifestissimū signū est cordis inuidi z animi idignati. Hinc vtiq; factum est q̄ pater illi⁹ egressus cepit rogare eū Egredit ât ad hoīes deus pater p oia illa p q̄ eis suas volūtates z monita manifestat: quā do eius manifestatio eis se offert vt piam et inductiuam z benigne psuasiuā. tunc rogare dicit deus. Demū subiungit. At ille rñdens dixit patri suo. vbi cōsidera q̄ tres causas assignat indignationis sue. Prima causa ē sua iusticia. secūda pfis nequicia. tertia ffis luxuria. Primā causam sue indignationis assignat p ppriam iusticiā. Et hoc ꝑm duas ptes iusticie p̄ncipales q̄ sūt facere bonū z declinare a malo. Juxta illud ps̄. Declina a malo et fac bonū. Que duo more p̄sumptuosi z supbi collocat in somno. Prima aūt iusticie pars est facere bonū. Et de hac addit pri. Ecce tot annis seruio tibi. q. d. iam multis annis semper ab initio seruio. s. tanq; laborioſis z fuilibus obsequijs quasi mancipiū occupat⁹ tibi nō mihi nec meis obsequijs vel cōmodis sed solum tuis. Secunda iusticie ps est declinare a malo. Et de hoc subdit. Et mandatū tuum nunq; p̄teriui. q. d. oīa plenissime adimpleui. Secām cām assignat patris fuisse nequiciam. Et ō hoc subdit. Et nunq; dedisti mihi hedū. ne dicā vitulū saginatū: vt cum amicis meis epularer. q. d. nec hoc fecisti mihi propter me: nec ꝑpter amicos. i. nec aliqua ex cā minimā cōsolationem mihi dedisti. Et in hoc aduertendū est: q̄ ipa p̄sumptuosa emulatio dum se iactat seipam cōfundit z vilificat: cuz se ostendat semp fuisse ab oīni consolatiōe diuina vacuā z inanē. Et p hoc estimare patrez nō sibi fuisse liberalem z piuz: sed valde tenacem z durum: dumq; minorē p tempe p̄terito vituperat: ipm p statu p̄senti vehement laudat z cōmēdat di. q̄ ad pfem venit z summū gaudiū z festū recepit. Et vere hec est natura seculi inuidētis: quia illum cui inuidet extiat se superiorem z feliciorē z ꝑpterea de illius felicitate torquet. Tertiam causam subdit fuisse fratris luxuriā: vnde subdit. Sed postq; fili⁹ tuus. Hic considera cū q̄sta nausea z displicētia de fratre loquat. Nam nec illum suū fratrem nominare valet. Sed ait filius tuus hic q. d. quē propt̄ sua flagicia in fratrem nolo q̄ deuorauit substantiam suā cū meretricibus: z sic ect̄ ira vt punitione dignus tanq; prodigus fetidus z imūdus venit: occidisti illi vitulum saginatum. i. dedisti p deuotionē gustare xp̄m z alias consolatiōes hr̄e: sicut filio p̄digo ap̄lo Paulo diuino munere concessum est: qui de se Gal. ij. c. ait. Q̄ aūt viuo in fide viuo filij dei: qui dilexit me. z dedit semetipm p me.

Tres rationes quare arrogātes iusti gaudere et exultare debent de peccatorum conuersiōe. Capitulum tertiū.

Tertio cōsiderem⁹ pfis satisfactionem: vbi ad placationē ipsi⁹ tres rōnes assignat q̄ debet gaudere. Primo ꝑpter cordialem vnionem scdo ꝑpter vniuersalē dñationē seu possessionem. tertio ꝑpter viscerales cōpassionē. Primam rōnem assignat ꝑpter cordialem vnionem. vñ subdit. At ipe dicit illi. Fili tu sp mecum es. q. d. Pro sūmo hr̄e debuisti q̄ meam pñtiam z oīa mea exhibui tibi tanq; filio et heredi z ḡtū ex me ē reexhibeo me de p̄senti Nō ad lr̄az q̄sta r̄doleat rñsio dulcedine charitatis. Nō em̄ arguit filiū de sua indignatio

UVA. BHSC. IyR_032

ne ſupba: aut ō ſua ihumanitate pterua: ne amplius pturbet. Sed pie blandiť ac pturbatum animum ei⁹ lenīat. Juxta illō ꝓuerb. xv. Reſponſio mollis frangit irā. Secūda ratio eſt ꝓpter vniuerſalē dñationē. Et de hoc addit. Et oīa mea tua ſunt: intantuz q ſi in ꝓterito hoc petiſſes dediſſem tibi: ⁊ nunc darem ⁊ in futuro parat⁹ ſum dare: quod quidem longe amplius eſt q̄ꝫ q huic fecerim fratri tuo. Et ꝑe ſcōm tiellectū moralē oīa ſunt cuiuſlibet iuſti vel in re vel in ſpe. Nam cum nō ſint niſi tria genera rerū. ſ. ſupiora equalia ⁊ iferiora. Supiora ſunt viri iuſti vſq ad finem: ſicut ꝓpha ait. Deus cordis mei ⁊ ps mea de⁹ ieternū. Equalia ſunt viri iuſti ad ad iuuandum ſicut angelici ſpūs. Hinc Heb. c. j. apl's ait. Oīnes ſunt adminiſtratorij ſpūs in ſalutē. Inferiora ſunt viri iuſti ad vtendū ⁊ dñandū: ſicut ps̄. ait. Oīnia ſubieciſti ſb pedibus ei⁹. ⁊c. Tertia rō eſt ꝓpter viſceralē cōpaſſionē: vnō ſubdit. Epulari aūt ⁊ gaudere oportebat: quia hec charitas facit. Juxta illō apli Rhoma. xij. Gaudete cū gaudētibus: ⁊ flere cū flentibus. Facit etiā nō vti de ſcandalo. Juxt illud. j. Cor. xj. Quis ſcandalizatur ⁊ ego nō vror. Siliter etiā facit letari ⁊ refici ō alieno remedio. Propter ea ſubdit: quia ſ frat tuus mortuus erat. ſ. deū deſerēdo: ⁊ reuixit ſcz penitēdo: perierat p mortalem culpā ⁊ inuentus eſt p dei gr̄am. Aduertenter aūt conſidera quāto pondere in hac rīſione ſingula verba ſint a ꝑe expreſſa: vt ad frīs cōpaſſionem animū ei⁹ emolliat ⁊ reflectat. Dit enīz epulari aūt qō ē delectabile: ⁊ gaudere qō ē deſiderabile oportebat quia iuſticiale. Et rationem oīdens addit: quia hic demōſtratiue ⁊ impſſiue: frater dilectiue: tuus trāſformatiue: mortu⁹ erat compaſſiue: ⁊ reuixit congratulatiue: perat afflictiue: ⁊ inuētus ē iocūdatiue vt quodlibet cū admirabile ⁊ efficaci ſenſu dictū eſſe intelligať. Et merito quidē gaudere oportet: quia vt dicit Luc. xv. Gaudiuz eſt paſtori de ouicula reinuēta: ⁊ gaudiuz eſt mulieri de inuēta dragma. Et gaudiū eſt angelis dei ſup vno peccatore pniam agēte. Cū quibus nos eternaliter epulari ⁊ gaudere faciat dñs noſter ieſus xp̄s: qui cum ꝑe ⁊ ſpiritu ſcō ē ⁊ futur⁹ ē ⁊ cōſummatū gaudiū oīm beatorū Per infinita ſeculorū ſecula Amen.

Dñica tertia i quadrageſima de mane ordo dicendorū p totā ſeptimanam. Sermo. xxv.

Rne regnū ī

ſeipz diuiſū ō ſolabiť: ⁊ dom⁹ ſ domū cadet. Lu. xj. Fauēte dño ieſu xp̄o qui chriſtiane vite dux eſt ⁊ via: vitas et mgr̄: ꝓmiū ac vita: modus viuendi ipſius chriſtiane religionis: nō tm̄ itelligentijs veſtris prudētibus ⁊ diſcretis ⁊ cōformis atq gratus vel cōſonus. Verūetiam affectibus ⁊ deſiderijs animū veſtrum vt cerno quotidie feructius incaleſcit. Suſcipiēda ⁊ humiliter amplectanda ē igiť gratia vobis data: atq elaborandū eſt vt iuxta voluntatē dei quotidie ſuſcipiat incrementū. Quod q̄dem vt melius fieri poſſit alias. ſ. religioſitates addamus. Prima aūt eſt religioſitas vnionis. Et de hac iſto mane de impijs parcialitatum fructib⁹ diſſerem⁹. Scōa eſt religioſitas cōſignationis in qua declarabitur noue idolatrie cultus qui in inſignijs q̄ parcialitatez diſtinguunt a pcialibus celebrať. Tertia ē religioſitas remotionis in qua oſtendenť .xij. rōnes ſeu impedimēta: quare homines ꝑe ſi dei nō credūt ⁊ lumini vitatis. Quarta ē religioſitas dimiſſionis: in qua declarabiť q̄tuz quilibet oīnes dimittere iniurias obligať et libēter parcere inimicis. Quinta eſt religioſitas honorantis in qua palam fiet: in qb⁹ ⁊ q̄modo debēt pentes a filijs honorari. Sexta ē religioſitas reformationis: in qua declarabitur q̄tā reformationē in anima peccatoris diuini timor⁹ gr̄a opať. Septima eſt religioſitas vere locutionis in qua apiem⁹ quanta ſit mendacij pnicies venenoſa. Octaua ē religioſitas rectitudinis: ybi de duplicitate ipia diſſeremus.

Contra guelphos et gibellinos et quaſcūq alias diuiſiones et ptes. Sermo. xxv.

Rne regnū in ſeipm diuiſuz ⁊ domus ſupra domū cadet. Itez vbi ſupra. Fraterni odij conſiderātes impietatē ⁊ dire pcialitatis deſtructiones rememorātes: ⁊ quas noſtrī tempi⁹ bus pſpexim⁹ ⁊ ptractauimus crudelitates ⁊ mala. Flere potius cogimur q̄ aliquid dicere. Quis eīm tanta duricie cor lapideū abſq lachrymis continere valeret: ſi que vidimus que audiuim⁹: que certa noticia expti ſum⁹ i regionib⁹ italie: ⁊ maxime in ptibus lombardie nouiſſet. Quis fari poſſet quot impieta-

UVA. BHSC. LyR_032

tas:crudelitas:incendia proditiones:homicidia:ꝛ his silia in paucis tpibus patrata sūt Quis denicꝫ puigili oculo damna rerū corporū ꝛ animarū que ex dissentionib⁹ ptiū sb̄secuta sunt absq; lachrymis ꝛ cordis singultu pensare posset. vt vere iam docente expiētia: qlibz nostrū sciat q̄s xa sit sentētia iesu xp̄i in preallegato verbo. Omne regnum in seipsum diuisuz desolabit:ꝛ do. supra. do. cadet. Que snia oīa indicat atq; clamat:ꝛ clausis oculis manifestat primā religiositatem q̄ dicitur vnionis eē inter xp̄icolas amplectandaz tenendā seruandam:oicꝫ conamine p̄rēdā qō quidē pficiendū expimentalis neḡcia malorum:que ex pcialitatibus sb̄sequunt aptissime manifestat. Quid em̄ aliō ē pcialitas neq̄ nisi iusticie iterit⁹. guerrarū suscitatio ꝛ fomētū: destructio patriarū:stultitia summa ꝛ cōsummata:iniqua crudelitas:pestilens malum:multiplicatio scelerū:fidei abnegatio et proditio cōtra xp̄m:impenitēs culpa:dāpnatio sempit̄na:priuatio ecclesiastice sepulture ꝛ silentiū ecclīasticarū oronū. In qua q̄dem descriptione impie pcialitatis.xij.amarissimi fruct⁹ notari p̄t:vt de pcialitatib⁹ manifeste verificet:qō Matth.vij.c.dns ait. A fructibus eorū cognoscetis eos:quod verbū pōt i p̄ti materia esse etiā aliud thema. Hos autē xij. fruct⁹ p tres quaternarios distinguam⁹: Et q̄libet fruct⁹ in quādā pclusionē aptius inducaf ꝛ declaref.

Articulus primus in quo q̄tuor pcialitatū fructus impij declarantur:et primus ē q̄ vbi pcialitas regnat: rectitudo iusticie nequaq̄ seruari potest. La.j.

P Rim⁹ aūt fruct⁹ pcialitatis est iusticie interit⁹. Hic eliciaf cōclusio in terra pciali nisi sit ibi extincta nequaq̄ pōt recta exerceri iusticia. Ratio q̄dē ē:quia ppter pcialitates affectio mutaf ꝛ ratio excecaf. Mutari aūt a recto affectus solet quadruplici affectione. mentali que sunt amor ꝛ odiū:spes ꝛ timor. De his Dan̄. vij. scriptū est. Quattuor venti pugnabant in mari magno. s. mētis iudicis pcialis. Difficile quidē est: q̄ cui⁹ int̄est iusticiā recta lācea tenere q̄ aliqua istarū affectionū ad iniusticiam nō flectaf. Mā amor affectuz trahit ad suū compciālē ꝛ amicū. Odiū ab aduersa pte repellit. De dilectis em̄ difficulf male sentimus:sicut de nō dilectis difficulter bn̄. Offendit amicus: culpa magna estimaf parua delinquit aduersari⁹:offensa pua sentif magna:seruit dilectus supra sidera exaltaf:fideliscꝫ plenis faucib⁹ p̄dicaf. Alter cōtrarie partis maxima prestat cōmoda:impēdit magna seruitia:puipendif eicꝫ detrahif. Ex quacunq̄ causa patraf crimen p suo pciali q̄libz supplere exorat:culpaz minuit. aut ip̄m negat. Aut p miscōia instat. Pars vero aduersa offensam grauat:iusticiā postulat. Adest spes sue pti inherens ꝛ timor cōtrariā ptem pauens. Judicantis intellect⁹ his mētis turbinib⁹ cō quassat⁹ discernere verū nescit vix vult:si fas ē dicere nequaq̄ pōt. Inde cōsequēs ē q̄ re⁹ iustificaf:innocens cōdemnaf:vn⁹ habef p spurio:alter p legitimo.bon⁹ dicif mal⁹.malus dicif bonus. verū dr falsum:falsum vr dicif. vt miscōia p iusticia.ꝛ iusticia p misericordia impij ssime computef. Cū Jsīd. de sūmo bono.ꝛ habef.xj.q.iij.c.quattuor mōis. vbi dr Quattuor mōis hūanū iudiciū querit̄ tur: Timore dū metu ptātis alicui⁹ vitatē loquī ptimescimus. Cupiditate dum p̄mio alicui⁹ animū corrūpim⁹. Odio. dū p̄ quēlibet aduersariū molimur. Amore dū amico vl̄ p pinquo p̄stare ꝓtendim⁹. Sequēticꝫ.c.scp̄. ē Quicūq; autem ꝓsanguinitate. vel amicicia vel hostili odio. vel inimicicijs in iudicando ducif. quertit iudiciū xp̄i:quod est iusticia:et fructū illi⁹ pūtit in damnatiōis amaritudinē Iterū Amos.vj.his iniuste iudicātib⁹ dominus dic̄. Cōuertistis in amaritudinē iudiciū ꝛ fructū iusticie in absinthiū. Itē Esa.lix.ca. Qui recessit a malo prede patuit. Si q̄ velit iudicare recte non pōt. Unde Amb. ait. Inē duos inimicos nō pōt esse finalis. supple licet sciat ꝛ velit. Et sic patz q̄ pcialitas ē iniusticie pabulum.

Secūdus fructus est quia ex pcialitatibus guerre sepi⁹ suscitantur. La.ij.

S Ecundus fruct⁹ est guerrarū suscitatio ꝛ fomentū. Cōclusio sit q̄ tlis ēra diu nō p̄t hre pacē. Cui⁹ ratio est:quia q̄sto sunt homines nequiores tanto sunt ad inferendū iniurias promptiores tātoq; min⁹ patientes ad sustinendū iniurias sibi illatas. Insup impossibile est homines seculares in p̄ti secło neq̄ insimul cōuersari q̄n se offendant:vel extimēt se offensos:siue ex ignorantia siue ex iusticia. aut ex

UVA. BHSC. IyR_032

malicia seu etiã ex fragilitate humana: z ex q̃ cũq; tũ causa pueniat molestę ferunt offense: a quolibet criminoso inde generant odia ita q̃ excrescũt corda p tpe: silẽt secreta: si tũ talia occultant nequicia q̃n luor mentis aliq̃ mõ pandat verbis vel signis. Crebrescunt offense: invalescũt inimicicie: iam patescũt inimicicie: vtraq; ps ex altera suspitiones z insidias suspicatur. Jteri alia multiplicant mala scelera iniq̃tates: vindictã alta voce clamãt ad deũ innocentes: oppressi vocẽ emittũt ad dcũ dicẽtes. Vsq;quo dñe scũs z verus nõ iudicas z vindicas sanguinem nostr̃ de his qui habitant in terra. s. pciali Apoc. vj. Demũq; a tot ifestationib⁹ irritata patiẽtia dei abscõdita: q̃ iudicia patefiunt: dat patria in demonũ ptãte. suscitant rumores: regimina pternunt: mutant dominia: inferũt z sustinent damna: fiũt pditiones: homicidia increbrescũt: odia invalescunt. z cetera mala que ex guerris oriri solent multipliciter cumulant. Sed qõ piculosius est scõm q̃ ait Chrys. in lib. de cõpũctione. Si inimicicie semel occupauerint hoies omnia q̃ fiunt q̃ dicunt que audiunt ita accipiunt z intelligunt vt ad maiores z longiores pficiant inimicicias. Si q̃d eñ boni dicat de inimico nõ credit. Si q̃d aũt mali h̃ solũ credit hoc cõfirmat. Hinc siq̃dẽ ẽ: q̃ si q̃s int huiusmõi pciales pax fiat: nõ vtiq; est pax vera: quia radices ptium remãserũt in cordib⁹ partialium peccatorũ: sed põt parti tali dici: sicut Ezech. xiij. testat. Pax pax: z nõ erit pax. Cuius rõnẽ Esa. xlviij. c. ponit dr. Nõ ẽ pax impijs dicit dñs. Qua eñ rõne pacẽ hr̃e põt remanens ptialis in corde: cũ otinue cũ omnipotente habeat guerrã: cui sup caput otinue pẽdet euaginatus gladi⁹ iusticie dei: qui in domo cõscientie litem habet z qui onus diaboli qui ẽ secretus habit⁹ odij cõtinue portat: quẽ etiã cetera vicia quasi spine cõtinue pungũt z lacerant. Cõtra quos pñ. ait. Cõtritio z infelicitas i vi. e. z vi. pa. nõ cog. nõ ẽ ti. dei añ oculos eorũ. s. cũ diuisiones cordis nõ abijciant: z cetera crimina q̃bus repleti sunt nõ relinquant. Jdeo cõtra tales zelans pphęta dicebat pñ. xxxvij. Zelaui sup iniq̃s pa. pec. videns. s. z intelligens q̃ nõ erat pax illa vera. sed simulata z ficta atq; modico tpe duratura. quia vt dicit Prou. xiij. Jnt̃ supbos sicut sunt pciales semp sunt iurgia. Sed solum vt pñ. testat. Pax multa diligẽtib⁹ legẽ tuã nõ est illis scandalũ. Mã vt dicit glo. Lol. Pax sine charitate esse nõ põt: imo q̃ mirabilius ẽ cum multi demones in vno demoniaco i pace simul z quiete morent: sicut Mar. v. de demoniaco legianario dicit: z etiã quotidie per experientiam patet. nõ seipos pellunt vel sicut inter seipos nõ bellant neq; p loco etiã tã ar. to pugnent. Stupẽda quidẽ res est q̃ duos ptium pncipales vna terra vel vna ciuitas z patria simul nõ poterit in pace cõtinere: q̃nimo vnus alterũ de terra z de pria expellet. Jnsup'eñ si fas est p necem de toto seculo pulsabit: vt vere ex hoc dctur intelligi q̃ tales hmõi hoies quia sunt demões incarnati: ipsis demõibus sunt peiores. Et sic clarissime patet q̃ pcialitates sunt guerrarũ suscitatior fomentum.

Tertius fructus est: quia ex pcialitatibus sepius terrarũ et patriarũ exterminatio sequi solet. Capitulũ. iij.

Tertius fruct⁹ est destructio prĩarũ t Cui⁹ cõclusio sit q̃ talis terra vl patria diu sine magno exterminio ñ põt stare. Ratio hui⁹ ex pcedẽtib⁹ satis patz. Nam ptibus incipiẽtibus ebullire pctis exigentibus diabolo opante: z diuino iudicio p mittente vna pars alteram pellit. Preda nt illius bona. edificia destruunt. siluescũt arua: vinee precidũtur z consumuntur: quiescũt artes z mercancie: pecora z cetera animalia dũsi generalr mẽta vorãt. Adolescẽtli cũ parentibus pulsi egestate: compulsi vadunt ad soldum: efficiuntur fures: hic suspenditur: ille necatur: hic perit in bello. alius altera infelici morte miserabilem vitaz finit. Juuenes pulsi nõ sumũt vxores: sed cũ pcedẽtib⁹ similem vitaz sortiuntur z finem: Puelle nubiles morantur in nupte: vel per mundum vage fiunt meretrices. Adulti autez viri inedia pauertate: tristicia z multiplicati miseria contabescunt: z miserabiliter hinc inde vagantur. Deficit inde in religiosis obseruantia regularis: in clericis modestia clericalis: in iuuenibus z doctis scie disciplina. Fiũt prĩe latronũ spelunce: pphanãt tẽpla: destruũt mõasteria tplant ipij: ex diugati viduas faciũt: z cũcta tẽporalia bona simulq; cũ corpalib⁹ z spũalibus flebili miseria destruuntur. Sed nũdum malorum est finis. Adhuc restant alia quiq; Nam cum purgata fuerint crimina expulsorum: z expellentium fuerint scelera consummata fit tonitruus iudicij dei in mũdani status versatili rota. Et redeũtes expulsi regnã

UVA. BHSC. IyR_032

tes pellunt crudelicꝫ seuicia vindicantes ꝓ oñibus receptis iniurijs vicem reddunt: ⁊ si quid remanserat destruendum ad sue ꝓsumptionis properat finem. Tunc quidez domini vera sententia reperitur: qua Luc. v. dicit Oñe regnum in seipsum diuisum desolabitur: ⁊ domus supra domum cadet. Et iteruꝫ Esa. xxviij. Manda remanda: expecta reexpecta: modicuꝫ ibi: modicum ibi vt vadant ⁊ cadant retrorsum ⁊ conterant̃ ⁊ illaqueẽtur ⁊ capiantur. Mandat eñ expellendo ꝑsvna partem̃ alteram. illaqꝫ reuersa demum remãdat alteram ꝓpulsandã. Expulsus aũt expectans expectat si possit reuerti domũ sic etiaꝫ postmodũ altera pars expulsa. Demum ꝺo de bono tempali aut corporali seu spirituali modicum ibi. s. ex parte vna. ⁊ modicum ibi. scz ex parte altera. Et sic semp vadunt et cadunt retrorsum. De malo in peius vtraqꝫ ꝑs ruendo: itavt finaliter conterantur supplicijs miserijs ⁊ tormentis ⁊ illaqueãtur semp grauioribus culpis ⁊ capiantur in morte infernalibus penis: vt verificet̃ qꝺ scribit̃ Hiere. xlvj. Fortis impegit in fortẽ ⁊ ambo. s. modis predictis pariter corruerunt. Gallos duos qñqꝫ vidi dura longaqꝫ pugna bellantes ore se ⁊ vngulis sanguinentes ⁊ vndiqꝫ discerpẽtes. Cunqꝫ pugnandi in vtroqꝫ defecisset vigor: nõ defecerat sed creuerat indignationis ardor. Sic noui parciales multos vt sic dicaꝫ expẽnaritos quibus cum propter partes cõsumpserunt oñia bona sua: nihil eis remansit nisi rabies partis sue.

Quartus fructus quãta stulticia sit parcialitates impias sequi. Ca. iiij.

q Quart⁹ fructus partium est stulticia sũma ⁊ cõsũmata. Pro quo cõclusio sit qꝫ nõ videtur esse sub celo gens stultior illa. Ratio quia huiusmodi scelus ẽ i apetitu stulti ⁊ damno sui mali. Delectat̃ quis in opibus carnis et gule Damnabiliter quidẽ errat. Oblectatur quis in turpi lucro ⁊ insatiabili cupidine rerũ: errat absqꝫ dubio immortali. Alter insup intumescit in pompis ⁊ glorioso statu letatur: nec dubitat̃ quin crimialiter peccet: ⁊ sic de multis consimilib⁹ culpis. Sed oñes isti errant quidam tñ in apetitu boni transitoria delectatione illecti ⁊ decepti ⁊ ex finali impenitentia cõdemnandi. Hi aũt parciales Ꝺ demẽtia stulta ⁊ insensata tales inqꝫ peccãt ex apetitu ⁊ desiderio mali: dum partem ⁊ diuisionem affectant deponentes in periculo ꝓpriã substantiam tempalem: corpus: filios: parentes: consanguineos ⁊ amicos ⁊ illorum temporalia bona: imo quãdoqꝫ est totius patrie ad discrimen. Quid eñ boni ex pcialitate lucrant̃ penitus ignorat: nisi forte putẽt lucruꝫ hec picula experiri: ⁊ cum his eternis supplicijs cruciari. Unde de pciali stulto Eccl. xxij. scriptũ est. Super plumbuꝫ quid grauabit̃ ⁊ quod illi aliud nomen ꝗꝫ fatuꝰ? Arenam et salem ⁊ massam ferri facilius est ferre: ꝗꝫ hominẽ imprudentẽ ⁊ fatuũ ⁊ impiũ: que oñia continet parcialis stultus. Propterea possũt frenetico compari qui ratione priuati pericula omnia sibi ⁊ alijs patrant. Similes etiam sunt cuidam stulto qui cuꝫ baculum gestaret in via ⁊ ante ipsum precederet vmbra sua putauit alterum hominem vmbram suam. Currit stultus post vmbram quasi cum homine pugnaturus fugit illa sequẽtẽ: continet stultus gressus: stat isupervmbra. Alter agit cõtra illam insultum. Iterum fugit vmbra. demũqꝫ cũ diuerteret a via ⁊ vmbra quasi homo cum similitudine baculi videretur erigi versus murũ: videns stult⁹ timuit. postea audacia maiori resumpta rapido impetu impigens in murum caput fregit. Sic parciales stulti pugnantes cum vmbra nominis parcialis finaliter anime ⁊ corporis frangunt caput. Ecce stulticie summe fructus.

Articulus secundus de secundis quattuor perniciosis fructibus nequissime partis et illi⁹ de horrẽdis crudelitatibus que ex parcialibus fiunt. Ca. j.

p Primus fructus est iniqua crudelitas. Cui⁹ conclusio est. Qꝫ non est gens saltem inter christianos magis impia ⁊ crudelis. Ratio huius est qꝫ habitus odij semper habent contra omnes contrarie partis cognitos et incognitos contra presentes ⁊ preteritos ⁊ futuros: aduersus ifantes ⁊ senes ⁊ sepius aduersus cõsanguineos ⁊ parẽtes. Insup aduersus eos qui sibi ⁊ suis multipliciter seuierunt. Unde dici potest horum omnium homicida. Sicut ſ. Joh. c. iij. scriptum est. Qui odit fratreꝫ suum homicida est. Ibi autem odium parcialitatis prohibitum in corde ferunt sicut in alio tractatu: vbi agitur de cordis consensu ad ptes latius visum est. Sed vltra hoc odiũ cor-

UVA. BHSC. IyR_032

dísle quis exprimere valeat seuicias ꝛ ianes crudelitates quas contra aduersarios opantur. ℔ parcũt etati: nõ sexui: nõ consanguinitati: nõ genti. nõ amicicie. nõ fidei: nõ religioni vel sanctitati: sed vsq; ad deuocationẽ christiane carnis. ℙ Prochdolor scelerata crudelitas ipiorũ ꝛ in alias incredibiles seuicias ꝓfundãt. ℙ Propterea merito rabido cani poterunt compari. Sicut in quadragesimali de seraphin contra detractores sermone. xxix. latius visum est: de ceteris crudelitatib⁹ satis vbi supra est tactũ: sermone. xxv. cum agitur de opibus partiũ circa ꝓmonis finem.

Secundus fructus pestifer⁹ malũ sit diuisio parcialis. Ca. ij

Ecũdus vero fructus est pestilens malũ. Cui⁹ conclusio est ꝙ nullum ẽ magis pestiferũ malũ q̃ diuisio parcialis. Occasio hui⁹ multiplex esse potest. Cum eñ homo sit animal irrascibile offensusq; ꝛ indignatus naturaliter se vindicare apetit: ꝛ inimico nocere conetur: nisi ratio irã frenet ꝛ timor mẽtis in pcialib⁹ sit obstaculum rõnis: ideo in se hac peste corrupti secum alios conuersantes inficiunt ad iuuante natura inclinata ad iraz .ꝛ culpa obscurante intelligentiam vtrisq;. dumq; inter homines ex aliqua occasione oriuntur offense sanguis currit ad cor: ꝛ ire atq; furoris accẽditur ignis: fouetur hic ignis quasi aridis lignis multitudine peccatoꝝ. Animi exꝓuersatione quodãmodo confricanꝫ ꝛ demones ad scandala temptationes vndiq; sufflãt: flãmescit iracundia. igniunꝫ corda: flãmescunt verba: igniti monstranꝫ: nutus ꝛ opa ꝛ quasi quadam spũali simul ꝛ corpali pestilentia aer cum tota patria cõtaminat: sicut Apoc. ix. c. scꝑtum est de parcialibus. ℚ de ore eorũ ꝓcedebat ignis fumus ꝛ sulphur ꝛ ab his plagis occisa est tertia pars hominũ. i. impenitẽtes. sicut supra de detractoribus declaratum est. Ideo Eccĩ. xiij. scriptum est. Qui cõmunicat superbiã: ꝛ qui tetigerit picem coinquinabitur ab ea. ℔ vt testat Eze. ij. ℙ Parciales increduli ꝛ subuersores sũt. ꝛ cũ scorpionibus habitas. s. tu qui cum parcialibus conuersaris. Et. j. Corinth. v. Modicũ fermenti totam massaz corrumpit. Insuper Eccĩ. vij. Discede ab inimico iniquo ꝛ parciali ꝛ deficient mala abs te. Et ps. de se. testat. Cum hominibus operantibus iniquitatem: sicut faciunt partiales. ꝛ nõ cõmunicabo cum electis eorũ. id est. cum capitaneis parcium. Et alibi. ℔ adhesit mihi cor prauum sic vtiq; parciale. declinantem a me malignum. id est. pcialem non cognoscebam. s. tanta cõuersatione elõgatus morabar ab illo. Et alio loco ait. Luz peruerso. s. parciali peruerteris a parte: maxime si impfectus ꝛ fragilis es. ℔ vt testat Greg⁹. sup Ezech. omel. ix. Infirmi prauorũ debent societatem declinare ne mala que frequẽter aspiciunt ꝛ corrigere nõ valent imitari delectenꝫ. Et hmõi exemplũ addit ꝙ sicut aer malus assiduo flatu tractus inficit corpus. ita peruersa locutio continue audita inficit animã. Apl̃o testãte. j. Corinth. xv Corrumpunt bonos mores colloquia prauaCui Berñ. addit multomagis opa prauaSz in terra pciali nõ solum sunt verba sed etiam opera ex parcialitate peruersa: ꝓpterea quasi ipossibile ẽ in tra pciali ꝛ cũ pcialib⁹ pũsari ꝯ homo aliquomodo inficiat. ℙ Propter qõ oñino fugiendi essent cum oñia sua videantur infecta ꝛ pestilenciale virus alijs communicare ꝓbentur: imo tactus visus: halit⁹ sermo vestigium vmbra domus ꝛ parcialiũ cũcta videntur pestifera ꝛ infecta: ideo in tali ñ deberet homo bibere cum eius ciato nec dormire in eodem lecto: imo nec cõmorari sb eodem tecto nec habitare in parciali terra: tantoq; sollicius fugiendus est aer parcialis: q̃ pestilencialis qñ parcialitas est nõ soluz pestilentia corporalis: sed etiam temporalis et spũalis vbi pestis solummodo est corporalis Forte mirant quidam ꝙ tam acerrime loq̃r contra hmõi ptes: quibus respondet experientia ipsa: pestis seua ingreditur ciuitatez: obeunt plurimi: sed remanent multi: imo ꝓ maiori pte euadũt. ℙ Pars aũt guelphalis aut gebellina aut quecunq; altera ingreditur ciuitatem: mirũ nempe maximum erit si poterit euadere quisq; qui saltem lapsu temporis pti ñ adhereat vel adherere putetur: sic ego stupens ꝛ dolens experientia certus sum: imo quod flendum est ꝛ qui videnꝫ timere deum ita efficiuntur amẽtes ꝛ insensati maxime cõtra partem guelpham ꝛ gebellinam: ꝙ in eisdem ita secure viuũt quasi in eisdem sit professio sanctitatis: similes generis loth: qui vt patz Genẽ. ix. ita insensibiles in sodomia facti sunt: ꝙ loth predicanti ꝛ suadenti recessuz credere noluerunt: sed videbatur eis quasi ludens loqui: vt dicitur ibi. Ideo cum ceteris perierunt: ꝓpterea Apoc. xviij. Zelantibus salutem anime sue vtiq; dictum est. Exite de illa populus meus ne participes sitis delicto-

UVA. BHSC. IyR 032

rum eius: ꝛ de plagis eius accipiatis: quoniam peruenerunt peccata eius vsq; ad celum Et Eccl. xlij. Si communicabit lupus agno: aliquādo sic peccator scz parcialis iusto: que communicatio sci hominis ad canem scilicet parcialem. Ex his satis patet q̄ pestilēs malum sint impij pres.

Tertius fructus de multitudine scelerum et malorum: que ex parcialitatibus subsequuntur.

Capitulū. iij.

t Ertius fructus ē multiplicatio sce lerum. Cōclusio vera est ista: q̄ nullum peccatū est de quo tot scelera oriantur sicut de partiū impietate. Ratio autē ponitur Job. xxxj. Q̄ parcialitas ignis ē vsq; ad consummationem deuorans ꝛ oīa eradicans genimina. Inde eīm oriuntur temporalia. corporalia. ꝛ spiritualia mala. Pio temporalia sicut sunt saccomana: rapine incēdia domorum agrorum ꝛ sacrorum destructio: prediorum desolatio: ciuitatum terrarū ꝛ patriarum extinctio: scientiarum ꝛ artium ꝛ animalium ꝛ consimilia multa. In quibus oīm̄bus pensanda sunt scelera ꝛ peccata que inde sequuntur. Secundo mala corporalia: sicut sunt virginum deflorationes: mulieruz violationes: horrenda homicidia puerorum crudeles neces: carcerationes seue: tormēta oīi immanitate plena. Quidam occidūtur fame: alij comburunt igne: quidam in sterco re suffocantur humano: alijs precidunt mēbra: lingua. digiti. ꝛ verenda: ꝛ infelices homines ipsimet coguntur comedere illa. precipitantur per altissimas turres: quidā alij fluminibus perimuntur. Alij dantur cambᵒ ad vorandum: alij mortui relinquuntur lupis. Quidā assant viui: ꝛ ad odorem illorum alij qui comedunt panem doloris: vendunt homines sicut boues ꝛ multa consimilia. De q̄bus in seraphin ꝑmone. xxv. arti. iij. ꝑtactum est. Tertio mala spiritualia. o quis enumerare sufficit quāta ex his oīm̄bus peccata fiunt tum in opando: tum in ꝓsentiēdo: tum in faciendo. In preciptendo: in non obstando: in impatienter illata damna ferendo: in participando: verbisq; multipliciter offendendo et consimilibus. Propterea glo. preallegata. j. Corinth. xj. ait. Ex dissentione omnia mala oriuntur: vbi enim dissentio est nihil rectum est. Ideo damat contra parciales Esa. cap. j. Ve genti peccatrici: populo graui iniquitate: semini nequā filijs sceleratis: Ecce multiplicatio scelerum ꝛ iniquitatum.

Quartus fructus est fidei abnegatio et proditio contra christum: quia esse parcialem est negare fidem et prodere christum.

Capitulū. iiij.

q Uartus fructus est fidei abnegatio ꝛ proditio contra christum. Cōclusio q̄ oīes parciales christiani sunt renegati ꝛ proditores contra christum. ꝛ per consequens proditores christianorum Cui⁹ ratio est: quia licet forte ex parcialitatibus oriantur: imo licet oīes propter originale peccatum nascuntur filij ire. Nihilominus in baptismo renunciamus malicijs diaboli ꝛ oīm̄bus pompis mundi: patriniq; illos suscipientes de sacro baptismatis fonte: hec pro illis spondent. Et quodāmodo tunc scribuntur ad soldum ꝛ ad miliciam christi. De quo de conse. dist. iij. c. prima. Adulti autem facti tenentur ad ea que pro ipsis offerētes spoponderunt. de conse. di. iij. c. quuli. In confirmatione vero preparatur homo ad pugnā pro fide christi: de conse. di. v. c. spiritussanct⁹ Alapa percutitur vt discat q̄ p patientiā vincit milicia christi. In fronte inungitur vt a recipiente fides christi sine erubescentia predicetur: de conse. dist. v. c. nouissime. Cuz autem in baptismate partibus homo renuncia uerit et demum ad vomitū redit: prodit christum fidemq; illius negat. domino ipso testāte: qui Luc. xj. ait. Qui non est mecuz. scilicet in milicia mea: aduersum me est: quia in milicia diabolica ē. Et qui non colligit mecū. s. spiritualia temporalia et corporalia bona: dispergit vicz illa in presenti seculo ꝛ in futuro. Qui autem domino extiterit infidelis: q̄modo suis proximis potest esse fidelis? Ex h̄ parciales facile fiunt proditores.

Articulus tertius de vltimis quattuor amarissimis fructibus nequissime partis. Et primᵒ est q̄ parcialitas impenitens malū est: cum rari corde ore et opere p cialitati renuncient sicut deben

Capitulum primum.

UVA. BHSC. IyR_032

Primus fructus est impenitẽs culpa vel malum. Ad hoc cõclusio ẽ: q nullus parcialis absolui potest. nisi corde. ore ⁊ ope renunciet parcialitati. Ratio est quia consentire partibus corde vel se parcialem confiteri ore: ⁊ multo amplius parcialitatis opa exercere mortalia sunt. Sicut latius patet in quadragesimali ō seraphin. fmõe. xxv. ⁊. xxvj. Et licet quidã cõfiteantur q parcialitates exercuerũt opere: rarissimos vnq̃ vidi ⁊ quasi nullos sensi qui doleant ⁊ confessi sint se fuisse parciales corde ⁊ ore. Ideo nõ penitent vere: quia ꝺa penitentia est ꝓpetrata mala plangere: ⁊ plangenda nõ ꝓpetrare. de pe. di. iij. §. j. Falsa ãt penitentie nunq̃ venia ꝺar: sicut patz vbi supra. §. siue in fi. imo falsa penitẽtia irritat deum. Propterea caueãt cõfessores qui publicos pciales guelphos ⁊ gebellinos: vel quip defensione ⁊ fauore ptis ꝺant vel suscipiunt iuramenta: siue alios pciales absoluũt: quia teste dño Matth. xv. Si cecus ceco ducatuz pstet: ambo in foueã cadunt. s. infernalẽ. Ñ anteq̃ eos absoluant faciant q hmõi renuncient oñi parti pleno corde: apto ore ⁊ efficaci ope. i. q disponant se nunq̃ nominare pciales. Leci nunq̃ faciunt de talibus conscientiam: imo sicut exptus sum in quibusdã: q bñ videnꝯ sapientes ⁊ timẽtes deum saltez pcialitatez cordis ⁊ oris nõ possunt intelligere eẽ mortale. ꝓpterea merito ẽ impenitẽs culpa.

Secũdus fructus q rari pciales consequuntur salutẽ licet apparenter pnie signa demonstrẽt Capitulũ. ij.

Secũdus fructꝰ ẽ damnatio sempiterna. Terribilis cõclusio sit q rarissimi parciales etiã si apparent in fine confiteri saluanꝯ maxime si vsq̃ in finem pseuerauerunt in parcialitate iniqua. Ratio ẽ quia adhuc multa habent ipedimenta. Primum ignorantia quia vt ptactum est. Multi ignorant q parcialitas cordis ⁊ oris sit peccatum. Sed ignorãtia iuris diuini de dilectione fratꝛna cordis oris ⁊ opis. ⁊ de alijs q̃ necessaria sunt saluti nõ excusat adultũ ⁊ ratiõe vti valentem: fm Alex. in scõo. l. q. Alia quoq̃ impedimenta pretacta sunt in precedenti xix. sermone.

Tertius fructus q publicus parcialis sine signis penitentie decedens: priuatur ecclesiastica sepultura. Ca. iij.

Tertius fructus est priuatio ecclesiastice sepulture. Cõclusio ẽ q nullus in mortali peccato decedens si notorij est: debet ecclĩastica sepultura sepeliri: sicut patz ꝓhibitũ. xiij. q. ij. ꝺb⁹ ⁊. c. nõ estimem⁹: ⁊. c. p obeuntibus. Et bñ intelligendum est nisi fuerit ecclie reconciliatus: vel ostenderit pnie signa: ex̃ de sepul. prochiano. Excipiunt publici raptores. ex̃ de rap. c. sup eo. vel moriens in torneamẽto. extra ō tornea. c. ad cuidentiã. q nisi etiã signũ penitentie ostenderẽt: sicut alibi dicẽ debent ecclesiastica sepultura carere. Parciales cũ sint notorij si decedunt absq̃ pnie signis qui sepelit eos in loco sacro mortaliter peccat: q facit cõtra predicta ecclesiastica iura. Ecclie aũt nõ obedire pctñ ariolãdi ⁊ paganitatis est. lxxxj. di. si qui. Ex his etiã ꝓhibitionibus satis patet: q pciales qui in parcialitatũ fauoribus occidunt: sicut canes ad fossũ proijci debent: iuxta ꝓhibitũ vaticinũ. Hiere. xxij. Sepultura asini sepeliet. s. impenitens parcialis qui signũ pnie nõ ostẽdit in fine. Et si alit ibi sepeliantur ad tumulũ est damnationis eoz xiij. q. ij. cũ grauia. ⁊. c. quibus: imo si ibi sepulti sũt oino sunt exhumãdi: vbi eoz corpa pñt ab alijs secerni. ex. de sepul. sacris canonibus est institutũ: ⁊ cimiteriũ siue eccĩa ẽ reconcilianda. extra de ꝓse. ec. c. cõsuluisti. Ratio horũ est: quia officiũ deuote sepulture est bone fidei testimonium. xiij. q. ij. non estimemus ante fi. Propterea ne clerici sint falsi testes impio parciali ⁊ cuicũq̃ in mortali notorio impenitenter decidenti. extra de rap. c. ij sanctitũ est ne taliũ intersint sepulture. Nec tũc suscipiant elemosynam eius. Et hoc satis euidenter colligi potest q qui parcialem impenitentem tradit vel tradere facit ecclesiastice sepulture: vel ad hoc ꝓbet auxiliũ vel fauorẽ a labe falsi testimonij nõ ẽ imunis. Juxta illud Prouũ. xix. c. Testis falsus nõ erit ipunit⁹.

Quart⁹ fructus q nõ debent orationes et oblatiões fieri pro pciali. qui sine signis pnie iã decessit. Ca. iij.

Quart⁹ fructꝰ est silentiũ oronum ecclĩasticarũ. Cõclusio sit q ꝓ pciali ipenitẽter decedẽte oroes ⁊ oblatiões ñ ꝺñt fieri q mortale ẽ. Rõnẽ ãt h⁹ fm Bona. i. ij. di. xliij. põit: q. j. Jo. v. ẽ pctñ ad mortẽ: ñ dicẽ ꝺovt ꝓ eo ꝙs rogel

UVA. BHSC. IyR_032

ꝑccatū ad mortē est finalis impenitentia q̄ iusto iudicio dei sepe plectunt ꝓciales. Unō peccat qui dicit: vel dicere facit scient missas aut officia siue aliqua ecclīastica bona ꝓ illo ꝓcialis anima ac si quis hoc faceret ꝓ impio iudeo vel saraceno. extra de sta. mona. ca. j. & c. sup quodā. ex de fur. c. ij. & xiij. q. ij. p obeuntibus. In quib⁹ omnib⁹ locis ab ecclīa inhibetur q ꝓ impenitēte defuncto oratiōes non sinat facere siue oblationes. Unde in mysterium Matth. ij. scriptū est. Vox in rama. id est. in excelso audita ē: rachel. i. plorās filios suos. s. ꝓciales in peccato defunctos & noluit consolari. s. orationib⁹ christianorum ꝓ ipsis orantiū: quia nō sunt. s. in statu salutis & eterne damnationis. Ex p̄dictis ergo patet dilectissimi fratres q̄to odio abijcienda abhorrēda & ꝓsequenda sit crudelis & criminosa diuisio ꝓcialis & corde. ore. & ope rēnuenda: & omnino a toto populo extirpanda: vt illa fraternali & amarosa vnione gaudeatis. de qua in ps̄. Ecce q̄ bonum & q̄ iocūdū habitare ffres in vnum. Quā nobis cōcedat corda in vera charitate copulās & cōseruās dñs ihesus xp̄s: qui cū patre & spūsc̄o vi. & re. in se. se. Amen.

Dñica tertia in. xl. infra diem cōtra insignia distinguēda inter ptes. Sermo. xxvj.

Cum fortis ar

c matus custodit atrium suum: in pace sunt omnia que possidet. Luc. xj. Magna quippe res est & piculis plena ignorantia vitatis. Mā sic Ysido. ait. Mater est & nutrix oīm viciorū. Quid sit damnū culpe nō sentit insipiēs: quotidie peccat & ignorat. Et iterū. xxxviij. scriptum ē de ignorantia. Ignorātia mater est cunctorū errorum: & c. qui ea Greg⁹. in moral. ait. Qui ea que dei sunt sapiunt: a dño sapiunt. Et q̄ ea que dei sunt nesciunt: a dño nesciuntur. Ap̄lo testante qui ait. Si quis ignorat ignorabit. Hinc quoq̄ idem Greg⁹. ait. Quicunq̄ stult⁹ est in culpa sapiēs erit in pena. s. per penam sempiternam: vel sic. s. penam sustinendo sempiternam. Et iterum Esa. c. v. Captiuus ductus est populus me⁹. s. ad supplicia eterna: quia nō habuit scientiam. Ignorata etiā culpa minime emēdat: quē admodum ignorante infirmitati remediuz adhiberi nequaq̄ pōt. Et hoc in ceteris vitijs ignorantia deterior & piculosior est. Sed sic initiū mortis aie est ignorātia de peccato: finis vo gloriatio in peccatis. Sic salutis initiū peccati cognitio est: finis vero cōfusio de peccatis. Magna quippe pace quiescit diabolus i corde peccātiū qū ꝓ ignorantiā patrat culpa. Unō Job. xl. de tali demone scriptū ē Sub vmbra sc̄z ignorantie dormit. s. pacificus & quietus i secreto talami. i. in mente vacua lumine veritatis & plena ignorātie cecitatis: in loc humētibus. i. ꝓnis ex ignorantia ad quēcūq̄ casum: hmōi em̄ sunt oīes qui ꝓcialitatum insignia tenent in domib⁹: vel super hostia domorum aut in menijs altis & turrib⁹: aut palatijs suis: aut in ciuitatū portis vel quarumcūq̄ terrarum. Quod quidē manifestum signum est q̄ diabolus partium caput: q̄ Apocalip. ix. exterminator dictus est in locis illis & in malis cōscientijs inhabitantiū ibi pacifice cōmoratur. Et hoc manifeste indicat infallibilis veritas xp̄us ihesus in verbo prealleg̃ato. Cum ait. Cum fortis ar. cu. a. s. in p. sunt oīa que possidet. Quis est em̄ hic fortis armatus nisi diabolus: de cui⁹ fortitudīe Job. xlj. Non est potestas sup terrā que comparetur ei. Hmōi aūt arma quibus armatus est sunt concatenatiōes & cōfederatiōes cordium cunctorū qui ꝓcialitates sectant. Un̄ de aquilone de quo pandetur oīe malum. id ē de exterminatore p̄dicto Eccī. xliij. scriptū ē. Sup oīem congregationē aquarū requiescit: & sicut lorica induit se aquis. id ē. parcialibus populis qui labuntur vt aque: et facile tanq̄ aque a demone diuiduntur. Atrium vero eius quid conuenientius indicat q̄ locum & domum in qua talia insignia parcialium collocantur. Hunc nempe locum: vel potius parciales habitantes in eo demon oīni vigilantia custodit & maxie a lumine veritatis. Sicut dominus ait Joh. iij. c. Qui male agit odit lucem. Cum autez a tali lumine anima custoditur tunc in pace sunt oīnia que possidet: scilicz demō eo q̄ nullo remorsu cōscientie de talibus molestatur: quia tanta cecitate obscurat: et obscuritas seruat mentes hominum habitantium ibi: et diligentia illa vt nō intelligant q̄ talia insignia sint arma et manifestissima signa q̄ loca illa cum talib⁹ habitatoribus a deo sunt tradita in demonū ptāte: & q̄ ab exterminatore pacifice possidēt

UVA. BHSC. IyR_032

ihz ei adũsari⁹ noster q̃sdã mõs semiandi seu simulandi opa dei: vt q deus opatũr bonum z in animarũ salutẽ: demon ipe opek in malũ z in animarũ pniciem. Didicerat qõ Apoca. vij. scriptũ ẽ. Vidi alterũ angelũ. i. xp̃m ascẽdentem ab ortu solis. i. a luminosa z solari doctrina habentẽ signũ dei viui. i. gr̃am gratificantem in ihesu noie designatã qua suos sigt z saluat electos: sicut Mathẽ. j. c. sanctissimo ioseph angelus ait. Vocabis nomẽ ei⁹ iesum ipe em̃ sal. fa. po. su. a pec. corũ. De qua gratia in electorũ psona pñ. ait. Signatũ est sup nos lumẽ vultus tui dñe. dedisti leticiã i corde meo. Et statim Job. addit. Et clamauit iperans. s. quattuor angelis quib⁹ datũ ẽ nocere terre z mari. i. i psperis z aduersis dicẽs Nolite nocere terre z mari neq; arboribꝰ. id ẽ. bene agere incipiẽtib⁹ pficiẽtibus z pfectis: quoadusq; signem⁹ seruos dei nr̃i in frontibus. i. mẽtibus eorũ. Et itez Job. subdit. Et audiui numerũ signatorũ centũ. xliij. milia signati: p quẽ numerũ oñes electi mystice designant: sicut alibi ostensum est. Sic ex adũso diabolus inuenit signũ reprobatiõis eterne quorũ reproborũ cetus aptius z euidẽ⁹ p insignia ptium consignetur qõ z ipe pphe ta puidit in spiritu cum in. lxxiij. pñ. ait. Posuerunt signa sua signa: z nõ cognouerũt sic̃ in exitu sup summũ quod esse põt aliud thema. Et idẽ ẽ q dicere. Cũ for. ar. cu. a. su. i p. s. o. q̃ possidet: sic̃ ex iam dicti atq; dicẽdis clarescere põt. Per pdicta igit scda religiositas cõsignationis ẽ dicta, p quã fideliũ aie amotis z rasis insignijs impiarũ diuisionũ saluant: z iesu noie cõsignant. Ad qõ pficiendũ iuxta sensum dñi nostri iesu christi p tres conclusiones verbũ pphetic̃ declarat. Prima conclusio est q pcialitatũ insignia sunt manifeste idolatrie signa. Et de hoc pñ. ait. Posuerũt signa sua signa. Scda pclusio ẽ: q hr̃e pcialiũ signa ẽ cõtinue z ipenitent ad iferos pperare. Et õ hoc tãgit pñ. d. Et nõ cognouerũt sic̃ i exitu. Tertia pclusio ẽ q tenere insignia ptiũ: ẽ cõtinue aias secũ ad eternũ interitũ trahere. Jõ subdit pñ. sup summũ. Propt̃ hec tria ter clamat aquila volãs z dicit Apoc. viij. Ve veve hitãtib⁹ i tra. s. ptiali. Et põt eẽ etiã aliõ thẽa.

Articul⁹ prim⁹ q tenere insignia ptiũ distinctiua sunt manifeste idolatrie signa.

Prima pclusio ẽ: q pcialite tum insignia sũt manifeste idolatrie signa

Ad cui⁹ itelligentiã psiderãda sunt tria signa q̃ oñ dunt p illa pcialitat insignia. Primũ est imitatiõis. scõm adoratiõis. tertiũ vo vindicationis.

Q malicia demonũ antiqua idolatria in pcialitatũ insignijs renouatur. Ca. j.

Primũ aũt signuz p h̃ insignia demonstratũ ẽ signũ idolatrie imitationis. De pma idolatrie adinuẽtione. Sapiẽ. xiiij. scp. ẽ. Idoluz maledictũ ẽ ipm z qui fecit illud. Siliter sunt deo odio impi⁹ z impietas ei⁹. Acerbo em̃ luctu dolens pater cito sibi rapti filij fecit imaginẽ: z illã q tũc quasi hõ mortu⁹ fuerat: nũc tanq̃ deuz colere cepit z instituit. Inde orta sunt inter seruos sacra z sacrificia. Deinde inteueniente tpe z pualescẽte iniqua psuetudine hic error tanq̃ lex custodit z tyrannorum impio colunt figmẽta hos quos in palã homines honorare nõ poterãt: ppter h̃ q lõge eẽnt elonginq̃ figura eorũz allata euidentem imaginẽ regis quẽ honorare volebãt z fecerũt vt illũ q aberat tanq̃ pñtẽ colerẽt sua solli citudine z mlta mirabilia ibidẽ circa h̃. Et de his pleni⁹ supra fm̃oe. x. dicta sunt. Hec aũt idolatria postq̃ cepit ita incremẽtuz sumpsit tm̃ q p orbẽ terrarũ diffusa ẽ vsq; ad xp̃m. q nunq̃ potuit deleri etiã in solo pr̃o iudeorũ. Et postq̃ euãgeliũ xp̃i p vniuersũ orbẽ apl̃orũ pdicatõe diffusũ ẽ i vniũso orbe: error idolatrie expulsus z exclusus manifeste apparet intm̃ q nũc licet multa hoim genera aberrẽt i cultu vni⁹ dei: tñ q̃i nulla gẽs repit in orbe q̃ nũc pprie idolatriã imitet: qõ ab initio legis vsq; ad xp̃m nusq; legit eẽ fct̃m. Predicantib⁹ igit apl̃is z discipl̃is scissimũ nomen iesu xp̃i ex idolis demonia fugiebãt: in puluerẽ redigebant simulacra: p scõz martyria ois abolebat idolatrie pestifer cult⁹. Sz eadẽ iuidia q̃ i troiuit moz in orbẽ trarũ frigescente fide in cordib⁹ xp̃ianoz eadez idolatria: p occultiozi mõ int eos maxie in italia reuocata ẽ q̃i in despectũ xp̃i z ecclie sue: vt vbi regnabat roma nũ impiũ z pncipaliz mũdi idolatrie fauorz ibidem orante xp̃o facta ẽ nõ deficiens sedes petri: vbi opãte diabolo reuiuiscat idolatrie cultus: quod quidẽ fit in ptialium insignijs. Jõ apostolus ait in spiritu puidẽs in mysterium rhomanis scribens qui sunt in italia et italie caput et Petri sedes. Rhoma. j. c. ait. õ tempe innouate idolatrie quod nũc est. Luz

UVA. BHSC. IyR_032

cognouissent deū nō sic deū glorificauerunt aut gras egerūt sed euanuerūt in cogitatiōibus suis: z obscuratū est insipiēs cor eorum: dicētes eñ se eē sapientes stulti facti sunt: et mutauerūt. i. mutabunt gloriā immutabilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hois z volucrū z quadrupedū z serpentiū. Preterea sequit. Hec aūt q̄tū ad hraz q sint vā ipa expientia manifestat. Nam p insignijs distinguentibus inter ptes quidē habent hominē ptis sue caput quē plusq̄ deū imitant z colūt z se p illo quod nequaq̄ p xpō agerēt prompti ssime morti tradunt: z tali caput nō eq̄dez homo est sed similitudo imaginis corruptibilis hois. i. diabol⁹ incarnat⁹. Volucres etiā quidam p insignijs habēt vt aquillas diuersi colozis: siue alias aues diuersas distinguentes ptes quas vt idola nutriunt viuas. Quidā vo imagines quadrupedū p insignijs z idolis suis portant. Ibi habēt leonē natiui colori ille album. iste rubeum: hic vo pardū: z sic o alijs. Alij serpentes colūt nō tñ q nobilium z cōitatū inq̄tū nō distinguūt ptes arma vel i signia damnē: quia taliter insignia vel arma ferentes pūt nō peccare si ordinata charitate ament illa. Sed magna pars taliuz vertit in abusum: ppter quod vel fiunt vel reputant parciales. Sic exēpli cā. Aquila inquātū dignitatē notat imp̄alē: gebellina nequaq̄ est z tñ in italia p gebellina reputat. Propter q̄dam in gebellina pte cordialiter affectati vel vt ver⁹ dicā infernaliter z bestialiter insaniti sup arma expansam aquilā portāt. Sec⁹ autē si in terra sua arma vel iunctā cū eis gestant: quia priuilegiū imperij esse solet. Insup insani quidam ecclesiā autumant esse guelphā z sīliter reges francoꝝ. Et sicut expientia docet guelphi cōtra ecclām z gebellini p̄tra imperiū si necesse fuerit septies in die p cōmodo ppio aduersant. Haz teste ap̄lo Phil. ij. Omnes tales querūt que sua sunt: nō q̄ iesu xp̄i: imo q̄d nō solū demēcie ē: sed risu dignū aliquē scīn faciūt guelphū z aliū gebellinum Sz etiā q execrabile z horrendū ē etiā audire dñm deū maiestatī regē glie z eīne pad p̄sti tuūt p̄cialē: q̄si cū nequiuerit sathanas p demones p̄trialiter regnare in celis q̄a michaele expulsus ē conet p diabolicas p̄ciales reacq̄rere celeste regnū. Sed mērita est iniq̄tas sibi: q̄ vtriq̄ eternaliter dānabunt. Addūt etiam quidā stulti alias insanias risu dignas inter arbores: inter rosas albas z rubeas: interciatos i ptinōe olei: piri: p̄sici z p̄silū fructū Et ne multis imorer: tales tenētes se eē sapientes p̄siles dementias innumerabiles habent Excedit tñ illoꝝ sapientia z eoꝝ defectum oīno supplet; quia tales p̄ciales distinctiones in pane in vino in carnib⁹: in caseo z consimilibus: nequaq̄ ponūt: quod quidē optabile esset ne talibus vterent. Ecce demonū cultus in renouata idolatria imutatus.

Q̄ tenere insignia p̄tiū distinctiua est corde et ope diabolum adorare. Ca. ij.

Ecūdū aūt signū p hec insignia demonstratū est signū idolatrie adorationis. Unde de hoc Sapiē. xv scp̄. c. Sz z animalia miserrimi colunt z adorant. Scōm eñ ethymologiā adorare ē toto corde adherere. Nā tūc adoram⁹ deū cū toto corde adherem⁹ deo. Adorat vt q̄ idolum cū totū cor idolo aplicat. Nemo q̄dē amplius vo corde adheret q̄z qui p eo libenter corpalem mortez sustinet: teste dño q̄ Job. xv. c. ait. Maiorē hac dilectionē nemo habet q̄z vt aiam suā ponat q̄s p amicis suis Q̄d z sancti martyres ardētissime p dño impleuerūt. Sz heu heu z iterū dico heu: q̄ i tñ corō hercī p̄ciales insignijs suis: imo demonibus qui sunt in eis q xp̄iani labijs tñ: sed facto idolatre pessimi: q̄ minimā alapā p xpō audacissime z promptissime mortē sumāt p insignijs z nomine p̄tis vt demonib⁹ q̄ in talibus insignijs regnāt z exterminatori qui caputaneus ē corū: vere dicere possit illud p̄s. q̄d martyres xp̄i solebāt dicere deo. Propter te mortificamur tota die: estimati sum⁹ sic oues occisiōis. Et ecce maior adoratio q̄ possit fieri deo vl adū sarijs ei⁹. Prefea libamia z sacrificia q̄ hmōi insignijs z habitū victorijs fiūt: sicut balneare vino in simulacrī oza leonum z p̄silia stulta. Q̄z aūt hēc talia isignia ē diabolū adorare corde ore z ope: signū p exēplū p̄z Anul⁹ in mulieris manu signū oñdit q promissaz fidē vult tenere marito corde ore z ope Signū milicie idē velle agere p p̄ria sua hominē iudicat. Signū quoq̄ theologie oñdit etiā theologū corde ore z ope velle defensare fidem. Sic etiā p̄cialitatis insignia signū manifestū sunt q corde ore z opē ab hoie diabolus adoretur. Ibinc merito contra tales p̄s. ait. Confundantur oēs qui adorant sculptilia z qui gloriant in simulacris suis.

Q̄ modernis tempibus vindicant demones se de expulsionibus eorum olim ex idolis fa-

UVA. BHSC. IyR_032

ctis in insignijs pcialium idolatriam renouantes.Ca.iij.

Tertiũ quoq; signuz p hec insignia demonstratũ est signum diabolice vindicationis. Vindictã vtiq; sumunt demones aduersum xpm t sequaces eius ex truffis t cõtumelioſis iniurijs quas in primitiua ecclesia in eozũ expulsionibus t idolozũ confractionibus suscepe-runt. Quod futurũ puidens dñs in euangelio hodierno cũ pmisisset omne regnuz in semetipsum diuisum desolabit.ꝛc. Demũ subdit. Cum imũdus spũs exierit ab hoie.id est a simulacro t idolo hois: ambulat p loca ina quosa.i.p paganozũ cozda querẽs requiem t nõ inueniens.dicit. Reuertar in domũ meam vnde exiui.i.in insignia t simulacra ex q̃bus fui expulsus. Et cũ venerit inuenit scoꝫ mundatã: quia ablata videt ex insignijs spurcitia idolozum t ornatã cõsuetudinario et afflictionatu cultu: t vadit p odiosum affectuz t assumit secũ ad ois mali cõplemẽtũ septem alios spũs.i.vniuersam malicĩã demonũ nequiozes.i.occultiozes t crudeliozes se: t ingressi p consuetudinẽ habitant ibi p crimino sam ignozantiã t maliciã t sunt nouissima illius hominis.i.simulacri diaboli exterminatozis peioza priozib⁹. Q; aũt hõ p demõe appellet de diabolo supseminãte zizania Mat. xiij.c.scriptũ est. Inimic⁹ homo hoc fecit Q; etiam in talib⁹ insignijs habitẽt demões multis priozib⁹ peiozes indicat dñs qui Matth. vij.ait. A fructib⁹ eozũ cognoscetis eos. Qui aũt sint hi fructus t q̃to ipsis martyrijs primitiue ecclie seuiozes finit tetigi in pcedenti sermõe: etiam ipa expientia nostris tempib⁹ lombardie habita manifestat. Nõdũ em̃ legi q; martyrũ tpe ipsozum martyrũ carnes crudas t coctas quiq; tozozes sicut lupivozarẽt sic̃ p pciales in lombardia nostris tempibus nouim⁹ esse factum. t multa consimilia q̃ causa breuitatis omitto. Ex his trib⁹ signis patere põt qõ in ꝓallegato ps̃.ꝓpha intẽdat d. Posuerũt signa sua signa.s.hui⁹ triplicis significati. vicz idolatrie inuitatiõis: diabolice adozationis: t demoniace vindicationis. vl q.d. Posuerũt ipi parciales signa sua nõ delicet ibi q̃q; ponãt signũ crucis: quod cũ factum fuerit si p eam distinguunt ptes ñ crux xpi sed diaboli: etem̃ sinistri latronis iudicanda est. Nec in sup dicat signũ in singulari.ꝫ in plurali ait. Posuerunt signa sua signa: quia multiplicibus signis intẽti sunt parciales ad distinguendum ptes. Et hoc ẽ primũ Ve qõ aquila volans ait.

Articulus secundus q; tenere partialium insignia est continue ipenitẽter ad inferos properare

Secunda cõclusio est q; tenere pcialitatũ insignia: est continue impenitenter ad inferos propare. Et ꝫ hac ps̃.subdit. Et nõ cognouerũt sicut in exitu. Quid em̃ ẽ t nõ cognouerunt nisi q; de ꝫ in vita ceci fuerũt. Et iõ ad iferos impenitẽter ꝓtinue cucurrerũt: nõ coguerũt inq;.s.in vita: sic̃ in exitu.i.in morte supple cognoscunt vl cogscẽt. Nec imerito q; in vita verũt ceci. Sz in morte apiunt eis oculi t mala q̃ ex pcialitatib⁹ t talib⁹ signis fecerũt cũ penitere nõ põt: tũc intelligũt t cogscũt. sic̃ in talib⁹ cõnũerat dñs Deut.xxx.d. occurrẽt vobis mala in extremo tpe. Et tũc q̃dẽ territ⁹ p expientiã talis dicet. Dozrẽtes iniq;tati cõturbauert me. Nec ꝫ excusãt p ignozãtiã: q; talis ignozãtia ẽ supina: t crassa t affectata. Propterea de hoc ꝓpha ait. Noluit itelligere vt bñ ageret. Et Sapien.iij.rõ hui⁹ execrationis apti⁹ declarat. Excecauit eos malicia eozum Impenitẽtiã ãt eoz Joh.apoc.ix. clare dñs ostrat.d. Neq; pniam egert de opib⁹ manuuz suaz vt ñ adozẽt demonia t simulac aurea et argẽtea t erea t lignea t lapidea q̃ neq; videre põt neq; audire neq; ambulare. t ñ egerũt pniaz ab homicidijs suis neq; a veneficijs suis neq; a fornicatiõe sua neq; a furtis suis. In oib⁹ oñdit tria genera hoim ipenitẽtiũ ex his pcialitatib⁹ signis ek̃nalit dãnãdozũ: q̃z ꝑmi sũt opatozes. scdi adõatozes. ktijo imitatões

Cõtra artifices q̃cũq; isignia ptialiũ ipenitẽter sculpẽtes pingẽtes vel aliter opantes. Ca.j.

Primi impenitẽtes sunt opatozes p hoc est qui pungunt t sculpunt et alio modo faciunt talia signa sicut sunt pictozes: aurifices ex ligno vl ex lapide vel ere vel alio mõ sculpentes q̃ cuz omniũ malozũ que ex talibus signis sequuntur occasionem prestent de oñibus culpabiles fiunt: sicut patet extra de iniurl.t dam. da.c.si culpa.vbi scriptũ est. Qui occasionez damni dat t efficacẽ damnũ dedisse videtur. Considerẽt quoq; qui hec opant: que t quot mala inde sequant̃ t in omnib⁹ illis septici-

UVA. BHSC. IyR_032

pes cognoscant. Sed quia rari hoc aiaduertunt vel credunt: ideo nunq̄ de his penitent Et ꝓpterea Job. de talibus ait. Neq̄ p penitentiam egerunt de opibus manuū suarum que sc̄z sunt talia insignia. Et licz vere possint dici opa manuuz suarum: attamē altiori sensu verioriq̄ si licet dici intelligenda opa manuum suarum nō dei apellari possuut. Maz sicut bona opa nō nostra sed dei sunt q̄ opaē in nobis velle z pficere ꝑ bona voluntate vt dicit apostolus ℔hil. ij. c. Sic z mala opa sic̄ sunt talia insignia vtiq̄ hominū opa dici debent: quia talia diabolus per eos nunq̄ efficere posset nisi eis tales voluntarie consentirent.

Contra nouos idolatras impenitenter diabolum in isignijs partium adorantes. Ca. ij.

Ecūdi ipenitentes sunt adorātes qui in talibus insignijs tanq̄ i idolis malignos spūs colūt. Et de hoc dicit vt nō adorent demonia: sicut ex p̄cedentibus patet. simulacra aurea argētea: erea: lignea z lapidea que oīa ad litteram a pictorib⁹ z sculptorib⁹ z ꝑsimilib⁹ operarijs fiunt que tunc adorant talia cū ab ipia mente plusq̄ de⁹ amant z venerant. Signū aūt hui⁹ adorationis manifestū ē. Nam si p̄cuteretur imago xp̄i vel beate v̄ginis vel alterius sancti de hoc satis negligens aut nulla inquisitio fieret. Si autē p̄cuterētur hmōi idola demonū hoc ē insignia ptiū ciuium vel dominorum: tanta diligens offendentis perscrutatio fiēt p dirupta mōtiū z p̄caua cōualliū p flumina z maria ciuitates z castra vsq̄ dum capt⁹ z cruciat⁹ mortī irreuocabilit̄ traderet. Et q̄ tales hec insignia colentes eis similes fiūt. Jō subdit que neq̄ videre p̄nt ab effectu: q̄ talīū adoratores fiūt ceci nō habētes scientiā v̄itatis: sic̄ ps̄. ait. oculos. s. simulachre hūt z nō videbunt: neq̄ audire q̄ surdi fiunt p inobedientiā: sic̄ ꝑ ꝓpha ait. Aures hūt z nō audient: neq̄ ābulare ꝑ nt: nec dic̄ q̄ sint claudi: sed q̄ nō possunt ambulare q̄si exprimere velit. q̄ fiuut imobiles p boni opis ieffi caciam. ꝓpter q̄ ꝓpheta ait. Fient imobiles q̄si lapis. Vñ ap̄s Rhoma. j. cū p̄us dixisset Et mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hominis z volucrū z quadrupedū z serpentiū. Post i eodez ca. ait. ℔propter q̄ tradidit illos deus in reꝓbū sensum vt faciant ea que nō cōueniunt repletos oīni iniquitate: malicia: fornicatione: auaricia: plenos inuidia: homicidijs: ꝓtentione dolo: malignitate: susurrones: detractores: deo odibiles: cōtumeliosos: superbos: elatos: inuētores malorū: pentib⁹ non obedientes: insipientes incōpositos sine affectione absq̄ federe sine misericordia. Qui cū iusticiam dei cognouissent nō intellexerūt: q̄m q̄ talia incōtēptibilia adorant: z hec enumerata agūt digni sunt morte. z nō solū qui faciūt ea sed q̄ cōsentiunt facientibus.

Contra impenitenter pcialib⁹ capitibus ptiū adherētes. Ca. ij

Ertij ꝙo impenitētes sunt imitatores q̄ pcialib⁹ p̄ncipaliorib⁹ adherent: sic̄ iam dicet. Et de his Job. subdit. Et nō egerūt penitentiam ab homicidijs suis q̄ p alijs ad īraz patrauerunt: neq̄ a veneficijs. s. q̄b⁹ domos suas impleuerūt impie. Mā q̄s hoz pctōz tēpestiuo tpe noluit penitere diuino iudicio tāto āpli⁹ iduranť q̄to diuti⁹ in eisdē voluptatib⁹ delectanť. Et hoz oīm p̄s. ponit rōnē. Quia ñ cognouerūt b̄ in vita sic̄ in exitu mortis vtiq̄ cōprehēdēt. Ecce scōm Ile q̄ aqla volās clamat habitātib⁹ in pciali terra.

Articul⁹ tertius de multitudie eorū qui dānantur ex pcialitatum insignijs.

Ertia ꝓclusio ē q̄ tenere isignia p̄tium ē ꝓtinue alias secū ad eternū interitū trahē. Et de h̄ subdit a pū. super sūmū. Q̄d pōt exponi ſm triplicē itellectū. Un⁹ ē īralis. scōs morał. tertius est spūalis.

De triplici malo q̄d sequitur ex aspectu insignioꝝ distinguētium inter ptes. Ca. j.

Rim⁹ ē īralis sup sūmū ad īraz. q̄ i sūmis palacijs z turrib⁹ z portarū menijs ciuitatū z castroꝝ atq̄ villarū ponunť: vt a plib⁹ videriť z ꝓspici possint vñ tria mala inde solēt trahi. ℔primū q̄ talia ꝓspicientes isignia nō itelligētes quid ꝑsignēt sic̄ ignorare solēt cōit pueri vl forēses ex auditu vl interrogatiōe hmōi discūt z cōit mēte iclinanť. vni⁹ aut alteri⁹ pl amore ex visis signis. Vñ sic̄ imagies xp̄i z scōz ei⁹ ab eccl̄ia introducte sūt ad anime excitationem: quia p eas itellect⁹ excitať ad taliū repūtatoꝝ cōsideratiōnē affect⁹ ad eoz deuotionē z memoria

UVA. BHSC. IyR_032

ad eorum recordationem. Sic diabol⁹ adinuenit hec idola noua vt nescientiū intellectus excitent ad ptes: affectus applicent ad illas: ⁊ memorie ita reuocabiliter adhereant illis: corde quoq; p affectionem: ore p collocutionem: ⁊ ope p malorū patrationem: semp in parcialibus pseuerēt. Jn cui⁹ mysteriū Exo. xxxij. Cum aaron conflasset populo aureum vitulū ⁊ altare fecisset dixerunt israelite. Jsti sunt dij tui israel. Et sic ꝑm apostolus. j. Cor xv. Corrūpunt bonos mores colloquia prava. Ad hoc etiam. vj. q. j. c. ex merito. ¶Vbi dicit deteriores sunt qui vitā moresq; bonorum corrumpūt his qui substantias aliorum prediaq; diripiunt. Ecce iam datum scandalum ignorantib⁹: ex quo fit q pueri vix egressi de cunabulis in terri vbi talia signa vigēt iam corde: ore: ⁊ ope afficiunt ad ptes. Secūdum malū qđ inde sequit est: q si quis videt insignia ptis cōtinue habituat sibi partē: habitūq; fomentat ⁊ nutrit ⁊ induratus nunq; deleri vel saltem difficilime possit: Ad quos Jhiere. xiij. ait. Si mutare potest ethyops⁹ pellem suam aut pardus varietates suas: ⁊ vos poteritis bene facere cū didiceritis malum. Tertiū malum quod sequit inde ē q aspiciētes talia signa sibi aduersa: intrinseco odio ⁊ q̄q; despecto verbo ⁊ facto pcialitatū ignes fouent ⁊ nutriunt. Vnde ad superbum hoiez vel populū qui hec insignia nutrit p Jhiere. lj. c. ait dñs. Ecce ego ad te mons pestifer q̄ corrumpis vniuersam terram. s. tuis pcialitatibus signis. Et digne superbia taliū signorum mons pestifer nuncupat. Nam sicut longa experientia didici ciuitas vl patria nulla ē in q̄ busilla pcialia insignia regnēt: q̄n ibi crudelior modo pestilentia vigeat: imo si q̄q; videatur extincta leui causa ⁊ auxilio insigniorum diabolo insufflante ⁊ dño ꝑmittēte subito reuiuiscunt: ⁊ econtra vbi talia signa nō parēt.

De inflata superbia eorū qui in altioribus locis ponunt quasi vexilla demonum parcialia signa. Ca. ij.

Secundus ē moralis. Sūmū ē superbia pcialis: sup q̄m ponūt insignia quasi vexilla demonū. Nec mirū. Nam ꝑpheta ad dñm ait. Superbia eorū qui te oderunt ascendit sp: quia si solū sunt signa superbie. sed ꝑm vulgare nr̄m sunt signa archi superbia. Sic sūt q̄dā q̄ si solū se vocant guelphos. sed etiā archiguelphos. i. vltra quā valeat dici guelphos. Et hoc est dicere sup summū. videlicet q talia insignia sunt superbie spuma: licet quidā in eis glorient quasi in regali corona. Ad quos loquitur Esa. xxviij. c. d. Cōculcabit corona superbie filiorum effraim: ⁊ erit flos decidens glorie exultationis eius qui est sup verticē vallis pinguium.

De superba et abusiua insania et temeritate eorum que etiā super quecūq; diuina insignia partium ponere non verentur. Ca. tertium.

Tertius quoq; intellectus est spūal
t Summ⁹ quidē est dñs de⁹ noster ꝺ q̄ ps̄. ait. Quis sicut dñs de⁹ noster qui in altis habitat ⁊ humilia respicit in celo ⁊ in terra. Sup hunc summus est dementia indiabolata. Sup hunc inq; sūmum in ecclesijs ⁊ calicib⁹: in paramētis i altaribus in palatijs ⁊ cōsimilib⁹ locis constituunt hec diabolica signa quasi pciales diabolo audaciam p̄stiterunt q presumat ascendere supra deū qui ante ruinā suā cōtētus erat esse equalis deo. Vnde Esa. xiiij. c. sathanas ait. Jn celum sup alta celi. i. sup angelos exaltabo solium meū: sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis: ascendaz sup altitudinem nubium similis ero altissimo. ¶Parcialles aūt p sathana ampli⁹ q̄ ipsemet opari conant quia arma diaboli ⁊ ip̄m diabolum constituunt sup summū. Sed audi quid in Esa. imediate sequit. Verūtū ad infernū traheri i profundum loci: tu. s. cuz pcialibus tuis. Ex his que dicta sunt satis patere potest q hec talia parcialitatū insignia tenere: vere sint manifesta idolatrie signa: quia posuerunt signa sua signa. Qđq; hoc sit cōtinue impenitenter ad inferos ꝓperare. Quia nō cognouerunt sicut cognoscent in exitu. Sicut etiā continue secum animas ꝓpter corruptiuū exemplum ad eternum interitū trahere quia sup summū. Qua ꝓpter videte dilectissimi ffres videte periculum: considerate pctm̄: pensate ⁊ videte diuinū iudicium: ⁊ oīno amouete vndiq; hoc scandaluz. Radant hec diabolica signa de muris de sepulcris de ecclesijs de domib⁹ ⁊ de portis: sicut Deut. xij. c. scrip. ē. Jdola cōminute vt postq; verificatū est in malū qđ dñs ait. Cum fortis armatus custodit atriuz suum. Jn pace sunt oīa que possidet: sic verificet in bonum quod statim subdit. Si aūt fortior illo sicut ipe est dñs noster ieſus xp̄us

UVA. BHSC. IyR_032

ꝛ nomē eiꝰ ſupuenīēs vicerit eū vniuerſa arma eius.id ē.omnia inſignia ſupradicta auferet in quibus confidebat.ſ.poſſe regnare ꝓ illa impcialiuꝫ aiabus :ꝛ ſpolia eius.i.aias iā pcialitates ſectantes deſtruet.ſ.varijs cōfeſſoꝛibus qui de p̄teritis illos abſoluant ꝛ ō futuris illos admoneant.Sēpq; ſonet in auribus xp̄ianoꝛū voꝛ illa terribilis volantis acꝫle ꝑ medium celū ac dicentis.Ve ve habitantibus in terra.ſ.vbi ſunt talia ſigna.Ve ſubſtantijs.Ve pſonis.Ve animabus eternaliter cruciādis.A quibus ve nos liberet ō ſtructoꝛ malorum ꝛ moꝛtis triūphatoꝛ dominus noſter ieſus xp̄s qui viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝛum Amen.

Feria ſecunda poſt tertiam domicicaꝫ in quadrageſima ponūtur duodecim occaſiones ſeu impedimenta quare homo non credit.Sermo.xxvij.

Tanta audiui

q

mus facta in capharnaū:fac ꝛ hic in patria tua.Ait autē. Amē dico vobis: nemo pꝛopheta acceptꝰ ē in patria ſua Luč.xl.Pꝛona quidē eſt humana natura ad lapſum :quoq; obſtaculo impeditur ne ad ſalutaria dirigaſ:ꝛ maxime in his que ſunt magis neceſſaria ad ſalutem:ſicut ſunt opera fidei oꝛthodoxe.Ecce compatriote dñi nr̄i ieſu chriſti qui ei plus ceteris credere tenebantur ex infidelitate ꝛ animo contradicēdi ꝛ detrahendi ꝛ cōtemnēdi dicunt ei.Quanta audiuimꝰ facta.ſ. a te in capharnaū:fac ꝛ h̄ in pꝛia tua: quaſi dicere velint:niſi aliqua magna mirabilia feceris:fama tua videt falſa:ꝛ ideo non tibi credemus.Ad l̄fam eīm multa miracula in capharnaum opatus eſt.Mā ibi liberauit demoniacū:curauit centurionis ſeruuꝫ.Mat. viij.Sanauit reguli filiū Jo.iij.ꝛ petri ſocrū Lu.iij.De oꝛe piſcꝭ ſoluit denariū ꝛ mꝛcos opꝓſſos a varijs languoꝛibꝰ curauit ꝛ liberauit Ait aūt.Amen dico vobis q; nemo pꝛo.ac.ē in pa.ſua.Nam ꝛ Joſeph Geñ.xxxvij.a fratribus veuūdaſ in egypto: ꝛ ab egyptijs honoꝛaſ.Geñ.xlj.Moyſes quoq; a maria ꝛ aaron contumeliam patitur.Nume.xij.atq;.j. Regl.xxv.de dauid ō ſpectiue ē dictū.Quis eſt dauid ꝛ quis eſt filius yſay? Sz qūo verū eſt verbū chriſti cū Moyſes ꝛ Eſaias fuerint in magno honoꝛe ꝛ culmine apud ſuos.Et ſimiliter multi alij ſancti vt btūs franciſcꝰ apō aſſiſtū:ꝛ magnus Anthonius in egypto:atq; ſanctus hylarion in paleſtina.Ad qō dicēdum q; verbū xp̄i vt frequentius intelligēdū eſt ꝛ forte in p̄ncipio qñ ſancti ꝛ pꝛophete ſurgunt ꝓtemptibiles reputenť:ꝛ maxime ſi in pꝛincipio fuerunt de ſimplici ſtatu vel gente Eſt tñ aduertendū q; nomine patrie hic potius intelligiť domus ꝛ familia cū qua eſt homo familiariter nutritus ꝛ cōuerſatus:lz etiā ſepiꝰ de pꝛia verificeť ſentētia xp̄i.Ex his pz q; multis ſanctis ꝓphetis quibꝰ edidit deꝰ ſacra myſteria ꝛ eloquia ſua:imo ipſi filio dei ieſu chriſto in patria ſua multi nō crediderunt nec etiā nunc multi credere volunt:cum ipſe ſit via v̄itas ꝛ vita atq; admiranť infideles. Interroget.d.Joh.viij.c.Si veritatem dico vobis quare nō creditis mihi.Nō etiam poteſt eſſe thema in materia ſequenti.ſi ꝑ dominica de paſſione hoc dicere neceſſitas poſtularet.Quid igiť miruꝫ ſi ea que de p̄cialitate tractata ſunt in p̄terita dieꝫ multa conſimilia que quotidie leguntť ꝛ predicanť quidā mini me credunt.Si quis aūt mireť ꝛ querat quare ꝛ ex quibꝰ cauſis talis infidelitas in hominibus pſeueret:poſſumus reſpōdere q; multe ſunt cauſe.Et vt fructuoſioꝫ ſit ſermo noſter ꝑ ordinē diſtinguamꝰ .xij.cās ſeu impedimenta quare homines fiūt heretici vel aliť infideles : atq; nō credūt his que v̄e fidei ſūt ſicut ſacris ſcripturis.ſancti doctrinis:eccleſiaſticis ſacramētis:articulis fidei:eccl̄ie inſtitutis:diuinis preceptis:ꝛ ceteris que de neceſſitate ſalutis quilibet credere obligať. Et i hoc demonſtrať tertia religioſitas que remotōis religioſitas nūcupať.Per quā impedimenta ꝛ cauſe quare aliq; nō credunt a quolibet deſideroſo ſalutis cognoſci poterūt vt toto conamine euitenť.Diſtinguamus aūt in tres quaternarios has.xij.infidelitates cauſas ſiue fidei impedimēta.

Articulus primꝰ in quo ponētur quattuoꝫ pꝛime cauſe ſeu impedimenta quare homo nō credit que ſūt de neceſſitate ſalutis

p

Primo ponunť q̄ttuoꝫ p̄me cauſe ſeu impedimēta quare homo nō credit ea q̄ ſūt neēria ad ſalutē.Pꝛima cauſa ē ignoꝛātia.ſecūda ſubtilitas.tertia diſtantia.q̄rta malicia.

Cauſa pꝛima quare homo nō credit eſt ignoꝛātia q; qua ſit mē

m

sura intelligentie et capacitatis humane. Ca.j.

Prima quidem causa sue impedimentũ ẽ ignorãtia mẽsure ⁊ capacitatis intellect⁹ humani. Qui em̃ intellectũ suũ oĩa cape existimat credit ex necessitate nõ esse quicq̃d i intellectu suo nõ venerit. Quẽadmodũ si quis crederet infra circulum vel celũ lune esse oĩa necesse hꝫ credere nõ esse quicq̃d intra ipsum nõ inueniret: Sic etiã qui credũt nõ posse eẽ scientiã de magnitudine solis ⁊ lune ⁊ stellaꝝ ⁊ similiũ: qz ipsi nõ habẽt illã. Hec igit causa ẽ ꝓpter quã quicquid intellect⁹ eoꝝ nõ capit nõ esse credunt. Tu ergo diligenter aduerte ⁊ crede intellectũ humanũ mensuratum ⁊ limitatũ in sua capacitate a deo creatore suo q̃ posuit ei terminos quos transire nõ potest: tribuens ei que et quot ⁊ cꝫta capacitate sua capiat naturali: multa sibi reseruans secreta reuelanda: cui ⁊ qñ sue placuerit voluntati. Ad quod igit hoꝝ ignorantiã cõfundendã: Eccs.xj.ait. Sño ignoras que sit via spirit⁹ ⁊ qua ratione cõpingant ossa in ventre pregnantis: sic nescis opa dei q̃ fabricator ẽ oĩm. Quia ergo intellectus human⁹ in hmõi reb⁹ tãꝫ cecus ⁊ oĩno inscius ẽ: ⁊ qui eo duce in his ambulare cõtendunt. cecũ sibi ducẽ statuerunt. ꝓpterea nõ est mirũ si in errorꝝ ꝓfunda ꝓcipitia ruunt. Similiter qui ipsuꝝ cõsuluit de his rebus dño reseruatis cum horum oĩno inscius sit insipientissime in periculosissimis reb⁹ cõsiliariũ inde habẽt ⁊ ducẽ. Merito ergo pniciose errant ⁊ picula eorum errorũ nõ euadunt. Sicut dñs Matth. xv. c. ait. Cecus. ſ. intellectus si ceco ducatũ ꝓstet ambo in foueam cadunt.

Qz subtilitas credendorum in causa est: quare a turbidis oculis nõ videantur et nõ credãtur. Capitulũ.ij.

Secũda causa est subtilitas. ſ. credẽdorũ que turbido mẽtis oculo et grosso intellectui visibilia nõ apparent. Quẽadmodũ em̃ ẽ qñcꝫ aliquis visus adeo grossus ⁊ turbidus: vt eo pilus nequaq̃ possit videri: atq; est visus quo pilus ex pilo grossius videri faciliter valet. Sic ⁊ itellectibus hoim si lem dꝫam ⁊ compationẽ eẽ cõtingit. Nec etiã capit visus human⁹ qõ capit intuitus aquilin⁹. Quẽadmodũ igit homices grossi ⁊ turbi visus pilum nõ videtes vbi ẽ et cõtendũt ⁊ iurant ipm ibi nõ eẽ ꝓpter ei⁹ ſbtilitatẽ ⁊ gracilitatẽ ipm nõ videntes: ⁊ de ipso videntibus credere nolentes. Sic ea q̃ ex fide quã dixim⁹ credẽda sunt ꝓpter sui subtilitatẽ ⁊ turbidos intellect⁹ vulgariũ et indoctorũ hoim̃ capiẽs eẽ nõ esse ⁊ credit ⁊ contendit ⁊ qñcꝫ deierat. Cõtra q̃s Esa.vij.c.ait. Ni si crediderit is nõ pmanebis. Ad hoc agitur xxiij.q.j.c. nõ turbat vbi in fine dr Licz mẽs diuina nequeat humana plene rõnis inuestigatione cõprehendere: fidei tñ plenitudo cõplectit: quia. ſ. illa supplet qõ humana rõ non comphendit.

Impericia et inexercitatio in credendis in causa est quare multi non credunt. Ca.iij.

Tertia cã ẽ distãtia. i. longinquitas mentis ab ipis credẽdis reb⁹. Hec aũt longinquitas impicia ẽ ⁊ inexercitatio in eisdem. Nã sicut etiam Aristo. attestat. Imperiti veluti longe distãtes speculant. Qui em̃ in sensibilib⁹ versant aut in alijs q̃ longe sunt a credendis assidue cõmorant: longe vtiq; sunt ab illis. ꝓptea illa videre nequaq̃ possunt: quia nec studio nec exercitatione ad illa ꝓximant vel ꝓpinquant eis. Sed sicut cecus ẽ corpe qui solem illum corporeũ atq; visibilẽ videre nõ potest Sic cecus ẽ corde qui intelligibilẽ solẽ corde videre nõ ꝑualet. Ceci ergo int⁹ in corde sunt cꝫtũ ad spũalia: oĉs hmõi erronei ⁊ infideles quare nõ aliter de spũalib⁹ disputant vel loquunt cꝫ de visibilib⁹ coloribus ceci: q̃ ꝓpter oĩs assertio ⁊ cõtradictio eorũ de spũalibus bonis: assertio ⁊ cõtradictio est cecoꝝ de varietate colorũ. ꝓptea ⁊ Berñ. super cañ. ait Sño lux incassum circũfundit oculos clausos vel cecos: sic aia hõ nõ ꝓcipit ea que sunt spũs dei. Et iterũ Aug⁹. ait. Deus lux ẽ non corporũ sed mentiũ. Hãc aũt lucẽ qui nõ videt ẽ quasi cecus in sole. Ad hꝫ aũt Greg⁹. xxiij. q.j.c.qz. vbi dr. Nisi q̃s fidei soliditatẽ tenuerit diuinã pñtiã nõ cognoscit. Et in. iij. dialogo. tali infidelitati remediũ ꝓbens iterum ait Quisquis incredulitate inuisibiliũ solid⁹ nõ ẽ: debet ꝑculdubio maiorũ dictis fidẽ ꝓbere: eisq; p spm̃scm̃ inuisibiliũ experimentũ hꝫnt⁹ credere. Nã stult⁹ ẽ puer si mr̃em existimat dẽ luce mẽtiri: qz ipe nil aliũ q̃ tenebras carcer nouit.

Quare multi minime credunt vel credere valent: quia auertũt

UVA. BHSC. IyR_032

mētis oculos a credēdis Ca. iiij

q Quarta causa ē malicia: q̄ hō malicioſe auertit intellectū ab his que credēda ſūt. quēadmodū ei q̄ oculos auerſos habet ab eis que videnda ſunt: ⁊ cōuerſat ad alia nō videnda: videre nō pōt in iſta auerſione. Sic qui intellectū auerſum habet ab eis que credēda ſunt: ⁊ cōuerſum ad alia nō credenda credere nō pōt in iſta auerſione. Hi ſunt q̄ tanto amore ample ctunt fantaſias: errores atq; opiniōes ſuas ⁊ ſectas vt de contrarijs nedū audire vel etiam cogitare: velint tantoq; odio auerſi ſunt a contrarijs errorū ſuorū: vt ea nec reſpicere quodāmodo poſſint: ſed idem eſt cogitare q̄ corde ſine intellectu intueri atq; reſpicere. Et q̄ etiā amor ē p̄ūſio ad amatū: ⁊ odiū ē auerſio ab eo quod odit: ideo hac malicia auerſionis imbuti lumē ꝟitatis nequaq; ſuſcipe p̄nt quod ⁊ ipſe cōuerſiones ⁊ auerſiones corporales indicant ⁊ demōſtrant velut vmbre ⁊ ſimilitudines quedā interiorū ſcz ſpūaliū conuerſionum ⁊ auerſionū. Manifeſtū eſt igit̄ p̄pter quid hmōi hoīes ea que credēda ſūt credere ſeu videre nō p̄nt. Nō em̄ hominib⁹ datum eſt ſe videre poſt tergū: neq; videre ſine intuitu vl̄ aſpectu: vnde hi ſunt de quib⁹ p̄s. ait. Noluit intelligere vt bñ ageret. Nolūt tales audire vel credere dictis doctorū vl̄ ſcripture ſacre que oīa ſunt verba dei. O infelix malicia ⁊ cecitas p̄terua ⁊ inſenſata ceco ō via credit̄ baculo: ⁊ de p̄funditate fluuij baculo ⁊ de animarū ſalute non credit̄ xp̄o ⁊ do

Articulus ſecūdus cōtinēs alias q̄ttuor cauſas quare hō non credit que ſunt credenda.

a Oduntt alie quattuor cauſe ſeu impedimenta quare homo credēda non credit. Quaruq; prima eſt negligentia. ſecunda curioſitas. tertia culpa. quarta ſupbia.

Non credit homo quia negligit querere adiutorium ad cōſequendū fidem. Ca. j.

p Prima cā ē negligentia. ſ. q̄ tīēs negligunt diuinū adiutoriū ſeu q̄cūq; aliud q̄ diuine gr̄e viā oſtendat: ſic̄ ſcripture p̄dicatiōis doctrine: cōſilij. ⁊ p̄ſilium. Merito nēpe iuſtiſſimoq; iudicio dei adiutoriū p̄dit. qui illud negligit obtinere. Merito etiam lumē diuine gr̄e ad illuſtrandū cor illius ingredit̄ q̄ feneſtras eius ⁊ hoſtia ⁊ alios introitus negligit aperire Eſt em̄ talis negligentia quidam cōtemptus Cōtemptorib⁹ aūt nunq; de⁹ largit̄ ſpūalia ⁊ ſublima dona: cōtempnēs ſumme abijcit ea ⁊ ab eis ſe elongat. Propterea illa ſuſcipe nō mereť. Fides em̄ nō naturale ſed gratuitum donū eſt ⁊ ex electione bonitatis diuine: vt dicit̄ de p̄ſe. di. iiij. c. gr̄a. Nō ē libri arbitrij tm̄ ſed donū dei. Si em̄ fides naturalis eſſet: eadem eēt apud oēs ⁊ vbiq;. In eis que naturaliter fiunt in hominib⁹ nō inuenit̄ diuerſitas nec cōtrarietas. Quia igit̄ tanta eſt circa fidem diſſenſio tāta circa fidez contradictio: tanta demū ē ignorantia penē maiori hoim parte: quia nōdū venit ad largiſſimā barbarie occidentalē ⁊ aquilonarē cū caſu eſſe non poſſit. Manifeſtū eſt ip̄m eſſe ex diuine bonitatis electione ⁊ ip̄ſi⁹ dei gratuitū donū querentibus eum. Ideo ſolerter a deo petenda eſt fides: ſic̄ Matth. vij. ⁊ Luc. xj. ſcriptū eſt. Petite ⁊ dabitur vobis: ſicut faciebat ille qui Matth. ix. ad dñm ait. Credo dñe adiuua incredulitatem meā. Et ad Eph̄. ij. c. aplus ait Gr̄a ſaluati eſtis p̄ fidē ⁊ hoc nō ex vobis: dei em̄ donū eſt. Ideo etiā. c. v. dedit vobis ſenſum vt cognoſcatis deū vr̄m: ſicut em̄ ſol nō videt̄ niſi ex lumine ſuo: ſic ſol intelligētie deus nō videt̄ niſi in radio lucis ſue. Nō enim oīb⁹ candelis in toto mūdo accēſis ſol materialis videri poſſet. Sic nec oīes humane ſcientie deū oſtendere valēt: ſed ſolū fidei lumen a deo nobis infuſum. Sz ſi fideliť inq̄rat̄ de⁹ infundit fidē. Sic̄ Sapien. j. c. atteſtatur di. In ſimplicitate cordis querite illū q̄m inuenit̄ ab his q̄ nō tēptāt illū. Infundit̄ autem ſep⁹ mediāte auditu verbi dei: ſic̄ Rho. x. aplſ ait. Fides aūt eſt ex auditu: auditus aūt p̄ ꝟbū xp̄i. vñ Hiere. v. c. dñs ait. Querite ſi i ueniatis virū querētē fidē ⁊ ppitiū ero ei. Solicite ergo ⁊ deuote ⁊ vigilāter ac p̄ſeuerāt audiendū ē verbū dei: q̄ facile p̄ illud aīa radio ſam p̄ſequit̄ fidem.

Non credunt quidā: quia ſūt curioſi querētes de fide p̄bationen. Ca. ij.

s Secūda cauſa eſt curioſitas. ſ. inq̄ſitione p̄bationū. Ad intelligentiaz tñ horū diſtinguit Hugo de. ſ. vic. lib. j. c. xxiij. Q̄z circa credēda quedam ſunt ex rōne neceſſaria: quedā rōnē nō p̄bantia: q̄dā ſ rōnē vt mirabilia: q̄dā ſ rōnē

UVA. BHSC. IyR_032

vt incredibilia. Duo extrema fidē nō capiūt. Que eñ sunt ex rōne oñino nota sūt ⁊ credi nō pñt qñ sciunt: q aūt sūt ꝫ rōnē ⁊ s tñ mō fidē suscipiūt. Et in ꝓmo qdē genē fides adiuuat rōne: rō fide ꝓcipit qñ ꝑm rōnē sunt q̄ credunt: q̄rū vitatē ⁊ si rō nō cōprehēdit fidei tñ illoꝝ nō ꝫdicit. Jn his aūt q̄ s rōnē sūt nō adiuuat fides rōne vlla: qñ non capit ea rō que fides credit: sed ex diuina reuelatione ꝓdita sunt: hec ille. Ihis igit ꝓnotatis aduertendum est: q aliter querere curiose ꝓbationes impedimentū maximū ad fidē ꝓstat. Tales eñ ꝓbationes veluti scala sunt quib⁹ attingit ad ꝓbata. Quia vo ad ea que fidei sūt scala hmōi ptingunt: qñ nō hūt aliās ꝓbatōes aut quales vtiq; vellent: ideo deficit eis scala oñino: vel ei⁹ saltē altitudinis que hmōi res attingat. Ihi g tanq; deficiēte scala altitudine ascendendi incompabilit breuiori ad eā nullatenus ptingere pñt: eo q solas ꝓbationes scalam que illuc cōtingat ascendere opinant Sed hi vtiq; errāt: quia ꝑm Damascenū lib. iij.c.iij. Fides ē nō inquisitus vel scrutat⁹ cō sensus. Manifestū est eñ qñ nō solū sol i lumine suo ⁊ ex lumine qō infundit a videntib⁹ videt sicut ꝓdictū est: ꝫ ois alia res ⁊ q̄tū ad eius exteriora ⁊ q̄tū ad intellectū morale: q̄to fortius ncē ē vt iusticie atq; itelligētie sol nō videat nisi in lumine ⁊ ex lumine qō ipse videntib⁹ supinfundit: ⁊ hoc gratuiter atq; liberali infusione: nō irrōnabili atq; naturali q̄lis ē effectus luminis a sole ⁊ calozis ab igne: quoꝝ potētie irrōnabiles atq; ꝓuiles merito noiant. Jrrōnabiles quidē q⁊ absq; discretione ⁊ distinctione eque bonis ⁊ malis ⁊ ad bona ⁊ ad mala opant. Sol eñ illuminat eque lumen suū effundit rapientib⁹ ⁊ occidētibus ceteraq; maleficia ꝓpetrātib⁹: sicut pie agentibus. Seruiles vo: quia natura opat ꝓ modū seruiētis: cui⁹ nō est aliter vel aliud facere q̄ accepit in mādat. Hō eñ habet ignis in ptāte vt alicui ab adustione ꝑeat vl vt vnū licet aliud magis aliud min⁹ calefaciat: sed totū opat ex ncēitate nate: nihil aūt ꝓpria libertate: vtrūq; ab altissimo do longe ⁊ in vltimo elongationis. Et ꝓpter hec omnia bona que exīpo sunt nob donata sunt largitatis ipsi⁹ ñ ex curiositate humana.

Hō pōt hō credere et intelligere que fidei sunt ꝓpter multitudinem peccatoꝝ et malā vitam. Ca. iij.

t Ertia cā ē culpa seu ipia vita. Aperito nēpe lumē diuie gre q̄ ē fides corda illoꝝ ad illustrandū nō igredit q obicē illi oponūt mltitudiez pctoꝝ. Quēadmodū eñ ꝓpꝛijs manib⁹ lumen visibilis solis quidā qñq; ab oculis suis abscondūt. Sic vtiq; pctōres suis opib⁹ malis radios inuisibilis solis. h ē gratiaꝫ dona atq; virtutū a cordibus suis declināt atq; aūtunt. Q eñ sunt man⁹ interposite int solē et oculos ad eos obturādos. Hec sunt opa mala inter solē intelligētie atq; iusticie ⁊ cordis oculos ad eos obumbrandos. Uñ Job. xxxiij. de talibus scꝫ. ē. Jpi rebelles fuert lumini. s. fidei vere. Sic eñ terra ⁊ nube vel luna interposita int aspicientē ⁊ solē nō attingit aspicientē ad solem videre nisi interpositum: sic ⁊ oñes hmōi erronei ⁊ infideles cū inter eos ⁊ salutarē veritatē interposita sint infidelitatis sue mēdacia: aliaq; peccata nō possibile eos videre nisi illa. Jnterpositis eñ ꝓhibentib⁹ nō ꝓuenit aspectus eoꝝ ad ipsam vitaiē: sic testat salomō ꝓuerb. xviij. di. Hō recipit stultus verba prudētie nisi ea dixeris que vsant in corde eius. Et qñ impossibile ē ab intellectu materiali atq; possibili aliq̄d videre seu cognosci nisi in radiatione sua sup illū ⁊ apparitione forme sue in illo: qñ ipe ē velut speculū intelligibile ⁊ nobile oim formarū intelligibilium. hoc est in q̄ resultare ⁊ pingi q̄dāmō habent oēs forme intelligibiles resultatiōe ⁊ pictura sibi ꝓueniēt ib⁹. Jdeo manifestū est consequēter qñ nec incrassato intellectui: nec indeclimato nec ꝓ interpositionē ꝓhibito lumē fidei illucescere pōt. Quēadmodū nec in speculo dispositionū seu compationū istarum. Manifestū est g q intellectu heretico ⁊ decepto cū loco tristonis ⁊ puritat⁹ habeat crassitudinē ꝫ imūdiciā loco directe opositiōis: ad vitatē salutarē habeat declinationē ab ea: et ꝫriā pūsionē loco libere vie seu trāsit⁹ habeat int positū ab eo: phibēs ab eo irradiationem ab ipsa vitate salutās. Ihinc clari⁹ eluescit q ipossibile ē in hmōi intellectu fieri descptionē seu apparitionē hmōi vitatis.

Supbia et tumoꝝ mentis ne hō credat magnū ꝓstāt īpedimētum. Ca. iij.

q Uarta cā ē supbia: q̄. s. hō nō vult credere exptis ⁊ pbis viri. Hec superbia iteriori facie q̄dā tumoꝝ ⁊ iflatio ē. Uñ Aug⁹. vij. cfes. de seip so ait. Tumore meo sepabar a te: ⁊ mō iflatꝰ

UVA. BHSC. IyR_032

facies laudabat oculos meos. Et Bern. sup cas. Supbo oculo veritas nō videt. Et iterū Greg⁹. Tumor mētis obstaculū ē vitatis. Et Hiere. xlix. Superbia tua t arrogantia cordis tui decepit te. vbi glo. Dis heretic⁹ arrogās q; superbia facit hereticū nō ignorantia. Et iterum Aug⁹. Superbia meret illudi. Abac. ḳq; ij. c. scp. ē. Quo vinū potātē decipit sic erit superbus vir. Et Greg⁹. Tāto a dei luce longe sūt q̄to apd se humiles nō sunt.

Articul⁹ tertiꝰ in quo cōtinentur alie q̄ttuor cause seu impedimēta quare homo nō credit.

s Ubiūgam⁹ vltimas q̄ttuor cās seu impedimēta q̄re hō credēda nō credit. Quar̄ pma ē stulticia. scda insania. tcia ē bestialitas. q̄rta ē affectō inordinata.

Nō credunt quidā quia stulte horrent et fugiūt videre fidei solem. La. j.

p Rima cā ē stulticia. Assimilant hmōi hoies vespertilionib⁹ t oīb⁹ auibus lucifugis: q̄ q̄dē solē videre ptemptnunt t ipm totis viribꝰ fugiūt dū neq; eius ortū expectāt: neq; em ei⁹ occasum euigilant. Sic vtiq; isti solē intelligētie t iusticie deū ex oi pte fugiūt t abhorrēt. Ortū sic̄dem ei⁹ nō expectāt: dū nec miraculis nec sacrorū eloquiorū testimonijs: nec sacrorū doctorū pluasionib⁹: q̄b⁹ oīb⁹ velut q̄busdā radijs illucescere pōt eisdē attēdere nolūt: imo ab ipsis tanq̄ a iaculis fugiunt: sicut t oēs lucifuge aues solē. Sic sol iste luminosissim⁹ a tpe sue infidelitati eis occidit. Propter̄ frustra eū videre ptendūt p⁹ suū occasū: q̄ q̄dē nō ē nisi casus eor̄ donec eis illucescat dies t oriatur eis iusticie lumen: cui⁹ ortum ptinue fugiunt t abhorrēt.

Quidā credere nō valēt: quia tanq̄ insani p tenebras q̄rūt videre lumē. La. ij.

s Ecūda cā ē isania: q; hmōi infideles t increduli p tenebras volūt videre lucē. Quēadmodū em lumē visus solūmō ē ad visibilia cognoscēda. Ad ea vo q̄ ipm cognosci nō pōt idē visus tenebra ē: sic hūan⁹ sensus t itellect⁹ ad ea q̄ ipos cog̃scibilia nō sūt tenebre dici possūt. Cū igit ea de q̄b⁹ loq̄mur p pte mag̃ p sensuz t itellectū hūanū cognosci nō pōt. Hmōi vo erronei nō aliter q̄ p sensum t itellectū hūanū volūt ea cognoscere vl videre. Jō manifestū ē q; p tenebras solas volūt cognoscere. Hec ē igit eorū mira insania vt cū tria eis ꝓponūtur itelligēda vl cog̃scēda ad solas tenebras hūani sensus t itellect⁹ recurrant: vt cū eis ea videāt t cog̃scāt q; nihil aliud ē q̄ clausis oculis velle cū calcaneis iudicare de sole aut de varietate colorum.

Quidā nō credūt: q; bestialiter q̄rūt fidē. La. iij.

t Ertia cā ē bestialitas. Assimilant etenim tales his q̄ videre volūt d nocte solē: vl q̄ solē nō eē ꝓtendūt pro eo q; nunq̄ ē exortū eis .i. q; nūq̄ illū viderūt. Sed quēadmodū nox ē vbicunq̄ iste sol visibilis nō relucet: sic vtiq; nox spiritualis ē vbicūq̄ sol intelligentie q̄ ē fides nō refulget: t in oīs cordis regione quā nō illustrat: quēadmodū igit nō aī possibile ē videre solē intelligibilē. i. fidē q̄ nox infidelitatis a mente recedit: t sic hi soli vidēt solē apd q̄s illucescit: sic soli vidēt intelligibilē fidei solem q̄s dies spūalis sua ꝓpria fidei illuptiōe t irradiatione illustrat. Hec igit t alia mlta sūt insania t stulta heretice prauitatis t brutalis infidelitatis deliramēta: exq̄ magis ridenda t irridenda aparet eorū bestialitas q̄ disputatione sit digna: cū in eis que dei sunt omnino sint bestiales. Propter̄ aialit seu brutalit t bestialiter de ipsis latrātes t puerorū insanientiū more aut egrorū aliena loquunt ad instar cecorū vt dictū ē de his q̄ nunq̄ videt delirantiū sompniāt fantasias.

Quare varie affectiones inordinate in causa sunt quare hō nō pōt fidē rectā habere. La. iiij.

q Uarta cā ē affectio inordinata: cū ei ꝺueniūt ad statū q̄vtiq; pd. ait Trāsierūt in affectū cordis oīa credunt ad que transit affect⁹ eorum nihilq; credūt cui illorū affectio ꝺdicit. Pala faciam⁹ p practicā q̄ cōiter tāgit inꝛitudinem pctōr. Septē q̄dē affectiōib⁹ adꝺria fidei plurimi attrahūt. s. amore. odio. desiderio: spe: timore: gaudio t dolore. Mā cū res trāsit i affectū perit oīne iudiciū. Prima affectio impediens fidē ē inordinat⁹ amor seculi h⁹. Mā amor diuitiarū impedit ne hō credat: q; in mercātijs vēdere t̄minū t alij ꝓtract⁹ vsurarij opari sit pctm: imo plūmi nec itelligē nec cape pōt: q̄re vsura q̄ prauitas tm sit detestabile scel⁹. Et sic

UVA. BHSC. IyR_032

de his que habent satisfacere testamenta vel sunt heredes raptorũ vel vsurariorũ licet tales in malo lucrãdo nõ fuerint in culpa: ⁊ sic de alijs. Amor deliciarũ etiã fidei nõ parum ꝓstat impedimentũ. Facit em̃ q mulieres vane nõ valent intelligere nec credere qvanitates sint tã graue scelus: ⁊ q inde tot crimina causent. Nec credũt pctm̃ esse mr̃imonij abusionem: ⁊ sic de alijs. Amor magnitudinũ ⁊ altitudinũ similiter mẽtẽ excecat: ne hõ pcialitates guelphorũ ⁊ gebellinorũ ⁊ ceterarũ ptium ⁊ sectarũ credat esse damnabile crimen: ⁊ sic de alijs mũdi fastib⁹ ⁊ supfluis pompis. De his ⁊ cõsimilib⁹ ℣ꝓoũ.xiij.⁊.xxiiij.c.scp.ẽ.lucerna impiorũ pcõrũ.s.auaricie ⁊ luxurie ⁊ superbie extinguet. Vñ Joh.v.dñs ait. Quo credere potestis qui gloriã ab iuicẽ recipit. glo. ⁊ gloriã que a solo deo est nõ queritl. Ihi oẽs vti ps̃. testat. oculos suos sta. de. in terram nõ in celũ iõ eis lumẽ fidei oriri nõ põt. Secũda affectio est odium sicut de ꝓlatis manifeste ptz. Sunt nãq plericq qui ꝓpter odiũ qõ hũt ꝛ illos: deo nõ hoi obediẽdũ putãt. Et ꝓpter eoꝝ vitiũ qõcũq indiscrete dei despiciunt gradũ: iustificantq seipsos in compatõe defectuũ clericorũ: sicut Ihiere.iij.c.de talib⁹ scp.ẽ. Justificauit aiam suã adũsatrix israel i ompatiõe ꝓuaricatricl iuda. Tertia affectio ẽ desideriũ: facile em̃ vbi desiderium regnat credit ⁊ sperat hõ qõ optat. Et sic ꝓpba ỏ domino ait. Desideriũ eorũ attulit eis ⁊ nõ sunt fraudati a desiderio suo. Jdeo nisi q optant nihil aliud credere valẽt. Quarta affectio est spes. s. ꝓsumptuosa de miscõia dei vel cõmodi⁊palis. s. honoꝝ: delectationũ: lucrorũ diuiciarũ ⁊ cõsimiliũ. Et de talib⁹ ps̃. ait. Nõ crediderunt in deo nec sperauerunt in salutari suo: sed in fine dicẽt cuilibet tali. Ecce homo qui nõ posuit d. ad. su. ꝑ spa. i mlti. diui. su. ⁊ ꝓua. in vanitate sua. Quinta affectio ẽ timor hic nempe multos retraxit credere in christũ eo q hi qui illi credebãt extra synagogam fiebant: vt scribit Joh. c. ix. atq cõtempnebant Sic plime mulieres nõ abijciũt pompas ⁊ vanitates. s. timẽtes despici a marit. ⁊c. Sz iuxta Amb. dũ metuũt maritale iudiciũ perdiderũt suũ. Sexta ẽ gaudiũ. s. tpaliũ qb⁹ itm̃ afficit mẽs hũana: vt sepe nõ credat aliã eẽvitam: ⁊ ex h pñs seculũ sibi cõstituit padisum. Et iuxta illõ Job. xxj. Tenẽt tympanũ ⁊ cytharã ⁊ gaudẽt ad sonitũ organi: ⁊ ducũt in bonis dies suos ⁊ in puncto ad iferna descẽdũt Septia ẽ dolor. s. ifirmitatũ ⁊ maliciaruꝝ sibi factarũ vel futurarũ. ℣Propterea recurrũt ad incantatrices ⁊ ariolos ⁊ diuinos nõ tm̃ ꝓ se ꝫ ⁊ ꝓ filijs atq alijs cõsanguineis suis: et cum reꝑhenduntur ⁊ eis opponit scꝑtura sacra cũcta despiciũt. Sz audiãt qd ꝛ eos scribit ℣ꝓoũ.xxx. Oculũ q subsannat patrez .i. deũ: ⁊ q despicit ptũ mr̃is sue. i. determiatiõez ecclie ⁊ doctorũ. suffodiãt. i. suffodiẽt. s. p infidelitatẽ corui ỏ torrẽtib⁹. i. dmões ifernales ⁊ cõedãt. i. comedent eũ filij aqle. i. p⁹ pñtẽvitam a demonib⁹ etnalit pimenk. Qui q cõcupiscit catholice fidei adherere ⁊ in illa pseuerare infidelitates ⁊ errorũ fomẽta ⁊ cãs a se repellat oppositisq adhereat: qz sic ait Aug⁹. ỏ verbis dñi. Nulle maiores diuicie nulli thesauri nulli honores: nulla hui⁹ mũdi ẽ substãtia maior q̃ fides catholica: q̃ pctores saluat: cecos illuminat: infirmos curat: cathecumios baptisat: fideles iustificat: penitẽtes reparat: iustos augmẽtat ⁊ martyres coronat. Cuz q̃bus ꝓ hãc sanctissimã fidez nos saluos faciat dñs iesus christus: qui cũ pke ⁊ spũsco viuit ⁊ regnat in secla seculorũ Amen.

Feria tertia post tertiã dñicaz in quadragesima q quibus tenetur ĩdulgere seu dimittere inimicis. Sermo. xxviij.

Omine quoties peccabit in me frater meus: ⁊ dimittã ei? vsq̃ septies? dixit illi ies⁹ Nõ dico tibi vsq̃ septies: sed vsq̃ septuagesies septies. Matth. xviij. Mira siquidẽ est benignitas saluatoris q̃ sp nouis piculis noua remedia ne piclitantur anime ꝓuidere non cessat. ℣Plurimi em̃ hesterno ꝑmone intellexerũt cãs q̃re in multis infidelitatib⁹ pmãserũt. Jã q̃ crepusculũ dici ⁊ lumis apparet in eis. Jã q̃ nox recedit ⁊ dies incipit ꝓpinq̃re: nec tñ eis ver⁹ sol iustície exort⁹ ẽ: ꝫ tñ in tenebris ambulant rancorũ ⁊ odiorũ: nec ꝓcere volũt inimicis ⁊ aduersarijs suis. Corde supplici q̃dez orãt ad dñm vt dimittat eis errores suos atq alia scelera sua: nec tñ aduertũt q offensoribus suis dimittere nolũt etiã q̃q minias offẽsiões suas. Ihic mirak sap. Eccl. xxviij. c. Ihõ hoi ꝛuat irã ⁊ a deo q̃rit medelã: in hoiez sibi ñ hz miscõiaz ⁊ de pctis suis veniã depcak. Jꝑe cũ caro sit ꝛuat irã et ꝓpitiatiõe petit a deo. ℣Propterea ꝓcipit dñs Luc. vj. di. Dimittite ⁊ dimittemini. Ad põt eẽ aliõ thema in pñti materia. Ihac ipericia adhuc laborabat petr⁹ cũ dño ait. Dñe q. pec. in me f. m. ⁊

UVA. BHSC. IyR_032

di.ei. Ō ꝟbū legit hiero. ſ̄b duplici iterrogatione di. q̄ p̄mo eñ q̄ſtuit. Quotiēs pec. i me fra. me⁹ ⁊ di. ei. Et poſt interrogationē p̄fert ſn̄iaz d. vſq̄ ſepties. Primo eñ q̄ſtuit an totiēs quotiēs ſiue ſp̄ dimitteret ei: dicit illi ie ſus. An vſq̄ ſepties dimitteret ei. Nō dico ti bi vſq̄ ſepties: ſed vſq̄ ſeptuageſies ſepties. Per qō ſecūdū oēs intelligit q̄ ſp̄ ſeu infiniti es bō debet p̄cere primo ſuo. Eſt eñ moduſ loquēdi ex aggregatiōe quo ⁊ in cōſtitūb⁹ vulgariter ſolemus vti. Et in h̄ quarta religioſitas que dimiſſionis religioſitas noīat oſtēdit Jn qua clarius innoteſcet ꝯta nēcitas cogat in ſe peccātib⁹ indulgere. Circa aūt dimittendi religioſitatē triplex lex ſeu regula oſtēdat Prima q̄ ſi primo tuo nō dimittis: nec deus dimittet tibi. Secūda ē q̄ ſi primo tuo dimittis: ⁊ de⁹ dimittit tibi. Tertia ē q̄ ꝯto largi⁹ p̄ primo tuo dimitti: tāto largi⁹ de⁹ dimittit tibi.

Articul⁹ primus in quo oſtēdit ꝯta ſit neceſſitas dimittēdi et indulgendi et q̄ ad hoc tria nos inducunt.

P Rima lex ē ſeu regula: q̄ ſi proximo tuo nō dimittis nec de⁹ dimittet tibi. Plane dīs noſter hac certa nos ꝓditione ⁊ ſponſione ꝓſtrigit: vt ſic nob dimittit debita poſtulem⁹ ſm q̄ ip̄i debitorib⁹ nr̄is dimittimus. Sciētes impetrare nō poſſe qō p̄ p̄cātis petim⁹ niſi ⁊ ipſi circa p̄cātores noſtros paria faciam⁹. Vñ etiā Aug⁹. Jn manib⁹ nr̄is ⁊ in nr̄o arbitrio poſuit de⁹ vt ſaluemur ⁊ dānemur. Dimitte et dimittet tibi. Si nō dimiſeris nec de⁹ dimittet tibi: ineffabilis ē dei clementia q̄ neminez vult pire: viāq̄ breuē ſalutē inueniēdi oſtēdit Et Cypꝛian⁹. Excuſatio eñ nulla tibi ē in die iudicij: cū ſm tuā ſn̄iam iudiceris: ⁊ qō feceri ipe patieris.

Tria inducunt et cogunt ad remiſſionē offenſionū. Ca. j.

S Jaūt querat q̄ ad hāc indultionē nos inducūt. Dicēdum q̄ tria ad h̄ nos artāt. Prio p̄ceptio diuinalis. ſcō retributio eternalis. tertio offenſio fraternalis. Primū ē honeſtū. ſecūdum eſt vtile. tertiū eſt delectabile. Primo ad dimittendū inducit preceptio diuinalis: q⁊ h̄ deus p̄cepit. Preterea ē honeſtū dīo obtemperare iubēti. Vñ Matth. vj. dīs ait. Si nō dimiſeritis hoib⁹ p̄cā eorū nec p̄ vr̄ dimittet vob̄ p̄cā vr̄a. Ō conſideras Aug⁹. ait. Jn p̄cīs dimittēdis ⁊ ſi nō moueat nos amor offendentis: ſaltē vl̄ moueat auctoꝛitas admonentis. Q̄ grauis cenſure ſuo rigoꝛe puniat non p̄centes oſtdit ipe Matt. xviij. in ſeruo q̄ poſt dimiſſuz ſibi a dīo oīe debitū in carcere religat q⁊ indulgere noluit cōſeruo ſuo: et qō ſibi a dīo indultū fuerat amiſit dicēte domino. Serue nec̄ oīe de. di. ť. q. roga. me. Nōne ⁊ op. ⁊ te mīk. cōp. t. ſic ⁊ ego tui miſertus ſum? Et iratus dīs ei⁹ tra. e. toꝛ. quo adueq̄ red. vniuerſum debitū. Sic ⁊ pat̄ vr̄ celeſtis fa. vo. ſi nō remiſeritis vnuſquiſq̄ fratri ſuo de coꝛdib⁹ vr̄is. Secūdo ad h̄ nos inducit retributio eternalis: ⁊ q̄nq̄ imo ſepi⁹ etiā tēporalis: ⁊ hoc ē vtile: Vtile quidē ē q̄ ſi dimittis deus dimittat. Vtile eſt ex hac dimiſſione gloriā cōſequi ſempiternam. Vtile inſup eſt q̄ homo pacifice viuat ne graui⁹ offendatur quia vindicari deſideras ⁊ vindictā exq̄rens ſpūale eternale ⁊ tpale damnū ⁊ ſui ⁊ ſuoꝛuz incurrit. Ac ecōuerſo ſm Bedā. Si primum nos offendentē placamus deū nobis recōciliamus: ſic q̄ p̄ malo quod leuiter dimittim⁹ magnū bonū a deo largit recipim⁹. Et ſi q̄s ſtultus de hac dimiſſione te deridet cogita p̄ceptum: cogita cōmodum ⁊ ecōtra ſi nō fuaueris cogita damnū. Ademoꝛq̄ eſto q̄ Proꝛuerb. xiij. c. ſcp. ē. deteſtant ſtulti eos q̄ fugiunt mala ⁊ p cōſequens noli credere ſtultis. Tertio ad hoc inducit nos offenſio fraternalis: quia ſepius alterutrū offendimus: ⁊ p cō ſequens tu qui parcere nō vis multos etiam offendiſti ſi veniā optas ⁊ veniam poſtulas. Vñ hiero. Si quis te offenderit facile dimitte ei: cōſcius eñ tibi es q̄ ⁊ alios multotiens offendiſti. Et Greg⁹. Nos contra nos illata citius in coꝛde relaxamus: ſi noſtra contra p̄ximos errata cognoſcimus. Vnde per Salomonem Eccs. vij. c. dictum eſt. Cunctis ſermonibus qui dicuntur ne accōmodes coꝛ tuum: ne forte audias ſeruum tuum maledicētem tibi: ſcit enim conſcientia tua quia et tu crebꝛo maledixiſti alijs. Dum enim penſam⁹ quales contra alios fuimus eſſe contra nos tales alios minus dolemus: quia aliena iuſticia in nobis vendicat quod in ſe iuſte noſtra conſcientia accuſat. Et ſic indulgē efficit delectabile.

Si homo non indulgēdo peccatvel non quando dicit orationem dominicam. Capitulum ſecundum.

UVA. BHSC. IyR_032

Circa hoc aũt põt secũdo queri An
c nõ indulgens proximo iniuriã sibi factã peccet in oronе dicendo. Dimitte nobis de.no.si.ꝛ nos di. de.nostris. Et videt ꝙ sic. Primo quia deus cõtra se puocare videt cum dicit dimitte mihi sicut ego dimitto alijs. Secũdo etiã Aug⁹. ait. Si nõ dimittis iniuriã que tibi facta ẽ nõ orationẽ ꝓ te facis sed maledictionẽ super te inducis cũ dicis. Dimitte nobis debita nra. ꝛc. Ad hoc dicendũ ꝙ hec petitio põt triplicit sumi. Primo cõicatiue. scõo causatiue. tertio satisfactiue. Primo modo põt sumi cõicatiue vt sit sensus ꝙ dum orans hec dicit peccat ñ quia dicit: sed alio pctõ. Et hoc mõ ois pseuerans in aliqua mortali culpa peccat dum dic ꝛ facit aliqua bona: nõ quia illa dicere vel facere sit sibi pctñ: sed quia nõ recedit a pctõ a quo tenet exire: ꝛ etiã ad semp ꝛ ꝓ tempe pro quo habet satisfacientẽ vsũ liberi arbitrij ad inde ꝛ exinde exeundũ. Secundo modo sumi põt causaliter seu causatiue: tũc nõ peccat homo: quia hoc nõ dicit nisi ꝓ ẽcto aliq̃ circũstantia spẽalis diuini cõtemptus ex ipa dictione vel suboꝛit vel in ipsa formaliter includitur. Primo dicẽdo suboꝛit cũ ex eo ꝙ talia dicendo remouerat dak sibi stimulus vel occasio faciẽdi que dicit ꝛ negligit vel prempꝫit se qui illũ stimulum seu occasionẽ. Secũdo dicendo includit cum ꝓpter peccatũ in quo est indignus solẽne officiũ orantis in ecclesia sibi assumere: sicut facit sacerdos officiãdo in choro vel in altari ꝛ cõsimilia faciendo. Tertio aũt si quis orat satisfactiue. i. vt soluat orationis debitũ ad quod tenet: ꝛ nõ sunt illi cõtemptus ꝑdicti: tunc nõ peccat imo meretur quia ꝓ opus quod deꝰ fieri mãdat se disꝑõit ad bonũ tam humiliãdo se deo ꝙ querendo dona gratiarũ: ꝙ incitando cor suum ad hoc bonum amandum quod orando dicit et petit: ꝙuis hoc meritum non sufficiat ad salutem si ꝫ dicit in mortali culpa.

Utrum homo plus meretur vel demeretur dicendo dominicam orationẽ cum se offendenti nõ percat. Ca.iij.

Ad tertio querat. An qñ ẽ i aliq̃
s rum ꝑdictorũ cõtemptũ peccet plꝰ vel mereat dicẽdo vel nõ dicẽdo. Põt dici ꝙ si bona sue oronis preponderant cõtemptui sibi annexo tũc plus meret sic orãdo. Si aũt plꝰ tenet tã ad soluẽdum hanc orationem ꝙ ad vitãdum illos cõtemptus: tunc plus peccat nõ dicendo ꝙ dicendo. Aliter est econuerso. Et hec distinctio habet locum in oĩbus ex bono ꝛ malo commixtis. Ad ea que in contrarium ponuntur in precedenti capitulo dicendum est. Ad primum ꝙ cum dicit. Dimitte nobis debita nostra sicut ꝛ nos dimittimus debitoꝛibus nostris: nõ intendit petere ꝙ si ipse nõ dimittit: deus sibi nõ dimittat. Aut ꝙ deus non plenius sibi dimittat ꝙ ipse alijs dimittit: sed solum insinuare formam dimittendi: ꝛ indulgẽdi ꝙ deus exigit a nobis: Ad hoc ꝙ deꝰ indulgeat debita nostra nobis. intendit etiam alia que supius dicta sunt. Ad secundũ. s. ad dictum Aug⁹. dicendũ: ꝙ illud intelligitur eẽ verum. s. ꝙ hoc petens inducit sup se maledictionem non benedictionẽ pro ẽcto sunt ibi contemptus de quibus supradictum est. Si etiam queratur an liceat demere illud verbũ Sicut ꝛ nos dimittimus debitoꝛibus nostr⁹: ꝛ solum dicere Dimitte nobis debita nostra quod ꝛ de facto quidam insipientes nolẽtes parcere amouent. Dicendũ ꝙ hoc facere licꝫ illis qui credunt insipiẽtia sua sapientiaꝫ dei circũueniendo decipere. Sed quidaꝫ adhuc insipientioꝛes nolentes parcere forte dominicam orationem non dicẽt: quod erit signũ stulticie ꝛ malicie cõsummate.

Articulꝰ scõs ꝙ qui proximo et deus indulget sibi.

Ecũda regula seu lex a domio cõ-
s stituta est: ꝙ si proximo tuo dimittis. et deus tibi peccata dimittit. Ad clariorem intelligentiam huꝰ legis tria possunt queri.

Utrũ deus indulgeat indulgenti. Ca.j.

Primo quomodo est verum ꝙ in-
p dulgenti dominus indulgeat: cũ multi iniurias sibi factas remittere possunt cum tamẽ ipsi nequaq̃ sint constituti in charitate. Ad quod dicendũ ꝙ tã hic ꝙ alibi ẽ regularit obꝛuãdũ: ꝙ ꝓponens leges q̃ de actibꝰ ꝛtutũ seu vitioꝝ dant sp sunt sb debitis circũstãtijs intelligẽdeꝛ assumẽde. Tũ ꝫ ꝑdicta ꝓpositio ẽ intelligẽda de indulgente alijs ꝓpter deũ: ꝛ sic ꝙ propter eum grauia crimina vitet. alias non est verum de congruo ꝛ dispositione. Nam absq̃ dubio tenendum est ꝙ in mortali existens indulgendo alijs multum ad se trahit miseri cordiã dei. ꝛ seipm ad charitatẽ vehemẽter ꝑparat ꝛ disponit.

UVA. BHSC. IyR_032

Quare indultio peccatorum qua deus peccatoribus pcit: pl⁹ isti indultiõis actui attribuat q̃z ceteris actibus virtuosis. Ca. ij

s Ecũdo queriť quare hoc plus attribuiť actui isti indultionis q̃z ceteris actibus alijs virtuosis. Non ne magl ħ debet attribui actui orationis vel cuicz actui charitatis deo immediate vnitiuo. Dicendũ q licet charitas per respectum ad oñes actus sibi necessarios hãc remissionẽ ipetret seu hominẽ viuificet: xps tñ ei attribuit p respectũ ad p̃dicte misericordie actũ. Et hoc triplici rõne: sic patet ꝑmonevj. ar. iij. c. vj.

Quibus et qñ licet repetere sua. Ca. iij.

s Jaũt tertio queriť qñ licet vel nõ licet repetere sua distinguere possum⁹ ꝑm Canthuarien. q sic distinguit di. Sũt q̃dã pfecti quos cõtemplatiuos dicimus: q oñibus oñino postpositis nudi nudum sequunť christũ: t est summa fectionis eorum hꝫ e mortẽ in desiderio t vitã i patria. Jtem sunt alij pfecti. s. p̃lati maiores q̃z summa pfectio est patos esse mori si necessitatis articulus supueniat anteq̃z picliteť fides subiectorũ. Sunt t alteri⁹ modi pfecti minores. s. sacerdotes in sacris ordinibus constituti: quorũ summa pfectio est votũ continẽtie seruare. Sunt t pfecti cõiugati quorũ sũma pfectio est reseruare sibi necessaria t superflua paupib⁹ erogare. Notandũ rursus q in lege erat talio bñficiorũ t talio iniuriarũ. Dominus ꝙ prima fronte excludit talionẽ iniuriarum: reuauit ergo talionem bñficiorum. Et ad cumulum docet t p̃cipit cumulare bñficia: vt. s. iniurias lacesciti bñficia reddam⁹. Jniuria aũt est triplex. s. cordis oris t opis. Et iniuria opis diuidiť i iniuriã ꝓprij corꝑis t iniuriã rerũ necessariarũ t rerũ superfluarum. Jniuria ꝙ cordis ẽ odiũ cui debeť dilectio cordis cũ exhibitiõe bñficij exteriorisi. Et ħ tria tã pfectorum q̃z impfectorum fieri hñt: qz tã pfect⁹ q̃z impfect⁹ ꝓpť odiũ inimici nõ debet cessare ab exteriori bñficio. Alij itelligũt ħ de impfecto nõ simpliciť sic de pfecto: ꝙ loco t tpe. Jniuria oris ẽ detractio siue cõuiciũ cũ debet duo pfect⁹ bñdictionẽ t oforẽ vt desistãt a malo. Jniurie aũt corꝑis debeť patia sine vltiõe q̃z tũ ad p̃mitiuos pfectos ad q̃s spectat illud Luc. vj. Qui te pcusserit iynã maxillã p̃be illi t alterã: t ab eo q̃ aufert vestimentũ tuũ t tunicã noli p̃hibere. Oñi aũt petenti te tribue: q aufert que tua sunt ne repetas. Perfecti aũt h⁹ tpis vt dicunt licita est vltio iniuriarum ꝓprij corꝑis. Alioq̃n minime pmitteret ħ tẽplarijs t hospitalarijs qui sunt viri religiosi. Sz indistincte hoc intelligere de quolibet pfecto valẽ videť difficile. De iiuria rerũ supfluarũ nemo pfectus põt aliquẽ impetere. De iniurijs rerum necessariarũ adherendũ est xbo apli dicentis. Oñia mihi licent: sed nõ oñia expediũt. Cum itaq̃z null⁹ hodie sit pfectior apl̃o: oñibus generaliter licet sua repetere: ꝙ quibusdã nõ expedit. Sicut ꝙ distinguũt pfectis minorib⁹. s. sacerdotibus t cõiugatis licz sua repetere sub iudice t expedit: tñ nõ cũ liter cõtentione p̃latis licz repetere sua etiã sub iudice: sed nõ expedit. Potius eñ debent vacare instructioni subditorũ t contemplationi: Speculatiuis licet sua repetere. sed nõ ꝙ iudice nec eis ita expedit. Jta distiguit Canthuariensis.

Articulus tertius de triplici latitudine seu gradu indulgendi inimicis.

t Ertia lex seu regula ẽ q q̃to largius ꝓximo tu dimittl tãto largi⁹ de⁹ dimittet tibi: dicente dño Luc. vj. Eadẽ mẽsura. s. charitatl q̃ mensi fueritis remetieť vobis: charitas. s. eternalis Mã charitas p̃ntl tpis funicul⁹ ẽ distributionis in ẽra distributiõis. i. in glia sempiterna Põt aũt triplex ḡd⁹ ħ ẽ triplex indulgẽtia assignari. Prima ẽ larga t bona. scda largior t melior. ẽtia largissima t optima.

De indulgentia seu dimissione que ẽ sufficiens ad salutem. Capitulum primum.

p Rima inq̃z indulgentia est larga t bona intantũ q est sufficiẽs ad salutem. Et hec est cum offensus si ei indulgentia requiratur libere t letanter indulget corde ore et ope. Sed quid si aliquis consentit indulgere corde t omnino aduersario suo in certa necessitate dispositus est subuenire ope: et tamẽ nõ vult cum inimico colloqui ore. Et ad clariorẽ intelligentiã hui⁹ t consilijs act⁹. queritur an omnes teneantur ad signa dilectionis inim. cis exhibẽda. Et videť q sic: qz xps Mat. v

UVA. BHSC. IyR_032

ait. Si saluaueritis ffres vros tm̃ quid amplius facietis. Nõne t ethnici ꝟ faciunt: vbi vel le videt q hoc nõ sufficit ad salutez. Ad qõ dicendũ: q ẽ aliquod signũ sine quo nõ potest exterius innotescere actus dilectionis etiam illi⁹ ad quam oñes tenemur: quia in ei⁹ oñi moda negatione pretendit signũ ire seu odij cordialis. Hmõi aũt signũ videt salutatõ aut ad aliqua interrogata aliqualis respõsio. vñ qui oñino inimico suo negaret verbũ aut q̃ in eius presentia semp auertit facie vt subito fugit: signũ ostendit odij cordialis atq; mortalis: nisi ex causa valde rõnabili hoc agatur aut ꝓbabiliter timet ex hoc aliquod pei⁹ accidere: q̃q̃ etiã rõnem t intentionẽ facti sui debeat intuentib⁹ ꝓpter vitationẽ scandali ꝓpalare si bono mõ ꝟ facere põt. Ad reliq̃ vero signa nõ tenet nisi in casu necessitatis.

De quadruplici gradu pacifice cõuersationis qui in dimissione libera terminatur. Ca. ij.

Ecũda indulgentia largior ẽ t melior ac magis meritoria ad salutez vicz cũ offensus subito corde ore t ope inimico t iniuriãti sibi indulget: licet ab eo indulgentia minime requirat. Hinc Hugo de claustro anime libro. j. dicit. Viro bono necesse est quattuor habere. Primum est vt omnes sibi amicos faciat. secundum vt si nõ potest amicos facere: non faciat inimicos. tertiũ vt si id non supetit discedat. quartũ vt si quis discedentẽ psequi nõ vindicet se. Vñ apls Rho. xij. c. Si fieri põt q̃tuz ex vobis est cũ oñib⁹ hominib⁹ pacẽ habentes: si aũt ꝟ fieri nõ põt: nõ discordias faciatis Jõoq; addit. Nõ vos defendẽtes charissimi tertiũ vero vt discedam⁹ cũ dicit. Date locuz ire. quartũ vt vindictã deo cõmittam⁹ tangit vbi ait. Mihi vindictã t ego retribuã. s. tibi indulgenti.

De triplici pfectissimo signo amorose dimissionis: et diuersis gradibus eius. Ca. iij.

Ertia indulgentia largissima t pfectissima ẽ cui⁹ pfectiõis euidẽtia ĝ datim ptz p triplex signũ. Primuz vicz ẽ pfectũ t magis meriti. scõm ẽ pfecti⁹ t maioꝛ meriti. tertiũ ẽ pfectissimũ t excellẽtissimi meriti. Primũ qdẽ signũ largissime indulgentie t magni meriti est q offensus nõ expectet q ab offendẽte indulgentia requirat: sed ꝓueniat offendentẽ t ab eo humili corde t ozet humili genuflectiõis signo veniã postulet. Et de hoc Chryſ. inqt. Queris si tibi iniuriatum est a fratre vtrũ debeas eius amicitiã querere? Et rñdeo q; sic: vt duplicẽ gloziam cõsequaris. s. quia iniuriaz passus es t indulsisti. t quia pꝛioꝛ rogasti. Sed nũquid qui primũ suũ secrete in corde odio habuit tenet ei veniã postulare? Ad ꝟ rñdet Chryſ. sup Matth. regulariter di. Qualis aũt offensio ꝓcessit talis debet sequi recõciliatio. Si cogitatu offendisti: cogitatu recõsiliare. Si ope offendisti ope reconsiliare. Si verbis offendisti verbis reconsiliare. Oñe peccatũ qũo cõmittit eodẽ modo t de ipsa penitẽtia agat. Et in hoc plurimi errãt qui cũ solo corde odiunt homines veniam ab eo postulant illud imprudẽter manifestãtes ore quod erat occultum corde. Secundũ signũ atq; pfecti⁹ t maioꝛis meriti est si dimittis substantiã Mã debitoꝛes sunt nõ solum qui fecerũt iniuriaz ß etiã qui nobis intulerũt dãnũ vl dãni occasionem vel pecuniã vel aliã substãtiã abstulerit Nam si pfectus es t velis dimittere illi q̃ hoc tibi petit magni imo maioꝛis meriti ẽ apõ deum. Si aũt es impfectus iuste repetere potes si ille vnõ restituat habeat. Si aũt ad hoc impotens ẽ ei dimittere cogaris ſm Alex. Jn illatis aũt damnis ſm Nico. de lira duo pensanda sunt. s. iniuria t offensa. Jniuria qdez quia ꝺ primũ peccat qui occasionez scandali ei ꝓbet. Et ꝟ dimittere ꝓxio suo oino nccriuz ẽ ad salutẽ q; oñes charitate diligere obligamur. Offensa ꝓsiderat i re ablata t hoc vt dictũ ẽ lz dimittere nõ sit nccitati ẽ tñ superogationis t maioꝛi meriti t pfectiõis. Hãc pfcõnẽ ꝟuauit qdã senex cui⁹ monasteriũ qdã latrones igredientes dixerũt ei. Oia q̃ i cella tua sũt tollẽ venim⁹. At ille ait. Ptuz vob videt filij tollite. Tulerũt g qcqd inuenerũt i cella t abierũt Obliti aũt sũt sacculũ q̃ abscõditus erat i cella quẽ senex tollẽs secut⁹ ẽ eos clamãs t d. Filij tollite qd obliti estis i cella. Illi vo admirãtes patiẽtiã ei⁹: restituerũt ei oia t pniaz egerũt di. ꝟ ẽ hõ dei. Jdẽ iudiciũ in mltis casib⁹ hñi põt ꝺ ablata fama. Glo. aũt Mat. xv. distiguit q tribus mõis aliqs sustinet. Primo cruciata coꝛpoꝛis: de q̃ dicꝺ dns Mat. v. Si qs te pcusserit i dexterã maxillã ꝓbe ei t alterã. Sz si qs obijciat q xps i passiõe ꝟ ope ñ ꝟuauit: cũ maxilla pcuss⁹ ẽ. Rñdz Aug⁹ sup Jo. omel. xlviij. dns i passiõe sua pcuss⁹ i gena ñ ꝓbuit aliã: demõstrãs illa magꝭ ꝓcepta patie ñ i oñtatiõz corpis ß i cordis ꝓpatiõe faciẽda. Scõo i dãno rex ꝺ quo dns subdit. Et ei qui vult tecũ in iudicio

UVA. BHSC. IyR_032

contendere ⁊ tunicam tuam tollere dimitte ei et pallium. Tertio in angarijs. Et de hoc dñs dicit. Et q̃cũq; te angariauerit mille passus vade cũ illo alia duo. Tertiũ signũ est p̃fectissimũ ⁊ meriti maximi: quod est si maxie vltra p̃dicta iniuriantẽ corde diligis ore: gratiam p̃ eo a dño deposcis: in oꝛone ⁊ ope etiã extra necessitatẽ vtiliter ei deseruis: iuxta cõsilium dñi. Matth. v. cũ ait. Diligite inimicos vestros: bñfacite his qui oderunt vos: et oꝛate p̃ psequẽtibus ⁊ calũpniantibus vos. Vbi cõtra tres actꝰ inimicicie ponit tres actꝰ charitatis. ¶Primo cõtra inimicicia ponit dilectionem di. Diligite. s. cordiali affectu inimicos vestros nõ eoꝝ vicia sed naturã. Et maxime ꝓpter tria. ¶Primo ꝓpter deum: qꝛ omnia diligenda sunt nõ tm̃ filij sed etiã canes. Secũdo ꝓpter seipos: quia filij dei sunt iꝛ insani ⁊ infirmi: qua ꝓpter magis debẽt diligi. Tertio ꝓp̃ nos: qꝛ de⁹ẽ faber ⁊ ipi sũt mallei siue lime vt nos i charitate dilatẽt ⁊ a rubigine pctõꝝ purificẽt. Scõo ꝫ odiũ ponit bñficẽtia di. bñfacite his qui odeꝛt vos. Ad qõ Bern. ait. Amare amantẽ nature est: nõ amantem ꝯo beneficij: cogere ad amoꝛẽ. s. p̃ seruicia et opa bona p̃fectionis est christi. Tertio ꝓpter maleficentia seu aptam violentiam ponit oꝛationem di. Et oꝛate p̃ persequẽtibus. s. apte. ⁊ calũpniantibus vos. s. occulte. vel p̃sequentibus. s. factis ⁊ calũpniantibus verbis. Cõbinat aũt dñs hos tres actus p̃ hunc ordinez duplici rõne. ¶Primo quia ordinando actꝰ ad inimicũ. ¶Primo voluit ponere illos p̃ qs magis absolute ferꝛ in eum: ⁊ vltimo illũ p̃ quez p̃ eo accedit ad alterum rogandũ ⁊ supplicandum. Actus vero oppositos enumerauit ꝑmcõem ordinẽ exitus sui: quia sic ex actu amoris sequit actus boni desiderij: ⁊ hic põt dici actus opis beneficij: sic p̃ oppositũ in oppositũ Secundo vt innuat q̃ ad oñes actus oppositos nobis debemꝰ oñes actus charitatis exercere: ꝓpterea diuersimode combinat illos De hac ergo indulgentia seu dimissione distinguens Bern. ait. Est homo pacatus qui bona p̃ bonis reddens q̃tum est in se neminivult nocere. Est aliꝰ patiẽs q̃ nõ reddit mala p̃ malis potens est etiã sustinere necessitatem. Est ⁊ pacificus q̃ bona p̃ malis reddẽs i promptu habet p̃desse nocenti. ¶Primꝰ q̃tũ est in ipso pacem habet. secũdꝰ pacem tenet. tertiꝰ pacẽ facit. ¶Primꝰ puulus ẽ ⁊ facile scãdalizaꝛ. secundꝰ in patientia possidet animã tertiꝰ malozũ animas lucrifacit. Et iteruz in ſmone quidretribuam idẽ ait. Vide quid facias proximo ⁊ quid ille tibi. Si ille tibi bonũ facit ⁊ tu illi bonum reddis malus nõ es. Si ille tibi malũ facit ⁊ tu illi malũ reddis malus es. Si ille tibi malum facit ⁊ tu illi bonuz reddis bonꝰ es. Aliter tm̃ distinguit hos tres gradus Chryſ. sup Matth. ¶Primus est nõ incipere iniuriam. secũdus postq̃ incepta est eq̃nimiter tolerare ⁊ nõ vindicare. tertius non facere vexanti hec que passus est sed quiescere. quartꝰ est tribuere seipsum in patiẽdo mala. q̃ntus est amplius tribuere q̃ ille vult qui facit. sextus ẽ odio nõ habere eũ qui operaꝛ hec. septimꝰ est diligere. octauꝰ est benefacere. nonus est deum p̃ ipso oꝛare. Ad hãc igit dimissionẽ ⁊ pacem hoꝛtaꝛ Greg⁹. nazãzenꝰ di. Celum terra mare ⁊ elementa donec inter se in pace sunt ⁊ quiete nature sue terminos seruant: nec vnum aduersus alterũ insurgit. stat mũdus ⁊ pulchritudine sua ac decoꝛe p̃fulget: nec quicq̃ aliud exequi potest q̃ splendoꝛi eius equari queat. Si aũt a pace vel a q̃te desiterit p̃otinus etiã mundꝰ esse desistit. Et ex ipsa elementoꝝ seditiõe soluet. Hunc ergo intuere totius mundi ordinem pacis: q̃ celum aeri lucẽ ⁊ terre p̃stat caloꝛem. Aer vero imbꝛibus terrã fecundat ⁊ se aiantibꝰ cunctis vitam tribuat respiratꝰ: terra ꝯo fructus ⁊ victus sup eam viuentibus magno quodaz p̃bet famulatu. Quid aliud ergo oportet ex his intelligi: nisi q̃ pax ⁊ vnanimitas per hec oñia humano generi p̃dicẽt: vt corde: oꝛe ⁊ ope seu signo dulcissimi amplexus ⁊ osculo pacis quilibet pñs et absens oñem offensaz portat: oñem iniuriã dimittat: oñe damnũ indulgeat: miſericordiã ⁊ indulgentiam a p̃ximo suo deposcat: pacem reddat: pacem teneat: in pace viuat: ⁊ pacẽ diligat. Quã nob̃ p̃cedat rex pacificus ⁊ eterne pacis ⁊ glie dispensatoꝛ dñs iesus xp̃s. Qui cũ pfe ⁊ spiritusco vi. ⁊ reg. in se. se. Amen.

Feria quarta post tertiã dñicã in. xl. de honoꝛe parentum. Sermo. xxix.

h

Onoꝛa patrẽ tuũ ⁊ matrẽ tuã: ⁊ q̃ maledixerit pri aut matri morte moꝛiatur. Mat. xv. Exo. xo. xx.

sic p̃z in p̃phetia hodierna textꝰ ait: Honoꝛa p̃fem tu. ⁊ ma. t. vt sis lõ. su. trã. qõ põt cẽ alõ thema. Cũ em̃ dñs itẽdat hoꝛtari ad hõ p̃ceptũ dñicũ obſuãdũ: vt oñdat q̃tũ diuia lex hõ p̃ceptũ exagerat trãlgreſſoꝛes hõ. penã q̃m statuit

UVA. BHSC. LyR_032

ad hoc dñs.s.Leuitĩ.xx.c.di.Et qui maledixerit patri vel matri morte moriat: vt discant rebelles filij ẽxta seueritate a diuina iusticia plecti debent si pentibus suis humiliati non fuerint postẽ eterna punitione damnantur qui se offendentibus sicut hesterna die patuit nõ indulgent. Ait ergo dñs: honora pẽm tuũ ꝛ matrẽ tuam. In quo ꝓcepto ꝑm Alex. de halis in.iij.di.xxiij. Omnis honorationis necessitas cuilibet exhibẽda generaliter cõtinetur. Et in hoc apparet. v. religiositas q̃ honorationis religiositas est dicta. De qua tria considerem⁹ ad pñs. Primo obiectũ ꝑeminentie: quod est patrẽ tuũ ꝛ matrem tuã. Secundo actũ reuerentie: de quo dicit: honora Tertio ꝑmiũ vite cum addit: vt sis longeuus sup terram.

Articulus primus quare quilibet scõm statum suũ honorandus: et de septem parentib⁹ honorandis.

Primo considerem⁹ circa hoc ꝓceptum obiectũ ꝑeminentie: quia dicit patrẽ tuũ ꝛ matrẽ tuã. Circa quod est notandũ ꝑm Alex. ó hal. vbi supra: q̃ honor est ꝓtestatio ꝑeminentie in aliqua exhibitione illi qui honorat. Quia igit honor debet respectu ꝑeminentie in illo qui honorat. Quia dici possunt pres qui digni honore sũt qui diuersis respectibus ꝓeminentias habent. Quorũ primus dicit celestialis. secũdus corpalis. tertius spiritualis quartus tempalis. ꝗntus doctrinalis. sextus antiqualis. septimus virtualis. Ad quorum intelligentiã ꝑm Alex. vbi supra duplex ē ꝑeminentia increata ꝛ creata. Prima aũt attẽditur ꝑm ꝑeminentiã principij: sapiẽtie: bonitatis: ꝑncipij creantis: sapiẽtie gubernantis ꝛ bonitatis cõseruantis. Et hec ꝑeminẽtia excedit in infinitum quãlibet ꝑeminentiã creature. Inde est q̃ prim⁹ honor debet ꝓio patri qui est celestialis cui cõuenit infinitus honor qui est honor latrie qua homo ꝓtestat deum sicut suum conditorem. De hoc patre Matth.vj. Pater noster qui es in celis. Et Matth.xxiij. Unus est pater noster qui i celis est. Et.xxxij.c.Deut. Ipe est pater tuus qui possedit ꝛ fecit ꝛ creauit te. Et ad Eph.iij A quo omnis paternitas in celo ꝛ in terra nominat. Secũda ꝑeminentia est creata que ex triplici ꝓticipatione originez habet. videlz ex ꝓticipatione principij: ꝛ sapiẽtie: ꝛ bonitatis dei.

Quex participatiõe diuini principij parentes corpales et spuales atq̃ dñi temporales honore sunt digni. Ca.j.

Ater ꝓticipationes Prima est ꝓticipatio principij. Hui⁹ aũt tres sunt ꝓticipationes. Prima ad eẽ natale. Secunda ad bñ esse spuale. tertia vo ad esse tempale. Primus nãq̃ est ꝓticipãs ad eẽ naturale: ꝛ sic est corpalis. Nam vt dicit glo. Eph. vj. Sicut de⁹ ꝑncipiũ est hominis ꝑmario sic ꝛ pater secũdario. Et rõne istius ꝑeminentie est pater corpalis honorãdus. Unde Hiero. de honore parentũ. Honorãdi sũt parentes: quia nobis primo sunt causa nascẽdi Item Eccl. vij. Honora patrẽ tuũ ꝛ gemitus matris tue ne obliuiscaris. Memento q̃ nisi p illos nõ fuisses. Ecce q̃ a pentibus maximũ bonum recipim⁹. s. esse quod est fundamẽtũ omnis nature gratie ꝛ glorie: sicut melius alias ostendet. Secundus ꝓticipans est ad bñ esse spuale. Et rõne istius ꝓticipationis plat⁹ est honorãd⁹. i. quilibet spualis pater. Multi nãq̃ dicunt spuales patres vt sancti patri arche ꝛ pres veteris testamẽti. Joh. viij. Si filij abrae estis opa abrae facite. Item apostoli sancti. j. Corinth. iiij. apls ait. Nam si decẽ milia pedagogoꝝ habeatis in xpo sed nõ multos patres. Nam in christo iesu p euangeliũ ego vos genui. Item papa qui dicit amabilis pater. Item.xvj.di.sexta synod⁹. Pres dicuntur epi. Necnõ ꝛ sacerdotes prochiales q̃ etiam dicunt patrini quasi parũ a patrib⁹ minus. Insup qui tenet ad baptismũ qui vnus solũmodo debet esse: sicut patet de conse. di. iij. ca. non pres: et si plures sunt: omnes sunt cõpatres: sicut patet extra de cogna. spiri. c. ꝗuis. lib. vj. Et idem de confirmatiõe sic ibi patet. Ad quid aũt teneant tales: vide de cõ se. di. iij. c. vos aũ omnia. vbi scribit. Vos aũ omnia tam viros ꝗ mulieres qui filios in baptismo suscepistis moneo vt vos cognoscatis fideiussores apud deum extitisse pro illis ꝗs visi estis de sacro fonte suscipere. Ideo semper eos admonete vt castitatem custodiant: iusticiam diligant: charitatẽ teneãt: ante omnia symbolum ꝛ orationẽ dominicam vt vos ipsi tenete ꝛ illis quos excepisti oñdite: ꝛ sunt Augl. verba. Idem etiã dicit Hugo de sacramentis. lib. j. pte. vj. c. xij. Predicator etiam ꝛ cõfessor ꝛ quilibet sacerdos parẽ. j. Timo. v.

UVA. BHSC. IyR_032

¶Presbyteri duplici honore honorandi sunt. scz spūali ⁊ tempali. xj. q. j. sacerdotib⁹. Tertius quoq; pticipās ē ad bene esse tempale. Et rōne istius pticipationis est honorand⁹ prelatus tempalis vt rex. Et similiter quilibz alius dñs regimen tempale hñs ſm diuersos ḡdus. Unde. j. Pet. ij. Deum timete: regē honorificate. Et talis dicit pater tpalis.

Qz ex pticipatione diuine sapientie docti et senex sunt honorādi. Ca. ij.

s Ecūda aūt pticipatio est sapientie Rōne cui⁹ honorandus ē primo quilibet doctor siue i theologia siue in iure canonico: ⁊ aliqñ in medicina aut in quacūq; alia sciētia ⁊ doctrina licita ⁊ honesta: vtputa in grāmatica: logica: rhetorica: ⁊ ꝓsimilibus. Et quilibet talis dicitur pater doctrinalis: de q̄ glo. sup illud Leuit. xix. Honora psonā senis. s. etate sapiētia. Oñis eñ sapiētia a dño deo est: vt dr Eccl. j. Secūdo honorād⁹ ē senex: qz vt dr Job. xij. In antiqs est sapientia: ⁊ in multo tpe prudētia. Nam in eis mlta expientie discretio est. Unde Deut. xxxij. scp. ē. Interroga patrez tuū: ⁊ annūciabit tibi maiores tuos ⁊ dicēt tibi. Et ps. Quāta audiuim⁹ ⁊ cognouim⁹ ea: ⁊ pres nostri narrauerūt nobis. Et talis ē pater qui dicit antiqualis: de quo dñs precepit Leuit. xix. Coram cano capite cōsurge ⁊ honora personam senis.

Qz ex participatiōe diuīe bonitatis iusti et quodammō mali honorādi sunt. Ca. iij.

t Ertia est pticipatio bonitatis. Rōne cui⁹ honorand⁹ ē vir iustus et sanctus. Et hic est pater qui dicit virtualis. De quo aplus ¶Phil. ij. Necessariū āt existimaui epaphroditū fratrē meū ⁊ coopatorem ⁊ cōmilitonē meum: vīm aūt apostolum ⁊ ministrum necessitatis mee mittere ad vos. Et subdit. Excipite itaq; illū cum oñi gaudio in dño: ⁊ ei⁹ mōi cū honore habetote: qñ ꝓpter opus xpi vsq; ad mortē accessit tradens aiam suā. Insup etiā aduertēdum est: q etiā ratiōe pticipationis bonitatis ſm Alex. vbi s. oñes honorādi sunt. Est tñ duplex pticipatio bonitatis. Una ſm actū sicut debem⁹ estimare in bonis ⁊ quēlibz bonum debem⁹ estimare nobis meliorē. Iuxta illud apostoli ¶Phil. ij. Supiores sibi inuicez arbitrantes. Secūda ē ſm potentiā qua mali possunt fieri meliores q̄ nos sum⁹. Rationē cui⁹ possibilitatis ⁊ forte diuine p̄destinationis ad pfectionem maiorē etiā illi qui mali sunt honorand. ¶Propterea. j. Pet. ij. scp. est. Oēs honorate. Et. c. xij. Rhoma. Honore inuicem p̄uenientes. Et sic ptz q̄s ſm vtrāq; pticipationē seu p̄eminētiā honorare oportet.

Articul⁹ secūdus de secūdo honore quo corporales et spūales parētes honorandi sūt: et de septē obligationib⁹ filiorum.

s Ecundo p̄ncipaliter cōsideremus actū reuerētie: quia dicit honora: Duplex aūtē est honor qui debet parētib⁹ corpalibus ⁊ spūalibus. scz corporalis ⁊ spūalis. Unde sup illō Epḥ. vj. Honora patrē tuū ⁊ matrē tuā. inqt glo. Honorare patrem est ei reuerentiam exhibere ⁊ necessaria ministrare: qō ꝓbat Alex. vbi supra. ¶Primo de patre corpali di. Quis filiꝰ accipiat esse corpale a pre efficit tñ ex h̄ in debito duplici. Scōo qz illud corpale qō accipitur est de corpe patris sumptū ⁊ transfusum virtute anime ⁊ opatione. ideo filiꝰ efficit debitor honoris patris: tum rōne corpis p̄ni: tum rōne anime: quia anima ⁊ corpꝰ concurrunt in pre vt sit p̄ncipiū filij. Ratiōe ḡ corporis paterni est debitū sustentationis ꝓprie Rōne anime debitū reuerētie. Nā anima nō indiget sustentatiōe: ⁊ corpꝰ nō est reuerēdū. Scōo xo de pre spūali specialis rō reuerētie est p̄eminentia ptātis. Unū ad Rho. xiij. Oīs anima potestatib⁹ sublimioribꝰ subdita est. Rō vero sustentationis ē dispēsatio instructionis. Unū Gal. vj. apls ait. Cōmunicet is qui cathezizat verbo ei⁹ q̄ se cathezizat in oñibus bonis. Amplius etiā debet honor reuerentie ⁊ sustentatiōis p̄ri corpali ⁊ spūali. Maz quia vterq; p̄ncipiū est ideo debet reuerētia: qa xo vterq; indigens ē debet sustentatio: quia quelibet res diligit salutem sui p̄ncipij. Unū homo p rōnem ordinatā tenet ad sui p̄ncipium: ꝓpterea si indigeat quecūq; ptinēt ad salutē ꝓcurare tenet. ¶Parētibus ergo corpalibus ⁊ spūalibus simul iūctī in septē obligationibus tenent filij exhibere honorē: quaꝫ quattuor ptinēt ad reuerentiam spūalem: et tres vltime ad sustentationem corporalem. ¶Primo eñ tenēt illos diligere. secundo eos timere. tertio illis obedire. qto eos reuereri. quinto consolari. sexto seruire. septimo subuenire.

UVA. BHSC. IyR_032

Quātū filij parentes suos diligere obligant.Ca.j.

Prima obligatio ē:q̄ p̄dicti filij parentes tenent diligere exēplo xp̄i qui Joh.xiij.de se ait.Ut cognoscat mūd⁹ quia diligo patrem. Et Hiero.de honore parentū filio de parētibus dicit.Sit tibi grata vita ipsoz̄ quib⁹ carior ē vita tua q̄ ꝓpria.Redde amoris vicē colēde pietatī:ſm eūm Alex.ō hal.Amor p̄is i filios totus est gratuitus:quia filij sunt a parentibus:z intendit amor ille p naturā sensualitatis.Vñ Hiero.de honore parentū.Memēto parentū esse:q̄ talis es quoz̄ manib⁹ incrementa suscepisti.Amor aūt filiorum in parentes maxime debitus est:quia accipiunt a parentib⁹ esse z educationē:ꝓpterea debēt se illis.Unde Hiero.Exolue fili quod debes:z ōbita officia q̄licūq̄ exhibe famulatu:q̄ pentib⁹ nemo potest reddere q̄ debet. Et hmōi amor intendit p viam rōnis nō sensualitatī. Si aūt queratur: quare nō est mandatuz de amore filiorū sicut de honore parentū. Dicēdum q̄ natura satis inclinat ad hoc. De quo Chryſ.exēplum ponit de arbore di. Humor ascendit de radice ad ramos: sed a ramis ad radicē nō flectit Sic naturaliter amor a pentibus ad filios ascendit z nō reuertit.Propter ea ad amorē parentū inclinare debet rō excitata p considerationē debiti z p̄cepti. Silit nō est p̄ceptum de amore sui:quia ad h̄ sufficienter natura inclinat.Sed de amore p̄oximi potest etiam alia rō subiungi: quia oīs honor theologic⁹ est respectu ēminentie:sic ex p̄dictis patet.Pater aūt eo q̄ est principiū filij ēminentiā habet respectu illius z nō ecōuerso.Si aūt vlterius queraſ si ꝓpter necessitatem parentū dimittendus sit ingressus religiōis.Rñdet alter vbi supra:Q̄ aut fili⁹ potest secure manere in seculo sine detrimento salutis: z in tali casu dicunt quidā. q̄ nō debet intrare:sed patri ministrare.Aut videt sibi iminere piculum salutis z lapsum in peccatum:z in tali casu nō tenet.Unde Hiero. ad Helyodoz̄.Si pat in limine iaceat:si mater vbera quibus te lactauit ostendat:per calcatum perge patrē:p calcatam pge matrem: z siccis oculis ad vexillū crucis euola.Sūmū genus pietatis est in hac re te esse crudelem. Unde Matth.viij.z Luc.ix.Reph̄endit dñs iuuenē qui nō statim eum volebat sequi intuitu sepulture paterne:poterat eūm vt Chryſ. aut p alios sepeliri.Luc.etiam.xiij.c.dñs ait Si quis venit ad me z nō odit patrē suum et matrē z vxorez z filios z fratres z sororcs.ad huc aūt z aiam suam:nō potest meus esse discipulus.Aduertendū tñ est q̄ cum hoc p̄ceptum de honore parentū sit morale z de lege nature:z cōsistat in plurib⁹ nō soluit obligatio exhibitionis honoris p introitū religiōis sed soluit obligatio quo ad debitū sustentationis:quia quo ad illam solutionē mozit.Sz exhibitio spūalis in reuerendo.in consolando:in oꝛando nō soluit: imo sub obedientia magis auget.hec Alex.

De timore quē debēt h̄re filij erga pentes suos.Ca.ij.

Secūdo debent filij parētes timere:quod vt efficere possint p̄na diligentia sollicite obseruabit ne dissoluta leticia ex inordinato affectu puersek cū illis cum iam grādiusculi sunt: s̄i reuerenda maturitate z timoroso amore ac q̄uitate discreta z exēplari semp sit ante eos Insolentes eteīm fieri solēt filij ex nimia leticia z leuitate parentū.p̄ditq̄ erga eos reuerētiam z timorē.Cūq̄ iam ceruicē erexerūt contra patrem z matrē frangunt.flagellis deteriozesq̄ fiunt q̄nq̄ ex disciplina. Sapiens ergo pater pl⁹ aspectib⁹ oculoz̄ z verbis z venerandis exemplis: q̄ diuersis disciplinis filium in tenera etate erudit.Plus tremē facit sapiens pater filios ꝓprios p suos aspect⁹ q̄ stultus filios suos p flagelloz̄ ictus.Unō Eccī.xj.In filijs suis agnoscit vir.Et si necē est debet filium suum castigare:non illi in criminib⁹ suis arridere.v.q.v.c.nō osculetur. Eccī.vij.Filie tibi sunt.serua corpus illaruz z nō oīndas faciem tuam hylarē ad illas.Ihis moribus nutrit fili⁹ ad patrē in amore parit et timore.Juxt quod Hiero.de honorandis parentibus hortat di.Prebeat parētibus amore mixta formido.

In q̄bus filij parentibus obligant obedire.Ca.iij.

Tertio debent filij parētib⁹ obedire.Joh aplus Eph.vj.c.ait. Filij obedite parētib⁹ vr̄is in dño: hoc eūm iustū ē exemplo xp̄i :qui Joh. xv.de seipso ait.Ego p̄cepta p̄ris mei seruaui. Et ad Phil.ij.de xp̄o aplus ait.Humiliauit se metipsuz factus obediēs vsq̄ ad mortē:mortem autem crucis.Sed querit in quib⁹ debz filius parentibus obedire:respondet Alex. vbi supra:q̄ ſm gradum superioritatis est mo-

UVA. BHSC. IyR_032

dus obeditionis: quia sicut Rhoma. xiij. ca. apls ait. Omnis potestas a deo ē: z oīs anima potestatibus sublimioribus subdita esse debet. Est aūt triplex supioritas cōstituta in spūalibus: in tempalibus: in familiarib⁹. In regimine spūalium p̄est spūalis p̄lat⁹. In regimine tempaliū q̄tum ad rem publicam p̄latus secularis est rex vel princeps. In regimine tempaliū q̄tum ad ppriam familiā pat Sicut ergo determinat obedientia prelati in his in quib⁹ p̄est. s. in spūalibus: z p̄lati secularis in tempalib⁹ rei publice. Sic reuerentia debita patri in dispositione rei familiaris. Et ꝑm hoc dicit q filij⁹ pfiffamilias tenet obedire patri in oīnibus ꝓbabiliter ptinentib⁹ ad necessitatem vel vtilitatem rei familiaris. Et sic intelligendū est dictū apli ad Col. iij. Filij obedite pentibus vestris in oīnibus. s. ptinē tibus ad dispositionē rei familiaris. Et Hugo de sanc. vic. Parentes nostros honorare debemus obediēdo eis in oīnib⁹ exceptis his in quib⁹ patris dei dilectio offendit. Item tenet filius patrisfamilias obedire pri in disciplina morū: z maxime in his que sunt necessaria ad salutē: vicz in cōfitendo: in audiēdo missam: in ꝑceptis: in cōicando: in audiendo verbū dei z cōsilijs.

De reuerentia quā debent filij parētibus exhibere. Ca. iiij.

Quarto tenentur filij pentes reuereri. s. assurgendo z consilia faciendo. Hoc em modo accipitur honor Rhoīs. xiij. vbi supra. Cui honorē honorem: vbi glo. reddite vel assurgite z hmōi supple que sunt signa honoris exemplo christi: qui Joh. viij. ait. Ego honorifico patrē meū: z nō solū p̄rem eternalem sed putatiuū z tempalem. Eīs Luc. ij. scp̄. c. Et erat subditus illis. Quod exponēs Amb. inquit Filius dei honorauit Joseph nō debito: sed pietatis officio. Ex his que dicta sunt: ptz q filij in his quattuor obligationib⁹ tenent spiritualem honorē pentibus exhibere: in affectu illos amādo z timēdo: in effectu illis obediendo: in signo eos reuerēdo.

Quib⁹ modis debent filij cō solari pentes. Ca. v.

Quinto obligant pentes consolari scz verbis. Ad quod hortat Ecci. iij. c. di. Fili suscipe senectā patris tui: z nō cōtristes eū in vita illius: si defecerit sensu venia da: z ne spernas eum in virtute tua. Honoranda sunt primū h verba. Primo dicit suscipe scz amoroso affectu: dulcoroso affatu: gratioso aspectu: z gaudioso osculo z amplexu: que oīnia in tua puericia tibi tradidit pater tu⁹ z mater. Itaq; redde illis in senectute sua iuxta cōsiliū Ecci. ca. vij. qui ait. Retribue illis qūor illi tibi. Secūdo subiungit senectā. Adultū quidē alijs sed amplius sibi laborioſam tediosaz doloroſaz z suspitioſaz Tob. v. vocat filiū suū baculū senectutis sue: quia in senectute filius debet eē baculus patris sui. Tertio addit patris tui: si canis nō extranei nō inimici sed patris tui. nutritoris tui: instructoris tui: z cordialis dilectoris tui. Eīs Hiero. de honore pentū. Foueat parentū senectus z factis eorū vicissitudo reddat: videant liberi vestri quid faciant vicē vobis silem redditurī. Quarto etiā apte subinfert: z nō cōtristes eum in vita illi⁹. Nō inq̄ cōtristes factis. nō signis. nō modis. nō isup verbis. Unde Hiero. vbi supra. Nec patrem asperis verbis ledat affectū sonet quicquid lingua dixerit filiorū. Hec oīnia loquātur que parētes delectat audire. Hoc etiā dic z si defecerit sensu. i. non recte fecerit aliqua. vel dixerit ridicula siue puerilia. siue iracunda z stulta: veniā da. nō improperiū. nō ignominiā nō vindictam. Unde Hiero. vbi s. Habet em quādā senectus infanciā. q. d. Recole puerilia infancie tue: z recole in eis patientiam imo gaudiū genitorū tuorū. Sexto ꝯcludit z ne spernas cum in virtute tua. Adultas nempe naturales vtutes iuuētus habet q̄ in expta malis illos quos sibi cōcessit bonis priuatos conspicit facile despicit z contempnit. Propterea dicit. Et ne spernas eū in virtute tua. Ne spernas tu iuuenis illū senem: tu sanus cuz infirmū: tu fortis illū debilē: tu iocūdus illum tristē: tu delicatus illū immundū: tu vigens sensibus illum cecū. surdū. fetidū z puatū sensib⁹ z dētib⁹: qz Ecci. viij. c. ꝑceptū ē. Ne spnas horiz in sua senectute. Et Prou. xvj. Corona dignitatis senectus.

Quo filij pentib⁹ seruire debent. Ca. vj.

Sexto tenent filij pentib⁹ seruire in oīnib⁹ eis necessarijs z opportunis Juxta quod Ecci. iij. c. scp̄. ē. Qui timet deum honorat pentes: z q̄si dīnis seruiet eis qui se genuerūt in sermonet ope z patiētia. Examinanda sunt verba hec. Ait em primo. Qui timet deū nō solum morigeratus ꝑm modū honorat parentes. s. ma

UVA. BHSC. IyR_032

xime seruicioꝝ honore. Secūdo subd. t Et q̄ si dñis seruiet eis qui se genuerūt. Et notant quasi dñis dicit. Nam sicut supius patz. Parentes ita sunt dñi suarū domoꝝ sicut domini p̄ncipes t barones suoꝝ dñioꝝ in mō regēdi. Qui ergo cupit parētib⁹ seruire digne consideret seruiāt famli dñis suis. Tertio ībdit tripliciter modū. s. opis oris t cordis. Primo quidē opis. Jn oñi ope dicit. vñ Hiero. vbi supza. Exolue fili qō debes t officia debita, qualicūcz exhibe famulatu: quia pentib⁹ nemo pōt reddere quod debeꝝ. Propꝛea discat filius pentibus esse obsequiosus. Primonācz in mane cū de lecto surgit pater: cōsideret si ei aliquid necessariū est vel sit. s. calefacere ei in hyeme pannos si algeꝛ: siue senex siue inualidus est. induat. iuuet. subleuet. t sustētet si op⁹ est: patre aūt egredienti domuz fili⁹ ex latere se iūgat intrātēcz ecclīam cōitet maxime dieb⁹ festiuis. Cū illo assistat missis: t officijs sacris: paritercz attētus moꝛigeratus t grauis. limpido itellectu patulocz affectu suscipiat verbū dei: tenaciꝝ memoꝛia saltē aliquid reseruet sibi quod cū parentibus confe rat humilitate seruata. Si aūt pater domum reuertit balneatus pedibuscz lutosis. lassus sudoꝛibus. madefactus siue algoꝛe frigescēs inter filios filiascz multas felicioꝛ sit qui alijs otius occurrit madefactis pedib⁹: siccis vestibus sudoꝛib⁹ vel frigoꝛib⁹ subuenire. Si tps refectionis instat sollicitiꝝ sint filij licet etiam intersint famuli parētibus p̄parare mensam haurire vinū: manib⁹ ministrare aquā: erecti cum pater filij minoꝛes discalciem illum. Cūcz res exposcit ei calefaciāt lectū: lauēt radent t purgent pedes vngulas tondant: vel si vult equitare pater sint ꝓpe illum filij sollicito famulatu semp in p̄dictis t in cōsimilib⁹ pentes suos pluscz dñs putēt. Filie aūt in oibus laboꝛibus iuuent matres t tancz famule seruiāt illis: caput lauent vestescz dissutas t lacceratas discāt resarcire: gaudeāt scobare domū: purgare pannos: lauare t fastiare infantes. Nō pudeat frequētare coquinā vt lauare scutellas: suplectilia oꝛdiare: t cetera rei familiaris discreto oꝛdine dispensare: letētur etiā si diuitū t ingratoꝝ filie sint in p̄dicti solerti p̄udentia t quadā emula cōcertatiōe famulas supare: mltocz ampli⁹ mīes maxime cū grauide sint. Scōm modū seruiendi parētib⁹ qui est oꝛis Ecci. subdit di. t ꝓmōe. Debent em̄ filij ad interrogata parētib⁹ rīdere dulciter: loqui reuerēter: affari illos dños nominando dicēdo. Dñe pater dñe sic dñe non tancz dñis seruis suis vt decet. Jux illō. j. Regum. j. Loquere dñe: quia audit seruus tu⁹. Et exēplo Pauli Act. ix. Dñe qd me vis facere. Terti⁹ mod⁹ subdit t oñi patiētia. s. coꝛdis. Hoc em̄ est dicere q̄ in multis fuicijs parentibus supimpensis in patiētia nō frangātur: reꝓhensionib⁹ impꝛoperijs iniurijs t disciplinis eoꝝ nō turbent nō dedignent: imo cōtra se turbatos pentes humili patiētia repacificare cōtendant. Sic em̄ facere erga dominos fui solent: sicut Pꝛouer. xxv. scp̄. ē. patientia lenit pꝛinceps. Turbatus ē pater vel mater suauitate verboꝝ placant. Maz vt dicitur Pꝛouer. xv. Rūsio mollis frangit iram t lingua eucharis in bono hoie abūdabit.

Jn quibus filij tenent pentibus subuenire. Ca. vij.

Eptimo obligant filij pentib⁹ subs uenire vicz in infirmitate: in necessitate: t in antiquitate. Pꝛimo quidem debent illis subuenire in necessitate. s. eis alimēta t alia necessaria ministrando. Jp̄i nempe receperūt a pentib⁹ nutrimentū t specialiter a mīe in quo nō possūt equiualens pentibus ministrare. Nam parētes nutrierūt filios de ꝓpꝛia carne: filij vō de substantia aliena. Pꝛopterea Ambꝛo. sup illud Lu. xviij. Honoꝛa patrē tuū t matrē tuā ait. Si paueris matrem nō reddidisti ei cruciatus quos p te passa est. Nō obsequia quibus te gestauit: nō alimenta que tribuit tibi: nō pietatis affectū imulgens labijs vbera: si famē quā p te ipsa tollerauit: ne q̄q̄d tibi noxum esset comederet: ne quid qō lacti noceret hauriret. Tibi illa ieiunauit manducauit tibi: illa cibum quē noluit nō accepit: cibū sūpsit: tibi vigilauit: tibi fleuit. Et tu illam egere patieris: illi debes q̄ es. Pꝛopterea qui i necessitatibus parentib⁹ nō subuenit moꝛtalissime peccat. nō minus q̄ qui eos iniurijs molestant. Hinc Pꝛouer. xxviij. c. scripū ē. Qui subtrahit aliquid a patre suo t a matre: et dicit nō esse peccatū: pticeps homicide est. Secundo debēt pentibus subuenire in infirmitate maxime tempestis. Nulla nempe ingtitudo maioꝛ: nulla nequioꝛ: nulla denicz diuina vltione dignioꝛ: cz puersoꝝ filioꝝ qñ pentib⁹ p⁹ tot sbiecta bñficia p⁹ tot mltipliciū legū. s. nature t scpture t gre strictissima vincula in tam artis necessitatib⁹ nō succurrunt. Contra quos. j. Timoth. v. apostol⁹ ait. Si quis suoꝝ t maxime domesticoꝝ curaz non habet fidem negauit t est infideli deteriοꝛ. Vis em̄ videre cui seruire debes ne pdas

UVA. BHSC. IyR_032

seruiciū cum amico. Cōspicias iuuenē parentibus suis ingratū multo amplius erit tibi: maiora nempe suscepit a parētibus q̄ a te q̄bus si es ingratus amplius erit tibi. teste dño qui Luc. xvj. c. ait. Qui in modico iniquus est: et in maiori iniquus erit. Dns enī Matth. xxv. c. cōtra eos qui extraneis in suis necessitatibus nō subuenerūt di. Discedite a me maledicti in ignē eternū: qui paratus est diabolo et angelis eius. Esuriui enī et nō dedistis mihi manducare: sitiui et nō dedistis mihi bibere: hospes erā et nō col. me: nudus et nō coop. me: infirm⁹ et in carce. et nō visitastis me. Que so igit quid dicturus ē filius ingrat⁹ semini neq̄ et crudelib⁹ in parentes. Quid inq̄ dicet his qui pentibus famescentibus panem dauduntq̄ cibum negant. Quid his qui stubundis parētib⁹ potum vetant. Quid his qui ō pprijs laribus pellunt: et nudos frigore mori sinunt: infirmosq̄ veluti canes interim derelinquunt et in carcere diu cruciari pmittūt. Tertio debēt filij pentibus subuenire in anti quitate. Natura enī nra in principio et in fine hoc est in infantia et in senectute debilis est et multis infirmitatib⁹ et miserijs atq̄ necessitatibus plena. Quappter qō parentes illis faciunt in etate puerili: hoc idē filij debent facere eis et impendere in etate senili. Solerti igit aiaduersione nutriant illos electis cibis et potibus foueāt eos: melioresq̄ stratus atq̄ delicatas sufficientes et mūdas vestes submini strent illis. Discant a cyconijs diligentes filij que ẽm Amb. in exameron omel. v. parētes senes nutriūt in nido: pprijsq̄ pēnis parentes nudatos tegimen alarū suarum dulciter eos fouent. Quappter Rhomanorum vsu auis pia vocata est. Et sic ptz quō filij pentib⁹ exhibere debent corpalem honorē in tribus scz verbis consolando: corpe seruiēdo: et substantia subueniendo.

Articulus tertius de premio honorantiū pentes suos.

Tertio cōsiderem⁹ pmiū vite qō scz pentes honorantibus a dño nunciat: cum addit. Ut longeuus sis sup terram. Hec siquidem longeuitas nō tm̄ promittit in pm̄ sed etiam i futuro. Hinc. j. Timoth. iij. apostolus ait. Pietas scz que in parētib⁹ demōstrat ad omnia valet: pmissionem habens vite que nunc est et future. Ut ergo hanc duplicem vitam quilibz nr̄m certius consequat coram parentibus suis etiam si canus esset humiliter genu flectens de irreuerētijs. inobedientijs et iniurijs erga parētes ostensis cum emēdationis pposito dicat lachrymabiliter culpā suaz. eorumq̄ parētes tales filios sic humiliter postulantes veniam corde ore et ope suscipiāt et amplectent in viscerib⁹ charitatis et in osculo dulcissime pacis: imo si parentes sepulti essent q̄ eis exiterunt rebelles et inobedientes dū ipi parentes viuerent coram sepulcris ipsorum se pternāt: ab ossibus et cineribus eorū cum irriguo lachrymarū veniam postulantes: vt oēs p hanc humilitatē cōsequant a parentibus veniā: a deo gr̄am: et in futuro gloriam sempiternā. Quā nob cōcedat pater misericordiarum et deus totius consolatiōis. Qui cū filio et spūsancto viuit et regnat in secula seculorum Amen.

Feria quinta post tertiam dñicam in quadragesima de timore dei. Sermo. xxx.

Tans super illam impauit febri et dimisit illam. Luc. iij. Sepe enim ex vna gratia cū humilitate suscepta dignatur misericordia saluatoris et illam multiplicare et alias supaddere: vt vndiq̄ cognoscatur affluere bonitas dulcedinis eius. Ūñ Joh. j. c. ait. De plenitudine eius oēs accepim⁹ gr̄am p gratia. Hinc est q̄ in hūilitate hesterno die suis parētibus filij dixerūt culpā suaz oīno in posterū eis humiliter obedire. Jā ampliorib⁹ gratijs diuinitus vsitati et adornati in alterā vitā a pterita transferunt. Confirmet hoc deus quod operatus est in multis et multiplicet gratiam suam benignitas eius. Quod quidē efficere solet et maxime p timorem cum per eum conscientie impare videt q̄ ab ea cuncta crimina expellant. Quod tm̄ bum propositū moraliter indicare videt cuz de domino iesu et de febricitante socru beati Petri euangelista dicat q̄ stans super illā imperauit febri. Quid per febrem nisi crimina et peccata conuenientius designant? Per socrum Simonis conscientia egri significari potest sup quā tanq̄ domin⁹ impator stat statua corporis deus atq̄ per timorem impat febri. id est. criminibus et peccatis que per veram contritionem dimittunt illaz. Et in hoc septa religiositas indicatur que religiositas reformationis est dicta: per quam sicut predictuz est diuino imperāte timore anima febricitās

UVA. BHSC. IyR_032

liberat. Tripliciter eñ quasi tripl'ci febre corrumpit oñis vita modesta ꝛ actio virtuosa. Primo p audaciam. secundo per ignorantiã tertio p stulticiam. Primo eñ corrumpitur p audaciam que. ſ. peccata ꝛ mala contra conscientiã suam audet ꝓpetrare: ac p hoc sũmũ opificẽ ad iusticiam irritare. Hinc Job. xv. c. Currit aduersus deum erecto collo. Quid p erectum collũ nisi audacia ꝛ supbia peccantiũm designat? p quam aduersus deũ temerarie currit qui eum audacter offendere nõ metuit. Secũdo aũt corrumpit p ignorantiã scz diuinoꝝ. Plerice eteñ sunt qui eo audacius peccata multiplicãt: quia diuine circũspectionis ꝛ iusticie ignari sũt. Hinc eñ. j. Corinth. xv. aplꝰ ait. Euigilate iusti ꝛ nolite peccare. Ignorantiam eñ quidam habẽt. q. apostolꝰ innuere velit q̃ idcirco primi audacius peccant: nec tñ peccando ad iusticias euigilant: quia ignorantiã dei habent. Tertio vero corrumpit p stulticiam quã peccator habet in ꝓpria actiõe nesciens discernere a malo bonũ Sicut igit audacia corrumpit voluntatem: ꝛ ignorãtia dei aufert intellectum: sic ꝛ stulticia puertit actionẽ ꝛ opus bonũ. Hi sunt cõtra quos Esa. v. c. ait. Ve vobis qui dicitis malum bonũ ꝛ bonum malum: hoc dicit q̃tum ad actionem: ponẽtes tenebras lucem ꝛ lucẽ tenebras: hoc dicit q̃tum ad mentis cecitatẽ Ponẽtes amarũ dulce ꝛ dulce amarũ: hoc dicit q̃tum ad voluntatis corruptionem ꝛ subuersionem. Triplici nãq; timore febricitãtis id ẽ. peccatoris anima ifirmat. Primus dicit timor conscienalis. secundus vocatur timor iusticialis. tertiꝰ vero nũcupat timor iudicialis. Hoc nanq; triplici timore inducit diuina gratia animã ad statũ salutis. Vnd Job. xvj. c. ait. Cũ venerit ille spũs veritatis arguet mundum de peccato quod peccator admisit ꝛ de iusticia quã homo nõ timuit: ꝛ de iudicio quod non expauit. Quod digne etiaꝝ põt eẽ thema in occurrenti materia. De his tribꝰ timoribus Apoc. x. mystice scriptũ ẽ. Vidi angelum fortem descendentẽ de celo amictum nube: ꝛ iris in capite eius: ꝛ facies eius erat vt sol ꝛ pedes tanq; colũpna ignis. Et habebat in manu sua libellum aptum: hoc ptinet ad timorem primũ. Et posuit pedem suũ dexterũ supra mare: ꝛ sinistrũ sup terrã: ꝛ hoc q̃ ad timorẽ secundũ. Et clamauit voce magna quemadmodum cum leo rugit. Et hoc quo ad tertium.

Articulus primus de consciẽtiali timore per septem gratiã diuinam reformante.

p Primus quidem timor animã peccatoris reformans est timor cõscientialis. Cũ peccator diu in sceleribus perseuerat adeo peccatorum caligine excecat: vt ad ꝓpriam conscientiã recurrere nõ valeat: ꝛ videre in quo deum offendat. Est quidem mens humana vt dicitur in pñs. Spũs vadẽs ꝛ nõ rediens ad gratiã videlicet a seipso. Et ideo primũ opus gratie p̃uenientis est humane menti pãdere sua mala: vt ex his deum peccati adultorem timere incipiat ꝛ de illius seueritate tremere. Hic ei vt ait dñs: spũs veritatis arguet mũdum de peccato. Septem nãq; gratias secum portat hic conscientialis timor ad cõuertendum animam peccatoris ne p audaciam pereat. Prima est gratia firmãs. secũda gratia humiliãs tertia est gratia lachrymans. quarta ẽ gratia timorans. quinta est gratia serenans. sexta ẽ gratia inflãmans. septima ẽ gratia declarãs Que gratie in serie huiꝰ angeli manifestant Quid p angelum nisi hic cõscientialis timor p angelum ministratus a deo cuiꝰ officiuz est in ipsaz cõscientiã introire: oñemq; angulũ intellectuali lumine visitando timorare.

De gratia que animã firmat ne vlterius prosequatur in malis. Ca. j.

b Vius igit angeli prima dicit gratia firmãs ꝛ malos gressus aie ne vlterius in crimina ruat sistens. Due nãq; sunt iusticie ptes. q. anime pedes scz declinare a malo ꝛ facere bonũ pñs. attestãte qui ait. Declina a malo ꝛ fac bonum. A mali nãq; declinatione iusticia initiũ sumit: vt pes qui ante huiꝰ gratie aduentuz faciliter ruebat in scelera. Post eiꝰ aduentuz anima ad semetipsam reuersa figat: ꝛ firmet gressꝰ: ꝓponat vltra ñ addicẽ mala: stabiliq; ꝓposito se disponat añ mortez subire q̃ mortaliter offendere creatorẽ. Et ideo dicit ꝺ angelꝰ fortis eo q mentẽ roborat: ꝛ fortificet cõtra cognita mala ne iterũ ꝓmittant: Vñ Jo. ait. Vidi angelum fortem. Hic est ille fortis armatus: de quo Luc. xj. scriptum est. Cum fortis armatus. id est. diabolus custodit atriuz suum. id ẽ. conscientiam peccatoris: in pace sunt oñia que possidet a diuino timore non ꝓpulsatus. Si autem fortior illo sicut est conscientialis timor supueniens vicerit illum. ſ.

UVA. BHSC. IyR_032

diabolū vniuersa eius arma aufert in quib⁹ confidebat: que sunt ignorātia dei. amor sui. t mundi consuetudo mala. cōsumptio gratiarū. amissio tempis malicie criminū; cetereq; cordis. oris. t opis cōtra deum contra prīmum. Insup t aduersus pprīā hois animā impietates. Et spolia eius distribuet q animas de potestate dei auulsas: p varia gratiarum merita ad diuersos iusticie status adipiscendas distinguit.

De dīa que mentē illuminās humiliat ad veram sui cognitionem. Ca. iij.

Secunda est gratia humiliās. Hec est gra que inter humane mentis
s tenebras lucem pstat: vt in cōsideratione vera cognitione criminū cōmissorū t clara conscientie discussione humiliet anima coram deo. De hmōi humiliationis occasiōe Abich. vj. c. ait. Humiliatio. i. occasio humiliationis tue in medio tui. id est in cōscientia tua multis scelerib⁹ irretita. Cuz aūt peccator coram deo hūiliter intelligit culpam suam: dignat dīs in eum infundē multipliciter dona sua beato iacobo teste qui. iij c. canoñ. sue ait. Deus supbis resistit. hūilib⁹ āt dat graz. Propter ō h āgelo sbdit Jo. De scēdēte ō celo: eo q de celo supbe mētis descēdere faciat p vitatis lumen in abyssum suaz offensionū. In hui⁹ mysteriū Exo. iij. c. scp. ē q dīs ait. Vidi afflictionē populi mei qui est in egypto. et post pauca. Et descendi vt liberarem eum de manib⁹ egyptiorū. Egypti nē pe in seruicio luti t lateris populū dei pmentes sunt demones qui dura seruitute peccati dei gratiā in quolibz oprimūt peccatorc. Afflictionem durissimam diuina miscōia de celo pspectans ad anime peccatricis liberationem. hoc lumen illuminantis gratie mittit: quo lumine illustrata egrediat egyptū. i. despiciat mundū. intret penitentie desertum t māna celico hoc diuina gratia nutriat.

De gra que adveram contritionem et lachrymas inducit. Capitulum tertiū.

Tertia aūt est gratia lachrymans.
t Cum em humana mens hac gratia visitat ad celū oculos leuat considerans bonitatē. benignitatem. largitatē. longanimitatē. t patientiā dei mirat compungit. dulcorat t lachrymabiliter lamentat. cū ps. di. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dū dicit mihi quotidie vbi est deus tu⁹. s. quō sic impie offendisti: mirabiliter impinguasti t stultissime subiecisti. ppter hoc dicit Job. istū angelū amictum nube. Nubes nanq; naturaliter pluit. Quid p nubem nisi mens humana detenebris suorū peccatorū p hanc gratiam illustrata? Nam que gratie lumen est itelligere se nescire: t dei suiq; t mūdi se cognoscere ignorātem. Ex hac nube lachryme fluūt cum ex dolore tante ignorantie lachryme inundant: sic de Magdalena Luc. vij. scriptū ē. q stās retro sec⁹ pe. dūi la. ce. ri. pe. ei⁹. t ca. ca. sui ter. t oscu. pe. eius t vnguē. vngebat. Sed notā ter aduertendū est q ait hunc angelū nube esse amictū. Quid nāq; p hunc angelum nube amictū nisi habitus hui⁹ lachrymātis gratie demonstrat? has lachrymas nō ficta t cogens gratia pmit: nō hypocrita ostentatio fīt: nō naturalis inclinatio spgit: sed habitus gratie ad veras gratias irretētibiliter cogit. De his lachrymis ait dīs Matth. v. Beati q lugent qm ipsi cōsolabunt. Hac gratia vsitatus cū ps. dicere pōt: Lauabo p singulos noctes. i. p singula peccata lectū meū. i. volūtatem meam: sic lauat sordida cutis. vel lectus meū. i. cōscientiā meā lachrymis meis stratū meū rigabo. i. cumulū peccatorū meorū p lachrymarū imbrē rigabo vt inde crescat noua messis virtutū. i. grārū.

De gratia que timere facit hominem etiā de omissis. Ca. iiij.

Quarta est gratia timorās. Timor nempe verus nō solū timet ex malis cōmissis: s etiā ex bonis omissis. Unde Eccī. j. scriptū ē. Sapiētia. s. quo ad relinquendū mala. t disciplina scz quo ad faciendus bona: timor dñi. Et idē c. vij. ait. Qui timet deum nihil negligit. Et c. xv. inquit. Qui timet deū faciet bona. De hac gratia btūs Job. subdit. Et iris in capite eius. Iris arcus celestis ē p quē timor moraliter demōstrat. Unī Gen. ix. ait dīs ad Noe t ad filios eius. Arcū meū ponā in nubibus t erit signū federis inter me t inter terrā. Arcus in nubibus dei timor est in humanis mētibus q p eo signū federis nūcupat. quia q̄diu in humanis mētib⁹ timor dei vigucrit: tādiu a diluuio diuine vltionis tutus erit: iris ergo in capite ē h gra timorās regnās in humana mente.

Qz gra q cōscia serenat totam hois apparētiā a prioribus mutat

UVA. BHSC. IyR_032

Feria.v.p⁹.iij.do.ĩ.xl.de timore dei

Capitulũ quintũ.

Tinta est gratia serenans. Mira
q quidem letitia testimonium bone
cõscientie ẽ: ita vt quodammõ dici
queat pticipatio paradisi. Apl̃o teste. qui. ij.
Corinth̃. j. ait. Gloria nostra hec est testimo=
nium cõsciẽtie nostre. Ipa equidem informa
ta tota hominis cõuersatio reformat. Mu-
tatur hois gestus: variat sermo. Ipa insuper
vox: vultus incessus aspectus: intuitus elat⁹
vertex: ceteriq cões in aliũ ⁊ nouũ hoiez trãs
formant. Juxta sentẽtiã saluatoris Matth̃.
xij. di. Bonus homo de bono thesauro cor-
dis sui pfert bona: ⁊ mal⁹ homo de malo the
sauro profert mala. Quis aũt est hic thesau-
rus bonus vel malus nisi cõscientia bona vl̃
mala. Ex quib⁹ extra p exemplũ vel signũ ea
pferunt que possident interi⁹. Serenata nã
q̃ conscientia serenatam extra ostẽdit vitam
Inde hortabat Titũ apl̃s. ij. c. di. In oñib⁹
teipsum exhibe exemplũ bonorũ operum in
doctrina in integritate in grauitate. Et domi
nus Mat. v. c. pcepit. Sic luceat lux vr̃a. ⁊ c̃.
Quid nãq hi pceptores in his pceptis intẽ-
dunt. Nunqd extrinsecũ vl̃ hypocritatã ostẽ
tationẽ ⁊ nõ magis cõscientiale edificationez
Unde demũ exemplũ bonũ prumpat. Pro
pterea Joh̃. de hoc angelo subdit. Facies ei⁹
erat vt sol. Quid nẽpe facies homis nisi ap-
parentia ei⁹ aptius mõstrat. Per faciez pnci-
palius cognoscit vir. Unde merito aparen
tiam notat. Tũc aũt facies hois est vt sol qñ
p exemplum bonũ relucet sapiẽtia viri in fi-
dei splendore: in spei vigore. ⁊ in charitati dei
⁊ primi ardẽti calore. Propterea Prou. xvij
c. scriptũ est. In facie prudẽtis relucet sapien
tia. pr̃s. quoq testat̃ di. Qui timẽt te videbũt
me ⁊ letabunt̃. Sup quo mgr̃ in glo. inquit.
Prior videt lupus: vocẽ aufert: basiliscus pri
us videt occidit: si prius videt occidit. Que g̃
virtus in oculis iusti qui cũ fide videt: qui cũ
sit imago dei ab oñib⁹ honorat: q̃ vtiq ocu
lorum radij virtutẽ quãdam videnti infunde
re his qui fideliter eũ desiderãt. Est em̃ insi-
tum bonis vt virtutes suas in alijs amẽt. Per
fectionibus ergo iusti aspect⁹ letitia: in pleris-
q vero correctiõis admonitio est. Verba sũt
Aug̃. vñ ⁊ Malach̃. iij. dictũ est. Orietvob
timẽtib⁹ nomẽ meũ vt sol iusticie. Ecce q̃ iris
id ẽ. dei timor pcedit in mẽte quasi dei signuz
spũalis serenitatis. Uñ demũ sequat̃ splen-
dor solaris exemplaritati in conuersatione.

De gratia que humanas affe
ctiones ad diuinum amorem in
flammat. Ca. vj.

Extra est gratia inflãmãs. Qm̃ ãt
s aĩa in qualibet pte corpis ẽ nõ ne-
cesse ẽ vt amor mẽti redũdet totali
ter in affectionis ardore: vt nõ so-
lum sit ardens p dilectionẽ: sed etiã cõstans
p fortitudinem. vnde de illo angelo subdit̃.
Et pedes eius tanq̃ colũna ignis. Pedes si-
quidem spũales sunt quattuor affectiones.
vicz timor. spes. gaudiũ. ⁊ dolor. Ihis aĩa. q.
animalis dei de statu ad statũ proficiscit̃: sic̃
de loco ad locum pedibus ambulamus. vñ
sicut post pedes remanent vestigia: sic p⁹ affe
ctiones quibus in bona vita anima pmouetur remanẽt virtutũ ⁊ gr̃arũ exempla. Ihi sunt
pedes quos sanctissimus Job. c. xxix. opta-
bat butiro lauari. Quis mihi inquit tribuat
vt iuxta mẽses pristinos. Et post: qñ lauabã
pedes meos butiro. Tũc nãq pedes butiro
lauantur: quãdo affectiones deuotiõis vber
tate impinguãt̃. Ihis pedib⁹ Matth̃. xv. ca.
currebat deuota cananea post xp̃m. Et Joh̃.
xx. Petr⁹ ⁊ Johes ⁊ illa feruentissima Mag
dalena visitare sepulcrũ. Ihi pedes sunt tãq̃
columna que firma ⁊ sursum erecta est: con-
stantes affectiones que ire debẽt in columna
denotant̃: ⁊ feruor amoris demonstretur in
igne.

De gr̃a cui⁹ lumine liber con-
scientie aperitur et declaratur.
Capitulũ. vij.

Eptima est gratia declarans. Uñ
s a Joh̃. subdit̃: q̃ hic angel⁹ habe-
bat in manu sua libellũ apertum.
Quid p librum aptum nisi illumina
ta cõscientia designat̃? Sicut em̃ in libro mul
te sunt charte ⁊ colũne: sic in cõscientia clarẽt
pctã in multis annis ⁊ tempibus opata. In
vno eodẽq libro sepe distincti sunt varij libri
varijs subdistinctis. Sic in conscientia patent
pctã scripta diuersarũ etatũ puericie. adole-
scentie ⁊ iuuentutis: diuersorũ statuũ virgi
lis vidualis ⁊ mr̃imonialis: diuerse fortune
pspere ⁊ aduerse infirmitatis ⁊ sanitatis: dif-
ferorum que in vita homo exercuit. diuersarũ
societatũ in quibus fuit. diuersorũ locorum ⁊
patriarũ quas frequẽtauit. diuersarũ offen-
sionum q̃s patrauit. s. corde. ore. ⁊ ope. Ha-
bet igit̃ angelus hũc cõsciẽtie librũ aptum in
manu sua: q̃ in libertate hois ẽ dño inspirã-
te ⁊ mentẽ illuminãte in q̃buscũq deũ offen-

UVA. BHSC. IyR_032

dit se digna discussione examinare. Ex his ꝙ septem gratijs formaꝛ in anima hic ꝑm⁹ con scientialis timoꝛ. ſ. qui mundū. i. mundanaꝫ cōſcientiam arguit de peccato multipliciter i ea compto.

Articulus ſecundus de timoꝛe ſeuere iuſticie dei quo etiam timoꝛanꝛ conuerſi.

S Ecūdus anime timoꝛ iuſticialis di citur. Cum eñ conſcientia diuino lumine illuſtrata ſe conſpicit deuꝫ tam grauiter offēdiſſe: ⁊ ex hoc ce perit iam timere: nunc ad diuinā iuſticiā maioꝛi lumine irradiata mētales oculos leuans lucidius incipit contemplari: qūo a deo vnicuiqꝫ reddit ꝑm opa: vt dicit Matth. xvj. et ad Rhoma. ij. Propt quod licet ſit reformatus tñ maioꝛi ꝗ prius timoꝛe cōcutit. In hoc ſtatu mens varijs procellis fluctuat ⁊ quaſſatur. Hinc deſperationū turbines: inde ꝑſumptionum cogitationes: nocentes ſirtim ⁊ caribdim mens poſita eſt. Inſtant picula maꝝ temptationes inſurgūt: inſidiaꝛ aduerſarⁱ noſter ad extrema cōpellens. Tunc pura et feruenti oratione eſt opus: ſicut Matth. xxiij. ꝑmonuit dñs d. Orate ne fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Hyeme quidem a deo fugit qui conſiderata ſeueritate iuſticie ſue nimio terroꝛe concuſſus in deſperationis barathrum ruit. Fugit aūt ſabbato qui nimis de dei bonitate ꝑſumit. Sed miſcōia ⁊ vitate obuiantibus ſimul anime piclitāti ſuccurrit deⁱ ei di. p ps̄. Spera in dño ⁊ fac bonitatem. Et hoc eſt ꝙ Job. de angelo ſubdit. Et poſuit pedem dextrū ſup mare ⁊ ſiniſtrū ſup terram. Pedes quidē vt ꝓdictuꝫ eſt affectiones ſunt bone quib⁹ aia in xp̄o de vtute in vtutē proficit. Omnis aūt ille affectiones ad has duas merito reducunt. vicz ſpem. ⁊ timoꝛē. Juxta quod intelligi poteſt illud ps̄. Adoꝛabimus in loco vbi ſteterūt pedes eius. Locus ſiquidem pedū xp̄i conſcīetia bona ē: que ex vna pte chriſti timet iuſticiā: ⁊ ex alia pte ſpat ꝓſequi dei miſcōiaꝫ. In b igit ſolū veri adoꝛatores adoꝛant xp̄m in ſpū ⁊ vitate: vt dr Job. iiij. qñ. ſ. in tali cōſcientia deus iure colitur ⁊ amat. Pes aūt dexter huⁱ angeli ſpes ō miſecoꝛdia dei eſt qua peccatoꝛ ꝓmouet in bonum. Vñ Luc. xv. filius ꝓdigus hac ſpe miſericoꝛdie motus ait. Surgam ⁊ ibo ad pꝛem meū ⁊ dicā ei. Pater peccaui in celū. ⁊c. Pes aūt ſiniſter eſt timoꝛ de iuſticia quo retrahimur a pcō. Propꝛea b timoꝛe timēs deū decebat. Cogitaui vias meas ⁊ conuerti pedes me. in tē. tua: vt. ſ. dextro pede huⁱ angeli. i. ſpe dei peccatoꝛis deſperatio cōteraꝛ: ⁊ eⁱ ſiniſtro pede: hoc eſt dei timoꝛe temeraria pꝛe ſumptio cōpꝛimaꝛ. Et hoc eſt qō Job. ſbdit. Hūc angelū poſuiſſe pedē dextrū ſup mare: ſiniſtrū ſup terrā. Quid nāq̄ p mare niſi potum amarū ꝓcellis ⁊ turbinibus agitatū cōuenientius deſignatur niſi amaricatū coꝛ q̄ſi timoꝛe ⁊ deſperatione cōfractū. Ad quod loquēs Thren. ij. c. inq̄t. Magna eſt velut mare contritio tua. Quid etiam p terrā niſi terreni hoies terrena amantes: ⁊ de celeſtib⁹ ꝓſumptuoſe ſperātes denotaꝛ? De qua terra intelligi poteſt qō ſcribit Eſa: lxvj. Celū mihi ſedes eſt ⁊ terra ſcabellum pedū meoꝝ. De⁹ in ſpūalib⁹ viris qui celū dicunt ꝓpter mentis claritatem ⁊ vite altitudinē requieſcit: qui tñ in terra in terrenos affectus ⁊ de dño ꝑſumentes timoꝛe ſue iuſticie ꝑmit. Congrue ꝙ angel⁹ eſt: dextrū pedē ſup mare ponit: q̄ q̄ſlibet de dei miſcōia deſperātes ſpe diuie miſericoꝛdie conſolaꝛ. Pedē vero ſiniſtruꝫ ſup terram conſtituit qui de diuina miſericoꝛdia ꝑſumentes timoꝛe diuine iuſticie moderatur De his duob⁹ Eſa. l. ſcriptū eſt. Quis ambulauit in tenebꝛis. ſ. pctoꝝ ⁊ nō eſt ei lumen. ſ. tremende iuſticie dei: ſperet in noie dñi ⁊ innitaꝛ ſup pīm deū ſuū. ps̄. quoq̄ ait. Spera in dño: hoc cōtra deſperātes: ⁊ fac bonitatē b cōtra ꝑſumētes inquit.

Articul⁹ terti⁹ q̄ꝫto timoꝛe mēs etiā iuſti cōcutiaꝛ ne cū aliq̄ culpa graui iueniaꝛ in vltimo fine.

T Erti⁹ q̄dē timoꝛ iudiciaꝛ appellaꝛ. Cū eñ mēs deū offendiſſe ꝙiter ſe ꝓſpicit lꝫ penituerit lachrymaſ fuderit: ⁊ cōſcientiā ſuā oñi diligētia ſua lauerit: tñ iudiciū extreme mortis conſideras troꝛe cōcutiaꝛ: timēs ne ſeueritas eterni iudicⁱ tūc aliq̄d i cōſcia cernat qō oculos ſue maieſtatⁱ offendat. Vñ Job. xxxj. c. ſcd. eſt. in ꝓſona hmōi. Semp eñ q̄ſi tumētes fluctⁱ ſup me timui deū: ⁊ pond⁹ eⁱ ferre nō potui. Propꝛea a Jo. ſubdit. Et clamauit voce magna. ſ. angelus quēadmodū cū leo rugit. Angelus aūt iſte nūc xp̄e xp̄s ē: q̄ vticꝫ clamauit in morte: clamat et iā nūc ꝓſecuta victoria i triumphali reſurrectione.

Quibus clamoꝛibus viuens chriſtus terruit peccatoꝛes. Capitulum primū.

UVA. BHSC. IyR_032

Fe. vj. post. iij. dñicã in. xl. de mendacio

Primo eñ in vita clamauit: cũ apparens in humana carne circumibat diuersas ptes israelitici regni: ad hoc tñ vt volũtatem pris oñibus in salutẽ publice nũciaret. Tñ Matth. iiij. scriptũ est. Circũibat iesus totã galileã docens in synagogis eorũ ꝛ pdicans euangeliũ regni. Sic pctores excitãs ad salutẽ vt ab eis audiret clamabat Joh. vij. c. docẽs in tẽplo Si quis sitit veniat ad me ꝛ bibat. Et Lu. viij clamabat. Qui habet aures audiendi audiat. Qui eñ dissimulare poterit terrorẽ illius clamoris quẽ xps ad passionem vadẽs emisit. Luc. xxiij. di. Filie hierusalẽ nolite flere super me: sed sup vosmetipsas flete ꝛ sup filios vestros. Hoc dicebat iesus vt illas ꝛ ceteras pmitteret in futurorum malorũ. Inter q̃ mala quedã tempaliter: ꝛ quedã eternaliter ventura esse ꝓnunciauit. Tñ de tempalibus subdit. Ecce venient dies in qb⁹ dicẽt: Beati steriles ꝛ ventres que nõ genuerũt ꝛ vbera que nõ lactauerũt. Tempe nãq venientium turbationũ ꝛ specialiter in mundi fine felix ẽ vnusquisq compatiue loquendo: qui nec filium nec filiam nec aliquẽ sibi ꝓpinquũ habet vt p eum duplicit cruciet. Unde q̃ solitarius fuit simplex miseria erit illi. Addit ꝺ mal eternalibus que peccatorib⁹ iminent subiungit. di. Tunc incipient dicere mõtibus cadite super nos: ꝛ collibus opite nos. Aparente autem iudicio dei q̃ pctorũb⁹ iminebit vuusquisq peccatorũ vellet circa pfidiũ vni⁹ vel minimi beatorũ quos in hoc mũdo oderat meruisse: vt p merita eorũ tũc valeret a facie dei latere. Unde ꝛ signũ de se ꝓponit eis q̃ horribilis dei ira sup peccatores tũc iminebit. di. Quia si in viridi ligno in xpo hoc faciũt cui⁹ foliũ nunq̃ defluxit. hoc est ociosum verbum nunq̃ dixit: ꝛ tñ talis innocens sustinuit passiones. quid pctores. quid flagicios. quid etiam scelestes qui sunt quasi aridũ lignũ ignibus eternis aptissimũ p opibus suis merito sustinebũt? Ecce clamores horribiles ꝛ pauẽdi quos impij peccatores nisi omnino surdi sint timere debẽt ꝛ a pctõ cauere ne incidant in illud tremendũ iudiciũ dei: q̃ proprio filio suo innocentissimo agno pro alienis criminibus nõ pepcit.

Q suo clamore moriens xps terruit totũ vniuersum. La. ij.

Et morte quoq̃ q̃ mirabili⁹ ẽ clamauit voce magnã: debilitauerũt autez ꝛ lassauerũt corpus iesu q̃ passa iã fuerat tormẽta inũerabilia: sanguine⁹ sudor ꝛ orto ꝛ agonia stupenda: vinculoꝝ dure ligationes: rabide attractiones ꝛ pcussionis lassitudines itinerũ. sputa. alape. barbe ꝛ criniũ auulsiones: corona spinea vsq̃ ad cerebrum penetrãs. flagella durissima onera crucis: in via angustia ꝛ agonia materni aspectus: tota in illa nocte nulla sumpta requies. clauoꝝ dire affixiones: ꝛ vitalis sanguinis quasi totius effusio ꝛ totius corpis pendentis in cruce continu⁹ mortalis dolor: ꝛ tñ tam terribili ac magna voce clamauit. q̃ vt tradũt euãgeliste ad clamorẽ eius dicẽtis. De⁹ me⁹ de⁹ meus vt quid dereliquisti me: terra mota ẽ: petre scisse sunt: monumẽta apta sunt: conuersus est latro: sol obscuratus est: celum ẽ apertum: ifernus quoq̃ quos captiuos tenebat ad eius impiosam vocẽ nõ ẽ ausus tenere.

Q terribili clamore in pũcto mortis dñs iesus xps condẽnet aiam pctoris. La. iij.

Uo igit clamore voce magna clamabit nũc viuus gloriosus ꝛ triũphãs in celis: sup aures aie peccatricis in puncto mortis: cũ nõ solũ voce magna sicut in vita: nec solum clamore valido sicut in morte. sed etiã quẽadmodu leo rugit. i. resuscitatus in gloria ptãtem habens celi ꝛ terre ꝛ infernorũ cõtra aiam peccatricem sententiã eterne damnationis leonino rugitu ꝛ quasi tremẽdo ꝛ terrẽdo tonitruo ꝓmulgabit di. Discedite a me maledicti in ignẽ eternũ. Ad ignẽ eternũ Ad ignẽ eternum. Joh Esa. xxx. de dño tũc cõtra aiam furentẽ ait. Ardens furor ei⁹ ꝛ grauis ad portãdum: qñ vtiq̃ grauis est ad portandũ ignis eternus. Tñ Heb. x. Horrendũ ẽ incidere in man⁹ dei viuẽtis. Ecce q̃ clamor angeli. i. xpi tunc leonis rugitui compat. Cũ nãq̃ leo rugit: oẽs audiẽtes bestie timẽt ꝛ tremunt. Sic ois aia pctoris tremorẽ istũ quẽ i pũcto mortis patiet iã ptimescere dz. Tñ Amos. iij. c. Leo rugiet q̃s ñ timebit. Ex iã dicti ptz q̃ triplex ẽ timor dei q̃ tõ aiã informat. vicios scat. iustificat. ꝛ iudicat. ppt̃ hoc ꝺ gveniẽs i mũdũ spũs ꝟitatis arguit mũdũ ꝺ pctõ cũ tiore ꝓmo. de iustitia cũ tiore scõ. ꝛ ꝺ iudicio cũ tiore tio. Per hoc igit tres tiores dñs i pscia ipat febri criminose vite ꝛ dimittit illũ. reformãs eã p graz i psti ꝛ p gliaz i futo. Qd nob concedat ipe dñs iesꝰ xps: q̃ cũ pre ꝛ spũsco vi. ꝛ re. in. s. s. Amen.

Feria. vj. p⁹. iij. dñicã i. xl. ꝺ mẽdacio execrãdo. Ser. xxxj.

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo XXXI

Tunc quē habes nō est vir tuus. Hoc vere dixisti Joh. iiij. c.

In Vulgarit dici solet q̄ qui verū dicit nō laborat. At ecōtra de mendacibus euenire necesse est: sic̄ experientia docet ⁊ doctores illuminatissimi attestant. Unde Greg⁹. xij. moral. ait. Qui relicta veritate mentiri desiderat vt audientes fallat magnū laborem subijt custodiendo sollicite ne eius fallacia deprehendi queat. Ponit quippe ante oculos q̄d sibi a scientibus veritatem imputari queat: vt cū magno cogitatu ptractat quō p argumenta falsitatis ⁊ documenta veritatis supet. Hinc inde se circumtegit ⁊ cōtra hec vbi deprehendi poterit veritati silem responsionē querit. Qui si vellet dicere verū vtiq̄ sine labore posset. Plana quippe est veritatis via: ⁊ graue est iter mendacij Unde Hiere. ix. docuerūt linguaz suā loqui mendacium: vt inique agerent laborauerūt Quia igit̄ hesterno timore anim⁹ correct⁹ est iam consueta mendacia derelinquit: iam ¡in mendacijs sicut sollicitus erat laborare renuit: iamq̄ p plana itinera veritatis se incedere disponit: exemplo hui⁹ samaritane q̄ abiecto ruboze vitatē fatet̄ di. Nō habeo virum Cui dns ait. Benedixisti nō habeo virū: q̄nq̄ em̄ viros habuisti: ⁊ hic quem habes non est vir tuus: hoc vere dixisti in ea cōmendās facilem ⁊ liberam veritatem. Et in hoc exponetur septima religiositas que vere locutionis nuncupata est. Pro qua affectualiter assumenda vt in amplexū vitatis curram⁹ atq̄ oīne mendaciū detestemur de ipo mendacio disseramus vt cognita execrabili malicia ei⁹ ⁊ delicta longeq̄ abiecta: vitatē sectemur: illi adhereamus atq̄ eā oīni solertia ⁊ tot̄ viscēribus diligam⁹. Tria igit̄ mysteria siue tres considerationes de ipo mēdacio distinguam⁹ Prima vicz de illi⁹ criminali variatione. secūdam de illi⁹ radicali corruptione. tertiam de illius gehēnali punitiōe. De q̄b⁹ oīnib⁹ in. v. ps̄. pba ait ad dnm. Perdes oēs q̄ loquūt̄ mēdaciū. Cū em̄ ait oēs q̄ loquūt̄. ponit mēdacij criminalē variationē: cū vo addit mendaciū: tāgit ei⁹ radicalē corruptionē: cū vo dicit pdes: exp̄mit ei⁹ generalē punitionē. Qō vbū pōt eē in pnti materia thema.

Articul⁹ prim⁹ q̄ triplex mēdacium variat̄.

Primū igit̄ mysteriū ē p̄sideratio circa mēdaciū De illi⁹ criminali variatione. fm Alex. de hal. triplex mēdacium distingui pōt. Primū ē mēdaciū oīl. scdm ē mēdaciū opis. ttiū ē mēdaciū cris

De dīa q̄ ē inter falsitatē mētiri et mēdaciū. Ca. j.

Primū ē mēdaciū oris: ⁊ sic mēdaciū p̄ p̄sumptū ē. Adūtendum tñ ē q̄ differūt int̄ se ista tria. s. falsitas: mentiri: ⁊ mendaciū. Nā falsitas ē solū in ore: mētiri solū in corde: mēdaciū vo vtrūq̄ cōplectit̄ qō ore ⁊ corde ꝑpetrat̄: qō nos iuxta vulgare dicim⁹ mentiri p guttur. Primo em̄ ē falsitas gñ solū vbū ē falsum: sed nō dr̄ intentiōe fallēdi. Nō em̄ oīnis dicēs falsum mētit̄: sic̄ manifeste ponit̄. xxij. q. ij. c. is autē ⁊. c. btūs. ⁊. c. si q̄libet. ℈. ab⁹aā. Et ad h̄ ptz exemplū de illo q̄ nūerat ad dānū suū. Et ō scriptore q̄ errat in scribēdo etiā p̄priū nomen. Cū aūt talis falsitas sit pctm̄ distinguendū ē q̄ si hō adhibuit debitā diligētiā nō peccauit Si aūt nō tūc si sine dāno p̄simi vt̄iuria dei falsitas asserat̄ veniale ē: q̄ vt dicit̄. xxij. q. ij. c. hoies reā linguā nō facit: nisi rea mens. Si aūt cū iniuria dei vel offensa p̄simi p̄feratur tunc mortale ē: q̄ in pniciosū mēdaciū trāsit. Secūdū aūt mēdaciū ē q̄d dr̄ ℨ mentē: q̄ iux̄ ethymologiā vocabuli. mendaciū ē ℨ mentē ire. licet etiā hō dicat verū: sic̄ ptz si q̄s ℨ mentem dicat. In tali loco ista nocte pluit q̄d tñ si credit: ⁊ nihilomin⁹ verū est. vel dicat talis ē in domo: q̄d tñ nō credit ⁊ tñ est ibi talis: semper peccat: vt ponit Aug⁹. xxij. q. ij. c. is aūt. Cū aut mortaliter vel venialit̄ peccet distinguendū ē: q̄ si ex tali mēdacio dei iniuria vel p̄simi subsequat̄: mortale ē: si naūt ē veniale Verū. aūt sup can̄. fm̄oe. xvij. In h̄ etiam distinguit di. Est q̄ dubie pfert mēdacium: nec mentit̄: ⁊ est qui veritatē affirmat quam nescit ⁊ mentit̄. Nam ⁊ ille non quidem quod ſ est esse: sed quod credit credere se dicit: ⁊ verū dicit etiam ſ hoc ipm verū nō est. Alī⁹ vo verum nō dicit: etiam ſ verum sit qui quod nescit asserit. Igit̄ nec manifesta debent adduci in dubiuz: nec dubia temere affirmari. Ex his igitur patet quāta differētia sit inter mētiri ⁊ dicere falsum. Nā sicut Greg⁹. viij. moral. ait. Nunq̄ petius ē mēdaciū meditari q̄ loqui. Nā loqui plerūq̄ p̄cipitationis est: meditari vero studiose p̄uitatis. Clarum est etiaz ex p̄dictis q̄ omnis mentiens dicit

UVA. BHSC. IyR_032

falsum: sed nõ econuerso. Tertio quidem est mendaciũ quod quidẽ cõmittit cum corde et ore contra ṽitatem dicit. Sicut si tu mutuasti cuidam centum ducatos ad terminũ vnius anni. Preterito aũt anno tibi denegat illos: mendaciũ dicit. Et ſm hunc ſenſum. xxij. q. ij. ca. ille ergo. Mendaciũ ſic diffinit ab Aug'. Mendaciũ est falsa significatio vocis cũ intẽtione fallendi. Hugo etiam lib. j. pte. xij. c. xij etiã ſupaddit di. Mẽdaciũ est falsa ſignificatio vocis cũ voluntate fallendi: vel que p̃ſentialiter adest vel postea aduenit. Nam ſi quis promittit: postea vero mutata voluntate dare nõ vult mendaciũ est: nõ quia in promiſſione cor duplex fuerit: ſed promittẽs cor postea duplicauit: hec ille. Potest etiam clarius dici. ſ. q̃ propter duo contingere potest q̃ homo promiſſa nõ ſeruat. Primo quia promittit aliquid alicui⁹ importantie ⁊ nõ intendit ſeruare id ſeu posse adimplere. Et hoc ſiquidem est pernicioſuz mẽdaciũ tũc ẽ mortale. Sicut quotidie facere ſolent artifices ⁊ mercatores: q̃ promittunt aliquid facere vel ſoluere ⁊ ſatisfacere in termino tali: quod tñ adimplere posse ſi credunt: nec id ſeruare intendunt. Potest tñ res promiſſa tam vilis esse ⁊ innocua illi cui promiſſio non ſeruat: q̃ nõ erit mẽdacium mortale niſi forte propter ſcandalum vel maluz exemplum. Secũdo modo cum promiſit cũ intentione implendi: ⁊ tunc dicẽdum ſm Tho. ij. ij. q. xj. q̃ talis nõ mentit: quia nõ loquitur contra id quod egerit in mente. Si aũt nõ faciat quod promittit: tũc infideliter agit p hoc q̃ animũ immutauit. Potest tñ dupliciter excuſari. Primo ſi promiſit id quod est manifeſte malum. Nã. xxij. q. iij. c. in malis. Iſido. inquit. In malis promiſſis reſcinde fidem. In turpi voto muta decretũ. Secundo modo ſi cõditiones mutate ſũt. Nã ſm Señ. de beneficijs. Ad hoc q̃ homo teneat facere q̃ promiſit: requiritur q̃ oñia immutata permaneant. Unde ſm glo. ij. Corinth. j. Paul⁹ dicens ſe venturum corinthum non fuit mentitus licet nõ venerit: quia non erat de intentione ſua cũ illa dixit aliter facere Ibidem. xxij q. ij. c. beatus Paulus. Ex predictis igit̃ patz q̃ quodcũq; mẽdaciũ semp est peccatũ: ſicut ponit. iij. q. j. in fine. Sed quando ſit mortale vel veniale in quadrageſimali in ſermone de amore mõſtratũ est.

De mendacio operis et inter mendacium oris et operis qua differentia ſit. Ca. ij.

Secundũ mendaciũ est opis: et ſic mendaciũ ſumit̃ p pctõ duplicitatis ⁊ ſimulationis ſeu hypocriſis. ſcz cum vnũ in mente ⁊ aliud malicioſe ſumat̃ in ope. Unde pphẽta de talibus ait. Mendaces filij hominũ in ſtateris vt decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Mendaces nempe ſunt tales in ſtateris quia pl⁹ eoz opa ponderare vident̃ q̃ in veritate ponderis habeant. Sed aduertant hmõi qõ Prouꝛ. xv. ſcriptum est. Spirituũ ponderator est dominus. Et ad talem mendacẽ Daũ. v. c. dcñ est. Appenſus es in ſtatera ⁊ inuentus es minus habẽs. Quare aũt ſint tales in ſtateris mendaces ſubdit̃: vt deci. ipi de vanitate i id ipſum. i. in eo q̃ mentiunt̃ ſe hñe equã ſtaterã De hoc igit̃ mendacio opis. xxij. q. v. c. cauete Ambꝛo. ait. Cauete fratres mendaciuz: qz oñes qui amant mendaciũ filij ſunt dioboli Non ſolum in falſis ṽbis ſed in ſimulati opibus mendaciũ est. Mendaciũ nãq; est chriſtianum ſe dicere ⁊ opa chriſti nõ facere. Mẽdacium ẽ epiſcopũ ſacerdotem vl clericũ ſe p fiteri ⁊ cõtraria huic ordini opari. Et ſecũduz glo. in pdicto. c. trahit̃ argumentuz q̃ factis mentimur ſicut ⁊ verbis: et factis negamus chriſtum ſicut et verbis. xj. q. iij. ca. eſtimant Hinc etiam Aug⁹. de vera religione inquit. Ille mentit̃ qui vult videri quod non ẽ. Ihis igitur conſideratis mulier vana in qua a plãta pedis vſq; ad verticem oñibus ſigillatim conſideratis nihil niſi ſimulatũ reperiri põt Quid reputari debet niſi mons ſeu cumul⁹ mendaciorum ⁊ falſitatum. Si conſideretur etiam quodlibet exercitium ſiue ars in quolibet ſtatu: in quolibet gradu. ⁊ in quolibet ſcꝛu totum mundum duplicitatibus ⁊ his mẽdacijs reperies plenum: ita vt nulla alia mercancia maioꝛ hac in mundo decurrat factovl verbo. Dicendum ſm Thomaz in quodlibeto. q̃ cum eadem intentio ſit fallendi facto vl verbo ivtroq; vtq; peccat equaliter: verbum eñ et factũ vt inſtrumentũ fallendi aſſumit̃ ab homine. Propterea nihil refert quãtũ ad peccatum mendaciũ vtrum verbo vel ſcpto aut nutu aut ãcunq; alio facto aliqs inficiat hominẽ gladio vl ſecuri. Potest etiam dici et nõ indocte q̃ periculoſius est mendacium in ſimulatiõe bone vite q̃ in verbo falſe doctrine: vnde primum mẽdacium ſecũdum includit. Credit eñ falſe doctrine propter apparentiam bone vite pluſq; in verbo falſe doctrine vnde primũ mendaciũ ſecũdũ includit. Unñ apoſtolus. ij. Corinth. xj. Periculuz in falſis fratrib⁹ cõnumerat inter pericula grauioꝛa.

UVA. BHSC. LyR_032

Sermo XXXI

Qõme pctm̃ mendaciũ est Capitulũ tertiũ.

Ertiũ aũt mendaciũ criminis est: t ꝛ tũc mẽdaciũ sumit cõmunissime sicut glo. sup illõ ps̃. delectasti me dñe in factura tua: vbi ait. Omne mẽdacium ẽ pctm̃: quia est cõtra legez ꝛ veritatem: qõ q̃ dem pro tanto dicit quia a vero bono elongat et verã delectationẽ quã pmittit non donat. Sic aũt sumit Joh. viij. diabolus dũ loquit mendacium ex pprijs loquit: quia mẽdax est ꝛ pater ei⁹. s. mẽdacij fm glo. Nam sicut Gen̄. iij. c. ptz. Ipe fuit qui prim⁹ mẽdacium adinuenit cum Eue inqt. Nequaq̃ moriemini. Et iterũ ps̃. ait. Omnis homo mendax id est. peccans: ppterea omis pctor filius diaboli est. Hinc Joh. viij. iudeis dominus ait. Vos ex patre diabolo estis ꝛ desideria patris vestri vultis facere. Et iterũ Greg⁹. ait. Omne mendaciũ iniquitas est: ꝛ omnis iniquitas est mendaciũ: quia pfecto ab iniquitate discrepat q̃q̃d a vitate discordat: imo sic̃ Anselmus in de similitudinib⁹ inquit: hõ plerũ q̃ plus loquit facto q̃ verbo. Sicut patet ex emplo medici cũ herbaz quãdã diceret egroto salutiferam esse: nec ex ea comederet: aliaz vero mortiferã esse ꝛ ipe ex ea gustaret: plus eim̃ ei actu q̃ verbo diceret: quia ei plus hãc actu q̃ illãverbo considerandã suaderet. Cũ igit quipiã qs agit vel dicit vel cogitat sic eẽ agendũ dicendũ ꝛ cogitandũ q̃dẽ ceteri monstrat: quod si ita est verũ actu mente verboq̃ loquit. Si vero nõ est eisdẽ omnibus econtra mentit: vñ omne mendaciũ peccatũ esse ꝑbat quia nõ nisi cogitatione locutione ꝛ opatiõe peccat quib⁹ quotiẽs peccam⁹ deo ꝛ hominibus mẽtimur.

Articulus secundus de septẽ causis quare mendacium nunq̃ aliquo casu licet.

Ecũdũ mysteriũ seu consideratio s circa mendaciũ ẽ de illius radicali corruptiõe. Circa quod queri põt vtrũ aliquo casu liceat dicere mendacium. Ad quod dicendũ fm Aug⁹. libro d mendacio q̃ nullo modo nullo fine nulla dispensatione humana vel diuina potest licite mendaciũ dici. Et in hoc cõiter cõueniũt oẽs doctores. Ratio aũt quare nõ liceat vnq̃ est quia est pctm̃ in se ꝛ fm se. Ad cui⁹ intelligentiam notandũ est q̃ dupliciter dicit aliq̃d esse malũ: aut ex genere seu ex malicia act⁹ ꝛ operis: aut ex deprauata intentione. Primo quidem ex genere seu ex malicia actus ꝛ opis dr̃ aliq̃d esse malũ: ꝛ hoc cũ actus sup materiã indebitã transit. Contingit aũt transire actũ super materiã indebitam dupliciter. Primo respectu dei. secũdo primi. Primo quidẽ transit sup materiam indebitaz respectu dei: ꝛ sic dicit esse malum in se ꝛ fm se: nec aliquomõ põt bñ fieri: sicut deũ odire blasphemare: periurare ꝛ cõsilia. Secundo mõ vero transit sup materiam indebitam respectu proximi: vt nocere primo: ꝛ sic est malum in se nõ tm̃ fm se: vñ p ot est aliquo fine bene fieri: qz põt ibi recta intentio ac bona supuenire: sicut cõtingere potest officiali qui hoiem ad mortem cõdemnat ppter iusticie debitum atq̃ zelum. Secũdo potest esse aliquid malum ex deprauata itentiõe: ꝛ sic siue sit respectu dei siue respectu primi est simpliciter malũ: ꝛ nullo mõ põt fieri bñ: qz dicit ꝓuationẽ debiti finis. Tale aũt est mendaciũ: quia nõ tm̃ dicit malũ ex hoc q̃ trãsit sup materiã indebitã. sed etiã q̃a habet intentionis maliciã. Hinc Raban⁹ sup Leuit. ait. Mendaciũ quia iniustũ ẽ: idco prohibitũ ẽ: nõ ideo est iiustũ qz phibitũ. Ex his igit ptz q̃ mendaciũ est malũ in se ꝛ fm se ꝛ q̃ nunq̃ aliquo casu licet. Cui⁹ etiã rõ põt sumi ex septuplici respectu. Primo ex respectu ad exemplar primũ. secũdo ex respectu dicentis tertio ex respectu dicti. quarto ex respectu audientis. quinto ex respectu ad commune pactum. sexto ex respectu volũtatis ad suũ actũ septimo ex respectu ad conuersationem communẽ seu cõmunionẽ hominuz quorũcũq̃.

Non licet homini aliquo modo mentiri cum primo exemplari quod est deus tenenꝫ cõtinue cõformari et illi inseparabiliter adherere. Ca. j

Primo mẽdaciũ ẽ oino illicitũ qõ põt p oñdi ex respectu ad exẽplar pmũ qõ ẽ vitas pmaz sũma. De q̃ ipissima foret blasphemia dicẽ vl sentire q̃ ipm fm se eẽt i aliq̃ mẽdosũ vel flm: aut q̃ ei⁹ vbũ aut q̃q̃ pcẽtũ i ipo vbo mẽdose seu false exp̃mẽt: imo taz mirabilit diligit de⁹ vitatẽ. i. seipm q̃ vitas ẽ. q̃ fm glo. j. Cor. xv. Horrẽdũ est aliq̃d falsi dicere de deo etiã si ad laudẽ ei⁹ videaꝫ puenire: quia non minori sed maiori fortassis scelere in deo laudaꝫ falsitas q̃ vitu pereꝫ veritas. Cum Job. xiij. c. dicat: q̃ deus nõ indiget nro mendacio. Cõstat aũt q̃ rationalis seu intellectualis creatura inq̃tuz talis

UVA. BHSC. IyR_032

est eius imago et omnis eius exp̃ssiua significatio est imago illius verbi facta ⁊ creata. Ad hoc vt primã v̄itatẽ cui⁹ imago ẽ semp attendat: semp in se trãscribat atq; interi⁹ ⁊ exteri⁹ semp exprimat. Et ꝑm illã regulã in oñibus semetipsam dirigat atq; oñia faciat: ab eadẽ nullaten⁹ deuiãdo: sed eam in oñib⁹ considerando amando seruando venerando laudãdo ⁊ magnificando. Sed mendaciũ nõ ẽ aliõ q̃ macula: infectio: corruptela ⁊ depr̃auatio oim̃ p̃dictorũ. Ex q̃bus patet q̃ mendacium ex se ⁊ ꝑm se pctm̃ est. Vnde ꝑm Ancelmum. Deus põt facere q̃ furtũ nõ sit pctm̃: ꝑ de mẽdacio nõ põt: q⁹ de⁹ nõ põt recedere a v̄itate cũ sit ipse veritas. Sed de furto põt dispensare q̃ nõ sit pctm̃: quia oñi est terra ⁊ plenitudo eius.

Q⁹ nunq̃ licet dicere mendacium: quia in eo nequiter voluntas hois depr̃auat. Ca. ij.

Ecũdo ex respectu dicẽtis ad obiectũ volitũ ⁊ intentũ. Cõstat em̃ q̃ mẽtiẽs vult falsitatẽ ⁊ alteri⁹ decep tionẽ a se manare. Sz voluntas cõformat suo formali obiecto seu volito: q̃ ẽ infra ipm̃ vis seu defect⁹ illius falsitatis ⁊ fallacie: ita q̃ vere põt dici voluntas fallax ⁊ falsitatis amatrix seu volitrix. Falsum aũt inq̃tuz falsum cõtradictionẽ includit que pretendit rem esse aliter q̃ ipa sit. ergo ipa ẽ auxiliatrix falsitatis ⁊ discoherẽtie. Sz ꝺ ẽ cõtrariũ rõnis ⁊ eq tati naturalis legis. ergo oñis mẽtiens sciẽter eam applicat ⁊ cõglutinat falsitati ⁊ cõtradictioni mendacij.

Q⁹ in mẽdacio abutitur homo verborũ signis. Ca. iij

Ertio ex respectu dicti seu v̄balis signi ad suũ directũ vsum: rectitudo em̃ est signuz inq̃tum signum atq; ei⁹ rectus vsus est significare verũ: ergo qui covtit ad significandũ falsum scient ipm̃ obliquat a rectitudine sua. Obliq tas aũt in moralibus idẽ ẽ q̃ puersitas. Constat aũt q̃ volũtaria significatio actus ẽ moralis: ⁊ ꝺ intrm̃ q̃ suũ eẽ accipit in volũtate ⁊ intentione signãtis. Vnde. xxij. q. ij. c. is autem Aug⁹ ait. Verba ꝓpterea sunt instituta non vt ꝑ ea se inuicẽ hoies fallant sed vt eis quisq; in alterius noticiã cogitatiões suas proferat verbis. ergo vti ad fallaciã nõ ad qõ sunt instituta pctm̃ est. Hec ille.

Q⁹ quilibz naturaliter appetit a nemie mẽdacijs falli. Ca. iiij

Arto ex respectu audiẽtis q̃libet naturaliter habet appetitũ nunq̃ velle falli: sed semp velle sibi dicie rum. Vñ ⁊ Aug⁹. asserit liꝺ. x. cõfessio. di. Multos exptus sum q̃ fallere vellẽt q̃ aũt falli neminẽ. ergo oñis mentiẽs semp facit cõtra naturalẽ rectitudinẽ volũtatis audientiũ ac ꝑ oñs ⁊ sue inq̃tũ ẽ audiẽs aut aptus natus audire.

Q⁹ mẽdaciũ est cõtra cõem institutionẽ signorũ a cõitate hominum instituta. Ca. v.

Vinto ex respectu ad cõe pactum seu ad cõem legẽ ⁊ institutionẽ signorũ. Infringere em̃ cõe ius aut cõez legẽ ⁊ pactũ illicitũ ẽ saltẽ illi q̃ ꝺ ꝺit illi pacto ⁊ illi cõitati. Qr tũ aũt lex ⁊ peccatũ maioris est firmitatis coradicabilitatis necessitatis ⁊ vtilitatis: tãto pei⁹ est infringere illꝺ. Sz pactũ signorũ de quib⁹ nũc loq̃mur ẽ hmõi. Ex quadã em̃ naturali ⁊ cõi inspiratiõe atq; cõcordia gentiũ manauit ius idiomatum et linguarũ.

Q⁹ dicere mẽdaciũ nunq̃ licz cũ volũtas i eo sit cõtraria actui significãdi. Ca. vj.

Exto ex respectu volũtatis ad suuz actũ significãdi seu formãdi signũ sub rõne signi. Cõstat aũt q̃ ois ꝺfect⁹ ꝑ se manãs a cã poti⁹ ẽ in ea a qua manat q̃ in suo effectu: ꝑ falsitas significatiõis ꝑ se manat a mentiẽte. imo vix põt eẽ aliq̃d reale i signo mere volũtario ꝑ solũ in significãte: q̃ aut ipa mẽdositas significatiõis ẽ i ipo mẽtiẽte aut alia maior illa: q̃ mẽtiẽs est formalit mẽdosus ⁊ etiã puersevolũtatis. Propꝛea dicit. xij. dñis ait. Bon⁹ hõ ꝺ bono thesauro cordis sui ꝓfert bona. ⁊ mal⁹ hõ ꝺ malo. thes. cor. sui ꝓfert mala. Vñ manifestissimũ signũ bonevolũtatis ẽ abstinẽ se a mẽdacijs a iuramenti a blasphemijs: sic ẽ ꝺrio frequẽtatio male volũtatis iudiciũ est.

Q⁹ tota cõicatio hoim ex mẽdacio suscipit corruptelã ex innumerabilib⁹ malis q̃ ex mẽdacio subsequuntur. Ca. vij.

Eptio ex respectu ad ꝓsatiõez cõem seu ad coionẽ hoim q̃rũcũq;. Cõstat nẽpe q̃ tõ cõicatio hoim istrumẽtalit ꝓsistit in actu significatiõis. Null⁹ ei põt alteri cõicare

UVA. BHSC. IyR_032

aliquid sui cordis: nisi p aliqđ intermediũ signum. In quibus signis vox obtinet principatum: ergo corruptio significationis que ex mendaci lingua pcedit est corruptio totius cõiugationis humane. Unde videmus ex hoc sequi q ex multitudine mendaciorũ & hominũ qui sunt mendaces nullus quasi alteri credit. Juxta illud Hiero. Mendaces faciũt vt vera dicẽtibus nõ credãt. sine mutua aũt credulitate nulla est fidei societas: nulla in aliq̃ fides: nulla spes & cõfidẽtia firma: nulla amicicia vera: nulla pietas: nullum fedꝰ vl pactũ nulla cõcordia. nulla pax. nulla deniq̃ in aliquo bono firmitas esse põt: ergo mendacium causa est innũerabiliũ scelerũ & malorũ. Mã est radix oñis illegalitatis: oñis fraudis: omnis iniusticie: oñis duplicitatis: oñis detractionis & murmurationis: oñis falsi testimonij: oñis piurij. oñis iniqui accusatiõis. omnis hypocrisis: oñis pditionis & innumerabilium aliorũ malorum. Tolle mendacium & cessabunt oñia supradicta & regnabit in mũdo veritas pura. fides clara. firma spes. charitas mutua. simplicitas sancta. societas bona. amicicia vera. concordia certa & pax atq̃ tranquillitas inter homines vtia immaculata. Ex quibus aperte patet q mendacium facit de mundo dei mundum diaboli.

Articulus tertius de triplici punitione qua a domino puniũtur mendaces.

Tertiũ mysteriũ seu cõsideratio circa mendaciũ ẽ de illiꝰ generali punitione. Triplici nãq̃ punitione a iusto iudice deo puniunt mendaces. Primo punitione spũali. secundo punitione corporali. tertio punitione eternali.

Q mẽdaces puniunt etiaz in psenti spũali pena. Ca. j.

Primo puniunt mendaces punitione spũali: quia sicut decipe queſt: sic deceptos & inanes se inueniũt: Un Eccl. xxxiij. Vana spes & mẽdacium insensato viro. Et iterũ contra eos q̃ p mendacia ditari querũt Osee. xij. c. ait. Efraym qui crescens. s. in diuitijs iterptat. Pascit ventum & sequit estum. s. incalescenti cupiditatis. Vel etiã ad lram. Tota die mẽdacium & vastitatẽ multiplicat. Et de fructu taliũ Prouer. x. c. scp. ẽ. Qui initit mẽdacijs h pascit vẽtos. Propter ea Eccl. xx. c. ait. Opprobrium neq̃ i hoie mẽdaciũ: seq̃t Potior ẽ fur q̃ assiduitas viri mẽdacis. Et addi põt q etiam potior ẽ hõ luxuriosus q̃ hõ mẽdax Un eps quidã ait. Adallẽ hre nepotẽ luxuriosum q̃ mẽdacẽ: q mẽdaciũ cũ senio crescit: luxuria vo decrescit. Sepe em plura mẽdacia multiplicabit vna sexagenaria vetula p vnũ diem q̃ puer. x. annorũ p integrũ annũ. Propterea admonet Eccs. iiij. c. di. Mõ cõtradicas vbo veritatis nullo modo: & de mẽdacio ineruditionis tui cõfundere. Mã vt dicit Sapiẽs. j. Os quod mentit occidit aiam.

De corpali punitione et morte qua puniunt mẽdaces. Ca. ij.

Secũdo puniunt mendaces punitione corpali: sicut patz de anania & saphyra. Act. v. Nam dixit Petrꝰ anania: cur tẽptauit sathanas cor tuũ spirituiscõ & fraudari de pcio agri nõ es mentitꝰ hoibus sed deo. Audiẽs aũt ananias hec verba cecidit & expirauit. Factuz est aũt post spaciũ quasi horarũ trium: eccevxor eius nesciẽs quod factũ fuerat introiuit. Cui Petrus. Dic mihi mulier si tanti agrũ vendidistis? Que ait etiã tanti. Cui Petrus. Quid vtiq̃ cõuenit vobis temptare spũscñ domini. Que cõfestim cecidit ad pedes eius: & expirauit. Idem quoq̃ ponit clemens. xij. q. j. c. dilectissimis. Dañ. quoq̃. xiij. scp. ẽ. q duobus senibus luxuria rabidis iniq̃ accusantibus sanctissimã susannam: ac mẽdaciter testificantibus cõtra eam. Daniel q̃q̃ ait. Dic sb qua arbore videris eos colloq̃ntes sibi? q̃ ait sub cino. Dic aũt Daniel. Recte mentitus es in caput tuũ. Et illo amoto iussit venire aliuz & ait. Dic sub qua arbore cõprehenderis eos colloquentes sibi: qui ait sub prino. Et ait daniel. Recte mentitꝰ es in caput tuũ: vbi vitate deniq̃ patefacta in zelo populi lapidati sunt.

De supplicijs et cõfusione q̃bus mẽdaces cruciabũt. Ca. iij

Tertio puniunt mendaces punitione eternali. Nam sicut Prouer. xx. scriptũ ẽ. Suauis est homi panis mendacij. s. in pũti: postea. i. t altera vita implebit os eius calculo. i. durissima punitione. Et iterũ Apoc. xxj. Oñibus mendacibꝰ ps illorũ in stagnũ ignis & sulphuri. Ignis denotat aduersitatẽ & irã. Juxta illud Deut. xxxij. Ignis succẽsus ẽ in furore meo. Sulphur terra vrens & fetens est: & denotat psperitatẽ & cupiscentiã: vt innuat q̃ sicut in presenti mendacijs vsi sunt vt euaderent aduersa et acquirerent prospera. Ita in inferno duas patientur ex hoc afflictiões

UVA. BHSC. IyR_032

ꝛ penas.ſ.ignis qui coꝛreſpondeat aduerſi-
tati: ꝛ ſulphur qui coꝛreſpondeat ꝓſperitati
Quãta aũt confuſione in die iudicij replebũ
tur mendaces oſtendit ꝓpheta pſ.lviij. Exe
cratione ꝛ mendacio annũciabuntur in con
ſummatione: in ira cõſummatõis ꝛ nõ erũt
ꝛ ſcient quia deus dominabit̃ iacob. Aliter
de execratione quã ſepe ſuper ipos iudiciali
ter inuocabant dicẽdo. Si res ita ſe nõ habz
maledicar ego a deo: vel diabol⁹ habeat ani-
mam meam. ꝛ mendacio quo alios decepeꝛt
annunciabunt̃. ſ. in oĩbus. i. oĩbus nota
biliter apaꝛebunt: qñ vt dicit̃. ſ. Coꝛinth. iiij
Veniet dñs qui. ſ. lumine ỽitatis ſue illumia
bit abſcondita tenebꝛarũ. i. mendacia ꝛ men
daces: ꝛ manifeſtabit conſilia coꝛdium. id eſt
oĩes duplicitates ꝛ ſimulatiões in conſum-
matione. i. in fine mundi. in ira conſummati
onis. id ẽ. in cõſummata ꝛ plena iracũdia dĩ.
Dicit̃ aũt ira conſummationis ad differẽtiã
ire purgationis. De qua Abich. vij. c. dictuz
eſt. Iram dñi portabo. Ira nãq; purgatiõis
poꝛtari poteſt ſed nõ ira cõſummationis. vñ
in ꝑſona damnatoꝛũ idem ꝓpheta ait. Defe-
cimus in ira tua; ꝓpterea h̃ ſbdit: Et nõ erũt
quia nõ poterũt ſuſtinere ꝛ tñ ſuſtinere ne-
ceſſe erit. Erit eñ ibi defectus ſine defectu: ſi-
cut Aug⁹. ait. Et ſcient tũc tales execratoꝛes
ꝛ mendaces quia deꝰ dñabit̃ iacob. i. ỽatium
luctatoꝛũ: qui. ſ. in pñti ſeculo continue in lu
cta erant a dextris ꝛ a ſiniſtris ne ꝓpter pꝛo-
ſpera vel aduerſa mendaciũ loquerent̃: et fi-
nium terre. i. eoꝛũ qui cum iuſtis finib⁹ ꝛ ter-
minis dilexerũt tranſitoꝛia ꝛ terrena: nec vo
luerunt mendacibus vti. ne amitterent vl lu
crarent̃ tempalia ꝛ mundana. Inter ꝗs ho-
ſtes mendacij ꝛ veritatis ẓelotes nos con-
numerabiles reddat ipſa diuina ỽitas. xp̃s
ieſus hic ꝑ gratiam ꝛ in futuro ꝑ gloriã in ſe-
cula ſeculoꝛũ Amen.

Sabbato poſt tertiam dominicam in quadrageſima de duplicitate. Sermo. xxxij.

Oc autem di
cebant temptãtes eũ: vt poſ-
ſent eum accuſare Joh. viij.
Mira eſt eñ malicia iniquo
rum vt quẽadmodũ fluuius
ſeu lacus ſi vna ex ꝑte exitus
obſtruat̃: ex altera quidẽ ꝑte erũpat. Sic eñ
mendax eſſe conuincit̃ aut in mendacio deꝓ
hendi timet homo ꝓnicioſus. Audito die ꝓ-
cedenti ſermone quãta ſit mendacij coꝛrupte
la ad duplicitatem refugium habet. Ecce ſcri
be ꝛ phariſei mendacijs ꝛ malicijs plenũ cõ-
mentum fingunt duplicitatibus cõmunitum
atq; retia expandũt ſi dñm capiant in ſmõe.
Nam ſedente eo in templo coꝛam ſimpliciuz
turba vt illos doceret de regno dĩ. Adducũt
ipſi ſcribe ꝛ phariſei mulierẽ in adulterio de-
ꝓhenſam ꝛ ſtatuerunt eam in medio. ſ. popu
li ad magis chriſtũ cõfundendum ſi reꝓhenſi
biliter r̃ideret. Et dixerunt ei culpã illius ex-
agerentes. Magiſter hec mulier mõ. ſ. recen
ter. q. dicerent. Non eſt ỽiſimile q̃ de hoc pe-
nitentiã egerit: deꝓhenſa eſt. ſ. de facto: quia
non poteſt aliqua tergiuerſatione celari ſ ad
ulterio quod execrabile eſt. In lege aũt moy
ſes mandauit. ſ. ex ꝓcepto dei hmõi lapida-
re: atq; illum ad pꝛecipitiũ ꝓuocantes aiunt
Tu ergo quid dicis? hoc aũt dicebant temp.
eũ vt poſ. eũ accuſare. ſ. ſi diceret cõtra legez:
Videbãt eñ ſupꝛa modũ eum manſuetuz et
pium ꝛ publicanis ꝛ peccatoꝛib⁹ cõdeſcenſi-
uum. Propterea duplicitatẽ machinati ſunt
intra ſe dicentes. Si illã dixerit abſoluendaz
accuſabim⁹ eum coꝛam populo ꝛ pontificib⁹
noſtris tanq; hereticũ et cõtrariũ legi. Si au
tem aſſereret illam lapidandam: reddem⁹ eũ
populo odioſum: ꝛ quaſi de mendacio nota-
bimus eum: quia ſe mẽdoſe ꝛ ficte ſimulaue-
rit manſuetum ꝛ pium. O malicia neq;. In-
ſequit̃ querſitas rectitudinẽ: falſitas ỽitatez
ſtulticia ſapientiã: coꝛruptio integritatẽ pfe-
ctam: atq; duplicitas ſimplicitatem diuinam
Sed mentita eſt iniquitas ſibi: cum de ipo ꝓ
pheta decantet. Propter ỽitatem ꝛ manſue-
tudinem ꝛ iuſticiam: ꝛ de. te. mira. dexta tua
Nam ꝛ ỽitatẽ ꝓtulit ꝛ piã mãſuetudinem de
monſtrauit: ꝛ iuſticiam non offendit: quia fu
it veritate clarus: ꝛ manſuetudine pius: ꝛ iu
ſticia rectus. Et in hoc octaua religioſitas cõ
pꝛehẽdi poteſt: que quidẽ rectitudinis dicta
eſt ꝑ quã duplicitas radicit⁹ extirpat̃ ꝛ amoꝛ
rectitudinis complantat̃. Ad hanc igit̃ religi
oſitatem mentibus inſerendam: tripleꝛ du-
plicitas diſtingui poteſt. Prima eſt coꝛdis. ſe
cunda oꝛis. tertia opis. Et quelibet cõmunit̃
ꝓhibet̃ ſicut ſcriptum eſt. Oĩis duplicitas
eſt peccatum. Quod etiam poteſt eſſe aliud
thema in materia occurrenti que etiam tripli
citer diſtingui poteſt.

Articulus primus de triplici coꝛdis duplicitate.

UVA. BHSC. IyR_032

Prima nāq; est duplicitas cordis: que est triplex. Prima cōmittit erga deū. secunda erga seipm. tertia vero erga primū.

p

De duplicitate cordis que cō mittitur erga deū. Ca. j.

Prima cordis duplicitas ē erga deum: contra qō cōsulit Eccī. j. dicēs Nō sis incredibilis timoris dñi: t ne accesseris ad illū duplici corde Et. iij. Regū. xviij. Usq; quo claudicatis in duas ptes? si deꝰ est dñs sequimini eum: si āt Baalim sequimini eum: quia vt dicit Mat. vj. Nemo pōt duobꝰ dñis seruire. Baalim i terptatur ascendētes habētes t deuorantes. Et designat mūdanos tria principalia vitia imitantes. Nam sunt ascēdentes p superbiam. habētes p luxuriam: t deuorantes p auaricia. Et th inani imo potius stulta fide ꝺo placere querūt.

p

De cordis duplicitate que cō mittit erga seipm. Ca. ij.

Ecūda duplicitas cordis ē q̄ committit cōtra seipsum. Homo enim qui vult placere vel parere mūdo t deo nunq; bñ in aliquo psperat Unde Eccī. xxx. Cor ingrediens duabꝰ vijs nō habebit successus. Tales em̄ in omni opere suo vel dei: vel mūdi incōstātes sunt atq; inanes. Th̄ Jac. j. Vir duplex animo icōstās ē in oīb⁹ vijs suis. Propterea ibidē. c. iij. ad th̄es ait. Purificate corda vestra duplices animo. Et Eccī. ij. c. inquit. Ue pctōri terraꝫ ingredienti duabꝰ vijs. s. mūdi t dei.

s

De duplicitate cordis ad pro ximum suū fallendū. Ca. iij.

Tertia duplicitas cordis ē erga primum. De qua ppha ait. Loquūt pacem cum primo suo. s. pacifice salutantes: t quedā exteriora dilectionis signa pmonstrantes: mala aūt in cordibus eorū quia fere quilibet primū suū decipere concupiscit t queat. Unde Hiere. c. ix. ait. Jnimore suo pacē cum amico suo loquit: et occulte ponit ei insidias. Propterea in eodē c. pmonēs oēs iquit. Unusquisq; a primo suo se custodit: et in oī frē suo nō habeat fiduciam: quia oīs frater supplantās supplātabit: t oīs amicus fraudulenter incedet. Tales maxime sunt adulatores t blanditores. Th̄ Greg⁹. ait. Radices spinarū molles sunt: sed ex ipsa radice pferunt vī pungunt Et hmōi sunt oēs adulatores. Et iterū Hiero nym⁹ inquit. Ille demū in audientib⁹ aculeis relinquere pōt qui nō pungit sed vngit. Et de tali adulatore ppheta ait. Mollit sūt sermones eiꝰ sup oleū t ipsi sunt iacula.

t

Articulus secūdus de triplici duplicitate oris et per que possit cognosci mystica et sancta duplicitas ab iniqua.

Secunda est duplicitas oris. Circa quā pnotandū est q̄ duplicitas sp de se in malū sonat. Jncludit em̄ i se mendaciū cū quadā imagine veritatis platū. vtī em̄ verbo simplicis sensus ex intentione fallendi: ita q̄ plus intendit falsum sensum q̄ verū: qō cōiter cadit in exceptione audientiū. Ad intelligentiā th̄ dicendoꝫ Notandū ē q̄ ad hoc q̄ platio sermōis equiuoci siue multiplicis sensus in se habeat rationem duplicitatis predicte regulariter adūtenda sunt q̄nq;. Primū ē intentio. scōm affectio. tertium vtilitas seu necessitas. quartum autoritas. quintum etiā modus. Cūq; enim primo intentio est duplex: vt simplex t recta. secūdo est carnalis t peruersa. tertio fit absq; vtilitate seu necessitate. quarto fit absq; autoritate eius qui habet autoritatē mutandi cōmunē sensum t cōem acceptionē vboꝝ seu signoꝝ. quinto q̄n status pferentis aut vita aut gestus nō exhibet homini aliquā imaginem aut dubietatē pdicte mutationis signorum seu significationū tūc est plene duplicitas. Aduertendū est th̄ q̄ a q̄cūq; in alio mō interserit aliqua de predicti duplicitas ibi dici debet. Cūm aūt interserūt omnia pdicta his q̄nq; cōtraria nō duplicitas sed actio seu locutio figuratiua vel ppheticа aut mystica appellat. His igit iam pmissis triplicē oris duplicitatē distinguam⁹. Prima dī scā vel inspirata. scōa pmissa. tertia vo phibita.

p

De mystico mendacio sanctorum: vbi mendacij Iacob profūdum mysterium declarat. Ca. j.

Prima aūt oris duplicitas dicit scā vel inspirata seu mystica t figurata licz ipropꝛie duplicitas dici possit. Et talia fueruut mēdacia multoꝝ scōꝝ t maxie veteris testamēti in qb⁹ sp occurrebāt oia pdicta. v. Que vt clariꝰ elucescāt exēplū ponā⁹ de vno notiori mēdacio inter alia qō fuit illud Jacob. De quo. xxij. q. ij c. si quelibet. t Beū. xxvij. scō. ē. q̄ Jsaac pri

ꝺ

ſuo interroganti ⁊ dicenti. Quis es tu fili mi Rñdit Jacob. Ego ſum Eſau p̃mogenit⁹ tu⁹ In quo ſancto ⁊ myſtico mendacio. Notandum eſt q̃ Jacob p̃mo motus eſt intentione ſimpliciſſima cum adhuc iuuenculus eſſet et purus atq̃ deſimplicitate ⁊ mẽtali quiete añ predictũ verbũ in textu fuerit multum laudatus. Secundo etiam motus fuit affectiõe ſpirituali ⁊ diuina. In cui⁹ teſtimoniũ pater illius poſtq̃ de hoc ꝓpendit contra ipſum nõ eſt ſcandalizatus nec turbatus nec bñdictionem infregit quã ei dederat: ſed confirmauit ⁊ a deo confirmatã aſſeruit di. Benedixi ei et erit benedictus. Si eñ ſe a iacob illuſum vidiſſet tanq̃ illuſorẽ maledixiſſet. Et eſto q̃ ꝑ nõ feciſſet: hoc tñ feciſſet iuſtiſſimus de⁹. Tertio motus eſt ex neceſſitate obediẽtie quia di voluntas innotuit ſibi p̃ ſanctiſſimã matrem ſuã ⁊ p̃ internuz lumen atq̃ inſtinctũ ſibi facta eſt nota. In cui⁹ myſteriũ etiã in p̃ncipio ipſo conceptionis ſue in preſagio concertationis iacob ⁊ eſau diuinitus eſt oſtenſum: q̃ minor maiori diuinitus eſt p̃latus. Spũalis quoq̃ vtilitas chriſti quam ex hoc ope deus eligere intendebat mouit etiam eum. Quarto motus eſt ex autoritate ſpũſſancti qui poteſt vti licite locutionibus tranſlatis ſeu figuratis: cum ipſe nõ alligeꝝ legibus idiomatuz nec ſtatutis aut pactis humanis: ſicut nec etiam chriſtus. Unde Mat. xj. de Joñe baptiſta ait. Jp̃e eſt helyas vbi accipiꝝ helyas non p̃ ꝑſona: ſed p̃ cõmuni officio ⁊ virtute. Jo. autez accipiꝝ p̃ ꝑſona ꝓpetua. Jp̃e Joh. ait. Nõ ſum helyas: vnde ſimul erũt vere iſte ꝓpoſitiones. Non ſum helyas. ſ. in ꝑſona. Et ipſe eſt helyas. ſ. ſm officiũ. Similiter ſm Auguſtĩ. Quicũq̃ in veteri teſtamento dicit dominũ fuiſſe locutum Mayſi vel alteri cuicũq̃: nõ loquebaꝝ dñs ſed angelus loco ei⁹. Et tñ angelus dicit. Ego ſum dñs. Nec mentiebaꝝ: quia nõ dicebat ſe eſſe ꝑſonaz dei: ſed ſolum gerẽtem vicẽ dei. Sic Jacob ꝛe dicit ſe eſſe eſau nõ ſm ꝑſonam: ſed iure ⁊ dignitate p̃mogeniture ſibi diuinitus tradite: ⁊ etiaz ſi bi p̃m⁹ ſacrali emptione ꝓmerẽte. q. d. Ego ſum ille cui debeꝝ p̃mogenitura ex diuia electione. Hui⁹ ſnie eſt Aug⁹. xvj. de ciui. dei. c. xxxvij. vbi dicit q̃ hic fuit dolus ſimplicitatiſ ⁊ fictio nõ mentiẽtis ⁊ ꝓfundũ myſteriũ veritatis. De hoc etiã vide. xxij. q. ij. c. q̃riꝝ. §. ſed oponiꝝ. Quinto mot⁹ eſt hoc agere ſub mõ licito ⁊ honeſto. Cũ eñ eius vita ⁊ ſtat⁹ talis eſſet q̃ ſtatim poſt hoc factũ ſcꝑtura enarret qũo iacob fuit ab ipſo deo claris aptionibus ⁊ ꝓmiſſionibus ſingulariter directus ⁊ viſitatus ⁊ vſq̃ in finem etiam ꝓſecut⁹. Hincẽ q̃ hoc plene attendens atq̃ diſcernẽs potit apte ꝓpendere q̃ vir ſic ſanctus ⁊ ſimplex nulla tenus hoc attẽptaſſet niſi ſub certa regula ☧. tutis ⁊ ſolide veritatis. Aliter eñ ſi hoc nõ ſe ciſſet factũ inſpiratione ꝓphetica ⁊ autoritate diuina nõ ſolum poſſet excuſari a ſimplicitate mendoſa ⁊ proditioſa in ꝓpriũ fratrem: ſed etiã ſacrilegiũ cõmiſiſſet in deum: quia in dei ſacramentis ſciẽter imiſcere aliquod falſum eſt ſacrilegium ⁊ ꝓphanũ. Conſtat ãt q̃ datio ⁊ ſuſceptio hui⁹ benedictionis erat ſacramentale opus. Alias quilibet pater potuiſſet bñdictionem filijs ſuis equalis virtutis ⁊ vtilitatis cõferre: imo alias ſuꝑſticioſum et augurioſum fuiſſet credere q̃ ꝓpter benedictionẽ p̃mã vel paternã ſolũ humanitus factam obtineret quis in futurũ bona temporalia vel eterna. Preterea cum hec benedictiõ ſola fide daref facile erat intelligere q̃ in ꝑ caſu dolus apud deũ nihil valuiſſet: ſed potius obfuiſſet. Plurimũ quidẽ oñia p̃dicta cõfirmant q̃ iacob vnus de tribus eſt qui tanto ꝑconio exaltaꝝ. Ibi eñ tres ſunt abraam iſaac ⁊ iacob qui intñ p̃ totã ſacrã ſcripturã p̃coniſanꝝ. Unde Exo. iij. De⁹ ſe gloriaꝝ in eternũ vocari deũ abraã iſaac ⁊ iacob. Moyſes q̃z vbicũq̃ vult deũ fortiꝝ adiurare hos tres aſſumit in adiutoriũ ſuũ: ſicut Exo. xxxij. dicit Recordare abraã iſaac ⁊ iacob: ⁊ inſup ſeruorum tuorũ quibus iuraſti. ⁊c. Atq̃ idẽ fit in alijs ꝓphetis. In ꝑ. quoq̃ his trib⁹ ſingulariter p̃noiatis tanq̃ dei ſpecialib⁹ amicis ꝑdiꝝ. Nõ reliquit hoiem nocere eis ⁊ corripuit p̃ eis reges. Nolite tangere xp̃os meos: ⁊ in ꝓphetis me. no. malignari. Hos etiã chriſt⁹ ſingulariꝝ cõmendat Luc. xiij. ⁊. xvj. ⁊ Mat. viij. ⁊ Joh. viij. Et ſimiliter apls ad Heb. xj. vbi inter cetera ait. Nõ cõfundiꝝ de⁹ vocari deus eorũ: parauit eñ eis ciuitatẽ. Predicta igiꝝ. v. in generali ſemp ſunt attendẽda in oĩbus ſcripture locis in quib⁹ ꝓphete dei vidẽtur mendoſe aut dupliciter eẽ locuti. Hoc ãt dixiſſe latius velim cõtra q̃ſdã deluſores pure ſimplicitatis ⁊ ſcẽ: q̃ dicere aſſolent q̃ nos a mendacio ⁊ peccato excuſam⁹ q̃s volumus ⁊ q̃s volum⁹ accuſam⁹: nõ intelligẽtes q̃ nõ ex nro ſẽſu ſ̃ poti⁹ ex veriſſimo ſenſu ſcꝑture has ſolidas ☧itates atq̃ itelligentias ſuſcipimus ⁊ ꝓbamus.

Qñ oris duplicitas in q̃buſdã caſib⁹ ẽ licita et ꝓmiſſa. Ca. ij

Ecūda ois duplicitas est pmissa: quia est licita ⁊ honesta ⁊ qñq; etiā debita. Verūtñ ꝓ hmōi clariori intelligentia pōt queri: an vadēs in aliquem locū vt ibi aliqua cū aliquo tractet: ⁊ ad hoc celandū vult ibi orare: vt. s. si interrogeť possit dicere. Ego iui illuc causa orandi: an. s. talis dicēdo hoc mētiať ⁊ ꝓhibita duplicitate vtať. Et dicendum q; absq; duplicitate ⁊ mēdacio vere hoc fieri ⁊ dici pōt. Et ꝑcipue si hoc fit intentione sancta ⁊ diuina: ne detur pestiferis causa malignandi: vñ sub tali modo loquendi licitū est occultare innocentē ne impie occidať. Et hoc quidē triplici rōne ꝓbari pōt. Prima est q; principalis causa ⁊ finalis pōt vere ⁊ licite subticeri. quod ꝓbať. Mā nullus dicti sui teneť semp exꝑmere omnem vitatem ⁊ ꝑcipue illā quā debet valde celare sicut teneť celare innocentem qui queriť ad necem: quē si sic leniť mentireť in tali piculo reuelare: licet diceret vitatem qñq; reꝰ homicidij foret: quia vt dicit. lxxxvj. di. c. facientis. Nō caret scrupulo concessionis occulte q manifesto sceleri desinit obuiare. Secunda aūt ratio ē: quia causa nō finalis vꝝ causa dici pōt: huiꝰ em̄ ratio est: quia sunt multa genera causarū quibus vere competit nomen cause: vnde vere dicit q; ignis cōflans fuit cā campane: ⁊ similiter q; modulus fuit cā eius. Et tñ neutrū horū fuit ꝑncipalis causa eius: sed solum instrumētalis. verū etiā dicit metallum fuisse causa eius: ⁊ tñ nō fuit causa efficiens sed materialis. Causa aūt secūdaria vere dicit causa: licet non sit causa ꝑma. Tertia rō est quia in dicto estimet significari cām ꝑncipalem ipe seipm fallit potiꝰ q; fallať. Vaꝝ si ex vitate mei dicti aut ex sola subticentia alicuiꝰ vitatis meo dicto annexe: attū nō ex debito iure dicendū q; fallať nō falliť ꝑ se ꝙ solum ꝑ accidens a ꝓdictis: q; nullū scōm intq; tum scōm habet ꝑ se fallere. Unde ille potius falliť ab effectu sue extimature ꝑ quā estimat aliud cōtineri dicto q; cōtineať. Nam ꝓter directū ⁊ ꝑncipale significatū locutiōis multa sunt ibi ꝑ ꝓsequētiam significata ⁊ ꝓsequētia nō est aliqñ necessaria: sed solū ꝓbabilis. Et ideo si quis tūc sumat ꝓbabilē ꝑ necessaria: aut tale significatū ꝑ primo ⁊ ꝓprio signi ficato seipm fallit potius q; fallať. Patet etiā hoc exemplo sanctorū imo etiā ipsiꝰ dei. Luꝝ em̄ deꝰ nihil ꝑcipiat mēdosuꝝ cū ipse veritas sit ⁊ mēdaciū vbiq; ꝓhibeat nihilq; aparet duplex ⁊ fraudulentū: tū vt dicit. j. Reg. xv misit samuelem in bethleem ad inungenduꝝ dauid in regem ⁊ dixit ei q; sacrificaret ibi ⁊ q; postmodū diceret se ad sacrificandū venisse: ne saul posset scire q; iuisset illuc ꝓpter dauid inungendū. Item Exoð. v. dicit. q; moyses ⁊ aaron dixerunt pharaoni. Hec dicit dñs deꝰ Dimitte populū meū vt sacrificet mihi in deserto. Et paulo post. Deꝰ hebreoruꝝ vocauit nos vt eamus viā trū dierū in solitudine et sacrificemus ei ne forte accidat nobis pestis aut gladiꝰ. Cōstat aūt q; ipsi nō intendebant solum ire in desertuꝝ aut ꝑ solas tres dietas nec causa principalis recedēdi ex egypto fuit vt ibi sacrificarēt: sed potiꝰ vt absq; reditu in terrā ꝓmissionis irent. Sed deꝰ noluit ꝓmū ꝑ causa eūdi reddi ne pharao crederet q; absq; reditu de egypto vellent exire. Si qs autē obstet cōtra ꝓdicta dicēs. Id qō nullo additō dicit ē simplex: ꝙ iste absq; additione alicuiꝰ determinatiōis dicit se iuisse vel ire cā orandi ergo ex modo dicēdi signat q; hoc fuit simpliciter ⁊ ꝑncipaliter causa orādi: hoc ē falsum ergo mētiť. Ad hoc dicendū q; nō oīe quod simpliciter dicit de aliquo dr̄ summe ⁊ principalissime de illo: als q̄cūq; diceret: ego vidēs: nō posset ℔ vera dici nisi de summo ente Cā ꝑ q; scōaria pōt dici cā simpliciť q; ad quā respectu ꝑncipalis nō sit ita simplex cā sic illa. Secūdo etiā si quis obstet q; illō quod nullo modo amouet volūtatem illiꝰ ad eūdū: imo ꝙse cutū est post plenā volūtatē eundi ⁊ ꝓ eū subintroductū ad celandū cām eundi ñ fuit causa eundi: ergo mētiť qui scienter dicit hoc eē cām eundi. Ad quod dicēdū ꝑmo q; volūtas eundi nō fuit plena nec plene mouēs ad eundum absq; cā scōaria subintroducta: sicut ꝑz in exēplo de samuele quia ipe timebat ire vsq; ad̄ habuit cām secūdariā. Istud aūt hz locū cōgruentiorē ⁊ magis ordinariū qñ cā secundaria ꝑm rectū ordinē habuit ꝑimo poni in ope ad cām finalem principalē debite efficiendam. Et sicut fuit in ꝓmissis exemplū samuelis ⁊ moysi. Nam dauid cōgruenꝰ ē inūctꝰ i regem sacrificio: populꝰ etiā israel debuit ꝑ solennia sacrificia deū colere in deserto ⁊ dei legem suscipe ⁊ ꝑ illa a mltis piculis liberari añ q; ꝓmissiōis trā igrederent. Scōo etiā dicendū q; sic cōclusio pōt credi duplici rōne. Prima ncēria ⁊ altera ꝓbabili: aut ꝑ duas ꝓbabiles. aut ꝑ duas ncērias ⁊ vtraq; absq; altera pōt reddi ꝑ cā credēdi cōclusionē: sic ē de duabus causis rōnibus motis. Sciendū q; quādo dr̄ ad sacrificādū dño veni. Nō oportz intelligi q; ꝙ fuit cā veniēdi: sic nec dū dr̄ ad locū istū veni pōt eē simplr veniz sic q; meus ad

UVA. BHSC. IyR_032

uertẽs ꝓcessit ad hoc opus cũ hec ſignificatio nõ ẽ ſic ꝓpria ſic ꝓma. Tertio etiã poſſet quis obſtare di. Cõmune ⁊ ſimplex vulgus cõem ⁊ ſimplicẽ intentionẽ verborum accipit ſed in tali locutione oñe vulg⁹ ſimplicit intelligeret illud fuiſſe cãm abſolutã ⁊ principalez ⁊ aliã ſignificationẽ reputaret duplicitatem ⁊ fraudulentiã ⁊ cũ arte verſute calliditatis dictam: ergo. ⁊c. Ad quod dicendũ. q cõe vulgus habet aliquid ſimplicitaſ pure ⁊ recte: ⁊ aliquid fatue ⁊ aſſinine. Et vt ſit cõtra primaz male fit: ſed nõ cõtra ſcõam. Et qñ ex hac ſecũda iudicaret aliquid callide ⁊ male fieri qõ fit ꝙ rectã ⁊ cautã diſcretionẽ cozũ ſtolide fatuitati cõtrariã: poti⁹ debet argui q fit prudent ⁊ recte q̃ꝫ ꝙ fiat malicioſe ⁊ doloſe. Ex tali nãq̃ duplicitate prudẽti ⁊ vitas reſeruaſ ⁊ innocentia defenſaſ: ſicut latius eſt oſtenſum ĩ tractatu de ſeraphin ſermõe. ⁊ar.j. vbi ſeptẽ ponunſ remedia qb⁹ hõ licite ⁊ debite vti poteſt ꝓ liberatione innocẽtis ſi queraſ ad mortem.

De duplicitate oris que propter tria culpabilis ẽ. Ca.iij.

¶ Erna duplicitas ẽ ꝓhibita qz ſemper pcñ ẽ ⁊ hoc ſi habet aliq̃d horum triũ. ¶Primo ſi fit ex cõſuetudine. ſcõo ſi fit ex cã leui. tertio ſi fit doloſe. ¶Primo ſi fit cõſuetudinarie: qz h̃ manifeſtũ indiciũ ẽ ꝙ mẽs iaz induit habitũ duplicatũ. Juxta illud ꝓphe. Fiat ei ſic veſtimẽtum q̃ opitur: ⁊ ſicut zona qua ſemp p̃cingiſ. Secũdo ſi fit ex cã leui: qz ſignũ etiã ẽ ꝙ talis mens duplicitatibus plena ẽ qñ taz facile duplicitatẽ euomit: dicẽte dño Abat.xij. Abal⁹ hõ de malo theſauro coz. ſui ꝓfert mala. Et Luc.vj. Ex abũdantia cordis os loquiſ. Tertio ſi fit doloſe puta ad fallendũz in mercãcia ⁊ in quocũq̃ cõtractu. ſ. vt iuxta ſniam ꝓphete decipiant ipſi de vanitate in idipſum: ad fallendũ in iudicio vel ad ſubticendũ vitatez quã ibi dicere obligaſ. Jnſup i quocũq̃ alio negocio. Jõ admonet apls. j. Theſ. iij. Ne q̃s circũueniat in negocio frem ſuũ qñ vindex ẽ dñs. De h̃ tertio vſu duplicitatũ ꝓphait: Tota die oñdit cõſuetudinez iuſticiã cor. lin. tua. ſic noua. acuta feciſti dolũ. ¶Primo ei cũ dic̃: tota die oñdit ꝙſuetudinẽ duplicitatũ ſcõo cũ addit iuſticiã cogi. lingua tua: vt ex cõiũctione iſtoz duoz. ſ. cordis ⁊ oris exprimat ꝙ q̃cito cogitatio oris in corde tã cito exp̃mitur ore: ſic de tlib⁹ Eccl. xxj. ſcp. ẽ Jn ore fatuorũ cor illoz. Et ite. xix. idẽ ait. A facie vbi ꝓtulit fatu⁹. Tertio do cũ ſubdit: ſic̃ nouacla acuta feciſti dolũ: nõt duplicitatis doloſitatẽ. Et equidẽ pulchre. Nã ſic nouacula inẽ alia habet tria. ¶Primo eñ abſcondit aciẽ in manubrio. ſcõo affilaſ ſup lapidẽ oleo vnctũ. tertõ leuiter ſecat ⁊ radit. Sic etiaz lingua doloſa: ¶Primo occultat maliciã p̃ue intentiõis. Jn c⁹ myſteriũ. ij. Re. xx. Joab qui inimic⁹ interp̃tatẽ tenuit manu dextera amaſe mẽtũ. q. oſculans eũ. ¶Poſtro amaſa nõ obſeruauit gladiũ quẽ habebat ioab q̃ pcuſſit eũ in latere: et effudit inteſtina ei⁹ in terrã ⁊ moztu⁹ ẽ. Secũdo aũt affilaſ ſup lapidẽ oleo vnctũ cũ añ dolum p̃cedit adulatio q̃dã. Juxta illõ ꝓphetic̃. Mollliti ſunt ſmo. e. ſup oleũ. ⁊ ipi ſunt iacla. Tertio leuiſ ſecat ⁊ radit. ſ. tpalia bona: vñ q̃ diu nue malicia cordis ſuggerit mẽti p̃ue illõ Ezech. v. Sume tibi gladiũ acutũ radentem pilos.

Articul⁹ tertiꝰ de triplici opis duplicitate qñ ẽ licita et qñ illicita.

¶ Ertia ẽ duplicitaſ opis q̃ etiã ſimulatio apellaſ. Et h̃ etiã triplex eſt: ¶Prima cautele. ſcõa doctrine. tertia fallacie.

Qz ſimulatio cautele qñq̃ illicita ẽ. Ca.j.

¶ Rima ẽ ſimulatio cautele ſic̃ fuit ĩ iehu q̃ ſe vinxit cultozẽ baal vt haberẽ. iij. Reg. x. c. ⁊. xxij. q. ij. vtilẽ ſilationẽ ⁊ i tpe aſſumẽdã iehu noſ docet exẽplũ q̃ ſacerdotes baal intẽfecit ſe fingens idola velle colere. Et dauid mutauit faciẽ ſuã cozã rege geth. j. Re. xxj. Sz ſm Alex. Bonaueñ. ihiero. large vtiſ noie ſimulatõis ꝓ q̃cũq̃ fictiõe: nec optet iehu excuſare a culpa vel mẽdacio: qz fuit mal⁹ vtpote ab idolatria ieroboaz nõ recedẽs laudaſ tñ ⁊ tpaliter remuneraſ a deo nõ ꝓ ſimulatiõe ſ ꝓ celo q̃ baal cultũ deſtruxit.

Qz qñq̃ ad doctrinã ſimulatõ licite põt fieri qñ ſunt. v. Ca.ij.

¶ Ecũda aũt ſimulatio ẽ doctrie Ad huiꝰ intelligẽtiã notãdũ ẽ ꝙ qñ fictio fit hz in ſe ⁊ ex ſe h̃. v. ¶Prio vitatẽ altã ⁊ vtilẽ in ſua ſignificatiõe ſcõo ſũmã ſinceritatẽ ⁊ intẽtionẽ. ẽrio auctoritatẽ celebrẽ i actiõe. q̃rto pietatẽ in affectiõe. q̃nto alias decentes ꝓgruẽtias in mõ agẽdi tũc decẽtiſſime ⁊ ipemet cui fit miro mõ complet cui ſibi poſtmodũ inoteſcit. Et h̃ mõ fuit in pſagioſis opib⁹ ꝓphaz. Juxta regl̃am ſupi⁹

UVA. BHSC. IyR_032

ſ̃ncipio.ij.ar.in.v. declarata: qz ſic ibi ō duplicitate verboꝝ: ita hic de duplicitate opez idēqz iudiciū ē. Jp̃e quoqz de⁹ ſimlauit ſe voluiſſe imolationē iſaac quā p̃cepat ꝛ poſtea p̃ hibuit: ſicut ptz Geñ. xxj. ꝛ. xxij. q. ij. c. ſi quelibet. Sicut eñ verba figuratiua habēt vitatem ꝓ ſenſu ꝓ quo fiunt nō quē faciūt: ſicut ō iacob p̃dictū eſt. Jta ſcā figuratiua habēt mirabilia ꝓ ſenſu ꝓ quo fiūt. Talis aūt ſimulatio fuit ān xp̃o. Luc. xxiij. qui finxit ſe longi⁹ ire. Si aūt querit quare xp̃s hoc fecerit: p̃t duplex rō aſſignari. Prima ꝓpter honeſtum ne importune ꝛ improbe ſe videret ingerere hoſpitio ꝛ comeſtioni illoꝝ: ſimulqz vt pauperib⁹ daret formā ſe non improbe ingerendi Scōa ꝓpter meritū vt illi ꝑ inuitationē fierēt digni ei⁹ receptione ꝛ tandē clariori manifeſtatione. Uñ ꝛ p̃t eē q xp̃s decreuerat nō intrare cū eis niſi ip̃m tanqz paupem mīſi corditer inuitaſſent. Et ſi hoc fuit tūc fictio illa minus habuit de rōne fictionis. Tertia ꝓp̃t exemplum hoſpitalitatis docēs q hoſpites ſūt trahendi atqz cogēdi: atqz p hoc oſtēdat q ꝑ opa miſcōie ꝓuenīt ad plenioꝛē ꝛ familiariorem noticiā dei ꝛ ſapiētie ſue. De hac ſimulatione doctrine ait Aug⁹. in queſtionib⁹ euāgeliorū. Si fingim⁹ illud qō nihil ſignificat mendaciū eſt: cū fictio aūt nīa ſignificat aliqd nō eſt mēdaciū ſ figura vitatis. Et dat p̃dcm̄ exemplū de dño fingente ſe lōgius ire: ad ō ſignandū q ipe erat longe ab eoꝝ fide: vt Greg⁹. ait. Geñ. quoqz xxj. dicēs. Abraā famulis. Poſtqz adꝛauerim⁹ reuertemur ad vos. ſm Amb. ꝓphetat qō ignorabat: quia ꝑ eā dñs locut⁹ fuit.

De ſimulatione fallaci et mala q̄ tripliciter fieri ſolet. Ca. iij.

Tertia ē ſimulatio fallacie ſeu malicie. Et hec habet rōnē mēdacij ꝛ nō ſit ſine pcō: tātoqz grauioꝛ culpa eſt q̄nto ꝓximis infert grauius damnū atqz puerſioꝛ ē intentio fallendi. Tripliciter eñ in tali ſimulatione intētio deꝓuat que triplex intentio dici p̃t. Prima ē intentio vana. ſcōa ē intentio cupida. tertia ē intētio doloſa. Prima eſt intentio vana. Et hac duplicitate ꝛ ſimulatione a capite vſqz ad pedes plene ſunt quelibet mulieres vane: q̄ tot vanitatib⁹ indebite abutunt: tot duplicitatibus oneranť: qō maxime in magnis ſolennitatibus ſeruare ſolēt ꝓtra p̃ceptū dñi. Hiere. xvij. q̄ ait. Molite pondera portare in die ſabbati. Ad talē eñ mulierē vt ait Aug⁹. iij. de doctrina xp̃iana Amb. ait. Quē iudicē o mulier vioꝛē requirim⁹ deformitatis tuc: q̄z teipſam que videri times. Si pulchra es: q̄d abſconderis: ſi deformis es cur te formoſaz mētiris: nec tue conſcie: nec alieni gr̄am erroꝛe habitatura. In talib⁹ mulieribus oñis corpis locus ꝛ mēbrū ſupra rōnē oꝛnat⁹ cōtinue mētitur. Quid dicem⁹ de duplicitanb⁹ ꝛ ſuffulturis: de quibus imbuūt mꝛes filias ſuas vt eas nuptui tradāt: ꝛ aliquē iuuenē decipiant in p̃cioſiſſima mercācia. i. in muliere vel vxoꝛe capienda. Et q̄d deteri⁹ ac nequi⁹ ē cuz de vxoꝛe deceperint aliquē iuuenē: ne dū cōſcia cōpungať: imo putant magnū obſequiū ſe p̃ſtare deo. Cū his aſſociari p̃ſt oēs hypocrite ꝛ vtutē quā nō hñt ſimulantes q̄ vt dr̄ Mat. xxiij. Oñia opa ſua faciūt vt videanť ab hominib⁹. Et in eodē cōtra eos dñs ait. Ue vobis q̄ ſimiles eſtis ſepulcr̄ dealbatis: intus autez pleni eſtis oſſib⁹ mortuoꝝ ꝛ oñi ſpurcicia Et Job. viij. Spes hypocrite pibit Nō placebit deo verecūdia ſua ſicut tele aranearum fiducia ei⁹ innitet ſup domū ſuā ꝛ nō ſtabit ſulciet eā ꝛ nō ꝓſurget. Secūda ē in duplicitate ſi tenrio cupida: hec duplicitas ꝛ fallacia cōmittiť in falſitate ponderū ꝛ mēſurarū in cōmutatione rerū ſanarū ꝛ coꝛruptarū: in ꝙmixtione viliū ꝛ p̃cioſoꝝ ꝛ in cōſilib⁹ mēdacijs q̄b⁹ plen⁹ ē mūd⁹. Tertia intētio ē doloſa q̄ qñqz etiā fit ſub pallio ꝛ apparētia zeli ꝛ equitati: cōtra qō Aug⁹. ſup p̃s. Simulata eqtas nō ē eqtas ſed duplex iniqtas ꝛ ſimulatio. Et iteruz xij. q. j. c. certe. idē ait. Malū ē cadē a ꝓpoſito: ſed pei⁹ ē ſimulare ꝓpoſitū. Hac etiā itentione doloſa fiūt oñes p̃ditiones inique: vñ tot innumerabilia mala ſequunť. Ex p̃dictis igiť patet que ſit duplicitas coꝛdis oꝛis ꝛ operis: atqz que licita ꝛ que illicita ſit vt q̄libet tā cauere poſſit oñem duplicitatē ꝛ ſimulationem iniquā cū oñino aduerſet vitati ac bonitati diuine atqz verā rectitudinē coꝛdis oꝛis ꝛ opis amplexet. Luz Caſ. j. ſcp. ſit. Recti dirigūt te: quā rectitudinē oñi conatu. toto niſu. ac viribus totis cōplecti nos faciat rectiſſim⁹ ieſus xp̃s. Qui cū pfe ꝛ ſpūſcō vi. ꝛ reg. in ſecula ſeculoꝝ Amē.

Dñica. iij. in. xl. oꝛdo dicēdorū ꝑ ſeptuaginta ſeq̄ntē. Ser. xxxiij

Equebatur eū multitudo magna. Joh. vj. c. ꝛ in euāgelio hodierno. Inter cetera q̄ ad xp̃ianā religionē diſcunť. Hoc aprime neceſſe eſtimať vicz reſtituere aliena. Sine q̄ omnis

UVA. BHSC. IyR_032

christiana religio atq; oīs pnia inanis ꝛ va na reputāda ē. Ulī. xiij. q. vj. c. si res ⁊Aug⁹. ait. Si res aliena ꝓpt quā pctīm ē reddi pos- sit ꝛ nō reddit: penitentia nō agit sed simula tur. Si aūt veraciter agit non remittit pecca- tum nisi restituat ablatum. Que snia ꝑ regu la statuit: extra de Reg. iu. lib. vj. pctm. Ut ꝙ disponere vos possitis oīes ad verā pniam ꝛ ad sacrā cōmunionē in ꝑsenti septimana ō alienorū restitutione agem⁹. De qua. viij. re ligiositates principaliter cōsiderare nēce est. Primo ꝙs restituere obligat. secūdo ꝙd. ter- tio ꝫtū. quarto qū. ḋnto quib⁹. sexto quo lo- co, septimo qūo. octauo q̄re restituendū sit: vt in. viij. q. hec materia distinguat plenius Hec tū curabimus in septimana pūti serua re talem ordinē: ꝙ quolibet ꝑmōe ꝛ die religi osītas vna tractet: cū grauitas aliquarū ea- rum maturiorē ꝛ longiorē postulet discussio nem: aliqua ꝯo breuiorē ꝛ leuiorē.

De restitutione alienorum in dñica añdicta ō mane: et primo ꝙs restituere cogat. Ser. xxxiij.

Equebatur eī multitudo magna. Iterū vbi supra. Primo eī ꝑsiderare ne cesse est ꝙs restituere cogat. Li cet eī mīti multiplicit auferāt aliena: si saluari volūt sicut ꝑdictū ē: iuꝫ posse restituere obligant: nihilomin⁹ maior ē nu- merus eorum qui cū ꝑncipalib⁹ damnificato ribus ad restitutionē ptcipes fiunt ꝫ sint hi qui iniuste obtinent aliena: Ulī de quolibꝫ ꝙ male adept⁹ est substantiā alienam atq; de illi qui cum eo ptcipes fiunt: intelligit ꝯbū ꝑalle gatum moraliter intellectū cū dicit. Seq̄bat eum. s. rerū malū damnificatorē ꝛ acquisito- rem. multitudo magna. i. cū illo ptcipantiuꝫ impie acquisitis. Ad horū tī intelligentiaꝫ ꝑ mittenda est prima hec regula generalis q̄ ta lis est. Oīe damnū qō ꝙs dat aut causa effi- cax est ꝙ deb̄ satisfacere obligat. Ex qua qui dem regula elici pōt ꝙ tria sunt hoim gene ra que cōcurrere pūt in alienis iniurijs siue damnis. Primo sunt quidā offensores. secūdo sunt quidā cōsentientes. tertio sunt quidaꝫ ptcipantes. Uel aliter dici pōt ꝙ primi sunt qui dant offensionē. secūdi qui dant offensi- onis occasionē. tertij qui dant offensiōis cau sam efficacē. De quib⁹ oīb⁹ ps. xliij. ppha ait. Si videbas furē. Ecce offensores: curre- bas. s. cū voluntate ad furtū. Ecce cōsentien- tes. Et subiūgit cum eo. s. dando ei ad furtū cām efficacem. Ecce ptcipātes. Quod ꝯbuꝫ potest esse in pūti materia de restitutione ali- ud thema. Pro furto eī exp̄mit oīe illicitū acquisitum: quia Exod. xx. c. Oīe tale in de calogo phibet: cū dicit. Nō furtū facies. Si cut habet. xiij. q. v. c. penale. vbi Aug⁹. ait. Furti eī nomie bñ intelligitur oīis illicita vsurpatio rei aliene. Et cū hac sentētia oīes doctores cōcordant.

Articulus primus de his qui principales sunt ad inferendum temalia damna.

Primi igit qui inferunt damna of- fensores pūt nominari. Et ad pre sens de triplici genere disseram⁹ sub quibus oīes alij consiles cō- prehendant. Primi sunt raptores. secūdi sūt fures. tertij sunt vsurarij. Et hi oīes ꝑm re gulam supius data de illatis damnis satisfa- cere obligant: quia ipi principaliter inferūt damnū.

Quomodo raptores satisface re obligantur: et quid faciendus de inuentis rebus. Ca. j.

Primi aūt sunt raptores int ꝙs cō numerari pūt incēdiarij ꝓdones atq; pirate cūctiq; cōsiles: ꝙ ḋdem deteriores sunt ꝫ ipi fures: sicut patet. xiij. q. v. c. penale. vbi Aug⁹. dicit. Pe nale est occulte auferre: multo maioris pene visibiliter eripe. Tales aūt quicḋ in bello in iusto rapuerūt vel cōbusserūt aut depopula ti sunt seu aliter detraxerūt vel damnificaue- runt restituē obligant. Idēq; habet in. l. du obus. C. si ꝙs turauerit. ff. de iurīur. ꝛ in. l. si te. C. qō met⁹ cā. Int raptores aūt inuēto- res aliquarū rerū nūerari pūt. vñ. xiij. q. v. c. si quid. Aug⁹. ait. Si quid inueniſti ꝛ non reddidisti rapuisti: ꝫtū potuisti fecisti: qr nō plus inueniſti. Qui alienū negat si posset tol leret. deus cor iterrogat nō manū. ꝛ in. c. mul ti. Hiero. inquit. Multi sine pctō putant esse si alienum quod inuenerūt teneāt ꝛ dicunt. Deus mihi dedit: cui habeo reddere: discāt ergo hoc pctm esse sīle rapine si ꝙs inuenta nō reddat. Ulī. ff. de furtis. l. falsus. C. ꝙ alie nū: ꝙ alienū tacēs i terra lucrificādi cā fustu lit furti astringet siue scit cui⁹ sit siue ignora uit. Et hoc ḋdē ratōnabile ē: quia ex quo scit

UVA. BHSC. IyR_032

rem esse nō suam supponere debet eam de iure ad alium ptinere: vt. l. j. C. de thesau. li. x. De rebus tñ inuentis distinguēdū ē ſm Richar. z Tho. ij. ij. q. lxvj. Nam quedam sunt que nunq̄ in bonum alicui⁹ fuerunt: sicut lapilli z gēme que sunt in litore mari: z nō domestice aues z pisces mari z silua. Et alia que iure naturali statim inuentores fiunt. Jō ab occupante licite retinent. Eademq̄ ratio est de thesauris sub terra antiquo tempe occultatis: quoruz nō est aliquis de iure possessor nisi q ſm leges ciuiles inuentor medietatem tenetur dare dño agri. Intellige si inuenit in alieno non data opera: sed si data opera illō inuenit: tunc totum reddere domino obligatur. Insti. de re. diui. §. Jtez lapilli. z §. thesauros. z. C. de thesau. lib. x. ff. de acqui. Re. de. l. si is in prin. Quedam vero res inuente fuerunt de propinquo alicui⁹ hominis: z tūc si quis accipiat eas non animo retinendi sed restituendi domino cuius erant: non cōmittit rapinam. Aliter sic sicut patet in capitulis superius allegatis. Concordat Alex. de hal. i. ij. in. vij. pcepto. Et iō dicit Bal. in Rubrica. ff. de rer. diui. Q si aliquis in fundo suo reperit pecuniam in formam thesauri: vt repertam in quodam vase sub terra absconso. tunc habet locum illud quod dicitur q acquirit sibi. vt. l. j. C. de thesau. Secus si reperit pecuniam sparsam: quia tunc tenetur illaz in distincte restituere. Sed quid faciet inuētor hmōi? Dicēdū q talis ſm Scotū rem inuentam alicui publice persone custodiendaz tradere debet. Et sine aliqua fictione competenter operam dare vt reperiat cum qui rem amisit: vtputa p preconem faciendo publice p clamari vel aliter sicut expediēs est. Et si illuz reperiat: z q illius fuerit per circumstantias certus fiat: restituet illi. Sed si talis non reperiat debet ſm quosdam ab inuentore pauperibus erogari pro anima illi⁹ cuius res fuit: quia ſm Sco. Cui non potest tempaliter reddi debet ei spiritualiter satisfieri: vel si ipse indigens foret: eam rem retinere potest. Et ſ ſm quosdam autoritate penitentiarij vel diocesani si forte sibi retinuerūt autoritatem talia dispensandi.

Quomodo tenentur satisfacere fures: et quando liceat homini furando satisfacere sibiipsi.

Capitulum scōm.

Secundi sunt fures qui restituere obligantur iuxta omnem moduz scōm q raptores obligati sunt: sicut in precedēti capitulo de raptoribus dictum est. Sed quid de eo qui nō potest rehabere rem suam z debitum suum: vel quia impotens est contendere cum maiore: vel quia non potest sua iura probare: aut qa in iudicio ei iusticia minime ministratur seu quacūq̄ alia causa non possit homo rehabere sua. Nunquid poterit sibiipsi soluere per occultum furtum? Ad hoc respondiet Henricus de gādauo in quolibeto suo di. q talis si peccat: nec in modo recuperandi: nec in retinendo rem sibi recuperataz: quia licet ita regulariter propulsare iniurias et compellere ad restitutionem non debeat fieri per personam singularem sed per publicum iudicem quādo bono modo potest per eum fieri. In casu tamen primo hoc minime fieri posset p iudicem tali modo singulari persone intelligitur esse concessum tanq̄ ministro legis z iudici regulari. Et sic in tali casu licet singulari persone iniuriam propulsare z per seipsum rem suam recuperare. Et quia sic est in proposito. quia ponitur iste propter potentiam detinentis p mysterium alicuius iudicis non posse recuperare rem suam. Ideo nec in recuperando nec in retinendo peccare videtur Et hui⁹ sententie Augustinus esse videtur q xiij. q. v. c. non sane ait. Non sane quicquid ab iuito sumitur iniurioſe aufertur. Maz plerisq̄ nec medico volunt reddere honorem suum. nec operario mercedem suam. nec tamē hec que ab iuito accipiunt per iniuriam accipiunt. Idem sentire videtur Innocēſ. in. c. olim. extra de restitu. spo. in scōa opi. in glo. in verbo vim. Licet enim predicta possint aliquomodo saluari: possunt tamen circa ſ plura pericula imminere. Propterea discretius z cautius z securius ſm alios dicendum est. q is cui debetur in duobus casibus de reb⁹ debitorum sibiipsi restituere potest. Primo quando rerum ipsius debitoris efficitur dispensator. Secundo quando res aliqua debitoris vel sua ad ipsum per aliam viam licite venit: vtputa cum fur deponat rem furtiuam apud eum a quo illā abstulit: vel q casu illius aliquā rē inuenit. Alit aūt minime sibiipsi satisfacere pōt. Et maxime ppt quinq̄

UVA. BHSC. IyR_032

pericula ⁊ mala q̃ ex̃ de supuenire pñt. Primo ꝓpter piculũ scandali fraḱni: qz primo innocẽti p furto ponj posset. Scõo ꝓpr̃ piclm ꝓprie ifamie: qz ḋs fur de facili posset credi. Tertio ꝓpter piculũ ꝓprie pſone vl̃ vite: qz si h̃ p testes efficaciꝫ pbaret tanꝫ fur iuste puniri posset. Quarto ꝓpr̃ piclm aĩe: qz si daret sibi iuramtũ si habuisset rẽ ablatã aut sciret q̃ eam clanculo recepisset: de facili piuriũ icurrere posset. Quinto quoꝫ illicitũ ẽ ꝓpter p̃ceptũ iuſ. positiui manãs ab ordie diuini iuris: qz tlis sibi vsurpat publicã ptãtẽ. C. ne ḋs in sua cã ꝓpria. l.j. Propt quattuor enim ne ḋs satisfaciat sibiꝑpi iustissime inhibitũ ẽ. Primo enim ne liceat vnicuiꝫ raptori vl̃ furi dicẽ: ego nõ raput: ꝫ ḋs mihi debebat tm̃ mõ mihi solui. Scõo ne discordie nascerent si ꝑter ordinariũ iudiciũ supioris: de reb⁹ alteri⁹ vnusquisꝫ sibiꝑpi soluere posset. Tertio qz vnusquisin sibi soluẽdo p̃ciũ rei sibi debite pl⁹ debito de facili estimaret. Quarto etiã facilẽ estimaret min⁹ debito p̃ciũ rei a se accepte de qua satisfaceret sibi. Propter Deut. xvj. scõ. ẽ. Juste qd̃ iustũ ẽ pſequerl. Talis aũt licet iustum faciat tm̃ accipiẽdo q̃tũ erat sibi ali⁹ obligat⁹ nõ tñ hoc exequit iuste. Si ḋs aũt dicat q etiam in duobus p̃dictis casib⁹ nõ possit hõ satisfacere sibi: cũ lex generalit dicat q nemo sit iudex in causa sua. Dicẽdũ est q talis lex intelligenda est. primo respectu iudicij ordinarij ⁊ cõis. scõo in dubijs vbi merito supioze sñia req̃rẽda ẽ. Sz q̃ dispensatoz alicui⁹ dñi sue rei soluit sibiꝑpi sic ⁊ alijs debita q̃ su⁹ dñs sibi dz. nõ facit hoc tanꝫ impi⁹ dispensatoz. Js vo ad quẽ licite res deuenit facit h̃ tanꝫ detentoz vsq; ad suũ debitũ reddat sibi. Si ḋs instet q dispẽsatori pbabilit constat dñm dispensationẽ solutionis talis debiti minime sibi cõmisisse. Dicẽdũ q nisi ei illã intẽdicat exp̃s se: põt ex cõi iure p̃sumere ⁊ sentire sibi eã cõmissum. Exq̃ cert⁹ ẽ: q ex diuino iure atq; humano res soluenda sibi debet a dño suo. Aduertendum ẽ tñ q sic recipiẽs cauere debet ne sibi vel suis heredib⁹ iterũ restitutio fiat. Propter a informare oportet de h̃ heredes suos ne recipiãt quicꝫ si p tpe vellet: q̃ obligatus fuerat aliquid eis dare. Cõclusionalit igitur tenẽdũ ẽ q in septẽ casib⁹ nemo sibiꝑpi satisfacere põt. Primo q̃n realit vel iuridice potest rehabere suũ. scõo in iudicio ordinario ⁊ cõi: in q̃ nemo põt iudex eẽ in ꝓpria cã: ⁊ sitri casu sequẽti. tertio in dubio in q̃ supior sñia ẽ merito req̃rẽda. q̃rto si videre ẽ q ex h̃ ꝓximo innocẽti scandalũ oriat. q̃nto si imineret periculũ ꝓprie fame. sexto si imineret piclm ꝓprie pſone vel vite. septimo si imineret piclm ꝓprie aĩe ⁊ mortalis culpe. Sz q̃d si hõ h̃ nõ ꝓsiderãs sibiꝑpi soluit vtrũ peccat an restituere obligat. Dicẽdũ q nisi in p̃dictis duobus casib⁹ hõ sic sibi satisfaciens semp peccat: ar. de cle. ex: mini. ca. illud. ⁊ de tali pcõ pniam facere debet: satisfacere aũt nõ tenet nisi sibi plus debito exoluisset. vl̃ nisi in satisfaciẽdo vnum vel plura de quattuor predictis piculis imineret: ar. ad hoc extra. de ope. no. nũ. c. cũ ex iniũcto. C. sup eo. Ratio p̃dictorũ est. quia qui sic retineret vel cõtra primũ vel cõtra seip̃m quereret iusticiã naturalẽ: cum ꝑpter rem temporalem poneret rem maioꝛẽ scz famã vitã ⁊ aiã suã.

Qz vsurarij satisfacere obligãtur et qñ liceat retinere fructum qui ex fructibus fenoris suscipit incrementũ. Ca. iij.

Tertij sunt vsurarij: ⁊ hi restituere obligant q̃cquid ex impietate vsuraria extorserũt. Sz nũquid tenẽtur restituere quicq̃d ex reb⁹ vsurarijs lucrati sũt: Ad hoc aũt dimissis varijs opinionib⁹ dicendũ est: q res ab vsurario p vsuris recepta: aut est de sui natura lucrosa: aut nõ est lucrosa. Primo si res recepta ẽ lucrosa: sicut ẽ dom⁹ vince agri ⁊ cõsilia. tũc nõ tñ res ipe sed etiã eorũ puent⁹ restituẽdi sũt ſm Sco. ⁊ Rich. Ratio ẽ: quia tales fructus sunt fructus rerũ quarũ ali⁹ dñs est. põt tñ in de deducere expensas: ⁊ forte etiã suas opas moderatas. Secũdo aũt si res p vsuris soluta nõ ẽ lucrosa: quia scz fuerunt denarij frumentũ vinuz vel oleũ ⁊ silia. tũc sufficit restituere qd̃ receptũ est. Unde ſm Alex. Iom. et Tho. ⁊ Ray. Si vsurari⁹ ex pecunia vsuraria negociat⁹ est ⁊ lucrat⁹: vel inde p̃dia emit ⁊ fruct⁹ pcepit: nõ tenet hec restituere. Et h̃ maxime ꝓpter tria. Primo quia tale lucrum nõ est pecunie fruct⁹: sed humane industrie act⁹: atq; possessio de tali pecunia empta emẽtis ẽ: ⁊ nõ ei⁹ a quo vsura accepta fuit licet sit ei debite obligata. Secũdo etiã: quia cuz ius pecunie p vsuras extorte vel possessiõis inde empte sp de iure ad piculũ vsurarij currat et inamissibile sit ei qui soluit vsurã. Hinc ẽ q totum lucrũ qd̃ ex tali inamissibili capitali pcedit ⁊ cui sblata pecunia fuit mõ vsurario pueniẽs ẽ. Tertio qz si vsurari⁹ cũ denarijs illi nihil fuisz lucrat⁹ ñ tenet nisi ad illd̃ qd̃ ex vsur

UVA. BHSC. IyR_032

peruenit ad eum: non autem amplius eo. Distinguit tñ circa hoc Alex. lom. qz damnū qđ accidit iniuriā passo duplicit euenire pōt. Primo p se z directe. scđo p accidēs z idirecte. Primo mō cuz p se z directe dak ab vsurario dānū iniuriā passo: tūc vsurari⁹ satisfacē obligak. Verbi gra. Passus est aliqs dānū ppter pecuniā p vsurā sibi ablatā: qz ex ea volebat emere sibi neccria, p sustētatione nature vel soluere debita siue empta. Et in expoliatiōe talis pecunie incurrit damnū: qz necce fuit sibi vendere possessiones vel accipe ab alio pecuniam sub vsuris: vel quia domū suam propter h̄ vili⁹ vendidit aut aliā cōduxit z psilia. Tūc in tali casu vsurari⁹ hoc damnū restituere obligak. Concor. cuz h̄ Tho. Sco. z Ray. Rō hui⁹ ē sic infra in. iij. ar. apparebit: qz vsurari⁹ damno illi⁹ efficacē cām pstat. Secūdo mō dat vsurari⁹ dānū iniuriā passo p accēs z indirecte. s. qz nō cōsecut⁹ ē hō lucrū qđ ex pecunia itendebat vel cōseq potuisset. Et tle dānum restituere nō tenek: quia pecunia de sui natura nō habet pactū. Quibusdā vo nō imprudēter videk aliter esse dicendū. Ne facilis aditus p̄beak ad fenus. Nā cū solutio p vsuris nō fiat cōmuniter nisi de rebus infructuosis sic̄ sunt denarij vinū frumētū z similia. Si lucrū pueniēs vsurario ex vsurario lucro nō sit restituēdū: multi conabunk lucrari per vsurariā p̄uitatē. Cūqz cumulaueŕt magnuz lucrū artem fenoris dimittētes: cuz denarijs ex fenore acqsitis conabunk lucrari p licitas mercationes z artes sperātes paulatim satisfacere vsurariis lucra. z sic diuites remanere z aiam suā saluare: vel poti⁹ multū deceptionibus z pcis irretire. Cōstat em̄ q̄tū fieri pōt eē piculis obuiandū. Solet etem̄ ecclia nō solum pctā cōmissa punire: s̄ etiā cōmittendis aditū, phibere: sicut ptz. xxij. q. v. hocvk. xxiij q. iij. ipa pietas. ex de cogna. spiri. c. tua. Hic etiam cōtra delinquentes p leges apponunk pene vt peccādi audacia rep̄mak. Propterea tutius dicēdū ē: q si res p vsuris soluta nō ē lucrosa: z cū tali vsurario lucro lucrek vsurarius p alios cōtract⁹ licitos z honestos: de tali lucro tres debēt fieri ptes. Quarū p̄ma remanet apō vsurariū: alia autē dek ei q̄ soluit vsuras. tertia vo tāqz icertū paupib⁹ erogetur. Prima inqz ps vsurario dek ppter industriam z laborē suū fm iudiciū boni viri quē admodū si lucrat⁹ fuisset cuz pecunia aliena dignus est em̄ mercēnari⁹ mercede sua. Secunda vo ps dek ei qui soluit vsuras: z h̄ rōne sui quodāmō interesse. qz res sua detēta ē vñ potuisset lucrari. Tertia vo tanqz icertuz paupib⁹ dispensek. Cui⁹ rō est: quia apō vsurarium remanere nō debet ppter rōnē oste-sam. Nec ei q̄ soluit vsuras restitui debet cuz ei quasi mō vsurario pueniret. Restat ergo q̄ sit paupibus dispensanda. Cū regulare sit q̄ qūcūqz restitutio fieri debet. Nec repik cui debeat fieri habet paupibus dispēsari: ad h̄ ex de vsur. cū tu. Licet aūt hec opinio satis p uida videak. Tñ contra eā fm quosdā plurimū obstat cōsuetudo cōmunis: quia nūqz vidimus aut legimus vsurarios ad restituēdū cōpulsos: nisi vsurariū incrementū. Propter ea licet pactum de danda vsura sit de se z absolute inuoluntariū ex pte mutuū accipiētis: nihilominus ex conditione volūtariū dici pōt. Propterea nō simpliciter ab vsurario accipitur z tenek cōtra volūtatē illius. Et iō ad nullum damnū sibi pueniēs p̄terqz ad solā vsurarā restituendā vsurarius obligak. Ratio est etiā fm Sco. vbi s. qz recipe fructū pueni entem de pecunia sua p industriā alteri⁹ vsurarū ē. Propterea tutius mihi videk: q̄ iste qui dedit vsuras nihil recipiat vltra pecuniā suam: z p̄cipue qñ ille q̄ dedit vsurā ex h̄ non eēt dānificatus. Si aūt notabiliter damnificatus esset ex carentia talis pecunie quā ali⁹ sibi restituit. nō video q̄n vsurari⁹ ille teneak ad interesse. hec Scot⁹. Et hec sententia verior esse videt.

Articulus secūdus de his qui sunt fauorabiles malo lucro: sed non dant ad hoc causam efficacē

s Ecūdi principales in primoz offensione sunt ipsi cōsentientes. s. q̄ dant offensionis occasionē licet nō efficacem. Et hi etiaz in triplici genere distingui pñt. Primi sunt q̄ dāt occasionem rapinis. secundi sunt qui dant occasionem furtis. tertij sunt qui dant occasionem vsuris: de q̄b⁹ p ordinē subiūgam⁹.

De his qui sunt pticipes in rapinis non tñ dant in eis cām efficacem atqz de his subditis q̄ suis dñis obediunt in iusto bello. Ca. j.

p Rimum autē offensores dici possunt qui dant occasionez rapinis. Nihilomin⁹ etiam sine illo fauore cōmitterek rapina vt cū quis gaudens de destructiōe aduersariorū: iz bellū nō

UVA. BHSC. IyR_032

sit iustum: ostendit leticie signum de malis que inferunt illis: obloquit: cōmendat impietates ⁊ crudelitates: incēdia ⁊ rapinas. Atq; in cōi colloquio ad hmōi exhortat. Nihilominꝰ ꝺiſſile ē q; maiꝰ damnū sit illis illatū: hi tales licet mortalit peccēt nō tenent tñ ad satisfactionem tpalem: licet ad satisfactionē spiritualem merito obligent. Sicut de ꝺ in sermone. xxxvj. ar. j. atq; in. c. ij. pleniꝰ apparebit. Quid si multi ad rapiendū concurrunt. nec aliquem habēt capitaneū supra se. Necq; vnus aliū amauit magis q; alius eum: sed simul cōueniunt ad rapinā. Ad hoc dicūt quidam q; quilibet solū ꝓ pte sua satisfacere obligat. Ita tñ q; eorū estimatio habeat: vt qui magis strēnuꝰ fuit ad malū ⁊ maior ē aduersarijs incussit timorē intelligat ampliꝰ obligatus. Scōm aūt Hostien. tutius atq; veriꝰ ē q; quilibet insolidū obligatꝰ intelligat: qz ad rapinam cōcordes fuerūt. Sz vt hoc clarius innotescat distinguendū est ſm Aug. ⁊ Ray. q; subditus mouens bellū ꝓ dño sibi mandāte. Aut credit bellū ee iustū aut iniustum aut dubitat. In primo casu cum credit esse iustū quia habet rōnē hoc credēdi: nō tenet restituere ea que accepit ab hostibus nisi ſm edictuz dñi sui: necq; peccat nisi habeat corruptā intentionē. ſ. q; cupiditatē. odiū. vindictā ⁊ ſimilia que ponunt. xxij. q. j. quid culpat. In ſecūdo vero casu cū sit vel ꝓbabilit credit: qz rōnem credendi habet bellū ee iniustū restituere obligat: quia tenet plus deo q; hoibus obedire. In tertio aūt nō tenet: excusat enim ꝓpter obedientie bonū: licet forte peccet dñs cōtra deū. xxiij. q. j. quid culpat: vbi bñ ꝺ ꝺ Augꝰ. ait. Scōm aūt Roꝺ. si subditus a suo dño vocat ad bellū cōtra suū hostē mouendū cōtra quē nō licet ꝓpria autoritate pugnare. Si ꝺubitat vtrū dñs eiꝰ autoritatē habeat ab eo q; pōt ei tribuere ptātem: obediēs excusat ꝓpter obedientie bonū: sic Augꝰ in ꝓalle. c. ait Et sliter de alijs causis ex quibꝰ bellū ē iustū siue iniustū. Scōm tñ Hostien. tunc talis subditus excusat: qñ q̄tū potuit inquisiuit ⁊ peritiores cōsuluit: ⁊ tñ semp ꝺubiꝰ in se remanſit. Alioq̄n tanq; affectatoꝝ ignorantie sic nec exps scie puniet: extra de clamde. despon. cū inhibitio. §. si quos vo. Necq; excusat timore icurrēdi aliquod tpale damnū. xxij. q. v. itane. Cū etiā autoritas iuris vel iudicis req̄rat ad hoc q; bellū sit iustū: merito ꝺici pōt q; vbi autoritas iudicis habet: etiā si iudex erraueritꝫ ad pugnātis tñ ꝓsciam satis est: ⁊ in ꝺ casu potest habere locum ꝺicta ꝺistinctio in cō. scientie foro. Secus in cōtētioso vbi error detegeret tempe suo. Hec hostien. Sz sicut ait Roꝺ. nō sic excusant stipendiarij siue cognati siue amici iniuste ꝓdicto mō iudicētes bellum cum non sint subditi eius. Necq; excusat eos obediētie bonū. Necq; se committere debēt discrimini in ꝓiudiciū alterius ptis. xxij. q. v. denicq; vbi Amb. ait. Denicq; si nō potest alij subueniri nisi alter ledat: cōmodiꝰ est neminē iuuari q̄ grauari alter. Sed q̄d de mercatore in francia existente: qui venecias malicioſe ſcribit q; merces quedā lōge plus ibi q̄ venecijs valeant: cū tñ mendaciuz ſcribat vt venientes lr̄e ad manꝰ mercatorū aliquorum quos ipe odit cū damno eorū illuc suas trāsmittant merces. Quod illi verum eē credentes cū multo dāno suo illuc transmittunt eas Nūquid talis deceptor in consciētie foro satisfacere obligat: cū quodāmodo det occasionē ꝓximi sui damno. Dicendū q; talis mortaliſſime peccat: non tamen obligat ad satisfaciēdum. Cuiꝰ ratio est: quia tales illius lr̄as recipientes eis credere minime tenebant. imo iniuste egerunt recipiētes lr̄as illas si directe nō erant eis. Alij tñ dicunt ⁊ forte meliꝰ: q; tales restituere obligant.

De his qui furti diuersimode participes fiunt: licet ad hoc non dent causam efficacem: et ꝺ his qui aliorum impediunt futuram vtilitatem vel fructum. Capitulum scōm.

Secundi quoq; offensores etiaz ꝺici possunt qui furti occasionem ꝓstant de quibus idem dicendum est: sicut in precedenti capitulo de raptorum fautoribus dictum est. Sed quid si ego impedio aliquem ne aliquod beneficium consequatur: vel si cuiꝺā empturo equū vl̄ castrum ego ꝺissuasorijs verbis anteq; facta sit impedio huiusmodi emptionem. Aut si alicui cui testator vult sua bona vel eius ptem legare vel dare impedio legare vel dare nunquid teneor ex hoc aliquid restituere sibi: quamuis etiam hoc a me malicioſe sit factum cum videar quasi furtiue proximo meo damni prestare occasiones. Ad quod dicēdū ſm Thomam. secunda. ij. q. lxvj. q; aut talis

UVA. BHSC. IyR_032

impediuit eum iuste: vt si intendēs honorem dei vel vtilitatem ecclie procuret q̄ deꝫ alicui digniori: ⁊ tunc in nullo tenetur. Aut impediuit iniuste: puta si intendebat nocumentū illius ꝓpter odiū vel vindictā ⁊ hmōi. Et tūc si impedit ne deꝫ digniori: dico q̄ anteq̄ firmatum sit q̄ deꝫ ei teneꝫ quipe ad aliquā recompensationē pensatis conditionibus ꝑsonarū atq̄ negociorū. Nō tñ teneꝫ ad equale: q⁹ ille nōdum fuerat adeptus: ⁊ poterat multipliciter impediri. Si vo impedit ne deꝫ postq̄ ia determinatū est q̄ deꝫ ꝓcurās indebite reuocari: teneꝫ ad restitutionē equalē ꝑm suam facultatem. Et idem iudicium est de eo qui impedit aliquem a consecutione cuiuscūq̄ muneris quod honeste recipet. Hec Tho. Richar. quoq̄ in. iij. di. xv. circa hoc distinguit: quia aut homo facit hoc intentiōe damnificādi alium aut consulendi ꝓprie vtilitati. Primo autem si hoc facit intentione damnificādi aliū: tūc q̄uis nō teneaꝫ ad restituendū valorem bñficij eo q̄ nō est equalis valoris hr̄e bonuꝫ in actu: ⁊ esse ꝓprie hr̄e. maxime q̄n impediri pōt. Teneꝫ tñ ad interē ipi damnificato ad arbitriū boni viri. Secūdo aūt si hoc fecit intentione consulēdi ꝓprie vtilitati: nō tenetur ad aliquā restitutionē si bñficiū illud ꝓcurauit ꝑ se q̄ viam licitam ⁊ honestam. Qō q̄dez exemplo patere potest. Nam si ꝑscindo venas in fundo meo q̄ quas diriuabaꝫ aqua ad alterius puteū: ⁊ hoc intentione sibi nocēdi: teneor sibi ad restitutionē illati damni. Si āt hoc absq̄ fraude intēdēs cōsulē vtilitati mee vtputa quia mihi multū vtile est facere murū nec potest fundamentū q̄uenīcter fieri sine p̄dictarū venarū p̄cisione: tūc nō teneor ad aliquam restitutionē: quia tūc iniuste nō damnifico eo q̄ ius habeā faciendi vtilitatem meam in fundo meo. ff. ō aqua plu. ar. l. si in eo ⁊. l. pcul⁹. in fi. ff. de dā. infec. ff. de noui operis nū. l. ij. Et sicut dicit de Regl. Ju. Nemo damnū facit nisi qui id facit q̄ō facere ius nō habet. Iste habet ius ꝓcurandi sibi bñficiuꝫ seruatis circūstantijs iustis atq̄ honestis: hꝰ sñie est etiā Scotus eadē distinctiōe. Alij aūt dicunt ꝓ regula tenendū esse: q̄ damnificatō in eo q̄ nōdum erat suū aut sui iuris nō est illud sibi necessario restituendū. Cuiꝰ ratio est quia ꝑ hoc nō abstuli sibi aliquid suum. Nec feci auferri: multo etiam minꝰ teneor ei quez impediui ne sibi p̄benda ecclesiastica tradere tur. Aut cui ei absq̄ falsi criminis impositione feci ia data auferri ꝑ eū ꝓ quē fz iura canonica ⁊ diuina vere sibi potuit auferri. Sic ꝑ papam vel alios qui super hoc habeant potestatem. Nam ꝓ futuro tempore ꝓ quo sibi aufertur nondum sic erat sua vel etiā sui iuris quin saltem diuino iure posset sibi auferri. Propterea ius illud potius est spirituale atq̄ commune et a superioris potestate dependens: q̄ sit corporale et restituibile atq̄ proprium possidentis. Si vero instetur q̄ rusticū detinens violenter ne suas opas exequatur: tenetur ad salarium quod amittit: et similiter impediens piscatorem aut aucupez a captione piscium ⁊ auium que sunt cōmunis iuris: nisi ratione ripe vel terre que sunt spiritualium dominorum seu communitatū tenetur eis ad damnum datum. Dicendum q̄ hec non sunt similia casib⁹ antedictis. Cuiꝰ ratio est: quia hoc casu aufertur rustico et aucupi suus proprius vsus qui erat vtiq̄ sui iuris. Aufertur etiam fructus in eorum vsu casualiter ⁊ quasi seminalit contentus. Impediuntur etiam ab his que eis cōpetunt de cōmuni iure. Huiꝰ sententie est Giraldus odd⁹ Si quis vero arguat q̄ qua ratiōe dans causaz predictorum damnorum tenetur restituere damna: eadem ratione abscindēs alicui manus vl̄ pedes tenetur ei restituere oia temporalia que ex vsu predictorum membrorum acquisisset si sibi nō fuissent abscisa. Ad quid enim amplius tibi teneor restituere fructus quos ex tuo habuisses agro nisi me cooperante illos perdidisses iniuste: cūq̄uis ego illos non receperim fructus. Ad hoc quidem potest ex consideratione duplici responderi. Primo quia in his ⁊ consimilibus multum ē attendenda approbata consuetudo omnium preteritorum atq̄ presentium ⁊ precipue sanctorum. Nam consuetudo talis magnaz vim causalitatis habet in humano iure. Nam sic̄ di. xij. ca. diuturni scriptuz est. Diuturni mores nisi legi sint aduersi consensu vtentium approbati legem imitantur. Non etenim reperitur q̄ damna lucri quod fecissent truncati ⁊ excecati sic fuerint restituta ⁊ debere restitui iudicata: sicut reperitur de superioribꝰ datis damnis. Secundo quia truncatio mēbrorum non aufert immediate causam lucri propinquam et quasi actualem: sed potius causam remotam et magis potentialem q̄ actualem. Et ideo detruncatoꝝ membrorum potius aufert posse seu potentiā ad lucrādū q̄ auferat lucratiuū actū seu actualiter cāz lucri nisi solū ꝑ q̄to actꝰ nō actualiter ꝙ potentialiter

UVA. BHSC. IyR_032

continebaꝫ in mẽbris. Sicut aũt rapiens pecuniam seu equũ nõ teneꝫ restituere quicqd dñs p illa posset esse lucratus: sed soluz ea q̃ p hoc pbabiliter lucratus eẽt: ex eo qꝺ tã erat actualiter ad lucra hmõi ordinatꝰ ꝛ dedicatꝰ sic ꝯ.iij.c.ar.primo dictũ ẽ. Sic nec in ppõsito restituere obligaꝫ ea que posset eẽ lucratus. Si vero dicas qꝺ ille truncatus iã erat lucris mechanicis ꝛ officijs mancipatus. Tũc oportet dicere qꝺ trũcatoꝛ ei restituere obligatur ꝙtũ ponderat pbabilitas talis lucri. Aut qꝺ sicut antea dictũ est cõmunis consuetudo ipm de hoc restituendo excusat. Talis nanq̃ cõsuetudo forte ppter introducta ẽ: quia vt frequẽtius hmõi pbabilitas p tota vita truncati est nimis incerta: tantiq̃ ponderi seu pcij qꝺ vix restitui posset saltem a vulgi cõitate Ad quid aũt alicuiꝰ mẽbri trũcatoꝛ remaneat obligatus dicet infra ꝑmone.xxxvj.ar.ij. ꝛ.c.ij.

De his qui aliquos ad fenerandum inducũt: vel ad hoc eis denarios pstant. Ca.iij.

t Ertij aũt offensoꝛes insup dici possunt quidam qui vsurarijs aliqꝺ patrocinij prestãt: nõ tñ dant eis ad vsurarij lucrum causam efficacem. Verbi gra. Quidã consuluit cuidã amico suo vt feneraret nihil ei gratis pecuniam mutuauit: vñ ille exerceret vsuras. Ad ꝟ dicendum: qꝺ de hmõi casu sunt diuerse opiniones ꝑm Alex.lom.ꝛ ꝟv. Quidam em̃ dicunt qꝺ qui alios ad fenerandũ inducũt qui feneraturi alias nõ fuissent: insolidum restituere obligantꝫ. Si aũt alias feneraturi erant: tunc minie obligantꝫ: nisi inq̃tum quenit ad eos. Alij aũt et rõnabiliter moti dicunt qꝺ in neutro obligantꝫ casu nisi inq̃tũ quenit ad eos. Nec insup in duobꝰ alijs casibꝰ: vtputa cũ quis societatẽ cõtrahit cum aliquo ad exercẽdum fenus: vel nisi quis vsurario pecuniam dat p lucro pcipiẽdo. Abouenꝫ aũt tales ad hoc sentiendum ppter dꝝam que est inter rapinam ꝛ furtũ ex vna pte ꝛ vsurã ex alia pte. ꝛ penes voluntariũ ꝛ nõ voluntariũ. Ex q̃ qꝺ dam dꝝa oꝛtũ habet: qui in his casibꝰ potioꝛ est conditio vsurarij q̃ raptoꝛis vel furi. Nã in rapina ꝛ furto restituere obligaꝫ qui ꝑstat ad hoc aliquo modo causam efficacẽ etiam si nihil queniret ad eum: sicut de hoc in sequẽti articulo plenius apparebit. Et hoc qꝺ rapina ꝛ furtũ contra volũtatem dñi ꝓpetrantur Nõ sic aũt in vsura vbi interuenit volũtarij mixtũ. Propterea in rapina ꝛ furto iura spoliatis tribuunt actionẽ contra eos qui rapie ꝛ furto dederunt causam efficacẽ: licz ad eos nõ quenerit qcq̃ de tali impietatis lucro. Ex pdictis igiꝫ patet primus articulus ꝛ secũdꝰ: vbi sufficienter ostensum est quo ad pdictos duos articulos quis restituere obligaꝫ. Qꝺ intelligere nobis memoriter retinere atq̃ opere adiplere largiri digneꝫ dñs noster iesus xps Qui cũ patre ꝛ spiritusancto viuit ꝛ regnat deus in secula seculoꝝ Amen.

Dominica infra diem: quis etiam restituere obligatur: et specialiter de his qui in alienis dãnis prestãt causam efficacem: et quomodo quilibet eoꝝ in solidum restituere obligatur. Sermo.xxxiij.

Equebatur eũ

s multitudo magna. Iterum Joh.vj.c. Jam igiꝫ sufficienter ptractatis duobus principalibus articulis huiꝰ prime religiosꝫtatis que est quis restituere obligaꝫ. Jam ad discutiendum tertium descendamus qui talis est ꝑm regulaz in principio pcedentis sermonis datã. Qꝺ sunt quidam qui in damnis dant causam efficacẽ id est. sine qua verisimiliter psumi põt qꝺ tale damnũ nõ cõtigisset. Juxta quod scriptum ẽ extra de iniuꝛ. ꝛ dãp.da.c.si culpa. vbi dicitꝫ. Qui occasionem damni dat damnũ dedisse videꝫ. Quodverbũ ꝑm pdictũ sensum intelligendum est. Et ꝑm hunc intellectũ oẽs tales coopatoꝛes taliter pstantes causam efficacem insolidum restituere obligantꝫ. Tenentꝫ inq̃ nisi p reliquos coopatoꝛes iuxta ppositionem sue coopationis restitutio fiat. Et si tota fiat ab vno. s. de oẽi damno incõmodo expensis ꝛ interesse. Tunc ꝑm Sco. ꝛ Hosti. quilibet alius cooperatoꝛ tenebtur ei ad tñ q̃tum sua parcialis coopatio partialiter ꝛ pportionabiliꝫ satisfacere obligabat. Item ꝑm Tho. si principalis in facto soluit omnes alij scz qui fuerunt ab eo inducti ad faciendum damnum liberati sunt. Insup notandum est qꝺ ũ homo non est coopatus in totum sed solum in aliquã pte nõ tenetur restituere nisi tantũmodo illam partem. Et ꝑm Raymun.

UVA. BHSC. IyR_032

ille cui fit satisfactū est ꝯtū ad conscientie forum pōt⁊ debet cedere actionē illi qui totum soluit: nō quidē ab vno exigat totū nisi forte a ꝑncipali damnificante: sed nō a singulis ꝓtialiter⁊ ꝓportionaliter petat. Hostien. autē huic sentētie in aliquo ꝓradicit⁊ bñ: quia ex tali cessione agi nō possz cū sit secretū. Sz alij cum ei sint obligati sunt efficaciter inducēdi ꝙ satisfaciant illi cum negociū eorū vtilit fuit executus. Et sic iterū intelligi potest ꝟbum ꝑ allegatū. ſ. Sequebat eū. ſ. auaricie vel exterminij demonū multitudo magnavicz currētium ad infernū nisi pniam agant: quia. ſ. in damnis dant causam efficacem. Multiplicit aūt possunt hoies in damnis coopari dando cām efficacē rapine: furto atqz vsure. Sed dimissis his ꝙ dāt cāz efficacē vsure ꝑ sermone sequēti: solū de his qui solū ꝑstāt causam efficacem rapine⁊ furto diuersos quatnarios distinguam⁹.

Qui rapinis et furtis dāt causam efficacem. Ca. j.

P Rimus quaternari⁹ sit de his qui dāt cām efficacē rapinis⁊ furtis. Primo auxilio siue facto. secundo scripto. tertio cōsilio. q̄rto statuto Primo quidē auxilio siue facto: vñ si quis rapinam dissuasit nec aliud rapuit: sed tm̄ cum raptoribus iuit vt psonas rapiētiū liberaret. Talis inqz restituere si tenet nisi forte raptor nullatenus iuisset si comitatū alteri⁹ non habuissz. Nam in casu isto semp tenet: quia et si verbo dissuaserat: tñ facto⁊ auxilio opem ꝑstat: hoc ſm Innoc.⁊ Hostien. extra ō homi. c. sicut dignū. in ꝓncipio. Idē quoqz si multi cōcomitati sunt aliquos ad rapinā seu deuastationem bonorū: siue ad defendenduz eos ne ledi possent: vel ibant vt aduersarios cōpescerent si vellent ꝓhibere rapinā seu vastationē. Tales inqz ſm Innocē.⁊ Hostien. vbi ſ. in foro cōscientie nō tenent nisi de ea rapia quā ꝗlibet fecit vel ꝙ eorū auxilio facta ē. vñ si multa alij raptores ꝓncipales rapuerunt⁊ destruxerūt sine istorū auxilio licet hi cū illis ꝓcomitati fūr: ī nullo tñ isti tenent: qz nec iporum facto nec cōsilio rapinā vel vastum ꝓncipaliter fecerūt: nec tenent inqz nisi de ill' dāmis que facta nō eēnt si tales nō iuissent cum eis. Nam tūc tenent in virilem portionē si eoruz fauore alij rapuerunt. Et in hoc apparet diuersitat ratio inter auxiliū⁊ cōsiliū: qz auxiliū restringit solū ad illa quib⁹ auxiliū dat cōsiliū ꝟo extendit ad oīa dāna q̄ vigore ta lis cōsilij data sunt. Tenent etiā si aduersarij crederēt ꝙ illi in auxilium raptorū venissent: ⁊ ꝓpter hoc rapinā defendere nō auderent. Idem quoqz de illis ſm eos vbi ſ. Dicēdum est qui pacificandi causa vadunt nisi ꝟ significent aduersarijs: quia alias rapine viderent ꝑstare cām efficacē: cū illi timore eorū suas res nullaten⁹ defendere ausi eēnt. Queri etiā pōt vtrū ille qui habet iustū bellū satisfacere teneat damna quē aduersarijs suis ꝓ incēdia fecit aut effracturas: aut ꝙ arborū et vinearū insciſiones. ⁊ cōsimiliū? Ad qō dicēdum ꝙ talis de illis damnis nō tenet que intulit bona fide a quib⁹ cōmode nō potuit abstinere ſm industriā⁊ cōsuetudinem ꝑie pugnantiū bona fide. Si quis tñ crassandi aio ⁊ malicioſe intulit seu fecit: cū alias sibi cōmode consulere posset tenetur⁊ computabunt illa damna cum damnis sibi⁊ suis dat⁊ hostibus eius vsqz ad quātitatem cōcurrentes: ⁊ de eo ꝙ supercreuit tenet satisfacere illis ꝗbus intulit damna. Secūdo aūt dat ꝗs damno ꝓmi causam efficacē scꝑto: vtputa si ꝓpter falsum testimoniū seu aliud instrumentum vel ꝓpter aliam scripturā falsam seu falsificatum in libris mercantiarū seu aliorū factoruz quis damnificet iniuste: ille qui scꝑturam falsificauit insolidum satisfacere obligat vt in. l. j. ff. de īngr. cōue. cōtor. l. q̄ tabulas. ff de furt. Tertio quoqz dat quis causam efficacem cōsilio: vt cū quis ꝑstat cōsiliū ad rapinam⁊ furtū. Aut cū quis dat consiliū ꝙ homo nō restituat aliena: vel quocūqz alio mō i confessione seu in iure ad ꝓmi damnū consilium ꝑstat sine quo cōsilio talia nō fiebant, silr insolidū satisfacē obligat. ar. a sil. eꝛ ō sen. exco. c. nuper. in glo. Cōcor. Richar. potissime quoqz obligant insolidū ꝙ aliq̄ que venit in ꝓmorū damnū deliberāda consilijs anteponūt: si nō sint cōsilia dñorū seu ciuitatum seu aliquorum officiorum. Quarto etiā dat quis causam efficacē⁊ hoc statuto de facientibus statuta grauia siue leges iniquas. Aduertendū est ꝙ si sint contra ius naturale quod in lege⁊ euangelio continetur ipo iure non tenent di. viij. qui cōtra mores. xxxij. q. vij. flagicia: vt de vsuris nō repetendis vel iuramētis nō seruandis. extra de iureiurā. contingit. ⁊. c. se. lib. vi. Inno. extra de imu. eccle. quia plericqz. in fi. Tales etiam conditores talis statuti vel legis: ⁊ eorū heredes ſm Durandum tenentur ad totum id damnum quod scz ex illis statutis⁊ legibus damnificatis contingit. Similiter omnes predicta sta-

UVA. BHSC. IyR_032

tuta ꝛ leges seruantes ꝑm eum tenẽtur restituere oĩa illa que occasione obseruationis earuꝫ facte per eos alij iniuste grauati sunt. Idem est si laici talia statuta cõdant in piudicium ecclesiarũ: extra de consti. que in ecclarum. ꝛ. c. ecclia: ꝛ obligant insolidũ illi qui induxerunt cõditorẽ ad talem legem cõfirmandam statutarij ꝛ eorũ heredes cõsiliarij scptores iudicãtes ꝛ ea seruãtes vel exequentes: ꝛ delere tenent: extra de sen. excõi. nouerit. et c. grauẽ. ꝛ de vsur. ex gui. in cle. Obligantur etiam vicarij ꝛ alij officiales qñ ipoꝝ ptãs et capitane⁹ aliquid iniustũ facit: nisi ipsi cõtradicant aut resistãt: vt. l. qm̃. C. ij. de apella. et Bal. hoc ibi firmat. Idem etiã est si fiat cõtra ius positiuũ ad paupes oppimẽdos ꝛ iustici am impediendã. ex de imu. eccle. quia nõnulli. ꝛ. c. qm̃. ꝛ se. Hec Raymũ. ꝛ Hostien. i summa de condentib⁹ leges iniquas. Item omnes cõdentes statuta cõtra ecclesiasticã libertatem ꝛ scriptores eorũ: ꝛ ptãtes. cõsules. rectores: ꝛ consiliarij lo coꝝ vbi talia statuta si ue ꝓsuetudines edite sũt. vl obꝑuate: ꝛ qui ea fecerint obseruari: ꝛ qui iudicauerint ꝑm ea vel in publicã formã redegerint iudicata ipo facto excõmunicati sunt. ex de sen. excõi. nouerit. ꝛ. c. grauẽ. Satl ad hoc faciũt que dicũtur infra ꝑmone. xxxv. ar. ij. ꝛ. ca. ij. §. j. ꝛ. iiij. Cõtra aũt hmõi leges cõdentes Esa. x. pclamat di. Ve qui condũt leges iniquas. ꝛ scribentes iniusticias scripserũt vt oppimerẽt in iudicio paupes: ꝛ vim facerent cause humilium populi mei vt essent vidue preda eorum: ꝛ pupillos deriperẽt: ꝛ cetera mira.

Secundus quaternarius de eodem. Ca. ij.

Secundus quaternari⁹ est de his q etiam damnis aliorũ dant cãz efficacẽ ꝓio iussiõe seu p̃ceptõe. scõo cõminatione. tertio detractione. quarto adulatione. Primo quidẽ iussiõe seu p̃ceptione. Ille nempe qui iubet fieri: prior ꝛ principalior cã est q̃ executor p̃cepti. ꝛ p cõsequens plus influit: ex quo quidem plus obligatur ꝛ fortius. Ad hoc. xj. q. iij. c. iulianus. ꝛ. c. si is qui p̃est. Secũdo cõminatione. s. cuz quis verbis ꝛ modis cõminatorijs inducit alium ad inferendũ damnũ quod aliter non dedisset. Tertio detractione vel diffamatiõe vtputa cũ quis dicit aliquẽ spoliatiõe dignũ ꝛ cõsimilia: atq; detractione inducit tyrãnos siue regentes siue potẽtes aut quoscũq; alios ad inferendum alteri damnum sine q̃ detractione non fuisset illatum damnum. Tales inq̃ satisfacere obligant. Quarto adulatione. s. sine qua tale damnum non fieret: vt cum quis laudat malefactorẽ quasi strennuum ꝓpter quod ille ad damnificandũ mouetur: talis inq̃ ad nocumentũ p̃stat causam efficacem: quia vim habet cuiusdam consensus. Ad hoc. xciij. di. si inimicus est ipe circa medium.

Tertius quaternarius de eodem. Ca. iij.

Tertius ꝥo quaternari⁹ est de his quoq; qui dant cãm efficacem aliorum damnis. Primo falsa aduocatione seu ꝓcuratione. secundo falsa sententiatione. tertio falsa accusatione seu denũciatione. quarto falsa testificatione Primo quidem falsa aduocatione seu procuratione: cum. s. aduocatus vel procurator cãm iniustã defendit. Vnde ꝑm Raymundũ tenet ad restitutionem oĩm que illi cõtra q̃s aduocabat ꝓpter illi⁹ patrociniũ iniuste amiserunt seu damnificati fuerũt. Vñ si ꝓpter calumniationẽ suã abstulit aduersario cãm bonaz vel etiã si ip̃m grauauit supfluam dilationem petendo: vl allegando falsum cõtra cõsciam vel faciendo cauillosam positionem: aut instruendo falsum testẽ siue instruendo clientulum de negando veritatem aut ꝓaci vocis ferationem impediendo ꝓcessum quod quidẽ fieri potest: sicut patet. v. q. iiij. in loco. iij. q. vij. Si quis adeo. In oĩbus his ꝛ cõsimilib⁹ aduersario tenet ad interesse nõ solum cris: sed etiã iuris. Nam tenet ponere ꝓtem iniuste oppressam in statu sui ꝑmi iuris. Aduertẽdum tñ ꝑm scm̃ Tho. ij. ij. q. lxxj. q aduocato defendẽti cãm iustam licitũ est prudenter occultare ea quib⁹ impediri posset ꝓcessus eius Nõ tñ est licitum ei vti aliqua falsitate. Secũdo falsa sententiatione. Talis tamen sententiatio tripliciter fieri contingit: aut malicia: aut ignorantia. aut metu: sicut patz. xj. q. iij. c. quattuor. ij. q. j. in ꝑmis. Primo fit malicia: puta p cupiditatẽ. odium. vel amorem. et tũc si causa est ciuilis: tenet ad restitutionem damnorũ ꝛ punit in triplo. Si aũt est crimialis restituit damna ꝛ cõfiscationem patit totius substantie sue: vt in auc. vt litigã. i. ex ordi. l. iurent. §. si quis aũt. Secundo p ignorantiam vel imprudentiam: tunc punitur ex quasi delicto arbitrio iudicis: sed non insoliduz. l. si. ff. ō va. ꝛ extraordi. cog. ꝛ insti. de obli. que ex q̃i. delic. in ꝑn. ꝛ hoc ponit Jo. an. in. c. cũ

UVA. BHSC. IyR_032

eterni tribunal in verbo cõdemnam⁹. extra de ſen. ⁊ re. iu. in. vj. Tertio fit per metum: ⁊ tunc ſi cadat in conſtantem virũ peccat mortaliter: ſed non tenetur ad reſtitutionem niſi tempe accepti officij vel cõmiſſionis dubitãs eſſet de inferendo metu: quia tũc non excuſatur a reſtitutione damnorũ. Nam ſi quis ti more cupiditate vel odio vel amore vel alias iniquã ſententiam tulit ad plenariam reſtitutionem faciendam tenet leſo. xj. q. iij. quattuor. ⁊. q. j. in primis. Sed quid de illo ꝑ quo iniuſte ſentẽtia lata ẽ. Nunquid reſtituere obligatur? Dicẽdum ſm oẽs doctores: q ſi habuit malam cõſcientiã dum pendebat litigiũ reſtituere obligat: neq ſententia eũ defendit ſicut dicit de ꝑſcrip. extra de ꝑſcrip. c. ſi. vel ſi ꝑ falſos teſtes: vel falſa inſtrumẽta vel falſas allegationes ſciẽter obtinuit tenebit in ꝑpetuum: vt habet in. l. j. C. ſi ꝑpter fal. alle. Sed ſi aũ ſententiã nõ habuit cõſcientiã malã ſed poſtea: ⁊ nõ appellauit: ſentẽtia ipm defendit vt notat Hoſtien. in ſumma de ſententia. excõ. c. ij. in fi. Et idẽ de ꝑſcriptione completa dicunt Bern. ⁊ Hoſtien. extra de ꝑſcrip. vigilanti. niſi haberet cõſcientiã remordentẽ quã remouere nõ poſſet: quia tũc reſtituere obligat. extra de ſymo. ꝑ tuas. l. ij. Theologi xo dicunt ⁊ bñ: q etiaꝫ poſt ꝑſcriptionem vl ſententiam ſi habet vel incipit habere conſcientiam q res fuerit aliena reſtituere obligatur de quo ꝑ Bar. in exuaganti ad reprimendaꝫ in verbo ꝑ denũciationẽ ⁊ ꝑ Bal. in auc. ad hec. C. de vſur. Et hoc exꝑſſe ꝓbat inſti. de excep. §. Item ſi in iudicio. ⁊ hoc tenet Innocẽ. extra. de imu. eccle. quia plericq. Sed ibi diſtinguit de ꝑſcriptionibus an ſit exceptio odioſa: vt in macedoniano. ff. ad mace. l. j. tunc tenetur reſtituere: aut fauorabilis ⁊ tunc nõ tenetur. Tertio falſa accuſatione ſeu denunciatione: de quibus quidẽ tenendum eſt. q ſi calũnioſe hoc opati ſunt tunc tenent ad damni dati reſtitutionem: ⁊ ſunt grauiter puniẽdi: vt notat ex de calũ ꝑ. c. vltĩ. Sed ⁊ tenẽtur penitentiam agere ſi ad hoc ex odio proceſſerunt: quia ex charitate hoc ꝓcedere deberet. xpij. q. v. prodeſt. Quarto falſa teſtificatiõe: ſi eĩm ꝑ dictũ falſorũ teſtium aliqua pars amiſerit cauſam ſuam. tenetur reſtituere totum damnum ei qui damnificatus eſt. ar. xvij. q. iij. ſi quis in atrio. xiij. q. v. non ſane. ij. q. j. notũ ſit. Quidã tñ circa hoc diſtinguũt dicẽtes: q ſi teſtes fuerũt diligenter examinati et falſum teſtimonium ſcienter ⁊ voluntarie tulerint: tenentur ſicut dictum eſt. Si autez nõ fuerint diligenter examinati: licet mortaliter peccauerint: quia fecerunt contra preceptuz dei ⁊ inſup quia ſunt periuri: tamẽ ad reſtitutionem non obligantur quia ſi diligenter examinati fuiſſent forte dixiſſent ꝟitatẽ vel eorũ falſitas patuiſſet.

Quartus quaternarius etiaz de eodem. Ca. iij.

Quartus quoq quaternari⁹ ſupaddendus eſt de his qui etiã alienis damnis dant cauſam efficacẽ Primo non defendendo ſeu preſeruando. ſecundo non obuiando. tertio nõ manifeſtando. quarto iniuſte grauando. q

Primo inq non defendendo: vnõ ſi quis ex officio ſuo tenetur a damno alterum defenſare vel preſeruare: non tñ ſi ex malicia: verumetiam ſi ex notabili negligentia vel incuria aut impicia officio ſuo notabiliter indebita contingit illum damnificari cui ſic tenetur totum illud damnum reſtituere obligatur. Verbi gratia ſunt quidam qui ex aſſumpto officio tenent pupillos ⁊ viduas: hmõi etiaz ſunt dñi qui cum redditus dominij habeãt ex officio tenentur ſubditos ſuos tueri. Stipendiarij etiam qui ex officio obligantur defendere eos a quibus in bello iuſto ſtipendium habent. Medici ⁊ corporũ ⁊ animarum ⁊ maxime confeſſores ignari ⁊ negligẽtes notarij qui neſciunt condere inſtrumenta: vnõ multi perdunt iura ſua: iudices ⁊ aſſeſſores q ex ignorantia vel incuria iniuſtas proferunt ſententias. Procuratores ⁊ aduocati qui ex eiſdem cauſis amittunt cauſas iuſtas atq cõſilia dãtes. his etiaz poſſunt ãnumerari: Inſuper naute ⁊ architectores ⁊ conſimiles omnes. Tales inq ſi ex eorum impericia vel negligentia quidem damnificantur ſatiſſacere debent. Cuius ratio triplex eſt. Prima quia tenentur talia precauere. Secunda q vnuſquiſq tenetur ſufficienter ſcire ⁊ exequi diligenter artem quã profitetur: maxime quando vergit in periculum alterius erroz ſuus. Tertia quia eorum impitia ⁊ negligentia habent quandã efficacem cauſalitatem damniſicationis illorum: iuxta modum quo priuatõ eſt cauſa priuationis: q etiam talis ignorantia ſeu negligentia non excuſet: patet extra õ iniuſ. ⁊ dam. da. c. ſi culpa. ⁊. j. q. j. quicquid. Quid etiam de cuſtodibus: qui etiaz eos nõ

p ⁊

UVA. BHSC. IyR_032

accusant quos reperiunt per ciuitatem eun-
tes contra statutum post campane sonum: q
scz condemnandi essent ad solum eorum ver
bum: Dicendum q si tales hoc iurauerunt t
transgressores negligunt accusare piuri sunt
t grauissime peccant: quia iustum erat statu
tum. Non tamen tenentur soluere statutam
penam quam transgressores incurrere mere
bantur. Ratio est: quia nondum contra of-
fendentes erat sententia lata. Cum null⁹ solu-
uere obligetur sententiam anteq̄ iuste sit la-
ta de iure: sicut latius dicetur in sermone. xx
xvij. arti. iij. t. c. ij. Si vero tales custodes ali
quid inde lucrantur tenentur pauperib⁹ ero
gare. Si tamen videant fieri damnum t non
reclament potissime quando de tali custodia
salarium habent: de suo ꝓprio satisfacere ob
ligantur: t si a damnificatis aliquid accepest
debent pauperibus dispensare. Idem p om
nia dicendum est de his qui ex officio positi
sunt ad custodiam vinearum: atq̄ possessio-
num t eorum officium predictis modis iniu
ste agunt. Secundo non obuiando. s. ma-
lis t proximorum damnis. Et hoc quādo ho
mini de iniuria constat t obuiare potest: t si-
bi ex officio competit t incūbit. Sicut compe
tit dominis t multis officialibus: t ꝑm Sco.
tale obuiare intelligi habet: quando esset ad
bonum rei publice t sine periculo proprie p-
sone. Tales inq̄ nō obuiantes insolidum re-
stituere obligant. Unde. lxxxvj. di. c. faciens
scriptum est. Negligere cum possis perturba
re peruersos. nihil aliud est q̄ fouere: nec
caret scrupulo concessionis occulte qui ma-
nifesto facinori desinit obuiare. Si tamen ad
hominis officium nō spectat: t malis seu ali-
orum damnis cum possit non obstat: lz mor-
taliter peccet: quia non diligit proximum sic̄
seipsum. nō tamen satisfacere obligatur. In-
super cuius ad hominis officium pertineat t
vergeret ad rei publice malum seu euidens
proprie persone periculum immineret: tunc
non obuians: nec satisfacere tenetur nec in-
super ex hoc peccaret si obuiare in corde pa-
ratus esset quando predicta non impedirēt.
Insuper est notandum: q si quis capitaneus
multos stipendiarios habet ad restitutionez
tenetur de omni damno quod inferunt iniu
ste subditi sui si obuiare potest t non facit: vt
tenet Ly. in. l. quoniaz multa facinora. C. ad
l. Jul. de vi. Tertio non manifestando. Et b̄
ꝑm Sco. cum quis requisit⁹ in iudicio vt sen-
tentialiter res furto sublata vel aliter iniuste
detenta posset restitui domino suo: t tamen
veritatem dicendo non imminet sibi pericu-
lum status seu persone sue. talis inq̄ nō ma-
nifestando offic damnum quod inde sequit
leso satisfacere obligatur. Ad b̄ extra de fur.
c. qui cum fure. t. xj. q. iij. ꝺsquis. Ex his ꝓz
q negans in iudicio testimonium prohibere
in alterius detrimentum et ad restitutionem
recepti damni obligat⁹ est. Unde ꝑm Bal. i
l. presbyteri. C. de epi. t cle. Non solus falsus
testis est ille qui loquit falsum. sed et qui ve-
ritatē nouit. tacet cum interrogatur: qō opti
me in textu dicte. l. probatur. Quarto nō iu-
ste grauando: vt puta quidam dominus seu
communitas commisit cuidam ciui impone
re quādam certam collectam super subditos
suos: ꝑm cuiuslibet facultatem: hic autem al-
leuians quosdam amicos suos reliquos iiu-
ste grauare necesse est. Talis inq̄ qui scic̄ter
alleuiat eos citra valorem rerum suarum te
netur de illo damno satisfacere lesis si eos re
perire potest: t quicquid inde lucrat⁹ ē pau-
peribus dispensare. Si autem repire nō po-
test lesos: debet omnia predicta pauperibus
erogare.

Quitus quaternarius ad idē Capitulum. v.

Quintum quoq̄ quaternarium sb
q iungamus, scilicet etiam de his q
dant furtis t damnis causam effi-
cacem. Primo receptatione. secun
do conseruatione. tertio ne reddatur impe-
ditione. quarto emptione. Primo autē quā-
do quis predictis dat causam efficacem rece
ptatione. scilicet quando damnificans recur
sum habet ad illum sicut ad prestantem pa-
trocinium ad proximi nocumentum t damn
num quod aliter non daretur. Ad hoc. xj. q.
iij. qui cōsentit: vbi dicitur: Qui cōsentit pec
cantibus t defendit alium delinquētem ma-
ledictus erit apud deum t homines t corri-
pietur increpatione seueriſſima. Et subdi-
tur. Si quis peccantem defendit acrius q̄
ille qui peccat coerceatur. Secundo furti vel
rapine conseruatione vbi scilicet ex tali con-
seruatione res sua a domino rehaberi non
possit: quia tunc talis conseruans tali domi-
no dat causam efficacem t per consequēs sa-
tisfacere obligatur. Tertio furti vel rapine
ne reddatur impeditione. Quod maxime cō
tingere solet vxoribus raptorum t furum qñ

UVA. BHSC. IyR_032

immoderatis expensis vltra receptas dotes maritos ad restituendum faciunt impotentes: ⁊ sic de consimilibus. Quod intelligi habet: sicut patet infra sermone. xxxix. arti. j. c. ij. circa principium vbi loquitur de rebus habitis ab vsurario. Quarto furti vel rapine emptione. Circa autem talium emptionē distinguendum est: quia aut homo ea emit mala fide aut bona fide. Primo autē si emit mala fide: etiam est iterum distinguēdum: quia aut sciebat ⁊ credebat esse rapinam. aut non probabiliter credebat esse rem iustam: aut ō hoc nihil cogitauit. Primo autem si sciebat ⁊ probabiliter credebat esse rapinam: tunc sex modis grauatur emptor. Primo quia semp rem restituere obligatur. neq; liberatur vendendo vel qualitercūq; alienando: neq; amissione vel morte rei. neq; si auferatur violenter aut inscienter de vsu cadat seu quocunq; alio interueniente casu quin restituere teneatur precium sicut infra patebit: vnde emens furtum semper tenetur de casu fortuito. nisi in vno casu: puta si rem domino tempore ⁊ loco congruo obtulisset: ⁊ ille recipere noluisset. tunc quidam emptor purgasset moraz. ff. de condi. fur. in re furata. Secundo quia tenetur restituere oēs fructus pceptos: et qui intermedio tempore percipi potuerant extra de restitu. spolia. grauis. Et ꝑm Raymundum intellige fructus qui super sunt deductis expensis illis que fiunt gratia fructuū querendorum congregantur conseruandorum que deducuntur tam a male q̄ a malefidei possessore. ff. de peti. here. l. si a pfe. Tertio quia restituenda est ꝑm optimum ei⁹ statum. Puta si tempore sue emptionis vel venditionis sine intermedio tempore plus valuit: iuxta illud p̄ciuz restitui debet. extra de restitutio. spoliato. grauis. Vbi de hoc. ⁊. ff. ō condi. fur. in re furtiua. ff. de rei vēdi. l. si nauis. §. generaliter. ⁊. ff. de furt. l. in re furtiua hoc tamen intelligendum est ꝑm quosdam quādo res non habet. Sed si res habetur dicunt sufficere q̄ restituat eque bonam sicut erat quando fuit ablata. Item ꝑm Raymundum si res melior facta est postq̄ illam alteri vendidit tenetur etiam ad restitutionem plurimi. ff. de condi. fur. l. in re furtiua. Et hoc intellige de secundo tertio ac vltimo emptore malefidei. Quarto quia non potest a domino rei repetere preciuz quod de re dedit postq̄ deprehendit rem esse ipsius. C. de fur. l. in ciuile. Neq; pōt se defendere ratione statuti super hoc editi: cum tale statutum sit contra deum. viij. dist. qui cōtra. xxij. q. vij. flagicia. Quinto quia non potest agere contra venditorem de precio sibi dato: obstat enim sibi turpitudo sua: et hoc nisi expresse caueret. x. q. ij. hocius. C. de rei vendi. si mancipium. Scōm tamen Alexandrū de halis in quarto talis potest rem emptam restituere vendenti vt recipiat precium quod de illa dedit. Abagis enim potest sibi prouidere q̄ alij: debet tamen inducere furem ad hoc vt restituat eā xp̄o domino rei. Sexto quia perdit expensas suas voluntarias. Nam talis contractando rem alienam furtum committit: ⁊ fur semper in mora est. C. de fur. l. ij. ⁊. ff. de conditi. fur. l. si pro fure. Et ꝑm hoc equus furto sublatus quātūcūq; ⁊ quātiscūq; expensis a fure melioratus restituendus est. Quibusdaz tamen ⁊ satis discrete apparet: q̄ licet in foro seco iudicio ⁊ ciuili: sicut dictum est equus talis ē taliter restituendus. Tamen de quidditate naturalis iuris ⁊ conscientie bone videtur dicendum: q̄ iste restituere debeat interesse rationabilium expensarum per quas equus melioratus est. Nisi pro quāto ciuile iudicium esset inflictum furi illi in penam. Idē quoq; de consimilibus dicendum esse videtur. Concordat Raymundus. Secundo autem si rapine emptor non probabiliter credat rem esse iustam cum precedentibus in p̄dictis sex sociandus est. Verbi gratia. Fuit ductus ignorantia iuris vel ignorantia facti Ignorantia iuris. scz quia licet tunc crederet esse raptam: non tamē credebat q̄ illam emere esset peccatum. et talis ignorantia non excusat. Nec etiam excusat ignorantia facti crassa ⁊ supina: vt puta cum quis tempore belli emit a quodam stipendiario calicem ⁊ missale vel paramenta ⁊ cōsimilia. Propterea omnes tales in foro conscientie restituere obligatur. ar. extra de cle. excom mini. aplice. xij. q. ij. que etiā humanis. xvj. q. j. si cupis. Tertio autem si de hoc nihil cogitat: ⁊ hoc propter fatuam ac temerariam simplicitatem in foro conscientie etiam satisfacere debet. Hec ꝑm Raymundum ⁊ hostien. Idem quoq; dicendum est si de hoc dubitabat: quia securior pars eligenda est ꝑm Alexandrum de halis. Secundo autem si emptor emerit bonafide: et tunc est etiam distinguendum: quia aut predictam emit vt eam domino satisfacere posset aut scz pro cōmodo suo haberet. Primo inq̄ vt eam domino redderet scilicet recepto pre-

UVA. BHSC. IyR_032

cio ꝛ interesse suo cum alias domin⁹ rem eaz nullomodo recuperare posset vel saltem nō tam faciliter rehaberet. tunc cum vtilit gesserit negocium domini rei. Ideo totum poterit recupare precium ꝛ interesse suuz: ꝛ si res sine culpa sua amittatur vel perire contingat tunc non tenetur. Et breuiter quicquid sibi adest ex illa re vt pensio merces fructus vl' si mile restituere obligat. Et quicquid sibi abest vt precium moderate expēse repetere potest: vel cū eo quod ex ipsa re sibi aduenit vsq; ad concurrentem quantitatē poterit merito compensare. Si autem talis emptor postq; fecit diligenter inquiri non potuit reperire cuius res erat: tunc quicquid res illa valet, vltra id quod emptori ipsi debetur ꝓ anima illius cui⁹ extiterat res pauperibus crogānda est. Consulendum est rei fm Raymūdum: q; hoc publice fiat: vt oñis suspitio euitetur ꝛ sic liberatus est: quia in hoc illius negocium vtiliter gessit. ar. xij. q. ij. quattuor. Satis concordant hostien. ꝛ Raymundus. Secundo autem modo rapinam emit. scz vt pro cōmodo suo haberet: ꝛ tunc si probabiliter non credebat rem illam fuisse raptam: vt quia oñes vicini vel maior pars ita credebāt necz aliud verisimiliter exterminari debebat Tunc hec bona fides quattuor sibi confert. ¶Primo quia durante bona fide ꝛ conscientia non decepta rem illam restituere non teneꝫ. Sed si postea nouerit rem illam fuisse raptā. quia bellum credebat iustum ꝛ reperitur iniustum: tunc restituere obligaꝫ. C. de fur. l. ij Tenetur etiam extantes satisfacere fructus: de consumptis autem non tenetur propt bonam fidem: vt. l. fructus. ꝛ. l. si ex diuerso. §. fi. ff. de rei vendi. Secundo quia pōt rem vēdere ꝛ alienare bona fide durante. Sed si aliquod lucrum ex venditione rei conseeutus ē debet illud restituere domino venienti. ff. de condi. inde. l. naz ꝛ hoc natura. Tertio quia non tenetur restituere in fortuito casu durāte. s. bona fide: si eniz interim pereat sine culpa sua in nullo tenebiꝫ domino respondere. Quarto quia post restitutionem rei si eaz fecerit iudice sententiante: de precio quod debit contra venditorem agere potest vt ipsum fuet indemnē. xij. q. ij. vulterane. Aliter em minime posset: vnde dicat emptor domio rei q ip̄m ad iudicium trahat: ꝛ postq; citatus fuerit denunciet venditori q compareat atq; defendat rem ipsam: et si res tunc ab eo euincitur: venditor tenebitur de euictione nisi tempore dande sententie emptor per contumaciam fuisset absens: vel nisi per iniuriam iudicis fuisset sententia lata. extra de emp. ꝛ ven. c. fi. Si autem ad sacerdotis preceptum hoc fecerit in conscientie foro. in eodem quoq; foro venditor inducendus est vt ipsum conseruet indemnem. ar. extra de emptio. ꝛ vendi. c. fi. Si quis etiam plenius de talibus emptionibus licitis ꝛ illicitis satisfaciendis vel non satisfaciendis itelligere cupit: decurrat ad ea que dicta sunt supra ar. iij. c. j. in distinctione de subdito ad iussionem domini sui iuste vel iniuste bellante: quia in bello iusto habita licite vendi ꝛ emi possunt: ꝛquis tutius ꝛ melio⁹ sit ceteris paupibus nō se de talibus ipediri Sed quid si quis dubitat vtrum res sit ō rapina? Dicendum fm Alexan. de halis in q̄rto hoc de alienis rebus semper regulare cē: q; homo talem rem restituere obligatur quā do conscientia dictat q; si ꝛ aliena seu cum esse dubitat alienam: siue obtinuerit per dationem siue per emptione m: debet autem illam restituere domino cum conscientia furis qui eam furatus est scilicet vt liberetur vteraz.

Sextus quaternarius ad idē tendit. Ca. vj.

Sextum q̄uaternarium cum predictis addamus: de his quoq; qui dant causam efficacē damnis alienis. ¶Primo signo indicatiuo. secundo modo inductiuo. tertio dicto incitatiuo. quarto facto animatiuo. ¶Primo quidem signo indicatiuo: sicut sepe contingere solet in proditionibus ꝛ in guerris iniustis quando aliquis statuitur in certo loco: vt dato fumi vel capucei aut alterius rei signo: gentes parate ad predam currant ingrediantur et pdentur ciuitates vel castra. Secundo modo inductiuo. s. cum aliquis aliquid operatur vt proditio vel aliquod malum perpetretur in ciuitate: vtputa cum ignē in aliqua domo accendit: vt cū gentes ad ignem extinguēdum currunt proditio consequatur effectum: aut cum vnus in capta ciuitate vel terra ad sacco manum incipit ponere vnam domum vel eam incendit: Vnde operari. id est. accendi alij indicunt. ꝛ sic de similibus. Tertio dicto incitatiuo: sicut sepe contingere solet quādo

UVA. BHSC. IyR_032

gentes deficientes animo non audent quedam impia perpetrare ꝛ aliqua damna dare nisi ab aliquo verbis incitatiuis inducantur Jn talibus autem ſm Hoſtien. ꝛ Jnnocen. incitationis efficacia conſiderāda eſt. Nam q̄to in aliquo fuerit efficacior inductiua ad malum: tanto amplius ſatisfacere obligat. Quarto facto animatiuo: ſicut euenit his qui in guerris iniuſtis inſtrumentis bellicis ſolent vti. Nam ſi tube et alia inſtrumenta in talib⁹ nil valerent ad quid portarentur ad illas: et quia plurimum valent ad animandum ꝛ ad dirigendum equos ꝛ gentes: propterea nō immerito vtentes in iniuſto bello talibus inſtrumentis tantum reſtituere obligantur q̄tum ad malum efficacem dedit occaſionem.

Septimus quaternarius etiam de eodem. Ca. vij.

Septimum quaternarium ſupadamus de his etiam q̄ alienis dānis dāt cauſam efficacem. Primo tacendo. ſecundo conſentiendo. tertio obuiando. quarto participando. Primo quidem tacendo. verbi gratia: quidaz videt proximum damnificari iniuſte ꝛ credit q̄ ſolo verbo ſine periculo ſuo auxilium preſtare poſſet iniuriam patienti ꝛ tacet: talis quidem homo ſatisfacere damnum obligatur: ſi tali modo obſtare ꝛ obuiare ex officio teneba tur. Unde Prouerb. xxiij. ca. ſcriptum eſt. Erue eos qui trahūtur ad mortē: ꝛ eos qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſes. Si aūt talis ex officio nō tenetur: licet mortaliter peccet non obuiando malis ſicut dictuz eſt non tamen reſtituere obligatur. Ad clarius veritatem percipiendam ponātur in practica caſus. Jn quadam ciuitate tractatur de imponendo collectas ſeu taleas clericis ſeu aliquid conſimile contra eccleſiaſticam libertatem. proponitur hoc in conſilio deliberandum: quibuſdam diſplicet hoc tanq̄ iniuſte factum: ꝛ licet non conſentiant non tamē audent contradicere manifeſte: ſed tacent: quid ergo iuris? Dicendum q̄ ſi non timent periculum vite vel ſtatus ſui: aut alias incurrere aliquod grande malum publice contradicere obligantur. Quod ſi fecerint licet eorum contradictio nullum ſortiatur effectum ß collecta clericis imponatur: tunc non tenentur reſtituere nec etiam peccant: non tamen propter leuem timorem excuſabiles fiunt: ß tūc quando magnum periculum imminet ꝛ pōt grauare multos. Si vero homo ex puſillanimitate non audet publice obuiare: nec ceteri ciues ciuitatis ꝛ ſtatui eum reputent infidelez ſi tali iniuſticie non conſentit: licet mortaliter peccet non tamen ſm quoſdaz ſatisfacere obligatur. Alij vero ꝛ probabilius dicunt ꝟ verum non eſſe in his qui prohibere poſſunt et non prohibent. Neq̄ in his quibus ex hoc p̄ uenit commodum ſingulare ſeu burſale: q̄a tunc efficaciter conſentire videtur. Secundo conſentiendo quod intelligi habet quando ſine tali conſenſu talis damnificatio ſubſecuta non eſſet. Ad hoc enī. ij. q. j. c. notum ſit. i fi. vbi ſcriptum eſt: q̄ facientem ꝛ conſentientem par pena conſtringit. Quod ſcriptum ē ex ſententia Pauli. ij. c. ad rhomanos: vbi dicitur. Nō ſolum eos qui talia agunt ſed conſentiunt facientibus. Quod tamen intelligitur de conſenſu de quo loquuntur humane leges vbi cooperationis affectus in opere demonſtratur. ſm Jnnocen. ꝛ Hoſtien. Jdem quoq̄ dicendum eſt ſi aliquod damnum illatum ſit nomine tuo: ꝛ tu hoc ſentiens habes ratum inſolidum obligaris ſm Raymundū xj. q. iij. qui cōſentit. ſ. duob⁹. c. ſe. ꝛ extra de reſtitutio. ſpoliato. cum ad ſedem. in fi. q̄ ſm Sco. talis dictus eſt conſenſus interpretat⁹. Tertio obuiando ſcz ne homo acquirere poſſit quod acquirere expectabat ꝛ erat i via habendi. Talis autem ad reſtitutionez tenetur non tamen ex equo: quia minus eſt habere in potentia et eſſe in via ad habendum q̄z habere in actu. Unde damnificans hominē de ſeminato agro puta ſemina fodiendo: nō tenetur reſtituere totum valorem future meſſis: quia nunq̄z niſi in potentia fuit habita. Et dubium erat qualiter fructificaſſet ager: tenetur igitur tantum reſtituere quantū fructus agri in illo dubio potuiſſent vēdi. Hoc ſentit Alexan. lombar. ꝛ Tho. Jdem quoq̄ dicēdum ē q̄ tenens mutuum aut aliud debitum vltra legitimum tempus a domino p̄ conceſſum tenetur ad totum intereſſe damni: extunc creditori propter hoc prouenientis. Non tamen ad totum lucrū quod extūc illi probatur prouenisſe ſi euz habuiſſet: imo debet ei ſubtrahi tantum quātū dubietas p̄ditionum in mercationibus vel emptionib⁹ contingentium rationabiliter eſt penſanda: ꝛ peritorum iudicio probabiliter eſtimanda. Ad hoc tamen intereſſe dico illum taliter obligari: vbi defectus ipſe ſoluendi prouenit ex culpa ſua: qui vero abſq̄ omni culpa ſua

UVA. BHSC. IyR_032

impotens sit ad soluendum: non sic stricte lo quendum est. Insuper est notādum q̄ si creditor ex illa pecunia nil fecisset nec supponit fuisse facturus vnde lucrum aliquod consecq̄ potuisset: vtpote quia pro certo supponit q̄ eam simpliciter expendisset vl̄ seruasset in arca: tunc ad nullum intereē lucri sibi obligaretur. Sed qui de notarijs qui precio siue p̄ce testamēta destruunt siue occultant: vſi nō soluuntur legata ad pias causas nec alia debita. neq̄ fiunt restitutiones de male ablatis certis siue incertis. Dicendum q̄ quando a notarijs seu a quibuscūq̄ alijs testamēta taliter destruuntur q̄ nunq̄ reperiri possunt: tenentur ad restitutionez omnium predictorum. Si autem solum occultant illa seu occulte conseruant grauissime peccant: neq̄ absolui possunt nisi illa publice vel priuate reuelēt Tamen non credo eos ad restitutionem teneri cum heredes creditoribus ꝛ legatarijs semper remaneant obligati. Quod autez dixi de talibus testamentis. idem quoq̄ intelligendum est de quibuscūq̄ alijs scripturis siue mercatorum siue vsuariorum libris et consimilibus. Quarto participando. id est. qui de rapina ledunt vel dono aut aliter recipiunt: omnia restituere obligantur. Quod tamen intelligendum est ſm Hostien. nisi cōsumpta essent anteq̄ intelligerent illa de rapina fuisse. C. de rei vendi. l. certū ē. His septem quaternarijs sufficienter ostensum est q̄ qui rapine ꝛ furto prestant causam efficacem: restituere obligantur: vt merito quilibz noscere possit qualiter a predictis caueat in futurum. Et de preteritis sufficiat iuxta posse. Quod ꝛ velle ꝛ perficere nobis concedat misericordia saluatoris. Qui cum patre ꝛ spiritusancto viuit ꝛ regnat in secula seculorum Amen.

Feria secunda post quartā dominicaz in quadragesima: quis etiam restituere obligatur vbi ō clarantur quinq̄ quaternarij hominum qui vsuris dant causam efficacem. Sermo. xxxv.

Cum fecisset quasi flagellum de funiculis omnes eiecit de tēplo. Joh. ij. c. Jam in p̄cedenti sermone declaratum est qui sunt q̄ rapinis atq̄ furtis dant causam efficacem: ꝛ quomodo restituere obligantur. Nunc autem in presenti sermōe tractandum est de his qui ſm regulam in principio. xxxij. sermonis datā vsure prestant causam efficacem ꝛ in quo etiam obligātur. Vſi ad p̄sens non de ipsis vsurarijs: sed tantū de his qui predictam causam efficacem vsurarijs prestant: vt verificetur verbum prealle|gatum. quod Joh. ait. Cum fecisset. ſ. dominus ihesus christus quasi flagellum de funiculis omnes eiecit de tempto: vt mystice innuat q̄ omnes tales de regno celorum quod ē templum nisi conuertantur ad deum: eijciendi sunt in tenebras exteriores ꝛ in incendia sempiterna. De talibus autez distinguere possumus dicentes q̄ triplex est hominum genus prestantium vsure causam efficacem. Primi sunt vsure adiutores. secundi eius reacquisitores. tertij eius retētores seu ne restituatur impeditores.

Articulus primus de his qui vsuris prestant causam efficacez ad lucrandum vsurarium adiuuantes.

Primi autem sunt vsure adiutores scz qui ad acquirendas vsuras p̄stant causam efficacem. id est. sine qua non acquirentur tale vsurarium lucrum: ꝛ de hoc duos quaternarios distinguamus.

De quattuor primis generibus hominum qui ad lucra vsurarios quandoq̄ efficaciter iuuant. Ca. j.

Primus autem quaternarius q̄tuor genera hominum qui vsurarios iuuant in se comprehendit. Quorum primi sunt advsurā mutuum accipientes. secundi sunt ipsi censales tertij vero sunt scribe seu tabelliones. quarti autem vsurarum testes. Primi ad vsurā mutuum accipientes. Circa quod aduertendus est q̄ duo necessaria sunt ad hoc q̄ sine mo-

UVA. BHSC. IyR_032

tali culpa homo tale mutuum ſuſcipere poſ-
ſit. Primo q̄ qui hoc mutuum preſtat non in
ductus ab alio ſed a ſeipſo ad tale mutuum
dandum paratus ſit. Secūdo q̄ qui mutuuz
ſuſcipit ad hoc ob legitimam cauſam ex ne-
ceſſitate cogatur vno iſtorum deficiente ſem
per accipiens mutuum vſurarium mortali-
ter peccat: de quo poteſt ratio aſſignari. Pri-
mo quia homo dat illi qui iuſte minime acci-
pere poteſt ꝛ cooperatur mutuanti ad iniu-
ſticiam exequendam cum tota vis contract⁹
ex vtriuſq̄ concordi conſenſu manifeſte pro
cedat. Secundo quia velle q̄ proximus mor-
taliter peccet: vt ipſe ſuam expleat inordina-
tam affectionem prauum ꝛ impium eſſe vide
tur: ꝛ maxime ſi ad hoc illum inſtantia ſua
inducat. Nam ꝛ ſi homo non eſſet in neceſſi-
tate extrema: mortale peccatum eſſet aliquez
renitentem inducere dare mutuum ad vſu-
ram: imo potius liceret neceſſaria pro cōſer-
uanda vita illi rapere violenter q̄ illuz indu-
cere ad tale mutuum exhibendum. Cuius ra
tio eſt: quia extrema neceſſitate omnia com-
munia ſunt. ff ad. l. Rod. de Jac. l: ij. §. cum
in eadem in tex. ꝛ in glo. propterea taliter ac-
cipiens minime peccat: ſed taliter inducē ad
mutuum dandum ſine mortali culpa nō po-
teſt fieri. Ideo potius tenetur homo velle in
edia mori: q̄ proximi velle animam interire.
Quare autem in hmōi hominibus cum dua
bus predictis conditionibus hoc licitum ſit
poteſt probari ratione autoritate atq̄ exem-
plo. Primo oſtenditur ratione. Nam ſic ea-
dē actio reſpectu agētis poteſt vticz eē mala
ꝛ reſpectu patientis ꝛ conſulentis bona ꝛ me
ritoria: quando. ſ. non conſulit eam niſi inq̄-
tum eſt bona vel ꝓpter bonum: ſic recipere
mutuū ad vſurā pōt eē licitū licet preſtare ſit
malū. Pōt eñ recipienti per ſe ꝛ abſolute di-
ſplicere illa vſura: et pōt cōſentire in illā ſolaz
ei⁹ reditionē abſq̄ h̄ q̄ cōſentiat in acceptio-
nem vſure inq̄tū vicz ē vitioſa. Et tūc licz cō
tract⁹ talis mutui fiat ex vtriuſq̄ conſenſu: nō
ē tñ a cōſenſu iſti⁹ inq̄tū ē vitioſus niſi p acci
dens ſolū. Scō quoq̄ autoritate ꝓbat. Mā
teſte Aug⁹. Aliud ē bñ vti malo: aliud ē male
vti bono. Cū itaq̄ vti malo nō eſt petm̄ ſ bo-
num: cū h̄ etiā de⁹ agat dū pmittit cōmitti ma
lo: ꝛ inde elicit iuſticie bonū: ſ male vti bono
petm̄ ē. Qua ꝓpter bñ vti vſurarij malo: bo-
nū ē: vtq̄ aūt hō illo bñ dū p ſua nccitate mu
tuū q̄rit ꝛ abſq̄ vſura hre nō valet. Nō illius
vitio delectatus: ſed ſolū ſua nccitate coact⁹.
Pro qua aūt neceſſitate hoc licitū ſit: nō faci-
le diffinitur: cuz id plus doceat vnctio chari
tatis ꝛ conſcientia bona: q̄ ars ſeu ſciētia ac
quiſita. Non tamen neceſſe eſt expectare ex-
tremam neceſſitatem. Ex hoc autem manife
ſte apparet: q̄ cum tale mutuū ſuſcipit ad vo-
luptates explendas in vanitatib⁹ laſciuis at-
q̄ ludis ꝛ conſimilibus vel vt homo lucretur
amplius atq̄ ditetur: ſemp mortale peccatū
eſt: quia malo illius non vtitur bene. Tertio
quoq̄ monſtrari poteſt exemplo. Nā ſm Au
guſtinū in epiſtola ad plebicolā. Aliud eſt in
ducere idolatrā nō ſolum vt iuret ſed etiam
vt p idola iuret. Atq̄ aliud ē recipe iuramētū
p idola factū ab idolatra nolēte aliō iurare:
aut ailō iuramētū firmū nō recipiēte. Primū
q̄dē illicitū eſt. ſecūdū aūt licitū. quia tūc hō
vtit malo bene: propterea licite pōt compel-
lere iudex hominē infidelem vt iuret per fal-
ſos deos vel iudeum vt iuret p ſuam fidem.
vel legem de veritate dicenda ſi nō poteſt ali
ter creditor ſuam pecuniaz rehabere. Quia
tunc homo etiam vtitur malo bene. Concor-
dat Rich. in. iiij. di. xv. q. v. in fi. Sīle quoq̄ ē
ſm Tho. de eo qui incidit in latrones: cui li-
cet eis manifestare ꝛ dare bona que habet ne
ſcz occidat. Que tñ bona ipſi latrones diri-
piendo ꝓmum ꝛ deum offendunt. Ex pre-
dictis igit̄ patet: q̄ qui pro augenda ſubſtan
tia ſub depoſiti nomine vel ad diſcretionem
inducūt aliquas viduas ſeu alios ad tle mu-
tuum ſibi dandum: vnde quādoq̄ ex timo-
re conſcientie illud agere nollent: mortaliter
peccant: quia tales non vtunt bene malo ali
quo in proximo preexiſtente: ſed potius ad
malum incitant ꝛ inducunt eos quod nōduz
in ſeipſis habebant. Secundi ſunt ſenſales
ſeu meſſeti aut coratarij nuncupati: de qui-
bus duplex conſideratio fieri poteſt. Primo
per reſpectum ad mutuo indigentes. ſecun-
do per reſpectum ad mutuum dantes. Pri-
mo autem ſi conſiderantur quātū ad mutuo
indigentes dupliciter peccare poſſunt. Pri-
mo ſi mutuum querunt pro his qui non in-
digent: ſicut quotidie in depoſitis et contra-
ctibus ſimilibus fieri ſolet. Nam quia mutu
um recipiens peccat. Ideo neceſſe eſt eum q̄
ei in hoc cooperatur: fiat etiam particeps et⁹
culpe ābo vtentes malo vſurarij male. Scō
etiaz peccāt ſi neceſſitate cogēte vt nō cogēte
primum ad vſuram mutuum tribuere reni
tentem inducūt. argu. extra de homici. ſicut
dignum. §. qui vero. Secunda conſideratio
fieri poteſt per reſpectum ad mutuū dantes.
Scō m̄ſeñ Giralō odonem dupliciter in hoc

UVA. BHSC. IyR_032

mediatores esse possunt. ℙRimo enim cuz in stant pro illis qui mutuo indigent z procurãt ab illis qui parati sũt dare: tales inq̃ nec pec cant z minus satisfacere obligantur cum pro ximo suo malo vsurarij vtantur bene. Secũ do vero cum instant pro parte z lucro vsurarij. Tales inq̃ non tantum peccant sed etiaz insolidum satisfacere obligantur. Si tamen sunt ad hoc sic coopati: q̃ absq̃ coopatiõe eo rum illa vsuraria prestatio minime esset. Ra tio autem predictorum ex dicto ℙhi.ij. etĥ. patere potest dum ait: q̃ medium compatũ extremo sapit naturam extremorum. Tertij sunt notarij siue scribe seu tabelliões. De talibus enim distinguendũ est ꝑm Giral. odo. q̃ si sciẽter faciunt chartas vel conficiunt instrumenta de debito vsurarum: ac si sit debi tũ legitimũ z absq̃ vsura: sic̃ cartas a duplo vel de triplo. ꝛc̃. Tunc quidem tenentur red dere vsuram acceptam si vsurarij non resti tuant ipsi: nisi hoc facerent in fauorem rece ptoris mutui ꝑm quosdam z mihi placet. Ra tio est: quia eorum instrumentum est efficaci ter cooperatum ad hoc vt vsurario talis solu atur vsura. Si vero in nota vel instrumen to est facta expressa mentio de vsura: tunc si quidem non tenetur: quia tunc non efficaci ter coopatur: qđ tamẽ intellige nisi vbi esset consuetudo per talia instrumenta in iudicio cogere debitores ad soluendas vsuras: quia tunc etiam modo predicto obligarentur. Ad dit etiam ℍostien. q̃ tales notarij piuri sunt quia cum creantur iuram q̃ talia nõ conficient instrumẽta: ergo nec de cetero testificari possunt nec publica conficere instrumenta. Nam periurus testificari non potest quãtũ cunq̃ penitentiam egerit. extra de testi. ex pte. z. c. vlti. Ex hoc etiam sunt infames quib⁹ sunt oĩs act⁹ legitimi iterdicti. extra de testi. licet ex quadam responsi. j. ℍec Archi. dist. xlvj. sicut. Quarti sunt vsurarum testes: qui si scienter instrumentis vsurarijs consentiũt esse testes: z peccant z satisfacere obligant ꝑm distinctionem que de notarijs facta est. cum constet instrumentum sine testibus non ob tinere robur. vnde ꝑm quosdam huic impio lucro ꝓstant cãm efficacẽ.

De secundis quattuor generibus hominuz qui vsurarios ad lucrum efficaciter iuuant. Capitlum secundum.

S Ecundus quaternarius: quattuor alia hominũ genera continet q̃ ad lucrandum vsuras etiam efficaciter operantur. ℙrimi sunt socij vel factores. secundi sunt famuli vsurariorum. tertij sunt seruitores eorum. quarti sũt tutores filiorum vsuriorum. ℙrimi autem socij ad vsuram vel factores instãtes ad mutuum dandum in vsuriorum persona: ita q̃ apud eos residet quasi principalis auctoritas dominorum suorum: z tales nisi principales restituant satisfacere obligantur ꝑm Giraldõ. odo. z hoc quia ad hoc efficacem cãm ꝓstant. Secundi sunt famuli vsuriorum seu mercatorum qui pro eis in mercantijs z contractibus vendunt tempus: vł alias pro eis male lucrantur: z hi etiam ad restitutionem tenentur: z hoc ꝑm ℝodo: si in persona principali id agunt cum huic impio lucro prestẽt etiam causam efficacem. Tertij sunt seruitores qui si ad solam actualem z manualẽ traditionem mancipati sunt: ita q̃ ipsi nõ taxãt precium vsurarum aut contractuum impiorum. neq̃ cum eis pactum contrahitur de vsura cuius ipsis presentibus z pecunias tradentibus fiat. Tales inq̃ semp in his mortaliter peccant: tamen restituere nõ tenent nisi solus illa que sibijpsis de vsuris retinuissent Istos autem intellige non teneri si absq̃ omni inductione tradunt ipsam pecuniã ad vsuram. nec postea coacti exigunt eam: aliter autem tenerentur: sicut infra ar. ij. z in fi. primi capituli apparebit. In hoc conueniũt Giral. odo. z vđ. Quarti sunt tutores z curatores vel matres z quicũq̃ alij qui sine mãdato gerendo negocium alienum pro alijs feneran tur: tales inq̃ ad restitutionem tenentur ꝑm Alexan. Iom. z ℝod. quia talium contractuum fuerũt ministri z auctores: z sic ad tale lucrum prestiterunt causam efficacem. ℙotest etiam hic queri: nunquid pupillus potest dicere tali tutori tanto tempore habuisse pecuniam meam: propterea peto pro ea licitum lucrum: vsuras autem nolo. sed interesse meum: tamen predictum lucrum dicit se retinere velle cum protestatione prefata. nũquid hoc licite potest fieri. Dicendum q̃ talis pupillus facta protestatione predicta restituere non tenetur sed tutor nisi vsuraria ẽptitas excederet moderatum lucrũ interesse. Tunc eñ supfluũ lucrũ retinere nõ posset sed illud restituere deberet tutori qui tutor restituere

UVA. BHSC. IyR_032

debet vsuras ⁊ sibi imputet imprudentiaz suam. Si autez pupillus recipiat predictas vsuras sine protestatione prefata: predictas vsuras restituere obligatur. Sed contra tutorē agere potest ac ab eo petere interesse. Si vero tutor pecuniaz pupillo restituat: nihilqz illi dicat q lucruz predictum vsurarium sit: demumqz lapso temporis pupillo dicit illud fuisse vsurarium lucrū: tunc pupillus ei credere non tenetur: neqz illud restituere obligatur ꝑm quosdam. Ratio est: quia pupill⁹ non aprobabit quod ille fecit nec de vsuris aliqd dixit tempore quo debebat. Propterea tutor ipse tale lucrū restituere obligatur. Sed nūquid omnes predicte quattuor generatiōes scz socij: vsuriorum famuli: seruitores ⁊ tutores. Atqz quilibet alij: vtputa filiusfamilias qui pro patre vsurā fecit: ⁊ alia quattuor hominum genera: de quibus i sequenti capitulo patet: ⁊ consimiles possunt inuitis illis accipere pecuniam ad quātitatem acquisite vsure ⁊ restituere his qui habere debent. Dicūt quidam q sic: quia tales non cōmittunt furtum cum pecunia illa vsuraria non sit illoruz. Sed cum per efficacem causam predictorum scz sociorum ⁊ consimilium: et per intermedium illorum tale iniustum lucrū deueniat ad manus vsuriorum: ⁊ ad restitutionem obligati sunt ipsi mediatores: iustum esse videtur vt que causa illorum iniuste ablata sunt de lege nature iuste licentiam habeant illa satisfacere: ne ipsi de proprio satisfacere teneantur. Quod etiam videtur sentire Chrysosto. qui extra de reg. iu. ca. j. ait: Unumquodqz per quascūqz causas nascitur per easdem dissoluitur. Propterea predicti dicunt q ad hō agēdum prenominati tenentur: ⁊ in hoc agūt vtilem curam suam atqz illorum qui iniuste detinent illa. Hec autem credo intelligenda in conscientie foro: ⁊ vbi nullum de alijs inconuenientibus subsequeretur: de quibus i sermone. xxxiij. ar. j. e. c. ū. plenius dictum est.

Articulus secūdus de his qui vsure prestant causam efficacem dum scilicet pro vsurarijs reacq runt fenus.

S Ecundi vero qui ad fenus ꝑstant causam efficacem sunt vsure reacquisitores: qui licet etiam non fecerint contractus vsurarios: tamē vsuras per litigia coactiua vel aliter diuersimode reacquirunt. Et de his duplicem quaternariū subiungamus.

De primis quattuor generibus hominum: qui ad reacquirendas vsuras vsurarijs efficacem causam prestant. Ca. j.

P Rimus quaternari⁹ quattuor hominum genera cōprehendit. Primi sunt tutores. secūdi sunt vidue matres. tertij sunt vsurarios sociantes. quarti sunt vsurarum famuli vel factores. Primi sunt tutores ⁊ curatores: qui licet nō fecerunt ipsi contractus vsurarios ꝑ pupillis: tamen pro eis accipiunt vel exigūt vsuras. Tales inqz quia huic impio lucro ꝑstiterunt simile causam efficacem. ꝑm Alexā. lombar. restituere obligantur: si ille cui⁹ nomine acceperunt non est soluēdo vel nō vult satisfacere. Hoc etiam sentit Bar. brixiē. i. c. sicut non suo. xlvj. di. vbi ostenditur q sicut phibet homo vsuras accipere noie suo: ita et nomie alieno. Huius etiaz ratio est: quia facientem ⁊ consentientem par pena constringit. ij. q. j. notum. in fi. Imo quod grauius est si tutor nomine pupilli exigit predictas vsuras etiam post depositum officium: pōt agi contra ipsum. xlvj. dist. sicut non suo. in tex. ⁊ glo. Sed quid faciet tutor qui a cōmunitate artatur tutelam suscipere cuiusdam pupilli qui multa habet suscipere de vsuris? Dicēdum q coram episcopo ciuitatis ⁊ potestate protestari debet: q a debitoribus non exiget nisi capitale ⁊ de vsura se non intromittet: et de hoc faciat fieri publicum instrumentum. Secundi sunt vidue que pro se vel pro filijs recipiunt vel exigunt in iudicio vel extra iudicium maritorum suorum vsuras aut lucrū cōtractuum impiorum. Iste quoqz restituere obligantur cum tali iniusto lucro efficacem prestent occasionem. Tertij sunt socij impiorum lucrorum: sicut venditores terminorum ⁊ consimilium: qui etiā restituē obligat nō tm ea que pro se acquisierunt verūetiam quicquid in iudicio vel extra iudicium pro socijs suis exigunt vel recipiunt cum in his etiam prestent causam efficacem. Quarti sunt factores vel famuli q per litigia coactiua vsuras exigunt vel lucra contractuum impiorū

UVA. BHSC. IyR_032

Tales enim omnium que opere corum de talibus acquiruntur ad restitutionem tenētur quia in talib⁹ efficaciter coopant.

De secundis quattuor generibus hominum qui etiam ad requirendas vsuras efficaciter fauent. Ca. ij.

Secundus quaternarius comprehendit alia quattuor hominuz genera qui etiam ad reacquirendas vsuras prestant causam efficacem Quorū primi sunt aduocati. secundi mutuū ꝯtuituz impedientes. tertij sunt communitates ad vsuram mutuantes. quarti reges ꝛ pncipes vsure fauorem dantes. ¶Primi sunt aduocati ꝛ procuratores quorum patrocinio ꝛ fauore scienter vsure in iudicio vel extra iudicium reacquirūtur: et licz scripture que eis porriguntur apareant iuste ꝛ non de cōtractibus vsurarū: tamen quia de talibus fallacijs sunt ꝛ esse debent experti ꝛ auisati. ideo in talibus eorum conscientia requirenda est. Nam si cum sciant ꝙ tales sint cōtractus vsurarij hmōi lucris fauent seu ad talia reacquirenda seu defendenda cum effectu laborant restituere obligantur: quia ad hoc dant operam efficacē. Quicquid agant homines intentio iudicat oēs. Hec sentit Innocen. et Hostien. in.c. michael. extra de vsur. et Archidiaconus in.c. si quis oblitus. xiij. q. iij. Secundi sunt impedientes. scilicet cum sunt aliqui qui cuidam volunt mutuare pecuniā gratis: ꝛ alij hoc impediunt ꝛ inducunt illaz dari mutuo sub vsura: seu est aliquis qui vult cōtractū facere cum quodam ꝛ licito modo: tertius vero hoc impediens reducit factū ad contractum vsurariū et iniustum. Tales inēs impedientes ꝑm Rodo. restituere obligātur: quia impediunt indebite proximi vtilitatem impediendo ne mutuum gratis detur aut ꝙ contractus licite fiat: et sic in talibus ꝑstant causam efficacem ad impium lucrum. Tertij vero sunt ciuitates ꝛ terre seu quecūcz collegia que recipiūt vsurarum emolumē tum ꝛ fructum. De quibus querit Hostien. i summa de penitentia. §. fi. xxxi. quid de ciuitatibus vtrum ad receptarum vsurarum singuli teneantur ꝛ dicit ꝙ sic licet vniuersitatis causa non sit singulorum. xij. q. ij. qui manu mittitur. Ratio huius est: quia quātū ptinet ad delicta omnes hi qui sunt consentientes ꝛ agentes puniuntur ꝛ singulariter obligātur non quidem tancz vniuersitas que animam non habet. necz tācz vniuersi: sed tancz singuli: extra de vsur. conquestus. viij. q. j. sicut vir. xxiiij. q. iij. si heres. ff. de his ꝙ me. causa. l. metum. §. animaduertendum. Et hoc intellige verum in his quibus hoc plus ratum cz habent atcz consentiunt vel prohibere possunt ꝛ non faciunt: de senten. excom. quāte. Hoc tamē intelligunt quidam de regēb⁹ ꝛ prohibere valentibus. Secus autem de alijs nō principalibus gubernatoribus vl alijs ignorantibus non prohibere valentibus nisi participauerint cōmodum singulare siue bursale quia tunc efficaciter consentirent. Idem ꝙcz Archidiaconus in.c. ij. xlvij. di. sentire videtur: dicens ꝙ oēs singulares persone tenentur: quaruz consensu atcz auctoritate id factum est ꝛ in statu damnationis sunt. Idē quocz dicendum est si collegium aliquod accepit pignus in casu non concesso. extra de vsuris conquestus. ar. viij. q. j. sicut vir. xxiiij q. iij. si heres. ff. quod me. causa. l. metum. Idem quocz sentire videtur Joh. anō. post ala. in. d. c. conquestus. Cum his etiam concordat Raymundus ꝛ alij plures. Quarti sunt reges ꝛ principes: atcz alij terrarum domini. de quibus extra de vsuris post miserabilem. scriptū est iudeos ad remittendas xpi anis vsuras per principes ꝛ potestates compelli precipimus seculares. Aliter tñ Lom. ait. ꝙ tales domini qui in terris suis vsurarios tenent: licet mortaliter percent: tamē nihil obligātur restituere si nihil ad eos de bonis eorum peruenit. Necz est simile de autoribus mali qui efficacem causam prestant Et de his qui sunt mali causa per accidens: puta quia tale malum in patria conseruant vt libere fiat. Si autem predicti domini cogunt debitores dare vsuras ꝑm Rodo. tunc ad restitutionem tenentur etiam si nihil ad eos ꝙuenit: tamen de hoc in fine sequentis articuli plenius distinguemus. Sed forte meli⁹ sentit vō. di. ꝙ tales qui cum possint non compellunt ad restituendum vsuras: tenent etiam si nihil peruenit ad eos. Cuius ratio potest esse: quia sicut supradictum est habent ꝫ ab ecclesia in preceptuz saltem de iudeis: qō si nō obseruāt: cū ex eorū officio incūbat eis: iterptatū ꝓsensū se hre ōmōstrāt. iux illō. Mō carz scrupło ꝓcessioīs occlte ꝙ mālfesto faciori

UVA. BHSC. IyR_032

deſinit obuiare. extra de homi. c. ſicut dignū .§. iij.

Articulus tertius de his qui preſtant cauſam efficacem ne vſu re valeant ſatiſfieri.

Tertij vero qui cauſam efficacem p ſtant fenori ſunt vſure retentores: ſeu ne reſtituant impeditores: qui ſcz modis varijs efficax preſtant impedimentū ne fenus ſatiſfieri poſſit: de q̄ bus diuerſos quaternarios ſubiungamus.

Primus quaternarius impe dientium ne vſura valeat ſatiſfi eri. Ca. j.

Primus quaternari⁹ quattuor genera hominū in ſe cōprehendit q̄ impediunt ne ſatiſfiat vſura. Primi ſunt vſurariorum vxores. ſecūdi vſurariorum filij ⁊ familia. tertij vſurarij nupta filia ⁊ maritus eius. quarti ſunt vſurariorū heredes. Primi ſunt vſurariorum vxores. De quibus diſtinguendum eſt: quia aut mulieris maritus eſt ſoluendo vel non. Primo aūt ſi eſt ſoluendo ſm Alex. lombar. tūc ſi ſint ibi aliqua bona de iuſto ⁊ ſepata ſunt ꝺ illis expendere ſeu viuere poteſt. Si aūt ſunt ibi aliqua bona de iuſto ſed ita mixta cum impie acquiſita q̄ diſcernere minime poteſt: adhuc de illis expendere poteſt dum tamen in mēte habeat viuere de iuſto. Cōcor. Rodo. Idem etiam addit: q̄ ⁊ ſi talis vxor de oue et boue ſiue de q̄cūq̄ alia re habita de vſura comedere non poſſit vltra caſum neceſſitatis ſi cut infra patebit. Si tamē res ſit empta ꝺ vſura poſſit inde comedere etiam ſine caſu extreme neceſſitatis. Cui⁹ ratio eſt ſm quoſdaz q̄ cum in vſura dominiū tranſferat: non eſt neceſſe reſtituere rem habitam p vſura: ſed ſolum vſurarium ad ſatiſfaciendum non facere impotentem. Secundo autem ſi vſurari⁹ nō eſt ſoluendo: puta quia nihil habet niſi ꝺ vſuris: vel quia oīa bona ſua pro vſuris reſtituendis merito obligata ſunt: licz de bene acquiſitis habeat quedam. Tunc ſm Giral. Oddo. etiam diſtinguendum eſt: Quia ſi talis vſurarius habet aliqua que nō ſunt empta vel habita de vſuris ⁊ dos vxoris ibi fuit pri⁹ q̄ predicte vſure: poteſt ⁊ debet inde ſolui etiam dato q̄ vir eius non habeat ſufficiēter etiam ad ſoluendū vſuras. Si ꝺo nō ſunt ibi niſi empta vel habita de vſuris atq̄ predicte vſure ibi p̄mo fuerūt q̄ ipſius vxoris dotes: tūc ipſa reſtituere cogat quicquid pro victu ſuo ſeu quocūq̄ alio modo accipiet inde: q̄a ei ad non reſtituendū preſtat efficacem cām. Sed oīa ſupradicta intellige niſi in caſu dū cauſam expoliatoz agit. ſ. mouendo ⁊ inducendo p poſſe ad reſtituēdum. quia tunc nō tenetur de his que expendit ſeu conſumpſit eo tempore quo cauſa eius emendationem ſi deliter laborauit etiam ſi reſtitutio nō ſequatur. ar. xj. q. iij. quoniaz multos. extra ꝺ ſen. excō. inter alia. Nam qui vtiliter alterius negocium gerit etiam abſentis ⁊ ignorantis licite recipit expenſas. Non tamen ſm Rodo. de talibus poteſt viuere per totum annum p pter vnam admonitionem vl' etiam propter duas. ſed q̄diu cōtinue inſtat oportunis horis. Concordat in hoc etiam Hoſtien. Si autem de correctiōe vſurarij nō remaneat ſpes ⁊ in vxorem ſuam crudelis eſt: ⁊ de impie acquiſitis viuere eam cogit. Quid habet agere talis vxor. Dicendum q̄ triplex remediuz habere poteſt ſm Raymundū. Primum q̄ ſi ꝺi aliunde victum procuret vel ab amicis vl' a conſanguineis ſuis: aut proprijs manibus laborando ſiue alio modo honeſto: ſi oportz etiam mendicare dummodo ſine inhoneſtatis periculo fieret. Secundum vt denunciet his qui prodere poſſint: vel etiam ſi probabiliter poteſt denunciet epiſcopo vt compellat eum paſcere vxorem ſuam de iuſto .ij. q. j. ſi peccauerit. extra de iureiuſ. quēadmodum. xxij. q. v. hoc videtur. Sed ſm Hoſtien. ꝺ remedium inane eſt ſi talis mulier habet maritum crudelem: vt patet extra q̄ me. cau. c. j. Tertium remedium vbi aliud nō poſſit agere: nec per elemoſynas honeſte querere: neq̄ alio modo licite inuenire: exquo ita artata eſt poterit inde comedere ⁊ nō tenetur: quia tempore tante neceſſitatis ⁊ a furto excuſaretur in totum. Neceſſitas enim non habet legem. de cōſe. diſt. j. ſicut. ⁊ diſt. v. diſcipulos extra de Reg. iuſ. quod non eſt. Si autez periculum mortis non immineat manifeſte aliquod peccatum committere videretur: propterea aliq̄ pnia ei ad cautelam iniungenda eſt. ar. extra de fur. ſi quis per neceſſitatem. extra de homi. c. ij. Quicūq̄ tñ talia ſumit cum magna parcitate ſumere obligatur ⁊ intm̄ dolere debet atq̄ pponere in mente

UVA. BHSC. IyR_032.

sua q ſi vnq̃ et q̃cito p oterit restituet quicquid inde expendit:et hoc satis securum est Quartũ remedium potest addi:q talis vxor res domus modo licito augmentet atq̃ conseruet:quia hoc etiam cedit in creditorũ vtilitatem.Quintum quoq̃ superaddatur q si vir eius habeat plura incerta vbi sufficiat ad satisfaciendum certis:potest tali vxori p episcopum puideri.Oñib⁹ aũt supradictis remedijs potest vti vxor vsurarij si de vsuris mulier habeat dotem ⁊ vir nihil habet nisi restitutioni obligata:sicut predictum est.In omni tñ casu predicto tenetur vxor reddere debitum viro suo ⁊ ecõuerso nisi subsit aliũ impedimentum.xxxij.q.v.si dicat.Concordat etiam his hostien.⁊ plures alij.Secundi sũt filij ⁊ filie ⁊ familia vsurarij quiviuunt devsuris.De quibus ẽ distinguẽdum ſm Giraldo. odo.quia aut vsurarius est soluendo vel nõ Primo aũt si est soluendo ⁊ habeat alia vltra ea que soluere ⁊ satisfacere obligat:de illis viuere possunt cum distinctiõe in principio h⁹ capituli de illicito aduenientibus habita de vxore.Secundo autem si non est soluendo quicũq̃ de familia eius quicquid pro suo victu vel quomodocunq̃ acceperint satisfacere coganꝫ.Quia illum ad satisfaciendum faciunt impotentem:⁊ ad hoc prestant causam efficacem.Excusari aũt tales ⁊ cõsimiles possunt propter quinq̃.Primo ppter pcurationem.secundo ppter recompensationem.tertio ppter restaurationẽ.quarto ppter ignorantiam.quinto propter necessitatem. Primo inq̃ excusari potest homo in hoc ppt̃ pcurationem hoc est si causam spoliatorũ agit id ẽ.dum procurat fideliter q eis restitutio fiat:sicut de vxore supra in hoc.c.dictum est. Secundo propter recompensationem:quia scz et tñ restituit q̃tuz de suo accepit:sicut cõtingit in emptionibus:in opibus mercennarijs:in cõmutationibus.⁊ consimilibus:⁊ ꝺ hoc in sequenti.c.§.iij.latius dicetur.Tertio ppter restaurationem.i.si se restauraturum proponat:⁊ ad hoc facultatem se habiturum probabiliter credat.Quarto ppter ignorantiam:quia scz nesciat homo rem esse talẽ nec causam habeat hoc sciendi illum videlicet eẽ talem.Quinto ppter necessitatem puta q̃tũ ad hoc:quia filioli atq̃ filiole in tali etate sũt q aliter cõmode viuere nõ possunt. Vltra p̃dicta potest etiam queri.Si dum viueret titij pater expendit.ccc.libras in studio pro filio suo vt doctor efficeretur:cuz nihil nisi de vsuris haberet:cũq̃ de vsuris habuisset mille p⁹ mortem non dimisit filio nisi quinquaginta libras.Queritur vtrum de illis.ccc.Titi⁹ ad restitutionem sit obligatus?Ad quod dicendum q si pater Titij non erat soluendo quãdo filium in studio nutriebat:tũc distinguẽdum est.Nam si Titius credebat q pater sui⁹ sibi de bonis licitis prouideret ratione bone fidei:de rebus iam consumptis satisfacere non tenetur.sed solum de extantibus.Si autem nouit suum patrem de vsuris omnia possidere propter conscientiam lesam quam habebat in vtendo alienis rebus debet illas.ccc. libras restituere ſm diuinum ius.Et sic ꝺ cõ similibus idem iudicium fieri potest. Tertij sunt filia vsurarij atq̃ maritus eius.De quibus notandum est:q si quis accepit filiã vsurarij in vxorem qui nihil tunc tẽporis habebat nisi reddendum.Tunc ſm quosdam dotem quam inde accepit cum filia reddere nõ tenetur:si nõ crassa sed probabili ignorantia ductus fuerit:quia scz probabiliter credebat socerum non esse vsurarium:aut preter illam dotem habere sufficientiam ad soluendum. Scõm vero Giral.ꝺo.alioscq̃ solẽnes doctores talis gener ex quo scit q dos accepta quando eam accepit erat necessaria ad soluẽdum ⁊ iam alia debita reddi:non potest talez dotem cum bona conscientia retinere:si certi sunt hi quibus primo talia debebanꝫ.Cui⁹ ratio est:quia de aliorum rebus nullatenus ſm deum illa potuit dotari.Sed tamẽ si vsurarij filia talem dotem vult restitui:⁊ ei⁹ maritus obstat:culpa erit mariti nõ vxoris.et ꝺ si illa proponat dotem illam satisfacere si vir eius ante illum obiret. Si autem econuerso vir eius vult illam restitui:sed vxor eius obstit nec patitur illam reddi: tunc forte sufficit illi q ipse non percipiat de bonis illis et ꝑponat quando posset restituere illam.Si vero vterq̃ in satisfaciendo ex mala voluntate concordant ambo in statu damnationis viuunt.In remedium tamen periculi dici posset q si pater talis vxoris siue ei⁹ heredes haberent sufficientiam ad satisfaciendum certa :tunc talis dos si parua est i totum:si autem magna in partem de incertis dyocesan⁹ posset cum tali muliere ſm discretum iudicij dispẽsare.Consulẽdum est etiam tali mulieri de bonis vsure certis habenti dotem cum sibi nõ potest aliter prouidere:q si cõtingeret

UVA. BHSC. IyR_032

eam ꝓmozi viro: debet in fine vocare virum ꝛ filios si illos habet. Ac eis ꝓtestari dotē suā de vsur. fuisse. obsecrans ꝛ obtestans quatenus restituant eā: quia illā nullo modo possunt licite retinere: quod si nō fecerint non ei sed illis imputabit. Sed quid si pater vsurarius dotauit filiam suā eo tempe quo etiā remanebat soluendo: ꝛ p cōsequens nō ꝓpter dotes illas factus est impotēs ad soluendum Dic sicut patet in ꝑmone. xxxix. ar. j. c. ij. circa principiū. Quarti sunt vsurarij heredes ꝙ quibus ꝑm Archidiaconum ꝛ alios canonistas est dicendū: ꝙ licet aliter ꝑm leges distinguat: tū de iure canonico heredes tenent ad oīa debita defunctorū in quorū loca succedunt: siue heres sit filꝰ siue extraneꝰ: siue raptor siue alterius. Siue talia debita fuerint ex cōtractu: siue ex maleficio vel q̄si: siue res puenerit ad heredem siue nō. xvj. q. vj. si episcopum. extra de pigno. ex ꝑsentiū. in fi. ꝙ solutī. c. j. de vsuris tua nos. de rapto. in lr̄is. ꝙ sepul. c. fi. vbi plene de hoc. ꝛ de sen. excom. a nobis: ꝛ hoc intelligas si hereditas ſufficit. Si aūt hereditas nō sufficit ad oīa debita ꝓsoluenda. ꝑm Ray. in iudicio anime: etiaz si heres nō fecit inuentariū nisi q̄tū sufficit hereditas nō tenetur. Secus aūt in foro iudicii. ꝑm Joh. an. in nouella. vbi dicit ꝙ si fecit inuentariū nō teneꝫ vltra vires hereditarias. Quo aūt ad iudicium anime illud indistincte affirmat. Ad hoc quidem addendum est. ꝙ talis heres vltra hereditatē teneꝫ in iudicio anime ad oīa que ꝓdictus vsurarius ꝓ eo expendit si illa suscepit mala fide. Ratio ē quia ad nō restituendū ꝓstitit causam efficacem. Et hoc intellige si talia habuit eo tempore quo erat vsurarius nō soluendo. Sz q̄d de duobus heredibus vsurarij alter factꝰ est nō soluendo? Dicendū ꝑm Hostien. ꝙ alē insolidum obligaꝫ ꝛ hoc vsq̄ ad quātitatē que ad eum de hereditate puenit. Ratio est: quia succedit in crimine: ꝛ etiam quia oīes res hereditarie obligate sunt: extra de vsur. cuz tu. §. fi.

Secundus quaternarius eorum qui etiam efficaciter impediunt ne satisfiat vsura. Ca. ij.

8 Ecūdus quaternarius etiā quattuor genera hominū comprehendit in se qui efficacem cām ꝓstant ne vsura valeat satisfieri. Primi sunt vsuriorum famuli. secundo vsuriorum consanguinei. tertij vsuriorum seruitores ꝛ mercennarij. quarti sunt vsurarij denarios mutuantes. Primi sunt vsuriorum famuli qui sz nō ad exercendum fenus sed i domo vel in alijs negocijs seruiunt eis. De quibus dicendum est sicut de vxore vsurarij in hoc ar. ꝛ. c. j. dictum est. Quia si vsurarius nō ē soluēdo nullo mō de bonis vsurarij viuē ꝓt. Nec q̄ insup salarium suum ab eis suscipere licet nisi duo ibi concurrant. Primuz ꝙ ibi sit aliquid de licite acquisitū nō aūt empta vel habita de vsuris. Scōm ꝙ tale salarium prius fuerit q̄z vsure. His aūt duobus cōcurrentibus predictum salarium suum ꝑm alios suscipere possunt etiam dato ꝙ vsurarius ſi haberet sufficientiam ad soluendum vsuras de bonis autem illius viuere eis nequaq̄ licet: aliter darent ei ad non soluenduz causaz efficacem vbi vsurarius nō est soluendo. Secundi sunt consanguinei seu amici. domestici socij ꝛ quicūq̄ alij qui de bonis ipsius vsurarij comedunt bibunt siue dono siue quocū q̄ alio modo recipiūt vel in alienos vsus cōuertunt. De quibus notandum est: ꝙ si vsurarius non est soluendo ꝙ omnia bona q̄ habet non aut vix satisfactionem sufficiunt licet habeat aliqua de licite acquisitis. Tales inq̄ quicquid predictis modis susceperint satisfacere obligantur: quia etiam ad non satisfaciē dum prestant causam efficacem. Si quis autem de hoc dubitat ꝛ res adhuc extat: satisfacere obligatur ne pro re temporali in discrimine animam suam ponat ꝑm regulam Alex. supra sermone. xxxiij. qui est precedētis sermonis ar. iij. ꝛ in fi. v. ca. datam. Tertij sunt vsurarijs seruientes et mercennarijs: de quibus dicendum est: ꝙ si vsurarius quecunq̄ habet obligata sunt pro vsuris seu non est soluendo: tunc distinguendum est. Quia aut illis seruiunt in rebus licitis et honestis et tunc si propter diminutionem substantie vsurarius non fiat magis impotens ad soluendum licite possunt suscipere condignam mercedem: et hoc quia vtilitas quam inde cō sequitur vsurarius talis ex illorum opere cū mercede merito compensatur: et propt̄ mercedem mercennarijs datam pauperior minime dici potest: cum loco mercedis habeat cōmodum operum. Idē quoq̄ dicendū est de his qui vēdūt vsurario suas merces: ꝙ si recipiunt denarios de vsurario lucro: ipsi q̄q̄

UVA. BHSC. IyR_032

eiusdem valoris rependunt merces: vnõ nisi alia causa subsit nõ faciunt eum ad satisfaciendũ amplius impotentẽ. Solet etiam dici ꝑm Alex.lom.q illi quib⁹ debetur aliquid ex contractu vel quasi aut ex maleficio vel q̃i possunt recipe quod sibi debeꝫ ex hmõi reb⁹ dum tñ rem vsurariã furtiuã vel raptã nõ recipiant in specie sua. Quod quidẽ in vsura ẽ verum ꝑm illos qui tenent q in vsura dñium nõ transferꝫ. Cui⁹ opinionis fuerunt Alex. de halis. Bonaueñ. Rich. Sco. in. iiij. di. xv Hugo ⁊ Ray. in titulo de decimis. Cõtrarie vo opinionis fuerũt Goffre. in ti. ō decimis. ⁊ Bersi. extra de deci. ex transmissa. licet hoc nõ dicat exꝑsse. ⁊ glo. xiiij. q. iiij. in. c. si quis. ⁊ Tho. Scõm vo ꝑmã opinionẽ nõ debẽt recipi res vsurarie in spẽ in solutionẽ: quia potest debitor qui eas dedit ⁊ cõtradicere ⁊ illas repetere creditori. Aut tales seruitores seruiunt vsurario in illis in quibus eũ ad satisfaciendum dum recipiunt salariũ faciũt impotẽtem. Et tunc licet si seruiant ei in rebus licitis ⁊ honestis nõ peccant: imo q̃q apud deũ plurimum mereanꝫ: tñ salariũ seu ꝓcium suscipe minime possunt: cũ ex hoc ad eum satisfaciẽdum faciant impotentẽ atq ad hoc ꝑstãt cautam efficacem. Hmõi sunt medici barbitonsores ⁊ varij consules. Et ꝛ tales ab vsurario salariũ acceptare nõ possint tñ in extrema necessitate illi subuenire tenenꝫ amore dei ex ipsa lege nature ⁊ ex ipso dei precepto. Luc. x. vbi ait. Diliges ꝓximũ tuũ sicut teipm. Quarti aũt sunt denarios vsurarijs mutuãtes: de quibus distinguit vo. quia aut bona fide creditor vsurario pecuniã mutuat vt ex ipa cõmodum suum faceret ⁊ licite lucrando forte ex ea se liberaret: ⁊ tunc recipe potest quod liberaliter mutuat etiam si alias ille non sufficeret ad soluendas vsuras. Aut alia ⁊ nõ iusta causa illam mutuo ei dedit: puta ad ludẽdum in alea. aut ad meretrices vel hystriões ⁊ ad cõsimilia dispgendum: ⁊ tunc nõ põt debitum ab illo recipe qui alias nõ ẽ soluẽdo.

Tertius quaternarius etiam de his qui efficaciter obuiãt ne reddaꝫ vsura. Ca. iij.

Tertius quaternarius de eodẽ subdendus est. In quo ꝓmi sunt vsurarioꝝ elemosynas acceptantes. secũdi oblationes recipiẽtes. tertij ꝓchiales. quarti autem sunt prelati subscribentes. Primi sunt elemosynas acceptantes: de quibus distinguẽdum est: q si vsurarij ꝓpter hoc efficiantur non soluendo: ⁊ hoc intellige de certis. tunc qui recipit restituere obligatur. Secus autem si habent aliqua alia que non sunt de vsura seu ꝓ hoc ad satisfaciendum vsuram impotentes non fiant. Concordat vo. Insuper est notandum: q etiam si vsurarij essent non soluendo excusantur religiosi ⁊ predicantes qui vadunt vt ad penitentiam ⁊ ad satisfaciendum illos inducant si comedant de vsuris. et hoc maxime si apud alios comedere inuenire non possunt siue inducant illos predicatione generali: siue etiam persuasione speciali: extra de sentẽ. exco. cum voluntate. §. i. Quod quidem ꝑm Raymundũ verũ est: si de correctione spes probabilis habeatur: ⁊ si etiam ꝓpter eorũm expensas non subtrahatur vsurario restituendi facultas in toto seu in magna parte. ar. ij. q. vj. anteriorũ. §. illud. Concor. Raymũ. Archidi. ⁊ hostien. Secundi sunt oblationes recipientes. Nam qui recipit eas ab vsurarijs manifestis: ⁊ quod accepit restituere obligat ⁊ donec satisfecerit ad arbitrium episcopi sui ab officij sui maneat executione suspensus: extra de vsuris. quia in oñibus. in fi. Caueat igit ne interim celebret: alꝫ fieret irregularis. hec est sententia hostien. Sed ꝑm Archidiaconũ decretum illud nõ est late sententie. ꝑ ferende. Raymũdus aũt dicit q si sũt vsurarij manifesti ipo iure sunt excõmunicati q̃tũ ad ea que ponuntur in dicta decretali: quia i omnibus. §. ideo. Sed cui talis oblatio reddenda est? Dicẽdũ ꝑm quosdam q episcopo debet dari vt ꝑm prouidentiam eius illi restituatur a quo est habita si iueniatur. Alioqn pauperibus dispẽsetur. ar. xiiij. q. v. Immo lans. Scõm vero Alexan. lombar. ⁊ vo. restitui debet illi qui eam dedit. Et hoc primo ꝓpter obprobrium sui. extra de homici. c. sicut dignum. §. eos. Secundo vt illi satisfacere possit a quo accepit. ar. extra de vsuris. cũ tu manifestos: et hec sententia melior esse videtur. Qui autem sint vsurarij manifesti ꝑm hostiensem dupliciter demonstratur. Primo per notorium iuris. secundo per notorium facti. Primo quidem per notorium iuris dicuntur vsurarij manifesti quando sunt per episcopum in ecclesia publicati. Secus autem si ab episcopo tollerant. Scõo aũt ꝓ notoriũ facti. i. ꝓ euidẽtiã manifestã scz cũ tenẽt parati

UVA. BHSC. IyR_032

menſam ad pecuniã mutuandã cuilibet ſub vſur: ſicut meretrix in ꝓſtibulo cuilibz ſtat parata. Ita habeť in.l.palã.ff.de ỽ.ſig. Et ꝙ Bar.in.l.ij.ff.de fur. Si aũt ſunt ſolũ manifeſti ꝙ famã: nõ tñ notorij ꝯuiſſimã hãc penã non patiunť. Tertij ſunt parochiales quib⁹ in curam plebs ꝓceſſa eſt ⁊ de aliabus curaz vſuriox habere debẽt atqz illos monere et corrigẽ obliganť: ſicut plenius in ſermõe liij.arti.j.et.c. iij.diſſerem⁹. Quarti ſunt ꝓlati q̃ ſubſcribũt atqz ſi gillant cedulas vſurarioz. De qbus ſm Hoſtien. dicendũ eſt. Qz ſi ꝓlatus nõ legit tenorẽ vel etiã ſi legit ⁊ vſura non appareat ibi: qz forte maior ꝯtitas ibi poſita ẽ ꝯz fuerit mutuata: atqz ipſe ꝓlat⁹ nõ diligenť ꝓſideret fatue facit: ſed tamen in veritate non ꝓſentit. Si ỽo legit ⁊ ꝓcipit veritatem: ꝓticeps eſt peccati ⁊ non cõmodi vſurarum. Ma ſubſcriptio in multis ꝓbationẽ inducit eẋ de ſen.⁊ re iudi. Cum inť vos. Idez quoqz Goffre. ſentit.

Quartus quaternari⁹ adiungatur etiam de his qui efficaciter operanť ne de vſura ſatiſfactio fiat. Cap. iiij.

Quartus inſup de eodem ꝙternarius ſubiũgatur. Primi q̃rũ ſunt domoſ ad exercendũ fenus locantes. ſecũdi manifeſtos vſurarios ad ꝓfeſſionem indebite admittẽtes. tertij ſunt notarij et teſtes vſurarioz teſtimonijs indebite aſſiſtentes. q̃rti aũt ſunt manifeſtos vſurarios ſepelientes. Primi ſunt domos ad fenus exercendũ locantes vel quõcunqz accõmodantes ſeu vendẽtes. Unde eẋ de vſur. vſurarum voraginẽ li.vj. grauiſſima ſententia lata eſt vbi precipiť q̃ nullũ collegiuz vel vniuerſitas ꝓmittat aliquos alienigenas vl̃ aliquos non oriundos de terris eoz q̃ publice vſuras exercere volunt ad hoc domos in terris eoz ꝓducere aut alias habitare. Sz oẽs hmõi manifeſtos vſurarios infra tres menſes de terris ſuis expellant. Nemo illis ad exercendũ fenus domos locet vel alias quocunqz titulo concedat. Qui contra fecerit ſi ꝓſone ſint eccleſiaſtice pñiarche epiſcopi vel archiepiſcopi ſuſpenſi ſunt. Inferiores autem his perſone ſingulares excõmunicati ſunt. Collegiũ vel vniuerſitas alia inť dicti ſentẽtiã ipſo facto incurrunt ꝯz ſi ꝓ mẽſem ſuſtinuerint indurato animo terre eorũ ꝯdiu ibi vſurarij cõmoranť eccleſiaſtico ſub iaceant interdicto. Si autem laici fuerint ꝙ ſuos ordinarios per cenſurã eccleſiaſticã cõpeſcantur. Circa hoc tamen aduertendũ eſt q̃ recedentib⁹ vſurarijs illis ceſſabit interdictum ſm Johan.an. Sed nunquid hi q̃ venerunt eis domos incurrũt hanc penam? Dicendum ſm archi. ỽ. et Johan.an. quia ibi dicitur quocũqz titulo ergo nec locare nec ꝓcario ꝓcedere nec eis vendere poteſt. Sz q̃d ſi ad fenus non ꝓducũt illas ſed ad alia opera ſua? Dicendũ hoc non eſſe ꝓhibitum. In dubio autem ꝓſumitur ad hoc ꝓducere illaz ſi ꝓſueuerunt exercere vſuras. ff. de actio. et obli. ſi cui. Queri etiaz poteſt ſi reſtituere tenẽť lucrum penſionis qui locant ad fenus vſurarijs domos. Et dicendũ q̃ licet participes ſint omniũ peccatoz que in ea ex fenore perpetranť. Nihilomin⁹ ratione ꝓtract⁹ locationis i quo lucro tranſfertur domũ in locantem poſſunt tale lucrum non illicite retinere: niſi vſurarius tunc impotẽs eſſet reſtituere acquiſitas vſuras: quia non poſſet recipere penſionem niſi prius debuiſſet habere. Secundi ſunt manifeſtos vſurarios ad ꝓfeſſionem indebite admittentes ſiue abſoluentes. de quibus eẋ de vſur. c. ꝯz. lib. vj. ſcriptum eſt. Nullus manifeſtoz vſurarioz teſtamentis interſit: aut eos ad ꝓfeſſionẽ admittat ſiue ipſos abſoluat: niſi de vſuris ſatiſfecerint: vel de ſatiſfaciendis ꝙ vſurarũ viribus facultatum preſtent vt premittiť idoneam cautionem. Teſtamẽta quoqz manifeſtorum vſurarioz aliter facta non valeant ß ſint irrita ipſo iure. Sed nunquid ad ſalutẽ ſufficit vſurario qui reſtituere hz in periculo mortis exiſtẽs q̃ condat teſtamentũ ſuper reſtitutione malorũ ablatoz? Dicenduz ſm Alexan. lombar. oino q̃ non. De quo duplex ratio poteſt dari. Prima quia teſtamentum eſt vltima ſentẽtia voluntatis noſtre de eo q̃ poſt mortem ſuam quis voluit fieri. Cũ enim teſtans hoc voluit fieri poſt mortem: et poſt mortem locus penitentie nullus ſit ſine qua nullus vſurari⁹ abſolui poteſt. Reſtat q̃ ſolum tale teſtamentũ condens in ſtatu ſalutis mime poſſit eſſe. Propterea oportet q̃ in vita reſtitui velit: alias non dimittiť peccatum niſi reſtituatur ablatum: ſicut dicitur de re. iu. li. vj. Secũda ratio eſt quia iuſticia dei requirit vt ille ſatiſfaciat qui peccat. Unde ſicut vſurarius eſt qui offendit: ſic ipſe debet ſatiſfacere in quo offendit. Non vtiqz ỽ facit ſi relinquit in teſtamẽto q̃ per alũ fiat. Si igitur ſatiſfacere cupit ita q̃ ei remittatur

UVA. BHSC. LyR_032

peccatum quattuor eum obseruare oportet ¶Primo si pecuniam habet vnde restitutio fieri potest priusq; moriatur restitutionez illam exponat per fidelem amicū. Secūdo q; sub voce preconia faciat se solennit̄ preconizari: q; omēs a quibus per se vel per aliū pecuniam extorsit plenam ꝛ integram satisfactionē veniant recepturi. Et hoc quidē. Tū vt qui debent habere plenius inotescant ꝛ venire possint repetere sua. Tū vt scandalū qđ in publice exercēdo vsuras multas ab eo exhibitum est hoc quasi in publica penitētia deleatur ꝛ emendetur: quia vt dicit ex de penitēn. et remis. c. j. manifesta peccata nō sunt occulta purgāda correctiōe. Qđ si talis vsurarius non publice fecerit ꝑm Alexan. lombar. non debetur ei sacramentū nec ecclesiastica sepultura. Tertio si vsurarū hz aliq̄ instrumenta: ex tunc ea casset per publicū instrumentū vel redigat ad debitum veritatis Quarto si aliquid deficit explicandū vel debite obligādū faciat sibi fieri publicū īstrumentum atq; debitaz cautionē: sicut exprimit̄. s. li. vj. de vsuris in dicto. c. q̄q̄. Et ꝑm mḡros vtriusq; iuris doctores eius fideiussor inteḡliter ꝛ insolidū obligatur ad restitutionē oīum vsurarum certarū ꝛ incertarū: ac etiā male ablatorum p vsurariū extorto; q̄tum vires predicte hereditatis se extendūt. Et hoc habito respectu ad tempus predicte cautionis. Nam licet tempore p̄stite cautionis p̄ncipalis essz soluēdo: demūq; eius facultates exhauste essent aliter q̄ in restitutiōib⁹ p̄dictis. Nihilomin⁹ fideiussor remānebit ad omnia obligatus. Et licet prosit inopie excepto p̄ncipali: non tamen fideiussori eius in dicto casu. Ad hoc etiam queri potest de eo qui se sponte obligat ad vsurarū restitutionē credens bona vsurarij ad hoc sufficere ꝛ q; nō sufficiunt postea adinuenit: nunquid satisfacere teneatur de ꝓprio suo? Dicenduz eni q; aut p̄misit ꝛ obligauit se distincte puta si tñ haberet de bonis defuncti ꝛ tunc non obligatur nisi p tanto q̄tum inuenit de bonis eius Aut obligat se indistincte: ꝛ tunc si opus est tenetur de suo supplere ita q; integre soluat. Ratio huius est: quia seipsum ꝓprijs verbis illaqueauit. Sed si hoc in intentiōe habuit: nec tamen id verbis expressit: nunquid excusatur? Dicendū q; non quia statur magis obligationi expresse q̄ intentioni occulte: tñ quia explicite non expressit sibi imputet: q; non debent ꝓpter stulticiam suam creditores suo fraudari iure. Itez queri potest vtq; qui recepit per publicum instrumentū cautionem de restituēdis vsuris ꝛ male ablatis ad voluntatem suam possit sine peccato isti relaxare hanc p̄missionē ꝛ instrumentū cautionis reddere vel cassare. Dicendū q; si ille qui se obligauit compos cōsue mentis ꝛ hoc postulet imporune cum salus eius esse debeat in manu sua: nec; teneat homo salutez anime sue cum suo scandalo ꝓcurare. Nec insuper ꝓpter hoc a vinculo debitoꝝ remaneat absolutus potest sine peccato hmōi instrumentū obligatiōis cassare. Contrarium vo dicas si talis obligatus prelato suo esset. Insuper aduertendū est q; si vsurarius non potest habere fideiussorem nec pignora: ꝑm Johā. an. iuret se facturū qđ cauet ꝛ sufficit maxime si hoc verisimile est: ex de dona. int̄ vi. et vxo. c. p litteras. His igitur p̄missis detur ei penitētia ꝛ non prius sicut precipit̄ in supradicto. c. q̄q̄. Et si aliter quis absoluerit eum thesaurizat super se iudiciū dei ꝛ aiam illius precipitat in ꝓfundū: nec; ignorantia excusat: sicut patet extra ð iniuſ. et dam. da. c. si culpa. Nec; video quare a satisfactiōe excusēt possibili: cum sicut ex precedentib⁹ patet ipse sit causa efficax tantoꝝ malorum. Tertij sunt notarij ꝛ p̄dictoꝝ vsuriorum testes qui contra p̄dictam decretalez q̄q̄ interfuerint testamentis. Naz quicqd notari⁹ inde lucratus est restituere obligat. Et ꝓpter inobedientiam peccant oēs tali testamēto ꝓsentiētes ꝛ animam vsurarij ꝛ suas in infernum demergūt. Quarti sunt manifestos vsurarios sepelientes. Tales enī eadem pena plectuntur: sicut de recipiētib⁹ eoꝝ oblationes in precedēti. c. dictum est. Et vltra hoc ipso facto sunt excōmunicati p̄ cle. j. extra ð vsur. Sed quid de his qui non sepeliunt vsurariū sed illum simulant sepelire: puta quia in secreto ponūt capsam cum honorifico aparatu ac si ibi talis vsurarij esset corpus. Dicendum ꝑm Jo. an. ꝛ alios doctores q; subiacēt illis penis. Omnes igitur tales predicto modis sepeliētes non possunt absolui nisi prius ad arbitriū episcopi satisfecerint competent quocūq; priuilegio non obstante: extra de sepul. eos qui. in cle. In his etiam includuntur mulieres.

Quintus etiam quaternari⁹ supaddendus est etiam de impedientibus ne satisfiat vsura. Capitulum. v.

UVA. BHSC. IyR_032

Qintus ⁊ vltimus ꝗternarij etiaꝫ subiungatur de eisdem qui impediunt ne vsura valeat satisfieri inꝯ eos. ℙrimi sunt testamẽtoꝝ vsurarioꝝ executores. secũdi hereditatũ vsurarioꝝ defensores. tertij ẋo sunt piarũ domorum gubnatores. ꝗrti rei empte de pecunia fenebri retẽtores. ℙrimi sũt vsurarioꝝ testamentoꝝ executores. Sepe eniꝫ tingere solet vt relicta vsurarij bona non plene sufficiant ad satisfaciendũ debita certa: ⁊ nihilominus ne vsurarij funus careat ecclesiastica sepultura cum epo de certa ẽtitate pecunie ꝓ incertis conueniat executor: qua ꝯdem parte amota reliqua vsurarij bona nõ sufficiũt ad satisfaciendũ plenarie certa. Executor igitur talis cum det causam efficacem ꝙ qui debet habere certa de bonis vsurarij nõ possint rehabere de ꝓprijs insolidũ satisfacẽ obligatur. Sed de hoc plenius in sermõe. xxxix. arti. iij. c. j. Secũdi sunt hereditatũ vsurarioꝝ defensores impediẽtes scilicet ne satisfaciat vsure: sicut ꝓcuratores ⁊ aduocati ⁊ ꝯ cunctꝫ sint alij. Omẽs inꝯ tales i totum satisfacere obligant ad qõ ne redderet dederunt causam efficacem. Tertij sũt piarũ domorum gubernatores siue rectores siue religiosi ⁊ ecclesiastice plone siue seculares sint: qui qñq; sub pallio pietatis atq; cõis ⁊ maioris boni passim vsurarioꝝ bona seu hereditates suscipiunt impediẽtes ⁊ efficacem causam dantes ne certa certis valeant satisfieri: ꝓpterea totũ id ad qõ talẽ causaꝫ ꝓstiterunt satisfacere obligant. Quarti sunt rei empte de pecunia fenebri retentores. ℙone ꝙ vsurarius de vsure pecunia emit equũ siue prediũ aut domũ: ⁊ hoc alteri donat: demũ efficitur non soluendo. tunc ſm Ray. debitor qui vsuras soluerat rem illam põt emere a possessore ⁊ ille eam satisfacere obligat. ℑn tali nempe casu res loco precij succedit: sicut econuerso precium loco rei. ff. de pecu. heredi. l. si rem. eẍ de vsuẍ. cũ tu. vbi precipit vendi possessiones ꝯ empte fuerũt de vsuris. Hoc tamen ſm ℳ. verum esse intellige quando rẽ talem habuit ex cã lucrativa. Secus si emisset vel alia ñ lucrativa causa ⁊ bona fide habuisset: cum hoc ꝓcor. Goffre. et Hostien. Et addũt ꝙ si res illa ex causa lucrativa postea ad alium ex simili causa ꝓuenire ꝓtingat et iste vltimus fuit ille qui vsuras soluerat seu repetere poterat ille cui prius res data fuit liberatus est vt ꝓtra eum non possit agi. ff. de actio. et obli. l. omnes debitores. Scõm etiã Hostien. Si res empta de pecunia fenebri ꝓ tertiam personam peruenit ex causa lucrativa ad eum qui dedit vsuras: vsurarius minime liberaẗ. ff. de verbo. obliga. inter stipulantem.

De quibusdam qui non solũ vsuras satisfacere obligant sed etiam maiorem excõicationem incurrunt eo ꝙ vsuris efficaciter fauent. Cap. vj.

Volo etiam vltra oia que in ꝓcedẽti sermone dicta sunt attentius annotari ⁊ ꝓ vltimo capitulo superaddi: ꝙ sunt quidam qui super oẽs predictis tribus modis fauẽtes vsuris culpabiles estimãtur: grauioriq; pena plectunt ꝗ ipsi pessimi vsurarij. Mã grauioris culpe ecclesia sancta determiauit esse efficaciter autẽticare vsuras ꝗ rapere per vsuras: vnde ecclesia vsurarios excõicat excõicatione minori. extra ỏ vsuris. in pleriſq; capitulis. Efficaciꝰ autem autenticãtes vsuras excõicat excõicatiõe maiori. ℙroinde extra de vsuẍ. c. ex graui. i cle. vbi ponunt excõicationes maiores ꝓtra predictos efficaciter autenticãtes vsuras. Nam sicut ibi dicitur excõmunicati sunt potestates capitanei rectores iudices consiliarij cõsules ⁊ quilibet alij officiales qui delinquũt in casibus infrascriptis. ℙrimus est si statutum decetero facere scribere vel dictare presumpserit ꝙ vsure abvsurarijs exigi possint Secundus ẋo est ſ ad soluendũ vsuras debitores compellunt. Tertius est si quis iuder ꝙ vsurarijs soluãt vsure ꝓsumpserit iudicare. Quartus est si de predictis quis dederit operam ꝙ solute vsure non repetant. Quintus est si statuta hactenus edita in vsurarum fauorẽ qui hoc facere possunt infra tres menses non deleuerint de libris cõitatum. Sextus est si ipsa statuta seu ꝓsuetudines effectum vsurarũ habentes ꝓsumpserint obseruare: ⁊ licet iste excõicatiões ſm iudicium ecclesie ꝑuissime culpe ⁊ pene sint: tamen ſm iudiciũ seculare omnes in ꝓfato capitulo pretacto qui ſm triplicem modum in tribus articulis huius sermonis est ostẽsuꝝ offendunt grauius puniunt cum obligent ad satisfactionẽ oium vsurarũ quas ipsi vsurarij sunt lucrati: nisi ipsi vsurarij restituant predictas vsuras: sicut ỏ hoc plenius in precedenti sermone. c. j. circa finem patet. Mira quidem insania populoꝝ qui in blasphe-

UVA. BHSC. LyR_032

miam diuine ac ecclesiastice legis impossibile putant esse populos stare sine vsuris publicis ⁊ a cõmunitatib⁹ ⁊ a dñis autentice ꝓbatis: cum manifeste clarescat sicut ex predictis aparet q̃ vsuras efficaciter aprobantes grauius puniunt̃ ⁊ ad restitutionẽ grauius q̃ ipsi vsurarij obligantur. Cum restituere teneantur sicut predictum est que non ipsi sed vsurarij occasione eorum rapuerũt impie. Patet igitur ex predictis quomodo diuersimode plurimi vsurarij ꝑstant causam efficacez: ⁊ qui restituere obligant̃: ac q̃ pena plectũt̃ vt merito ipsuz vsure scel⁹ omnibus inhorrescat. Et ad restitutionẽ illi obligati satisfacere se disponant vt ⁊ animaz suam liberent ⁊ diuitias sempiternas acquirãt per misericordiã dei filij iesu christi qui cum patre ⁊ spiritusancto coeternus ⁊ glorioſus sit in secula seculorum Amen.

Feria tertia post quartam dominicã in quadragesima Quid et q̃tum homo restituere teneatur. Sermo.xxxvj.

n Olite secundũ faciem iudicare sed iustum iudicium iudicate Johã.j.capᵒ. In precedentib⁹ tribus sermonibus satis sufficienter visum est quis satisfacere obligatus sit. Jam ad secundũ ⁊ tertium p̃ncipale scilicet quid ⁊ q̃tum pertractandum dirigamus sermonem. Sed attente circa hoc ꝑsideranda sunt verba dñi admonentis ⁊ dicentis: Nolite fm faciem iudicare. scilicet quid ⁊ q̃tum restituendũ sit. Sz iustum iudicium iudicate. scilicet sicut inferius est declaratum. Unde cum ambe simul iste due religiositates cõmuniter concurrãt de ambabus insimul disseramus. Ad quarum intelligentiã insinuanda est etiam regula in p̃ncipio. xxxiij. sermonis annũciata q̃ talis est. Omne damnũ qđ quis dat aut est causa efficax q̃ detur satisfacere obligatur. Ex qua regula elici potest q̃ triplex est damnum quod primo inferri solet. Primuz est damnũ spirituale. secundũ damnũ corporale. tertiũ ẽ damnũ tpale.

Articulus primus de triplici damno spirituali quod proximo solet dari.

p Rimũ damnũ quod primo inferri solet est spũale. Scõm enĩ Sco. in.iiij.di.xv.et.q.xxvij. Nullus potest in naturalibus bonis anime alteri inferre damnũ cum ipsa naturalia bona sint incorruptibilia. Sz potest homo damnificari in bonis morum vel acquisitis: cuiusmodi sunt gratie ⁊ virtutes que corrumpi valẽt vel acquirẽdis: quia per bona opera acquiri debent quorum acquisitio facile impeditur. Per peccata enim ⁊ vitia iam acquisite virtutes corrumpunt̃ ⁊ tandem vitia generantur et que debent ex bonis operib⁹ generari impediuntur. In his quoq̃ nõ potest aliquis aliquem damnificare directe. Cum enĩ gratia ⁊ virtutes non perdantur nisi per vitiosos actus: nec etiam earum acquisitio nisi p eosdem valeat impediri. Et peccatuz atq̃ vitium adeo voluntariũ est fm Augu. de vera religione q̃ si non sit volũtarie non ẽ peccatum. Nullusq̃ possit directe in actum alterius voluntatis ⁊ per ꝑsequens nec in peccatum eius: ideo ꝑsequens est q̃ nec ablatio horum bonoz quisq̃ directe facere nec etiã p ꝑsequens alium in his dãnificare valet. Indirecte autem ⁊ dispositiue potest quis aliũ damnificare scilicet inducendo eum ad vitiosos actus quibus ⁊ virtutes corrumpuntur et vitia generant̃. Q̃tum autem malum sit animas inducere ad peccandũ satis patere potest ꝑsideranti differentiam int̃ bona spiritualia corporalia atq̃ terrena. Ad hoc autẽ. vj.q.j.c. ex merito dicit. Deteriores sunt qui vitam moresq̃ bonoz corrumpunt his qui substantias aliorum prediaq̃ diripiunt et ca.q.c. sunt plurimi. Gregorius ait: Multum damna morum a damnis tpaliũ distãt. Concor. Richar. Talis autem inductio ad peccatum tripliciter potest fieri. Primo scandalizando. secũdo ad malum inducẽdo. tertio malum exemplum dando.

Q̃ tripliciter homo proximũ scandalizat. Et quomodo restituere obligatur. Capitulũ.j.

p Rimo quidez indirecte proximo infert homo spirituale damnũ eũ scandalizando. Tripliciter autem potest homo proximũ scandalizare. Primo verbo. secũdo facto. tertio signo. Primo quidem quis scandalizat̃ verbo

UVA. BHSC. IyR_032

et licet multipliciter fieri possit: tamen ad p̄ sens differamus cuz sit hoc verbo iniurioso: sicut patet Mat. v. vbi dñs ait: Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio: qui autē dixerit fratri suo racha reus erit ꝓsilio: qui autē dixerit fatue reus erit gehenne ignis ¶Prim⁹ est actus ire interior nullo signo exteriori expressus z hoc scandalizare nō potest cum mime videatur. Secund⁹ est idez actus confuso signo expressus: sicut dare interiectiones solemus cum sum⁹ infirmi et quando emittim⁹ gemitus z vlulat⁹ confusos. Et pro hoc dicitur: Qui autem dixerit fratri suo racha. Racha est ꝑm Aug. interiectio significans ire siue indignationis motum z ꝓtemptum eius in quem ira scimur z b̄ quidē q̄cq̄ scandalizare potest audientes. Tertius est actus manifeste declarans proximo iniuriam dici: z hoc etiaz magis proximū scandalizat quia manifeste demonstrat proximi sui ꝓtemptum cuz fatuus noiatur. Fatu⁹ eni dicitur qui necq̄ quod ipse necq̄ qō alij fantur itelligit. Iste trib⁹ tres penas corrīdētes gradatim annectit: quia ꝑm Aug. iudicio adhuc datur locus defensioni: ad ꝓsilium prolatio sententie pertinere videtur: quādo scilicet iudices inter se conferunt quo supplicio reus damnandus sit: in gehenna ignis damnatio certa est: z si hec tria ira z odio pleno cōsensu fiant semper peccatum mortale est. ¶Proferre etiam in proximo verbum iniuriosum ex subita ira mortalis etiam culpa iudicatur. Tales inq̄ q̄cunq̄ contra proximū supradicta iniuriosa verba protulerint satisfacere obligātur per se vel per interpositaz personā: dicendo humiliter culpam suam atq̄ veniam postulādo. Secundo ꝓtingit proximū scandalizare facto. id est. opere iniurioso siue corporali siue temporali. Nam ꝑm Nico. de lyra. In illatiōnis duo sunt pensanda scilicet offensa atq̄ iniuria. Offensa autem fit in rei corporal⁹ seu tēpalis ablatione. Iniuria vo in dāni spiritualis occasione scilicet cum quis ex dato damno iniuriato impatiētiez odij atq̄ scandali materiā prestat: vnde damnū inferenti non sufficit ad salutem satisfacere ō offensa restituēdo aliena: sed ei necessariū est iniuriam z scandalum amouere. qō fit cum ab eo cui datum est per se vel per interpositam personam veniam humiliter vult postulare z b̄ exp̄sso vel suppresso noie illius persone ꝑm q̄ qualitas negocij id exposcit. Unde qui ex impossibilitate de primo absolutus est non etiam ex impossibilitate cogente non absoluitur a secundo. Preterea si quis in corporalibus seu in tpalibus ꝓximo dānū dedit si illa satisfacere si valet saltem postulare ei vt dictum est veniam debet. Concor. Tho. ij. ij. q. lxij. ar. vj. Quidam etiam dicunt q̄ qui damnum est passus si ignorat qui illud dedit: si damnum offense satisfacere non potest non veniam seu remissionem postulare nec de offensa nec ō iniuria tenetur: quia quo ad diuinum iudicium non est i mora z facile nouum scandaluz oriri posset. Tertio quoq̄ scandalum proximo prestatur signo. Sūt enim aliqua signa sine quibus non potest exterius innotescere interioris dulcedinis actus etiam illius ad quam omnes de necessitate tenemur: quia i oīmoda negociatione eorum manifestum signum ire z cordialis odij demonstratur. Inter huiusmodi signa videtur esse salutatio aut ad aliqua interrogata aliqualis responsio. Unde Matth. v. dominus ait: Si salutaueritis fratres vestros tantum: quid amplius facietis? nonne z ethnici hoc faciunt? Ubi manifeste ostendit hoc non sufficere ad salutem: qui suo inimico aut qui in eius presentia semper auertit vultum vel subito fugit: cordialis odij atq̄ mortalis signū manifeste ostendit: nisi hoc ex causa valde rationabili agat: vtpote si ꝓbabiliť timet ex hoc aliquid deterius euenire: z tunc rationem z intentionem facti sui debet intuentibus propter vitationem scandali propalare si bono modo id fieri potest. Qui ergo predictis z consimilibus signis suū proximum scandalizat sicut predictum est satisfacere obligatur. Hinc pro omnibus tribus predictis modis scandalizandi dominus Matth. v. c. ait: Si offers munus tuum ad altare z ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi mun⁹ tuū ante altare z vade pri⁹ reconsiliari fratri tuo: z tunc veniēs offers munus tuum. Ait enim: Si offers munus tuum ad altare z ibi recordatus fueris q̄ frater tuus: nomine fratris omnes exprimit homines maxime tamen quemcunq̄ fidelem habet aliquid aduersum te. Scōm Augustinū tunc habet aliquid aduersum nos si nos eum in aliquo lesimus. Nam

UVA. BHSC. IyR_032

nos aduersus illuz habemus si ille nos le-
sit: relinque ibi munus tuum ante altare ⁊
vade prius reconciliari fratri tuo scilicz ab
eo veniam postulando: ⁊ tunc veniens of
fers munus tuum. Sed nunquid ad
litteram hoc seruari debz? Dicendum ꝑm
Augustinum: ℚz si frater sit presens non
hoc differre diutius debes cum iubearis
munus tuum ante altare relinquere. Ad
litteram autem hoc dicit vt innuatur ꝙ ta-
lis satisfactio pretermittenda est omni ope
ri q̃tumcunqz spirituali ⁊ vtili: sicut est de-
uote oblationis donum vel sacrificium et
vt ex hoc etiam demonstretur ꝙ oratio vel
sacrificium nihil prodest nec digne exerce-
tur ab illo qui pro posse ⁊ ꝑm qđ debet non
satisfecit ei quem lesit. Si autem proximus
non est presens vtputa quia est vltra ma-
re: absurdum est credere ꝑm Augustinum
munus relinquendum qđ post maria per-
agrata offeras deo. Propterea dicit ꝙ in
simili casu motibus animi ad reconsiliatio
nem ꝓximi pergendum ẽ vt scilicet humi-
li affectu te prosternas in conspectu dei tui
munus tuum oblaturus. Est igitur sentẽ-
tia Augustini ꝙ vbi bono modo proxim⁹
potest adiri exterior satisfactio preire debz
vbi ꝫo non est oportunitas adeundi po-
test differri. Et interim sufficit sibi affectu
humiliari ⁊ reconsiliari cum proposito id
opere adimplendi ocyus fieri poterit bo
no modo.

ℚz tripliciter inducet proxi-
mum suum homo ad malũ: et
quomodo restituere obligatur
vbi simul ostenditur que sunt
licite ⁊ illicite artes. Cap̃. ij.

Secundo autem infert homo in-
directe spirituale damnum pro
ximo suo eum ad malum indu-
cendo. Tripliciter enim inducit
homo proximum suum ad malum. Pri-
mo locutione. Secundo operatione. Ter
tio vero nouitatum inuentione Primo
quidem inducit homo proximuz suum ad
malum locutione. Et hoc quidem multi-
pliciter. Primo docendo. Secundo flectẽ-
do. Tertio contaminando. Quarto corrũ
pendo seu spiritualiter venenando. Quin-
to retrahendo. Primo quidem docen-
do scilicet cantationes carnales ⁊ ad lasci-
uiam prouocantes: vel docẽdo fucare vul
tum ⁊ se ornare ⁊ consimilia operari. Se-
cundo aũt flectendo ad mala: puta ad vsu
ram ad furtum ad rapinam ⁊ ad parcialí-
tates. Et hoc quidem in consilijs iniquis
vel suasionibus falsis aut comminationi-
bus seuis seu preceptionibus impijs et cõ
similibus. Tertio vero contaminando
scilicet in carnalitatibus per lasciuias can-
tilenas ⁊ cantus. Vnde. xcij. di. c. in san-
cta scriptum est. Deũ moribus stimulat q̃
populum vocibus delectat: aut per inho-
nestos dictatus ⁊ libros. Item i sodomijs
per pestiferas blandicias ⁊ seductiones.
In luxurijs per impias vetulas ⁊ media-
trices. In sacrilegijs per diabolicas ⁊ pro-
phanas supstitiões: ỏ qb⁹ scriptũ ẽ: Horit
arrept⁹ monacha q̃cunqz potit. Quarto
corrumpẽdo seu spiritualit venenãdo sci-
licet detrahendo seu detractiua predicatio
ne vel heretica seu contaminata doctrina:
Siue docendo infirmitates curare: demo
nes inuocare: seu per incantationes furta
⁊ amissas bestias recuperare vel recipe-
re: siue breuibus ⁊ alijs augurijs ⁊ sortile-
gijs atqz consimilibus fidem dare. Quin-
to retrahendo scilicz ne homo restituat ali
ena vel ne admoueat superfluitates ⁊ va-
na ne predicationibus ⁊ doctrinis credat
salutiferis seu ne per ingressum religionis
mundum relinquat. Circa hoc vltimuz
notandũ est ꝑm Scotũ. in. iiij. di. xv. q. ij.
ℚz qui subtrahit a religione aliquem iam
obligatum professionis voto tenetur pro
viribus laborare vt ad religionem redeat
vt hoc modo tam sibi q̃ religioni plena-
rie satisfaciat. Si autem ille intrare nolue-
rit ꝑm Giral. ℚdo. videtur ꝙ qui eum re-
ligioni subtraxit si sit idonea persona ⁊ a-
bilis religioni ad intrandum ꝙ ipse eaz in-
trare tenetur vt sic intrando satisfaciat or-
dini ⁊ bene viuendo ⁊ orando pro alio la-
boret ad eius conuersionẽ. Si autem non
subtraxit aliquem sic obligatum sed volen
tem intrare tantum. Tunc etiam distin-
guendum est quia aut animo hoc fecit no-
cendi ipsi religioni ⁊ tunc obligatur ipsi
religioni. Sed quia multum interest inter
esse in religione ⁊ prope esse: non tantum
obligatur sicut in primo casu: sed tenetur

UVA. BHSC. IyR_032

ad aliqualem restitutionez puta ad aliquā inductionem alterius aliqualiter equiualentis ad ingressum illius religionis. Aut fecit animo consulendi sibi: puta quia erat magister suus ꝛ in studio cum eo vigilabat. Et tunc si sine fraude hoc fecit non credo cum illi religioni in aliquo obligatum: tenetur tamen in illo ꝛ secundo casu persone subtracte in persuasionibus ꝛ aliis spiritualibus bonis ad equiualentiam bonis illis in quibus retrahendo illum damnificauit. Concor. Gyral. atqꝫ Richardus cuz Scoto. Qui vero aliis quinqꝫ predictis et consimilibus modis aliquem corrupit ꝛ ad peccandum induxit ꝑm Scotum tenetur modo possibili restituere damnuz Et hoc tripliciter. Primo eum de veritate docendo: seipsum de predictis accusando atqꝫ illum ad penitentiam ꝛ ad virtuosos actus efficaciter inducendo. Secundo autem si sola inductio sufficere non videtur: quia facilius est hominem peruertere ꝙꝫ conuertere: tunc tenetur pro eo orare ꝛ aliorum orationes sibi fideliter procurare ꝙꝫ bus a deo sua conuersio procuretur. Tertio quoqꝫ debet per alios efficaces suasores procurare eius conuersionem dum tamen illius peccatuz occultum non prodat Ex his autem manifeste apparet ꝙꝫtum periculum sit ad maluz sollicitare quēcꝫ ꝛ inducere ad peccandum: quia vix potest restituere digne cum ad voluntatem iam ad peccata illectam vix possit persuasionibus et aliis multiplicibus viis inducere ad virtutē Addatur quoqꝫ qđ ꝑm Augustinū libro retractationū ōz. Cum virtutum bona maxima sint: plus damnificat qui in istī damnificat ꝙꝫ in quibuscunqꝫ aliis: ꝛ per consequens plus ꝑm iusticiam obligatur ad restituendum proximo tale bonum ꝙꝫtum sibi possibile est. Hec est sentētia Scoti. Gyral. Odo. et Richardi. Secundo inducit homo proximum suum ad maluz operatione. id est illicita exercitatione ꝛ arte. Querunt doctores: quid de his qui faciunt vel vendunt venenum aut toxicum balistas arcus sagittas carellas lanceas et similia ad homines occidendos? vel faciunt decios vel tabularia ad ludendum ad fortuitos ludos vel faciunt richaguonces pro capitibus mulierum: vel fucamēta ad ornandum seu faldandum vultum earuz vel aurifigia rachamaturas seu bordaturas coronas floridas ad lasciuiam prouocandum: picturas vanas atqꝫ lasciuias in cameris ꝛ lecticis ꝛ quibuscunqꝫ aliis locis et cuncta consimilia que nihil valēt ad vtilitatem humanam sed tantum ad interitū animarum. Videtur enim qꝫ nullus labor nec aliquod officiuz debeat approbari nisi valeat ad commodum humane vite. Cum Gen. iij. dicat dominus. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: quasi dicere velit. Non labores ne desudes nisi in opere illo quod valeat ad faciendum panem tuuz hoc est ad sustentationem vite tue. Ad quod dicendū qꝫ in triplici genere debent distingui artes ꝛ manuales operationes. Primo sunt quedaz necessarie. Secundo quedam indifferentes. Tertio quedam pnitiose. Primo enim sunt quedam artes necessarie ad humanum vsuz: licet homines illis abuti possint ꝛ sepius abutantur: sicut sunt agriculture lanificia ars architectorum sutorum textorum ꝛ consimilium. Secundo sunt quedam artes que multum sunt indifferētes: quia his vt plurimum abutuntur quidam ꝛ quidam vti possunt eisdem bene: sicut sunt gladij lancee balliste ꝛ sagitte ꝛ similia qb⁹ boies vtūtur ad bellum iustum atqꝫ iniustum. Similiter etiam quedam venena quibus homines ad sanitatem corporis vti possunt: insuper etiam ad hominis necem. Item fieri possunt aurifigia ꝛ rachamature ꝛ consimila ad mundi vtilitates ꝛ ecclesiastica ornamenta. Similiter taberne ꝛ hospitia ad perniciem ꝛ necessitatem ꝛ sic de aliis. In omnibus supradictis in primo ꝛ secundo casu ꝛ consimilibus eis ad intentionem facientis ꝛ vendentis recurrendum est. Et huiusmodi distinguendum est: quia quandoqꝫ homo non peccat: quandoqꝫ peccare potest: quandoqꝫ autem non peccat. Primo enim si homo credat hoc alicui necessarium fore vel vtile: vel animum habēt indifferentez seu de hoc nihil cogitabat qz rationē cogitandi non habebat nō peccat etiā si illa talis abutiꝫ .xxiij. q. v. ō occidēdis vbi Augustinus ait: Absit vt ea que propter bonum ꝛ licitum facimus aut habemus: si quid propter hec preter nostram voluntatem quicqꝫ mali acciderit nobis imputetur: alioquin nec ferramēta domestica aut agrestia sunt habēda ne qs ex eis vel se vel alium interimat nec arbor est plā

UVA. BHSC. IyR_032

tanda ne quis in ea se suspendat. Secundo autem homo peccare posset si ei conscientia dictaret q̃ ille hoc ad abusum acquireret vel hoc dictare deberet ratione requirentis persone. Ad hoc. v. q. v. non omnis Augustinus ait: Utilius esurienti panis tollitur si de cibo securus iusticiam negligebat q̃ esurienti panis frangitur vt iusticie seductus acquiescat. Tertio ꝺo manifeste mortalit̃ homo peccat si hoc scienter facit vel vendit vel quõcunq; aliter alienat vt alius abutatur ꝛ omnia mala que inde sequuntur imputantur ei. ij. q. j. nomen. xj. q. iij. precipue. xv. q. vj. c. j. ad fi. vbi scriptum est. Non tantũ attendẽda sunt que fiant q̃tum quo animo talia fiant: amplius respicit deus ad cogitatiões ꝛ spontaneas voluntates q̃ ad actus qui per simplicitatem aut p necessitatẽ fiunt. Tertio autem sunt quedam artes pernitiose que ad nullum vsum humanum vtiles sunt nisi ad p̃niciem corporum ꝛ animarũ: sicut sunt q̃dam venena mortifera ꝛ ad nullum vsum humanum vtilia. Facture autez superflue et sumptuose cortinarum ꝛ lintheaminũ ꝛ camisearum que in decuplo plus valent q̃ tota camisia. Decij tabularia tabule carticelle seu narbi magragones seu mitre ꝑ capitibus mulierum fucamenta earuz corone floride ꝛ lasciue picture ad vanitatez seu luxuriam concitantes ꝛ consimilia tũc mortalissime peccant talia exercentes faciendo tenendo vendẽdo donãdo vel quõcunq; alienando ꝛ omnia peccata ꝛ mala que perpetrantur illarum rerum occasione eis imputantur ꝛ omniũ animarum occasione rei sunt apud deũ. extra de iniuſ. et dam. da. c. fi. Ad hoc etiam facit optime lex distinguens inter venenum bonum et malum ꝺ. q flagicioſe rei que nullo per adiectionem alterius rei siue materie potest esse vtilis vsui hũano: nec emptio nec mandatum nec societas valere potest. ff. de cõtraben. emptio. qui venenum. ¶His cõcor. Ray. Innocen. et Hostien. extra ne cleri. vel mona. c. j. imo si quando licet raro contingat q̃ aliqua predictarum aliquis ad licitum vsum inducere possit. Tamen ſm Chrysosto. vt refert Tho. ij. ij. q. clxij. arti. ij. in fi. tales artes non sunt tolerãde. Unde si operibus alicuius artis vt plurimes alii qui male vterentur q̃uis de se non sint illicite sunt tamen per officium principis extirpande a ciuitate ſm documenta platonis. Non est autem necesse extirpare a ciuitate ea que venialia sunt: sed que sunt animarum ꝛ populi detrimentuz: sicut diuersi fortuitui ꝛ pnitiosi ludi: superflue vanitates: curiose inuentiones ꝛ similia. Me supradicti per ignorantiam excusantur ex q̃ sciunt q̃ communiter ꝓ maiori parte homines talibus abutuntur. ¶Propterea quilibet obligatur scire de arte cum qua victũ lucratur vtrum sit licita vel econuerso. In hoc quoq; debet multum vigilare confessor cum penitens venit ad eum: si in tali exercitio vel officio siue arte sit in quo possit saluare animam suam: aliter ex ignorãtia vel negligentia non excusatur ipse confessor ¶si penitentez per absolutionẽ reddit securum cum exerceat artem cum qua anima sua periclitatur. extra ꝺ iniuſ. et dam. da. si culpa. Unde ambobus accidit quod dominus Matth. xv. ait: Cecus si ceco ducatum prestet ambo in foueã cadunt. Tertio inducit homo proximũ suum ad malum nouitatum inuentione. Unde Tho. ij. ij. q. clxix. in fi. ij. arti. ait: Q̃ artifices ornamentorum peccant inueniendo aliqua superflua ꝛ curiosa. Unde Chrysostomus super Matth. omelia. xlix. inquit: Ab arte calce sutorum ꝛ texorum multa rescindere oportet: etenim plura ad luxuriam deduxerunt necessitatem eius corrumpentes aut male arti commiscentes. Cum hoc ꝓcor. Alex. ꝺ hal. Quomodo autem ꝛ que fieri debeat restitutio omniũ que i presenti capitulo dicta sunt non potest sigillatim facile diffiniri sed iudicio boni viri atq; iudicio confessoris discreti in quolibet particulari casu prudenter determinanda est. Nec minus spiritualia q̃ temporalia ꝛ corporalia damna estimanda sunt sicut superius in principio primi articuli p̃sentis sermonis demonstratum est.

Tripliciter homo per malũ exemplum proximum scandalizat: ꝛ de illorum restitutione condigna. Capitulum. iij.

Tertio infert homo indirecte ꝓximo suo spirituale damnum et malum exemplum dando. Unlamentabiliter de talibus dñs ꝑ

UVA. BHSC. IyR_032

prophetam ait: Factus sum tanq̃ vas perditum: quoniam audiui vituperationez multorum commorantiũ in circũitu. Ait enim de ecclesia christus: Factus sum tanq̃ vas pditum. id est. perforatum: quasi dicere velit: Nullus vult per spem se iam ꝓficere in me: imo z qui de corpore meo erant de mea effluunt fide: sicut in vase pforato nullus liquorẽ reponẽ iam ꝓfidit z quicqd ponit intus subito foras fluit. Predictoꝝ autem rationẽ et signũ subdit: qm̃ audi. vi. mꝫ cõmo. in circũitu. In circũitu nempe cõmorant hereticigẽtiles atq̃ iudei: nec ad centrũ dñm nostrum iesum christum qui in medio est ecclesie ꝓpt mala exempla accedere volunt. Istoꝝ nempe vituperationẽ audire christus non cessat quia ꝓpter multoꝝ christianoꝝ mala exempla christifideles a ꝓdicti ꝓtinue blasphemãtur: vnde z multi ab ea retrahunt: z qõ deterius ẽ multi qui iam crediderãt retrocedũt z ad vomitum reuertunt. In circũitu q̃ commorantur qui suis malis exemplis ꝓmuz suũ scandalizãt mũdo dediti z a via veritatis alienati. Iusti enĩ in hoc circũitu mũdanorũ et transeuntiũ tpaliũ morant dum de terrenis tm̃ necessaria sumũt. Mali etiam si pauperes rebus sint in eis corde ore z opere manent. De tribus enĩ ꝑncipaliorib⁹ malis tales maxime ꝓmũ scãdalizãt. Primo ꝺ auaricia. secũdo de luxuria. tertio de supbia.

Primo nanq̃ impũ per malum exemplũ ꝓmũ scandalizant de auaricia. hmõi sunt vsurarij manifesti scelerati z aperti lusores: lusoꝝ in labijs z alijs locis manifesti receptores impũssimi raptores z ꝓsimiles. Qui autem detestatione digni sint qui lusorib⁹ recepta ꝓstãt ostẽdũt etiã humane leges cũ ff. de ale. lu. et aleato. l. iij. in ꝑn. scriptum est Si quis eum apud quem in alea lusum esse dicetur vulnerauerit damnũue ei dederit siue quid eo tempore furto subtractum est iudiciũ non dabo in eũ. In qua lege ꝑm Bar. ꝺ saxo ferrato apte notari ꝑt: q tempore ludi qui retinet ludum temporali pena verberari potest. Fur quoq̃ si ꝓbauerit q furatus sit ab eo qui retinebat ludum in domo atq̃ eo tempore quo ludebat impunis erit. Publici atq̃ obstinati raptores ꝑm can. etiã multiplici plectunt pena. Primo enĩ raptor excõmunicat ab illo episcopo in cuius dioceſi rapinaz fecit. ex de rapto. c. j. vj. q. iij. placuit. Secũdo ꝺ nisi ablata restituat vel plenã securitatẽ de reddẽdo dederit si habeat vnde possit penitẽtia ei denegatur. Tertio autem si restituere possit sed noluit satisfacere et distulit penitentiã vsq̃ ad mortem: si tunc mime satisfacere potest si penitentiã z viaticum petit dabuntur ei: tamen priuabit ecclesiastica sepultura nisi heredes seu ꝓpinqui ꝓ eo satisfacere velint. qꝺ quidem statutũ est ad aliorum terroreꝫ. Si ꝺ impenitẽs ipse decedat z viaticũ ei non dabit z priuabit ecclesiastica sepultura: presbyteri ꝺ qui contra fecerint ipsum sepeliendo z hmõi ab officio deponẽdi sunt. Dicta supdicta habent extra de rap. in. c. super eo. et in. c. in litteris. Secundo autem impũ per malum exemplũ primũ scandalizant de luxuria sicut publici peccatores atq̃ mulieres ornatu meretricio incedentes: z maxime cum in sacris templis hmõi ꝓphana faciunt: quorum fetor z horror ascendit vsq̃ ad nares dñi sabaoth. In hoꝝ autem mysteriũ extra de iniuꝫ. et dam. da. c. si egressus. Et sumit ꝺ Exo. xxij. c. vbi ait: Si egressus ignis apprehenderit aceruos frugum siue stantes segetes in agris: reddet damnũ qui ignem succendit: qꝺ verbum si ad litteram quilibet obligatur q̃tomagis si hec succensio fit in segete animarũ. Nonne de vobis o mulieres vane Esa. l. c. ait: Ecce vos accendẽtes ignem flammis accincti: qz dum vanitatib⁹ vestris in hoibus luxurie ignem accenditis vosmetipsas eisdem flãmis accingitis z comburitis. Quis autem ita insanus est vt non credat esse peccatũ ꝓparare venenũ ad hoies occidendos: z si culpã estimas occidere corpa moritura: q̃sto grauius cẽsere debes animas occidere dei imagines insignitas z perpetuo duraturas. Sed de hꝺ in sermone. xlvj. et. xlvij. plenius disserem⁹. Nec sufficẽ video q tal mꝫ satisfaciat ꝓdecẽter amouẽdo superfluas vanitates si predictas gesserit aio ad luxuriam z ꝓcupiscentiã sui ꝓuocandam: sicut nec sufficit hoies vsurarios cessare ab impio lucro nisi restituant impie acquisita. vt ergo talis satisfaciat plene necesse est ei tanta honestate fulgere. q ꝙ ex sua occasione scandalizati sunt ex eius honesta ꝓuersatione reddant edificati. Manifestum quoq̃ exemplũ malũ de luxuria prestant in publica fornicatiõe seu adulterio cõmorantes z quelibet publice meretrices: et quod horrenduz est etiam audire quidam sunt publici sodomite: quidam etiam puellarum z pueroꝝ seu mulierum raptores atq̃ violatores. Tertij ꝺ impũ ꝓpter maluz exemplum proximum scandalizant de supbia inter quos cõnumerari possunt tenẽtes

UVA. BHSC. LyR_032

inimicitias nolẽteſcꝫ ꝓcere inimicis publice parciales ꝛ qui inter partes capita ſe faciunt inſignia inter partes diſtinguẽtia manifeſte tenentes ſe parciales publice ꝓfitẽtes publici homicide. Similit etiam letantes ỏ malis que fiunt in iuſto bello atcꝫ laudantes ea publici incãtatores. Similiter etiam hi qui ꝓ incantatiões querunt vl̃ reꝯrunt furta ꝛ publice faciunt ꝓſimilia mala. Omnes aũt ſuꝑ dicti ꝛ ꝓſimiles eis qui per opera auaricie luxurie ꝛ ſupbie primũ ſcandalizant tm̃ bonũ exemplum de ſua ꝓuerſione phibere tenent̃ ꝙ qui de coꝝ malis exemplis ſcãdali habuerunt occaſionem: de eoꝝ ꝓuerſione ſumant ꝓtrariam edificationẽ. Nam ſicut dicit ex̃ de pe. et remiſ. c. j. Manifeſta peccata non ſunt occulta coꝛrectiõe purgãda: imo ſm glo. ibi. Qui publice peccãt publice coꝛriganꝯ. ij. q. j. ſi peccauerit. et de ꝓſe. di. ij. ego berẽgari⁹ in fi. ꝛ hoc ſiue ſint grauia ſiue leuia vt ſedeat̃ ſcandalum populoꝝ publice fieri debet.

Articulus. ij. de triplici coꝛporali damno quod primo inferri ſoleꝛ ꝛ de debita ſatiſfactione illoꝝ.

Secundũ autẽ damnũ qð primo inferri ſolꝫ eſt coꝛporale. qð ſm regulam ſupius datam etiam reſtituí debet. Triplicit autem tale damnũ dare ꝓtingit. Primo vulnerãdo. ſecũdo mutilãdo tertio occidendo. Et licꝫ homo reſtituere nõ poſſit membꝝ vel vitam: ad reſtituendũ tamen alia bona neceſſario obligat̃ compenſata qualitate leſi ꝛ q̃ntitate damni atcꝫ poſſibilitate ledentꝭ ſm Rich. et Sco. in. iiij. di. xv.

Ad quid ſatiſfacere obligat̃ qui vulnerat primũ ſuũ. Ca. ij.

Primo quidem homo infert damnum primũ vulnerãdo: ꝛ hoc. ſ. irremediabili modo: ꝛ tal̃ in reſtituendo ad tria remanet obligat⁹. Primo qdẽ tenet̃ ad expenſas i medicos q̃s ille in ſuoꝝ vulnerũ ſanatione feciſſet. Unde ex̃ ỏ iniuſ. et dam. da. c. Si rixati. Et ſumit̃ Exo. xxj. Si rixati fuerint boies ꝛ ꝑcuſſerit alter primũ ſuũ ꝛ ille moꝛtuus non fuerit ꝫ iacuerit in lecto: qui ꝑcuſſerit operas eius. ſ. amiſſas ſm glo. et impenſas in medicos reſtituat. Secũdo tenet̃ ad illa que vulneratuſ occaſione talis leſionis amiſit: puta ſi homo dedit⁹ erat alicui laboꝛi coꝛpali. Unde veriſimiliter credi poteſt ſi inde fuiſſet lucrat⁹ ad talem ſatiſfactionẽ obligatus eſt: ſicut dicit i ꝓallegato. c. glo. Tertio ad ſatiſfactionẽ tenetur ꝛ placationẽ ipſius leſi de iniuria data. Cum enĩ honoꝛ inter exterioꝛa bona ſit maximũ bonũ non videtur ꝙ inferioꝛi poſſit aliter iniuria fieri per quam deijcit̃ multum ꝙn illi obligetur ad talis honoꝛis reſtitutionem Certum eſt enĩ ꝙ talia alicui inferre eſt notabiliter illi iniuriari: ſm enĩ Tho. ij. ij. q. lxiij. arti. vj. Qui percutit aliquem tenet̃ recompenſare iniuriam paſſo q̃uis nihil remaneat apud ipſum ꝛ ỏ ad arbitriũ boni viri.

De ſatiſfactione illoꝝ qui mutilant ꝓximo ſuo aliquod mẽbrum. Capitulum. ij.

Secundo autẽ homo infert damnum primũ mutilãdo: quod qdẽ irremediabile damnũ eſt: puta qꝛ ei abſcidit manũ ſeu truncauit pedes aut hominẽ excecauit. Pro tali offenſione ſm Sco. in. iiij. di. xv. cõmunit̃ in eccleſia niſi reſtituit̃ pecunia reſtitutio non reperitur ſtatuta. Ad hoc tamen talis mutilans ſm eum obligat̃. Primo ad expenſas in curatione illius ſicut dictum eſt. ſ. in. c. ſi rixati. Secũdo ad ſatiſfactionẽ impediti lucri ꝓ toto futuro tempore quo vſurus erat illo membꝛo quo abſciſus eſt ſm qð dicitur. ſ. ſermone. xxxij. arti. ij. et. c. ij. plenius eſt declaratũ. Tertio ad ſatiſfactionẽ afflictiõis illius mutilati qui ſibi ꝓpetua eſt cum viuere ſine oculis aut ſine manu triſtabile ſit ꝛ maxime pene. Propterea tenetur ei ad aliqua alia ſupimpendẽda: et quibus onera ꝛ triſticias quas ex tali leſiõe incurrit ꝓſolabil⁹ atcꝫ leui⁹ ferre poſſit. Ex vno tamen reſpectu plus põderãda eſt mutilatio paupis q̃ diuitis ſi magis egebat pte abſciſa ad neceſſariũ victum: quia vſus fuiſſet plus parte illa ad neceſſaria ꝑcurãda. Ex altero ỏ reſpectu i diuite ẽ alia ꝓditio ponderoſa ſcilicet dignitas ipſius. Sed hoc nihilomin⁹ parum eſt quo ad primũ remediũ. Quarto autem truncatoꝛ diues tenet̃ alere a ſe truncatos ſi alimoníjs egerit. Quita obligatur ad ſatiſfaciendũ etiam ꝓſanguineis illius mutilati. Puta ſi ille ſcilicet cui manus eſt ablata: ſe ꝛ ſuos alebat ꝛ vxoꝛem filios patrem ꝛ matrẽ vel alios qð nunc implere non poteſt. Talis damnũ inferẽs ad equalia obligatur ſm iudicium boni viri.

De his que reſtituere obligatur homicida impius. Cap. ij.

UVA. BHSC. IyR_032

Tertio ꝺo infert homo damnū ꝓximo occidēdo. Tali autem occisoꝛi ſm Sco. i. iiij. di. xv. tria neceſſaria ſūt. Primo enī ei expedit q̄ exponat vitā ſuā in cā iuſta: vtputa ꝯ inimicos eccl̄ie vel ꝓtra hereticos ⁊ alios infideles et hoc ordinādo laborē ⁊ periculū ſuū in ſatisfactionē illius quem ipſe occidit: vt cui non poteſt in coꝛporalib⁹ ſatiſfaciat in ſpūalibus bonis. Q̄ ſi nec tantam ſatiſfactionē facere velit vel reſtitutionē non poteſt oīno a reſtitutione eſſe imunis: ꝓtra quoſdā fatuos ꝓfeſſoꝛes homicidas leuiter abſoluētes non attendentes eis reſtitutionē neceſſario incumbentem quaſi facili⁹ tranſire poſſit impi⁹ homicida q̄ vt ita dicam canicida vel bouicida Nam ſi quis occidiſſet bouē ꝓximi ſui vel canem non abſolueret ſine reſtitutione ⁊ tamē leuiter abſoluit de impio homicidio ꝓpetrato. Q̄tum autem homicidiū deus deteſtat mānifeſte patet: qñ dauid qui occiderat iuſte quia multi humani ſanguinis effuſoꝛ fuerat templum ſibi edificare ꝓhibitus eſt a deo. ſi ergo occiſoꝛ iuſtus non acceptat ad cultum diuinū: iniuſtus occiſoꝛ vbi parebit. Huius ſentētie eſt Sco. Secūdo autē ſm Giral. Odo. obligatur ſi predicti caſus non occurrerent homicida totam vitam ſuam in oſone ⁊ penitētia ordinaꝛ ad illius vtilitatē quē ipſe occidit. Tertio q̄ ſm Sco. et Giral. ſi interfectus aliq̄s ſuſtentabat ſcilicet patrem vel matrem vel alios ſibi ꝓpinq̄s ſeu paupeꝛes: obligat talis interfectoꝛ omnib⁹ illis ad tantam reſtitutionē q̄ntam illis abſtulit ꝓ interfectionem illius. Ratio enī hoꝛ eſt: quia damnū paſſo eſt reſtituꝛio facienda. Et hīs elici poteſt: q̄ ſi q̄s reipublice neceſſari⁹ erat ſi ex hmōi moꝛte damnū eſt paſſ⁹: occiſoꝛ ad dignam recompenſationē ei redditur obligatus. Seruus etiam dño ſuo occiſus debet reſtitui ſibi per alterius ſerui equalentis dationem vel emptionē vel ꝑ pꝛecium competēs emptōi. In oīb⁹ igit̄ in toto lō ſecūdo articulo dictis in quibus damnū neq̄ in ſe neq̄ in equalēti reſtitui poteſt per recompēſationē fiendaꝫ arbitrio boni viri reſtitui debet ſm Richar. Tho. et ꝙ.

Articulus. iij. de temporali damno quod ꝓximo datur. Et ad ꝑſens ſufficit agere de triplici fame reſtitutione ſm q̄ homo tripliciter diffamat.

Tertium autem damnū ꝓximo inferri ſolet. ſcilicet tempale: qō quidem reſtitui debet iuxta principalē regulam ſuperius datam. Inter autem oīa tpalia bona bonuꝫ nomen ⁊ bona fama obtinet ꝓncipatū: ſicut Prouerb. xxij. c. ſcriptum eſt. Meliuſ eſt nomē bonū q̄ diuitie multe. Propterea q̄ preſenti ſermone ceteris ꝓtermiſſis de fame reſtitutione quaſi q̄dammodo rebus ſpūalib⁹ adherentes plenius diſſeram⁹. Malus autem bonū eſt qō eſt in nobis q̄ qō eſt extra nos. Tempoꝛalis nanq̄ ſubſtātia extra nos eſt: bona fama intra nos. Unde. vj. q. j. c. deteriores. Anacletus ait: Deteriores ſunt qui bonarum vitam moꝛeſq̄ coꝛrumpunt his q̄ ſubſtātias aliꝛum predaq̄ diripiunt. Ipſi enī ea que extra nos ſunt licet noſtra ſint auferunt: noſtri quoq̄ detractoꝛes ⁊ moꝛū coꝛruptoꝛes noſtroꝝ ſiue qui aduerſus nos armantur ꝓprie noſipſos decipiunt. Tripliciter enī ſm Sco i. iiij. di. xv. homo ꝓximū ſuum diffamat. Primo manifeſtādo occultum ſecūdo denegādo verum. tertio imponēdo falſum.

Q̄ ſatiſfacere obligatur qui ꝓximū diffamauerit manifeſtando eius occultū malū. Ca. j.

Primo autem homo ꝓximū ſuum diffamat manifeſtādo occultū malum. ſcilicet cum non ſeruato oꝛdine iuris: peccatū illius in publico prodit. Talis inq̄ licet grauiter peccet: tamen verbum ſuū qō in publico ꝓpoſuit retractare non debet: quia hoc faciēdo crimiliter mentiret cum ſciat qō ꝓpoſuit eē verū. Nec enim mentiri tenet ꝓpter qōcunq̄ bonum ꝓximo ſuo reddendū. Cū ſm apoſtolū Non ſunt faciēda mala vt eueniāt bona. Tenetur tamen alio modo licito reddere ſibi famam vtpote per talia ⁊ ꝓſimilia verba dicendo q̄ non credat hunc hoiem eſſe talem male dixi: fatue dixi. Et hec quidem vera ſunt: quia talia propoſuit non ſeruato oꝛdine iuris: propoſuit enim in publico quod non eſt verum publicum. Conſimilis quoq̄ perſuaſio eſt ſi dicat q̄ non reputat eum eſſe maluꝫ bonus eſt enim: quia quilibet preſumendus eſt bonus donec probetur contrariū: extra de ſcrutinio in oꝛdine fac. c. vnico: humana enim fragilitas illum quem indignum eſſe non nouit: dignum debet eſtimare. Non enī ꝓbatus malus coꝛaꝫ iſtis: propterea non eſt ab eis eſtimandus malus. Hoc eſt ergo perſuadere eis q̄ non reputent eum

UVA. BHSC. IyR_032

indignũ neqꝫ malum. Et ſm Rich. et Tho. tenetur ſibi ad aliquã recompẽſationẽ ad arbitrium boni viri ſi nõ poteſt ei reſtituere famam predictis modis.

Qz ſatisfacere debꝫ qui negat iterum occultum crimen publice ſibi impoſitum. Cap̃.ij.

Secũdo autem modo homo proximũ ſuũ diffamat negando veruꝫ ſcꝫ cum crimen verũ: ſed occultuꝫ in publico tamen ſibi impoſitũ negat: quia in hoc negans notat in iudicio de calũnia imponentẽ eo q accuſatoꝛ vel denũciatoꝛ falſi criminis eſt infamis: ſicut patet p ea que dicunt ex ō calũ.c.j.et.ij. Tamen aliter negans non tenet retractare negationẽ ſuam: quia non tenet in iudicio pfiteri ſe reũ nondum puictus. Tenet quidem quaſi per quedam ſobria verba ſicut in pcedenti.c. dictum eſt illi accuſanti reſtituere famã quam notauit de calum. indirecte: vtputa dicendo non habeatis eũ p calũniatoꝛe qz forte pponendo habuit bonam intentionẽ: vel forte credidit ſe pbare intentum ſuũ ſed deceptꝰ fuit. Sed circa hoc tria dubia ſeu difficultates remanere vident. Prima ãt eſt an qui tale crimen ĩ publico ſibi impoſitũ negat moꝛtaliter peccet? videtur enĩ q ſic. Primo quia mẽtitur z ĩ mẽdacio reipublice pnitioſo. Nã res publica ppter mendaciũ eius publicuꝫ impedit a punitione eius iuſta. Scõ qz nocet pſone accuſanti cum p hoc de calũnia infametur. Dicendum ergo ad primum ſicut Deut.xvj.c. ſcriptum eſt. Juſte qõ iuſtum ẽ exequeris. Nequaqꝫ enĩ reſpublica oſa mala punire debet ſed que cum hoc ſunt punitẽda z talia poteſtas iuſte poteſt punire. Talia autem ſunt que coꝛam iudice reipublice poſſunt ſufficienꝫ pbari: ppterea non ledit reſpublica ſi dinũ iudiciũ excedat iudiciũ eiꝰ vt ſcꝫ aliq reſeruent iudicio dei ſuper quo ſi poteſt reipublice iuſtum iudiciũ eſſe: quia ſicut.j. Regl.xvj. habetur. Homo videt ea q patent: deus autem intuet coꝛ: z ſic patet ad primũ. Secũdo autem cum dicit q tale mendacium eſt pnitioſum contra accuſantẽ. Dicendum q non eſt pnitioſuꝫ contra accuſantem eum: ſed ipſe ſibi pnitioſus eſt: dum eo modo pponat quo mime pponere debꝫ: qz cum deberet nõ pponere ſibi imputet ſi aliqua infamia ei ſubſequat cum ipſe de ħ cauſa ſit non autem iſte negans. Nam defendit innocentiã ſuam in publico vbi eqdem non eſt nocens: nec habendus eſt p nocente donec fuerit ipſe puictus. Secũdo etiam remanet difficultas ſi talis peccat mentiẽdo p ſe: Primo enĩ videt durũ q quilibet ab vno in publico accuſatus teneat de neceſſitate ſalutis id ō quo eſt accuſatꝰ in publico pfiteri ſtatim: z ſic ſtatim in iudicio ſanguis patibulo ſe exponere. Secũdo etiam habẽdo oculum non tm̃ ad penam: ſed ad honeſtũ z inhoneſtũ non videt q iſte honeſte z ſm rectã rationem debat coꝛam tali iudice pfiteri: quia ipſe pluſqꝫ quicũqꝫ alius ſingularis accuſans ſibĳpſi auferret famam: quia in iudicio pfitenti credit cõtra ſe. Quid igitur faciendũ? Rñdeo q tunc danda eſt rñſio iuriſtarũ: nego ppoſita vt pponunt. Et ħ quidẽ ab impoſito ſine mẽdacio dici pñt: quia pponũt in publico vt publica z vt publice pbãda: ſic autem ea negare poteſt quis que ſcit in publico non poſſe pbari. Qz ſi iudex vrgeat eũ vt ppoſitũ fateatur vel vt publice neget. Reſpondere vtiqꝫ poteſt q ipſe ad accuſationẽ ſufficienꝫ reſpondit. Et ſic eſt moꝛis reſpondere iuriſpitis: nec declinare vult ab illa reſponſiõe faciat iudex ergã accuſantẽ quod iuris eſt. Tertio quoqꝫ etiam remanet difficultas. ſcilicet ſi talis predicta negans intendat tm̃ negare illud vt ppoſitũ eſt ibi videlicet vt publicum: ſicut facit ſacerdos de confeſſo dicens: nihil mali ſcio iſtuꝫ feciſſe: quia loquitur vt in publico: audiuit autez in alio foꝛo. Nunquid iſte negans de illa negatiõe penitere tenet. Dicẽdũ q bonaꝝ quippe mẽtium eſt etiam ibi culpas agnoſcere vbi culpa non eſt: ſicut i.c.ad eius.v.di. Augꝰ. ait: Multo quidem amplius vbi dubitat an ſit in culpa: z qualis etiam culpa bone mentis eſt culpam agnoſere. Propterea in tali caſu tutum eſt poſt talem negationẽ penitere indiſtincte. De hoc tanqꝫ de tali quale eſt vtputa tali diſtinctiõe ſi moꝛtale tanqꝫ de moꝛtali ſi veniale tanqꝫ de veniali.

Qz reſtituere obligant hi qui proximũ ſuũ infamant falſa imponendo: aut audita narrando. Capitulum.iij.

Tertio quidem homo primũ ſuuꝫ diffamat imponẽdo ſibi falſuꝫ.ſ. crimen. Et hoc dupliciter pting̃ere poteſt. Aut narrãdo malum a ſe inuentũ: aut narrãdo malum ab alĳs auditum. Primo quidem narrãdo malum a ſe inuentum

UVA. BHSC. IyR_032

Talis nempe debet restituere famā retractā do simpliciter verbum suū ꝛ quod sibi impo suit ꝛ h̄ ita in publico sic̄ publice diffamauit alias non seruat iusticiā scilicet reddēdo pri mo suo q̄ suū est. Talis autem fame restitu tio ſm Rich̄. talit̄ fieri debet scilicet q̄ vbi ho mo ꝓtra proximū suū dixit per se vel per ali um: vel p cantilenā aut per libellū famosuz vel per detractionē ꝛ eblocutionē ꝛ in locis alijs vbi sentit illum diffamatū: dicto suo vel facto recognoscat suū errorem ꝛ dicat q̄ mē titus est per guttur suū. ar. ex̄ō purga. cañ. inter solici. §. precipias. Quod q̄dem intelli gendum est nisi ex tali recognitiōe aperta in famata persona magis infamaret. Non di cet ergo: Ego de tali facto infamauerā talez specificādo peccatū. sed sic dicat in generali. Ego diffamaueraz talem de re de qua inter vos diffamatus est: Sciatis q̄ ego inueni et mendaciū est quicq̄d de hoc dixi: Non dicat illud fuisse falsum sed mendaciuz: eo q̄ ꝓtra mentem dicebat, primū diffamādo ꝛ tamen potest esse verum q̄ ipse dicebat. Et nisi ra tionabilis causa obstet ſm Ray. et Hostien. tenet talis infamans ab infamato venā po stulare. ar. xiiij. q. vj. c. j. v. q. j. quidā. Videat ergo quilibet q̄tum difficile sit restituere ablatam famaz: ꝛ q̄ rari reperiunt qui hec ser uent ꝛ nihilomin⁹ innūere q̄tidie grauissime infamie sine satisfactione imponunt. Si ob ijcitur q̄ homo magis tenet̄ p ꝓpria q̄ pro aliena fama zelare nec possz proximo redde re famam suam in retractādo verbum suuz nisi seipsum turpiter diffamaret. Dicenduz ſm Sco. vbi. ꝯ. q̄ sicut dicet̄ in sermōe. xxx viij. ar. ij. c. ij. Bona corpis atq̄ exteriora mi nime negligēda sunt nisi i ordine ad anime bonū ꝛ ad ipsum deum. Hoc autem non est nisi vt iuste competere possit ipsi scilicet dili genti. Propterea sicut ibi de dilectiōe corpa lis vite suiipsius dicetur: ita dico hic ꝓprie de dilectione fame q̄ cuilibet cui competere potest fama magis debet sibi diligere illam iustam q̄ alteri cui non potest competere ni si iniuste. Si autem talis sibi fama non po test competere nisi iniuste alteri vo iuste: ma gis debet illam diligere cui competit iuste. Et sic est in ꝓposito nostro. Facile enī de cri mine accusato iuste competit fama: sibi autē post talem accusationez fama non conuenit iuste: non solum quia in accusando mentit⁹ est sed quia publice mentitus est in quo seip sum sufficienter ꝛ radicaliter diffamat dire cte. Igitur postea ostendens innocentiaz al terius cui tenetur in hoc ꝛ indirecte innocē tiam sui nō tunc ꝓprie se diffamat sed ꝛ amo uet trā a se laudem falsam quam post accusa tionem mendacem indignus est. Pateat hoc per exemplum. Quidam tribus viden tibus fornicatur: illi postea accusantes crimē non vtiq̄ diffamant illum: sed ipse in publi co illo facto seipsum diffamat: quia publice cōmittendo q̄cunq̄ crimen lesionē sue di gnitatis incurrit: ꝛ sic q̄tū est in se famā suā amittit: nec ꝑterea publico illa per quam ta lis lesio nota fit aufert sibi famam sed tm̄o do facit magis in publico deuenire illud q̄ tamen prius ex natura cōmissi actus simpli citer publicum erat. Secundo autem ho mo ꝓximū suū diffamat narrando malū ab alijs auditum. Verbi gratia: Quidā nō im ponit alteri in publico tale crimen sed de illo ſm audita murmurat vel indiscrete cuicūq̄ vel corā multi alicubi narrat nō tam̄ tanq̄ si bi certum sed sic audisse testatur: nūquid ta lis restituere obligatur? Dicendū q̄ rara fi des: ideo quia multi multa loquunt̄: ꝓptē rea dicens se tm̄ audiuisse: nisi ex modo ipso dicendi aliquam maiorem certitudinē q̄ ex cōmuni relatione ostendat ex natura actus i illorum opinione non aufert isti famam: q̄ si firmiter illi ꝓcipiant eum de quo est sermo fore crimiosum leues vtiq̄ sunt: Sicut Eccl. xix. scriptum est. Qui cito credit: leuis ē cor de: veruntamen quia a scandalo pusillorz ca uere necesse est: iuxta illud apostoli. j. ad Co rinth̄. viij. Si ꝓximū scandalizarē non man ducarem carnes in eternū. Et multi sunt ta les pusilli leues ad cito credendū mala: ideo piculosum est valde ex aliorz relatu eis au dita talia referare. Q̄ quidem si fit aliq̄ ma lo animo ledendi illuz de quo est sermo: non est facile excusare q̄n contra charitatem fiat et per ꝓsequens mortalis sit culpa. Si autez referatur non ex intentione ledēdi: sed solū ex quadam incōsideratione ꝛ ex improuiso fiat. durum est q̄ exeat genus venialis cum humana lingua in lubrico posita sit: ꝛ sic̄ Ja co. iij. scriptum est. Qui non offendit in ver bo: h̄ perfect⁹ est vir. Ex his igit̄ que predi cta sunt in p̄senti sermone: patet quid resti tui debet de damnis illatis siue spūalib⁹ aut corporalib⁹ aut temporalib⁹ quo ad famam que licet grauia videantur: tamen suauissi mus amor dei per gratiam hoc seruare vo lentibus faciet onus leue ꝓsiderata felicitate eterna. Ad quam ꝓperare creati sum⁹ vt re gnare possumus in ea cum dño nostro iesu

r

UVA. BHSC. LyR_032

christo qui cuz pre ⁊ spū sancto viuit ⁊ ibi triumphaliter regnat in secula seculoz Amen.

Feria.iij.post dnicam.iij. i quadragesima d restitutiõe temporalium rerum quod comprehendit sub quid quot ⁊ q̃tum restituendū sit. Sermo.xxxvij

Venit nox quando nemo poterit operari Joh. ix.c. Dignū nempe est ⁊ a iadnersione attenta verbum dñi saluatoris maxime his qui aliena restituere obligantur. Ait enī: Venit nox. scilicet corporalis ⁊ forte improuise ⁊ subitanee mortis quando nemo poterit opari. scilicet penitentiam debitam ⁊ restitutionē pdignam: quasi etiam alio sensu dicat: Restituere satage dū sanus es: dum vales: dum hoc lumē pscientie tibi dictat: quia veniet nox. scilicet excecationis mentalis qñ nemo potest operari. Et hoc patet: quia excecabit te malicia tua ⁊ indurabit coz tuū iniq̃tas tua. Ut ergo quilibet vestrum dum viuit debitam restitutionem opere adimplere possit: peractis his q̃ ad restitutionē fame pertinere videntur cuz sit corpale bonū: nunc de reliquis temporalib⁹ bonis etiam restituēdis disseram⁹. De quibus possum⁹ distinguere triplex debituz qđ restitui debet. Primū dici potest iniustuz. secundum autem turpe. tertiū vo illicitum siue alienum.

Articulus prim⁹ q̃ omne tẽporale quod iuste teneri non potest restituendū est.

Primū quidem debitum qđ restitui debet dici potest iniustū: quia iniuste ẽ habitū vel iniuste detentum. Pro quo talis regula ẽ danda. Omne alienū vel q̃ de iure alteri debek: siue licite siue illicite habitum restitui debet. Ad cui⁹ regule intellectū notandū est: q̃ q̃tuoz restitui debēt q̃tum ad hanc regulam spectat. Primo omne alienū licite acquisituz secūdo omne alienū non licite acquisitū. tertio omne licite acquisitū qđ alteri debek. q̃rto omne non licite acquisitū qđ alteri etiã debetur.

Q̃ omne alienū licet sit licite acquisitum restitui debet. Ca.j.

Primo quidem restitui debet omne alienū licite acq̃sitū: huiusmodi sunt res date in vltima voluntate ad paupibus dispensanduz: vel ad quascunq̃ causas pias ad ꝓseruandū recõmendate. Res quoq̃ oblitioni tradite restitui quoq̃ debent oia mutuata: oia debita ꝓtracta: oia iuste ꝓmissa: oia deposita: que quidem si subtrahant sine recipiẽtis culpa satisfacere non tenetur. Secus autez si cū sua magna culpa amitteret depositam rem ſm Tho.ij.ij.q.lxij.arti.vj. Pone autem ſm Sco. q̃ quidam qui mercat in francia cū alterius pecunia existens ibi mutuū accipiat noie dñi sui ignorante tamen dño eius: et lucretur de tali pecunia: Querit quid iuris? Dicendū ſm eum q̃ tenetur reddere fructū dño ꝓncipali sicut de pecunia ꝓpria. Nã eodem modo transit dñium vsus talis pecunie mutuo accepte in dñm ꝓncipalẽ: sicut etiam pertinet ad eum dñiuz vsus de pecunia ꝓpria. Tenetur tamen dñs ꝓncipalis puidere sibi de industria sua atq̃ de alijs laboribus suis. Talis tamen ratio intelligi habet quãdo omne damnū talis mercatiõis in detrim̃tum cederet dño ꝓncipali. Puta ille qui mutuo accepit pauper esset ⁊ non posz restituere creditoz⁹ si perderet illam pecuniã. Sz quid si esset diues ⁊ non intenderet ex damno pueniẽte damnificari dñm ꝓncipalem: ꝙ ꝓpterea accepit mutuū sub noie dñi sui: q̃ sub noie suo tale mutuū mime repiret? Tũc dicendū q̃ in tali casu restituere non obligatur: quia tunc vsus talis pecunie non trãsit i dñm ꝓncipalez nisi tm̃ nomie ⁊ non re. Hec Sco. in quodam tractatu suo.

Q̃ restituendū est omne alienum non licite acquisitū. Ca.ij.

Secundo restitui debet omne alienum non licite acquisitū. Huiusmodi sũt vsure: furta: rapine. Ad hoc etiam obligant rodentes monetas vel ipsas bustonãtes. Qđ quidem fit cum a leuioz⁹ exigunt grauioz⁹ vt eas fũdant vel plus campsoz⁹ vel fusoz⁹ vendant. De his etiam sunt qui mercantiaz terminū vendunt crescentes in eis precium ꝓpter terminū ꝓlongatum. Et qui eas multo plusq̃ sit iustum precium vendunt vel min⁹ emunt: vel diuersis fraudib⁹ in artib⁹ ⁊ mercantijs vtuntur falsis ponderib⁹: ⁊ in malis mensuris in mendacit numeratis ⁊ diuersimode falsificatis aut fraudulent cõmixtis et

UVA. BHSC. IyR_032

in contractib⁹ vsurarijs habitis. Si autem i talibus ꝓtractib⁹ homo querat q̃tum satisfacere obligetur? Dicendū q̄ i ꝑsiderādo q̃tuz reddi debet seu q̃ta in ꝓtractu seu mutuo fuit vsura semper recurrendū est ad temp⁹ in quo fuerunt facti ꝓtractus illi put refert ad tempus solutionis ꝑ q̄ scilicet facta est. Verbi gratia: In pascate tradidi tibi modiū bladi ꝑm ꝓtium qđ valebit in pentecoste ꝛ ꝓbabiliter creditur plus valiturū. Tunc siquidem quicq̄d plus accepo vsurario modo q̃ valuerit tempore traditiōis reddere debeo ꝛ non ampliꝰ neq̄ minus: ꝛ hoc siue plus q̃ accepero valeat siue min⁹ valuerit in ipsa pẽtecoste.

Q̄ restitui debet omne illicite acquisitum quod alteri debet. Capitulum. iij.

t Ertio restitui debet omne licite acquisitū qđ alteri debetur: sicut sūt instrumēta vel charte scribarum vel aliorum testamēta libri mercatoꝝ: similiq̄ que relicta vel data sunt pauperibus aut ecclesijs monasterijs hospitalib⁹ ꝛ puellꝫ nuptui tradendis seu ꝑ quibuscūq̄ alijs dispēsanda: aut quecunq̄ alijs de iure succedūt. Itē debēt restitui atq̄ dari decime ꝛ tributa seu exactiōes debite ꝛ honeste: dicēte dño Abat. xxij. Reddite que sunt cesaris cesari: ꝛ que sunt dei deo. Sed de his ꝛ maxime de decimis alꝫ. amplius disseremus.

Q̄ omne non licite acquisitū quod alteri debetur restitui debet. Capitulum. iiij.

q Uarto autem restitui debet omne non licite acquisitū qđ alteri debetur: sicut sunt bona que alteri succedunt de vsuris furtis atq̄ simonijs rapinis ꝛ ꝓsimilib⁹: quia licet tales non sint illi per quos sunt talia impie acquisita: quia tamen ad eos res ille iniuste puenerūt quodāmodo plusq̄ hi qui male illa acquisierunt restituere obligant: cū bona illa ad eos trāsire videantur cum onere peccatoꝝ ꝛ sepe cū obligatione diuersarū ꝓmissionū. Tamen circa hoc Jo. an. et Hostien. Innocen. et alij pleriq̄ doctores. ex de vsur. c. tua nos. quesierunt an tales heredes restituere tenent ex persona illorum quibus succedūt an ex persona ꝓpria. Ad qđ distinguēdo respondent q̄ si tales in extremis penitentes ꝛ absoluti decesserūt tenētur ex persona illoꝝ: sed si decesserunt impenitētes tenentur ex parte sua ꝺ eo tm̄ qđ ꝓcīt ad eos. Ad hoc etiā facit qđ notat Johan. an. ex de sepul. c. parochiano.

Articulus. ij. ꝺ multiplici turpi lucro: ꝛ quid restitui debet vel non.

s Ecundū autem debitum qđ restitui debet dicitur turpe lucrū. Ad intelligendū autem quid sit turpe lucrum ꝑm quosdā. Notandū est q̄ ꝓtractus potest esse dupliciter vitiosus ꝛ nullus: aut in sua materia aut in sua forma. Primo ex ꝓtract⁹ ẽ vitiosus ꝛ nullus in sua materia seu causa motiua vel effectiua: non tamen in sua intrinseca forma: sicut mereticiū solutaꝝ hystrionatus: lenocinīū: duellum: exercitus pugnantiū in arena ꝛ ꝓsimilia. Secūdo autem est vitiosus ꝓtractus in sua forma: sicut patet in ꝓtractib⁹ vsurarijs confectis sub titulo ꝛ pallio depositoꝝ emptoꝝ seu cōmutationū aut locationū ꝛ ꝓsimiliū ꝓtractuū licitoꝝ. In predictis igitur ꝛ ꝓsimilib⁹ adūtendum est ꝑm quosdā: q̄ non ois vitiositas ꝓtractus obligat ad restitutionē sed solū que aufert ius adinuicē ꝓtrahendi: Sicut patet in eo qui clādestine vel ex praua intentiōe vl̄ voluntate ꝓtrahit ꝓiugiū vel homagiū cum aliq̄ rege. Alij ꝺo dicūt q̄ duplex est turpe lucrum: vnū in quo competit repetitio. secundum in quo repetitio mīme cadit. Primum est in quo competit repetitio ꝛ dn̄ium non transfertur sicut in rapina in furto ꝛ ꝓsimilibus: vel transfert dn̄ium competit tamen repetitio eius sicut ꝑm quosdā in vsura ꝓtingit Similiter competit repetitio licz forte dn̄iuz trāsferat in his que homo lucrat in emptionibus ꝛ venditiōibus ꝛ alijs ꝓtractibus per mendacia periuria circūuentiones ꝛ falsas cōmixtiones sicut lucrant cum ponderibus et mensuris falsis ꝛ ꝓsimilib⁹. Nam regulare est q̄ q̃q̄ ex parte accipientis tm̄ est turpitudo restitutio competit. ff. eo. titu. l. ꝛ si. et talia restituēda sunt eis quibus illatum est damnū si res alicuius valoris sunt. De minimis autem fieri debet sicut dicetur in primo c. subsequenti. Secundū ꝺo est turpe lucrū in quo non cōpetit repetitio ꝛ transfert dn̄ium sicut patet in meretricio lenocinio ꝛ ꝓsimilibus. Nam etiam regulare est q̄ q̃cunq̄ taz ex parte dantis q̃ ex parte recipientis turpitudo cadit non competit repetitio. Sed de ꝺ plenius in sermone. xxxix. arti. ij. et. c. vl. dicemus. In his igitur in quibus non compe-

UVA. BHSC. LyR_032

rit talis repetitio distinguūt quidam q aliq̄ sunt ꝓhibita quia mala: aliqua vo sūt mala quia ꝓhibita in .c. ex parte. de offi. dele. Principalit vo in his que sunt ꝓhibita quia mala etiā distiguēdū est: qz q̄dā sūt q̄ puniūt a iure ciuili i forma iudicij sola infamie pena. quedam vo grauius puniunt a iure. Primo ex sūt q̄ puniūt a iure ciuili in forma iudicij solius infamie pena: sicut hystrionatus exercitiū illozum qui in arena pugnant siue etiam in duello t opus meretricum solutaz et ꝓsimilium. In talibus autem turpiter acq̄sita retineri possunt in acqrentiū vsum. Secundo sunt quedam que grauius puniunt a iure scilicet per cozpozalē penā vel p extorsionem ipsozum turpium lucroz sicut ꝓtingit in Et taliter acquisita retineri ñ possunt: sed in pios vsus eroganda sunt nisi forte iam restituta sint vel restituē velit eis a quibus habita sunt. Secundo autem sunt quedam mala quia ꝓhibita: sicut sūt tozneamenta. extra de tozneam. per totum. Negociatio que est clericis interdicta. extra ne cle. vel mona. c.j. et de vi. et hone. cleri. c. diocesanis in cle. Item notandum q ſm Aluaz vendere charius q̄z ematur cupiditatis causa dicitur turpe lucrum. xiij. q. iij. quicunq̄. ꝓpterea debet paupibus erogari. Et idem ſm quosdam mercari in locis sacris. lxxxvij. di. ejciens lucrum aduocatiōis vel medicine in casibus non concessis. extra in titu. de postul. per totum. Emere bladum vel vinū ab eo q̄ h̄ non habet pro sua arte: sed q̄nq̄z hoc agit vt postea charius vendat. Facere t vendere fucamenta q̄bus vane mulieres iniuste se ozнant: t etiam quecunq̄z alia que ꝓhibentur per iusta statuta ciuitatum: sicut mulierum pompe atq̄z ornatus. Item lucrum emptionum t venditionū tempe interdicto t feriato ſm quosdam est turpe lucrum. extra d̄ fe. c.j. et ſi. Totum igitur lucrum oium predictoz ſm q̄sdā est paupibus dispensandum. Quid autem faciendū sit de turpiter acquisitis t quibus restituenda sint: copiosius t seriosius vide in sermone. xxix. arti. ij. per totum. His igitur iaz de turpi lucro premissis ad clariozē etiam intelligentiā predictozum ponam⁹ quattuoz dubia circa materiā istam Primū de cōmutationib⁹ t alijs ꝓtractib⁹. scōm de meretricib⁹. tertium de lusoribus. q̄rtum de vsurarijs mentalib⁹.

De restitutione eozū que quotidie in cōmutationib⁹ t in alijs contractibus turpiter lucrantur modicum minus vendendo vel emendo. Capitul. j.

Primū quidem dubium est de cōmutatiōibus siue alijs ꝓtractibus Circa q̄d queri potest vtrum q̄d cōmuniter aliquid diminuit siue excedit precium sit ſm deum seu diuino iure illius a q̄ fuit illicite acquisitū aut restitui sit necesse. Dicendū ſm Syral. Ad⁹. et alios doc. Q̄z non omnis excessus seu diminutio iusti precij est illius a quo est habitus t accept⁹ nec potest vendicari a dāte. Et hoc quia nō aufert ius adinuicem ꝓtrahendi. xiij. q. v. non sane. Quod quidem ad p̄sens q̄druplici ratione probari potest. Primo ratione pacis t salutionis. secundo ratione diuine ꝓdescēsionis tertio ratione mutue ꝓcordationis. quarto ratione humane estimatiōis. Primo q̄dē ratione pacis t saluatiōis. Ad⁹ eni ex ꝓsensu t statu cōmuni pro cōmuni oium vtilitate procedit eo ipso obtinet equitatē t robur cōmunis iuris: sed cōmunis ꝓsensus ac recta t discreta ꝓsuetudo vult q̄ non omnis excessus in talibus restitui sit necesse. Ad⁹ quidez dupliciter ꝓbari potest: qz expedit. primo tempozali paci. secundo spirituali saluti. Primo autem expedit tempali paci: quia alias infinite querimonie t litigia t hmōi orirent. Secundo spūali saluti scilicet cōitatū t partium eius: quia cum difficilimū sit ab hmōi ꝓtractuum excessibus se totaliter depurare t maxime in hoib⁹ imperfectis inhiantib⁹ lucris ex quibus t in quib⁹ maioz pars cōmunitatis hoiuz ꝓsistit: piculosissimū omnib⁹ esset si nihil hmōi concessum sibi vendicare t retinere liceret. Secūdo ratione diuine ꝓdescensionis. Prouidentia eni dei humane infirmitati post lapsuz primi hois in plurib⁹ ꝓdescēdit nec exigit ab ea q̄q̄d ē perfecte t integerrime ac rectissime equitatis. Recta eni ratio docet q̄ aliter est regēdus ac ducēdus infirmus t aliter sanus. Et hoc est q̄ omne vitiuz in hmōi deus non reputat mortale. Constat autem ex decalogo t alijs diuine scripture locis: q̄ omnis rapina t furtum t ois electiua et deliberata vsurpatio aliene rei inuito dño nobis est mortalis culpa: ergo omnis excessus in hmōi precijs vere non est rapina vel furtum seu vsurpatio aliene rei. Tertio ratione mutue ꝓcordationis. Propria nanq̄z forma t ratio cōmutatiui ꝓtract⁹ ex vtriusq̄z partis libro ac pleno ꝓsensu inchoat t ratifi-

UVA. BHSC. IyR_032

catur ita q̄ emptor vult sibi plus rem emptā q̄z precium ⁊ venditor econuerso. vterq̄z etiam ex pleno consensu alienare a se intendit ppr̄ium dn̄ium rei sue illud totaliter in alterum transferendo. Et si in aliquo preter intentionem ⁊ estimationē ppr̄iam defraudatur citra tamen excessum enormem lege diuina vel humana ꝓhibituz: vult nihilomin⁹ contractum mutuū esse ratum ⁊ firmū: etiaz si libere ⁊ expresse omni tali legi renunciaret pro q̄sto sua temporali idemptitate id facit: aliter sibi nihil inde reddere obligatur: quia iam non est enormis imo forte nec vllus excessus: qz sicut potuit absq̄z omni precio donare: sic potuit pro se in pleno precio vendere vel donare. Quarto ratione humane estimationis que quidez incerta est ad mea iusta precia p̄tranda ⁊ ad precise discernendum excessus ⁊ defectus precij iusti. ¶Propt qđ licet in aliquo precium diminuat vel excedat nihilominus nulli ppr̄io aut cōmuni iudicio censetur aut censeri debet pro enormi nec sic respectu iudicij nostri recedit a moderantia precij iusti sub competenti latitudine mensurandi: q̄n infra ipsum aliqualit̄ includatur: sicut mustum vel vinū acerbuz seu aliqualit̄ acetosum non recedit sic a specie vini q̄n includatur in ipsa. ¶Propterea etiam fm Scotum in. iiij. di. xv. q. Equalitas cōmutationū ⁊ contractuū non consistit in diuisibili medio: imo in medio illo qđ cōmutatiua iusticia respicit magna est latitudo: ⁊ intra illam latitudinē non attingēdo indiuisibilem punctum equalentie rei ⁊ rei in q̄cūq̄z gradu citra extrema fiat iuste fit: quia quo ad hoc cōmotantes ⁊ ꝓtrahentes attingere medium indiuisibile quasi impossibile esset. Que autem sit ista latitudo ⁊ ad q̄sta se extendat dupliciter patet. ¶Primo ex lege positiua. secundo ex ꝓsuetudine approbata. ¶Primo enim ex lege positiua: quia contractum rescindit vbi ꝓtrahens decipitur vltra medietatem iusti precij: nihilominus infra illō si ex alio appareat iniusticia fm ꝓscientiaz debet fieri restitutio correspondens. Secundo ex ꝓsuetudine approbata: ex qua relinquitur q̄ñq̄z ipsis cōmutantib⁹ non pensata mutua necessitate reputant sibi dare mutuo equalens huic inde accipere. Durum est enī int homines ꝓtractum esse in quibus ꝓtrahentes non intendant aliquid de illa indiuisibili iusticia remittere sibi mutuo vt pro tanto omnē ꝓtractum aliqua donatio cōmitteret. Et sic iste est modus cōmutantiū quasi fundatus super illud legis nature. hoc facias alijs quod tibi vis fieri. Satis probabile est: q̄ quando mutuo sunt contenti remittere sibi volunt quicqđ defuerit ab illa iusticia requisita. ¶Hec Scotus. Si quis autem obstaret ⁊ diceret q̄ quicqđ in ꝓtractibus est illicitum ⁊ peccatum: contra⁹ius diuinū esse|videtur ⁊ sic nullum robur ab eo obtinere meretur: imo potius oppositum ppter qđ nullus illicitus excessus precij potest a iure diuino acquiri peccanti in illo. Dicendū q̄ in hmōi ꝓtractibus sunt duo precipue attendenda. ¶Primo intrinseca affectio. Secundo extrinseca actio seu operatio. ¶Primo enī attendenda est intrinseca affectio pro q̄sto vult scient in primū aliquam inequalitatē: vt scilicet in hmōi ꝓtractibus meliorem partem habeat q̄s ille pro tanto aliquid de iusticia habet: q̄ si non est mortalis sufficit tamen per ꝓtritionē et penitentialem satisfactionē ⁊ purgationē aut per purgatorij ignem sicut ⁊ cetera venialia expiari. Secundo autem attendenda ē extrinseca actio seu operatio ⁊ cōmutatio: licet fm veridicam estimationē precij sui contineat aliquantulā equalitatē: in respectu tamen ad cōmunem statum ⁊ ad ꝓdescensiuaz dei legem ⁊ ad liberum ꝓsensum ꝓtrahentium non habet inequalitatē: imo potius benignam ⁊ ꝓdescensoriā ac salutiferam equitatem. Et ideo q̄stum ad hoc tam diuino q̄z humano iure robur obtinet firmitatis. Aliter omnis huiusmodi excessus precij esset in acquirentib⁹ mortalis culpa: quia esset vsurpatio rei aliene in q̄stum aliene. Teneret etiam quilibet venditor siue emptor omnem talem excessum restituere: ⁊ sic omnes qui hoc non restituerent damnarent̄: qđ quidem nequissimū ⁊ durissimū est pensare. Verumtamen ppter prauitatem humani affectus ad hec temporalia inclinati: ac ppter inequalitatem talium cōmutationū securius atq̄z iustius esset omnem talem excessuz scienter factum si alicuius q̄stitat̄ appreciabilis foret satisfacere fraudatis: aut si parui valoris est p animabus illorum pauperibus erogare: quia in hoc plus proficeret fraudato nisi cū ipse graui inopia laboraret. ¶Hec tamen predicanda sunt cum magna discretione: quia populi ad dilatandam conscientiam pni sūt

De turpi lucro p meretriciuz acquisito ⁊ cōsimilib⁹ illi. Ca. ij

UVA. BHSC. LyR_032

Secundum aut̃ dubium est ꝺ meretricibus solutis vtrum restituere obligantur? Ad quod dicendū ꝙ ꝯuis in ꝓtractu mercedis ꝓ meretricio sit materia meretricij vitiosa: ⁊ volūtas ad meretricium ⁊ ad ꝓtractum sue mercedis mouens: forma tamen ꝓtractus habet i se aliquid veri iuris: quia meretrix concedit lenoni corpus personaliṫ ac naturaliter acciuiliter suū. Sic etiam ille ꝓ carne meretricis sibi concessa dat aliquid vere suū. Si autem mihi licitum est dare rem meam gratis multomagis licitum est mihi dare aliquid ꝓ alio mihi concesso ꝯuis mihi illud impie concedatur: ⁊ maxime ex quo aliqua tempal' vtilitas siue vere siue fm eius iudiciū ⁊ bñplacituz inde ꝓueniat danti. Si ergo iure diuino aut humano non aufertur alicui iurisditio vel potestas dandi aliquid meretrici ꝓ locatione sui corꝑis aut hystrioni ꝓ suo hystrionatu ⁊ sic de alijs: non oportz ex alijs supannexis vitio stratib⁹ sui iuris quandam equalitatē ⁊ licentiaz ānullari. Huic etiam concordat Tho. in. iiij. di. xv. ꝺ. Q; aliquid est illicite acquisitum: non ꝯdē qꝛ illa acquisitio illicita sit: sed quia illud ex quo acquiritur illicitum est. Et in his transfertur ꝺñiū et repetitio mime competē potest: sicut in eo qꝺ mulier per meretricum lucrari solet. Et tex. habetur de hoc in. l. iiij. §. j. ꝺ. sed qꝺ meretricio. ff. ꝺ condi. ob tur. cau. Et hoc quidē nuncupatur ꝓprie turpe lucrum. Talis enī mulier turpiter agit ⁊ contra legem: sed i eo quod accipit non agit iniuste nec contra legem: ꝓpterea qꝺ accipit ⁊ retinere potest et elemosynas paupibus dispensare: oblationem autem publicam ad altare mime offerre potest. Quando autem restituere obligatur ⁊ cui vide in sermone. xxix. arti. j. c. j. circa medium. et ar. iij. c. iij. vltra medium.

De restitutione eoꝝ que quis lucratur in ludis. Capitul'. iij

Certium ꝺo dubium est de lusoribus. Circa quod aduertenduz est fm Richar. de media villa in. iiij. di. xv. ct. q. viij. q ita sunt ꝓhibiti quidam ludi ꝙ tamen restitui non ꝓcipiūtur que lucratur fm legem illius ludi: sicut sunt torneamenta ⁊ similes ludi qui non innituntur fortune sed tam̃ ꝓhibiti sunt. Ꝓpterea qui in tali ludo lucratur: licet peccet cum faciat contra ꝓhibitionē ecclesie non tamen restituere obligatur. Sunt etiaz alij ludi ꝓhibiti: ita ꝙ etiam lucrum eoꝝ ex ꝓcepto debet restitui: cuiusmodi sunt ludi taxillorum ⁊ alearum. Q; autem tales ludi ꝓhibiti sunt patet di. xxxv. episcopus. ff. ꝺ aleato. per totum. in auc. de sacrosan. episco. §. interdicimus. extra de vi. et hone. cleri. cleri ci officia in tex. et glo. Non tamen ꝓhibitum est ludere si non fit ex cupiditate: vt cum fit ꝓ cōmuni ꝓuiuio faciendo: quia sicut dicitur. ff. de aleato. l. vlti. q; in ꝓuiuio vescendi causa ponitur in eam rem familia ludere ꝓmittatur: hoc tamen non est ꝓdicandum considerata in hoibus ꝓnitate ad malum ac vsus impietatib⁹ que sequunt exinde: sicut patet in. xlij. semone. Q; etiam lucruz taxillorum ludi ⁊ alearum ac similium innitētiuz ipsi fortune homo restituē obligetur fm ꝙ ꝓhibitum habetur di. xxxv. episcopus. in glo. Tamen circa hoc ꝯdruplex opinio reperitur. Ꝓrima est dicentium iura ꝓdicta et glo. ad satisfactionē artare eos qui ad satisfactionem per iudicem compellunt. Si autē per sententiam iudicis non artātur restituere non tenentur. Ratio est quia talis restitutio ꝓcepta est in penā lucrantium tali lucro Nec iura ad hoc allegata dicunt ꝙ tales tenentur restituere ipso iure. scilicet ꝙ ab eis de iure repeti potest. Q; ñcz enī homo aliquid licite retinere potest anteꝯ per sentētiā reddere compellatur: qꝺ tamen per sententiam iuste latam satisfacere necesse est. Electio enī excōmunicati excōmūnicatione minori non ē irrita ipso iure: est tamen irritanda. extra de cleri. excō. ministrā. si celebrat. Interficiens quoꝯ hominē contra iusticiam iuste ꝓt sententiaz hereditate ꝓuari potest: sed tamen ante sententiā non tenetur dimittere eam sicut plenius in sequenti arti. ij. c. apparebit.

Secunda autem opinio est cōmunior ⁊ securior. Hec autem tenet ꝓ eo modo quo ludus taxillorum ⁊ alearum ꝓhibitus est: eodez tenetur ipso iure homo ad restituendū qꝺ ex eo lucratur: quia non tantum ꝓhibetur ludus talis sed etiaz eius lucri acquisitio. Tertia quoꝯ est opinio eoꝝ qui ꝓbabiliter dicunt ꝙ quia talis restitutio ꝓcepta non est per ius canonicum sed tantum per ius ciuile non videtur ꝙ ad hanc restitutionem sint de necessitate astricti: nisi qui de iure legibus imperialibus sunt subiecti: nisi alicubi sit resti-

UVA. BHSC. IyR_032

tutio per consuetudinē aprobata. Quarta autem opinio ꝛ pbabilioꝛ est ꝛ vera iudicio meo: ꝙ talis restitutio implicite in iure canonico precepta est: quia leges imperiales non ꝓtrariātur iuri diuino: nec per ius canonicum aut per rationabilē ꝓtrariam ꝓsuetudinē abrogatas eas obseruandas iura canonica decreuerūt sicut di. io. de capitulis et. c. quis autem et duobus. c. immediate sequentibus patet. Sed de restitutionibus acquisitoꝝ in ludo plenius agemus in sermone. xlij. arti. iij. c. j.

De restitutione turpis lucri mentalis vsure. Capi. iiij.

Q Tartum vero dubium de vsuris mentalibus. Quidam enim dicunt triplicem esse vsurā. ¶Primam videlicet animi. secundaꝫ vero signi. tertiam quoꝙ pacti. ¶Prima quidem vsura est animi: que scilicet contingit cum homo dat mutuū principaliter ꝓpter spem lucri non autem si secundario: puta quia ei mutuat ꝑncipaliter ꝓpter charitatem. secundario autem quia se illi sentit naturaliter obligatum vel sperat alias in sua consimili indigentia subueniri. Talis qui ꝑncipaliter mutuat ꝓpter spē lucri in iudicio anime restituere obligatur Sicut testatur Urbanus extra de vsuris consuluit. vbi ait ꝙ tales in iudicio animarum vt restituant inducendi sunt: quia faciunt contra legem christi Lu. vij. dicentē: Mutuum dantes nihil inde sperātes: qō verbum exponit glo. sicut predictum est. Quidam tamen inter quos fuit Scotus i iij. et Alexan. lombar. in contractu suo de vsuris: Dixerunt talem vsuram animi et mentalem: licet cum culpa mortali fiat: nihilominus ad restitutionē minime obligare. Ad quod probandū adducunt exemplum de furto dicentes: Q si aliquis gratis ꝛ liberaliter in domū recipit quod affectabat ꝛ intendebat furari: cuius talis furetur mente non tamen opere: ita ꝙ ad restitutionem merito obligetur: ergo a simili. Si quis lucrari intēdit ex mutuo quod cō credit: ꝛ tamē a debitore nihil exigit nec eum per aliquod pactum compellit sed gratis ꝛ liberalit ab eo aliquid recepit cuius sit vsurarius mente: non tamē censendus ē vsurarius opere ita ꝙ satisfacere teneat. Ad quod respondet, Johan. an. in mercurialibus ꝛ super regula peccatum: dicit ꝙ inter causam furti ꝛ mutui maxima dissimilitudo esse probatur. Nam licet donatarius i casu furti habuerit intentionem corruptā ad furtum non tamē donatio causatur ab eius facto: nec annexa est illi intentioni corrupte cuius contrariū in mutuo cadit: qꝛ cum ex bono charitatis gratis deberet fieri fit specialiter ex spe lucri: cui quidem vitiose spei effectus consequitur qō est lucrū et ideo talis ad restitutionem tenetur. Ratio huius ꝫm quosdam potest esse: quia sicut datum quod traditur ex intentione donandi sortitur veram rationē doni ꝛ amittit rationez mutui: vt si mutuetur ex intentione ꝛ spe lucri amittit eoipso rationē mutui gratuiti ꝛ sortitur rationem mutui vsurarij. Ex quo patet ꝙ lucrum tali intentione receptum vsurarium est ꝛ restitui debet Et hec opinio est vera ꝫm Innocen. hosti en. Johan. an. Archidia. et Ray. Sed cui restitui debeat: vide in sermone. xxxix. ar. ij. c. j. Secunda vero vsura est signi cū videlicet non expressum interuenit pactuꝫ sed quedam sunt manifesta signa vtputa cum mutuans insinuat per aliquod verbum vel signuz qō actualiter non mutuaret nisi inde haberet aliqō lucrum: seu cuꝫ post mutuū negat terminū vel denegat relaxationem iuramenti ei qui iurauit non se absentare ꝛ his similia. Talis enī nō tm restituere tenetur quod inde accepit: verū etiam videtur ꝙ restituere debeat ei q̄ mutuum tali modo recepit nisi aliquid obstet sicut ponetur in sermone. xxxix. arti. ij. c. iij. et in. iij. casu. huius ratio est: quia non refert quid ex equipollentib⁹ fiat ꝛ an verbo vel signo seu demonstratione vel circū locutiōe aliquid ostendatur: extra de consanguī. et affini. tua nos. ff. si cer. peta. l. certum. Tertia autem vsura est pacti. scilicet cum fit pacto expresso de acquirendo lucro vltra sortem. Et hec oino prohibita est tam in lege nature q̄ in lege scripte q̄ etiam lege gratie: sicut alibi plenius ostē dī habet. ¶Propterea omne eius lucrum restitui debet: sicut in sermone. xxxix. ar. ij. c. iij. dicetur. Circa autem vsuram animi que fuit prius iterum queri potest: Utrū si non fuit intentio creditoris aliqd ex mutuo recipere: sed debitor postea aliqd dat:

UVA. BHSC. IyR_032

an ad restitutionem creditor teneatur. Ad quod dicendum q ex parte remunerantis id est. debitorum in remunerando creditorem: triplex intētio distingui potest. Prima est timorosa. Secunda gratiosa. Tertia amorosa. Primū autem dicitur intētio timorosa: quia scilicet debitor vel timet displicere creditori: vel credit illum remunerari: aut timet ab eo sibi mutuum auferri: seu timet ne indiscretus existimetur in tantum q illum vel alium non reperiret ō cetero mutuantem ꝛ si qua alia consimilis concurrat causa: in huiusmodi casibus si creditor hoc credit vel verisimiliter credere debet restituere obligatur: tamen restitutio non tenetur bona fide consumpta ꝫ vꝺ. Magnū est nihilomin⁹ argumentuꝫ pro creditore q debitor mere ꝛ liberaliter donat: si tempore quo aliquid vltra sortez soluitur: debitum sortis extinctū ē alio nō dato. sed si durabat' presumitur metu repetitionis sortis id actum esse. Secūda dicitur intentio gratiosa que est quando in remunerante aliquis respectus interuenit recompensatiōis: non tamen principaliter propter illud sed magis id ex gratia facit: extunc si creditor hoc credit restituere non tenetur. Tertia est intentio amorosa: q ex sola charitate debitor donat aliquid creditori: vnde si creditor taliter datuꝫ credit restituere non tenetur etiam si contrariuꝫ post receptionem muneris propalet. Maꝫ vsura ꝑm Goffre. est quicquid accedit sorti intentione precedenti vel pacto hoc non interuenit hic nec etiam tempore receptionis: nisi talis credulitas prima crassa ꝛ supina foret.

Articulus tertius q multa restitui debent que licet non semper sint illicite acquisita tamen illicite retinentur.

Etium autem debituꝫ qō homo restituere obligatur lucꝝ illicitum siue alienum dici potest: quia scilicet illicite detinetur cum alienuꝫ sit. Quarduplici enim ratione ꝯtum ad presens spectat tenetur homo satisfacere tale illicitum lucrum. Primo ratione erroris. Secundo ratione condēnatiōis. Tertio ratione donationis. Quarto ratione incertitudinis.

Q acquisita per errorem restituenda sunt. Capitulū. j.

Primo enim tenetur homo satisfacere illicitum lucrum seu alienum ratione erroris. Pro quo talis regula danda est. Omne acquisitum a dante per errorē persone cui datur restitui debet. Pro cui⁹ declaratiōe notandum est: q triplex est error qui obligat ad reddendum. Primus est error persone. Secundus est error fortune. Tertius est error conditionis apposite. Primus est error persone. scilicet quia dans credit alteri dare: tunc illud restituendū est danti vel illis ad quos dantis intentio referebatur: vtputa si solis infirmis hospitalis sancti Anthonij siue alterius loci: siue persone intendebat dare non autem questoribus est illis infirmis ꝛ pauperibus restituendum. Ueruntamen quia nullus tenet propriis stipendijs militare. Nec etiam gerere causas aliorum ad expensas suas: dico q tales viuē possunt sup questis quas faciunt ꝛ potest eis moderatum salarium deputari. Si tamen tales questuarij dicūt se esse sacerdotes ꝛ non sunt ꝛ per impias deceptiōes promissiones ꝛ mendacia lucrati sunt: tunc aut emunt questam illam pro certa pecunie ꝗtitate. Et tunc quia id quod illis impijs modis lucrati sunt ē turpe lucrum: totum debet pauperibus erogari. Aut sunt sub obedientia hospitalis pro quo querunt: ꝛ tunc dominus hospitalis nihil eis dimittere debet preter commune victum aliorum confratrum sed totum debet vsui pauperum applicare ꝛ si aliter facit ipse dominus peccat. De his etiaꝫ tres prudentie maxime necessarie sunt in modo restituendi. Prima in periculis. Secunda in remedijs. Tertia in indulgētijs. Pro ꝑma prudētia talis regla dāda ē: Q quandocunq debitum non potest reddi domino ipso sciente absq magno periculo: tūc sufficit q ei reddat insciō illo. Que autem sunt pericula illa sermone. xxxviij. articu. ij. patebunt. scilicet periculum infamie grauis scandali plurium vel paucorū aut mors corporalis seu culpe mortalis qū

UVA. BHSC. IyR_032

scilicet vnū vel plura istoꝝ ꝛc. Secundus est erroꝛ fortune: vtputa quia is cui datur a dante pauper estimatur cum tamē sit diues. Talis autez id reddere debet dān vel alicui pauperi nisi interim ille pauper fiat: quia tunc illud retinere potest. Unde. Scotus ait: Videant trufatoꝛes illi qui scilicet diuites existentes tanꝯ egeni elemosynas recipiunt ne iniuste omnia huiusmodi recipiant: quia non est tibi in dante voluntarium propter conditionis ignorantiam quam respicit in donādo. Tertius est erroꝛ conditionis apposite: vtputa cum his cui datur creditur esse sanctus vl bonus cum tamen non sit: aut missam celebraturus cuz non facit. Tunc si receptoꝛi constat de precisa intētione dantis: quia scilicet nullo modo aliter daret ad reddendum obligatur ꝑm quosdam. Aut ad sufficienter supplendum per se vel per aliū ꝑm dantis intentionem. Quoꝝ ratio est: quia cum res in istum non transeat nisi eo modo quo dans transferre intendit si conditio non existit in ipsum res minime trāsferri potest. Alij vero dicunt q ex quo illi persone simpliciter dat ꝛ dare intendit cuius non subsit causa propter quam dare intendit: nihilomin⁹ donatio manet nisi causa illa non solum esset causa motiua seu finalis sed etiam conditio dandi: vt sit sensus. Do tibi si tu es bonus vel si facis hoc aliter nō: sicut de missis a secularibus communiter fieri solet. Probant hi hoc ꝑ simile vtputa si quis daret Petro centum marchas: quia credit ipsum esse vel fuisse amicum suum vel patris sui qui ꝑm veritatem non sit vel non fuerit: non tenetur Petr⁹ restituere illas ꝛ tamen teneretur si dans diceret do tibi eas si tu es vel fuisti amicus meus ꝛ non aliter. Predictis cōcoꝛdat Hyral. Ado. Primi autem dicunt hoc nō esse simile: quia in primo casu dans intendebat dare domino ꝛ cultui eius potius q̄ homini. Intendebat etiam per hoc sibi vl suis procurare spiritualia bona a quibus quidem fraudatur iniuste vsqꝯquo illa bona spiritualia sibi supleantur seu restituātur. Scōm autem Innocentium et Hostiensem Hypocrita qui sub nomine boni ac deuoti viri multa quesiuit restituere obligatur: quia illa bona per fraudem adept⁹ est. xiij. q. v. c. fi. Sed forte non tenetur restituere his qui illa dederunt: quia iam suam mercedem consecuti sunt. Sed debet ea alijs deuotis viris seu alijs pauperibus dispensare. De hoc etiaz in sequenti. iij. c. tangetur.

Q condemnationes ꝛ pene iuste a iudice sententiate solui siue restitui necessario debent. Capitulum. ij.

Secundo tenetur homo satisfacere lucrum illicitum siue alienuz ratione condemnationis: q̄ scilicet fur ꝛ raptoꝛ ꝛ quilibet similis non tantum tenetur satisfacere malum ablatum sed etiam ꝯdemnationem ex illo debitam. Pro hoc igitur potest talis regula dari. Omnis pena a iudice iuste sententiata sub restitutionis debito soluenda est Que intelligenda est q̄ non est soluenda quando non est sententiata nec antecꝯ sit sententiata nisi ex aliqua causa deberetur Aut nisi iure esset simpliciter statutum eaz solui cuius a nullo speciali iudice sententia esset lata. Aliter enim pene positiui iuris si intelliguntur simpliciter esse inflicte sed solum ordinate vt per iudices iudiciario ordine infligantur. Alias quilibet homicida ꝯtumcunꝯ occultus mortaliter peccaret non restituendo curie omnia sua ꝛ non offerendo se iudici ad supplicium quod leges statuunt homicidis. Et circa hoc aduertēdum est ꝑm Ray. q̄ in hoc casu pena vni⁹ non liberat alium. xij. q. ij. cum deuotissimam. Ex hac igitur regula elici potest qd dicendum sit in diuersis casibus. Verbi gratia de homicida. qdā enim homicidium perpetrauit. Primo eni contingere potest q̄ ipse non est captus nec etiam bona sua. Secundo autem euenire potest q̄ ipse est captus sed nondum contra eum sententia iuridice lata est. Tertio accidere potest q̄ contra eum ꝛ omnia sua iuridice sententia data est. Primo enim contingere potest q̄ talis homicida fugiens non capitur nec sua bona. Talis eniz licite fugere potest ꝛ bona sua alienare seu alibi asportare si cōtra eum aut contra sua bona sententia data nō fuit. Secūdo aūt si talis homicida iā captuat⁹ē ppt̄ h̄: tūc distinguit Anthoni⁹

UVA. BHSC. IyR_032

de but. Quia aut peccatum est occultum: aut manifestum. Primo si est occultum fugiẽdo nõ peccat: qz nulli dicẽdũ q se p-dat. Secundo autẽ si peccatum ẽ mãifestũ tunc moztaliter peccat fugiendo: pro hoc facit glo. j. di. in. c. iusgentium. Que dicit illum captiuum peccare qui fugit a domino suo si bellum est iustum: licet autem fugiẽdo peccz: tñ mime se restituere obligat quia iuxta predictam regulam sententia contra eum nondum est lata. ff. de dona. l. post contractum. et. l. donationes. §. vlt. Tertio vero si contra eum z contra sua bona sententia data est: tunc nec se defendere nec fugere potest: nec sua bona alienare a manibus iudicantis: quod si fecerit illa bona temporalia satisfacere obligatur ipse z quicunqz auferre rea. Ratio autem p-dictorum est: quia licitum est iudici ei resistentem impugnare. xxiij. q. v. Non putes cum sequentib⁹. c. Relinquitur ergo q ex parte iudicis sit iustum bellum: z ex parte homicide iniustum. Hinc ad Rhoma. xiij. apostolus ait: Qui ptãti resistit dei ordinationi resistit: z ipse sibi damnationez acquirit. xj. q. iij. qui resistit. Et licz homo naturaliter inclinetur ad resistendũ inferentibus ei moztem. Tamen quia data est ei ratio vt ea ad que natura inclinat: non passim sed ꝑm ordinem ratiõis executioni demandet. Propterea non omnis defensio sui licita est sed que fit cum debito moderamine rationis. Hoc sentit Bal. de paruso in. l. vt vim. ff. de iusti. et iu. Quidam etiam credunt q iuste condemnatus ad moztem si fugit seipsum restituere z in manib⁹ iudicis se tradere obligatur. Quod quidẽ satis durum esse videtur. Ad hoc autem ꝓbandum allegant apostolum z decretuz sicut predictum est: pro hoc etiaz facit glo. in. c. pastoralis. de senten. et re iudi. in cle. que dicit: q si captiuus ad penaz vel ad periculum moztis relaxetur de redeundo ad carcerem prestito iuramento. Tunc distinguenduz est quia aut moz erat iniuriosa aut non. In primo casu non tenetur redire quia iuramentũ est contra legem nature z contra bonos mozes in regula non ẽ. de regu. iur. lib. vj. Quisquis ergo firmauerit iuramento aliquid se facturum quo spiritualis seu corporalis admatur salus vel cum quo vtraqz salus reparari vel cõseruari non possit fidem prohibetur seruare promissam. In secundo casu dicit glo. q redire tenetur: eadem enim ratione cogere videtur sententia iuste lata sicut licitum iuramentum per rationem preallegatam z per dictuz apostoli z decreti sicut superius patet. Licet autem ei non liceat resistere moztem taliter inferenti. Tamẽ ꝑm Tho. et Archidiaco. non tenetur facere id vnde sibi sequatur moz⁹. Propterea si qs sic damnatus est q moziatur fame: nõ peccat si cibum sibi occulte ministratũ sumat quia non sumere est seipsum occidere qõ vtiqz minime licet. xxiij. q. v. c. si non licet. Hec est sententia Archidiaco. xxiij. q. v. in c. cum homo occidit. Et Tho. ij. ij. q. lxix. Archidiaconus quoqz in dicto. c. cum homo. xxiij. q. v. de homine ꝑdemnato etiaz aliter distinxit. Quia aut est damnatus iniuste: z tunc fugere licet nisi scandalum oriatur: aut iuste z tunc fugere mime licet. tamen de debito redeũdi nihil dicit. Ex hac regula patet: q iuste condemnat⁹ ad moztem se redimendo per pecuniam corrumpendo iudicem moztaliter peccat. Tamen si se emendare proponit atqz promittit ante latam sententiam cum accusante poterit concordare. Patet etiã q si ꝓcurator vl aduocatus z quicunqz alius per cautelas et malicias iuuet malefactorẽ ne condemnetur: licet moztaliter peccet. Tamẽ si nõdum sententia est lata satisfacere non tenetur: quia vsqzquo sententia data est cõmunitati non acquiritur ius: imo post sententiam restat damnato beneficiũ appellationis vsqz ad temp⁹ pretaxatũ a iure. Post autem illud tempus liberans malefactorẽ cõmunitati satisfacere obligatur. Et quicquid inde accepit paupib⁹ erogandum ẽ. Ex hoc etiam patet: q si quis ꝑdemnatur pro furto seu rapina siue pro ãcunqz alio malo non tantum ablata restituere obligatur. Verũ etiam ꝑdemnationẽ pecuniariam z penam quam sibi iudex iuste infligit et hoc postqz sententia lata ẽ. Hoc ꝑz Tho. ij. ij. q. lxij. arti. iij. Ratio autem quare pene siue damna nõ debent solui: nisi postqz sententie late sunt ꝑm quosdam est: quia ꝓ dicte pene non sunt ex diuino iure sed ex humana institutione.

Qz restitui debet omẽ acquisitum a dante non habẽte legi

timam autoritatē dandi. Ca. iij

Tertio autez tenetur homo satisfacere lucrum illicitum siue alienuz ratione donationis. ℙro quo etiam talis regula potest dari. ☙Hac quisitum a dante nō habēte legitimā auctez dādi restitui debet. Ratio huiꝰ regle triplex est: quia ſm Scotum non est iusticia si donans non iure liberaliter donat: atq; nullus potest transferre ius in alterum quo ipse caret. Et ad hoc multa reduci possunt que liberam donationem impedire videntur. Et maxime tria. ℙrimo cum donatur ex ignorantia. Secundo cum donatur ex violentia: qz sicut patet ex. iij. ethy. ignorantia z aliqua coactio excludit voluntarium. Tertio cum donatur prohibente iure. ℙrimo autem cum donatur ex ignorantia. Non enī mere liberaliter donat qui ex ignorātia donat: sicut donant furiosi frenetici mentecapti mortī ꝓpinqui: scilicz cum non iam regnat in eis liberum arbitrium. Et tamen opere z malicia alicuius condit testamentū: quod quidez coram deo nullum obtinet robur. Ex hoc sequitur ſm Scotum q; deceptus de eo cui donat ẽptum ad illam rationem ꝓpter quaz donat non simpliciter donat. Et ideo si alicui tanq; ꝓpinquo donat qui tamen non est ꝓpinquus non simpliciter donat. Similiter si alicui vt egeno quia non est egenus sicut de hoc supra in presenti articulo et. j.c. dictum est. Secundo cuz aliquid donatur ex violentia. Non enī libere id donatur quod contra voluntatem alicuius a quo dependet in donando donatur: sicut patet in casu primo de quo extra de censibus exigit lib. vj. vbi ꝓcipitur restitui qō visitationis causa iniuste receptum est. Necq; etiam illa donatio valet que ex quacūq; necessitate z non a mera grata z gratuita voluntate procedit. Tertio autem non valet donatio que fit ꝓhibente iure: ideo non potest donare furiosus: quia comparatur infanti. xv. q. j. merito. extra de homici. si furiosus. in cle. Similiter non valet qō donat seruus aut filiusfamilias qui nō habet peculium castrense vel quasi. ff. ad macedo. l. filius. ff. de pecu. l. filius. Necq; valet qō donat vxor que non habet res paraphernales. ff. de dona. inter vi. et vxo. l. quintus. Necq; qō donat monachus vel claustralis. ar. xij. q. j. nolo. et. c. non dicatis. et extra de statu monach. cum ad monasterium. Necq; qō donat bonorum ecclesiasticoꝝ administrator vt bona ecclesiastica moderate donet et personis honestis quia pauperum bona sunt. xvj. q. j. c. fi. aliter raptor est. Necq; qō donant qui minores sunt viginti q; annis C. si maior fac. ra. ha. l. fi. Et multominus si donat pupillus quia alienare nihil potest sine autoritate tutoris. ff. de acquiren. re. domi. l. pupillus. Necq; quoq; valet donatio ꝓ digi. ff. de cura. furio. l. iulianus. ☙Omia igitur supdicta z consimilia a talibus habita et donata restitui debent: nisi ꝓbabiliꝫ presumatur q; talis donatio placeat illis qui super hoc habent potestatem. Cum his concordat Scotus.

Be restitutione incertoꝝ ſm varias opiniones. Cap. iiij.

Quarto tenet homo satisfacere lucrum illicitum siue alienum ratione incertitudinis. Sunt enīz que dam incerta z vaga quorum non reperiunt etiam si diligenter querantur expoliati seu ignorant oīno: z talia in pias causas distribui debent: z maxime in alimonias pauperū z in redemptionē miserabiliū captiuorum. Rationem quoq; huius ostendit Scotus dicens: ☙ cui non potest temporaliter reddi: ei spūaliter satisfaciat. Redditio autem spiritualis maxime fit cū pro illo pauperibus dispensatur z in hoc omnes concordant. Sed per quem hec dispensatio fieri debeat est triplex opinionū varietas inter doctores. ℙrima opinio est Ray. et Hostien. q; dicunt q; hoc fieri debet de consilio z autoritate illius episcopi: aut penitentiarij vel capellani in cuius dioceſi habita illa sunt. lxxx vij. distinct. episcopus. xij. q. ij. concesso. et c. quattuor. vj. q. iij. c. fi. extra ō rap. c. j. Hostien. etiam ait: ☙ restitutio male ablatorum est vnus de casibus ad episcopū pertinentibus: sicut patet per eum. extra de iudi. cū sit et extra de vsuris. cum tu. vbi late ꝓsequit materiam istam. Et etiam in summa de pe. §. vlti. iurta fi. z facit ad hoc. xij. q. j. precipimus. Addunt etiam ad hoc alij rationem: quia cum hmōi incerta sint pro animab⁹ eorum quibus debentur fideliter dispēsanda ac per ꝓsequens sunt eoipso ad diuinum cultum et ad subuentionem pauperum ordinata. Solus autem ecclesiasticus prelatus

UVA. BHSC. IyR_032

sit rector et moderator diuini cult⁹ ⁊ pater pauperum ⁊ dispensator rerum diuino cultui ordinatarum: Sicut .lxxxvij. di. c. diuine et multis alijs causis superius cum predicti capitulis allegatis. Ideo ꝑm eius iudicium sunt incerta debita dispensanda per eum'. Insuper addi potest q hodie ex communi consuetudine pape ⁊ episcoporum videtur hoc esse iuris positiui preceptū seu statutum Propterea nullus cōmuniter se intromittit de incertis absq; cōmissione episcopoꝝ. Et ideo ꝑm Johan. an. Equa videtur esse ordinatio episcoporꝝ: qui cōmunit ꝑ statuta sua in incertis sibi reseruant non solum absolutionem peccati verum etiam dispēsationē ipsorum. Secunda est opinio archidia. qui ait sententiā Ray. et Hostien. esse veram in hoc casu ⁊ in alijs qñ nullus deputatus est ꝺ hoc exequatur. xij. q. ij. de laicis. in fi. et notatur extra de ẏbo. signi. cum intro. in glo. que incipit Nō intelligas. Sed vbi certa persona a testatore deputata est illa nempe exequi debet vt in dicto. c. de laicis. et. C. de episco. et cleri. l. nulli. et extra de testa. tua. et. c. iohannes. imo credo q ipse raptor bona incerta q̄ debent dari pauperibus sine licentia episcopi vel alterius iudicis ecclesiastici potest dare: sicut satis bene colligit. extra ō vsu. cū. tu. §. j. ẏ. his. Hoc quidē innuit satis clare extra de homi. c. sic dignum. §. eos. in glo. quia nō Nec ob. extra de iudeis. cum sit. Nam decretalis illa nō loquit de christiano sed ō iudeo. Cum autoritas ⁊ dispēsatio quo ad pauperes christianos ab ecclesia merito suspecta habetur. Et ideo iuste dicit ꝑm ꝓuidentiaz dicti. et etiam quia ad hoc ille artatur inuitus. Talis autem suspicio in christiano fideli merito quidem cessat. Et sic non dubito q episcop⁹ non habet se intromittere de talib⁹ nisi in defectum vel nisi vbi agētur in iudicio contra nolentem pauperibus dare. Huius sentētie ē Johan. an. in. c. q̄q̄. de vsur. lib. vj. Hec etiam clare innuit Innocen. extra de imu. eccle. quia plericq;. Si autem illicitas negociationes faciat vel alias iniuste aliquid querat Sacerdos iniūgere debet ei vt i bonos vsus expendat: puta pauperibus erogādo vel ecclesie seu in alijs causis pijs. ar. xxiij. q. vj. si qs romipetas. Potest etiam hoc ratione proba ri. Nam licet sicut supius dictum est in plerisq;. c. decretoꝝ prelati dispēsatores sint rerum datarum pauperibus. Non tamen sequitur ꝓpter hoc q dispēsatores sint omniū q̄ ꝑm deum sunt in diuinū cultum ⁊ pauperibus eroganda. Et ꝺ sunt pro tanto ordinata i diuinum cultum. Nam ꝑm hoc essent dispensatores oium illorum superfluoꝝ que diuites ex diuino precepto tenēt pauperibus dispensare et iterum oium que qs apud se nouerit pauperibus erogare quod quidem a nullo concessum est. Scotus autem in. iij. di. xv. q. ij. non longe a fine ait: Si queras per man⁹ cuius debeant talia pauperibus dispensari? Respondeo q non inueni quis necessario determinat⁹ sit mediator in ista pauperibus dispensando. Quidam autem doctor ait: Qꝺ ꝓfessor vel aliquis alius ea dispensare debz: ō cuius fidelitate ille confidat. Mihi autem videtur q talis per seipsum ꝓsilio nihilomin⁹ boni viri potest hoc pauperibus erogare: quia tali mediatori ad dispensandū tribui posset de cuius fidelitate presumeret: ⁊ tamen sibꝫpsi appropriaret vel in alios vsus ꝙuertez q̄z deberet. vnde vbi lex diuina seu ecclesiastica personā non ligat sequēda est ratio naturalis. Illa autem dictat q homo qui ad hoc tenetur magis restituat pauperibus per seipsuz q̄z per aliam: non excludēdo tamen arbitriū boni viri sed potius includēdo. Hec sententia Scoti. Tho. quoq;. ij. ij. q. lxij. inquit: Si ille cui restitutio debet fieri sit oino ignotus debet homo ei restituere sicut potest: scilicet dando ei elemosynas pro salute eius siue sit mortuus siue viuus: premissa tamen diligēti inquisitione de persona illius ⁊ ibi de autoritate episcopi nihil dic̄. Tertia quoq; opinio est ambas p̄cedentes quadam prudenti discretione connectens que dicit: q episcopus habet dispensare incerta illa in quibus dñium non transfertur: vel si transfert competit repetitio eorundem. Insuper ⁊ in his incertis, in quibus nullus ad eorum dispensationem deputatus est. Ad declarationem ẏo huius opiniōis examinānda sunt verba ista. Dicit enī primo q episcopus habet dispensare incerta illa i quibus dñium nō trās fertur: sicut sunt rapina furtum ⁊ ꝓsimilia. Secundo etiam addit: vel si transfert competit repetitio eorundem: sicut est vsura ꝑm eos qui dicunt q in vsura dñium transfert. Tertio quoq; subditur ⁊ in his incertis in q̄ bus nullus ad eorum dispensationem deputatus est. At econtra primo in illis male ablatis ⁊ incertis in quibus transfertur dominium: Sicut sunt ea que mercatorie homo lucratur in aliquantulum plus vendendo

UVA. BHSC. IyR_032

ꝛ minus emendo: sicut in p̄cedenti arti. et. j. c. dictum est. Similiter ꝛ lucrū iudicis vēdētis iudiciū iustū ꝛ testis vēdēti testionū vel fenerator̄ mētalis meretricis ꝛ hystrionis. de quibus. xx. q. v. non sane. In talibus inq̄z arch. ꝛ seq̄ntiū vera sentētia est: quia sine auctoritate episcopi ab eo qui forte fecit i pias causas dispensari potest. Ratio est: quia i talibus ius dñi habet licet iniuste: ꝓpterea potest facere de suo per se vel per alium velle suū in pias causas dispensando: sicut dicit dictum. c. non sane. Cum hoc ꝓcor. Joh. an. in. c. ij. de testa. lib. vj. Secundo autem i illis in quibus dñium non transfert sicut in rapina ꝛ furto: ꝛ si transferat competit tamē repetitio cor̄undē sicut in vsura ꝓtingit: In illis inq̄z est sentētia vera Hostien. atq̄z seq̄ntium eum: scilicet q̄ taliū dispensatio pertinet ad ep̄m. Ratio est: quia tūc forefactor nō hz ius dñi super illa: vel si habet non tamen perfecte habet: sicut in vsura patet: quia in illis competit repetitio spoliato vel heredib⁹ suis. Propterea volunt iura: q̄ si tales expoliatores vel eor̄ heredes non reperiri contingat in pias causas ꝑ eor̄um aīa dispensare: hoc quidā non per eum qui ad restitutionez tenetur cum sit suspectus: atq̄z cum in hoc extrancus ab eo cui debebat restitutio fieri: nec non a paribus quibus illa distribuēda sunt Sed talis dispēsatio fieri debz per episcopū qui est pater pauperū ꝛ ordinari⁹ iudex dioc̄esis sue sicut supdictum est. Et ꝑm hanc distinctionē sensisse videtur Johan. an. dū dicit in. ij. c. de testa. lib. vj. q̄ vtraq̄z opinionū predictarū scilicet prime ꝛ secūde ꝓtinent eq̄tatem. Et ibi addit rationes. Scōm etiā q̄sdam licet hec distinctio vera sit: tamen si forefactor non seruata p̄dicta distinctiōe iam de facto restituit certa certis: ꝛ incerta diuino cultui mancipauit put animabus eor̄uz quib⁹ debebant expediens erat: non tenetur iterꝝ restituere illa nec potest ad hoc cogi per confessorem vel per alium superiorem nisi q̄tenus potest ab eis ꝑ peccato suo digna penitētia imponi: que tamen ꝓpter id qđ p̄missum est non debet ħ ampli⁹ pecuniaria esse q̄z in ceteris culpis scilicz auaricie vel homicidij aut ꝓsilium peccator̄. Potest tamen p̄latus cogere sic restituentē vt certificet eum de debita restitutione certor̄ ꝛ incertor̄ per eum facta. Et hoc si forefacta illi⁹ publica erant. aliās in foro sacramētalis ꝓfessiōis seu ꝓscientie contra se vt ꝓ se ꝓfitenti credenduz est. Tertio autem in illis incertis in quibus nullus dispensator deputatus est cōmuniꝝ ꝑm omnes doctores episcop⁹ dispēsandi auctoritatem habet: ꝛ ad eum illa pertinet dispensare sicut archidiacon⁹ supius probat. Insu per sicut ibidem subdit episcopus se intromittere habet vbi esset restitutiōis defectus vel vbi debent executores. Et etiam vbi i iudicio ageret ꝓtra nolentem talia dispēsare. In quo autem loco talia incerta habeant dispensari dicetur in sermone. xl. arti. j. et. c. iij in fi. Satis igitur ex predictis patet quid ꝛ q̄z tum homo restituere obligetꝝ. Et per diuersas distinctiōes ꝛ casus quilibet discere potest quibus luminib⁹ circa hanc materiaz in salutis viam dirigi debet: vt ꝛ voluntas bona restituēdi iuuet luminib⁹ veritatis: ꝛ facultas imor̄ oia ad id p̄ficiendū fulciant auxilio diuine largitatis donante hoc ꝛ omnia alia bona dño nostro iesu christo: qui cū patre ꝛ spūsancto in trinitate perfecta regnat ꝑ infinita secula seculor̄ Amen.

Feria. v. post. iij. dñicam in quadragesima quādo homo restituere obligatur. Ser. xxxviij

Adolescens tibi dico surge Lu. vij. c. Festinantiam ad restituendū indicant ħ sacratissima verba cū adolescenti qui naturaliter tenacitatē ꝛ auariciā nescit dñs ait: Adolescens tibi dico surge. scilicet ad aliena restituendū. Q̄to igitur ex obliq̄ redarguēs incitat frigidos ꝛ tenaces senes quor̄ corrupta ꝛ vitiosa natura q̄to plus deficit ꝛ pauciorib⁹ opus habet: tanto amplius transitoria ꝓcupiscit. Et q̄to ꝓpiquior ē vno instanti cuncta relinquere: tanto tenaciori affectu tempalia strigit. Omnes igitur in hac q̄rta religiositate que est: qñ homo restituere obligatur admonet: etiam omnibus cōminaꝝ ne restitutiōis trāseat debitū temp⁹ Propterea vsis iam tribus ꝓncipalib⁹ scilicet quis obligatur ad restituendū. Et quid et q̄tum restitui deberet. Jam q̄rtum ꝓncipale videndū est: videlicet qñ homo restituere obligatur. Ad cuius declarationē triplex regula ponenda est.

Articulus primus q̄ non licet rem alienam inuito dño aliquo tempore detinere nisi in aliquo casu.

UVA. BHSC. IyR_032

Prima autez regula pro primo articulo ſm Sco. vbi. ſ. ponatur q̃ talis eſt. Non licet alienuz inuito dño aliquo tempore detinere: niſi circa ꝟ dñs in iudicio erret. Circa hanc regulam vt melius capiatur: tria notabilia ſubiũgamus. Primũ de acquiſitis iniuſte. ſcõm ꝺ acquiſitis iuſte. tertium de neceſſitate licẽtie

Qz valde ſtricte quilibet obligatur ſtatim ſatiſfacere alienum illicite acquiſitum. Capitulũ. j.

Primũ autem notabile de acquiſitis iniuſte tale eſt. Qz debita acqſita ex impio lucro mox ꝓ poſſe ſoluenda ſunt. Huiuſmodi enĩ ſunt rapine furta vſure ſimonie ⁊ ꝓ ſimilia. De ꝟ enĩ poteſt triplex ratio dari. Prima quidem reſpectu dei. ſecũda reſpectu proximi. tertia reſpectu ſui. Prima autem ratio eſt reſpectu dei: qui ſcilicet hoc precidit. Scõm enim Tho. Alexan. lombar. et Sco. Licet affirmatiua precepta dei non obligẽt ad ſemper: tamen ad hoc obligant p̃cepta negatiua: q̃ uiſ etiam preceptũ de reſtitutiõe faciẽda ſm formam videatur affirmatiuũ: tamen ſm veritatem implicat negatiuũ quo quiſ ꝓhibetur detinere alienũ. Et ideo ſm Sco. ſicut auferre alienũ eſt mortale ꝓtra preceptũ dñi negatiuũ: Non furtum facies: ita ⁊ tenere alienũ Et ideo ſicut neceſſariũ eſt ſeruare negatiua precepta: ita neceſſariũ eſt non tenere aliena dño ſuo inuito. Et per ꝓſequens vel actu ſtatim reddere vel ſtatim reddere velle cũ fuerit oportunũ. Secunda ratio eſt reſpectu proximi. Quia ſm Alexan. lombar. eadem iniuria eſt ⁊ rem alienam inuito dño retinere ſiẽ eam inuito dño auferre. ex de reſti. ſpo. c. ſepe. vbi glo. inquit: q̃ iura reputant pro eodem auferre ⁊ detinere iniuſte. ar. ad hoc. xv. q. iij. de crimine. Tertia ratio eſt reſpectu ſui. Nam ſm Sco. vbi. ſ. vt hominẽ vere penitere poſſit ſtatim ceſſandũ eſt ab actu cuiuſcunq; mortalis culpe: nõ tm̃ exteriori ſed etiam interiori. Juxta illud Eccĩ. xxj. Quaſi a facie colubri fuge peccatũ. Aliter ſm Augu. extra de regu. iuſ. in lib. vj. in regula. Peccatum non dimittit niſi reſtituat ablatũ ⁊c. Tenetur autem homo ſe ponere in tali ſtatu iuxta poſſe: q̃ ſibi remittat peccatũ. Unde ſicut tenens adulteram non eſt capax penitẽtie ſed irriſor. Et ſi talis ad penitentiã venit: peccatũ peccato addit ſm Sco. vbi. ſ. Sic et detinens alienũ voluntarie ⁊ defacto penitẽtie nõ eſt capax. Hinc. xiiij. q. vj. c. ſi res. Auguſti. ad Macedo. ait: Si res aliena ꝓpter quam peccatũ eſt reddi poſſit ⁊ non reddit: penitentia non agitur ſed ſimulat. Et in fine. c. addit: Nolentes autem reddere q̃ nouimus ⁊ male abſtuliſſe: ⁊ vnde reddat habere arguim⁹ obteſtamur increpam⁹: quoſdam clam quoſdã palam ſicut diuerſitas ꝓſonarũ diuerſam videtur poſſe et velle medicinam accipe. Ratio etiaz predictoz eſt qz qui habet de impie acquiſitis ⁊ reſtituere nõ vult cum poſſit ſemper augmẽtat peccatum

Qz debita ex licitis contractibus facta debito tempore diſcrete tamen interptato reſtitui debent. Capitulũ. ij.

Ecundũ notabile eſt ꝺ acquiſitis iuſte. In quibus quidem reſtituẽdis attendẽde ſunt circũſtantie cõtractuũ vel pactoz̃ aut interuenientiũ iuramentoz̃ prefigentiũ certum tempus. In talibus enĩ non ſic ſtricte debitor obligat vſq; ad neceſſitatẽ extremã ſe mox oĩbus expoliare vendendo. C. pro. xxv. vl. x. ſicut obligatur in primis. Nam ſm Sco. vbi. ſ. Ubi reſtitutio nimis notabilit eſt damnoſa: non tenetur homo ad ſtatim reſtituendũ: ſed ſufficit q̃ ſaltẽ affectu reſtituat ſtatim. Ratio huius eſt: quia non eſt p̃ſumẽdũ q̃ benignitas iuris ⁊ equitatis impie velit interptari ac nimiũ dure mutui vel emptionis ꝓtractus et ꝓſimiliuz negocioz̃ que pro vtilitate mutuũ recipienti: aut pro vtriſq; ꝓtrahentis cõmuni cõmoditate ordinata ſunt. Si autem obijciatur q̃ reſtituere eſt actus negatiui precepti in non tenẽdo ſcilicet alienũ: ⁊ ad obſeruationem negatiui precepti ſemp ⁊ ad ſemper quilibet obligat ſicut ſuperi⁹ eſt dictum. Dicendũ q̃ ad hoc rñdebit in fine ſequentis capituli ſm Sco. In his tamen regulariter tenendũ eſt: q̃ par neceſſitas vl dãnificatio creditoris pari vel minori neceſſitati ſeu damnificationi debitoris ſemp p̃ſumenda eſt. Hoc enĩ dictat atq; exigit beneficij ⁊ gratitudinis ratio: que quidẽ benefico ſeu benefactori debetur: ⁊ etiam dictat hoc equitas q̃ vtiq; iuſtum eſt ex ſuis ⁊ ſibi debitis dñm pori⁹ atq; prius ſuſtentari q̃ alium ex eiſdem.

De triplici licentia que neceſſaria eſt his qui non debito tempore reſtituunt alienũ. Cap̃. iij.

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo XXXVIII

Tertium quoq; notabile est de necessitate licentie. Triplex nanq; ē differentia debitoꝝ. Quidam licꝫ possint satisfacere aliena: tamen ꝓ teniori ḡuamine suo solutionis terminū velent. Quidam vo cū magna difficultate partem debiti soluere possunt. Quidam qñq; absq; magno scandalo satisfacere mīme valent. Sic autem ſm hanc triplicem differentiam debitoꝝ: triplex licentia necessaria est. Prima dicitur obtenta. secūda autem quesita. tertia vo interp̄tata denotatur: vt he tres licentie predictis tribus debitorib⁹ per ordinem habeant rñdere. Prima autem licentia primis debitorib⁹ correspondēs dicitur obtenta: quia hi qui habēt vnde debita soluāt nisi eis ꝓlongandi notabilit̄ vltra temp⁹ debitum libera licentia a creditorib⁹ petita ꝓcedatur: solutionē et satisfactionē talis licentie differre non possunt: quia iuxta p̄fatā regulam Scoti non licet alienū inuito dño aliquo scilicꝫ notabili tempore detinere. Si vo queras que licentia libera censenda sit? Dicendum q; illa vere libera dici potest que his quattuor caret. Primo timore. secūdo pudore. tertio desperatione. q̄rto vo spe. Primo timore. id est. q; talis licentia non detur ex timore. Secundo q; non det ex pudore. id est q; non detur ex verecundia atq; per mediꝫ alicuius cui creditor ꝓtradicere seu illaꝫ erubescat negare. Tertio non detur desperatione scilicet q; aliter creditor non possit rehabere suum. Quarto vo non detur spe. scilicet alicuius seruitij tempalis. Quō autem debitor noscere possit si absq; his seu absq; aliq̄ eorꝫ a creditore ei libera licentia tribuat: vide in sermone. xl. arti. ij. c. iij. Quia sicut ibi illa intelliguntē de vera indulgētia libere debitorib⁹ facta: ita hic intelliguntur eadem de licentia libere acq̄sita. Secunda vo licentia secūdis debitorib⁹ correñdens nuncupat quesita. Nam hi qui cum magna difficultate partē debiti satisfacere possunt: dilatiōis licentiam petere debent si qō possunt ꝓp̄t incōmoditatem statim soluere nollent. Pone casum q; debitor multum indigens est: et creditor etiam non est diues: nec tamen vult cōcedere dilationē quesitam. Quid igitur faciendum est? Tunc ſm Alexan. lombar. distinguendum est: quia aut creditor plus q̄ debitor indigens est: aut creditor et debitor equaliter sunt indigētes: aut creditor non multū indiget. In primo et secūdo casu restituē obligatur sine dilatione: quia nullus debet facere ꝓfectum suum de re aliena cum dāno ei⁹ cuius est inuito dño. In vltimo autez casu si debitor tm̄ indiget q; si creditor indigentiaꝫ eius sciret ſm rectam rationē et charitatē fraternam non deberꝫ sibi claudere viscera pietatis. Sed eadem charitate deberet ei dare dilationem seu facē ei remissionē in toto seu parte cum consilio boni et discreti viri. Debitor restitutionē differre potest etiam si creditor dilationem solutionis negaret. Ratio huius est: quia tunc habet dilatiōis licentiaꝫ interp̄tatam sicut infra patebit. At econtra si debitor non tm̄ indiget: q; si creditor sciret talem indigentiā eius ex fraterna dilectione non teneretur sibi dare dilationē in toto seu in parte: quia indigentia non est tanta q; nō possit ei restituere in toto vel in parte: in tali casu si creditor debitori negat dilationē solutionis ipse debitor tenetur ei soluere statim. Et ḡuis alij aliter dicant: hec tamen videtur sententia vera. Si autem sunt plures creditores et vnus non vult dare dilationē sed petit q; debitor cedat bonis. tunc ſm Ray. standum est maiori parti. Maior autem pars dici debet vbi maius et fortius debitum est. Si vo par sit debitum maiori creditoꝝ numero standum est. Si autem oīa paria sunt dem̄tior sentētia eligi debet. scilicet de danda dilatione. C. de cessio. bono. l. fi. Tertia autem licentia tertijs debitorib⁹ correñdens nominatur interp̄tata. Nam hi qui absq; magno incōuenienti satisfacere nō possunt: dū tale incōueniens iminere videtur differendi satisfactionē licentiam habent interp̄tatam. Si tamen habent voluntatē restituēdi quādo opportunitas erit. Nam ſm Sco. vbi. s. in casibus aliquibus qñq; licet differre restitutionem exteriorem posita tamen interiori cā scilicet voluntate restituēdi cum occurrerint circumstantie opportune. Illi autē casus ſm eum sub hac maxime continent licet retinere rem alienam quando ille eam detineri rationabilit̄ debet velle: et hec ꝓpter dicitur licētia interp̄tata. In tribus autem casibus nō debet homo velle sibi statim reddi rem suaꝫ quando scilicet resultat in notabile damnuꝫ sui vel populi aut proximi. Primo quando resultat incuidens et notabile damnum sui sicut patet de illo qui habet gladiū ab eo qui in furiam versus est: cui tunc gladiū satisfacere non tenetur: licꝫ debeat esse paratus in animo illum reddere in tempore opportuno. Simile contingit de muliere honesta que licet marito reddere debituꝫ obligetur: tamē

UVA. BHSC. LyR_032

quando id petit inordinate⁊ non tñ contra aiam̃ suã sed etiã ꝓpriũ corpis sanitatẽ satisfacere non tenetur: imo grauiter peccaret si ei in illo pareret. Sed de hoc latius dictum est. s. sermone. xvij. arti. ij. per totum: ⁊ idẽ de similib⁹ dicendũ est. Secundo qñ statim restituere alienum resultat euidẽs ⁊ notabile damnũ populi. Scõz etiã Sco. vbi. s. et Gyral. Qdo. Si debitor est persona notabilis ⁊ reipublice necessaria multum: ⁊ creditor potest sine re illa transire. Talis debitor ꝑ tunc rem illam satisfacere non tenetur: licz obligetur restituendi voluntatẽ habere q̃ cito poterit absq̃ reipublice damno. Si autem status ille ad quem ꝓseruanduz res ista necessaria est reipublice necessari⁹ non videtur: credo q̃ statim restituere teneat. Insup si ille cuius res est sine illa transire nõ possit: credo eam fore restituendã: dato q̃ esset alij necessaria ad ꝓseruandũ statum vtilem ⁊ necessariũ reipublice. Et tunc debet talis ad rẽ publicam recursum habere vt statum suũ cõ seruet ex quo ei necessariuꝰ est. Tertio qñ statim restituere alienum resultat euidens ⁊ notabile damnũ proximi: quia scilicz ex hoc euidenter aliq̃t vel plura istoz q̃ttuor eueniunt ei vel suis: videlicz aut infamia q̃is seu scandalum plurium vel paucorum: siue mortis periculum aut mortalis culpe. Ratio autem ꝑm Sco. quare talis differre potest est: quia hmõi creditor debet magis velle q̃ maximũ incõmodũ restituentis ꝓmi euitetur i illa modica restitutiõis dilatiõe q̃ modicũ incõmodũ suũ vel nullum. Si autez obꝟciatur q̃ restituere sicut supius dictum est actus est negatiui ꝓcepti: quia non debet re tenere alienũ ⁊ ad obseruationẽ negatiui ꝓcepti semper ⁊ pro semper quilibet obligat. Dicẽdum ꝑm Sco. q̃ alienũ iniuste ⁊ inuito dño retinere simpliciter ꝓhibet: ꝓpterea semp ⁊ pro semper isto modo id necesse est non retinere. Sed quando quis habet voluntatem restituendi pro tempore oportuno ex tunc licet dño rei volẽte. id est. velle debẽte. Vult autem hoc dñs rei ⁊ si non actu elicito tamẽ actu debito ⁊ honesto: quia velle debz q̃ qui suum habet id teneat quousq̃ possit restituere oportune. Si iterum dicas dñs rei ꝺ agit inuite: quia non vult q̃ per q̃tumcũq̃ tempus teneatur suũ. Dicendũ etiam ꝑm Sco. q̃ dño male ⁊ inordinate volẽte statim rehabere suũ ⁊ per ꝓsequens contra rectam rationem volente proximum tenere suum: tam tenens non est detentor iniustus: nam ⁊ depositum de cuius redditione strictissima lex habetur. l. fi. C. depos. Inuito dño voluntate inordinata potest licite retineri.

Articulus. ij. q̃ homo tunc aliena satisfacere non tenetur quando res temporalis non potest restitui absq̃ euidenti periculo damni incompabiliter prevalentis.

Secunda autem regula ꝑ secũdo ar. hec est. Qñcunq̃ res temporalis non potest restitui absq̃ euidẽti periculo dãni debite rei incompabiliter prevalentis: tunc homo restituere non tenetur Ratio hui⁹ regule ẽ: quia ꝑm apostolum ad Rhoma. iij. Non sunt facienda mala vt veniant bona: sic multomin⁹ facienda sunt bona vt veniant mala. Bonũ quidem est restituere aliena: sed vbi creditori vel reipublice aut debitori incompabiliter prevalens seq̃tur malum: recta ratio non exposcit q̃ tunc talis restitutio fiat. Quia eni superi⁹ in precedenti. c. mentio facta est q̃ satisfactio licite differri potest ꝓcurrente licentia interꝑtata. Ad presens iuxta predictã regulã dicenduz est q̃ eadem licẽtia semper ꝓseuerãte homo restituere non tenetur: qõ est dicere q̃ semp durante graui periculo infamie grauis seu scãdalo pluriũ vel paucoz̃ sine piculo mortl aut mortalis culpe sicut supi⁹ dictum est hõ ad satisfaciendũ rem tempalem non obligatur. Sub hac igitur regula multi obscuri et piculosi casus possunt satis faciliter declarari. De quibus triplicem differentiã subiũgamus. Quidam ꝓncipaliter pertinent ad vitandum damnũ temporale ⁊ maxime infamiam ⁊ scandalum. Quidam autem ad vitandũ periculum corporale ⁊ maxime casuz mortis. Quidam vo ad vitandũ periculum spirituale scilicet mortalis culpe.

Qz homo nõ tenetur restituere res tempales quando ex hoc verisimiliter sibi vl̃ suis magna infamia vel graue scandalum oriretur. Capitulum. j.

Primo quidem ꝑm prefatam regulam homo rem tempalem satisfacere nõ tenetur: vbi ex hoc sibi vel suis graue scandaluz seu infamia verisimilit̃ oriatur. Propterea si quis ex fal-

UVA. BHSC. IyR_032

sa accusatione vel testificatione fecit aliquaz perdere pecuniã siue agrum ꝛ non habz bona vnde satisfacere possit: nec per ꝓtrariã testificationẽ potest illi reddere sua ꝙn apte subeat periculũ magnũ: aut ꝙn inde graue scãdalum paucoꝝ vl pluriũ subsequaꝫ nõ mortaliter peccat hoc non faciẽdo. Solum enim plene doleat ꝺ cõmisso: ꝛ insuper de hoc ꝙ si habet facultatẽ idoneam ad restituendũ. Et firmiter ꝓponat satisfacere si vnq̃ possibile erit. Idem quoq̃ iudiciũ est ꝺ eo qui nõ potest restituere oia sine notabili piculo ꝓstitutionis filiarũ suarum: aut euagatiõis latrocinie filiorum oibus circũstãtijs mozigeratiõis eorum diligenti cõpẽsatis. Talis enĩ iudicio ꝛ moderamine sapientis ꝛ boni viri potest aliquid cuz dolore animi retinere. Sz talis casus non est populis ꝓdicandus: sed in consilijs dandis sepe necessari est ꝛ cũ multa discretione predicari debet.

Qz rem temporalem homo satisfacere non tenetur si ex eo ipse vel sui verisimiliꝫ incurrũt mortem vel corporis notabilem lesionem. Capitulum. ij.

Secundo iuxta ꝓfatam regulaz in casu homo satisfacere non tenet rem tpalem qñ ipse vel sui ex ꝺ verisimiliter incurrerẽt mortem vel corporis notabilez lesionẽ. Verbi gra: Pone ꝙ si debitoz satisfaciet fame pibit. Et forte idem ꝓtingeret in creditoze nisi sibi reddat suum. Quid igitur faciendũ? Distinguẽduz est ꝑm Richar. et Sco. vbi. s. quia ad extremam necessitatẽ aut prius deuenit debitoz: aut ad extremam necessitatẽ prius deuenit creditoz: aut simul deueniũt vteroq̃. Primo si ad extremam necessitatẽ prius deuenit debitoz ꝛ creditoz habet aliqua citra extremaz necessitatẽ: tunc res illa sit debitoris iure poli. quo iure ad puidendũ sustentationi nature in extrema necessitate detentis via omnibus est ꝓcessa. Nam extrema necessitas omnia cõmunia facit. ff. de le. ij. li. ij. §. cuz in eadem in tex. et glo. Et iterum ad hoc extra de verbo. signi. exit qui semiat. liꝺ. vj. Nec etiam rem illam tenetur debitoz reddere creditori durante illa necessitate extrema etiam si creditoz ad eandem necessitatẽ deueniret interim quia cessauit dñium eius i re illa ꝛ facta est debitoris iure poli. Secũdo si ad extremam necessitatẽ creditoz deuenit priꝰ debet ei duplici iure reddi. Primo quia a natura erat suũ. Secũdo quia iam ex necessitate ista iterum factum est suũ. Tertio autem si ad extremam necessitatẽ ambo ꝛ debitoz et creditoz deuenerunt: tunc creditori restitui debet quia nunq̃ cecidit a dñio rei suc. Si ãt obijcias ꝙ quilibet magis se diligere debet q̃ primũ suũ: ꝛ per ꝓsequens magis vitam corpalem ꝓpriam q̃ primi sui: ꝛ ꝓsequenter rem istam simpliciter necessariã sibi potius retinere q̃ proximo dare. Dicendũ ꝙ quilibet magis debet vitam suam diligere ordinate sicut dirigibilis est ad vitam eternã: ꝛ ita magis ꝓseruationẽ vite sue iustaz q̃ ꝓseruationem iustam proximi sui: non tamen magis diligere debet vite sue ꝓseruationẽ iniustam q̃ ꝓseruationem vite primi iustam. Sic enĩ debet magis latro suspendiũ sustinere q̃ vt euadat occidere suspẽdentẽ. Ratio est quia dilectio corpalis vite custodite iniuste non ẽ ordinata dilectio: quia non est ad dilectionẽ anime nec dei. Iustius autẽ debitoris in vltimo casu in re aliena custoditio vite est iniusta. Et cum hoc etiam est homicida: quia iniuste occidit alium cum subtrahit ei necessarium qꝺ ei debetur. Hec Sco. vbi. s.

Qz nõ tenetur homo restituere rem temporalem si verisimiliter ipse vel sui incurrunt mortalem culpam: vbi declaraꝫ quid consulendũ sit mulieri filium sibi de adulterio generãti vel partum alienũ supponenti. Ca. iij.

Tertio quoq̃ ꝑm regulam datam homo rem tpalem satisfacere non tenetur si ex hoc verisimiliter incurreret ipse vel sui damnũ spirituale. id est. mortalem culpam: que ꝺem ex inuolutiõe multoz periculoz quasi semper euenire solet: sicut verbi gratia: Sepe ꝓtingit de vroze cuius adulterinus filius de bonis mariti nutritur ꝛ hereditaꝫ. Cui ꝓsuli ne quaq̃ debz qꝺ id reuelz marito suo: imo potius inhiberi potest. Et hoc ꝓpter septẽ pericula a doctoribꝰ assignata. Primo ꝓpter periculum infamie. secũdo ꝓpter periculũ scãdali. tertio ꝓpter periculũ mortis. quarto ꝓpter periculum improbabilitatis. quinto ꝓpter periculum maioris ꝓfusiõis mariti. sexto ꝓpter periculum maioris damni eius. septio ꝓpter periculum ruboris legitime prolis.

s

UVA. BHSC. IyR_032

Primo ꝓpter periculum infamie. scilicz mulieris: quia hoc taliter reuelãdo cũ eẽt antea bone fame seipsam pessime ac turpissime diffamaret: qđ quidem magnũ est periculũ mulieri. Nam ſm qđ Prouerb. xxij. c. scriptum est. Melius est nomen bonũ ꝙ diuitie multe: licet intelligat de viris: tamen turpius et periculosius inhonestat infamia mulierib⁹ ingerit notam. Secũdo ꝓpter periculũ scandali. scilicet viri z ꝓsanguineoꝝ atq; amicoꝝ eius si illis hoc innotesceret malũ. Nam nõ solum apud se turbarent ex eo sed vix extũc possent cum ea amicitiã z pacem ac ꝓcordez societatem habere: imo forte maritus dimitteret eam z non valentes forsitan continere vterq; adulteriũ ꝓpetraret z sic innũerabilia et irrecupabilia inter eos orirent mala. Tertio ꝓpter periculum mortis. scilicet z vxoris et spurie ꝓlis atq; adulteri sui. Nam ꝓbabiliter timere posset q occideret a viro siue ab aliquo ꝓpinquo eius siue amico: imo etiam ꝓtingere posset q eius maritus seu ḋcunq; alius dum occidere quereret alium necaret. Propterea ſm Sco. vbi. s. ꝓcurrentib⁹ trib⁹ predictis periculis qui videntur ꝓbabilia et in plurib⁹ euentura. non debet talis mulier suo ꝓiugi reuelare z ꝓpter bonũ incertũ restituende hereditatis talib⁹ periculis se exponere manifeste. Quarto ꝓpter periculuz improbabilitatis. Nam nec vir nec filius nec etiam publicus iudex mulieri hoc reuelanti credere obligatur: nisi ꝓbet dictum suũ ꝓ infallibilia signa aut per violentas ꝓbationes siue per idoneos testes. Nam ex solo eius dicto non potest exheredare talem filium suũ: maxime in terris in quibus ꝓmogeniti ex cõsuetudine in toto vel in parte in hereditate succedunt. Insuper ſm Sco. vbi. s. in talib⁹ terris si pater crederet in hoc vxori sue non posset tamen a spurio auferre hereditatẽ nisi in publico foro eum ꝓbaret talem: z tunc oporteret mulierẽ non tm apud maritum ꝙ apud totam patriã diffamari. Quinto ꝓpt periculum maioris ꝓfusiõis mariti. Valde ignominiosum est viro q sibi vl alteri reueletur vxorem eius plen de adulterio ꝓcepisse: vnde longe honestius z honorificenti⁹ ac gloriosius ei est q hoc oino celetur etiam sibi ꝓpsi. Sexto ꝓpter periculum maioris dãni ipsius mariti qui longe amplius damnificatur in isto ꝙ in nutriẽdo z hereditãdo filium non suũ quem estimat esse suũ. Constat enim q hmõi estimatio patrital z filiatiõis maioz z ꝓpinquioz causa est colligationis et amicitie aut complacẽtie z gaudentie patris ad filium z eõuerso ꝙ sit sola corporalis generationis virtus absq; tali estimatiõe: naz tali estimatiõe oino amota: sic ꝓ oia se habet pater ad filium suũ sicut ad extraneũ z econuerso. Dentur deniq; duo viri: quoꝝ vnus firmiter credat atq; credat esse pater dicti filij z non est. Alter vo non credat nec credat et tamen est. Nunc querit quis illoꝝ duoruz plus boni z gaudij z ꝓsidentie ac iuris habebit in prefato filio? Et indubitanter veracit experimur q incompabiliter plus habet putatiuus pater ꝙ verus: nam z filius etiam ſm deum non tenetur obedire ac filiatiõis reuerentiam exhibere patri vero sed putatiuo. Necq; insup pater verus filium talem diligere obligat: nec eum habere ꝓ filio suo: putatiuus autem ad hmõi obligat. Vides igitur ꝙtum bonũ vxor reuelans ꝓprium crimen auferret putatiuo patri: vtiq; fere tm ꝙtum si auferret sibi vez filiũ z pro vero filio reputatum. Septimo ꝓpter ruborẽ periculũ legitime prolis. Adultum nempe illi ex hoc detraberetur cum infamia matris plurimum vergat in infamiã prolis. Sed circa hoc etiã queri potest si vnq; marito vel alijs extra cõfessionem debeat mulier reuelare? Dicendũ q sic si hec tria ꝓcurrãt simul. Primo si apd maritum z alios primo super hoc grauis et fortis suspicio impssa esset z occasio taliter suspicandi. Secundo si ex certis z sufficientibus causis potest z debet vehementer z valde ꝓbabiliter credi q nihil de primis tribus periculis suprad̃ictis hic subsequeret aut cresceret sed potius minueret. Tertio si firmit̃ presumat q filius boni mariti firmiter volũtarie hec cedet. His autem tribus ꝓcurrentibus reuelare deberet z posset: sed vix ista ꝓcurrunt z rarissime ꝑsumendũ est q ꝓcurrant. Insuper dici posset ſm vd. q etiam reuelare potest si non timet maritum vel aliud iminere periculũ. Sunt vtiq; quidaz viri scienter vxorum adulteriũ sustinẽtes vel etiaz ꝓsentiẽtes: imo qñq; ad hoc vxores suas artantes: vel quia ꝓprios filios nõ possunt habere vel alia quacũq; pudenda occasiõe. Sz nunquid mulier talis debet reuelare crimẽ suum filio spurio z inducere eum dimittendo hereditatez vero heredi? Ad hoc dicendum ſm Sco. vbi. s. Qz aut filius crederet matri aut non. Si autem crederet non tamẽ ꝓbabile est q ꝓpter hoc dimitteret dictã hereditatem: nam paucos repire ꝓtingit q ita perfecti sint q ꝓpter ꝓseruandam ꝓscientiã

UVA. BHSC. IyR_032

in foro dei dimittant magnas possessiões quas retinere possunt iure exteriori ꝛ velint spurij reputari. Nec hoc mater presumere potest nisi antea multū fuisset experta de bona volūtate filij sui: non igitur debet se exponere certo periculo diffamationis apud filium ꝓpter incertam correptionem illius. Si ẏo non crederet tunc sequeretur inde duplex malū. Primū qꝛ ipa diffamatur. secūdū qꝛ ab eo hereditas sicut antea possideret. Si quis obstet ꝙ tali filio debeat reuelari ne forte ignoranter copularetur per mrimoniū sorori sue aut alteri sue ꝓpinque seu alia facerꝫ que a iure spurijs ꝓhibita sunt. Dicendū ꝙ talis ignorātia dum perseuerat oīno excusat cum sit ignorantia facti. Si quando tamen factū veniret ad lucem tale mrimoniū dirimendū esset. Si ẏo queratur. An dato ꝙ talis filiꝰ ex verbis matris se spuriū credat teneat satisfacere bona que habuit a marito matris ceteris filijs aut alijs heredibus predicti mariti? Dicendū ꝙ si hoc indubitanter credit ꝛ rationem id credēdi habet tenetur ſm deum non tam humano iure. Si tamē non habet sufficientē causam ꝛ rationē credendi tunc reddere non tenet: ex quo per se vel per alterum sibi claret ꝙ nō habꝫ sufficientem seu condignam rationē credendi. Sunt autem inter cetera quattuor signa que reddunt suspectā talem matrem ita ꝙ hoc ei de facili non debet credi. Primū ē amor. secundū est odium. tertiuꝫ stulticia. quartū incertitudo. Primū est amor. id ē. si p̄diligit aliam prolem viri sui. Secundū est odium: videlicet si presumit ipsum vel eius vxorē odire. Tertiū est stulticia: quia scilicet mulier fatua ac leuis est sed pertinacis sensus. Quartum est incertitudo: cuꝫ non constet ipsam esse vel fuisse certam ꝙ hunc concepit de adultero non de viro: nō enim hoc cum oī potest semp adultere esse certum. Sed quod remediū debet tali mulieri exhiberi? Dicendū ꝙ ei ꝫ Sco. vbi. s. triplex remedium dari potest. Primuꝫ est ꝙ inducat filium intrare religionem: ꝛ tamen talem ꝙ possit ꝓfessionē suam seruare: ne scilicet incidat in scillam cupiens vitare charybdim. Secundū est ꝙ clericꝰ fiat vnde valeat tamen ſm deum ecclesiastica beneficia acceptare: ꝛ his quasi sufficientibus merito iam contentus dimittat hereditatem alteri fratri laico in seculo remanēti. Si tamen per nullam ꝓsuasionē honestam cor talis filij mat flectere potest vt hereditatem dimittat: non videtur ꝙ se debeat ꝓdere illi: cum certa non sit ꝙ talis ab ea impsuasibilis in alijs tam licitis ꝛ honestis flecteret ex illo imo forte tenacius retineret ne spurius putaret cum talem notaꝫ multum caueant male nati. Tunc demuꝫ tertiū remediū est addendū. scilicet ꝙ saluo iure humano ꝛ absq; infamia sua pōt ꝛ debet de sua dote ꝛ ceteris bonis ꝛ laboribus ac sudoribꝰ suis indemnē facere virū et legitimam eius prolem. Obligat enī satisfacere viro de ꝓsumptis ab illegitimo filio. Sed talis filius satisfacere non tenetur que ꝓsumpsit q̄diu bonefidei fuit. De hereditate autem mulier obligat heredibꝰ viri ab intestato vel heredibꝰ scriptis: vel quibus verisimiliter credit ꝙ reliquisset hereditatem. qō si nescitur debet paupibus erogari. Tenetur inq̄ ſm correspondentiā iustice: Non enī dico ꝙ teneatur ad restituēdum equiualens totius hereditatis: quia sicut superius dictū est: plurimū quidē differt in habere ꝛ ꝓpe esse habere. Sed quia iste legitimus heres nunq̄ habuit hereditatem: licet ſm iusticiā fuerit prope. Propterea minus q̄ equalens hereditati sibi sufficit pro restitutione fienda: illud autez minus determinet ſm arbitriū boni viri. Videtur tamen ꝙ ei debeat ꝓuidere de victu ac vestitu honesto si fuēit hereditas piguis vt sufficere possit heredi ad duplum siue ad triplum istius. Qō si neq; hoc etiā fieri potest protūc non obligat. Tenebit tamen cum peruenerit ad pinguiorē fortunam. extra de solu. c. adardus. Si vero talis mulier non habet vnde restituere possit: tunc sicut in articulo sequenti apparebit ex impotentia excusat si habeat satisfacere ꝓpositum cum deuenerit ad pinguiorē fortunam. Insuper attente notandū est: ꝙ ea que dicta sunt de adultera quo ad restitutionē eadez dicēda sunt de adulterio ſm quosdam. Cuius ratio esse potest: quia ad predicta damna cum adultera prefata dedit causam efficacem quam qui dat semper restituere obligat: sicut in sermōe. xxxiij. in p̄cipio patet. De supponēte sibi alienum partum. Idem dicunt doctores de adultera que filium de adulterio genera uit. Nam vbi talia pericula euenire cōtingit predicta remedia adhibenda sunt. Et

UVA. BHSC. LyR_032

iuxta superius dicta restitutio est faciēda. Nec est tali mulieri penitētia deneganda sed debita satisfactio iniūgenda: sicut nec etiam predicte mulieri filium de adulterio generanti. de pc. et remiſ. officij. In quo capitulo mulier ſuponens alienū partuz in hoc ſociaꝫ cum muliere filium de adulterio generate.

Articulus tertius de varia difficultate restituēdi.

t Ertia autem regula p̄o tertio articulo ista est. Q̄ ad impossibile nemo tenetur. Possumus tamen distinguere triplicem impossibilitatē. P̄rima est vera. Secūda est perfecta. Tertia ꝺo est ficta seu falsa.

Q̄ oīmoda impossibilitas restituendi hominē omnino excusat. Capitulum. j.

p Rima impossibilitas satiſfaciendi est vera: quia vere nullo modo homo satisfacere potest. scilicet rem spiritualē seu corporalē siue temporalē. Vbi aduertendū est. Q̄ oīmoda impossibilitas restituēdi hominez simpliciter excusat iuxta illud qꝺ extra de solu. c. adardus. Et de restitu. spolia. c. ij. scriptum est. Inanis est actio quaz inopia debitoris excusat. Tamen requirit de necessitate salutis: q̄ homo habeat plenuz et firmū ꝓpositum de reddēdo si posset ꝛ statim cum posset. xiij. q. vj. si res. C. de cessi. bo. l. j.

Ad quid obligatur qui vsqz ad quoddam tempus restituere non potest. Capitulū. ij.

s Ecunda ꝺo impossibilitas dicitur imperfecta. scilicet quando ad tempus homini predicta tria seu aliquod eorundē restituere impossibile est. Et talis impossibilitas ad tempus excusat. scilicet cum prefato ꝓposito restituendi statim cum possibile erit. Et sic intelligēda sunt que dicunt. s. sermone xxxviij. articu. j. et. c. iij. Et infra sermone xl. et. c. j.

De his qui in satisfaciēdo licet possint plene non restituūt aliena: tamen ꝑm varios gradus aliqua restituēdo misericordie diuine appropinquant Capitulum. iij.

t Ertia autem impossibilitas ficta seu falsa merito noiaꝫ: eo q̄ homo ex inordinata affectione ad tempalia bona ficte seu false iudicat nō posse satisfacere id qꝺ potest ꝛ ꝙtum potest. Tales semper in statu perditiōis manent dum non restituūt iuxta possibilitatē suaz nisi habeant illaz licentiā primā: de qua dictum est. s. in sermone. xxxviij. articu. j. c. iij. Tamen ne tales in baratrū desperationis se demergant moralis similitudo notāda est. Quia enī in tali hominū genere diuersi sunt gradus huius cecitatis: ac ꝑ consequens grauioris periculi vnius ꝙ alterius est status ad grauiora discrimina euitādum. Possunt tales assimilari ꝺnoz hominibus transeuntib⁹ in nauicula magnū et solitariū rapidū ac piculosuz flumē. Dū ꝺnoz improuide eā inconsiderate transeūt illud subito casu nauicula in fluuiū reuoluta est et ipsi omnes pariter in aqua submersi sūt Inter eos autem vnus natādi sciētia gnarus ad ripam veniēs euadit periculū mortis: totusqꝫ madefactus egredit flumē. Secundus ꝺo ignorans natandi artem dum ducitur impetu aque applicat se arido ligno qꝺ in flumie casu reperit. Ibiqꝫ clamās nullumqꝫ ꝓspiciēs auxilium celitus p̄resto latur: interim transit quidaz fortuito casu et nauicula liberat eum. Tertius ꝺo flumi nis impetu tractus nūc in aquam descendens: nunc ꝺo reascendēs difficilime ramusculo arboris tandez applicare se putās petit liberatorē dari: ꝛ magnis clamoz⁹ postulans ꝛ expectans interim casu quidā transiens inde audito clamore cucurrit et longam lanceam inde porrigēs ad litus eū attrahit liberatum. Quartus insuper a flumine raptus longoqꝫ spacio ductus ꝛ iam quasi neci ꝓpinquus rubo natura se iuuāte adheret sepe sepius fluctib⁹ submergendus. Tandem casu inde transeūte cum canibus ouiū multarū pastore exlatratu ca-

UVA. BHSC. IyR_032

num ⁊ murmure atq; lamẽtis demersi hominis didiscit ipse pastor hoiem demersuz in fluuiũ iam morti ꝓpinquũ: statimq; ad illum ꝓiecto fune ⁊ illo se ei aplicãte: submersum trahit liberatũ ad ripam seminecem ⁊ aque nimietate plenũ ac modis omnibus quibus valet in eo valitudinẽ reparе ꝓtendit. Quintus ꝯo oi auxilio destitutus superat⁹ ab impetu aque violẽta morte necatur. Hi omnes diuersos indicãt status hominũ valentium: sed non ad plenũ volentiũ restituere aliena. Quidam autez annuatim restituũt bonam partem. Quidam ꝯo minorẽ: alij autem adhuc minorẽ Iterum alij minã portionẽ. Quidam ꝯo nihil restituere volunt. Hi nempe vltimi tanq; desperati viuentes nulluz sibi remedium pro mortis hora relinquũt. Vñ diuino super eos iudicio irruẽte palam coram oculis oium in hora mortis manifesta sig ostendũt ad incendia sempiterna se damnatos. Quattuor ꝯo ꝓcedentes illos ostẽdunt qui ⁊ si plene non restituũt que de necessitate salutis tenent: tamen ꝙto amplius satisfaciẽdo aliquid debito iusticie appꝓpinquant. Tanto amplius diuinã miaz eis se apropinq̃re demonstrant: Sicut Jaco. iiij. scriptum est. Apropinq̃te deo ⁊ ipse apropinq̃bit vobis. Dñs ⁊ vobis ⁊ nob ꝓcedere dignetur dñs noster iesus christ⁹ qui est benedictus in secula seculoz Amẽ.

Feria. vj. post quartam dñicam in quadragesima. Cui homo restituere obligatur. Sermo tricesimusnonus.

Oce magna

℣ clamauit: Lazare veni foras Johan. x. c. Homo in alienis implicitus ⁊ in retinẽdi duricie obstinatus de vsuris rapinis ⁊ furtis multipliciter diffamatus in lazaro mortuo manus ⁊ pedes institis alligato in sepulchro lapideo tumulato atq; olenti fetore quatriduano mystice designat. Cui clamore validо ⁊ lachrymis opus est vt restituẽdo aliena per gratiã a morte culpe resurgat. Sed quia ad talem resurrectionẽ nec homo sine deo: nec deus sine hoie operat. Jdeo ex parte dei donatur ad hoc veritas que illustrat: charitas que inflãmat: ⁊ potestas q̃ roborat animã peccatricez: veritas monstrat in voce. charitas demõstrat in maĝ. sed potestas in clamore valido predicatur Ex parte autem pcõris vt a culpa resurgat ⁊ restituat aliena necessaria est societas scilicet cum voluntate dei viuacitas in ꝓpria anima ⁊ nouitas in spũali vita. Societas in lazaro qui interpretat adiutus: viuacitas in veni: sed nouitas in foras spũalit demonstratur: vt innuat esse veruz qõ ait Aurelius Aug⁹. Qui creauit te sine te nõ saluabit te sine te. Ad hanc resurrectionez deo irradiãte vt ostendam⁹ viam: q̃ntaz religiositatẽ declarem⁹ ad presens que est cui homo restituere obligat: ne dando cui nõ debet dari hec restitutio inanis fiat. Vt ergo clarius intelligat cui omne debitũ siue iuste siue iniuste acquisitũ sit restitui debeat tria in ipso debito restituẽdo ꝓsiderãda sunt. Primo scilicet titulus. secũdo peccatum. tertio ꝯo tempus.

Articulus primus de triplici titulo quo omnia temporalia possidentur.

P Rimo nempe in debito restituẽdo ꝓsiderandus est titulus. scilicet quem habet dñs in re sibi vt alteri restituẽda: qui etiam potest tripliciter distingui. Nam dñium rei q̃dam habent cum iusto titulo ⁊ recto: quidam cum iusto titulo ⁊ non recto: quidam ꝯo nec cum iusto titulo neq; cum recto.

Quibus restitui debent res habite ab his qui eas iusto et recto titulo possident. Cap. j.

P Rimo leni sunt quidam qui i rei dñio habent iustum titulũ atq; rectum sicut haberi solet in reb⁹ iuste acquisitis ab his quib⁹ restitui debent. De quibus tripler varietas que eis ꝓtingere potest ꝓsiderãda est. Nam in re que restitui debet aut ipse verus est dñs: aut solum est dispẽsator aut legitim⁹ heres. Primo si ipse est verus dñs rei a q̃ res fuit habita vel sublata semper sibi resti

UVA. BHSC. IyR_032

tui debet.iij.q.j.reintegrāda.ꝛ fere per totam questionē.et de homi.c.sicut dignum .§.cos.Et hoc nisi iusto bello seu iusto edicto imperiali siue ecclesiastico ille cui res ē sublata iure rehabēdi p̄uaretur simplicit vel ad tempus. Nam quando p̄tingeret ꝫ puta quando tanq̄ hereticus p̄demnatus esset:posset solutio tunc differri simpliciter vel ad tempus.extra de here.excōmunicamus.in.§.si vero.et ꝺ homi.p humani.li.vj.Et hoc etiam sequit:Q̄ si fur ingreditur domū meam atq̄ p̄secutus fuerit ꝛ pallium suū dimittit:ratione sui delicti p̄uatur iure suo:quia in damnū alterius veniebat.Et licet hoc non debeam retinere tamē possum id paupibus erogare siue furem illum agnoscam siue non. Insuper est notādum q̄ si dñs rei non habet sensum ꝛ auctoritatem dispēsandi res suas tūc restitui debet tutori illius aut cuicunq̄ incūbit in hoc casu gerē curam eius. Secūdo autem si ē solūmodo dispensatoꝛ.scilicet p̄ncipalis sicut sunt dispensatores hospitaliū ecclesiasticoꝝ bonoꝝ ꝛ aliarum piaruꝫ domoꝝ et p̄similes:tunc si viuit sibi restitui debꝫ aut suo legitimo successori. De prelatis autem notandū est:ſm Alexan.lombar.et Tho.ij.ij.q.lxij.arti.v.q̄ possunt res ecclesie surripere tribus modis. Primo si prelatus surripit rem ecclesie non sibi sed alteri deputataꝫ:vt puta si episcopus sibi rem capituli vsurparet ꝛ tunc vtiq̄ planū est q̄ illam rem restituere debet eam ponēdo in manus eoꝝ ad quos de iure pertinere videtur.Secūdo modo si p̄sona ecclesiastica rem ecclesie sue custodie deputatā in alterius dñium transfert:puta p̄sanguinei vel amici seu meretricis mimi vel hystrionis vel p̄similiū personarum.Et tunc si p̄pter fauoꝝem seculi aut p̄pter peccatuꝫ q̄ cōmittit seu p̄p̄ carnalitatē hoc facit mortaliter peccat.lxxxvj.di.donare.Et vltra ꝫ si p̄prium habet eq̄pollentē rem in vtilitatem ecclesie restituere debet aut sub sua cura habere vel alterius securioris vt puenire possit ad successoꝝē. Hi autez qui taliter acceperūt oīno restituere obligāt.xiiij.q.vj.c.j.Et tenent restituere illa tamen sine scandalo dantis restituere successori vel eius superiori qui expendat in vtilitatem ecclesie.ar.xvij.q.iij.si quis in atrio.extra ꝺ offi.ordi.cum vos. Sed aduertendū est q̄ si hi qui receperūt restituūt sciēte eo qui dedit:ipse dans restituere ampliꝰ non tenetur.Si ꝺo causa elemosyne seu sustētationis nature eis tribuat non peccat:quia vitium non est fouendū sed natura est sustētanda:nec tunc restituere obligāt dūmodo ab eoꝝ abstineat culpis.lxxxvj.di.pasce.xij.q.ij.et si illi.et.c.glosa. Et maxime licet hoc hospitalitatis causa q̄n talis casu fortuito supuenire p̄tingit neq̄ alias ad comedendū faciliter inueniret.ar.xlij.di.q̄escamus.xj.q.iij.q̄n multos.in fi. Idez dicendum q̄ si erant bene meriti ꝛ honesti viri:p̄sertim quia iaz ecclesie seruitiū impēderent defendēdo seu patrocinū in eaz p̄stando aut elemosynas p̄ferendo ꝛ hoc q̄ talibus tenetur ecclesia signis gratuitis respondere.xij.q.ij.quicūq̄.et.c.ecclesiasticis. Tertio modo potest p̄latus seu ecclesiasticus alius rem ecclesie surripe animo solo:dum scilicet recipit animo possidendi rem illam vt suam ꝛ non ecclesie noie ꝛ sufficit talē rem restituere animū deponēdo. Tertio ꝺo si est legitimus heres sibi bona p̄cedentis dñi restitui debent.iij.q.j.c.reintegrandā ꝛ fere per totam. q.et extra de restitu.spo.fere per totum. Et ſm Ray.si hēdes sūt plures:vnicuiq̄ ſm p̄portionē sue hereditarie portiōis restituenda sunt. Si autē heres in aliqua determiata q̄titate p̄stitutus sit:puta in campo vel in domo et non plus:tunc restitutio non debet fieri heredi sed illi vel illis quibus testatoꝝ reliquit dispositionē bonoꝝ suoꝝ. Insup adūtendū est q̄ si defunctus in morte legauerit paupibus vel alijs p̄js locis oīa bona sua:tūc sicut p̄ virtutē testamēti p̄dicti pauperib⁹ seu alijs p̄js locis quib⁹ legata sūt acquirit ius in bonis ipsi⁹ defuncti p̄inb⁹ et paratis. Ita q̄ illis acquisituꝫ est ius in his que iure debent ei q̄cūq̄ iure:et iō in hoc casu p̄sonis quibus oīa sua legat debꝫ fieri restitutio.

Quib⁹ debēt restitui res habite ab his qui illas possidebant iusto titulo sed non recto Capitulum.ij.

§ Ecūdo sunt q̄dā qui in dñio rei habēt iustum titulū sed nō rectū sicut p̄tingit in vsurario q̄ in tm super acq̄sita p vsurā habet titulū verū in-q̄tum ei volūtarie volūtate tm coacta exhi-

bita ē sed ꝓpterea nō habet rectū: qz satisfacere obligaꝝ. Si igiꝝ res quedā ab vsurario habita fuit dono seu quocūqz alio modo lucratiuo de q̄ vsurario ꝓstat q̄ quicqd habet ē de vsuris ꝛ q̄si totū est necessariuz ad soluendū: tūc dicendū q̄ si id habituz ē q̄si satisfacere potēs erat: ꝛ postea impotēs est effect⁹ non tenet recipiēs satisfacere qō recepit: qz cū vsurari⁹ dedit ver⁹ dñs erat et sine ipsa satisfacere potēs erat: ꝓpterea si dedit ei recipiens ad nō restituendū efficacem occasionē: si aūt impotēs postea fact⁹ est nō est culpa recipientis. Idem q̄qz de dotib⁹ mulierib⁹ assignatis cum tali distinctione dicendū est: Et intelligi habet de talibus dotib⁹ vt supius dictū est. xxxv. serm̄. ar. iij. c. iij. Si aūt tale datū restituendū est ei: ꝛ restitui debet eidē nisi p supiores iudices res illius essent restitutioni iam snialiꝝ iudicate. Quidā tñ de reb⁹ vsurarij distinxerūt dicētes: q̄ si res habita p vsurā extat adhuc eadē spē atqz nūero apud eū cui ab vsurario tradita est: puta equ⁹ ꝛ simile: qz tūc non dz reddere vsurario sed ei cui⁹ illa res fuit si illū nouit: si vo nō est eadem nūero debet vsurario reddi. Huiꝰ opinionis sunt hi q̄ tenent q̄ in vsurario dñiū nō trāsferꝝ. Prime tñ sniē poti⁹ adherēdū puto: ꝛ h̄ ꝓpter triplicē rōnē ꝑm quam vsura differt a rapina ꝛ furto. Primo rōne volūtarij. scdo rōne mutui. tertio rōne expiāti. Primo q̄dē rōne volūtarij. Hā qō in vsura accipiꝝ vltra sortē nō ē simpliciter violentū nec p vim factū dño rei: nec est oino etiā volūtariū sed volūtariū mixtū. Hō sic aūt in rapina ꝛ furto: Hā qō accipiꝝ p violentiā accipiꝝ ꝛ c̄ volūtatē dñi eius: ꝓpter qō iure poli⁹ equus furat⁹ semp restituēd⁹ est idē nūero in cuiuscūqz man⁹ transierit. Hō sic aūt de eq̄ habito p vsurā qz sufficit q̄ tm̄ preciū ei⁹ restituatur. Secundo rōne mutui qō q̄dē ꝓcurrit in c̄ctu vsure: sicut eni ꝓtingit in mutuo qz necesse nō est q̄ accipiens mutuū reddat mutuāti eadē nūero sed sufficit q̄ restituat equalens p̄cio: sic eodē mō videꝝ esse in excrescētia que rōne mutui ꝓtingere solet: qz necesse nō est q̄ recipiēs lucꝝ idē nūero reddat sed sufficit q̄ reddat equalēs p̄cio. Tertio rōne expiāti qz si ille a q̄ vsurari⁹ rem habuit p vsurā eā sibi reacciꝑet sola aucte ꝓpa puniꝝ hodie tanqz fur siue raptor qō nō fieret si nō trāsferꝝ dñiū in vsura. Si tñ c̄riū ius vel c̄ria ꝓsuetudo cēt in regiōe vel reg: tūc ꝑfato vsurario nō est restituēda sed illi a q̄ habuit cā si sciꝝ vel inuestigari possz. Si qs aūt obstet q̄ si vsurario restituaꝝ forte nūqz satisfaciet sed forte eā dabit alijs ad vsurā ꝛ sic dānificabiꝝ ille q̄ soluit eā ꝛ vsurario dabiꝝ occasio q̄dā declinandi: ꝛ h̄ mō seqꝝ duplex malū ac si nō vsurario restitueret: ꝑ illi q̄ eā sibi soluit. Tūc duplex inde seqꝝ bonū. Primū qz vsurari⁹ erit ab illa restitutiōe alleuiat⁹ ꝛ liberat⁹. Secūdū qz ille q̄ pri⁹ vsurario soluit erit de tali satisfactione iustissime recreat⁹. Dicēdū q̄ si qs talē vsurā satisfaceret ei q̄ illā soluit ꝛ h̄ cū ꝓscia ꝛ licentia vsurarij ꝑfati vt a tali satisfactiōe se nosceret liberatū prudēꝝ ꝛ charitatiue pro vtroqz agere videꝝ iudicio meo. Tñ qz si ñ fieret caute forte repeteret vsurari⁹ ꝑfatus pecuniā seu rē suā in foro ꝛ iudicio seculari Et si bis restituere cogereꝝ q̄ incaute taliꝝ reddidisset. Propterea vt tale piculū euitetur pōt talis restituēs adire epm̄ qui valet vsurarios ad restituēdū artare: ꝛ de licentia ꝛ obediēcia sua restituat id qō dz his q̄ dānificati sunt ab vsurario. Et tunc si talis restituēs ab vsurario de ꝑdicto molestaretur coraz iudice seculari: epus mādare poterit q̄ de h̄ iudex se non intromittat: quia iam fecit negociū de hoc in foro suo dum mādauit tali restituēti restitutionē ꝑfatam Sz pone q̄ aliqs talē vsurā creditorib⁹ reddiderit nō timēs ab vsurario itez cogi: nūqd itez restituere obligaꝝ? Dicēdū q̄ nō: qz q̄uis eo inuito tñ vtiliꝝ cām suā ꝛ etiā sine sua ratihabitiōe vsurari⁹ de illa q̄titate absolut⁹ ē: ꝛ si nō a culpa qz nō ꝓteriꝝ de pctō Predicta aūt de vsurario q̄ ad titulū eodē modo intelligenda sunt de q̄cunqz qui ꝑm humana iura rōnabiliꝝ edita iustum titulum dñij habet in rebus licet non rectum: q̄uis tm̄ vel ampli⁹ debeat inde alijs. Verbi gratia: quidā cuiusdē quedā dom⁹ ꝑm rectam rōnē molestaꝝ in iudicio ꝑ illa domo a quodam qui ꝓtendit se habere ius sup illam tandem per allegata ꝛ ꝓbata in iudicio ipse molestans recepit illam domū iusto titulo sed non recto: cum ꝑm veritatem domus erat illius qui eaz ante possidebat sed quia in ꝓbatiōibus defecit vel quia aliud impediens supuenit: possidens amisit in domo illa ius suū: demū locatur cuidaz qui de hoc veritatē nouit. Queriꝝ nūc cui iste ꝑm rectam ꝓscientiā de pensione tene-

UVA. BHSC. IyR_032

bitur respondere? Dicendū q̄ illi qui iusto titulo licet non recto possidet eam. Ratio ē quia ab eo iusto titulo possidet: licet ꝑm cō scientiā rectam talis possidēs hoc titulo domum possessionē vel pensionē non tm̄ sed ipsam domū restituere obligatur. Et sic de ꝓsimilib⁹ dicendū est. Hec est sentētia Innocen. in. c. q̄ sicut. extra de elec. De illo āt qui iusto titulo sed non recto acq̄siuit in iudicio domū: vide in sermōe. xxxviij. ar. c. iij. ante medium ⁊c̄.

Q̄ bona habita ab his qui in eis non habent iustum titulum nec rectum non eis sed veris dn̄is restitui debent. Capitulum. iij.

Tertio autem sunt quidā qui in dn̄io rerum nec habent iustum titulum nec rectum: quia in eis non trāsfertur dn̄ium. Sicut sunt raptores ⁊ fures simoniaci ⁊ ꝓsimiles qui nullo iure in rebus titulū iustum nec rectum dn̄iū ꝓsequūtur. Unde res habite a predictis non sunt eis restituende sed vero illarum dn̄o cui⁹ erāt excepta simonia: de qua dicetur in articulo sequenti. c. iij. in fi. qua excepta ꝑm quosdam cuiuscunq̄ illoꝝ siue furi siue raptori homo restituat mūne liberatus est. Si autem vero dn̄o restituat ꝑ ꝓsonaꝝ religiosam vel aliaꝝ caute fieri debet suppresso nomine furis: ita q̄ quis furtum fecerit nō intelligatur.

Articulus secundus quibus restituenda sunt que cum peccato dantur siue accipiunt

Secundo autem in debito restituendo ꝓsiderandū est peccatū scilicet q̄ interuenire ꝓtingit in lucro. Q̄ quidē ꝑm Alexan. lombar. tripliciter distingui potest. Nam res ipsa turpiter male accipitur: aliq̄n cum culpa accipientis ⁊ non dātis: aliq̄n autem cum culpa donantis ⁊ non accipientis: aliq̄n cum culpa vtriusq̄. scilicet dantis ⁊ accipientis vt sic triplex turpitudo dicat. Et de hoc est textus in. l. j. ff. de ꝓdi. ob tur. cau.

Cui restitui debꝫ res que cū culpa ⁊ turpitudine accipiētis et non dātis habita est. Ca. j.

Primo enī res restituenda aliq̄n accepta fuit cum culpa ⁊ turpitudine accipiētis ⁊ non dantis: sicut patet in rapina furto ⁊ vsura: ⁊ tunc restituēda est illi cuius res fuit: quia non amisit dn̄ium suū. Unde. xiij. q. v. c. non sane. in fi. dictum est. Qui ꝺo contra ius societatis hūane furtis rapinis calumnijs oꝑressionib⁹ inuasionib⁹ aliq̄ abstulerūt reddēda potius q̄ donāda censemus zachei publicani exēplo qui dicit Lu. xix. Quē defraudaui reddo q̄druplū. Tm̄ q̄q̄ ꝓtingere posset q̄ dans amittit dn̄ium rei date. Propterea eam minime rehabere debet: nec tamen accipiens retinere pōt Et de hoc subdam⁹ aliquos casus. Prim⁹ est de illo qui mutuat nūmos cuidam cum pacto q̄ ille reneat ire ad suū molendinū siue furnū aut ad scholas suas ⁊ alit̄ nō mutuaret. Talis enī ꝑm doct. vsuram cōmittit quia ex pecunia cōmodū suscipit ⁊ vtilitatem que potest pecunia estimari. Nō tamen dico de premio q̄ talis mutuās ꝓseqūtur ex labore sed de cōmodo qđ ꝓsequitur quia ⁊ molendinū ⁊ schole ⁊c̄. maiorē habent ꝓcursum creditū ⁊ sequelam que possunt ⁊ debent pecunia estimari iudicio boni viri. Hoc sentit Jo. an. in regula peccatum. extra de regu. iu. in. vj. Si ꝺo cui tale restituēdū restitui dz q̄rit? Dicendū q̄ debet paupibus erogari. Ratio huius est q̄ qui iuit ad molēdinū non ꝓtulit aliqđ lucrum intuitu mutui qđ nō antea illi seu alteri ꝓtulisset. Et ideo non pōt se reputare grauatū ac ꝑ ꝓsequēs nihil sibi restitui debet: ⁊ ille cui⁹ est molendinū aliqđ appreciabile cōmodū rōne mutui ꝓsecut⁹ est qđ tamen retinere non pōt ꝓpterea est in pias causas dispēsandū. Secūdus casus est de vsurario mētali. Nā ⁊ illi qui dedit mutuū p̄ncipalit̄ ꝓpter lucrū mētalē vsurā cōmisit. extra de vsuris. c. ꝓsuluit. Propt̄ qđ ea que exinde recepit retinere non pōt: q̄ ꝓtra dn̄i legē fecit: qui Luce. c. vj. ait: Date mutuū nihil inde sperantes. Insup ⁊ ille qui ꝓpter mutuū premiū dedit rehabere non debet: q̄ id a se volūtarie abdicauit ꝓpterea paupibus erogandū est. ad hoc extra de homi. c. sicut dignū. et de vsur. cum tu. et i c. non sane. xiij. q. v.

UVA. BHSC. IyR_032

Cui restituēda res est habita cum culpa ⁊ turpitudīe dantis ⁊ non accipientis. Cap̄. ij.

Secundo vo restituenda est res quando fuit accepta cum culpa et turpitudine dantis ⁊ non accipientis: puta quia mala intē-tione dedit: tamen accipiens bona intentione accepit: sicut sepe ꝓtingit de furib⁹ et raptorib⁹ ⁊ vsurarijs qui ex vanitate ⁊ pō-pa faciunt elemosynas ⁊ ꝓstituūt ⁊ dotant capellas ⁊ ꝓsimilia de impie acq̄sitis certa non satisfaciendo certis tē. De hmōi autē datis distinguendū est. Nam si id qō extitit datum fuit in potestate dantis qui scilicet dans habens potestatē dandi dedit p luxuria vel alia causa impia: sed accipiens recepit intentiōe bona: tunc recipiens retinere potest. Si autem non: quia alienū dedit vel id super quo non habuit potestatez dandi tunc reddendū est illi cuius est vel illi qui habz potestatē in eo q̄ datū est. Qui autem sunt illi qui donare non possunt dictum est. s. sermone. xxxvij. articu. iij. c. iij et ibi etiam videre potest quib⁹ tunc res restitui debet. Hoc semper intelligēdo q̄ id sine scandalo dantis fiat. Q̄ autem taliter acceptū reddendū sit patet per August. in predicto. c. non sane. xiij. q. v. in fine. et ibidem in. c. forte. iterū dicit forte aliquis cogitat ⁊ dicit: Multi sunt christiani diuites quari cupidi. Nō habeo peccatū si illis abstulero ⁊ paupibus dedero: vnde enim illi nil boni agūt mercedē habere potero: sed hmōi cogitatio ei diaboli calliditate suggeritur. Nam si totum tribuat qō abstulerat addit potius peccatū q̄ minuat. Et iteruz in. c. nolite. Aug⁹. de verb̄ dñi inquit: Nolite ecclesias facere de fenore ⁊ de vsuris: ⁊ in. c. imolantis. Aug⁹. idem iterꝫ asseuerat

Cui restitui debet res habita cum culpa ⁊ turpitudīe dantis ⁊ accipientis. Capi. iij.

Tertio autem restituēda est res aliqñ accepta cum vtriusq̄ culpa ⁊ turpitudine. scilicet dantis et accipientis. Unde regulariter tenendū est: q̄ nulli ex impia causa aliquid danti qō ab eo cui datur licite retineri non potest: debet id ipsi satisfieri si ei cui dedit impietas innotescat. Ratio huius est quia sua impietas reddit ⁊ ostendit ad id euz indispositum ⁊ indignū. Tale igitur datum cum vtriusq̄ culpa dupliciter ꝓtingere potest: aut sine iniuria aliena: aut cum iniuria aliena. Primo autem acquirit res cuz vtriusq̄ culpa sed sine iniuria aliena. Et ō hoc subdam⁹ aliquos casus. Prim⁹ casus est cum iudex seu assessor habens certum salariū vendit iustum iudiciū ⁊ testis verū testimoniū: ⁊ sic aliq̄d datur qō non debet dari. Unde Aug⁹. xiij. q. v. c. nō sane: ait: Non ideo debet iudex vendere iustum iudiciū quia vendit aduocatus iustū patrocinīū ⁊ iurisperitus verū ꝓsiliū: illi enī inter vtranq̄ partem ad examē exhibenē isti ex vna parte ꝓsistunt. Talis igitur iudex vel testis seu assessor quicq̄d inde accepit restituere obligat: quia ratione sui amisit ius acq̄rendi dñiū in tali dato: sicut ostēdit Aug⁹. in predicto. c. non sane. ar. etiaz de hoc extra ō vi. et hon. e. cleri. cum ab oi. Sed alij inferiores officiales puta nūcij seu missi ⁊ hmōi siq̄dem extorqueāt iuxta morem illius terre vtputa denariū seu obolū vel aliud certum quid per moderatā impbitatem ad restitutionē non obligant nisi certum recipiant salariū. xxiij. q. j. militare Sed debent illa paupibus erogare vtin p̄dicto. c. non sane. Hoc autem notat Johā. an. et Archidia. in illo. c. non sane. xj. q. iij. qui recte. Et Innocen. extra de imu. eccle. quia plerīq̄. Insuper ⁊ Ray. et Hostien. in summis eorum. Sed quibus satisfacere debet iudex p̄dictus seu assessor? Dicēduz ſm Alexan. lombar. Q̄ aut dans illa dat cum bona intentiōe: vt scilicet ius sibi ⁊ eq̄tatem ꝓseruet: ⁊ tunc ipsi danti reddi potest. Aut eo animo dat vt animū iudicis corrumpat ⁊ sibi inclinet. Et tunc sicut dictuz est: nec recipiens retinere potest: quia ratione delicti amisit ius acq̄rendi dñiuz: nec etiam restituēda sunt danti q̄ q̄ztuz in se fuit rem datā a se volūtarie abdicauit. Huic in prefato. c. non sane. Aug⁹. de dante ait: Ille tamen solet male sibi ablatam pecuniam repetere qui iustum iudiciū emit: quoniam venale esse non debuit. Et subditur de recipiēte circa. c. finem. Isti facilius ea que isto modo acq̄sierunt tanq̄ sua paupibus largiuntur q̄ eis a quib⁹ accepta sunt tanq̄ aliena restituant. Ex quo patet q̄ hꝰ paupibus debent dari seu illi in cuius iniuriam data sunt si iniuste sit iudicatum.

UVA. BHSC. IyR_032

Secundus casus est ō his qui pecuniā recipiunt ab accusati ō crimie ptāti: seu ab alijs carceratis anteq̄ ꝓtra eos snia ꝓferatur: ꝛ ptās ad eoꝝ intercedentiū p̄ces liberat eos. Dē q̄ dicendū q̄ si tales accusati vt carcerati sūt inocētes. Tūc etiā distiguēdū quia aut illi intercessores sunt officiales salariati a cōmunitate vel dño ꝛ tunc nō possunt recipere eam: sed si receperint tunc illis a quib⁹ receperāt restituere obligant. Si vō tales intercessores non sunt officiales salariati: tunc possunt tenere eam nec satisfacere obligant: imo si hec cum charitate ꝛ pietate fecerūt merent etiā apud deum: quia obseruant qđ ꝓuerb. xxiij.c. ꝓceptum est. Erue eos qui ducuntur ad mortem: ꝛ qui trahunt ad interitū liberare non cesses. Forte enī tales non poterāt aliter adiuuari cum haberēt aduersarios potentes ꝛ diu in carcerib⁹ pstitissent ꝛ pla insuper expendissent: ac multas alias vexationes fuissent passi: vnde ei ꝛ suā vexationem licebat redimere ꝛ intercessores pro suo labore cōmodū reportare. Insup tales intercessores pro hmōi dñis obligant pro tali obligatione benigna. Si autem tales accusati ꝛ carcerati culpabiles sunt ꝛ merito cōdemnandi: tunc hmōi intercessores talem pecuniā retinere non possunt: sed ē paupibus dispensanda: quia illi culpabiles iniuste dederunt ꝛ intercessores turpit̄ acceperunt: ꝛ vltra hoc grauissimū peccatuꝫ ab eis perpetratū est: quia iusticiā impedit̄es eam ꝗdāmodo psequunt. Tern⁹ casus est de his qui recipiunt mutuū sub vsuris: aut ꝓpter causam malam: non quidez ꝓpter necessitatē sed vt ludēt luxurient̄ et cetera similia opentur: vel vt magis ditentur: aut nolentem mutuū dare sub vsuris ex ꝓscientia vel mūdano rubore inducunt illum eis sub vsuris mutuū dare. Ambobus istis ꝓcurrentib⁹ seu altero eoꝝundez lucrum de mutuo iam acceptum non debet restitui eis sed paupibus dispensari: ꝛ hoc quando mutuāti innotescit taliter mutuū fuisse acceptum: quia vbi talia non apte sunt nota lucrum de mutuo dantib⁹ illud restitui debet. Ex hoc patere potest q̄ si mercator mutuū suscipit sub vsura a vidua muliere seu ab altero ciue ꝛ eis innotescit quia id accepit vt ampli⁹ ditetur: aut innotuit eis q̄ rogati ab eo atq̄ precibus coartati tale vsurariū mutuū ꝓcesserit qui aliter ad hoc mīme dispositi erant. Tūc habitum lucrum ab eo ex mutuo datum ei satisfacere non tenent̄ sed est paupibus dispensandū: tum quia ambo turpitudinem operati sunt: tum quia mercator dedit qđ potuit dare: tum quia eius impietas ꝓmeretur ꝛ exigit id non sibi reddi. Et tam̄ qui id recepit restituere non potest cum sit vsura: ꝓpterea est in pias causas ꝓuertendum: ꝛ sic de similib⁹ casibus dicendū est. Si autem plenius intelligere vis quando sit peccatum mutuū recipere sub vsuris: ꝛ per ꝓsequens quando lucrū de mutuo sit debitori vel alteri restituendū: vide in sermone. xxxv. articu. j. et. c. j. Idez quoq̄ dicendum est de dante aliquid alicui vt faciat testimoniū falsum: aut vt iniustam causam seu aduocationē ꝓ eo ducat: aut iniustum duellum faciat seu iocum vel bellū Nil enī horum vel ꝓsimilium potest licite retineri: nisi retineat ꝓpter aliquam causam iustam: vtputa ꝓpter pauperiē ꝓpriam sublcuandam: ꝛ hoc de licentia sui confessoris. Neq̄ tamen reddendū est danti sicut dictum est sed pauperib⁹ erogandū: eo q̄ cum vtriusq̄ culpa sit datum. Secundo acquiritur cum dantis ꝛ accipientis culpa res ipsa atq̄ cum iniuria aliena. Et tūc regulariter tenendū est: q̄ quicq̄d in iniuriam vel damnū alterius datur ꝛ in cuius iniuriā datum est restitui debet: sicut ostēdunt multa iura inferius allegata. Potest tamen cum alterius iniuria aliquid tripliciter dari: videlicet aut cum iniuria vnius aut cum iniuria pluriū: aut cuꝫ iniuria alicuius ecclesie. Primo cum iniuria vnius: vtputa cum vxor cōmittit adulteriū ꝓpter pecuniam debet secrete hec mulier talē pecuniam restituere viro suo cum etiam dotem perdat ꝛ viro applicāda sit. extra de diuor. olim. Si etiaꝫ aliqua soluta mulier scienter recipiat pecuniam pro adulterio ab alterius marito: talis pecunia restitui debet vxori in cuius iniuriā data est. Si vō et vir ꝛ mulier ambo mr̄imonio sunt astricti: ꝛ ꝓpter pecuniam in adulteriū cadunt qui pecuniam recipit illam compari suo satisfacere obligatur: quia plus iniuriaf cōpari suo q̄ alieno licet in hoc vterq̄ iniuriam patiatur. Item si quis hominē pro pecunia occidit: talis pecunia heredi interfecti restitui debet. Secundo autem recipit cum iniuria pluriuꝫ sicut contingere solet

UVA. BHSC. IyR_032

de officiali alicuius dñi seu cõmunitatis cui si certum salariũ statuatur pro admistratione officij sui: et cõtra statuta dñi seu cõmunitatis aliqua recipit restituere debet ipsi dño seu cõmunitati: quia in eius iniuriã talis pecunia recepta est. Verbi gratia: Cõmunitas ipsa senarum emit totum ciuitatis frumentum statuens psonas que ipsum frumentuz vendant ponens preciũ frumẽto et salarium ipsi vendenti modo vendens preciũ auget. Queritur cui tale lucrũ restitui debet? Dicẽdum q̃ cõmunitati senarũ que rei vẽdite domina est cui et damnũ et lucrum ꝓuenire debet et ille qui vendit limitatũ mandatũ habet vnde non potest tale lucrũ sibi retinẽ nec aliter dispensare sed cõmunitati restituere debet a qua salarium habet pro suo labore: insuper quia et ipsi cõmunitati iniuriã facit. Hec est simile de censali cui trado libz vel vestem meam ad vendendũ pro decem libris: ipse vo pro duodecim vendidit: datq; mihi decẽ libras pro se vo reliquas tenet. Differentia autem et similitudo in his casibus patet: qz vendẽs frumentũ merus nunci9 est et habet a dño limitatum mandatũ non vendẽdi pl9 vel minus et hoc cõmuniter iurat. Venditor vo vestis limitatũ a dño mandatũ habet nõ vendendi minus q̃ decem vnde rem quasi pro vendita habet. Propterea in toto intentionẽ dñi implet qui dat rem ꝑ precio ab ipso posito et statuto: sed non habet mandatuz q̃ non accipiat plus si potest habere. Similiter si aliqui alliciant animũ alicuius per fraudem et cõmentum auaricia ducti vt monasterium intret q̃q̃ eius bona in iniuriã monasterij sint accepta. Tamẽ quia in hoc defraudantur heredes qui potiores erant post illũ ideo heredibus debent reddi: et sic intelligitur. c. ꝓstituit. xx. q. iij. Tertio quoq; ptingere potest q̃ res accipit cuz iniuria ecclesie tm et non alterius. Et tunc distinguendũ est: qz si pecunia data est pro ingressu monasterij: et ille qui dedit vult vitam mutare in melius sed non potest sine auxilio pecunie vel rei date: tunc debet restitui ei qui simoniace dedit abbati vel abbatisse: et hoc vt ad monasteriũ intrare possit vt qui habz onus habeat emolumentum. extra de simo. c. veniens. Si tamen talis vellet in seculo remanere sibi restitui non deberet sed in pias causas extra monasteriũ illud dispensandũ est. Si vo in ecclesie iniuriã data est tunc illi ecclesie dari debz in cuius iniuriã est recepta. extra de simo. ꝺ hoc. vbi mandatur pecuniã dari ecclesie simoniace recepta. Idez quoq; ꝓbatur ibidẽ in. c. audiuimus. et. c. ꝓsulere. Item. xvij. q. iij. si quis i atrio. xxvij. q. j. si quis rapuerit. Scdm autem quosdã qui accedunt ad infidelium ciuitates tempore guerre seu tempore treuge cum mercibus phibitis quia peccauerunt contra christianã religionẽ: lucruz quod inde habuerunt restituere tenent. Et fm quosdam in penitẽtia iniũgendũ est eis: q̃ id distribuãt in subsidiũ eorum qui int infideles captiui sunt vel in subsidiũ eoz qui pugnant pro fide: aut ipsimet impendant i subsidio eodem si ad hoc idonei sunt cozpalit laborare. ar. xv. q. iij. si quis matrici. Tamen fm alios hoc consiliũ non est preceptũ. scilicet q̃ talia taliter dispensent licz restituere teneantur. scilicet tale lucrum ꝓuertendo in pias causas.

Articulus tertius quãdo res vni ꝓius q̃ alteri restituẽda est

Tertio vo in restituendo debito ꝓsiderandũ est tempus. scilicet quando ꝓius vni q̃ alteri restituendũ est. De quo sũt tres regule declarande. Prima est de incertis. secũda vo de certis. tertia autez de ipsa prioritate temporis.

Qz ꝓius certa q̃ incerta restitui debent. Capitulum. j.

Prima regula est de incertis que talis est. Ꝓius q̃ restituant incerta: restitui debent certa. Qd̃ probari potest tripliciter. Primo ratione successionis. secũdo ratione obligatiõis tertio ratione similitudinis. Primo ratione successionis: quia non succedit paupibus ipse christus nisi qñ nõ reperiunt persone certe quibus restitui debeant certa vt quasi per substitutionẽ succedere videat: ac si diceret ipse testator facio meos heredes tales et tales et si eos repire nõ ꝓtigat substituo mihi christum in paupibus suis. Secũdo ratione obligationis: quia paupibus non tenent heredes nisi vnica ratione: videlicet in foro dei: sed creditoribus certis tenent triplici ratione. scilicet in foro dei et in foro mũdi: quia heredes possunt a creditorib9 in iudicio ꝓueniri. Tertio ratione similitudis. A simili enim ꝓsidera de ipso simplici voto qd̃ quidem nõ obligat quo ad deũ sicut id quod est solẽne. Nã solẽne votũ nõ solũ impedit matrimoniũ cõtrahendum sed etiã dirimit iã ꝓtractũ: simplex

UVA. BHSC. IyR_032

autem votum solũ impedit ꝓtrahendũ ꝫ nõ dirimit iam ꝓtractum. Et ratio huius est qꝛ i simplici voto vnũ vinculũ solum ligat: in solenni autem duplex: sicĩ ꝓposito dici potest Et hoc autem colligi habet error qui ꝗtidie ꝓtacticaꝫ ꝓtra restituẽdas vsuras seu rapinas. Ad cuius intelligentiaz ponatur casus et detur vnus decem milia habuit de vsuris vel de rapinis inter que ꝗnqꝫ milia reperiũtur certa ꝛ ꝗnqꝫ milia icerta sint tñ in morte de bonis istius non inueniunt nisi tria milia ꝛ sic non sufficiunt ad satisfaciendũ solũmodo certa certis: tunc manifeste apparet qꝫ si quid ꝓ satisfactione incertorum accipiꝫ vt pauperib⁹ seu in pias causas dispensetur totum noua rapina est ꝛ est ꝗdãmodo facere raptorem christum in paupibus suis. ¶Propterea quicunqꝫ hoc intelligit atqꝫ nouit licet pauper sit vel paupib⁹ dispenset si quicꝫ inde accepit ꝛ rapinam cõmittit ꝛ satisfacere obligatur his qui debent habere certa qꝫ tamen ꝓtrariũ ꝗtidie intelligim⁹ fieri: quia qꝫ restitui debet certis pſonis non potest pauperib⁹ dispensari. extra de ho. in.c. sicut dignum.

Q male ablata pri⁹ qꝫ alia debita restitui debent. Cap⁹. ij.

Secunda regula est de certis q̃ ſm Alexan. lombar. talis ẽ. Male ablata certa priusqꝫ alia incerta restitui debent. Ad intellectũ tamen regule huius notandũ est: qꝫ ſm triplicem voluntatẽ creditoris ꝓtingit debitorem habere substantiã eius. ¶Prima est voluntas violentata. scda ꝓditionata. tertia vo dicit ꝓformata. ¶Prima autem volũtas ꝓcurrit in rapina furto ꝛ similib⁹. scda vo in vsura. tertia in reliquis ꝓtractib⁹ iustis. Et ſm hũc triplicĩ voluntatis gradum homo varie prius ꝛ posterius restituere obligaꝫ. ¶Prima autem est voluntas violenta: hoc autem ꝓtingit qñ auferuntur hoi sua ꝓtra voluntatẽ suam vt dixi per rapinam ꝛ furtum: ꝓpterea talia prius restituẽda sunt qꝫ vsura ꝛ cetera debita alia. Qꝫ ꝓpter tria ꝓtingit. ¶Primo ꝓpter offensionem. scdo ꝓpter exꝓpationẽ. tertio ꝓpter compulsionẽ. ¶Primo inqꝫ prius restitui debet certa rapina ꝛ furtum qꝫ vsura ꝛ alia debita iusta ꝛ hoc ꝓpter offensionẽ. Nam in eis maior infertur iniuria quia illa penitus sunt inuolũtaria: vsura vo in aliquo est voluntaria. scilicet voluntate ꝓditionata: ꝓpt hoc de sui natura minorem iniuriã in ꝓximum sapit. Alia vo debita sine iniuria fiunt quia voluntaria sunt. Et ideo rapinaꝛ furtũ prius restitui debent qꝫ ipsa vsura ꝛ alia debita licito modo ꝓtracta: ac eadem ratione ꝓ us rapina qꝫ furtum restitui debet quia etiã grauior in rapina qꝫ in furto violentia ꝛ iniuria ꝓximo irrogaꝫ. Secundo ꝓpter exꝓpiationẽ: Nam in rapina ꝛ furto ſm omnes doctores dñium non trãsferꝛ: maxime si extant habita illis modis. Et iõ talia nũqꝫ sunt taliter possidentis: in vsura vo ſm doctores multos dñium transferri videꝛ. Tertio ꝓpt compulsionẽ. Magis enĩ debitor compelliꝫ et artatur a iure restituere que extorsit ꝙ rapinam ꝛ furtum qꝫ que habuit per vsuram: Nam ad restituendũ vsuram compelliꝫ diuino ꝛ ecclesiastico iure: sed ad restituendum rapinam ꝛ furtum artatur diuino ecclesiastico ꝛ humano siue iure ciuili. Et insuper aduertendũ est qꝫ si debitor non insolidũ restitueret qꝫ extorsit per rapinam ꝛ furtum et etiam qꝫ habuit per vsurã tenetur insolidũ restituere prius qꝫ habuit per rapinã ꝛ furtum qꝫ qꝫ habuit per vsuram. Et hoc maxime ostendiꝫ duplici ratione. ¶Primo ratione voluntatis ꝓcurrentis. scdo ratione iuris coartantis. ¶Primo ratione voluntatis ꝓcurrẽtis. Nam ille qui per vsurã spoliatus est sicut supra diximus sua voluntate spoliatus est: qui autem spoliat⁹ est per furtum atqꝫ rapinam contra voluntatẽ suam dicitur spoliatus. Sed restitutio illius qui spoliatus est oino contra voluntatẽ suam impediri non debet per restitutionẽ illius qui spoliatus ẽ cõsentiente voluntate sua. Secundo ratione iuris coartantis: aperte nempe ꝓspicim⁹ qꝫ a iure ciuili homo compelliꝫ ad restitutionẽ in solidum rapine ꝛ furti non obstante qꝫ ꝓ hoc talis non potens reddatur ad plene restituẽdum vsuras. Hec est sentẽtia mgri Geral. de senis de ordine fratrũ heremitarũ. Secũdo autem voluntas dicitur ꝓditionata que cadit scilicet in vsura. In hac igitur quia nõ cadit voluntas libera sed quadã ꝓditione coartata: ideo pri⁹ tenetur homo restituere que habuit per vsuram qꝫ que habuit per alios ꝓtractus voluntarie factos. Huius autẽ ratio est ſm Alexan. lombar. quia in restitutione debitoꝝ solum iustitia obseruaꝫ: sed in restitutione vsure ꝛ quorũlibet male ablatorũ non solum iustitia seruaꝫ sed etiam iniuria deo facta ꝛ ꝓximo amoueꝛ. ¶Propterea talis restitutio ꝓferenda est. Si qñqꝫ tamẽ contrariũ obseruetur quia ꝛ talia debita iusta in

UVA. BHSC. IyR_032

satisfactione preponant male ablatis. Adūtendū q in duplici casu hoc fieri potest. ¶Primo scilicet qñ debita sunt clara ⁊ manifesta ⁊ restitutiões vsure ⁊ male ablatoꝝ nō sic: sed sunt vtiqꝫ ingrende quia obscure sunt. Sed sicut in p̄cedentib⁹ patꝫ clarū semp p̄cedit obscurum in hūano iure. Secūdo qñ res q̄ debetur determiata est: verbi gratia. l. vel. c. et male ablata restituēda non sic sunt determinata sed in iure determiatū indetermiatū p̄cedit in ēptum hmōi sicut etiam ex p̄cedentibus patet. ¶hic enī ordo de q̄ nup hic dixim⁹ in restitutiõe multotiēs non seruat: quia nō semper preponit clarū ⁊ determiatū obscuro ⁊ indeterminato: quia qō iuris est a pauc obseruat. Tertia autem volūtas dicit conformata: quia in licitis ptractib⁹ volūtas cōtrahentiū in simul pformat: ꝓpterea habita cum tali voluntate post p̄cedentia restitui debent. In restitutiõe autem taliū aliqua prius restituēda sunt. ¶Nam prius restitui debēt q̄cunqꝫ certa debita q̄ quecūqꝫ ad pias causas relicta atqꝫ donata. Cuius ratio est: qꝛ donatio ⁊ legatoꝝ ad pias causas largitio sunt ex supererogationis ꝓsilio vel sunt fortebona incerta. ¶Restitutio aūt male ablatoꝝ seu aliorum debitoꝝ certoꝝ sunt ex obligatiõis p̄cepto: prius enī restitui debent ꝑm necessitatem p̄cepti q̄ que sunt superogatiõis ꝓsilij. ¶huic sñie ꝓcor. Archi. in. c. non sane. xxij. q. v. ¶hinc ⁊ ¶Ray. ait: q si creditores vel legatarij simul veniant ad heredē: primo est creditorib⁹ satisfaciendū: sed si venerint sepatim liberabit heres soluēdo per ordinē cuilibꝫ venienti siue creditori siue legatario dum tamen nihil in dolo vel fraude operet. Verūtamē si legatarij p̄ueniūt creditores ⁊ accipiunt vel posteriores creditores priores ⁊ potiores in iure p̄ueniunt creditores postmodū venientes heredē inquietare non debēt: nisi ꝺ hereditate remāserit ei: Unde possit adhuc illi satisfacere sed habent tanqꝫ potiores ius suum saluū ꝓtra legatarios qui primo acceperunt: simili⁹ ⁊ creditores antiq̄ores ꝓtra posteriores qui acceperāt primo. Idem q̄ ait vō. et addit q si heres credit vel scit hereditatem vltra debita non extendi siue ex ptractu vel quasi: seu ex maleficio vel q̄si nihil legatarijs debz dare. Si vō q̄tutatē debitoꝝ nescit debet creditorib⁹ satisfacere primo. Et si legatarij prius vel vel simul cū creditorib⁹ legata petant etiam creditorib⁹ potiorib⁹ prius ē faciendū. Si autem nihil ꝺ hereditate remanet solutis debitis legatarij non tenent. Si vero hūc ordinē mutauerit heres: primo. s. soluendo legatarijs: scḋo secūdis creditorib⁹ priusq̄ priorib⁹ in foro ꝓsciē̄tie mīme liberatur nisi hoc faciat ignorant reputans scilicet hereditatē sufficere ad oia soluēda vel nesciens hunc creditorē esse potiorē. ¶his aūt concordat etiam ¶hostien.

Circa contract⁹ licitos an hō pri⁹ restituere obligat. Ca. iij.

Tertia regula est de ipsa prioritate tpis que talis est. Q̄ ceteris paribus qui prior est tpe potior est in iure: vt in. c. qui prior. extra de regu. iu. in. vj. ¶huius regule ratio ē ex prioritate obligatiõis ⁊ debiti q̄q̄ posteriora debita in soluēdo anteriorib⁹ qñq̄ ꝓferunt. Aut ꝓpter pignus a creditore habitū: aut ꝓpter actionē priuilegiatā qō debet rōne tutele vt depositi prius soluendū est q̄ id qō debetur ex alijs actionib⁹ non ꝓuilegiatis: vbi autez sunt ꝓuilegia paria. scilicet psonarū vel actionū in simul ⁊ equaliter satisfaciendū: nisi ex aliquo illoꝝ ꝓbetur q̄ alteri ꝓferēdus sit ꝑm legem pacti seu scripti vel vsus aprobati: ¶hec autem notari solent. C. de bo. auct. iu. pos. l. pro debito. Ad plenioꝛē autē intellectum ꝓdictoꝝ ponat talis casus. Campsor q̄dam qui cambij tenebat tapetū rupit ⁊ aufugit q̄ etiam mercator erat. ¶Modo autē veniūt deponentes ⁊ petūt depositā: veniūt vendētes et petunt venditos pānos aut precia eorūdē veniūt hypothecarij ⁊ petunt se ꝓferri: veniunt ꝓ dotibus vxores ⁊ nurus: veniunt alij simplices chyrogr̄pharij oēs isti veniūt simł. Querit modo quo ordine ⁊ quib⁹ prius satisfaciendū est: Dicendū est ꝑm Bal. de parusio i di. l. ꝓ debito. q talis ordo seruādus sit ¶Primo enī satisfacere debet dñis rerū. Verbigratia: Deponēti si extat depositū. vt. ff. ꝺ priuil. cre. l. fi. et. l. j. ventri. §. in bonis. eo. ti. Secūdo satisfacit merciū venditori si extent merces: hoc est ipse merces ei restituant tāq̄ singulariter pro ꝓcio obligate. Si autem plus valerent id plus redderet ad cōmodū aliorum creditoꝝ. vt. ff. de acti. empti. l. iulian⁹. §. offerri. Si iste merces non extant sed vendite sunt ⁊ loco earū alie surrogate non reddunt loco earū quia non sunt ꝓ precio obligate. vt. ff. de in rem ver. l. quidā. vbi ꝺ hoc notabilis tex. ¶huius autē ratio assignat qꝛ precium ex re illa ad redactū obligatū non erat ergo nec etiam res que emit ⁊ habet ex eo. Idem q̄ in ꝑmutatione dicendū est: qꝛ vbi

t

UVA. BHSC. IyR_032

spēs in obligatiōe est nō succedit alia loco illius vt notat. ff. de verbo. sig. l. labeo. et. C. ō rei ven. l. mater. Tertio ceteris paribꝰ pferetur vxor qr hypothecā hꝫ censet: ideo pferꝫ nedū precedētibꝰ psonalē obligationē ꝫ etiā pcedentibꝰ tacitā hypothecā habentibꝰ. l. assiduis. C. q̄ po. in pig. ha. Non tñ prefertur creditoribꝰ anteriores ꝛ expssas habētibus hypothecas. Fiscus q̄ simile pulegiū hꝫ cū muliere. C. de pulk. fi. q̄uis de hoc etiā habetur ex de pigno. ex litteris. in glo. qm̄ mulier Quarto post hypothecas veniūt deponētes ꝫ si non extat depositū. ff. depo. l. si hoiem. ¶. fi. Hoc aūt priuilegiū depositi dat ꝓpter frequentiā ꝓtractuū depositoꝝ: cum sicu in l. pdicta patet tali pulegio non gaudēt q̄ sub noīe depositi vel colore mutuāt ad vsuram: hypotheca aūt potior est qr pinet ad rem ipsam. ff. de pactis. rescriptū. Quinto veniūt simplices pulegiati. i. hītes pulegia psonalia non realia. Sexto ꝛ vltimo veniūt omēs chyrogꝓharij ꝓ rata non obstāte ꝓritate ꝓ-ctuum qr licitū est debitori ꝓpter cumulum creditoꝝ facere deteriorē causam poꝝ creditoꝝ nō tñ dñiū neq̄ hypothecā nec pulegiū habentiū. vt. ff. ō sepati. l. j. ¶. ꝓtrario. Et ista est ratio quare in chyrogꝓharijs creditoribꝰ non attendit tps: que q̄dem ratio notant mēti recōmendāda est. Jrē fm Ray. notanduz est q̄ ante oīa heres deducere pōt expensas quas fecit in necessarias causas hereditatis sue si ue in funere siue in testō vel inuentarij ꝓfectione vel similiū. Et breuiter sicut debit totam hereditatē exhauriētibꝰ a lucro debet esse imunis ita ꝛ etiā a ḡuamie: ꝓbat hoc. C. de iure. de. l. sanctim. ¶. et si pfatā et. x. seqn ti. Idem dicūt vx. et Hostien. Hec breuit de hac q̄nta religiositate sunt dicta vt q̄libet sufficienter noscere possit: cui satisfacere debz ꝛ cognitū valeat ope adimplere. Ad ex mune re suo cuilibz vꝝm restituere obligato largiri dignet misericordissimꝰ ihesus christꝰ q̄ cuz pfe ꝛ spūsctō viuit ꝛ regit in se. secu. Amen.

Sabbato post. iiij. dñicaz in quadragesima quo loco ꝛ quō et quare aliena restituēda sunt.

Sermo. xl.

s **Jego iudico** meū iudiciū vez est qr solus nō sum Jo. viij. c. Ardua q̄dē forte in aliq̄bus vident que in materia pñti dicta sunt atq̄ dicent. Ad q̄dē in plerisq̄ efficere solet difficultas virtutū ꝛ facilitas vitorū: qr facile est recipe. s. dñiū ꝛ difficile valde restituere aliena. Et ad h māmona iniq̄tatis opam suā pstat. Hīs siq̄dē quibꝰ h videt difficile ꝓ me rūdet veritas ipse christꝰ q̄ in verbis ꝓpositis ait: Si ego iudico i materia ista meū iudiciū vez est in talia iudicādo: qr solꝰ non sum. sed multitudo solēniū doctoꝝ atq̄ veraciū est mecū. Vel vt verꝰ dicā: ego ꝓ meipso dicā imitatoꝝ sum ego solenniū doctoꝝ a q̄bꝰ vt patz ꝛ dicta ꝛ dicēda habita sūt atq̄ ꝓ eos fm cōem opinionē veritas christi locuta est. Juxta ḡ preostēsuz ordinē ad tres vltimas religiositates simꝫ dirigam⁹ sermonem de q̄bꝰ videnduz est. ¶Primo q̄ loco res aliene restituēde sunt. scō quō. tertio ꝯo q̄re. scilicet restitui debent.

Articulus primus de loco in quo res aliene restituende sunt.

¶Rimo aūt videndū est q̄ loco alienū restitui debet. De q̄ triplex obseruāda est discretio. ¶Prima in pcio. scōa in psilio. tertia in incerto.

Quid faciendū sit cuz ille cui res restitui debet longe distat.

Capitulum. j.

p ¶Rima discretio obseruāda ē in pcio. s. qō ꝓ rei restitutiōe ponēdū est. Circa qō est sciēdū: q̄ si ille cui res restitui dz tm̄ distet q̄ reddēs plus expēderet in faciēdo rē deportari q̄ valeret: ita q̄ res finaliꝫ nō pueniret ad illū cui debeꝫ: tūc si oportet eā mitti. Et maxie si vnū vel plura ō his tribꝰ ocurrāt. ¶Primo si res reddēda pui pcij sit. scō si ꝓ viā licitā fuit habita vel accepta. tertio si debitoꝝ nō fuit in culpa reddēdi sine moza. Sz si p̄ h tria vel aliq̄ eoꝝ factuz sit aliter fm diūsitatē casuū dicēdū est. Si aūt fm ꝓmū modū eē ꝓtigat triplici remedio tuto restituēs pōt vti. ¶Primū est q̄ expectet psona cui res restitui dz si q̄ credat habere vl si spes ē q̄ ꝓ nūciū possit ei trāsmitti etiā expectādū est. Secūdū remediū est q̄ interim dū expectat pdictꝰ rē illā sigillatā apud aliuz a se in aliq̄ loco tuto deponat: vtputa apud parētes seu apud alios suos amicos reddēdam illi si venerit aut remittēdā si sine iniꝺoderata sumptꝰ ei trāsmitti poterit. Hoc aūt ꝓ tāto tutiꝰ ē ꝓ q̄nto hō apud seipsuz ꝛ etiam apud ꝓximū suuz certioꝝ sit q̄ absq̄ dolo et fraude firmū ꝛ indilatū ꝓpositū habz ad id

UVA. BHSC. IyR_032

reddendū: ita q̄ ꝯtū est ex se satisfaciēdi nul laten⁹ ē in mora. Pēsande sunt tū circūstātie rei. Mā ſm. w. tam pua posset eē ꝯtitas illi⁹ rei reddēde: ꝛ tā diues ꝛ larg⁹ ille cui restitui debet q̄ ei trāsmitti nō oporteret sed ꝓ illius aia paupib⁹ dispēsanda. Tertiū remediū est q̄ qñ multū ꝓbabilit̄ credit̄ creditorē nō esse amodo redditurū: nec decetero eē amplius opportunitatē mittēdi seu reddēdi: dz paupi bus dispēsari ꝓ salute ipsi⁹ vt postꝯ nō pōt sibi reddi bonū tpale reddat ei iam ꝓsum i spūale. Et ꝟ ne reddēs timeat q̄ si creditor ipse rediret posset in foro iudiciali ab ipso id repetere ꝛ rehabere. Si tū creditor ꝓpinq̄s ꝟ debet res illa satisfieri ei sdē ſm Sco. q̄ ꝓ sumit̄ lege nature q̄ talis magl vellet restitu tionē ꝓpinq̄s suis ꝯ alijs fieri.

Cuius consilio mittēs rē alie nā stare debet: atq̄ quas circū stantias circa hoc pēsare dz qui de talib⁹ consiliū prestat. Ca. ij.

S Ecūda discretio obseruāda est in ꝓsilio. Mā ad ꝓsiliū boni ꝛ discreti viri standū est de his trib⁹ ꝯtū ad pñs spectat. Primo q̄s occurren tes expēsas in mittēdo facere obligat̄. secun do ꝯtitas. tertio ꝺo si nullas. Primo inq̄ dans in ꝟ ꝓsiliū pēsare dz q̄s in mittēdo ex pensas facere debeat. Mā fur ꝛ raptor dū se absentat a loco ꝛ a psona a q̄ subam rapuit ipse in culpa ē: ꝓpterea suis expēsis ꝛ cū fur to vel rapina sublata vel ei⁹ valorē trāsmittē obligat̄. ar. ex de rap. c. j. et. c. sup eo. De vsu rarijs aūt distinguēdū est. Maz si vsurari⁹ se absentauit a loco in q̄ exercitauit vsuras tūc suis sumptib⁹ vsuras illas trāsmittē obligat̄ creditorib⁹ suis ſm Hosti. et Jo. an. in. c. cuz tu. ex de vsu. Si ꝺo tales creditores se trāstu lerūt de loco vbi soluerūt vsuras ad habitā dū in alio loco: tūc sumptib⁹ creditor⁹ debēt ad eos talēs trāsmitti vsure: ꝛ sic intelligit̄ gl. in supdi. c. cū tu. Scōo pēsare dz ꝯtas expē sas teneat̄ q̄s facē ꝓmittēdo. Circa q̄ ꝺ ponderare ac pēsare dz maxie ꝟ tria. Primo ꝓportionē rei. scōo ꝯtitatē futuraꝝ expēsaꝝ. tertio ꝓbabilitatē occurrētiū seu verisimiliū piculoꝝ. Jn ꝟ tū iudicio q̄ creditori differt̄ solutio rei sue semp̄ pferre dz ei⁹ dānificatio nē ꝛ incōmoditatē dānificatiōi ꝛ incōmodi tati debitoris quā secutur⁹ ē in faciēdis expē sis. Tertio aūt talis ꝓsiliū prestās pēsare de bet si nulle expēse i talib⁹ faciēde sunt. Mā si ex cōi iure seu ꝑuato pacto nō obligat̄ hō rē vel cēsum reddere nisi in tali castro vel terra tūc nō tenet̄ id longi⁹ mittē ad suas expēsas

De loco in quo incerta dispē sari debēt ꝛ de triplici genere in certoꝝ. Capitulū. iij.

S Ertia discretio obseruāda ē in in certo. Circa ꝟ queri pōt an debi ta incerta q̄ ad psonas seu here des earū nō aūt q̄ ad loca ipsoꝝ vñ fuerūt ra pta vel alit̄ habita debēt paupib⁹ dari seu ec clesijs aut mōsterijs siue alijs pijs cāis solū i illis locis. Et dicēdū q̄ triplex pōt esse incer tū. Primū ꝺz cōmunuale. scōm crimiale. ter tiū ꝺo pticulare. Primū autē ꝺz cōmunuale Mā si res capte erāt cōitat̄ illi⁹ loci: q̄dāmo do psona scit: q̄ talis cōitas gerit vicē q̄si p sone certe. Ex ꝟ aūt patet q̄ falsificās mone tas seu grossiores nūmos a debiliorib⁹ eligē tes vt eos fundāt: aut plus fusorib⁹ vel cam psorib⁹ vēdant reipublice satisfacē obligant damnū qō inde euenit ei. Si aūt nesciāt q̄ in de cōitas sit dānificata: paupib⁹ erogādū est ꝓ cōi bono aut dīno cultui mācipandū. Ta les aūt falsarij dici pñt ꝛ tanꝯ falsarij puniē di sunt. Secūdū aūt incertū ꝺz crimiale: q̄ si res rapte ad singl'os singl'ariē spectabāt ꝛ p tinebāt sic q̄ oēs vel maior ps loci illi⁹ fuerūt dānificati sicut in saccomano toti⁹ ciuitat̄ vl maioris ptis ꝛ ꝓsimiliū si nō reptiant̄ psone q̄rū res ille fuerūt adhuc cōitati restitui de bent: nā cōitas ꝓsistit in toto vel in pte maio ri: aut ꝓ talē discretū modū res iusti⁹ restitui pōt. Tertiū ꝺo incertū ꝺz pticulare. Mā si ta le incertū sic ad singl'os spectabat q̄ restituē do cōitati q̄si aut nihil aut modicū ipsis pro desse pſumit̄ aut eoꝝ heredib⁹. Tunc licet sit ꝓgruū dari paupib⁹ in pijs causis in loco il lo ꝓ salute illoꝝ nō tñ est necessariū vbi eque bñ aut meli⁹ ꝛ certi⁹ dari pōt alibi ꝓ salute il loꝝ q̄n poti⁹ si alibi ꝺat plus aiab⁹ illoꝝ pro dest meli⁹ ē alibi ꝯ in illi⁹ loco ꝓprio dare: li cet quidam aliter dicant.

Articulus. ij. ꝺ discreto atq̄ prudēti mō aliena restituēdi vt sine scandalo fiat.

S Ecūdo aūt ꝓsiderādū est quō re stitui debeat alienū. Et q̄ angel⁹ tenebrarū q̄ñq̄ se trāsfigurat i an gelū lucis. Jō prudent̄ agēdū est ꝟ tā necessa riū restitutiōis bonū: q̄ nō sufficit bonus agē nisi bñ agat. Jgit̄ tres prudentie maxie necessarie sunt in mō restituēdi. Prima i pe-

UVA. BHSC. IyR_032

riculis. scđa i remedijs. tertia i indulgẽtijs.

Quid faciẽdus sit qñ imminet aliqđ piculũ in aliena restituendo. Capitulũ. j.

p Rima prudẽtia vtẽdũ est i piculis Pro q̃ prudẽtia talis regla dãda ẽ Q̃ qñcũq̃ debitũ non põt reddi dño ipso sciẽte absq̃ magno piculo: tũc sufficit q̃ ei reddat inscio illo. Que aũt sunt picula illa supiori sermõe. xxxviij. ar. ij. patz. s. periculũ infamie g̃uis scãdali pluriũ vel pauco rũ aut moꝛs coꝛpalis seu culpe moꝛtalis: qñ scz vnũ vel plura istoꝝ piculoꝝ imminerz i reddendo: ḃ tñ hz intelligi fz ea q̃ dicta sunt. s. sermõe. xxxvij. ar. iij. et. c. ij.

De multiplici remedio quo hõ vti debet vt in restituẽdo scãdalum vitet. Capitul. ij.

s Ecũda aũt prudẽtia vtẽduz est in remedijs. Mã si reddendo p̃dicta q̃ttuoꝛ picula vitari nõ põt triplici remedio in restituẽdo hõ vti põt. Primo remedio põt vti. s. satisfacẽ p seipsum: videlicet ponẽdo i creditoꝛis capsam vel domum caute ⁊ prudent rẽ sibi ablatã vel tñ de suo q̃tũ expostulat satisfactio iusta: ita tñ q̃ veri simile credat q̃ nõ veniat ad alteri⁹ manus. Secũdo remedio vtẽdũ est. s. satisfacẽ p intermediũ uta tñ caute q̃ creditoꝛ nõ sciat debitorem nec etiã cãm p q̃ id sibi restituat: talis ãt intermedi⁹ põt esse pfessoꝛ: qꝛ crimẽ est sibi i pfessiõe detectũ si tñ est fidus. Mã si debitoꝛ illa restituẽda tradiderit alicui de cui⁹ fidelitate p̃sumat vt ea restituat creditoꝛib⁹ suis et tñ ille nõ restituit sed sibi retinet illa: debitoꝛ talis nõ est absolut⁹. nã dãnificat⁹ semp' remanet dñs rei sibi ablate: ꝓpterea suũ est de sua re oꝛdiare nõ aũt debitoris q̃ rez abstulerit: vñ tamdiu obligatio manet q̃diu res non ẽ reddita debite damnũ passo. Hinc q̃dẽ multũ cauẽdũ ẽ ne tales restitutiões incaute cõmittant sed talit prudent fiãt q̃ i talib⁹ debitoꝛ sciat q̃d de illa agat: ḃ sentit Geral. obdo.

Hic aũt notant adũtẽdũ est: q̃ si verisimiliter p̃sumeret q̃ q̃stoꝛes seu poꝛtitoꝛes elemosynarũ q̃ poꝛtant infirmis paupib⁹ hospitalis sci Anthonij vl alicui⁹ alteri⁹: tales elemosynas nõ redderẽt p̃dicti paupib⁹ q̃b⁹ fũt date: tuti⁹ ẽ q̃ elemosyne p furtũ vel aliã viã paupib⁹ p̃fati sublate ⁊ debite p alios fideles nũcios trãsmittant: qꝛ q̃stoꝛes vel poꝛtitoꝛes nõ sunt sic generales ⁊ positi dispensatoꝛes elemosynarũ illarũ: sicut sunt rectoꝛes ecclesie sup res ecclesiasticas: vel sicut abbas sup res mõsticas. Jõ stãdũ est p̃fixe intẽtioni dãtium elemosynas illas: ⁊ etiã stãdũ est q̃stoꝛũ vocilq̃ nõ querũt illa sibi dari ꝑ infirmis pauperib⁹ talis hospitalis q̃uis p q̃to in ḃ fideliter p paupib⁹ laboꝛes poꝛtẽt: p̃ñt inde sibi sumẽ necessariũ victũ nõ tñ mẽsurã sui laboris aut dãti regłatã intẽtionẽ. De ḃ etiã plenius. s. sermo. xxxvij. ar. iij. et. c. j. Tertio remedio vtẽdũ est qđ est satisfacẽ p donũ sic tñ q̃ ex mõ ipso donãdi debitoꝛ nullã g̃fam inde reportare intẽdat q̃n potis⁹ si alit posset p̃eligẽt id reddẽ p modũ solutiõis. Alit eni nõ sufficit ei satisfactio talis doni.

Quot requirũt necessario ad hoc vt male ablatoꝛum liberatio valeat coram deo. Capi. iij.

t Ertia prudẽtia vtẽdũ est i indulgẽtijs. Circa quã p regula adũtẽdũ est fm q̃sdã. Q̃ oẽ debitũ qđ a creditoꝛe libere indulgef vel dat̃ p reddito vel soluto habef. Ex q̃ patz q̃ si tales indulgẽtie nõ hñt circũstãtias debitas nihil valẽt. Septẽ igitur req̃runt ad ḃ q̃ remissio ⁊ indulgẽtia de rapinis furti atq̃ vsuri et ꝓsimilib⁹ g̃ta sit apud deũ. Quoꝝ tria sunt ex pte idulgẽtiã postulãtis: ⁊ q̃ttuoꝛ ex pte indulgẽtiã largiẽtis. Primo eni ex pte indulgẽtiã postulãtis ḃ tria necessaria sunt. s. q̃ iuxta posse creditoꝛi satisfaciat coꝛde oꝛe ⁊ opere. Primo q̃ ei satisfaciat coꝛde. i. oꝛ coꝛdialit iuxta posse satisfacẽ velle: nã ⁊ coꝛ qđ g̃uat ex volũtate aliena hñdi ⁊ possidẽdi vel retinendi alleuiat ex volũtate aliena satisfaciẽdi: sic̃ Chryso. ex de reg. iu. j. c. ait: Dis res p q̃scũ q̃ cãs nascit p ea sdẽ dissoluit. Scđo q̃ ei satisfaciat oꝛe. i. p se vel int'posit̃ pson̄ apte se offerat satisfacẽ iuxta posse. Tertio q̃ ei satisfaciat ope. i. iuxta posse ⁊ sine aliq̃ fictiõe rẽ restituẽdã ponẽ oz i mãib⁹ creditoris. Sz pone q̃ vsurari⁹ siue fur aut raptoꝛ offert operã pecuniã in mãib⁹ creditoris oñdẽs plenã hfe volũtatẽ satisfaciẽdi cũ tñ in veritate nõ hebeat q̃ si credẽt q̃ ille accipet nõ offeret: creditoꝛ tñ cũ nõ videat volũtatez ei⁹ dimittit ei liberalit magnã ptẽ vel totũ: nunq̃d talis satisfecisse dicet? Dicẽdũ fm Egidiũ in q̃libeto q̃ talia petõ rapie nõ oꝛ absolut⁹ qꝛ petñ p pñiam ⁊ pfessionẽ delef. De absolutione aũt a debito satisfaciẽdo distinguendũ est. Mã si creditoꝛ liberalitate dimisit amplius restituere nõ tenet: qꝛ satisfecit primo ꝑ

UVA. BHSC. IyR_032

nō deo. Et iō postea sufficit sibi sola ꝓtritio vt satisfaciat deo. Si vō talꝫ creditoꝛ alit̄ ē decept⁹ seu ꝓpt̄ vnū de alijs q̄ttuoꝛ seq̄ntibus ꝓncipalit̄ ad remittēdū est mot⁹ talꝫ remissio nō valet: h̄ tñ ꝓ occurrētib⁹ casib⁹ ꝛ ꝓsilijs poti⁹ ē noscēdū q̄ sit i publico ꝑdicādū. ¶Pone etiā q ꝑ ꝑdictā remissionē vere ꝛ libē factaꝫ vsurari⁹ mādat i testō suo reddi vsuras. Nūq̄d qō semel remissuꝫ ē restitui dꝫ? Dicēdum ſm Fredericū ō senis i ope suo ꝓsilio. lxx. i fine. Q̄ circa h̄ distinguēdū est: qꝛ aut talꝫ testatoꝛ locut⁹ ē ꝓ v̄ba trāsferētia ad factū: vtputa qꝛ iubet vsuras restitui his q̄b⁹ dꝫ restituere eas: ꝛ q̄ ꝓbaret se eas soluisse: ꝛ tūc nō obstāte remissiōe tenebit̄ satisfacē heres: ꝛ h̄ casu loq̄t̄. c. ad nr̄am. ex̄ de iureiu. Aut loq̄t̄ ꝓ v̄ba se ad ius trāsferētia nō ad factū: vtputa qꝛ iubet eas restitui q̄b⁹ dꝫ: ꝛ tūc sec⁹ dicēdū est. Scō aūt qꝛ q̄nq̄ imo vt plurimū remissiones ꝛ indulgētie tales fiūt coacte seu inuicte ꝛ iō nihil valēt. ¶Propterea ad h̄ q libē fiāt ꝛ valeāt apud deū q̄ttuoꝛ sunt necessaria ex pte indulgētiā largiētis seu remissionē faciēt. ¶Primo q nō fiāt ex metu. Scō q nō fiāt ex verecūdia. tertio q nō fiāt ex desperatiōe q̄rto q nō fiāt ꝓpt̄ aliquā tpalē spē ¶Primo q nō fiāt ex metu: sicut indulgē ac remittē solēt subditi terrarū dñis: aut q̄buscūq̄ potētib⁹ q̄s creditoꝛes formidāt si ad petitionē eoꝛuꝫ eis nō remittāt debita sua. Scō q nō fiāt ex verecūdia sicut plerūq̄ vsurarijs fieri solet. Nā ipsi vel alij mediatoꝛes vel ꝓfessoꝛes subpictati ac discretiōis ꝓtextu creditoꝛib⁹ talib⁹ vtunt̄ verb̄ vel modis q illi ex verecūdia moti atq̄ coacti nō ex libera volūtate ptē vel totū remittūt q̄ō coꝛā deo vtiq̄ nihil valꝫ. Tertio q nō fiāt ex desꝑatiōe. Nā plerīq̄ indulgēt ꝛ remittūt ptē vel totū qꝛ de satisfactiōe ꝛ solutiōe desperāt. Quarto q nō fiāt ꝓpt̄ aliquā tpalē spē vtputa qꝛ ab eo cui remittit̄ speratur ꝑstari aliq̄ mutuū simplex vel vsurariū vel aliq̄ aliud tpale seruitiū sibi fieri. Vt igit̄ debitoꝛ sit apud deū de hm̄oi remissiōibus bñ tut⁹ dꝫ sic solutionē exeq̄ q̄tuꝫ. s. ē ex pte sua: aut se ad illā ita disponē q sibi ꝓstet tā de suo firmo ꝓposito ad reddēdū si creditoꝛ remittē nollet: q̄ de debiti vera ꝛ q̄ruita remissiōe seu datiōe facta ab eo cui debeb̄. Et ad h̄ clarius intelligendū ꝛ cogñscēdum q̄nq̄ modi ſm q̄sdā dant̄. ¶Prim⁹ ē cui sine malicia et fictiōe libē ponit̄ pecunia i mān⁹ creditoris: ꝛ talis ꝓfect⁹ ē modus atq̄ secur⁹. Secūdus ē cū hō pecuniā h̄re nō possit si sufficientia pignoꝛa tradat. Tert⁹ vō ē cū nec pecuniā nec pignora ꝓueniētia h̄ns instr̄m obligatoriū ꝛ cautionē ꝓdignā facit vt i posterū tam ipse q̄ sui heredes ad satisfactionē debitam cōpelli possit qñ venerit ad pinguioꝛē foꝛtunā. Quart⁹ ē cū mediante sacerdote vel aliq̄ religiosa ꝑsona fit volūtaria ac libera ꝓcoꝛdia int̄ debitoꝛē ꝛ creditoꝛē: ita q nulla de ꝓcedentib⁹ q̄ttuoꝛ ꝓditiōib⁹ assit: ꝓpterea talꝫ mediatoꝛ sp̄ creditoꝛi oñdē dꝫ posse ꝛ velle liberū debitoꝛis. Quint⁹ cū alit̄ debitoꝛ reddere nō possit de ꝓsensu ꝛ libera volūtate creditoꝛis ponat aliquā possessionē in mān⁹ aliq̄⁹ honesti viri: vt ex ei⁹ fructib⁹ ꝓcessu tēpoꝛis oia debita ꝑsoluāt̄: ac postea possessio redeat ad heredes vel ita remaneat in ꝑpetuū si debitoꝛ voluerit ꝓ incerti. Licet aūt ꝑdicta a plerisq̄ doctoꝛib⁹ asseranꝫ̄; tñ ſm magistrū Geral. de senis de oꝛdine heremitarū seu sct̄i Augl. In aliq̄b⁹ licet q̄si ad idē redeat alit̄ dicēdū est. Cui⁹ opinio ē: q h̄ns mala ablata ꝓ viā remissiōis vel ꝓ aliā viā a sua obligatiōe nō pōt liberari nisi reddat aut sufficienter ꝓestet cautionē. Tñ ſm eoꝛuꝫ ꝓbari pōt q talis obligatio nō pōt tolli. ¶Primo ꝓ viā remissiōis. scō nec ꝓ viā satisfactiōis. tertio nec ꝓ viā liberatiōis. q̄rto nec ꝓ viam trāslatiōis q̄nto nec ꝓ viā donatiōis. sexto nec ꝓ viā renūciatiōis. septio nec ꝓ viā ꝓueniētie ꝛ discretionis. ¶Primo enī ꝓbat̄ q talis obligatio sine redditiōe vel debita cautiōe nō pōt tolli ꝓ viam remissiōis. Ratio est: qꝛ illud q̄ō necessario tollit̄ anteq̄ remissio fiat nō pōt tolli ꝓ viam remissiōis: alioq̄n necesse esset dicē q remissio tolleret̄ anteq̄ esset q̄ō q̄dē impossibile ē. Nec etiā obligatio illa cū talꝫ alienoꝛ detentoꝛ satisfacē obligat̄ necessario tollit̄ añq̄ remissio ei fiat: qꝛ tali obligatiōe adhuc stāte nō pōt talꝫ detētoꝛ verā recipe remissionē q̄ si pōt tolli ꝓ remissiōis viā. Cōfirmo aūt rōne: qꝛ nullus remissiōis ē capaꝫ nisi ꝑ⁹ a peccato desistat: talꝫ aūt h̄ns rē male ablataꝫ q̄diu ad eā reddēdā obligat⁹ manꝫ tādiu nō dꝫ desistere a pcō; q stāte tali obligatiōe talꝫ nō est capaꝫ huiꝰ remissiōis: ac ꝓ seq̄ns obligatio sua tolli nō pōt ꝓ viā remissiōis sed tollit̄ necessario ꝓ aliquā aliā viā q̄ ꝓ viā remissiōis; et h̄ videt̄ ꝓpt̄⁹ eē intellect⁹ isti⁹ regule aug. ex̄ de reg. iu. li. vj. q̄ dicit: Nō dimittit̄ pcm̄ nisi restituat̄ ablatū. Nā sicut ex v̄b̄ huius regule patet restitutio ꝓ quā obligatio amouet̄ remissiōi q̄dē ꝓxima ē ꝓpt̄ q̄ō non videt̄ remissio fieri nisi ꝓ restitutionē ꝑ⁹ dicta obligatio tollat̄. ¶Propterea notant̄ regula ait: Nō dimittit̄ ꝛc. Si enī remissio i male ablati possz p̄cedē obligatiōis remotionē quemadmodū fit ecōuerso. Tūc vtiq̄ sicut ait q non remittit̄ pcm̄ ni. resti. abla. Ita etiā ecōuer-

UVA. BHSC. IyR_032

so dicere posset q̄ non restituit ablatum nisi remittat peccatū qđ patet esse falsum. Et iō ꝓcludo q̄ dicta obligatio non pōt tolli p viam remissionis. Secūdo etiā non pōt tolli p viam satisfactiōis: naz satisfactio mime fit nisi cum decidit vel dimittit ipsuz peccatū. Unde de pe. di. iij. circa pn. scriptū est q̄ satisfactio est dum peccati causa excidit z eius suggestionib⁹ adit⁹ non apit. Constat enī q̄ vsurpatio z detentio aliene rei causa ē peccati: ꝓpterea nisi causa ipsa peccati. s. detentio rei aliene decidat p oppositū suū. s. p redditionē et restitutionē non videt posse satisfactio fieri q̄tumcūq̄ creditoz ipse acceptet. Et ꝓfirmo etiā ratione: quia cū satisfactio sit quedā emēdatio: necesse est q̄ p eam reparet nō solum primi amicitia sed etiam eq̄litas z iusticia. Equalitas aūt z iusticia repari non pōt nisi prius hoc qđ fuit ineq̄litatis causa z iniusticie auferat. Et quia acceptio aliene rei in aliena auferēte est causa ineq̄litatis z iniusticie. Jō necessariū est hanc causam p suū oppositū tolli. s. p restitutionē z redditionem fi habeat: z p satisfactionē iusticia z eq̄litas reparari. Ex q̄ imediate apparet: q̄ ad satisfactionem p re aliena male ablata non sufficit acceptatio creditoris sine redditiōe z restitutione debitoris. Nam repatio eq̄litatis z iusticie que fit i hmōi satisfactiōe non p ipsuz creditorem fieri debet sed p ipsum debitorē qui eq̄litatē z iusticiā violat. Tertio q̄z non pōt tolli p viam liberatiōis. Nam sicut habet ex de reg. iu. c. j. Chryſ. ait: Quis res z ois obligatio p q̄scunq̄ causas nascit p easdem dissoluitur. Nūc autem obligatio talis iniusti detentoris p solam eius depuatā nascit voluntatem. s. in vsurpādo vl detinēdo rē alienam: ergo dissolui non poterit nisi p eandez voluntatem rectificatā in reddēdo. s. z restituendo iniuste ablata siue iniuste detēta. Et ex hoc imediate mānifeste apparet q̄ volūtas illius cuius restitutio fieri debet ad soluendū talem obligationē sufficiēs non videtur: quia nullo modo ipsius causa fuit. Quarto insuper non potest tolli per viam translationis z acq̄sitionis dñij. Dicam⁹ primit⁹ ō vsura tenēdo opinionē q̄ in vsura dñium non trāsferatur. Nam vsurari⁹ in vsura ante ipsam restitutionē dñium mūne acq̄rere potest: ac per ꝓsequens nec ille cui debet restitutio fieri potest in vsuariū tale dñium transmutare. Qz autem vsurari⁹ non potest acq̄rere dñium in vsuris anteq̄z reddat seu restituat eas leuiter patet. Nam anteq̄z ipsas vsuras reddat iniusto titulo possidet eas z ideo non potest per dñij acq̄sitionē iustus titulus sibi aduenire nisi prius auferatur iniustus titulus per vsurarū redditionē. Et ex hīs manifeste apparet q̄ dicta obligatio non potest tolli nisi per vsurarū redditionē. Ex his igitur talis regula formari valet. Nulli potest i re detinenda iustus titulus aduenire nisi p iniustus titulus auferat. Naz iniustus titulus potest tolli absq̄z eo q̄ iustus titulus acq̄ratur z econūso. Idcirco erit alia actio per quā iniustus titulus tollit z per quā iust⁹ titulus acquirit. Nulli ergo aduenire poterit titulus iustus per aliquā actionē nisi ei auferatur iniustus titulus per aliam actionē. Sz ille qui acquirit dñium in re detinēda aduenit iustus titulus per dñij acq̄sitionē: ergo si prius habuit iniustū titulū p rei aliene illicitam vsurpationē z detentionē: oportet q̄ dictus titulus auferat p eiusdem restitutionez ante dñij acq̄sitionē. Et ex hoc imediate apparet q̄ q̄tumcūq̄ iste cui debz restitutio fieri velit transferre dñium vsurarū in vsurarium: qz ille non est capax talis dñij anteq̄z eas reddat ideo nō pōt p hoc dissolui obligatio sua. Si autem hoc in vsura non potest fieri. Multo min⁹ possibile est in rapina z furto i quibus ꝓm oēs doc. dñium non transfertur Quinto insup non potest tolli per viam dōnationis: Ratio est: quia nec ille cui debet restitutio fieri donare potest prius q̄z ipse sit restiturus: nec ipse iniuste detinens aliena anteq̄z ea restituat certificari potest de tali donatione vtz sit donatio vera. Ad cui⁹ ꝓbationem supono q̄ nisi donatio libera sit nō est donatio vera. vt. ff. de adimē. le. l. rem legatam. Iste aūt q̄ taliter donat anteq̄z restitutus sit non libere donat: quia illud solum qđ quis libere habet libere donare pōt. Ille nempe qui nō est libere restitut⁹ non libē hz id qđ sibi restitui debet: ergo non potest libere donare illud. Si autem dicatur q̄ restituē dus libere potest donare: quia alienoz iniustus detentoz parat⁹ est reddere. Talis instātia non valet: quia restituēdus certificari nō potest q̄ talis habens male ablata sit parat⁹ ad ea restituēdū nisi ea statim dū potest reddat: vel ꝓ eis reddēdis sufficiētē cautionē faciat. Nam z si videant aliqua signa per q̄ appareat esse parat⁹ ad faciendū restitutionē illa quidem ad ꝓpositum mime sufficere cōprobat: quia quibuscūq̄ talibus signis ita potest vti ille qui non habet intentionē restituendi sicut qui ad hoc rectam habet intentionem. Per eandem q̄z viam apparet q̄ talis detentoz rerum alienarū iniust⁹ cum tal donatio sit ante restitutionē non potest eam vt veram donationē cū bona ꝓscientia accepta-

UVA. BHSC. IyR_032

re: quia certificari non potest vtrum ei libere fiat siue non: quia eisdem signis atq; eisdem verbis vtitur iste qui non libere donat et ille qui libere donat. Et ex oibus his pōt regula dari. scilicet. Vbi non potest esse libera donatio: ibi non potest tolli obligatio per viam donatiōis: sed anteq; restitutio fiat nō potest iniuste detinenti libera donatio fieri sicut ex precedentib⁹ patet: ⁊ sic manifeste patet q talis obligatio ante restitutionē nō potest tolli per viam donatiōis. Sexto q̄ tolli non potest obligatio talis per viam renūciationis. Ratio est: quia vbi renūciatio eē nō potest: ibi obligatio non potest tolli per viaz renūciationis. Sed anteq; male ablator restitutio fiat: non potest ille cui restitutio fieri debet renūciare: ergo obligatio detinentis aliena iniuste per viam renūciatiōis non potest tolli. Maior eni est vera: minor autez ꝓbatur. Nam renūciatio prima que fit a spoliato ante restitutionez sibi factam decernit esse nulla. Sicut patet. iij. q. j. eps. Et extra de restitu. spolia. c. sollicite. Et hoc quidē rationabile est: quia renūciatio libera debz eē: illa autem que fit ante restitutionē presumit non libere fieri. Propterea papa Alexan. in predicto. c. ait: Q; non est verisimile q sponte iuri suo renūciauerit qui renūciat spoliat⁹ Sic ergo in ꝓposito videtur dicendū esse: q si quis renūciat vsuris ⁊ alijs male ablatis que ei restitui debent: non videt sponte renunciare sed coactus. Maz coipso q talis renunciatio fit ante restitutionē potest pueni re ex vna aut ex plurib⁹ quattuor causarum sicut ex metu siue ex verecūdia ⁊c. sicut. s. in presenti. c. dictum est. Ex quibus manifeste apparet q talis renūciatio non potest libera iudicari. Septimo eadem ꝓclusio ꝓbat vera per viam ꝓuenientie ⁊ discretionis. Suppono eni per supdictam regulam de regu. iur. li. vj. q non remittit peccatū nisi restituatur ablatū: ꝓpterea obligatio illa qua iniustus alienor detentor obligatus est ad restituendū necesse est q vel tollatur per viam restitutionis vel per aliam viam que restitutioni possit eq̄pollere seu eq̄parari. Quer it ergo que sit illa via que restitutioni valeat eq̄parari ⁊ que obligationē tollere possit: Si ād dicatur q talis via sit ipsa remissio seu donatio: de quibus maxime videtur q sic cadim⁹ in q̄ttuor incōueniētia magna. Primū incōueniens est quia sequeret q non solum hīs vnde restituat sed etiam non habens vnde restituere possit: qd quidem patet esse falsuz per id qd habetur. xiiij. q. vj. c. si res. Maz sicut ibidem patet per Aug⁹. Restitutio necessaria est ad remissionē peccati vbi reddere possibile est: sed ei cui non est possibile restituere nō possum dicere q restituat ſm augusti. ibidem. Ex quo relinquit mānifeste q solum habens vnde reddat restituere potest et tamen ꝓstat q ita ꝓsequi valet ille remissionem qui vnde restituat non habet sicut qui hz vñ reddat. Si ergo remissio que fit ante restitutionē equipollet restitutioni: videtur necessario sequi q etiam non hīs vnde reddat restituere valeat qd est oino absurdum. Secundū incōueniens qd inde sequit est q dici potest aliquis restitutus ⁊ tamen in possessione mīme positus: qd quidem potest eē falsum. ff. de verbo. signi. l. plus est. Dicitur eni ibi q restituere est non solum presentiam rei prebere sed etiam possessorem facere fructusq; reddere. Quappter nullus videt restitutus esse nisi in possessione fuerit ꝓstitut⁹ et tamen constat q remissio que fit ante restitutionem equipollet ipsi restitutioni: q etiaz non positus in possessione dicitur restitutus quia talis remissio non ponit creditorem in possessione. Tertiū quoq; inconueniēs sequitur inde: quia exhibitio maiorem efficaciam q̄ restitutio obtineret: qd quidem patet esse falsum per. l. superius allega. ff. de verbo. signi. vbi dicitur q plus est in restitutiōe q̄ in exhibitione. Si tamē ponat q remissio que fit ante restitutionē equipolleat restitutioni sequitur q plus sit in exhibitione q̄ in restitutione: quia maiorez efficaciā habet illa exhibitio q̄ remissio que ponitur restitutioni equipollere. Et q ita sit manifeste apparet: cōstat nanq; q remissio vel donatio que fit ante restitutionē non est actus illius qui restituere debet; imo est actus illiꝰ cui restitutio debet fieri. Exhibitio aūt eē habet act⁹ illius qui restituere debet ac per ꝓsequens potest esse magis satisfactoria exhibitio q̄ remissio quia satisfactio debet esse actus illius qui restituere obligatur. Si autem exhibitio magis est satisfactoria q̄ restitutio sequit necessario q habeat maiorem efficaciam qd est absurdum. Confirmo hoc etiaz ratione. Nam si eatur ad intentionē legis ꝓallegate videt q restitutio se habeat per additionē ad exhibitionē: ⁊ ideo fieri debz per restitutionē bonum qd fit per exhibitionē ⁊ adhuc aliqd pl⁹ Per exhibitionē autem prebet rei presentia cui exhbitio fit sic patet i prehabita lege. Ergo per restitutionē ⁊ per ꝓsequēs p remissio-

UVA. BHSC. IyR_032

nem que ei equipollet preberi debet presentia rei restituēde ei cui restitutio fieri debet. Insuper debet aliquid fieri plus z tamen cō stat q remissio que fit sine restitutione non p bet ei rei restituēde presentiā: quia non ē actus illius qui rem illam habet z tenet eā nec habet quidem recipere eam. Si autē remissio non prebet presentiā rei restituēde multo minus facit id plus qđ addit restitutio super exhibitionē. Quartum etiam incōueniens sequitur inde: quia talis remissio que fit sine traditione rei restituēde magis satisfactoria esset q̄ fit solutio ipsa. Qđ quidē posset esse falsum: quia remissio non est vtiq; creditoris actus cui debet satisfactio fieri: solūmodo autem est actus debitoris ad quem p̄tinet satisfacere. Propterea talis remissio est vel nullo modo satisfactoria vel saltem min⁹ est satisfactoria q̄ solutio ipsa. Si tamen ponatur q remissio talis possit talem debitorez iniustum ab ipsa obligatiōe liberare sequit q ipsa aparens sit. Videmus nanq; q solutio illa per quam creditor non ponit in plena possessione non liberat debitorē: sicut patet. ff. de solu. l. qui sic soluit. Dicitur enim ibi q ille qui sic soluit vt recupet non liberat: qđ quidem non videtur esse ꝓpter aliud nisi qz per talem solutionē creditor non ponitur in plena possessione. Cum ergo remissio que fit sine rei restituēde traditiōe nullo mō ponat reddītionē que possit liberare detentorē iniustum: necessario sequit q ipsa magis satisfactoria sit q̄ solutio ipsa: qđ tamen euidēter est falsum. Ex omnib⁹ rationib⁹ istis patet: q quicunq; habet rem male ablatam liberari non potest ab illa obligatione qua obligatus est ad eaz restituēdam nisi antea illā restituat si potens est vel bonam p̄ ipsa reddenda faciat cautionē. Posset etiam circa hō queri vtrum in pacib⁹ ciuitatū atq; terraruz possint relaxari illata dāna ex vtraq; parte? Ad qđ dicendū q sic q̄tum ad bona laicorū Nec etiam obstat si ꝓsensus oīuz non cōcurrat: quia tm̄ est bonū pacis q eaz facere possunt dñi epi seu regentes terras cum ꝓsensu maioris partis. Sed de damnis illatis clericis mime remissionē facere possunt sine ꝓsensu eorum quia non sunt de eodem foro: possunt tamen hoc facere maiores prelati. scilicet episcopi ciuitatū vel maiores z hoc de cō sensu cleri qui ex guerra sustulit damna. Intelligitur tamen relaxatio talis de dānis datis in rebus ꝓsumptis. Sed res stantes sicut sunt arma equi libri panni z ꝓsimilia illis satisfacere obligatur quorum prius fuerunt z hoc si eos repire possunt. Si autem eos non potuerint repire: debent tales res siue valorem earum paupib⁹ erogare pro salute animarum eorum quoz res ille fuerunt. Insup est notandū q supdicta remissio postq̄ libere facta est ſm Ray. postea ex penitētia reuocari non potest. Quid etiam si guerra inter duos p̄ncipes fuit: vnde hincinde mlta sūt illata damna: z inter eos ꝓcludit pax cuz remissione damnoz. Nunquid remissio hō extenditur ad subditos eorundem? Dicunt q̄dam q non nisi de ꝓsensu eorum pax illa sit facta. ar. C. de transac. l. j. et. l. transactionis. et extra de maio. et obedien. c. fi. Vel nisi forsitan aliter pax reformari non posset cuz vtiliter pacis negociū pro vtraq; parte geritur ff. de pact. ꝓuentionū. Aliter dñs suis subditis satisfacere tenet̄ur: quia nō potest ius sui subditi remittere sicut nō posset ab eo tm̄ extorquere sine cōmissione rapine.

Articulus. iij. quare sit homo aliena restituere obligatus.

Tertio z vltimo ꝓsiderandū est q̄re alienū restituendū sit. De hoc tria videnda sunt vt clarius possit intelligi quare hō debeat fieri. Primo obligationes. secundo deceptiōes. tertio inductiones seu ad restituendū suasiōes

Qz ad restituendum obligat principaliter lex diuina. Cap. j.

Primo enī vidende sunt obligationes. scilicet quare alienuz restitui debet: z de hoc satis. s. sermone xxxviij. articu. j. et. c. j. dictum est. Sed nihilominus vltra illa aduertendū est ſm Sco. vbi. s. q non est talis restitutio necessario facienda. Primo tanq̄ pars generalis satisfactionis. Secūdo etiā nō tanq̄ pars satisfactionis specialis. Tertio modo tanq̄ obligatio diuinalis. Primo inq̄ nō est talis restitutio necessario facienda tanq̄ pars satisfactionis generalis. Nam satisfactio generalis accepta reddit equiualens ei in quē peccatur. Non sic autem restitutio ista: quia absq; omni redditione p̄ peccato posset reddi proximo qđ suum est: sicut in mutuis redditur creditori absq; omni satisfactione per-

UVA. BHSC. IyR_032

tinente ad peccatoꝝ reconciliationē ꝛ sic ō cō similibus contractib⁹ euenire potest. Secundo autem non est talis satisfactio necessario facienda tanq̄ pars satisfactiōis specialis: q̄ scilicet est tertia penitētie pars: quia de congruo requiritur restitutio ante omnem penitentie partem sicut voluntate vel actu siue facto cessatio a peccato. Sed satisfactio que est tertia penitētie pars non relinquit ante alias penitentie partes: imo sequitur ꝓfessionem nisi sit iniuncta a sacerdote. Tertio modo bene necessario arrat. scilicet tanq̄ obligatio dinal. Nā restitutio ſ iniūgitur a sacerdote sed a diuina lege: sicut latius patet. s. in preallegato sermone. xxxviij. articu. j. et. c. j. Simile quoq̄ est in alijs culpis. Nam si quis tenet fornicariā magis ꝺo adulteram restituēdo eam viro suo: non est aliud nisi cessare a culpa seu a transgressiōe huius precepti: Non mechaberis: ꝛ huius omnem partez accepte penitētie antecedit: ꝛ sic de alijs.

De nouem deceptionib⁹ quibus demones excecant eos qui aliena restituere obligāt. Ca. ij.

Secundo ꝺo sunt vitande in restituendo aliena deceptiones. Nouem nempe deceptiōibus illaqueat diabolus peccatores: ne faciāt restitutiones condignas. Prima dicitur prolongatiua. Secunda inflatiua. Tertia placatiua. Quarta excecatiua. Quinta diminutiua. Sexta distributiua. Septia defraudatiua. Octaua retributiua. Nona damnatiua.

Prima autem deceptio dicit ꝓlongatiua Nam quidam ꝛ si intendunt restituere aliena tamen restitutionē illam differunt q̄tum possunt autoritate ꝓpria dilationem sibi accipientes mira ignorātia volunt absq̄ mora aliquam gratiam eis ablataz sibi reddi: ꝛ tamen pauperi restituere sibi nolunt id ꝓpter quod gratia sunt priuati: cum tamen prius pauperem spoliauerint substātia temporali q̄ spoliati fuerint gratia spūali. Secūda autem deceptio dicitur inflatiua. Nam debitores qui per illicitos ꝓtractus aroq̄ vsuras aliena occupauerūt vbi ō culpa sua debuerunt humiliari ꝛ de iniuria illata creditorib⁹ veniam postulare. Econtra quidem inflati arrogantia dum iacent i lecto infirmitate grauati dicunt eis. Si ego non fuissem: periisses tu et familia tua fame: sed si deo placuerit cito qualescam quasi dicere velit. Si me liberare deo placuerit faciam q̄ ei grauiter displicebit. scilicet q̄ nunq̄ restituam aliena. Immo quidam mente inflati ad iniuriam sibi deputant q̄ creditores eorum in vita seu i vltimo mortis repetunt sibi restitui sua: quibus gratias agere deberent imēsas tanq̄ his qui sūt adiutores salutis sue dum repetunt sua. Tales qui iniuste retinent aliena similes sunt ei super quem cecidit magna moles qui cuz se iuuare non potest ꝓ auxilio amicos suos vocat. Sic tales omnes amicos vocare deberent vt ad molem alienoꝝ amouendā ꝛ restituendam auxilium eis prestarent. Tertia ꝺo deceptio dicitur placatiua. Hac fallacia decepti sunt hi qui cū debeant restituere aliena pacificāt solum clamores exteriores: ō clamore autem ꝓscientie ꝓprie qui eis ꝓpinq̄or est ꝛ illos sequit vsq̄ ad iudicem sempiternum nil curantes: si quando tamen de alienis remordeat eos ꝓscientia sua ex quo creditores nihil ab eis petunt vel satisfacere minime curant. Quarta insuper deceptio excecatiua denoſatur. Sunt nanq̄ pleriq̄ qui cum grauiter infirmant ꝓponunt restituere aliena si contigat eosdez mori: non autez si a morte euadant: hmōi enim taliter pacem cum deo inire volunt q̄ si eos mori ꝓtingat amplius eum non infestare intendūt: secus autem si euaderent. Sed tales ꝓ certo noscant q̄ deus siue moriant siue viuant cum eis mime facit pacem: sicut Esa. xlviij. c. testatur dñs: Non est pax impijs dicit dñs.

Quinta quoq̄ deceptio diminutiua nuncupari potest. Nam sunt nōnulli qui iuxta posse creditorib⁹ non soluunt integre quod tenentur sed certam summe pecuniā prefigunt: vnde eorum male ablata restituantur aliter q̄ zacheus qui Lu. xix. dño ait: Si q̄d aliquem defraudaui reddo q̄druplū. Sexta deceptio distributiua dicenda est. Magna quidem insania est quorūdam quibus non sufficit q̄ cum multitudie peccatoꝝ aliena sumpserunt vel rapuerunt sed cum multis alijs culpis illa relinquere sanctissimuz ac pijssimū arbitrant: dum illa que certis ꝑsonis restituere obligant volunt in pias causas dispensare vel erigendo ꝛ dotando capellas cum insignijs suis vel multiplicādo calices vel planetas seu nuptui tradēdo pauperes puellas. Ō quidem nihil aliud est q̄ preteritis culpis perpetratis in vita velle quodammodo addere etiam perpetuitatez

UVA. BHSC. IyR_032

culparum perpetrandarũ post mortem ꝛ q̃dammodo peccare in spiritũ sanctum: dum ad impossibilitatẽ restituendi debita certa q̃dam inanĩ gloria seu pompa se ꝛtant. Contra qõ Eccĩ.xxxiij.c.scriptũ est. Qui offert sacrificium de substantia pauperum: quasi qui victimat filium in conspectu patris sui Sed de hoc plenius.ĩ.sermone.vij.atq; ar. ij.et.c.iiij.dictum est. Septima ꝯo deceptio defraudatiua nũcupari potest. Sepe enĩ contingere solꝫ: q̃ male ablatoꝝ heredes non curent satisfacere illa: eo q̃ ab eis nõ sũt impie acquisita. Vnde notanter adũtenduꝫ est q̃ non sufficit ad salutem alteri cõmittere restitutionẽ ei qui potest satisfacere septemplici ratione. ꝓ Primo ꝓpter ꝓꝛietatẽ. secundo ꝓpter inutilitatẽ. tertio ꝓpter tepiditatẽ q̃rto ꝓpter infidelitatẽ. q̃nto ꝓpter dolositatem seu improbabilitatẽ. sexto ꝓpter cupiditatem. septimo ꝓp̃ crudelitatẽ. ꝓ Primo inq̃ ꝓpter ꝓꝛietatẽ: quia sicut.ĩ.sermõe.xxxv. ar.j.c.j.dictum est. Ille per se ad restitutionem tenetur qui intulit damnũ. Secũdo ꝓpter inutilitatẽ: quia cum restitutio ad satisfactionẽ ꝓambula sit non est vere ꝛ sufficienter penitens nec absolut⁹ qui potest eam facere ꝛ non facit. Tertio ꝓpter tepiditatẽ: q̃ q̃ alteri cõmittat cũ ꝛ facere per se possit: aut est ex ficta ꝛ falsa volũtate restituẽdi: aut ẽ ex defectu ꝛ impfectione atq; volũtatis tepiditate: cum q̃ exire possit in actum sibi debitum ꝛ necessariũ ꝛ non exit: talis igitur non habet veram voluntatẽ restituẽdi: ĩmo aperte clarescit q̃ si plus viueret adhuc est in habituali ꝓposito retinẽdi rem illam alias statim se expediret. Quarto ꝓpter infidelitatẽ quia ꝓstat heredes ꝛ executores esse ad hec vt plurimũ infideles neq; curant ꝺ hoc post testatoꝛis mortem: ĩmo longe plus ꝫelant vario ex respectu viuentiũ ꝛ remanentiũ ꝓsperitatem ꝓpꝛis vel sui vel etiam alioꝝ quib⁹ illa bona remanere debent q̃ animã ipsi⁹ defuncti. Ex quo patet q̃ talis exponit se piculo manifesto q̃ nunq̃ restitutio fiet. Quinto ꝓpter dolositatẽ: quia multi modi dolositatuꝫ per quos talis aliena acq̃runt iniuste ꝛ multe persone que hoc ꝓbare nõ possunt sibi soli plenius noti sunt: de quibus certus est q̃ per executoꝛes ꝛ heredes nunq̃ ad elucidationẽ veniet cum tales querant testificationes ꝛ ꝓbationes quas in hmõi fraudib⁹ frequenter est impossibile dari: ergo talis scienter videns hoc piculum manifeste ꝓtemnit salutem anime sue. Item ꝓtingere potest q̃ multi sunt paupes qui ꝓbare non possent nec credereꝫ eis: ergo infidelitꝫ ꝓtra animã suam agit qui restitutionẽ suam heredi vel executoꝛi dimittit q̃ eam potest facere per seipsum. Non enĩ credibile est q̃ alius sit ei fidelioꝛ q̃ ipsemet. Sexto ꝓpter cupiditatẽ: q̃ tales executoꝛes sũt q̃q; valde cupidi ꝛ auari ad sibi talia retinendũ vt leuiter aliq̃ supficiali modo cum his quib⁹ restitutio fieri debet ꝓtranseundũ vel saltem ꝓtelandũ ꝛ differendũ ꝛ ad exasperandũ ꝛ repellẽdũ pauperes qui restitutionẽ petunt. Igitur cogitent insensati parentes quã incompassionẽ ac duriciem habituri sunt filij erga eos post mortem eoꝝ: vix enĩ semel in anno eoꝝ memoꝛes erunt ad anniũ sariũ celebrandũ. Pẽsent vtiq; in seipsis q̃ pauca bona fecerũt ꝓ parentib⁹ suis: ꝛ simile non dubitẽt sibi fieri sicut Mat.vij.dñs ait: Eadem mẽsura qua mensi fueritis remetiet vobis: ĩmo recipient multo minꝰ: q̃ teste dño Mat.xxiiij.c. Quã abũdauit iniq̃tas refrigescꝫ charitas mltoꝝ. Septio ꝓp̃ crudelitatẽ: q̃ ꝺ ẽ vere deceptio dãnatiua. ſ. sui ac heredũ suoꝝ. Sepe enĩ cõtingere solet: q̃ male ablatoꝝ heredes nõ curant satisfacere illa eo q̃ ab eis non sunt impie acquisita. Octaua etiam deceptio retributiua seu restitutiua dicẽda est. Sũt nẽpe quidam hoies taliter ex cupiditate insensati q̃ filios suos vel alios relinquũt, restitutoꝛes male ablatoꝝ suoꝝꝫ cum ꝓ seipsos restituere possint. Et sic in hoc manifeste ap̃aret q̃ tales plus amant diuitias q̃s ꝓpriã animam suam. Que igit amentia erit credere q̃ filij vel heredes eoꝝ non plus dilecturi sint eas diuitias q̃s animã alienã illam maledictionem incurrẽtes qua dicitur: Maledict⁹ homo qui partẽ suam facit deteriorẽ. Mona enĩ deceptio dãnatiua .ſ. sui ac heredum suoꝝ: quia talis substãtia filij derelicta non tm̃ est causa sue damnatiõis sed etiam filioꝝ suoꝝm: sicut Osee.ix.c.ait: Effraim qui interpꝛetat̃ crescens ducit ad interfectionẽ filios: nimis nempe insipiens dici potest q̃ nõ potius aliqua pecunia vitaꝫ eternam sibi ꝓcuret q̃s heredib⁹ suis supplicia sempiterna.

Qꝛ septem sunt que inducunt hominem satisfacere aliena.

Capitulum.iij.

Tertio videnꝺe sunt suasiones seu rationes ꝛ inductiones. scilicet ad satisfaciẽdũ ipaꝫ restitutionẽ. Septẽ nẽpe restituũt hoi aliena iniuste detenta

UVA. BHSC. IyR_032

restituenti que inducere debent ad aliena re
stituendū. ℙrimo enī restituit ei ds. secūdo
anima sua sibi. tertio restituuntur ei merita
sua. q̄rto oēs spirituales frēs. quinto eccle
siastica bona. sexto restituit sibi bona fama.
septio acq̄rit ab eo regnū glorie sempiternū.
ℙrimo enī tali debite restituēti restituit sibi
de⁹. ℙropterea diabolice suasioni mīme cre
dere debet q̄ suggerit sibi dicēs: Si aliena re
stitues eris paup & mēdicus. Quō enī paup
esse pōt q̄ deū hz & vere nimis auar⁹ ē cui nō
sufficit de⁹. Aug⁹. eteni ait: Sat⁹ diues ē chri
stiana religio q̄ in possessore deo oiuz omia
possidet. Quia sicut ℙpha ait: Dñi est terra
et plenitudo ei⁹: orb terrarū & vniūsi q̄ habi
tant in eo. Qui enī hz deū hz oia q̄ sunt dei.
Secūdo restituit sibi ipsi aīa sua imo etiā to
tus ipse. ℙropterea saltē tm restituere dz q̄s
tū dimitteret si capt⁹ eēt a suis capitalib⁹ ini
micis. Cū etiā in neqorib⁹ manib⁹ comphen
sus sit q̄ i virgulis demonioz. Tertio resti
tuunt ei merita sua q̄ añ vsurā vel rapinā lu
crat⁹ ē. Mā bona facta i gra moztificant p cō
seqntē culpā: sed reuiuiscūt p recuperatiuā gra
tiā sicut scriptū est. Sepe reuiuiscūt q̄ moztifi
cata fuerūt. Quarto restituunt ei oēs spūa
les frēs q̄s q̄dē amiserat duz iniuste retinuit
aliena. Vñ Eccī. xlij. c. ait: Que enī cōicatio
sctō hoī ad canē? vere vtiq; canis ē iniuste ra
pies & detinēs aliena. ℙropterea nō hz cōio
nē cū aliq̄ viro dei: sed cū restituit iniuste de
tenta amici dei fiūt illi dilectissimi frēs. Qui
to restituūt sibi ecclesiastica bona q̄ pticeps
sit oium bonoz q̄ in ecclesia sctā fiūt. Sicut i
ꝑsona tal, ꝑpha ait: ℙarticeps ego sum oiuz
timētiū te & custodiētiū mādata tua. Sexto
restituit sibi bona fama q̄ supᵖ multas diuiti
as estimāda ē. Sicut salomon ℙroū. xxij. c.
testat. d. Abeli⁹ est nomē bonum q̄s diuitie
multe: & sic apta & clara facie & absq; ruboze
postq; restituit aliena pōt nō tm coraz deo ꝫ
etiā corā oīb⁹ hoīb⁹ cōpere. Septio ā tacq̄rit
regnū glorie sempit⁹nū vbi sunt diuitie mul
te & ifinite ac etnalit⁹ durature. Diuitie eteni
tpales si nō restituunt etiā in pūti p moztem
saltē semel relinq̄nde sunt: & tūc verificat qō
Eccī. x. c. ait: Cū moziet hō: hereditabit ser
pentes bestias & vermes. Ista eteni tria diui
dunt sibi bona occupātis impie aliena. ℙri
mo serpentes sunt malicios ꝑsanguinei seu
amici: q̄ serpētina malicia bona tpalia impie
acq̄sita sibi multiplicit & maxie i morte diuid
occupare conant. Et hi merito serpētes nū
cupant: qz sicut serpēs comedit terrā & mali
ciosum animal est Gen. iij. Serpens erat cal
lidioz cūctis aiantibus terre: sic tales p mali
ciosam auaricīā incorporāt sibi talia bona tē
poralia. Secūdo aūt bestie que a vastādo no
minate sunt dicunt demones infernales: si
cut ps. ad dñm ait: Ne tradas bestijs aias cō
fitentes tibi: & he bestie rapiunt illius mali di
uitis animā. Tertio vo vermes rodunt atq;
ꝑsumunt corpus: & quilibet hoz triū partez
suam pro alijs duabus partib⁹ nunq; daret
Igitur sicut Mat. xvj. c. dns ait: Quid enīz
prodest hoi si vniūsum mundū lucret: anī
me vo sue detrimentū patiat. Diligenter er
go prudens lector aduertat que circa restitu
tionem dicta sunt. id est. Quis restituere ob
ligatur: quid & q̄tum: q̄n: quibus: quo lo
co: & quō: necnon & quare restituendū sit: vt
pro sua & alioz salute necessaria cognita ve
ritate se & alios dirigat in taz graui materia
per itinera saluatōis eterne: quam in mise
ricordia sua nobis donare dignetur ille qui
oium predictoz luminū extitit inspirator: oi
um sanctarū voluntatū est dispensator: om
niū actionū bonarū est opator. Sine q̄ nul
lum lumen illustrat: nulla voluntas bona in
flammat: nulla iusta opatio pseuerat. Qui
demū oium bonoz premiū dat: benedictus
dns ihesus christus. Qui cum patre & spiritu
sancto viuit & regnat i secula seculoz Amē.

Explicit restitutionū tractatus pulcherri
mus ac perutilis qui materia septimane pre
cedentis fuit: vbi speculari christianis pina
xime necessariū existimandū est: presertim
his qui ad restitutionē alienoz & sunt obliga
ti: quo vinculo fere totus mūdus imersus ē
Saluti igitur multoz suffragabit in eo ve
hemens ꝑsideratio.

ℙer laborioſam operā reparatus iste tra
ctatus qui multis corosus erat defectibus
scribentiū ignorantia: presertim in allegan
dis iuris quibus est copiose fulcitus.

Dñica. v. de passiōe de mane ordo dicēdoz p septimanā sequen tem. Sermo. xlj.

Emoniū habet

Jo. viij. Mira nēpe ē in largi
tate mia dei que q̄sto ei⁹ dona
suscipiūt auidi⁹: acceptant hūili⁹ atq; gustā
ter suaui⁹: tāto copiosi⁹ elargit. Juxt illud Jo
han. j. de plenitudine ei⁹ oēs accepim⁹ graz p
gra. ℙro gra enī feruēti volūtati q̄ data ē vo
bis graz subsequnti opi⁹ dignabit dns mīsericordi

UVA. BHSC. IyR_032

ter miſtrare: atq; occurrẽt ſeptimane futuri ſermõcs opante dño miam ꝛ auxiliũ ꝓparabũt: ꝓpterea alias octo religioſitates ſubdamus. ¶Prima aũt religioſitas ór blaſphemata: in q̃ de horribili blaſphemie pctõ intendimus ꝓtractare. Scõa ór lapidata: in q̃ ó malicijs ludi qb⁹ dñs lapidat ꝛa ꝓpõ de patria ꝓpulſat hodie tractandũ eſt. Tertia ór ó inamorata vel ſitibũda. i. aſſecura: in q̃ tractabim⁹ de anxia ſiti dini amoris. Quarta dicta ẽ oſtẽtata vbi ꝫ mũdi põpoſitates curioſitates vanitates ꝛ ſupfluitates ſermo dirigẽdus ẽ: ꝛ qd vnicuiq; ſtatui in talib⁹ licitũ ꝛ cõuenies ſit. Quinta noiabil piurata vbi de piurio diſſerem⁹. Sexta ór ruinata in q̃ ó multitudine pctõꝝ atq; maloꝝ q̃ ex vãitatib⁹ oꝛtũ hũt tractãdũ eſt. Septia deformata debet merito noiari: in q̃ ꝫ mẽſurã vãitatẽ capitis mulierũ ꝛ caudarũ ꝛ ceterarũ earũ vãitatuz apiẽd⁹ ẽ ſermo. Octaua ór reformata in q̃ ó dña honeſta. i. honeſtate chriſtiana oi ꝟtute decora moralit deſcribet.

Pñica.v. in. xl. de horribili blaſphemia ꝛ de impietatib⁹ ei⁹ Sermo.xlj.

Emoniũ habeſ ó

Itez vbi. ſ. Scõm Augl. triplex ẽ blaſphemia ꝫ deũ q̃ prima ór affirmatiua. ſcõa negatiua. tertia vſurpatiua. Affirmatiua ẽ cũ deo attribuit qđ ei nõ ꝓuẽit. Et i ꝟ fm Alex. ó hal. laudat falſitas qđ eſt ꝫ miaz. Negatiua ẽ cũ a deo remouet qđ ei ꝓuẽit: ꝛ i ꝟ opit veritas qđ eſt ꝫ iuſticiã. Vſurpatiua ẽ cũ creature attribuit qđ dei ẽ: ꝛ in ꝟ falſe attribuit creature qđ ſoli⁹ ẽ creatoris qđ ẽ ꝫ maieſtatẽ dinã. Affirmatiua ꝧ blaſphemia ẽ cũ deo attribuit qđ ei nõ cõuenit: ſicut ꝟba deſpectiua ꝫ deũ; vl ꝟba maledictiõis ſiue q̃libz ꝓtelia ꝫ eũ. Et maxie cũ qs iraꝝ vidicare ſe de deo volẽs vel ó ꝟgine mre nra aliq̃ ꝟba inhoneſta ꝓfert: vl aliqua mẽbra noiat inhoneſte vt viſcera ꝛ q̃daz alia q̃ etiã cogitare horrẽdũ eſt. Idẽ q̃z iudiciuz ẽ ſi ꝟ dicant de ſctis. Mã fm Alex. ó hal. Dis blaſphemia dicta ẽ in deũ: qz blaſphemia facta ſctõs ſiue ꝛ creaturas etiã ꝫ deũ fit: qz i illꝝ blaſphemat ór ꝓditor creature ꝛ ſcitat⁹ earũ datoꝛ. Subdit etiaz directe vel indirecte. Dis blaſphemia ẽ in deũ. Cui⁹ rõ ẽ: quia ſi blaſphemat aliqs ſctũs: maxie glorioſa ꝟgo blaſphemat etiã in ipſo ſctõ ór q̃ i eo ẽ q̃ maxime ẽ in ꝟgie. Mõ eni põt blaſphemari hõ: q̃n blaſphemet aia q̃ in eo ẽ. Dimiſſis ꝓ nũc blaſphemia negatiua ꝛ vſurpatiua. ſ. ſcõa ꝛ tertia de hac q̃ ꝑma ẽ. i. de affirmatiua tractandũ ẽ: de q̃ in ꝟbo ꝑalle. Jo. ait: Qz iudei blaſphemãtes dñm ieſum chriſtũ dixerũt: Demoniũ habes. In q̃ verbo ꝑma religioſitas q̃ ór blaſphemata: qz dñz blaſphemauerũt merito demõſtrat. Sz audi qđ ꝫ eos pſ. xx. ait Fructũ eoꝝ de terra pdes: ꝛ ſemẽ eoꝝ a filijs hoium: q̃n declinauerũt i te mala. Qđ põt ẽ aliud thema. In qb⁹ verb tres maledictionũ ſpẽs ãnũciat ꝓpha oib⁹ blaſphematoꝛib⁹ ex oze dei. ¶Prima ẽ maledictionũ eternaliũ: ibi: Fructũ eoꝝ de ter. p. Scõa maledictionũ tpaliũ: ibi: ꝛ ſemẽ eo. a ſi. ho. Tertia maledictionũ ſpũaliũ: ibi: q̃n decli. i te ma. que oia ꝓpt̃ ꝟ ad ĩram ſup iudeos miſit ós. Juſte eni tales ꝛ ꝓſimiles ſceleſti hoies tot maledictionib⁹ replent a dño: qz vt ór i glo. ſup illo ꝟbo Eſa. xvij. ad ꝓpm terribilem: Oẽ pctm̃ blaſphemie cõpatũ leui⁹ ẽ. Et aũt horrende impietates hui⁹ pcti mãifeſte ſint diſtiguem⁹ ei⁹ xij. horribilitates in trib⁹ ꝗternarijs. Et ꝓmo ponant prime ꝗttuoꝛ. ¶Prima ẽ horribilis detio. ſcõa horribilis delectatio. tertia horribilis complhẽſio. ꝗrta horribilis offenſio. Addent alie ꝗttuoꝛ. ¶Prima horribil⁹ malignatio. ſcõa horribilis vilificatio. tertia horribilis ingratitudo. ꝗrta horribilis diſtinctio. Supaddẽde ſunt alie ꝗttuoꝛ. ¶Prima horribilis ſtupefactio. ſcõa horribilis maledictio. tertia horribil⁹ pũitio. ꝗrta horribil⁹ obligatõ

Articulus prim⁹ de quattuoꝛ primis horribilitatib⁹ blaſphematoꝝ. Et primo de impia intẽtione eoꝝ. Cap. j.

P Onam⁹ ꝓmas ꝗttuoꝛ horribilitates: ꝗrũ prima ẽ horribil⁹ intentio Opatio eni hũana deꝓuatrix et mala reddit: maxie ex mala intẽtiõe. Juxta illud Abat. vj. c. Si oculus tu⁹ neq; fuerit: totũ coꝛp⁹ tuũ tenebroſuz erit. ¶Per oculũ eniz intẽtio deſigt: q̃ ſi neq; ẽ: totũ coꝛp⁹. i. op⁹ tenebroſuz ẽ. Sz i oib⁹ alijs pctis q̃ fiũt maxie ꝫ primũ nullus intẽdit dinã offenſaz neq; ꝛtẽdit ſe vidicare de deo ſiue cõmittat homicidiũ: ſiue furtũ: ſiue adulteriũ: aut aliqđ ſimile crimen: imo potius cupet homo huiuſmo di operari ita q̃ non offenderet deum. In blaſphemia autem intendit homo directe offenſam dei ꝛ de ipſo ſe vindicare q̃ nullam cõmiſit neq; cõmittẽ põt culpã. Eſt tm̃ in intẽtione blaſphemie varietas dupler. Mã quedam ẽ impia: qdã impiſſima. Impia intẽtio in blaſphemia eſt cũ hõ ex ſubito impetu ire deũ blaſphemat vel aliquẽ ſanctũ. Et ꝟ ꝓpe

UVA. BHSC. IyR_032

appellaꝫ blaſphemia q̄.ſ.ex lapſu lingue blaſphemat. Qui vo ex ꝓſuetudie mala ⁊ habitu impietatꝭ blaſphemat: blaſphematorꝭ ſortiꝫ nomez: qui merito deſignaꝫ p coccineam beſtiā. De q̄ Apoc.xvij.ſcriptū eſt. Vidi mulierē ſedētē ſup beſtiā coccineā plenā noibus blaſphemie. Hec mulier impijſſima blaſphematoris intētio ē q̄ malicie habitu ſup talē ſedere dr. Coccinea āt dicta ē ꝓpt blaſphemie crudelitatē. Merito etiā noīb⁹ blaſphemie dr eſſe plena ꝓpt blaſphemādi ꝓtinuū vſum et impium.

De impia delectatione blaſphemoꝝ ⁊ qñ blaſphemia ē peccatum. Capitulū.ij.

Secūda ē horribil' delectatio. Peccatū eni tāto maiꝰ ⁊ gui⁹ ē q̄to minus motiuū. Si iuuenis ⁊ ſenex adulteriū ꝓpetrāt plus in hꝫ peccaret ſenex. Et ſic de ꝓſimilib⁹ in qb⁹ min⁹ motiuū ſit. In ceteris aūt pctis aliqđ eſt motiuū ad pctm̄ inducēs. Eſt in ſupbia excellētia ſublimitatis. In luxuria delectatio carnis. In gula delectatio guſtꝰ. In auaricia delectatio pecunie ⁊ ſic de aliis. In blaſphemia aūt nullū ē motiuū qz nulla ē ibi delectatio ad blaſphemādū inducēs. Ꝓpterea Rich. de ſan. vic. ait: Sceleratiſſimū genꝰ pcti eſt: qñ qs in dei vituperiū delectaꝫ. Quid ē aliud ſpūs blaſphemie niſi affectatio ⁊ deſideriū vituperatiōis dine? Ponūt aūt doctores dr̄iam inē blaſphemiaz et ſpm̄ blaſphemie. Vñ Alex. de hal. inquit: Q̄ blaſphemia aliqñ fit ex coactiōe: aliqñ ex deceptiōe: ⁊ aliqñ ex malignitate. Cū autē fit ex coactiōe tūc peccaꝫ in pfez: cū aūt ex deceptiōe tūc peccaꝫ in filiū: vtroq; aūt mō hz i ſe aliquā cauſam excuſatiōis licet inſufficiētiſſime. Et hꝫ dr pctm̄ remiſſibile qz ſecū hz illam ānexā cauſam motiuā mie dei ad remiſſionē. Cū pctor ex malignitate vel ex certa ſciētia ⁊ amore blaſphemie dei blaſphemat dr ſpirit⁹ blaſphemie: qđ pctm̄ irremiſſibile nūcupaꝫ: non qz nō poſſit remitti ſed qz nō gerit ſecuz cauſam motiuā ad remiſſionē. Et de hꝫ ſpiritu blaſphemie loquit chriſt⁹ Mat. xij. Omē pctm̄ ⁊ blaſphemia remittet hoi: ſpūs autez blaſphemie nō remittet. Et q̄cūq; verbū ꝺ filium hois dixerit remittet ei: q̄ aūt dixerit cōtra ſpm̄ ſcm̄ verbū nō remittet ei: nec i hꝫ ſeculo nec in futuro. Ꝓpterea Hugo dr ſan. vic. de hꝫ pctō loq̄ns ait: Eo q̄ hꝫ malum nihil hz in ſe excuſatiōis: nō meret hꝫe excuſationem remiſſionis.

Qz blaſphemia mala multa i ſe comꝑhendit ⁊ ſuperexcedit. Capitulum.iij.

Tertia ē horribilis comꝑhēſio. Cōꝑhendit eni in ſe multa ⁊ horribilia mala. Sicut eni bonū tāto melius ē q̄to plura bona i ſe comꝑhēdit. Bonū eni eſt eē ſed melꝰ ē eē ⁊ viuē ⁊ adhuc melꝰ ſi addit ⁊ ſentire. Sic eni ex oppoſito ē in malo: qz malum tāto deteriꝰ ē q̄to i eo plura mala ꝓcurrūt. Sz i blaſphemia preſuponit infidelitas qđ ē maximū pctoꝝ qz tollit fundamētū edificij ſpūalis. Ꝓpterea Jo.iij. dñs ait: Qui nō credit iā iudicatꝰ ē. Sz blaſphemia ſup infidelitate addit delectationē vel deteſtationē volūtatꝭ ſm Tho.ij.ij.q.xiij. Addit etiā inſuper hereſim. Nā hereticus ita de deo dicit q̄ vera eſſe credit q̄uis i fide erret. Sz blaſphemus illa de deo dicit q̄ ſcit oīno non eē vera neq; dicēda. Deteriores etiā ſunt ipſis iudeis qb⁹ ex ꝓſuetudie erat q̄ audita blaſphemia ſibi aures obturabāt. Vñ ſup illud Act. vij. Cōticuerūt aures ſuas dicit ne.ſ. blaſphemiā audiēt. In ſignū q̄ doloris ſcindebāt veſtimēta ſua ne audirēt blaſphemātē.

Qz blaſphemia imediatiuſ q̄ ceteravitia offendit deū. Ca.iiij

Quarta ē horribilis offenſio. Opꝰ eni tāto gui⁹ pctm̄ eſt q̄to imediatius offendit deū. Deus enim ſm ſctm̄ Tho. a malis variis modis offendi ſolet. Primo q̄tū ad ſuas creaturas ſez in homicidijs: furtis: adulterijs ⁊ ſimilibus. ſcdo q̄tū ad ſuā familiā ſpūalem. tertio q̄tū ad ꝑſonā velatā. q̄rto q̄tū ad naturā aſſumptā. qnto q̄tū ad naturā dinā. Qui eniz furaꝫ fornicaꝫ vel etiā homicidiū patrat q̄tū ad ſuos ſubditos ⁊ ſeruos offendit deū. Et oia ex ſuo genere mortalia ſūt pcta. Qui āt occidit martyres apl̄os ⁊ alios ſctos q̄ deo p gr̄am familiariſſimi erāt peccaueꝛt. Qui vo corꝑ chriſti acciꝑet ⁊ pedib⁹ ꝓculcaret adhuc gui⁹ deū offenderet q̄ precedentes. Qui vo vtiq; chriſtū crucifixerūt oīb⁹ p̄cedētib⁹ ſcelſtius crimē cōmiſerūt. Sed q̄ offendit deum q̄tū ad naturā dinā grauiſſime peccat: qđ q̄ dem faciūt ipſi blaſphemi. Nā blaſphemia ē pctm̄ imediate i deū cōmiſſuz: ⁊ iō in gūitate cetera pcta i hꝫ excedit: ⁊ ꝓ conſeq̄ns excedit homicidiū cū ponaꝫ i ſcdo gdu: blaſphemia vo in ꝑmo: Q̄ aūt gui⁹ culpa ſit q̄ homicidiū exp̄ſſe declarat Tho.ij.ij.q.xiij. de q̄ ponit rōnē dī. q̄ blaſphemia que eſt pctm̄ directe

UVA. BHSC. IyR_032

ptra deũ ꝓponderat homicidio qđ est peccatum in primũ. Alexan. de hal. in.ij. sic etiaz dicit: ꝓcñ blasphemie ẽ ptra ꝓceptũ prime tabule: pcñ vo homicidij ẽ ptra ꝓceptũ secunde tabule. Sz maiꝰ est ꝓceptuz prime tabule ꝗ secũde: ꝯ maiꝰ ẽ pcñ blasphemie ꝗ homicidij. Secũda rõ reddi põt qz saltẽ spũs blasphemie ẽ pcñ in spñm sctñ: homicidium vo nõ. Tertia rõ qz homicidiũ qñqz: licet sicut iudici occidere delinqntẽ ꝛc. blasphemare aũt nunqz aliq mõ licet. Ex ꝓdictis igit patet qꝺ ꝯue ẽ blasphemare deũ cũ illũ blasphemãdo lingua blasphemãti efficit quasi gladius coꝛ dei penetrãs: ꝛ enꝭ vtiqz vel vndiqz deũ scindens. Nã si deus scindi posset tot vicibus gladiaret qt vicib⁹ blasphemat. Propterea ps. ait: Et gladi⁹ in labijs eoꝝ qñ qs audiuit. Et ꝗꝗz deus sit imortalis: nihilominus ex pte malicie eoꝝ nõ deest causa ꝛ conatus ad occidendũ deũ ꝛ glorissimã atqz dulcissimã virginẽ ꝛ sctos qs tã impie ꝛ iniq blasphemãdo dilaniãt. De qb⁹ ps. ait: Filij. i. demonioꝝ dẽtes eoꝝ arma ꝛ sagitte ꝛ lingue eius gladi⁹ acut⁹. Vñ glo. sup illud Esa. xviij. ad populũ terribilẽ ait: Nihil horribili⁹ blasphemia que ponit os in celũ. O h si possent qđã neqssimi eoꝝ in celũ ponere man⁹ ꝛ deũ et btãm virginẽ suis scindere manib⁹ scelera tis ꝛ maledictis h vtiqz attẽptarẽt: sicut manifesta indicia clamãt in pcutiẽtib⁹ crucifixũ et vulnerãtib⁹ dulcissimã mkem nram virginem gloriosam ꝛ effodiẽtib⁹ oculos eius. O rabidi canes ꝛ diabolici boues. O incarnati demões. O aie maledicte. O ꝓditoꝛes ꝛ occisoꝛes maiestatis dine ꝛ virginis mris dei. Quis docebit vos fugẽ a vẽtura ira? O reges terre ꝛ ꝓncipes oꝛb terrarũ. O dñi ciuitatũ ꝛ terrarũ vniuersi rectoꝛes: vbi iustitia? vbi fides: vbi iusurãdũ vel zelus honoꝛi vri Nõ dicam⁹ dei vulnerat figura christi ꝛ beate virginis. Extrahunt cũ tãta ꝓfusiõe fidei christiane eoꝝ oculi ꝛ alioꝝ sctoꝝ ꝛ nulla h h timani scelere inqsitio fit. O incredibilis vesania ꝛ insensibilitas maledicta. O nescim⁹ qꝺ h fecerit vellem⁹ vtiqz h noscẽ sed igramus. Ignoraꝛi vtiqz qz de christo nõ curat nec de virgine. O si pcuterent insignia ꝛ arma vra O qt inqsitiões qt examiatiões qt pscrutationes ꝛ subtiles ꝓiecturatiões fierẽt. Si mare vel alpes vel germanicas vel hybernicas trãsisset oras duceret in lucẽ vt inueniatur dñs testis ver⁹ Mat. vj. qꝝ vbi ẽ thesaur⁹ tuus: ibi ẽ ꝛ coꝛ tuũ.

Articulus.ij. vbi alie quattuoꝛ horribilitates blasphemãtiũ supaddunt. Et primo ꝗta malignitas in blasphemãtib⁹ regnat

Capitulum.j.

s Ubdam⁹ alias qttuoꝛ horribilitates blasphemoꝝ. Quarũ prima ẽ horribil⁹ maligtio: h eniz scelus ẽ i celestẽ pfem: ꝛ iõ dignũ eterna morte: Sicut Mat. xv. c. scriptũ est. Qui maledixerit pri aut mri morte moziat. Sũt aũt blasphemi illa generatio: de q̃ Proũ. xxx. c. scrip. est. Est generatio q̃ pri maledicit: ꝓpterea blasphemaꝛ assilat impio cham filio noe qꝺ verẽda pris fratrib⁹ ostẽdit Gen. vij. c.

De despectiuo cõtẽptu blasphemoꝝ ꝛ blasphemia directa et interpretata. Capitulũ.ij.

s Ecũda ẽ horribilis vilificatio. Tãto eni maiꝛ est vilificatiõis culpa ꝗto maiꝛ ẽ pson̄a in quã cõmitti tur h offensa: sicut patet in dño tẽporali. Offensa qđez ẽ quitiũ facere in ciuez vni⁹ regi. Sz maiꝛ ẽ si fit in aliquẽ militẽ ei⁹ nobilẽ. Ampli⁹ gui⁹ ẽ cũ in aliquẽ ꝓsiliariuz eius: gui⁹ insup cũ in filio regi: sed guissima cũ fit in ei⁹ ꝓpria pson̄a. Sic in ꝓposito est in pcõ blasphemie: in alijs pctis ꝙ primũ fit cõ uitiũ aduꝛsus creaturã. Sz blasphemia fit cõ uitiũ in ipsum creatoꝛẽ: sed ꝗtũ creatoꝛ excedit alias creaturas tñ blasphemia excedit alias pctã. Propterea dꝛ ex de here. c. vergẽti Longe gui⁹ ẽ eternã ꝗ tpalẽ ledere maiestatẽ. Vñ Eccli. xij. Mittes lapidez in volatilia deijciet illa: sic ꝛ qꝺ quitiatur amico dissoluet amicitiã ad amicũ: ꝛ si ꝓduxeri gladiũ ne desperes: ẽ eni regressus ad amicũ. Si aperuerit os triste ne metuas: ẽ eni pcordatio excepto quitio ꝛ improperio ꝛ supbia cũ mysterij reuelatiõe: multo ampli⁹ in quitio fctõ in oiuz creatoꝛẽ. Est aũt adũtẽdũ qꝺ h quitiosa blasphemia duplicit solet fieri: videlicet directe ꝛ interptatiue. Directe videlz cũ qs male deo aꝓpropiat vti in pcedẽtib⁹ dictũ est. Interptatiue cũ quis crucẽ christi ꝓtractat irreuerenter. Memini eniz licet signum saluatoris in terra vel in silice vel in marmoꝛibus humi positis insculpere vel pingere ne pedibus ꝓculcet. Qui autez in terra posuerit vl positũ non leuauerit morte moziat. C. nemi lice. l.j. Sed quid dici põt de puellis nouiter ꝓiugatis ꝛ de parentib⁹ earundẽ: que dicerum nuptiarũ cum ꝓcedũt ad ꝓiugis domũ

UVA. BHSC. IyR_032

in calciamẽtis suis portant denarios q̃sdam in quib⁹ sepe est crux sculpta ⁊ sancta virgo maria: vel aliqua noia dei vel scriptura alicuius sancti que oia velut sues pculcant pedibus in earũ pessimã horam maledictã diez in iudiciũ mali anni ⁊ inter ipsas ⁊ viros infidelissimã semper virã. O blasphematores: imo q̃ horrendũ est dicere ⁊ audire pculcatores crucis sctissime ⁊ sanctoꝝ oium dei ⁊ gloriosissime virginis matris dei ⁊ aliox sanctorum. O nephãdissimũ scelus. O initiũ ⁊ materia annoꝝ maloꝝ huj⁹ mrimonij maledicti: ⁊ in noie centuz miliũ demonioꝝ initiati. Quid mirum si inũerabiles infirmitates inter viros ⁊ vxores obueniũt cum initiũ sumpserint nuptiarũ in dei blasphemijs ⁊ virginis bñdicte ⁊ in noie demõis maledicti. Ve vobis: ve vobis: ve iterũ dico vobis. O insensati ⁊ fascinati parẽtes: qui non solũ hec ⁊ similia agentib⁹ psentiẽtes sed ꝟ ⁊ nephandioza ppias filias edocẽtes. Sz ad alia trãseamus.

Qrta sit blasphemoꝝ ingratitudo. Capitulũ. iij.

Qrtia est horribilis ingratitudo. Ingratitudo eni videt esse illud peccatũ ppter qõ redeũt itez peccata irremissa. Juxta verbũ dñi Mat. xviij. dicẽtis ad ingratũ: Serue neqꝫ: oẽ debitũ dimisi tibi: qm̃ rogasti me: Mõne ergo oportuit ⁊ te misereri pserui tui: sicut ⁊ ego tui misertus sum: ⁊ iratus dñs tradidit eũ tortorib⁹. s. propter ingratitudinẽ: ⁊ hoc q̃libz redderet vniũ sum debitũ. Est eni ingratitudo ventus vrens et desiccãs sibi fontẽ pietatis ⁊ fluẽta gratie dei. Sed q̃s magl ingrat⁹ est deo de bñficio specialit sibi collato p̃ ceteris creaturis. s. loq̃la ⁊ lingua q̃ blasphemator nois dei? Qui cum debeat dicere cum pphera: Bñdicã dominũ in oi tpe: semp laus eius in ore meo: et dño suo ore fetido maledicit. Oẽs eteni creature ⁊ quelibet suo mõ sollicite laudãt deuz ⁊ bñdicũt potentiã sapiam ⁊ clementiã saluatoris. Sic oẽs spũs beati aque celestes sol et luna celi virtutesq̃ celoꝝ imber grãdo glacies nix pruina ⁊ oẽs venti lux ⁊ tenebre noctes ⁊ dies terra ⁊ oia que in ea pducuntur germia montes ⁊ oẽs colles fontes ⁊ maria cum piscib⁹ suis: volucres celi ⁊ bestie terre: homines ⁊ alie creature nunq̃ cessant a laude creatoris: excepto maledicto blasphematore qui oibus alijs creaturis repugnat: linguã suam iniquã pꝛra deũ relaxat. Ingrat⁹ etiã de imẽso beneficio incarnatiõis. Nam mẽbra illa humane infirmitatis que p salute nra assũpsit dei filius blasphem⁹ noiat ad pꝛtumelias eius dicens. Per viscera p anteriora ⁊ posteriora dei etiam q̃si non satis afflictus fuerit christ⁹ p sua ⁊ alioꝝ salute ab impietate iudaica: propterea compleat pꝛtumelias eius. Ex q̃ iudeis nequior efficit. Primo q̃ illi eũ occiderũt et pꝛtumelijs affecerũt mortalẽ ⁊ infirmũ ⁊ in statu hũilitatis. Sed ille imortalẽ ⁊ regnantez in celis. Unde Aug⁹. Non min⁹ peccãt q̃ blasphemãt christũ regnantẽ in celis q̃ qui crucifixerũt ambulantẽ in terris. Cui⁹ rationẽ assignat Alex. de hal. di. q fit maioꝝ iniuria ratione maioris status: status aũt regnãtis in celis est maioꝝ ipsius regnãtis vel ambulantis in terris. Secũdo q̃ hoc iudei fecerũt ex ignorantia. Juxta illud apli. j. Coꝝ. ij. Si cognouissent nunq̃ dñm gloꝛie crucifixissent: blasphem⁹ autẽ iam credẽs hoc ppetrat ex malicia. Tertio q̃ iudei non pmisert ei fidẽ: blasphemi aũt qũ iam in baptismate pmiserãt et in chrysmate firmauerũt. Propt̃ qõ pꝛra eos inuehit Esa. c. j. di. Ve genti peccatrici: pꝛo graui iniq̃tate: semi neqꝫ: filijs sceleratis: dereliquerũt deũ: blasphemauerũt sctm̃ israel: ab alienati sunt retrorsum. De his Eccl. xxix. Bona verba repromissiõis. s. in pfirmatiõe sibi ascribit pctor: ⁊ ingrat⁹ sensu dereliquit liberantem se.

Qz ex blasphemia filij cognosci possint. Cap. iij.

Qarta est horribilis distinctio. In ꝟ eni distingui possunt filij dei a filijs demonioꝝ: Nam veri filij dei tolerare nõ pñt q̃ verus pf eoꝝ inaniter a blasphemãtib⁹ sagittet de q̃ filij diaboli minime curãt. O cor lapideũ ⁊ ferreũ ũno durius omi durissimo adamãti tolerare posse blasphemias dñi dei. Uis nosce hãc distinctionẽ filioꝝ dei ⁊ diaboli. Audi exẽplũ ad ꝟ ꝓpositũ valde notabile. Habuit q̃dã ex ppa vxore iuxta qõ estimabat filios tres. Quadam aũt die cũ viro suo mulier pturbata in pꝛtumelia ei⁹ inqt: Ex bis trib⁹ filijs q̃s putas esse tuos habui ex altero viro ⁊ vn⁹ tñ est tuus. Req̃sita aũt mulier a viro q̃s illoꝝ triuz erat suus ppri⁹ nullo mõ voluit indicare. Casu mort mulier veritate nõ patefacta: p⁹ parum ipis vir infirmat⁹ ad mortẽ decetero ne sciens cui tanq̃ legitimo illoꝝ filioꝝ deberet reliquere sua: fecit testm̃ indeterminate relinq̃ns vni illoꝝ trium q̃ erat legitimus filius suus.

UVA. BHSC. LyR_032

Horrido patre orit ꝓtētio inter fratres: q̄libet se asserit legitimū illum filiū suū quē pater dereliquit suū heredem: fit ante iudicem ꝓtentio magna. Prudens iudex ꝓcepit eorū patrem ad arborem alligari ꝛ q̄ quilibet eorum fratꝝ sagitta impetēt patrē vt noscē posset ex iactu qui verus filius eius essꝫ: fuit fortē memor iste prudētie salomonis. iij. Regl. iij. de meretricib⁹ eoꝝ se ꝓtendentib⁹ tā mirabili ex vinculo amoris naturalis veritatez ꝓiecturantis ꝛ iustissime iudicātis. Prim⁹ illorum fratrū sagittā iacit rectissime q̄tum sapit in cadauer patris defuncti. Secūdus toto conamine nitit supare primū. Cum ad tertium quenit ꝓcutiunt viscera eius: titubare incepit animus eius ꝛ cor tremuit: negat natura filij vulnerare ꝓpriā carnē patris: horret facinus: pauet vulnus: stupet spūs: ꝛ demum ipsius nature vinculo tractus: ꝑelegit potius hereditate pris naturalē dilectionez q̄ eius subam tpalem. Aitq̄ iudici: Date hereditatē cui dare licet: quia potius eligo illā amittere q̄ meū licet mortuū vulnerare patrem. Nescit rei veritas: palam fit p naturaz q̄ absconditū erat p culpam. Manifestat̄ h̄ esse filius verus ꝛ tota hereditas eius in manibus relarat̄. Sic in ꝓposito. Quis vnq̄ filius verus pati potest blasphemias ꝛ ꝓtumelias eterni patris? quis deuotus virginis filius sufferre pōt oꝓprobria que a sceleratissimis linguis hominū impioꝝ p illa spurcissima ora conat̄ glorioſam virginē fluunt? ꝗs corde sensatus ꝛ in dei zelo viu⁹ cū sentit deum vel virginē blasphemari nō ꝓfodiat̄ gladio doloris intrinsecus si non valet mānu vlcisci: ad dñm xo clamet corde ꝛ ore clamore valido ꝛ lachrymis vsq̄ ad celū d. Tāq̄ imo ex blasphemia vulneratus in corde. Heu me heu me: heu me: Cum q̄tidie p hiere. Threno. iij. c. ꝓquerat dñs di. Posuerūt me sicut signū ad sagittam dicit dñs.

Articulus. iij. de vltis quatuor horribilitatib⁹ blasphematoꝝ. Et primo q̄ ex blasphemia agnoscunt̄ infernoꝝ ciues. Ca. j

Uperaddam⁹ vltimas q̄tuor horribilitates blasphematoꝝ: q̄rū prima est horribilis stupefactio. Solet namq̄ homo ex q̄ patria est vel sit ad loquelā cognosci. Tres autem regiōes possidet deus. s. celestialē: mūdialē: ꝛ infernalem. Quelibet autē illarū habet linguagium suū vnde cōgnosci potest. Regio celestialis habet ꝓ linguagio semp deū benedicere ꝛ laudare. Teste ꝓpheta q̄ ait: Beati qui habitant in domo tua dñe: in secu. se. lauda. te. Vis autē noscere quis sit in terris celestis ciuis. Considera hoiem in angustijs positum pauptate penurijs infirmitatib⁹ ꝛ alijs adūsitatibus ꝗuassatū: ꝛ in oībus semp laudātem ꝛ bñdicentē deū: hic celicus ciuis est: sermo indicat lausq̄ deū manifestat: teste dño Mat. xij. Bonus homo de bono thesauro cordis sui ꝓfert bona. s. dei gloriā ꝛ honorē. Mundialis autē regio suos etiaz ꝓcives habet ex sermonib⁹ cognoscēdi. Supbi enī loquunt̄ de fastu seculi ꝛ de honoribus mūdi. Luxuriosi de vanitatib⁹ ꝛ lasciuijs ꝛ carnalitatib⁹. Auari de lucris ꝛ thesauris ꝛ ꝓsimilibus. Teste Jo. j. cano. sue. iij. c. De mundo sunt: ideo ex mūdo loquunt̄. Et Jo. iij. Qui de terra est: de terra loquit̄. Infernalis autē patria etiam nūc in mūdo multos ꝓcives habet. Sermo infernalis nihil aliud est q̄ blasphemie ꝛ maledictiōis dei ꝛ virginis oiuzq̄ sanctoꝝ. Sicut Apoc. xvj. c. scriptū est. Blasphemauerūt deū celi p doloribus ꝛ vulneribus suis. Et Esa. viij. Luz esurierit irascēt̄ ꝛ maledicent regi suo ꝛ deo suo. Blasphemi igit̄ quia iam scripti sunt in lib. eterne ꝑditiōis: ideo iam assuescūt loquele officio qd facturi sunt i inferno. Cognoscunt̄ gallici ex loquela sua: alemani ex sermōe suo: ꝛ italici ex ide omate suo. Sic ꝛ reprobi hoies ex blasphemijs suis. O hoies infernales. o tartarei ciues. o ꝓsocij infernoꝝ ꝗlibet vestrū dici pōt qd Mat. xxvj. dictum est petro. Vere tu ex illis es: nam ꝛ loquela tua manifestū te facit. Dēs nanq̄ blasphemoꝝ lingue demonū fistule vel ora sunt. De ꝗbus ps̄. ait: Quoruz os maledictione ꝛ amaritudine plenū est.

De duodecim maledictionibus que blasphematoꝝ dant̄ Capitulum. ij.

Secunda est horribilis maledictio quā p os ps̄. infligit dñs: sicut patet in ps. Saluū me fac deus: qm̄ intra. aque vsq̄ ad ani. meā. Et subdit blasphemijs. xij maledictiōes: quarū prima ē. Fiat mensa eoꝝ. i. cibus ꝛ potus transeuntes p illud maledictū os: ꝛ gulaz corā impijs in laqueū. s. suffocatiōis ꝛ culpe. Secūda ꝛ in retributionē. i. creature. Dēs enī maledicēr rei scilicet terrestres celestes ꝛ infernales ꝛ miserabiles: quia. s. hi suo creatori maledixerūt

UVA. BHSC. IyR_032

maledicto ore. Tertia in scandalū. scilicet cōmensaliū suorum vel aliorum celestiū qui indignātur t scandalizant q cibus vel pot⁹ q sūt creature di trāseūt p illō iniquū os. Quarta obscurent oculi eor ne videant. scilicet spiritualia ceci mente neq corpalia ceci corpore. Quinta est t dorsum vbi renes t affectus eorum sunt semper incurua hoc est in peccatorum ruinā. Sexta infunde sup eos irā tuā videlicet sicut effundit sup porcos aqua feruens vt euellant pili vel radant. Et alibi in ps. Effunde iram tuam in gentes que te nō nouerunt t in regna que nomen tuū nō inuocauerunt sed blasphemauerūt. Septima furor ire tue comprehendat eos: quia scilicet sicut fur comprehenderet. Unde Ecci. xxvij Quasi pullus equinus fugabit: t vbi nō sperauit comphendet. Sicut enī pullus equin⁹ dum pullus est libere vagatur quocūq vult Sic blasphemi viuunt sed subito morientes vbi non sperauerūt comphendent. scilicet in ter angustias desperate mortis: sicut pullus inter muror angustias. Unde Thren. j. c. Omnes psecutores eius comphenderūt eas scilicet blasphematoris animā inter angustias quasi inter duos muros. Sunt autem isti muri murus peccator t murus infirmitat. Murus peccator arcet eum ab ingressu celi: murus vo infirmitatis arcet eus ab hō mūdo siue a corpore. Et in hac angustia comphendunt eam demones t in infernū demergunt. Octaua fiat habitatio eorum deserta Ad litterā q moriant t relinquāt alienis domos diuitias suas. Mona t in tabnaculis eorum non qui inhabitet: quia scilicet morientur filij t omnes generis sui. Et horū causas reddens subdit. Quoniā quem tu dne pcussisti. scilicet in passione. Juxta illud Esa. liij. Propter scelus populi mei percussi eum dicit dns: Persecuti sūt blasphemijs t sup dolorē vulnerum meor addiderūt videlicet vt predictum est grauius offendēdo q iudei quia isti blasphemāt deum iam in celis regnantem vbi illi occiderūt eum in terris peregrinantem. De quibus ipse quasi conqueritur Job. xvj. Conscidit me vulnē sup vulnus. Decima appone iniquitatē super iniqtatem eorum. id est. permitte dne vt veniat ō iniqtate ad iniqtatem: t ō blasphemia i blasphemiā: t de malignitate in malignitatē: sicut alibi ps. ait: Fiāt vie illor t lubricū: t angelus dñi psequens eos. Undecima. Et nō intrent in iusticiā tuam. i. amittant oia bona spūalia. Duodecima deleant de libro viuentium. i. deleti appareāt in celo de libro vite et cum iustis non scribant.

De septēplici punitione blasphematorū. Cap. iij.

Tertia est horribilis punitio. Septem punitores ꝫ blasphemiā ordinati sunt. Prim⁹ est legalis. secū dus impialis. tertiꝰ mūicipalis. qrtus spūal. qntus infidelis. sext⁹ diuinalis. septim⁹ infernalis. Prim⁹ qdem punitor ē legalis. Ūñ Leuit. xxiiij. Educ blasphemū extra castra t imponēt illi q audierūt man⁹ suas sup caput eius: t lapidet eū ois pl's. Secūdus punitor est tpalis seu impialis. Nam fm leges decapitandus est vt in auc. vt non luxu. ci. ꝫ. na. circa mediū. Tertiꝰ punitor ē mūicipalis. Leges enī mūicipales t cōitatū statuta ꝫ blasphematores multiplicit ordinata sunt sed in executiōe hodie ꝓsopita vident. Quart⁹ est spūalis. cx de maledic. c. statuim⁹. vbi Gre⁹. ix. ait: Statuim⁹ vt si qs ꝫ deū t aliquē sctōrum suor t maxime ꝫ beatā virginē linguā blasphemā publice t relaxare plumpserit p epm suū pene subdat inferius ānotate: videlicet vt septē dieb⁹ dñicis p forib⁹ ecclesie in manifesto dū agunt missar solēnia blasphemus existens vltimo eor die dnico palliuz t calciamēta non habeat ligat⁹ corrigia ad collum: sertis septē precedētib⁹ ferijs i pane ieiunet t aq: ecclesiā nullaten⁹ ingressur⁹: qlibz q̄ pdictor dierū tres si poterit alioqn duos reficiat paupes siue vnū. Et si nec eius suppetant facultates id in penā aliaz cōmutet: cui etiam si renuerit recipe ac pagere sniam pdictam ecclesie interdicat ingressus: t in obitu ecclesiastica sepultura careat. Per tpalē preterea ptātem coactiōe si necesse fuerit episcopi diocesani adhibitā ptra eam blasphemus si diues fuēit. xl. solidor alioqn. xxx. siue. xx Si ad id nō sufficit qnq solidor vsual' monete pena mulctet nullā in hoc miam habiturus. Quint⁹ est infidelis Dañ. iij. Nabuchodonosor viso miraculo triū pueror. s. q in fornace nō fuerūt ꝓsumpti decretū edidit q qcunq locut⁹ fuisset blasphemiā ptra deū eor disperet t dom⁹ eius deuastaret. Idem ix. di. c. quicūq. Machomet⁹ infidelissim⁹ canis in suo alchorano pcepit q qcūq deum t christū t etiā beatā virginē blasphemarz medius diuideret. Retulit mihi qdē frater ō ordine t soci⁹ noster q viderat vnū saracenū ꝫ uiter fuisse punitū ab officiali pagano: eo q verbū inhonestū ptra virginem ptulisset ad

v

UVA. BHSC. IyR_032

barbam officialium etiam aliorũ infidelium christianorũ. Sextus huius peccati punitor est diuinalis: quia deus punit spualiter. Mã vt dicitur Matth.xij. Spiritus blasphemie non remittit: ideo vocatur peccatũ ad mortem. Unde.j. Johan.v. Est peccatũ ad mortem non dico vt p eo ds roget. id est .quilibet: quia necesse ẽ vt magni meriti sit qui huius sceleris remissionẽ impetrare valet. Cuius ratio est: quia i tanta cecitate obtenebratur mens talis maxime iudicio dei in puncto mortis q peccatũ suũ nullo modo recognoscere potest. Unde ad veram penitentiã peruenire possit. Teste Leuit .xx.c. qui ait: Qui maledixerit patri. id est. christo: t dñe matri virgini vel glorie vel ecclesie triũphanti: extinguet lumen eius in medijs tenebris. id est. in puncto mortis. Septimus punitor est infernalis. Refert Grego. in .iij. dyal. q rome quidam puerulus septẽ vel dnq annorum blasphemijs assuetus maxime cũ aliquid eius obstaret animo cum teneretur dilige retur a patre: quadãq die eius in brachijs teneretur cepit clamare dicens: Mali homines veniunt qui me tollere volunt: quo dicto nomen dñi blasphemauit: statimq diabolus eius infelicẽ aiaz rapuit t i incendia etna submersit. Quia sm Jo. tanti intellect9 t sensus extitit q rationis vsum habuit vnde demereri poterat t mereri. Miles quidam in diocesi Remensi cum quadam die ludẽdo in cena blasphemaret deum: statim percussus caduco morbo coram astantib9 cadens per totamq sequentẽ diem horribiliter se discerpẽs et ad terram allidens: t ex ore spumam cum mens miserabilẽ animã expirãdo diabolo recõmendauit. Mauta quoq qui blasphemauit deum cum in natãdo expertus esset subito submersus est. Quem frater eius inuenit in litore illeso corpe: sed radicitus auulsa lingua t psumpta. Juxta quod Sap. xj. c. scriptum est. Per que quis peccat: per hec et torquet. Alius quoq in diuersis virginem glorioſam blasphemãs membris t mẽbra illa in corpore suo amittẽs: demũ desperatus ventre crepuit t sic infelicẽ animam in manus diaboli exalauit. Patet etiam in hoc punitor infernalis. Nam iudicio dei nostris quoq temp̃ibus plures a diabolo in anima et corpore ad inferos errepti sunt: sicut de aliquibus exponam in sequẽti sermõe contra aleatores.

De illis que in peccatis blasphemie participes fiũt. Capitulum.iiij.

q Tarta est horribilis obligatio. Mõ eni solum blasphemi predicti modis pluribusq alijs sũt culpabiles apud deum: sed etiam illi qui cum possint t teneant huic sceleri ptradicere t obuiare non curant sicut extra de homici. c. sicut dignũ. §. iij. scriptum est. Non caret scrupulo pcessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiare et. lxxxvj. di. c. faciẽti. dicitur. Faciẽti proculdubio culpam habet qui qđ potest corrigere negligit emendare. Scriptum quipe ẽ Non solum qui faciũt sed etiam qui psentiũt participes iudicant. Et sequit: Negligere cũ possis perturbare puersos nihil aliud est q fouere. Et subdit: Primus inocẽtie gradus odisse nephanda: ppterea blasphemorum culpa socij iudicari possunt. Primo blasphemãtium genitores qui non corrigunt filios i tãtam iniquitatẽ laxantes. Qui si qnq dei iudicio pereant nec mirum cum eos nutriãt ad vtrorunq pditionem cum eos non corrigãt in hmõi sceleribus delinquẽtes. Secũdo sũt in hoc participes blasphemare in domo propria pmittentes. O nephãda crudelitas creatorem nostrũ t dei matrem in laribus proprijs sinere illis linguis maledictis sic crudeliter laniari. Quis nanq sapiens ac timens deum pmitteret cum pturbare posset alicui sancto viro ptumeliam fieri in ppria domo: q̃to minus deo t saluatori nostro t sancti cũ christo iam beatis. Quis inq̃ sustinere posset q coram eo aliqđ puitium vel vituperiuz contra ppriũ patrem impingeret? Mõ eni possunt ppios dños diligentes de eis aliqđ audire siniſtr: q̃to minus sustinere debent de dño dñorum t rege regum. Tertio participes sunt prelati t animarũ rectores qui sil correptionẽ huius sceleris sunt negligentes iudeis sunt deteriores qui audita blasphemia lapidabãt blasphemãtẽ. Qui si hoc agere non poterant aures obturabãt t in signũ cordialis doloris ppria scindebãt vestimenta. Quarto in hoc scelere participes sũt dñi et regimina ciuitatũ habentes de correctiõe huius vitij non curantes. Quid eni si in terra sua idolatriã sustinerent: nonne estimaretur horrendũ: t tamen blasphemia in hoc deterior est: quia idolatria honorez suũ deo aufert: sed vitra hoc blasphemia ptumeliam deo infert O quot denarios lucrari possent puniendo blasphemos cuz dei t sui magno

UVA. BHSC. IyR_032

honore ⁊ lucro sanctissimo ⁊ bñdicto. Teneo nãq; certissima fide q nullum tale lucrum in eorum manus obuenit gratius q̃ ex sollicita ⁊ iusta punitione huius sceleris Nam si obuiãdo cum possint quibus eius criminis participes fiunt vti probatũ est: quare non in obstaculo tanti mali non tm̃ merentur apud deum in bonũ q̃tum pro missione eius demerenr in malum. Non enim minoris precij est iusticia in proximo procurata q̃ culpa in damnũ de eius malicia psentita ⁊ sustentata. Dignum est enim vt iusticia non sit minor in bono q̃ nequitia in suo genere sit in malo. Ponderẽt igitur domini illi damnũ in huius peccati pmissione ⁊ lucrum in phibitione. Quinto fiunt in hoc participes ciuitatum ⁊ terrarum rectores ⁊ potestates qui statuta terrarum obseruare promittũt ⁊ iurant. In q̃ bus cõmuniter statutis statuitur pena cõtra deum blasphemãtes ⁊ sanctos: quapropter totiens periuri sunt contra deum q̃tiens negligunt huiusmodi extirpare vel refrenare peccatum. Quod si fecerint sicut de dñis dictum est ex hoc honorabiliores ⁊ famosiores redduntur apud deum taz copiose merentur: credo pluſq̃ dñicum adire sepulchrum: denarios q̃ ex parte eorum benedictos copiose lucrantur. O sanctissimi denarij ex huius sceleris acquisitione puniti. O stabile lucrum ⁊ a tota celesti curia benedictum. O denarij iusti per quos tota iniusticia ⁊ iniquitas refrenatur: qui si cõmisceantur numis per iusticiam acquisitis iniusti propter iustos a iusto deo quodammodo obseruantur. Juste quidez pẽsari potest q gloriosa virgo ceteriq; sancti celestes apud deum pias effundant preces pro solerti officiali contra blasphemos cum tm̃ horreant deum ⁊ sua nomina blasphemari propter denarios quos ex punitione blasphemoꝝ officiales mãmona iniquitatis nuncupari possunt. Ad quos lucrãdũ hortatur dominus Lu. xvj. d. Facite vob amicos. id est. celestes sanctos de mãmona iniquitatis. id est. pdemnate blasphemos vt vobis denarios ex sua patrata iniquitate dent. Nec miruz sicut dictum est ex sanctorum orationib⁹ horum substantia pseruatur cum quod maxime est eis necessarium quodãmodo eterna gloria promittat: quia a deo subinfertur vt cum defeceritis scilicet per corporalẽ mortem recipiãt vos superni ciues in eterna tabernacula regni celorum. Sexto participes fiunt i hoc blasphemantibus assistentes si non obuiant huic sceleri q̃tum possunt licitez q̃tum expostulat regula discretionis ⁊ charitas correptionis. Unde Hieron y. i epistola quadam ait: Sicut ad ppias iniurias patientes esse debemus: ita si aliquem viderim⁹ erga deum ore sacrilego blasphemantem illic tenere patientiam non debem⁹ sed resistere sacrilego ⁊ os blasphemũ veritatis responsione damnare. Ponderet igitur q̃ libet tanti criminis imanitatẽ ⁊ obligationem suam ne de tanto scelere particeps fiat. A qua participatiõe nos liberet ⁊ ab oibus malis magnificus ⁊ laudabil' ac amabilis liberator dñs iesus christ⁹ q̃ cũ pre et spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

Dominica supradicta infra diem contra alearum ludos.

Sermo. xlij.

Tulerunt lapides vt iacerent in iesum Jo. viij. Magna siquidem iniq̃tas impiorum quibus non sufficit de malo thesauro cordis sui p ora euomere crudelissima verba. Sed eorum impie manus pperant execrabilia opera ppetrare. Ecce manifestissimi iesu famam iudeorum turbe ⁊ principes sacerdotum non tm̃ in blasphemijs sicut in precedenti sermone predictum est maculare ⁊ interficẽ satagebãt: verumetiam ⁊ lapidibus eius vitam extinguere conabant: sicut Joban. in verbo ppositio manifeste ostendit dicens: Et tulerunt lapides vt iacerent in iesum. Harum nempe impietatũ crudeles incitatores proch dolor se fore manifeste ostendunt aleaꝝ lusores quorum opera neq̃ nil aliud prorsus merito estimanda sunt nisi lapides q̃bus dominum maiestatis ⁊ glorie ⁊ gratie largitorem lapidare atq; eius fidem et mores de mentibus fideliũ ppulsare contendunt. Propter e secũda hec religiositas lapidata merito nũcupatur: quia per ludi impietates quasi omnes christiani mores ptaminantur ⁊ corrumpunt. Propterea ad ludi alearum ⁊ tarillorꝝ maiorem detestationẽ triplex mysteriũ distinguamus. Primũ est mysteriũ inuentionis. secũdum offensionis. tertiũ vo obligationis. De q̃

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica eadē infra diē de alearum ludo

bus propheta. xxv. pſ ait in perſona dei: Odiui eccleſiam: ecce primū: malignantium: ecce ſecundū: et cum impijs non ſedebo. ſcilicet per placatam miſericordiā: Sz erectus ero per paratam z rectam iuſticiaz ecce tertiū. qō in preſenti materia videtur eſſe aliud thema.

Articulus primus de eccleſia malignantium que eſt luſorum atqz de ludi diabolica inuentione.

Primū autem myſterium eſt de ludi inuentione. Inuentor omnium malorum lucifer infernalis humani generis inimicus nocendi cupidus: atqz de animarū perditione ſolicitus nouitate impietatum chriſtiane fidei ſemper indefeſſe procurat deſtructionem Unde machinationē quā diu cogitauerat opere adimplere deſideraſ conuocatl tubicinis ſuis iubet per eos ante ſe vniuſos demones conuocari ſub pena placita ſue terribiliſſime maieſtati. Qui ſtatim obedientes per orbem vniuerſuz circumquaqz diffuſi citantur coram principe tenebrarū omnes ſpiritus infernales: currunt omēs cum cito greſſu turmatimqz coram herebi rege ſe preſentant. Quibus ille loqui exorſus ē. Dilectiſſimi ſuperbie filij inferni pncipes z ceteri milites z ſatellites tenebraz rebelles dei z aduerſarij chriſti. Nouit iaz diu impietas veſtra mee nature ac officij eſſe nouas malicias inuēire vt animal poſſim deducere ad tartara regna nſa. Quappter cum impietate mentiū veſtrarum q in dei offenſionē z in animarum perditionem nuper excogitaui vt veſtro auxilio veſtroqz conatu perficiaz: hoc admirabile impietatis opus z iniquitatl. Noui enī relatu veſtro aduerſarū noſtrum chriſtū vnā eccleſiam iuſtorum pſtituiſſe in terris i ſalutem animarum. At ego cogitaui eccleſiā malignantiū ordinare in animarum perniciem. Et quecunqz ille ordinauit in eccleſia ſua i bonū: ego ordinabo in eccleſia mea in malum. Sed quia delectabilia magis alliciunt hominū mentes q̄ que pma fronte aſpera eſtimantur. Ideo ſub nomine z titulo ludi cogitaui animarū innumerabilium ſtragem per incredibilia ſcelera procurare. Et vt nequius per inordinatū ordinem res ipſa procedat: tria veſtro conſilio z auxilio de ipſa malignantiū eccleſia que eſt luſorum per noſtram conſūmatam maliciam ordinentur videlicet ſacrificia. Primū officia z beneficia. ſecundū eccleſiaſtica inſtrumēta z pamēta. tertiū miſſaruz ſolennia. Cunctis demonibus ſermo placuit anxioqz affectu poſtulant excogitata opere adimpleri: ſe offerentes z omnē ſuam impietatem executioni mandare.

De officijs z beneficijs a ſathana luſoribus data. Cap. j.

Primo quidem in nomine meo z omniū veſtrum exordiuz ſumā eccleſie mee officia z beneficia diſpenſare. Aſſumāqz ego libens tanqz omniū impietatum origo z caput officium ſummi pontificat⁹ atqz dignitatl papalis vt ſuper omniū luſoz z iniquitatum eorum dñs z magiſter. Cetera vo ꝑm neqtias veſtras ordinabo vobiſcum ſi placet irrcuerentie veſtre. Omnibus denicqz immundis ſpiritibus reſpondentib⁹ magno clamore: Placet. Sathanas ad cetera ſe diſponit. Rurſum et cardinales tanqz dilectiſſimos fratres meos mecum volo habere q̄ per vos atqz per homines ſceleratos meas impias ſanctiones executioni demādent. Nec digniores valet mea conſumpta nequitia reperire q̄z dños z officiales: atqz quoſlibet magiſtrat⁹. Ipſi enī poteſtatem habent ſcelera approbandi defenſandi z impunita ſeruandi: eiſqz potentatu fauendi. Ipſos igitur meos dilectiſſimos cū iniquitatum auctoritate mearum atqz veſtrarum exnunc eligo cardinales. Et latereqz legatos conſtituo per preſentes ad vendendū barraterias ac ad exemptores impunitatis z libertatis blaſphematorib⁹ et operantib⁹ impietates miſericordiē z libere pcedendū epiſcopatus z meas eccleſias cathedrales in cuitatibus villis z caſtris ſtatuo eſſe noſtras ſacratiſſimas barraterias: que q̄to nequi⁹ fieri ſtatuanē iuxta catholicas eccleſias z maxīe cathedrales z principales atqz ſecus meos epiſcopatus more ſanctarum eccleſiarū que canonicos habent: Proſtibula ſtatuanē cū meretricibus z ruffianis: quorum ſacri labores ac ſudores a predictis meis cardinalibus precio venundenē: more diſtributio-

UVA. BHSC. IyR_032

num ecclesiarum suarum. His meis episcopatibus et ecclesijs emeritis barrateriarum tabellas episcopos prepono et statuo atq; statutos denuncio per presentes. quorum vicarij atq; suffraganei opere vestro instituãt pcos lusores fallacissimi. Plebanos ãt ecclesie mee statuo esse tabnarios: ecclesias vo tabernas seu loca vbi fiunt ludi et acceptãtur lusores: Camere vo et cubicula secreta altaria sunt: iubeoq; eẽ ibi diuersi generis gulosos et maxime assatos bolos siue morcellos tanq; incensum in odore suauitatis. quorum fragrantia et odore plebs mea gulosa accẽdatur et inflamet ad gulas de hinc ad accidiam: luxuriam: rixam etc. hac tamen pdictione adiuncta q nunq; pdicationes audiant nec aliqui intersint aduersarij nostri christi. als priuatos tali plebe esse iubeo. Proclamatorẽ seu denũciatorem vini et portitorem virentis rami per ciuitatem necnon et seminatorem pulueris rubei ecclesias parochiales cum animarũ cura et cum iusticie incuria statuo esse patẽtia receptacula quedam vbi pgregant nobiles ad ludendũ et maxie diebus festiuis quibus prepositos et curatos statuo omes tales domos habentes et hmõi lusorum receptatores eisq; pro seruitio mihi impenso eterne damnatiõis stipendiũ repromitto. Ecclesias siue curas iubeo esse quorũcunq; ciuium domos in quibus maxume i natali ad magnum dedecus nati christi parentes et amici pueris et puellis encenia seu denarios donent atq; cum eis tempore tali missas meas celebrent hoc est ludant in contumeliam dei. Hinc auxilio vestro dilectissimi fraudes sumunt exordia et deuiationes pueroꝝ et puellarũ et impudicitie mꝫte. Oratoria autem esse volo barbitonsoꝝ et quorundã aliorum artificum apothecas vbi clam iuuenes congregati per ludos et multa enormia ruant. His deniq; meis ecclesijs prophanis et maledictis iubeo p vos procurari matores ac feruẽtiores populorum concursus q̃ sint i ecclesia iesu christi

De impijs ecclesie malignãtium instrumentis et paramentis. Capitulum. ij.

Secundo autem per ordinem disponamus ecclesiastica instrumenta et paramenta. Vnde sic volo et sic iubeo q̃ altaria ad liberum celebrandũ tobaleis non parata in ecclesijs meis sint tabularia ad ludendũ vbi ex latere i quolibz fiat vacuitas quadam ferrea sera ac clave munita ad recondendũ quasi reliquias in altari sacros lusoꝝ numos. Missale vo taxillũ seu decium esse volo: qui quidem et tractabilior et durabilior: atq; continentia nõ erit minor q̃ sit missale ipsius christi: cum in eius missali solum alphabetũ hoc est viginti una littera comphendantur ac totidez pũgi in decio pcludantur. Sed quia in christi missali diuerse sunt per anni circulum sanctorum misse in eorum gloriam et triũphũ his ne videar mihi omnia arrogare. Diligo enĩ vos ex abundantia charitatis mee multis de vobis imptior quasdam solennes missas si per vestras nequitias de illis potueritis triumphare. Tibi diabolo qui diceris testa concedo vnaz. batalio aliam baralion aliaz. minoreto aliam. Tibi qui sequentia noiaris aliam superaddo: aliaz quoq; concedo tibi spagnolo riuersio vt plurimũ nũcuparis: tibi vero adhuc et badolos aliam dono: tibi quoq; rapello aliã presto. Missam quoq; de zozo volo eẽ omnium demonũ cõmunem missam. Missaz vero de zãro quasi dñicalem pro mea impia maiestate reseruo. Antiphonariũ vero volo esse in ecclesia mea pro missis et officijs cantandis et discantandis que iubeo eẽ aleas tali artificio ordinatas q possint quasi libri aperiri atq; claudi et bincinde vsq; ad villam deportari. Habentq; tabellas quasi in cantu notas quarũ bincinde mutatio atq; sonus sit in nostris missis et officijs cantus atq; discantus. Nec deficẽ volo officijs meis breuiaria et diurna que eẽ iubeo charticellas seu narbos in quibus varie figure pingãtur sicut fieri solet i breuiarijs christi que figurl in eis mysticaz pfigurẽt: vtputa denarij auariciam baculi stulticiam seu caninam feuiciã. calices seu cope ebrietatem et gulam: enses odium et guerram. Reges atq; regine: pualentes i nequitijs supdictis. Milites etiam inferiores et supiores luxuriam et sodomiã aperta fronte proclamant. Et idem de psimilibus fiat. Presbyteroꝝ et pbyterarũ innumerabile multitudinẽ esse volo: vnde admittantur pusilli et magni et femine et masculi periti et ignari sapientes et stulti. Sed q̃to erunt neq̃ores tanto erũt mihi chariores. Horum autem sacerdotũ ordinatores sunt super omnes parẽtes filios ludẽ edo-

UVA. BHSC. IyR_032

centes erunt mihi ḡtioref. Ibis sacerdotib⁹ qñ tpe ⁊ loco retro missarū nostrarū sacra solennia celebrant: Leroferarios oēs cū luminarib⁹ adesse volo quos esse statuo oēs ad ludum lumina circūferentes. Cantātes ꝺo in choꝛo sint suasoꝛes ⁊ denarios pstantes in ludo. Populos ꝺo ad nr̄a solennia ꝯcurrentes esse decerno oēs lusoꝛib⁹ assistentes ⁊ ludum aspiciētes atq; sceleribus lusoꝝ cōicantes. Sacerdotalia paramenta sic esse statuo per p̄sentes: amictus qui supponitur capiti sacerdotis in signū q̄ velatos oculos i passione habuit chriſt⁹: ignorantia sit oium maloꝝ que ex ludo oꝛiri solent. Alba: sit ex ludo pdendo oia infelicit recedere in camisiā. Cingulū lumbos strigens: sit inoꝛdinata affectio ad ludum trahens cogens ⁊ tenens. Manipulus in sinistra manu: captio sit in futuro ex auaricia: vol̄q; illum habē stolam. i. capistruz q̄ suspendatur per gulam. Casula aut planeta ex vtraq; parte patula ⁊ aperta: sit ipsa ribaldoꝝ gioznea.

De oꝛdine misse impiissimi ludi. Capitulū. iij.

t Ertio aūt ad missarū solēnia trā seamus. Sacerdotale q̄dem officium cum incipit Introibo cū clerico rſidente: sit ipsoꝝ lusoꝝ inductio et ꝯcoꝛdia ad ludendū. Introitus p cantum alte pnūciatus: sit ludentiū strepitus atq; rumoꝛ. Kyrie eleison pluries replicatū: cōtentio ludentiū sit atq; execratio q̄dam q̄ alternatim asserāt atq; dicāt: Renego ego deū: si non sit sic vel est. Cantus Gloꝛia in excelsis sit execrandū scelus blasphemie ꝛ sanctos ⁊ amplius ꝛ excelsum deū: virginis aūt gloꝛia sit eiꝰ seua blasphemia. Pꝛo dñs vobiscū: carra italicū est ⁊ ꝺꝛ magnum malū oꝛiat vob q̄ interp̄tat oꝛiens a meo sacerdote pꝛo nūciet vt nomē meū clarius sit: sicut Esa. xiiij. c. me vocāt dicēte. Quō cecidisti lucifer q̄ māe oꝛiebaꝛis? Et licet mihi imꝛopet casum illū tñ intelligo nō fuisse iustū. Oꝛatio alte pnūciata: sint alta suspiria de coꝛde euulsa. Initiū epl̄e talit nūciet. Incipit epl̄a boni pabuli ad ebꝛios: Charissimi: Ebꝛij estote ⁊ māducate. Gꝛaduale ex ludo ḡdatim ruere in pctā. Euangeliū q̄ bonū nūciū. s. p nob interp̄tat sit cū ꝺꝛ a lusoꝛe pdo: ⁊ soci⁹. q. clericꝰ dicit vinco. Credo sit in lusoꝛib⁹ credere nunq; moꝛi. Offertoꝛiū atq; hostie ꝯsecrāde sit in ludo oblatio argenteoꝝ grossoꝝ. Aurea ꝺo patena sint ducati vel flozeni i copia. Calix aureꝰ sit crater splēdide lotꝰ ⁊ optimo mero plenꝰ. Oꝛo ꝺo sit in lusoꝛib⁹ intrinseca rodēs ira. Cruces i missa mea sepiꝰ iterate sit manꝰ in taxillo ꝝ pcussiōe ⁊ iracūdie furoꝛe. Pꝛefatio ꝺo sit cū videlz i ludo pdens lamētabilit aiꝛ: Heu mihi iam tñ pdidi. Alter rñdeat ꝓficiat tibi. Hostie ac vini transubatio sit sube vniꝰ in alteꝝ trāslatio. Hostie ad populū ostēsio sit taxilloꝝ eleuatio. Pꝛo pñtia angeloꝝ q̄ astāt chriſto ꝯsecrato sit pñtia demonioꝝ q̄ astāt cuicūq; lusori scelerato. Tres ptes hostie ē pditio coꝛpoꝛis aie ⁊ sube. Cōicatio sit denarioꝝ in bursatio. Cōionē annūciare sit ad tabnam post ludū inuitare. Postcōmunio sit crapula ⁊ inebꝛiatio. Bñdicamꝰ dño sit ex despatiōe dei ⁊ sctōꝝ maledictio. Vel si dicat Ite missa ē: intelligit q̄ aia cuiuslibz ludentis i nr̄is māib⁹ data ē. Meritū astantium misse nr̄e sit cumulatio pctōꝝ. Crux q̄ oib⁹ astātib⁹ in fine fiat vt clariꝰ innuat q̄ omēs ludētes atq; astātes si impenitent decesserint etnis cruciatib⁹ dānabunt. Hec igit ⁊ oia iubet mea tremēda maiestas a vob oībus p totā chriſtianitatē dissemiari atq; p vos sub pena mee indīgtiōis inuiolabilit obseruari. Hoc ait: Et statim oēs demōes infernales se pmptos coꝛde oꝛe ⁊ ope ad obiam obtulerūt ac facti efficacit cōpleuerī Ex his ecclesia malignātiū. i. lusoꝝ exoꝛdium sumpsit atq; successuz obtinuit ꝛ ecclesiā chriſti. Pꝛopterea i pſona dñi ppha ait Oduui ecclesiā malignātium. Et h̄ de pmo mysterio pncipali.

Articulus. ij. de. xv. malignitatibus ludi.

s Ecūdū circa ludū est mysteriuz offensiōis. Mā lusoꝛes malignātes a ppha denoiant. Quindecim eni malignitates egrediunt de ludo q̄ oēs sūt moꝛtales culpe. Cōcoꝛ. Alex. ꝺ hab in. iij. vbi ponit. ix. pmas de q̄b⁹ pmo ponant. v. Pꝛima ē desideriū aliena lucrādi. scꝺa volūtas spoliādi. tertia vsura maxia. q̄rta multitudo mēdacioꝝ. q̄nta blasphēie fons atq; pluriox. Addant alie q̄nq;. Pꝛima ē coꝛruptio ⁊ ꝺuiatio iuuētut. scꝺa scādalū iustoꝝ viroꝝ. tertia pꝛēptꝰ ecclesiastice pbitiōis. q̄rta amissio tpis. q̄nta fraudes ⁊ falsitates. Etiā alie q̄nq; supaddant Pꝛima ē ire ⁊ rixe. scꝺa despatiōes insane.

UVA. BHSC. IyR_032

tertia adoratio stulta. ꝗrta ociꝫ nutrimẽtũ. ꝗnta infamis ⁊ turpis vita.

De primis quinq; malignitatibus. Capitul. j.

Primo ponant ꝗnq; ꝑme malignitates. Quaꝝ ꝑma ẽ desiderium lucrãdi atq; vincẽdi. Tanto nẽpe qñq; p ludũ ad auariciã desideriũ flagrat atq; tãto ardore cor ludẽtis accẽdit ad ludẽdũ vt incredibiles stulticias ⁊ impietates patret vt denarios habeat p desiderio Dicit nãq; a fidedigñ relatore quẽdã dum cetera amisisset i ludo ꝗdã lusisse ⁊ pdidisse dẽtes atq; sibi exhibi cũ paria sustulisse. Aliũ ꝗz bis i ludo lusisset pdidisse vtrozẽ: illaz ꝗz voluisse tradẽ vincẽti nisi custodita fuisset a ꝗbusdã mulierib⁹ timore dei. Nec mirꝝ qr tales demẽtias ex cupidie opent. Cũ apls j. Thimoth. vj. c. dicat. Radix oĩuz maloꝝ est cupiditas. Et ad hoc idẽ. xl. di. c. bonorũ. Scda malignitas ẽ volũtas spoliãdi. Ecce rapina ꝙ domestica ꝗdẽ. Mã si ad ꝑdones clamaret: nullus lusor fugẽt qr ẽ domestic⁹ ꝑdo: qr vt vex dicã, pditorie hoc ꝑpetrat rapina. Mã sepe bibẽdo ⁊ comedẽdo qñq; cõmutt solet. Qrta aũt crudelitate cõmittat rapina talis: ludẽdi intẽtio mãifestat ⁊ sepi⁹ ipsum op⁹. Conat eni lusor sociũ spoliare vsq; ad camisiã atq; braccas qd nõ facerẽt ipsi ꝑdones: vñ ꝙ ad deũ ꝙ scrutator ẽ cordiũ atq; renũ rapina reputat. Vñ. xiiij. q. v. c. si qd. vbi dr. ds interrogat cor ñ manũ. Tertia malignitas ẽ vsura maxia q̃ nõ solũ attẽdit in ãno vel i mẽse ꝙ etiã in eodem die. vñ ex de excess. pl. c. int dilectos: pdenat qdã q. xj. denarios p xij. mutuat in ludo. Quarta xo malignitas ẽ multitudo pniciosoꝝ mẽdacioꝝ ⁊ ociosoꝝ xboꝝ atq; nugarũ q̃ in talib⁹ ludis freqntãt. de qb⁹ i pũcto mortis ⁊ i die iudicij ludẽtes hñt reddẽ rõnẽ. Quinta ãt malignitas ẽ qr ludus est blasphẽie fons atq; piurioꝝ. Qñ ⁊ ꝗz impie blasphẽie egrediũt de maledicto ludẽtiũ ore contra deum ⁊ ꝟ. b. xgine ⁊ alios iã brõs. ꝗt etiã seua piuria. ꝗt etiaz execrãda opa ad pcussionẽ ⁊ exclamationẽ imaginũ ihesu ⁊ mris ⁊ alioꝝ scrõꝝ. Ex ꝙ ludus here sis dici ꝑt cũ sit ars seu op⁹ in ꝙ illi exercitates i lo scelera ruũt. Ad lo ex de maledi. c. statuim⁹. Quid igit ẽ barrateria nisi becaria in ꝙ frustratim illi⁹ cedũt mẽbra ꝙ ꝑpo sanguie nos redemit ac dulcissime mris eius oiumq; scrõꝝ. Propterea deteriores sũt iudeis ꝙ christũ crucifixerũt: qr illi saltẽ corpus ei⁹ integꝝ seruauerũt. Isti autem totum corpus lacerauerunt. Qruz aũt scel⁹ sit blasphemia: in ꝑcedẽ. sermo. mõstratus est. supat eni homicidiũ vt ponit in suis ꝗtlibe. Tho.

De alijs quinq; malignitatibus que oriũt ex ludo. Ca. ij

Ecũdo addãt de ludo alie ꝗnq; malignitates. Quaꝝ ꝑma ẽ corruptio ⁊ deuiatio iuuẽtutis ⁊ etiam alioꝝ indiscretoꝝ ꝙ ad ludũ inspiciẽdũ ex mala ꝙsuetudie assunt. Propterea i oib⁹ in qb⁹ lusores corrupti sunt ⁊ ipsi simlr corrũpunt: qr sicut. j. Coꝝ. xv. apls ait: Corrũpũt bonos mores colloqa mala. Cui Bersi. addit multomagis opera praua. Et. vj. q. j. c. ex merito. scriptũ ẽ: de teriores sunt ꝙ vitã morescz bonoꝝ corrũpunt his ꝙ subas alioꝝ ꝑdaq; diripiunt. Scda ẽ scãdalũ viroꝝ iustoꝝ qđ. s. ex ꝑcedẽtib⁹ ⁊ seqntib⁹ malignitatib⁹ euenire ꝙsigit. Cõtra qđ Mat. xviij. Qui aũt scãdalizauerit vnũ de pusillis istis ꝙ in me credunt expedit ei. vt suspẽ. mo. assũ. i col. ei⁹ ⁊ demer. in pfun. ma. Ad ho idẽ de renũ. c. nisi. §. pro graui. Tertia est ꝓemptus phibitionis sctẽ mris ecclesie cui ꝗdem non obedire peccatũ ariolandi atq; paganitati sentit quisquis dum christianus se asserit sedi apĩce obedire ꝓtemnit. Hec ibi. Qr aũt ludi taxilloꝝ ⁊ alearũ ꝓhibiti sint: habetur xxxv. di. c. epi. extra de vi. et ho. de. c. clerici. in ter. et in glo. ff. de alea. p totũ. in aut. de sanc. epis. §. interdicim⁹. Ludus autẽ alee cõmunit intelligit ois ludus ꝙ innitit fortune vicibus fm rodonensez. Quarta est amissio tpis atq; oium bonoꝝ que illo tempore facere posset. Nec aduertit talis tpis ꝑciositatem breuitatẽ ⁊ irrecuocabilitatem. Tanta est eni preciositas temporis qr paruo in tpe lucrari posset homo veniaz ⁊ gratiam ⁊ gloriam. Propterea Bersi. ait: Maxima est iactura temporis: dum illud O homo perdis qđ ad diuinam gratiam pmerendam augmentandã ⁊ pseruandaz miserato diuina ꝓcessit. Et addit: qr sicut nec capillus de capite ita nec momentum peribit de tempore de quo scilicet nõ oportet reddere rationẽ: sicut Job. xxiij. ait: Dedit homini locum penitentie deus ⁊ ipse abutitur eo in superbiam: breue siqdem est tempus presentis vite. Unde Job. xiij. Breues dies hominis sunt: tam vtiq; breues qr minus q̃ instans videtur fuisse in

UVA. BHSC. IyR_032

morte. Unde Aug⁹. Omnia tempora eternitati comparata quasi punctus sunt. Irreuocabile est tempus quod in preteritum transit iam vltra in perpetuũ non redibit. Ergõ iuxta illud apostoli Gal. vj. Operemur bonũ: Non dicit ludum: dum temp⁹ habemus. Quinta est fraudes ⁊ falsitates sicut maxime patz in barris: de quoz quolibet ⁊ similiũ hiere. ix. c. ait: Pacem cum proximo suo loquit̃ ⁊ in occulto ponit ei insidias. Inuitatur ad tabernam ⁊ potũ vt inebriati spoliati denarijs suis fiant. Contra quos Abachuc. ij. ait: Ve qui potum dat amico suo miscens fel. Alter alterũ circumuenit vel decipit vel falsam monetam ponit que oia mortalia iudicãt. xxv. di. c. omnis. et ex de fur. per totum. Plurimi q̃z ludunt cum falsis taxillis. Contra quos ex de cri. fal. c. super eo. et. c. ad audientiam. Propterea hiere. ix. c. merito ait: Unusquisq̃z a proximo suo se custodiat ⁊ in omni fratre suo non habeat fiduciam.

De vltimis quinq̃z maligni tatib⁹ nequissimi ludi. Ca. iij.

Tertio subdant̃ alie q̃nq̃z malignitates de ludo. Quarum prima est ire ⁊ rixe inde sepius homicidia subsequunt̃. Nam p̃mo incipiunt inter eos ire rixe verba ex quib⁹ sepius sequunt̃ verbera: demũ inde veniunt homicidia: sicut relatu fide digno discurrendo per italiam diuersis in locis sepius audiui. Secunda est desperatiõis insane. q̃t autem audiuim⁹ ex ludo etiam nostris temp⁹ desperatos. Et vt de multis aliqua subdam. In mutina que est ciuitas lombardie tria miracula audiui a quodam fide digno sacerdote: qui hec oia p̃ experientiam nouit. Retulit eni mihi nouisse virum vnũ qui ex illa amissione denariorum in ludo ter semetipsum suspendit. ꝑ primis duabus vicibus quibusdam sibi succurrentib⁹ mortem euadens: in tertia suspensione damnatus est. Alium quoq̃z se vidisse ait: qui ex eadem causa desperat⁹ misit de sero dormitum vxorem cum filijs et filiabus suis: demũq̃z in inferiorib⁹ domus sue lignorum multitudinẽ congregãs posuit ignem vt vxorem ⁊ filios ⁊ filias et omnem substantiã domus sue atq̃z se cum eis simul incremaret sicut demũ confessus est. Qõ ⁊ factũ fuisset nisi a casu viro quodam transeunte per viam ad remediũ totam vicinam conuocante contra ignẽ diuina mia succurrisset. De alio quoq̃z dixit q̃ cum ex desperatione ꝓsimili casu aiam diabolo tradidisset: paucis iam elapsis diebus missus est vno sero iuxta patrie morẽ et ciuitatis vt muros ascenderet ad custodiam ciuitatis. Qui cum iussa implere curaret ⁊ ad pedem scale muroz iam appropinquaret: subito adest ei demon in griffonis effigie atq̃z terribili insultu arripiẽs eius scapulam eam crudelib⁹ vngulis transfozauit. Territus igitur ac tremẽs a domino auxilium postulabat nec gratiam impetrabat. Demũ recolens q̃ ex desperatione animam diabolo tradidisset: dolens et gemens ⁊ ex hoc miam petens. Quẽ cum demon dimitteret a deo miam impetrat. Statimq̃z adiens sacerdotem qui hoc mihi retulit: rem sibi per ordinem patefecit. In cuius testimoniũ scapulam a demone nup̃me vulneratam ac importabili fetore olentem ei non modicum miranti ostendit. Subitoq̃z confessus inde ad duos dies de hoc mundo migrauit. Vide exemplum mirabile. iij. par. Spe. histo. c. xlij. contra tales vo qualis fuerit philipp⁹ frãcie rex. e. parte. c. xxij. et contra quos inuehit elegãter Cyprianus vt posuit Vincentius. ij. p̃te spe. lib. ij. c. xlvj. vbi vide Tertia vero malignitas est idolatria stulta. Iusoz ludum facit deum suũ eo q̃ illum in amoze p̃ ponit ipsi altissimo deo. Nam illud ab homine colitur qõ in amoze pre ceteris honoratur ꝑz glo. super illud apostoli ad Phil. iij. Quoz̃ deus venter est. Plus insuper honoris defert lusoz tribus taxillis q̃z ossibus iesu christi qui in ludo sepius vituperando blasphemat. Propterea per p̃s dis de talibus lamentabiliẽ ait: Foderunt manus meas ⁊ pedes meos dinumerauerũt oia ossa mea. scilicet varijs contumelijs afficiendo. Vis lusoris stulticiam rõnabiliẽ ponderare. Considera q̃ largitur ad preceptum taxilli qõ non largiretur ad preceptum dei: feruentiusq̃z paret decij iussioni q̃z parucrit beatus martin⁹ petitioni christi. Nam vbi beatus martinus pro christo dedit pallij medietatẽ: iste ad decij iussionem tribuet pallij integritatẽ. q̃nq̃z etiã tunicam ⁊ camisiam ⁊ omnẽ aliam suam facultatẽ: ⁊ nudum dñm suũ diabolũ sequit̃ nudus. Et q̃ mirabilius est largitur etiam

UVA. BHSC. IyR_032

qñq; qđ non habet. scilicet mutuũ sub vsu ris suscipiendo vel furando vt ludat: dans etiam aliquando vtrẽ vt ex precedentib⁹ patet. Quis ergo pro dño eternali vel temporali tot & tanta etiam tam faciliter largiretur? Vis etiam audire dementiã stultiorem: cuj se reputat sapientẽ voluntarie iudicio eius se subijcit qui nũq; iudicare nouit. Taxillus enim alteri illorum lusoꝝ tribuit qđ hominis illi⁹ esse nesciuit. Nec tñ lusoꝝ iudicio ac sentẽtie Johan. an. aut alterius cuiuscunq; famosi doctoris sine appellatione staret q̃tum iudicio ac sentẽtie dñi decij paret. Vis etiam audire stulticiam ꝓsũmataz: ad totam dementiam lusor venit: qui postq̃ maliciam dei & dñi sui nouit vbi debuit illum relinquere & omia bona sua abnegare: deum suuz verum p⁹ negat qui nihil nocuit ei: imo omia bona dedit atq; de illo se vindicat qui peccare non nouit. Quarta malignitas est ocij nutrimentum. Sub pallio quidem ocij fugiendo lusores ocium imitantur & fouent ſm Rich. de media villa in. iij. Multam enim maliciam docuit ociositas: sicut Eccli. xxxiij. c. ait: Et Prouerb. xij. c. scriptuz est. Qui autem sectatur ocium stultissim⁹ est. Et Ezechiel. xvj. c. Hec fuit iniquitas sodome sororis tue superbia saturitas panis abundantia ipsius & ocium eius. Est enj quasi omnium malorꝝ precedentiũ radix. Quinta & vltima malignitas est turpis & infamis vita que ex ipsa experientia patet. Efficiunt enjz tales sicut pẽ ait: Q̃ probriũ hominũ & abiectio plebis quia scilicet fiũt ribaldi & poltrones atq; infames: & per ꝓsequens ẽ eorum vita turpis ex quo leditur primũ preceptum iuris. scilicet honeste viuere ex pacificus. §. ideoq;.

Articulus tertius de duodecim generibus hominũ qui p̃ticipant impietates ludi.

Tertium quoq; mysterium superadditur qđ est obligatiõis. Duodecim enj sunt hominũ genera que diuersimode obligantur ex impietatib⁹ ludi. cuj quibus dñs nisi eos digne penituerit misericordit non sedebit. Sed illos erectus per iusticie rectitudinez ꝓdemnabit: sicut pẽ superius ait: Et hi per triplicem quaternariũ distinguunt. Et primo ponantur primi quattuor obligati ex ludo. Primi enj sunt ipsi lusores. secundi lusorum parẽtes. tertij filij & vxores. quarti domos & loca ad ludendũ accõmodantes. Alij quattuor subdunt. Primi autem sunt participantes ex aleis. secundi ex taxillis vel tabularijs. tertij ex charticell' seu narbis. quarti ex denarijs mutuati. Insuper vltimi q̃ttuor subiungunt. Primi sunt ludi inspectores. secũdi barraterias vendentes. tertij barraterias emẽtes. q̃rti vero ludere permittentes.

De quattuor primis participantibus impietates. Cap. j.

Primo autem declaremus quattuor primas. Primi nanq; q̃ obligantur ex ludo sunt ipsi infelicissimi lusores. Nam ad duo ḡuissima obligant. Primo ad vere penitendum & satisfaciendũ de ipsis malignitatibus iam predictis. Secũdo ad satisfaciendum de impijs lucris in ludo factis. Circa qđ aduertendũ ſm Bonauen. Innocent. Hostien. et Ray. q̃ circa restitutionẽ eoruz que venerunt ex ludo distinguenduz est: quia aut lusor voluntarie & ex cupiditate lusit: & tunc si amisit repetere nequaq; potest: si autem lucratus est: saltem in iudicio anime satisfacere obligat. Aut lusit inuit⁹ et per vim & nimiã alterius importunitatem factam verbis vel factis siue facta fuerit in ꝓncipio vel medio ludi cum ille desistere vellet ſm Azo. et tunc si amisit potest repetere. si autem lucratus est: non tenet perdenti restituere eo q̃ restituꝝ non cõpetit illi. Et in vindictam peccati sed pauperibus erogare. ar. ad hanc distinctionẽ xiij. q. v. non sane. et extra de simo. dilect⁹ Scõo nec obstat si lusor dicat: licet ex cupiditate luserim non tamen iniuriam proximo feci quia ipse hoc idem fecit & voluntarius accessit cum certum sit q̃ ipse inuitus et dolens amisit. Dicitur autem homo ſm quosdam id vicisse q̃ in fine cuiuslibet ludi secum recedẽdo reportat. Si autem altero die vel altera vice cum eodem aut cum altero id quod vicerat ludendo amittit non minus qđ erat dandum pauperibus & dari debet quia ille non bona pauperũ sed sua amittit ludendo. Insuper aduertendũ est q̃ ille qui fraudulẽter ludit restituere obli-

UVA. BHSC. IyR_032

gatur ſm Tho. Et intelligas ſiue fraudem cõmiſerit ante: puta quia fingebat ſe inſcium in ludendi arte: quaſi hominez qui de facili decipi poſſet: licet tamen cum intentione decipiendi veniret: ſicut faciunt bãi Siue cõmiſit fraudẽ in ipſo ludo ſicut ſubmittendo taxillos falſos ſeu etiam veros: tamen fraudulose iactando ſeu mendacit dicendo q obtinuiſſet ſeu male pecuniam numerando: ꝛ ſic de alijs predictis. Attendendum eſt q ille qui vicit ei qui rem alienare nõ poterat reſtituere obligatur: quia contra ius diuinũ lucratus eſt. Huiuſmodi autem ſm Tho. et Ray. ſunt furioſi prodigi minores .xxv. annis: ꝛ maxime pupilli: mentecapti: ſurdi: mut: ceci: morbo perpetuo languidi: quia tales rebus ſuis preeſſe non poſſunt: ꝓpter qõ dandi ſunt eis tutores: cũtum ad pupillos vel curatores cũtum ad alios ſupdictos. Idem videtur de ꝓtractib⁹: ꝏ clauſtralib⁹ ꝛ filijſfamil. qui non habent peculium caſtrenſe: vel de vxore que non habet parafernalia: ꝛ ꝏ adminiſtratoꝛib⁹ eccleſiaſticarũ reruz que ſũt pauperum: ꝛ ſic de ꝓſimilibus. Qui igitur talibus vicit reſtituere obligat non tamen ei qui illaz perdidit ſed tutoꝛi: curatoꝛi: domino: monaſterio: patri: marito: vel eccleſie. Si tamen ille qui rem perdidit coꝛrect⁹ eſſet ꝛ rationabilit crederetur in vſus debitos expenſuruſ: illi reſtituẽda eſſet ad ſcandalum euitandũ qõ etiam ſemper in caſibus ſupdictis euitandũ eſt. Secũdo autez qui in ludo atq; in eius malignitatib⁹ participes fiunt ſunt luſoꝛum parẽtes. Et maxime ſi in eis concurrunt tria. ꝓmo ſi ſũt permittentes ꝛ non ꝓhibentes. ſecundo ſi ſunt participãtes. tertio ſi ſunt impatiẽtes ꝓmo inq; ſi ſunt permittẽtes ꝛ non ꝓhibentes cum ſint obligati filios a ſceleribus cohibere. Aliter de eoꝛum culpis participes fiunt: ſicut ſcriptum eſt. lxxxvj. di. c. facientis: vbi dicitur: Non caret ſcrupulo cõceſſionis occulte qui manifeſto facinoꝛi deſinit obuiare. Sed nedum obuiant illis: imo ad hoc eos inducunt ꝛ eis in natali denarios tribuunt ad ludendũ. Secundo ſi ſunt participãtes vt fieri ſolet. Nam qñq; q filij in ludo vicerunt in vſus expendunt et parentum qui cunctoꝛum ſcelerum que in tali ludo patrant participes fiunt ꝛ bona participata reſtituere obligãtur. Juxta illud quod ſcribitur extra de iniuſ. et dã. da. c. ſi culpa. vbi dicitur: Qui occaſionez damni dat: damnũ dediſſe videtur. Tertio ſi ſunt impatiẽtes. Solent eni filij luſoꝛes ꝛ male nutriti parentes multiplicit infeſtare ꝛ cruciare ꝛ multotiens verberare Auferunt eis bona vt ludant: cunq; perdiderint redeuntes domũ qñq; ad tantaz inſaniam ex turbulẽtia rapiuntur vt etiaz non verentes ſceleſtes manus mittere in parentes. ☙ impietas abhoꝛrenda. ☙ iniquitas punienda. ☙ temeritas execrãda. ☙ genimia viperarum quis docebit vos fugere a ventura. De quibus omnibus ſi parentes impatiẽteſ perdunt ex culpa ſua preſentem vitam pariter ꝛ futuram. Tertij ꝏ ludi mala participantes ſunt filij et vxoꝛes que vel nutritos non monent vt a ludo abſtineant: vel de ludo participãt et non reſtituant vt tenentur: vel quia verberibus maritoꝛum ꝛ moleſtijs luſoꝛ fiũt impatientes. Secundo participant filij: tum quia participant illa iniqua lucra: vel ſi ad inopiam veniunt ex impio parentuz ludo cogente paupertate vel furantur: ꝛ finaliter ſuſpenduntur vel ad ſtipendiũ currũt et ſepius perimunt. Tertio ꝏ in magna pericula ruunt luſoꝛ filie infelices cum ex participatione talis impij lucri: tum quia ex inopia coguntur effici meretrices que oia ipſa expientia autentice probat. Quarti ꝏ omnes malignitates ludi participantes ſunt domos atq; loca ad ludendũ accõmodantes qui omniũ malignitatũ que ibi fiunt cauſa efficaciſſima dici poſſunt. ☙ ꝏ atteſtantur ipſe iuſtiſſime leges quas ediderunt zelotes impatoꝛes in penam eoꝛuz per quos ad ludos domus accõmodant. Nam hoſpes luſoꝛes tenens priuatur actione iniuriarũ. Unde. ff. de alea. l. j. ſtatuitur: q ſi quis per eum apud quem in alea eſt luſum verberauerit ꝛ dãnificauerit: ſiue ei aliquid quando ludebat ſubtractum a fure fuerit iudicium non datur. ☙ ꝏ ſm Azo. intelligi habet de eo qui conſueuit luſoꝛes alee cauſa ſui emolumẽti retinere: ſecus ſi incidenter apud aliquez oꝛtur fons tot iniquitatũ periurioꝛ ꝛ blaſphemiaruz maledicta barraterıa. ☙ domus ꝓphana et omni ſceleri vitij impietatis ꝛ ꝓſũmate iniquitatl que ex tua locatione ꝓcedunt que hoꝛrenda iudicia preſentiaꝛ futura tuis locatoꝛibus preparant.

Alij etiã quattuoꝛ ludi participant malignitates. Cap. ij

Sermo XLII

Ecundo quoq; supaddũtur alia quattuor hominũ genera que obligantur ex ludo. Primi sunt qui ex tabularijs participes fiũt. Nam etiam & videntes accõmodantes atq; illa donantes oium scelerum que vnq; cuz illis homines operank efficacem causam prestant & i tremẽdo dei iudicio satisfactionem habẽt reddere rationem. Nam sicut predictum est Qui occasionẽ damni dat damnũ dedisse videtur. Que eni & q̃ta culpa putarek si quis scienter gladium fabricaret aut venderz seu accõmodaret seu donaret vt per aliq̃s malos innocentes vel iustissimi viri occiderenk inique. Qto autem incõparabiliter maio scelus reputandũ est hmõi operari cum tabulario cum quo innumerabiles contra deum & sanctos & proximos blasphemie & impietates in toto durabilitatis sue cõmittenk. Et idem est iudiciũ de tabularijs ita etiam de tabellis. Secundi vero participantes sunt qui fiunt participes ex taxillis: quia omnes eos facientes vendentes accõmodantes seu illos donantes: siue ad faciendũ eos ossa vendentes ex causis de tabularijs assignatis omnium malorum que de taxillis egrediunk efficiuntur causa efficax & reputank. O infelix & miserabile lucrum pro tam vili precio perdere celum: cuz tale opus exercitak nil egreditur nisi malum. Quis eni taxillorum fructus nisi blasphemie iuria scandala & cetere malignitates superius ãnumerate? Ergo sicut dñs Matth. vij. c. ait. A fructib⁹ eorum cognoscetis eos. Tertij autem participantes sunt qui fiunt participes ex nabis seu charticellis de quibus innumerabilia mala egrediuntur. Propterea ex eisdem causis tam p̃dictis omnes & illas facientes & vendẽtes et quocũq; alio modo alienantes: oiuz malorum que inde egrediunk participes dici debent. Et idem iudiciũ fit de omnib⁹ aliis instrumẽtis que exercitantur in ludis in quibus fortune homines innitunk: quia omnes huiusmodi ludi ex legibus phibenk & per psequẽs instrumenta cum quibus fiunt. Quarti vero participãtes verissime dici possunt omẽs ad ludum denarios mutuantes vel alio modo ludo facientes causaz: sicut sunt vendentes vel prestantes lumen & psimiles omnes qui sicut ex precedentib⁹ patet ad p̃dicta mala causam efficacem prestant.

De vltimis quattuor participantibus malignitates ludi.

Capitulum. iij.

Uperaddank quattuor vltia hominũ genera que participãt ludorum mala. Primi autem sunt ludi inspectores. Quis eni erit primus igni q̃ non calefiat? Ait eni Eccl. xiij. c. Qui tetigerit picem inq̃nabitur ab ea. Et addit: Qui cõmunicat superbo induit superbiã. Quis eni aspiceret fornicãtes & mortalit non inquinaretur? Quis dubitat q̃ grauiora inq̃nam̃ta incurrat qui tales nepharios inspicit ludos q̃ qui respicit carnalit cõmiscentes cum oia ibi scelera perpetrata trãsformenk in circumstantes: sicut pphet ait: Cum peruerso peruerteris. Nõ aduertẽs Tob. iij. c. ait: Nunq̃ cum ludentib⁹ me miscui: neq; cum his qui in leuitate ambulãt participez me feci vel prebui. Argumentũ autem ad hoc q̃ ludi inspectores mortalit peccant: habetur i aut. de sanctiss. episco. §. interdicim⁹: vbi ponitur q̃ clerici inspectores ipsius ludi tribus annis arceri debent. Secundi autem sunt barratarias vendentes siue hoc p se siue per alios fiat: vtriq; eni sunt tot scelerum efficacissimi fautores quot in illis execrabilib⁹ habitationib⁹ fiunt. Juxta verbũ sepius allegatum. Qui occasionẽ damni dat damnũ dedisse videtur. Satis hincinde repenso nec hucusq; repire noui in seculo isto lucruz tot impietatib⁹ ac maledictiõib⁹ plenum sicut illud qd̃ dñi ac cõitates exauditis barratarijs lucrantur. Judas eni vendendo christuz ex pditione vna triginta argenteos lucratus ẽ Isti autem vendẽdo barratarias videntur satis pro viliori foro tot impietates & blasphemias venũdare quot in predictis barratarijs perpetrank impune: nec videtur vna horrenda blasphemia pro vno solido vendi O denarij infernales. O lucrum maledictionibus plenũ. O tremenda iudicia ppt̃ tales denarios super vniũsa illorum bona iustissime perpetrata: sicut ego i quibusdã docente experiẽtia vidisse credo. Que sunt testimonia credibilia facta nimis. Tertij sunt barratarias ementes. O miserabile hominum genus. O pernicies animarũ. O impie & seue mentes: quot iniq̃tatuz vos statuit in loco sui diaboli auctores. Nunquid finem habebit scelerum multitudo quam pro miserabili lucro quotidie pcuratis? Quot animas sanguie christi redemptas a dño rapientes in explicabilib⁹ vitijs pro diabolo laqueatis: cum sicut illorum sceleruz fautores atq; illius pditionis opatores, Nñ de vestri

UVA. BHSC. IyR_032

sceleribus per vos fient sufficiẽtes penitudines: quando in vobis erit tantoꝝ scelerũ satisfactio iusta cum oium iniquitatũ que in barratería patrank constitutis vos emptores ꝛ per ꝓsequens ad inferos eorũ diabolo portitores. Quarti ꝛ vltimi sunt omnes ludere ꝓmittentes ꝛ ꝓhibere ac castigare valentes. Sicut sunt omnes dñi ac ciuitatũ rectores ꝛ potestates ꝛ omnes qui vel ex officio vel ex iuramento siue ex altero debito tenenk punire lusores ꝛ remouere ludi occasiões postꝫ inde tot scelera oriuntur. Scriptum est enim lxxxvj. di. c. facientis. Facientis ꝓculdubio habet culpam qui qđ potest corrigere negligit emendare. Et additur: Negligere cuꝝ tu possis deturbare puersos nihil aliud est ꝙ fouere: ꝛ probat odisse seuiciã qui ꝓdemnat errantes. Et subdit: Nihil prodere alicui non puniri ꝓprio qui puniendus est alieno peccato. Et si tantoꝝ scelerũ predicti non puniẽdo culpabiles fiũt: ꝙti eẽnt meriti apud deum hmõi punire ꝛ refrenare volentes? Non eni minoris gratie est iusticie zelus per correctionẽ exercitatus ꝙ crimiosus sit iusticie torpor ex insensibilitate suboꝛtus. Quapropter ꝓspectis ludi malignitatibus ꝛ ąt ꝛ ꝙta mala ex illo sequank. Vos dñi ꝛ officiales ad quos pertinet de talib⁹ ꝓuidere: excitate intelligẽtias ꝛ statuite penas nõ solũ contra lusores sed etiam ꝓtra omnes tabularia taxillos ꝛ charticellas ꝛ ꝓsimilia facientes vendẽtes ꝛ tenẽtes ꝛ diligenti executioni ꝓtra talia mandenk iustissime sanctiões. Et vt tantum bonũ melius sortiatur effectum ex gratia ab omnib⁹ vobis pro munere peto omẽs per nũcios fidos transmitti oia talia instrumenta ꝓsueta ad talem fortuitũ ludum: sicut sunt tabularia taxilli ꝛ charticelle siue narbi et ꝓsimilia ꝓtracta vt adunata insimul cuꝝ licentia dñi episcopi mihi concessa publice cõburantur. Qđ qui fecerit participẽ esse volo oium missarũ quas in toto presenti anno dicturus suꝝ: nec quisꝫ se ab hoc iustissimo retrahere debet. Et hoc maxime triplici ex respectu. ¶Primo respectu dei. secũdo respectu sui. tertio respectu proximi. ¶Primo respectu dei vt videt sicut in talibus instrumẽtis ludis ac plenis malignitate publice confusus ẽ deus: sic per eorum ꝓcremationem publicã ludus ꝛ crimina eius cum suo inuentore diabolo ꝓfundank. Sicut scriptum est extra de peniten. ꝛ remis. c. j. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purgãda. Secũdo respectu sui. scilicet vt ludendi occasiones ꝙ sunt instrumenta eius remoucank: quia vt dicitur extra de peniten. ꝛ remis. c. cum infirmitas. remota causa remouek effectus. Tertio respectu proximi vt videlicet sicut per ludos atꝫ per ludi scelera mediantib⁹ talibus instrumentis ꝓtaminatus ꝛ scandalizat⁹ est proximus: ita per ludi ꝛ instrumentoꝝ eius cõbustionẽ ꝛ ꝓfusionem proxim⁹ edificek et contra ludum inanick. Nec ex auaricia debꝫ quisꝫ aliquid hoꝝ ꝛ maxime tabularia reꝛuare suadente diabolo ꝙ in aliquaꝝ domus vtilitatẽ talia ꝓuertank: cum verus penitens ac rectus peccati horror abominek per que diuina ímensitas est offensa. Nec probat se dilexisse patrẽ qui libenk seu patienter gladio vtitur cum quo pater eius pemptus est. ¶Per predicta igitur ecclesie malignantiũ lusorum diuina fauente gratia corrigenk vt ludi scelera cum eorum demonib⁹ ꝓfundenk: et sic virtutes ꝛ gratie in populo suscipiẽt incrementũ. Qđ nobis ꝓcedere dignetur misericordia dulcissimi saluatoris qui cũ patre et spiritu sancto in trinitate perfecta viuit et regnat in secula seculoꝝ Amen.

Feria secunda post dñicaꝫ de passione de mandato diuine dilectionis. Sermo. xliij.

Si quis sitit veniat ad me ꝛ bibat Johan. vij. c. Larga est mia dei q̃ neminez spnit: neminẽ adiuuare ꝓtênit: neminẽ respuit: oẽs aduocat: omnes desiderat: omnes illum saluare delectat. ¶Propterea Johãnes ait: In nouissimo die magno festiuitatis stabat christus ieſus. Et vt mentes audientiũ excitaret totus amore ferueꝫ clamabat dicens: Si quis sitit. scilicet me toto corde amare: veniat. scilicet currẽdo affectibus amoris ad me fontem diuini amoris et bibat atꝫ rebibat ꝛ tñ bibat ꝙ oino inebrietur. Inuitat omnes iustos ꝛ peccatores inuitat meretrices atꝫ lusores: inuitat denikꝫ omnes. Forte se vocare magdalena peccatrix in templo tunc ad litterã audiuit. ¶Propterea sicut in futura q̃nta feria ostendetur ad fontem amoris sicut ouis sitibũda cucurrit bibit ꝛ rebibit ꝛ vsꝫ ad inebrietatẽ peruenit. Forte etiam hanc inuitanti vocem publicanus ꝛ forsitan lusor audiuit ad litterã: atꝫ anxia humilitatis situ ad bibendũ currendo peruenit: Sicut Lu. xviij. ait de⁹: Ecce fons viuus amoris: ꝓpicius esto: ecce anxia sitis

UVA. BHSC. IyR_032

mihi pctōzi: ecce iā sitibūda: tātāq; bibit q̄ iu stificat⁹ remansit. Venite ḡ o lusores ⁊ ceteri pctōres ad fontē viuētī aq̄. Oēs sitiētes venite ad aq̄s: vt ōr Esa. lv. Bibite ⁊ inebriami charissimi: vt ōr Cant. v. Qr oēs vos vocat dñs nr iesus christ⁹ cū in ꝟbo p̄alt. ait: Si q̄s sitit veniat ad me ⁊ bibat. In q̄ ꝟbo tertia religiositas demōstrat q̄ inamorata vel sitibūda vocari p̄t. Pro cui⁹ plenioꝛi intelligētia p̄ceptū ō hac potatiōe exponam⁹: sicut Deut. vj. c. scrip. ē. Diliges dñm deū tu. ex to. cor. tu. et ex to. ani. t. In q̄b⁹ sacratissimis verbis tria in hac potatiōe necessaria p ordinē exmunt. Primū dilectiōis p̄ceptū: ibi: Diliges scōm dilectiōis obiectū: ibi: dñm de. tu. tertium dilectiōis mod⁹: ibi: ex to. cor. t. ⁊ ex tota aia tu. ⁊ ex to. fort. tua.

Articulus. j. q̄ mādatū de diuina dilectione ōr maximū.

P Rimo insinuat dilectiōis. i. potationis p̄ceptū dū ōr: Diliges. Vbi notādū q̄ mādatū de dilectiōe dei ōr maximū mādatoꝝ. Vñ. Mat. xxij. cū dñs dixisset: Diliges dñm de. tu. ex to. cor. t. ⁊ ex to. a. t. ⁊ ex to. mē. t. Statī subiūxit: Hoc ē maximū ⁊ p̄mū mandatū. Dicit aūt h̄ p̄ceptū maximū mādatoꝝ triplici rōne Primo rōne excellentie. scōo rōne efficacie. tertio rōne indeficiētie.

Qr dilectio dei ī trib⁹ ceteras virtutes excedit. Capitulū. j.

P Rimo enī de dilectiōe maximum mādatū ē rōne excellētie: qr excellit oēs alias ꝟtutes ppt tria. Primo qr ē act⁹ nobilissim⁹. scōo qr ē actus sufficiētissim⁹. tertio qr ē act⁹ suauissimus. Primo enī diligē deū est act⁹ nobilissimus: qr dilectio vita ē que est actus nobilissime iuuētutis. Et de hac vita intelligi p̄t quod Deut. xxx. c. scrip. ē. Elige tibi vitā vt ⁊ tu viues ⁊ semē tnū diligas dñm. Vñ Hug. de. s. vi. Scio aia mea qr amoꝛ ē vita tua: ꝓpterea q̄ caret dilectiōe vita spūali caret: qō. j. Joh. iij. c. testat. Qui ñ diligit: manet i morte. Secūdo aūt diligē ē act⁹ sufficiētissim⁹. Et h̄ q̄dē intm̄ q̄ de plētitudie ei⁹ ꝟtutes accipiāt vniūse: ⁊ de abūdātia ⁊ diuitijs ei⁹ in ceteras copiosissime effluat ⁊ infūdat. Juxt qō Rhoñ. xiij. ap̄ls ait: Plenitudo ḡ legī ē dilectio. Et j. Coꝛ. xiij. Si linguis hoīuz loq̄r ⁊ angeloꝝ charitatē aūt nō habeā: factus sum velut es sonans aut cymbalū tinniēs. Et iterū Gal. v. Fruct⁹ spūs est charitas vbi glo. sine q̄ cetere ꝟtutes nō reputant esse virtutes: qr sicut Greg⁹. dic: Nō hz aliq̄d viriditatī ram⁹ boni operis si nō manet i radice charitas. Tertio. n. diligē est act⁹ suauissim⁹. qñ dilectio ita coꝛ amāti q̄dā indicibili delectatiōe respgit q̄ anima facit liq̄scē in seipsa. Vñ Cāt. v. Aia mea liq̄facta ē: vt dilect⁹ locut⁹ ē. Et q̄d mirū cum vox illa sit oī dulcedie plēa: sicut expiebatur p̄s. qñ ait: Qr dul. fau. me. clo. t. sup mel oꝛi meo. Nō solū est illis ī voce dulcī sed tot⁹ desiderabilis in psona. Propterea coꝛ amātis sic vēdicat sibi totū vt nō libeat ei iam amplius vacare alteri q̄ ipsi dino amoꝛi. Vñ Bernar. ait: Quē tu⁹ amoꝛ inebriat nouit q̄d iesus sapiat. Felix gust⁹ quē satiat nō est vltra q̄d cupiat. Et Diony. in de di. no. c. de amore sic ait: Est amoꝛ dīn⁹ extasim faciēs ⁊ nō sinens suū ipsoꝝ eē amatoꝛes ḡ amādoꝝ. Propter q̄d paulus magn⁹ in p̄tinētia dini amoris fact⁹ dino oꝛe p̄ticipās ait ad Gal. ij. c. Vivo aūt iam nō ego: viuit ꝟo in me christ⁹ tāq̄ amati viuēs vita valde diligibili. Hec Dion.

Qr dilectio dei ī trib⁹ ceteris virtutib⁹ efficacioꝛ est. Ca. ij.

S Ecūdo dei mādatū de diuina dilectione ōr maximū rōne efficacie: qr p̄ ceteri ꝟtutib⁹ efficax ē in trib⁹ Primo pl⁹ roborat subiectū. scōo pl⁹ eleuat affectū. tertio pl⁹ attingit obiectū.

Primo enī pl⁹ roborat subiectuz: qr dilectio ē sicut cib⁹ intrinsec⁹: ⁊ sicut refectio mēti q̄ nō diffundit se exteri⁹ ḡ penetrat interioꝛa hūani coꝛdis atq; ad intima se p̄fundat: oēs ꝟtutes aie regēs interi⁹ vt eo sint fortioꝛes q̄ magī exp̄iunt vnite. Et h̄ forte ē rō illi⁹ verbi qō p̄sueuit cōit dici. Nihil impossibile est amāti: nā veri amātes robustissime opantur Propterea Jo. xiiij. c. dñs ait: Si q̄s diligit me sermo. me. ser. i. opib⁹ adiplebit ⁊ cōpробabit. vbi Greg. ait: Amoꝛ dei nunq̄ ē ociosus. Opat enī magna si ē: si ꝟo opari renuit amoꝛ nō est. Sūt etiā validissimi ad patiēdū sicut i martyrib⁹ patz q̄ p nihilo tormēta patiebāt. Vñ Bern. ait: Magī vis p̄sus amoris aias martyrū rapuerat q̄ ita tormēta coꝛ poꝛ p̄tēnē valuerūt. Scōo dilectio pl⁹ eleuat affectū q̄ licet sit recuru⁹ p naturā: obligatus p culpā sp ēctū est de se ad inferioꝛa deflectī ⁊ dilabī ad terrena. Sz dilectio dei cum sit ad supioꝛa sp erigit ad supna. Propterea q̄ diligūt nihil q̄rūt nisi deū. Unde Cant. iij. spōsa inq̄t: Vñ quē diligit aia mea vidistis? Mā cū ad votū spōse q̄renti dilectū in lectulo suo p noctes se dilect⁹ nō p̄mittēt inueniri vt magī in ea desideriū cresceret ⁊ ei⁹ p̄baret affectus ⁊ negociū exerceret amoris. Impati-

r

UVA. BHSC. IyR_032

ens de dilecti absentia ꝛ selãpli⁹ ꝓtinẽ nõ valens ꝓrupit exteri⁹ i clamorẽ di. Nũ quẽ diligit aia mea vidistis: Sic ꝛ Jo. xx. Magdalena q̃ circa sepulcrũ querebat dilectũ ꝛ amoris ei⁹ igne succẽsa cũctis recedẽtib⁹ nõ recedebat: di. illud Cant. v. Adiuro vos filie hierusalẽ si inueniretis dilectũ meũ vt ãnũcietis ei q̃ amore lãgueo. Jo. langueas. co. p te. iesu christo imo redẽptore. Te. re. nõ sento el suo decore tuta q̃sta delicato. Tertio dilectio pl⁹ attingit obiectũ: qm̃ cũ reliq̃ ỽtutes viuãt fuis obiectis fz spẽ ḃ aũt viuit fm rẽ: q̃ vt scribit. j. Cor. vj. Qui adhẽt deo vn⁹ spũs est. Adhesio aũt fit p dilectionẽ que ẽ ỽtus vniens coherẽtia vehemẽti ꝛ indissolubili cordis adhesiõe. Propterea Cant. iij. ait sponsa Jnueni quẽ diligit aia mea: tenui eũ nec dimittã. Et iterꝝ in ꝑsona ei⁹ Bern. inq̃t: Scã̃r q̃cũq̃ ieris ñ mihi tolli si poteris iesus laus nr̃i generis cũ meuꝝ cor abstuleris. Et hoc q̃ apls Rho. viij. ait: Quis nos sepabit a charitate christi: tribulatio an angustia: an psecutio an fames: an nuditas: an piculũ: an gladi⁹? Et seq̃t: Certꝰ sum q̃ nec mors nec vita nec angeli nec ꝓncipat⁹ nec ỽtutes nec instantia nec futura nec fortitudo nec altitudo nec ꝑfundũ nec creatura aliq̃ poterit nos separa charitate dei: q̃ est̃ christo iesu dño nr̃o glorioso et benedicto.

Q̃ in regno celoꝝ dilectio dei ceteris ỽtutib⁹ ꝑmanẽtioꝝ est in tribus. Capitulũ. iij.

t Ertio dr̃ mãdatũ de dina dilectione maximũ rõne indeficiẽtie: quia deficiẽtib⁹ q̃si ceteris ỽtutib⁹ sola dilectio remanebit in patria. Et maxie q̃ ad tria. Primo q̃ ad habitũ. scõ q̃tũ ad actum tertio q̃tũ ad modũ. Primo eñ dilectio dei q̃tũ ad habitũ ꝑpetua remanebit. Nũ. j. Corinth. xiij. Charitas nunq̃ excidit: neq̃. s. in pñti seculo neq̃ in futuro. Mã ḃ incipit sed illic pficit. Propterea Esa. xxxj. c. scrip. ẽ. Viuit dñs cui⁹ ignis i sion: ꝛ camin⁹ ei⁹ in hierusalẽ. Mã si credẽdo ꝛ spãdo diligim⁹ deuꝝ quẽ nõ videm⁹: nec tenem⁹ q̃sto fort⁹ amabimus eũ quẽ facie ad faciẽ cog̃scem⁹ ꝛ possidebim⁹ in eternũ. Hui⁹ aũt charitatis i sion p̄sentis vite ignis ẽ: fz i hierusalẽ supne patrie fornax ẽ. Rõ durabilitatis diuini amoris est q̃ cũ dilectio fm Aug. sit vita amãtẽ copulãs cũ amato vt maxie copulabimur deo maxia ẽ ḃ copula. Hec aũt erit i patria qñ sicut apls ait. j. Cor. xv. Deꝰ erit oĩa i oĩb⁹. s. glorioſis. Scõ remanebit dilectio dei i patria ꝓtinua q̃tũ ad actũ. qñ affect⁹ nr̃ tũc sine interruptiõe amoris indefinẽtis ferek in deũ: sic nec erit amoris interruptio illi⁹ ad nos. Et lz ip se sine motu affectiõis amet nos: tñ cũ affectione amabim⁹ incessant̃ ꝛ ꝓtinue sine motu affectiõis amabim⁹ cũ. Vñ Cant. vij. Ego dilecto meo ꝛ ad me ꝓsio eius. Et iõ Bern. ait: Tua iesu dilectõ q̃sta mẽtis restitutõ: replẽs sine fastidio: dãs famẽ ỏsiderio. Tertio remanebit i patria ꝓtinua dei dilectio pfecta q̃tuꝝ ad modũ. Modus aũt hui⁹ ꝑcepti fm Aug. in hac vita impleri nõ põt. Hui⁹ rõ est: primo ex pte cognitiõis. scõ ex pte affectiõis. Ex p te q̃dẽ cognitiõis qm̃ cũ nihil diligat nisi cognitũ: sicut nõ nisi ex pte cog̃scim⁹ ita nõ nisi ex pte diligim⁹: Sicut di. mgr in. iij. sen. di. xxvij. Scõ ex pte affectiõis qm̃ q̃diu i hac mortali vita sum⁹ lex fomitis repugt legi spiritus vt nõ ex toto ferak in deum.

Articulus. ij. rõ triplex quare mãdatũ de diuina dilectione seruari debet.

s Ecũdo ꝓncipalit̃ oñdit dilectiõis seu potatiõis obiectũ: cũ dr̃: dñm deũ tuũ. Ex q̃b⁹ elici ꝑt triplex rõ q̃re ḃ mãdatũ debeat ꝛuari. Prima ẽ punitionis: ibi: dñm. scda ẽ spes retributiõis: ibi deũ. tertia ẽ vtilitas impletiõis: ibi: tuũ.

Q̃ timẽdus ẽ dñs ꝓpter tria Capitulum. j.

p Rima rõ est timor pũitiõis: q̃ dicit dñm q̃ est nomẽ ptãtuũ. Cui⁹ est delinq̃ntes pũire ne p impunite trãsgressionis exẽplar ceteri ꝓuocent̃ ad noxã. Propterea de dño ps̃. ait: Deus vltionũ dñs. Et Esa. xlvij. Vltionẽ capiã ꝛ non resistet mihi hõ. Et iterũ Nau. j. Deꝰ emulator ꝛ vlciscẽs dñs: vlciscẽs dñs ꝛ hñs furorẽ: vlciscẽs dñs in hostes suos. vbi exꝑmit triplex vlciscendi verbũ. Primũ vt vindictã timeam⁹ sicut i ꝑsona hui⁹ timẽtis Abachuc. iij. dicebat: Audiui ꝛ ꝓturbat⁹ ẽ venit me⁹. Scõm vt de vindicta dñi nõ dubitem⁹. vt Deut. xxxij. dr̃: Reddam vltionẽ hostib⁹ meis ꝛ his q̃ oderũt me retribuã. Tertiũ vt vindictã nob nõ vsurpemus. De q̃ Deut. xxxij. vbi fm Nicol. de ly. translatio nr̃a hz: mea ẽ vltio ꝛ ego retribuã eis i tpe. Hec Nico. de ly. sup epl̃a ad Rho. c. xij. Mihi vindictã ꝛ ego retribuã. Et iterũ Deut. v. Ego sum dñs deꝰ tu⁹: ds emulator et reddẽs iniq̃tatẽ patrũ in filios. Timor autez q̃ in hac ꝓsideratiõe generat in aiaꝝ amorem gignit. Eccl. xxv. c. scrip. est. Timor dñi

UVA. BHSC. IyR_032

initiū est dilectiōis. ℙropt̄ tria eni timēdus ē deus. ℙrimo qz est infallibil'. scōo qz ē inflexibilis. tertio qz est infugibil'. ℙrimo eni timēdus est qz est infallibil'. Quis eni pōt eⁱ⁹ fallere sapiam cū sit inextinguibile lumē eⁱ⁹: vt dicit Sap̄. vij. Jō vt ōz Esa. xxix. pbit eni sapiētia a sapientib⁹ eⁱ⁹. s. in iudicio. qm̄ vt ōz Job. xij. ipe nouit z decipiēt̄ z etiā eū q̄ decipitur. Scōo qz ipse inflexibil' est. Quis eniz pōt eius flectere iusticiā? Unde ℙroū. vj. scri. ē Zelus z furoz viri. i. christi nō parcet in die vindicte: nec acc̄escet cuiusc̄z p̄cib⁹: nec recipiet p redēptiōe dona plurima. Tertio quia infugibilis. Quis eni pōt eⁱ⁹ fugē vindictā cum nullū malū ab eo sit impunitū: z ipse oipotens sit ad puniendū. Unde ℳat. iij. Joh. bap. ad pseuerātes in p̄cis ait: Quis vobis mōstrabit fugē a ventura ira. s. iudicis pturbati? Et Job. ix. c. Deus cuiⁱ⁹ ire nemo resistere potest.

Tria sperare debēt diligētes deū: que ab illo ꝓmissa sunt. Capitulum. ij.

s Ecūda ratio est spes retributiōis quā subdit: cum dicit deū cuius ē ꝓmissa fidelit̄ z stabilit̄ obseruare Unde Mū. xxij. Non ē deus vt hō vt mētiat: nec vt filius hois vt muteť. ℙropterea sollicite z discrete pēsanduz est: q̄ ōs tria ꝓmisit diligentib⁹ sc. ℙrimo videlz amotionē oiuz maloz. scōo associationē oium sc̄oz. tertio impletionē oium desideriox. ℙrimo eni ꝓmisit amotionē oiuz maloz. Unde Apoc. vij. Nō esuriēt neq̄ sitient ampli⁹: nec cadet sup illos sol. s. in tremēdo iudicio. Et sequit: Et absterget ōs oēz lachrymā ab oculis eox. Absterget inq̄ ab illis q̄s gaudij z felicitatis sue securos reddz. Jō Jo. x. dicit dñs de ouibus suis. Oues mee vocē meā audiunt. Et post: Ego vitā eternā do eis: z nō pibūt in eternū nec eas rapiet q̄sq̄ de mānu mea. Scōo ꝓmittit associationē oiuz sc̄oz: quā ꝓmissionē cōsiderās ꝓpha exultando dicebat ps̄. cxxxij. Ecce q̄ bonū z q̄ iocū. ha. fra. in vnū. Tertio ꝓmittit impletionē oiuz desideriox in seipso q̄ fons est z finis oiuz bonox: tm̄q̄ ē bonum q̄ excedit oēz petitionē: oē desideriuz oēz estimationē: z nos tāto bono dignos reputat si diligam⁹ super omia z ꝓp̄ se. Unde ad Tytum. j. In spe vite eterne quā repromisit deus q̄ nō mentit̄. Et Esa. lxvj. ōr: Gaudete cū ea vniuersi q̄ lugebat vt z sugeat z replearmini ab vberib⁹ ꝓsolatiōis eⁱ⁹ vt mulgeat̄ et delitijs affluatis ab oīmoda gloria eius.

De triplici vtilitate quā aīa cō sequit̄ in celis ex diuina dilectione. Capitulum. iij.

t Ertia ꝺo est vtilitas impletiōis q̄ addit̄ cum dicit tuū. Quō vtiq̄ est possessiuū ꝓnomē p q̄ō apte significat̄ q̄ deus seipsum dabit in possessiuū premiū gloie sempit̄ne his q̄ diligūt euz. ℙropterea Esa. xv. dñs ait: Noli timere abraaz ego ꝓtector tuus sum: z merces tua magna nimis. Quō exponēs Aug⁹. ait: Dñs oīno me non satiaret nisi seipsum ꝓmitteret. Dñe ꝓmisisti oia bona si amē te: da te solū z sufficit mihi. Oculus nō vidit deⁱ⁹ absq̄ te que preparasti diligēt̄ib⁹. Et q̄d est illud ℙax pax sp pax vel sup pacē indeficiēs exultatio: flumē letitie: torrēs voluptat̄ dine. Et q̄d dicimus fide nō attingit̄: spe non cōpehēdit̄: charitate nō capit̄: desideria z vota trāsgredit̄ acq̄ri pōt estimari nō pōt. In trib⁹ eni ꝓsistit vtilitas ista. ℙrimo in dei visione. scōo i dei possessione. tertio in dei dilectiōe. ℙrimo eni vi debim⁹ eū sicut est: vt. j. Jo. iij. ōr. Scōo possidebim⁹ certe: ꝓpterea nos hortat aplus. j. Cor. ix. d. Sic currite vt comphendat̄. Tertio diligem⁹ pfecte. Unde Job. xxij. c. ait: Tūc sup oipotentē delitijs affluēs. Sz de his latius in sermo. lxij. ar. iij. agendū est.

Articulus. iij. q̄ deus dulciter prudēter z fortiter amari ꝺz.

t Ertio oīdit̄ dilectiōis seu potationis modus cū ōr ex toto corde tuo et ex to. ani. t. z ex to. forti. t. q̄. s. tria ꝺz ex corde nro hr̄e amor noster ad deū vt sit q̄si triplex fons dini amoris Unde Rich. sup cant. Et h̄ idem Bern̄. Discere xp̄iane a christo amare christuz. Ama dulcit̄ ama prudent̄: ama fortit̄: dulcit̄ ne allectus: prudēt̄ ne decept⁹: fortit̄ ne deꝑssus ab amore dñi reūtaris. ℙrimo eni ꝺz eē dulci. secūdo prudēs. tertio fortis. Et h̄ triplici bibēdi modo anima tota inebriat̄.

Q̄ ex consideratiōe triū dulcescit ī anima amor dei. Cap̄. j.

p Rimo ꝺz eē amor dulcis hoc ē diligere deum ex toto corde. Et ad hanc dulcedinē pñt trahē aiaz nostram tres ꝓsiderationes. ℙrima in dulgentie. scōa gr̄e. tertia gloie. ℙrimo ꝓsiderāda est indulgētia: q̄ sepe imo sepi⁹ dimi

UVA. BHSC. IyR_032

sit dñs peccatoꝝ nr̄oꝝ magnitudinē ꝛ turpitudinē. Hinc ps̄. cxliij. ait: Suauis dñs vniuersis ꝛ miserationes eius sup oia opera eius Et idem dicit. ps̄. cxvij. Misericordia domini plena est terra. Ite etiā Lu. vij. Dimissa sunt ei peccata multa: qm̄ dilexit multum Scdo ꝑsiderāda est gratia. s. bñficioꝝ tpaliū et spūaliū que deus ꝓtulit ꝛ confert ꝓtinue nobis: ꝛ omia tpalia sicut ps̄. ait ad dñm ps̄ cxliij. Memoriā abūdātie suauitatis tue eructabūt ꝛ iusticia tua exultabūt. Tertio ꝑsiderāda ē gloria hoc ē glorioſum regnū celoꝝ de quo ad dūm ꝓpha ait ps̄. cxliij. Regnum tuū regnū oium seculoꝝ. Inde enī dabitur nobis triplex gloria. s. substātialis: ꝑsubstantialis: ꝛ accidētalis Gloria enī substātialis cōsistit in p̄mio anime sicut in p̄cedenti. c. dictū est. Gloria ꝑsubstātialis ꝑsistit in p̄mio corpis qđ ornabit luciditate impassibilitate subtilitate ꝛ agilitate. Mag erunt corpa nostra tāq̄ sol qui has quattuoꝝ ꝓditiones seu dotes i se ꝓtinere apparet. Unde dñs Mat. xiij. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum Gloria x̄o accidētalis ꝑsistit in gaudio qđ de ꝓprio ꝛ cōmuni actiuo ꝛ passiuo amore int̄ beatos eternalit̄ generab̄. de quibus oīb⁹ latius agetur in sermone. lxiij.

Q̄ triplici prudentia indiget qui concupiscit diligere deum. Capitulum. ij.

Secūdo dz amor eē prudēs qđ est diligere deū ex tota aia. In tribus enī amor debet esse prudēs quasi tres prudentie sint necessarie in amore. Prima videlicet insidias p̄uidere. scda insidias cuitare. tertia est in his strenue pseuerare. Prima prudentia est insidias p̄uidere quas nobis p̄parāt aduersarij nostri demones scilicet caro ꝛ mūdus. Et hoc videlz per ꝓcupiscentiā carnis: per ꝓcupiscentiā oculoꝝ: et per superbiam vite nobis laqueos innūos tendentes. Unde ps̄. cxlj. In via hac q̄ ambulabā absco. supbi laq̄. mihi. Et. ij. Loꝝ. ij. Ut non circūueniami a sathana: non enim ignoram⁹ cogitatiōes eius. Et Cant. vij. Nasus tuus. id est. discretio sicut turris libani. Turris custodia est: libanus candor interp̄tatur: ḇ ē custodia mūdicie ꝛ candoris quē respicit ꝓtra damascū. id est. contra insidias diaboli. Damascus enī potus sanguis interpretatur. Et significat diabolū qui semp sanguinē. id est. carnalem ꝛ mūdialē delectationem i pc̄oꝝ⁹ optat. Unde in sicharijs seu

stregis imittit sitibundā rabiez bibendi sanguinem prauoꝝ qđ ꝛ se facere credūt licz minime verum sit sicut sacrū ꝓcilū attestat. xxvj. q. v. c. ep̄i eoꝝ. Ideo diabolus ꝛ tales demoniaci merito assimilant̄ draconi qui multū hūanū sanguinē sitit. Et hic est draco a nobis illudēdus. De quo ꝓpheta ait ps̄. ciij. Draco iste quem formasti ad illudēdū ei. Secunda prudentia est insidias. s. que iam p̄ui se fūt euitare vel p̄cauere. Unde ꝓuerb. xx. Rex. id est. intellectus rōnalis qui sedet i solio iudicij. id est. qui trāquille ꝛ lumiose p spicit varios tēptatores: dissipat esse malum intuitu suo. id est. per rationem oēs temptationes a quibus cuncta oriunt̄ mala supat et effugat. Et. e. c. Salomon ait: Dissipat impios. id est. malos motus: rex sapiens. id est ratio mentis illumiata p prudentiā circūspectā. Tertia prudentia est in duobus p̄dictis strenue pseuerare. Unde Sap̄. vij. c. Sapientia vincit malicia: attingit a fine vsq̄ ad finem fortiter ꝛ disponit oia suauiter.

Q̄ triplici fortitudine indigz amor dei. Cap̄. iij.

Tertio debet esse amor fortis: ꝛ ḇ ē diligere deum ex tota fortitudine Triplex enī fortitudo necessaria ē ad deū diligendū. Prima que expellat timorem. scda que expellat laborē ꝛ dolorē. tertia que expellat pudorē. Prima autē fortitudo que vincat ꝛ expellat timorē. scilicet mundi mortis ꝛ inferni. j. Joh. iij. Charitas foras mittit timorem. Et ps̄. xxvj. Dñs illuminatio mea: ꝛ salus mea quem timebo. Dñs protexi vi. mee: a quo trepi. Si p̄sistant aduersuz me castra: non time. coꝝ meum. Et Job. xvij c. ad dūm in hm̄oi p̄sona ait: Pone me iuxta te ꝛ cuiusuis manus pugnet ꝓtra me. Secūda fortitudo que vincat ꝛ appetat laborem ꝛ dolorem. scilicz coꝝporis mentis ꝛ mortis: exemplo ꝓphete qui de se ait ps̄. xxxvij. Ego autem in flagella paratus sum. Et Job. vj. Quis det vt veniat petitio mea ꝛ qđ expecto tribuat mihi deus: ꝛ qui cepit ipse me ꝓterat soluat manū suam ꝛ succidat me? Et hoc mihi sit ꝓsolatio vt affligens me dolore nō parcat nec ꝓtradicam sermōib⁹ sanctis. Et Cant. vlt. Fortis est vt mors dilectio dura sicut infernus emulatio: lampades eius lampades ignis atq̄ flammarū. Aque multe nō potuerūt extinguē charitatē. Tertia fortitudo que vincat ꝛ excellat seu non fugiat pudorē. Unde ḇ ps̄. ait: Propt̄ te sustinui oprobriū: ope-

UVA. BHSC. IyR_032

ruit ꝓfusio faciē meā. Vide igit aia mea huius dilectiōis seu potatiōis ꝑceptū obiectū et modū. Et ꝓsidera ꝑceptū qđ est honestuz obiectū qđ est delectabile⁊ dulce: ⁊ moduz q̄ utilis phibet. Et bibe de ħ dulcedis fonte: tā tumq̄ bibe q̄ in ꝑnti inebrieris ꝑ gr̄am ⁊ i futuro ꝑ gloriā. Qđ nobis largiri dignet ipse fons vite q̄ ad bibēdū nos vocat dñs ihesus christ⁹ q̄ cū ꝑe ⁊ spūsctō vi. ⁊ re. i se. se. Amē

Feria. iij. post dñicā de passione cōtra mūdanas vanitates et pompas. Sermo. xliiij.

Manifesta teip/

m sum mūdo Jo. vij. Mira q̄dē est pug̃ in ꝑnti pegrinatione vt quēadmodū a supis sicut i ꝑnti sermōe patet vocamur ⁊ inuitamur ad amorē: sic ab inferis incitemur ad amorē mūdi. Spūs q̄dē ex desiderio naturali supiora appetit: caro ẏo ad inferiora trahit: sicut Prouerb. xxv. scrip. ē. Celū sursum ⁊ terra deorsum. Celū. i. zelat⁹ spūs sursum. s. tēdit: ⁊ terra. i. caro de terra facta deorsum ruit. Spūs iuuāt supiores: carnē ẏo inferiores. Spiritū iuuāt viri sancti: carnē ẏo carnales amici et ꝓpinq̄. Caro ad carnalia carnē trahit: spiritus ad spūalia mētē rapit. Hinc Mat. xvj. c. dñs ait: Spūs q̄dē ꝓmpt⁹ ē caro aūt infirma. Et ad Gal. v. c. apls ait: Caro cupiscit aduersus spiritū et spiritus aduersus carnē. Hec enī sibīmuicē aduersant: videte q̄ta carnali ⁊ mūdiali affectione ad mūdialia trahē conabant sui ꝓsanguinei ipsum filiū dei christū cū dicūt: Manifesta teip. mū. i. fac opa tua in manifesto vt sic possit tua magnificētia nota fieri vniūso mūdo. Mūdani erant mūdana diligebant⁊ ad mūdanā gloriā inducebāt. De his ꝓsimilib⁹ tot⁹ repletⁿ ē mūd⁹. Seculū ad secularia trahit: vix in ħ inuenit amic⁹ fidelis: vix ꝓsanguineus: vix ꝓfessor vel ꝓsiliari⁹ fidus. His malis tpib⁹ oēs ⁊ maxie ꝓsanguinei primo dicūt: Manifesta teipsum mūdo. i. q̄re fast⁹ fectare pōpas: dilata gloriē tue famā vt veri ficetur qđ Mat. x. c. scrip. ē. Jnimici hoīs domestici eius. Et in ħ q̄rta religiositas q̄ ostentata ꝺr demōstrat q̄ oēs carnales amici ⁊ ꝓpinq̄ insup ⁊ filios suos parētes ad mūdanas fastus incitāt ⁊ inuitāt. Sz viri docti ⁊ iusti ħ despiciētes alios a ꝓcēptū talū ꝓsilūs ⁊ documētis inducūt: intelligētes inq̄tū dei odium ꝓcipitēt talias vanas mētes: sicut ps. testat di. Odisti seruātes vanitates supuacue Qđ pōt cē aliud thema. In qb⁹ sacratissimis verb⁹ ostēdit triplex odiū dei ꝺ triplicē pōparū ⁊ vaniratū culpā. Primū odiū est ꝓtra mūdanas curiositates: ibi: odisti obseruātes id est curiosos inuctores vel sectatores. scōz ꝺ mūdanas vanitates: ibi: vanitates. tertiū ꝺ mūdanas supfluitates. ibi. supuacue. i. superflue.

Articulus primus cōtra tres curiositates quas dñs odit.

p Rimū odiū est dei ꝺ mūdanas curiositates. Jō ꝓpha ait: Odisti obseruātes. Nō enī de q̄cūq̄ pctō ħ scriptū est: licet oē pctm̃ sit odium dei. Grauior vtiq̄ culpa ē de qua sic scriptura ħ testat ad dñz d. Odisti obser. vani. Ob seruare q̄dē in malū sumptū: nihil aliud est q̄ cū solerti ⁊ vigilāti attētiōe vel intētiōe vanitatib⁹ inseruire: sicut ecōtra in bonum ad Phil. iij. apls ait: Jmitatores mei estote ⁊ obseruate eos q̄ ita ambulāt sicut habetis formā nram. Sumit aūt hic in malū cū ꝺr: Odisti oēs obseruātes vanitates. Tres q̄dem in viris ⁊ mulierib⁹ circa ornat⁹ curiositates obseruate sunt ab eis q̄s dñs odit. Prima ē curiositas i materia. scōa in forma. tertia in diligentia.

De triplici prudētia qua homo discrete iudicare pōt que ornamēta cōueniāt ꝑm statum suū Capitulum. j.

p Rima curiositas ē in materia cuz scz in vestib⁹ est ꝑciositas magz: qz sunt serice vel deaurate vel ꝺ scarlato nec talia cōpetūt statui vel ꝓsone. Sed plerīq̄ allegāt i hmōi ꝓsuetudies pr̄iaz nescientes distinguē int̄ ꝓsuetudinē ⁊ abusum. Vñ ꝑ clariori intelligētia oiuz q̄ dici pōt circa materiā istā ⁊ curiositatē ⁊ vanitatē ⁊ supfluitatē atq̄ oium ꝓsimiliū Notādū est q̄ nolūt recte discernē ⁊ iuste iudicare in materia ista. Et q̄n talia sint ꝓsuetudo siue corruptela atq̄ abusus: aut q̄n in talib⁹ sit culpa mortalis vel non mortalis añ oculos mentis sue ponat tria. q. tria specta ad cogscēdū lucidaz veritatē ꝑ prudētie lumē. Primū speculum ondat ꝑteritū. scōm ondat pns. tertiū ẏo demōstret futuz. Primū speculū demōstrat ꝑteritū. Et i ħ respiciat pctōr van⁹ ꝓfessor fid⁹ et ꝑdicator ver⁹. Et videat si talia indumēta et ꝑciosi ornat⁹ sint de illicite acqsitī ⁊ de sanguine pauperū. Ac ꝑ malos ẏct⁹ rapias vsuras furta simoniasᵉ ꝓsimilia mala. Tal vestis inq̄z est illa vestis leprosa q̄ Leuit. xiij. ꝓcremari iubet. Et Esa. ix. c. scri. ē. Vestimētū admi

UVA. BHSC. IyR_032

xtū sanguie pcti erit i cōbustionē z cib⁹ ignis inferni. Audite o vos q̄ feriū āplas manicas et pciosas vestes de illicitis illicite acq̄sitis. Ad quēlibz talē dicere.ij.c.ait: In alis tuis inuētus ē sanguis aiaz paupez. Hec ē vestis cocci nea q̄ illusus ē christo. Nec a mysterio vacat qđ Lu.xvj. de dānato diuite scrip.ē q̄ induebaf purpura z byssō. Purpura inq̄ q̄ sanguine solz tingi q̄ forte ō sanguie paupez fctā erat z ō impio lucro. Scōm speculuz oñdat tps pfis.i. si talia pciosa vel curiosa z vana cōueniāt statui psone q̄ vtiq̄ ill. Maz sic.j. Loz. xv. apls ait: Stella a stella differt i claritate. Sic vtiq̄ q̄ vni pueīt alteri neq̄q̄.nec ex supbia z falsa estimatiōe se respiciat vel decipiat q̄sq̄: qz ōs ñ irridet talē: qz deceptus decipit charioz̄ amicū quē hfe possit i mūdo.i. seip sum. Nec dicat ꝫ req̄rit statꝰ me⁹ si de impie acq̄sitis factꝰ ē diues z potēs: qz taf nō statꝰ ꝫ potꝰ casus dicēdꝰ ē. Atq̄ talē p ppham increpat ōs d.pā.lj. Quid gliarf i malicia qui po.es i imq̄. Ex tali nēpe estimatiōe q̄ q̄sq̄ se reputat nobiliorē z dignioz̄ alijs se z vxoz̄ et filios i pōpis extollit vt i talib⁹ nullus sit termin⁹: nullus finis nisi quē expēdēdi impossibilitas ipsa cogit: imo q̄ demēti⁹ ē q̄dā p se et vxore sua z filijs pciosis vestimētis adornādis dispēdiū vltimū dom⁹ mutuū denarios accipiāt ad vsurā. Et in ꝫ apte apparet q̄ excedūt statū suū. Tertiū speculū respiciēs ad futurū est pſiderare ad q̄s futuras expēsas et p pſeq̄ns ad q̄ mala lucra taz pciosa ornamēta z vestes inducāt: imo q̄si necessario cogūt talia faciētes ferētes atq̄ tenētes: qz sic pā.testaf: Abyssus abyssum iuocat. pā. xlj. Abyssus malarū expēsaz inuocat abyssum malorz lucroz. O portebit nāq̄ cuz instabili atq̄ variabili mūdo vestiū z ornatuū atq̄ ceterarū vanitatū psuetudiē varie mutare ad dere destruere cū dāno vēdē z cū peūte secko p iniusta lucra atq̄ rapias aiaz suā.q.ex necessitate i baratz exne dānatiōis pcipitare. O infelix stulticia mūdanoz. O ceca amētia vanitatū. O incōsiderata demētia ppt ꝫ peūtium aiaz: int q̄s vtinā vtiq̄ z itez vtinā plerīq̄ nō sint pticipes pfessores z alij igrant vel carnalit psulētes z pdicātes nō intelligētes: nec alīq̄ eoz intelligē volētes q̄ intelligūt mulieres ō mulieruz ornatu iocalib⁹ atq̄ vestitu. Cū dicūt q̄ licet mulieri se ornare vt placeat viro suo z tanq̄ simprudētes nō pſiderāt nec recte pōderāt pdicta tria: ō talib⁹ dīs Mat. xv.c. ait: Ceci sunt z duces cecoz. Cecus si ce co ducatū pstet ābo i foueam cadūt. Hec tria specula pſiderās illumiat⁹ apls.j. Timoth. ij.c. ait: Volo mulieres se ornare se i habitu honesto cū verecūdia z sobrietate ornātes: non in torcis crinib⁹ aut auro aut margaritis aut veste pciosa: ꝫ quā decet mulieres pmittētes pietatē p bona opa. Cōsidera diligent qđ ꝫ specula tria phibeat et qđ pcedat. Et Pe.in j.cano.c.iij. ꝫ eodē lumie illustrat⁹ ait: Mulieres subdite sint viris suis. Et seq̄t: Quaz nō sint extrinsec⁹ capillatura aut circūdatio auri aut iduīti vestimētoz cult⁹ ꝫ q̄ ē abscōdit⁹ hō cordis z incorruptibilitate modesti z q̄eti spūs. Sup quē locū Lyranus i glo. ait: Femine serico z purpura indute nō pñt xp̄z inducere. Auro aut margaritis aut monilibus exornate ornamēta cordis z corpis pdidert. Quoz oia dicta sunt ad tria pdicta specta referēda z cū magā aiadūsiōe pēsanda z spūalit nō carnalit noianda ne sub pallio psuetudis corruptela sumaf z abusio obtineat pncipatū

De varijs abusiōib⁹ curiositatuz vanarū. Cap̄.ij.

S Ecūda ē curiositas forme q̄ nō cōuenit honestati z statui talia deferentis. Sicut hodie sūt gioznee q̄ sunt habitus pp̄e militares: nec sine mortali culpa puenit mulierib⁹ phibēte dño Deut. xxij. Nō induef mulier veste virili. Et iterū xxx.di.c.si q̄ mulier: vbi scp.ē. Si q̄ mulier suo pposito.s.malo vtile iudicās vt virili veste vtaf z ppt ꝫ viri habitū sumat alias mutef anathema sit. Hec aūt gioznee nō tm̄ sunt viriles vestes ꝫ stipēdiarioz z meretricū corū: imo qbuslibz meretricib⁹ sunt inhoneste nec pueniūt etiā statui mercatoz z mozaliuz ciuiū cū sint vestes saccomānoz z armigerorū. De incisurf aūt z trapl tā imoderaf z magnis tātarū expēsarū z pciosoz pānoz cū de pciosiozib⁹ pānis fiāt: sicut moderno tpe currūt saluo meliori pſilio sentiendum credo q̄ mortalit peccēt z illas faciētes portātes z pbibere valētes cū ibi mānifesta appareat pdictioz destructio tātoz pciosoz pānoz atq̄ dānosa pdigalitas z curiositas vana. Mā null⁹ absq̄ ḡui culpa possz i ignē pjicē duo vel ꝑ tuoz vel.viij.vel.xij. brachia pāni pciosi ꝫ prius eēt z su⁹ cū sint vtilia z cōmoda: z qđāmodo q̄si q̄q̄ necessaria humane vite: multiq̄ sint indigētes z paupes qb⁹ talis pān⁹ vel eius valor necessari⁹ eēt. Tñ.xlvij. di.c. sicut i fi. Amb. ait: Mudoz indumētū ē qđ tu recludis: miseroz ē redēptio z absolutio pecunia q̄ tu i terra fodis. Tātoz te ḡ scias iuadē bona q̄tif possis pstare qđ nol: q̄ stomacḡ displicet deo z ḡuioz offensa tm̄ pānū tot inutilibus incisurf pfringē z oino inutilē reddē nisi q̄ valz ad offensas dei multiplicādas cuz

UVA. BHSC. IyR_032

ꝓuirat ad vanitates ⁊ lasciuias ad corruptionē ⁊ scādalū alioꝝ. Et si ꝓhibuit dñs Joheł. ij.c. Scindite corda vra ⁊ nō vestimēta vra: q; illa hypocritalis scissura vestiū in veteri testamēto culpa erat: ꝯtomagl i nouo ꝓhibeł dño iure. Hec mltiplicata abusio que nō ad modicū tps sicut illa ꝙ punue nō illa cū tanta corruptiōe lasciuiarū ⁊ multarū aliarū culparū. ó q̄b⁹. j. diceł sic ista. Mā cū tāto dispēdio vnl rei sic ꝫ fiebāt. Cōsimilis abusio ⁊ deformitas ioleuit i manicł suffultł: vario ātꝫ syndone ꝑciosa q̄b⁹ alis nō ad supos ꝙ ad inferos gētes volāt. Quid etiaꝫ dicem⁹ ó fastidioso opprobrio caudaꝝ q̄s trīn dilatauit diabol⁹ p italiā tpe meo vt necꝫ vilissima mulierc̄la iā sit q̄ nō erubescat si absq; cauda incedat. de q̄ tpe mellin⁹ ꝓphauit di. Mulieres incessu serpētes fiēt: ⁊ ois gressus earū supbia replebit. Renouabunt castra veneri nec cessabūt sagitte cupidinis. De q̄b⁹ caudis credo q; oēs et portātes ⁊ portari faciētes atq; nō impedientes si ad eos ptineat mortalit peccēt nisi forte excusaret eos altitudo stat⁹ sui: sic̄ forsi tan excusant vtores magrū dñoꝝ ⁊ pncipuꝝ atq; p ꝓseq̄ns ⁊ maioꝝ. Sz ó his caudis latiꝰ dicem⁹. j. Cōsimił etiā abusio inoleuit vt oi tertio die aliq̄ noua vanitas ⁊ vana nouitas a mūdana spurcitia repiat in vestib⁹ i caligł in caputꝰ ⁊ alijs vestiturł vel vestimentł vt iā apte verificeł qó ꝙ ꝓphām dñs ait ps. lxxx Dimisi eos sm desideria cordis eoꝝ: ibunt i adinuētiōib⁹ suis. In talib⁹ aūt adinuētionib⁹ felix putat q̄ maiorē ac bestialiorē adinuenerit vānitatē q̄ oia aptissimū signū sunt q; sapiētissim⁹ medic⁹ dñs iesus christ⁹ de taliū infirmitate diffidit cuz sm desideria sua eos dimittat. Sz veniet vēiet veniet inq̄ in pūti tpe tps: cū verificabit qó dñs p Sopho. c. j. minat di. Visitabo sup pncipes ⁊ sup filios regł ⁊ sup oēs q̄ induti sūt veste peregrina. Que eni sūt hmōi nouitates ⁊ tā curiose ad inuētiōes ⁊ vanitates nisi q̄dā euisceratio et vomit⁹ carnalis ⁊ mūdani affect⁹ q̄ his corrupti tpib⁹ i hoib⁹ inoleuit: dicēte dño Mat. xv. Malus hō ó malo thesauro cordis sui p fert mala. Scōm eni q; vanū ⁊ carnale c̄ corsic ex in corporis amictu profert thesauros vanitatis. Mā plerūq; hoīes estimāt ó signis sigta: ó circulo tabnā ⁊ ó sig̃ furł estimāt furē Hereticꝰ habit⁹ signū est meretricij act⁹: sicut habit⁹ monat monalē ostendit ⁊ sic ó aliꝰ Cōtēplare hoiem siue mulierē ab ex ⁊ satł clare intelliges q̄d cōtł sit ab intra: teste Eccō. q̄ xix. c. ait: Amict⁹ corpis ⁊ risus dētū ⁊ incessus hois indicāt ó illo. Harū oiuz adinuētionū vanarū curiosiores ⁊ culpabiliores inter alios sunt sutores ⁊ alij artifices ꝓsimilia adinuenientes ⁊ facientes qui cupidine lucri atq; sequele in hmōi vigilāt tota mēte q̄tidie nouas adinuētiōes repiētes ⁊ innouātes: q̄ oēs culpabiles ⁊ pncipes fiūt oiuz mortaliū pctoꝝ q̄ ex talib⁹ subsequunt: sicut scp. est ex ó iniuſ. et dam. da. c. si culpa. vbi dicit: Qui occa. dā dat. dā. de. vi. Sz de hoc satis. fer. v. diceł. Aduertāt autez populi ceci ⁊ insensati ꝯta gditio ⁊ diuitiarū atq; terrarū ⁊ ciuitatū ex hac sepe reiteratiōe variata ⁊ variatione iterata vestium ⁊ vanitatū destructio ⁊ dispē diū subsequaſ de quib⁹ potissime in cā sunt sutores in vestib⁹ saltē ⁊ alij sm varias vanitates. Et reperient si hoc diligent pensent q; tñ perdunt de vestib⁹ iam in gł̄o vsitatis ꝓpter nouā inuētionē q; illud estimare mirabile esset. Addaſ q; nouitatibus iam inuētis alie subito subsequunt vt in cumulū spūalis et tpalis dispendij verificeł qó Leuit. xxvi. scriptū ē. Mouis supuēientib⁹ vetera ꝓijcietł.

De stupēda diligētia ⁊ curiositate exterioris cult⁹ ex negligētia ornat⁹ interioris. Cap. iij.

Tertia est curiositas diligentie. Ó ꝯta mūdi diligentia circa exteriora ⁊ ꝯta negligentia erga interiora resonat oculis qui lumē habēt tpibus istis. Considerenť capita vanarū mulierū ꝯta diligentia decorenť. Trāseam⁹ iteratas sepius ablutiōes: quis exꝑmat ꝯto labore ꝯtoq; sudore quedā destruunt sibi caput in estiuo calore: sepe sepius in die quib⁹dam aquis ⁊ liquorib⁹ directo capite erga solem sibi balneādo verticē ⁊ capillos: ipsosq; in nocte calamistro apposito ꝓtendunt reddē annulatos ⁊ chrysos. Conenť ꝓfundere christum infallibilē veritatē qui Mat. v. ait: Nō poteritis facere capillū vnū albū aut nigruz et ipsa conaſ non tñ vnū capillum sed omnes capillos capitis sui dealbare. Contra quas ait Cyprianus vt refert Aug⁹. iiij. de doctrina christiana. Domin⁹ tuus dicit non potes facere capillum vnū album aut nigrū et tu ad vincendam dñi tui vocem vis te esse potiorem audaci conatu ⁊ sacrilego contemptu capillos tuos inficis malo presagio futurorum. Capillos iam tibi flameos auspicaris. Ex quo Alexander de halis arguit et concludit ꝫ esse mortale pctm: sicut in sermone. xlvij. apparebit. Sz in talib⁹ gui⁹ ꝯ alij peccant matres que ad ꝫ ꝓsimilia filias iducūt vel cū patiētia portāt. Preterea solerē dili-

UVA. BHSC. IyR_032

gentiã quã vane femie hũt circa capitis oznamẽta: de qbus diffusi⁹ in seqntib⁹ sermonibus dicturi sum⁹: si ꝓsiderem⁹ q̃ta diligẽtia vestimẽta curank aiaduerte diligentiã incomponẽdo rugãdo deplicãdo depilãdo discutiẽdo ad aerẽ recentẽ maxie in die scti iohannis ne rodank a tineis dilatãdo vẽtilando. Considera q̃ta custodia obseruank ne olco ꝛ q̃cũq macula inficiank. Si casu q deus auertat incaustũ vel qcũq aliud turpe ꝓciosum sordidauerit vestimentũ. O q̃t⁹ dolor ꝛ meror ꝛ q̃ta tristicia cordis ad remediũ currũt pedes veloces ꝛ delicate ad purgandum prepank man⁹ Tota aiadũsione cor appouik vt absq macula redeat vestimentum nisi purgatũ esset non auderẽt ink hoies cõparere. O q̃ta diligẽtia erga exteriora. O insensata mortalis cura. O insensata demẽtia circa exteriora. Sordidak aĩa multitudie pctõz: inficik multitudie criminũ ꝛ multiplicatiõe horribiliũ scelerũ quotidie inqnak: et de remedijs nulla ẽ cura: nulla remedia: nulla memoria: nulla deniq hꝫ aiadũtentia ponderak: neq aliq verecũdia vel timore erubescit coram celesti rege ꝛ vniũsoz dño comparere. Sz qui hãc supfluam ꝛ fastidiosaz diligentiã hũt circa indumẽta exteriora interiorib⁹ ornatibus iam neglectis audiant dñm Abat. vj. hmõi arguentẽ de vestimẽtis: qd solliciti estis q. d. nisi qz ornamẽta aie neglexistis ꝛ pidistis. Sicut ꝛ brũs Hermes testatur di. Danũ cor vanitatis notã libenk corpi gerit. Exteriorz supfluitas iteriori vãitati indicũ est. Mollia indumẽta mollicie aĩe indicant. non tñ quereret corpis cult⁹ nisi neglecta esset mẽs inculta virtut⁹. Et glo. sup illõ Lu. xvj. de diuite epulone induebak purpura ꝛ byssõ. Si cult⁹ ꝓciosarũ vestiũ culpa nõ esset sermo diuin⁹ non tã vigilanter exprimeret q diues purpura ꝛ byssõ indutus apud inferos torqueretur.

Articulus. ij. de triplici rõne quare deus odiat vanitates.

s Ecũdũ dei odium est ꝑ mũdanas vanitates. Propterea ps. de dño inquit. O disti vanitates. Triplex est rõ vel cã q̃re mũdanas vanitates etern⁹ dos odit. Quaz ꝓma respicit vanitatũ principiũ. scda mediũ. tertia vo terminũ. Primo rõne intẽtiõis. scõ rõe habituatiõis. tertio rõne ꝓclusiõis odit dñs vãitates

De vanitatib⁹ ꝛ mala intẽtione ꝓpter quam dñs illas odit. Capitulum. j.

p Rimo eni odit de⁹ mũdanas vanitates rõne intẽtionis: ꝛ hꝫ respicit vanitatũ ꝓncipiũ. Sicut enim Aug⁹. testak. Quicqd agãt hoies intẽtio iudicat oẽs. Et dñs Abat. vj. Si oculus tu⁹. s. intẽtio simplex fuerit: totũ corpus tuũ. s. opus lucidũ erit. Et si oculus tuũ neq fuerit: totũ corp⁹ tuũ tenebrosuz erit. Sz qr plerũq vanitates ꝛ supfluitates atq curiositates ne appareant vitiose mltiplici cecitate ꝛ fallacia ac iusticie honestate in vanis mẽtib⁹ palliank: Jõ puida circũspectiõe ad pdicta tria specta recurrẽdũ est ne qsq suo ꝓpo laqueo suspẽdak. Qz si ꝫ pdictoz speculoz regulas aliqs deuiare cernat facile ꝓuinci põt de vanitatũ intentiõe: licet ab eo q est a vanitate delusus hꝫ nõ queat intelligi vel comphendi. Et ꝫ tales Grego. ait: Nemo ꝓciosam vestẽ nisi ad inanẽ gloriã querit: videlicet vt honorabilior ceteris videak. Nemo vult ibi ꝓciosis vestibus indui vbi a nemie pt videri. Sũt tam plereq mulieres: q̃ lz cũ alienis peccare nolint: tñ ab alijs desiderãt ꝓcupisci. Qz qdem mortale eẽ p Aug⁹. mãifeste apparet: q ait: q non solũ appetẽ ꝑ etiã appeti velle crimiosum est. Et sunt alie q̃dã que vanitatib⁹ abutunk vt in pulchritudie ab alijs suppcterẽk aut q̃dam inani gloria. s. vt ꝛ pulchritudie laudẽk O impietas viparuz qs docebit vos fugẽ a ventura ira que tãta cupidie vane laudis ob cecatas geritis mẽtes vt nõ cõpatiami infelicib⁹ aiab⁹ xpi ꝓcioso sanguie redẽpti dũ magis ꝓcupiscit vane laudis nomẽ q̃ multarũ aiarũ salutẽ? Sũt ꝛ alie plures q̃ ad excusandas excusatiões in pctis dicũt se hꝫ agẽ vt placeãt viris suis ne i alia detestabilia ruãt vt q̃ si q̃dã rethe vanitate vtank ad ꝓpos retinẽdos viros ne ab alijs cupiditatib⁹ capiank. Sz q̃so rñde mihi. O mulier habitaculũ vanitati q̃re hꝫ rethe ibi expãdis vbi non est vir tu⁹. Cur poti⁹te exornas cũ in publicũ pdis q̃ cũ a viro tuo i secreto thalamo de ꝓpinq videri ibi q̃si q̃dam regina cõpares: hic vo quasi qdam carnis ꝓmiũ monstrum appares. Jbi neq̃ lz velle alteri viro placẽ: hꝫ vo licitũ est cũ moderamie hõestati ob legitimã cãz mariti gram querẽ. Sz similis ẽ qbusdã q dũ se fingũt silvestres colũbas ꝛ aues capere velle domestici vt eas capiãt insidias ponũt Sz si mulier timeat pdẽ virũ suũ cũ vir ei⁹ timere magi nõ hz amittẽ vxorẽ. Plerũq mulieg⁹ pulcher ꝛ pelle ꝛ pilo suffulto ãpli⁹ furto patet q̃ qcũq deformis. Sũt etiã alie plures q̃ dicũt sic vult vel sic ꝓcipit viꝛ me⁹ parere necesse est. Quibus rationabiliter respondetur: q si hꝫ placet O mulier viro tuo

UVA. BHSC. IyR_032

non placet tamē hoc dño deo tuo. Audi beatum petrū quid Act. v. dicit: Oportet magis placere deo q̄ hoib⁹. Sed tu audi tu vir vanus et excors: si non vis ꝓiugem tuam eē meretricē cur vis illam meretricē videri: si forte autem illam amittere cupis placeat dō tuo q̄ iam illam non amiseris: cuius certum sit q̄ ex hoc illius et tuam et alioꝝ multoꝝ alas ꝓvis: sicut Ezech. xiij. c. scriptum est. Vident vana et deuiant. scilicet a tramite honestatis

Q̄ mala vitia que mentes induunt ex crimine vanitatū odit dñs vanitates. Capitulū. ij.

Secundo odit dñs vanitates ratione habituatiōis. Sicut enī dura et aspera magnū et virilez nutriunt spiritū et delicata et mollia habent spm̄ eneruare: sic curiosa et vana mentez induunt habitū vanitatī et a bono ꝓposito frāgūt. Propterea. j. Regl. xij. āmonet spūs veritatis dī. Nolite ꝏclinare post vana que nō ꝓderunt vobis. s. ām mentem efficient vanam et vitijs plenam: sicut pś. testatur dī. pś cviij. Fiat. id est. fier ei. s. mens sicut vestimētum vanū quo operiē: et sicut zona. s. vana q̄ semper precingitur. Et pś. cxliij. Homo vanitatis. s. quā diligit et freq̄ntat similis factus est dies eius sicut vmbra ꝑtereūt: quia tales mentes fumo vanitatis obtenebrant et in criminib⁹ viuūt. Hic est fumus qui mētes vanas erigit in tumorē elatiōis. Sic Job xj. attestat dī. Vir vanus erigit in supbiam nec tñ officiūt hmōi vanitates vtentib⁹ eis verūetiam vidētib⁹ et adherētib⁹ illis. Adēs enī iuuenilis ex ipsa natura fragilis et inconstans quecūq̄ leuia et vana viderit imitari cōtendit et sic alter alterū in ꝓpō ad casum trahit: sicut ipse pś. testat. d. Vt decipiāt ipsi de vanitate in idipsum. Et Hiere. ij. Ambulabunt post vanitatē. s. alter post alterꝝ et vani facti sunt: imo q̄ mirabilī⁹ et abominabilī⁹ est quedam vetule refarcite vel rafazonate tanto habitu vanitatī imbute et inducte sunt vt rugatam faciē medicaminū curis et totū corpus curiosissimis vestituris iam curuate iaz decrepite et dentibus ꝓuate cum q̄tidie animo iuuenescāt ꝓtendūt licet nequeāt decorē ostendere puellarē. Ex talīū vanitatū igitur vsu mentes ciuīū inanes et vane virtutib⁹ vacue replent vitijs et supbijs pcialitatib⁹ ambitionib⁹ et tyrannis ac multiplicib⁹ sceleribus imbuunt. Cuncq̄ dñs ad ipos tales vanas ciuitates et patrias sustulit patienter et ꝑ pdicatores suos correxerit clementer et sapienter in exterminiū pestium et guerrarū ac diuersaꝝ afflictionū in potestate demonū tradit illas Juxta illud psalmogꝑbi pś. cxxxviij. Accipiet in vanitate ciuitates suas nō meas. Adeas quidem per donoꝝ multiplicationē: ꝑ suas demū per ingratitudinē et vanitatum abusionem. Et tunc vantates quas dei verbuz per amorem non emēdauit inuitus mūdus violenter diabolo seu diuino iudicio opante relinquit cum ad iracundiā comitatus sit dominus ex vanitatib⁹ et ex multitudine peccatorū que inde sequunt. Sicut. iij. Regl. xvj. scriptum est. Prouocantes deum. scilicet ad iracundiam in vanitatibus suis.

Q̄ ostendit dñs vanitates ꝑ pter infelicem exitum siue finem ad quem cogunt animas peruenire. Capitulum. iij.

Tertio odit deus vanitates ratione ꝓclusionis. Adens enī insensata et ceca et vanitatib⁹ assueta finez mūdanoꝝ vanitatū non pensat nec ꝓsiderat q̄ sunt veluti fumus vmbra et spuma et sicuti vapor ad modicū parens. Et q̄ sicut. j. Jo. ij. dictum est. Transit mūdus et ꝓcupia eius Unde idem ibidē clamādo admonet dī. Nolite diligere mūdū: neq̄ ea que in mūdo sūt. Et iterum pś. lxxxix. ait: Adane sicut herba trāseat: mane floreat et trāseat: vespere decidat indurat et arescat. Adane. s. puericie in vanitatib⁹ enutrite transeat sicut herba que auulsa cito arescit atq̄ sine fructu et iutilis ē. Adane. scilicet adolescentie vaniozis et vanissime iuuentutis floreat. scilicet vanitatib⁹ plena et transeat sicut flos qui aduenīēte pruina defecit et marcescit nec fructum etiā facit. De talibus enī permissiue dñs demonib⁹ ait: Date florem moab quia florens egredie. scilicz de vita ꝑsenti dum est in florida vanitate et iuuentute. Et de iam mortuis in tumulo vanitatum Esa. xviij. c. ait: Ante messem totuz efflorzuit. scilicet per duram infirmitatē et immatura perfectio germiabit. scilicet fructum in morte damnatiōis eterne: hoc fuit in mane. Sed aduerte quid in vltima senectute sequatur. Vespere. scilicz frigide senectutis: decidat scilicet per mortem. id est. deorsum cadat in baratrū infernale. Adens in vanitatibus inueterata induret corpus in cadauer et arescat in puluerez: siue induret scilicz spiritus per eterna tormenta et arescat gehēnali

UVA. BHSC. IyR_032

igne et pena eterna. Hec omnia ſunt completa in diuite epulone Luce. xvj. Flozuit quipe in mundo quia induebaſ purpura et byſſo: veſpe occidit qz mozruus eſt diues et ſepultus eſt in inferno: indurauit z aruit cū ad deſideriū aque guttam petijt nec aliqualiter impetrauit. De talib⁹ p̄s. ait: Defecerūt in vanitate dies eoꝝ z anni eoꝝ cū feſtinatione. Sed quia cum mulier infirma grauiť decubat in lecto ꝓponit ſe emēdare: Ideo p̄s. ſubdit: Cum occideret eos querebāt eū. De mū ꝯo ſanata oblita eſt dñi creatoris ſui: ꝓterea idez addit. Et dilexerūt eū in ore ſuo ſez tm̄ z lingua ſua mentiti ſunt ei. Cor autē eoꝝ non erat rectū cum eo nec fideles habiti ſunt in teſtamēto eius. Propterea Eſa. xl. c. ait: Vox dñi facta eſt mihi p̄dicatori di. Clama. Et dixi quid clamabo? Omis caro fenū et omnis gloria eius quaſi flos agri: exiccatū ē fenū z cecidit flos. O vetule mulieres que totum tempus in vanitatib⁹ ꝓſumpſiſtis: quē fructū habuiſti tunc in illis in quib⁹ nūc eruberiſcitis? Nam finis illoꝝ moꝛs eſt vt ait ap̄ls vj. c. ad Rhoma.

Articulus. iij. q̄ ꝓpter tria dñs ſupfluitates odio habet.

Certiū dei odium eſt contra mūdanas ſupfluitates. Et ꝯ hoc p̄s. ſubdit: ſupuacue. id eſt. odiſti omneſ obſeruantes ipſas ſupfluitates ꝓpter tria ſupfluitates dñs odit. Primo ꝓpt additionē. ſcō ꝓpter abuſionez. tertio ꝓpt multitudinē ſen multiplicationē.

Odit dñs ſupfluitates ꝓpt eoꝝ falſas additiōes. Ca. j.

Primo odit deus ſupfluitates ꝓpter additionē. ſ. eoꝝ que ex rectū iudiciū non ꝓueniūt ſtatui mulieris: ſicut in prima parte ſermonis dictum eſt. Conſidera vecordē vagam z multiuolā mulierē breui decurſu z a vertice vſq; ad plantam pedis nullū in ea repies ſignuz niſi ſui z ſuoꝝ p̄dictōis eterne. Intuere ꝓmo caput z ꝓtemplare q̄ta ſint ibi additamenta non nature ſed culpe. Ibi ſepe plurū mulierum emoꝛtuarū ſeu ſuoꝝ quos reſpuit ipſa natura ꝓſpicies arte deauratos crines z coronas aureas fabꝛefactas omni artificio et decoꝛe. Mitras vel maghaguones ſeu veſicas iflatas z magnas z ſerico z mira arte depictas: diſcrimialia gherlādas floꝛidas z iocalia p̄cioſa feulgēmas ſuper faciē aut frōtem pendētes. Circinos ad tympoꝛa z in aures p̄cioſas. In facie intuere frontem minoꝛatam ſubtractiōe piloꝝ artificialiť dilatataz Supcilia arte extēſa z iūcta forpice ſepata z in tenuē deducta gyꝝ aut ꝓpetua nigredine tincta. Dentes ꝯo caſu ſublatos eboꝛe reforꝛmatos z fuſcatos pigmentis z gūmis in albedinem priſtinā reuocatos. Exili vitro q̄s alias nouacula caperc nequit e facie ablatoſ pilos cutiſq; groſſicie arte multiplici delinitam: decoloꝛatā faciez z pallētia labia venuſtos ruboꝛe atq; candoꝛe mutatā trāſparēti atq; tenuiſſimo velo paululū in auraz dimiſſoq; arte neglecto vultum reſpicies inſignitum: vt his z ꝓſimilib⁹ addita mentis femia quā natura formoſitate priuauit i alterā venerem diabolū videas reformaſſe. Proſpice collum z ꝓſidera ibi diuerſarū vanitatum varietates. Nunc p̄larum circuloſ aut aureos toꝛques ſeu catenas. Nunc murenulas vermiculatas argento. Nūc aureos paſ noſter ſiue ambꝛeos celoꝝ varietate diſtinctos quibus non ad deum ſed quaſi ſymia diabolī ad ſathanā mulier p̄eces fundat: his omnibus z ꝓſimilib⁹ talis anima demens ſicut fur qui ſuſpendiť fune nouo inaniter gloriatur. Scapille q̄ſ z meretricia vbera palliolo et ſyndone atq; monili pudicitiā mentiunť. Pectus riuulis rachamaturſ ſeu bozdaturſ laſciuis z p̄cioſis iocalib⁹ diuerſiſq; vanitatib⁹ decoꝛať. Brachia quaſi alas ad infeꝛos p̄uolantes manicas gerunt innaturaliter perfoꝛatas z multiplici vanitate atq; carnalitate depictas. Quid aliud man⁹ ille multitudine p̄cioſarū āmillarū z anuloꝝ depicte obſariolo z ſudariolo atq; cum temp⁹ adeſt curioſiſſimis chyrothecis munire niſi luxuriam clamant. Quid erit taliū coꝛrigias ſpeculari tergo q̄ſq; verſas amplas ſericas argenteas deauratas: coloꝛibus variatas. figuris celaturis ſculpturis z mira arte fabꝛili ꝓfectas. Stultum quidem eſt ventrem ſaccū ſtercoꝝ tot ſumptib⁹ honoꝛare nec laudabiliꝯ erit aſinus tuus ſi zona aurea fuerit cinctus. Quid eſt videre in muliere caligas ſoleatas z q̄ſq; ſaccamānoꝝ moꝛe diuiſaſ z adnates longas z tractas Sotulares rubeos aureos perfoꝛatos roſtratos decoꝛticatos: atq; coloꝛum varietate depictos. Quid amplius facient meretrices de altiſſimis trampalis ſeu cipellis mira arte ac duplicitate et ſimulatione confecti quid dicemus. Mōnez mirabiles expenſas veſtib⁹ addūt dū de longitudinez latitudie tanto pl⁹ addē ſit neceſſe

UVA. BHSC. IyR_032

Nõne talib⁹ abutẽtes ex certa scia cũ intẽtione fallẽdi corpis magnitudinẽ mẽtiũt atq; in errorẽ inducũt. ℳ ideo qdẽ eẽ mortale testatur Alex. ó hal. sicut i ser. xlvij. aparebit. Pretera in pdict⁹ additiõib⁹ mlta q̃ diligẽs indagator poterit repire. Sz i supdict⁹ sat⁹ ẽ sufficiẽs addiscẽ q; i mercãcia mulier⁹ vane incõpabilit maiorꝛ forte melior ẽ additio q̃ rumi nata sicut nro vulgari dici solet.

Qꝛ dñs odit supfluitates multipliciũ abusionũ quib⁹ vtũt ciues in domib⁹. Cap. ij.

Secũdo odit dñs supfluitates ppt abusionẽ. ℳta nãq; abusio non tñ in palatijs magꝛoꝛ ꝫ etiã in edibus cõmuniũ ciuiũ repiat qs facile exprmere posset. Ingredẽ eoꝛ aulas triũphales ꝛ vtinã non de pauperũ cruore pstructas: intuere picturas ꝛ mõstra q̃ oia vanitatẽ abusionẽ ꝛ luxuriã clamãt. Mõ singla pgram⁹ intra eoꝛ thalamos ꝛ cubicularia ꝛ ptẽplare ibi nõ solũ lecticarũ triũphaliũ structuras atq; tarsias: verũetiã picturas mãifestissima sig̃ carnalitat⁹ ꝛ luxurie pfignãtes. Cõsidera lectoꝛ magnitudinẽ atq; molliciẽ: ibi repies linthea mina serica vel byssina auro atq; miro artificio circũdata. Cooptoria pciosa e lecto pendentia stupẽda arte ptexta vel acu psuta depicta ꝛ ad luxuriã inductiua: puluinaria preparavndiq; i lecto iacẽtia pciosꝰ pictur⁹ rachamatur⁹ aureis textur⁹ futur⁹ atq; lapidib⁹ pciosꝰ ornata. Cortiaꝛ ẽ auratꝛ atq; pictaꝛ pciũ ꝛ valorẽ qs exprmẽ posset. ℴ altitudo et aspitas crucis christi. ℴ penalitas crucifixi. ℴ insipiẽtia filij dei q̃re oportuit pati dñm christũ ꝛ sic intrare in gloriã suã: si hoies serui cũ tot delitijs cũ tot vanitatib⁹ atq; cũ tot lasciuijs ingredi poterãt gloriã alienã. ℴ q̃ta cõplacẽtia qescẽt ds cũ filijs hoiuz si cũ tãta diligentia cubile pscie exornarẽt atq; cũ ppha p singlas noctes lectũ suũ lauarẽt. ℴ sepulcꝛ cubile ꝛ lect⁹ pmeditãdus q̃ amara ẽ memoria tua: vbi iuxta illud Eccl. x. Hõ hereditabit serpẽtes bestias ꝛ vmes: Vbi q̃ pdie fulgebat i aula hodie iacet i tũba. Et q̃ heri gloriosus splẽdebat i palatio: hodie decolorat⁹ iacet i tumlo. Est q̃ heri tot vescebat delitijs in cubiculo: hodie deuorat⁹ a vmib⁹ in sepulchro. ℴ horrẽdũ cubiculũ infernale: q̃ amara erit exptia tua. ℴ delicata caro delitiosi viri vel mulier⁹ ꝛ oia i tot delitijs enutrita: cõsidera lectũ q̃ te expectat: licꝫ ꝫ neq; credas vbi vmbra mortis ꝛ nullus ordo ꝫ sempiternus horror inhabitat: sicut Job. x. attestat vbi p claris magnificẽtijs vtilitas psumptibil⁹: vbi p effrenat⁹ delitijs pẽalitas intermiabil⁹ atq; p cumulat⁹ diuitijs pauptas insatiabilis tribuet: sicut Esa. xliij. c. scrip. ẽ. Detracta ẽ ad inferos supbia tua: pcidit cadauer tuuz subte: sternet tinea ꝛ opimẽtum tuũ erũt vmes. Ue q̃ vob q̃ dormitis in lect⁹ eburneis ꝛ lasciuitis in stratis vtis vt scribit Amos. vj.

Cõtra multitudinẽ supfluita tũ quib⁹ vtunt ciues quos dñs odit. Capitulum. iij.

Tertio odit dñs supfluitates ppt multitudinẽ seu multiplicationez Circũspice thalamos pdictoꝛ: ptẽplare ibi supfluitates vestiũ viroꝛ ꝛ mulierũ Ibi p feriat⁹ dieb⁹: ibi p mediocrib⁹ festis: ibi p maioꝛib⁹ solẽnitatib⁹: ibi p celebrioꝛib⁹ cũct⁹. ℳ quarũ pciosioꝛes in mãtid psumũt: ꝛ q̃q; a mulierib⁹ insensat⁹ p filiab⁹ ꝛ filijs inaniter imo crimialit⁹ reseruãt. Ibi repies vestimẽta serica q̃dã aure: q̃dã viridia q̃dã rubea ꝛ scarleta: q̃dã grisea: q̃dã rigata: q̃dã depicta ꝛ rachamata: q̃dã celestina: q̃dã rosata q̃dã trapata: q̃dã estiua sicut teristria subtilia atq; stricta: q̃dã byemalia: q̃dã ruralia: q̃dam ciuilia: q̃dã pluuialia: q̃dã niualia: q̃dã diurna: q̃dã nocẽa: q̃dã retorta: q̃dã distorta: q̃dã stricta: q̃dã lata: q̃dã curta siue breuia q̃dã lõga: q̃dã cũ alis magnis: q̃dã cũ manic⁹ strict⁹: q̃dã sine manic⁹ vllis: q̃dã claudũt ante: q̃dã retro: q̃dã ex latẽ: q̃dã sicut i iuuenuz farsicũs patz tãta abominabili breuitate curuant vt sup̃ nates ꝛ sup̃ vmbilicũ ascẽdant: dũq; estiuo tpe supioza indumẽta deponũt i ppria domo vel alibi anterioza ꝛ posterioza iuuẽcul⁹ atq; alijs mocanũ oũdũt. ℳ quot mutatoria repies ibi: ꝙt camisias sericas vel byssinas vel tãto sumptu ꝛ arte psutas q; tales facere vel tenere ãpli⁹ q̃ illas gestare doctoꝛes determinãt eẽ mortale. ℳ quot alia linea ꝛ supflua pãnamẽta q̃ raro vel, nunq; ducunt⁹ in vsum. ℳ quot vasa argẽtea ꝛ deaurata ꝛ arte mirabili fabꝛefacta ad gloriã ꝛ ad pompã seruata. Hec ꝛ psimilia pside ra i deaurat⁹ ꝛ pciosis mãtecis reseruata. Circũspice cubiculi parietes carnalitat⁹ multiplici actu sepe depictos: vt verificẽt in oib⁹ talib⁹ qđ Eccs. j. c. ait Vanitas vãitatũ ꝛ oia vãitas. Et q̃ oia talia multitudie atq; psusiõe i pfessoꝛib⁹ pdicatoꝛi bus ꝛ psiharijs min⁹ doct⁹ min⁹q; rect⁹ ac min⁹ psiderãtib⁹ tria specta añdicta discretũ iudiciũ liciti ꝛ illiciti obtuũt ꝛ pfundũt: plericq; pcm mortale i talib⁹ eẽ ñ putãt ꝫ qđlibz hoꝛ cui cũq; libz illi oino lz illicq; ñ licꝫ q̃ ad ꝫ marsupiũ

UVA. BHSC. IyR_032

plenū vnūcūqꝫ nō hꝫ cū talib⁹ ſit lex p rōne volūtas. Propterea ſeqr̄ qđ Mat.xv.c.dīs ait: Leci ſūt z duces cecoꝝ. Lec⁹ ſi ceco ducatū preſtet ābo in foueā cadūt. Sꝫ vt ōr Eccl̄i. xv. Qui timet deū faciet bona: z q̄ ptinēs ē iuſticie ap̄hēdet eā. ſ. moderatā z obuiabit illi q̄ſi mr̄ honorificata h̄ p gram z i futuro p gloriā. Ad quā nos pducat bñdict⁹ ieſus qui cū pr̄e z ſpūſctō viuit z regat i ſecla ſe. Amē.

Feria.iiij.p⁹ dñica de paſſiōe de iuramēto z periurio. Ser.xlv.

On periurabiſ

n in noie meo Leuit. xix.c. Et in pphetia hodier. Cogūt me charitas: vrget neceſſitas z zelus dei uini honoris me coartat: vt poſtq̄ elapſi diebus cū tāto aiaꝝ fructu blaſphēia ō cordib⁹ vr̄is ppulſata ē etiaꝫ periū effugeat cū ex illo mala inūerabilia orianť. Tāti eni periū crimis ē vt ſm Tho. in q̄li. videat homicidium ſuparе. Ait. n. ſīc ap̄ls inqt. vj. c. ad Heb. hoies p maiores ſuos iurāt z omis ꝓtroūſie eoꝝ ad ꝓfirmationē finis ē iuramētū. Fruſtra aūt homicidij cā iuramētū ꝓtroūſie finiſ eſſet niſi homicidiū ſuparet. Preſumit eni q̄ q̄ maiorē culpā. ſ. homicidij ppetrauit miorē ſcz periū cōmittē mīme verenť. Propterea ex hocipſo q̄ i cā cuiuſlibz culpe iuramētum ōferť māifeſte mōſtrat q̄ periū p maxia culpa habēdū eſt: nec imerito h̄ eſtimādū eſt cū piurare i noie q̄dā dīni nois negatio iudicet Vñ ꝯz locū p⁹ idolatriā pctm̄ periū tenet: qđ q̄dē patet ex ordie p̄ceptoꝝ. Qꝫ aūt homicidiū in eccleſia ḡui⁹ puniat rō eſt: qr ḡui⁹ nocumentū inēdū hoib⁹ infert etiā culpa miꝰ apud tamē iudiciū dei ḡuior culpa ḡui⁹ puniet. Qꝫ igit̄ piurare tā ḡuis culpa eſt: iō in ẏbo ppoſito p̄cipit dñs di. Nō piurab in nomine meo. In h̄ q̄nta religioſitas indicat q̄ ōr peiorata. De q̄ religioſitate tria ad pñs cōſiderem⁹. Primo iuramēti diſcretionē. ſcō iuramēti abuſionē. tertio iuramēti pūitionē

Articulus.j.quō ꝓhibitū vl illicitū ſit iurare z de duplici ſpecie iuramenti.

p Rimo inq̄ conſiderem⁹ iuramēti diſcretionē. Triplex diſcretio habēda ē circa ipſuz iuramētū. Prima ꝓhibitiōis. ſcda pmiſſiōis. tertia diſtinctiōis

Quō ꝓhibitū ſit iurare. Capitulum.j.

p Rima diſcretio circa iuramētum habēda ē ꝓhibitiōis. Prohibet eni dñs iurare Mat.v.d. Audiſti q̄ dictū eſt antiq̄s: Nō piurab: reddes aūt dño iuramēta tua. Ego aūt dico vob. Nō iurare oino neq̄ p celū q̄ thron⁹ dei ē: neq̄ p terrā q̄ ſcabellū eſt pedū ei⁹: neq̄ p hieroſolymā q̄ ciuitas magni regis ē: neq̄ p caput tuū iurauerī: q̄ nō potes vnū capilū albū facē aut nigꝝ. Sit aūt ſermo veſter eſt ē: nō nō. Qđ aūt ab his abundanti⁹ ē a malo ē. Et Jaco.v. Añ oia fratres mei nolite iurare oino. Qđ pōt eē aliud thema. Et addit: Neq̄ p celū neq̄ p terraz neq̄ aliqđ q̄cūqꝫ iuramētū. Sit aūt ſermo vr̄ eſt eſt: nō nō: vt nō ſub iudicio decidatis.

Quō licitū ſit iurare z quō intelligit̄ ꝓhibitio facta de iuramento. Capitulū.ij.

s Ecūda vo diſcretio circa iuramētū habēda ē pmiſſiōis. Permittit eni in multis caſib⁹ iuramētū. Propterea notādū eſt q̄ verba chriſti Mat.v. Et Jaco.v. ſupi⁹ allega. Licz videant iuramētū talit̄ ꝓhibere q̄ nullo mō iurare licitū ſit: ſimpliciť tñ loq̄ndo h̄ ꝓhibitio vniūſal nō eſt ita q̄ in nullo caſu licitū ſit iurare. Sꝫ ſz Bonauen. ſenſus ẏboꝝ ē. Jurate ſ nō p q̄libet cā: ſ tñ p licita z honeſta. Propterea pēſanda ſunt ẏba ꝓhibitiōis ꝓdicte. z tria ibi itelligēda ſunt. Primū q̄ ſunt i aliq̄ p̄ceptoria. ſcō ſunt in aliq̄ pmiſſoria. tertio q̄z ſunt i aliq̄ cōſultoria. Primo ſunt i aliq̄ p̄ceptoria z ꝓhibitiua: q̄ nō ſz p q̄libz cā vel re iurare ppt̄ piculū ſequ⁹ periurādi. Propterea Eccl̄i. xxiij. c. ait: Vir multū iurās replebit iniq̄tate. i. periurijs z p conſeq̄ns multi alijs mal. Jō illicituz eſt iuramētū ſequ⁹ iterare. Scō q̄z ẏba ꝓdicta ſunt i aliq̄ pmiſſoria. nā tal modus ꝓhibitionis nō eſt vniūſal ſed ꝓticular ſi ferat illud nō añ h̄ adūbiū oino. Vñ cū dñs dicit: Ego aūt dico vob: Nō iurare oino. i. nolite iurare i q̄libz cāu g̃ in aliq̄ cāu licet. Plerūq̄ eniz ponit a chriſto locutio tal tñ nō eſt vniūſalis ad oēm materiā. Verbi gra Mat.v. dīs ait Dis q̄ iraſcit frī ſuo re⁹ ē iudicio: z tñ nō intelligit̄ de ira ꝫ vitiū q̄ eſt p zelū q̄ etiā fuit in chriſto. Vñ Mar.iij. ſcrip. ē de dño. Circūſpiciēs eos cū ira: ꝓtriſtat⁹ ē ſup cecitate coꝝdis eoꝝ. Ex h̄ patet q̄ iurare nō ꝓhibet in oi cāu ſ in aliq̄ cāu lz. Qꝫ aūt liceat exēplo patz Primo exēplo dei q̄ in multi loc inuēt⁹ ē iurasſe. Vñ ad Heb. vij. volēs ōs oſtdē imobilitatē p̄ſilij ſui interpoſuit iuramtū. Et. c. vij etiā dicit: q̄ iurauit dñs z nō penitebit eū. Et p Hiere. iiij. docens dñs iuſtū iurādi modū

UVA. BHSC. IyR_032

ait iurab⁹ viuit dñs i ꝟitate ⁊ i iudicio ⁊ in iu-
sticia. Sc̃o exẽplo apl̃oꝝ ⁊ ppẽaꝝ qui i scri-
ptur⁹ crebꝛo iurasse legunt. Tertio exemplo
ecclesie sctẽ que vtik iuramẽto ꝓ illi⁹ multipli-
cem necessitatẽ ⁊ vtilitatẽ: vtputa ꝓ veritate
firmãda vel declarãda ꝓ occisiõe litigiozũ et
cãrũ ꝓ amicicia ꝫhẽda ꝓ pace fiẽdavel refoꝛ
mãda: ꝓ fidelitate seruãda: ꝓ obediẽtia reco
gnoscẽda: ꝓ calũnia sopiẽda: ꝓ infamia pur
gãda ⁊ plurib⁹ alijs: ꝺ q̃b⁹ Alex. ⁊ Archĩ. tra-
ctant. Tertio q̃ꝫ ꝟba christi ⁊ iacobi sũt i aliq̃
ꝓsultoꝛia. ſ. ne ex iurãdi freq̃ntia i piuriũ de-
cidam⁹ Vñ Ecc⁹. xxiij. c. ait: Jurationi nõ aſ-
ſuecas os tuũ multi enĩ casus sũt in illa. Jhic
q̃ꝫ Aug⁹. xix. ꝫ fauſtũ circa mediũ inq̃t Q̃ ꝓ
iurare g̃ue pctñ est: iurare ãt sicut iurare ve
rũ nullũ. Longi⁹ aũt remot⁹ ẽ a falſuz iurã-
do q̃ nec iurare ꝓsuevit q̃ꝫ q̃ vex iurare. Ma
luit dñs nos nõ iurãtes nõ recedẽ a vero q̃ꝫ
verũ iurãtes aꝑopinq̃re piurio. Jtaq̃ apl̃s
in sermõib⁹ q̃s habuisse narrat nunq̃ iura-
uit ne iurãdi ꝓsuetudie in piuriũ laberetur.
Aliqñ ꝟo nesci⁹. Jn scriptur⁹ aũt vbi ẽ ꝓside
ratio ꝓpẽsoꝛ ⁊ maioꝛ: plurib⁹ loc⁹ iurasse in-
uenik ne q̃sq̃ꝫ putaret et iã verũ iurãdo pec-
care. Jhec Aug⁹. Et alibi i lib. de mẽdacio ait
Dicit dñs nõ iurare oino. ne. ſ. iurãdo ad fa-
cilitatẽ iurãdi pueniak: ⁊ ex facilitate ad ꝓsue
tudinẽ: ⁊ a ꝓsuetudie in piuriuz decidak. Et
Jsido. ij. de sum. bo. c. xxxj. Sicut mẽtiri nõ
põt q̃ nõ loq̃k: sic peierare nõ põt q̃ nõ iurat.
Cauẽda ẽ igik iuratio nec ea vtẽdũ ẽ nisi i so-
la veritate. Nõ est ꝫ dei p̃ceptũ iurare: ꝑ duz
vsum iurãdi facim⁹ piurij crimẽ incurrimus
nunq̃ꝫ g̃ iurat q̃ peierare timet.

Q̃ due sunt vniuersales ſpecies iuramentoꝝ. Capi. ij.

t Ertia aũt discretio de iuramẽto ha
benda ẽ. Distinctiõis enĩ due iu-
ramentoꝝ spẽs a doctoꝛib⁹ distin
gui solent. Prima assertoꝛium. se-
cunda pmissoꝛiũ nũcupak. Primũ aũt ptinz
ad tps p̃teritũ. scõm ꝟo respicit ad futuꝝ. As
sertoꝛiũ etiã licet sit p̃ncipalik de p̃terito sic fa
ctũ eẽ vel nõ eẽ: põt eẽ nihilomin⁹ de pũti et
de futuro. ſ. asserẽdo sic eẽ vel nõ eẽ vel iurã
do q̃ cras pluet vel ninget: ⁊ sic ꝺ alijs. Pro
missoꝛiũ aũt fit p̃prie de futuro cuz q̃s iurat
aliq̃d se daturũ vel facturũ vel dicturum seu
ecõtra. Assertoꝛij q̃ꝫ iuramẽti debita materia
est verũ ⁊ nõ falsum. Promissoꝛij ẽ bonũ ⁊ ñ
malũ. Qui igik iurat malũ obligak q̃dem ad
pctñ male iurãdo: ꝑ nõ obligak ad id q̃ ꝺ ma
le iurauit implẽdũ sicut lat⁹. j. patebit. Et in
his duab⁹ spẽb⁹ iuramẽtoꝝ oĩa iuramẽta ⁊ p̃-
iuria conduduntur.

Articulus secundus de secun do periurandi modo.

s Ecũdo ꝓsiderem⁹ iuramẽti abusi
onẽ. Septẽ enĩ sunt iuramẽta coꝛ
rupta ⁊ abusiua in q̃b⁹. ſ. dei nom̃
vitupak. Primũ ꝺz diminutũ. scõm falsum.
tertiũ coactũ. q̃rtũ fractũ. q̃ntũ incautũ. sex-
tũ dubiũ. septimũ inductũ.

Q̃z tres comites de necessitate habere debeat iuramentum. Capitulum. j.

p Rimũ ꝺz diminutũ vt enĩ integꝝ
nõ diminutũ iuramentũ fiat tres
comites hfe ꝺz. ſ. veritatẽ iudiciũ
et iusticiã. ꝺ q̃ Jhiere. iij. Jurabis viuit dñs
in veritate ⁊ in iudicio ⁊ in iusticia. extra de
iureiu. c. et si christ⁹. et. xxij. q. ij. aiadũtendũ
vbi Jhiero. ait: Aiadũtẽdũ ẽ q̃ iusiurãdũ ha-
beat hoſ comites ꝟitatẽ iudiciũ ⁊ iusticiã. Si
ista deſſerint: nequaq̃ꝫ iuramentũ erit ꝑ piu-
riũ. Alex. ꝟo de hak. seq̃ns glo. ij. interl. sup
p̃dicto ꝟbo Jhiere. ait: Veritas enĩ ꝺz eẽ in
ꝓscia iurãt⁹ vt ita eẽ credat sicut iurat vt i iu-
ramẽto assertoꝛio. Et ita facẽ ꝓponat sic iu-
rat vt i iuramẽto pmissoꝛio Justicia eẽ ꝺz ex
pte ei⁹ q̃ꝺ iurak videz vt sit licituz ⁊ honestũ
Judiciũ ꝟo eẽ ꝺz ex pte circũstantie vtriusq̃ꝫ
videlicet vt diligent⁹ attendak ⁊ cã ꝓ q̃ iurak
et modus. Si aũt deſit cã deſit iudiciũ discre
tionis i circũstãtijs iuramẽti. Jhoc ẽ q̃ iuramẽ
tũ sit verũ ꝫ falsitatẽ: cautũ ⁊ discretũ ꝫ teme
ritatẽ ⁊ leuitatẽ. Jnsup ⁊ iustũ ne sit de re il-
licita nec fiat ad ponẽdã iniq̃tatẽ. Jhoꝛ rõnez
ponit Bonauẽ. in. iij. di. xxxix. sup lfam di.
Juramẽtũ enĩ compak ad tria. Primo ad ve
ritatẽ a q̃ ꝓcedit ⁊ sic debek sibi iudiciũ. Se-
cundo ad rẽ de q̃ fit ⁊ sic debek sibi veritas vt
sit adeq̃tio sermõis ⁊ rei. Tertio ad cãm ꝓ q̃
fit ⁊ sic debek sibi iusticia vt. ſ. ꝓ cã iusta fiat.
Et q̃ oẽ iuramẽtũ hos tres hz respect⁹. Jõ
oẽ iuramẽtũ hos comites habere ꝺz. Ser-
mo enĩ nr̃ dubi⁹ ẽ. Vñ Sap̃. ix. Cogitatiões
moꝛtaliũ timide ⁊ incerte ꝓuidentie nr̃e. Jõ
vt sermo nr̃ ꝓ dinã veritatẽ ꝓfirmek indiget
comitib⁹ ipsum regẽtib⁹ ne sit dissimilis ve-
ritati. Jhec Bonauen.

Q̃z iuramẽtũ triplicite dicik esse falsum. Capitulũ. ij.

s Ecũdũ iuramẽtũ ꝺz falsum q̃ꝺ est
ꝫ primũ iuramẽti comitẽ que ẽ ve

UVA. BHSC. IyR_032

rītas. Qō q̄dē triplicit fieri ꝓtingit. Primo cū quis iurat falsum sine intētiōe fallēdi. secundo cū iurat falsum cū intētiōe fallēdi. tertio cū q̄s iurat vex cū intētiōe fallendi. Qui tres modi ponunt ab Aug. xxij. q. ij. c. hoies. Primo q̄dē est iuramētū falsum cū q̄s iurat falsum sine intētiōe fallēdi: qz ipse fallit credens dicē verū. Et tūc ſm Pe. distinguēdū est: qz si adhibuit debitā diligētiā in iuramēto assertorio tunc non est piurus: qz vt ōr in ſi. di. c. hoies. Reum lingua nō facit nisi rea mēs. Similit̄ z q̄n iuramētū est ꝓmissoriū si impleri omittit ꝓp̄t legitimū impedimentū excusat saltē a mortali: Sicut etiā accidit apostolo. ij. Lor. j. q̄ pmittēs corinthijs ad eos ire legitime impedit⁹ nō seruauit ꝓmissum. Sic etiā ſm Hosti. Si debitor creditori iurauit se incerto termio soluturū credēs se posse solue in p̄dicto termio: tādē rōnabilit̄ impedit⁹ nō p̄t: nō est piur⁹. Si aūt non adhibuit debitā diligētiā z occasionē non habuit b credēdi tūc piur⁹ est: qz defuit vnū de cōmitib⁹ iuramēti. s. iudiciū qz temē iudicauit ſm Aug. vbi. s. Ad idez. xxij. q. v. q̄ piurat. Scō ē iuramētū falsum cū q̄s iurat falsum cū intētiōe fallēdi: qz. s. falsum ē: z falsum eē putat q̄ iurat. Sicut q̄n debitor iurat solue creditori in certo termio: z tñ q̄n iurat nō credit posse solue vel nō hz cām ꝓbabilē credēdi: tūc ſm Hosti. in vtroq; cāu pcierat: qz in p̄mo deest veritas: in scō aūt iudiciū. Contra q̄ Aug⁹. vbi. s. videte q̄ ista sit detestabilis belua z de reb⁹ humanis extermianda Hic enī nō solū piur⁹ est b ad oēm satisfactionē illati dāni tenet. ex de iniur. et dā. da. c. si culpa: vbi ōr: Qui occasionē dāni dat: dānū dedisse videt. Scōm aūt Bonauē. et Rich. triplex ē iuramētū. Primū q̄ est deliberatū et solēnizatū: sicut q̄n testes iurāt sup sacrosancta euāgelia in p̄ntia iudic. Scōm q̄ est deliberatiuū b nō solēnizatū. s. q̄n q̄s iurat i occulto z iurat aliq̄d ex deliberatiōe intēdēs illud p̄ dine veritat̄ testimonium cōprobare. Tertiū aūt est q̄ nec ē deliberatū nec solēnizatū: sicut q̄n q̄s iurat i cōi sermōe nō attendens quē inuocat z ad q̄d b ex q̄dā ꝓsuetudine. Et ſm h piuriū triplicit cōmitti p̄t. Primo mō cū hō deliberat de dicto ꝓfirmādo et de iuramēto p q̄ ꝓfirmat z piurat solēniter in p̄ntia iudic: z tūc piurus nō tñ mortalit̄ z enormit̄ peccat b etiā si p tali piurio feratur ſnia diffinitiua ꝓ eū in cā accusatiōis ē infamis. vj. q. j. infamis. Et q̄ horribili⁹ ē cū tres digitos sup̄ sctā imponit oīa sua in potestate diabolī ponit. s. aiam corp⁹ z oēm substam et q̄si homagiū diabolo fac. Vñ Prou. vj. Defixisti apud exteū manū tuā. Scō fit iuramentū nec deliberatū nec solēnizatū: sic non est p̄cm mortale b veniale eo q lingua in lubrico posita ē. Tertio etiā modo fit iuramentū deliberatū b nō solēnizatū. In q̄ distinguēdū est: qz aut deliberat de dicto z de iuramēto vtrū sit dictū verū z vtrū iuramēto firmādū z tūc si peierat mortalit̄ peccat cū exp̄sse faciat ꝰ dei p̄ceptū. Leuit. xix. Nō piurabis in noīe meo. Aut deliberat de dicto tm̄ vtrū sit verū nō tū de iuramēto supaddito. Et tūc p̄t esse veniale p̄cm b gue veniale z multū appp̄inquat ad mortale z ſō oīno fugiēdum. Tertio fit iuramētū falsum cū q̄s iurat verū tñ cū intētiōe fallēdi: qz credit eē falsuz q̄ iurat. Vñ exēplificat Aug⁹. vbi. s. Pluit i illo loco interrogas aliquē z dicat pluisse z ad negociū illi⁹ cōpetit vt dicat pluit b putat non pluisse piur⁹ ē. Ad h. xxij. q. j. c. j. Ex h triplici iuramēto ſm Aug. breui⁹ ꝓcludi p̄t: qz aut est falsitas ex pte iurati tm̄: z h est p̄mū. Aut ex pte iurātis z h ē tertiū. Aut ex pte vtriusq; et h est scōm.

Qz obliget iuramentum coactum. Capitulum. iij.

Tertiū iuramētū est coactū. Unde multotiēs cadit hō in piuriū qz deficit iustitia in eo. Circa q̄ queri p̄t vtrū iuramētū coactū sit obligatoriū? Respōdet Bonauē. in. iij. di. xxxix. q hec questio nō hz locū in iuramēto assertorio: qz illō nō obligat ad aliq̄d faciēdū: b si falsum iurat h̄ obligat ad p̄cm̄ q̄tumcūq; fiat coactum: qz nulla coactiōe ē malū faciēdū. Verbi gra Si aliq̄s asserit falsum eē verū. Sz locū hz i iuramēto ꝓmissorio. Nō q̄dē illicito qz illud etiā si fieret sp̄taneū nō eēt obligatoriuz. ex eo. c. si vo. Et q met⁹ cā. c. ad audiētiā. Tñ q̄ sic iurauit p̄t ab ep̄o petē vt illū cogat absoluere a iuramēto. ex. e. c. j. Si h impetrare nō p̄t soluat z postea repetat: qz lz iurauerit soluere nō tñ iurauit nō repetē. extra. e. debitores. et in dicto. c. ad audiētiā. Qz etiā si iurauerit nō repetē tūc denūciet ecclesie ſm formā euāgelicā: vt ecclesia ad restitutionē compellat. Si vo iurauerit q̄ nō denūciaret tale iuramētū est illicitū z nō tenet nec ē seruādū extra. e. c. quēadmodū. Hec hz Inno. Ray. et Bern. Si enī iuramētū ꝓmissoriū licitum est: tūc aut talis coactio ē que i ꝓstātē virū cadere p̄t vt met⁹ mortis z seruitut̄ vel corruptionis z h in ꝑsona ꝓpria vel in libris ꝓpriis. Aut nō. Si nō: tūc dicēdū q̄ h iuramētū est

UVA. BHSC. IyR_032

obligatorijū q̄ ad iudiciū poli ⁊ q̄ ad iudiciuz fori. ſi ſic: tūc nō eſt obligatorijū q̄ ad iudiciū fori: ne q̄s de ſua malicia reportet lucrū. Sz tū ſeruādū eſt iure poli q̄ min⁹ malū eſt ſuſtinere dānū tpale q̄z fidē frāgē. Et cū voluntas nō poſſit cogi de⁹ imputat talē obligari. Dicit tū in remediū hui⁹ q̄ ſupior req̄ſit⁹ p̄t et dz aūcte canonū relaxare hm iuramētū. Si aūt querat q̄s in hm iuramēto vel i aliis habeat diſpēſare? Rūdeo ſm Tho. ij. ij. q. lxxxix. Alit enī q̄ illud qđ cadit ſub iuramēto pmiſſorio aliquādo eſt mānifeſte pctm vel maioris boni impedimētū. ⁊ tale iuramētū diſpēſati one nō indiget. Aliqñ aūt eſt dubiū an ſit licitū vel illicitū p̄ficuū vel nociuū: aut ſimpliciter aut i aliq̄ cāu. Et in hm pōt q̄libz eps diſpēſare. Aliqñ etiā pmittit ſub iuramto qđ eſt mānifeſte licitū vtile ⁊ honeſtū. Et i tali iuramēto mutatio vel diſpēſatio nō videt hr̄e locū niſi alq̄d meli⁹ occurrat faciēdū ad vtilitatem cōem. Et hm maxie ptinē videt ad ptātē pape: ſicut patet. xv. q. vj. c. aliuſ. Similit ad cū ptinē videt iuramēti abſoluta relaxatio. Mā ad vnūquēq̄z ptinet iuramētum irritare qđ a ſubdito factū eſt circa ea q̄ ſubdunt eius ptāti. Sicut p̄ pōt irritare iuramētū puelle: et vir vxoris ſi nō pōt impleri ſine p̄iudicio viri vt dr Numeri. ij. Et. xxiij. q. v. mānifeſtū Et dñs iuramētū ſerui di. liij. ſi ſeru⁹. Et ab bas mōchi. xx. q. iij. mōchū.

Q̄z quadrupliciter iuramētuz frangit. Capitul. iiij.

q Uarti eſt iuramētū fractuz. Uſi in p̄iuriū cadit q̄z deficit etiā ibi iuſticia. Qđq̄dem ptingit q̄ter fieri. Primo cū iuramētū eſt de re licita. ſcd cuz fit de re illicita. tertio cū fit de re que ꝺ ſui nafa nec ē licita nec illicita. q̄rto cū de re ptim licita et ptim illicita. Primo enī iuramtū dr fractū cū fit de eo qđ de ſui natura licet. Sicut cū q̄s iurat talē elemoſynā dare: pegrinari vel ieiunare ⁊c. tūc peccat hō mortalit̄ ſi nō ſeruet legitima cā nō obſtāte. Qui autē ex importūnitate vel impoſſibilitate trāſgrederet a pctō imunis eēt: ſicut patet extra ꝺ iureiu. c. q̄rela. v. q. j. q̄cūq̄z. Scōo fractū dr iuramētū cū fit de re illicita vt cū q̄s iurat occidē hoiez ſe vindicare ⁊ ſimilia: vel cū iurat ſe nō facturū qđ fieri dz vel de ſui natura bonū eſt ſicut dare elemoſynā ire ad eccleſiā ⁊c. vel iurat nullū feſtū cuſtodire vel nō ire ad p̄dicationē vel nō p̄cere inimicis ⁊c. Tales ipſofacto q̄ iurāt p̄iuri ſunt ⁊ ſeruādo tale iuramētū mortaliter peccāt: nec peccāt p̄riū faciēdo. Tūi Iſiō. vt habet. xxij. q. iiij. c. in malis. In malis pmiſſis reſcinde fidē ⁊ i turpi voto muta decretū Et iterū. xxij. q. iiij. c. j. ij. et. iij. ſi q̄s. Si quis iuret q̄ ſupflue comedet vel ꝺba ociosa dicet et hm ſeruat. Ad hm Hug. nōuit. xxij. q. iiij. ſi aliq̄d q̄ mortalit̄ peccat. q̄z facit ꝺ. c. illud: in malis pmiſſis reſcinde fidē ⁊c. Sz meli⁹ dicendū ſm Rodeñ. q̄z peccat venialit̄ q̄z illud c. in malis ⁊c. ſi intelligat extēdi q̄ ad venialia q̄ntū ad illa nō eſt p̄ceptū hm p̄ſiliū. Tertio dr iuramētū fractū cū iuramētū fit de re q̄ ꝺ ſui natura nec licita nec illicita ē: vt cū q̄s iurat q̄ nolit ludē p poculēto vl̄ eſculento ⁊ ſic trāſgrediēs hm iuramētū mortalit̄ peccat. In ſup ſm Tho. ij. ij. q. xcvij. nō excuſat a culpa mortali q̄ iocoſe p̄iurat q̄z nō euitat dānaz irreuerētiā: imo q̄ntū ad aliq̄d auget. Itē ſm eundē vbi. ſ. Qui ex lapſu lingue iurat ſi ad uertit ſe iurare ⁊ falſuz eē qđ iurat: a mortali nō excuſat ſicut neq̄z a dei p̄ceptu. Si autē hm nō adūtit intētionē iurādi nō videt habere. Et iō a crimīe p̄iurij excuſat. Quarto dicitur iuramētū fractū cū fit p̄tim de re licita ptim de re illicita: ſicut cuz meretrix iurat ſe ſeruare fidē ſuo leccatori: q̄z i tali iuramento ſm Bonauen. duo ſunt. ſ. vnū q̄ adherebit ſuo leccatori ⁊ hm ē malū ⁊ nō ſeruādū. Alterū ꝺo q̄ nō alteri ⁊ hm ē bonū ⁊ ſeruādū: vñ in hm frāgēdo iuramētū grauī⁹ peccat q̄z ſeruādo q̄z dū ſeruat peccat fornicādo ſ nō peierādo Sz dū adheret alteri peccat vtroq̄z mō. Et hm eſt q̄ Aug⁹. dicit q̄ meretrix q̄ iurat ſe ſeruaturā fidē leccatori: mala eſt ei adherendo ſed peiōr fidem non ſeruando.

Q̄z tripliciter fit incautum iuramentum. Cap. v.

q Uintū eſt iuramētū incautuz: qđ tō in p̄iuriū vergit: q̄z deficit ibi iudiciū cū ſepe vergat in exitū malū vel i exitū min⁹ bonū. Circa qđ dicendū ſm Bonauē. in. iij. di. xxxix. Q̄z triplicit iuramtū dr incautū eē. Primo cū iurat aliq̄d quod ſimplicit vergit in detrimētū ſalutis: vt cum q̄s iurat aliq̄d ſe facturū qđ obſeruatuz in ſe includit mortale pctm. Et iſto mō iuramētū nō eſt licitū nec obligatorijū: imo q̄ ipſum obſeruat peccat. xxij. q. iiij. c. j. ij. et. iij. ⁊. c. ſi aliq̄d. vbi dr: Si aliq̄d forte nos incauti⁹ iurare p̄tigerit qđ obſeruatū peiōrē vergat i exitum: libere illud ſalubriori p̄ſilio mutādū noueri⁹ ac magi inſtāte neceſſitate peierāduz nob q̄ntū p virādo p̄iurio i aliud crimē grauī⁹ eē diūtēdū. Scōo mō dr incautū iuramentū cū q̄s iurat aliq̄d qđ vergit i ſalutis ſue diſpē

UVA. BHSC. IyR_032

diū ꝛ pfectiōis impedimētū: vtputa cū ꝗs iurat se nunq̄ntraturū religionē vel q̄ nō fiet cleric⁹ ꝛc. Jn ꝗ cāu peccat ꝗdem iurādo qꝛ ponit obicē spūālctō: tū ipsuz obseruādo nō est pctū: multo tū meli⁹ ē nō implē. Mā que mala sunt vel maiozis boni impeditiua: sub iuramēto cadē nō pūt. Tertio mō ðꝛ incautū iuramētū cū ꝗs iurat aliq̄d i oēz euētū q̄ vno cāu ꝓtingēte vergit i salutis dispēdiū et alio in pfectū: vt cū ꝗs iurat se nunq̄ prelati onē recepturū. Et tūc i illo cāu in ꝗ vergit in salutis dispēdiū: puta si bona pſona ē sibi et alijs: isto mō illicitū est ꝛ nō obligatoziū. Si aūt vergit i salutis pfectū qꝛ ē pſona inutilis tūc licitū est ꝛ obligatoziū. Hmōi generl fuit iuramētū herodis Mat. xiiij. ꝗ puelle iurauit se daturū q̄ postulasset. Poterat eniz a ꝓncipio eē licitū intellecta debita ꝓditiōe. s. si peteret q̄ dare liceret. Sz impletio iuramēti oīno illicita fuit. xxij. q. iiij. ℈ officiū. Concoꝛ. cum illo Tho.

Qꝛ tripliciter piuriū vertitur dubium iuramentū. Cap̄. vj.

s Extū est iuramētū dubiū: in ꝗ etiam sepe ꝓtingit eē piuriū: qꝛ defficit ibi iudiciū. Ob ꝗdē intuenit cū ꝗs iurat de ꝗ dubitat ac si verū sit Et ꝟ triplicit ꝓtingē pōt. Primo cū ꝗs iurat esse vex q̄ dubitat ꝛ ex deliberatiōe ꝟ facit et ex ꝓposito. Et ꝟ ꝗdē mortale ē: qꝛ ꝟz Sco. Asserē verū eē q̄ hō dubitat mēdacium est Sz ꝟ supaddit iuramētū. Mā ſm mgr̄i diffinitionē in. iij. sen. Periuriū est mēdaciū iuramēto firmatū. Sc̄o cū ꝗs iurat dubiū solennit i ꝓspectu iudicis: ꝛ gui⁹ē mortale. Tertio cū ꝗs iurat incaute ꝛ ex iocosa leuitate: et tūc si ex ꝓsuetudie mala ꝟ facit: mortale ē: qꝛ nō euitat irreuerētiā dei. Si aūt nō ex ꝓsuetudine: tūc ē venīale.

Qñti piculi sit alijs ad piurādum dare occasionē. Ca. vij.

s Eptimū ðꝛ piuriū occasionatū. s. cū ꝗs inducit ꝛ occasionē dat ꝓximo piurandi. De ꝗ distingue ſm Bonauē. i. iij. di. xxix. Et Tho. ij. ij. q. xcviij. q̄ ꝟ triplicit p̄t fieri. Primo qñ pſona ꝓuata nō publica recipit sacm ꝛ ꝟ facit qꝛ nescit ꝟ dubitat de veritate. Et sic ſm Aug. nō peccat ꝟ tñ hūana tēptatio ē: ꝟ eni ex infirmitate nature hūane ꝓcedit. xxij. q. v. ꝗ exigit. Sc̄o qñ scit vel ꝓbabiliter credit eū falsum iuraturū ꝛ cogit iurare: homicida est. Mā ſm Aug. xxij. q. v. c. ꝗ exigit, dicitur infra Ille eni suo piurio se intemit ꝟ ille manū interficiētis ꝛ ꝑsilit ꝛ impſsit. Et. xxij. q. v. Ille: apti⁹ declarās ait: Ille ꝗ hoiem ꝓuocat ad iurationē ꝛ scit eū falsum eē iuraturū: vtcit homicidā qꝛ homicida corp⁹ occisur⁹ ē ille aiam: imo duas aias ꝛ ei⁹ quē iurare ꝓuocat ꝛ suā. Scis eē verū q̄ dicis ꝛ falsum q̄ ille dicit ꝛ iurare cōpellis. Ecce iurat ecce piurat: tu ꝗd inueniſti: imo ꝛ tu ꝓpſti ꝗ de illius morte satiari voluisti. Tertio mō qñ exigit iuramētū tanq̄ pſona publica ſm q̄ exigit iuris ordo. Talis eni nō videt eē in culpa: si ue sciat eē verū q̄ iurat siue falsum qꝛ nō videt ipse exigē ꝟ pot⁹ ille ad cui⁹ instātiā exigit iuramētū. Si tñ eēt pſona publica. s. vt ꝓuata vel ℈ ordinē iuris exigēt iuramētū graiter peccaret. ar. ad ꝟ. xxij. q. v. c. ille ꝗ. Sz ꝗd de illo ꝗ audit aliq̄ falsū iurātē ꝛ scit et tacet: videt eni q̄ peccet. Primo qꝛ Leuit. v. scrip. ē. Alia ꝗ audierit aiam iurātis falsuz testiſq̄ fuerit q̄ aut ipse viderit aut ꝓsci⁹ ē nisi indicauerit portabit iniq̄tatē suaz. Sc̄o qꝛ ðꝛ. lxxxvj. di. faciētis. Mō caret scrupulo cōsensiōis occulte ꝗ mānifesto facinoꝛi ðsinit obuiare. At ecōtra peccare videt mānifestando. Primo qꝛ ſm Aug. ij. q. j. si peccauerit. Qui crimē occultū pādit nō erroꝛē coꝛrigit ꝟ prodit. Sc̄o qꝛ si ꝓdiderit eū forte ille puniet i corpe vel occidet a iudice vel etiā a parētibus illi⁹ ℈ quē piurate volebat: vl etiā ille ꝓditoꝛ piculū mortis defacili incurrē possz. Dicēdū q̄ hāc q̄stionē dicit Aug⁹. eē valde difficilē et ꝑplexā. Nihilomin⁹ sic eā soluit di. q̄ ex quo moyses in ꝑdicta aucte leuit. nō exp̄ssit pſonā cui ꝟ indicandū eēt: sufficit illi vt se absoluat ab ꝟ pcti vinculo: si indicet talib⁹ ꝗ magis possent ꝓdesse piuro q̄ obeē siue eū coꝛrigēdo siue deū ꝓ eo placādo vt sunt sacerdotes vel discreti ꝛ honesti parētes.

Articulus. iij. de triplici punitione qua puniunt periuri.

t Ertio ꝓncipalit ꝓsiderem⁹ periuri punitionē. Triplici nāq̄ punitione puniunt piuri. Primo punitione spūali. sc̄o punitiōe tpali. tertio punitione eternali.

De triplici spūali pena qua p iuri puniunt. Cap̄. j.

p Rimo nāq̄ puniunt punitiōe spirituali. Triplici nāq̄ pena spūali plectunt piuri. Prima pena ē odium dei. Ps Zach. viij. c. Juramētū mēdax ne diligatis ꝟ eni odit ðs. Josue q̄z. c. ix. Me cōtra nos ira dñi ꝓcitet si piurauerimus cis.

UVA. BHSC. IyR_032

Scda pēa ē derelictio i mālu diaboli. Est eni nom dñi refugiū oīb⁹ iuocātib⁹: sic Joel. ij. scri. ē. Dis q̄cūq; iuocauerit nom dñi salu⁹ erit. Et itez p̄ ait Prouerb. cap. xviij. Turri fortissima nome meū. Prou. cp. xviij. Turri l fortissima nome dñi ad ipsum recurrit iust⁹ z exaltabitur. Hinc ē q̄ plur⁹ i noie dñi piurās: iusto dei iudicio diuina ꝓtectiōe p̄uat⁹ in diaboli relinq̄t ptāte. Tertia pēa ē ruina pcti. Ūñ Eccl. xxij. Vir multū iurās replebit iniq̄tate. Expiētia certa didicisti tria maxie eē viroz bonoz sīg scz ꝟbū blasphēie i nullo cāu ꝓferre.: ꝟbū sine mēdacio: z assertio sine iuramēto nisi vrgēte necitate sicut p̄dictuz ē. At ecōtra q̄ h̄ soleti cura si vitat: necē ē vt sine culpabili vita nō trāseat. teste dño q̄ Mat. xiij. c. ait: Bonus hō ō bono thesauro cordis sui ꝓfert bona: z malus hō ō malo thesauro cordis sui ꝓfert mala. Jō Eccl⁹. xxiij. c. ait: Juratiōi ñ assuescas os tuū. Sūt. n. multi casus i illa. s. potissime piuriū qō facile inde seq̄t. Sic accidit ō bubulco summo māe cōedēte pira: q̄ introgat⁹ si reficiebat ita tēpestiue aiaz cū p̄ nr̄ sic corp⁹ cū piris. Jurādo rñdit p euāgeliū iurās. Ego nescio p̄ nr̄. Et repbēsus ō iuramto iurabat q̄ ñ iurabat: itez atq; itez redargut⁹ ō iureiurādo sp̄āpli⁹ iurabat se ñ iurare nē p scissuras pāis ab eis fract⁹ emisit: aialia domestica z int hoies assueta mugiētia z miserabilit vlulātia ad mōtana z siluas fugerūt pūsationē hoiuz q̄dāmō abhorrētia. Canes cū latratib⁹ lachrymosis h̄ idē faciētes quēadmodū lupi p siluestria oberrabāt. Dicti āt pl̄i pditores dño iudicio suo cū imperore alucio z pōpeyo: oēs i cāpo victi z occisi sunt excepti q̄ttuor milib⁹ q̄ accumulati ad iuguz et altū mōtl pfugiētes dei iudiciū nō euasert Mā ad modū lapidis pgelati z imobiles facti ita obriguerūt q̄ erecti stātes videbant vi ui dentib⁹ z ocul⁹ ab eis decidētib⁹ sup terrā vt verificet qō Sap̄. v. scrip. ē. Pugbit cū illo orb̄ terrarū p̄ insensatos. Legit etiā de q̄dā vsurario q̄ in fine pnia duct⁹ vocauit duos amicos suos: rogās q̄ eēnt sui fideles et veloces executores ab eis exigēs iuramētū q̄ illi de suo restituerēt q̄cq̄d ille habuisset de iniusto lucro. q̄ iurātes z iuramētū terribili i p̄catiōe faciētes dinū iudiciū sup se inuocauerūt dicēte vno: q̄ nisi h̄ adipleret gehēnali ig ne succēdēt. Alio vo subdēte q̄ nisi fidē promissaz seruaret q̄ irremediabili lep̄ cruciare tur. Cū aūt eo mortuo pecuniā retineret nec vt iurauerāt obseruarēt: veluti sibi impcati sunt dino iudicio pcussi miserabilit perierūt

De triplici foro i quo puniuntur periuri. Capitulū. ij.

Secūdo puniunt piuri p̄ūitiōe tpali. Et h̄ i triplici foro Primo i foro pnia li. Mā pēa piurij ē velut pēa homicide. xxij. q. iij. int cetera. Iz circūspecti circūstātijs magis vel min⁹ aspa sit pnia imponēda. Scdo in foro iudiciali. Mā fm iura piuri sunt infames. vj. q. j. q̄cūq;. Nec pmittūt ad ordines ascēdē sic ibidē p̄z. Nec admittūt ad testioni um. vj. q. j. q̄cūq;. xxij. q. v. puuli. Nō obstāte q̄ egerint pniaz. ex de testi. testioniū. et de p̄sump. c. lras. Tertio i foro dinali. Ūñ Zacha. v. Leuaui oculos meos z vidi: z ecce volume volās. Et dixit ad me: Quid tu vides: Et dixi: Ego video volumē volās lōgitudo ei⁹. xx. cubitoz z latitudo ei⁹. x. cubitoz. Et dixit ad me: Hec ē maledictio q̄ egredief super oēz faciē terre: qz ois fur sic ibi scriptum est iudicabit. Et ducā illū dic dñs exercituz et veniet ad domū furl z ad domū iurātl in noie meo mēdacit. Et cōmorabit i medio domus ei⁹ z p̄sumet eā z ligna ei⁹ z lapides ei⁹. Refert Horos⁹ li. v. q̄ cū rhomani misissent legatos ad diūsas gētes q̄s ibi denoiat ipos q̄z recepissent i pace z data fide firmassent pace: subita seditiōe z pditiōe irruētes i eos in suis ciuitatib⁹ occiderūt. Factū est āt i piurij detestatiōē z ppt fidei violatiōē q̄ sangui

Qz eterna pena piuri puniunt a deo. Capitulum. iij.

Tertio puniunt piuri p̄ūitiōe etnali. Hinc Ezech. xvij. Ꝺ piuriuz dñs ait: Juramētū qō sprezuit ponā sup caput ei⁹. s. cū in hora mortl ex piurio etnis supplicijs et mālfestissimis signis dānabo eū. In cui⁹ exemplū in historia karoli magni li. j. c. j. scri. ē q̄ cū karolus hospitat⁹ eēt apud balenā pce dens ad impugnādū saracenos: Quidā miles noie romerit⁹ reliq̄t bonefidei cōmissariū p̄sanguineū suū sub p̄stito iuramēto suumq; equū dimisit illi clericl z paupib⁹ dispēsandū cui⁹ p̄ciū cētū librarū erat. Cumq; ita pmississet se esse facturū z eo iā mortuo nihil egisset: p⁹ dies. xxx. aparēs ei p̄sanguineum increpauit q̄ dictā pecuniā sic iurauerat nō erogassz asserēs q̄ ppt ꝟ p. xxx. dies steterat i tormētl. Insup scito inq̄t q̄ cras videtib⁹ cūctl q̄ tecuz erūt a demōib⁹ rapierl: ego āt ad celestia euolabo. Cū aūt māe tot⁹ terri tus visa z audita retulisz sup se in aere cepit audire leonū rugit⁹ z lupoz aliozūq; aialiuz et ferarū multiplices vlulat⁹: statiq; rapt⁹ de medio socioz p dies q̄ttuor req̄sit⁹ nusq; inuent⁹ ē. Ip⁹ diel octo iter facīte exercitu per terrā naūnie extinct⁹ z p̄cipitat⁹ ē de supcilio mōtis iux scrīn facūdū rept⁹ ē. Adcrito ḡ phi

UVA. BHSC. IyR_032

Fe.v.p⁹ dñicã in passione de malis ex vani.

ber dñs i verbo ꝓposito ꝓiuriũ ꝓpetrari atz iuramẽtũ etiã vex leuit freq̃ntari cum ex tali freq̃ntatiõe ꝓiuriũ sepi⁹ cõmittatur ac demũ tot duri pũitiõib⁹ a iusto iudice puniant. A q̃ bus oĩb⁹ nos eripiat misericordia dulcissimi saluatoris: q̃ cũ pr̃e z spũsctõ viuit z regt i secula seculoz Amen.

Feria.v.p⁹ dñicã in passiõe de multitudie malox que ex vanitatib⁹ subsequunt. Ser.xlvj.

Emittuntur ei

r pctã mlta: qm̃ dilexit multum. Lu.vij. Male siq̃dez ẽ vt ad q̃ mẽs hũana p dilectionẽ reflectit siue terrena siue dina: p eadẽ multiplicet merita seu culpas atz dilectiõis radice remota: illi⁹ etiã remoueant effect⁹: imo si ab vno dilectiõis extremo ad oppositũ deducat extremitat suc generat fructũ. sic̃ de trãsitu boni ad malũ testat apls ad hcb. vj. d. Impossibile. i. difficilimũ est eni eos q̃ semel sũt illuminati: gustauerũt etiã donũ celeste z pticipes facti sũt spũscti: gustauerũt nihilomin⁹ bonuz dei vbũ virtutesq̃ vẽtura seculi z plapsi sũt scz i graue scelus: rursus renouari ad pniaz At ecõtra si a mũdana dilectiõe fiat verus et magnim⁹ trãsit⁹ ad dina miro inebriat amore. Teste apl̃o q̃ ad Rho.c.v. inqt: Vbi abũdauit delictũ supabũdauit z gra. Hoc ãt euenisse i maria mag. euãgelij hodierni testat hystoria: z idẽ p vbũ ia ppositũ demõstrat cũ dñs de illa ait: Remittunt ei pec. mul. q̃. dix. mul. Que nã fuerit illi⁹ pctã multa ex multa dilectiõe dimissa: nisi curiositates superbe superflue vãitates q̃b⁹ p malũ exẽplũ z pluriũ corruptelã mlta ppetrauerat mala. Ingrãt siq̃dẽ multi sicut ꝓus fecerat illa impietates innumerabiles q̃ ex his sequunt. Ingrãt ppterea pẽitẽ. Ex q̃b⁹ necessariũ est q̃ eoz igrent mlam ꝓseq̃ delictoz. Et i h̃ merito oñdit. vj. religiositas q̃ oz ruinata q̃ ex talium igrãtia grossa hodiernis tpib⁹ heu pene tota christi anitas i dãnatiõis baratrũ ruit. Propterea ad dñm ppba ps. xxx. ait: Odisti obseruantes vanitates supuacue. Od etiã pot h̃ poni p themate. Et hz supi⁹ dictũ sit q̃s curiositates z vãitates ac superfluitates dñs odit: nihilomin⁹ oñdam⁹ ad pñs mala ppt q̃ talia dñs odio hz. vt visis vãitatũ odibilib⁹ mal exẽplo sctissime magdalene amor van⁹ atq̃ vacuus in dilectiõis pctu dinẽ ꝓũrat. Tria vtiq̃ sũt malox genera q̃ ex vãitatib⁹ z superfluitatibus seq̃ solẽt. ex q̃b⁹ ꝫ eos tale dei odiũ generat. Prima sũt mala pticlaria. scda sũt mala spũalia. tertia sũt mala generalia.

Articulus. j. de quattuor primis generib⁹ hoiuz qui dãnãt ex vanitatibus mulierũ.

p Rima q̃dẽ mala ppt que vãitates mulierũ dñs odit sũt mala pticularia. Particlarit eni ex hmõi vãitatib⁹ q̃ttuor hoiuz genera varijs suscipiũt detrimẽtũ. Primi sũt parẽtes. scdi sũt pmuges. tertij artifices. q̃rti adiutrices.

Qz mutipliciter dãnãt parẽtes ex vanitatib⁹ filiarũ. Cap. j.

Primo inq̃z tal vãitas atq̃ alie mulierũ superfluitates nocẽt parẽtib⁹. s. vtẽtiũ illi. Et vt a mrib⁹ sumam⁹ exordium: q̃t crimia ppetras o mr infelix vt filia tua placeat aspiciẽtib⁹ cũctis: q̃zta solertia inuigilas vt vltra illa formosa q̃ filie tue natura cõcessit alia tua industria supaddas: qõq̃ igras ꝓsul in hac arte ptas: mira sagacitate i illa resecãs q̃ nature vitio superflua eẽ videt atq̃ industria stupẽda resartiẽs nature defect⁹. Nã nimia macilẽcia tenuẽ puellã trahis i grossitiem: in macrã pinguẽ: in rectã adũsa ꝓtiõe diligis: curuã hũeros demissos extollis deprimisq̃ supbos: distrahis collũ remissuz: lẽtigines vult⁹ z macias oculoz atq̃ alios corpales defect⁹ galieno nec hypocrate vocato ad formositatẽ decoras: doces illã ornare caput: pingẽ vultũ: cõponẽ gressuz: nouitates in vestib⁹ iuẽire: choreas ducẽ: z amorosas canẽ cãtilenas. Quid multi imoror. Tuipsa ad tuã filiã in oi mũdi vãitate es docta mgra et ꝺ pulchritudie ei⁹ aie nihil curas. O demẽtia ꝓsumata. Sz te o pr̃ te inq̃z alloq̃r: q̃zta affectiõe ditari: q̃t furti vsuri rapinis z alijs impijs lucri satagi subaz cumlare vt filias oi vanitate z sũptib⁹ plẽas nuptui tradas vt ample dotẽt vt alte locẽt. Sz q̃ neq⁹ ẽ in parẽtibus. Si filiã suã maritãt: mime pẽsant sivsurario tradãt seu raptori: ꝫ i h̃ trimmõ student vt diuiti det vt ornatiorẽ atz gliosiorẽ videant illã. O parẽtes demẽtes iã ppt filias ad interitũ dãnatiõis ẽne currẽtes atz illas vobiscũ trahẽtes. O gẽitores carnis z pẽptoes aiaz vraz atz illaz. Audite Jo. Chryſ. i ser. ꝺ filijs zebedei vbi ꝺ mr illoz ait: Mo sentiebat illa sic̃ ceteẽ mulieres q̃ corp⁹ natoz suoz amãt: aiaz ãt ptẽnũt. Desiderãt eni illos valere i seclo isto z ñ curãt q̃d sint passuri i alio. Alij militias filijs puidẽt: alij honores: z nemo filijs puidet deũ. Perditionẽ illoz cum magꝝ ꝑcio cõpant. z salutẽ illi nec dono accipe volũt. Si eni viderit illos paupes: tristant z

UVA. BHSC. IyR_032

ſuſpirāt: ſi āt viderit illos peccātes: nemo tri
ſtat vt oſidāt qz copoꝝ ſūt parētes ñ aiaruz.
Hec ille. Imo ſi caſu mr̄ ꝓſpexēit filiam cui
marit⁹ vel ꝓſcia duct⁹ vel pauptate artat⁹ ſeu
ex modeſtia moderat⁹ ñ ſatiſfecēit pōpl ñ ſe
euiſcerauerit i ꝓcurādis vanis: de pace oriē
guerra: nunq̄ ceſſabit pug̃ niſi infelix iuue-
nis ſatiſfecerit ſue ꝓuglmr̄i. O parētū ad fi
lios imoderat⁹ amoꝝ: ꝙt parētel ꝑcipitas i in
fernum.

Qz tripliciter nocēt maritis vanitates vxoꝝ ſuarū. Cap. ij.

Ecūdo nocēt ꝫ mulieres cū vāitati-
s bus ſuis ꝓpꝛijs virl. Et ꝫ i oīb⁹ bo-
nis. ſ. i bōis aie: i bōis vite: i bōis tpal ſube.
Primo nocēt ill⁹ in bōis aie eo q ſuis delitijs
imo ſuis demencijs atq̄ fucatiōib⁹ vanis ad
adulterinū amoꝛē ꝓhētes illos ſpūaliē inter
imūt. Unde Hiero. xxxij. q. iij. c. origo. ſic
ait: Origo q̄dē amoris erat hōeſta: ꝑ magni
tudo deformis. Nihil āt intereſt ex q̄ hōeſta cā
q̄s inſaniat. Uñ z ſext⁹ i ſentētijs. Adulē ē in
q̄t i ſuā amator ardētior: in aliena q̄ppeꝛoꝛe
ois amoꝛ turpl ē in ſua nimi⁹. Et ſeq̄t: Nihil
ē fedi⁹ q̄z vxoꝛē amare q̄ſi adulterā. Hec Hie
ro. Sz ad hūc amoꝛē ꝑcipitāt ſupfluevāitatel
Quot etā viri ꝓpē vxoꝛes ſuas vt illis ſatiſfa
ciāt i pōpl z vāitatib⁹ ſuis p vſural rapial atz
alia iuſta luc̄ ꝑcipitāt aias ꝓpas i infernum
Scōo nocēt maritl ſuis i bōis vite. ſ. coꝛpal:
plericq̄ nāq̄ ꝓpē inoꝛdiatū amoꝛem ad ſuas
vxoꝛes eo q ſint imoderata vāitate laſciue ḡ
uiē infirmāt: imo q̄dā ꝓpē illas amētes fiunt
Eſi. ij. Eſdras. c. iiij. ait: Adulti demētes fa-
cti ſūt ꝓpē vxoꝛes ſuas. Tertio nocēt maritis
i bōis ſube tpal. Adir nāq̄ vana z vaga i oꝛ-
namētl z pōpl: lupa famelica inſatiabiliē: mr̄
tis p̄cioſis vtiē ad oꝛnatū: cūq̄ nāliē tal mr̄ti-
uola ſit vel iuēit vāitates vel vtiē adiuētis et
ſuba q̄ in mercācijs z artib⁹ atz poſſeſſiōib⁹ z
alijs negocijs poſſz eē lucroſa tāq̄ inutilis z
moꝛtua: imo cū mag̃ detrimēto ſeruaē: imo
deſtruiē ſic̄. j. ptēbit. Ex p̄dict igiē pz: q̄z fru
ſtrata ſit i talib⁹ vxoꝛib⁹ vāis intētio dei. Ait
enī dñs Ecū. ij. c. cū hoib⁹ iā formaſſz. Non
eſt bonū hoiez eē ſolū faciam⁹ ei adiutoꝛiū ſi
mile ſibi. In adiutoꝛiū inq̄r. ſ. ſpūale: coꝛpa-
le z tpale. Sz diabolus talē p vāitates defoꝛ-
mat ad viri detrimētū in oibus illis.

Qz artifices vāitatū multipliciter peccant. Cap. iij.

Ertio nocēt tales mulieres vāitatib⁹
t ſuis artifib⁹ laboꝛātib⁹ illas. Eſt. n.
in ſac theologia z i iure canonico regla gene
ralis: q oē dānū qđ q̄s ꝓrio ſuo facit aut cā
efficax ē q fiat: ſatiſfacē obligaē. In q̄ regula
nō q dicit q oē dānū qđ q̄s ꝓrio ſuo facit ſi-
ue ſpūale ſiue coꝛpale ſiue tpale ſit illud. Hā
ſi hō obligaē ſatiſfacē tpale dānū q̄to āpliꝰ
ſpūale: Sic̄ apte ꝓbat Sco. i. iiij. di. xv. q. ij.
Ipſa q̄z rō apte ōmōſtrat. z. vj. q. j. c. ſūt plu
rimi. māifeſte ꝓbaē vbi oꝛ: Adultū dāna mo
rū a dānis rer̄ tpaliū diſtāt. et. c. ex merito.
ite r ſcri. c̄. Deteriores ſūt q vitā moꝛeſq̄ bo-
noꝝ p̄uis moꝛib⁹ coꝛrūpūt q̄z q ſubas alioꝝ
ꝑdiaq̄ diripiūt. Subdiē q̄z in regla: q q effi-
caꝛ cā eſt q dānū qōlibet ꝑdictū fiat ſatiſfacē
obligaē. Efficaꝛ āt cā tūc merito nūcupaē cū
ſine illa nō fiebat id malū nec dabaē illud dā
nuz. Ex q̄b⁹ apte patz q q efficacē dat aiaz p
diuonē: tot moꝛtib⁹ dign⁹ ē q̄t aiab⁹ ꝑditiōis
efficacē cām p̄ſtat. Preſtāt. n. efficacē cāz mu
lierib⁹ i vāitatib⁹ ſuis: eaꝝ vanitates z vana
opa faciēteſ vel vēdēteſ vl quōlibz alienātes
Sic̄ ſūt q faciūt p mr̄ierib⁹ gloꝛneꝛl vl magz
frapas aut caudas vel manicas nimis ma-
gnas: rachamaturas vanaſ: maghagnoneſ
magz ſeu veſicaſ: altos trāpalos vel capillof
moꝛtuos vēdūt: aut ad faciē dealbādā vl co
lorādā aut decoꝛādā aliq̄d ꝓfidūt: z oiuz ꝓſi-
miliū opatoꝛes z quōcūq̄ alienatoꝛes. Sed
maxie talū z ꝓſimiliū inuētoꝛes: ꝙꝝ oiuz in-
explicabiliē multitudo. Pro q̄b⁹ oīb⁹ dāt do
ctoꝛes regulā generalē: Qz q̄cūq̄ talia facit
vel quōcūq̄ alienat tradēdo illa alicui quem
credit talib⁹ abuſurū: ſp moꝛtaliē peccat atq̄
reē oiuz maloꝝ q̄ inde ſequunē: qz vt. ē. di-
ctū eſt. Qui occaſionē dāni dat: dā. de. vi. cē
ō iniuſ. et dam. da. c. ſi culpa. §. ſane. Ex his
igiē pz q q mr̄ ſic̄ recipit efficacē cāz a p̄dictis:
ſic efficaꝛ cā ē ꝑditiōis oiuz q faciūt aut ven-
dūt aut aliē alienāt q̄b⁹ vtiē in vāitatib⁹: de q̄
bus q̄ſi nihil dicim⁹ ꝫ prudētib⁹ mētib⁹ reli-
q̄mus multa ꝓſimilia cogitāda atz ad p̄dictā
reg ulam deducēda.

Qz adiuuātes hmōi mulieres eaꝝ culpaꝝ ꝓticipeſ fiūt. Ca. iiij

Uarto nocēt tales mulieres adiutri
q cib⁹ ſuis ſic̄ z ipſe eis dū efficacē cām
p̄ſtāt illis i vāitatib⁹ eoꝝdē. Sic̄ ſūt
ille q̄ fucāt vel vanc oꝛnāt aliaſ mulieres ſeu
docēt illas ſe fucare aut vāitates iuenire vel
imitari. Sic̄ ſolēt eē ſoꝛoꝛes aut ꝓpinq̄ ſocie
vel vicine aut q̄cūq̄ ſint alie. Ratio huiuſ ex
precedentibus patet.

Articulus. ij. de alijs quattuoꝛ generibus quibus nocēt mulieres cū vāitatib⁹ ſuis. ꝙ 4

UVA. BHSC. IyR_032

Ecūda ꝓncipalia mala ꝓpt̄ q̄ odit
s dñs vāitates sūt mala spālia. Ho
cēt eni alīj q̄ttuoꝝ generibᵒ hoiuz
ꝓmo sociātibᵒ. scdo iuuēibᵒ. tertō
mlīeribᵒ. q̄rto creditoꝛibᵒ idigētibᵒ t̄ duoꝛati

De pctō associantiū mulieres vanas. Capitulum .j.

p Rimo inq̄ nocent tales mulieꝛ abu
sus sociātibᵒ illas qz iuicē sūt sibi cā
culpe hmōi: sīc sūt illi vel illi q̄ sociāt illas ad
spectacla ꝛ ad lasciuias solēnitates ꝛ festa et
ad ꝓsilia vbi ñ tm̄ peccāt mlīes p̄dicte vane ß
sīc apte pz ex iā dict̄ ꝛ magl etiā ptēbit ex dicē
dis: culpabiles sūt oiuz maloꝝ q̄ ꝓcedūt ex
vāitatibᵒ suis hi associātes: qz furāt dño mlī
titudinē aiaꝝ. s. ꝓcupiscētiū illas vel q̄ scāda
lizāt ex illī. Ad ß pnitiosa furta ppetrāda atz
faciēda cū mlīere vana curīt oēs illā ad talia
associātes: ppt̄ea ad q̄libz ciᵒ sociā ait ppha
Si videbas furē currebas cū eo ꝛ cū adulte
ris. s. ꝓcupiscētibᵒ illā poꝛtionē tuā pōebas. i.
pticipē te reddebas. Scdz. n. oēs theol. ꝛ iu
ris. q̄ ad furāds rē tpalē sociat furē absq̄ q̄ so
cietate fur ñ cōmisisz furtū: nō tm̄ pticipes ē
pcti. vexetiā si ille q̄ fec furtū ñ satisfeceīt illū
associās satisfacē obligat iux regl̄az p̄dictam
Qui occa. dā. rē. Q̄ꝛtomagl q̄ sociat furē spi
ritualē vñ tāta mala sequūt sīc. j. ptēbit. Nec
obstat si q̄s obꝯciat d. Nō socio illā cū intēti
one qz pᵒ q̄ intelligl q̄ si ñ sociaēs eaz nec illa
illuc pgeret. nec tātoꝝ maloꝝ cā foꝛet: tu as
sociās illā vti p̄dictū ē efficax cā es tātoꝝ ma
loꝝ. Si āt sine te siue cū altera societate iret:
culpa eēt tūc ñ tua ß sua ꝛ sociātiū illā. Ex his
igīt pz q̄ talī mlīr secū trahit ad iferos oēs su
as vāitates faciētes eaz i vāitatibᵒ adiuuātes
atq̄ sociātes. O mlīeres spūales filiaꝝ ꝓpas
siue alias vanas associātes: nōte ꝛba: signate
mysteria: atq̄ex b̄ etna supplicia expectate.

Q̄ hmōi vāitates sunt hoium fragiliū incētiuū. Ca. ij.

s Ecūdo spālit nocēt iuuēibᵒ ꝛ oībᵒ q̄
cūq̄ ꝓpt̄ tales vāitates i eaꝝ ꝓcupi
scētiā inardescūt. Vñ Hiero. Gladiᵒ igneᵒ est
spēs mulieꝛ: de q̄ gladio ꝓuō. v. scri. c. Fa
uus distillās labia mētricis ꝛ nitidiᵒ oleo gutt
eiᵒ: nouissima āt eiᵒ amara q̄si absinthium ꝛ
acuta lingua eiᵒ q̄si gladiᵒ biceps. Biceps āt
gladiᵒ dicta ē qz intimit scīpaz mlīrē ꝛ iuue
nē seu qz occidit coꝛpᵒ ꝛ aiaz. Et Amb. i li. de
cayn ꝛ abel: itex ō tali muliere mētricia vani
tate oꝛnata sic ait: Illa mētricio pcax motu ꝛ
fracto p delitias incessu nutātibᵒ oculᵒ ꝛ ludē
tibᵒ iaculās palpebꝛis retia poꝛtat q̄bᵒ pcio
sas iuuenū aias capit. Oculus. n. mētricis est
laqueᵒ pctoꝛis. Quēcūq̄ sensu dubio puer
tentē in āgulo trāsitᵒ domᵒ sue sermōibᵒ ad
urit grosꝝ facies iuuenū violare coꝛda. domi
nqeta i plateis vaga oculᵒ p̄diga: pudoꝛe vīl
amictu diues genis picta. Eteni qz vex de
coꝛē hre ñ pt adulterinis fucī affectate pulcri
tudis lenocinat aspectuz ñ veritatē. Hec ille
Et itex Aug. In mulieribᵒ tātᵒ ē apaꝛatᵒ et
pōpa vestiū: tā subtilᵒ ꝛ inexcogitata tricatu
ra criniū: tā mirabilᵒ varietas oꝛnatuū vt incē
tiuū ꝓcupie hauriāt decepti oculi inspiciētiū
si ue intuctiū. Itaq̄ dolosi ꝛ astuti subaspe
ctus eaꝝ tā fraudulēti ꝛ fallaces sūt incessus
eaꝝ vt mēbꝛa q̄ castitati seruire debuerāt: in
cestᵒ piculū videaīt ꝓiurasse. Hec ille. Sepe
nāq̄ iuuēis simplici intētiōe eccleſiā adit vel
alīt gdīt itinē suo: ß vt ōꝛ ꝓuō. vij. Ecce mu
lier occurrit illi i oꝛnatu mētricio: p̄pata ad
capiēdas aias. Propt̄ea tibi adoleſcēti Eccī.
ix. dictū ē. Aūte faciē tuā a muliere cōpta. Et
itex i. e. c. Ne respicias mulierē multiuolā ne
in cidas i laqueū illiᵒ. Expādit. n. libenᵗ rete
vanitatū suaꝝ vbi auicule. i. iuuenes ꝓūsant
et cū viderit iuuenē delicatū in coꝛde suo ait
illud Ezech. xvij. Expādā rethe meū sup eū
et capiet in sagēa mea. Sz foꝛsitā dicz: Non
hac mala intētiōe me oꝛno: ōs ē mihi testis ꝛ
ꝓscia mea. Ad quā ego: Statuamᵒ b̄ verissi
mū eē: nō tm̄ ex b̄ excusabilīes apᵒ deum nec
etiā apud mūdū. Si aliqs q̄ nō ꝓvidentᵗ ꝓcau
ēs lapides ꝓjicīes t̄ oīez intfecēit: nōne reᵒ
mortl legibᵒ iusto iudicio ꝓdēnat. Nōne fo
diēs cisternā nec etiaz ꝓcauēs si bestia i illam
ceciderit iuste exoluet penā. Sīc Exo. xxi. in
mysteriū ꝓceptū ē. Si q̄s aperuerit cisternāz
nō operuerit eā: ceciderit q̄ bos vel asinᵒ i eā
reddet dñs cisterne p̄ciū iumētoꝝ. Cisterna
q̄pe q̄ aq̄s hz i remediū sitiēti occasio incau
tis cē pt. Sic vtiq̄ tu O mulier vana q̄ viro
tuo remediū eē potes fragilitatī hūane: alte
ri incaute ꝓpata occasionē pstas dānatiōis et
ne. Sic vtiq̄ vxoꝛ viro ꝓuō. v. c. nūcupat
vbi ōꝛ: Bibe aquā ō cisterna tua. Sz talis ci
sterna icaute apīt q̄ñ mlīr cultu mētritio exoꝛ
nat. In illā vtiq̄ ñ optā bos vl asinᵒ cadit q̄ñ
occasiōe indebite vāitatī aliq̄s ꝓcupiaz ruit
In q̄ cāu ciᵒ aia ō mulieꝛl vane māibᵒ reqret
cū det ad b̄ efficacē cāz ñ p̄cauendo ruinam.

Q̄ ex vāitatū exemplis cetere mulieres ad sīlia ꝓuocāt. Ca. iij

Ertio spālit nocēt alīs mulieribᵒ: q̄
t libz. n. mulier ad vāitatē ē nāliť ꝓna
similesq̄ oui q̄ se p̄cipitat vna alīā in
idē ruere ncce ē. hec iuidia mota lz generl sit
miorl huic se i oꝛnatu eqpare ꝓtēdit Que āt
cātē diuitijs atz natu si ñ supat istā ivāitatibᵒ

UVA. BHSC. IyR_032

nunq̄ mente quieſcit: nec vnq̄ maritum in pace permittit. Alia autem nobiliorib⁹ orta natalib⁹: ſublimis diuicijs: mēte inflata: corpe elata: ſi cūctas nō ſupat in imēſuz: magnā iniuriā ſe eſtimat facē creatori: inuēciones t vanitates repit nouas. Habit⁹ qñq̄ pluſq̄ illa inanis t van⁹ illi i oīb⁹ faciet dep̄dari ſi op⁹ ē deſiderat cūctos vt ſatiſfaciat ei Si caſu marit⁹ talib⁹ vanitatib⁹ vel ꝓpt indigentiā ſeu ꝓpt auariciā aut ꝓpt ꝓſciam non aſſentit: nō ſatiſfacit oīno ſi fauet. O intolerabile bellū. O diurna nocturnaq̄ inſupabilis pugna. O lachrγme omni triſticia ſaciate. Lugens itaq̄ lamentatiōibus plena eſt. Heu me infelicem: nuptui tradita ſum: maledictā hora: illa ornatior me ꝓcedit i publico Talis de iḡbili genere honorat ab omibus. Ego miſella heu heu deſpicior i ꝓſortio feminarū. Denicq̄ tot moleſtijs marit⁹ deuictus t tedio ſi debet illi ſatiſfacē: nō tm̄ ex ſuis ꝫ etiā ex viſceribus ieſu chriſti ē neceſſe illi ꝓdeſcēdē poſtulatis: mutuo accipe ſub vſuri debita ſubire ḡuia. Si demū mulier his moleſtijs obtinē nō pōt: cūcta mariti bona decimat de oīb⁹ q̄ ſunt i domo furat cumulatq̄ denarios vt ſatiſfaciat vano deſiderio ſuo. Sz qđ doloroſi⁹ ē q̄q̄ obtinent ab amaſijs qđ inficī a maritis. Ecce ąt malor inē ꝓiugeſ talis imoderata vanitas occaſio ē. Tāta igit ad vanitates i mulierib⁹ ꝓnitas ē t ad ꝫ etiā diabolus opat: vt ſi vna ſola in q̄dā magē ciuitate ſit vana: oēs p illā trahunt ad imoderantiā vanitatū. Facit enī auceps infernalis de muliere i vanitatib⁹ obcecata ſicut fieri ſolet colūbe q̄ ꝓſutis ocul⁹ ponit ab aucupe intra rethe: cūq̄ alie colūbe p illā tracte cū ea intra rethe fuerint ꝓgregate vno vinclo tracto cūcte ab aucupe capiūt. Sic diabolus p vnā vanā cū vanitatū rethi q̄ſi totā ad ſe ciuitatē trahit. Sic de eo Job .xl.c. ſcriptū eſt. Abſorbebit fluuiū t nō mirabit: hz enī fiduciam q̄ iordanis inflūat i os ei⁹. Fluui⁹ a fluēdo dict⁹ denotat fluidas mulieres q̄s diabolus tunc abſorbet q̄n vna p⁹ alterā p vanitates i diaboli guttur ruit. Iordanis aūt riu⁹ iudicij interpt̄at: t ꝓfeſſores atq̄ ꝓdicatores mālfeſte demōſtrat: q̄ riui lumioſi t gloſi iudicij eſſe debēt: vt mētes carnales rōnib⁹ lumioſis refrigerēt ab eſtiuo calore carnaliū vanitatuz. Sz heu cū abſorbeat fluuiū iam i pleriſq̄ fiduciā tenet. q̄ nō ſolida veritate ꝫ tenebroſa carnalitate cōem t excuſabilē conſuetudinē putent qđ ē abuſio mālfeſta. Nō ꝓſpiciētes tria ſpecula q̄ in ſermo. xliij. t ar. j. c. j. poſita ſūt Sz vt cecis ducētibus cecos: quia vt ait dñs Mat. xv. Cec⁹ aūt ſi ceco ducatū preſtet: ambo in foueam cadunt.

De ſeua impietate i paupib⁹ que ex vanitatib⁹ ſequi ſolet. Capitulum. iiij.

q Tarto nocēt paupib⁹ derobatis et deuoratis: qb⁹ illa q̄ expēdunt in pōpis t iocalib⁹ atq̄ vanitatibus ſuis reſtitui deberēt. Deuorauit enī illos pr̄ ſuus ſiue marit⁹ p vſuras rapinas furta ſimonias aut p q̄ſcūq̄ ꝓcuſſiones. Pereūt illi fame frigore t nuditate: nubilesq̄ puelle expoliatoꝝ clauſe t innupte retinent in domo: laceratis veſtib⁹ vix carnes opiētes: verecunde t timide: vix coꝝ alīq̄ comparētes. Paruuli panē petūt nec ē qui tribuat illi. Infirmi iacēt i lecto parētes eoꝝ aut i carcē cruciant: nec de ꝓpria ſuba ſua ſubuenit illis. Et tu vanitas inſatiabilis lupa: ſanguinem pauperū cum cauda p terram trahis: faſtuoſas pōpas iactant oſtētas: alaſq̄ magās t ſanguine plenas faſtidioſa vānitate dilatas: oſtē dens q̄ta velocitate ad infernū volas. Propterea de te dicit. ij. c. ait: In alis tuis inuē tus ē ſanguis pauperū aiarū. Audi etiam q Ecc⁹. xxxiiij. c. ait: Panis egētiū vita pauperū eſt: q̄ defraudat illū hō ſanguinū eſt. Hec aūt nō cogitat mulier vana ꝫ tm̄ vt ſatiet efrenatā ꝓcupiſcentiā vanitatū.

Articulus. iij. de multiplicibus t generalib⁹ malis que veniunt ex vanitatib⁹ mulierum.

t Tertia ꝓncipalia mala ꝓpt q̄ odit dñs vanitates ſunt mala generalia. Quattuor generaliū maloꝝ t dānoꝝ genera veniūt ciuitatib⁹ et patrijs ex multitudie vanitatū. Prima mala ſpūalia. ſcda mala corpalia. tertia mala tpalia. q̄rta mala iudicialia.

De multitudie maloꝝ ſpūaliū que ex vanitatib⁹ ortum habent. Capitulum. j.

p Primo ex vanitatib⁹ veniūt mala ſpūalia. i. innūerabilis pcōꝝ exceſſus t multitudo. Qđ ſatis i ſeraphin ſermo. dictū eſt atq̄ ex his q̄ iam dicta ſunt patet ſi conſiderent ąt pcā ꝓpter filias exornādas pntes cōmittāt: ąt faciant viri: impijs lucri t ꝓcupiſcētijs effrenati ꝓpt vxores ſuas: ąt etiā cōmittāt i vānitatib⁹ laborātes mulieres ornātes t illa talia edocētes t ſociātes: ąt ꝓcupiſcētijs incēdāt homes

UVA. BHSC. IyR_032

illas aspiciẽtes: ąt patrẽt ꝛ mulieres ppt malum exẽplũ alias attrahẽtes ꝛ sanguie pauperũ abutẽtes: ąt repleant crimib9 hi oĉs ąs exp̃mere posset? Sz forte dicet aliqua. Quid vis nos agere? petis aut queris nos omnes facere moniales aut bizochas? Responsio Intelligo errorem tuuz: quia non monialis neq; bizocha es: putas tibi licere q̃cq̃d suggerit carnal vita ꝛ impudica affectio vanitatũ. Sz recordare q̃ nõ tm̃ christianã dicit te: verũetiã honestã atq; pudicã vis ab alijs reputari. Propterea audi Aug. ad psimilẽ tui scribẽtẽ in li. de vi. chri. atq; dicẽtẽ. Quis tã van9 ꝛ miser ẽ qui se aduocatũ cũ lras nesciat audeat pfiteri? Quis tã insan9 ꝛ excors vt pfiteat se militẽ: q̃ nescit arma gestare? Nemo eni quodcũq; nomen sine cã sortit? Sutor vt dicat necesse ẽ vt calciamẽta pficiat? vocetur ąs faber vocet ꝛ aurifex: q̃ piciã artl et nouit ꝛ facit. Negocias nũcupat q̃ qđ vilius emit chari9 distrahit. Et subdit: Talib9 exẽplis ag̃scim9 nullũ nomẽ sine actu ꝑ oẽ nom̃ ex actu cãri. Ergo tu christiana quõ dicer in q̃ nullus christi act9 apparet: christian9 iusticie bonitatl integritatl patie castitatl prudentie hũilitatl innocẽtie ꝛ pietatl ẽ nomẽ. Ergo tu quõ ꝑ nomẽ tibi defendis ꝛ vẽdicas cui õ tã plurib9 reb9 nec pauca subsistũt. Hec Augusti. Sz adde: Vis dici honesta. Cur inhonestatis ꝛ indecẽtie ptẽdis sig̃: vis nũcupari pudica. Cur impudicitie ꝛ effrenate luxurie mõstras exẽpla? Mõne publici pstibuli meretricẽ in lasciuijs ꝛ inhonestl vanitatib9 superas? O infelicia tpa nr̃a. O piclitata i lasciuijs ꝛ vanitatib9 generatio nr̃a. O babylonica vita. O ta admiratio: q̃t9 horor mẽtibus pudicl atq; honestl vidẽ eas q̃ honestatl et pudicitie volũt hr̃e nomẽ in lasciuijs vanitatl mereices publicas supare. Sz audiat q̃libz tal qđ dr Apoc. xviij. Qtũ glificauit se ꝛ i delitijs fuit: tm̃ date ei tormentuz ꝛ luctũ

Q2 ppter supfluitates vanitatũ ceſſet plurimũ multiplicatio populoz. Cap. ij.

Ecũdo ex vanitatib9 veniũt mala corpalia. O ąt filij nascerẽt ąrũ generationẽ ꝛ ortũ impediũt vanitates. Hã multi ppt maximas expẽsas q̃s sibi vxor9 req̃rit vanitatũ abusus: vxores vel nõ capiũt vel tardi9 suscipiũt eas cũ sepe q̃si oẽs dotes ꝛ q̃nq; ampli9 deu ozẽt tales expense. Similr multi parẽtes q̃ nõ valẽt imẽsas dotes tradẽ filiab9 : i domo steriles nõ ppt deũ retinẽt illas ꝛ vt virgines ꝛ pudicas. Et qđ crudeli9 ẽ si qñ tres vel ąttuor filias hñt ad vota nõ valẽtes dotare: illas vnã vel duas formosiores cũ dotib9 maximis nuptui tradũt: reliq̃s ꝺo distortas claudas seu cecas siue quocunq; mõ deformes q̃si spumã vel vomituz seculi mõsterio tradũt: illas vtinã dño ꝛ non diabolo dedicãtes. Ex his oib9 mãifeste apparet q; cessat generatio filioz: ꝑ vtinã ꝑ mõ cessaret. Dimissis tandẽ femis iudicio dei et sui: ad mares dirigat sermo. Solutis iuuenibus atq; viris nec ppt ꝑdicta cãs ꝓiugio copulatis puellisq; grãdeuis i domib9 male seruatis ąt enormia sequant: potiꝰ eligo opire silẽtio q̃ apire sermõe. Hõ solũ puelle ꝑ nec relinq̃t vidua neq; nupta q̃n vexetur molestijs: cruciet angustijs ꝛ importunitatib9 oppmat ab his q̃ pseuerãt innupti. Quid inde seq̃t trãseo: vnũ supest q; pauci filij mãifeste aparẽt. Ihis morib9 corrũpunt iuuenes atq; deuiãt a morib9 vtuosis. nec facile a deuijs diligunt vxores lz i mrimonio eis copulent Sz sup oia ꝑdicta horrẽda atq; detestãda sodomia ex his generat nutrit atq; suscipit terribile incremẽtũ. Juuenes eni lasciui ꝛ delitijs nutriti fragiles ꝛ indisciplinati ꝛ imodesti nec deũ timẽtes: dũ insimul pversant in ąt impudicitias ruãt: in ąt imũdicias i ąt nephãdas spurcitias diabolo suggerẽte ꝓcipitent ąs exp̃mẽ posset? Cũ capti fuerint iuuenes hac pestifera labe: vix vnq; curant vix ꝛ tarde vel nuq; ꝓiugio se copulari pmittunt. Si casu vxorẽ suscipiãt vel illa abutunt vel ñ diligũt eã. Propterea nõ generãt filios vt verificet qđ Sap̃. iij. scrip. ẽ. Ab iniq̃ thoro extermiabit semẽ. Ex his oib9 clari9 palpari ꝑt ąt ątidie inualescãt pestes ꝛ ꝑ ppt lasciuias vt. j. patebit: nec ppt vanitates filij i multitudine generent atq; iã nati subito moriant q; necesse ẽ minui gẽtes: sicut his tpib9 in q̃bus tm̃ vanitates creuerũt mãifeste aparet Et sic patet q̃ta mala corpalia ex vanitatib9 sequuntur.

Q2 diuitie corpales in patrijs ex supfluis vanitatib9 multipliciter minuũtur. Capitul. iij.

Ertio ex vanitatib9 veniũt mala tpalia. Hã q̃ diligent adũrit ex multitudie expẽsarũ que i vanitatib9 fiũt. Primo cessant iusta lucra. secundo crescũt tpalia dãna. tertio cogũt ad ꝑ ꝑdicta ꝓtinuãda. Primo q̃dẽ cessant iusta lucra. Hã pecunia q̃ expẽdit in supfluis indumentis in iocalib9 in anulis i coronis in lapidib9 ꝓcios atq; in supfluis alijs ornam̃ẽtis mor

UVA. BHSC. IyR_032

tua pleuerat: quecḋ dē possʒ eē lucrosa i mercanciis: i possessiōib⁹: i aialib⁹: i artib⁹ ⁊ i aliis ḋbuscūqʒ lucrosis. Et sic p pseq̄ns ad tpalez vtilitatē ciuitat̄ ⁊ tot⁹ patrie redūdaret. Se cūdo crescūt tpalia dāna. Mā preciū qō in talib⁹ vānitatib⁹ possidēt cōit sp diminuit: siue p tpaliū vanitatū vsum seu abusum aut non vsum. Mā sepe vanitatū mutatiōe rex tpaliū pciū miorat: imo indumtū qō hodie fit: cras sine mioratiōe pcij nō poterit vēdi ⁊ sic ō singulis. Addat̄ q iuuenes deuij ñ solū cessant a iust̄ lucris ʒ etiā in scort̄ psumūt iusta ⁊ iniusta lucra: sicut Proū. xxix. c. scrip. est. Qui nutrit scortū pdit substā. Tertio cōgūt ad ḣ supdicta ꝓtinuāda. Mā p⁹q̄ hō predicta emerit vñ cessant lucra ⁊ crescūt dāna: nō tm̄ vēdit vel derelinq̄t illa: vel etiā ad psimilia ⁊ cor rūpētia coartat̄. Inde sepi⁹ oriunt vsure rapine ⁊ cetera turpia ⁊ iniusta lucra.

De varijs que patrie patiuntur ꝓpter supfluas vanitates. Capitulum. iiij.

Quarto ex vanitatib⁹ supuenijūt sepe mala iudicialia q̄ sunt dei flagella. Cū. j. Jo. ij. c. scrip. sit. Oē qō ē in mūdo: ꝓcupia carnis ē aut ꝓcupia oculorū aut supbia vite. Sicut ex p̄cedētib⁹ patet i vanitatib⁹ tria ista oia cōprehēdunt. Mā nihil aliud ē vanitas q̄ supbie fum⁹. Et ex illa oē luxuria suscipit incrementū atq̄ fomentū. Et ad se q̄ ex necessitate auaricia trahit. Jō ꝓpt̄ vanitates dñs miro mō ad iracūdia puocat̄: Sicut. iij. Regl. xvj. c. scrip. ē. Prouocātes deū in vanitatib⁹ suis. Vñ miserās dñs plōz vanoz mittit ad eos veritat̄ p̄dicatores: vanitatū reph̄ēsores: increpatores: detestatores: atq̄ illarū acerrimos ꝓfusores necnō ad honestatē ⁊ modestia miros exhortatores illūiatores ⁊ suasores: vt reuertantur ad christū. Sz q̄ñ nō ꝓficiūt ꝛba: dñs ꝓcedit ad ꝛbera: ⁊ vanas ⁊ vanos ⁊ vanitates atq̄ mala q̄ inde ꝓcedūt occult̄ suis iudicijs iuste flagellat: tātoq̄ maioza mltiplicat mala q̄to abūdātio⁹ de vanitatib⁹ cumulant pctā: sicut Deut. xxv. c. scrip. est. Pro mēsura pcti erit plagarū modus. Tria sunt flagella q̄b⁹ dñs castigat hmōi pctores. s. guerre: pestilētie: et fames: vel saccomani recte cōmēsurate culpe ꝓdigne pene. Primo nanq̄ flagellat vanitatū supbia p guerras. Vñ Esa. xlvij. ad talez ciuitatē vel terrā vanā atq̄ lasciuā ait: Audi ḣ delicata habitās confident̄ que dicit in corde tuo. Ego sum ⁊ nō est pter me ampli⁹ nō sedebo vidua ⁊ ignorabo sterilitatē. veniēt ḣ duo subito in vna die sterilitas ⁊ viduitas. Sed̄t Et dixisti i corde tuo. Ego sum ⁊ pter me nō est altera: veniet sup te malū ⁊ nescies ortus eius: ⁊ irruet sup te calamitas quā nō poteris expiare: veniet sup te miseria repēte quā nescies. Et Joel. j. dñs inq̄t: Expgiscimini ebrij et flete ⁊ vlulate oēs q̄ bibitis vinū in dulcedine: qm̄ pijt. i. pibit ab ore vr̄o. Gens enī ascēdet sup terrā meā fortis ⁊ innūerabilis: dētes eius vt dētes leonis. Ihec ē gēs equestris: ⁊ molares eius vt catuli leonis. Ihec ē gens pedestris: posuit. i. ponet vineā meā. i. ciuitatē in desertū: ⁊ ficū meā. i. delitiositatē pomparū decorticauit. i. expoliauit. Sc̄o flagellat vanitatū lasciuia p pestilētias. Vñ Mau. iij. De ciuitati sanguinū. i. carnaliū lasciuiaruz et vanitatū. Et sequit̄: Corruēt in corpib⁹ suis ꝓpt̄ multitudinē fornicationū. Tertio vanitatū auaricia p saccomānos ⁊ fames ⁊ sterilitates ⁊ psimilia. Vñ Abachuc. ij. De qui congregat auaricia malā domui sue: ⁊ sit i excelso nidus ei⁹: ⁊ liberari se putat de mānu mali. Et Esa. xxxij. De q̄ predar̄: nōne ⁊ ipse p̄daber̄. Cūq̄ bis trib⁹ plag̃ ciuitas fuerit flagellata: verificabit̄ illud Ihiere. xlix. Dis qui trāsibit p eā stupebit ⁊ sibilabit sup plagas. Ergo iuxt̄ psilij spūscti Apoc. xviij. Me ptices sitis delitiarū ei⁹. Qz si nō egerī pniam O terra vel ciuitas vana: tibi iudiciū quod Deut. xxviij. c. scribit̄ q̄dē ꝓpatū est. Mā mittet sup te dñs famē ⁊ esurie ⁊ increpationez in oia opa opa tua. Sequit̄: O primer̄ violentia nec habeb⁹ q̄ te liberet: vxorē accipies et alī⁹ dormiet cū ea: edificab⁹ domū ⁊ nō habitab⁹ in ea: plātab⁹ vineā ⁊ nō vindemiab⁹ eā. Bos tu⁹ imolabit̄ cora te: ⁊ ñ comedes ex eo Oues tue dabunt̄ inimic⁹ tuis ⁊ nō erit q̄ ad iuuet. Filij tui ⁊ filie tue tradent̄ alteri ꝓpl videbīt⁹ oculis tuis ⁊ deficiētib⁹ ad ꝓspectuz eoz tota die. Erit̄ formido i mānu tua: fructus terre tue ⁊ oēs labores tuos comedet ꝓpl⁹ quē ignoras. A q̄b⁹ oīb⁹ vos eripiat mia dulcissimi saluatoris tribuēs vob in pñti cū peccatrice magdalena ꝓfectōis ⁊ dilectiōis grām ⁊ in futuro cū illa gloriā p infinita secu. se. Amē

Feria. vj. post dñicā ō passione contra se fardātes ⁊ capillos adulterinos portantes: atq̄ cōtra feminas caudatas. Sermo. xlvij.

Os nescitis

V q̄cūq̄ neq̄ cogitat̄. Job. xj.

UVA. BHSC. IyR_032

Tanta est malicia vanitatuz tantaqz labe in ficit humanas mentes: vt cum transierint in affectum: omne rationis iudiciũ pturbetur. Hinc tanta mẽtis cecitas: hinc tãta mũdo ad vana lubricitas. Hinc etiã tãta ad illa diabolo impellẽte i mũdo creuit fragilitas vt maledictio illa iusto iudicio de celo sup ꝓlos cecidisse clausis ocul' videat. ỏ q ꝓpha ait: Fiat via illoz tenebre t lubricũ t angelus dñi p seqns eos. Per ỏ eni Hiere. xxiij. de talibus populis plus pollutis t vanis ꝓqrit dñs di. Polluti sunt t i domo mea t i ecclesia sctã inueni malũ eoz dicit dñs. Idcirco via illoruz erit q̃si lubricũ in tenebris impellet t corruẽt in ea. Sz qz ceci pctõres ỏ nõ cogitãt atqz minime recoĝscũt: iõ talib' in xbo ꝓposito dñs ait: Clos nescitis q̃cqz neqz cogitatis. s. q̃ta sit ꝓpt vãitates deformitas aiarũ. In q̃ septia religiositas q̃ oz deformata apti' demõstrat Ut ĝ talis tenebrosa cecitas expellat t q̃ta sit deformitas aiarũ vanarũ accurati' cogitetur. Assumã figurã mysticã Jo. euã. Apoca. xij. vbi ait: Signũ magnum apparuit i celo. Mulier amicta sole t luna sub pedib' ciuꝰ t in capite ei' corona stellaz. xij. Qđ põt eẽ in pñti materia aliud thema. Olim nẽpe visuz est signũ predictũ a iohe cũ ꝓsiderata ẽ in celo aia militãtis ecclesie oĩb' xtianis ornatas. s. qz describit eã amictã sole charitatis t hẽ sub pedib' lunã mũdane vãitatis: t i capite hẽ coronã stellarũ intellectualis luciditatis. Sed heu hodie visum ẽ aliud mirabili' signũ: sic scribit in noua apocalypsi. i. in reuelatiõe experiẽtie mãifeste. c. vj. id ẽ. vj. tpe ecclesie sctẽ vbi vtiqz scriptũ est: Signũ magnũ apparuit i celo. Mulier infardata colore t cauda sub pedib' ei' t i capite ei' corona stulticiarũ. xij In qb' qdẽ veridicis xbis triplex mysteriũ p ordinẽ declarat. Primũ mũdane offẽsiõis ibi: Signũ mag. ap. in ce. mu. infar. co. scõm mũdane abusiõis: ibi: t cau. sub pe. ei. tertiũ mũdane ꝓfusiõis: ibi: t in ca. ei. co. stul. xij.

Articulus. j. q mulieres se fardãtes aut adulterinos crines portantes ꝓpter tria mortaliter peccant.

p Rimũ qdez mysteriũ est mũdane offensiõis. Ait eni: Signũ magnũ apparuit nõ in celo ỏ i ceno. i. i mũdo: q quidẽ oi spurcitia imũdus ẽ t cenosus Et qđ sit illud signũ comode subinfert: Mulier infardata colore: nõ amicta sole. Querit eni Alex. de hal. in. iij. di. in tractatu ỏ eucharistie sacro: Utrũ fardãtes se aut adulterinos crines seu viuoz seu mortuoz ad oz natũ sibi vsurpãtes debeãt accedẽ a sacrã cõmunionẽ? Et rñdet q tales mortaliter peccãt t indignas se efficiũt sacra cõione. Et ỏ eẽ dic marie ꝓpt tria q̃ inde sequũt. Primo offensio dei. scõdo offensio primi. tertio offẽsio sui

Qz ex vanitatib' offendit de' Capitulum. j.

p Rimo eni inde seqt offensio dei. Ut Cypan' vt ponit Aug'. in. iij de doc. chri. ait: Mũ sinceritas pfuerat t veritas q̃ que sincera sunt polluunt et colorz adulteriis t medicaminũ fucis i mẽdaciũ vera mutant. Dñs tu' dicit Mat. v. Nõ potes facẽ capillũ vnũ albũ aut nigr. et tu ad vincẽdã dñi tui vocẽ vis te eẽ potiorez Audaci conatu t sacrilego ꝓpẽptu crines tuos inficis: malo pnãgio futuroz capillos iam tibi flãmeos auspicaris. In qb' verb nõ solum sinceritas summi opifici impugt verum etiã verbũ dei ꝓtẽnit t infirmat.

Qz ex vanitatib' offendit ꝓximus. Capitulũ. ij.

s Ecũdo sequit inde offensio ꝓximi scz fictio t mẽdaciũ inducẽs errorem ex certa scia. Ut Amb. sicut refert Aug'. vbi. s. Quẽ iudicẽ mulier vertoz em reqrim' deformitati tue q̃ teipsaz que videri times? Si pulchra es: qđ abscõderis? si deformis: cur te formosam eẽ mẽtiris? nec tue ꝓscie nec alieni gr̃am erroris habitura.

Qz ex vanitatib' peccat homo in seipsum. Cap. iij.

t Ertio sequit inde offensio sui. q iniuriat ꝓprie nature. Ut Amb. vbi. s. Qta ỏ amẽtia effigiẽ mutare nature picturã querẽ. Et dũ verent maritale iudicium pdidẽ suũ. Prioz eni de se pnũciat q̃ cupit mutare qđ nata ẽ: ita dũ alij studet placẽ prius ipsa sibi displicet. Et sequit: At licet vilis mulier nõ alteri tñ ỏ sibi peccat. Tolerabilioza ꝓpe modũ in adulterio crimia sũt. Ubi eni pudicitia ỏ natura adulterat. Propterea dicẽdũ est q siue sint solute siue ꝓiugate mortaliter peccãt hmõi abutẽtes abusiõibus. Nõ tñ nego q̃n pmissum sit ꝓiugati: ornare se honesto ornatu vestiũ ꝓpt maritos: dũ tñ nihil falsitatis aut adulterine picture aut capillature vsurpẽt. Sz di. Hoc faciũt. s. q̃ se fucant t capillis talib' abutunt vt placeãt maritis suis. Dicẽdũ q volũtas ỏ placẽdi maritis suis seu ipsa placẽtia ñ excusat eas a pctõ

UVA. BHSC. IyR_032

mortali: qz modus per quē placēt seu placere intendūt nec deo placet vt ex dictis patet nec maritis. Vñ Aug⁹. de cōse. di. vi. c. fucare. sic ait. Fucare figmētis quo vel rubicūdior: vel candidior: vel verecundior apareat: adulterina fallacia ē: qz nō dubito etiā maritos se nolle decipi quib⁹ solū pmittende sunt femine ornari ꝑm veniā nō ꝑm imperiū. Mā verus ornatus maxime xpianorum: non tm̄ est nullus fucus mendax: verū nec auri qui dē vestis q̄ pompa: ꝑ mores boni sūt. Quidam tm̄ dicunt q̄ si femina soluta vel cōiugata morfeā aliquā seu maculā haberet in collo vel in facie quā peplo velaret ne sc̄z deformis apareret. Aut si fluxū capillorum patiꝫ z tu more aut gibbū quē capilli facē solebāt: aut pāniculis aut stuppis supleret absq̄ intētione corrupta: sed ne deformitas ei⁹ aparens risuz videntib⁹ aut marito scandalū faceret: nō peccaret mortaliꝫ. Sicr si cōiugata nō vt laudeꝫ de pulchritudine: vl̄ puocet alios ad sui cōcupiscentiā: aut alia corrupta intētiōe: sed tm̄ ne maritus ei⁹ ꝓpter eius deformitatem scandalizat⁹ exhorrēs eā adulterium incurrat: aut tincturis aliquib⁹ vteꝫ: aut capillis alienis nō mortaliꝫ peccaret. Et hi dicunt q̄ Ciprianus z alij hanc abusionē detestantes: intelligūt de illis qui hmōi faciūt intentione corrupta. ¶Prima aūt diffinitio mihi videꝫ melior z certior. Hec Alex. vbi supꝝ.

Articulus secundus vbi ponit descriptio caudaꝝ et de. xij. abusionib⁹ caudarū.

Ecundū mysterium mundane abusionis. vñ subdit: Et cauda
s nō luna sub pedib⁹ eius. Qta autē sit abusio q̄ nostris tpibus maxime in italia inoleuit in multiplicatione fastidiosaꝝ caudaꝝ: quis enumerare sufficiat: Sed vt meli⁹ intelligatur quid caude q̄s hodie portāt mulieres significāt z importēt accipe caude descriptionē. Quid ē em̄ cauda mulieris: ipsa expientia attestat: q̄ nihil aliud est q̄ multiplicatio expensarū malarū similitudo bestie: in hyeme lutosa: in estate impluerata: scopa stultarū: thuribulū infernale: pauo in luto: domus blasphemie: superba rapacitas: serpēs inferni: quadriga demonū: z diaboli gladi⁹ cruentatus. In q̄ descriptione. xij. caudarū abusiones ꝑ ordinem demonstrant.

De primis quattuor abusionib⁹ caudaꝝ. Capitulū. j.

Rimo aūt ponant quattuor prime. ¶Prima abusio est multiplica-
p tio malarū expensarū. ¶Pondera o cauda ta infelix quot expēse multiplicant ex caudis tuis. ¶Primo qz maior est expensa ex longitudine vestis. Sc̄o qz caude cōmuniter fiūt in vestib⁹ ꝑciosis laneis vl̄ sericis: nō in vilissimis pānis qz mundo que dā deformitas esset. Tertio qz ꝓpt pulueres vel lutū in excutiendo vel cōfricando ac purificādo cōsumit vestis. Quarto ex pulvere qui ꝑ totā vestem diffundit et incorpat: atq̄ ex cauda que ꝑ terraz trahit destruit ꝑcūt⁹ vestimentū. Et tales caudas trahētes potissime cū sūt de male acqsitis z sanguine pauperum trahāt sup se maledictionez. De qua Esa. v. Ve qui trahitis iniquitatē in funiculis vanitatis. ¶Preterea amissionē tpis z pditionē anime in ꝑdictis: de quib⁹ tales nihil recogitāt. Sc̄da abusio est similitudo bestie: homo em̄ atq̄ mulier sine cauda a dño creati sunt. Mā cū sit sine cauda deus: z futuri essent sine cauda xp̄us z mater ei⁹: voluit summus opifex ad eorū imaginē hominē formare. Sz diabolus qz hominē fecerat ꝑ inobedientiā vt iumentū in memorialez victorie sue gloriā caudatis animalib⁹ hominē toto conamine nitiꝫ cōformare. Laudāq̄ posuit homi sc̄z spatā: in vesteq̄ caudā posuit mulieri. vt ꝑ hoc manifeste claresçat q̄ vir et mulier dei similitudinē perdiderūt z animalitati q̄drupedū similes facti sunt. sicut ꝓpheta ait: Homo cū in honore esset non intellexit: cōparatus est iumentis insipientib⁹ z similis fact⁹ ē illis Sed mirabile est qz vir z mulier etiā animalia i cauda p̄cellūt: cū illa nō habeāt nisi vnaz hi vero maxime mulier habent quattuor vel septē vel q̄q̄z etiā vltra bis septem. ¶Propterea inter monstra tales p̄ñt annumerari cuz nec retineāt similitudinē dei: nec quadrupedū seruent formā cū bipedes sint z faciē erectam portent. Unde mulierib⁹ que caudas deponere nolūt nec volūt videri mōstra. nihil aliud necesse est nisi manib⁹ z pedib⁹ reptare sup terrā: z non iā monstra sed caudata aialia aparebūt. Tertia abusio i hyeme lutosa. Mirabile quidē est q̄ cū deus mulierē creauerit delicatā ipsa semetipsaz ꝓtra naturam efficiat imbrodatā: cū em̄ deus creauerit hominē de limo terre. vt dicit Gen. ij. mulierē tamen formauit de costa viri. Unde q̄nta differētia fuit i vtriusq̄ formatione in hutus iudicū ac mysteriū. Si mulier ac vir diligenter se lauerint manus, z iterū subito laue

UVA. BHSC. IyR_032

rint illas ꝛ sepatim lotionis aquã recollecta diligenter cõsideret in coeq̃li lotione viri ꝛ mulieris mũdior apparebit lotura mulieris q̃ viri. Sz qõ ipsa natura cõcessit sibi vanitas denegauit cũ imundã se efficit p caudã ibrodatã vt tã vilificet qõ.ij.ꝑc.ij.apls ait: Qua si sus lota ĩ volutabro luti. Quarta abusio in estate pulucrata. Dũ em̃ mulier in estate caudã trahit pulus q̃si nubes exinde cõsurgit. Ex hoc enĩ nõ tñ cõsumit vestis dñe caudate. sed etiã omniũ sequẽtiũ illã Nec hoc solũ inde sequit malũ: sed etiã sui ꝛ sequẽtiũ ex puluere oculi excecãt: ꝛ ex respiratione pulucre plena pectora claudunt. Dñ si ẽ aliqua mulier que sociat illã vel illas: aut est pectore arta grauĩ infirmat: tussit: spuit: molestaq̃ sit omnib⁹ domus sue. Propterea discãt maxime vetule vel illas nõ sociare vel tpe puluc ris caudatã precedere ꝛ tpe luti cũ purgauerit viã sequi p viam.

De secundis quattuor abusionibus predictarum caudarũ Capitulum.ij.

Ecũdo addant alie q̃ttuor abusiones quarũ prima est Scopa stultarũ que amẽcia tali ꝓciosa scopa pulucrez scopare ꝛ lutũ. Preciosa quidẽ est scopa ista sed imundũ ẽ officiũ eius magisq̃ i munda credẽda est aia gerentis illam. Saltẽ hoc ad litterã euidens est: q duz mulier scopa hac alia purgat seipsã infardat Pãoq̃ liueoq̃ scopa mulier clibanũ purgat vbi coquit panis fornariaz se ostẽdit q̃ caudam trahit. Hac igit caude scopa iubẽte domino a diabolo in inferno scopabit vultus dñe caudate: sicut testat Esa.xiij.c.di. Scopabo eã in scopa terens dixit dñs. Scõa abusio thuribulũ ifernale. Cauda q̃dẽ thuribulum est ecclesie infernalis in qua ecclesia derici a sat bona ordinant q̃ caudas portant scie siue trahunt. Hec quidã dũ per puluerẽ vadunt incensuz infernale narib⁹ eas sequẽtiũ trahũt. Tertio abusio Pauo in luto. Natura q̃dẽ culpaq̃ se est q̃sq̃ simulare virtutes. Sed dũ ex vna pte mẽtiẽdo se esse virtutes demonstrãt: insperato ex altera pte maliciaz ꝛ stulticiã suã aperte ostendũt. Scriptũ ẽ enĩ Jn populo graui laudabo te. Ecce virt⁹ grauis modestie laudanda. Hãc grauitatẽ mulier caudata in iuccssu mentit. tñ duz ex vna parte indicat grauitatẽ in altera discoopit leuitatẽ. Sic etiã pauo dũ est in luto q̃ dũ gloriat caudã leuat: retro turpitudinẽ suã monstrat. Sic mulier caudata dũ plutũ trãsiens vestẽ ꝛ caudã ne inficiat exaltat vnã manũ aũ alterã ad nates retro necesse tenere habz Quiquidẽ leuitatis ꝛ imodestie actus: quid aliud clamat nisi q̃ talis mulier vndiq̃ luto fetido circundat? Et licet talia audiendo q̃sq̃ etiã graues auditores nõ leuitatis cã sed veritatis ꝓuocent ad risũ: q̃sq̃ sapiẽs nõ mirct. Jhiere.em̃.x.c.ait. Vanũ est opus ꝛ risu digniũ. Quarta abusio Dom⁹ blasphemie. Plerũq̃ tales dñe caudate q̃ redeũt domũ cũ cauda lutosa seu impluerata officiũ statuunt famularũ suaq̃ illã a luto ꝛ puluere depurare. Jlle aũt sepe ex hoc q̃tidiano exercitio affecte tedio imbute adeo turbate fastidio impatiẽtes aio dũ hoc officiũ implẽt continue blasphemare nõ cessant. Dñ etiaz q̃sq̃ cõtingit vt qõ dãt caude excussiones tot ingeminent dñe sue maledictiones. Trãseo de blasphemãtib⁹ pauperib⁹ cũ in hyeme frigore cruciant. Lutũq̃ cõspiciũt indui vestibus ꝑcissis: carnesq̃ suas ꝛ filioꝝ ꝛ filiaꝝ seua impietate ꝛ dura incõpassione caudarũ: algore frigore: fame ꝛ siti torq̃ri. Aperi aures tuas o dña caudata. audi diligent. O mẽs obstusa ausculta: ꝛ attẽde o aia surda. Et audies voces lamẽtantium ad deũ suũ. Rarã repies mulierẽ caudatã ꝛ vanã erga paupes gestare viscera pietatis. Jn cui⁹ mysteriũ Ezech. xvj.c. scriptũ ẽ. Jhec fuit iniqtas sodome sororis tue superbia. saturitas panis: abundantia ꝛ ociũ ipsi⁹ ꝛ filiarũ ei⁹: ꝛ manũ egenõ ꝛ pauperi porrigebãt. Dñ Berñ. Clamãt nudi ñ torquent frigore laborãtes atq̃ famelici. Jnueniũt curiosi oculi q̃ delectẽt ꝛ nõ inueniũt miseri q̃ sustẽtent: imo repit lutũ qõ nõ q̃rit opimẽtũ: ꝛ nõ inuenit paup qõ clamore pquirit sustentamentũ ꝛ indumentũ.

De vltimis quattuor abusionibus caudaꝝ Capitulũ.iij.

Ertio addãt alie q̃ttuor abusiões Prima ẽ superba rapacitas. Nõ oia pueniũt cuiuslibz. Nã qõ vni statuit decẽs est: alteri ad vitũ reputat. Nec oia corpa eq̃lia creauit de⁹: nec pari formositate ornauit illa: sic ptz in celis ꝛ elementis. Et stella differt a stella in claritate. sicut ſ. Cor̃l.xv.apls ait. Et qõ mirabil⁹ ẽ: h oia nisi la emulatione naturã mutare ꝓtẽdũt. Nec ꝑ naturã conat vn⁹ alteꝝ superare. Nec se superiori equipare. Terra deorsũ ꝛ celũ sursũ ꝛ dñs ꝑmanet ineternũ. Jn celo q̃z sũt hierarchici gradus q̃ in seculo pseuerãt. Cur itaq̃ ẽ tãta superba rapacitas in q̃libet muliercula vili vt se velit eq̃pare in cauda vxorib⁹ imperatorum

UVA. BHSC. IyR_032

vt regū aut q̄ucūq; magnoꝝ ducū? Quid ē hoc nisi supbia mōstruosa Mōne si auris aut nasus oculi locū surripet abhominabile mōstrū esset. Mōne tales magne dñe inhonorā-tur dū eaꝝ statꝰ surripiť: cōtra aplm dicentē ad Ro. xij. Honore inuicē p̄uenientes. Scđa abusio serpēs iferni. De lucifero Apoc. xij. scriptū ē: q; cauda sua traxit ō celo tertiā ptē stellaꝝ t misit eas in terrā. Sz mulier caudata intēdit nō tātū serpēti se cōformare ſ ipm etiā supare dū ille vnam. hec vero q̄ttuor aut octo. q̄q;. xij. vel plures caudas hz. In cauda serpētis maxime virꝰ regnat: t cauda mulieris in eā maxime culpā mortalē causat cuz tot abusiones q̄ ex cauda causanť nō possint esse sine mortali culpa. Nisi forte in mulieribus regū vel ducū: aut baranoꝝ seu dñorum magnorū vt dictū ē. Propterea ō hoc tpe i q̄libet vilis mulierecula caudā portat. ppheta-uit Abellinꝰ. d. Mulieres in incessu serpētes fient: t oēs gressus eaꝝ supbia replebiť. Renouabunť castra veneris nec cessabūt sagitte cupidinis. Tertia abusio est quadriga de monū. Sicut eñ boues vel equi q̄q; q̄drigā trahūt q̄ ferūť hoies vel dñi maxime tpe luto so t pluuiali ne luto inficiantur. Sic demones q̄si magni taliū mulieꝝ dñi sup caudā nisi sup q̄drigā ferunť: vt vere tales mulieres q̄drige demonū dici possint. Sicut ptz exemplo sancti zenonis epi veronen. q̄ cū esset beati Ambrosij clericꝰ t adolescentulus sanctꝰ et purꝰ: btūq; ambrosiū seq̄ret p ciuitatē: cū esset moꝝ grauitate maturꝰ insolita leuitate risum fecit: qđ cuz aduerteret sctūs antistes et mirareť causaz leuitatis q̄siuit. Cui innocēs adolescentulus ait: Vidi pater demonē sup caudā illiꝰ mulieris q̄ nos aſſecdit dormiētez Dūq; illa ne in trāsitu illo luto so ificereť: caudā leuaret demon dormiēs in lutū deuolutꝰ est: totūq; coinq̄natū p̄spicite. Ō p̄sideras sanctꝰ Ambro. mundiciā cordis t p̄spicaciaz intellectꝰ in clerico suo cognoscēs: deo gras egit: se q; talē p̄spicaciā in videndo demonem humiliť recognouit. Sz neq; tales mulieres tm̄ vnū demonē sup caudā hūt: ſ q̄t impietates deuotatis paupibus iniustis lucris facte sunt vel pietates neglecte: tot demones trahūt secū sup caudā. Quarta abusio diaboli ē gladiꝰ cruentatꝰ. Cōsidera o aia ceca q̄t anie sepiꝰ hoc gladio caude pimunť. Primo occidiť aia tua. Scđo aia viri tui q; impat vel cōsentit vel nō prohibet. Ierem. vj. di. faciētis t̄c. Tertia sertozis anima q; illa facit. extra de iuſ. t dam. da. c. si culpa. Quarto aīe pntuz q; sepiꝰ taliū superfluitatū cā sunt: vel q; gemmas suas nō corrigūt. Quinto aie aliaꝝ mulierum quaꝝ altera alterā imitať. Sexto aie viroꝝ suoꝝ q; molestijs vxoꝝ suaꝝ caudas poscentiū p̄desc̄dūt: sepiusq; de sanguine pauperū illas emūt. Septimo corpa paupeꝝ qui hyeme nuditate t frigore cruciank q̄ruz corpora t q̄libz etiā ossa ad dñm vindictā clamāt dicētia illud Apoc. vj. c. Vsque q̄ dñe sanctꝰ t verus nō iudicas t vindicas sanguinē nostrū de his q; habitāt in terra. i. cū ipso corde piter p lutū caudā trahūt nec memores sunt necessitatis nostre.

Articulus tertiꝰ vbi describiť vane mulieris caput t de duodecim stulticijs ipsoꝝ vanorū capitum mulierū.

Tertiū mysteriū est mundane p̄fusionis. Vñ subdiť. Et in capite eiꝰ t corona stulticiaꝝ. xij. ñ stellaꝝ. Ibe xij. stulticie sūt p quas describi p̄t vanitas capitis mulieri. Vñ si q̄rať: qđ ē caput ornatū mulieris vane. Rñderi p̄t q; tumor supbie: babylonica turris: vexillū diaboli: derisio x̄pi: luxurie signuz: duplicitas cordis: sanctificatio criminis: lucifuga aiaꝝ: laqueꝰ dēmonū: diabolicū mōstrū: sedes sathane: t remuneratio passionū. In qua descriptione. xij. stulticie vani capitis mulieris p ordinem describūtur.

De primis quattuor stulticijs capitū mulieꝝ. Capitulū. j.

Primo ponant quattuor p̄me. Prima stulticia dicit tumor superbie. p Propterea tā altam t magnā atq; inflmātā t ornatā vesicā seu magagnonē in capite portāt. Nec aduertit mulier supba t vana q; sicut fumꝰ in altuz erigiť t dilatať atq; in vltimo deficit: sic tumor t iupbia capitis sui in breuissimo tpe euanesceret t ad spurciciā fetidā deduceť. Vñ Job. xx. inquit. Si ascenderit in celū supbia eiꝰ. s. mentis t caput eiꝰ. s. corpalis nubes tetigerit quasi sterq̄liniū in fine pdet. Et qđ deteriꝰ ē. q̄to formosior cē apparet: tāto vanior t fastuosior cē studet: sicuti q̄dā ait. Fastꝰ est in pulchris seq̄ť supbia formā. Vñ. i. Cor. j. aplus ait: Nō ē creatꝰ vir ppter mulierē: ſ mulier ppter virū. Ideo dz mulier velamē habere sup caput suū ppter angelos dei. Vbi Ambrosiꝰ. vt ostendat mulier subiec a q; p̄uaricatio p ea z incepit. ió dz esse būilitatis nō supbie signuz Magna igit abusio ē q; mulier de signo būilitatis t seruitutis sue corde t corpe intume-

UVA. BHSC. IyR_032

scat.ac si gloziarek fur de signo sue dephensionis:sicut ō bursa q̄ ad collū ei⁹cū ducik ad patibulū suspensa ē. Propterea Greg⁹. ait: Euidētissimū signū repzobox supbia est: sic būilitas electox. Scda stulticia dicik babylonica turris. Sicut em nēroth edificās illā magnā turrim erigi aduersus dominū conabak sicut scribik Gen.xj. sic tales mētes eleuate q̄ dā videnk se extollere t cōtra dñm rebellare dū caput muniūt cōtra eū: In hac q̄dē turri ppugnacula sūt t balisterie ꝓmpte. Sup̄ fulgur capillox auri t sericū atq; lapides pzecios. Añ.s.vestis t oculozū artificiosus t diabolicus risus. In genis cādoz t fucus: In frōte splendoz inuerecūdus. sicut Hiere.iij. scriptū est. Frons mulieris meretricis facta ē tibi noluisti erubescere. Os cōpositū cū lingua pniciosa in cātilenis cui⁹ verba sūt sagitte potentis acute cū carbonib⁹ desolatoziis. Ad tipoza citrini.i.capilli pendentes vel artificiose cōtozti. Retro varius ornat⁹ t decoz. Propterea ad talē mulier Ezech. xvj.c. dñs ait: Habens fiducia in pulchritudine tua fornicata es:ad omne caput vie edificasti signū ꝓstitutionis tue. Sed audiant Esa.qui.liij.c.ait: Decaluauit dñs verticē filiarū sion.s. oīa auferēdo:t dñs crimen earū nudabit.s. i morte. Tertia stulticia dicik vexillū diaboli:q̄si super capitis turrim. Displicet nempe seculari dño si videt vexilluz inimici sui in aliq̄ ꝓpzia terra vel castro:sed magis odio habet si prospicit illud in ciuitate ꝓpzia:ꝫ in imensū borret si amoto suo videt illud sup propziū fortalicium ciuitatis:intelligēs inde q̄ de illo de q̄ magis cōfidebat prodito facta sit. Sic vtiq; displicet sūmo deo cū in castro siue fortalicio capitis mulieris cōspicit vexilluz diaboli:qō quidē vana supbia est:atq; vexilluz humilis pnīc qō eq̄dē suū est fuisse amotuz. Hoc eq̄dem signū dei.s.sancte crucis in fronte suscipimus cū in capite cōfirmamur et baptisamur:t in capite ieiunij nostra capita cinere aspergūk. Unde Apoc.vij.c.clamat angel⁹ ascendēs ab oziente quattuoz angelis quib⁹ datū ē nocere terre t mari.d. Nolite nocere terre t mari:neq; arbozib⁹ quoadusq; signemus seruos dei nostri in frontibus eozum. Et Ezech.ix. Signa thau sup frontes viroz gementiū atq; dolentiū. Hoc autē signū salutis āmouet mulier vana ē:signūq; ꝓditiōis apponit in frōte t in capite suo. Quarta stulticia derisio xpi. Admirabile equidē videret si mulier in morte sponsi vel patris ad missaz pgeret caput florib⁹ adornata. Adulto q̄dē mirabil⁹ est si mulier sanguine xpi redēpta sūmi patris filia ac spōsa ad missam vadit cum capite nō tm̄ florib⁹ sed auro et lapidib⁹ ꝓciosis:fuco ac falsa capillatura ornata cū quelibet missa celebzek in memoziā xpi passi. Cūq; corpus t sanguis dñi eleuak a sacerdote eleuatio xpi in cruce cōtinue memozek. O vanitas mulier q̄ caput ornas tanta multitudine vanitatū. Recozdare illi⁹ diuini capitis qō ē angelis tremebundū qō ꝓ tua vanitate purganda tante spinax densitatevsq; ad cerebri teneritudinez configik et sanguine cruentak dū cōfigik spina:tuū vero q̄cūq; vales decore ornak. Caput illud cozonak spinis:tuū vero ornak gēmis. Capilli ei⁹ sanguine cruentātur. Capilli vero tui imo alieni artificio dealbank. Bene illi⁹ sputis sanguine ac liuoribus deturpank:gene aūt tue fuco ac picturis varijs colozank. Oculi illi decozi q̄s cōtēplabāk angeli dei morte acerbissima obscurāk. Oculi vero tui ardorē libidinis t flāmas luxurie scintillare videnk. Caput illud verendū:imo t angelis venerandū,p te tanta cōfusione deicik:tuū vero cōtra illud tanta elatione erigitur. Inclinak illud ad pacis osculū porrigen dū:tuū vero armak ad prelīū inferendū. Ille inuitat ad fletū gratie:tu vero illudis illud per risuz culpe.

De secūdis quattuoz stulticijs capitū mulierū vanaz. Ca.ij.

Ecūdo addāk alie q̄ttuoz stulticie
s Quaz prima est q̄ sūt luxurie signū. In domib⁹ magnatoruz. vbi intendūt magnū accendere ignez ac nutrire magn⁹ fumi exitus solet fieri t illō q̄dē magni ignis futuri indiciū ē. Quid em̄ nris fratrib⁹ aliō damāt tāta capita mulierū i ornatib⁹ inflatura t multiplicatio inefficax nisi q̄ in cozdib⁹ aliq̄rū eaz carnalitatis t luxurie magne viget ardor. Ne tm̄ luxurie flāme maxime in oculis cōprehendūk: sicut Eccl.xxv. ait. Fornicatio mulieris in extollentia oculorū t in palpebris eius agnoscik: sz forte dicet q̄daz. Nō sic in veritate nō sic. sz cū his omnibus intendim⁹ honestatē t castitatē. Quib⁹ merito rndem⁹. Si caste t honeste cōcupiscitis esse:cur indicia carnalitatis t luxurie prēmōstratis? Amouete luxurie signū t cessabit carnalitatis indiciū. Maiora t efficaciora signa sunt exempla q̄z verba: verba fatentur castitatez: opera pretendunt carnalitatem. Si in domo tua nōvendik vinū cur ibi ostendis circulū qō ē tabernarij signū. Scda stulticia dicik duplicitas cozdis. Nā talis duplicē ostendit facie vnā mature alterā vero culpe. Nas

UVA. BHSC. IyR_032

tura oñdit faciē nigraz decolozatā. rugatā. Culpa vero faciē dealbatā decozatā atqz politā. Cōtra p̄ceptū Ecci. iiij. Ne assumas faciem cōtra faciē tuā: vel faciē cōtra faciē sūmūt qñ añ ex natura apparent vetule: retro ẋo ex arte iuuēcule: sic ps̄. ad tales feias ait. Faciēs peccatozū sumitis. Quidā em̄ a tergo vidēs mulierē q̄ndā valde oznatā credēs illā deco rā eē puellā ꝓcupiscētia duct⁹ ē p̄cedē illā vt ei⁹ vultū posz delectabilit cōtēplari. Quā cū ꝓspiceret nouit eē vꝛozē suā. Illicqz subridēs ait. Es tu illa vetula resarcinata? Tales nempe sīles pelliparijs sūt q̄ volētes vēdere pelliceas veteres vt rusticos ignaros decipiant aliq̄ colore dealbant eas: ꝑ postqz p aliq̄t dies fuerint deportate manifeste apparet vetustas eaz. Sic z hmōi vetule resarcinate infarcinate z igessate. Tertia stulticia dicit sactificatio criminū: sicut eni sancte canonizate hñt diadema decoris. s. gratie z glie: qz in mūdo portauerūt xp̄i galeā z nūc possidēt in celo xp̄i glām Juxta aplm. ij. Thi. ij. c. Nō cozonabit nisi q̄ ltime certauerit Sic ille hñt diadema honoꝛ scz imense culpe z eterne pene q̄si portēt galeā cōtra xp̄m z sanctificāde sint in inferno p eternū supplicium. Quarta stulticia ē bubo siue lucifuga aut cinecta aiaz. Sicut em̄ oīb⁹ auibus lucifugis ꝓcurrūt alie aues maxie cinecte: cū residet circa viscū ꝓcurrūt libent auicule parue: q̄si de capite illi⁹ tā magno mirātes nec tñ aduertūt q̄ adusqz fuerit inuiscate: demum ab aucupe capte z deuozate. Sic hmōi mulieres cū grosso capite q̄si vesica inflata et multipliciter adoznata. Juuenes q̄si simplices auiculas post se artificiose attrahūt: vsqz duz illaz libidine inuiscati capiūt a demone z deuozant eterna dāpnatōne. Tñ Prouer. vij. ecce mulier occurrit illi. s. iuueni i oznatu meretricio p̄parata ad capiēdas aias: garrula z vaga: q̄etis ipatiēs: nec valet i domo ꝓsistere pedib⁹ suis: nūc foris nūc in plateis: nūc iuxta angulos insidiās. Seq̄t in textu. Stati eā seq̄t q̄si bos duct⁹ ad victimā: z q̄si agn⁹ lasciuiēs z ignozat q̄ ad vincula stult⁹ trahat donec trāsfigat sagitta iecur ei⁹: velut si auis festinet ad laqueū z nescit qz de piculo aie ill⁹ agit. Et multa silia ibi. Et Eccs. vij. dicit Qui placet deo effugiet illā: q̄ aūt peccatoz ē capiet ab illa.

De vltimis quattuoꝛ stulticijs capitū mulieꝛ Ca. iij

Ertio alie q̄ttuoꝛ stulticie subnectant. Prima ē q̄ talia capitis oznamēta sūt laquei dmonū. Solēt em̄ in q̄busdā ptib⁹ pueri cōponere laq̄os de caudis eq̄rū ad auiclas capiēdas Sic diabolus laq̄os facit de capillis mulieꝛ ad capiēdū aimas leues. Primoqz capit ipsas mulieres adulterinos capillos portātes seu ꝓprios nimio studio adornātes z flauescē facientes: suspēditqz illas sic suspēsus ē Absolō ad arborē querc⁹ capillis suis: sicut scribit. ij. Regū xvij. Signū aūt manifestū q̄ sic teneant ē: qz cū infirmant ꝓ recupanda sanitate cōsentiūt medicis ꝓprios capillos abradi. Pro recuperanda aūt spūs sospitate ꝑdicatoꝛib⁹ z cōfessoꝛib⁹ ꝓsentire nolūt aliēos capillos a capite remoueri. Propꝛea muscipulis socijt siue si mulant q̄ difficiliter in capite decoriāt Quot igit vanitates mulier portat in capite tot laqueos habet diabolus in ei⁹ corde. Jō in q̄libet amouēdo difficile se reddit cū cōfitetur. ꝑ quia continue a diabolo per illū tenet. Sz veniet tps cū verificabit: qđ Abachuc. ij. ōr. Subito cōsurgēt. s. demones q̄ mordeāt lacerātes te. Scda stulticia dicit diabolicū monstrū. Sicut em̄ xp̄s vnicū habet caput iuxta illud apli. j. Corinth. xj. Caput xp̄i deus: sic tm̄ vnū caput homi fecit. Sz qz oīne sīle appetit suū simile: cū diabol⁹ Apoc. xij. septē capita habere phibeat. Jdeo q̄si emēdās deuz z sibi mulierem ꝓformans: cōficit sibi capita septē vt varijs tpib⁹ z diebus diuersa capita draconis mōstret. Nō aūt aliud in p̄sti tpe iā restat nisi q mulieres portēt cornua decem sicut Apoc. xij. draco phibet habere: iā enim in q̄busdā ptib⁹ ad binariū numez in mulieꝛib⁹ cornua deuenerūt: cū iā portēt cornua sicut aialia bruta. Jā tota italia caudatis mulieꝛib⁹ plena ē. nihil iā restat agendū aliud ꝙt cōpleta aialia videāt nisi vt caudas z cornua hñt: vt qđ dñs mulieri creando negauit diabolus supadiunxit: vt vbi deꝛ hoiez p̄fecit aia lib⁹ cūctis diabolus eis subiecit illū multiplicatis innumerabilib⁹ culpis. Tertia stulticia dicit sedes sathane: plurime nāqz sedes tres hñt pedes illas vtiqz sustinētes. Sic nēpe humana mens cū trib⁹ viribꝰ suis sedes merito dici pōt vbi residet vel deꝰ p gratiā vel diabolus p hois culpaz. Deꝰ em̄ q̄escit in aia q̄si sedens cū aia nō solū amat bonū p bonā volūtatē z scit vez p lucidā veritatē: ꝑ etiā inspiritū z carnē pax cōscientie regnat p mentē trāq̄llitatē. Et sic q̄si in trib⁹ pedib⁹ .i. aie potentijs: ania siue mens efficit sedes dei ps̄. teste q̄ ait. Celū mihi sedes ē. Diabolus aūt hūanā mētē vendicat sibi sedē cū volūtatē ad malū inclinat. Deinde ad opa iniq̄tatis peccatoꝛē inducit: nec adhuc in tali aia diabol⁹ conq

UVA. BHSC. IyR_032

escit si adhuc lumē veritatis ac patrati crimis in intelligētia regnat. Terrek em diabol⁹ in hūano corde ḳescere veritatis lumine ꝑpulsat⁹. Propta veritatis lucernā toto conamie conak extinguere vt p hoc in baratrū cecitatis ꝛ ignorātie possit mētez hūanā ꝓcipitare. Tūc nēpe in aīa quiete sedet cū eaz nulla lux veritatis ꝑpulsat. Et de hac sede Apoc. ij. c. scriptū ē. Scio vbi habitas vbi est sedes sathane. Et Job. xl. capitu. de diabolo in tali mēte obscura ḳescēte scriptū ē. Sub vmbra dormit in secreto calami i locis humētib⁹. in vmbra cecitas: in calamo mali operis vacuitas: ꝛ prava ac carnak volūtas in locis humētib⁹ demōstrak: in ḳb⁹ oīb⁹ reḳescit ꝛ dormit serpēs diabolus. Hec aūt oīa se habere ꝓtendit mulier q̄ moderno tpe altum cuneriū seu amplā vesicā ac multipliciter decoratā in capite q̄si triūphalē scdē ꝛ thronū sathane portat: cū talia nō solū in ea carnalē volūtatez ꝛ opa carnis esse oīdant: verūetiā cecitatē sue carnalis vite manifeste ꝓtēdāt. Quarta stulticia dicit remuneratio passionuz. s. ḳb⁹ ꝑpt peccata capitis puniūt. sicut Sap. xj. scriptū est. Per que ḳs peccat p hec ꝛ torq̄t. Peccauerūt ḳdē dealbādo ad solē vel cū sulfure in capite crines: seu fucau erūt faciē cū sublimato vel argento viuo ꝛ alijs fetidis ꝛ aboiabilib⁹ emplastris. Aut in capite portauerūt magaguones: seu iflatas vesicas: siue morticinos capillos. Aut gēmas ꝛ lapides ꝓciosos in capite vel in fronte pēdentes ꝛ ꝑsilia multa. Propterea merito puniunt in ḳb⁹ antea deliquerūt. Dolēt ꝛ fetēt siue nigrescūt dentes: anhelit⁹ olet: cecutiūt oculi: tusciūt ꝛ spuunt tales abundante catharro: rugank illaꝛ gene: pallescit i facie cutis: tāḳ senescēte vultu eaꝛ corda ꝛ desiderio ꝛ studio ḳtidie iuuenescūt. Demū dolore vel alienatione capitis ꝙquassank. Fiūt impatiētes ꝛ molestepꝛij viris ꝛ toti domui inḳete reddunk. Demuz aboiabiles viris ꝛ maxime si sūt sodomite. Diabolusḳ septēplicit oia abomiabilia hec multiplicat in oculis ꝛ narib⁹ maritoꝛ: vt verificek ḳd de tali mliere Ezech. xvj. c. scriptū ē. Aboiabilē feciſti decorē tuū. s. cū tuis vanitatib⁹ ꝛ multiplicib⁹ infardaturis ꝑpt q̄s corpe ꝛ mēte iā in pñti incipias ꝓticipare infernū. Ecce q̄ pariūt caudaꝛ ꝛ capitū atḳ totius corpis vanitates. Que igit mulier tanta demētia laborabit vt velit ꝑpter hoc eternalit interire: ꝛ in pñti etiā incurrere talia iudicia dei. Ne igit hec honeste mlieres incurrant cōburāt mortuos crines: vniuersē cau de abscindank: manice vestū restringāt: vascula tincturarū taliū vnctionū in latrinā ꝓiciank: franganḳ specula: cōburank. vesice ꝛ magaguones: pr nr vani ꝛ ꝓciosa iocalia distrahank. Emēdek vanaꝛ mulierū vita velit esse atḳ videri vere xpiane pudicā ꝛ honestā sicut xpiane ducāt ꝙuersationē vt in pñti dei mereāt habere gratiā ꝛ in futuro gloriā Ad quā nos ꝓducat dñs ihesus xps ḳ cū pre ꝛ spū viuit ꝛ regnat in scla seculoꝛ amen.

Sabbato post dñicaz de passiōe de dña honesta. Ser. xlviij

Olumus ihesu

v videre Jo. xij. Mō ē pctōr tā ip⁹ ḳ si i vitate ad pñiaz reuertak ꝓcipiak a dō. ecce mlieres q̄ i tot vanitatib⁹ sic elapsis dieb⁹ patuit olim i merse erant: audit ꝛ credit illaꝛ grauissimis culpis. ad vite honestatē ꝓpositū mutauerūt Et q̄ iā pri⁹ deū ac diuina spernētes nihil desiderabant nisi mūdū iā nūc eaꝛ intelligētia illustrata anxio desiderio poscūt ꝛ dicūt: volum⁹ ihesuz videre. s. in gloria sempiterna. id ē volum⁹ nos saluari. In ḳb⁹ gratiosissimis ꝛ desideriosissimis vbis octaua religiositas q̄ dr reformata clari⁹ demōstrak: qz p ea aīa reformari pōt. Ut ergo talis reformatio ꝺ salutiōis ꝺsiderio plena i corde taliū mlieꝛ efficaci⁹ iardescat ipsa dña honesta. i. q̄si honestate fulgē debeat honesta mlier ꝛ ḳb⁹ ex causis a cōsorte suo amāda sit p ordinē describatur. Pro ārecto ordine nō vtiḳ supinato sicut in sermone hesterno vba Jo. euāge. assumā Apoc. xij. Ubi dñam honestā describēs ait: Mulier amicta sole ꝛ luna sub pedib⁹ ei⁹ ꝛ in capite ei⁹ corona stellaꝛ. xij. In ḳb⁹ sactissimis verbis describit dña honesta ꝛ triplici ter figurak. Primo virtutib⁹ adornata ibi. mulier amicta sole. Scō modestijs honorata ibi. ꝛ luna sub pedibus ei⁹. Tertio gratijs coronata ibi. ꝛ i capite ei⁹ corona stellaꝛ. xij.

Articulus prim⁹ ḳ dña honesta virtutib⁹ theologicis est ornata.

p Rimo inḳ ꝺscribit dña honesta ꝛtutib⁹ adornata: Ait em Johes euangelista. Mulier amicta sole. Habet em sol splēdorē: vigorē ꝛ calorē vt indicz cā ꝛtutib⁹ theologicis ornatā vt digne dicē possit cū ꝓphera. Dñe pstitisti decor meo virtutē. Primo nāḳ habet splendorez fidei: dicitḳ cū apl̄o. j. Coꝛ. xiij. Caritas oīa credit licet nō oīb⁹ credat: tm̄ḳ credit ẽ ꝛtū veritas cōtestak: dicitḳ cū paulo. ij. Thi. j. Scio cui

UVA. BHSC. IyR_032

credidi: huic aũt mystice dicit dñs Mat. xv. O mulier magna ẽ fides tua. Fides tua saluũ te fecit Luc. vij. Habet etiã scõo vigorem spei: iõ dicit illud. ij. Regl. xxv. In dño speraũs nõ infirmabor. Et ps. in ei⁹ psona inqt. In te dñe sperauí nõ cõfundar ineternũ. Et itez ad idẽ ait. Btũs vir cui⁹ ẽ nomẽ dñi spes ei⁹ z nõ respexit in vanitates z insanias falsas. Itez tertio habet caritatí calorẽ. Hãme scit nãqz tota in dei amorẽ z deuotionẽ z q̃sí altera magdalena lachrymis rigat pedes ie=su. De hac Ecci. xxvj. c. scriptũ est. Mulieris bone beatus vir.

Articulus scõus q̃ dña honesta vanitates mundi ꝓtempnit.

Ecũdo describit dña honesta mo destijs honorata: qz luna sub pe=dib⁹ ei⁹. Mã mũdana vanitas sub pedib⁹ ei⁹. i. sub affectib⁹ ꝓculcat. Quid p lu nã nisi mũdana vanitas digni⁹ exprimi põt Habet enim luna tria. primo luciditatez. se=cundo frigiditatem. tertio hz mutabilitatẽ. Primo nãqz luna ostẽdit luciditatẽ: sic mun dana vanitas z maxime q̃ mlieres molestat in pulchritudie vestib⁹ z ornatu. De q̃ Eccs j. Vanitas vanitatũ z oia vanitas. Hec autẽ luciditas tñ oculos inspiciẽtiũ trahit vt prẽ ponãt eã pulchritudini aie z gloríe padisi nec nõ z formositati supadmirabili ipsi⁹ dei: ppt qõ admirant ꝓpheta talib⁹ ait. Et q̃d diligi tis vanitatẽ et q̃ritis mẽdaciũ. Scõo hz luna frigiditatẽ. Sic q̃dẽ mũdana vanitas frigi=da ẽ: frigidãqz z oi charitate vacuã mẽtẽ fac. Vñ Hiere. xxv. scriptũ ẽ. Ambulabũt p⁹ va=nitatẽ z vani facti sũt. Propterea ad Roma. vj. Jã decrepitas z rugatas inꝛrogat aplus d. Quẽ fructũ habuistis tũc in illis. s. vani=tatib⁹ in q̃b⁹ nũc erubescitis videlz inueniẽ=tes vos vacuos oñi diuina dilectionc. Ter=tio habet luna mutabilitatẽ sic z vanitas mũ di. Vñ Job. xiij. c. Hõ nat⁹ de muliere breui viuens tpe replet multis miserijs: q̃ q̃si flos egredit z cõteritꝛ z fugit velut vmbra z nũq̃ i eodẽ statu pmanet. Et itez ꝓpheta ait. Ma=ne. s. pueritie sic vmbra trãseat: mane. s. ado lescencie. floreat z trãseat. vespe. s. virilitatis decidat induret in senectute. Et arescat vide licet in vltima decrepita etate.

Articulus tertí⁹ de. xij. gratijs seu stellis. q̃b⁹ domina honesta honorat et decoratur.

Tertio describit ipsa dña honesta gracijs coronata. Vñ Jo. ait: Et
t i capite ei⁹ corona stellaꝛ. xij. q̃ sũt xij. stellares gratie q̃bus dña honesta morali⁹ exornat vt verificet q̃d de tali muliere ꝓuerbiorũ xij. scriptũ ẽ. Mulier diligens coꝛona ẽ viro suo. Et qz scõm naturales tria sũt appetibilia bona. s. honestũ: delectabile z vtile. Jdeo vt mulier virtuosa⁹ diligat a viro suo oñdemus q̃ q̃ttuor prime stelle ptinẽt ad honestũ: q̃ttu or alie ad delectabile: vltime q̃ttuor ptinẽt ad vtile. De q̃b⁹ trib⁹ bonis ppheta ps. cxxvij. ait: Uxor tua: ecce honestũ. Sicut vites: ecce delectabile. abundãs. ecce q̃d vtile ẽ. Q̃d in his. xij. stellis põt esse aliud thema.

De quattuor stellis primis q̃ ptinẽt ad honestũ. Capitulũ. j.

Quattuor sũt bona in sancto matri monio q̃ ptinẽt ad honestũ qz p⁹
q dicit: vxor tua. primũ diuinaliter ordiata. scõm sacramẽtalit desp⁹=sata. tertiũ exẽplariter amata. q̃rtũ virtualiter apreciata.

De excellẽtia sancti mrimonij ĩ veteri et nouo testamẽto offen sa. Capitulum. j.

Rimũ bonũ in vxore honestũ est qz diuinalit ordinata. De q̃ in ve
p teri testameto cõsiderãdũ ẽ ꝺ sctõ mrimonio. Primo a q̃ fuit ordina tũ. Scõo vbi fuit ordinatũ. Tertio qñ fuit or diatũ. Quarto q̃re fuit ordiatũ. Primo eñ fuit ordinatũ a deo. Vñ Gen. ij. c. Nõ est bo nũ hoiez esse solũ: faciam⁹ ei adiutoriũ simi=le sibi. Scõo fuit ordinatuz in nobiliori toti⁹ mũdi loco. s. in padiso terrestri: sic Gen. ij. c. ptz. Tertio vero fuit institutũ añ lapsũ: fuis=set nãqz tũc ibi officiũ: nũc aũt post lapsuz est in officiũ z in remediũ. vt patz. xxxij. q. ij. sic. ꝯ. his. Quarto fuit ordinatũ ad implẽdũ pa disũ. Vñ Gen. ij. scriptũ ẽ. Crescite z mltipli camini z replete trã. Jn noua autẽ lege mri=monũ cõmendat etiã q̃druplicit. Primo ex sñia euãgelica Mat. xix. Quos de⁹ cõiunxit hõ nõ sepet. Scõo ex doctrina aplica. j. Cor vij. aplꝰ ait: Hijs q̃ in mrimonio cõiũcti sũt: p cipio nõ ego ꝫ dñs vxorẽ a viro nõ discedere Tertio ex pũtia autẽtica. Vñ Jo. ij. Nuptie facte sũt i chana galilee z erat mater ihesu ibi Vocat⁹ ẽ aũt ihesus z discipuli ei⁹ ad nuptias Quarto ex opatiõe miraculosa: qz vt scribit Jo. ij. Dñs in nuptijs aquã i vinũ cõuertit.

De triplici fide ad quaz cõiu ges inuicẽ obligãt Ca. ij.

Ecundũ bonuz honestũ in cõiuge ẽ
s qz sacramẽtalit desp⁹sata. Que q̃dẽ

UVA. BHSC. IyR_032

fides in hoc attẽdit qz ne vir cũ alia nec muli er cũ alio misceat. Jn hui⁹ mysterij avirovx ori anulus dat vbi cõcurrũt tria. Primuz qz anul⁹ nõ excedit nec excedit ꝙ ei adeq̃t: vt de signet qđ apls. j. Corinth. vij. c. ait: Mulier ptãt̃ sui corpis nõ hz ꝙ vir. Et vir ptãtez sui corpis nõ hz ꝙ mlier. Et iõ post copulã carna lẽ: nec religionẽ põt alter eligere altero inuito: nec ptinẽtiã pfiteri: sicut ptz. xxxiij. q. v. c j. ij. iij. z. iiij. Scõm qz aliũ digitũ capere ñ pt cũ q̃ posit⁹ ẽ: sic nec ille aliã mulierez: nec illa aliũ virũ altero eox vi uẽte suscipe põt. Tertiũ qz anul⁹ ponit in digito in q̃ est vena q̃dã sanguis ad cor vsq; pueniẽs: sicut dr. xxxiij. q. v. c. femine. in fi. qđ fit ppt mutuc z cordia lis charitatꝭ signũ: vel ppt id magis vt eodẽ pignore eox corda iũgant q̃si in despõsatõe pcurrat triplex fidei signũ. Primũ cordis sic ptz de anulo dato in digito vbi est vena cor dis. Scõm oris: qz ore vel signo capitis vbi ẽ os exprimit cordis pfensus. Tertiũ opis: qa anul⁹ ponit i manu p quã in scriptura sacra exprimit op⁹: q̃ signa ostendũt qz q̃libet eox al teri obligat triplicẽ fidẽ tenere. s. cordis: oris z opis. q̃rũ q̃libet violat cũ in q̃cũq; eox cor pfensu: vel os affatu: corp⁹ aliq̃ sensu cũ alte ro a pforte carnalit maculat. Teste dño qui Math. v. c. ait: Qui viderit mulierẽ ad cõcu piscẽdũ eã: iã mechat⁹ est eã in corde suo.

Qz vxor a viro diligi debet sic a xpo ecclesia sponsa ei⁹. Ca. iij.

t Tertiũ bonũ honestũ in piuge est: qz exẽplariꝭ dilecta vel diligẽda. s. exẽplo xpi. Vñ Apls ad Ephe. v. Viri diligite vxores vras sicut xps dilexit eccliam z semetipm tradidit p ea: vt illã sanctificaret Et i fi. c. subdit: Sacm hoc magnũ est. Ego aũt dico i xpo z in eccliã. Jn hac similitudie duo cõprehẽdi pñt. Primũ qz vir salutẽ vxo ris desideret z procuret oi instãtia z labore: qz xps p sponsa sua eccliã in cruce mori dignatus ẽ. vñ. j. Pet. ij. Christ⁹ passus ẽ p nobis vobis relinquẽs exẽplũ vt seq̃mini vestigia eius. Scõm qz si adulterek: demũq; peniteat cũ mifico corde suscipiat eã. Vñ Ozee. iij. Dili gite mulierẽ dilectã ab amico z adulteram: sic ut diligit dns filios isrl: z ipi respiciũt ad de os alienos. Et Hiere. iij. c. Tu aũt fornicata es cuz amatorib⁹ multis: tñ renertere ad me dicit dns: et ego suscipiã te.

Qto pcio estimãda ẽ vxor bona Capitulus. iiij.

q Tertiũ in piuge honestũ bonũ ẽ: qz virtualit apr̃ciata. Plures vidi ve nerabiles z apreciabiles honestas pud. cas et pulchras mulieres ab ingratis maritis eẽ despectas. Utroscz earũ factos amẽtes z in sensatos ex vitiosissimis z turpissimis femis Cõtra q̃s Prouer. v. c. Letare cũ muliere ad olescẽtie tue. Quare fili mi seduceris ab alie na z foueas in sinu alteri⁹. Et Eccĩ. vij. No li discedẽ a mlere sensata z bona: quã sortit⁹ es in timore dñi: gra eñ verecũdie ei⁹ super auruz. Et Eccĩ. xxvj. Gra sup gratiã: mulier sancta z pudorata. Tanta nẽpe est gra muli eris bone: vt nullũ ornamẽtũ tpale posset eẽ in domo viri qđ cõparek illi. Nõ vasa argen tea: nõ familia plima z ornatã: nõ suplectilia pulchra: z alia q̃cũq; decora. Nõ oia ista sũt q̃si stella z luna in ei⁹ domo: ꝙ ei⁹ virtuosa cõ iũx ẽ q̃si sol: teste Eccĩ. xxvj. Sic sol oriẽs mũ do: sic mulieris bone spẽs in ornamentũ do mus sue: imo vir cui talis ẽ mulier. Rex vn q; dici põt cui⁹ corona ẽ ipsa mulier.

De scdis quattuor stellis que ad delectabile spectant.

Unt z alia q̃ttuor bona in mrimo s nio q̃ ad delectabile spectãt: ppt q̃ vir tenek diligere vxorẽ. De q̃ de lectabili ppheta subdit: Sicut vi tis q̃ vtiq; arbor delectabilis ẽ. Primũ bonũ naturalis dilectio. scõm maritalis cõsolatio. tertiũ parẽtalꝭ sepatio. q̃rtũ spũalis delectatõ

Qz inter vxorẽ z virũ naturalis ẽ amor. Capi. j.

Rimũ bonũ delectabile est nãlis di p lectio: qz nãlit vir inclinat ad vxoris delectationẽ. Propterea nõ fecit dns Euã de limo terre sicut hoinẽ: ꝙ de costa viri formata ẽ de ei⁹ carne: vt vir eam amaret sic ut seipm. Qđ itelligẽs Adã Gen. ij. ait: Hoc nunc os de ossibus meis: et caro de carne mea. Qđ z declarãs apls ad Ephe. v. ait: Qui vxorẽ suã diligit seipm diligit. Addẽsq; pceptũ in eodẽ. c. ait: Unusq̃sq; vxorẽ suã sicut seip sum diligat.

Qrta cõsolatio sit viro vxor bona. Capitulu. ij.

Ecũdũ delectabile bonũ est maritalꝭ s pslatio. Cũ enĩ fecisset dns adã solũ Gen. ij. c. ait: Nõ ẽ bonũ hoiez eẽ so lũ faciam⁹ ei adiutoriũ sile sibi. s. vt sit in pso latiuũ adiutoriũ eius. Qz vt dr Eccs. iiij. Ve soli: qz si ceciderit nõ hz subleuantẽ se. Non eni sũt soli illi q̃ cũ deo nobile ptraxerũt mri moniũ: q̃rũ aie p virginitatẽ vel purã castita tem spũali pnubio z pmisce copulate sũt. Sz bñ solitarij sũt z derelicti a do q̃ i edib⁹ sui pu blice tenẽt pcubinas. Nã cũ tales suas cõspi ciũt meretrices: desolationẽ vident pri⁹ q̃

UVA. BHSC. IyR_032

solamē: videt em̄ cōtinue gladiū q̄ diabol⁹ interemit eos: videt destructionem fame sue. Destructionem domus sue ꝛ substantie sue Nam vt dicit Prouerbioꝝ.xiij.c. Sapiens mulier.i. vxor edificat domū suā. Insipiens aūt.i. cōcubina cōstructā manib⁹ destruet.

Q̄ amore viri vxor relinq̄t oēs ppinquos suos. Ca. iij.

Ertiū delectabile bonū est pntale sepatio. Dulcis q̄pe i cōiuge amor ad nīz suū. Admirabile vinculū charitatis ꝛ apr̄ciabile nimis puellā derelinq̄re lares suos obliuioni tradere: frēs sororesq̄ patrē matrē ꝛ sepe aliā paren telā. Egredit de terra sua ꝛ ō cognatione sua: solacq̄ ꝛ q̄dām̄ peregrina inhabitare venit domum mariti sui q̄ta charitate ꝛ hūanitate suscipiēda ꝛ āplectāda ē talis mulier siue puella. In hmōi psona Hiere. ij. c. ait: Recordatus sum tui miserās adolescētiā tuā ꝛ charitatē desponsationis tue qm̄ secuta me es i deserto in terra que nō seminat.

Q̄ta cōsolatio spūalis sit inter cōiuges. Capitu. iiij.

Iartū delectabile bonum ē spūalis delectatio. Sūt nēpe q̄dā q̄b⁹ dñs delectat ꝙ nō mūdus sicut sūt gr̄e ꝛ virtutes. Sūt ꝛ alia q̄b⁹ mūdus ꝛ demonia delectāt ꝛ nō de⁹ sicut sunt vitia ꝛ pctā. Sūt q̄z ꝛ aliq̄ q̄ ꝛ mūdo ꝛ dño bn̄placita sunt. Sicut Ecci. xxv. c. testat⁹ ē d. In trib⁹ placitū ē spiritui meo q̄ sūt pbata cor̄ deo ꝛ hoīb⁹: pcor dia fratr̄: ꝛ amor primor: ꝛ vir ꝛ mulier bn̄ sibi cōsentiētes. Et merito ait sibi bn̄ psentiētes vt oēm inordinatū cōsensuz excludat. et sic ecōuerso. Ex his tribus cōtrarijs offensa dei ꝛ scādalū primi semp oriri solet.

De vltimis quattuor stellis q̄ advtile respectum habent.

Lia insup q̄ttuor bona in sctō mr̄imonio ad vtile spectāt. Jō pō. inq̄t abūdās. pmū ē fructꝰ pcios̄tatis. scōm defensio fragilitatis. tertiū subuētio charitatis. q̄rtū vnio ꝓrietatis.

Q̄ preciosꝰ ē mr̄imonij fructus. Capitulu. j.

Rimū vtile bonum ē fructus pcios̄tatis. Q̄ q̄z pcios⁹ fructꝰ ē filiū vel filiā pcreare q̄b⁹ celi palatiū repleat: p pl̄s em̄ pncipaliꝰ ꝓhēdū ē: vt ōr. xxxij. q. ij. c pudor: dicēte dño Gen̄. ij. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ replete terram. Cognoscit nēpe arbor ex fructꝰ nobilitate. Que nāq̄ ē arbor q̄ pri pduc ꝛ deo toticq̄ pgeniei filiū vel filiā nisi vxor fetu abūdās. O fructꝰ bn̄dicte ar boris sup oēs alias pciosus. O fructꝰ tā mire a deo dilectꝰ. O inq̄z fructꝰ p q̄ redimēdo filiꝰ dei est cruci affixus: nec oēs diuitie mūdi vni filio vel filie compant. ppter ea sicut Mat. vij. testatꝰ est dñs. A fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. Valde ē ḡ talis amāda q̄ tā pciosū pduc fructū: dulcit regēda: amicabilit supportāda. Mix eq̄dē ē. Gallina plures frāgit vasa domꝰ stercore deturpat mēsaz: clamat pturbatq̄ domū cū fecerit ouuz ꝛ tū sustētat⁹ amore inanis fructꝰ. Et vxor q̄ facit ita pciosū fructū si vltra bn̄placitū viri dixerit verbū tota domꝰ furore turbat.

Q̄ mr̄imoniū in remediuz fragilitatis datum est post lapsum. Capitulu. ij.

Ecūdū vtile bonū ē defensio fragilitatis. Un̄. xxxij. q. ij. c. sic. §. primo scrip
s ē. Prima institutio ꝓiugij in paradiso facta ē vt esset imaculat⁹ thor⁹ ꝛ honorabiles nuptias ex q̄b⁹ sine ardore cōcipent parerēt sine dolore. Scō ꝓpt illicitū motū limitādū ex padiso facta ē vt infirmitas pna in ruinā turpitu dis honestate excipet ꝓiugij. Un̄ apls. j. Cor vj. ait: Propt fornicatiōz vnusq̄sq̄ habeat suā vxorē: ꝛ vnaquecq̄ virz suū habeat. Ex hac ita q̄ cā fit vt ꝓiugati se inuicē ō beāt: nec se sibi negare pūt. Un̄ apls. e. ca. Nolite fraudare inuicē nisi forte ex cōsensu ad tps vt expediti⁹ vacetis ꝙ oni. ꝛ iterꝝ reuertimi in idipsū ne temptet vos sathanas. hoc aūt dico ꝓpter incōtinētiaz vestrā. hec vbi s. Ecce q̄ vxor i ea pte. i. i carne in q̄ vir infirmior ē in ei⁹ defensionē venit: dicēte dño Mat. xxvj. Spūs q̄dē ꝓmpt⁹ ē caro aūt infirma.

Q̄ officiū vxoris est in omnib⁹ necessarijs suo cōiugi subuenire. Capi. iij.

Ertiū vtile bonū ē subuētio charitatis Caritatiue nāq̄ ꝛ amāter q̄dē mulier adiuuat virz suū in pl̄is pcreatiōe. In eiusdez pl̄is laboriosa educatione. Juuat virz in hospitij diligēti gubernatiōe: in bonoꝝ cōseruatiōe ꝛ mltiplicatiōe. ppter ea Ecci. xxxvj. c. scp̄. ē. Qui possidet mlierē bonā inchoat possessiōez: adiutoriū sm illū ē ꝛ colūpna ꝛ requies. Adiutoriū q̄dē i tpalib⁹ colūpna aūt in cor̄palib⁹: ꝙ reges in bonis tpalib⁹ viro suo ē. Adiutoriū nēpe in tpalib⁹ reb⁹. Cōsidera mlierē bone i tot⁹ subā domus solertiā: diligētiā ꝛ sollicitudinez. Hec nāq̄ blada ordinat ꝛ gubernat atq̄ frumēta. tuetur oleum. Solitas carnes in domo esse procurat: et intactas a vermibus seruat. Telas igitur lineas et quandoq̄ pro familia

UVA. BHSC. IyR_032

laneas ordiri ⁊ perfici operaſ: pannos laneos ne rodaſ̄ a tineis vētilat: lineoſq; lauari ꝓ ne ceſſitate ꝓcurat. Diſſipata ⁊ q̄ſi ꝓſumpta reſarcit. Queq; mīma cūctaq; reſidua ad dom⁹ vtile trahit. Quid plura? ¶Peruigiles oculos mētēq; ꝓudētē ad oēm ſubam dom⁹ habet. Lolūna inſup viro ſuo ⁊ familie ſue in corpalib⁹ ē. Infirmaſ̄ in domo q̄ſq; ſolerti vigilātia medicis ⁊ medelis die noctuq; ꝓ infirmi ſanitate laborat. Si caſu marit⁹ lāguet cū infirmo grauī⁹ ifirmaſ̄. Cibū ñ ſumit ſōpni oblita q̄tē neſcit: meſta: lāguida: anxia: lachrymoſa: totaq; āguſtioſa: oēs viri ſui dolores ſētit ⁊ paſſiōes. Necū ⁊ reḡes viro in ſpūalib⁹ bonis. Eſt nēpe tota deuota deo ⁊ eccleſiaſticis ſacramētis: tota pia paupib⁹ ⁊ egenis. Erudit filios totāq; familiā in timore dei docet cōpoſitos mores honeſtatē q; vite ⁊ oē bonitatī exēplū. Deniq; ſagaci puritate cōuerſabilis cū bonis ⁊ malis. Graui io cūditate affabilis cūctis: honeſtaq; maturitate amabilis vniuerſis deo ⁊ hoib⁹ grata ē. At cū videas in vxoratoꝝ nō dico cūctoꝝ ſ talīū q̄liū ſolutoꝝ diſſolutoꝝ domos raro vel nūq; ibi accēdiſ ignis: pabſides ⁊ inciſoria vix ſemel lauātur in mēſe. Ollas ⁊ frixoria lauāt lingēdo canes. Nūq; ſcobaſ̄ dom⁹. Loḡna totaq; dom⁹ araneis et imū diciſ. plena ē. ¶Purgamēta fructuū q̄q; i angulo cumulaſ̄ ⁊ muſcaꝝ fomētū ē. Lobalie nūq; de mēſa mouēſ: ibiq; pabſides ⁊ inciſoria q̄dā porcina et feſtina ſine aq̄ lotione: imo ex fricatioe purgāſ: lect⁹ linteamīb⁹ ibi vſq; ad vltimā ꝓſūptionē dimiſſis fouca ⁊ canum cubiculuꝝ paret fracte vaſe a canib⁹ fundiſ oleū neſciēte viro. Frumētū murib⁹ et paſſerib⁹ vermib⁹ vl pluuia perit. Effūdiſ eñ vegete vel in ea putreſcit vinuꝝ. ¶Pānamēta lunea vl lanea labea vel tineis conſumūſ. Neſcit hoſtiū q̄ hora ōbeat expectare dñz: media nocte: an gallicatu ſiue diluculo vel ipſo meridie q; neſcit rediēs ſeruare tps. Infirmaſ̄ deniq; iudicio dei. Oh q̄s exp̄mere pōt āt ⁊ q̄b⁹ calamitatib⁹ ⁊ miſerijs cruciaſ̄. ¶Pauper etiam ab hoſtio effuganſ̄: vt verificet q̄ Eccī. xxvj. ſcriptū ē. Ubi nō ē mlier ingemiſcit eger vl egēs Dei aūt opa ⁊ mādata morez q; virtutuꝝ ita ab hmōi cde expulſa ſūt ⁊ alienata vt iudicare vix valeaſ an. ſ. chriſtiani: an pagani ſit dom⁹. Et vt in breui cuncta cōprehēdā in tpalib⁹ ⁊ in corpalibus necnon ⁊ in ſpiritualibus cunctis talem hmōi miſeram ⁊ miſerabilez vitā ducunt vt nō hoim ſ aialiū mores merito dici poſſint Si aūt in hoc remediū ibi teneſ̄ ſcortuꝝ: audi nō me ſ q̄ ſcriptū ē ¶Prouerb. xxix. c. Qui nutrit ſcortū pdet ſubam nō ſolū ſpūalē q̄ ſūt gre ⁊ virtutes verūetiā corpalē ⁊ ipalem. Hā exp̄ctāt q̄tidie pelli paulati cōſumit domū freq̄ntia furti.

Q̄ ſepe mīrimoniū ē cauſa magne pacis. Capi. iiij.

Tartū vtile bonū ē vnio ꝓrietatī. nā ꝓpter maritale cōiugiū nō ſolū ꝓſanguinitatis amore multoꝝ animi mutua iūgunt dilectione. verūetiā plurimi inimici ⁊ q̄q; vnū regnū vel pria magna ad pacē et cōcordiā reducunt. Uñ merito iudecēſ ē q; ꝓiugeſ q̄ alioꝝ ſūt cā pacis ſint int ſe ipoſ q̄dāmodo diſcordes: ppt q; hortaſ̄ apls ꝓiugatos ad pacē: ad Epheſ. iiij. c. d. Solliciti ſeruare vnitatē ſpūſ i vinculo pacis. Et. ij. Corī vlti. ¶Pacem habete ſet deus pacis ⁊ dilectionis erit vobiſcū nūc ⁊ in ſecla ſeculoꝝ amē.

Dominica in ramiſpalmaruꝝ ordo dicendorum per ſequentē ſeptimanam. Sermo. xlix.

Eſus naſaren⁹

rex iudeoꝝ Jo. xix. Qui tā ad gl̄oſū diem palmarum cum animarū ꝓfectu atq; ardenti affectu pduxit nos gr̄a ſaluatoris. Nūc tpe tā ſacrato ⁊ tā deuoto q̄tū ē ſeptimana occurrēs remotis oīb⁹ mūdanis ⁊ diſtractiuis ſoli deo ⁊ aiarū ſaluti vacādū ē: q; vere de occurrēti ſeptimana. ij. Corī. vj. apls ait: Ecce nūc tps accepta bile: ecce nūc dies ſalutis. Hoc ē eñ tot⁹. xl. imo tot⁹ anni ⁊ forte q̄buſdam tot⁹ vite ſue tps vindemie atq; meſſis. Ecce q̄ nūc verificaſ̄ q̄ dñs Jo. iiij. c. ait: Leuate oculos vſos ⁊ videte regiones q̄ albeſcūt. Jā ad meſſez ⁊ q̄ metit. ſ. in cōfeſſionib⁹ mercedem accipiet ⁊ cōgregat fructū. ſ. aiaꝝ in vitā eternā. vt ⁊ q̄ ſemiat in p̄dicationib⁹ ſimul gaudeat. et q̄ metit. ſ. i pfeſſionib⁹ ſeu in ꝓuerſionib⁹ a via mala ad viā iuſticie ⁊ ſalutis. Ad meſſem igitur vberē colligendā totam hanc vltimā ſeptimanam ad deuotionē fructiferā ordinem⁹ ¶Propterea vltimas octo religioſitates ſubdamus. ¶Prima dicīſ religioſitas nominis magnificati. Hā hodie icipit eccl̄ia agere memoriā paſſiōis ⁊ i euāgelio miſſe Mat. xij. ōr Oſanna. i. obſecro: ſalua nos. Bñdict⁹ q̄ venit in noīe dñi. Q̄d etiā pōt eſſe aliud thema Inſup q; hodierna die in epla ad ¶Phil. ij. c. apl̄us ait. In noīe ieſu oñe genu flectaſ̄ celeſtiū terreſtriū ⁊ infernoꝝ. Ideo ꝓpt̄ hec oia agem⁹ hoc mane ō titulo triūphali ſacratiſſime crucis in q̄ nomē regis ieſu triūphaliter exaltaſ̄ ⁊ glorioſiſſime cōmendaſ̄. Scōa

UVA. BHSC. IyR_032

est religiositas mundi cõtempti seu vilificati in q̃ agem⁹ de cõtemptu mundi. Tertia ē religiositas spūs illustrati: vbi tractabim⁹ q̃ta fecit de⁹ aie nře. Quarta est religiositas angeli destinati: vbi angelica salutatio. i. Aue maria p ordinē exponet. Quinta est religiositas animi obligati vbi disserere intendim⁹ quō q̃s obligat triplicit ad dñicū sacramētū Sexta ē religiositas fruct⁹ multiplicitati vbi oñdem⁹. xij. fruct⁹ sanctissimi sacramēti. Septia ē regiositas xp̄i passionati vbi explicabim⁹ dñicā passionē. Octaua ⁊ vltima erit religiositas cordis p̄parati. In q̃ demōstrabim⁹ modos q̃b⁹ q̃libet se p̄paret in die resurrectionis dñi ad suscipiēdū sanctissimuz sacramentum.

De titulo triūphali sacratissime crucis in quo nomē regis ie su triūphaliter exaltat ⁊ gloriosissime cōmendatur.

Esus nasare nus rex iudeoꝝ Joh. xix. Ad laudē ⁊ gloriā nois regis iesu tractaturi de titulo triūphali tria circa hec ad̃ oia p̄notem⁹. Primo titularē occasionez. Scdo ifalē variationē. Tertio diuinalē dispensationē. Primo aūt p̄notem⁹ titularē occasionē: varijs em̄ ex causis tituli antiq̃⁹ formabāt. Jhic btūs Jhiero. exponēs illō salmi graphi. Eripe me de inimicis meis domine triplicē titulū ibi distinguit. Primū memorialē. Scdm p̄conialē. Tertiū triūphalē. Primus aūt memorialis dict⁹ ē: sicut sūt epithaphia posita sup tumulos mortuoꝝ q̃ iō memorialis dicit: qz fit in memoriā eoꝝ q̃ ibi sepulti sunt vt ozet p eis. Scds vero p̄conialis titulus nūcupat. Et hic scribi solet in portis ciuitatū seu in liminib⁹ domorū in laudē ⁊ p̄coniū ciuitatis vel dom⁹. Sicut Esa. xix. scriptū ē. In die illa erūt quinq̃ ciuitates in tra egypti. Et seq̃t. Ciuitas solis vocabitur vna Silr de domib⁹ dom⁹ virgilij: ⁊ sic de alijs. Tertⁱ⁹ vero titulus dicit triūphalis. ⁊ hic cōtinet ordinē ⁊ cām triūphi. Talis aūtē titul⁹ antiq̃tus scribi solebat in q̃busdā arcub⁹ ciuitatū: sicut adhuc patz in roma. Descriptio igit̃ cause ⁊ ordinis illi⁹ triūphi dicebat titulus triūphalis. Talis aūt fuit titulus iste Jesus nazaren⁹ rex iudeoꝝ q̃ fuit posit⁹ a Pilato. De q̃ titulo Esa. xix. ppheratū erat. In die illa erit altare dñi in medio terre egypti. id ē crux in medio habitabilis mūdi ⁊ titulus dñi iuxta terminuz ei⁹. Et licet p̄ncipali⁹ dici debeat titul⁹ triūphalis pōt etiā nihilomin⁹ dici titulus memorialis ⁊ p̄conialis. Primo em̄ dici pōt titul⁹ memorialis tacꝫ nobis memorās xp̄i mortē cuz cā sua: vt sit sensus. Jō iesus crucifix⁹ ē: qz rex iudeoꝝ erat. Et qz mirabili vita et doctrina cōprobauit se esse sup mūdanū regē oim illū cōfitētiū esse deū. Secūdo dici pōt p̄conialis: qz laudē cōtinet sue dignitatis ⁊ regie ptātis ⁊ floride sanctitatis Tertio q̃z pōt dici triūphalis: qz de diabolo morte ⁊ mūdo triūphās regnū eternū p oibus cōfitentib⁹ ⁊ laudātib⁹ sctissimū iesu nomē victoriosissime acq̃siuit. Scdo ꝓsiderem⁹ ifalē variationē Scdm eni Jo. i p̄dicto. c. Ht titulus erat script⁹ hebraice grece ⁊ latine ppt tria. Primo ppt singularē eminētiaz. Scdo ppter spēalē noticiā. Tertio ppt generalem victoriā. Prio em̄ factū ē hoc ppt singularez eminētiā. Nā sm Aug⁹. sup Jo. Jhe lingue i mūdo singularit̃ eminebāt. Jhebraica q̃dē p pter iudeos in lege dñi gloriātes. Greca xo ppt gētiū sapiētes. Latina ppt romāos tūc fere oib⁹ gētib⁹ impantes. Scdo ppt spēalē noticiā vt. s. mōstraret q̃ legis mysteria: mūdi sapia ⁊ mūdana potētia atq̃ omnia mūdi regna ei seruitura erant. Primum in hebraicis. Scdm in grecis. Tertium vero in latinis figis designat. Tertio ppt generalē victoriaz vt inueret q̃ sic xp̄s tūc p oib⁹ patiebat sic p oib⁹ triūphabat in cruce. Et sic vificaret q̃d ij. c. ad Phi. aplis ait. Omis lingua ꝓfiteat: qz dñs nr̄ iesus xp̄s in gl̃ia ē dei p̄fis. Tertio etiā ꝓsiderem⁹ diuinalē dispēsationē. Occulta em̄ puidētia ⁊ sapia dei multa in gloriā suā fac p eos q̃ ei⁹ gloriā ñ intēdūt. Nā mirū eq̃dē ē q̃ itētione pilat⁹ talē titulū voluerit scribē ⁊ sup imponere cruci xp̄i: ⁊ q̃re sic trib⁹ solēnioribus linguis: licet em̄ spēalis ei⁹ intētio nō oio sit nobis nota siue certa: aptissime tñ ꝓstat q̃ hoc factū ē ordinatōe diuia ad gloriā dñi iesu xp̄i. Et q̃tū ex dictis et factis pilati cōprehēdi p̄t: vidz q̃ q̃dā grādis licet ꝓfusa estimatio xp̄i fuerit mēti ei⁹ impssa. Ex q̃ ipsuz multotiēs libare conat⁹ ē: ex q̃ etiā tā nobilē titulū sibi solēnit̃ scpsit: ⁊ ex q̃ ad q̃cūq̃ instātiā iudeoꝝ aliō scribi petētū qō scp̄serat noluit retractare nec i aliq̃ variare. Ult̃ Jo. xix. Subinfert. Dicebāt ergo pilato pōtifices iudeoꝝ Noli scribere rex iudeorū: s qz ipse dixit rex sum iudeoꝝ. Rñdit pilat⁹. Qō scripsi scripsi Quasi dicere velit sicut scriptū ē sic stabit. i. indelibilē tituluz eposui: qz indelibilis erit: memoria ei⁹ sicut Prouer. x. scriptū ē. Memoria iusti cū laudib⁹: ⁊ nomē ipioꝝ putrel-

UVA. BHSC. IyR_032

cet. Est igit diuina dispēsatione sancitū: vt h̄ titulus triūphalis sup crucē dñi poneret Jesus nazarenꝰ rex iudeorū. Jn quo titulo tota spes nr̄e salutis insinuat scōm q̄ triplex ē spes nr̄a. Prima venie. scōa gr̄e. tertia glie. Prima spes venie indicat cū dicit rex iudeorum. i. cōfitentiū. Scōa spes gr̄e ponit cū dicitur: nazarenus qui floridus interpretatur. Flos enim spem fructuꝫ euidenter designat. Tertia ꝫo spes glie demōstrat in hoc sanctissimo noie iesus q̄ saluatorē interpretatur Jp̄e enī solꝰ saluat i se sperātes. Et h̄ titulo p̄ma religiositas q̄ dicit nois magnificati aptius demōstrat. Jn qua quidē ondit nomen regis iesu. dulcorosū. drosū ⁊ gl̄iosū. Dulcorosū ꝓpter spē venie. grosū ꝓpter spem gr̄e gloriosū ꝓpter spem glorie.

Articulꝰ primꝰ de quadruplici dulcedīe q̄ acq̄rit in spe nominis regis iesu.

Primo quidē nomē regis iesu dulcorosū ē ꝓpt̄ spē venie: qz sic̄ p̄dictū ē. rex iudeorꝫ. i. p̄fitēt̄iū ⁊ pnitētiū nūcupat. Quadruplex. n. dulcedo ꝓpt̄ spē venie de noie regis iesu ab aia penitētis sentit. prima est dulcedo remissionis. scōa est dulcedo renouationis. tertia est dulcedo ꝓsolationis. quarta est dulcedo defensionis.

Qz ꝓpter virtutē nois iesu peccatori crimia relaxant. Ca. j.

Prima aūt dulcedo est remissionis Magna q̄pe dulcedo ē aie peccatrici in h̄ scissimo noie iesu sentire tantā esse virtutē vt in illo remittātur sibi oia peccata sua. Audiamꝰ hoc attestāte Johāne aplō. j. Jo. ij. Scribo vobis filioli q̄m remittunt vobis pcta vra ꝓpter nomen eius. Sicut enī graue est estuanti ⁊ lōgo siti ardore succēso: fons frigidus salubris ⁊ gratꝰ efficit. Sic mētibꝰ iniq̄tate depressis nomē iesu culpe graue dinē ⁊ peccati merorē expellit Dicit em̄ Act̄. xxij. Baptisare et ablue pcta tua inuocato noie iesu. Dic ḡ aia peccatrix. Et ego dñe iesu nomē tuū inuoco ꝓpt̄ qđ mihi peccatorū adsit remissio. Oro dñe iesu vt adiplere digneris ꝓphetie p̄coniū: qz si hoc feceris ꝓpt̄ nomen tuū dñe ꝓpitiaberis pctō meo: multū est enī ⁊ etiaz copiosū. Sic em̄ habemꝰ in alia translatione ꝓscriptū. Clere em̄ multū p omnē modū: cui et si nō parcere debeas rōne meriti mei: ꝫ ꝓpitiare obsecro ꝓpter sanctitatē nois tui. Et vere copiosuz est peccatū meuz: qđ cursu tpis: defectu corpis: ꝓgressu etatis nō minuit ꝫ auget: et nisi tua subueniat bonitas: mea semp augebit iniq̄tas. Et ite. j. Joh. ij. idē Aplꝰ ait: Filioli h̄ scribo vobis vt nō peccetis. Sz ⁊ si q̄s peccauerit: aduocatū habemus apud patrē iesuz christū iustū: ⁊ ipe est ꝓpiciatio p peccatis nr̄is. O cōsistoriū mirabili ordinatione sanctū: ⁊ peccatorꝫ penitēs plorat: plorās postulat filiꝰ imporat: pater cōdonat ⁊ spūssanctꝰ mētē lenificat. Sed hoc p certo tpe nosca: tūc de peccato veniaz pcepisse q̄ post culpe detestationē ⁊ gemitꝰ: corꝫ tuū ne quaq̄ sentiens vitiorū illecebris ⁊ imaginatōne pstringi: vñ quidā prudenter ait: Tūc demū nobis pterita vitiorū ptagia remissa tūc credēda sūt: cuz fuerint de corde nr̄o pūtiū voluptatū desideria pariter passionesq̄ depulse.

Qz ex virtute nois iesu ī hoīb⁹ renouant mores. Ca. ij.

Ecūda ē dulcedo renouationis q̄ remissionē sectat. Mimia nēpe vetustate sordentes pctōres fuerunt corinthij. Quibus. j. Corinth. vj. pponebat Aplus. d. Sed abluti estis ꝫ sanctificati estis: ꝫ iustificati estis in noie dñi nr̄i iesu christi. Macula quidē deformauit aiam vestrā ꝫ abluti estis: libido cōtraxit imūdiciā magnā: ꝫ sanctificati estis. Reatus obligauit ad penā sempiternā: ꝫ iustificati estis in noie dñi nr̄i ie ſu xp̄i. q̄ libz extitit lib a malo: alibi dic̄: a reatu liber. Et vos dilectissimi ciues et amātissimi frēs deposītis mēdacijs: piurijs: blasphemijs: alijs pōpis ⁊ nefarijs ludis: pcialitatibꝰ ⁊ luxurijs rapinis ⁊ vsuris ⁊ ceteris oribꝰ malis: atq̄ oio mētibꝰ renouatis induimini dñm nr̄m iesuz xp̄m vt xp̄iana ꝓuersationē in vr̄is moribꝰ ondatis. Jnduimini inq̄ dñz nr̄m iesuz xp̄m: sic̄ lana colorē: sicut aer lucē: sic̄ ferrū ignē: lana exteriꝰ tingit. aer interiꝰ penetrat: ferrū vero in ignis naturaz interiꝰ ⁊ exteriꝰ q̄dāmō trāsformat. Colorez xp̄i repsentātē in ꝓuersatiōe: lucē in fidei cognitione: ignē i dilectione. Sc̄ em̄ ferrū i ignē missū magis ignis efficit q̄ ignitū: sic viri fruētes charitate vel induti diuerti vel imbuti: caritas esse videret: potiꝰ vt emphatice loq̄r q̄ caritate succēsi. Sz reuocatos vos opto in virtute dñi nr̄i dilectissimi frēs q̄ vos oēs videam vna dilectione coniunctos: vna caritate ligatos ⁊ vno amore in virtute dñi nr̄i iesu xp̄i vnitos: pmittēte dño Adar. xviij. vbi sūt duo vel tres cōgregati in noie meo ibi sum ego i medio eorꝫ.

De consolatione quam recipiunt mentes ex deuotione

UVA. BHSC. IyR_032

nominis ieſu. Capi. iij.

Tertia dulcedo eſt conſolationis: vbi enim eſt peccati remiſſio ⁊ renouatio vite neceſſe eſt vt ſpūalis cōſolatio cōſequaſ. Tāta em̄ ē cō
t ſolatio aie q̄ letaſ in xp̄o vt pauptas p diuitijs: aſpitas p delitijs: ⁊ vilitas p honoribus reputenſ: cūctaq̄ ſupplicia p noie ei⁹ illi dulcia fiant; plus ei cathena placet q̄ regius honor aut corona. ꝓpter hoc em̄ vt dicīt Act. v c. Ibant apli gaudentes a cōſpectu ꝯcilij. q̄m digni habiti ſunt p noie ieſu cōtumelia pati Igiſ ſi mētez tuā triſticie caligo demergit: ſi grauis imineat aut ꝓcelloſa tēpeſtas: ſi pnicioſus ingeſſerit ſe turbo vēto⁹: ſi maria terrificū mugitū ⁊ horrendū ꝺeꝓmāt: ſi quatiāt litora maris: nauicula q̄z fluctib⁹ implea tur: ieſuz inuoca q̄ in nauib⁹ dormire putaſ ipſuz q̄ nec dormit nec dormitat ⁊ pleua fide dic ei. Exurge dñe ieſu quare obdormis dñe vel es ſimilis dormienti. Exurgēs ꝓculdubio ieſus vēto cōminabiſ ⁊ dicet mari: tace ⁊ obmuteſcet: vēti ꝓfugiēt: ⁊ ꝓplanabūſ tumide vñ fluctuū: colles eq̄litatis ꝓprie termios nō excedēt: ꝓcella ꝙuerteſ in aurā: ⁊ tēpeſtas cōmutabiſ in ſerenū. Sz hi q̄ vt dī ꝑroū. ij. Letaſ cū malefecerint et exultāt in reb⁹ peſſimis. Hec de noie ieſu ſentire nō pñt. Ratio em̄ ē q⁹ delectatio ē cōiunctio cōuenientis cū cōueniēte: q⁹ em̄ ieſus ē pax q̄ exupat oēm ſēſū. Nō ſapit ſupbo q̄ ſp iurgia q̄rit. Q⁹ ē mūdicia ſūma nō ſapit luxurioſo q̄ ſp mēte ⁊ corpore q̄rit in luxuria delectari ⁊ inuolui: ſicut ſus lota i volutabro luti. Q⁹ ē ſūma liḃalitaſ nō ſapit auaro q̄ affectu tpalū ilaciabili cupidine flagrat. Q⁹ ē ſūme mitis nō ſapit turbulēto ⁊ iracūdo. Q⁹ ē ſūma leticia et hilaritas ſempiterna nō ſapit accidioſo ⁊ ſpū triſti q̄ deſiccat oim̄ oſſa. Quia vero ē charitas cōſūmata nō ſapit inuidioſo. Quia q̄z ē tempantia ſūma nō ſapit ingluuiei dedito cui⁹ deus venter ē. Sapit eniz aie mūde: aie ſancte: aie caritatis feruide: q⁹ talis cū ꝓpheta Abacuc. iij. c. dicere pt. Ego aūt in dño gaudebo ⁊ exultabo in deo ieſu meo.

Q⁹ ex virtute noīs ieſu anīa demonib⁹ defenſaſ. Ca. iiij.

Tarta ē dulcedo defenſionis: q⁹ nomē ieſu cōſolatoſ defenſat. Falleris q̄ putaſti nomē ieſu ad tute
f lā nō habere virtutē: ſ diuinā virtutē ⁊ fortitudinē exinanitā p carnem fuiſſe. Nō eſt virtus in carne fragili liq̄facta ſed pci⁹ occultata. Ibi abſcōdita ē fortitudo ei⁹. vt nō tm̄ carneus eſſet yſachar ſed oſſeus. Alioquin ad ei⁹ imperiū demonia de obſeſſis corpib⁹ nō exiuiſſent: nec ſupbe ptātes niſi ſupueniſſz fortior exclamaſſēt Mat. viij. Quid nobis ⁊ tibi ieſu fili dei cur veniſti huc añ tps torq̄re nos? Et vt maiorē hoc nomē ad tuaz defenſionē ptātē habere cōprehēdas: nō voluntatis fuit illa cōfeſſio q̄ remunerat bonos ſ neceſſitatis extorſio q̄ coartat inuitos. Teluti ſi fugitiui ſerui dñm ſuū poſt multū tpis videāt nil aliud niſi ꝓ verberib⁹ differendis exorāt. Igiſ ſi cōſtipenſ acies. ſ. cōſiſtant caſtra: ſi exurgat aduerſuz te ꝓlio nō formides piculū. Nomē ieſu ſonet i corde deuoto. nomen inuoca virtuoſuz. q⁹ vt dicīt Exo. xv. c. Omnipotēs nomē ei⁹ currus pharaonis et exercitū ei⁹ ꝓiecit in mare: ⁊ ſic liberat⁹ ē populus dei. In hui⁹ q̄z myſteriū ieſus naue ſucceſſor moyſi fortis in bello iaz nobis ieſu virtute nō ꝓpria: de hoſtib⁹ triūphabat vt ſcribiſ Joſue. x. Ad hoc exhortādi audi ꝓphetā ducē concrepantē in ſpū. ij. Thi. ij. dicentē. Fili mi confortare in gratia q̄ eſt in xp̄o ieſu. q. d. Arma tua ne reiciaſ ex timore. Sediſ labora ſic bon⁹ miles ieſu xp̄i: q⁹ vt idē. ij. Thi. ij. c. ait. Nō coronabiſ niſi q̄ legitime certauerit. Si igiſ virib⁹ renouatis ⁊ aia cōſolatione repleta alacri⁹ ad pugnā regrederis inuocato noie ieſu fugiūt ptes aduerſe. Nequeūt dāpnata tartaree noctis fantaſmata tanti nomiſ lucē: tantāq̄ odoris fragrātiā ſpurciſſimi ſpirit⁹ illi atq̄ tantā ptātē ieſu xp̄i nois ſuſtinere. ꝓpterea. x. c. Hiere. ad dñm ait: Magnus tu ⁊ magnū nomē tuū in fortitudine.

Articulus ſcōs de quadrupli ci gr̄a q̄ effundiſ p nomen regis ieſu.

Secundo ꝓncipaliter nomen regis ieſu eſt gratioſū ꝓpter ſpē gratie:
s q⁹ dicīt nazaren⁹ ſicut p̄dictū ē. i. floridus. Sicut em̄ mare oim aq̄rum eſt principiū originale: cui⁹ affluētia pcedēs de plenitudine ſua rigat abūdantius vniuerſuz: nullum in ſe ſentiens detrimentum: ſed ſemp effluēs remanet ſupplenū: ſic in viro dño ieſu xp̄o accipe debes: cui⁹ gratie plenitudo ſcit effluere nō deficere. Nouit diſtribui nō deſtitui nō ad defect⁹ inopiā: ſz ad ꝓfect⁹ copiā exhauriri. ꝓpterea Jo. j. c. ſcriptū eſt. De plenitudine ei⁹ accepim⁹ omnes ⁊ gratiā ꝓ gratia. Quadruplicis em̄ gratie ſpē aia expiſ in noie ieſu xp̄i. Prima ē gratia illuminās. Scōa ē gratia inflāmans. Tertia ē gr̄a roborās. Quarta eſt gr̄a liberās.

UVA. BHSC. IyR_032

Qz per radioſū nomē ieſu intellect⁹ in ſecretis celeſtib⁹ illuminatur. Capitulū. j.

Dſpem ꝑme gratie ſubleuat nomē regis ieſu: qz dicit gratia illuminās. Illuminat em intellect⁹ ad deuotā inuocationē nois ieſu xp̄i qz vt ſcribit Zacha. vj. c. Orientis nomē ei⁹ id ē veluti ſol irradiās hūanaz mētē. Sic em ſol iſte materialis diffūdes radios ſuos oſtē dit ea q̄ in mūdo ſūt dū materialē exhibz claritatē: ſic ſolare nomē ieſu mētes irradiat vt videāt ea q̄ ſunt in deo ſm ſpicuā veritatez. Non em illuminat hoc nomē in ſupficie mī: fallericq; verboz z viridātiū voluptate vernula fōliozum: ſed medullis ſenſuum ſe d claritate rōnū. ſed veritate ſniaz. Ell̄ in principio Apoc. habet. Apocalypſis ieſu xp̄i quez dedit illi dñs palā facere ſeruis ſuis. Apocalypſis em reuelatio interp̄tat q̄ p ieſum xp̄m dñm facta eſt in morte dñi ſciſſo velo. Unde Jo. ix. Lecus illuminat⁹ myſtice ait: Ille homo q̄ dicit ieſus lutū fecit z vnxit oculos meos z dixit mihi: vade ad natatoriam ſyloe et abij z laui z vidi: viſio em ꝓtinet ad cognitionē: vnctio vero ad exultationē. Mouim⁹ em dici qm̄ ſi q̄s oleū in oze tenuerit z ad aquaz ꝓfunda deſcēdēs illud exſufflauerit: reddit aque ſupficiē clariorē z abſcondita producit in lucez. Jn tenebris vſq; adhuc ſum⁹. Caligat oculus: ceſpitat greſſus: attrectat manus nec recedit nubilū: nō nobis manifeſtat occultū: nō recipim⁹ viſum: niſi ieſus ſue fulgētie lumine radioſo vel radio luminoſo notuz faciat in cordib⁹ nomē ſuū. Lumē eſt em nomē ieſu q̄ in ethere cordis noſtri myſtica referat: ſicut lumē ſolis materialia manifeſtat. Ell̄ Bern. Mone hui⁹ nois luce de⁹ vocauit nos in admirabile lumē ſuū: dictionū cōnexio mihi miniſtrat exteri⁹ p ſermonez. ſed niſi ieſum docentē interi⁹ habeā vocis occultā ig noz virtutē. Ma ſicut ſcribit Jo. j. Jpſe eſt q̄ illuminat omnē hoicz venientē in hūc mundum. Et q̄d mirū ſi doceat liber vite ſi reuelat magiſter diſcipulis archana ſapie in q̄ ſm ap̄lm ad Colo. ij. Sunt oēs theſauri abſconditi ſapie z ſcientie dei. Jn hoc ſiquidē libro illi patres antiqui p meditationē z cōtēplationē ſic ſtudebāt q̄ diuinis myſterijs eruditi ſris mortuis z palp tātibus nō egebant. Tu vero q̄to magis a terra ſubtrahis z ad alta ſuſtuleris dū ad ieſuz cōuertis intuitū mētis recipis lumē verū. Ma vt dicit Matth. xvij. Apli ad mōtis ſupcilū ia aſſumpti z in mentis ſpecla ia cōſtituti ſcuātes oculos neminē viderūt niſi ſolē ieſuz. Propter hoc erat olim in gloria populus iudeoz: qz notus in iudea de⁹ in iſrael magnū nomē eius. Nūc vero qz pdiderūt ieſuz: cecitas pſeuerat in eis. nūc intuerēt ſolā facie moyſi: claritatē ſolaz hūt ſupſtitiōis nō ſupficiē ſapie veritatē: aridi lumie veritatis ſolū imbuti lra q̄ occidit.

Qta caritate inflāmat aīa ex dilectione nominis regis ieſu. Capitulum. ij.

Ecundā gratiaz ſperare debet aīa in nomine regis ieſu q̄ noiat inflāmās ſm Bern. Per nomē dñi venit ad rē nois: qz p cognitionē ſui nois venit ad dilectionē z fruitionē ſui nois Hinc ps. ait: Cōfiteboz noi tuo dñe qm̄ bonū eſt. Sup q̄ ait Aug⁹. Nomē dñi bonū eſt qz ipſuz bonū eſt quo boni ſum⁹ vt ipſuz diligam⁹ z tocū coz ponam⁹ ad eū laudanduz et amandū. Hinc etiā Caſ. j. c. ſcriptū ē. Oleuz effuſum nomē tuū: ideo adoleſcētule dilexerūt te nimis. Qđ exponēs Orige. ait: Planum ē q̄ ad effuſionē olei ſequit loci impinguatio i q̄ facta ē olei effuſio. Sic neceſſariuz ē vt cordib⁹ i q̄b⁹ fuerit nomē dñi frequētatū pinguis deuotio ſubſeq̄t q̄ adoleſcētulas. i. nouas aias in pnie laboze ad currendū poſt dilectū ardentiſſime excitet in amoze.

Qto roborat vigoze hūana mēs ex virtute nois ieſu chriſti Capitulū. iij

Ertiā q̄z gr̄az i noīe ieſu aīa ſperare debet q̄ roboratio appellat. Roborat em ſpūs in virtute hui⁹ nomis ad oia aſpa ꝓferēda. Jn cui⁹ myſteriū Act. xxj. Prophet⁹ Agab⁹ tulit zonā pauli z alligās ſibi man⁹ z pedes dixit: virū cui⁹ zona hec ē ſic alligabūt in hierm iudei z trahent in mane gentium. Tūc rñdit paulus z dixit. Ego nō ſolū alligari: ſ etiā mori i hierlm pat⁹ ſū ꝓpt nomē dñi ieſu. ecce coho tiſ hūane cēturio. Dux xp̄iane milicie: nō fraci⁹ piculo: ñ ſupat⁹ plio: virtute dimicās: ñ furoz cedit gladijs: ſed magis hoſtibus dat pauorem. Sic deſpicit vniuerſa ſupplicia: ſicut ſolet herba putrefacta cōtempni: z ſicut adamas ferri deſpicit ſectionē: minas z verbera tyrannoz iudū eſtimat pueroz. Qm̄ premium erat ei diſſolui et eſſe cū xp̄o z in carne p̄manere certamen. Stans igit miles inuict⁹ depoſito anime z corporis toꝛpore: fragilitatē noſtrā ꝓſolidat z puocat p noīe ieſu adviriliter dimicandū: vt mēbra que ſūt voluptatum ocio ꝓmollita patīcie exercitio robo:c=

UVA. BHSC. IyR_032

tur: et sui ducis ꝓuocent exẽplo de victoria tam securi. Ihinc ad Roma. viij. ait: Certꝰ sũ eñ q̃ neq̃ mors: neq̃ vita: neq̃ angeli: neq̃ principatꝰ: neq̃ virtutes: neq̃ instantia: neq̃ futura: neq̃ fortitudo: neq̃ altitudo: neq̃ ꝓfundum: neq̃ creatura alia poterit nos separi a caritate dei q̃ est in xp̃o iesu domino nostro. Ihic est equꝰ qui terrã vngula fodit. Exultat audacter: in occursuz pergit armatꝰ cõtempnit pauorẽ: nõ metuit vulnera: nõ dispendia: neq̃ sanguinẽ: neq̃ mortẽ. Alacri ac securo corde picula subit armatꝰ nomine iesu christi. Simili ardore nois iesu christi flagrabat in corde ille pusillus grex duodenarius ecclesie primitiue. Ui virtute illiꝰ tot fregit ꝛ vicit genera bestiaꝝ: qõ iugo nois iesu christi ꝑdidit differẽtias nationũ. Uere bellatores incliti qꝛ flecti nõ poterant sed occidi phibentes testimoniũ verbo dei ꝛ testimonium iesu christi cũ ꝓpheta dicentes. In nomine tuo spernemꝰ insurgentes in nobis.

Qꝛ ad deuotã inuocationem nois iesu christi hoies a grauibꝰ periculis liberãt. Ca. iiij.

Uarta aũt gratia sperãda in nomine dulcis iesu liberans dicta est

q Scimus eñ q̃ impossibile est mẽtem diuersis cogitationibꝰ nõ ꝓpulsari. Sed in nobis est ꝑ parte maxima cogitationũ diuersitatez sub discipline regula reformare. Si eñ memoriter nomẽ iesu tenuerimꝰ in mente: iã pene spũales effecti taz faciliter noxia nõ euagabimur cogitatione. Semp enĩ de tanti suauitate nois aliq̃d memorie cõmendatũ qõ ruminatũ iugiter pascat auidius apetitũ. Et licet ipsuz nomẽ iesu sub effectibꝰ varijs imꝑmere memorie valeamus. Scio q̃ multũ expedit ꝛ iuuat ipsuz imꝑimere sub triũphali titulo ꝛ bñficio passionis. vt iuxta apl̃m ad Heb. xij. Aspiciamꝰ in auctorẽ fidei ꝛ cõsũmatorẽ iesu: qui ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucẽ omni cõfusiõe cõtempta. Aliq̃ saltẽ diei hora recogitemꝰ dominice passionis insignia: ad fruendũ suauiter icõscientia: recõdendũ fideliter in memoria: ꝓsequendũ firmiter actionis industria. Porro sus tante pietatis exhibite satis est ipiũ obliuiscι: cuz pegrinatis atq̃ recedẽtis amici pũctiam sub memoria cuiusdã signi teneamꝰ. Ad hoc ergo nomẽ cordi efficaciꝰ imꝑimendũ. ait apl̃us ad Colo. iij. Omne quodcunq̃ facitis in verbo aut in ope: oia in noie dñi nostri iesu christi facite. Ex hoc enĩ mẽs imbuta atq̃ habituata sancto noie iesu xp̃i in omni subitaneo casu atq̃ instanti piculo eructabit verbum bonũ atq̃ inuocabit nomẽ dñi nostri iesu xp̃i: ipso dño teste q̃ Matth. xij. ait: Bonus homo de bono thesauro cordis sui ꝓfert bona. Sicut experientia docẽte videmus q̃ q̃ nomen diaboli aut blasphemiaꝫ ex cõsuetudine frequẽtat in ore: accurrẽte repentino aut periculoso casu idipsũ eumit ex cõsuetudine dicente dño vbi supꝝ. Malus homo de malo thesauro cordis sui ꝓfert mala. Quia ex abũdantia cordis os loquit. vt idẽ Matth. xij. ca. attestat. Ex habitu ergo abũdantis thesauri nois dñi iesu mens in repentino periculo inuocãs nomẽ eius in adiutoriũ sentiet sibi iesuz esse presentẽ scriptura attestante que Exo. xx. ca. ait: In omni loco in q̃ fuerit mẽoria nois mei veniã ad te. Ihinc ꝑsona hmõi ꝓpheta ait: Tribulationẽ ꝛ dolorẽ inueni ꝛ nomẽ dñi inuocaui. Et in ꝑsona domini idẽ inquit. Inuoca me in die tribulationis: eruã te ꝛ honorificabis me. Et vt verba Cassiodri sensi ꝛ monachi venerabilis inseramus. Ihic ꝓphete ꝝsus. Dirupisti dñe vincla mea: tibi sacrificabo hostiaz laudis: ꝛ nomẽ dñi inuocabo Tm̃ ꝝtul credit hẽre vt si nullis diceret posse hoibus pcã dimittere si eũ qs in fine vite sue ꝓfitna cõfessione deuoto corde cõgemiscet.

Articulus tertiꝰ q̃ nomen regis iesu ex quattuor maxie ostẽditur glorioſum.

Tertio ꝓcipalit nomẽ regis iesu ẽ glorioſuz ꝓpter ipaz spẽ glie: qz ponit ibi iesus. q̃ sic ꝓdictũ ẽ saluatorꝫ vel salus interꝑtat. Quia vt dicit Act. iiij. Non est in alio noie salus. ꝓptereа iuxta illud apli. Glificet nomen dñi nr̃i iesu xp̃i: qtuor eñ ostẽdũt nomẽ regis iesu mirabiliter glorioſũ. Primo qz ẽ nomẽ desiderabile. scõ qz ẽ nomẽ delectabile. tertio qz ẽ nomẽ admirabile. q̃rto qz ẽ nomẽ venerabile.

Qꝛtũ desiderabile sit nomen regis iesu. Capitulũ. j.

Primo enĩ nomẽ iesu ẽ desiderabile. Nisi enĩ desideriũ in aia ꝓuocaret Esa. xxvi. nõ affirmaret dicẽs.

p Dñe nomẽ tuũ et memoriale tuũ i desiderio aie mee. Et itez scriptũ ẽ. Anima mea desiderauit in nocte. s. in secreto cubili ꝛ in q̃te mẽtali. Et itez in ꝑsona talis fervẽtis anime ꝓpheta ait: Quẽadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima

UVA. BHSC. IyR_032

mea ad deũ fontẽ viuum: qñ veniã ꝛ appare bo añ faciẽ dei: Leruꝰ nẽpe inardescẽti desi derio sitibũdus serpentes naribꝰ attrahit et veneno hausto fontẽ aquaꝝ celerrime petit ꝛ aqua dulcissima ꝛ purissima saciatꝰ serpẽ tis venena deponit. Quid mirũ si nos q̃ ve teris serpentis venena hausim⁹: qui vitijs q̃ tidie inflãmamur: qui saltẽ peccati fomite cõ tinue ad illicita inclinamur ad imũ. ad iesuz. Jo. iiij. Fatigatus ex itinere cũ muliere sama ritana loquẽs: sup fontẽ sedet cordis i narde scenti desiderio currim⁹ ꝛ venim⁹. Vere eni est fons viuus: fons aquaꝝ multaruz: fons cuius nõ deficiunt gratiarũ aque iesus xp̃s domin⁹ de⁹ noster semp irriguus. semp ple nus. fons vnde largissime fluunt aque gratiarũ atq; fluenta ꝛ cordis nostri aridꝫtatez re ficiũt. Sicut Esa. xij. c. scriptũ est. Haurietis aq̃s in gaudio de fontibꝰ iesu: vel sicut alia lra hz saluator. De tuo siquidẽ nomie dulcissime iesu, christe vbertate semp irrigua fũdunt aque copiosissime salutares: q̃ nõ solũ sitim temperãt peccatorũ. sed magis prouocant desideriũ ꝛ estuare faciũt ad fruitionez dilecti donec inuenerit qõ requirũt.

De supernaturali suauitate quã deuote anime experiũtur in nomine regis iesu. Ca. ij

Secundo vero nomẽ iesu est delectabile. Quis eni ignorat q̃ si desideriũ in iesu nomine impleat delectat animã? Propterea ps̃. ait. Psallite nomini eiꝰ qm̃ suaue. Tanta ẽ eniz suauitas nois iesu christi: qua p interni iustꝰ experiẽtiã palatũ cordis afficit q̃ oris labijs nõ proferr. Vñ Apoc. ij. c. Angelo tertie ecclesie scriptũ est. Vincẽti dabo manna. ꝛ dabo illi calculũ cãdidũ: ꝛ in calculo nomẽ nouum scriptũ qõ nemo scit nisi q̃ accipit. Mãna quidẽ absconditũ. est iesus qui penitẽtes ꝛ agonizantes in solitudine mundi. ꝛ in certamine carnis prelibatoria quadã ꝛ dispositoria suauitate reficit ꝛ oblectat. Qõ quidez absconditũ ideo dictũ est: q̃ dulcedinis illiꝰ plenitudinẽ que solos beatos remunerat: in hoc exilio nullus expectat. Sed quod modo nobis est absconditũ: fiet cõpleta victoria manifestũ. Dat quoq; calculus candidus p iesum: lapis preciosus quẽ carbũculũ vocãt Lucet eñ in tenebris cõstitutus sicut carbo succẽsus. Et in calculo nomẽ nouũ scribitur cũ nominis iesu noticia ꝛ dulcedo interioza penetrans: labijs cordis infundit. Qõ quidẽ per solã experientiã gustus spũalis agnoscitur: q̃ virtutẽ huius nomis nemo scit nisi qui accipit. Vñ Esa. lxij. c. scriptũ est. Vocabitur tibi nomẽ nouũ qõ os dñi noiauit. Sz aduertendũ est q̃ hanc suauitatẽ in duobus expressit. ſ. in dulcedine cibi olim patribꝰ data: ꝛ in candore calculi: qñ totã animã replet ꝛ interna leticia ac spiritualiũ suauitatũ influentia q̃tũ ad affectũ et diuinarũ theoriaꝝ influentia q̃tũ ad intellectum. Hoc aũt fit quãdo mens in sublimi cõtemplationis apice cõstituta trãscẽdẽs humanã ꝛ angelicã hierarchiam ad diuinas theorias ascendit: vbi sup splendentibꝰ vnita radijs rationes rerũ considerans illuminek inscrutabili abysso sapientie dei: ꝛ tñ pre nimio claritatis excessu velut alter moyses in montis vertice cũ deo in nubila caligine diuini lumis absorbek. Ibi est suauitas in affectu qui ministrat deuotionis pinguedinẽ: ibi gratia cognitionis interne qui ministrat pabulũ ꝛ alimoniã refectionis eterne. Sicut ps̃. lxxxviij. scriptũ ẽ. Dñe in lumine vultꝰ tui ambulabũt: ꝛ in nomine tuo exultabũt tota die. Ait eñ. Dñe i lumie tuo. Ecce cognitio Ambulabũt. Ecce ꝓsolatio. Eq̃litas eñ ꝛ cõformitas in pedũ ambulatione mulcebritatẽ affectionũ designat q̃ ẽ inspũali consolatione. Et in nomine tuo. Ecce deuotionis expressio. Exultabũt tota die. Ecce suauis refectio. Sed horũ omnium fm aplm ad Roma. vij. cã est gratia dei per iesũ christũ dominũ nostrum. Cũ igit ad nomen iesu feruenter afficeris eiꝰ dulcedine affluenter reficer: ꝛ pñs future glorie fructũ iã dulciter expiris. Qñ vt ait ps̃. Gloriabunt in te. scz p participationẽ glorie omnes qui dili gunt nomen tuum.

Qta admiratione sit dignuz ex sua virtute nomẽ iesu. Ca. iij

Tertio aũt est nomen iesu admirabile. Qõ maxie ex delectatiõe dependet. Notanter autẽ Esa. c. ix. dicit. Nomẽ eius admirabile. ielꝰ eñ admirabilis vocatꝰ ẽ. vbi x̃bum caro factum est. Tria nãq; trahunt animũ in excelsum cũ fuerint simul ista. Deus ꝛ homo. mater ꝛ virgo. Fides ꝛ coz hũanũ. vt q̃tũcũq; p tendas purissimã oculoz ũ aciem: si nõ habueris p gratiã organi suauitatẽ: videre ñ poteris excessiuaz ip̃roportionabilis lumis claritatẽ. Si eñ in ortu solis cũ effulget sup emisphium nostrũ claritatẽ radioz ũ eiꝰ ne quis aspicere potest: sed reuerberaris lumine orientis: quõ solis iusticie splẽdoꝛem videlicet nominis iesu p vniuersa climata mundi rutilã-

UVA. BHSC. IyR_032

tis quis poterit cõprehendere. ℙropterea Gen. xxxij.ca. in hui⁹ mysteriũ collocanti iacob dicit: angelus magni consilij ieſus xp̃s. Cur q̃ris nomẽ meũ qõ ẽ admirabile: ſtupet celũ: tremũt angeli: ceratura nõ ſuſtinet. natura nõ ſufficit: rõ nõ agnoſcit incarnationiſ myſteriũ ⁊ nois ieſu icõprehẽſibile ſacramẽtũ qõ pacẽ i ẽris: gloriã in celis: ſalutẽ ꝓditis: vitã mortuis inextinguibili pietate diſpẽſat Vere igit nomẽ mirabile qõ verbis mirificatur ⁊ ſignifi: qõ ſub modio latere nõ potuit ꝙ ſupeffulſit: licet renitentib⁹ gentib⁹ ⁊ iudeis q̃ virtute magna reddebãt apli teſtimoniũ reſurrectionis ieſu xp̃i dñi nr̃i: ⁊ gratia magna erat in oĩb⁹ illis Actl. iiij. c. Gratia magna q̃ vniuerſaz infunderet creaturã omnẽ oſtenderet medicinã: dicẽte dño Matth. vl. Signa aũt eos q̃ in me crediderint hec ſeq̃ntur. In noĩe meo demonia ejicient: linguis loquent nouis: ſerpẽtes tollẽt: ⁊ ſi mortiferꝫ qd biberint nõ eis nocebit: ſup egros manꝰ imponẽt ⁊ bene habebunt. Longe q̃pe eſſet mirabilia ⁊ miracula q̃ in hoc noĩe facta ſũt etiã tp̃ib⁹ noſtris q̃tidiecꝫ fiunt. Memoriaz fallũt: ſermonẽ excedũt ⁊ in mirãdis mirabilib⁹ tanti nomis oĩs lingua vel angelica vl̃ humana repit penit⁹ ineq̃lis. Vnõ ꝓpheta volẽs nec valẽs explicare mirabilia ei⁹ quaſi ſubſiſtens in illo noĩe pedẽcꝫ retrahẽs ait Dñe dñs noſter q̃ admirabile ẽ nomẽ tuuz in vniuerſa terra. Mã in terra viuẽtiũ mirabilis hui⁹ nois gloria: ⁊ in terra morientiuz ⁊ peuntiũ mirabilis hui⁹ nois iuſticia. vt iuxta apl̃m ℙhili. ij. In noĩe ieſu oĩe genu flectat celeſtiũ terreſtriũ ⁊ infernoꝝ. Et omnis lingua cõfiteat q⁹ dñs noſter ieſus xp̃s i gloria ẽ dei patris.

Qta veneratione ſit dignum nomen dñi ieſu quadrupliciter demõſtrat. Capitu. iiij.

Quarto ẽ nomẽ ieſuv enerabile: ⁊ merito ꝓpter omnia ſupradicta. Vere eĩ venerabilis reuerẽtia ⁊ veneratio venerãda ſiue reuerẽda vt dignitas tãti nois honoret in terris: qõ phalanges hierarchie venerant in celi. ℙropterea Origenes ait. Nomẽ ieſu nomẽ eſt glorioſuz oĩ cultu digniſſimũ. Tã ſingularis reuerẽtie ẽ nomẽ ieſu q⁹ ab ei⁹ venerabili laude nullus excipit ſtat⁹: null⁹ excludit loc⁹: nullũ p̃ſcribit tps: nullũ remouẽdũ ẽ opus. ℙrimo eĩ nullus excipit ſtat⁹. Vñ ꝓpheta ait: Reges terre ⁊ oĩes populi ꝓncipes ⁊ iudices ẽre. Juuenes ⁊ virgines ſenes cũ iunioꝝb⁹ laudent nomẽ domini: q⁹ exaltatũ ẽ nomẽ eius ſoli⁹. Reges terre dicũ⁹ optime ſe regentes ⁊ voluptatib⁹ coꝝpoꝝ impantes. Dicuuk et populi quicunq̃ ſunt in vnũ ad honorãduz nomẽ dñi ieſu chriſti in vnitate fidei ꝓgregati. ℙrincipes ⁊ iudices angelici ciues ſũt ꝓncipãtes ꝙ potẽtiã: iudicantes ꝙ ſapientiã: iuuenes ſunt caritate feruẽtes: virgines caſtitate fulgẽtes: ſeniores a voluptate deficientes ⁊ libidine refrigeſcẽtes: iuniores ſũt balbucientes. Landent inq̃t nomẽ dñi vt null⁹ ſtatus: nõ dignitas: nõ ſexus: nõ etas ab ei⁹ laude intelligat excludi. Qz exaltatũ eſt nomen ei⁹ ſolius. Juxta illud ad ℙhil. ij. Dedit illi nomẽ qõ eſt ſup oĩe nomẽ. Cõfeſſio eius ſup celũ ⁊ terrã: hec aũt confeſſio laudẽ illã deſignat q̃ tãto nomini ꝓhibet in terris q̃ celebrat i celis: tñ nõ imerito ſupvtrãcꝫ ꝓſtitit: q⁹ nec celeſtia nec terreſtria poſſũt illis laudibus equalia reperiri. Scõo ab eius laude nullus excludit loc⁹. Vñ Eſa. xxiiij. c. ſcriptũ ẽ. In doctrinis glorificate deũ: ⁊ in inſulis maris nomẽ dei iſrael. vbi ẽ eĩ locus vbi ñ ſit diffuſuz nomẽ dulcis ieſu: vt verificet qõ ſcriptũ eſt Can. j. c. Oleũ effuſuz nomẽ tuũ ℙropterea apl̃us preco glorioſi nominis ieſu diffundebat hoc venerabile nomẽ vbi nõ fuerat nominatũ: nec fundamẽtũ cõſtrueret ſuper edificiũ alienũ. Juxta qõ dñs Actl. ix. dixit de paulo ad Ananiã. Vas electionis eſt mihi iſte vt portet nomẽ meũ coꝝã gentibus ⁊ regib⁹ ⁊ filijs iſrael Jnde eſt q⁹ vel tibi domine ieſu poſſum⁹ cũ ꝓpheta teſtimoniũ perhibere dicẽtes. Scõm nomẽ tuum deus ſic ⁊ laus tua in fines terre. Sicut eĩ in toto orbe terraꝝ tui nominis reuerẽtia dilatatur ſic in eccleſia que per totum mundũ diſtẽditur ipſi deuotio laudis offerẽ ⁊ miniſtratur At ſi forte calumnieris hoc nõ fuiſſe impletũ quia necdum nomini ieſu fidei cultu ſubiectum videas gen⁹ humanũ ſaltem cõfitearis colendum. Juxta prophete ſententiã. Oĩes gentes quaſcunq̃ feciſti venient ⁊ adorabũt coꝝã te domine ⁊ glorificabũt nomen tuum. Et ne locum aliquem credas excluſuz audi eundem propheram dicentẽ. A ſolis ortuvſq̃ ad occaſum laudabile nomẽ domini. Tertio ab eius laude nulluz preſcribit tempus. Maz ſicut nec localiter circũſcribit ita nec tẽporaliter diffinit. ℙropterea ſit nomẽ domini benedictũ ex hoc nunc ⁊ vſq̃ in ſeculum: vt in hoc ſeculo predicet nomẽ quod in eternitate vberius laudat. Et ſicut ipſe eter⁹ ẽ quez oĩes in vnuz creare laudãt ⁊ cõmẽdant

UVA. BHSC. IyR_032

ita ꝛ laus eiꝰ nominis perseuerat. sicut. pſ. inquit. Sit nomē dñi benedictum in seculaꝫ ante solem permanet nomē eius. Quid eñ est ante solē nisi ante omnez mutabilem naturam. Mā sicut scriptum est Jo. j. In principio erat verbū ꝛ verbū erat apud deum. ꝛ verbū caro factum est. Et iterū Lu. xij. Vocatum est nomē eius iesus: qđ vocatū est ab angelo priusq̄ in vtero cōciperetur. Est igiť nomen quod permanet in eternum. Quarto ab eius laude nullum remouendnm est opus. Vnđ apostolus ad Colo. iij. ait: Omne quodcunq̄ facitis in verbo: aut in opere omnia in noīe domini nostri iesu christi facite. Optimus enim ordo est vt totius vel verbi vel operis a nomine iesu nobis origo et initiū sumatur ꝛ in iesum cōsūmatio referatur. Nam ꝛ p dominū nostrum iesum christum orationes ecclesie terminanť. Quare si dormitum accedis si inde resurgis: si cibū vel potum sumere incipis aut desinis: si scribis vel legis seu aliquid aliud operaris. nomen iesu seu iesu christi reuerentialiter interponas exemplo pauli q̄ hoc seruabat. Vde Actl. ix. c. scriptū est. Disputabat autē paulus in synagoga per omne sabbatū interponens nomen dñi iesu: suadebatq̄ iudeis et grecis hoc nomē in vsu: Digiť nomen iesu exaltatum super omne nomē. Triumphale nomen. Gaudium angelorū. Leticia iustorum. Pauor inferorum. In te omnis spes venie. In te omnis spes gratie. In te omnis spes glorie. Nomen dulcorosum. Tu peccatoribus veniam prestas. Tu mores renouas. Tu mentes diuina dulcedine reples. Tu fantasma pellis. Nomē gratiosum per te alta mysteria reuelanť: pte ad diuinū amorē anime inflāmanť. Roborant in pugna ꝛ a cunctis piculis liberanť. Nomen glorioſū: nomē desiderabile: nomē delectabile: nomen admirabile: nomen venerabile. Tu dulcissimū nomē regis iesu sic paulatim ad celi fastigia p gratiarū carismata mentes fideliū surſū rapis: vt omnis q̄ ad deuotionē huiꝰ nois intrāt: virtute eiꝰ gloriaz inueniant et salutē p iesuz xp̄m dñm nostrū q̄ cū pſe ꝛ spūsctō gl̄iosus regnat in secula seculorum amen.

Dñica oliuarū īfra diē de ꝓcēptu mūdi. ser. l.

Ecce rex tuus

e venit tibi mansuetus sedēs super asinam. Matthei. xij. Tria etenim solent homies maxime affectare: opes: voluptates ꝛ honores. Et de opibus ꝓcana: de voluptatibus turpia: de honorib⁹ vana ꝓcedunt. Propterea. j. Jo. ij. clamat apostolus admonens ꝛ dicens. Nolite diligere mundū neq̄ ea q̄ in mundo sunt. Quod potest esse aliud thema. Et causaz subdens ait. Omne qđ ē in mūdo concupiscentia carnis est ꝛ cōcupiscentia oculoꝝ ꝛ supbia vite. primū ptinet ad luxuriā. scōm ad auariciā: tertium vero ad superbiam adaptať. Ibinc ad cōtemptuz mundi: vt dominꝰ omnes suo exemplo hortareť exemplo fecit qđ verbū ꝓpositū ait: Ecce rex tuꝰ venit tibi māsuetꝰ sedēs sup asinā: vbi secunda religiositas demōstrať que dicit mūdi contempn seu vilificati. In qua dominus ad triplicē mūdi cōtemptū exemplo suo hortatus ē. primo ad contemptū diuitiarū ibi. Ecce rex tuus. scōo ad cōtemptuz deliciarū ibi. venit tibi mansuetꝰ. tertio ad contemptū magnificētiaꝝ: ibi sedens sup asinam. Vere enim contempnēdus est mundus si cōsideretur mundanorū. primo natura. scōo culpa. tertio pena: eo q̄ eius natura est fugibilis: eius culpa odibilis: ꝛ eiꝰ pena horribiľ.

Articulus primus de triplici mundanorū natura ꝓpter quaz contemnendus est mundus.

p Primo quidez contempnēdus est mundus si considereť mundanaꝫ natura fugibilis. Considera enim primo naturā diuitiaꝝ. scōo naturam delitiarū. tertio naturā magnificentiaꝝ

De triplici natura malaꝝ diuitiarū ꝓpter quā contemnēde sunt. Capi. j.

p Primo eñ cōsidera naturā diuitiarum. In eis reperies tria. scz laborē: timorē: ꝛ dolorē: laborez in in acquirendo: timorem in possidendo: ꝛ dolorē in relinquēdo. Primo inuenies laborē in acq̄rendo. Sp eñ ꝑditor mūdus quietē ꝑmittit post diuitias acq̄sitas: et nihilominꝰ semp cruciat: in laboze ꝛ erūpna in vigilijs plurimis: in ieiunijs multis: i frigoze ꝛ nuditate: in mortib⁹ frequēter ꝓeter illa que extrinsecus sunt instantia quotidiana sollicitudo possessionum: anxietas lucrorum et his cum omnibus insatiabilitas terrenorum. Sicut Eccl. v. c. scriptū ē. Auarus nō implebiť pecunia. Sepe eñ ad litterā cōtigere solet qđ Eccl. iij. ait: Vnꝰ est: ꝛ scōm non habet: nō filium non fratrem. ꝛ tñ labo

UVA. BHSC. IyR_032

rare nō cessat. Nec tamē satiant̄ oculi eius. Nec cogitat dicēs. Cui laboro ⁊ fraudo aiaz meā bonis. Hinc Eccs. ij. de auaro dictū ē. Cuncti dies eius pleni sūt laboꝛib⁹ ⁊ erūpnis Propterea Prouer. xxiij. c. Salomō admonet. d. Noli laboꝛare vt diteris: ꝫ prudentie tue. i. prudenti sollicitudine impone moduz sc̄z mensuratū. Cū laboꝛe quietez ꝓmittebat proditoꝛ mundus illi de q̄ dns Luc. xij. c. et pabolice ait: Hoīs cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit: et cogitabat intra se. d. Quid faciā q̄ nō habeo q̄ ꝓgregē fructꝰ meos? Et dixit hoc faciā. Destruā hoꝛrea mea: et maioꝛa hoꝛū faciam: ⁊ illic cōgregabo oīa que nata sūt mihi ⁊ bona mea: ⁊ dicā anime mee. Aia mea habes multa bona posita i annos plrimos: reqesce comede: bibe ⁊ epulare Dixit aūt illi deus. Stulte hac nocte animaz tuā repetaz a te: q̄ aūt parasti cuiꝰ erūt? Et sic dimissis diuitijs ⁊ nō habita requie quā sibi ꝓmittebant. Damnatꝰ obijt infelix: nec post hanc cogitationem de bonis suis comedit. Scō o inueniet timoꝛē in possidendo licet ꝓmittāt securitatē. Expositus ē mundus periculis fluminū: periculis latronuz: piculis ex genere: periculis ex gentib⁹: periculis in ciuitate: periculis in solitudine: periculis i mari: peticulis in falsis fratribus. Hinc Seneca ait: Diues quē tu felicē cūctis admirātibus credis: sepe doleꝛ: sepe suspiraꝛ: multi illum comitant̄: mel muscę sequunt̄: cadauera lupi: frumentū foꝛmice predaz sequunt̄ turba ista nō hominē. Diues em̄ q̄tidie potentum violentiam timet: suspectā habet semp familiariū fidem: semp iminentes pauet insidias exteriorū: cū retinet maledict̄. Cū tributa vanis ⁊ adulatoꝛibus irrideꝛ. Et mēs cōscia ſ min⁹ irrisione sua c̄ꝫ maledictione aliena offendit̄: semp acerba: semper tristis: semp pusillanimis: semp pūtiuz cura oppressa ⁊ timore futuroꝝ anxia. In bonis p̄sentib⁹ non cōfidens: sed semper mala iminētia timens. Tertio inueniet doloꝛē in relinquendo licz mundus longā promittat vitā in possidēdo O c̄ꝫtus doloꝛ. O c̄ꝫtus meroꝛ qui diuicie p dunt̄. Adiroꝛ satis dum tollunt̄. Sed amaritudo est amarissima cū p finem vltimum relinquunt̄. Vñ Job. xxvij. Diues cū doꝛmierit nihil secū auferet. Aperiet oculos suos ⁊ nihil inueniet. Et iterū prophet̄a ait: Doꝛmierunt somnū suum ⁊ nihil inuenerūt omnes viri diuitiarū in manib⁹ suis. Cū em̄ canis vnus per viā sequit̄ duos: cuius illoꝝz duoꝝ sit apparere nō potest donec illi abinuicem separent̄. Sic diuitie tales non apparet cuius sint hominis aut mundi. Sed tamen mundus ab homine separat̄ tunc manifeste apparet q̄ proditoꝛ mundus illas nō dedit sed mutauit. Sed doloꝛosius ē qō ꝓpheta testat̄. Relinquent alienis diuitias suas. Hinc quoc̄ Eccl. vj. ait: Vidi malū sub sole ⁊ quidē frequēs apud homines: vir cui dedit deus diuitias ⁊ substantiā ⁊ honoꝛem ⁊ nihil deest anime eius ex omnib⁹ q̄ desideraꝛat: nec tribuit ei potestatem vt comedat ex eo sed homo extraneus voꝛabit illud. Propterea dominus vt cōtemnēdas esse diuitias demonstraret cum esset rex oꝛbis terraꝝ q̄ in propꝛia venit ⁊ sui eum nō receperunt licet cum tanta gloꝛia fuisset receptus: ⁊ rex israel Jo. xij. Acclamatus tñ ut sero nō reperit qua hospitaret̄ in domo. Vñ Chryſ. Hic intelligendū est q̄ dominus tante fuit paupꝛtatis ⁊ ita nulli adulatus fuit vt in vꝛbe maxima nullum hospitem nullā inueniret mansionem. Sed in vico paruulo apud lazaruz soꝛoresq̄ ei⁹ habitaret.

De triplici natura delitiarum ꝓpter quā contemni dñt. Ca. ij

Secundo considera naturā delitiarū. Et reperies q̄ decipiunt fastidiunt ⁊ trāseunt. Primo em̄ decipiūt. Semp namq̄ sacietatē ꝓmittunt ⁊ esuriem tribuūt. Juxta sententiā x̄pi Jo. iiij. Qui biberit ex hac aqua sitiet iteruz Sepe em̄ cadit musca in mundi ferculū p̄optatū. Nunq̄ enim in pūti vita tota prospera foꝛtuna venit. Esto q̄ pecunia quis abūdet sed sanguinis vilitas eum plenū gaudere nō sinit: cecidit ibi musca. Aliuz nobilitas generis clarū facit sed paupertas eū premit Ignotus mallet esse c̄ꝫ notus: cecidit ibi musca. Est aliꝰ vtroq̄ ꝑdictoꝝ oꝛnatꝰ ꝫ oꝛbatꝰ liberis alieno censuz nutrit heredi. cecidit ibi musca. Est ⁊ aliꝰ q̄ ⁊ si multitudinē habeat filioꝝ rebelles ⁊ iniq̄s ferre nō potest: cecidit ibi musca. Ducit q̄s vxoꝛē foꝛma decoꝛā: magna fit leticia: magnꝰ ibi oꝛnatꝰ et apparatus multus. Sed inter illos animoꝝ cōcoꝛdia c̄ꝫ rara sit q̄s ignoꝛat: imo sepe contingit q̄ matrimoniū q̄ discoꝛdiā generare debuerat odij ⁊ discoꝛdie fomitē subministrat. Et tanto tam intolerabilꝰ simul viuere incipiūt: c̄ꝫto ⁊ discoꝛdes ab inuicē separi nō possunt. Hic rixe q̄tidiane ⁊ iurgia crebꝛescūt. Post dura verba dira sepe verbera subsequunt̄. Neut alterū effugere pōt: vna domus: vna mēsa: vnus lectus ⁊ quo nihil durius est nec concoꝛdē socium: nec hostem separatuz habere

UVA. BHSC. IyR_032

possunt. Nam sicut his quibus in charitate mens est vna nihil obstat etiã si corpe separati sunt: ita magnũ tormentũ est his qui corpaliter sociati sunt: si omino cõuenire non possunt. Cecidit ibi musca: et sic in oibus mũdi ferculis musca cadit. Secũdo fastidiunt licz promittant delectationẽ. Nonne fastidiunt z nauseam prouocãt delicata cibaria: ornata indumẽta: queqz luxuria: z oia mundi oblectamenta? Propterea Eccs. ij. c. ait: Dixi in corde meo vadã: z affluã delitijs z fruar bonis: et vidi q̃ esset vanitas. Et itez Job. xxx. c. de hoc rationẽ assignans ait: Esse sub sentibus delitias cõputabat. Tertio transeunt licet stare promittant. Vnde. j. Joh. ij. c. clamat aplus discoperiẽs proditorẽ mundum z dic̃: Trãsit mũd⁹ z pcupiscentia ei⁹. Sũt cñ delitie sicut fumus: aut vapor: seu velut spuma vl vmbra. Hic ad delitijs deditos ait Johel. j. c. Expergiscimini ebrij z flete z vlulate omnes qui bibitis vinũ in dulcedine: quoniam perijt ab ore vestro. Ebrij eteni sunt lasciuijs z delitijs diti qui se inebriant: de calice babylonis: z in dulcedine vinũ seculares iocunditatis bibunt. Quod quidez ideo ab ore eorũ perijt: q̃ antecq̃ vsq̃ ad satietatez pueniunt iocũditatẽ tpalez amittunt. De hoc quoqz delitiarũ vino. c. xxiij. Prouer. scrip. est. Ne respicias vinũ cũ flauescit: cum splenduerit in vitro color eius. Vitruz quippe est fragilis vita presens que cito frangit z perit delitiarũ vinũ. Et iterũ Amos. vj. c. Ve vobis qui dormitis in lectis eburneis: et lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis agnuz de grege z vitulos de armẽti medio: qui canitis ad vocẽ psalterij sicut dauid. Putauerunt se habere vasa cantici bibentes in fialis vinũ z optimo vnguẽto delibuti. Et nihil cõpatiebant sup cõtritione Joseph. Quapropter nũc migrabũt in capite transmigrationis: et auferet factio lasciuientiũ. Et iterum propheta ait. Adame scilicet delitiose adolescentie sicut herba tranfeat. In transitu autẽ breuitas: in herba vero infructuositas siue inutilitas demonstratur. Herba enim inutilis est sine fructu. Et subdit mane scilicet floride iuuentutis floreat. Et tamẽ post florem nõ fructum faciat sed transeat. vespere scilicet senectutis decidat a delitijs mundi. Nõ voluntate tamen sed inuitus relinquat eas Induret. scilicet preteritis culpis et arescat per vltimum finem mortis. Vt ergo ostenderet christus per mansuetudinis patientiã despiciendas esse delitias cum in mane cum tanta gloria susceptus fuisset: ac per totũ diẽ

in predicatione z in alijs bonis operibus laborasset circũspectis omnib⁹ cum iam vespera esset hora exijt in bethaniã cum duodecim. Mat. xj. c. dic̃. Nec inuenit hier oſolymis q̃ sibi guttã aque offerret. Propterea vt proditorem ostenderet esse mundum in delitijs suis. vt sic dicã mũdi delitias fessus et famelicus aufugit. Et sic suo exemplo delitias esse contemnendus esse ostendit.

De triplici magnificentiaruz natura propter quaz merito spuende sunt. Capi. iij.

Tertio considera naturam magnificentiarũ. Et in eis reperies seruitutez dolorem z timorem. Primo enim inuenies in eis seruitutem licet promittant libertatẽ. O quot subiectionibus subditi sũt domini z magnates Quot pdescẽsionib⁹ licet conscią renitatur: quot etiam supportationib⁹ z dissimulationib⁹ licet mens eoz displicentia repleat. Ergo sicut Seneca ait. Minor est q̃ seruus q̃ seruos timet. Et propterea sedit dominus hodie super asinam subiugalem afflictam z inhonoratã vt aperte insinuaret q̃ magnificẽtia mundi asina est. Subiugalis propter vilissimã seruitutẽ quia quo super plures ambitiosus satagit dominari: eo necesse habet pluribus subiugari. Est afflicta propter angustias maxime cordiales quas velit nolit necesse est ei pati. Est etiam in honorib⁹ inhonorata: quia sepe tales a personis etiã vilissimis despecti sunt vt verificet̃ qđ prophe ta ait: Opprobriũ hominũ z abiectio plebis Et itez. c. xxx. Esa. ait: A fiducia vmbre egypti. id est. tenebrosi mundi erit ignominia. Et merito sicut Bern. ait: Homo natus ẽ ad laborẽ non ad honorẽ. Scõo reperies in magnificentijs dolorẽ licet gaudia z hylaritatẽ promittat. Offert enim mundus magnatibus cantica z choreas in tympano z choro: i cordis z organo. Tamẽ q̃t dolores: q̃t mero res: q̃t angustie sepe occulte in taliũ cordevigent. Sicut Prou. xiiij. c. scriptũ est. Risus dolore miscebit et extrema gaudij luct⁹ occupat. Propterea ne mẽs in tali vano gaudio euanescat cõsulit Eccl. iij. c. d. In die bonorum ne immemor sis malorũ vt sic gaudiũ temperetur. Vsi z domin⁹ hodie vt doceret esse mundanã leticiam contemnẽdam z mundanã tristiciam post leticiã a proditore mundo expectandã cum hodie populus decantaret et ei mundanã leticiã demõstraret amare fleuit. Vñ z Luc. ix. ait. Videns iesus ciuitatẽ

UVA. BHSC. IyR_032

fleuit ſuper illã dicẽs. Quia ſi cognouiſſes: ⁊ tu. ſ. ſicut ⁊ ego flerem. Et q̃dẽ i hac die tua q̃ ad pacẽ tibi: nũc aũt abſcondita ſũt ab oculis tuis. Quia veniẽt dies in te ⁊ circũdabũt te inimici tui vallo. ⁊ circũdabunt te ⁊ coangustabũt te: vndiq; ⁊ ad terrã ꝓsternent te ⁊ filios tuos qui in te ſunt ⁊ nõ relinquent in te lapidẽ ſup lapidẽ. Ex his igit̃ patet q̃ licet plerũq; in taliũ ambitioſoꝝ exaltatione honores magni impẽdant ⁊ fiãt feſta ⁊ gaudia magna. Attñ eueniet eis ſicut de puerorꝝ ludo. Mã q̃q; in platea accenſio palearũ igne letant ⁊ ſaltãt ludũt ⁊ tripudiãt dũ ignis hylaritatẽ vigorẽ atq; feruorẽ prætendit. Tandem eo deficiente mingũt ſup ipſum: ſaltant ſup eum: pedibus cõculcant: diſſipant ⁊ conſumunt. Tertio reperies timorez ⁊ pericula licet ꝓmittant ſecuritatem: ꝓditione ſuadet mundus d. Quere ſublimitatẽ q̃ cũq; eris ſublimior tanto eris ſecurior. Et tamẽ cũq; i ſublimiori hominẽ collocauerit gradu tãto cũ maiori timore cruciat ⁊ moleſtat. Sic̃ de de ipſo mundo prodẽte. pſ. ait: Poſuiſti firmamentũ eius fozmidinẽ. Et itez Job. xv. de tali exaltato ait: Sonitus terroris ſemper in auribus illius: ⁊ cũ pax ſit ſemp inſidias ſuſpicat. Ulñ Seneca inquit: Peius eſt dñiũ q̃ ſeruis: illi vniuerſos: hũ vero ſingulos timent. Eſt etiã q̃q; mundus ſimilis iude q̃ ſalutãdo ⁊ oſculãdo ſuis inimicis ad nece tradidit ſaluatorẽ: ſic ꝓditor mundus magnates q̃q; in manꝰ inimicorũ ſuorꝝ ꝓdit ſub oſculo trãquillitatis ⁊ pacis. d. Quicũq; oſculatus fuero ipſe eſt tenete eũ ⁊ ducite caute. In cuiꝰ myſteriũ dum populus xp̃m regem clamabant phariſei eiꝰ mortẽ tractabant: ſicut Jo. xij. demõſtrat. Ex his igit̃ patet q̃ magnificentias ſuo exemplo cõtemnendas eſſe monſtrauit.

Articulus ſcꝰs de triplici mũdanoꝝ culpa ꝓpter quã mũdus contempni debet.

Secundo ꝓtempnẽdus eſt mundꝰ cõſiderata mundanoꝝ culpa odibili. Cõſidera enim primo culpam diuinaꝝ. ſcõo culpã delitiaꝝ. Tertio culpã magnificentiaꝝ. Nõ q̃ iſta poſſint habere culpã ſed amatores earũ ex inordinato affectu.

De triplici culpa diuitiaꝝ ꝓpter quã cõtẽpnende ſũt. Ca. j.

Primo conſidera culpã diuitiarum. Tres enim culpas in anima operatur abuſus diuitiarũ. prima eſt obcecatio. ſecunda eſt inquinatio ſeu corruptio. tertia ẽ obliuio. prima pertinet ad intellectũ. ſcõa ad affectum. tertia ad memoriã. Prima culpa obcecatio nuncupat̃. Excecat̃ enim intelligentia ꝓpter diuitias cũ intellectꝰ a deo ſe auertens flectit̃ ad terrena. Et de talibus ꝓpheta ait: Repleti ſunt q̃ obſcurati ſunt terre domibus iniquitatũ. i. iniquitatibꝰ ⁊ ponit genitiuũ ꝓ ablatiuo more grecoꝝ. Qui obſcurati. i. excecati ſunt domibꝰ terre. id eſt. ꝓpter domos terrenas ac terrenis ⁊ trãſitoriis bonis plenas: quaſi dicat: ꝓpter acquirẽda terrena ac ꝓpter inordinatũ affectũ eorũ obſcurati ſunt ⁊ excecati et peccato repleti. Rationẽ vero huius alibi demõſtrat dicẽs Oculos ſuos ſtatuerũt declinare in trã. Et Eſa. xlv. Accinxiſte ſez temporalibus bonis ⁊ nõ cognouiſti me. Scõa culpa eſt inquinatio. In qualibet eñ mortali culpa inquinãt diuitie fragiles peccatores. primo in ſupbia Ulñ Eccl. xxj. Domus ẽ nimis locuplex eſt ãnullabit̃ ſupbia. Et itez ꝓpha ait. Qui cõfidunt in virtute ſua ⁊ in multitudine diuitiarꝝ ſuarꝝ gloriant̃. Scõo in ira. Ulñ Jhiere. l. Vox belli in terra. i. in hominibꝰ qui dediti ſunt terrenis. Ulñ Geñ. xiij. c. de loth ⁊ abraam ſcriptũ ẽ Q̃ erat ſubſtantia eorũ multa Et nõ quibant habitare cõmuniter. Unõ ⁊ facta ẽ rixa inꝰ paſtores gregũ Loth ⁊ abraam. Tertio inuidia. vñ prouer. xxviij. ſcriptũ ẽ. Qui feſtinat ditari ⁊ inuidet alijs ignorat q̃ egeſtas ei ſupueniet. Quarto i accidia Ulñ Jhiere. xlviij. c. ait: Fertil̃ fuit moab ab adoleſcentia ſua ⁊ requieuit in fecibus ſuis. Quinto i gula. Exemplũ de diuite epulone de quo Luc. xvj. dñs ait: Homo quidã erat diues qui induebat̃ purpura ⁊ byſſo ⁊ epulabat̃ quotidie ſplẽdide. Sexto in luxuria. Unde Jhiere. c. v. ait: Saturaui eos. ſez diuitijs ⁊ mechati ſunt: ⁊ in domo meretricis luxuriabãt̃. Septimo in auaricia: ſicut Eccl. xiij ſcriptũ eſt. Qui tetigerit picẽ. i. ſubſtantiam talem inordinate dilexerit coinquinabitur ab ea. Ad q̃ oſtendendũ mira ſapiẽtia dei in preciosis metallis aptius demõſtrauit q̃ ſi ſtatuit q̃ argentũ ceteraq; metalla ſe ꝓtingẽtes etiã corpaliter inq̃narẽt. Propterea Eze. vij. etiã ait: Aurꝝ coꝝ erit in ſterq̃liniũ. Sterq̃liniuz q̃dẽ diſpſuz vtile ẽ: agros eni vbereſ reddit. Cõgregatum vero nõ tñ eſt inutile magis aũt inq̃nat ⁊ fetet. Sic difficile diſperſe fructiferũ reddunt agruz humani cordis cõgregate vero amatorẽ ſuũ inq̃nant. Ter-

UVA. BHSC. IyR_032

tia autē culpa ẏ̄ est obliuio: inducūt enīz diui
tie ad dei obliuionē. Jn cui⁹ mysteriū Ben.
xlij. Effraym ⁊ manasse dicunt germani fu-
isse fratres. Effraym q̄dā frugiter seu crescēs
interpretat̄ per quē crescens in diuitijs sig-
nificari potest. Manasse autē interpretatur
obliuio vt merito indicet q̄ diuitiaꝝ mundi
aliū incrementū ⁊ dei obliuio insimul sociā-
tur. Propterea domin⁹ p Ozeaz. xiij.c. ait:
Adimpleti sunt et saturati sunt: elcuauerūt
cor suū ⁊ obliti sunt mei. Propter has ergo
multiplices culpas diuitias domin⁹ suo exē
plo cōtemnendas demōstrauit dū proprium
suū regnū cum a populo iudaico esset elect⁹
⁊ acclamat⁹ rex noluit acceptare.

De triplici culpa delitiaꝝ ꝑ-
pter quā spuende sunt Ca. ij.

Secundo considera culpā delitiarū
s Tres enīz culpe generant̄ in ani-
ma ex earū abusu. ꝓma ē ꝓnitas seu fra
gilitas. scōa est carnalitas. tertia ē insensibi-
litas. Prima culpa est ꝓnitas. ſ. ad malū seu
fragilitas. Eneruant enī delitie mentales vi
res: sicut Deut. xxxij.c. mystice scri.ē. Dan
fluet largiter ex basan. Dan enim causa et
basan pingendo interpretatur. quia ex cau
sa quam dant delitie et temporalis pingue
do. hō largiter ī peccata fluit. ī. facit incede-
re p viā latā q̄ ducit ad mortē. de qua Mat.
vij.c. dñs ait: Spatiosa est via q̄ ducit ad p-
ditionē ⁊ multi ingrediunt p eā. Arta est via
q̄ ducit ad vitā ⁊ pauci sunt qui mueniūt eaz
ꝑpt̄ hāc ēt abūdātiā delitiaꝝ in bonis ōficiūt
⁊ i malis ꝓficiūt mlti. Defectū āt bonoꝝ ipsa
natura ostendit: Nam ad maturitatem non
venit nimia fecunditas fructuū ⁊ pomoruz
Segetē etiā nimia pinguedo ōstruit. Profe
ctus etiā malorū patet: quia propter eā mul
te quoq; patiantur iniquitatē. Hinc pō. ait
Prodūt quasi ex adipe iniquitas eorum: trā
sierunt in affectum cordis. Et iteruz Hiere.
ij.c. scriptum est. Jmpinguati sunt: ditati et
preterierūt sermones meos pessime. Hinc
Deu trono. xxxij. ca. scriptum est. Jncras-
satus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Jncrassat⁹
impinguatus dilatatus. Dereliquit deum
factorem suum ⁊ recessit a deo salutari suo.
Secunda culpa est carnalitas: luxuriant cū
rebus plerūq; secundis: ex abundantia plu
uie putrescunt blada. O quot opera carna-
lia ex delitiaꝝ abundantia generant̄. Quot
fōrnicationes: Quot adulteria atq; incest⁹
Quot etiā sacrilegia ⁊ sodomie. Sicut Eze.
xvj.c. scriptum. Hec fuit iniquitas sodome
sororis tue. Superbia saturitas panis ⁊ abun
dantia ⁊ ocium ipsius ⁊ filiarum eius. Ter-

tia culpa est insensibilitas. Fiunt enīz homi
nes animales ex delitijs multis: nec sensuz
habent virtutū: nec horrent aliquod vitium
nec alliciunt̄ premijs eternoꝝ bonorū: sup
plicia etiā nō perhorescunt infernoꝝ: deuz
nō timēt nec homines reuerent̄. Dñs de tali
bus. j. Cor. ij. apostolus ait: Animalis ho-
mo nō percipit ea que sunt spiritus dei. Sul
ticia enīz illi est et nō potest intelligere quia
spiritualiter examinat̄: hȳ cōtemptores sūt
omniū inspirationū: omniū correctionuz et
omniū p̄dicationū ac sermonū dei insensibi
les ⁊ despectores facti omniuū donorum ei
us. Ad talē aūt ait dñs Hiere. xxij.c. Locut⁹
sum ad te in abundantia tua. Dixisti. Non
audiam hec est via ab adolescentia tua quia
non audisti me. Similes nempe sunt illi gal
linis que messis tempore in paleario facta fo
uea q̄rūt ⁊ cibū inueniūt seu pascūt in vinea
maturis vuis. Tales enīz cum ad domum a
domina sua. id est. a diuina sapientia euocā
tur intente pascui nō audiunt. Sic tales in-
tentissimo imerse delitijs mundi: aures ha-
bent ⁊ non ⁊ audiunt. Hinc Salomō. Pro
uerbio. xxx. deuz orabat d. Tātū victui meo
tribue necessaria ne forte saciatus alliciar ad
negandum. scilicet q̄ sit altera vita illectus
⁊ deceptus ab ista. Propterea vt dominus
suo exemplo cōtemnendas esse delitias de
monstraret per totam hanc diem infatigabi
liter laborauit: licet mundus delitias illi of-
ferret sicut Matth. xxj.c. scriptū est. Plurī-
ma aūt turba straurerūt vestimenta sua i via
Alij aūt cedebant ramos de arborib⁹ ⁊ ster-
nebant in via.

De triplici culpa magnificen
tiarum ꝑpter quam despici de-
bent. Capi. iij.

Tertio considera culpam magnificē
t tiarū. Cōmune cū prouerbium est.
honores mutant mores. Et maxime
ꝑpter tria mala que ex vsu earum generent̄
in anima. primū est distractio. scōm inebria
tio. tertiū infatuatio. primū ad intelligentiā
scōm vero ad voluntatē. tertium ad memo-
riam dinoscit̄ ptinere. Primo enī ex hono-
ribus ⁊ magnificētijs distractio generat̄. Di
strahunt̄ enī tales circa hec temporalia et in
multis: qñq; etiam sub pallio diuini hono-
ris vel proximi pietatis. Scriptum est enim
Plurib⁹ intent⁹ minor est ad singula sensus
In glo. extra de cle. cōiu. diuersis fallacijs.
Mentes enim que nō sunt multis virtutib⁹
habituate et roborate cito deficiunt ex mul-

UVA. BHSC. IyR_032

ta distractione. Propterea consulit Eccl. xj. d. Fili ne sint in multis actus tui. Nam sicut Greg⁹. ait: Quos multiplex actio occupat a semetipsis alienos esse demonstrat. Distrahunt ab adulatorib⁹ qui circūstant. Nemo talīū magnatib⁹ aperit veritatē. Nemo sinit eos cernere peccata sua sed in illis laudatur ⁊ cōmendant: sicut propheta ait: Laudatur peccator in desideriis anime sue ⁊ iniqu⁹ bñ dicit. Et item Ozee. ix. de talib⁹ ait: Adēphis sepeliet eos. Adēphis enī interpretat ex ore ⁊ recte adulatores designat: quia peccatum hois ⁊ maxime magnatū sepe laudant adulationib⁹ suis. Ex hoc sequit q̄ sic a se ⁊ a suis sunt multipliciter distracti q̄ in superbia erigūt ⁊ excecant: sicut de q̄libet tali Job. v. c. scriptū est. Operauit faciē ei⁹. id ē cogniti onem illius: crassitudo. id est tumens elatio ex oleo adulatoꝝ procedens. Scōm aūt malū ex his magnificētijs sequēs est inebriatio Inebriat enī anima tumēs pompa et fastu sicut homo ex imoderato potu. Ūñ de talibus propheta ait: Ascendunt vsq̄ ad celos scilicet p gloriā ⁊ honorē: ⁊ descendunt vsq̄ ad abyssos p multiplicationē grauiū peccatorū. Atq̄ rationē subiungit dicēs: Anima eorū in malis tabescebat. i. in peccatis resoluebat: q̄ facti sūt ea que turpiter dilexerūt. Ūñ scribit. Turbati sunt ⁊ moti sunt sicut ebrius ⁊ alienat⁹ ⁊ omnis sapientia eoꝝ deuorata est. s. naturalis: moralis: ⁊ spūalis. quā habebant deperdita est. Tertiū malū q̄ ex magnificētijs sequi solet ē infatuatio. Infatuatur enīz mens ex abusu earum atq̄ pdit memoria ⁊ iudicium veritatis. Sicut de tali Eccl. xxxiij. ait: Quasi qui apprehēdit vmbram ⁊ sequit ventum sic qui attēdit ad visa mendacia. Et item ppheta inquit. Homo cū in honore esset non intellexit. scilicet qualis fuit: qualis est: ⁊ qualis futurus sit. Comparatus est iumētis insipientibus ⁊ similis factus est illis. Compatus est inq̄ iumētis insipientibus. Ecce infatuatio. Quorū sicut ⁊ iumētorū deus venter est. Quēadmodū ad Phili. iij. apls ait. Et sic similis factus ē eis. scz terrena sapiens nō diuina: sm illud apostoli ad Roma. viij. c. Qui enī sm carnē sūt que sūt carnis sapiūt. Sed tandē sequit q̄ propheta subdit. Hec via illorū scandalū ipsis. i. talis honorata ⁊ infatuata vita eis occasio est ruine sicut alibi propheta ad dominū ait: Decidisti eos dum allcuarent. Has igit despiciendas magnificentias dominus demonstrauit cum super asinā sedit: ostendēs q̄ mundi magnificentie asinū stolidū in diuinis efficiunt. In cuius mysteriū quidā figurantes fortune rotam inferius statuunt hominē integrū ⁊ pfectū. In ascensu autem anteriorē partem asinū statuunt. Reliquos vero virū in sublimi gradu perfectus asinū collocat qui fistulā pulsat. In descensu autē anteriorē partē hominē: sed asinū ponunt posteriorem.

Articulus tertius de triplici spirituali ⁊ culpabili pena quā exhibet maxime in fine mundanorum.

t Tertio cōtemnēdus ē mundus cōsiderata mundanorū pena horribili.

Et loquor ad presens de pena nō de illa q̄ plectunt mundani p tempalia flagella aut p supplicia sempiterna. Sed tantū de illa q̄ nō tantū est pena sed culpa ⁊ pena quā seculi peccatores maxime in fine vite spūaliter patiunt. de qua in ps. lxviij. in persona huius flagellati ppheta ait. Infixus sum in limo pfundi ⁊ nō ē suba. In q̄b⁹ sacratissimis verbis mūdani peccatoris q̄si in lecto cubātis ⁊ corpaliter magisq̄ spūaliter infirmati: ac per longam consuetudinem obscuratiꝝ et in pfundum peccatoꝝ demersi. describitur triplex spūalis pena. prima est pena tenacitatis. i. infixus sum in limo. secunda tenebrositatis vel cecitatis ibi. profundi. tertia debilitatis. ibi. Et non est substantia. prima retinet voluntatem. scōa obtenebrat cognitionem. tertia debilitat facultatē. Ita vt peccator infelix in diuitijs implicat⁹: in delitijs inquinat⁹: ⁊ in magnificētijs pfundatur volendo nolit: cognoscendo ignoret: ⁊ conādo nequeant resurgere a peccatis ⁊ ad viam salutis redire.

Quō mundana ne homo velit penitere per affectum triplici ter ꝓscīaz retinet in pctis. La. j.

p Prima spūalis pena tenacitas noīat Ruens nēpe in aquā inde vel natādo vel eūdo vel aliq̄ alio facili modo egredi pr. At nō sic peccator iste q̄ de se lamētabiliter ait: Infix⁹ sum. ꝓterea me mouere non possum: quia in limo. s. mūdanaꝝ affectionū. Tria enī ꝓtinet in se lim⁹. Est tenax turpis ⁊ sterilis. pmo ē tenax p auariciā. scōo turpis p luxuriā. tertio sterilis p supbiā. Ūñ de his trib⁹ mystice per ordinē p Esa. xxiiij. dr. Formido et fouea ⁊ laque⁹ sup te q̄ habitatores terre. Et erit qui fugerit: a facie formidinis cadet in foueam. Et qui se explicuerit de fouea tenebitur laqueo. Quid

UVA. BHSC. IyR_032

em̃ per fortitudinem cõuenientius q̃ diuitie designat. Ipse enī semper timere faciunt. sicut patet ex precedentib⁹. Et iteruz Seneca ait: Videt pauperē ꝛ suspicat furē: videt diuitem ꝛ estimat predonē. Quid p foueā nisi luxuria designat. propterea Proū. xxiij. dr Fouea profunda ē meretrix: quia qui in illa cadit nō facile de ea egrediēdo resurgit Quid enim cōuenientius per laqueū nisi superbia figurat? Sicut enim laqueus aues pēnatas capit sic superbia q̃q; pennatos virtutib⁹ decipit. Hinc Aug⁹. ait. Superbia bonis operibus insidiat vt pereant. Ex his igit patet in q̃sto periculo ponat abusus harū temporalium rex: qz maxime in tempore periculi mortis animā ne peniteat retinet in peccatis Sed vt etiā difficilior appareat infixio hec in mūdanoz limo subdit Esa. Et q̃ fugerit a facie formidinis. id est auaricie cadet in foueā luxurie. Et qui se explicuerit de fouea tenebit laqueo. id est superbia. Et vere sic ad litterā euenire solet: quia multi vitant formidinem auaricie: qui cadunt in foueā luxurie. Multi vitant luxuriā qui tenent laqueo superbie. vt verificet qd Eccī. iij. c. inqt. Qui amat peccatum. id est periculosū mundum periculis plenū peribit cum illo.

Qz ex mundanoz̄ studio atq; cura tripliciter conscia impedit ne penitere sciat. Ca. ij.

Secunda spiritualis pena tenebrositas aut cecitas apellat. Me autē credat q̃ talis infixi in predicto limo splendore calore ꝛ vigore gratiosi luminis pfruant. i. inconscia ad iusticiā illustrent inflāment ꝛ vigorent supaddit p fundi. Quid enim hoc profundū designat nisi peccatoris mūdani cōsciaz in mūdialib⁹ pfundatā. Est igit pfundus loc⁹ tenebrosus amaritudine plen⁹ ꝛ desperat⁹ vt p hoc innuat q̃ taliū conscia est primo obcecata. scōo amaricata. tertio est desperata. Primo enī obcecata vt licet de⁹ lumē in talē mentē ex sua misericordia inspirare nō cesset: tñ sicut ceco lol exort⁹ nō lucet: sic tali intellectui obcecato ex inordinato mundi affectu lumen veritatis nō splendet. Tñ prophēta ait: Supercecidit ignis. s. mundani amoris ꝛ nō vider ūt solez Scōo est conscia amaricata. propterea Job. x xxviij. c. interrogat eū dicēs. Numqd ingressus es profundū maris. i. conscie in peccatis amaricate: quasi dicat. nō. Et hoc propt̄ mltitudinē peccatoz̄ ꝛ remitētē impietatē siue malignitatē impie voluntatis. Tertio est cō

scia desperata: sicut Prouer. xviij. scriptū ē. Impius cū in profundū peccatoz venerit cõtempnit. s. resurgere. Et subdit: Sed sequit eū ignominia et obprobrium qz valet nunq̃ inde resurgens eternaliter cõfundet. Sic̄ p̄s. ait. Erubescant impij ꝛ deducant in infernū muta fiant labia dolosa.

Qz mūdana tm̄ aggrauāt i peccatis q̃ conscia ꝓpter tria penitere no valet. Capi. iij.

Tertia spūalis pena debilitas nūcupat. Me aūt estimet q̃ in talib⁹ t sit mundani affectus ac peccatoz̄ finis ꝓpheta in huius psono subdit: Et non est substantia. s. vt subsistere possit. Nam sicut in profundo limo ꝛ fluido cōtinue in peccatis profūdis infigor: ꝓpterea ꝓpha talib⁹ maledicēs ait: Fiat. i. fiet via illoz̄ tenebre ꝛ lubricū ꝛ āgel⁹ dñi coartās eos Viator nempe cui hec tria cōcurrunt nō corruere minime potest. Qui em̄ incedit p tenebrosam nocte ꝛ p lubricā viā atq; a persequēte fortiter impulsus est nequaq̃ subsistere valet. Hec etenim tria de meritis peccatoz̄ suoz̄ mundanis deditis maxime in fine vite diuino iudicio infligūt. Incedūt em̄ p ignorantie caliginosaz nocte: ꝓpterea ait ꝓpheta. Fiat vita illoz̄. i. via taliū mundanoz̄ tenebre. Sicut alibi idē ꝓpheta ait: Nescierunt neq; intellexerunt in tenebris ambulāt Gradiunt p lubricā viā. Ideo subinfert. Et lubricū. Tñ ad tales Threñ. iij. Hiere. ait: Lubricauerūt vestigia vestra in lubrico platearū vestrarū a diabolo impellunt. vñ adiungit. Et angelus dñi ꝑsequēs eos. Quis nanq; angelus iste est nisi diabolus: qui ideo angelus dñi apellat: qz velit nolit imperio dei subiect⁹ est sicut Job. iij. ait: Ecce q̃ seruiunt ei non sunt stabiles. Hic nempe ꝓmittente deo persequit peccatores vt impellēs in infernū deijciat eos. sicut Esa. xix. c. i persona domini testat dicens. Cōcurrere faciā egyptios aduersus egyptios. i. demones aduersus mundanos ꝛ impios peccatores vt lubricantes ad infernuz trahant eos. Sicut enim pastor solet persequi oues et importune impellere ꝛ propulsare vt ad caulas deducat eas: ita diabolus ad caules infernales impellit suos i quoz̄ persona Threñ. iij. dicit Me minauit ꝛ adduxit in tenebras ꝛ non in lucem: tantum in me conuertit manum suam tota die. De his tribus simul Hiere. miloquens i persona domini de pollutis a diuitijs et delitijs et magnificentijs mundi.

UVA. BHSC. IyR_032

xxxiij.c.ait: Polluti sunt. scilicz in predictis z in domo mea. scz in ecclesia sancta inueni malū eorum dicit dñs. Idcirco via illorum erit quasi lubricum in tenebris impellentur corruent in ea. Ex his igitur que dicta sunt. satis pōt percipi que sint mūdi pditoris nature: cq̄ graues sint eius culpe: ac cq̄ periculose sint eius spūales pene. Pro quib⁹ oñibus Aug⁹. lib. de symbolo ait: Ecce tot calamitatib⁹ repleuit deus mundū. Ecce amar⁹ est z sic amatur. Ecce sic ruinosus est z sic habitatur. Quid faceremꝰ si stabilis et dulcis esset? O munde imunde: z tenebras paries si transiens sic detines: quid faceres si maneres? Si amarus sic decipis. Quem non deciperes si dulcis esses? Propterea berñ. ait: Sapiens negociator videꝫ in diuitijs penalitatē: in voluptatib⁹ feditatē: in honoribus vanitatē: facit sarcinā de cōtemptu mundi z fugit. Juxta cōsiliū Jhiere. lj. qui omnes horatur dicēs: Fugite de medio babylonis. i. mundi: vt saluet⁹ vnusq̄sq; animā suam. Dō nobis opere adimplere cōcedat ille qui hodie exemplo suo docuit contēpnere mundū dñs ihesus xp̄s. Qui cum patre z spūsancto viuit et regnat gl̄iosus in secla seculoꝝ amen.

Feria secunda post dominicā oliuarum de anime dignitate z de altissimis beneficijs a deo sibi collatis. Ser. lj.

Omus impleta est odore vnguenti. Joh. xij. Triplex est eiꝰ odor qui hierarchico ordine suā fragrātiā spirat. primꝰ vicz dei ad cor humanū. secūdus hois ad deū. tertiꝰ hois ad primū. Odor eni dei ad cor humanum est quedā tenuis diuinorū inuisibiliuz z sup intellectualiū exprimētalis cognitio p inspirationē ei⁹ p visionē facta. Quēadmoduz cū odorabile gignit odorē cū quadaz fumali euaparatione sentit. Odor aūt hominis ad deum operis meritorij acceptio est. Nam sicut odor bonus delectat atq; confortat cerebruz qđ eminet in homine: sic opus meritorium altissimo placet. Odor aūt proximi ad proximū sequit ex p̄dictis. Et hic est q̄dā bona fama per quā homo cognoscit qui nō videtur: sicut de re odorabili cōtingere solet. De his tribus odorib⁹. ij. Corinth. ij. aplus ait: Odorem notitie sue manifestat p nos i omni loco. Ecce primū. Quia christi bonus odor sum⁹ deo. Ecce scm. Alijs qđ ē odor mortis in mortē. Alijs odor vite in vitā. Ecce tertiū. Primꝰ igit odor vnde duo alij originem habent fragrat de vnguēto qđ fit in vasculo humani cordis de diuinis bñficijs anime nostre collatis: p iscillo crebre meditationis. Ex odore eni huiꝰ vnguenti tota domus humane mentis tūc vere replet cuz de bñficijs a deo sibi collatis pleni⁹ illustrat z sua uitate replet. sic Prou. xxvij. mystice scribit Unguēto z varijs odorib⁹ delectat cor. Et sic verificat quod p̄dictum est. Domus ipleta est ex odore vnguēti. Et hec quidē est tertia religiositas que dicit spiritus illustrati. quia ad cognitionē dignitatis anime sue aīa illustrat. Ut ergo repleatur domus anime nostre tali fragranti odore tria beneficia anime collata z p̄parata attentius contemplemur. primo beneficiū creationis. secūdo beneficiū redemptionis. tertio aut̄ beneficiuz glorificationis. De quibus tribus Lu. xv. mystice scriptū est. Congratulamini mihi qz inueni ouem quā p̄diderā: vbi notat primo creatio que significat in oue: qz homo a deo creatus est: ouis per naturā sed errauit per culpā. vnde in ps. dicit. Errauī sicut ouis q̄ perijt. secundo beneficiū redēptionis in inuentione. Et licet ouem istā carissimo precio redemerit: iuxta illud. j. Corinth. vj. Empti estis precio magno. Jhāc tamē emptionē reputat inuentione quasi nihil estimās quicquid dedit p̄ eius inuentione. In hoc ostē dens imensum amorē quē habuit ad hominem. Juxta illud Lan. vl. Si dederit homo omnē substantiā domus sue p̄ dilectione q̄si nihil despiciet eā. Tertio glorificatio que notatur in congratulatione. Et pōt esse thema p̄ dominica tertia post penthe. Et itez p hac materia in ps. lxv. propheta ait: Narrabo vobis omnibus qui timetis deum q̄nta fecit deus anime mee. Quod verbū pōt in p̄senti materia aliud esse thema.

Articulus primus de triplici modo per quem homo pōt ad cognitionem dignitatis anime peruenire.

Primo consideremus beneficium creationis: quia ꝑm Berñ. sermone. xlix. super Cant. Quo anima melius cognoscit suam originem eo amplius erubescit vitam habere degenerē. Tria enim auxiliū anime p̄stant vt peruenire possit ad tāti beneficij sensuz z implere domum mentis ex ardore huius precios⁹ vnguenti. primum est doctorū instructio.

UVA. BHSC. IyR_032

scõm est creatorũ speculatio ꝛ ascensio. tertium ẽ diuina illustratio. De qb⁹ trib⁹ Cañ. j. salomon ait. Si ignoras te. O pulcherrima mulierũ egredẽ ꝛ abi p⁹ vestigia gregũ ꝛ pasce hedes tuos iuxt tabernacula pastor. Primum auxilium prestat doctorũ instructio. Vñ ait: Si pro quoniã ignoras te: o anima pulcherrima mulierũ. id est. que excellis in pulchritudine omnes creaturas irrationabiles egredere ꝺ abysso ignorãtie tue. Egredere inq̃ per attentã cõsiderationem eorũ que dicta sunt per doctores: qui merito vocant pastores quia cũ de dignitate anime loquuntur: pascunt intellectũ ꝛ reficiũt humanum affectũ. Horũ quidẽ tabernacula sunt eorũ scripture ꝛ opera: iuxta q̃ anime sũt pascende quia doctrinis eorũ adherenduz est ne homo oberret cũ illustrati spiritusancto locuti sint. Scõm auxiliũ est creaturaꝝ ascẽsio. Et de hoc dicit. Et abi post vestigia gregum. Quid enim sunt greges nisi diuersaꝝ creaturarum species quas dñs tanta multitudine dilatauit: tanta virtute dotauit: ac tãta pulchritudine decorauit. Quid cñ eoꝝ vestigia nisi cognitiones earum per quas intelligentia subleuat ad cognitionẽ anime vt capax fiat altissime dignitatis in qua dñs eã per creationẽ locauit. Ait igit. Abi post vestigia gregũ. id est cõsidera corporeas creaturas: ꝛ te cognosce sup omnes adeo in dignitate locatam vt tanto beneficio cognito tuum diligas creatorez. Tertiũ auxilium ẽ diuina illustratio que ex precedentib⁹ solet sequi. Per hanc enĩ diuino lumine illustratur anima vt nõ solum suam dignitatẽ cognoscat: verũetiam toto affectu omniq̃ spirituali sensu percipiendo delectet ꝛ exultet. Et ꝺ ẽ anime pascere hedos. Hedus enĩz cũ in tenebris videat ꝛ in die libenter letet ꝛ saltet si dei intelligentiam notat cum exultatõe affectus: que merito in anima venire solet ex cõsideratione sublimi doni creationis. Et his tribus modis seu auxilijs domus mentis tota replet ex odore vnguẽti.

Q̃ doctrina doctorum sacrorum auxilium prestat ad cognoscendũ anime dignitatẽ. Ca. j.

PRimũ autẽ auxiliũ ad cognoscẽdum anie dignitatẽ est doctoꝝ instructio ꝛ eruditio. Dimissis aũt multis q̃ a magnis doctoribus de aĩa ꝛ eiꝰ excellẽtia arq̃ natura dicta sũt ad p̃sens. Pro primo satisfaciat nobis altitudus Aug⁹. q̃ nõ longe a p̃ncipio libri q̃ de cognitione vere vite intitulat diffiniẽdo aĩaz ait: Aia est suba incorporea: corpis sui vita: sensibilis: mutabilis: illocalis: passibilis: nec q̃titate mensure: nec q̃litate forme vel coloris susceptibilis: memorabilis: rõnalis: intectualis: imortal. Et hãc suã diffinitionẽ ꝺclarãs subdit. Vel ne hec diffinitio vacillet rõ eã p oib⁹ roboret. Aia est spũalis substãtia omne qꝺ alijs vitã subministrat ipsuz ẽ necesse vt subsistat. Sed aia vitã corpi tribuit: ergo aia realiter subsistit. Hanc vero vitã corpis esse ipsamet ꝓbat dũ pñtia sua corpus viuificat. Hec quidẽ nobis inuisibilis sed spiritib⁹ est visibilis. Hanc etiã sensibilẽ esse cõstat dum oculis colorem: vel auris⁹ sonos: manib⁹ aspera vel lenia sentire ꝓstat. Est quoq̃ mutabilis. Omne enĩ qꝺ meliorat ꝛ peiorat mutabile ẽ ꝺ aia vitijs peiorat ꝛ virtutib⁹ meliorat: ergo mutabilis est. Est autẽ illocalis. Omne qꝺ loco includit altitudine vel latitudine vel lõgitudine aeris circũscribit. Et hic locus est. Sed rõ docuit aiam incorporeã esse nec corpus nec aliqꝺ membrũ habere: igit constat illocalem esse. Mõ enĩ spaciuz aeris occupat vt corpus: nec corpus vt aqua vtrez implet sed vt calor illocaliter totũ corpus possidet. Ignis quidem est visibilis sed calor inuisibilis: sed sensibilis et quomodo ignem viuificans. ita animalia inuisibilis sed sensibilis ꝛ visibile corpus quadam vi sensificat et viuificat. Hec est quoq̃ passibilis. Omne enĩ qꝺ meroze afficitur passibile est: sed dum sue voluptatis compos nõ efficit dolore mestitie afficit: igit passibilis cõuincit. Ab hac q̃titas excludit dũ nec altitudine nec latitudine nec lõgitudine metit: nec circũstãtias. s. añ: retro: ꝺorsũ: surs̃ũ: sinistrorsũ: ꝛ dextrorsũ se includere patit. Qualitas enĩ formeve coloris ab hac secernit: dũ nlla forma hũani corpis vel vll⁹ colorate rei ascribit illi. Hec ẽ enĩ memorialis q̃ pterita recolit. Est rõalis q̃ pñtia decernit. Est intellectualis q̃ futa intelligit. Hãc ſ̃ mortalẽ eẽ hic ꝓstat q̃ me moriã sui apud posteros phennit durare laborat. ꝺ ille. Põt etiã addi ſm doctores q̃ anima ẽ creata ꝓfectibil ꝺ ipfecta: pfectissimã tñ q̃titatẽ hñs. Simplex vita ppetua: libero arbitrio potẽtijs habitibus decorata atq̃ affectõib⁹ magñ recta ꝛ bona. Que qꝺẽ sic intelligi habent q̃ anima creata est perfectibilis: ꝺ imperfecta q̃tum ad sciẽtias ꝛ virtutes. Perfectissima tamen q̃tum ad potentias naturales: q̃titatem habet ſm Aug⁹. non dimẽsiuã ꝺ ptãtiuã ꝛ xtualẽ. Simplex est anima. propterea nec augumenti: nec decrimẽti su-

UVA. BHSC. IyR_032

sceptiua ē: quia nec in corpore maiori maior nec in corpore minore minor reperiri cōtingit ſm eundē. Eſt vita ꝑpetua qz nūqz habebit finē libero arbitrio decorata: quia habet facultatē rationis z voluntatē qua bonū eligere poteſt gratia aſſiſtēte vel malū eadē deſiſtente. Eſt etiā decorata potētijs. ſ. intellectu volūtate z memoria. Eſt etiaz ornata habitibus vel infuſis vel acqſitis. Infuſis primo ſicut ſit qtidie paruulis in baptiſmo z penitentib⁹ in cōfeſſione: vel habitib⁹ acqſitis ſicut patet in ſciētia z politicis virtutib⁹ q̄ ex frequētia ſtudij z bonoz actuū acqri ſolent. Affectionib⁹ etiā ornata ē que ſūt gaudiū et ſpes: q̄ de ꝓcupiſcibilitate dolor z timor q̄ ō irascibilitate ſm Aug⁹. originē habet. Hi autē affectus ſm eundem oim ſunt vitioz atqz virtutū: q̄ ſi quedā principia z cōis materia. Eo em̄ eſt magna q̄ capax eſt eteruitatiſ. Eo recta quo eſt appetēs bonitatē. Eo eſt bona quo eſt ꝓpiceps dcitatis. Patet ergo ex. xiij. dignitatib⁹ quas ponit de anima Aug⁹. z ex xij. quas ponūt doctores in q̄ta ſublimitate creauit eā deus.

Qz per corporeas creaturas poteſt anima conſcendere ad cognoſcendum ſeipſam. Ca. ij.

Ecundū auxiliū ad cognoſcēduz anime dignitatē eſt creatoz ſpeculatio z aſcenſio. Tāta em̄ eſt dignitas vt aie excedat oēs corporales creaturas etiam ſimul ſumptas. Vñ Aug⁹. de ciuitate dei ait. Omni corpori prefertur anime natura. Sed qz anima oculis corporeis nō valet videri. Docet apoſtolus ingenioſum modum quo ſaltē oculiſ mētis dignitas z formoſitas ei⁹ comphendi poſſit. d. i. c. ad Roma. Inuiſibilia em̄ dei ſicut eſt anima a creatura mundi. i. ab homie per ea q̄ facta ſunt. id ē per corporeas creaturas intellecta cōſpiciunt. Vt igit mens aſcendere poſſit ad cognitionē ſui ipſi⁹ de oñibus corporalib⁹ poteſt ſibi ſtatuē ſcalā quib⁹ conſcēdere valeat ad apprehenſionē dignitatis ſue Et vt hoc melius perficere poſſit cōſiderare oportet creaturaz corporaliū. primo ordinē ſcō magnitudinē. tertio pulchritudinem ſiue virtutē. Primo cōſidera mēs denota creaturarū ordinem: vide mirabilē ordinē quē ꝑ te poſuit creator in creaturis. Cuilibet em̄ dedit locū ſibi correſpondentē. Imperfectiora enim ſtatuit in inferioribus locis: perfectiora vero in ſuperiorib⁹ ordinauit. Nam primo terrā z terrena grauia et vilia caduca et corruptibilia in domicilio ſuo quaſi ſtabulū ſimo plenū a paradiſo longinquū z inferno ꝓpinquū myſtice ac ſapiētiſſime collocauit. Scō in ſuperiori loco tanq̄ leuiores z nobiliores ſuper grauiſſimā terrā locauit aq̄s: ſtatuens eis terminū ne ſupent terrā. Sicut ꝓpheta ait: Terminū poſuiſti quē nō trāſgredient neq̄ cōuertent operire terrā. Tertio autē aliquoz ſitu leuem aerem collocauit. Quarto vero ſup aerem collocauit ignem: elementū ſiquidem mire actiuitatis atqz caliditatis: ꝓpterea illum longe fecit a nobis. Quinto quoqz eminētioꝛi loco ſtatuit lunā. Sexto vero mercuriū. Septimo venerem. Octauo ſolem. Nono martē. Decimo iouē Undecimo ſaturnū. Duodecimo celū ſtellatum quod dicit firmamētum cuz. xij. ſignis z quaſi cū. lxxij. cōſtellationib⁹ z innumerabilibus ſtellis. Decimotertio celū criſtallinū Decimoquarto z vltimo loco ſtatuit celum empyreum tanq̄ nobili⁹ corpus z cōuenies tanto regi ac filio z ſponſe ei⁹: inſuper z oim multitudini beatoz. Ad hunc aūt locum vt gloria frueret eterna de⁹ aiam noſtrā formauit: per hoc aperte demonſtrāſ q̄ omnib⁹ ſe inferioribus nobilioꝛ eſſet: vt admirant anima cum ꝓpheta clamet z ad dominū dicat. Omnia i ſapiētia feciſti: ipleta eſt terra poſſeſſione tua. Scōa vero conſidera anima mea creaturarū corporalium magnitudinē. Aqua quippe eſt terra ſed in decuplo ſm quoſdam aqua excedit eam. Tantūdem aer excedit aquam. Aer quoqz tantundē ſupatur ab igne. Spera aūt lune z tantūdez ſupat ignē Spera mercurij tm̄dē ſupat ſperā lune. ſpera veneris ſperaz mercurij. Spera ſolis ſperam veneris. Spera martis ſperam ſolis. Spera iouis ſperam martis. Spera ſaturni ſperam iouiſ. Firmamentū. id eſt. ſtellatū celum in decuplo ſupat ſaturni ſperam. Celum criſtallinum tantūdem ſupat ſidereum celuz. Empyreum vero tantūdē ſuperat criſtallinū. Tanta ſiquidē ē magnitudo celoꝛū q̄ ſi de nouo crearet deus huiuſmodi magnitudinis tot terraz orbes quot grane arene maris adhuc nō impleret empyreū celū vel criſtallinum vel etiā ſtellatū. Vñ ſm q̄ſdam ſi plumbea mola a celo ſtellato deſcenderet vſq̄ ad terrā vix ſin quingentis annis compleret deſcenſuz ſuū. Tertio quoqz gratia dei de imagine inſignita creaturaz corpaliū pulchritudinē ſeu vtutē conſidera. Et vt ab inferioribus z vilioribus ad ſuperiora et nobiliora gradato ordine ꝓcedamus. initiū ſumam⁹ a terra. Rimare terram z ꝓtēplare

UVA. BHSC. IyR_032

q̃ta virtute polleat ac q̃ta pulchritudine decoretur. Misi em̃ haberz archana oĩno nobis ignota: nõ produceret tot colores ⁊ in tã ta varietate ⁊ tã varia pulchritudine flores ⁊ lilia atq; rosas: e viscerib⁹ virtutis ⁊ nobilitatis sue egrediunt omnia genera metallorum ex quibus fiunt tot innumerabilia instrumẽta cũ tanta varietate sonoꝝ sicut sunt organa tube: cymbula cãpane ⁊ similia instrumẽta erea. Ex ipsa quoq; pducunt ligna ex quibus fiunt fistule: cythare: sambuce: symphonie: tybie: harpe: lire: coznamuse: psalteria ⁊ alia genera muscorum. Et quis exprimere posset q̃ suauissima ⁊ admirabili armonia iubilat q̃dãmõ ⁊ iubilare facit humanas mentes infima ⁊ vilissima terra. Tanta eni suauitate trahebat mens pphetica ad psalteriũ tactũ vt ei⁹ spũs rapet in celũ. Nonne recõditos ostendit in se odores fragrantie q̃dãmodo infinite: dũ illos pticipat tam mirabiliter in puis garofanis: cãnella: cynamomo ⁊ croco: zinzibare: balsamo et muscato: ceteriscq; odoribus vnguẽtorũ ⁊ aliorũ odoriferorum Quot insup suaues et delectabiles saporꝝ participat in plurimis de p̃dictis ⁊ alijs multis: sicut in malispunicis alijscq; cõibus in ficub⁹: vuis: in cerasispiris: amigdalis: pscis: nucib⁹ auellanis: dactilis: volemis ⁊ innũerabilib⁹ alijs. Quot genera producit virtuosarũ ⁊ innumerabilũ herbaꝝ: q̃t genera lanarũ ⁊ lignorũ: q̃t genera bladorũ: q̃t genera radicum vtilimarũ: q̃t genera arboꝝ silue strũ ⁊ domesticorũ: q̃t genera lapidũ p̃ciosorũ ⁊ nõ p̃ciosorũ: q̃t insup genera metalloꝝ ⁊ mineriarũ: q̃t etiã aliorũ bonorum q̃ exprimi nequaq; possunt. Omniũ animaliũ ẽ terra mater ⁊ nutrix: oĩm autũ sollicita est adiutrix: omniũ hominum est serua ⁊ cõsolatrix. Magna est ergo terre nobilitas: Magna nempe vltra q̃ dici possit ⁊ nihilomin⁹ vilior facta est omnibus superioribus creaturis. Et vtiq; tam vilis q̃ eam pedib⁹ cõculcam⁹ quicquid putriduz atq; corruptũ in terrã p̃jcimus in terrã cõuertet ⁊ in terrã incineratur Si purgant corpora hominũ si animaliũ: si etiã auium id inq; supfluuz qõ ab eis respuit ipsa natura in terrã p̃jcit ⁊ mutat. Ecce q̃ tã vilẽ talia nobis illam predicãt ⁊ ostẽdunt vilissimã creatorũ omniũ stabulũ animaliuz dei: purgamentũ omniũ superiorũ: sentinã miseriarum. Et tũ infelix anima que nobilior cunctis corporalib⁹ ad sempiterna creata ẽ. Aliud q̃ terrena vilia ⁊ trãsitoria nõ affectat aliud nõ desiderat: aliud nõ querit at. Illa speculat: illa sectat. In illis delectatur in illis beatificatur. Et quod mirabili⁹ spreto incommutabili bono non curat pro eis eternalit cruciari. O insensata moztaliũ cura: o cecitas cõsũmata: o demẽtia admiratione celestiũ terrestriũ digna. Quere stabulũ ⁊ dimittere celũ. Querere mũduz ⁊ amittere paradisuz: Amare trãsitoriũ ⁊ pdere sempiternũ. Nõ diu possidere creturã: ⁊ meternũ amittere creatorẽ. Si igit in hac vilissima terra tanta est nobilitas: tãta formositas: tãta etiã pcupiscibilitas: licet ad ipsam aia non sit creata sed ad eterna: quãta erit aq̃ nobilitas: q̃ nõ tm̃ est superior terra: sed etiã in decuplo superat eam. Quãta erit nobilitas aeris q̃ in decuplo supat aquã? Quãta erit nobilitas ignis: que in decuplo superat aerez: Cum superiora quãtũ inferiora in magnitudine. tantũ in nobilitate ac virtute superare noscant. Sed dices terrenorum nobilitatẽ cerno. illa concupisco qz concupiscibilia nosco. Altiora nõ capio. post ista ad eterna nõ traho: ignorans magnificentiã rerũ. Cui ego Nõ mireris inq; si nobilitatẽ ac virtutem superiorum ignoras cuz manifestiora nature etiam maximi naturales nõ noscant. Quomodo ergo intelligunt altiora. Triginta etenim annis pbus quidã ruminat⁹ est intelligere naturã apis: nec eius naturã noticiam adeptus ẽ. Tanta est eni nobilitas cuiuscũq; vilissime creature. vt puta pili palee. ⁊ cuiuscunq; etiã vilioris q̃ tota philosophantiũ pitia omnẽ eius perfectionẽ quã in illa creauit deus cõprehendere nõ valeret. Nõ ⁊ iõ fecisse videt sapientia dei vt in eo q̃ creature sue nobilitatẽ ostendit ⁊ dignitatẽ ad superiora alliciat et trahat affectũ atq; in hoc q̃ noticiam etiam minime creature occultat humilier intellectũ vt ex his duob⁹ quasi duob⁹ si dei pedibus mens humana nihil hesitãs: nihilq; amans inferius ad superiora cõscendat. Nonne creature sue noticiã aperit cuz solis pulchritudinẽ monstrat. Nõne etiam creature sue nobilitatẽ occultat qñ ⁊ quosdã planetas soli superexaltat. ⁊ tamẽ nobilitatẽ in qua solem superant nõ nisi superioris situs inditio plenius manifestat vt omnia nota animam trahant ⁊ inflammant ad supernoꝝ spem atq; dilectionem ⁊ cuncta ignota atq; occulta inclinent spiritum ad humilem fidez Sed quod ceperamus sequamur. Si tanta erit nobilitas ignis: q̃ta erit nobilitas lune q̃ in decuplo superat ignẽ. Eodem modo ascende sperz mercurij: scande venerẽ. Trãscende ad solez: progredere ad martã: veni ad iouẽ. Conscende ad sperã saturni. Consi

UVA. BHSC. IyR_032

dera magnitudinez firmamenti in decuplo etiam superantem saturni speram. O quis nō stupeat ex ipsa etiā natura rerū. Ascende superius ad cristallinū celuz: in fide ambulare oportet. Hunc nō cernit oculus: nō bene ingeniuz nouit sed pleni⁹ fides monstrauit. Firmamentuz etiam in decuplo superare z sicp cōsequēs in virtute. Veni vltimo ad empyreum celū ad sedem vticp dei: sicut ipe per propheta ait: Celū mihi sedes ē. Et Eccli xxiij. Ego in altissimis habito. Docet enim fides de illo maxime tria. primo magnitudinem. scōo virtutem. tertio pulchritudinem Primo docet eius magnitudinē. Cum enim ſm magnos theologos z doctores minima stella maior sit tota terra: Quid est firmamentū cū excedat quasi in infinitū quamlibet stellā? Quid empyreum celū cum sicut p dictum est centies superet firmamentū. Hic admirat Baruch. iij. c. dicens. O israel qz magna ē dom⁹ dei z ingens locus possessionis eius: magnus z nō habet consummationem. Scōo docet fides illuſ virtutē quia dicit illū a sensu remotissimū: per hoc docēs incōprehensibilitatē virtutis ei⁹. Nam sicut ex precedentibus patet ſm qz ē maximū mole ita est pfectissimū virtute z maxime influētie super corpora sibi inferiora. Tertio docz eius pulchritudinē z cōditōes quasi corporis gloriosi. Ideo Eccli. xliij. de illo scriptum est. Species celi in visione glorie: quia lucet quasi sicut corpora beatorū. Si igit est tanta empyrei celi magnitudo virtus z pulchritudo qtū in his excedet anima pro q factuz est habitaculum illud. Primo enim quis poterit cōprehēdere que sit anime magnitudo secundū eſm magnitudinē cōtenti magnitudo vasis potest cōprehendi: in imensum maior est anima qz ipsuz celum. Nam sicut. iij. Regū. viij. Salomon ad dominū ait: Celuz z celi celorum te capere non possunt z tamē anima tante magnitudinis est vt quem milia celorū non possent capere anima ipsa cōprehendat. Vñ Aug⁹. in libro de qtitate anime inquit: Omnia que anima cogitat intra quātitatem anime cōtinent. Clare etenim constat qz anima et deum cogitare potest: et quod in infinitū est maius pōt illum in sempiterna gloria videre possidere z frui. Secūdo etiā quis posset anime naturales explicare virtutes cum qtum anima in magnitudine excedit celuz: tantum superat illud in virtute. Tertio quocp qtum ea superat celum in magnitudine z virtute. tantūdem etiam illud supat in pulchritudine sicut in sequentibus plenius apparebit. Hec aūt omnia cōfirmantur per Augustinū qui sermone. lxxj super Johannē ait: Nihil porētius aut sublimius mente rationali. Quicquid super eā est creator est. Per hoc manifeste declarans q si quasi infiniti empyrei celi z illius nobilitatis crearent a deo adhuc anima eis celsior ac nobilior remaneret.

Q per diuinam illustrationē vera excellentia anime cognosci potest. Capi. iij.

Tertiū auxiliū ad cognoscendū animē dignitatem est diuina illustratio Non quidē sufficit ad cognoscendū anime dignitatē creaturaz speculatio z ascēsio sed diuina illustratio necessaria est. Non enim superat anima pulchritudinē celi milies ñ mille milies nec mille mille milia; ſ q̄dā modo infinitus excedit. Unō si formarent tot empyrei celi: quot sunt aquarum gutte quot sunt grana arene maris: quot sunt etiam stelle celi omnis pulchritudo eorū simul sumpta non posset equari pulchritudini vnius anime tanta est excellentia eius. Et hoc q dē probari potest triplici luminose fidei via primo via rationis. secundo via exempli. tertio via auctoritatis. Primo q dē via rationis scz ipsi⁹ fidei luminose. Ratio quidē est: quia infiniti celi tante pulchritudinis qte est predictum celum non possent intelligere deum nec diligē nec possidere deū quēadmodum rationalis anima potest. Hinc. j. Cor. ij. apostolus ait; Quod oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit que p̄parauit deus his qui diligunt eum. Secundo autez ostendit via exempli. Detur q de⁹ crearet quādā mulierem tante pulchritudinis qte scōm ordinatam potentiam illaz creare posset. Insuper crearet pictorem tale picie in arte pingendi qte scōm predictam potentiam formare valeret. Addat etiam q p̄dictus pictor totū ingenium suum poneret vt quandam imaginez pingeret ad similitudinem mulieris predicte nec adhuc aliquod impedimentum haberet: Queso qta esset illi⁹ imaginis pulchritudo vnicp tata q formosior minime pingi posset cuz ad hoc haberet plenarium scire velle z posse. Pictor enim aqz creator anime ipsa sapiētia dei est. Cuius sapientie nō est numer⁹. Hinc prophet ait; Deus scientiarum dominus est. Ad creandum autem animam infinita potentia visus

Aa

UVA. BHSC. IyR_032

est de qua Genesis.xxxj. ipse ait: Ego sum deus omnipotens. Et iterum Sapi.j. dictum ē illi. Subest tibi cum voluerīs posse. Voluit ꝫ eadē infinita potētia ꝛ sapiētia sua formare animaz ad imaginē ꝛ similitudinē suam. Adensura ergo pulchritudinē dei ad cuius imaginē anima facta est. Adensura ꝛ potentiā qua potuit: sapientiā qua nouit: ꝛ voluntatem qua voluit sic eam creare ꝛ intelliges pulchritudinē eius. Tertio potest ostēdi via autoritatis. Dicit enī Gen.j. Qz creauit deus hominē ad imaginē ꝛ similitudinē suam Scōm enī quosdā imago dic̄ aptitudinē ad amandū: similitudo vero ipsum actū amandi. Ad cui⁹ intelligentiā notandū est ꝙ sicut dicit.j. Joh.iiij. deus charitas est. scilicet increata infinita ꝛ imortalis. Ab hac eni charitate quidaz infinitus ꝛ purus actus amoris procedere cōprobat. Anima ergo ad imaginem dei creata dicit: quia sicut deus charitas est sic ꝛ ipsa habet ex proprio esse suo cuz in vsu liberi arbitrij est quandam innatā aptitudinem ad amandum sine qua esse minime potest. Necesse est enim ei aut diligere bonum incōmutabile quod est deus: aut bonum cōmutabile quod est mundus ipsa per libertatem arbitrij in medio constituta. Ad similitudinē vero dei ideo creata monstrat: eo ꝙ sicut a charitate procedit actus ille amoris: sic in anima ab ipsa aptitudine ad amandū quidā actus amoris prolixus ꝛ velox cū in vsu liberi arbitrij est ꝙ procedat est opus Scōd etiā dici ꝑ fm Bonanē. in centiloqo ꝙ imago notat cōformitatē in q̄litate. Similitudo vera pcniētiā i q̄litate. Tertio mō fz Alexā. de halis. Imago est in naturalibus similitudo in gratuitis. Hinc de imagine trinitatis in anima figurata. Propheta ait. Signatū est super nos lumē vultus tui dñe. vt enim in facie cognoscit homo ita ꝛ ipsa rōne tanq̄ in sua facie cognoscit deus. Homo ita q̄ imago dei est per rationē. Vnō aplus.j. Cor.xj. Vir eniz imago ꝛ gloria domini est Et ad similitudinem dei factus est homo: qz nō est ei vsquequaq̄ similis. Filius est imago patris nō ad imaginem: quia quicq̄d habet pater totū habet filius p naturā. Homo vero est ita imago dei ꝙ ad imaginem quia nō per naturam sed participatione vel imitatione habet ea que deitatis sunt. Hec ille. Quinto fm Aug⁹. de spiritu ꝛ aīa. Sic deus ē vbiq̄ sed precipue dicit esse in celo: sic ꝛ anima tota in toto suo corpore est ꝛ in qualibet parte tota tanq̄ in quodā suo mundo ꝑ

intensius est in corde. Nō tamē fm suam essentiaz est in toto corpore sed in parte corporis determinata ꝛ thi virtutē influit toti corpori. Et ad hoc Cassio. de aranea exemplum ponit q̄ in medio tele sue residens sentit quē libet suū motū interius siue exterius in tela factum. Eodē modo anima in centro cordis existens sine sui dissensione totū corpus sibi vnitum sensificat viuificat atq̄ mouet. Sexto sicut deus simplicissimus est in sua natura: sic et anima etiā simplex est. Vñ Augustinus de spiritu ꝛ anima. Anima in essentia ē simplex: in officijs multiplex. Septimo sicut deus est essentia rōnalis ita homo ē animal rationale. Octauo sicut deus est spiritus Jo. iiij. Deus spiritus ē: sic ꝛ anima spiritus dictus est. Nono sicut deus vnus in toto seculo Deut. vj. Audi israel dñs deus tuus vn⁹ est: sic ꝛ anima in toto suo corpe vna est. Decimo sicut deus nō cōtinet ab vniuerso ꝑ cōtinet illū: sic fm Damascenū li.j.c.xviij. Aia non cōtinet a corpore sed cōtinet illud sicut ignis ferrū ꝛ in ipso existens suas operationes operat. Undecimo sicut de⁹ implet totum munduz quēadmodū ipse dicit Hiere.xxiij. ait: Celum ꝛ terrā ego implebo dicit dominus sic ꝛ anima implet totuz corpus humanum. Duodecimo sicut deus habet viuere ꝛ intelligere sine mundo: sic et anima habet viuere ꝛ intelligere sine suo corpore. Decimotertio sicut deus in mundo omnia videt ꝛ nōvi detur: sicut Exo.xxxiij. ait. Non videbit me homo ꝛ viuet. Et Jo.c.j. Deum nemo vidit vnq̄ sic anima vid.et ꝛ nō videt. Decimoquarto sicut deus nō inficit sordibus orbis q̄tus totum implez ꝛ orbez velut sol q̄ nō inficitur sordib⁹ luti: sic anima nō inficit corpora sordibus q̄tūcunq̄ sordescat caro Decimo quinto sicut de⁹ q̄q̄ nō audiat minime dormit iuxta illud ps̄. Ecce nō dormitabit neq̄ dormiet: sic anima in corpore nūq̄ dormit licet dormiat corpus. Decimosexto sicut deus i mūdo aliquā partē nobilius q̄ alterā ornat: sicut paret in sole ꝛ luna stellis auro ꝛ lapidibus pretiosis ꝛ consimilib⁹: sic anima in corpore vnū membrū nobilius q̄ alterus decorat. Decimoseptimo sicut deus causa est in mundo incremēti in plantis herbis ꝛ arboribus floribus fructib⁹ ꝛ cōsimilib⁹ ceteris. Sic anima causa est in corpe argmenti cui⁹libet membri. Decimooctauo sicut deus regit ꝛ gubernat orbem: sic anima vegetat: cōfuat: viuificat: regit: ꝛ gubnat corp⁹. Decimonono sicut deus vnitam sibi humanam na-

UVA. BHSC. IyR_032

tura primo habuit passibilē ⁊ postea gloriosam: sic anima primo vnita est carni passibili demū est glorificanda in celo. Scdo sic deus ē immortalis teste apostolo. j. Thi. vj. Regi seculorum immortali ⁊ inuisibili soli deo honor ⁊ gloria in secula seculorū amē. Sic ē anima immortalis atq; si iusta erit cum deo victura i secula seculorū amen.

Articulus secundus q̄ per beneficium redemptionis cognosci q̄tum deus dilexerit animaz

Ecundo vt cognoscamus erga nos dei dilectionē. Consideremus beneficium redemptionis: de quo Luce xv. c. mystice ait: Quis ex vobis homo qui habet centū oues ⁊ si perdiderit vnā ex illis nōne dimittit nonaginta nouē in deserto et vadit ad illā que perierat donec inueniat eaz: Et cum inuenerit eam imponit in humeros suos gaudens. In quib⁹ sacratissimis verbis triplex mysteriū circa aīe redēptionē demonstrat p ordinem. primuz est mysterium incarnationis. scōm est mysterium peregrinationis seu cōuersationis. tertium est mysterium passionis: vt verificet quod Jo. iij. scriptū est. Sic deus dilexit mundū vt filiuz suum vnigenitū daret. s. incarnatū: peregrinum: ⁊ passum.

De dilectione quā deus ostēdit anime per carnis assumptionem. Capi. j.

Rimū est mysteriū incarnationis de quo dominus ait. Quis ex vobis. i. aliquis ex vobis homo: q; ex nobis est verus homo ihesus xp̄s qui habet centuz oues. i. homines ⁊ angelos. Juxta illud nos aūt populus eius ⁊ oues pascue eius. Ipse ē enī pastor: sicut ipse Jo. x. ait: Ego sum pastor bonus. Ubi glosa. Diues est pastor cui⁹ oues nos centesima portio sum⁹. Angeli q̄dem ⁊ homines propter innocētiam in qua creati sunt merito nuncupanē sed centuz: q; p̄m glo. numerus centenarius perfectus est Et si perdiderit vnā ex illis. s. animā siue naturam humanam ex vno homine propagatā: q̄d vtiq; factū ē q̄n pascua vite homo peccando reliquit. Et ouis vna. s. natura humana. i. quelibet anima totaliter p̄dita fuit: q̄a omnes in adam peccauerunt: sicut dicit ad Roma. v. c. Hinc p̄s. ait: Erraui sicut ouis que perijt: quere seruum tuuz domine. Nōne dimittit nonagīta nouez in deserto. Per nonagintanouē natura angelica designat: per nouem choros distincta est. Non designatur simpliciter per numerū nouenarium sed per illum ductū per denariū. Denarius cui numerus perfectionē demonstrat vt in denario perfectio gratie ⁊ glorie ⁊ in nouenario nature distinctio mystice denotet. In deserto nempe. i. in celo angelica natura relicta est q̄d quidē desertum fuit a peccāte multitudine angelor⁹. Et vadit ad illā. scz animā q̄ perierat: venit quidē assumendo humanaz naturā: quia verbum caro factum est vt dicitur Joh. j. De quo propheta admirans ait: Domine quid est homo q; memor est eius aut filius hominis quoniaz visitas eū. Magno quidē precio extimata est. O anima pro qua requirenda a summo celorū dei filio descendit in vteruz virginis. Quis sapiens p̄ requirendo obolo itinere centum dierū voluntarie laborares. Ergo quidē magna res es anima mea pro qua requirenda deus in mundum descendere dignatus est.

De dilectione quā deus ostēdit anime p xp̄i peregrinationē seu conuersationē. Ca. ij.

Ecundū est mysteriū peregrinationis seu cōuersationis: de quo subditur: donec inueniat eaz. s. querit illā ⁊ cū tanto labore ⁊ cū feruenti amore quesiuit aiaz amorosus ihesus: virginis vtero vir egressus est ⁊ dilectaz animā more infantiū vocat A. A. A. i. Anima mea anima mea. Anima mea te quero: pro te inueniendo hanc peregrinationē assumo. Media nocte frigore cruciatus ac pro te ditanda paupertate vallat⁹ iam laborosaz p te viā aggressus sū. Octaua die p te aīa circūcidit puer: ac vuln⁹ dolorosuz iā dignatus est p te pati: nam incipit p te effundere sanguinē sacrū. Considera anima mea paruulū ihesuz p vulneris dolore clamantē ac dulciter querentē dū vagiendo ait. A. A. A. quasi infantiliter animā tuā vocans. Decimotertio aūt die fulgore radiantis stelle ab oriente triplicē aīe potētiā trahit in mysteriū triū reguz. Nō post multos hos dies apparuit angelus ioseph ⁊ ppter futurā p̄secutionē herodis ipsuz cū puero ⁊ matre ei⁹ iubet fugere in egyptū: O aia mea cū tempestiuā p̄secutionē incipit p te pati filius dei ihesus. Nec passus ē p te aīa puerilē infātiam suā: etiā inter vbera matris sue esse tutam quin a seuo tyrāno quereret ad mortez Nec quoq; ad ciuit atē vicinā sua terminata

UVA. BHSC. IyR_032

ē fuga: ⁊ ad gentem barbarā ac multarū die
rax diuisione longinquā itinere vaste solitu
dinis per desertum vbi cibi et hospicij atq;
vmbraculi iopia habebat. Denicq; virgo be
ata perueniens in egyptū in preteriti laboꝝ
solatiū paupercula peregrina: paupercula
conducens tuguriolū de laboꝛe manuū sua
rum ⁊ sancti Joseph pauperrime victitabat
Talib⁹ stupendijs aīa mea, p peccatis tuis ac
ceptis puer iesus cū suis parentibus septē=
niū in egypto peregit. Quib⁹ cōpletis iterū
angelus dñi monet Joseph puerū ⁊ matrez
eius moꝛtuo iā impio rege ad terrā iterū re=
dire israel. Contemplare nūc aīa mea graui
oꝛem laboꝛē in redditu septēnis iesu q̄s fue=
rit in primaria fuga. Tunc eñ vt paruulus
infans poterat baiulari grandiusculus nūc
fact⁹ nec cōmode poꝛtari poterat: nec adhuc
tenellus valebat p tñ vie spatiū ambulare.
Fact⁹ autē ānoꝝ. xij. remansit puer iesus in
hierusalē ⁊ nō cognouerūt parentes ei⁹: sed
querentes eū inter cognatos ⁊ notos inue=
nerunt eum in templo sedentē in medio do
ctoꝝ audientē illos ⁊ interroganteꝝ eos.
Sed de quo erat inter eos sermo, de q̄ inter
rogabat illos nisi de anime nobilitate creati
one: lapsu: repatione glorificatiōs ⁊ cōsimili=
bus. Trigesimo autē ꝓsūmato iam anno vt
anime demōstraret omnis iusticie viā in ioꝛ
dane a Johāne voluit baptizari: cōfestimq;
ob anime dilectionē deserti aggredit campū
vt de ea cōtra diabolū triūphaꝛet. xl. diebus
⁊ xl. noctib⁹ pro tua obtinenda victo anima
mea ieiunauit. Post durū pro te cōgressum
gloꝛiosūq; de hoste triumphuz deserta loca
relinquēs discipulos vocat circūens ciuita=
tes ⁊ castra sollicite querens quaz pdiderat
ouez. Quota aūt perpessus fuerit pro te bene
dictus iesus anima mea dū benefaciēdo hic
inde trāsiret: quis exprimere posset? Quot
odia: quot detractiones: quot blasphemias
⁊ imꝓperia: q̄t etiā iniuriosa opera volu=
it pro te pati. Operat⁹ pro te miranda: pellit
demones: mūdat leprosos: illuminat cecos:
erigit claudos: soluit mutos: aperit surdos:
curat idropicos: sanat paralyticos: liberat lu
naticos: expellit febres: erigit curuos: exten
dit contractos: purgat sanguifluos: suscitat
moꝛtuos. Et quis enarrare valeret quot mi
racula operat⁹ est amoꝛosus iesus vt te ani=
mā inueniret. Hinc Mach. vj. scri. ē: Quo=
cunq; introibat iesus in vicos aut in villas:
aut in ciuitates ī plateis ponebant infirmos
⁊ deprecabant eū: vt vel fimbziam vestimen
ti eius tangerent ⁊ q̄tquot eū tangebant sal=
ui fiebant.

De dilectione quā de⁹ osten=dit aīe p xp̄i passionē. Capi. iij.

Tertiū mysteriū est passionis. Quia
t vt te moꝛtuā suscitaret, p te moꝛi vo=
luit aīa mea: ꝓpterea in pabola sub=
inferk. Et cum inuenerit eaz imponit in hu=
meros suo gaudens. In quib⁹ verbis tria
ostendūt de christo que operatus est, p ani=
ma redimenda. primuz est ardētissim⁹ amoꝛ
scōm patientissimus labor. tertiuz iocundis=
simus dolor. Primo ostendit amoꝛosissi=
mus iesus, p oue inuenienda ardentissimuz
amoꝛē: ꝓpterea dicit. Qui cuz inuenerit eā
. l. oucm errantē. i. animā in statu damnati=
onis pclitantē. Sed vbi queso inuenit illā.
Audi queso vbi quesiuit illā: ⁊ disces in q̄ lo
co inuenit illā: per totā eni illā vltimam septi
mañam in miro laboꝛe cōsumptam. Venit
iesus ad cenā vbi pro te aīa mea magne no=
uitatis dedit exemplū in lotione pedū. Ma=
gne charitatis dedit eduliū duz tibi semetip=
sum dedit in cibū. Magne benignitatis osi=
dit signū dū tot⁹ p tua charitate euisceratus
fecit sermonē vltimū. Demū egressus trans
toꝛrentē cedron animā querēs ingredit oꝛ
tū: oꝛat laboꝛat ⁊ sudoꝛe sanguineo madefa
ct⁹ fact⁹ i agonia: supplicat eterno patri ani
mā inuenire sine calice dire moꝛtis pter⁹: tñ
de voluntate diuina. Ecce iaz appropinquat
bellū: vallat turba malorū: amoꝛosus iesus
et offerens semetipsū pro te anima mea capi
tur: ligatur: trahit: ⁊ bestiali furoꝛe illi scele=
sti insaniunt cōtra eū. Denicq; in domo pila=
ti: pro te anima mea, ꝓpria veste nudat⁹ atq;
ligatus truculentis manib⁹ impiorū illa ca=
ro sanctissima flagellat ⁊ laniat ⁊ vsq; ad ef=
fusionē sanguinis sacri: totum illud sanctis=
simū corpus crudelissime lacerat. Et q̄ hoꝛ
ribilius est pro te anima mea caput illud an
gelis tremebundū duris spinarū aculeis co
ronatū scilicet effudit sanguinē dū configit
spina. Crebra arundinum pcussione vsq; ad
cerebrū profundata: sic vilificatus perducit
coram populo poꝛtans spineā coꝛonā ⁊ pur
purcum vestimentuz: vultu velatus: ſpuris
detur pat⁹: genisq; ac vota facie tumefact⁹. Cō
dēpnat ad moꝛtē eterna vita, p te viuifican=
da ania mea dilecta. Et baiulans sibi crucē
venit in caluarie locum vbi inuenit quā per=
diderat ouē. Scōo q̄z poꝛtauit amoꝛissimus
iesus patientissimū laboꝛē, ꝓpterea in pabo
la subdit. Et imponit humeris suis. l. inuē-

UVA. BHSC. IyR_032

tã ouẽ. Humeri xpi ſm Ambro. brachia cruc⁹ ſũt. Contẽplare aĩa mea q̃ in terra poſita cruce nudatus ĩmaculatus agn⁹ vt ĩpone ret ſup humeros ſuos ouẽ ſup crucẽ extẽdit receptur⁹ mortẽ ꝓ aĩa redimẽda. Cõfigit in dextra ꝓim⁹ clau⁹: viq̃ alio cõfigit clauo re liq̃ man⁹. Trahũt pedes mortali crudelitate ⁊ reliq̃ clauo ꝓfigunt i cruce. Eleuat a terra lignũ deo totaliter in ſignitũ: diuellũt ⁊ lacerãt dñi ieſu carnẽ duriſſimi claui corpe põderante. Fluit ſanguis ꝓ te abluẽda aĩa mea. Aperte ſunt cataracte celi vt inũdet diluuiũ gratie ad aĩe crimina ſuffocãda. O q̃s tante duricie ẽ q̃ ei nõ ſcindit cor: vere languores nr̃os ipſe tulit ⁊ dolores nr̃os ipſe portauit. O amor ꝓ me indigniſſimo paſſus. O gen⁹ hũanuz expgiſcere a tuo letargico ſomno et vide: q̃ ad orientem vertit faciẽ ſuã xp̃s: ad meridiẽ dextrã manũ: ad occidẽtẽ plãtas pedũ ſanctorũ: ad ſeptẽtrionẽ alterã manum. oẽs vocat: oẽs deſiderat: oẽs viſitat: oẽs inuitat atq̃ clamãs ait: Venite ad me oẽs q̃ laborati et onerati eſtis ⁊ ego reficiã vos. Ab oriente vocat adoleſcẽtes. A meridie vocat magnates. Ab occaſu vocat ſenes. A ſeptentrione vocat paupes. Oẽs ſitiẽtes venite ad aq̃s. Tertio q̃z portauit iocũdiſſimũ doloꝛẽ q̃ ſubdit gaudẽs. O cũ ꝯto gaudio voluit ꝓ te mori anima mea xp̃i charitas cõſũmata Ecce ſm Aug⁹. ꝓ impio pietas flagellat. ꝓ ſtulto ſapiẽtia deludit: ꝓ mẽdace veritas nec at: damnat iuſticia ꝓ iniq̃. miſericordia affligit ꝓ infideli. ꝓ miſero: replet ſinceritas a ccto inebriat felle dulcedo: moꝛitur vita ꝓ moꝛtuo. Et oĩa h̃ cũ gaudio ꝓ te aĩa mea tulit. Demũq̃ vt morte ſua aĩe vitã daret i manus paternas ſpiritũ cõmendauit.

Articulus tertius de bñficio glorificationiſ ⁊ diuina dilectione aĩe ꝓparate.

t Ertiũ q̃z bñficiũ aĩe cõferendũ ẽ glorificationis. Tanto nãq̃ amore dilexit ab eẽno: de⁹ aiam noſtrã vt ei pararet gloriã ſempitnã. Vñ ad Ephe. ĩ. apl's ait: Elegit nos aĩ mũdi ꝓſtitutõnẽ vt eſſem⁹ ſcti ⁊ ĩmaculati i ꝓſpectu ei⁹: i cui⁹ cõſpectu eẽ nihil aliud ẽ q̃ eẽnis gaudijs ꝑmiari. Vñ ꝛz Aug⁹. cũ aĩa erit in cõſpectu dei: de⁹ ab ea ſine fine videbit: ſine faſtidio amabit: ſine fatigatione laudabit. Et iteruz Berñ. ait: Ibi de⁹ erit rõni oĩs plenitudo lucis: voluntati multitudo pacis: memorie ꝓnuatio eterni tatis. Et iteꝛ idẽ dicit. Merces ſanctoꝛ tam magna ẽ q̃ nõ põt menſurari: taz copioſa q̃ nõ põt finiri: tã ꝑciosa q̃ nõ põt eſtimari. Cõſidera igit aĩa dignitatẽ tue creationis: charitatẽ tue redemptionis: atq̃ benignitatez tue glorificatõis: vt grata ſis ꝺ creatiõe: gratioꝛ de redemptione: granſſima fias de optinenda glorificatione. Quã nobis cõcedere dignet dulciſſim⁹ ieſus xp̃s q̃ cũ patre ⁊ ſpũ ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoꝛ amẽ.

Feria tertia poſt dñicã oliuaꝝ de ſalutatione angelica q̃ ꝓ ordinẽ declarat. Sermo. liij.

Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Lu. ĩ. Oꝛ dñs ieſus xp̃s matrẽ ſuam ſibi habet ceteris ſanctis ꝓpinquioꝛẽ ⁊ cariozẽ ac ad inꝛpellẽduz ꝓ nobis apꝺ ipſuz potentioꝛẽ. Propterea vult ipſaz a nobis vltra oẽs ſanctos p̃diligi: p̃honoꝛari: ſalutari: ⁊ venerari. Mã ipſaz ⁊ ỽtutes ei⁹ attẽtiſſime cõtemplari ⁊ ad eas ardentiſſimi affici in ſũmo affectũ inflãmat ⁊ ſubleuat: ac irradiat intellectũ ad ſũmas virtutes xp̃i ⁊ ad ipſum xp̃m. Simpliciter nempe meli⁹ ⁊ vtilius ẽ oꝛare vel oratiõnẽ ⁊ deuotionẽ ꝓ adiutoꝛio ad matrẽ xp̃i recurrere q̃ ad alios ſãctos inferioꝛes. Quaꝛopt ad excitãdã deuotionẽ ⁊ veſtrã inflãmandã afflictionẽ erga ỽginẽ matrẽ diſpoſui ipſa adiuuãte ſalutationẽ angelicã declarare vt oſtẽdat quarta religioſitas q̃ eſt angeli deſtinati. Pro q̃ ſumo verbũ Lu. ĩ. q̃ de eadẽ ſalutatione ait: Cogitabat q̃lis eſſet iſta ſalutatio. In q̃b⁹ verbis oſtẽdit hec ſalutatio eſſe plena. ꝓmo admirabilis ꝓſiderationis: ibi cogitabat. ſcõ ad mirabis cõmendationis ibi: qualis eſſet. tertio admirabilis ſalutatiõis ibi: iſta ſalutatio Primo aũt oſtẽdit plena admirabilis conſiderationiſ: q̃ cogitabat. ſ. beata virgo vt videlicet ei⁹ exemplo diſcamus hmõi ſalutationis myſteria ponderare. Et vt clari⁹ eluceſcant alta myſteria eius tria in ea cogitãda ſi ue cõſideranda ſunt. Cõſidera primo virgineũ ſtatũ. ſcõ angelicũ exemplũ. tertiũ mirificũ lucrũ. Primo cõſidera in hac ſalutatione virgineũ ſtatũ. Eſt enĩ regia miſericordie templũ dei: habitaculũ ſpũſſãcti ſp ſedẽs ad dextrã xp̃i in gloria ſempiterna. Sicut ꝓpheta ait: Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato circũdata varietate. ſ. oĩm beatoꝛ Jõ venerãda: ſalutanda ac adoꝛatione hyp dulie adoꝛanda. In cui⁹ exemplũ. iij. Regũ ij. in figura xp̃i Salomõ ſurrexit de ſolio in occurſum matris et adoꝛauit eam. Jdeoq̃

UVA. BHSC. IyR_032

ad dexterā regis sedet vt quotiens adorēs regē christū: adorēs etiā christi matrē. Propterea hac salutatione est frequent adoranda. Scōo cogita angelicū exemplū. Si enīz angeli salutāt eam ꝯtomagis hoc tenet homo: vnde Luc.j. Ingressus angelus ad eaz dicit: Aue gratia plena ꝛc. De q̄ Bern. ait: Que hec virgo tam nobilis vt salutet ab angelo: tam humilis vt despōsata sit fabro? Discе ergo ab angelo salutare Mariā. Tertio cōsidera mirificū lucrum: quia cū homo deuote salutat virginem resalutat ab illa. Est enī curialissima regina virgo maria: nec pōt salutari sine resalutatione mirāda. Si mille Aue maria dicis in die deuote: millies a virgine resalutaris. Propterea in mysterīū hutius hortat Aplus ad Rhoma. vlt. d. Salutate Mariā. Et sic patet quātū hec salutatio est admirabilis cōsiderationis: qz cogitabat Scōo apparet esse admirabilis cōmendationis. Ait enī: Qualis esset. Cōmendat enī h salutatio ex tribus. primo ex altitudine. scōo ex dulcedine siue ex dulcitudīe. tertio ex gratitudine. Primo ex altitudine: que in hac salutatiōe ꝓtinet. Tota em̄ mysterijs mirabilibus ē plena que oīa redolēt ꝛ redūdant dulcedinē salutis nostre. Quis enī tam ignar? ꝛ tam insipidus erit qui nō sepe per hāc salutationē recolat principia nostre saluti. Aue inquit gratia plena dñs tecū. Omne verbū altis mysterijs plenū est sicut infra patebit. Scōo cōmendat ex dulcedine. Hāc igit gustans ꝛ saporās ꝓpha inquit: Quam dulcia faucib? meis eloqa tua sup mel ori meo. Ideo Eccī. xxiiij. ipsa ait: Spūs me? sup mel dulcis ꝛ hereditas mea sup mel ꝛ fauū. Hereditas em̄ gloriose virginis ē salutatio sua quā apud hoies deuotione hereditauit vt iā aue maria sicut pater noster cuilibez xp̄iano libeat frequentare. Tertio cōmendat ex gratitudine. Magna nempe ingratitudo ē tot su scipere būficia a dña nostra gloriosa maria ꝛ non cognoscere donatricē nec sibi salutando regratiari. Unde contra talem ingratuz Eccī. xlj. exprobatiue scriptuz est. Erubiscite a salutatiōis silētio. Tertio oīdit eē admirabil salutatiōis: qz sbdit ista salutatio. In tota nāq̄ serie hui? āgelice salutatiōis triplex ꝑncipale mysteriū per ordinē declarat. Primū est salutatiōis ibi: Aue maria. Secūdū est cōmendatiōis ibi: Būdicta tu. Tertiū est supplicatiōis ibi: Sācta maria mater dei. Ora pro nobis peccatoribus Amen.

Articulus primus de excellētia virginis marie.

Primū mysterium est saultatiōis In qua salutatiōe triplex virginis excellentia demonstrat. prima est nature scōa gratie. tertia glozie.

Q beata virgo excedit multipliciter omnes alios in natura. Capi. j.

Prima ē excellentia nature. Triplici nāq̄ modo in aue hec nature excellētia demōstrat. Primo aue. i. sine ve Et hoc triplici quidē mō cui subiacet totū femineū genus. scz pudoris: laboris: ꝛ doloris Fuit em̄ sine ve pudoris in ꝯceptione. Sine ve laboris in gestatione. Sine ve doloris in ꝑturitione. Hā teste Bern. Fuit sine corruptione fecūda: siue grauamie grauida: sine dolore puerpera. Ratio aūt quare fuit sine ve pudoris est: qz eius cōceptus fuit sine corruptione: nō hūano semine sed mystico spiramine: angelo ibi dicēte. Spūs sanct? superueniet in te. Fuit em̄ sine ve laboris: quia pondus amoris ꝛ grauedinis leuis virtus spūssancti ob ūbrabat: insuper nō habuit ve doloris qz partus sine lesione: quia angel? subdidit: Nō em̄ ex te nascet sanctū vocabit filius dei. Soli em̄ principi porta illa seruata ē quā si violauit egrediēs nec ēt ingrediēs sic̄ mystice ponit Ezech. xliij. c. Hac ꝛplici male dictione in nulla mliere imunis nata fuit nisi i sola virgine bñdicta. Un Eue Gen. iij. c. di cūz est. Multiplicabo erūpnas tuas ꝛ cōceptus tuos: in dolore paries filios tuos. Scōo etiā mō in virgine ꝑ aue nature excellētia denotat: qz ab alio triplici ve imunis fuit. s. cōcupiscentie culpe ꝛ pene. De quo triplici ve Apoc. ix. Clamabat aquila vosās. ve. ve. ve. habitantib? in terra. Fuit em̄ beata virgo sine primo ve hoc ē sine tyranno cōcupiscētie peccati originalis: qz sine eo ꝯcepta est: sicut teste Salomone Cañ. iij. dicit: Tota pulchra es amica mea ꝛ macula. s. originalis culpe nō est in te. Aut cīno in ea fuit extinctū ꝑ spiritu sancti sanctificationem: propterea ps. ait: Sanctificauit tabernaculū suū altissimus. id est. beatā virginez in qua dominus iesus christus nouē mensib? habitauit. Fuit sine scōo ve. s. culpe ꝛ mortalis ꝛ venialis. Un Aug?. Excepta beata v̄gine maria de q̄ cū de peccatis agit nullāvolo fieri questionē propter honorē dñi. Sed post hanc ergo virginis exceptationē si sancti ꝛ sancte cōgregari possent ꝛ quererēt ab eis an peccatum haberent: quid respondērent nisi quod Jo. ait: Si dixerimus qz peccatum non habemus ipsi nos seducimus et

UVA. BHSC. IyR_032

veritas in nobis nō est. Fuit sine tertio ve. s. pene que est in sepatione anime ⁊ corpis que est incineratio ⁊ corpis dissolutio. Maz sicut nō dedit domin⁹ sanctū suū videre corrupti onem. i. xp̄m sic: nec sanctā suaz de qua nat⁹ est sanct⁹ sed corpe ⁊ anima in celo assumpta est. Tertio insup modo per Aue in virgine nature excellētia demōstratur: qz. s. fuit sine alio triplici ve. s. carnis mūdi ⁊ diaboli. Siue tria ei defuerūt de quibus. j. Jo. ij. Omne qđ est in mūdo ꝓcupiscētia carnis ē ⁊ ꝓcupiscētia oculoz ⁊ superbia vite. Auaricią nāqꝫ exclusit per pauptatez: luxuriā p virginitatez: diabolū per humilitatē: qz has virtutes perfectissime in se habuit: merito ergo ei ab angelo dicit aue. Ab vsu eñ ecclesie imediate subiūgitur marie nomen cū dicit. Aue maria: qđ tamē ab eodem euāgelista luca p̄missum erat cū dixerat: Et nomē xginis marie. Et merito quidē nomen marie adesse debet Nam maria interp̄tatur maris stella. Amarum mare dña ⁊ illuminata: Est eñ stella naujgantib⁹ hoc mare magnū et spatiosuz manibus in quo reptilia quoz̄ nō est numerus Sed maxime stella est qz emisit per natiuitatem filij dei radiū mēti nře irradiatiuū Amarum etiā fuit mare qñ in passione gladius a Symeone p̄dictus. Lu. ij. eius animam pertrāsiuit. Dña equidē facta est in sua assumptione: qñ exaltata est sup chozos angeloruz ad celestia regnaz facta est domina ⁊ regina angeloz. Sed illuminata mirabiliter fuit in anime sue in corp⁹ infusiōe. Mirabilius tū in filij dei cōceptione. Sed mirabilissime in sua assumptiōe et glificatione vbi vltra oēs beatos angelos ⁊ animas simul iūctas diuina visiōe manet irradiata. Ecce p̄ma excellētia xginalis. qz excellit oēs alios in natura

Qz beata virgo multipliciter oēs i gr̄a superexcellit. Capi. ij.

Ecūda excellētia est gr̄e dei: de qua angelus subdit: Gratia plena. Hoc ꝑm triplicē intellectuz exponi potest Primus est gr̄a plena. Gratia inquā scz corpali spirituali et singulari: Nam gr̄a corpalis fuit gr̄a virginitatis in carne: vnde Cañ. iij. Hortus cōclusus fons signat⁹ denotatur Gratia spūalis fuit abūdantia virtutum in mēte. ꝓpterea etiā Cañ. iij. Via eius dicitur fons hortoz̄ ⁊ puteus aquaz viuentiū. Gratia singularis fuit p̄sentia filij dei in vētre. Jō Cañ. vij. Venter tu⁹ sicut aceruus tritici. i. plenus illo grano tritici atqꝫ frumēti. qui de se ait. Jo. xij. Nisi granū frumēti cadens in terra. i. i beatā virginez p incarnatiōem mortuū fuerit p passionez ipm solum manet ꝛc. Secūdus intellectus gr̄a plena. Maz fuit in ea vacuitas siue pfunditas hūilitatis puritas xginitatis. ⁊ soliditas caritatis qz has xtutes plenissime habuit ⁊ in summo. Ad hoc eñ q vas impleat ⁊ teneat liquoz̄ bonū ista tria requirūtur. s. q vas sit vacuū siue pfunduz: q sit purū: qqꝫ sit solidū siue firmū que oia fuerūt in xgine mre. vñ Cañ. vj. Admirantes de ipa angeli. Querūt. Que est ista q pgredit quasi aurora cōsurgēs. Pulcra vt luna ꝓpter virginitatez. Electa vt sol ꝓpter feruentē caritatē. Terribil⁹ vt castroz̄ acies ordinata: ꝓpter pfundissimā hūilitatez qua nihil demonib⁹ terribili⁹ est. Tertio in super intellectus. Gratia plena. Omnis nēpe gratia que huic seculo communicatur triplicem habet processum. Maz a deo in xp̄m. A xpo in virginem A virgine in nos ordinatissime dispensatur. Primo namqꝫ omnis gratie deus ⁊ dominus donator est. Juxta quod Jaco. j. c. scriptum est. Omne datū optimuz et omne donū perfectū desursum est descendens a patre luminū. Scōo procedit a domino iesu christo inc̄tum est homo. Ipse nāqꝫ in presenti seculo viuens meruit nobis omnem gratiā quā deus dispoſuerat dare huic mundo. Sicut Jo. j. c. scriptū est. De plenitudine eius accepimus omnes ⁊ gratiam p gratia. Tertio processus est a virgine benedicta. A tempe eñ quo concepit deū in vtero suo quādā vt sic dicam iurisditionem seu auctoritatē habuit in omni temporali processione spiritussancti. Ita q nulla creatura aliquā a deo recepit gratiam nisi scōm dispensationem ipsius virginis matris. Cum enim christus sit caput nostrū a quo omnis influxus diuine gratie in mysticum corpus fluit. Beata virgo est collum per quod hic fluxus pertransit ad corporis membra. Sicut Salomon Cañ. vij. testatus est de christo predicens. Collum tuum quod est virgo beata sicut turris eburnea. Unde Bern̄. Nulla gratia venit de celo in terram nisi transeat p manus marie. Merito ergo dici potest gratia plena a qua omnes gratie manent in ecclesiā militantez. Figurata in fonte illo de quo Ezech. ij. Qui de terra ascendens irrigabat vniuersam superficiem terre. Et iterum ps. ait: Fluminis impetus lenificat ciuitatem dei id est. ecclesiam militantem.

Qz beata virgo multipliciter omnes in gloria superexcellit.

UVA. BHSC. IyR_032

Capitulum.iij.

t Tia virgīs excellentia est glorie: de qua per angelum subinferť dominus tecuz. Non tantū cōiter sicut cū alijs cū ꝗbus est p participationez gratie sed tecum singulariter in qua est per cōmunitatem nature: qz in vtero virginis natura nostra vnita est nature diuine qō quidē fuit in virgine gloriosa singularis. Vnde de ipsa Prou.xj. scriptū est. Mulier gratiosa.i. plena gratia inuenit gloriā. Illa namqz de qua Prouer.x. Gloria patris filius sapiens qui ē christus. Ait ergo dominus tecum qō triplicit exponi pt. Primo modo dñs tecū dñs ē est pater: dominus filius: dominus spiritus sanctus. Tecum domin⁹ pater qz tu sponsa patris. Tecum dominus filius: qz tu mater filij. Tecum domin⁹ spiritussanctus: quia tu spiritussancti thesauraria cōprobaris. Et tñ nō tres domini incarnati in te sed vnus ē dominus. scilicet filius incarnatus: qz in te verbū caro factū est ⁊ habitauit in nobis Jo.j. c. Scdo etiā dominus tecū: tecum ante vterum tecum in vtero: tecum post vterū. Ante vterum te presignans in multis prophetijs ⁊ figuris Vnde Geñ.vj. Fac tibi archā de lignis leuigatis ⁊c. Ecce figura. Et Esa.vij. Ecce ꝟgo cōcipiet ⁊ pariet filiuz: ecce prophetia. In vtero tecum sanctificans pś. Sanctificauit tabernaculū suū altissim⁹. Post vterum te secū dans. Vñ Lu.j. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filiū. Tertio quoqz dñs tecū. Tecū erā in mente. Tecū in ventre. Tecū in potestate Tecum namqz in mente per virtutū abundantiā. Vñ dictū est supra. Aue maria gratia plena. Tecū in ventre per sui presentiam Lu.j. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries filium Tecū in potestate propter peccatoz indigētiam cum de deo p nobis facias quicqd tue placuerit charitati. In cui⁹ mysteriū. iij. Regū. ij. c. dicit Salomon ad matrē. id est. christus ad virginē. Pete mater mi neqz eñ fas est vt auertā faciem tuā. Propterea culpa eius esset si eum nollet placare nobis. Jō deuotus Bersi ait: Securū habes o homo accessum ad deū: ibi habes matrē ante filiuz: filium ante patrē. Mater ostēdit filio pectus ⁊ ubera: filius ostendit patri latus ⁊ vulnera Nulla ergo poterit esse repulsa vbi tot sunt charitatis insignia. Ecce dulce tecū quodvtinaz sit semp mecū necnō ⁊ vobiscū. Et sic ex his q̄ dicta sūt ptz primū mysteriū. ſ. salutationis virginis matris.

¶ Articulus secundus de tripli ci benedictione que in salutatione angelica demonstraſ.

Ecundū mysteriū est cōmendatiōis
s vbi triplex cōmendatio p ordinē declaraſ. prima est de benedicta matre scōa vero de benedicta prole. tertia autez de benedicto nomine.

Qz beata virgo bñdicta ī mulierib⁹ tripliciter declaraſ. Ca.j

Rima cōmendatio est de benedicta
p matre. Vñ subdiť: Benedicta tu in mulierib⁹. Qz potest exponi ſm triplicē intellectū. Primus intellect⁹ est benedicta tu in mulierib⁹. id est. sup omnes mulieres: quia ꝓueniſti ad tertiū benedictiōis gradum in genere mulieb⁹ ad quez alia mulier nunqz attigit vel attingere potest. prim⁹ gradus est qꝺ fecunda est sed nō virgo. scōs qꝺ ꝟgo ſ. fecunda. tertio qꝺ virgo simul ⁊ fecunda. Duo ñempe primi cōmunes sunt ceteris mulierib⁹. tertius vero solius marie proprius est. Propterea Lu.x. scriptū est. Maria optimā partē elegit que non auferet ab ea. Bona quippe pars qꝺ fecunda. melior aūt qꝺ virgo. ſz optima qꝺ virgo ⁊ mater qō soli marie datum est. Simulqz considera circa hoc tria inaudita super oēs mulieres in Maria gesta. Fuit enim simul in vnū parēs ⁊ virgo mater ⁊ filia: plena ⁊ vacua: filio dei plena: sermine hominis vacua. Vñ Luc.j. iubilando cantabat virgo beata dicens. Quia fecit mihi magna qui potēs, ē ⁊ sanctū nomē eius. Et pś. Cantate dño canticū nouū qz mirabilia fecit. Scōs intellectus benedicta tu ī mulieribus. id ē. inter mulieres. Et hoc insuper triplici ratione qz benedictionē participauit cū omni statu ⁊ genere mulierū. Fuit enī cuz virginibus virgo: cuz cōiugatis fecunda: cū viduis cōtinens ⁊ casta. ꝓpterea ei Eccī. xxiij. dictū est. In iacob inhabita ⁊ in israel hereditare ⁊ in electis meis mitte radices. Jacob enī interp̄tatur luctator p quē status cōiugatorū significaſ. Israel aūt ab angelo suscepit nomē qñ emarcuit femoris ei⁹ neruus Electi nempe merito virgines nuncupanť: qz hi sequunť agnū q̄cūqz ierit vt dicit Apocal. xiiij. Terti⁹ intellect⁹ bñdicta tu in mulierib⁹. i. a mulierib⁹. Et hoc quidē ꝓpter triplicē bñdictionē quā mulieres p ipsaz obtinuerunt cōtra tria mala a quib⁹ liberate sūt p virginē bñdictā. primū malū fuit verecundia Eue. scōm maledictio legis. tertiuz deiectio nature. Primū autē malū fuit verecundia eue. Que namqz mulier fuisset ausa ap-

UVA. BHSC. IyR_032

pare cuz p̄ mulierē fuerit perditū totū' gen⁹ humanū. Propterea in signū huius dat eis in capite velū. Ac mulier benedicta maria ō hac cōfusione ipsas redemit dū per ipsuz genus humanū saluatū est. Ūñ glosa sup illō Missus est angelus gabriel ꝛc. inquit Mulier a diabolo seducta mortē intulit. Ecōtra mulier ab āgelo edocta salutē edidit. Scōm malum erat maledictio legis p̄ quā maledicta erat omnis mulier q̄ non p̄ducebat semen in israel Deut. xxij. c. Dura necessitas ꝛ graue quidē iugū super filias eue. Mā si pariunt cruciant si nō pariunt maledicunt. Sz hoc maledictū benedicta maria virginū primiceria abolevit dum prima suā virginitatē domino cōsecrauit. Ideo p̄s. de ipsa ait: Adducent regi. s. christo virgines post eaz. id ē post reginā que prima sūmo regi dedicauit virginitatē. Proxime eius. id ē. vidue ꝛ cōtinentes que virginib⁹ proxime iudicant offerent tibi. s. christo. In hoc mysteriū Exo. xv sumpto tympano. id est. carnis mortificatione a maria egresse sunt oēs mulieres p⁹ eā cū tympanis ꝛ chorīs ꝛc. Tertiū malū deiectio est nature seu cōditionis. Naturalit aūt deiecta ꝛ infirmata est cōditio mulicbris. vñ Prouer. vlti. Mulierē fortē quis inueniet? Sed ecce prestito inuenta est cuius preciū p̄cul ꝛ de vltimis finibus q̄ est christus filius dei patris. Que sua fortitudie diabolū sup plātauit: sicut Gen. iij. de ipsa mystice scri. ē Ipsa p̄teret caput tuū. propterea cessauit abiectio mulier. Ūñ Judith. xv. c. ipsi Judith i persona virginis dictū est de his trib⁹. Tu gloria hierlm contra verecūdiā eue. Tu letitia israel cōtra maledictū legis p̄ quo liberate letant? Tu honorificentia populi nostri cōtra abiectionis opprobriū.

De bñdicto fructu vētris virginalis. Capi. ij.

Ecūda cōmendatio est de benedicta ple. de q̄ subdit: Et benedict⁹ fruct⁹ ventr̄ tui. hec fūt v̄ba Elizabeth ab ea dicta q̄n a virginite visitata fuit. Quever ba ecclesia cū salutatōe angeli virginē salutādo cōmisceat vt ex vtroq̄ choro. s. angelorum et hoim venerāda ꝛ salutanda gloriosa virgo mōstret: Ait em̄ Elizabeth. Et bñdictus fruct⁹ vētris tui: ꝛ merito quidē q̄ q̄ntuplicit bñdict⁹. Primo bñdict⁹ in flore. s. vñ p̄cessit q̄ superi⁹ dictū est de virgine benedicta tu i mulierib⁹. Scōo bñdict⁹ in decore. Unō in p̄s. Speciosus forma p̄ filijs hoim. ꝛ Sap. vij. Candor est em̄ lucis eterne ꝛ speculū sine macula. Et iterum Cañ. v. Dilectus me⁹ candidus ꝛ rubicundus electus ex milibus ꝛc. Tertio benedict⁹ in odore Cañ. j. Trahe me post te: curremus in odore vnguentorū tuorū. Et Gen. xxvij. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Quarto benedictus in sapore p̄s. Gustate ꝛ videte q̄m suauis est dominus. Et Cañ. ij. Sub vmbra illi⁹ quē desideraueram sedi ꝛ fructus eius dulcis gutturi meo. Quinto benedictus in valore: q̄ fuit redēptio generis humani: Unō. j. Cor. vj. Empti estis precio magno glorificate ꝛ portate deuz in corpore vestro.

De trib⁹ excellētijs nominis ieſu. Capi. iij.

Ertia cōmendatio est de bñdicto nomine q̄ est ieſus. de quo ad presens solū tria cōsiderare sufficiat. s. breuitatē: imēsitatē: et suauitatē. Primo nota breuitatē in dicto: q̄ nō sunt nisi due syllabe vt non haberet homo in dicendo ꝛ frequenter nominando hoc sanctissimuz nomē. Ūñ ad Ro. ix. Verbū breuiatū fecit dñs. De verbo abbreuiato ē nomē ies⁹ de dei filio icarnato. Scōo p̄sidera imēsitatē in virtute Psl. xij. Nō ē aliud nomē sub celo datū hoib⁹ in q̄ oporteat saluos fieri. Et Phil. ij. Donauit illi nomē q̄ ē sup oē nomē vt i nōie ieſu omne genu flectat celestiū terrestriū ꝛ infernorum Propterea ad reuerētiā ꝛ gloriā hui⁹ sanctissimi nois decretalis ab ecclesia emanauit ex de imu. eccle. c. decet domū dei sanctitudo, li. vj. vbi dicit. Cōueniētes ibidē. s. in ecclesia nomē illud q̄ est sup oñe nomē a q̄ illud sb celo nō ē datū hoib⁹ in quos saluos fieri credentes oporteat. Nomē videlicet ieſu xp̄i q̄ saluū facit populū suū a peccatis eorū exhibitione reuerētie spēalis attollāt. Et q̄ generalit scribit: In nōie ieſu omne genu flectat singuli singulariter i seipsis iplētes p̄cipue dū agunt missaz sacra mysteria gl̄osū illud nomē q̄nq̄z recolit: flectāt genua cordis sui. q̄ vel capitis inclinatione testent. Ḃ illc Ergo, ex his ptz q̄m dicim⁹. Aue maria. Et venim⁹ ad Ḃ nomē ieſus saltē caput inclinare debem⁹. Tertio ꝓpterea p̄sidera in Ḃ nōie suauitatē in sapore. vñ Bern̄. ait: Jesus mel i ore melos i aure: iubil⁹ i corde. Et alibi iubilose cātādo ait: Dulcis ieſus mēoria dās v̄a cordis gaudia: ꝑ sup mel ꝛ oia ei⁹ dulcia p̄fitia. Nil canitur suauius: audit nil iocūdius: nil cogitat dulcius q̄m ieſus dei filius ꝛc.

Articulus tertius de trib⁹ que ponunt in fine salutationis angelice quādo incipit aue maria

UVA. BHSC. IyR_032

Tertiū mystetium est supplicationis q̄ in fine salutationis ⁊ cōmēdationis in Aue maria solet a fidelib⁹ frequē tari. In qua supplicatione tria facere solent. primū inuocare. scōm laudare. tertiū postulare.

Q̄ beata virgo in oī necessitate inuocāda ē. Capi. j.

Primo nāq; ab infidelib⁹ inuocat cū dicit sancta maria: Et merito quidē Cū em̄ maria interp̄tet maris stella. Nocte siquidē transeuntib⁹ nobis p̄ hoc mare magnū ⁊ spatiosū: opus est hanc stellā notare q̄ cardini celi iesu p̄pinquissima est: vt nō solū eius chorusco splēdore possim⁹ dirigere cursum nostrū cū salute: verūetiā in q̄cunq; necessitate nostra possim⁹ eā cū oī fiducia iuocare. Ūñ Bern̄. In periculis: in augustijs: in rebus dubijs mariā cogita: mariā inuoca Nō recedat ab ore: nō recedat a corde. Et vt impetres ei⁹ orationis suffragiū ne deseras conuersationis exemplū: ipsā sequēs nō desperas: nō desperas.

Q̄ta sit dignitas esse virginē matrem dei. Capi. ij.

Secundo a fidelib⁹ laudat cū dicitur mater dei. Tanta nēpe ē laus quā ei tribuim⁹ cū dicim⁹ mater dei: q̄ nec i psonis creatis vt angelis vel hoib⁹: nec in p sonis icreati recipit hec incogitabilis dignitas. s. q̄ habeat dei filiū nisi in vna psona diuina q̄ ē patris: ⁊ vna psona hūana q̄ est matris. Insup mai⁹ ē hoc donū q̄ sit mater dei q̄ q̄ sit domina creaturaꝝ dei: q⁹ hoc dependet ab alio sicut ram⁹ a radice: ꝓpterea ei potius dicimus mater dei q̄ dña mūdi vel vniuersi.

De postulatione q̄ ī fine angelice salutationis poni solet Capi. iij.

Tertio ⁊ vltimo postulatio subinfert cū dicit: Ora p̄ nobis peccatoribus Q̄to em̄ mediator inter peccatores ⁊ deum ad intercedendū est ꝑmptior ⁊ vehemētior ⁊ ad impetrandū dignior ⁊ reuerētior ⁊ gratiosior: tāto ceteris par⁹ ē vtil⁹ eū habere p̄ mediatore. Sz q̄ natura cōpari potit supplicationi materne? Astat em̄ p̄ nob⁹ supplex a dextris filij vere regina: q⁹ sūmi regis mater Per generosaz cōceptionez: q⁹ sūmi regis filia. Per gratiosaz adoptionē: q⁹ sūmi regis spōsa. Per glorioſaz assumptionē. Astat inq̄ talis regina p̄ deuote postulantibus ad intercedendū cōtra indignationē iudicis: ad excusandū defectū nostre infirmitatis: ad sūueniendū accipiens p̄ nobis plene influxū diuinitatis. Quā nobis infundat hic p̄ gratiam ⁊ in futuro p̄ gloriā ipse filius dei iesus q̄ cum patre ⁊ spiritusancto viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ Amen.

Feria quarta post dñicā oliua rum de his que male se habent circa dñicū sacramētū. Ser. liij.

B altitudine

dei timebo: Ego vero in te sperabo p̄s. lv. Quia iā instat sacratissimū tps q̄ quilibet p̄parare se debz ad sumendū dñicū sacramentū. Ideo vt cuilibet innotescat quid ei necessariū est. Considerare oportet q̄ tria sūt hominū genera q̄ male se habent ad sacratissimuz corpus x̄pi. Primo sunt quidā qui illud nō suscipiūt. scōo sunt q̄dam qui male suscipiūt. tertio sunt quidaz q̄ male eūciunt. primi male. scōi peius. tertij pessime. primū ē peccatū cecitatis. scōm fragilitatis. sed tertiū iniquitatis. Cōtra hec tria in p̄sona veri fidelis ꝓpha ait: Ab altitudine dici ego timebo: ego xo in te sperabo. In q̄b⁹ sacratissimis x̄bis oñdit ꝫ tria p̄dicta tres esse necessitates circa hoc sacramētū ad quas hoies obligant. p̄ma ē amoris. scōa ē timoris tertia ē vigoris. Prima ē amoris obligantis ꝫ nō suscipiētes. ibi ab altitudine dei. Scōa ē timoris retrahētis cōtra male sumētes. ibi timebo. Tertia est rigoris stabilientis ⁊ pseuerātis cōtra male illud eūciētes. ibi: ego xo in te sperabo. Et in his quinta religiositas q̄ dicit animi obligati insinuat: q⁹ quilibz ad has tres necessitates obligatū se intelligere debet.

Articul⁹ primus de septē obligationib⁹ quib⁹ hō diuersimo de obligat erga dñi sacramētū.

Prima necessitas ē amoris obligātis ⁊ h̄ p̄tra q̄sdā q̄ h̄ nō suscipiūt sacramētū. Et de h̄ ꝓpha ait: Ab altitudine dei. Ad lr̄az vocat diē altā resurrectionis dñice diē: q⁹ tūc incipiūt iā magni dies atq; solus calor fort⁹ ingalescit. Alta q̄z dies allegorice dici p̄t feruēs dilectio x̄pi: q̄ sic ardēt dilexit nos q̄ nob in cibū tradidit semetipsū vt in sep charitatē totalit̄ trāsformaret. Spiritualit̄ tñ ⁊ specialit̄ resurrectōis dies ab affectu alta merito nūcupat: q⁹ ex sacra cōione q̄ in tali die a fidelibus sūmi dz q̄si in alto

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo Lm

feruore solis spūalis ⁊ intelligentia illustrat ⁊ affectio inflāmat ⁊ hūana facultas in dño roborat. Circa aūt hāc necessitatē septē obligationes subdistinguam⁹. ꝑma ē cōionis. ſcōa inductionis. tertia expulsionis. q̄rta ꝑuationis. quinta orationis. sexta cōfessionis. septima dilationis.

De obligatione ad cōionē et quadruplici tpe hui⁹ obligationis. Capi. j.

Prima obligatio ēcōmunionis. Cū p eniz ꝓncipaliter duplex sit modus sumendi hoc sacramentū. ſ. spūalit ⁊ sacramētaliter. Oēs de necessitate salutis tenent saltē spūalit māducare: qz hoc ē xp̄o incorporari vniri ⁊ in eū tanq̄ legitimū mēbz trāsformari. Talis nempe māducatio spūalis percipiēdi hoc sacramētū obligat ⁊ includit desideriū seu votū. Propterea sine voto pcipiendi hoc sacramētū nō pōt homini esse salus. Sz frustra q̄z esset votū nisi ope impleret q̄n oportunitas adueniret. Et ideo obligat atq̄ tenet homo hoc sacramētū sumere etiā si de hoc p̄ceptū aliter ecclesia nullū daret: cū hoc ipsū a dño sit p̄ceptuz Jo. vj. Nisi māducaueritis carnē filij hois ⁊ biberitis eius sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Et Math. xxvj. Hoc facite in mcā cōmemorationē. Et cū hoc cōcor. Tho. Aliter tñ dic̄ Bonauen. Ex hoc nihilomin⁹ xp̄i p̄cepto varia statuta ⁊ cōsuetudines in dei ecclesia sunt exorta. Primo cni in ecclesia primitiua q̄n feruor dei flāmescebat ⁊ deuotio sanguinis ihesu xp̄i recenter effusi in fideliū mentib⁹ bulliebat: statutū fuit q̄ fideles q̄tidie sumerēt dñi cū sacramētum: sicut patz Actl. ij. ⁊ de cōse. di. ij. c. pacta dic̄ papa calixt⁹. Peracta ꝓsecratione oēs cōicent qui noluerint ecclesiasticis carere liminib⁹: sicut eñ apli statuerūt ⁊ sancta romana tenet eccl̄ia. Ꝫ ille. Scōo aūt tpe tā feruore diminuto cōicabāt q̄dā q̄tidie ⁊ q̄dā quolibet die dñico sicut ptz in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹. Et habet de cōse. di. ij. c. q̄tidie. vbi satis innuit Aug⁹. hoc etiam suo tpe a multis obseruatū d. Quotidie eucharistie cōionē accipere nec laudo nec vitupero: oib⁹ dñicis dieb⁹ cōicandum hortor. Tertio vero tpe adhuc magis frigescente deuotione fideliū p̄ceptū est vt ter in anno q̄libet catholicus sumeret dñicū sacramētū: sic patz de cōse. di. ij. c. ⁊ si nō frequēti⁹. vbi papa Fabian⁹ ait: Et si nō frequēti⁹ saltē ter in anno hoies cōicent nisi forte quis maioribus criminib⁹ impediat: in pascha videlicet: in pētecoste ⁊ in natali dñi. Et ex cōcilio agathanensi eadem di. c. seculares p̄ceptū ē. Seculares q̄ natale dñi: pascha: penthecoste nō cōicauerint catholici nō credant nec int catholicos habeant. Et idē in. c. ois hō. e. di. Sother q̄z papa dixit in cena domini esse cōicandū. e. di. in cena dñi. Sz hoc erat ꝓsiliū nō p̄ceptū. Quarto aūt tpe frigescēte caritate multoz ꝓpter abundantiā iniq̄tatū: statuit Innocenti⁹ tertius q̄ saltē semel in anno. ſ. in pascha fideles cōicent: sicut patz extra de peni. ⁊ remissi. c. omnis vtriusq̄. Et q̄ saltē semel in anno nō cōicat obdurat in corde: sicut patet lxxxij. di. p̄byt⁹ i medio Cōcor. Richar. i. iiij di. xij. in fine penul. q̄stio. Et Bonauē. vbi supra.

Q̄ pntes ⁊ curā habentes familiaz tenēt reducere filios et subditos suos ad sacrā cōionē ⁊ qua etate sit cōicādū. Ca. ij

Ecūda obligatio est inductiōis Qui s bus eñ pater et mater: imo quibus paterfamilias ex precepto diuine et fraterne caritat⁹ tenetur nō dico cogere, sed rōnabiliter inducere quēlibet de familia sua ad sacram cōmunionē sumendā saltez semel in anno: ⁊ filios ⁊ filias ⁊ famulos ⁊ famulas ⁊ alios quoscūq̄ habz in cura famuliari Ratio hui⁹ est quia debet diligere proximū suū sicut seip̄m sicut Lu. x. p̄ceptū est. imo non soluz ex hoc p̄cepto tenet ad hoc inducere illos: sed etiā q̄ diebus p̄cepti audiāt missam sanctificēt festa. cōfiteant. ⁊ ieiunāt sicuti obligantur: vnde p̄cipit. Eccl̄i. vij. c. dicēs Filij tibi sūt: erudi illos ⁊ incurua illos a puericia illoz̄ Ne quos nō incuruasti cū potuisti merito incuruare nō possis cū velis. Eccl̄i. xxx. Qui docet filiū suuz laudabitur in illo. et in medio domesticoz̄ in illo gl̄iabitur. Si aūt q̄rat q̄ etate debēt iduci pueri ad hoc sacm suscipiēdū. Dicēdū fm Alexan. de hal. q̄ iuxta iudiciū boni viri pēsanda sunt in puero tria. primū etas. scōm est discretio. tertiū est deuotio. Primo q̄dē ꝓsiderāda ē pueri etas scz. x. vel. xj. ānoz fm Alexā. ⁊ Tho. ⁊ Petr. de tharātasia. Scōo ꝓsiderāda ē ei⁹ discretio id ē. cū ē doli capax: sicut dicit glo. c. ois vtriusq̄ sex⁹. extra de pe. ⁊ remiss. Tūc eni peccare pōt. extra de delic. pue. c. pueris. q̄ q̄dez añ p̄dictā etatē etiā euenire ꝓtigit. Sz postq̄ pueri peccare p̄nt imo cōit pectāt: iō remedium debēt suscipe pctōz: q̄ est hoc suscipe sacramētū. de ꝓse. di. ij. añ būdictionē. vbi oz Qui māducauit b̄ corp⁹ fiet ei remissio peccatoz. vbi glo. venialiū vel etiā mortaliū: ō q̄ lati⁹ in sequenti feria dicturi sum⁹. Nisi eniz puer discretionis iudicium habeat maxime

UVA. BHSC. IyR_032

q diſcernat differentiā inter hoc ſacramētū et cōmunē panē nōdū eſt inducendus ſuſcipere ſacrā cōmunionē :licz quidā greci ꝓtrarium faciunt ꝓpter hoc q dyonisi⁹.c.ij.eccleſiaſtice hierarchie: dicit baptiſatis eſſe ſacraz cōmunionē dandaz: nō intelligētes q dyonisi⁹ de baptiſmo loquit adultorū. Nec tñ aliquod detrimentū patiunt ꝓpter hoc q dñs inquit Jo.vj. Niſi manducaueritis carnem filij hois ⁊ biberitis ei⁹ ſanguinē nō habebitis vitā in vobis. Quia dicit Aug⁹. Bonifatio ſcribens. Tūc vnuſquiſq; fideliſſime corporis ⁊ ſanguinis ꝓticeps fit ſpūaliter qñ in baptiſmo membꝝ corpis xpi efficit. Hec eſt ſententia Thome. Tertio cōſideranda ē pueri deuotio. Nā ſi in eo aparet q cum deuotione ſuſcipiet ſanctā cōmunionē inducē dus eſt ad illam.

Qz expelli debet de eccleſia vl excōicari qui admonitus ſemel in anno nō ſuſcipit ſacramentū. Capi.iij.

Tertia eſt obligatio excluſionis. Qui
q cunq; eni taliter obligatus ſemel in anno ad minus in paſca noluerit ſuſcipere ſacramētū a b ingreſſu eccleſie arcendus eſt: ſicut patet extra de pe.⁊ re.c.oīs vtriuſq; ſex⁹.⁊ de cōſe. di.ij. c.ſi q̄s. vbi dicit: ſi quis intrat eccleſiā dei ⁊ ſacras ſcripturas audit ⁊ ꝓ luxuria ſua auertit ſe a cōmunione ſacramēti ⁊ in obſeruandis myſterijs declinat cōſtitutā regulā diſcipline. Jſtū talē ꝓſciendū de eccleſia catholica eſſe decernimus donec penitentiā agat ⁊ oſtendat fructum penitentie ſue vt poſſet cōmunionē ꝓcepta indulgentia ꝓmereri. Scōm aūt Auguſtinū Grego.⁊ Hoſti. Si preſbyter habet aliquē prochianū peccatorē qui nolit confiteri neq; penitere: primo illū arguat oportune.ſ.monendo. ſcōo ipoztune. ſ. ſuſpendēdo ⁊ interdicendo. tertio aūt creſcēte ꝓtumacia excōicand⁹ ē vel ſuperiori denūciādus. ar. ad hoc.xxxij.q.v.c.ꝓceptū. Qui aūt ſūt illi q̄ b ordie puniēdi ſūt declarat. vj.q.j.c.illi q̄ vbi aſſignant oēs illi de q̄b⁹ apl's ad Gal. v. c. ait: Manifeſta ſunt opa carnis ⁊c. Jnt̄ q̄s ſūt publici fornicatores ſeu adulteri: veneſici tenentes odia ⁊ inimicitias: ꝓtentioſi emulatores: iroſi: rixoſi: ponētes diſſentiones ⁊ ſectas: inuidioſi homicide ⁊ his ſiłia: ſic̄ ſunt ꝓiurij: vſurarij: incātatores: blaſphemi: luſores: ꝓtiales: raptores ⁊ cōſiles oēs q̄ ꝓ platos ⁊ ꝓ prochiales p̄dicto ordine corrigendi ſūt ⁊ excōicandi ſi incorrigibiles fiāt. Ad hoc. xxij.q.j.p̄dicandū. xxiiij.q.iij. ita q;. ⁊. c. tam ſacerdotes. ij.q.j. mlti. Nā ad eccleſiā ptinet decernere de peccato ⁊ corrigere delinquentes. extra de iudi. c. nouit. hec q̄ſi oia notat glo in. c. ad audientiā extra ō ſponſa. Si aūt nō poſſet h cōmode fieri ꝓpter multitudinē vel ꝓpt ptātē hoim eos verbis q̄tū pōt sacerdos vel plat⁹ moneat ⁊ terreat ⁊ q̄tū i ſe ē dc q̄d pōt faciat ⁊ ſic aiaz ſuā ſaluet.

Qz q̄ ſemel ī āno nō ſuſcipit corp⁹ xpi ꝓuatus ē eccleſiaſtica ſepultura. Ca.iij.

Tarta obligatio ē ꝓuatiōis. q̄libet
p cñ q̄ ad min⁹ nō cōicat in paſcate ſi ſine ſignis pnie decedit ꝓuat eccleſiaſtica ſepultura: ſicut ptz in pall'.c.oīs vtriuſq; ſexus. Sz tales tāq; bruta aialia ſepeliri debēt ī cymiterio aſinoꝝ. Sicut Hiere. xxij.c. ſcrip. eſt. Sepultura aſini ſepelief: imo ſi eccleſiaſtica ſepultura ſepelif ad cumuluz ē ei⁹ dāpnationis. xiij.q.ij. cū grauia. ⁊. c. quib⁹. Ac etiam ſi ſepulti ſūt ibi oſa ſunt exhumādi q̄ſi eorum oſſa ab alijs ſecerni poſſunt. Extra ō ſepul. ſacris eſt canonib⁹ inſtitutū ⁊ cymiterium ſeu eccleſia reccōcilianda ē. extra ō ꝓſe. eccl. cōſuluiſti. Ratio hoꝝ ē q̄ deuote ſepulture officiū bone fidei teſtimoniū ē. xiij.q.ij. nō eſtimem⁹ añ finē. Propter ea ne clerici ſint falſi teſtes aieip enitēti ſancitū ē ne taliū int̄ſint ſepulture. extra de ra.c.ij. Ex q̄ ſatis innuit q q̄ talē ipenitētē ſciens ſociat eccleſiaſtice ſepulture: a labe falſi teſtimonij non eſt imunis. Qz ⁊ ꝓ illo q̄ ñ ſuſcipit dñicū ſacramētū ī illo anno ſi decedit ſine pnie ſignis nō orandū nec oſo porrigēda ē Ca.v

q Tinta obligatio eſt oſois. ſ. q̄ null⁹ oſones vel obligationes p̄t facere ꝓ illo q̄ ad p̄ceptū eccl'ie infra ſpatiū vni⁹ anni noluerit ſuſcipe dñicū ſacramētū ſi abſq; ſignis pnie decedit. De hmōi ipenitēte ſm Bonauē. in. ij. di. xiij. dicit Jo. ſ. cano. ſua. c. v Eſt peccatū ad mortē nō dico vt ꝓ eo q̄s roget. Et itez h idē phibet ex de ſta. mo. c. j. ⁊. c ſup q̄dā. ex de furtis. c. ij. ⁊. xiij. q. ij. ꝓ obeūtib⁹. ⁊. xiij. q. ij. placuit

Qz ſine ꝓpoſito cōicādi ſemel in anno cōfeſſio facta non valet Capi.xj.

Exta obligatio ē ꝓfeſſionis. Naz q̄
s ꝓfeſſus ē ſemel in anno ⁊ cū obligaret ſuſcipe corpus xpi tūc nō fuit diſpoſitus ſtatuto tpe ſumere illud: ꝓfeſſio ei⁹ nō valet:

UVA. BHSC. IyR_032

etiteruz cõfiteri ꝛ satisfacere obligat licet de hoc sint varie opiniones. Est enim sententia diuersoꝝ doctoꝝ ꝛ maxime hosti. ꝛ Ray. et plurium aliozum doctozum q̃ qui cõfitet cũ proposito nõ abstinendi imposterũ: vel qui vult abstinere ab vno peccato ꝛ non ab alio sicut hic supradictus q̃ ab inobedientia ecclesie nõ ꝓponit abstinere ipsuz teneri iterũ confiteri ꝛ satisfacere cũ talis cõfessio non fuerit facta i caritate ẽt manẽre i eo mortali culpa ipossibile fuit petiñ sibi dimitti. Ergo si nõ fuit dimissuz debet iterũ cõfiteri et satisfacere. Vñ Aug⁹. Scio dominuz inimicum omni criminoso. Quõ ergo qui vnuz crimẽ sibi reseruat: de alio recipiet veniã: ꝛ de pe. di. iij. c. Sũt plures: vbi Aug⁹. inquit. Quedam impietas infidelitatis est ab eo q̃ iustus est ꝛ iusticia dimidiã sperare veniã. Sed talis reseruat sibi peccatũ inobedientie ecclesie sancte quod est idolatrie. lxxxj. di. si qui. Non enim est dispositꝰ suscipere corpus christi scõm q̃ precipit in preall. c. omnis vtriusq̃ sexus. preterea existens sine mortali mẽbrum efficit corporis mystici ihesu christi. Sz membꝝ sustentari debet alimẽto corpis xpi veri alioquin aridũ necesse ẽ fieri sicut ꝛ corporeuz membrũ ad quod corporalis cibi nõ transmittit nutrimentũ. Itẽ q̃ grauius ẽ talis maledictionẽ incurrit. ỏ qua Eccs. iij. c. dicit. Ve soli: quia si ceciderit nõ habet sub leuantem.

Q ex plurib⁹ causis sacra cõmunio est differenda vel denegãda. Capi. vij.

Septima obligatio est pmissionis vel dilationis: nõ tamẽ quilibet peccator licet penitẽs potest statim suscipere corpus christi: sed dilatio q̃ꝫ debet ex diuersis rõnabilib⁹ causis a cõfessore discreto penitentib⁹ dari. Circa hoc aũt aduertendũ est q̃ diuersimode debent aliqui abstinere a sacra cõmunione. Quidã per aliqꝺ breue tẽpus. Quidã ꝑ triẽniũ. Quidã nũq̃ dñt cõicare. Prio. n. q̃dã de sui discreti ꝓfessoris cõsilio ob aliquã rõabilez cãm ad tps a cõione abstinere dñt: sic̃ ptz i ꝓallegato. c. ois vtriusq̃ sex⁹. Et merito nã nulli notorio ꝛ manifesto infami danda est statim eucharistia post ei⁹ ꝓuersionẽ: sic̃ ptz de pe. di. j. In actione. Debet cñ prio appere aliq̃ emẽdatio peccatoꝝ ad cõionẽ. Hmõi sũt histriones incãtatores seu magi: ꝛ publice meretrices: lusores: ruffiani: publici vsurarij: publici fornicatores: adulteri: homicide partiales ꝛ cõsimiles. Fit autẽ hoc ꝓpter tria. primo ꝓpter reuerẽtiaz sacramẽti. scõo vt ꝓbet ei⁹ cõuersio an sit vera vel ficta. tertio ne ꝓximꝰ scandalizet qui intima cordis nõ videt. Possz tñ talib⁹ cõmunio sine dilatione administrari vbi necessitas articulus cogeret seu aliq̃ pietas suaderet: puta intrat religionẽ hec ꝛm Richar. in. iiij. di. ix. q. penul. Scõo sũt q̃dã alij q̃ abstinere debẽt ꝑ tres annos licet penitentiã agant sicut matricide: maxime si notorij sũt ꝛ manifesti sicut patet. xxxiij. q. ij. c. latorẽ. Et idẽ intelli ge de patricidis: põt tñ epũs suadẽte feruida pnia delinquẽtis mitius relaxare pniam sicut in fine. c. ptz. Tertio vero sunt quidaz qui longiori tempe. i. ꝑ plures hoc ẽ per q̃tuoz annos debẽt cessare a sacra cõmuniõe: sicut sunt q̃ ꝑ horriduz sacrilegiũ ecclesiã scãdalizant: sicut fuit ille de quo. xij. q. ij. c. devi ro. Quarto etiaz sũt q̃ licet penitẽtiã agãt tñ vsq̃ ad vite finẽ carere debent sacra cõmunione: sicut sunt vxoricide maxime si sunt notorij ꝛ manifesti: sicut ptz. xxxiij. q. ij. admonere si tamẽ intraret religionẽ posset ad cõmunicare: sicut satis innuit in preall. c. admonere. Mã cũ ibi det illi vxoricide cõsiliũ religionis ingressu ꝛ quelibet religio habeat precepta de cõmunione sumẽda satis videt indultũ q̃ sicut ꝛ ceteri illi⁹ religionis possit cõmunicare. Itẽ si professa monialis cõtrahit matrimoniũ manifestũ nunq̃ suscipere põt corpus christi nisi in vltimo fine vel nisi defũctus fuerit cui nupsit: sicut dicit glo. xxvij. q. j. de filia. Cuius ratio est q̃ ꝑsumit esse i mortali. Sz credo q̃ cõicare posset si separet ab adulterio ꝛ verã penitẽtiã ageret de comissis. Regulariter autẽ tenendũ est q̃ in fine vite oib⁹ vere pnitẽtib⁹ ḃ sacramentũ est dandũ sicut dicit ꝛm glo. Extra ỏ rap. c. sup eo. Itẽ colli. eo. ti. c. qỏ in te. ꝛ. xxvj. q. vj. si quis. et l. di. penitentes. Quilto mõ nullo obstinato ꝛ ipenitẽti etiã i fine vite aliq̃ mõ sacra cõmunio exhibẽda ẽ q̃ ꝛ tãto sacramẽto oio indign⁹ẽ. Mã sic̃. j. Cor. xj. scri. ẽ. Quicũq̃ mãducauerit panẽ vel biberit calicẽ dñi idigne re⁹ erit corpis ꝛ sanguinis dñi. s. ꝑz glo. ac si xp̃z occiderit puniet. Et q̃ tali ḃ sacramẽtũ ministret mortaliter peccat cũ det illi occasionẽ eterne dãpnationis. Sz de ḃ lati⁹ sabbato fuko in vl. c. scõi. ar. dicẽt.

Articul⁹ scõs q̃ expcti occasiõe tripliciter fit hõ idign⁹ sumere corp⁹ xpi.

Secũda necessitas ẽ timor retrahẽs ꝛ ḃ ꝓtra male sumẽtes q̃ cõicant in mortali. ꝓpter a ꝑsona discrete sic ꝓpha subdit. Siebor merito qz sic̃. j. Cor. xj. apls ait: q̃

UVA. BHSC. LyR_032

em̃ mãducat ꝛ bibit indigne iudiciũ sibi mã ducat ꝛ bibit. Trib⁹ etenim modis peccatuꝫ indignũ reddit sacra cõmunione. primo qñ est in habitu. scõo qñ est in actu. tertio qñ est in ꝓposito seu in affectu. ¶Primo qꝺ peccatũ est in habitu: vt puta qñ quis accedit nõ cõtritus nec cõfessus de preterita culpa. Scõo qñ peccatũ est in actu: vt qñ quis habeat presentiam sacramẽti ꝛ irreuerenꝫ pertractat illud vt puta qꝛ ad illud accedit sine cõscie discussione ſm Bonauẽ. Et de hoc plenius in sabbato futuro articulo. xij. ꝛ maxime. ca. v. et. vij. Tertio qñ peccatuꝫ est in ꝓposito seu affectu: vt qñ quis habet in futuro volũtatẽ peccãdi seu a peccato nõ abstinẽdi. Qñti aũt periculi sit quodlibet predictorũ modorũ suscipere corpus christi sabbato futuro in fine scõi. ar. latiꝰ apparebit vbi ponunt. xij. male dictiones male sumentiũ corpus christi.

Articulus tertiꝰ qꝺ trip liciter periculosum sit iteꝝ recidiuare post cõmunionem assumptam.

Tertia necessitas est vigoris stabilitatis ꝛ perseuerantis ꝛ cõtra tantũ sacramentũ a se male eijcientes. ¶Pleriqꝫ eteni post sacrã cõmunionẽ redeunt subito ad vomitũ ꝓteritarũ culparũ ꝛ cõtumelio se eijciunt a se dominũ iesuꝫ christũ. ¶Propterea vigor stabiliens assumendus ẽ. Sed ne quis ex pusillanimitatis timore de recidiua inaniter timens ab hoc sacramento se retrahat vel de seipso cõfidens de sua firmitate ac stabilitate ꝓsumat: cõuenient prophetа subdit. Ego vero in te nõ in me sperabo: ꝓfidẽs qꝺ ad vomitũ non reuertar. Tria eteni mala incurrit qui post sumptaꝫ cõmunionẽ a peccatis se non custodit. primũ est peruersionis scõm proditiõis. tertiũ cõfusionis. ¶Primum est malũ peruersionis qꝛ videlꝫ ordinẽ bone statis peruertit: venturo enim reuerentiam prebet: ꝓsenti iniuriã offert. Scõm malũ ẽ ꝓditionis. Talis eni similitudinẽ gerit iude qꝺ postqꝫ cuꝫ christo cenauit ipsum suis ꝓdidit inimicis. Vñ de talib⁹ sicut de iuda Jo. xij. ait: Qui manducat panẽ meum leuabit calcaneum suũ cõtra me. Tertiũ est malũ cõfusionis quia cõfundit christum ad priora scelera redeuntes. Sed verũ est prouerbiuꝫ qꝺ dici solet. Turpius eijcit qꝫ nõ admittit hospes. Tales similes sunt populo iudeorum: qui vt dicit Abath. xxj. et Jo. xij. cũ oliuarũ ꝛ arborũ ramis in hierusalẽ dñm susceperũt Sed vix paucis elapsis diebꝰ eum de hierusalem cõtumelioſe eijcientes in cruce crudeliter affixerunt. Qui igit recidiuã iterũ cũ diabolo carne ꝛ mundo pacẽ reſarcire temptãtur: sumãt similitudinẽ de muliere cui interemptus esset maritus conseruatam laceratã et sanguinolentã camisiã eiꝰ filio semel bis ꝛ tertio multorũ suasione volenti pacificari cũ interfectoribꝰ patris ante oculos expandat filio dicens: Vide fili mi quã causam habes inire pacẽ cũ his qui sic atrociter patrẽ tuuꝫ interfecerunt. Quã camasiã filius videns licet pluries de pace fienda esset rogatus nunqꝫ nihilominꝰ acquieuit. Mater tua est ecclesia sancta que camisiam laceratã ꝛ sanguinolentam christi patris tui nunc expandit ante oculos quando figurã crucifixi ante oculos cunctorũ in ecclesijs ponit visa iniuria ꝛ morte crudeli eiꝰ cuꝫ interfectoribus suis qui sũt diabolus caro ꝛ mundus: nunqꝫ pax sed cõtinue bellum a filio legitimo fiat. Ex predictis igitur patet qꝺ tam mirificũ sacramẽtũ ex caritate suscipiendũ: cum puritate amplectendum ꝛ cum fidelitate cõseruandũ est: vt ꝓ illud anima nostra in presenti vita in gratia ꝓseueret: et tandem per virtutẽ eius sub accidentibus panis sed reuelata facie gloriã domini cõtempletur. Qui in trinitate perfecta vivit ꝛ regnat deus in secula seculoꝝ amen.

Feria quinta in cena domini de. xij fructibꝰ ligni vite sanctissimi sacramenti. Sermo. liij.

Sit tanqꝫ lignũ qꝺ plantatuꝫ est secus decursus aquarũ: quod fructũ suũ dabit in tpe suo. pſ. j. Jã appropinqm⁹ mysterijs sacramẽti. Appropinqm⁹ ei qꝫ deuotione et fide. Sumamus exemplum magni et illuminati prophete qui ab hoc sacramento longo tempore distans fidei adhesione propinquꝰ erat. Vnde illud in spiritu videns ac nobis cõmunicandum prenuncians ait. Erit tanqꝫ lignũ qꝺ plantatũ ẽ secus decursus aquarum qꝺ fructũ suũ dabit in tempe suo. In qꝺ bus sanctissimis vbis describit sacratissimũ sacramẽtũ sub triplici mysterio cõtemplãdũ primo sub mysterio ligni gratiosi ibi. Erit tanquã lignuꝫ. secundo sub mysterio ligni amorosi ibi. Qꝺ plantatũ est secus decursus aqrum. tertio sub mysterio ligni fructuosi ibi Quod fructum suuꝫ dabit in tempore suo Hec autẽ tria que pſ. prenunciat esse futura

UVA. BHSC. IyR_032

Johan. euangelista in principio vlti. ca. sue apoc. nunc esse presentia manifestat. Cū dic Ex vtraq; pte fluis lignū vite afferēs fructꝰ duodecim p menses singulos reddens fructum suū. Quod verbū potest in p̄senti materia esse aliud thema. Primo cōtemplandū est hoc sacratissimū sacramētū sub mysterio ligni gratiosi, ppterea p̄. inquit. Et erit tā q̄ lignū. Quod cū Jo. apertius manifestat cum illud nominat lignum vite. Et quidem hoc sacramētū lignū vite apellat quia in p̄senti vita gratiā prestat siue vitam gratie et i futuro gloriā vite siue vitā glorie donat: sicut infra latius aparebit. Scōo cōtemplandū est sub mysterio ligni amorosi. Et de hoc p̄ subdit. Quod plantatuꝫ est secus decursus aquarū. Quid enim significant aque nisi mꝫ titudinē electorū qui sunt vtiq; membra christi: sicut Apoc. xvij. c. scriptū est. Aque multe populi multi. Harū quidem decursus aq̄rum est labilis vita presens que continue labitur sicut aque fluminis. Secus autē istas aquas plantatū est lignū vite. i. sanctissimuꝫ sacramētū: q̄ in presenti vita electis donat in cibum vt vere iubilatine ac regratiatiue dicere valemus illud Deut. iiij. Non est alia natio tam grandis que habeat deos appropinquantes sibi sicut adest nobis deus noster. Sz q̄ō p̄. de mystico corpe ait: hoc Jo. de suo capite inq̄t. Ex vtraq; parte fluminis Quid per flumen nisi xp̄s cōuenientiꝰ designat: cū per ipsuꝫ. i. p merita eius a datore cunctorū bonorū deo tanq; ab originali aq̄rum fonte in electos in p̄sti oīs gratia: ꝫ in futuro omnis gloria deriuet et fluat. Teste ppheta qui de vtriq; ait. Fluminis impetus letificat ciuitatē dei. Ex vtraq; autē parte huius fluminis ē vtiq; lignū vite: quia in hoc sacramento q̄ō est verus deꝰ xp̄s deitas ꝫ humanitas simul fideliter reperit. Nam sicut dicit Jo. j. Verbū caro factum ē ꝫ habitauit in nobis. s. in hoc sacratissimo sacramēto. Tertio ptemplādū ē hoc sacramentū sub mysterio ligni fructuosi. Hic p̄. inquit. Q̄ fructum suū dabit in tempore suo. i. in tempore gratie reuelate q̄ō est a xp̄o vsq; in finē mundi. Johannes vero q̄bus ꝫ q̄tum fructificare debeat apertius manifestat. Cū ait: Afferens fructuꝫ duodecim p menses singulos reddens fructū suū. Duodenarius aūt abundans p̄fectionis numerꝰ est. Mensis vero qui dicit a mene q̄ est defectꝰ defectuꝫ significat vitiorū: vt in hoc mystice ostēdat q̄ō to mens in sumptione huius sacramenti p̄fectissimi a peccatis ꝫ vitijs longinquior ꝫ purior reperitur: tanto hoc sacramentuꝫ vberiores fructus sumentibus affert. Sed qui sint huiusmodi fructus duodecim p ordinem distinguam⁹. primꝰ dicit viuificatio. scōs illuminatio. tertius refectio. quartꝰ fortificatio. Addant alij quattuor. primus dicitur purgatio. scōus satisfactio. tertius defensio. quartus reuelatio. vltimi quattuor superaddant. primus dicit augmentatio. scōs cōseruatio. tertius perseueratio. quartus glorificatio. Et in his sexta religiositas demonstratur que dicit fructꝰ multiplicati.

Articulꝰ primꝰ de quattuor primis fructibꝰ sacramenti. ꝫ primo q̄ vita est anime dñicū sacramentum. Capi. j.

Primꝰ q̄dē fructꝰ viuificatio dictꝰ ē eo q̄ aie vitā prestet. Et hāc triplici rōne. primo rōne ꝓtenti, secūdo rōne repūtati, tertio rōne modi sumēdi. Prio aūt ꝓfert aie vitā rōe ꝓtēti. Mā in h̄ sacramēto ꝓtinet veraciter ipse xp̄s vñ quēadmodū ipse carnē nr̄az assumēs cōtulit mūdo ipsā gratie vitā: sicut Jo. j. scrip. ē. Gr̄a ꝫ veritaſ p ihesuꝫ xp̄m facta ē: sic in homine sacramētaliꝫ viuēs vitā gr̄e opat scōm q̄ ipe dñs Jo. vj. c. attestat d. Qui mā ducat me ꝫ ipe viuet ppt̄ me. atq; Jo. xiiij. de se ait Ego sū via veritas ꝫ vita. Propt̄ea q̄ilibet virtute hui⁹ sanctissimi sacramēti fit hō de attrito ꝓtritꝰ. In cuiꝰ mysteriū Gen. ij. c. scrip. ē. Q̄ lignū vite comestū vitā sumētib⁹ cōferat vt verificet q̄ō Jo. vj. c. scrip. ē. Panis eīm verꝰ ē q̄ de celo descēdit ꝫ dat vitā mūdo. ꝫ iterū Proū. iij. c. scp̄. ē. Lignū vite ē his q̄ apphēderit eā ꝫ q̄ tenuerit eā btūs. Et merito q̄ dē vita p cibū restaurat: vt sic̄ p cibū mortifer Sap. iij. Mors introiuit i orbē terr̄ sic p cibū viuificū vita mūdo restituat: vt vnde mors orieb̄at inde vita resurgeret. Et q̄ in ligno vicebat in ligno q̄z vinceret p iesū xp̄m dñm nr̄m. Hic diligēt attēdāt pleriq; q̄z pnicioſe rennuūt h̄ vitale sumere sacramētū cū dñs dicat Mat. iiij. Hō i solo pane viuit hō: q̄ sic̄ corpꝰ indiget refectione corpali sic aia spūali recreatiōe opꝰ h̄z. Et addit. Sz de oi verbo q̄ō p̄cedit de ore dei: q̄d q̄dē ē h̄ sctissimū sacramētū. Scōo q̄z ꝓfert aie vitā rōe repūtati. Repūtat. n. i eo xp̄i passio. ppt̄ea q̄ō xp̄i passio fecit i mūdo h̄ efficit sacramētū h̄ i hoie digne et hūiliter p̄parato. Unde sup illud Johannis. ix. Continue exiuit sanguis

UVA. BHSC. IyR_032

ꝛ aqua Christ. ait: Quia hinc suscipiunt prin cipium sacra mysteria. Cū accesseris ad tremendum calicē vel ad ipsuꝫ bibēdū xpicola ita accedas sicut ꝛ ipse dñs dicit Matth. xxvj. Hic est sanguis meus qui pro vobis effū dek in remissionē peccatoꝝ. Tertio etiā confert anime vitā rōne modi sumendi. Sumik enī per modū cibi ꝛ potus: propterea omnem effectum quē cib⁹ materialis ꝛ potus facit q̄tum ad vitam corporalē: quia videlicet sustētat: auget: reparat ꝛ delectat: idem efficit h̄ sacramentū sanctissimū q̄tum ad vitā spiritualiter. Propterea ait Ambrosius in libro de sacramentis. Iste panis est vite eterne q̄ anime nostre suḃam fulsit. Et iterū sup Jo. Chrys. inquit. Prestat se nobis desiderantibus ꝛ palpare ꝛ comedere ꝛ āplecti: vt veri ficek fnia saluatoris: qui Jo. vj. c. dicit. Caro mea vere est cibus: ꝛ sanguis meus vere est potus.

Q̄ virtute sacramenti oculi mentales illuminanꝫ. Ca. ij.

Ecundus fructꝰ illuminatio dictus est. Per deuotā em̄ sumptionē huꝰ sanctissimi sacramenti. atq̄ p deuotam auditionē misse. in qua christus spūaliter manducak mentales oculi illuminantur In cuiꝰ mysteriū. j. Regū. xxiij. c. scriptū est. q̄ cū Jonatbas mel gustasset illuminati sūt oculi eius in signū q̄ per deuotū gustū huiꝰ sacramenti mentales oculi illustrank vt verificek q̄. Johan. j. c. scriptū est. Gratia ꝛ veritas. i. gratiosa veritas p iesum xp̄m facta est sc̄z in hmōi sumptione. Hoc quidē est fel piscis quo thobias illumiabat Thob. c. xj. Et merito quidē hoc sacramentū in felle mystice demonstrak cū in eo passionis amaritudo rememorek. Piscis autem in quo extitit hoc fel est ipse filius dei xp̄s qui in mari magno ꝛ spacioso amaritudinū ꝛ doloꝝ ab exordio sue conceptionis imorans vsq̄ ad litora paterni sinus p acerbissimā mortē iactatꝰ ē: cū Luc. xxiij. c. ait: Pater in manus tuas cōmendo spiritū meū. Et iterū ꝓpheta in eius pson̄a inquit. Veni in altitudinez maris ꝛ tempestas. sc̄z durissime passionis demersit me. Hoc insup̄ collyriuꝫ q̄ mētales oculi expurgank: hinc dñs mēti in tenebris ambulanti Apoc. iij. c. ait: Collyrio iunge oculos tuos vt videas. Collyriū em̄ ad lr̄am vnctio ē ex q̄ dā puluere ꝛ aqua confecta vt p suā acrimoniam abstergat albuginē oculoꝝ. Albugo vtiq̄ mēralū oculoꝝ vita ē sensualis q̄ visū humane mentis ad spūalia ꝓtuenda oio nō extollit: ꝫ obnubilat ꝛ obtundit. Quid per hoc collyriū ex puluere ꝛ aqua cōfectū nisi h̄ sacramentū cōuenientiuſ designak: qō ex aq̄ diuinitatis ꝛ puluere nr̄e hūanitatis p verbum assumens humanā naturā ad illumiationem gentium per acrimoniam passionis olim cōfectum est. Nunc vero in cōsecratiōe conficik atq̄ cōmemorationē eiusdē in sacra cōmunione ꝛ deuota misse auditione mētis oculi inunguntk ꝛ expurgank vt virtus eius gratie lumen in ecclesia quodie opek.

De suauitate ꝛ dulcedine sanctissimi sacramēti. Capi. iij.

Ertius quoq̄ fructꝰ refectio seu delectatio nuncupak. Delectak em̄ ꝛ reficitur mens deuota in sūptione huius melliflui sacramenti. Circa qō aduertendum est q̄ deꝰ misericordiarū ꝛ deꝰ totiꝰ consolationis nō tm̄ instituit sacramētū qō nos in esse gratie generaret sicuti est baptismus vel q̄ generatos i gratijs roborareꝫ sicuti cōfirmatio opak: verūetiā qō roboratos nutriret ꝛ omni spūali delectatione repleret qō efficit hoc sctissimū sacramētū. Et hec tria q̄ oibus q̄ ad fidē accedūt necessario conferunk. ꝓpterea sacramenta necessitatis merito nūcupank. Jgit hoc ē sacramētū qō ꝛ mens spiritualiter delectek sagineꝫ ꝛ inpinguek a domino misericordik largitū ē. Et licet in eo sit amaritudo ꝓpter memoriā passionis: tñ est ibi sūma dulcedo ꝓpter expientiā cōsūmati amoris quē xp̄s nobis ostēdit moriēs in acerbissimā crucē. Quid em̄ dulcius q̄ sentire a deo sic inestimabiliter se amari vt filiū suum vnigenitū daret p nostra redemptiōe in acerbissimā mortē? Unde sicut passio xp̄i visa mentes inflāmare amantiū debuit ꝛ trāsformare in eis charitatē ac ꝓtinue augere: sic ꝛ hoc sanctissimū sacramentū si cū deuotione sumak. Jdeo Damascen⁹ compat illud carboni quē Esa. vj. c. vidit. Naz sic̄ carbo simplex ligni ñ est sed igni quidē vnitū: sic hoc mysticū sacramētū nō simplex est panis ꝫ diuinitati vnitū. ꝓpterea p̄gustata dulcedinem stupēs ꝓpheta clamat. Q̄ magna multitudo dulcedinis tue dñe quā abscōdisti. i. in hoc sacramento abscondite tribuisti timētibus te. Hic siquidē panis est q̄ de celo descēdit: de q̄ ꝓpheta ait: Panē angelorū manducauit hō. Et iterū Sap. xvj. Angelorū esca nutriuisti populū tuū ꝛ paratū panē de celo p̄stitisti eis sine laboze omne delectamētū in se habentē ꝛ ois saporis suauitatē. Jdeo hoc ē sanctissimū mānā qō vt scribit Exo. xvj. Dr⁹

UVA. BHSC. IyR_032

pluit patrib⁹ in deserto omnē suauitatem in se habens. Ergo vt dicit Can. v. Comedite⁊ bibite ⁊ inebriamini charissimi. qō ⁊ fieri pci pit dñs per ꝓphetā cū ait: Justi epulent̄ ⁊ exultent in cōspectu dei ⁊ delectent̄ in leticia.

Qta fortitudine aīa roboret̄ ex sumptione sacramēti. Ca. iiij

q Quart⁹ fruct⁹ fortificatio seu roboratio notat̄. Roborat enī mentē ⁊ q̄dā modo carnē ꝑ sanctissimū sacramētū. Mentem vt ꝓsistat in bono: carnez vero ne ruet in malū. Primo enī roborat mentez vt persistat atq; crescat in bono. Nam p ꝑ q mens p gratiā cōiungit̄ in sacra cōtione christo spūalis ei⁹ vita roborat̄ ⁊ cōfirmat̄: sicut corpus roborat̄ per cibuz: Un ꝓpheta ait: Panis ꝓfirmat cor hois. Hinc mystice Act. ix. c. Paulus cū accepisset cibū cōfortatus ē vt mysterialit̄ innuat̄ q; q̄ digne ꝑ suscipit sacramentū in cōceptu virtutū ꝓposito roborat̄ ⁊ augmentat̄. Scō quoq; roborat q̄dā modo carnē Juxta sniaz saluatoris q̄ Mat. xij. c. ait: Bonus hō de bono thesauro cordis sui pfert bona. Quis enī melior thesaurus in corde hois esse pōt q̄ corpus dñi nr̄i ie xp̄i humili deuotione susceptū? De hoc thesauro bon⁹ hō tūc siquidez exterius ꝓfert bona cū robur gratie p hoc sacramentū diffusum in mentē redundat in carnē. tantaq; caro fortitudine roborat̄ vt nec aduersitate frangat̄ nec prosperitate ad noxia ꝓlabatur In cui⁹ mysteriū. iij. Regl. xix. c. scrip. ē. Q; cū helyas sub vmbra iuniperi obdormisset: angelus dñi tetigit eū ⁊ dixit illi: Surge ⁊ comede. Respexit he lyas ⁊ ecce ad caput suuz subcinerici⁹ panis ⁊ vas aque: comedit ergo et bibit. Et sequit̄ q; ambulauit in fortitudie cibi illi⁹. xl. dieb⁹ ⁊. xl. noctib⁹ vsq; ad mōtez dei oreb. Quid p iuniperū cui⁹ cinis p annū conseruat ignē nisi in hoc sacrameto memoria ⁊ meditatio xp̄i passi cui⁹ hūilis sens⁹ superbia i corde ꝓfuat ignē diuine dilectiōis? Habet quoq; iuniperus multitudinē purgentium foliorū vt innuat̄ q; ab hora cōceptionis in vtero matris sue vsq; ad vltimā horā mortis fili⁹ dei infinitas in aīa sustinuit punctiones ⁊ dolores ⁊ passiones. Sub hac quidez iunipero p fidē aīa dormit. Sed p feruorem deuotionis euigilās ad susceptionē tanti sacramenti fiducialit̄ ab angelo inuitata manducat succinericiū panē. i. hoc mysticū sacramētū sub cinere accidentiū occultatū. Bibit quoq; aquā cū intellect⁹ tanto munere illustrat̄: q; in hoc sacrameto sicut ex precedēti bus patz nō tm̄ p comestionē affect⁹ sed etiā p potationē intellect⁹ reficit̄. Ihis igit̄ nō solum anima sed etiā ipsa humana caro tanta stabilitate fulcit̄ q; illa ꝓspera nō seducūt nec aduersa cōfringūt: ꝑ per vitā actiuā ⁊ cōtem platiuā gradiēs semp stabilit̄ vsq; ad vltimū finē ꝓseuerat. Et sic ambulat in fortitudine isti⁹ cibi. xl. dieb⁹. ⁊. x. dimēsus est vt in quaternario virtutū moraliū actiua vita significet̄ ⁊ in denario p̄ceptoꝝ contemplatiua mystice demonstret̄ q̄ per virtutē hui⁹ sacramēti ꝓseuerātib⁹ firmā ꝓseuerantiā ꝓstent.

Articul⁹ scōs de alijs quattuor fructib⁹ sanctissimi sacramenti. Et primo q; illud peccata venialia ⁊ qñq; mortalia purgat. Capi. j.

p Primus fruct⁹ purgatio dici pōt: q; p hoc sacramentū peccata purgant̄ sicut patet in fine ipsi⁹ cōsecrationis ⁊ de cōsc. di. ij. c. cū omne. ⁊. c. species. ⁊. c. aīa benedictionē. vbi Ambro. ait: Qui manducauerit hoc corpus fiet ei remissio peccatorum vbi glo. Joh. inqt. s. venialiū vel etiā mortaliū. Ad hoc tm̄ intelligentiā. Notandū q; duplex dicit esse peccatū qō p hoc sacramentuz abluit̄ vt dic̄ ꝓdicta glosa. Primū ē veniale. scōm ē mortale. primo enī hoc sacm vim hz venilia remittēdi si duo ꝓsiderēt. ꝑmo ꝓsideret sacramentū. scō si ꝓsideret res sacramēti. Primo si cōsideret sacramētū. Sumit̄ autē hoc sacramētū ꝑ specie cibi nutriēti. Nutrimētū aūt cibi corpi necessariū ē ad restaurandū id qō q̄tidie depdit̄ exvi naturalis calozis. Spūalit̄ aūt in nobis q̄tidie aliud depdit̄ ex vi ⁊ caloze cōcupiscētie natutalis per peccata venialia q̄ diminuūt charitatem. Sz p hoc sacramentū qō ē aīe spūale nutrimētū restaurat̄ id qō depdit aīa p veniale peccatū i hoc q; p hmōi sūptionē peccata venialia dimittunt̄ ⁊ in suscipiēte charitas auget. Un Amb. in libro de sacramētis. Iste panis q̄tidianus sumit̄ in remediū q̄tidiane infirmitis. Ad ꝑ de ꝓse. di. ij. c. vtrū. ⁊. c. iterat̄. ⁊. c. si quotiens. Scō aūt si ꝓsideret ipsa res sacramēti q̄ est charitas nō solū q̄tū ad habitū ꝑ etiā q̄tū ad actū q̄ exercitat̄ i ꝑ sacramēto. Insup ⁊ venialia dimittunt̄ ⁊ aīa clarificat̄ atq; purgat̄. Nō tm̄ oportet q; semp oīa venialia deleant̄ sed tm̄ ꝑm variā mensuraz deuotionis. Cōtingere tm̄ pōt q; tanta deuotione mens p sumptionē sacramenti in dño absorbat̄ q; ab oib⁹ venialib⁹ expurgat̄ ac p

B

UVA. BHSC. IyR_032

fecte cõfigurat solari claritati dulcissimi iesu christi. Hunc tñ perfectionis effectũ plurimũ impedit vaga distractio mẽtis & accessus ad sacramentũ cũ proposito venialia cõmittendi. Scõo hoc sacramentũ vim habet contra mortales culpas. Circa qõ tñ distinguẽduz ẽ q tripliciter hõ in mortali suscipit corp⁹ xpi. primo cũ nouit habere se culpaz. scõo cuz errans credit habere culpã. tertio cũ ignorat habere culpam. Primo enim ptingit in mortali hoc suscipere sacramentũ eum qui in se nouit habere culpã qz videt se nõ penitere õ peccato cõmisso qõ est mortale vel est in proposito aliõ cõmittendi. Et tũc in q tali statu cõmunicat propter duo mortaliter peccat. p mo propter abusionẽ. scõo propter inobedientiã. prio qz abutit sacramẽto. & maxime propter tria. Primo ex eo q est ibi sacramẽtum tñ. Hoc enim sacramẽtũ ponit ibi in cibum. Cibus autẽ nõ datur cõuenienter nisi viuẽti: sicut nec etiã corporalis. Scõo ex eo q est ibi sacramentũ & res sacramenti qõ est ipse christus sanct⁹ sanctoz. Sanctũ etenim esse debz receptaculũ tãti sancti. Tertio ex eo q est ibi res tñ qõ est mysticũ corpus xpi: ex eo nempe q aliquis ad sacramentuz accedit ad vnitatẽ corporis mystici se tendere monstrat. Et ideo si peccatũ in cõscientia seruat p qõ a mystico corpore separet fictionis culpã manifeste incurrit. Et sic his omnib⁹ tribus modis abutit sanctissimo sacramẽto. Scõo aũt peccat p inobedientiã: qz trãsgressor est apostolici & ecclesiastici pcepti. Aplus enim. j. Cor. xj. c. ait: Quicũqz mãducauerit panẽ vel biberit calicẽ dñi indigne reꝰ erit corporis & sanguinis dñi. Ad hoc quoqz de conse. di. ij. c. qui scelerate. & c. & sancta. & c. sicut iudas. Qti aũt sacrilegij & periculi sit in mortali cõicare ostẽdit propheta in pñ. Saluum me fac &c. vbi infra dicit. Fiat mensa eoz coram ipsis in laqueuz & in retributiones et in scandalũ &c. sicut in sabbato sequẽti i fine. ij. articuli apparebit. Scõo cõtingit hoc sacrãm tum suscipere in mortali cũ homo errãs credit habere culpã quã tñ nõ habet: qz videlicz credit se esse in peccato mortali cũ nõ sit & tamen cõtra cõscientiã accedit ad sacramentũ & tunc cõicans peccat mortaliter: verbi gratia. In mane resurrectionis dñice hõ sufficienter confessus cõtionẽ expectans genuflectit cum plerisqz de populo coraz dñi sacerdote. Interim anteqz hostia ei cõsecrata porrigat recolit alicuꝰ mortalis criminis nõ cõfessi. Tunc aũt si suscipit sacramentũ a cõscientia stimulat: qz illud sumit nõ plene cõfessus. tñ surgere & cõtionẽ relinquere erubescit Deniqz in hac pplexitate cõfixus ꝓtra cõscientiam eucharistiã sumit: & p cõsequens peccat mortaliter qz cõtemptoz est reuerẽtie debite sacramẽto. Quid igit tũc agendũ. Respondet scotus q in hoc & cõsimili casu debet talis cõteri & cordialiter penitere cũ ppo sito q̃citius fieri poterit ꝓfitendi & sic sumat dñi sacramẽtũ. Et hac prudenti discretione homo euadit hanc pplexitatẽ. Tertio quoqz euenit hoc sacramentũ suscipere cũ mortali qñ homo ignorat habere culpã quã tñ habz huiꝰ nihilominꝰ ignorantie duplex causa esse potest. prima est negligentia. scõa ẽ insufficientia. Prima causa huiꝰ ignorantie negligentia põt esse: qz homo negligit audire doctrine verbũ vnõ posset illuminari de malis cõmissis & bonis omissis: vel negligit quere re recta consilia & cõfessorẽ peritũ atqz discretum q eũ erudiat & examinet de peccatis: vt qz negligit examinare ꝓsciaz suã: sed impparate & intricate ac quedã inani leuitate & pernitiosa tarditate elegit i fine q̃dragesime cõfiteri. ppter que omnia vel peccata ppria nõ cognoscit: vel eorũ ex negligentia sua nõ recolit & per cõsequẽs nõ plene cõfitet ex culpa. Et qz fm scotũ Hec est ignorantia crassa & affectata: talis suscipiens corpus xpi mortaliter peccat. qz facit cõtra illud aplũ. j. Cor. xj. Probet aũt seipsuz homo & sic de panem illo edat & de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne iudiciũ sibi mãducat & bibit nõ diiudicãs corpus dñi. Scõo ignorat homo habere se culpã ex insufficientia. Nã licz sufficienter examinauerit cõscientiã suã & q̃sierit discreta cõsilia et cõfessorẽ peritũ atqz plene q̃ritũ valuit doluit de cõmissis: tñ qñqz in eo remanet mortalis culpa cui⁹ olim non recordat vel forte nõ plene cõtrit⁹ est. Et talis insufficientia excusabilis est: qz hõ de cõi lege cert⁹ esse nõ põt vtrũ peniteat digne. iuxta illud qõ Eccs. c. ix. scri. ẽ. Nemo scit vtrũ sit dign⁹ odio vel amore. Propheta etiã ait: Delicta quis intelligit ab occultis meis mũda me dñe & ab alienis. i. a culpis parce seruo tuo. Accedens igit ad sacrã cõmunionẽ cuz mortali ex hmõi insufficientia nõ peccat imo cõsequit duo vel tria bona. primũ ẽ meritũ. qz sic cõicando merek. scõm est recordatio peccatorũ: qz virtute hui⁹ sacramenti digne hoc modo suscepti recolit qñqz peccatorũ suorũ. tertiũ est dimissio oblitorũ: videlicz qz si homo nõ recolit prius oblitoz; deus tamẽ

UVA. BHSC. IyR_032

indulget. Propterea scõm tho. hoc sacramẽ tum ablutio scelerũ nominatur. Vel quia tu tura impedit. vl'q3 xtute illius sacramẽti de us illa que nõ sunt in hois cõsciẽtia vel sunt oblita dimittit. Alio q3 modo optatur hoc sacramẽtum remissionẽ mortalis culpe. s. pceptum nõ actu sed voto. vt puta cũ quis ex cõscientia culpe ab hoc se abstinet sacro timore ꝛ reuentia ductus: ꝛ tñ amore sacramẽti sumere ꝓcupiscit. ꝓpter qõ de congruo aliq̃lit mereꝝ contritionẽ. Ad hec nota Aug̃l. in sermone de consecratione ecclesiaꝝ. Predictis Cõcor. Richar. ꝛ Scor' i. iij. ix. di. Et in plerisq3 etiã Thomas.

Q3 p hoc sacramẽtũ remouẽt a peccatoribus condigne pene. Capi. ij.

Secundus aũt fructus satisfactio nominat: q3 hoc sacramẽtũ pene cõdigne ꝓ peccatis misericorditer remouẽt. Circa qõ tñ aduertẽdũ ẽ q hoc sacramẽtũ simul est sacrificiũ ꝛ sacramentũ. Rationẽ quidez sacrificij habet inq̃tũ offert. Rationez vero sacramenti habet inq̃tũ sumit. Inq̃tuz em̃ in hoc sacramẽto repꝛesentat passio xpi qua christ' tradidit semetipsũ ꝓ nobis oblationẽ ꝛ hostiã deo in odorẽ suauitatis. vt dicit ad Ephe. v. habet rationẽ sacrificij. Inq̃tũ vero in hoc sacramẽto tradit inuisibilit sub visibili specie occultatũ: habz rationẽ sacramẽti. Primo em̃ hoc sacramẽtũ inq̃tũ ẽ sacrificiũ ꝓ oblationẽ habet ꝓꝛie vim satisfactiuã imo inter omnia sacrificia istud ẽ sũmum ꝓ remissione tam culpe q̃ pene. De excellẽtia hui' sacrificij de cõse. di. ij. c. nihil scriptũ est Nihil in sacrificijs maius esse põt q̃ corpus ꝛ sanguis cristi. Nec vlla oblatio hac potioꝛ est sed hec oñes p̃cellit. Et merito quidẽ: q3 oñia sacrificia antiquoꝝ vmbra fuerũt ꝓfigurativaq3 isti'. Atq3 ꝫ sacrificiũ est veritas ꝛ omnia alia terminant ꝛ concludunt in eo Aduertendũ est tamẽ q̃ in hac satisfactione magis attendit affect' offerẽtis q̃ quãtitas oblationis q̃ est infinita. In cui' mysteriuz Lu. xxi. de vidua q̃ obtulit duo minuta: dominus ait: Q3 plus omnib' misit suo põderato affectu. Quis ergo ꝫ oblatio ex sui q̃titate sufficiat ad satisfaciẽdũ ꝓ omni pena: est tñ satisfactoria illis ꝓ quib' offert: vel etiam ꝓ offerentib' ꝑm q̃titatẽ sue deuotionis ꝛ nõ ꝓ tota debita pena. Scõo aũt inq̃tum est sacramentũ habet quidez ex vi sacramenti directe effectũ illũ ad quẽ est institutum. Nõ est vtiq3 institutũ ad satisfaciẽdũ sed ad spiritualit nutriẽdũ: augendũ: in cristo viuendũ sicut ꝛ nutrimentũ nutrito vnit Sed q3 hec vnitas habet fieri ꝓ charitatẽ ex cuius feruoꝛe aliquis cõsequit remissionẽ nõ solũ culpe: sed etiã pene. Inde est q ex cõsequenti ꝓ cõcomitantiã quandã ad principalem effectũ homo consequit pene remissionẽ. Nõ quidẽ totius sed ꝑm modũ sue deuotionis ꝛ feruoꝛis. Aduerteduz est quoq3 q hoc sacramentũ inq̃tũ est sacrificiũ ꝓ oblationem: ꝛ inq̃tum est sacramentũ ꝓ sumptionem diuersimode est satisfactiuũ. Nam inq̃tum est sacramentũ satisfacit ꝛ prodelt ipsis sumẽtib'. Vñ in canone misse scri. ẽ. Quotquot ex hac altaris ꝓceptione vel ꝓticipatione sacrosanctũ coꝛpus ꝛ saguinẽ filij sumpserim' omni bñdictione celesti ꝛ gratia repleamur. Inq̃tũ vero ẽ sacrificiũ. i. ꝓ modũ sacrificij: ꝓdest ꝛ satisfacit his ꝓ q̃bus offert: tam viuẽtib' q̃ defunctis. Vñ ꝛ in canone misse scri. ẽ. Memẽto dñe famuloꝛuz famularũq3 tuaꝝ ꝓ q̃bus tibi offerim' hoc sacrificiũ laudis ꝓ se suisq3 oib' ꝛc. Et vtrũq3 ihesus Mat. xxv. exꝛimit d. Qui ꝓ vobis. s. sumẽtib' ꝛ ꝓ multis alijs effundet in remissioũ peccatoꝛũ. Quia vero sacerdos ẽ ꝓsona publica ꝛ q̃si os vniuersalis ecclesie: ꝓpterea nõ solum inq̃tũ ẽ sacrificiũ ꝓ multis oblatũ: ꝫ etiã inq̃tũ ẽ sacramẽtũ a sacerdote sumptũ dicit totũ coꝛpus ecclesie vegetare. Et sic ꝓ cadẽ ẽ satisfactiuum.

Q3 per hoc sacramẽtũ a cunctis nostris aduersarijs defensamur. Capi. iij

Tertius vtiq3 fruct' defensio nuncupat: q3 hoc sacramẽtũ illud digne sumentes ab oib' inimicis ꝛ aduersarijs ꝓtegit ꝛ defendit. Tres quidẽ sũt aduersarij nostri: q quotidie cõtra nos pugnare nõ cessant. s. diabolus: caro: ꝛ mundus. Et ab oib' his deuote cõicantes defensat. Primo quidẽ defensat a ẽmone. Nã inq̃tũ ẽ signũ passionis christi ꝓ quã demones sũt deuicti repellit oẽm demonis ptãtẽ atq3 illi' impugnationẽ effugat. Et sicut armatura dei ꝑmunit ab offensa fuga ꝓ diabolũ inspirata Qua ꝓpter fortissime demones timẽt mẽtẽ deuota sumptione hui' sacramẽti munitã. Vñ in ꝓsona talis aie ꝓpheta ait: Parasti in cõspectu meo mensaz aduersus eos q tribulãt me hoc q̃dẽ est panis q̃ Judicũ. vj. c. a Gedeone vis' ẽ q̃ destruxit madiã. i. demones infernales terreq3 ꝓstrauit. Cur enĩ demones expauescat q̃ se sentit sociũ ꝛ ẽfensoꝛẽ habere

UVA. BHSC. IyR_032

deuz. Hinc quocz Job. xxvij.c. confidenter postulat d. Pone me iuxta te z cui⁹ vis manus pugnet cõtra me. Atcz ꝓpheta intrepidus ait: Dominus illuminatio mea z salus mea quez timebo. Dominus protector vite mee a quo trepidabo. Sequitur. Si consistant aduersum me castra. scilicet demonuz non timebit cor meũ. Si exurget aduersum me prelium. scilicet eorũ. in hoc ego sperabo scilicet victoriam triũphalez. Scdo vero defensat a carne. Mittigat eñ atcz refrigerat fomitẽ atcz concupiscẽtie estũ: sicut aqua refrigerare solet calorẽ. Hinc ps. in ꝑsona eius qui deuote sumpserit hunc cibũ inquit. Super aquas refectionis educauit me: animaz meaz conuertit. s. ad spiritualia bona quepus per carnem trahebat ad ista terrena. In huius quocz mysteriũ Exo. xvj. scr. est q de scendente manna de celo descendebat pariter z ros. In signũ q cum manna sacramẽti in animaz descendete pariter descendat in carnem z ros gratie refrigerantis. Tertio quocz ꝺfẽdat a mũdo. Mã hoc sacramentũ robo rat habitũ gratie: ex quo tancz ex medicina morꝭ interioꝛ z exterioꝛ supperaꝭ z propulsatur: ꝓpterea. ps̃ ait: Naz z si ambulauero in medio vmbre mortis. i. tenebꝛoſi mundi nõ timebo mala qm̃ tu mecũ es

Q ex virtute hui⁹ sacramẽti facilior est releuatio post ruinã Ca. iij.

Tarꝺ autẽ fructꝰ releuatio dici põt q Releuaꝭ aũt potiꝰ humana fragilitas post ruinam virtute sancte cõtonis. Habet eni vt ex precedentib⁹ patz mentem roborare in ꝓposito bono. Sicut si homo robustꝰ z leuis cadat: resurgere põt facilius cz debilis z infirmus: sic spũaliter post sacrã cõtionẽ si ex fragilitate nõ ex malignitate decidat mens humana. sancte cõtionis virture adiuta resurget veloti⁹. Plericz eñ quadã inani pusillanimite decepti: licet intendãt post cõtionẽ abstinere a culpis: tñ quodãmodo nocturno delusi abstinẽt ab hoc vitali cibo dicentes in se vel in alijs per expientiã di dicisse post sumptioue tanti sacramẽti ruisse in culpã: asserentes piculosiorẽ esse recidiuationẽ post sacramentũ assumptũ cz fuerit ꝓꝛ casus. Et vt firmioꝛ stare videaꝭ snia assumunt verbũ dñi Jo. v. dicentis paltico. Ecce sanꝰ factꝰ es iã noli peccare: ne deteriꝰ aliquid tibi cõtigat. nõ intelligentes q nõ ait vltius iã nõ pecces ſ iã noli peccare: docens neccssariũ omnino esse in cõfessione et sacra cõtione ꝓpositũ nõ peccandi. Demũcz si vltra hoc ꝓpositũ ex fragilitate superueniat casus ad resurrectionis remediũ recurrẽdũ est. Quod quidẽ ꝑ virtutẽ sancte cõionis velocius fiet his qui cõfidũt in virtute sua. Ut Aug⁹. sup Jo. ait: Securꝰ accede panis ẽ ſ venenũ. hmõi enim homines dicere assolẽt. Quid mihi prodest cõfiteri aut cõicare cum demũ videam q nõ potero continere: nõ intelligentes qꝺ Prouer. xxiiij. c. scri. ẽ. Septies in die cadit iustꝰ z resurgit. Tales eñ ꝑ codẽ habent sepe cadere z nunczꝰ resurgere cũ in tanta differẽtia distẽt vt primũ sit infirmitatis. scõm vero nõ qualiscũcz malignitatis: sed illi⁹ que blasphemia in spiritũ sanctũ appellanda ẽ. Primũ quidẽ est peccatũ hũane fragilitatis. scõm vero diabolice puersitatis. Primi volũt esse homines cõditione fragilitatis. scõi vero demones inemẽdabiles. Quia humanũ est peccare diabolicũ veroꝝ seuerare. Si enim due ornate mulieres p viam pergentes simul in lutũ caderent z vestimenta sua turpiter ꝰquinarẽt. Et vna ꝺ luto surgente z domũ ꝑ veste abluenda redeũte in luto altera remaneret atcz timore recidiuandi nuncz resurgere vellet: nõne puta ret vltima insania laborare. Sic euenit hui⁹ modi inaniter timoratis. ꝓpterea de illis ps̃ ait: Illic trepidauerunt timore vbi nõ erat timor. Debet eni homo de recidiua timere et iuxta posse illã cauere nõ tñ semꝑ ex hoc ruina ꝑmanere sed in diuina misericordia cõfidere z sperare sicut in persona veri fidelis in precedenti sermone ꝓpheta ait: Ab altitudine dei timebo ego vero in te sperabo. Altitudo dei est dies dñice resurrectionis qñ hoies cõionẽ suscipere debent. Ecce iã debit⁹ reuerentie timor. Sed demũ ꝓcludendo quiescat Ego vero in te sperabo. Juxta qꝺ ahbridem ait: Spera in dño z fac bonitatẽ. i. sperãdo i dei misericordia cũ ꝓposito nõ peccandi suscipe bonitatẽ sanctissimi sacramẽti.

Articulus tertius de vltimis quattuor fructib⁹ sanctissimi sacramẽti et primo q ꝑ hoc sacramentũ caritas ceteracz virtutes. crescunt. Ca. j.

Rimus igit fructꝰ augmentatio. scz. p virtutũ z meritoꝛũ noiandus ẽ. Cũ eñ hoc sacramẽtũ requirat gratiaz primã scz caritatẽ: ipsam ꝓprie nequaquã donat ſ multiplicat z dilatat. Jõ eucharistia dicta ẽ. qz ſm Dyoni. iij. de angelica hierarchia gram pficit iã collatã. Et qz caritas ẽ aliarũ

UVA. BHSC. IyR_032

virtutū forma. Jdeo ꝙ augmentū caritatis virtutes cetere in aia augenť vel ꝯtū adei-sentiā vel ꝯtū ad pfectionē modū essendi in suo subiecto: vel ꝯtū ad actus pfectionē seu ꝯtū ad oia ista simul. Ūñ Jnnoč. de officio misse. iij. pte vlti. c. ait: Per hui⁹ sacramenti virtutē vniuerse virtutes augenť ⁊ oim virtutū fruct⁹ exuberat. Augenť aūt in deuote cōicante tria. primū est deuotio ad deū. scōz dilectio ad primū. tertiuz vero delectatio intra seipsum. Jdeo hoc sacramētū triplicit appellať. videlz oblatio: cōio vel synaſis: et viaticū. primuz respectu ꝓteriti. scōm respectu pñtis. tertiū respectu futuri. Primo em̄ augeť deuotio ad deum ideo oblatio seu sacrificiū noiať. Cū em̄ mens in hoc sacrificio recolit tante dilectionis illud ꝙ ꝓ peccatoribus xp̄s i cruce se obtulit. i. i mortē tradidit semet ipsū: qs tam frigidus ꝙ ad ei⁹ dilectionē nō intendať. vñ in psona inflāmati affectus ppť sacrā oblationē ꝓpheta ait: Jmpinguasti in oleo. s. feruētis deuotionis caput meū. i. mē tem meā leticia spūali. Et calix me⁹. i. ꝙ amplexū trāsformationis inebriās ꝙ ꝓclarus ē qz nulla spurcitia mūdani amoris miscеť in ea. Et Jo. vj. c. dñs ait: Qui māducat meaz carnē ⁊ bibit meū sanguinē in me manet et ego in illo. Scōo aūt augeť dilectio ad proximū. ꝓpterea cōio vel synaſis grece nūcupať qz in vnū cōueniūt mēbra capiti suo. Juxta illud ꝓphetic̄ū: habitare fratres in vnuz. i. ꝙ sacrā cōionē. Jm em̄ Damasce. cōmunio dicta ē: qz cōicam⁹ ꝙ ipsam xp̄o ⁊ qz pticipam⁹ ei⁹ carnē ⁊ deitatē: ⁊ qz cōicam⁹ ad inuicez ꝙ ipsā. Ūñ dicť cōio quasi cōis vnio. Caritas em̄ vnitiua est ꝙ maxime in hoc sacramento monstrať. Jn cui⁹ mysteriū exhibeť in cibuz Tertio q̄ñqz augeť delectatio intra seipsum Jōo viaticū apellať: qz p̄bet nobis viā perueniendi ad celū. Jnsup viaticū dictū ē qz p figuratiuū dictū ē diuine fruitionis q̄ erit in patria: ⁊ fortificatiuū debilitatis nostre dum sum⁹ in via vt illic puenire possim⁹. Jdeo infirmantib⁹ ⁊ morientib⁹ exhibeť: qz nobis in p̄senti vita pegrinātib⁹ in cibū celestis pticipatōis dať. Jdeo ꝓpheta in psona aie sic refecte iubilando ait: Dñs regit me ⁊ nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me collocauit: Ḃ eodē respectu eucharistia. i. bona gratia nūcupať: qz fm aplm. vj. c. ad Ro. Gratia dei ē vita eterna vel qz realiter cōtinet xp̄m qui ē plenus gratia ⁊ veritate ꝙ in pñti pticipam⁹ Et qz oia hec absconse cōtinēť in eo q̄ sunt sacratissima ⁊ secretissima iōo anthonomathice etiā dr̄ sacramētū. qz oia p̄dicta mystice et spūaliter prefigurat.

Qz virtute hui⁹ sacramēti bona in hoīe diuersimode cōseruatur. Capi. ij.

Secundus autē fruct⁹ cōseruatio nominať: qz cōseruat i hoīe spūalia bona. Sicut eni alimētū corpale habet vitā corpis seruare: sic hoc sacramētū cuz sit aie cib⁹ habet ipsaz in gratia solidare q̄ ipsi⁹ aie vita ē. Proptea dať sub similitudine cibi ⁊ potus. Unō Jo. vj. c. dñs ait: Nisi māducaueritis carnem filij hominis ⁊ biberitis eius sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Jn misteriū hui⁹ obseruationis Exod. xij. sanguinem illius agni assandi ⁊ suplimnare signabať ⁊ ex hoc fructū duplicē obtinebant. scilicet cōsternationē hostiū exteri⁹ ⁊ defensionē ac ꝓfuationē oim interi⁹. Sic q̄ digne sūit sacrā cōionē virtute sanguinis hui⁹ agni ⁊ hostes cōsternunť dū supanť temptationes. et oia ꝓfuāť dū augenť ⁊ roborantur virtutes. superliminare vero signať dū imago mētis ipsi deo assimilať Sz vtriqz postes in quo volueriť hostiū tūc intingūť cū custodia angelica ⁊ diuina iniquavita nostra defendiť. Ligorať dū virtute hui⁹ sanctissimi sacramēti. et deus ē nobis propic⁹ ⁊ angelus circa nos ē magis solicit⁹: ⁊ sic spoliati egyptijs liberi a seruitute egredimur: crucis christi sequētes triumphū q̄ nobis diuidit mare rubrū ⁊ i terrā viuētiū introducit.

De pseuerantia in bono acq̄sita virtute sanctissimi sacramēti. Capitulum. iij.

Tertio aūt fruct⁹ pseueratio dici pōt. facit hoc sacramentū pseuerare i via deiysqz ad finē vite. Oēs quipe virtutes sine pseuerantia ꝺ vitia pugnare possunt. sine pseuerantia aūt vincere nequaqz. Ūñ dñs Math. x. c. ait: Qui aūt pseuerauerit vsqz in finē hic saluus erit. Cū em̄ hoc sacramentū sicut i precedentib⁹ ptz in itinē dei roboret ⁊ cōfirmet ex cōsequēti sequiť q̄ per illud aia pseueret. Jn cui⁹ mysteriū predictū est de helya q̄ in fortitudine cibi illius pueniť vsqz ad montē dei Oreb. Oreb em̄ similitudo interpretať ⁊ significat mortē in q̄ spiritus seiunctus a carne solus relinquiť sine ea vt innuanť q̄ virtute sancte cōionis spūs in bono vsqz ad talē solitudinē pseuerat.

Qz virtute huius sanctissimi

UVA. BHSC. IyR_032

ſacramenti homo glorificatur. Capi.iiij.

Quartus enim fructus glorificatio dicius eſt. Cauſat enī apertionem ianue ⁊ conſecutionē glorie paradiſi. Si enī cōſideret in hoc ſacramento ⁊ id ex q̄ habet effectū. ſ. ipſe chriſtus cōtentus: ⁊ paſſio eius in illo repreſentata. et id p quod habet effectū. ſ. vſus ſacramenti ⁊ ſpecies eius ꝯtum ad oīa iſta cōperit ei vt cauſſet adoptionem glorie. Nā ipſe chriſtus per ſuā ſacratiſſimam paſſionem aperuit nobis aditū paradiſi Juxta illud apli ad hebre.c.ix. Et ido noui teſtamenti mediator eſt vt morte intercedēte in redemptionē p̄uaricationū q̄ erāt ſub priori teſtamento repromiſſionē accipiant qui vocati ſunt eterne hereditatis. Unō in forma huius cōſecrationis ſacramēti dicitur. Hic eſt calix ſanguinis mei nouī et eterni teſtamēti. Similit etiā refectio ſpūalis cibi ⁊ vnitas ſignificata p ſpecies panis ⁊ vini habēt quidē in preſenti p gratiā cōtemplationis in glorie guſtu. Sed poſt mortē poſſidebūt p gaudiū in gloria cōſumatū. Ūñ Aug⁹ ſup illud Joh. vj.c. Caro mea vere eſt cibus ſic ait: Cū cibo ⁊ potu id appetant homies vt nō eſuriant neq̄ ſitiant hoc veraciter nō preſtat niſi ille cibus ⁊ potus qui eos a quib⁹ ſumit īmortales ⁊ incorpales facit in ſocietate ſanctorū vbi pax erit plena atq̄ pfecta. Hinc Jo. vj.c. dñs ait. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet īeternū. Et itez pſ. ait: edēt ſez hoc ſacramentū pauperes. i. humiles ⁊ ſaturabunt ⁊ laudabūt dominum qui requirunt eum ſcilicz ſepe cōicando. Viuēt cor da eorum in ſeculum ſeculi. Inter quos viuentes viuere nos faciat ipſa beatorum cōſummata vita dominus ieſus chriſtus Qui cuz patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Feria ſexta incipit tractatus ꝺ paſſione dñi noſtri ieſu chriſti. vbi litteralem hiſtoria p̄ſequit interſerendo pulchra ac deuota que legentis aīm in cōpunctionē adducent. Ser. lv.

Q Fflictus ſum ⁊ humiliatus ſum nimis rugeba a gemitu cordis mei. pſ. xxxvij. Tā efficax ⁊ tam admirabile actante gratie ē myſterū ſacratiſſime paſſionis q̄ ſi mēs humana illud ſentit ⁊ veraciter experiſ cōpatiens cordialiter xp̄o paſſo: inflāmat et tranſformat ita in ei⁹ dilectionē q̄ ſicut ſentit chriſtum voluiſſe mori p ſuo amore: ſic etiā parata ſit p illo nō ſolum omnē culpā horrere verūetiā omne ſupplicium mortis ſubire. Proinde apoſtolus q̄ verbū poteſt eſſe aliō thema in pūri materia. ad Phil. ij. c. hortat noſ d. Hoc enī ſentite in vobis q̄ ⁊ in xp̄o ieſu. In quibus verbis ad tria nos aplūs hortat primo ad actū cordialiſſimū. ſcō ad ſubiectū cōuenientiſſimū. tertio ad obiectū amoroſiſſimū. Primo quidē hortat nos ad actū cordialiſſimū q̄ ē ſētire dicēſ. hoc enī ſentire magna q̄dē dra ē iter cogitare intelligē ⁊ ſētire de chriſto ieſu. Paucorū tñ eſt hoc pſū derimari ⁊ intelligere ſed pauciſſimorū oio eſt id ſentire ⁊ experimentaliter experiri. Jd enī tñmodo eſt mentis p ardentiſſimā caritatē xp̄o ſe totaliter conformare. Q̄ q̄dem exemplo patere poteſt. Nā ſi videres aliquē cruciari vel ſuſpendi qui tibi nullo modo cōiunctus ē: potes quidē eius penā cogitare atq̄ intelligere nō tñ cordialiter ſentis. Cuz vero tuo filio aut cuicūq̄ tuo cordiali dilecto talis iniuria irrogat: tunc quidē grauē ieſuram in animo experiris eo q̄ p viam ſenſualis ſeu ardentis amoris ſis illi inuiſcat⁹ ⁊ ipe tibi. Nec inſup tñ inquit apls. Guſtate aut uidete ſeu odorate ⁊ ſic de ceteris quinq̄ ſēſibus. Sed ait ſentite: vt omnes quinq̄ animę ſenſus vno verbo cōprehendat et cordi noſtro ſenſuz dñice paſſionis imprimat ⁊ infigat. Scō hortat apls ad ſubiectū cōueniētiſſimū ad talem ſenſuz q̄ eſt intrinſecuz noſtrū. Jō ſubdit in vobis. Magni q̄dem muneris ē ſentire in xp̄o q̄ ⁊ in chriſto. Sz quando verus dei amor ſic inebriat mentez q̄ nihil ſentit in ſe niſi chriſtū ⁊ q̄ ſunt xp̄i: eo q̄ totaliter ſit tranſformata in eū. hoc q̄dem altioris eſt doni. Sicut p expientiā hoc in ſe habuiſſe apls atteſtat cum ad Gal. ij. ait: viuo ego iam nō ego: viuit vero in me chriſt⁹ Poteſt hoc etiā manifeſto exemplo probari nā ſi mente cōſideras dulcedinē mellis nō q̄dem in te ſed in melle ſentis dulcedinē eius. Cum vero ī veritate comederis iſtud: guſt⁹ etiā abſente melle remanet dulcoratus. Sic ⁊ in pp̄oſito noſtro. pp̄terea ſubdit: q̄ ⁊ in xp̄o ieſu. Magnū ſiquidē eſt ſentire xp̄m in ſua humanitate. maius eſt ſentire illū in ſua diuinitate. ſed maximū ⁊ ineſtimabile eſt q̄n tanta fit cōiunctio dilecti ⁊ diligentis q̄ quecunq̄ agunt circa dilectū adeo expimentali

UVA. BHSC. IyR_032

ter|sentit ipse amans: sicut si fierent circa euz nō contentus sentire psonaz tantū in verita te sube sue ꝫ ḡcunq; illi⁹ sūt vsq; ad minia i-time expitur. Et ō ꝫ apl's subdit. hoc quod z in xp̄o iesu. Sed q; z i xp̄o iesu q̄si spū ebri us omnes in xp̄m iesuz transformare desi derans addidit incebriāl: nomē iesu. Itaq; ad ꝫ nakalis rō z experimētū sensibiles nos hoz tat. Si enī p vitalē influxū capitl i hūana mē bza qō capitl ē: mēbza sentire hūt vtpote si q̄ cunq; indispositio in capite sit totum corpus aparet sentire lesurā. Multo magis qō ē in capite nostro christo debemus z nos sentire nisi forte simus ei⁹ palitica membza. Vitalis enim capitis nostri gratia z influxus cuz nō descendit ad talia membza: nō equidē senti unt que sunt in christo iesu domino nostro. In hoc igitur experire anima mea an sis viuum in christo an palitic̄ membz̄ habens viui membri exterioz̄ aparentiā nō interio rem vitā z gratiā. Sed hoc tantū ac tale do num sentiendi in se qō z in xp̄o iesu. Nemo potest acquirere p seipsuz nisi ei p gratiā di uinitus largiat: nec largiri dignat deus nisi interueniente aliquo digno intercessoze: cuz ſm aplm .ij. Cor⁹ .ij. Nō sum⁹ sufficientes a liquid cogitare a nobis q̄si ex nobis. Ad quē ergo cōfugiemus hodie p tanta gratia ipe tranda. Cui⁹ precib⁹ impetrare poterim⁹ eā quē repire valebim⁹ interceſſoz̄. Si enī ad virginez matrē que nobis solet omnes gra tias impetrare: vellem⁹ hodie habere recur suz: reperiemus eā sic filio suo dilecto tā hoz ribili ter cōculcato z crucifixo totis viscerib⁹ omnib⁹ sensib⁹ z cunctis cogitationib⁹ com pati: z sic in eū totaliter trāsformari q; ad ni hil aliud sentiendū mentē suā: videret posse transferre. Quid enī rememoratio gratiarū suarū atq; nostraz petionū in eius memo ria aliud eēt nisi multiplicatio suoz dolorz Mā si dicerē aue. respondere vtiq; posset. sz ne queso dixeris mihi Aue. i. sine ve que io cunditatis salutatio ē: quia ve dolorū z affli ctionū filij mei dilecti in cruce pendentis so la cōpatiendo subporto. Posuit me dñs de solatā tota die merore cōfectā Thre. j. Si di cerē ei maria: respondere valeret. Ne dicas mihi maria hoc est illuminata: cū lumie ocu lorum meorum orbata sim z lumen oculorū meoz̄ z ipsum nō est mecū: Nec dici possuz maria id est illuminatrix: cū locata sim in te nebris z in vmbra mortis. Si etiā adderē ei gratia plena. Et iterū responderet. Heu mi hi fili ade. Qualis mihi gratia aſi oculos me os videre filiū meum tot z o'roz̄ib⁹ z cōfusio nibus plenū inter latrones pendentē. Si ſb derem dñs tecū: subito responderet. Quo modo filius meus dñs est qui tanq; malefa ctor z latro pendet in patibulo crucis. Nec ēt mecū illū dicere valeſ quē nec tāgere nec insuper ei valeo appropinquare. Thre. j. Id circo ego plorans z oculis meis deducēs la chrymas q; longe factus est a me consolator meus. Si dicerē benedicta tu in mulieribus merito responderet. Quō benedicta uz su per alias mulieres que ab omnib⁹ cū dilecto filio meo suz crudeliter maledicta z blaſphe mata. Vñ Thre. j. c. scriptū est. Omnes plecu tores eius apprehederūt eā inter angustias Dēs q̄ glorificabāt eā spreuerī illā q; videſt ignominiā ei⁹. si ſbinferrē. Et benedict⁹ fru ctus ventris tui. Nōne dicere posset. qua ra tione benedictū fructū ventris mei nomias qui cōtinue a gente impia iudeoruz est blaſ phemijs z improperijs maledictus. Et in eo verificat quod Deut. xxj. c. scrip. est. Male dictus omnis qui pendet in ligno. Si adde rem quoq; iesus qui saluator interptat: mi rarē vtiq; dicens. Quomō filiū meū salua torē nominas: cū impia iudeorū turba ei im properando dicat. Alios saluos fecit seipsū nō potest saluū facere Math. xxvij. Nec in super subdere possuz. Sancta maria ora p nobis peccatoz̄ib⁹ q; merito respōdere possz Quomodo p vob̄ peccatoz̄ib⁹ orare debeo que cōpati filio meo dilecto in cruce pendēti nō sufficio: sed p̄ dolore z lachrymis toto cor de deficio. Dimitte ergo me vt plangā pau lulū dolorē meū Job. x. Ad quē igit̄ p auxi lio hui⁹ impetrande gratie recurrem⁹. quez habebim⁹ adiutorē. Quē obtinē poterim⁹ ipetratorē ad quē mētes suplices dirigem⁹ ni si ad te lignū vite. ad te crucē sāctā: ad te cru cem benedictā: ad te inḡ in qua omnes sen sus dñi iesu christi z omēs thesauri sapiētie hūano generi dispensandi reclusi sunt. Tu scala iacob p quā angelice gratie ad nos de scendunt. Tu clauis dauid veri que claudit sensuz christi z nemo aperit: aperis z nemo claudit. Tu fons diceris gratiaz propt̄ con iūctionē corporis iesu christi z humectationē ei⁹ sanguinis precioſi. Tu ergo que pulchri tudinē de membris dñi suscepisti: aperi sen sus nostros: illumina corda nostra. pūs sen sibus passionis christi repleviscera nostra vt valeam⁹ vere sentire z spiritualiter operari que pro nobis sensit dominus noster iesus christus. Ad te igit̄ pro hac gratia impetrā-

UVA. BHSC. IyR_032

da dirigimus preces nostras: effundimus corda nostra: humiliamus capita nostra supplici deuotione dicentes. O crux aue spes vnica hoc passionis tempore auge pijs iustitiā reis q dona veniā Amen. Afflictus sum ⁊ humiliatus sum nimis rugebam a gemitu cordis mei. Iterū vbi supra. In quibus sacratissimis verbis septima religiositas videlicet christi passionati deuotissima demōstratur. vbi propheta in persona xpi ad triplicē sensuz attrahit corda nostra. Primo ad sensum suorū dolorū ibi. Afflictus suz. scō ad sensum suorum vituperioz seu cōfusionum ibi. Et humiliatus sum nimis. tertio ad sensum suorum merorū seu clamorū ibi. rugebam a gemitu cordis mei. Interim tamē manifeste demonstrat q pro peccatis nostris expiandis crucis patibulū ⁊ durissimā mortez ppessus est. Unde ad purgandū luxuriam nostram: voluit pati dolores. Ideo ait: afflictus sum. Et ad purgandum superbiā: passus est confusiones ideo subdit. Et humiliatus sum nimis. Ad purgandū auariciam sustinuit merores. ideo addit. ⁊ rugebam a gemitu cordis mei. Primū contra cōcupiscentiam carnis. scōm contra superbiaz vite. tertium vero cōtra concupiscentiam oculorum In quibus tribus fm sententiam beati Jo. j. Jo. ij. Omnis mundana concupiscentia a peccatoribus frequentat. Ut autē tota series dominice passionis debito ⁊ recto ordine capiatur ⁊ euangelica historia clarius ⁊ conuenientius contexat. totū tractatum passionis in tres partes principales distinguamus fm triplicem supradictum ppheticū sensum Scōaz principalē partez pro tertia et vltima reseruantes.

Prima pars principalis circa sacrm dnice passiōis q ī cōtēplationes duodecim ē distincta xpi dolores vsq ad crucifixionē eius inclusiue cōplectens.

Primo autē principaliter in ppheticō verbo cor nostrum inducit a christo ad sensum suorum imensorum dolorū quos passus est tempore passionis. Et de hoc propheta dicit in persona domini saluatoris. Afflictus sum. Hanc quidem afflictionem atque christi dolores in duodecim contemplationes per ordinē distinguamus agendo de passione illius vsq ad eius crucifixionem inclusiue. Harum quidem cōtēplationum tres pertinebunt ad passionis principium. tres ad passionis processum. tres ad passionis augmentum. ⁊ tres vltime ad passionis complementum.

Articulus primus prime partis principalis passionis christi de tribus contemplationibus q pertinent ad principium ipsius passionis. Et primo christus p dixit discipulis suis passionem suam et eos ad constantiam exhortatus est atq contra futurum bellum vigilia et oratione pmunivit eos. Capitulum. j.

Prima contemplatio ptinens ad principium passionis: tria in se comprehendit. Primus est passionis prenūciatio. scōm ad passionē exhortatio. tertium christi cōtristatio. Primo ponit ab euangelistis passionis prenunciatio. scilicet facta a christo discipulis suis. Nam sermone diuinarū instructionū plibato in cena surrexerūt omnes dicente domino. Surgite eamus hinc. Stabant em apli attoniti ex verbis dñi dicētis q in proximo tradendus esset. Proinde dominus verbum excitatiuum emisit dicēs Surgite eamus hinc. Non tamen dixit dominus. surgamus et eamus. non enim erat dominus in animo consternat' vnde ei surgere necesse foret. Sed erat suspēsus ad magnificum opus. Surrexerunt ergo a loco cenaculi. Et sicut Mat. ait: hymno dicto. id ē. aliqua laude et gratiarū actione post cenam reddita deo. Ex hoc enim loco apertius patet q in principio ⁊ in fine comestionis: solitus erat christus laudes ⁊ gratias reddere deo patri. Quod et docuit obseruare discipulos suos. Exierunt in montē olyueti. Tūc dixit illis ihesus. Omnes vos scandalū patemini in me in ista nocte. Scandalum autem

UVA. BHSC. IyR_032

pati in christo. est cadere ab eo fide atq; sequela. Discipuli autem in illa nocte ceciderũt i christi sequela. Nam eo relicto fugierunt. Aliquo modo ceciderũt ab eius fide quia facti sunt in fide dubij vacillantes ⁊ consternati. Et subdit Scriptuz est eniz Zachari. xiij. Percuti am pastorem ⁊ dispergent oues gregis Postq; autem surrexero precedam vos in galileam. In quo quidem sermone contra duo que dixerat: Alia duo subiunxit. Nam resurrecturum se dixit cõtra percussionem pastoris: atq; cõtra dispersionem ouium dei: dicit se precessurum in galileaz: sicut precedit pastor ad congregendas ac recuperandas oues dispersas. Respondens autem Petrus ait illi. Et si omnes scandalizati fuerint in te ego nũq; scãdalizabor. Scõm autẽ Hierony. hoc non fuit dictum temeritatis nec mendatium: sed extitit ardens fides erga christum. Aug⁹. tamen in lib. de ciuitate dei. c. xiij. suponit q; ibi fuerit aliquid presumptionis. Ait illi iesus Amen dico tibi quia in hac nocte anteq; gallus cantet ter me negabis. Ait illi petr⁹. Et si oportuerit me mori tecũ nõ te negabo. Similit ⁊ oẽs discipuli dixerunt. Scõo subdit ad passionẽ exortatio. Nã his dictis egredit iesus cũ discipulis suis ad montẽ syon transgrediens torrentẽ cedron: a cedris ibi plantatis sic denominatũ. Mystice tñ torrens subitã ⁊ cito defluentẽ tribulationẽ insinuat. Juxta pphetic̃ dictum. De torrẽte in via bibet ꝓterea exaltabit caput. Defluxit siquidẽ torrens tribulationuz ⁊ passionis cristi ⁊ ipse transiuit per euz ad gloriam sempiternã. Quod ⁊ ad hebre. ij. c. testat apostolus dicens. Eide mus iesuz propter passionẽ mortis gloria ⁊ honore coronatũ. Et venit iesus in villaz que dicit gethsemani in qua erat ortus in quẽ introiuit ipse ⁊ discipuli eius. Et dixit discipulis suis. Sedete hic ⁊ orate ne intretis in temptationez. Gethsemani nempe vallis pinguedinis interpretatur: vt mystice comprehẽdam⁹ q; oratiõis locus qui ꝓprie nosci eẽ cor debet vallis esse per profundam humilitatem. vt scilicet pinguedine deuotionis repleat. Hoc et humilis prophera postulabat dicens. Sicut adipe ⁊ pinguedine repleatur anima mea Sed quia ex abundantia cordis os loquitur ideo subdit. Et labijs exultationis laudabit os meum. Tertio subditur christi contristatio. Et de hoc apertius subinferẽ. Et assumpto Petro ⁊ duobus filijs zebedei cepit cõtristari ⁊ mestus esse. Tũc ait eis. Tristis ẽ anima mea vsq; ad mortem. sustinete hic et vigilate mecum.

Hec siquidem tristicia magnitudinez ꝓtendebat amoris: vt intantum nos sciamus diligi vt tristetur pro nobis leticia Nemo tristatur nisi de dampno dilecti. Equa nempe lance appenditur i animabus hominum circa eandem rẽ: Amor cum adest: dolor cum abest. Sed terminus huic tristicie appositus: animum i consideratione suspendit cum dicit: vsq; ad mortẽ. vt mortem eternam omnium vnius mortis victoria superari credamus. Nam mors ⁊ mors duro cõflixere duello. quia in victoria mortis christi: mors omniũ absorbta est. Ẽ apostolus. j. Cor. xv. c. Absorbta ẽ mors in victoria Et secũd. vbi ẽ mors victoria tua O pium verbum. O flebile verbum. O amabilis vox. Tristis est anima vsq; ad mortem. Hic modus loquendi magnitudinem tristicie significare potest eo modo quo multum turbatĩ dicẽ solent. Turbatus sum vsq; ad mortem. i. tanta turbatione q; ẽ mihi quasi mors. Sic Jone. c. iiij. dicit Bene trascor ego vsq; ad mortẽ. vt significare potest terminũ durationis doloris ei⁹ vt sit sensus. me oportet tristari vsq; ad terminum mortis. Puto autem q; hic vtrunq; significetur. Sed queso vnde tristatur atq; quo modo ille inuisibilis sol eclipsim tristicie patitur qui omnem animã coherentem sibi: diuinis facit coruscare splendoribꝰ ⁊ leticijs ineffabilib⁹ replet nisi quia aduocata ab ipso erat tristicia illa atq; iussa non imporuna venit. Et ad sustinentiam atq; vigilantiam christus suos electos inuitans ait. Sustinete hic ⁊ vigilate mecum: non q; quereret illos tres in suo esse presidio nec ad suam tutelaz volebat esse intentos quos pauloante predixerat in eo scandalum omnes esse passuros Sed eos ad tollerantiam disponebat. Subdit etiam. Et vigilate mecum i oone Tum vt ostendat q; ora

UVA. BHSC. IyR_032

tiones nostre ad hoc vt efficaces fiant suc coniungi debent. Cūvt demonstraret q̄ passioni ei⁹ p̄o qua orabat cōpassionē t oratio nem cōiungere debemus. Cuz vt doceat ipsos prelatos t sanctiores non dedignari suscipere orationis suffragiū ab inferioribus suis licet impfecti cognoscerent.

De triplici christi oratione facta in orto t de eius grauissima agonia. Capi. ij.

Secunda cōtemplatio etiā pertinens ad principiū passionis triplicē christi orationē in se cōprehendit. Sz p̄mittitur orationi prime: sicut testat Luc. q̄ progressus iesus pusillum videlicet q̄tū est iactus lapidis procidit in faciē suā. Dimittit igit verus amator octo discipulos: dimittit t tres vt se totū ad ipsuz recolligat ab hominib⁹ corpe segregatus. tñ sub inminata mēsura .s. q̄tum ē iactus lapidis. Cautū quidez fuit a spīrītusancto vt sic euangelista describeret eo q̄ propius t longius lapis p̄ojici potest put valitudo maior vel minor fuerit iacentis Quātitas t grauitas lapidis p iecti vt mystice innuatur q̄ nunq̄ tantū invita christus ab aliquo elongatur q̄ cor lapideum hominis peccatoris ad ipsuz nō possit cū voluerit plene cōuerti. fieriq̄ pticipem illius profūdissime oracionis que se patrī e sub didit voluntati vt p̄o nobis calicez biberet passionis. Bene quoq̄ pcidit in faciē suā. i. genuflexit capite inclinato t in terraz vultu defixo. Nam qualis erat cōscientia mentis i eandem trasformabat t corpus: per omnia enī anima christi paterne voluntati subiecta erat. Euangelista vero mathe⁹ ait: Procidit super terram. scilicet vt maledictio terminaretur ade. De qua Gen. ij. c. dictū ē. Puluis es t in puluerē reuerteris: Nam x̄ps natus de terra ade procidit sup terraz: Querebat illam ponere sup celum ad qđ possidendum creata erat. Primo igit orat .d. Pater mi si possibile est transeat a me calix iste. verūtamen non sicut ego volo sed sic tu vis. Orās igitur ait: Pater misericordiarū t deus totius cōsolationis. pater mi ab eterna videlicet deitate: pater mi t nullus alterius p deitatis naturā: pater mi t oim iz mei plusq̄ oim Allocutio pia. Allocutio humilis. Allocutio amabilis inflexibilē possidēs omino veritatem. Sed addidit d. Si possibile est. Quid sibi vult hec talis apposita dubitatiua conditio cū certus sit q̄ omnipotēti omnia quidez possibilia sunt. teste propheta qui ait. Omia quecunq̄ voluit dominus fecit in celo et in terra in mari t in omnib⁹ abyssis. t nihil vult qđ nō possit. nihilq̄ potest qđ nolit. vñ trāsferr possibile de potentia in voluntatē: vt si velit possit: nō possit si nolit. Tamē euāgelista Lucas vigilātiori verbo ait. Pater si vis trāsfer calicem istum a me vt omnino potentia transeat in voluntatē: t velle atq̄ posse diuersitatē non habeant in diuinis. Talis tamē amotio petebat t dicebat nolle bibere qđ anxio desiderio sitiebat. Et homo quidem dicebat nolle bibere: sed prout ratio superiori obediebat veritati: prompto animo esuriebat. propterea subdit: verūtamen nō sicut ego volo sed sicut tu vis. Nihil enī postulare debemus nisi qđ dare velle credimus bonorum omniū largitorē. Nā improba quippe est petitio que datoris supergredi dicitur voluntatē Si qñ tamē aliquid humano sensu in oratione proferr nō psistat ex animo neq̄ verbo sed x̄pi exemplo postq̄ ratio interpellat ad regē: sensualitas velut amica sine interpellatione se subdat supno iudici. d. verūtamen nō mea sed tua voluntas fiat. Nec tñ a mysterio vacat q̄ hanc orationem ineffabilem triplicat vt videlicet trinitas significare tur in omnibus gestis eius. Naz t patri oratio fundebatur quā ipse filius in assumpta humanitate fundebat. atq̄ spīritui remittebat cum dicebat. Nō mea pater sed tua volūtas fiat Jn lege vtiq̄ scriptum est Deutro. xvij. in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Proinde christus ex trib⁹ assumptis testibus t totidem actibus: esse verū asserit quod agebat. Saluator igitur prima vice oratione peracta non accipiens vt homo responsū vt homo verus pauēs t tedio se afficiens reuersus est ad illos tres quos secuz sustinere t orare t vigilare fuerat exhortat⁹ Unde subditur. Et venit ad discipulos suos t inuenit eos dormientes. Propterea dixit dominus Petro sic. Symon dormis. qui scilicet vigilare corpore t animo promisisti. nō potuisti vna hora vigilare mecum. id est cuz adiutorio meo. Atq̄ omnes tres exhortando subdit. Uigilate t orate vt non intretis i temptationē. Nec fm Hier. ait vt si tempte mini: quia impossibile est humanā animā non temptari: sed inquit. Ne intretis in tēptationem. i. ne temptatio superet vos. ad vigilantiam t sustinentiam eos iam supra premonuit. orationez vero nūc superaddit quoniā per ipsaz t ex ipsa t in ipsa tota x̄tus

UVA. BHSC. IyR_032

et actio nostra inualescit ⁊ crescit atq; auertit temptationis introitū q̄uis ipse nō phibeat actū: sed vñ debuerint id timere ostēdit subdens. Spiritus quidē prompt⁹ est: caro autē infirma. q. d. Spirit⁹ quidē vester ꝓmptus est. scilicet vigilare ac sustinere mecum ⁊ me confiteri ⁊ nō negare sicut paulo ante dixistis: sed caro vestra infirma est ⁊ intantum q̄ promptitudinē spirit⁹ deprimit ⁊ recōdit. Hoc aūt alijs verbis apl̄us ad Gal. v. c. declarat d. Caro enī cōcupiscit aduersus spiritum ⁊ spirit⁹ aduersus carnē hec enī sibi inuicem aduersant vt nō quecunq; vultis illa faciatis. His dictis saluator agonista promptissimus. scō abijt ad orandū eundē sermonē dicens. Inuariabilis est oratio christi ⁊ formā nobis orationis ostēdit ne mēs oratis labat in multa. variatio enī petitionū instabilis animi indiciū est. Et responso nullo accepto referente scriptura ꝑ modicū inēpolat orare. Reuersus tñ ad plaz ⁊ vtilē actionem. Hā venit cōfortatur⁹ discipulos suos quos in pugna debiles cognoscebat. Oportet siquidē q̄ñq; orationē intermittere ꝓ vtilitatib⁹ proximorū. Maxime vbi spūalia bella insurgūt ne scz inuisibilis ab inuisibilibus inimicis in spūalib⁹ castris dei inopinate cōflictus. Ecce intermittit orationē christus nō tedio affectus orādi sed remedio alijs prouidendi. Veniens ergo ad discipulos suos inuenit eos iterū dormientes. Ecce q̄ caro infirma cōtra spiritū inualescit. Dormierūt qui in proximo vitam negaturi erant. Sepe etenim malū futuroz ꝑsagium ē malorū ac sepius peccatū peccati alteri⁹ initiū est. Dormitionis vero causaz euangelista conscribit d. Erant enī oculi eorū grauati. Mystice enim oculi sunt lucide ac feruide intelligētie mentis. qui aut pondere sensualitatis aut honore iniquitatis grauant. Sensualitatis quidē grauamē sentiebat Job. vij. c. cū dicebat Factus sum michimetipsi grauis. Iniquitatū q̄z onere grauabat ꝓpheta cum ait: Iniquitates mee supergresse sunt caput meū ⁊ sicut onus graue grauate sunt super me. Apostolorū igitur oculi grauabantur quo mentis oculorum segnities demonstrabatur. Et ignorabant quid responderent ei. Valde quidē promittens et in promissione succumbens legitima responsa non habet: maxime si facilis est promissio: aut si leue est quod exigitur ab amico. Promiserāt apostoli christi i morte societatem: ipse vero facilem vigiliam exigebat. Hac si quidem vice saluator apostolis nihil dixit sed ipsis aspectis recessit. Rediēs igit ad orandum christus iesus orauit tertio eundem sermonem dicens. Eundē sermonem dixit qui eundem imitandū animū possidebat. non ꝓ remouenda pertinacit⁹ passione sed ꝓ sua conformi voluntati cuz patre pādenda. In hac si quidem trina oratiōe factus est in agonia ⁊ prolixius orabat. Factus est autem in agonia in sensu carnis et anime virtute alicuius decertabat longioris quoq; temporis spatio protelauit sermonez. Timor namq; ⁊ amor prolixius hominē q̄ñq; facit orare. Tanta denicq; fuit in christo orationis vehementia atq; tam horribilis in anima eius sensibilis imaginatio mortis acmentis admirabilis agonia: Q̄ sicut Lucas refert. Factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terraz. Et licet pena non rationalis non possit reddi de tā stupendo doloris signo ostenso in sudore sanguineo. Nihilominus dici potest q̄ aliqualit dispositiue timor ⁊ amor bellantes in corde iesu quo ad suum sensitiuum in causa extiterunt: Dum enim attenderet tā graue bellum super se verissime iminere: timore cōcussit sensitiuum suum ex quo sanguineus humor fuit ad interiora reductus. Super hūc autem timorem reuīciendū fortissimus ⁊ feruentissimus amor tanq; mire magnitudinis malle⁹ repercutiens ⁊ ipsum excludens omnes poros iesu cristi ⁊ venam largiter relaxauit vt sicō toto corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. Durum igitur et inuisibile bellum in illa christi anima gerebatur quando velut ex percussionibus ꝓ corporis poros eius sanguis decurrebat in terram. Et quia anima est in qualibet parte corporis tota ⁊ est ipsius corporis vita. Idcirco ad ostendendum imensitatem doloris sui debuit dolorem suum indicare in omnibus membris suis. Immensus quoq; ⁊ feruentissimus amor in hoc etiam manifestat. Sepe enim feruens ebullitio emittit ad extra. Proinde q̄tum anima christi charitatis igne i intimis bullitō do ferueret: scaturitio sanguinis clarius manifestat. Fuit nihilominus sudor iste partim rememoratiuus dolorum omnium quos ab instanti conceptionis sue dominus occultauit in corde suo. partim repzesentatiuus illorum quos in presenti sustinuit agonia. partim pronosticus et figuratiuus tam illorum quos in suo corpore incontinenti habebat: q̄z etiam in successu temporis in corpore mystico in quib⁹ et ipse

UVA. BHSC. IyR_032

tāq̄ caput tūc patiebat. Maz stati sicut infra patebit feruid⁹ velut athleta bulliens amore ꝛ triumphans fortitudine: sciens omnia quę vēture erāt sup eū occurrit ipīs ꝛ implet ut qđ erat doloz ī carne sua. Ꝺ q̄li ardoze fornax iesu succensa erat q̄ sic carnē suā totā in sudoze reliquebat. Mystice em̄ sanguis christi decurrēs in terrā signū erat profusionis anime eius p dilectionē ad humanā naturam vt vita sup mortē effunderet ipsaz videlicet absoꝛbendo: in sanguine quidē dicit esse vita. Terra nempe mortalis adā et ex ea cōtracta propago est sup quā tota vita cristi decurrit vt hoc mortale cōpositū absoꝛbeat ab ea. Cōuertere igit aia mea ad piā ꝛ deuotam consideratiōnē filij dei iesu ꝛ velut pītem in speculo euāgelij eū positis genibus intuere oꝛantē vehemētia mentis sudantez ꝛ guttulis sanguineis circūfusuz. Cōtemplare hunc iuuenē genuflexum nec deoꝛsuz vertentē faciē nec erigentē ad celuz: de pfundis sui coꝛdis clamātē ꝛ irrecuratā oīm̄ no perficientē oratiōnē. Aia quipe sup celos pscēderat q̄n sanguis ex coꝛpe emanabat riganſ sub oculis terrā nostrā arentē ꝛ infecundaz fructib⁹ sancte vite: sicut qui de celestib⁹ atq̄ superna virtute venerat eam excolere vt fecunda nō solū ciuib⁹ celi: verūetiā pestū gratū redderet plasmatoꝛi. Decurrit etiā ī terrā sanguine⁹ christi sudoꝛ ac rigat terra diuino cruoze vt terra nostri coꝛdis pinguedine fecundet. In cui⁹ mysteriū in villa gethsemani que villa pinguedinis interptat: effundit in terā hec pinguedo saluris.

Quomodo christus in agonia ab angelo confoꝛtatus est. Capi. iij.

Tertia cōtemplatio ptinēs ad principiū dūice passionis. tria etiā cōtinēt ō dño iesu xp̄o. p̄mū ē vehemēs ei⁹ anxietas. scōz ardēs ei⁹ caritas. tertiū vigēs ei⁹ magnanimitas. Primū ē vehemēs eius anxietas. Mā agonizante xp̄o apparuit ei angelus de celo cōfoꝛtās eū. ſ. ex parte actiussione paterna. Aduertendū est em̄ q̄ ois apparitio angelorū de q̄ text⁹ facer eloquit siue ī somnis siue in vigilijs p speciē coꝛpalē fuisse facta credi debet. spēs em̄ coꝛpis coꝛporeis obijcit sensibus. Proinde cristo in forma hois cōstituto angelus in suscepta figura de celo missus sensib⁹ ei⁹ apparuit ꝛ vocē emisit coꝛporeā: p eandē subiectā figurā cōfoꝛtans eū velut hoiez in agonib⁹ fatiscentē vt hmōi apparitio ꝛ cōfoꝛtatio tota referat ad formā serui penit⁹ ꝛ nō dei. Quid vero angel⁹ iste xp̄o dixerit pfoꝛtās eū. p euāgelicā scripturā nō claret. sed absq̄ cōtradictione fidei relinquit pie menti vt deuote credam⁹ hmōi angelū cōfoꝛtatōis verba decētia protulisse: sicē decebat dicere angelū a deo celitus missuz ꝛ suscipere hominem iesuz christuz cū demonijs ꝛ diabolici hominib⁹ certaturū q̄z vt homo nō vt dei filius hanc confoꝛtationē accipiebat. Scōo in hac cōtemplatione continetur christi ardens caritas. Nam totus amore feruens retractis aut quomodolibet absterſis eius sudoꝛibus admirandis: Venit iterum ad discipulos suos ꝛ inuenit eos doꝛmientes pre tristicia. In tali etem̄ casu tristicia reddit coꝛ accidiosuz ꝛ graue ꝛ perunguli oratione prostratum nisi grandis feruoꝛ et rigoꝛ in sua arduitate retineat illud. De hoc em̄ apostoli maxime tristabant: quia christ⁹ totiens ꝛ ita fortiter predixerat se eis passuz ꝛ recessurū ab illis. vñ Jo. xvj. cū dixisset vado ad eū qui misit me: statim subiunxit. Sz quia hec locutus sum vobis tristicia implebit coꝛ vestrū. Tristabant q̄z predixerat eis. q̄ omnes in nocte illa scandalizarent in eo. Tristabant quoq̄ ꝛ merito: quia succumbebant defectibus ꝛ deficiebant in promissis: nec soliti erant talia tollerare. Indulget saluatoꝛ ifirme materie. Cōcedit absq̄ vitio sensualitati qđ sua importunitate deposcit. pterea inquit discipulis suis. Doꝛmite iam et requiescite. Ecce q̄ discipuli cito doꝛmiunt i qua maxime eoꝛum infirmitas patet. Tertio in hac contemplatione ostendirur christi vigens magnanimitas. Unde saluatoꝛ aliquantulum quietem continuo intulit dicēs Sufficit scilicet q̄ iam vsq̄ nūc doꝛmistis. statimq̄ subnectit causam dicēs: Ecce hoza ea ce filius hominis tradetur in manuz peccatoꝛum. Surgite eamus: ecce appꝛopiat quat q̄ me tradet. Sed quia hoza venit vtiq̄ passionis ꝛ ostendende virtutis ꝛ eterni propositi declarandi. Predixerat enim matri Jo. ij. Nonduz venit hoza mea: predixerat etā cognatis suis. scilicet fratribus et alijs non discipulis Johan. vij. Tempus meum nō dum aduenit. Tempus autem vestrum sp̄ē paratuz: Prefinitū quipe erat infallibiliter quo tempoze traderet ligaret pateret ꝛ crucifigeretur. Tradi non potuit nisi cum voluit. ligari nisi cuz permisit. neq̄ pati penas ꝛ mortem nisi cum consensit. Accessit ille ad passiones ꝛ passionibus super se dominiuz dedit. Propterea intulit. Surgite eamus scilicet ad eos qui veniunt me capere. Ecce

VVA. BHSC. IyR_032

aproprinquat qui me tradet. quasi diceret. volūtarie accedam⁹. Sumus enim illis virtutibus fortiores vsq; in pñtiarum hora nō fuit. Nō enīz mori infans debebat dū illū q̄rebat herodes: nō puer: nō iuuenis q̄usq; spacio viuēdi mūdo psonalē virtutē inoteſceret atq; vitā ne q̄dā deluſio crederet. Nō mori debebat in etate tenera ne interrogat⁹ in respondendo etatē transcendere videret. qm̄ ab instanti cōceptionis sue omni tpe eandē sapientiā habuit. Aut subticendo fatuitas aut fantasia estimaret. Sed nihil fecit aut dixit tempore vernantis etatis: et quo moles corporis sumebat augmentuz. Nulla causa offensionis t mortis iudeis presto erat. Cū pfectam etatē talia que postmodū fecit facere nō debebat. Perfectio em̄ doctrine operū t miraculorū eius nedum virtutibus plenū sed etiam virum perfecte requirebāt etatis. Prio cōdēdū erat euangeliū. p̄dicandū etenim erat antea dei regnū: exemplo p̄ogandā sequentib⁹ t in ipso sūmo disciplinatu dāda erat omnib⁹ viuendi forma. Qui em̄ plenitudinē temporis expectauit incarnationis atq; natiuitatis: horā similiter expectauit passionis t mortis.

Articulus scōs prime principalis partis passionis christi de alijs tribus contemplationibus que pertinent ad processum passionis. t primo de impia eius proditione. Capi. j.

Prima cōtemplatio pertinēs ad processum dominice passionis tria etiā de christo in se comprehēdit. primū est eius proditio. scōm ei⁹ māsuetudo. tertiū eius admiratio. Primo enim ostēdit eius proditio Insidiose nempe ambulat dux inique cohortis atq; nephande. Unō ad huc eo loquente christo cū aplis. Nam reuersus erat cum tribus ad alios octo venit iudas scarioth⁹ vnus de duodecim t cuz eo turba multa cū gladijs et fustibus: facibus t lanternis missa a principibus sacerdotū t senioribus populi. Ecce dux inceps. Ecce obstinata malicia. Ecce animus inquietus t impatiens feritas que nisi perficiat concepta mala nō dormit. Receperat pecuniam quia christum iudeis vendiderat tanq; venale mancipium t vili exposuit precio coram iudeis hominum viram. Ex quo tam diram t duram peruersi propositi obstinatiōnē incurrit vt nec familiaritate cōtubernij: nec humilitate obsequij nec suauitate colloquij a cōcepta malicia potuerit reuocari. Cohortē acceperat vt christ⁹ circūdatus turba de ipsorū manib⁹ omino elabi nō posset. Cū gladijs t fustib⁹ t armis veniunt t remouerēt pcussionib⁹ phibentes. Cū facib⁹ t laternis q̄rit vero lumine christo excecati erant. Veniunt quoq; nocte sicut eterna nocte dāpnādi decepti nocte peccati. Vide aparatū iniquitatis q̄ nihil omittit expediens ad suam nefariam actionem. Considera pmptitudinē amoris christi. cor de manet impauidus: pericula non timet q̄ius caro assumpta subdita sit terrori. Nihil perhorrescit cum amor sequit effectum qui solū genus humanū a periculis eternis: suis tormentis transitorijs disposuerat liberare vehemēs em̄ amor cuncta pericula spernit: si pudet nō inani spe vota posse sortiri. Adsi erāt ministri detestabiles a p̄ncipib⁹ sacerdotū scribis t senioribus populi. Erat in auctoritate iniquitas: principes erant sacerdotum nō sacerdotij qui iussa mala dederunt. Omne sacerdotiū sanctū sed nō omnis sacerdos. Seniores aūt t scribe in hac mala legatione cōuenerant: litterā solū que occidit sequentes t ideo ipsi ad christum occidendum se parauerūt crudeliter. Traditor vero t aries huius mali cōuentus quia nouerat q̄ christus erat cum discipulis suis: ad maiorē sceleris certitudinē ne scilicet christo subterfugiente aliquē pro eo caperent discipulo⁹ ex consuetudinē quā seruabāt discipuli in reuersione ad christum: signum dederat pacis his qui de capiēdo christo crudelē legationē acceperant dicens. Quēcunq; osculatus fuero ipse est tenete eū t ducite caute. Etcuz venisset fingens se nō venire cū satellitibus illis confestim accedens osculatus est eum dicēs Aue rabbi. O horrēda nequicia anime scelerate premittit salutationez ei quem in mortis dampnationem inducit. O improba iniquitas male mentis: vocas magistrum cui⁹ doctrinam tā procaciter contempnis. O stupenda malignitas proditoris. Oscularis sācrū os t virtutē ei⁹ non sentis. Vere verificatur in te sententia Origenis qui ait: Omnes proditores veritatis se fingunt amicos: t libenter osculi signo vtuntur. Non oblitus tamē dominus misericordie suc dulciter eum ad penitentiam vocans. ait illi. Amice ad quid veni sti? Amicus vocat eo q̄ ipse nō desinat amicari. Sed addit ad quid venisti. quasi diceret. Oscularis t insidiaris Juda hō pacis mee in quo speraui. osculo filiū

UVA. BHSC. IyR_032

hominis tradis. ℭ benignitas saluatoris vide q̃ duleiter corripit pditorẽ vt scelus et modũ quo pficit ipse consideret. ℭ proditio neq̃: osculũ qđ recõciliatorũ est signũ pro discordia irrogat: ⁊ innocens sanguis fundit sub osculo pacis. Scđo subdit christi mãsuetudo: vnđ cum Judas pro signo letifero ori christi osculũ ipressisset cũ ceteris se retraxit Illis vero stantibus velut attonitis a quada diuina virtute pcussis xps mãsuetudine plenus procedẽs ad eos dixit. Quẽ queritis? ℭ cõsumata charitas que foras mittit timorem ⁊ mortis excludit horrorẽ. ℭ bone iesu quid facies amicis te in veritate querẽtibus qui inimicis ad mortẽ te querẽtib⁹ spõte teipsum tradis. At illi respondẽrũt terribiliter intonantes ac dicentes. Jesuz nazarenum. vt verificet qđ scriptũ est per prophetam. Aperuerunt sup me os suũ sicut leo rapiens ⁊ rugiens. Quib⁹ ipse adiecit. Ego sũ deum se esse demonstrans sicut pri⁹ dixerat Exo.iij. Ego sum qui suz. Qua responsiõe audita ceciderũt retrorsuz eo q̃ dedit pater ei vocẽ virtutis vt scilicz doceat ignaros. suscitet mortuos: infirmitates morbosq̃ depellat: fuget demones: ⁊ male ausos terreat inimicos. Quid ergo faciet in iudiciaria potestate pro districtione varia meritorum: qñ sic terruit cohortẽ iprobã cũ adhuc eẽt i numero morituror. Ceciderũt ergo retrorsũ ac supinati fuerunt ad celũ vt saltẽ recognoscant virtutẽ desup esse terrentẽ ⁊ de celo descendisse quẽ venerant ligaturi: perdiderũt potentiam sed nõ seuiciã. Nec resumere potuisset nisi vox que abstulit reddidisset. ¶Proin de interrogat eos itez dicẽs. Quẽ queritis oñino se offerens ad iniustã captura. Qui similiter responderũt. Jesuz nazarenũ. Dixit eis iesus. dixi vobis qz ego sũ. Si ergo me queritis sinite hos abire. ℭ inuicte virtutis costantiam magnã que inter pressuras tribulationũ suarũ oblita de proximis gerit curã dicẽs. Sinite hos abire. Discipuli ergo q̃dã modo relictis intactis excepto dũtaxat qui syndonẽ qua solum cingebat reliquit: q̃ captus profugit nudus: In christũ impias manus crudeli audacia iniecerunt ⁊ ligauerunt eum. ¶Proh scelus velut iniquuz qui soluere venerat cõpeditos. Fuerat enim ab eterno predestinatũ vt ex iniustis vinculis christi iusta nostra vincula soluerentur. Christus igitur dñs captus est in peccatis nostris vt dicitur Thre.iiij. Sed dum hec impia mysteria agerentur, discipuli ad iesum dixerunt Domine si percutim⁹ in gladio. Qui respõdit. Sinite vsq̃ huc. quasi diceret. Intermittite vos prohibere ledentes quousq̃ patiar quoniam ad alios ⁊ in aliud tempus reseruatur iudicium vltionis: quia nunc tempus est patiendi non vlciscendi. Sed nec expecto responso domini saluatoris: petrus exemit gladium ⁊ percussit pontificis seruum ⁊ abscidit auriculam eius dextram. Erat autẽ nomen seruo malchus. ℭ autem dextra p̃ scidit auricula: magnũ nob̃ indicat sacramẽtum cum nõ humana sed diuina prouidentia factum est. Nam abscisio dextre auricule serui: abscisionem prenunciat recte obedientie iudaice seruitutis: Ad auriculam quippe refertur obedientia: sicut prophetа ait:. Jn auditu auris obediuit mihi. Sed ad dextraz obedientia pro celestib⁹ recta quã omnino p didit seruilis conditio iudeorum. Cui tandez in fine seculi christi virtute restituetur. Tunc ait iesus petro. Mitte gladium tuum in vaginam. Aut conuerte gladium tuum in locũ suum. Locus eni proprius gladij est vagina non hominis caro nisi pro corporali aut spirituali morbo gladio opus sit. Et subdit dominus. Omnes enim qui acceperint gladiũ gladio peribunt: quia ad culpã iusta mulcta nõ annectitur. Subdit quoq̃ domin⁹ dicẽs Calicem quẽ dedit mihi pater: non vis vt bibam illum. Dedit pater filio calicem amarissime passionis quẽ ipse vsq̃ ad fundũ exausit pro eo q̃ pater dedit cuius voluntati nihil statuit preferendũ. ℭ auerat iam in orto vt talis calix amoueret ⁊ inexanditus abscessit decreto manente paterno vt ipse calicẽ bibere t passionis. quasi diceret. ¶Pater dedit mihi calicem nõ alteri redimẽdi quis bibet quẽ ego bibiturus sum. nõ vis tu creatura quod vult ipse creator tuus. Subinfert christus q̃niam cõformitate paterne voluntatis et sue libens patiẽ cum ait: An putas qz possuz rogare patrem meuz ⁊ ipse exhibebit mihi modo pluſq̃ duodecim legiones angelorũ. Si iam orauerat in orto nec exaudit⁹ erat. quo modo ergo dicit modo exhibebit mihi pluſq̃ duodecim legiones angelorum? Dicendũ q̃ tunc pro sensualitate interpellabat ad patrez. qua statim subdidit rationi rõnẽq̃ paterne suppositvoluntati. Nũc vero dicit Si certandũ esset. Si hec paterna voluntas nõ decreuisset si pt⁹ ipse calicẽ ñ dedisset: ñ indigerẽ auxilio hominum terrenorum qui habẽ possũ exercit⁹ angelorũ. Staticq̃ subiungit Quõ ergo implebuntur scripture ꝓpheta-

UVA. BHSC. IyR_032

rũ: qz sic oportet fieri. Hoc quidẽ intelligendũ est qz oportet nõ de absoluta necessitate: sãtẽ respectu psone xpi & psequẽcie. s. si volo mundũ redimere z paterne voluntati parere. Oportet etiam sic fieri presupposita predestinatione diuina. Nam sicut me pati ab eterno disposuit: sic prophetari ante temp⁹ fecit: vt potius passio sit causa prophetie q̃ scriptura prophetica fuerit causa passionis. Hoc siquidẽ diuini iuris ordo poscebat vt tanti regis mysteria in mundo futura per phetas idoneos multis ante actis tp̃ b⁹ nota fierent. Jã igit̃ christ⁹ circũdatus mala cohorte perfect⁹ in omnib⁹ inimicis iam restituebat bona p malis. pterea subdit̃. Et cũ tetigisset auriculã eius sanauit illũ. s. pontificis seruũ. O maledict⁹ furor z ptinax seuicia ipior q̃ nec maiestati miraclo: nec pietati beneficio a pcepta malitia potuit reuocari Hoc tamẽ in mysteriũ factũ est vt reparatio hũani generis mali serui ex christi passionib⁹ appareat puenire. Restituit̃ auris dextra vt itelligẽtia vera z obedientia recta oriri appareat passionib⁹ iesu christi. Tertio q̃z subiungitur christi admiratio: pterea subdit̃. Dixit iesus ad eos qui venerant ad se princip̃es sacerdotũ z magistrat⁹ templi z seniores. tã q̃z ad latronẽ existis cũ gladijs z fustib⁹ comprehendere me. q̃tidie apud vos sedebã docens in templo z nõ me tenuistis. Captionis siquidẽ xpi modus z tps ipsius iniuriã plus deprimũt cũ velut latro z nocturno tpe captus sit q̃ dies in die q̃tidie palam fiebat. Sed q̃les in alo essent: tempus malefactionis oñdit. Oñ Jo. iij. domin⁹ ait: Qui male agit odit lucẽ. Ecce igit̃ princeps z magistrat⁹ et seniores psonaliter pgrediũt̃ ad nephas atq furentes oñino furiã cõtinere nõ valent Nec christi cruciatib⁹ saciant̃ nisi oculorũ p̃sentiã prestent. Et qui p male subditos potebant cruda pficere vt magis saturent̃ ex iniurijs xpo illatis volũt psonaliter interesse. Et licet de tota captione essent merito increpandi z hic q̃dãmodo increpent̃: tñ specialit̃ christus arguit eos de modo quẽ tenuerũt: tum qz occulte venerunt tanq̃ ad latronẽ qui fugere vellet cũ ipse se eis in p̃blico cõtinuo exhiberet. Tum qz venerunt cũ armis cuz ipse sp̃ staret int̃ eos simplicit̃ z inermis. Sz non ceperunt eũ in templo docentẽ q̃tidie turbarum verentes tumultũ. Tñ alterius mysterio factũ ẽ ne christ⁹ docẽs caperẽt in templo in q̃ nec etiã potuit lapidari. In quo libertas doctrine atq verborũ dei p̃figit: qz verbũ dei nõ est alligatum nec conclusum fuit aliq̃n fu nibus tyrannorum. Addit quoq̃ saluator noster. Sed hec est hora vestra z potestas tenebrarũ. vt tenebrositas mentis: tenebrositate temporis inoteſcat. Jã tenebrarũ hora est in qua peccata patrant̃: potestas vero q̃ pficiunt̃. Subdit etiã. Hoc autẽ totũ factum est vt implerent̃ scripture prophetaruz. Dicit autem prophetaruz: vt innuat̃ q̃ non solum in vno sed in omnibus prophetis cõtinent̃ mysteria dñice passionis.

De christi captione et fuga discipulorum. Et quomodo christus ad annam primo ductus coraz eo examinat̃: et addit̃ negatio petri. Capi. ij.

Secunda cõtemplatio pertinẽs ad p cessum dominice passionis tria etiã de christo in se cõprehendit. Primuz est christi cõprehensio. scõm eius examinatio tertium petri negatio. Primũ est christi comprehensio. Et de hoc subdit̃. Cohors ergo. z tribuni z ministri iudeorũ cõprehenderũt ie sum z ligauerunt eum. O sine gemitu quis audire posſz qualiter in illa hora homicidas manus in regẽ glorie iniecerũt truculenti lictores. z innocẽtes man⁹ mitis iesu vinculis cõstringentes ipsuz agnũ mansuetissimuz ñ obloquentẽ ad instar latronis furibunde cõprehendunt qui deitate omnia: z ligant euz qui venerat soluere omnes a vinculis peccatorum: et a cõpedibus demonis infernalis extrahere cõpeditos. ſm eñ Bern̄. post̃q̃ ceperũt z corpus bacculis pungebant z pcutiebant exercentes in eo b̃estialitatẽ crudelitatis sue. Quo viso omnes discipuli eo relicto fugerunt. herebant ad dominũ iesuz christũ q̃ colũpne celi ptremiscere habuerũt. O mira fragilitas cõditionis humane: tempe pcutionis a suis discipulis relinquit̃ christus quos prẽdocuerat et cautos fecerat qui omnes spondẽrãt secum vsq̃ ad mortẽ in tribulationibus permansuros. Fugerunt eñ velut volatilia int̃ q̃ iacit̃ lapis improuise p semitas aeris volitantia que in summitatibus z ramusculis arborum se tollunt quas ante non preuiderunt. Sic z apostolic⁹ chorus fugiendo in incertitudine refugij vagabatur. Adolescens quidam sequebat̃ eum a mictus syndone super nudo. Et tenuerunt eum. At ille relicta syndone nudus profugit ab eis. Nec verit⁹ est dilectus discipulus nuditatẽ: nec recordat⁹ amoris cui⁹ dulcedinez pauloañ hauserat, idinat⁹ sup dñicũ pectus

UVA. BHSC. IyR_032

et quā gustare debuerat cū gustauit dñicus sacramentū. Scdo sequit christi coram anna examinatio. Ducit enim iesus a satellitibus mortis ad annaz primū. Hic interrogauit iesum de disciplinis t de doctrina eius. Interrogat de discplis quos credit ebetes qz sequūtur. Interrogat vt discat an nobiles vel gregarij sint. vt ex cōditiōe discipulorum scuiat in mgrm. Mecnō in auctoritatez qua cōgregauerat intēdebat. cū iudicio suo ppter decretū pontificū t sacerdotū nemini liceret sub noua doctrina discipłos cōgregare. Proinde interrogat eū etiaz de doctrina ad pnicioſam inquisitiōem annas se cōtulit ac inuoluere vult doctorē nō subdocibilem fieri. Id ąz agebat vt peciperet si adūsus mosaycā legē et traditiōes templarias doctrina xpi aliqd iutulisset. Cū iaz saluator arguerit eos q trāsgressi sint mādatū dei ppter traditiones suas. Ecce doctrina xpi humilitatl decore fulget: que cū sit diuina sub hoim iudicio ventilatur. Saluator aūt ad inquisita respondēs d. Ego palam locut⁹ sum mundo. Occulta nēpe doctrina supstitiōe plerūq; pfunditur: t vitiū vtiq; habet annexū si publicum timet. Mō aūt oīs occulta iusinuatio sancte doctrine cōdempnat q. ſ. secura manet si ducat in publicū: que palam fieri nō vitat ne dephendatur in macula: cuz sit ipa immaculata necessitas: t causarū varietas sepe cogūt vt lucerna qlibz paucis luceat in occulto que mallet lucem dare in manifesto. Protinus ad sanā doctriuam spectat vt nihil sub velamine habeat qđ publicū horreat: qđ deprehēsum pudore aut infamia vreretur. Sz illa que velaminib⁹ gaudet latibula t angulos semp querit que dephensa rubore effunditur arguta nō habet. vñ se iustis sentētijs tueat est protin⁹ pscribenda t omnino abijcienda pmulgata t ab hijs qui deuotiōe t sanctitate pollere videnť. Tutius em audirenť iniqui inhesitāter et manifeste vera dicētes. q̄z boni clādestine dubia pferentes. Oīem quidē excludit errorē t animos audiētiū absoluit a dubijs manifesta t exaiata doctrina Quo circa saluator ad inuicibilē responsionis defensionē p sua doctriua se ptulit cū respondit: Ego palā locut⁹ sum mundo. Et de disciplinis tacēs solū doctrinā approbauit ex manifesto cū nō disciplinis doctrina ſ a doctrina discipuli boni vel reprobi cēseant. Sz qm̄ per sapiētes cōsueuerit approbari aut reprobari q̄cūq; doctrina: locū in q̄ sapiētes iudeoz cōuenire solebant: subiūgit d. Ego sp̄ docui in synagoga t in tēplo q̄ oēs iudei cōueniūt t in occulto locut⁹ sū nihil. Cū em̄ multitudo sapiētiū: sanitas sit orbis terraz: Et dicit Sap̄. vj.c. Ad iudeoz sapiaz suā approbādā remittit xp̄s doctrinā vt si sapiētes sūt t audiert reprehēdāt si reprehēdēdū q̄piā inuenerint. Si sapiētes nō sunt silcant a propria ignorātia iā pstrati. Si sapiētes sūt t amici dicant q̄ nocerūt non amicitie gratia ſ veritatis gloria. Mā vere sapiētes fm veritatē nō fm inimicicią aut amicitią oīno diffiniunt. Si sapiētes sunt t inimici ad validius testimoniū interpello vt ppter sapientią sub mittant inimicitią t gariant si pñt in manifestā doctrinā. Si vero nō possunt: aut taceāt aut si iusticią sentiunt iusticie laudibus efferant. Nam vbi nulli sunt sapiētes ibi cautio est doctrine. Semper enim verek docens ąs nouit assistere sapiētes: t caute loquit maxie si emuli astant nec deprehensus in aliquo cō cōfundant. Sed qm̄ ppius amor sepe hominem fallit. subiungit dominus di. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierūt quid locutus sum eis? Magnum testimonium est q vera sit t irreprehensibilis doctrina illa que ad iudiciū reuertit emulorū: t in obscurabili claritate resplendet que ad examen proponit reproborū: atq; iustissima ex omni parte censet que nullorū fornaces expauet. Et subdit dominus. Ecce hi sciunt qđ dixerim ego. O benigna mansuetudo saluatoris velut ante iudicē stabat t aduersus doctrinam suam testes emulos allegabat. Sciebat enim se dixisse infallibilē veritatē. Incōfusibilis nempe veritas est t arguta peramplius fulget t tunc siquidē fortit triumphuz scilicet cum aduersarios habet. Ad posteros ergo hoc diriuet in exemplū vt doctrina si sit priuata ſ cōmunis: nō occulta ſ publica: si opinabilis sed veritate firmata que nullis obtrectatōib⁹ tremulet: q̄ nullos paueat detractores que suos vbilibet cōterat inimicos que magis aduersitatib⁹ q̄z tranquillitatib⁹ illucescat. Hec solū doctrina christi possedit que nec mirū si mansit intrepida cora anna emulos ad sui testimoniū querens christo capite defendente cum cora imperatoribus et regibus mundi non cessit in christiferis mēbris in eis spiritu sancto loquente. Hec cum dixisset vnus assistens ministroz dedit alapam iesu d. Sic respōdes pontifici? sed vide mansuetudinem patientis: cognosce sapientiam respondentis. Si male locutus sum testimonium perhibe de malo. Si autez bene quid me cedis? O benignitas et humilitas saluatoris iudiciū vult subire cū seruo q̄ oīm

UVA. BHSC. IyR_032

dñis est ⁊ iudex. Totū ponit se in iudicio xp̃s: oīa inimicorū examinationi remittit. Corpus mozes ⁊ verba ⁊ si qua humana sunt ei⁹ in iusticia vult appendi. Approbari aūt improbari testimonijs satagit cū ministro. Nec tñ parat dñs maxillam aliā sicut alios docuerat obseruare. Matth. v. c. Sed altius xp̃us exemplo suo: nunc nos trahit opus esse pfectū ostendens: cum ad bonū trahitur male agēs qñ charitas seruat in animo ⁊ suaui primus cōpungit verbo. Perfectū nempe in virtutibus est ei qui te pcutit inferre salutis verba: ⁊ cū odio te feriat: tu eum charitate constringas vt quem pateris pcussorez: possis tandē habere consortē. In id quippe tendebat saluator qui vult oīem hoiem saluum fieri: et ad agnitionē veritatis venire. In hoc quippe exēplo nos docet saluator noster q si mol li responsione homo primi iram extinxerit: qñ vt dicit Prouerb. xv. c. Respōsio mollis frangit iram: sermo durus excitat furorē: simul duo simul cōgemina bona vt virtus patientie suo munere fulgeat. ⁊ cōuersus primus dignā penitentiā agat. Et si vtriusq bonī patiens sortit premiū: quia sustinuit ⁊ quia cōuertit ⁊ resipiscens a malo penas dignas malis euasit. Tertio addit Petri negatio Sequebat etenī Petrus christū nō tñ corpore q̃tū mente: quē titubatio fidei plene cōplexerat ⁊ amor ad xp̃m a timore hoīm patiebatur iniuste conflictū. Ihic a Johe in domū introductus est p curialiuz noticiam qua Petrus ipe carebat. Et hinc inde agitatis verbis christum trina despexit negatione. Despicit nēpe qō tanta pcacitate negata. Et anathematizat ponit filium dei qui oīes venerat reconciliare cum patre. Perualide siquidē agebat virga timoris qui se excōicabat si cognouisset etiā christū: ⁊ iuramēto falso firmabat q si cognouerat xp̃itatem. Dixerat enī interrogāti xp̃o. Matth. xvj. Tu es christus filius dei viui: quā cognitionē veritatis non ab hoīe aut ab angelo sed ab eterno pr̃e suscepat: q quēpiam docēdo nō fallit. An forte occasiones fuerunt in Petro p̃ter timoris angustiā ⁊ fidei detrimentū quod ancilla hostiaria introduxit. An forte quia frig⁹ erat ⁊ ad ignē se posuerat iudeorū. Exterius frig⁹ interiorē frigiditatem insinuat ⁊ spūssancti ignem iudeorum exarserat ignis. Gallo interim dante vocem ⁊ inter xp̃a christo miserāte ab ipo respectus Petrus egredit foras ⁊ fleuit amare. Ihec ā negatio Petri an tota in domo cayphe: an in vna cōcepta: ⁊ in altera cōsummata sm diuersorum opinionē: quia nihil addit vel adimit fidei: alter horum credere nō sit pñtis desertionis. De beata vgie sane in pñti loco credendū est q discipulus ille quē diligebat ies⁹ videns tam dire tractari dñm suū interim cucurrit ad virginē glorioſam nūcias que acciderant circa filium suū. Forte nouerat eā esse in bethania in domo magdalene cū sororib⁹ suis. Quo audito pre diuersitate doloris cōcussa sunt oīa viscera eius ⁊ implacabili fletu plorare cepit: ⁊ alie mlieres que cū ea erāt Secedēsq ab alijs ante dñm i oratiōe lachrymarū irriguo se pstrauit oīpotuit pietate paterne dilectioni recōmendans filiū suum. Ac xo post multā morā cōsurgens cum magdalena ⁊ sororib⁹ suis: cōcito gressu plorantibus cūctis hierlm adit. Cunq obuiaret custodibus ciuitatis: dicūt ei. Quid ploras mulier? Quid queris? Rndit. Nūquid quez diligit anima mea vidistis. Et illi. Qualis est dilectus tuus O pulcherrima mulierum. Et illa: dilectus meus candidus ⁊ rubicundus electus ex milibus. Et illi. An forte filius tu⁹ est ille qui hac nocte tanq malefactor ⁊ latro ductus ad domū Anne pontificis ligatus et verberat⁹ ⁊ tam atrociter xberat⁹. Quo audito Maria fere cecidit in terrā p̃ dolore. Sz amore videndi filiū suū vires resumēs ocius puenit ad domū Anne: sed nō inuento ibi ie su aliquo referente didicit fuisse transmissuz ad pontificem cayphā: sicut in sequēti capitulo ptz. Plorādo ergo cum sororib⁹ ⁊ deuotissima magdalena q viam puenerunt ad Cayphe domū. Et introire querētes phibite sūt. Dure igit extra domū plorās clamabat. Fili mi ieſu: ieſu fili mi. Et ieſu fili mi ostēde mihi faciem tuā. Sonet vox tua in auribus meis Quis vnq exprimere posset q̃tus cruciatus tunc renouatus ē in anima ieſu christi: cuz in spiritu intellexit matrē propter eū tam atrociter cruciari.

De christi examinatione atq delusione facta coram pontifice caypha. Ca. iij.

Tertia cōtemplatio ptinens ad processum dñice passiōis: tria alia etiam continet de ipo christo. Primū est ieſu examinatio. secūdum xp̃i cōdemnatio. tertium christi delusio. Primuz est christi examinatio. ſ. coram pontifice caypha: pterea subditur: Et misit eum annas ad cayphā pontificem. vterq pōtifex: ille cesserat: iste regebat. Scōm enī Iheron. ⁊ Chryſ.

L

tunc pontificatus emebant ab eis. ꝓpterea contra legem etiā singulis annis noui pontifices creabāt. Erat aūt cayphas pontifex anni illius. A pontifice in pontificem illuditur: ergo christus sistit coram caypha filio dei ies⁹. Aduersus quē cōuenerunt sacerdotes ⁊ scribe ⁊ populi seniores. Ecce sacerdotum sanctitas: vtrū in turpitudinē scribarū scientia ī errorem ⁊ in furorem trahitur natura senect⁹ cum hi oēs cōueniant cōtra ꝟitatem ⁊ innocentiam subuertere moliant. Oēs autez cōsilium corū erat quō christū p̄ captam iusticiaz siue apparentē potius occidere possent ⁊ non prout homicide erant in occulto in publico notarent. Cōgregatus igit cōuentus malignantiū: odio estuabāt in xp̄m. Et querebāt falsum testimoniū cōtra ieſuz vt eū morti traderent. Nō tñ dicit euangelista falsum quasi nō amplius vellent inuenire verū testimonium cōtra cum si fieri posset: sed vt ostēdat ꝗa iniquissima intentione ⁊ cū iniquissimo ꝓcessu cūcta cōtra dñm ꝓbare parabant. Inquirebant testimonia vt zelo iusticie punire viderentur: ac p̄ hoc iusticie velamē inuidiā ⁊ animi prauitatē palliare temptabant. Et cū multi prōcaci animo infruito vultu. ⁊ impudica lingua testimoniū cōtra dñm loquerent: cōuenientia nō erant testimonia. ſ. sentētie ꝓferende. Nouissime venerūt duo falsi testes dicētes: hic dixit: possum destruere templū dei ⁊ in triduo reedificare illud: vt verificaret qđ ꝓpheta ait. Insurrexerūt in me testes iniqui ⁊ mentita est iniquitas sibi. Falsi testes in ꝓferendi rectitudine fallebant. Dixerat enim xp̄s Joh. ij. Soluite templū hoc: intelligens de corpe suo ⁊ in tribus dieb⁹ excitabo illud: quod potius sonat suscitationez corpis mortui q̄ reedificationē destructi templi. Testes falsi dicebant: possum destruere templū dei intelligentes de lapideo templo. ⁊ in triduo reedificare illud. Vide ⁊ diligēter aduerte qūo ꝟitas ⁊ innocentia p̄ aduersarios scpe clarificat ⁊ tanto magis q̄nto pl⁹ insaniunt cōtra eā Nam summa laus ē xp̄i: q ⁊ apparēter minime culpabile opus cōtra eū inuenire nō possunt eum accusare de verbo: quia ex ꝟbō q istō in medium posuerūt: licet sub aliqua falsitate q vtiq̄ de se nulli⁹ ponderis erat: patz q si contra eum alia habuissent licētius quidē illa in medio ꝓtulissent. Sustinet patient dñs ⁊ saluator ad obiecta nō respondet. Propter ea subditur. Jesus aūt tacebat: sed quid facerent si loquerē cum tacendo exagitet furiosos. Nam surgens princeps sacerdotum ait illi. Nihil respōdes ad ea que isti testificant? Surgit nempe ex inquietudine mētis ⁊ seuicia efficiebat seipso supior. Querebāt respōsionem nō ad credulitatem led vt captati verbis magis ex ipa subnecterēt accusatio contra eum. Jesus aūt nihil respondebat mysterio nō timore: tanq̄ cognoscens eum qui loquebat in fraudē. Magna prudentia est tacere vbi ex oīni pte calūnia ꝓparat. Secūdo subditur christi cōdemnatio. ſ. coram pontifice caypha. Nūc tunc male iterū agitat⁹ in corde: verbis exagitat xp̄m di. Adiuro te p̄ deū viuū vt dicas nobis si tu es xp̄s filius dei bñdicti. Adiuratio est inquisitio alicui⁹ sciende veritatis sub respectu superioris potestatis: forte cayphas aliquorū relatione ꝓceperat christum se dixisse filium dei: ⁊ hoc in iudicio repeti satagebat: vt eius cōdemnatio morti per legem aptior vel apparētior esset. Jesus autē sic adiuratus ne crederet deum viuū nō diligere vel nō timere ꝓtermisso silentio disponebat dare responsum. Sed ante responsuz paucis verbis fraudulētiā cayphe detexit dicēs. Si vobis dixero nō creditis mihi. Si āt interrogauero verū nō respondebitis mihi vt ex eadē dānata radice indicet ꝓuenire verum dicenti: nō credere. ⁊ verū in responsiōe querēti nō dicere. Proculdubio cayphā voluisset interrogare iesus vt interrogato istrueret ⁊ lucrarēt aiam eius: ⁊ omniū circūstantium: nisi quia prouidebat illos ad falsitatem ⁊ mendacia ꝓlapsuros. Iterū quoq̄ fraudē illorum detegēs subdit: Nec̄ dimittetis. q. d. Sed eo armabimur hostili⁹ quorū verū illucescit clarius. Verūtñ dico vobis amō videbitis filium hominis. ſ. in iudicio quē puruz hoiem credētes nūc vsq̄ quaq̄ cōtemptis sedentē a dextris virtutis dei: vt vnū ⁊ equalem cū patre credatis filium cōregnantem ⁊ hoiem infallibiliter factū deū. Hoc Apoc. c. j Joh. ait. Videbit eum oīs oculus: ⁊ qui eū pupugerūt. i. ī die iudicij videbūt boni ⁊ mali: ne filium dei quē boni amauerūt mali contempserūt: boni ad gloriā: mali aūt ad terrorem ⁊ penam. Sedebit quiescens qui nūc in laboribus agit. Sedebit iudicans qui nūc iudicandus astat. Sedebit a dextris ꝟirtutis dei qui ad sinistram diabolice potestati morti ad iudicat. Dextera em̄ virtus dei tota est cū patre omnipotēs: ⁊ equa potentia: ⁊ tota cū deo patre omnipotēs quā habere ⁊ ostensurum se mundo p̄nunciat. Non tamen in nubibus pluuialibus aut obscuris aduenier: ꝑ virtute deificati ⁊ dei fieri corporis in nubib⁹

UVA. BHSC. IyR_032

lucidis velut in tribunali bꝰ sedens: terre ad-
iudicandū in aere more nubis efficiet ipse vi-
cinus ac iudicabit in terris positos qui de ce-
lo celestis ad terras aduenies a terrenis iudi-
cium ptulit improbandū: vt sicut in ligno pē-
dens in aere inclinato capite ꝓ oīb⁹ vt mo-
reretur tradidit spiritū: sic in aere corpe a ter-
ra exaltatus iudicabit mundū sibi subditum
vniuersum. ¶ Per experientiam ptz q xp̄s ad ca-
lumpniā interrogatus ē. Nam tūc oēs ani-
mo furioso dixerūt. Tu ergo es filius ðī: iro-
nice ac derisorie xp̄i sentētiā repetētes. Qui-
bus saluator fida voce respondit. Tos dicis
quia ego sum. Quo animo id dicatis vos no-
stis. Quacūq; tū intentiōe id dicatis verū di-
citis: quia ego sum. Tunc princeps sacerdo-
tum scidit vestimenta sua dī. Blasphemauit
vestimēta scidit: vt accusationē xp̄i redderet
grauiorē: ⁊ quod dicebat verbis extolleret fa-
ctis. Et corde adeo diuisus: diuisas adeo pa-
git actiones verāq; christi confessionē in falsi-
tatem ⁊ blasphemiā suo sensu cōuertens: ⁊q̄
dicta testiū plus attendens: cordis impetu:
malo actu: tonanti voce astantes alloquitur
dī. Blasphemauit. Velutq; in christi mortē
festinus adiecit. Quid adhuc egem⁹ testib⁹?
Ecce nūc audistis blasphemiam. Sed ne cay-
phas totus nocens solus in hoc iudicio ðlin-
quere videaē: atq; vt ferat sententiā nō quasi
a semetipso sed quasi aliorū consilio ⁊ assen-
su sibi assistentes quid videaē inquit. Sed eo
grauius crimen est quo multos socios que-
rit. Respōderūt oēs. Reus est mortis. O
stupenda nequitia improbū videre int oēs
magistratus ⁊ sapientes ⁊ senes populi iudeo
rum iusticiam cōculcatā ⁊ iniusti mortē om-
nes pariter cōuenire. At neminē cōueniri: q̄
pro innocente consurgat: aut temp⁹ defensi-
onis deposcat. O benignitas saluatoris. O
mansueta dulcedo: ⁊ bonitas redemptoris.
Quid em̄ erat videre innocentē iesum veluti
mansuetū agnum solum inter tot improbos
⁊ impios cōstitutū: facie mansuetū: vultu be-
nignum: mortem expectantē in voto ⁊ prom
ptitudine mentis intrepide psistentem. Ter-
tio subdit christi delusio. Nam anteq; morti
p iudeos adiudicatus sentiret aculeū mortis
prius suis penis saturari querētes. Expue-
runt in faciem eius velut in faciē vilissimi et
abiectissimi hominis cui ex animo verbis et
actibus exprobrabant: ac si dictorū vilitatez
sputi vilitate damnarēt: vt verificaret qđ Job
xxx.c. in psona dñi ait. Faciem meam cōspue
re non verent. Et iterum p Esa.l.c. ait. Faciē
meam nō auerti ab increpātib⁹ ⁊ conspuenti
bus in me. Et velauerūt faciem eius in deri-
sum: ⁊ colaphis eum ceciderūt: alij palmas i
faciem eius dederunt. O vultus desiderabi
lis angelis: ⁊ gene que celum repletis letitia
mūdiq; decore letificatis: quo taz crudeliter
cese estis a manib⁹ improbū. O collū p quod
effusa nobis doctrina salutis: quis ausus est
te ledere colaphorum pcussione. Sed vt om-
nis compleaē derisus in domibus iudeorum
pphetia qua ille popul⁹ sup ceteros iā effu-
sit in xp̄o capite deridetur cum pcutientes eū
dicebant. ¶ Prophetisa nobis xp̄e: quis ē qui
te pcussit: vt more diuinatoris potius q̄z pro-
phete diceret quis pcussit eū. Sz hec derisio
pphetie ad ipos impios retorta ēvt facti om
ni populo in derisum ⁊ pphetis veracib⁹ nō
credētes: ipsis oīno priuati ⁊ a pphetl mē-
dacibus decepti in sua ignorātia excecati mi-
serum in mūdo experiunē exiliū. Et q̄ xp̄m
pphetarum omniū vitatem ⁊ lumē impieve
lauerunt iusto dei iudicio sup illorum corda
velamen cecitatis ⁊ ignorātie manet vsq; ad
huc expansum: ⁊ nisi ad christum fide ⁊ dile-
ctione pertranseant in hac vita nulla ratione
tollendū. Deniq; quibusdā illorum dormitū
euntibus alij nequiores remanserunt chri-
stum vsq; ad mane ðbis ⁊ multiplicib⁹ iniu-
rijs illudentes. Expectat interim exēpla me-
stissima mater iesu cum sororibus suis impla
cabili fletu plorans ac desiderans videre dile
ctum filium suum.

Articul⁹ terti⁹ prime ptis passi
onis christi: de alijs tribus con-
templationibus que ad domini
ce passionis pertinent incremen
tum: et primo qūo christus ad-
ducitur ad Pilatum: et coraz eo
accusatur et examinatur. Ea. j.

Prima contemplatio ptinēs ad in-
crementuz dñice passionis cōtinet
in se tria. Nam ꝑmo christus corā
Pilato accusaē. secundo examina
tur. tertio excusaē. Primo quidē christus ac-
cusatur a iudeis corā preside Pilato. O hor
renda impietas iudeorū que tantis iniurijs
satiari ñ potuit: q̄n pot⁹ ferali rabie fremēs
impio iudici tanq; rabido cani animā iusti ð
glutiendam exposuit. Porro mortem christi
differre periculum autumātes: postq; in eoz
consilio fuerat diffinitum iesum morti obno
xium subiacere. Nec habētes qūo possent eū

UVA. BHSC. IyR_032

sententie mortis tradere: potestate in rhomanum imperium iam translata: aut falso religionem monstrantes: ne ꝓpter inuidiam viderentur inferre iudicium super eum. Mane autez facto initoꝯ consilio iterato principes ⁊ oēs sacerdotes ⁊ populi seniores cōtra christum vt eum morti traderent victum adduxerunt eum: ⁊ tradiderunt pontio pilato presidi. s. vt seue mortis experientia puniretur. Cunctoꝯ egrederet pontificis domum: erexit se mestissima mater Maria vt videret filium suum. Quē cum videret facie liuidum sputis deturpatum: barba ⁊ capillis capitis depilatū: ⁊ oīno a priori pulchritudine alienatum: obuiātis a matris ⁊ filij oculis simul pre dolore fere cecidit sup terram. Ad litterā circa veritatem textus est singulariter aduertendum q̄ cōmuniter textus Joh. xviij. c. ait Adducunt ergo iesum ad caypha in pretorium: sed male stat textus scriptorū culpa. Nā ſm grecos in quorū lingua Johannes euangelium scripsit: textus dicere debet. Adducunt ergo iesum a caypha in p̄torium. id est. de domo cayphe ad domum Pilati vbi erat pretorium. Considera igitur o anima mea q̄ transiuit insomnis nox illa in christo aporiato ꝓ totiens ⁊ deriso atq; pcusso multotiens: ⁊ ira seua atq; odium cordiale aliquos iudeorum fecit ad irrogandum christo iniurias vigilare. Actū insimul cōdicentes quid tradendo illū presidi accusando sibi obijcerent quo iuste moueret preses contra eū proferre sententiam mortis. Pretorium enim erat ſm traditionem antiquā ciuium rhomanorum locus iudiciarie potestatis vbi eorum fiebat exactio seu vbi p̄tor cum sapientibus: ⁊ cum populo conueniebant ad aliquid disserendum Sed pretorium Pilati sic hierosolimis dispositum erat: q̄ ex ipsius fenestris allocutio posset esse ad extra positum populū si necessitas esset. Propterea subdit. Sed principes sacerdotum ⁊ oēs iudeorum consilium pretorij Pilati nō introierunt ne contaminarent sed manducarent pasca. s. quod illo tempore celebrabant. Semper em̄ iudei vilioribus ceremonijs studiosius intendentes in maiorum magnorum voraginē ceciderunt. O damnata cecitas ⁊ peruersa conditio iudeorum verebant cōtaminare pasca: si contra traditiones suas presidis intrarent pretorium. Sed nō verebantur ad mortē iniuste deducere iustum ⁊ innocentem dominū iesum christum. Secuta est ad pretorium filium suū plorādo mesta mater cum Johāne ⁊ Magdalena: atq; cum alijs sororibus suis ⁊ alijs mulieribꝰ: que quadam naturali pietate inclinabantur ad eam. Notanter ad lām aduertendum est in hoc loco: q̄ Matth. xxvij. c. iterposuit hic de suspendio iude: quomō iudeis pecuniam restituit: ac qūo iudei noluerunt eam ponere in corbanā. id est. in gazophilatiū siue archam vbi seruabant dona oblata: quia precium ꝓ sanguine christi fundendo fuerat datum. Licet em̄ ex sua impietate ⁊ cecitate donationem illius precij forte nō iudicarent iustam: tñ oīe tale preciū iudicabant indignū poni cum donis diuino cultui consecratis. Et ideo quandā fictam specie pietatis in hoc seruare volentes: emerunt cum eo agrum figuli cuiusdam: vt esset cimiterium pegrinorum. Liues em̄ forte in paternis sepulcris tumulabantur. Et quia ager ille de sanguinis precō fuit emptus: ideo vocatus est acheldemach. id ē. ager sanguinis vsq; in hodiernum diē. Quod quidē refert ad diem quo euangelista hoc scripsit. Querit tñ Augustinꝰ in questionibꝰ noui ⁊ veteris testamēti qūo occupatis principibus sacerdotum ad necem christi a mane vsq; ad horam nonam: iudas eis reportauit preciū ante Christi resurrectionem: reiecitq; in templo: cum constet omnes principes ante passionem christi non fuisse in templo: quippe cum in cruce posito insultarent ei: ⁊ subdit se nescire quo die vel tēpore se suspenderit iudas. Et q̄ licet narret in hoc loco: non tamē sequitur ex hoc q̄ tunc fuerit factū. Hieronymꝰ tñ ⁊ Origenes supponunt: q̄ quādo iudas vidit christum morti adiudicatum preciū reddidit. dicens: peccaui: tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid ad nos. Tu videris. Et proiecti argenteis in templo recessit ⁊ abiens laqueo se suspendit. Puto igitur q̄ Matth. sicut hoc fuit enarrat ad exagerendum crimen sacerdotum: qui nec ad penitentiam iude sententiam mutauerunt: nec tamē ꝓpter hoc oportuit principes tunc interesse in templo: quia postq̄ noluerunt a iuda preciū acceptare: videtur q̄ iudas ad templū iuerit vt saltē pecuniam relinqueret ibi quam secum retinere horrebat. Sed ad seriem historie reuertamur. Pilatus denicq; cum cognouisset iesum in suum pretorium intromissum ipsis iudeis extra positis locutus est dicens. Quā accusationem affertis aduersus hominem hunc? Judei vero falsam iusticiam simulantes: ⁊ q̄

UVA. BHSC. IyR_032

non velut inuidi eum sue iurisditioni tradiderant. Responderunt. Si non esset hic malefactor non tibi tradidissem⁹ eum. Ac si aptius dicant. Non mouemur inuidia: nec odio agitamur: nec sumus in suo facto precipites Anteq̃ tradidissemus eum tibi discussimus & vidimus malefacta illius. Nil aliud q̃ maleficia sua tibi eum p te iudicandum tradere nos compellit. Igitur aperte cognosce q̃ si h̃ malefactor nõ esset: tibi a nobis traditus nõ fuisset. Pilatus vero qui leges nouerat romanorum que non damnabant reum nisi ꝑ particularibus & dissert criminibus iusta ꝓbatione conuictum persit inquirẽs. Quis littera taceat Quid disserte aduersus christũ obiciant iudei & qui sibi eũ tradiderant. Ne tamen in hac iniustissima causa succũbere viderentur sed a falsa cõmenta cõmittant dicẽtes. Hunc inuenimus subuertentem gentez nostram prohibẽtem tributa dari cesari & dicentem se regem esse. Ecce imponũt falsa infallibili veritati ac de tribus grauissimis accusant eum. Dicentes eum fuisse: primo cõtra ꝟitatem doctrine. secundo contra veritatem iusticie. tertio contra veritatem vite. Primo accusant eum fecisse contra veritatem doctrine: ꝓpterea dicũt. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram. Secundo cõtra veritatem iusticie: ꝓpterea addunt. Et prohibẽtem tributa dari cesari. Tertia cõtra veritatẽ vite: ꝓpterea subdũt. Et dicentem se regem iudeorum. Exquo manifeste clarescit q̃ subuersi a diabolo dicunt christũ dñm subuertẽtem. Non em̃ subuertebat gentem quam cõuertebat ad legem: quaz nõ venit soluere sed adimplere: sicut ipe Matth. v. ait. Nec tributa cesari dari ꝓhibebat: sed reddẽda cesarea cesari interrogantibus ipse dixerat Matth. xxij. Et ad vitandum scandalum cum esset liber per Petrum staterẽ regi ante persoluerat: sicut patet Matth. xvij. Ac cum esset rex regum & dñs dominantiũ se regem nunq̃ asseruit. Potius aũt fugit cuz turbas nosceret esse venturas ad eũ ex miraculo magno motas vt euz sibi regẽ ꝑficerẽt. Joh. c. vj. Quia secreta potestate de paucis panib⁹ tantã hominum multitudinẽ satiauit. Has nempe accusationes iniquas auribus ꝓcipit mesta mr & cognoscens voluntatez filij sui tacet: nec eũ excusat aut defensat: sed fessa mente & corpore plorat. Sed Pilatus iudeorum animositatem manifeste cognoscẽs & ex ante relatis intelligens inuidiam eorũ eis ꝟm eorum legem tradidit iudicãdũ di. Accipite eum vos & ꝟm legem vestrum iudicate eum. Discant igitur christiani rectores & principes seculares a ꝑside isto pagano nõ ꝓtinere ad eos neq̃ spectare de christis post christũ amplio⁹ iudicare. Si iudei a Pilato predocti redijssent ad cor & legem cum ꝓphetis vigili mente legissent: & ꝟm illam iudicassent christum: ꝓfecto decreuissent & cognouissent penitus eẽ deuz dei filium hominẽ verũ & potius penitẽtia ducerẽtur q̃ illum tradidissent vt hominem reum. Sed quoniã p Moysaycam legem morti eum adiudicare non poterant sicut ipsi bene ꝓnouerant se falso ad religionem conuertunt dicentes. Nobis nõ licet interficere quẽq̃: ineuulsibiliter christi mortem gerebant in corde qui interfectione clamabant. Nõ em̃ eis dixerat Pilatus accipite & interficite. Sed dixerat accipite & iudicate. Dicebant autem ei interficere nõ licere aut honestate festi: aut ꝓtãslati dominij. Sz hoc Pilatus eis restituebat dicẽs. Accipite eum vos. Magis autez hoc augebant quadã sagacitate dolosa dicentes eis penitus nõ licere: vtputa q̃ a turbis & ceteris presentibus & futuris haberent immunes si nõ ab ipsis: sed a gentibus auctoritate romanorum christus mortis sententia puniretur. Secundo christus examinat. s. a Pilato. Nam Pilatus his auditis illorum iportunitate deuictus ad christi examinationem iure ordinario se conuertit. Et tribus accusationibus sibi factis: vnam tm̃ veritus que pertiuere videbatur ad tempalem romanorum statum super illam dumtaxat examinat eum. Introiuit ergo Pilatus in pretorium & vocauit iesum & dixit ei. Tu es rex iudeorum Cauebat em̃ sibi qui ex mãdato romani imperij procurabat iudeam ne aliquis rex per subdolam actionẽ insurgeret: quã ipe cauere nõ posset. Et ne romanum imperium illa ꝓuincia priuaretur. Jacturam quoq̃ persone proprie etiam verebatur. Prefixerat enim in corde suo Pilatus se christuz regem propria lingua confessum: aut morti tradere: aut romam mittere puniendum. Jesus autem prudenti cautela respondit. Interrogatus interrogans ac dicens. A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerunt de me. Quasi dicat a temetipso cogitasti me fore regem: cõmunis iudex transiuit in ptem: quo facto semp est suspecta ventilatio rei. Si a temetipso cã sumpsit initium: iniustum est vt cogitatio presidium per examinatiõem exquiratur. Si autem alij di-

UVA. BHSC. IyR_032

rerunt de me: nō me interroges. Nam ipi testificent qui accusauerunt. Accusanti nō reo incūbit pbatio. Tm defensio incūbit reo. Respondit pilatus. Nunquid ego iudeus sum. Gens tua t pontifices tradiderunt te mihi. Quid feciſti. ſ. ſi nō eſt verū q̄ dixeris te regē Reſpondit ieſus. Regnū meum nō eſt de hoc mundo: quia nō terrenum ſed celeſte: nō corruptibile aut mortale: nec tranſitorium ſed ſine fine manſurū. Sicut Dañ. vij. c. ſcriptū ē. Poteſtas eius poteſtas eterna que nō auferetur: t regnū eius quod nō corrumpet. Nā t ſi chriſtus ſm iura humana erat rex mundi quia etiam ſm carnē erat nobilior homo mū di: ſicut colligi pōt infra ſermōe. lxj. ar. j. t. c. j. tm myſterialiter nō erat rex mundi. Propter ea ſubdit. Si ex hoc mundo eſſet regnū meū miniſtri vtiq; mei decertarent vt nō traderer iudeis: vt iuxta eorum petitionem iudicer: atq; affirmando ſubnectit. Nūc autem regnuz meū nō eſt hinc. Ergo regnū ſe habere dicebat ſm aliā formam preterq; mundo mōſtraret. Pilatus vero his auditis adiecit. Ergo rex es tu? Chriſt⁹ aūt addidit. Tu dicis quia rex ſum ego. Nec paruipendit verba chriſti pilatus: regnum ſed non de hoc mundo ſe habere dicentis imo magis pendit t admiratus eſt: t velut quoddā numē audiuit predictum verbum quod quidē ex ſequentib⁹ claret cum ſtatim voluerit tradere libertati vigilanti quidē ſtudio per quia: nō per q̄ ſcptū ex dictu ieſu cum replicat ad Pilatum. Tu dicis: quia rex ſum ego. Tu dicis aut ammirans aut credens: quia rex ſum ego. Et ego in hoc natus ſum t ad hoc veni in mundum vt teſtimoniū phibeā veritati. Procul dubio teſtimonium veritatis eſt confuſio falſitatis. Maxime chriſtus phibuit teſtimonium illi veritati qua vita peragenda deducit vt ad eternam vitam pueniatur. Hinc chriſt⁹ perhibuit teſtimonium in ſeipſo: t moribus illam ſeruans t docens verbo. Eidem teſtificans in miraculis t prodigijs multis: in paſſionibus t morte ſepultura et reſurrectione aſcenſiōe t pacliti miſſione: atq; veritati lamatores ad ſe pertinere oīno confeſtans dic. Et oīs qui eſt ex veritate audit vocem meam. id eſt. mihi credit obedit: t ſequitur. Nā nō diſplicuit pilato vitatis verbū quod etiaz improbi amāt. Hoc eī habet veritas dignitatis inter ceteras vtutes vt eam ſuus emulus odiligat atq; laudibus efferat. Oīs eī qui male agit inimicus ē vitatis. Nā t ſi fallere vult nō venit ad lucem: Nunc etiam impius dñs vitatē in ſeruo requirit. Fallax q̄z homo filiū: vxorem: familiā vniuerſam querit habere veracem. Ad hanc igit veritatem pilat⁹ amore cōuerſus illectuſq; dulcedie vocis eius quid ipa ſit xpm interrogans dicit. Quid ē veritas: neq; vnq; talem pilatus audierat oratione t forte p modicum tangebat cor eius a libzata prolatione verboz eius q̄ circa interrogat. Quid eſt veritas. Cui⁹ diſſertionem ſi audiſſet ab eo qui coz eo velut homo reus aſtabat: forſitan ei ſuperna claritas illuxiſſet: Cui ſi credidiſſet nō ſolum xpm liberaſſet verūetiā deſcendiſſet de ſede factus de iudice iudicatus: de preſide reus: de tyrā no collega: aio t corpe xpi pedes fuiſſet āplexus t eū tanq; dei filiū adoraſſet. Tertio vero chriſt⁹ excuſat. ſ. a pilato. Nam ad ei⁹ animum liberandi xpm via ſubito occurrit: vt lut mutabundus in animo iam mente ſuſpē ſus ad dilationē impatiens: preſertim pro ſe dando tumultu furētis populi nō expectato xpi reſponſo egredit ad iudeos. Nō odio veritatis quā ſcire querebat effugiens: ſ cōpendiū meditat⁹ vt populū extra placaret t xpm ocius liberaret. vñ ſequit: t cum hoc dixiſſet ſcz interrogando q̄d eſt veritas. Iterum exiuit ad iudeos extra. ſ. tumulātes. Iteruz eīm ideo euāgeliſta ſubiungit qz pauloante exierat vt audiret quā accuſationem adducerent cōtra xpm. Nam iterū exiuit t ait ad principes ſacerdotum t ſcribas. Ego nullam cām inuenio in hoc homine: Vide q̄z ſignanter Pilatus contra iudeos pro xpo publice teſtat dicens. Ego qui gentilis ſum natione lugdunenſi ciuiſq; romanus: nō inuenio cauſam mortis vel etiā pene iſtius quē meas tradidiſti in manus: at vbi alicui⁹ inuidia t odio delatio facta eſt: quē vere culpa nulla cōtamiat cum deficiūt ad clamores t ad condenda denuo mendacia ſe cōferunt delatores. Vñ ſequitur. At illi magis inualeſcebant voces dicentes. Cōmouit vniuerſum populū docens p vniuerſam iudeā incipiēs a galilea vſq; huc. Inualeſcebant quidē iudei malo conatu ſuper pilati vocē q̄ xpi coz iudeis innocentiaz allegabat: vt vox vni⁹ tumultātis pl̄i ſuperata clamorib⁹ atq; victa ſuccūberet: ne pateret innocētie locus quo libertatē reportās a iudicio egrederet imunis. Bonūq; t verū ſub inferebant ſed volūtate nocēdi dicētes. Com

UVA. BHSC. IyR_032

mouit vniuersum populū. Cōmouit sanepo
pulū p doctrinā melliflua aquā t opib⁹ vali=
dabat. Cōmouit ꝓm xrute miraculoꝝ atq;
signoꝝ. Cōmouit ꝓm ꝫmōib⁹ veris ad glo=
riam sempiternā: ꝓpterea sequit: docēs per
vniuersam iudeā. Ecce act⁹ istius t irrepҺen
sibilis gestus ignorantem docere incedēs cū
docuit p vniuersam iudeam incipiens a gali
lea vsq; in hierlm. Cepit quidē a galilea vt vs
q; ad hierlm ascendēdo doceret. Mā doctria
xpi facit hoies in supna conscendere: cepit a
galilea velut ab hominib⁹ min⁹ doctis vt pe
detentim pueniret ad doctos hierosolymis
constitutos.

Quomodo christus a pilato mittitur ad herodem: et ab eo il lusus remittitur ad pilatū. Ca. ij

Secunda contemplatio ꝓtinens ad
incrementū dñice passionis: t etiā
in se tria cōꝓhēdit. Primū est ad
herodem missio. scōm est iudeoꝝ
accusatio. tertiū ad pilatū remissio. Primum
est ad herodē missio. s. facta a pilato. Maz pi
latus audita noua obiectione criminū t gali
leam auribus suis sonuisse pcunctat si galile
us erat iesus. Et rei veritate compata cona=
bat eū a suo iudicio alienū t ad aliū iudicē tē
ptauit illum inferre ꝓ eo q; galileo suo iudi
cio nō substabat: potiꝰ tū vt a iudicio xpi ma=
nus suas innoxias refuaret: t vt herodē ab
ipo discordē placaret sibi tradidit iudicandū
ꝓpterea euāgelista ait. Et vt cognouit. s. Pi=
latus q; de herodis ptāte esset: remisit eu⁹ ad
herodē qui t ipe hierosolymis erat in dieb⁹ il
lis. Mittit igit xps ad herodem tanq; galile
us atq; diuina ꝓuidentia factū est: vt Hero=
des illis dieb⁹ hierosolymis interesset ad cō=
plementū dñice passionis: ad testimoniū ve=
ritatis: ad cōfusionē iudeoꝝ: q; herodes nō
inuenit quid puniret in xpo: sicut subsequēs
scriptura testat. Herodes aūt visu iesu gaui=
sus ē valde. Erat em cupiens videre illum ex
multo tempe: eo q; audisset multa de illoꝝ spe
rabat aliq; signū videre ab eo fieri. Interro
gabat aūt illum multis sermonib⁹. Cui⁹ curi
ositatem t mētis vanitatem saluator cogno=
scens: neq; signū coꝝ eo fecit: neq; ad sua in
trogata rūdit. Mō em fastidiosis animis al=
ta mysteria pandenda sunt: neq; prodigia fa
cienda coꝝ sectantibus vanitatē. Secūdo ꝓ
ditur iudeoꝝ accusatio. Adultū em ad suam
innocentiam cōꝓbandā t iudeoꝝ ꝓtera=
uiam cōdemnandā excusat xpm seua gentili
tas: q; in illo nulla iniquitas repit. Sed xps
coram herode tenente silentiū inclamitat in=
satiabilis crudelitas iudeoꝝ. Unde sequi
tur. Stabant aūt principes sacerdotuz t scri
be cōstanter accusantes eum. Exquo patz q;
a domo Pilati vsq; ad domum Herodis pn=
cipes sacerdotum t scribe christum nocendi
animo fuerant psecuti: vt si elapsus aut emis
sus erat de manu pilati: ab Herodis iudicio
tergiuersari nō posset absq; suscepta senten=
tia mortis. Accusabant aūt eum accusatioñi=
bus illis quib⁹ eum accusauerāt ante pilatū:
t tanto grauioꝝib⁹ iniqoꝝibus q̄to cos tē. ne
herodes eum absolueret amplioꝝ timoꝝ au=
gebatur. Nam quia a pilato dimissus erat si
cum liberuz dimisisset herodes suffugerat a
iudeis oñe tribunal Hierosolymis ante qō
possent christum vlterius conuenire. Quo=
rem aut exagitati a rabie christum occidendi
manibus ꝓpꝛijs grandine lapidum occidis=
sent. Aut velut appellantes ab his iudicibus
tanq; morte plectendū compeditum sub fida
custodia causarum delatione rhomam ad ce
sarem destinassent. Hec em erat iudeoꝝ dā=
nata constantia vt christus morti ꝓtin⁹ tra=
deretur. Tertio subditur: ad Pilatum christi
remissio. Quia autem etiam coram Herode
delatio iniqua defecit que nec herodē ad sen
tentiam ꝓferendam inflexit. Sed spreuit il
lum Herodes cuz exercitu suo: quia. s. signū
non fecerat: neq; ꝓtulerat ad interrogata
responsum: quem estimauit fatuum aut moz
tis terroze pauentem: seu hominem ante pre
sumptuosum in suis moribus atq; vita qui
nunc veluti imperitus in causa defecisset. Et
illusit indutum veste alba et remisit ad Pila=
tum. Et facti sunt amici Herodes et Pilatus
in ipsa die: nam antea inimici erant adinui=
cem vt verificetur quod ꝓpheta ait. Astite=
runt reges terre et principes cōuenerunt in
vnum aduersus dominum t aduersus chri=
stum eius. Non est enim verozum regum il=
ludere in iudicio constituto: sed cōdemnare
conuictum reum aut absoluere innocentem
Sed ad exagerationem passionis christi et
contumeliarum eius: etiam reges terre in=
fatuati sunt: in regem iniquum etiam assisten
tes sepe conueniunt. Et qualis rex talia sunt
t latera eius. Hinc est q; Herodes christū illu
sit cum exercitu suo. Illusus t veste alba idu

UVA. BHSC. IyR_032

tus: reuertitur ad ꝑilatum. Alba quippe vestis insinuat innocentiã patientis ac fideles posteros p fidẽ onerosos: charitate ꝓtectos: ablucdos i sanguie agni innocẽter occisi. Q̃ ãt agitatur christ⁹ inter ꝓsides atq; reges nulla causa comdemnationis inuenta: innocentiam oñimodã arguit saluatoris: que in posterum ad Tyberiũ cesarem etiam ozetenus est delata: vt etiam ipse liberius senatui rhomano ꝓponeret christum inter deos esse colendum. Quis dubitare queat q̃ virgo mater filium suum plozando sequitur: cuz ducitur ad herodem atq; post illum reuertitur: cũ remittitur ad ꝑilatum continue plozãdo in fletu cum Johanne ⁊ Magdalena ⁊ sozoribus suis.

De quibusdam alijs vijs quibus ꝑilatus christum liberare conatus est: et quomodo indei accusationem christi grauare conati sunt. Ca. xij.

Tertia contemplatio ptinens ad incrementum passionis dñice. Tria quoq; in se compbendit. Primuz est christi accusatio. secundũ est accusationis aggrauatio. tertium liberationis replicatio. Primũ est christi excusatio. s. facta a ꝑilato: ꝓpterea subdit. Pilatus autem cõuocatis principibus sacerdotum ⁊ magistratibus ⁊ plebe exiuit ad eos foras. Erat em̃ in cõclaui cum christo q̃m innocentiam suaz tuebatur. Intellexerat forte p herodis apices aut p secretarios eius delatozibus inscijs innocentiam christi: ꝓpterea ait. Obtulisti mihi hunc hominem quasi auertentẽ populum vide quãta solertia verba liberationis christi enunciat: qui eũ auertentẽ non dicit: sed q̃si auertentẽ. Nõ em̃ ꝑilatus hanc criminationem veram esse censebat. s. q̃ christus a bono aliquo aut a rectitudine auertisset. Ecce adduco eum foras: demõstratiue loquit ꝑilatus ⁊ effectu pficit qõ dicebat. Et sbdit dicẽs. Nõ inuenio cãm in hoc hoie: in his in quib⁹ eũ accusatis. q. d. Ex alijs incognitis vel non factis mihi eũ iudicare nõ licet. Et ad validationem assertionis sue inducit herodem dicẽs. sed neq; herodes. Exquo xp̃i puritas amplius elucebat q̃m duo disertissimi principes cãm mozris in xp̃o vel modice pene ꝓ commisso crimine indagatione subtili ꝓtinus inuenire poterant. Sed cum pilat⁹ in sue assertionis robur ⁊ firmamentũ assumit herodem ad ostendendũ innocentiã christi: sic ꝟba connectit dicens. Nã remisit illum ad nos: ⁊ ecce nihil dignũ morte actum est ei. q. d. Vos i ꝓbatione deficitis. Judicare ergo sine sua confessione nõ põt. ꝓinde cozã vobis interrogo si in aliquo deliquit. Nam adhuc in eo nõ inuenio cãm mozris. Emendatũ ergo dimittam. Hic verbis suis incipit exozbitare pilat⁹ cum emendare se dixerit innocentem. O fragilitas conditionis humane. O derelictio veritatis. O pilate vide quid dicas. Si innocẽs qũo emendabis: si emẽdabis qũo totiẽs innocentem ꝓclamasti: si emẽdabis iunocentẽ deuias ꝓtinus a iusticia. Spondebat iudeis sane in hoc verbo pilat⁹: vt sic eũ ad mozti sententiã nõ artarent q̃ illuz argueret verbis increpationibus imꝓmeret: verberib⁹ cedere ret: manciparet exilio: ꝓpulsaret eum de finibus iudeozũ: sed nec excusaretur ꝑilatus: si perexigue vexasset innoxius. Cum ꝟo ꝑilatus tm̃ polliceret emendare iesum morte nõ irrogata: exarsit velut ignis in spinis iudeozum synagoga maledicta. Et tunc vniuersa turba obtenebzata mente ⁊ infrunita voce exclamat. Crucifige crucifige eum: vt verificaretur quod ꝓpheta in ꝓsona Dauid ait. Verbũ iniquũ constituerunt aduersum me. Hic primo synagoga ceca ⁊ oñis iudeozum turba xp̃m petiuerũt morte puniri p crucem añ aũt hãc tetrã ⁊ horrendã vocẽ q̃uis expeterent xp̃i mortẽ nõ tñ gen⁹ mozti edixerant. Nũc ꝟo mozituro mozti gen⁹ iclamãt: vt nec cõtenti penis: nisi turpissimã moztẽdi formã iducãt. Tũc q̃dẽ crucifigi in ligno erat ihonestissimũ gen⁹ mozti: vt ꝟificaret qõ Sapiẽ. ij. scp̃. ẽ. in ꝓsona eozũ dicẽtiũ. Morte turpissima condemnem⁹ eũ. Sz in hac exclamatiõe maledicta turba gemiauit ⁊ vocẽ. Pontifices etiaz ⁊ ministri clamabãt: Crucifige crucifige eũ Dicẽ eis pilat⁹ ꝟbũ qõ paulo añ ꝓdixerat. Accipite eũ vos ⁊ crucifigite: ego autẽ nõ inuenio cãm i eũ. Nõ libat xp̃m pilat⁹: ꝟ i manib⁹ nitit tradẽ emuloz. nesciẽs q̃ nõ sat ẽ libeꝝ fieri a crimie: si ñ ledat si ñ cũ põt inocẽtiã tueat Secũdo sbdit accusatiõis xp̃i aggũatio. Pozro iudeoz ꝓuitas: nisi xp̃m ꝺ ⁊ra eliminet nõ descẽs adiũgit. Nos legẽ hẽm⁹ ⁊ ꝑ legẽ dz mozi q̃ filiũ ꝺi se fec. Mitũt iudei armati zelo furoris zelũ legi flectẽ sup xp̃m vt iãmiosã mortẽ i currat. Si em̃ intẽtio referat ad ꝟba: aut si ꝟ

UVA. BHSC. IyR_032

ba referantur ad intentionem mẽtiuntur iudei ⁊ eorum mentiẽ iniquitas. Non enim xps filium dei se fecit ex tẽpore qui ab eterno nõ factus: sed genitus est ex patre. Nec christus aliquãdo vt homo se asseruit filium dei: ꝙ homo propterea factus erat filius dei: nõ in aliquo deitate mutata: sed in melius humanitate pro nobis assumpta. Cum ergo Pilatus audisset hunc sermonem magis timuit. ſ. timore seruili: forte timens dominiũ iudiciũ super se ex hoc futurum: ꝙ innocentem impie condemnaret. Pilatus vero assolitus cultui deorum: forte mente tactus celicam veritatem e celo dilapsam aut aliquid in eo quod fuum subterfugerat intellectum expauit suspicatus. Et ingressus in pretorium dixit ad iesum: vnde es tu. Licet enim iam dixisset ꝙ galileus erat: secutus est tamẽ consuetudinẽ iudicũ: qui semp ⁊ diuersimode interrogãt reũ vt in clarã noticiam obiecti criminis veniant Jesus aũt responsum nõ dedit ei. Quod idõ fecit: qm̃ cuius curiosa esset interrogatio: altissima tm̃ erat proferentis mentem excedens. Nam humano more loquẽdi non potuisset christus satisfacere pilato nisi mentem eiꝰ cõuertisset ad fidem. Quam cõuersionem humana potentia tumens: ⁊ romanorum sciẽtia imperita minime merebatur. Tunc Pilatus se contemni a christo considerans humano fastu repletus ait. Tu mihi non loqueris Nescis quia potestatem habeo dimittere te: ⁊ potestatem habeo crucifigere te? Tunc christus silentium abiecit: quoniã tempꝰ loquendi aduenerat: ⁊ respondit humiliter imperito: tradendo doctrinã vt eum reuocaret a fastu ⁊ ab errore quo tenebaꝝ ipe delusus: vnõ respõdit iesus. Nõ haberes potestatem aduersum me vllam nisi data fuisset tibi desup. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet. ſ. cꝫ tu: qui ad omniũ vtilitatẽ õo permittente me iudicas. Exinde querebat pilatus dimittere illum. ſ. quia dulcis christi responsio penetrabat animũ eius. Cognito autem a iudeis ꝙ Pilatus christum velut innocentem volebat tradere libertati. Clamabãt dicentes. Si hunc dimittis non es amicꝰ cesaris. Omnis qui se regem facit contradicit cesari. Ecce malignitas iudeorum: incutere conantur Pilato ex superiore timore si christuꝫ absoluat a crimine vel a pena quasi nõ reueretur superiorus sui cesaris maiestatem. Me iura suscepti honoris atꝙ amicicie plene custodiat si christum inultum morte dimittat: quasi christus se regem fecerit contra cesaris voluntatem. Sed erat vsꝙquaqꝫ certissimũ iudeos seruos esse cesaris nõ amicos: cui nõ amore sed violentia subdebanꝝ: nec christus se regem fecerat: sed turbam eum facere volentem regem effugerat. Et cum tam procaciter accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus populi nihil respondit. Tunc dixit illi Pilatus: Non audis quãta aduersum te dicunt testimonia. pro peccatis ⁊ scelerib⁹ accipiunt hic testimonia: nõ pro verbis ⁊ probationibus testium productorum. Et nõ respondit ad illud verbum ita vt mitraretur pses vehementer. Nõ respondit iesus accusationibus falsis. Augmentaretur enim ex rñsione vitium falsitatis: cum adveram responsionem in malo pertinax falsam probationem obiciat ⁊ verbis concertautibus verba tranhantur: ⁊ responsionibus respõsiones accrescant. Abos est enim sapienti non pugnare vbis cum negantibus veritatem. Contendere quidem cum pertinacibus seuiunt magis ⁊ multa falsa verbis certando inueniunt ne tacendo inueniant confusi. Tertio addit liberationis christi replicatio. Nam nitens pilatus iesum omino tradere eis religiosaꝫ cõsuetudinem aposuit dicens. Est autem consuetudo vobis vt vnũ dimittam vobis in pasca: quem vultis vobis de duobus dimitti? Habebat nanqꝫ Pilatus quẽdẽ virum insignem. ſ. in malo vinctum in carcerẽ nomine barrabam: qui propter seditionem missus fuerat in carcerem: qui sceleratior omnibus vinctis erat: quem Pilatus cum christo in optionem dedit vt boni ⁊ mali compatiõe facta bono libertas ⁊ malo supliciũ adderet. Quo audito principes sacerdotum ⁊ seniores populi vt se multitudine tuerent persuaserunt populo ⁊ cõcitauerunt turbam proinde clamauerũt dicentes. Tolle hunc ⁊ dimitte nobis barrabam. O seua crudelitas impiorum. Auctorem vite petunt ad mortem: ⁊ virũ homicidam seditiosũqꝫ latronẽ suãt ad vitã: lupum agno: mortem vite: luci tenebras tã stulte cꝫ impie pferentes. O quis exprimere posset cꝫto doloris gladio percussum est cor virginis mris cum clamores illos seuissimos ⁊ crudeles percipit: quibus filius suus innocens postulatur ad mortem: ⁊ impius pctor barrabas postulatur ad vitam. Iterum autem locutus ẽ pilat⁹ ad eos cupiẽs dimittẽ iesum dicens. Quid igit facia õ iesu q dr xpus? Illi autem clamabant. Crucifige crucifige eũ. At ille ter-

UVA. BHSC. IyR_032

rio dicit ad illos. Quid enī mali fecit? Nullaz causam mortis inuenio in eo. Corripiā g̃ euz ⁊ dimittā: At illi instabant vocibus magnis postulantes vt crucifigeretur ⁊ inualescebāt voces eorum. Tunc Pilatus sciens q̄ p̄ inuidiam tradidissent eum: ⁊ videns q̄ nihil proficeret: sed magis tumultus fieret in populo volens satisfacere populo dimisit illis barrabam. Et accepta aqua indicans p̄ eum tanq̄ innocentē hominē iudicaret inuit⁹ lauit manus suas. di. Innocens sum a sanguine iusti hui⁹. Et quādā aliam iusticiam ineffabilez quodāmodo intelligens: tunc Pilatus subdit: vos videritis. Respōdēs aūt vniuersus populus dixit. Sanguis eius sup nos ⁊ sup filios nostros. Terribile quidē est iudiciū iudeorum: q̄ in eadē damnatione qua erāt ipi patres filios induxerūt vt fieret obligatio p̄sonalis nō tm̄ existentiū sed etiam futurorū. Sed nescio quo demerito tam occulta sit ista obligatio subsecuta seu que fuerit ista tam secreta iusticia vt ad tm̄ scelus subeunde vindicte patres deo permittente potuerint nōduz natos filios obligare: vt nedū ad nascituros p̄rimi temp̄is: sed vsq̄ in p̄sentiarū proffluxerit damnatio ista: quia isti ⁊ illi meruerūt indurari: ac p̄ hoc vt exceperūt sententiam ita vt in vita ipsorū nouim⁹ euenisse etiā obuentura fore que seruanť eterna. Tūc Pilat⁹ dimisso barraba ⁊ lotis manibus implacabilē seuiciā iudeorū intelligens adinuenit modū alium liberandi iesum vt. s. flagellari faceret ⁊ illudi vt saltem in eius ỳberib⁹ ⁊ opprobriis satiati annuerēt eū taliter liberari. Proinde flagellauit eum: ⁊ put moris erat p̄sidū romanorū ligatū ad quādā aule colūnā p̄i⁹ exuentes eum vestimētis suis. Tūc verificatū ē illud Esa. l. Corpus meū dedi p̄cutientibus ⁊ genas meas vellētibus. Cōsidera igiť o anima mea quid erat videre filiū dei toto corpore denudatum veluti mansuetissimū agnuz tam dira sustinere flagella vt a planta pedis vsq̄ ad verticē in toto corpore appareret horribilis ⁊ leprosus. Vnde Esa. liij. in persona omniū p̄phetarum ait. Nos reputauim⁹ eū quasi leprosum ⁊ p̄cussum a deo ⁊ humiliatū Defluxit ille sanguis p̄ciosissimus p̄ illa sacra latera innocentis ⁊ amātissimi iuuenis nullo prorsus in eo repto reatu. Et tu p̄dite homo totius confusionis ⁊ contritionis causa existens qūo nō inflexum foras erumpis. Quo flagellato ⁊ a colūna soluto milites plectētes coronam de spinis imposuerunt capiti eius. scz cum adhuc esset nudus ⁊ vestē coccineam siue purpuream circūdederunt ei. Et veniebant ad eum ⁊ salutabant eum dicētes. Aue rex iudeorum. Et p̄cutiebant arūdine caput eius ⁊ dabant ei alapas expuentes in faciem eius ⁊ ponentes genua adorabant eum. Et sic flagellatus ostēditur iudeis vt saltem compassione cōmoti velint eum tradere libertati Exīt ergo iesus portans spineam coronam ⁊ purpureū vestimentū in totius populi solacium ⁊ derisum. Et dixit eis Pilatus. Ecce homo. quasi dicere velit: Accusatis eū se fecisse filium dei. Ecce q̄ nunc apparet nō filius dei: sed miserabilis homo. Quē cum conspiceret mesta mater spinis coronatum liuidum ⁊ cruentatū: sputis deturpatū genis ⁊ tota facie ex ictibus alaparum tumefactum: ⁊ a sua speciositate totū alienatum: vultu ⁊ oculis inclinatis tanto dolore repleta est anima eius. q̄ quasi mortua cecidit sup terram. O quāto dolore ac q̄ amaris lachrymis Magdalena plorabat dum conspiciebat magistrum suum tanta crudelitate tractatum vt faciem illā q̄m angeli conspicere concupiscunt cerneret tanta deformitate variatam q̄ non remāserit in eo species neq̄ decor. Egredimini ergo filie syon. id ē. anime sanguine christi redempte ⁊ videte regē Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. s. impia synagoga Et tu hūani cordis supbia que opprobria abhorres: et ad honores aspiras attende q̄s est hic qui egreditur habens imagineꝫ quasi regis: ⁊ nihilominus serui despectissimi confusione repletus. Iesus rex tuus ⁊ de⁹ tuus: q̄ quasi vir leprosus ⁊ nouissimus virorū estimatus est: vt te ab eterna confusione eriperet ⁊ a supbie peste sanaret. Te igiť his q̄ semel ⁊ ve iterum atq̄ iterum qui post tam predaz humilitatis speculum supbia tolluntur in altum rursum ostentui habentes filium dei. ve ⁊ tibi vanitas tam virorum q̄ mulierum que caput ornas tanta multitudine vanitatum. Cur mens insensata non recordaris illius diuini capitis quod est etiam angelis tremebūdum. Aspice illud p̄o tua vanitate purganda tanta confusione deiectum ⁊ tam crudeli spinarum infixione quassatum: ac tanta spinaruz crudelitate densatū. Ita vt ſm Bern̄. vsq̄ ad cerebri tenerrimi nudinē cōfixum sit dum cōfigiť spina. Quod vtiq̄ fcm̄ ē arūdis crebra ⁊ crudeli percussiōe q̄ sup coronā spineā

UVA. BHSC. IyR_032

facta est. Spine quoq; fuisse credunt iuci marini qui fortes sunt z acuti. Supra cõtextus historie textus: cuius oĩbus cõtexentibus eque sonet: nõ tñ lectores siue auditores moueat dum ordo non seruat lre si seruat ordo sententie. Et vnusquisq; hic alibi suo modo subordinet si a rei vitate nõ deuiet. Sed omnia ista conflata in vnũ penam xpi exagerãt z accrescunt malicie iudeorum.

Articulus quartus prime partis principalis passionis christi de tribus vltimis contemplationibus que pertinẽt ad complementum dominice passionis: et primo de apparitione demonis facta vxori Pilati ne christ⁹ condemnaretur ad mortem: et quãta importunitate iudei querebãt necem christi: et de iniustissima condemnatione eius. Ca. j.

Prima contemplatio ptinẽs ad cõplementũ dñice passionis: Insup cõtinet in se tria. Primũ est demonis dissuasio. secũdũ est iudeorum infestatio. tertiũ est xpi sententiatio. Primus est demonis dissuasio. Decreuit eñ Pilatus aut de consensu iudeorũ christũ libertati tradere: aut sup eum pferre sententiam mortis Egressus foras cultu corpis z exteriori apparatu vexillorũ z armatorũ ac ceterorũ quib⁹ rhomani pñides in eos consueuerant proferre sententiã. Et iussit poni tribunal in loco q̃ dicit licostratos hebrayce aũt gabata. Sedẽte aũt illo pro tribunali misit ad eum vxor ei⁹ dicẽs: Mihil tibi z iusto illi. In hac siquidem muliere innocẽtia christi z malicia diaboli cõuenerũt. Et diabol⁹ ex malicia suggerit proi nocentia. Volebat eñ antiquus hostis redẽptionem humani generis impedire suspicãs christus esse filiũ dei: quia patres in lymbo tã sensserat exultare. Addit igit mulierem quaz vt plurimum nouit esse pcliuem. Sciebat eñ Pilatum ad illam plus debito amore ligari. Amor eñ confestim exaudit quod amat⁹ expostulat. Et primum virum p feminã in amore ligatus diabolus circũuenit. Vxori igitur Pilati horribiliter terrendo apparuit dicens Quid apud tuum virũ astat vt reus qui innocens est et iustus. Cuius damnatio ad mortem esse non potest sine horrenda vltione Pilati z per consequens etiam tui. Proinde tibi consulo: z viro tuo vt iudicium oĩno suspendat: ne ille tecum terribilia z inopinata patiat mala. Expauefacta mlier nouitate videndi similiter z audiendi: statim suggestioni more femineo credens accersitum quẽdã referendarium prestructũ visioni: statim diriguit ad Pilatum aut lras scripsit. Et misit hec verba saltem in sententia cõtinẽtes. Mihil tibi z iusto illi. O infidelis iniquitas z ceca peruersitas iudeorum. Oĩes pterq; vos innocentiam christi clamant. Clamat preses. Herodes actibus pandit: demon p visuz insinuat: mulier profitet. Referendarius nuncius pfert. Mihil tibi z iusto illi vt nõ solum innocentia sed iusticia christi pconiũ laudis in iudicio habeat. Plus eñ est iustũ esse q̃ innocentem fieri. Quasi dicere velit. Mihil tibi q̃ solum ad malefactorũ vindictam positus es z iusto illi qui nõ forefecit. Ac si apte suadendo dicat. Refrena iudiciũ. Sententiaz oĩno suspende: vide quid agas: ne efficiaris viro i iusto viro pferendo sententiã criminosus et non impune transibit. Et rationẽ subdit di. Multa eñ hodie passa sum p visum ppt euz id est. passa sum videndo nõ sentiendo: nõ in p̃senti sed in terribilibus cõminationibus de futuro per visum quidem: quia sic monstratum est mihi. Apparuerat eñ sibi bonorum omniũ impeditor: forte in aliqua sbiecta materia. Secundo subditur iudeorũ infestatio. scz vt christus morti traderetur: ppterea subinfertur. Erat autez paraseue hora quasi sexta. Et dixit Judeis Pilatus demonstrans eis christum iterum. Ecce rex vester: suis verbis volens pretendere christi vilitatem et timorem auferat de cordibus iudeorum z ipsorum crudelitas mitigetur vt non sit in illorum cura vtrum viuat an moriatur: tam abiecta conditio viri. Illi autem dicebant. Tolle tolle. Crucifige eum. O dulcis iesu: quis tã durus esset z impius vt clamores illos horribiles: tolle: tolle: crucifige eum: sine gemitu z clamore spiritus aure corporis valet audire seu mente tractare. O impatiens feritas z seua crudelitas z cruenta impatientia iudeorum que non pateris Pilatum implere aut per amplius prorogare sermonez: z qõ iure nõ põt: satagis clamorib⁹ superare. ais ei. Tolle tolle: crucifige eũ: crudelem instantiã in p̃-

UVA. BHSC. IyR_032

sagium futurorũ ostendis. Nam quales tũc eratis similiter ⁊ futuri talis geminatio ꝓtendebat: eo ꝙ christus tollẽdus erat a vestra fide ⁊ dilectione: sic ⁊ tunc penitus ablat⁹ erat Et dixit eis Pilatus. Regẽ vestrũ crucifigã? Rñderunt pontifices. Nõ habem⁹ regẽ nisi cesarem. Quẽ licet inuite ferrẽt: compatiõe tñ christi tolerabiliõr erat cesar. Hoc tñ dicebant vt ad cesarem posset esse apellando recursus nisi xp̃m Pilatus lata sentẽtia interimeret. Sed iusto iudicio factum ẽ: vt ipi a cesare in posterũ cesi sint qui detestãtes christũ cesarem elegerũt. Tertio subdit christi sentẽtiatio. Nam tũc oñi spe libertatis christi adempta: nec libentivoto valens Pilatus eripe eum male molefact⁹ a veritate auditũ auertens: a iusticia scã declinans vsq; ad hãc oraz habita: pietate relicta in impietatẽ versus: dixit ꝙ crucem mortis sententiã sup̃ christuz ⁊ sup̃ latrones quos merito ipsoz iniquitas cũ eo iussit affigi. Formã vero verborũ tã seue late sentẽtie notarij gestorũ christi scribere nõ curauerũt. Idcirco sub certa forma nõ tradim⁹ eam. Sed nec istã incuriam inaduertentie imputem⁹ euãgelistaz scribentiũ: ꝑ diuine ꝓuidentie gubernatrici omniũ: que nihil ꝓmisit in euãgelio scribere imptinens: nihilq; dimisit expediens. Tũc adiudicauit pilatus fieri petitionẽ eorũ ⁊ tradidit eis illum vt crucifigeretur. Tradidit. s. iudeis illuz ad volũtatem: militibus x̃o ⁊ ministris ad sentẽtie inique executionẽ. O iniquitas consummata: ꝙ homo deum: iniustus iustum: peccatoz scñm: iudicandus iudicaturũ deũ iudicet velut reum. Qua audita seua ⁊ iniusta sentẽtia beata x̃go dolenti corde lachrymabili ac lamẽtabili voce dicere potuit ad Pilatũ. Heu mihi Pilate quid fecisti. Quid est qõ te festinauit. Quis tui animi pietatẽ infecit. Quis te a veritate diuertit. Quis te aduersus innocentiam dilecti filij mei ihesu tanq; aduersus emulã excitauit. Quis te iimicũ fecit filij mei ihesu ꝓ quo vsq; in ꝓsens liberando totiens laborasti. O infelix anima vnde in te hec mutatio facta est. An te male fecisse cognoscẽs ꝙ ꝑ filio meo liberãdo certaueris. An te mine terruerunt populi iudeorũ. An cesarẽ expauescis si dilecti filij mei innocentiã nõ confundis. Ue tibi infelix Pilate qui culmi romano iniuriã facis: ⁊ in cesarem notam ponis ⁊ maculam deicidij in gloria tua. Confundis ꝓsidem sedentẽ: subuertis ordinem iuris. Quicqd est honoris atq; pudoris euacuas. Male agendi tuis similibus exempla disponis: dilanias leges: oñibus te reddis infamẽ: ⁊ eo de te deterior volabit infamia q̃ filij mei innocentiã pluries proclamasti Et te in eo cãm nullam mortis ⁊ pene inuenisse coram principib⁹ sacerdotũ ⁊ plebe fuisti cõstãti audacia protestatus. Et eum nũc facto condemnas: qui paulo ante x̃bo iuste a te defensus est. An oblit⁹ es verborũ tuorũ: aut te tã leui stulta ⁊ subita mutatione confundis. O anima neq; iure cõtra te armarent oñia elementa: qñ ꝑ put in te agit confundis filiũ meum seculi auctorem. Merito tibi oñes x̃tutes singule aduersant: vitia oñia complectũtur. Ordo nature morũ atq; iusticie te repellit: eo ꝙ innocentiã filij mei ꝓpter inimiciciaz laniasti. O impie ⁊ crudelis ⁊ dire tyranne. Ad quid leges: ad quid iura: ad quid ꝓsidentia magistratus: ad quid cesaris celsitudo: ad quid tribunal omniũ regum. Si apõ tutores hominũ plebeiorũ ⁊ reipublice defẽsores tanta filij mei innocẽtia ⁊ puritas ⁊ vita imaculata nõ possunt tute consistere. Sed tu anima quecũq; es peccatrix ⁊ neq; vide ꝙ innocẽtissimus agnus: vt te a sententia iuste damnationis eriperet iniusto ꝓpter te iudicio elegit ꝓdemnari. Ecce que nõ rapuit ꝓ te soluit: ⁊ tu impia ⁊ crudelis nec deuotiõis exoluis gratitudinez: nec cõpassionis rependis teneritatẽ: nec insup ad hec ꝓsideratiõis apis intellectum.

Quomodo imposita cruce sit per humeros christi ad mortem ducitur: ac quomodo debilitat⁹ exhonorat⁹: et de compassione mulierum ad eum. Ca. ij.

Secunda contemplatio pertinens ad cõplementũ dñice passionis insuper continet in se tria. Primum est christi honoratio. secundũ christi debilitatio. tertiũ ad christũ cõpassio. Primum est honoratio: quia pondere crucis honoratus erat. Et de hoc subdit. Milites aũt ⁊ ministri comꝑhendentes eum. s. audita sententia cum oñi imanitate ac furore exuerunt eum clamidem coccineam ⁊ induerunt eum vestimentis suis: ⁊ infestantibus iudeis ducunt illum vt crucifigerent. Sed aduertendũ in hac ꝑte legentibus: ꝙ ab eo loco quo x̃ps ab herode reductus est ad pilatuz vsq; ad expeditionem sententie late: multa est x̃borum varietas ⁊ anticipatiua locutio ⁊ eiusdem re-

UVA. BHSC. IyR_032

petitio sepe facta. Quãobrẽ solitũ narrandi ordinẽ nõ vsq; quaq; seruaui cõnectans veram rei geste sententiã posteratiões atq; anticipationes verborũ prout euangeliste tradunt: vnus addens q; alter dimisit ppt omnium inaptationẽ dimittens ꝓspicationibus ingenijs ordinari. Spoliat igit derisõis veste iesus christus crucifigend⁹: suis vero vestibus induitur: t cum his minat ad mortem Cogita nunc anima mea in illa humana t in compassiua imo crudeli t furibũda expoliationem ẽtum ex verberib⁹ atq; sanguineis plagis eis adherentibus vestimẽtis renouatus fuerit illius sacri corpis cruciat⁹. Parata interim erat penalis machina ligni t oia instrumenta penarũ que vigilanti solertia subministrantibus iudeis milites acceperunt: et onerauerunt sanctũ dorsum dñi iesu valido ligno crucis. Et deferebat onus graue mansuetus iesus tanq; animal subiugale. O fili hominis: Ecce ligna: sed vbi est victima. Ecce dñs humano generi prouidebit. Baiulat igitur crucem sibi filius dei iesus veluti isaac ligna ex quibus comburẽdus erat nisi desuper aliter dñs decreuisset. O benignitas saluatoris que sic onerat⁹ incedis t tuam ignominiam sup te portare dignatus es. Egress⁹ igit a facie Pilati: Ducitur in sue augmentũ cõfusionis p solenniorẽ viam hierusalem in qua paucis ante diebus subiugali supsedẽs tanto fuerat a turba honore susceptus: t acclamatus a populis t pueris hebreorum: q̃ si eẽt saluator mundi. Nũc ho veluti subiugale subiectum oneribus cũ opprobrio ex ducit sociatus duorũ numero damnatorũ ac si pncipalis latronũ collega fuisset. Exultabãt impij q; de iudicio victoriam reportassent. Flebãt quoq; qui mundũ ab oĩ inhumanitate recesserant saltem tenẽtes cũ xpo ipsi⁹ nature in compassione consortiũ. Milites t ministri hui⁹ damnate snie suggerẽtibus pontificibus sacerdotũ ne oriret in ciuitate seditio: neq; tumultus in pplo t christus eorum labe retur de manibus ppter mutabilẽ animum turbe cogebant eum gressib⁹ festinare. Dum igitur xps baiulans sibi crucẽ sic ad suppliciũ traheretur: factus ẽ cõcursus populorũ p⁹ ipm illudentium sibi. Alij similiter ipm lugebant: alij illudẽtes irridebẽt: alij proijciebãt lutum t immũdicias sup caput eius. Sequebatur eum put poterat mestissima mater ei⁹ cum Johãne t Magdalena t cũ mulieribus que secute fuerant eum a galilea ministrãtes ei: a quibus velut emortua virgo mater vtrũ q; sustentata tenebatur. Secũdo subdit christi debilitatio. Ex vigilia em̃ ꝓterite nocd: nec nõ ex laboribus p totam illã hebdomadam iam assumptis atq; exactis: atq; ex multiplici de causa angustijs post totius corpis flagella: addito sup his graui onere crucis: nõ modicum debilitatus fm corpus ipsa fortitudo debilium filius dei iesus. Preterea sicut legi in quadam historia fide digna: qñ in quodaz cõcursu viarũ ipo iesu portante in humeris suis supplicij crucẽ: dulcissima mater sua cuz breuiorẽ vt eum cõspiceret captasset viam: et ex alteratione faciei eius anxietates cordis sui t duri oppressionẽ oneris aspexit: syncopizasse dicit p dolore in conspectu filij sui. Qõ conspiciens t ipse totus pietate plenus manifestis doloribus signis atq; pallorib⁹ in facie postensis totus angustiatus t cordialit sauciatus sup lapidem ibi positum: quasi defectuose t dolorose resedit. Proinde malefici illi qui ducebant ad mortem eum sic deficere aduertentes: angariauerũt quẽpiam simonem cyreneũ venientẽ de villa patrem Alexãdri t rufi vt tolleret crucem eius. In hui⁹ rei testimonium refert historia illa. q; postea edificata est ecclesia in honore virginis matris dei que dicta est sancta maria de pasmo: q̃q; ibi olim oñdebat lapis ille sacrat⁹ sup quẽ xpus tunc resedisse narrat que tñ sunt pie credenda q̃ temerarie asserenda. Hec tñ alleuiatio xpi ex onere crucis nõ pie t humane sed impie t crudeliter facta est ad mortis acceleratiõnem t ad contraria euitandum. Tertio additur ad christum compassio: sicut em̃ euãgelista testat. Sequebatur eum turba multa populi t mulierũ que plangebant t lamentabãtur eum. Sequelas multotiens habuit xpus hominũ atq; mulierũ: sed varia causa varioq; affectu. Sed nũc altior causa fecit adesse sequaces. Sed dũtaxat deterior pharisẽos atq; pontifices sacerdotuz qui tñ finem optati excidij vt ineffabiliter aspicerẽt sequebantur Aliqui vero tot signorũ vltra oñem humanam potentiam factorum conscij existentes: si quis in mortis articulo faceret pro seipo vi sere querebant: qui tot signa in alios fecerat qui etiam tres mortuos ab inferis suscitauit Mira quippe considerationẽ tenebank si volebat ipse ad tartarea loca descendere: a quib⁹ illos reuocauerat. Aut si aliqua insolita potentia de illorũ manibus laberetur: aut si alic ꝓ signa innotesceret: aut quali potentia: quali vultu: quali consistentia si moreretur in ipso actu moriendi ꝓsisteret. Si hunc deus req

D

UVA. BHSC. IyR_032

reret desup. Si sibi aliquid noui aduenisset: qui tot noua in seculo opatus est qui nouaz vitam mūdo sic labefacto mōstrauit. Si quis piam pro ipo ꝓsurgeret. Si noua seditio aut tumultus pro ipsi⁹ libertate oriret. Porro curiositas multos adduxerat in sequelā. Quasdam vero pietas humana mouebat ad hmōi spectaculū cōuenire. Maxime mulieres quarum quodā instinctu nature magis pius est sensus z pnior in lachrymas cum aliorum viderint aut audierint passiones z seuas conspiciunt nouitates. Necnō virgo mater incognita: sed maria cognita mater mītos ad hāc sequelam moribus induxerat: vt viderēt mores eius in morte filij sui. Est porro mirandū virginē isolitā in publico deuitantē aspectū hominū consortia mulierū: silentio frenataz ꝓtinus freta: viduatā viro: derelictā viri li consortio cū sibi vterinis sororibus z alijs mulieribus crucifigendū filium sequi. Cum mos mulieꝝ nō sit velle videre filios trucidari. Multe aūt mulieres mote pietate atq cōpassione ferebanť in illam: eo q filio vnico puabať: qui q horrendus est velut reus morte turpissima damnat⁹ erat. Necnō z secreto tractu christus multitudinē attrahebat: vt viderent signa magnalia que tunc factur⁹ erat vt agnoscereť charitas iniusta sentētia: vt auditur crucis septiformis doctrina: comprehenderet in eo mētis constantia: mira patiētia: vt videreť qūo z cui compatiunť intensibilia elementa in quem tm̄ rōnalis natura deseuit. Mulieres aūt plangebant z lamētabanť compassione filij atq matris: lamentabanť q illo die contra iesum iniuste fuit lata sententia: q sic festine ducebať ad mortē donatōr vite: z sanitatis restitutor. Memores erant bonorū que sepe plurib⁹ fecerat: z nulli sis eius ꝺscientie mali: dulcedo sermonum eius nō erat abolita. Et pietas vultus ei⁹ in memoria sequentiū adhuc erat: talibus mulieres acte conspicuis plangebant humanitus sup christū z seuam homis hui⁹ lamentabantur fuisse fortunā. Ad quas saluator conuersus agonista intrepidus vtilia semp docens cautelam adhibens p futuris quorū preco gnitor erat: dixit. Filie hierlm nolite flere sup me qui sponte mortem subeo. qui leti. i. mortis: z vite iperiū habeo: cui nihil deperit moriendo. Cui⁹ suscitatio facilis est: sed supervos ipsas flete. Nec tm̄ intelligamus in ista christi allocutione illas dumtaxat mulieres intelligi: sed magis etiam viros quorum funestis clamoribus mors christo irrogata cognoscit z quorū neglectu nō fuit iniusticia ꝓpulsata. Nec tm̄ odio christus agebat in eos vt illos ferire vellet. Magis aūt id agebat vt tm̄ crimē z horrendum penitudine cū lachrymis lauaretur: ne iueniret quos habebat vlcisci. Hec quidē sententia deriuat ad quoscūq peccatores alios deum qūolibet offendentes: qui sup semetipas incōsolabilē dolorē debet iducere atq maxillas z ora lachrymarū riuulis irrigare: vt nulla eis consolatio esset sup terram: donec indulgentie atq remissio peccatorum astipulatio haberet. Quod aūt adiecit: z sup filios vestros: ad futurā ferebať penam. Ad confirmationem illius imp̄catiōis quam sibi exquisierant corā pilato dicentes. Sanguis eius sup nos z sup filios nr̄os. Si christi huius dicti ſfam tm̄ inspiciam⁹ forte hoc ideo dicebat: quia hierusalem tradenda erat excidio principibus rhomanorū. Ratione aūt retorquē de lamentationis z flet⁹ in se ipe saluator adiecit dicens. Qm̄ ecce venient dies in quib⁹ dicent. Beate steriles z ventres que nō genuerūt: z vbera que nō lactauerunt. Tempe nempe tribulationū venientium felix est vnusquisq compatiue loquendo qui nec filium nec filiā nec aliquē sibi propinquum habet: vt p eum dupliciter puniať cui⁹ si solitarius fuerit miseria solūmō simpliciter erit. Hec de tempalibus malis intelligēda sunt que quidem referre conanť: sicut dictum est ad tempus quo hierusalem a romanis eversa est. Mox aūt de eternis malis i futuro subiungit dicens. Tunc incipient dicere montibus: cadite super nos z collib⁹ operite nos. Apparēte nempe iudicio dei qō peccatoribus terribiliter imminebit: vellet vnusq peccator tunc p̄sidium: nedum ipsi⁹ xp̄i verumetiam vniuscuiusq vel minimi iustorum quos in hoc mūdo oderunt meruisse: vt per eorum merita tunc valerēt a facie terribil⁹ ire dei tunc latere. Necnō ad ſfam etiam intelligi pōt. Nam tempe iudicij oēs peccatores potius vellent a montibus z collibus opiri: q̄z detrudi eternaliter in infernum. Pūt etiaz p has mulieres xp̄m sequentes quas pie saluator alloquitur ab ipo tempe vsq ad secula futura predicatores intelligi: quibus typice suadetur: vt ipi seipsos flendo deplorent mittentes semina regni dei: z alios doceant fletum z lamentum super patratis sceleri⁹ magis q̄z sup dñi passione: quā videlicet deplorasse sceleribus nō corrept⁹: emissis lachry-

UVA. BHSC. IyR_032

mis ⁊ singultibus supcis: fletus est infantiū ⁊ mulierum plangentium ad fabulas poetarum: aut cum audiunt recitari epytaphia varie seu strenue mortuorū: magis dixerim lamenta somniantiū qui cum euigilauerint in risum visa per somnia conuertunt. Et mirū recolo mihi sepe vidisse audita dñica passiōe multos etiam sceleratos in lachrymas prupisse: quas vt elicerent ab oculis audientium concionādo ad populū st ulte nescio an perite p pia ẋba sepe temptaui. Quod ⁊ feci sicut solitum est oīnibus qui declamant maxime isto tempe seu die quo ecclesia christum p sua officia recolit crucifixum. Cunctos ad ppria remeasse illos aspicerē: christi passionibus ⁊ lachrymis atq; virtutibus vale dixisse cognoui: ⁊ de pristina cōuersatione nihil mali fuisse ademptum. Nec fleuisse facinora ppter que fuit passio quā fleuerant tolerata. Quibus ⁊ ceteris similibus gratius foret atq; salubrius q̄ passionē passionis cām defleuisse: ipsa sicdem peccata que precesserūt atq; futura sūt christum pati sua voluntate fecerunt. Sup q̄ bus doloribus ⁊ merorībus affici ad salutem necessariū est etiā si sup passione nō tī impie sed pie hominū anima letaret. Hunc igit fletum p pdicatores suaderi debere ⁊ mulieruz typo spūssanctus p Hiere. ix. c. asseruit dicēs Audite igit mulieres verbuz dei ⁊ assumant aures verba oris mei: ⁊ docete filias vestras lamentū ⁊ vnaquaq; primam suam planctū quia ascendit mors p fenestras: mors quidē peccatum ē quod per fenestras varias malarum appetitionū quas apit malavoluntas atq; puersa p quinq; corpis sensus incautos ingreditur. Cui⁹ rei causa iubet fieri fletum atq; lamentum: vñ ⁊ signum de seipso eis proponit q̄ terribilis ira dei sup pctōres imminebit di. Quia si in viridi ligno hoc faciunt: in arido quid fiet? Si nempe christus qui viride lignum erat cui⁹ nunq; verbum defluxit. scz ociosum ⁊ tales tī sustinuit passiones: quid flagicios peccatores christum tam impie persequentes: qui quasi aridum lignū sunt eternis ignibus aptissimum pro suis flagitijs sustinebunt? Non dico: tū dico q̄ aliqñ etiam p fletum dñice passionis non compūgantur et conuertant etiam durissimi peccatores: primum nihilomin⁹ ⁊ pdicatoribus ⁊ oīnib⁹ peccatoribus cōmuni⁹ ⁊ magis necessariū est.

Quomodo christ⁹ amaro potu potatur: crucifigitur: et a terra in cruce leuatur. Ca. iij.

Tertia ⁊ vltima contemplatio pertinens ad complementū dñice passionis: tria contēplanda in se cōpbendit. Primo em̄ cōtemplemur q̄ amare christus potatur. secundo q̄ dire cruci affigitur. tertio q̄ mire a terra eleuatur Primo inq̄ cōtemplemur q̄ amare xp̄us potatur. Sed ante p̄mittitur ad redundantiam iniuriarum pficiendam: q̄ cum duceretur ihesus ad occidendum societatem latronum ei adhibuerunt: ppterea euāgelista subdit: Ducebant ⁊ alij duo necq; cum eo vt interficerēt. O impia crudelitas ⁊ oprobriosa conditio malignorum vt socios necq; habeat: qui nunq; fecit nisi pbatū iusticie ⁊ amoris. Et venerunt in eum qui dicitur caluarie loc⁹ hebrayce aūt golgota. In hoc quidē loco p̄m Hieronymum imolatus ē aries pro Ysaac. Gen. xxij. c. Significauit em̄ aries ille christi humanitatem: atq; ysaac xp̄i diuinitatem. Dimissa ergo diuinitate que ipassibilis ē: solū humanitas in dicto loco extitit imolata. Deposita igitur cruce de dorso simonis vt affigerēt in illa christus: ⁊ passionis ad irrogādā mortē aspera instrumētis vndiq; presto factis: antecq; satellites manus ad crucigendum apponerēt dederūt ei vinū mirrhatū bibere cū velle mixtum. O implacabilis feritas iudeorum: que linguam illam mellifluam que docuerat dulcia verba vite: in recompensationem imo potius in vindictam amarissimis saporib⁹ crucifixi: vt clarescceret luculenter: q̄ iudei interius repleti erant odio amarissimo cōtra xp̄m: vt verificaret quod longe ante Dauid pphe ta in psona christi predixerat. Et dederunt in escam meā fel ⁊ in siti mea potauerūt me aceto: Sed de hoc etiam infra patebit. c. v. seqntis principalis ptis. Hec tū in mysterio facta sunt vt intelligat q̄ electa vinea synagoga iudeorum in oīne amaritudinis genus cōuersa est cū ppinauerit christo corpis mortē omnēq; legis ⁊ originalis iusticie preuaricationem: quia nihil deo amarius p displicentiam q̄ ei⁹ derelictio: eiusq; procax offensio presentat. Christ⁹ aūt cū gustasset noluit bibere. O seua crudelitas iudeorū. Qualia pocula apponis homini fatigato. Qualem refectionez porrigis homini in carne iā leso. Quales affectus passionis ostēdis homini de hoc mundo in proximo migraturo. Cum autem bibere noluisset post gustum: decernente centurione: sacerdotū pncipibus sollicitantibus atq; infestantibus pcessum ē ad ipissimā actionem videlicet ad crucifigendum omniū redē

UVA. BHSC. IyR_032

prorem. Sed inter cetera euangelica scripta que admiratione animū meum pulsant hoc potissimum est: q̄ tm̄ ⁊ tanti homis crucifixionis mysteriū dūtaxat cum serie p̄termissa solum edicitur factum. Mō tm̄ absq̄ occulto mysterio ille mod⁹ ab oīnibus euangelistis extitit p̄termissus: de quo tutius q̄ ipsis nemini crediderim⁹. Quod quidē arburor factuz eē. Aut quia vulgata noticia qua sic damnati exījcio tradebant tempauit manū ne inserrent in scripturis crucifixionis modū: aut ne videant euangeliste succūbere verbis: seu quia sp̄ūssanctus sic breuiter scribi voluit: vt pia cōsideratio nō expressa p attramentum pia meditatione ad meritum fidelium remaneret. Secūdo contemplemur q̄ dire x̄pus crucifigitur: imaginare deuota anima q̄ impie satellites illi crudeles coram omni multitudine inhumaniter ac furibunde nudum expoliauerunt eū: sicut de vtero mr̄is egressus est: vt ⁊ nuditas eēt ad opprobrium ⁊ facilioꝝ redderet ad tormentū. O quid erat tūc videre: ⁊ quid etiam nostris cōsiderationib⁹ p̄bet: q̄ ad mortem subeundam expoliat filius dei iesus vt nobis pateat totus nihil operiens: nisi quod creatura suo captu non recipit: vt sicut nudus corpore duz patitur reuelatur: sic ip̄m verū deum oīni amoto velamīe intuitiue in eterna gloria cōtemplemur. Et vt insup ostendat q̄ ad claram ⁊ nudam visionem dei nemo aliter p̄t puenire nisi merito passionis eius. Sic denicq̄ crudeliter ōnudatus capit ille mansuetissim⁹ agnus: atq̄ supinus ducit sup crucē: magꝭ ꝺo in animo ad homies charitate descensus: vt etiaz crucifixores sui non excluderent a charitate fontali. Etenim orauit p̄ro eis: ip̄e vero in nullo renitens ad omnia tractabilem se p̄rebebat: cū tanta mansuetudine: cū tanta pietate: ac cuz tanta deuotione faciei sue q̄ nō solum moueri ad pietatem impij p̄sequētes. Verūetiam eorum corda naturali quadā compassiōe debuerunt in tali aspectu conscindi. Quoꝝ vicem postea duricies lapidosa compleuit. Illo igitur sacratissimo corpe iam extento: p̄sto sunt claui ⁊ mallei desup ferientes in manu valida affigētium. Qui vt atrocius ⁊ expedit⁹ hanc impietatem p̄ficerent vt in alicui⁹ piam meditationē venit tripharie sunt diuisi. vnus dexteraz manū: alter sinistrā: tertius pedes suppositos qualide distentos ictibus crebris ⁊ validis resonantibus sup clauoꝝ capita cō fixerunt. Siue primo vnā: deinde aliā manū demū pedes confixos esse credam⁹: p̄mebat ⁊ configebat imisericorditer illa caro sanctissima: atq̄ corpus illud in illa hora erat in sua seua passione ab oīnibus derelictū. O q̄ dure ille sonitus malleoruz resonabat in auribus: magis ꝺo in cordibus diligentium christum: maxime in corde dulcissime mr̄is eius Tam dire ⁊ crudeliter tractaueŕt sanctissimū illud corpus in modū pellis trahentes cū cruci affigerent: vt in p̄sona christi p̄pheta dicat Foderunt manus meas ⁊ pedes meos dinumerauerūt oīa ossa mea. Tertio cōtemplemur q̄ mire christus a terra eleuat. Deinde ip̄m ligatū deo totaliter insignitum impij satellites erexerunt in altum viribus plurimorum: ⁊ solitis instrumētis nouo dolore x̄pm dūm cruciantes: dum pondus corpis manuum atq̄ pedum carnem ⁊ neruos diuelleret ⁊ diuersimode laceraret. O anima mea dilecta respice nunc in faciē christi tui: ⁊ vide quō efflurat oīnis pulchritudo de vultu illi⁹. Et q̄ erat speciosus forma p̄ filijs hominū: nūc apparet oīnino inde corp⁹: vide quō nō ei spēs neq̄ decor: quia decorē vultus illius verborum mutauit liuor: ac spuroꝝ fedauit turpitudo ⁊ cruor. Aspice illos fontes manuuz ac pedum dñi tui sacrū sanguinem emanantes ⁊ inundantes: vide aptas cataractas celi: vt inundet diluuiū gr̄e ⁊ nostrarū malicia ⁊ superbiam submergendam. Ecce anima mea dilecta triumphale vexillum in altum erectū contra aereas potestates cum quo possis de omnibus tuis aduersarijs triūphare. Contemplare anima mea q̄ tibi tricoloratū ostendit: cum sit ibi candor virginee carnis ⁊ nigredo liuida flagelloruz: ⁊ rubor p̄cios̄ sanguinis: vt tuipsa simili formeris effigie. s. innocentia candida: penitentia nigra: ⁊ charitate ignea rubicūda.

Secūda pars principalis circa sacramentum dominice passionis: de septem verbis christi in cruce pendētis: et de ceteris que interim concurrerunt et successerunt: et habet articulos tres.

Secūdo principaliter in ꝓposito p
s phetie verbo inducimur a christo ad sensum suoꝝ merorū atq̄ clamorum cum subiungit. Rugiebaz a gemitu cordis mei. Vnde merito de ipso Ysa. xxj. c. ait: Clamauit vt leo sup speculā dñi. Ego suz stans. s. in cruce iugiter p diem. Insup tanq̄ leo rugire dr: q̄ ip̄e leo de tribu iuda Apoc.

UVA. BHSC. IyR_032

v. Circa aũt hanc scõam ptem principalẽ tres admirandas cõtemplationes sõdam⁹. Prio cõtemplemur christi amorem. Secũdo mũdi horrorẽ. Tertio deuotorũ dolorem.

Articulus primus secunde p/tis principalis dominice passionis de septẽ amorosissimis verbis et ardentissimis verbis que christus in cruce dixit.

p Primo eñ cõtemplemur xp̃i amorem. s. dum pẽdebat in cruce: Ardebat nempe iesus igne nostre dilectionis: ꝛ nudus sicut ebri⁹ crapulatus a vino tractabat salubria verba vite fm q̃ ipe p̃dixerat Matth. xij. c. Bonus hõ de bono thesauro cordis sui profert bona. Quis nãq̃ dici põt cõuenientius bonus hõ q̃ ipe xp̃us. Cũ etiam Luc. xvij. c. scriptũ sit. Nemo bonus nisi solus deus. Ipe nempe ō bono thesauro cordis sui q̃ est amor licz semper ꝓtulerit bona: optima tñ effudit cum ex amore nr̃o pendebat in cruce. Ibi eñ ostendit cor suum esse fornacẽ ardẽtissime charitatis ad inflammandũ ꝛ incendẽdũ plenissime ꝛ efficacissime vniuersum: vnde tunc ꝓtulit ꝛ ardentissima verba quasi septẽ inflãmatos ꝛ inflãmantes amores. Prim⁹ eniz inflãmatis amor fuit mire remissionis. secund⁹ mire deuotionis. tertius mire confederationis. q̃rt⁹ mire derelictionis. quint⁹ mire attractionis. sextus mire consũmationis. septim⁹ mire reductionis.

Q̃ charitate pepercit christ⁹ crucifixoribus suis: et ad quos sua remissio dilatata est. Ca. j.

p Primus eterñ christi amor inflammans in cruce fuit mire remissionis. Quod quidẽ aptissime claret dũ amorosus iesus mime charitatis oblitus: nec ad rependendam ꝓ malo g̃ tiam tardus: nõ obumbrat⁹ cõfusionib⁹: nec absortus doloribus: etiam dũ crucifigitur ꝓ suis crucifixoribus ex amore imenso p̃ez exorare dignatus est di. Pater dimitte illis: qa nesciunt quid faciunt. Cõsidera anima mea q̃ superfluens fuit amor dulcis dñi dei nr̃i super impios hostes suos: qñ nõ solum pleno corde fuit indultor: ꝫ etiã efficacissim⁹ intercessor ꝛ pijssimus excusator. Eñ nec allocut⁹ est iudicẽ qui p̃ce nõ flectit: sed paterno noie suo blãdiẽs genitori sibi q̃si pclusit nihil tãto filio denegandũ. Nec isup ait examia pater: vide pater. Consídera pater. Sed dimitte inq̃t p̃ q. d. Et si iusticia punitionẽ requirat ex actibus suis: miscõia tñ remittat gemitib⁹ meis. Ad quos etiã referat oratio ꝛ petitio sua cuj dicit. Dimitte illis: licet indeterminate loquatur: tñ ad tria hoim genera dici põt q̃ dilatauit dilectionis mentẽ. Primo ad ipos crucifigentes. secundo ad iudeos ignorãtes. tertio ad quoslibet pctõres. Primo eñ direxit dilectionis ꝛ orationis intentionẽ ad ipsos crucifigentes. Et vt erga eos paternã iusticiaz ad misericordiam flectat: ignorantiã illorũ allegat dicẽs. Quia nesciunt quid faciunt. Sciunt vtiq̃ q̃ crucifigunt: ignorãt quem crucifigunt. Rhomani eñ erant aut de gentib⁹ incircũcisis ministri ꝛ milites pilati: qui ꝫ ad litteram exercebãt nutriti sub cultu pfidie que dicebat̃ seruitus idolorũ: nec assueti fuerant vaticinijs ꝓphetarũ vt cõiecturari possent alicuãdo dei filium in carne venturũ: vnde'omnino nesciebant quẽ crucifigebãt. Miserem misericorditer subuenit eis pietas saluatoris. Omnis eñ culpa facilius veniã ꝓmeretur: q̃ ab ignorantia q̃ que a malicia exordiũ sumit. Nesciebant eñ quid facerent: cũ fidẽ credulam adhiberent diffamationibus iudeorum ꝛ eis gestientes placere animosius christũ penis crudelissimis afficiebant. Proinde xp̃us in penis agitatus a malis: repletus dolore: ꝫ coactus amore ꝓ eis interpellat ad patrem. Pater dimitte illis: quia nesciunt quid faciũt q. d. Judei licet ñ ꝓprijs mãib⁹: tñ odio ꝛ malicia. Isti xo officio ꝛ obediẽtia crucifigunt. Secũdo põt ex xp̃i magna pietate comphendi: q̃ etiam ipi iudei ad hanc intercessionez ꝓ cõsequẽda indulgentia ptinerent. Illi dumtaxat qui xp̃m omino ignorauerũt. Si vero scientes in istam orationez venissent frustra saluator dimissionis cãm innexisset: quia nesciunt quid faciunt. Est siquidẽ: quia semper redditio cause. Quo ergo sciẽtes q̃ fiebant ꝛ faciebãt aut ꝓsentiebãt in necẽ filij dei ad istã oronẽ potuissent ptinere: tñ qr tñ de ignorãtia ꝓ redditione cause ꝓponat̃. Quo etiam gentiles seu iudei ignorãtes potuissent excludi cum ꝓ pctõribus exorare: ꝛ velit oẽs homines saluos fieri. Tertio dici põt q̃ ad quoslibet pctõres dirigebat intentionẽ: q̃ q̃tacunq̃ malicia offendere videant: tñ q̃ttuor ignorantias habẽt. Ignorãt eñ q̃tã iudicis maiestatem offendãt: q̃tã pfis benignitatẽ cõtẽpnant: q̃tã turpitudinem anime sue infligũt Ac q̃tũ tormentũ eterni cruciat⁹ incurrunt.

UVA. BHSC. IyR_032

Fe.vj.p̄ dñicā oliuarū ī.xl.de passione dñi

Jā igit̄ xp̄o crudeliter in cruce pendēte sibi ī pena simili sed in dispari causa crucifixerunt cū eo alios duos latrones vnū a dextris ⁊ alium a sinistris: vt xp̄s puersa intentione agēcium esset in medio damnatorū q̄si sūb⁹ sceleribus inuolutus. Fuit in mysteriū nihilominus ante p̄dicta Esa.liij.c. hec infesta societas. Et cū sceleratis deputatus est vt nihil in christo credat aut ex xp̄o aliquid fortuitu p̄ueniſſe. Jn his igit̄ manifeste claresc̄it quāta p̄ nobis voluit pati: in cui⁹ passione ⁊ morte tot ⁊ tanta insimul cōcurrerūt que augmentum dederūt illu⁹ confusioni. Nam voluit pati in ciuitate metropolitana in qua añ sex dies fuerat glorioſe receptus. Jn festo solenni azimorū q̄n de vniuerso populo israel cōuenire debebat hora meridiana: q̄n plures concurrere poterant ad videndū. Erectus in altam crucē in caluario monte vt ab oñib⁹ melius videret. Jn loco punitiōis malefactorū. in medio latronum: totaliter nudus ad spectaculum opprobrij erectus. Denudationem aūt exprimit Amb. di. Auctor nr̄e salutis sic nudus positus fuit in patibulo crucis: sic nudus exiuit de vtero v̄ginis. Scōm aūt quosdam mater videns sic vituperose: nudatū velum capitis sui sumens ad xp̄i pudibunda p iecit: quodq̄ ad solamen virginis illis pudibundis locis miraculose adhesit: quod si verum fuerit ignorat̄. Jnter fideles aūt pingitur crucifixus in illis locis velatus potius p aspicientū honestate: q̄ p illi⁹ actus astruenda veritate. Cum eñ tunc xp̄s esset diri iudicij p nobis impijs sup filium dei: nō mihi apparet tunc aliquod miraculū factum qō eius dolorem vel dedecus breuiaret seu aliqō adiutorium patiēti dei filio ministraret. Sz magis ip̄e ihesus ſm suam diuinitatē opans ⁊ ſm charitatem amplectans: elegit oñia facere atq̄ pmittere que possent eius dedecus augere ⁊ ampliare dolorem. Post hec aūt de mandato Pilati nō intelligentes altitudinem rei geste p triūphalem titulum iesum a reliquis distinxerunt. Tenor tituli talis erat. Jhes⁹ nazarenus rex indeorum. Que verba in q̄daz assidula scripta erant ⁊ apposita humano studio sup caput eius amote pauliſp: non q̄ caput ip̄a contingeret. Hic titulus elemento triplicis lingue scriptus erat. ſ. hebrayce: grece: ⁊ latine: de quo titulo supra sermōe. xlix. latius dictum est. Jn his tribus linguis ſm Theophilum ideo scriptus est: quia ille erant p̄ncipales lingue vt apte ī sinuaretur q̄ ip̄e erat rex. Theologie q̄tū ad hebreos i q̄b⁹ erat dei scientia. Phisice q̄tū ad grecos in quibus erat p̄bica eloquētia. Et practice q̄tū ad rhomanos ⁊ latinos in quib⁹ erat bellandi ⁊ regēdi potentia. Jn his trib⁹ linguis apls suas scripsit epl̄as: vnā ad hebreos. xp̄j. ad grecos: et vnam solū ad rhomanos. Magno tñ p̄sagio futurorū est actū vt in his tribus liguis ihesus rex fuit appellatus. Nā ⁊ xp̄m statim mūdo editum: sequit̄ titulus. Nomē: rē: famāq̄ ostutē: vbi est qui nat⁹ est rex iudeorū. Mat. ij. Jp̄m quoq̄ miracula facientē cū hierosolymam sup subiugalia introiret: regem vult eum turba p̄ferre ac rex israel a p̄l̄o p̄clamat̄ Nunc quoq̄ moriens rex scribit̄ iudeorum: vt ex hoc manifeste claresc̄at q̄ ihesus hō vnit⁹ deo: nascens viuens ⁊ moriens credatur rex omniū seculorū: nihilq̄ sibi p̄terea que passus est fuisse de regia maiestate sublatū. Ad ⁊ Joh. Apoc. xix. c. alia cōtēplatiōe cōspexit cum ait. Et habebat in vestimēto ⁊ femore ei⁹ scriptum. Rex regum ⁊ dñs dñantiū. Hunc ergo titulū multi legerūt iudeorū tam bona q̄ suppositus erat: q̄ deinceps: qñ ppe ciuitatem erat crucifixionis locus ad quem facilis erat egressus ⁊ regressus inciuitatem. Murmuratōe iam in populo deuoluta: p̄incipes iudeorū adire Pilatū rogatiōib⁹ dep̄cantes: ⁊ argutis sermonibus suadentes: vt aut deleret titulum: aut supadderet quia ip̄e dicit: rex sum iudeorū. Sed magna fuit Pilati nō ex se: sed ex deo constantia: vt nec deleret: qō iudeox prauitas siue missa falsitate quesiuit. vnde admiratione magna suspēdimur q̄ pilatus nō denegauit iudeis xp̄i mortē: ⁊ tamē nunc tituli denegat abolitionē siue additionem di. Ad ſcripsi scripsi. Ad quidē diuino mysterio factū ē: q̄ hūc titulū abolere nō potuit q̄uis sententiā mortis expauefactus aut male suasus emiserit: qñ die tertia resurrexit sicut nec ascolonita poterat delere hunc titulus: vbi est qui natus est rex iudeorū. Mat. ij. vt mystice innuat̄ q̄ post̄q Pilati decretuz nō potuerūt mutare iudei: qūo mutare potuerunt q̄ ihesus nō sit filius dei. Si sic hoim decreta firmant̄: que deus eternus statuit qūo mutabunt̄? Magna nēpe iniquitas est: quā do nocentes ex oñi pte iudicare velint penitus innocētes. Criminosi⁹ quoq̄ est velle iūq̄tatem regulis ⁊ florib⁹ ornare iusticie: q̄ ō linquere impetu volūtatis. Jntelligendū tñ ē p̄ histozie veritate. q̄ dū xp̄s cruci affigebat nulla de supscp̄tiōe ad pilatū facta ē. Intēde

UVA. BHSC. IyR_032

bāt em̄ oēs crudeli mysterio ꝛ vacabāt derisionib⁹ ipie p pietate pēdēl. A sexta aūt hora qñ xp̄s crucifix⁹ ē facte sūt tenebre vsq; ad horam nonam: vt timētes fere oīes absconderēt nec lux p̄stabat oferēs ad lecturā. A nona vo cōfugatis tenebris lux adeēt. Hec concecatio facta ē. Decoratis aūt patibulis corporibus damnatorū ꝛ titulo posito sup xp̄m pilati milites se ad vestimenta dolētis ꝛ pauperis diuidenda tanq; data eis in p̄dā quer-tunt. Et illius pallium scin dūt in quattuor p-tes: ꝛ accipientes tunicā qua sb̄ pallio vtebat quā oīnino inconsutilē ꝛ integram ꝛ in nullo diuisam ꝛ oīni diuisioni cognoscētes ineptā velut rem pulcrā in toto ꝛ cōpetentib⁹ aptam turpem vero in p̄tibus scissis aptis vsib⁹ non tradendā: illā penitus nō diuidere decreuer-eam taliter disponētes vt ei⁹ esset cui sors desuper ei missa cōcederet: vñ Joh. ait. q; milites dixerūt adinuicē. Nō scindam⁹ eam ꝫ sortiamur de illa cui⁹ sit. Nam sicut ꝑoū. xviij c. salomon ait. Cōtradictiōes cōprimit sors ꝛ inter potentes quoq; diudicat: Ꝛ factus est vt scriptura impleret que ait. Partiti sunt vestimēta mea sibi ꝛ supvestē meā miserūt sortē Ex his manifeste clarescit q; Ꝛ xp̄i redijt ad alpha illius: vt qualiter paup nat⁹ sit: ꝛ paup mortu⁹ est nudus habēdi: ꝛ voluntate ingressus est: sic ꝛ progressus: sic quoq; egressus ē: hec tñ in mysterio contingebant. Naz vestis filij dei assumpta humanitas ē. Quattuor p-tes facte sūt quattuor militib⁹ distribuite. Et em̄ ad q̄ttuor mūdi p̄tes xp̄i hūanitas p fidē distributa est ꝛ oīnibus ipsis dumtaxat q̄ militauerunt in milicia noui regis. Tegebāt christum vestimēta eius: sed expoliatus ē vt nobis oīnino eius mysteria patefiant: ꝛ amor q̄ ab eterno eluceſcat clarius diuisa sunt: vt nū q̄ velamentū vltra cōueniat. Nā neq; vberius coopiēdus est xp̄s ꝫ pamph⁹ in gloria reuelandus. Intelligim⁹ iam em̄ ex fide oīa opa ꝛ mysteria ei⁹ mores atq; doctrinā ꝛ tot⁹ patefactus in aere expirauit. Tunica aūt inconsutilis que diuidi nō potuit: nostre fidei arguit vnitatē: vnitas aūt oīnino indiuisibil est. Sic ꝛ vnitas nostre fidei scindi neq̄t: pōt nempe homo a fide rescindi: sed fides potest nullo modo p̄scindi: sicut de hoc plenius supra sermōe. iij. ꝛ ar. j. p totū dictū ē. Significat em̄ charitatem que vna primus ē atq; vna q̄uis ab eo multi p̄grediant effect⁹: nec per hoc diuidi pōt veluti solis radij qui numero sitate ab ipo refulgent: ꝫuāt tñ in origine vnitatem. Nō em̄ sol diuidit etiā si radij diuidāt vnum quidem est corpus luminis etiā si multiplicent radij lucis: vtraq; em̄ vestis ē desuper contexta per totum. Hanc texturam merito apellauerunt martyrū ꝛ ecclesie passiones ꝛ cuncta opera que fidei ꝛ charitatis construunt pulchritudinem ꝛ astruunt firmitatē Illudebatur ab oīnibus christo in cruce pendenti ꝛ fere oīnis vilitas sibi obijciebatur in faciem. Nam ꝛ p̄tereuntes blasphemabāt in eum mouētes capita sua. Et dicētes: vach qui destruis templum dei ꝛ in triduo reedificas illud. Salua temetipsum si filius dei es descende de cruce. Nec mirum si p̄tereuntes blasphemabant: quia non subsistunt vt agnoscant inuisibilem veritatem. Pretereūtes quidem erant iudei: nec in scripturis subsisterunt vt in eis christum reperire possent. Remiserat eos domin⁹ ad scripturas: vt i ipsis subsistendo non p̄tereundo scrutarent q̄m ipe testimoniū phibebant de ipso. Sz mouebant capita sua velut frenetici quibus obnubilatum est iudiciū rōnis. Arguendo improperabant vach qui destruis templuz dei ꝛ in triduo reedificas illud. Si hoc poteras quare temetip̄m saluare non potes? Filij hominum te posuerunt in cruce: ꝛ si tu filius dī es ostende te sup homines descende de cruce. Non curabat impropria christ⁹. Nec mouebatur animus eius: vt occultam potentiā vellet demonstrare derisus: nec hominū violentia crucifixus erat. Propterea nec suggestione deridentium hominum defigebat: nec de cruce etiam descendebat impatiētia vict⁹. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant. Alios saluos fecit seipsum non potest saluum facere. Si rex israel est: descendat nunc de cruce ꝛ credimus ei: vt verificaretur quod prophet⁹ in persona domini ait. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labijs ꝛ mouerunt caput. Et iterum. Audiui vituperationem multorum commorantium in circūitu Ꝛ impia vilitas et crudelis iniquitas. Illudere homini in proximo morituro. Petunt de cruce descensum in argumentum potentie et virtutis: atq; falso spondent crudelitatem si de cruce descenderet: qui tamen ei credere noluerunt cum mortuus ꝛ sepultus a mortuis resurrexit. Quod altioris virtutis fuit: Vide quanta crudelitate seuiunt contra christum: quando non suffecerat eis tanta excruciasse ludibria contra eum per totaz noctē vsq; ad istā horā: ꝫ tanq; effrontes reiecto oi

UVA. BHSC. IyR_032

hũano pudore mansuetissimo agno insultare et in cruce morienti non cessant. Quid pensandum est q̃ fecerũt ei ministri principum ꝛ sacerdotum q̃ũ hi seniores in quibus debuit maturitas apparere ex interno odio ꝛ furore in tot crudeles insanias exteri⁹ ꝓruperunt: q̃ in tanta festiuitate dierum sanctorũ nõ erubescentes populum contra oñem cõsuetudinem ad locum opprobrioſi supplicij exiuerũt morienti iusto: tã crudeliter insultãtes. Quid eñ credendum est q̃ ei fecerunt de nocte q̃ũ illuz in suis domibus habuerũt. ꝓstq̃z nũc in publico coꝛã populo tot illusionibus impꝛperijs ꝛ contumelijs iam penitus morienti iniuriantur.

Quãta liberalitate christ⁹ latroni largitus est paradisum: et de admirandis virtutib⁹ et priuilegijs ipsius latronis. Ca.ij.

Secundus christi inflãmans amor in cruce fuit mire deuotionis. Tẽ poze ꝛempe abundantie gratiarum. i. quo sanguis effundebatur in cruce: voluit iesus xp̃s suã ostendere largitatẽ: ꝛ largissimam charitatem in muneribus suis: vnde ad cõuersum latronez iesus alta promissiõc. Luc. xxiij. c. rsidit dicẽs. Amen dico tibi: quia hodie mecũ eris in paradiso. Circa hunc aũt latronẽ tria ad p̃sens considerem⁹. ꝓmo p̃miũ. secundo meritũ. tertio priuilegium. ꝓmo eñ cõsideremꝰ p̃mium eius quod ei a christo in predicto verbo largiflua charitate promissum ẽ. Libetvi q̃z hui⁹ p̃missionis causa admirande de quo libet verbo pquirere sensum ꝛ tam ample gẽtie ꝛ amoris iuestigare dulcores. Septẽ dulcores seu dulcedies huic latroni xp̃s ampla miscõia dispensauit. ꝓma dicit iuramenti veritas. secũdo annunciata pietas. tertia electiua charitas. quarta tempis breuitas. quinta diuina societas. sexta eterna stabilitas. septima gloriosa iocunditas. ꝓma ẽ iuramẽti x̃tas: quia dicit. Amen: quod est iuramentum: sicut ꝓpheta ait. Jurauit dñs ꝛ nõ penitebit eũ. Secũda ẽ annũciata pietas: quia subdit dicẽs. Os aũt dñi locutũ est q̃ nõ mentiet tertia est electiua charitas: quia addit tibi. s. qui olim fuisti in tot scelerib⁹ implicatus: nũc vero ex gra ad me cõuersus. Quarta ẽ temporis breuitas: quia subiũgit hodie. s. sine diutina mora vt magis florida gratia eluceſcat Quinta diuina societas: cũ dicit mecũ. Sz q̃ adheret deo vn⁹ spũs est cũ eo. Sexta eterna stabilitas: adiungit eñ: eris firmit⁹ in eternũ. Septima ẽ gloriosa seu ꝓsũmata iocunditas quã exp̃mit cũ dicit. in paradiso. i. in dei beata fruitione. Q̃d in eodẽ die sicut in sequenti tertia pte ꝛ. ij. c. ꝛ. c. vlti. ptz impletũ ẽ. Scõm eñ Alexan. de hal. sup Lucã notant. Aduertendũ ẽ: q̃ eadẽ tempe atq̃z hora q̃ Adã iuste de paradiso ejcit: latroni misericordit apik: preuenit eñ xp̃s hora nona moriendo latronez secutus est latro quasi vespe crurifragio celebrato. Secũdo cõsideremꝰ hui⁹ latronis meritum. s. vnde tñ ei promissum ẽ p̃miũ. Haz si diligẽter cõsiderentꝝ x̃itates taz theologice q̃z morales que sunt mẽti hui⁹ latroni infuse faciliter ducit anima ad stupoꝛẽ in eo clarissime recognoscẽs amplissimã miscõiaz dei ad pctõres. ꝓmo eñ cõsidera ei⁹ admirabilez fidẽ. Cũ christo eñ nunq̃z fuit cõuersat⁹: nec forte eñ ante nouerat eũ: nõ fuerat secut⁹ doctrinã eius: nec etiã vitã: ꝛ ipietatis opibus se exercẽs: iuste patiebat exitiũ mortis. Huius mira nimirũ fides qui christũ ab oñib⁹ derelictum: ab oñib⁹ publice cõdemnatũ: afflictũ infirmũ opprobriũ hoim ꝛ cõtumelijs saturatum: ꝛ iam morti vicinũ: ꝛ ipe vicin⁹ morti a nemine doctus: a nullo p̃monitus: dei filiũ ꝛ verũ hoiem credit: ꝛ vbi qui ei⁹ doctrinã audierant miracula viderãt: ꝛ pauloañ in cibuz de manibus eius sanctissimis coꝛp⁹ illi⁹ sumpserant: fugiendo negabant: iste solus cũ tacente ꝛdgine ipm dei filiũ indubitata fide i aio suo credebat. Scõ quoq̃z ꝓsidera ei⁹ firmissimã spem. s. ab illo sperare salutẽ quã in coꝛpoze ꝓpio videbat oñi salute puatũ. Tertõ ꝓsidera ei⁹ feruẽtissimã imo ardẽtissimã eius charitatẽ: ad eũ quẽ videt i ipa die precio sue suemorti padisum sibi ꝓferre tot scelerib⁹ irretito: vñ totũ qd̃ habuit ipi iesu i amoris pfecti sacrificiũ imolauit manib⁹ ei⁹ ꝛ pedib⁹ crucifix⁹ nõ valuit sibi fuire nisi tñ cũ duob⁹ mẽbris. ꝓmo coꝛde. scõ lingua. ꝓmo eñ sibi coꝛ in thimiama pfecti odoris ardẽti charitate sacrauit. Scõ xo linguã sibi obtulit x̃i cãdo q̃d dñs Abat. xij. c. ait. Bon⁹ hõ de bono thesauro coꝛdis sui ꝓfert bona. ꝓinde q̃ttuoꝛ amoꝛes ardentissimos lingua sua de coꝛde exp̃sit. ꝓm⁹ fuit amoꝛ ꝓfessiõis. scõs cõpassiõis. terti⁹ coꝛrectiõis. q̃rt⁹ xo pfectõis In q̃bus quidẽ amoꝛib⁹ apte mõstrauit q̃ in q̃ttuoꝛ dimẽsiõib⁹ crucis xp̃o p amoꝛẽ ꝓcrucifix⁹ erat i cruce. ꝓm⁹ aũt fuit amoꝛ ꝓfessionis q̃ fuit sue crucis ꝓfundũ dñi sua ꝓpria ac tot⁹ humani generis scelera ꝓfessus asserens nos penalibus angustijs digne plecti cum ait: Et

UVA. BHSC. IyR_032

nos quidem iuste. ſ. patimur. Nam digna factis recipim⁹. In magnis quidē cognitionibus ferebaꝫ qui ſe iuſte digneq; pati pfiteba tur. Magna eſt pars venie apud deū hoc cognoſcere ſimiliter ⁊ fateri. Secūd⁹ fuit amor cōpaſſionis qui extitit latitudo crucis ſue: dū angustias ieſu chriſti gratuitas aſſerēs ex ſola charitate chriſti procedere allegat eius innocentiam di. Hic vo quid mali geſſit? Illuminata quidem intelligentia recognouit innocentiam chriſti quem iudex publice ad mortem condemnauerat. Difficile quidem eſt dicere aut credere aliquem ſine culpa quem iudex ordinarius ad aliquā penam damnat vt reum ſeu cum aſſertiōe teſtium aut declamationibus populorū. Nam ſi nō teſtibus: attū clamoribus totius populi damnatus eſt xp̄s Et quē totus populus poſtulauerat validiſſimis vocibus crucifigi: latro iſte dicit: hic vo quid mali geſſit? vnde hic latro agnouit q; nihil mali fecit cum quo non fuerat conuerſat⁹ Qua via hec ſibi irrepſit noticia q; chriſt⁹ nihil mali fecerat: nō vtiq; aliūde accepit q̄ ab eo quē aſſerebat moriens innocentē. Tertⁿ quoq; fuit amor correctionis qui extitit longitudo crucis ſue: dum blaſphemantē latronem impiū charitatiua reprehenſione cōpeſcuit di. Neq; tu times deū qui in eadē damnatiōe es. Vide ſeruorē hui⁹ latronis ligno corpe pendens: corporalium penarū oblitus coꝝ iudice intermedio pendente ſodalem arguere: ⁊ etiam inſtruere nō verek dicēs. Neq; tu times deum qui in eadem damnatione es. Neq; tu times deum quē vnitū carni deū eſſe nō credis. Nō times deuz qui oppugnas hoiem innocentē cui blaſphemias irrogas. Nō times deuz morti vicinus cui omis ſpes eſt adempta viuendi qui verbis malis: malapficis: cuz ligno affixus opere iam complere nō poſſis. Nō times deum qui in eadem dānatione mecū qui timeo deū es? Aut in eadē damnatione penarum corpalium cuz deo es qui corpe aſſumpto inter nos pendēs ppria patitur voluntate. Nos quidē iuſte patimur Ad cōſiderationez male vite acte: remittebat iſte ſocium vt reuocaret ad memoriā mala q̄ fecerat vt dignā malefactis aſſereret penam quā ligno affixi ferebant. In memoria nempe p actorū ſcelerum omem penam aſſerit indecentem ⁊ iniuſte ferri dicit omē tormentū: ac irrefragabiliter vera iuſticia dictat: vt pena culpam inueniat. Nouerat latro iſte ordinem diuine iuſticie que malū aliquod inultū eſſe nō patitur: ad quā iam afficiebaꝫ amore q̄uis corpore torqueret. Et licet abhorreret ſenſus exterior: interior vero iuſticiam quaꝫ confitebatur amabat quaſi oblitus penarum ex iuſticie zelo vbis punientem iuſticiaꝫ attollebat. Propriū vero eſt ratiōe vtentium pamplius ⁊ hominū electorum diligere atq; laudare iuſticiam etiam ſi ex illius decreto aſperrime torqueāt. Nam ipe naturalis iuſticie ordo interius lucens mētibus hominum dictat crimina ſine pena nō eſſe que inuiſibilibus ſemp eſt pſto q̄uis interdū viſibilit differatur. Quart⁹ aūt fuit amor pfectionis q̄ extitit altitudo crucis ſue. Nam toto mentis affectu ac benigno lingue affatu cum inexplicabili cordis humiliatione ⁊ cōtritiōe: necnō cum tanta mentis deuotione: ⁊ q̄tum pmiſit acerbitas ipſa ſuplicij cum conuerſione benigna faciei ⁊ humili ad dīm ieſum ſtupēde pfectionis ⁊ breuitatis orationem effudit dicens. Domine memento mei dum veneris i regnum tuum. In quo omis cōſummata pfectio mirabiliter continek ſi deuota mēs noverit explicare. Sed vt aliqualiter patens fiat. Primo conſidera in q̄ta fide iſte latro fundak: qui in moriente credit vitā eternam. Secundo vide q̄ta ſpe firma ad eterna erigitur qui ab illo qui ab omi mūdo ejcit: ſperat regnum celeſte. Tertio pondera in q̄ta exceſſiua charitate loquak: qui ſola dilecti ieſu memoria contentus eſt. Iterū quo ad virtutes cardinales. Primo conſidera quali fulcit prudentia: qui nulla poſtulat caduca. Secundo quali fortitudine roborat⁹: qui ſic ſubito ſuper omia ſua ſcelera ſupferk. Tertio quali tēperantia contentak qui ſola ſaluatoris volūtate premij mēſuram reliquit. Quarto quali fulcitur iuſticia: qui ſic omib⁹ debita ſua diſpenſat ſm exigentiam rōnis: vt ſibi ipi ppie confuſionis contumeliā in confeſſiōe redderet primo trāſgredienti charitatiuā correctō nem impenderet. Et ideo ſaluatori plenā ſue mortis cōpaſſionem ⁊ totalē ſue volūtat⁹ immolationem p tranſformantē charitatē offerret Propterea nec mirū ſi ſic hūc latronē dūſuz ⁊ in tanta pfectiōe leuatū: ſaluator tanta ſuauitate repleuit: ⁊ ſic copioſe ditauit qñ rſidit ei di. Amen dico tibi: hodie mecū eris in paradiſo. Tertio quoq; conſiderem⁹ hui⁹ latronis priuilegiū. Singulariſſima em̄ priuilegia gre in latrone iſto fluxerūt q̄ ad dnq; reduci poſſit. Primuz em̄ priuilegiū fuit aſſimilatiōis. ſecūdū aſſociationis. tertiū defenſiōis. q̄rtū petitiōis. quintuz figuratiōis. Primū inq; priuilegium fuit aſſimilationis. Solus etenim

UVA. BHSC. IyR_032

latro iste inter christi mēbra computatur: pas-
sus est suppliciū crucis simul cum ipo: in quo
decorat effigiata similitudine saluatoris: qa
crucifixus crucifixum associat. Nec hoc priui
legium cōuenit alteri cuicūq. Nec tñ obstat
q̄ p̄ suis sceleribus crucifixus fuit: quia post
plenā cōuersionem fuit legitimū membrum
christi: t extunc pena sua configurata fuit fili
tudini mortl eius. Secūdū eñ fuit priuilegiū
associationis: quia solus ipe matrem xp̄i asso
ciauit lamentatione dolorosa: morientis filij
dei factus eius soci⁹ in fide atq; dolore. Nul-
la eñ alia creatura p̄sentis vite matrē associa
uit in p̄dicti. Licet eñ Johes t Magdalena
amare deflerent morientem ihesum: nō tñ de-
flcuerunt eum vt deum pro redemptiōe hu-
mani generis morientem: vnde t eorum la-
menta multum fuerūt informitate insipida.
Solius aūt hui⁹ latronis cū maternis fuerit
accepta lamenta: quia vere deum credidit de
sup infusa fide quē cuz incredibili dolore ho
minem ante oculos suos morientē vidit. Ter-
tium aūt fuit priuilegium defensionis. Nam
christo condemnato a iudeis ip̄ius tanq̄ reo:
latro iste eius innocentia p̄dicauit publice: et
ipsum saluatorem suum morientē tanq̄ eter
num deum armis quibus poterat tanq̄ su⁹
collateralis miles strennue defensauit: Unō
p̄t probabiliter credi: q̄ nō solum scelestem
increpauit latronem: t sibi christi innocentiā
allegauit t p̄priū scelus iniecit: sed etiam pro
teruos iudeos ac malignos p̄ncipes post taz
duras contumelias saluatori illatas nō satu-
ratos de supplicijs eius qui sic impie exierāt
insultare morienti Jesu aspera increpatione
confudit. Nec est incōueniens ad credendū
q̄ cum ipe supuixit morienti iesu: t videt ma-
ternos gestus erga filiū dolorū amaritudies
exprimētes q̄ aliqua compassibilia verba fili
alis dulcedinis plena: illi quā suam verā ma-
trem veraciter cognoscebat exp̄sserit. Qui et
iam se redemptū nouit a christo non dubita-
uit se filiū virginis matris eius. Quartū ve-
ro fuit priuilegium petitionis. Naz iste latro
solus postulauit salutē: qñ saluator mūdi eaz
p̄ oñibus faciebat: vnde t habundanter eā
recipe debuit sicut t fecit. Quintū quoq; fuit
priuilegium figurationis. Nam ipse figuraz
tenuit t quasi vicē omniū electorum. Et cum
ipe replet⁹ fuerit sp̄ūsc̄o tanq̄ electus ad ista
priuilegia acquirenda t multa alia que non
sufficio explicare: vtiq; credēdū ē q̄ sp̄ūsc̄us i
habitans eū agitauit eū ad oia faciēda q̄ dece
bat ipm facere tanta imutatione a xp̄o sub il-
lo innouatum. Arbitror aūt q̄ electrix gratia
dei que tm refulsit in eo vt ect figura omniū
redemptiōis: istū latronem tam plene cōpa-
tiendo iesu: q̄z in p̄dicando sanctitatē illi⁹: q̄z
in associando lamentantē mrem: q̄z in argue
do iudeorū pteruiā t impiā cecitatem: q̄z in p
uocando omnes assistentes ad tanti piaculi
aiadūsionē t sensum fecit strennuissime opa-
ri. Nec obstat si dicas q̄ euāgeliste de crucib⁹
nihil dicunt. Nam si bene ponderant q̄ nob
relinquūt in scriptis poterat mēs diligens t
deuota enucliare nō dicta. Scribunt eñ ipm
a deo electum cum exorasse christum: t ab eo
postulasse regnū: atq; a xp̄o liberalissime ad-
mirandū recepisse promissum. Ex quib⁹ lucu
lenter apparet ipm a christo redemptum ac p
spiritūsc̄m iustificatum. Solet eñ sp̄ūsanct⁹
q̄ñ ad aliquem statum eligit aliquā creaturaz
cūcta sibi tribuere que decet illum statum ha
bere. Pensa igit mō si christū generalē redē-
ptorem latroni taliter postulanti decebat me
diocriter dare t nō magis: sicut habebat ap-
tum corporale latus ad faciem eius reserare
sui cordis archanū thesaurum ad illustrādū
mentem illius electi militis t fidelis sodalis.
Decuit nempe: q̄ sicut tunc sine mensura: sc̄
ipsum toti exponebat orbi: sic inestimabiliter
se infunderet illi menti. Tunc eñ q̄ñ mustum
amoris amorosi iesu in torculari crucis exp̄-
mebat: cum pressione doloris quo totus or-
bis erat inebriandus non debuit q̄si in puo
ciato p̄pinari latroni: sed tota opatio mentis
sue in torculari cordis iesu quasi sine mensu-
ra demergi: vnde nō puto istū latronē nisi in
ter sublimos dei p̄ncipes collocādum. Ad-
uertendum est etiaz q̄ qñq; de aliquo electo
scriptura sacra facit mentionem aliquā: po-
nendum illum in aliquo sublimo statu licz ni
hil aliud dicat: relinquit sensatis mētibus ce-
tera alia circa illum excogitanda: que illuz la
tronem decuit opari: t tunc pcipe poteris il-
lum circa p̄fata fecisse mira: t q̄ nō potuit i
corpore adimpleuit in mēte. Propterea nec
mediocriter est pensandum q̄ christus ei pa-
radisum spondendo singulariter ait. Adecū
eris: p̄ hoc manifeste declarans q̄ tūc rex cru
cifixus habebat in cruce istum sicut collatera
lem militem secum strennue compugnantē:
vnde in illo mecū associatio t similitudo chri-
sti regnantis correspondens associationi t si
militudinis christi morientis anthonomati-
ce denotatur. Sed admirantur forte plu-
rimi q̄ hi duo latrones tam dispari fide: et
non dispari vita a diuino iudicio extiterunt

UVA. BHSC. IyR_032

iudicati. Secretum quipe iudicium dei ē q vnus a christi voce fuit approbatus: alter vero xpo tacente fuerit reprobatus. Christ⁹ nāq equaliter respiciebat hos ambos cōpenales suos: medius inter eos pendebat affixus patibulo crucis: nec p̄accipiebat p̄sonam alterius. Quid ē igit q xpo vn⁹ irrogauit blasphemiā: alter vero p illo suscepit moriēdo telam: vnus cognouit iusticiam r ipam laudauit: alter vero impune viuere postulauit Erat ne forte ad istos in xpo aliqua inequalitas? hoc credere dico nephas. Quid ḡ dicaz audacter quod sentio: q nec cōuerso suffecit meritum suum. Nullus nisi ex gra conuerti potest: nullusq damnat nisi ex demeritis suis: hoc diuina iusticia exigēte. Quid ergo dē meritū illius qui nō credidit. Quid xo meritum atq vnde illi qui credidit. Meritū conuersione legimus: quid in occulto habent ignoramus. Demeritū vtriusq conspicimus: quia latrones erāt vtriq homies: vtriq male vite an verificat sentētia illa apli: ad Rho. c. ix. Quē deus vult indurat: r cui vult miseretur. Sed in tortuosiorē incidimus questionem: cum deus acceptor p̄sonarum non sit: r cum ambo essent peccatores christuz eque corporeo visu aspicientes iuxta eum pendētes: quorū in conuersione ipi alter nō preualucrat: quia venter vniens illam habuerat: vnde vnus eorum meruit conuerti: alter xo eorū meruit indurari. Quo merito vn⁹ misericordiam accepit: alter xo in iusta damnatione remansit. Sed aliter quidē hec cū sit questio nodosa: nō soluit nisi dei misericordiaz r iusticiam inspiciamus r liberas hoim voluntates consideremus. Nam deus ex sua misericordia donat peccata cōuersis: r ex iusticia eterna supplicia ministrat auersis. Nō ḡ ista cōuersio aut auersio celebrata est ex p̄sentia christi corporali quā habebant equaliter: nō ex visu quo ipm intuebaī vterq. Nō ex verbis eius pamplius directis in alteruz: sed ex libera voluntate qua ille credere voluit: ille xo incredulus permānsit. Qñ sicut illum dei misericordia expectabat: sic nō credentē merito reliquit diuina iusticia reprobatum. Ad ampliorē quoq hui⁹ mysterij sensum etiā dici pōt: q totum humanū gen⁹ latrocinio paterne fornicationis infectū: infernalibus supplicijs debuit iusticia suadente affligi. In hō generis medio saluator affixus mera gra q̄si dextrū latronem iustificando cōuertit. Reprobos aūt quasi latronem sinistrū exigente iusticia dereliquit: vt latro dexter inueniat in misericordia crucifixi dñi vnde gratias agat Sinister vero in sua obstinata malicia nō reperiat quid ei diuina iusticia impendat. Propterea mysterio sacro cōueniens est: qvterq latro fuit vtcūq blasphemus conuicians saluatori. Quia saluator mūdi sicut nullum reperit liberū: sic p liberandis oñibus venit licet liberationis fructus ad solos trāsferatur electos. Quod tñ nō fuit ex defectu liberantl precij seu redemptoris christi: sed ex ceca malicia obstinata animi reproborū quorū figuram tenuit iste latro sinister: qui nec manluetudinem dulcis iesu conspecta: nec ex miraculorum aspecta quibus fuit tota mundi machina immutata: nec a benigna christi susceptione facta de socio suo cōuerso: nec ex charitatiua correctione consocij sui se in maleficio confitentis consortē et sibi iesum p̄dicātis insontē voluit quōlibet reuocari. Cui igit iste nisi p̄prie malicie suam damnationem ascribet. Et cui alter ille latro dexter suam salutez poterit deputare: nisi gratie illius qui in latere suo pēdebat: qui ipm ad se diligendū: cōfitendum: p̄dicandum: r defendēdum gratuita miseratione conuertit. Respira igitur anima in spe venie anima quecūq peccatrix: si tñ vestigia dei tui sequi non horreas qui in omnibus p̄ssuris suis: nec semel os suum aperuit. Non autem querele aut excusationis: aut maledictionis sermonem aduersus maledictos illos canes vel leuiter diceret: qn potiūs noue benedictionis verbum quale a seculo non est auditum sup inimicos suos p eis patrem orando ex abundantia pietatis effudit.

De compassiōe christi ad matrem: et matris ad christum: et q̄ modo in passione christi omnes filij gratie: filij virginis fati sūt: et de tenebris que tunc facte fuerunt in vniuerso orbe. Capitulū tertium.

Tertius vero Christi inflammans amor in cruce fuit mire confederationis. Triplex nanq amorosa confederatio tunc extitit mystice demonstrata. Prima fuit cōpassionis maternalis, secunda filiationis spūalis.

UVA. BHSC. IyR_032

tertia admiratiōis generalis. Prima fuit cōpassionis maternalis. Ibi Joh. subdit. Stabat aūt iuxta crucē ihesu mater eius ⁊ sozor matris eius maria cleophe ⁊ maria magdalene. Parū dixisti o euangelista pfectis auribꝰ aliquid maius dicere potuisti. Strabat tu inqs iuxta crucem iesu mater cum in ipsa cruce pēderet vel ei plus vtiqz debes q̄z reliquis de q̄bus dicis ⁊ maria cleophe ⁊ maria magdalene oīno illa plus ad crucē appropinquabat q̄z quicūqz alij: quia non solum iuxta crucem verū etiam in cruce pendebat: de se em̄ in se nihil remanserat. Tota cōmigrauerat in dilectum: ⁊ dum ille corpus: ista spiritū immolabat. Sed quia pte stabat virgo Maria iux crucem vtiqz ad sinistrā xp̄i ſm Alexan. ō hal scz vt p peccatoribus filiū exoraret qui a sinistris dñi sunt. Aliter nō verificaret qō in persona christi pendētis in cruce ꝓpheta ait. Cōsiderabam ad dexterā ⁊ videbam ⁊ non erat qui cognosceret me. Secūda fuit consideratio filiatiōis spūalis. Et de hac subdit. Et cuz vidisset iesus matrē ⁊ discipulum stantē quē diligebat: oculis ⁊ vultu annuens de iohanne dicit matri sue. Mulier: ecce filius tuꝰ. Deinde dicit discipulo: ecce mater tua. Pulsant admiratione omniū legentiū siue audientiū mentes. s. quo motu. quo sensu. qua ratiōe. qua possibilitate. qua vera auctozitate ista dicunt q̄ discipulus transeat in filium x̄ginis: ⁊ virgo habeat purū hoiem filiū quē nō genuit: sic nec q̄ sit filius ex virgine qui de corruptis parentibus natus erat ex semine. Impossibilia quidē videtur hec: sed nihil impossibile apud deum. Pietate quidem ⁊ oratiōe opus est ad ingrediendum tale mysterium. Mulier em̄ beata x̄go vocata christo: q̄z nūq̄z apellauit ex vocibus matrē. Mulier ⁊ nō mulier: sed sup angelos ⁊ homines ⁊ mulieres superexcedens mulier. Accepit a filio quē cum eterno patre vnicū possidebat filium p̄ter ventrē: quē ante in carnē habebat ipa nepotem. Sed in quo filiationis genere Johānes factus est filius: aut eiꝰ mater facta est x̄go: nō hoc natura fauet: nō conceptus: non partus sequit: nō ingressus in vterum vt denuo nasceretur: non adoptio pro hereditate in tempalibꝰ cōsequenda: nec ex imitatione: aut ex prolata doctrina. Hec ista differenda erant virgo xp̄i: nec facta est locutio vt sit q̄si sed sic a christo legimus dictū. Mulier: ecce filius tuus: vt exclusa omniū superfluitate x̄borum secretum mysterij penetremus. Mystice igitur intelligimus in Johanne oīes animas electorum: quorū p dilectionem beata x̄go facta est mater. Filius em̄ in greco nomē amoris ē. Omnis enim christi amator i amore virginis transit: vt merito filius. id ē. amor virginis nuncupet: magisqz x̄ginem habeat matrem: q̄z illam que illum ex peccato damnatum mundo suscepto semine generauit. Mutat hic maternitas ⁊ filiatio ex auctozitate verborum christi in cruce pendentis: propterea natura transit in gr̄am ⁊ gr̄a nobilitat profecto naturā. Nō q̄ vna in alteram cōmutetur: sed quia natura ex gratia pficitur. Mala mulier eua corruptiōe nature. Bona mulier maria mater gr̄e: mater miscdie. Dat mr̄ gratie p matre nature: manet tñ mater natura: manet etiam mater ex gr̄a. Erat em̄ iohānis mater maria salome in ordine succedentis nature: est etiam sibi mater beata x̄go in ordine gratie. Est mater Eua cunctorum p traducem nature: est ⁊ virgo maria mater omnium amantiū christū p infusionē inuisibilis gratie. Nō desinit esse Johes filius corrupte matris: quia impio christi filius factus est virginis. Nec potest nō esse filius virginis: q̄ fuit ante filius corrupte matris. Nam prius est quod carnale: deinde quod spūale est: aut eē potest: protinꝰ vnus ⁊ idem homo est p naturam: christianus x̄o p gratiam. Et p vnā hominis filius: p alteram filius dei apellatur. Voluit igit̄ christus in cruce pendens anteq̄z moreret̄ p oīa preostendere charitatem ⁊ q̄tum dignitatis humane nature contulerat: vt firma spes esset remeationis ad patrē. vnde si dedit potestatem filios dei fieri his q̄ credunt in nomine eius: quod nō p naturā sed penitus p gratiā fit: cur nō dedisset nobis vt filij essemus matris eius quod fit p gr̄am que infinite potentie est. nō p naturam que ē potentie limitate. Plus etem̄ est q̄ simus fratres eius ex patre q̄z q̄ simus ex matre: plus ex eterno deo q̄z ex tempali parēte. Nō dedignatur christus humanū hominū genus p̄pter naturā conditam que bona fuit: non p̄pter naturā corruptam: que vitio se turpauit nō ex criminibus quibus inuoluit: q̄n si velimus ipe velit nos ex vtroqz parēte tā ex eterno: q̄z ex ea que fuit ex tempe: suos p gratiaz esse germanos: vt vna cū ipso nobis sempiterna sit hereditas. Mira nature mutatio nō tñ transmutatio. Mira generatio filiorum: sed in his mirabilius est: q̄ gratia non extinguit naturam: ⁊ natura non cōfundit insitā gr̄am

UVA. BHSC. IyR_032

Utrisq; iura seruanť in hoie: nature scz in q̃ natus est: ꝛ gře in qua renatus est. Igiť de libidine natus in filiationē posse ingredi honestatis nullaten⁹ dubitemus. Ac ꝑ hoc imutabili edicto innuiť q̃ postq̃ translatio facta est de natura in gratiam: ꝛ addita est gře maternitas ad filium naturalem: q̃ sub fomentis ꝛ erudimētis viuere obligamur scōe matri ꝑma nō abolita: sed submissa. Quia nemo cuz inuenit gratiam desinit eē homo sed retinēs quod ꝑ naturā accepit: qualitate mentis ꝛ corporis supra hoiem ꝑ gřam viuit: qui tñ hō fuerat ꝑ naturam. Diuino igiť iure plus debemus gratie q̃ nature: ꝛ plus illā venerari atq; diligere in nobis: q̃ id quod natura fecit i nobis. Nam illum verū finem boni quē omnis anima rōnalis siue rōnis quodā naturali instinctu plus amat q̃uis multi vario errore delusi illum fugiāt appetentes. Nō prima natura mater: sed gratie mater scōa ꝓsequiť vel cōsequiť. ꝓpterea ex natura mater cū deteram atq; sinistrā regni ꝑ filijs perisset non accepit Matth. xx. c. Quia nō nature sed g̃tie supna hereditas danda ē. Mozrem ex illa hora accepit illam discipulus in suam. Ex illa hora. s. qua xp̃s ꝑ mře reddidit mřez: aut mři nature addidit matrē gře discipulus matrem ꝛginē in suam aio reuerti ꝛ aio inclinato suscepit. Ex his igiť manifeste apparere ꝑt fidelis anima ꝛ insatiabilis amor dulcis iesu qui oñi modo oñino tuā opať salutē tuis cōpatiens lapsib⁹ in recōmendatione materna tibi medicinā ꝓuidit: ꝛ apud iusticiam suam efficacem tibi cōstituit aduocatā. Ille ꝛo qui ꝑmo meruit hui⁹ medicine sanitate potiri discipulus ille quē diligebat iesus: qui sicut in ceteris: sic ꝛ maxime fuit in ista recōmendatione dilectus. Nō mediocriter ditatus fuit ampliatione virtutib⁹ ꝛ meritis ac suplicationib⁹ hui⁹ sacratissime mřis. Nec quisq̃ humane pietatis amore ꝑ cōpassione virginis moueatur q̃ ꝑ filio dei accipet filium zebedei Et q̃ ꝑ morienti xp̃o ꝑ successione tenendus esset iohes: qñ xp̃s nec se filium virginis denegauit: ꝛ indubitatam resurrectionis prozi me fidē alma virgo tenebat. ꝓpterea talis filiatio nō erat oportūa. Nec ita ꝛgo absorbebatur doloribus: vt talia que augebanť mysteria ignozaret: xp̃s ꝛo nō ꝑ eo q̃ moriebať hoc agebat sensualiter: vel humane sed vt vere ꝛtus ꝛ gratia demū eterna felicitas adderetur. Tertia confederatio est admirationis generalis: ꝓpterea subdiť a Mat. xxi. ca. q̃ a sexta hora tenebre facte sunt sup vniuersam terram vsq; ad horam nonam vt verificareť quod Amos. viij. c. scriptū est. In die illo occidet sol in meridie ꝛ obtenebrescere faciā terram. Stupendū quidem miraculum fuit ꝫ ꝑ vniuersum orbem ilico ꝛ vno momento obscuratus est sol. Maz sicut accensa lucerna in domo subito ꝑ radios nō obstatos totū domum illuminat: ea vero celeritate qua extinguitur in oñi parte domus tenebre diffunduntur. Sic cum lumē visibilis mūdi radi⁹ solis subito fuit extinctus: imo ipe sol in suo corpe obscuratus: totus sensibilis mundus in oñi ꝓte sui obtenebratus est: vt inter mundi sapientes ꝛ studentes in moribus syderū notareť esse miraculū ꝓter solituz nature cursum ꝛ consuetum eclipsationis modum: que nunq̃ in sole agiť nisi cum inter solem ꝛ terram in toto vel in ꝓte luna interponiť: ꝛ tūc luna librabať in inferiori emisperio sup terrā deorsum: sol ꝛo in supiori emispio sup terrā in altioribus sue spere ꝓtibus ferebať. Insup Dionysius in epła ad ꝓolicarpū dicit se tpe passionis christi fuisse in egypto: ꝛ diligenter notasse multa miracula in tali solis eclipsatione. Ecce q̃ aer obscuritate vestiť in testimonium sceleris: quia innocens moritur. Eclipsatur contra naturā sol: quia cōtra naturā patitur verus sol: ꝛ auctori vite morienti nobilis lux cōdoluit. Et quodam initie vindicte date sunt tenebre ignoranti mundo qñ mūd⁹ dei filium nō cognouit. In mysteriū quoq; voluit deus circūcidere oculos hominū cum tenebris dempsis ne visus in obiecta forinsecus vagareť: sed vt ingrederetur ad cor ad considerationem eorū que contra dei filiū agebantur. Diem q̃ vertit in noctem vt intētior fieret cōsideratio ꝛ cōtemplatio archanorū tam i his qui ꝓpe: q̃ his qui longe filij dei passiōi astabant. Ob quidē in atheniēsibus in posteruz patuit: qñ ex illis tenebris annotato tpe quo facte sunt magna lux fidei in eorū cordib⁹ inť luxit. Obstupuerunt quidē solē contra naturę ordinem eclipsari vt nō pars solis ex interpositione lune que totum tota etiam obest facta elipsare nō posset: sed totus diuina potentia sit cōuersus in tenebras: qui tūc vltra capere nō valentes: pro ignoto deo aram fieri decreuerunt: sicq; future memorie caracteribus mandauerunt. Ad illam añt ciuitatez p̃dicator gentium veniens cuz ariopagitis facto congressu vt scribitur Act. xvij. c. Dionysium conuertit ad fidem: causam principalez dissęrens quare ꝑ oñem terrarum orbem illo die tenebre sunt diffuse. Nec non quem il-

UVA. BHSC. IyR_032

li deum ignotum dicebant vt notum eis diffi
nuit ⁊ p̄dicauit. Q aūt de tenebris dr q fa-
cte sunt sup vniuersam terrā. s. a duob⁹ euan
gelistis: ab alio q tenebre facte sunt ⁊ sol ob-
scuratus. Sed vnū ex altero secutū est: qr ex
obscuritate solis que cepit sexta hora tenebre
sequerent vsq; in horam nonā in qua xp̄us
voluit expirare añq; tenebre pellerent. Post
expirationem vero ilico cetera signa sunt se-
cuta. Nec etiaz a mysterio vacat q ab hora se
xta vsq; ad horam nonā. i. p tres horas tene-
bre facte sunt: vt innuat apte q tres sunt ex-
pulse virtutes vel potius in hominib⁹ eclip-
sate in quibus anima peccatis mortua reui-
uiscat: vt est fides. spes. ⁊ charitas fructuosa
Et tres in aīa hoīm sunt ebetate potentie: vt
ꝓpter hoīm scelus hmōi cōmitterer scelus vt
in carne morerer dei filī⁹.

Quomodo christus triplici ter propter nostram dilectionez a patre extitit derelictus in cruce Ca. iiij.

Q Uartus aūt christi inflāmās amor
in cruce fuit mire derelictiōis. Et
de hoc subdit: Et circa horā nonā
scz inceptam nōdum tñ finitam ex
clamauit iesus voce magna dicens: Ely he-
ly lamazabathani: hoc est de⁹ meus de⁹ me⁹
vt quid dereliquisti me. Exclamauit aūt iesus
ad patrē: vt homo in doloribus constitutus
moriq; ꝓpinquus voce magna clamauit vt
eum audirent in cruce pendentem ⁊ de ꝓxio
morientem: quē suauiter vbiq; docentem cō
tempserunt. Simulq; hoc clamore admonet
nos diligēter pensare q re nō diligim⁹ deuz
si p loco ⁊ tempe nō exponimus nos ad que
cunq; difficilia p amato: atq; cōgemuans sb
dit: De⁹ meus creatione: de⁹ meus vnione
vt quid dereliquisti me? Tripliciter enim fuit
christus ꝓpter amorē nostrū derelictus a pa
tre. Primo p cōdemnationem. secundo p pri
uationē. tertio p onerationem. Primo enim
p cōdemnationē. Nam vt dicit Job. iij. Sic
deus dilexit mundū vt filium suum vnigeni-
tum daret. s. p condemnationē ad mortē pro
salute nostra. Propterea sentiēs aīa xp̄i sup
se recipe diram sententiā p oñibus pctōrib⁹
pondus dolorū omniū pfecte cōtemplans q
si ad pfem querula admiratione ꝓclamat di-
cens: vt quid dereliquisti me? quasi dicere ve
lit. Si ꝓpter amorē humani generis passiōi-
bus ⁊ cōtumelijs mortis op̄probriose a tra-
ditus sum vt quasi illius beate vnionis ⁊ iui-
olabilis cōmunionis quo in dei suppōsito ista
dolorata natura inserta est tu pater zelo iu-
sticie videaris oblitus. Secundo autem de-
relictus est christus a patre p priuationem. s.
spūalium cōsolationū. Nam cum in ceteris
dei electis pro suo honore certantibus ⁊ pati
entibus influxus diuini dulcoris: quasi totā
supportauerit ⁊ tempauerit vehementiam il-
lati doloris: solus ipe iesus cōtum ad hoc est
ꝓter ceteros in passionibus derelictus: ita vt
nulla gaudij ⁊ dulcoris redūdantia fieret ab
habitu ⁊ ab actu sue glorie in naturā que pa
tiebat: sic q mitigaret passionis acerbitatem
Et hoc vt tñ imense pateret cōtum illa natu
ra passibilis pati poterat: oñi ab eo refrige-
rio sepato. Et hoc quidem attestat ⁊tuali pfe
ctioni oīm habituū mentis xp̄i. Nam quāto
fortius patit ⁊tus nullo alio exp̄imētato dul
core nisi ipsiusmet amate rectitudinis: tanto
est sublimior actus qui ab ipsa procedit. Ra-
tio hui⁹ est: quia culmen virtutis patiētie ꝑn
cipalius ⁊ essentialius cōsistit in ⁊tuali fort̄i-
tudine ⁊ sui habitus ⁊ illius actus qui magis
specificus est cōtum in alijs sibi annexis: vnō qui
plus habet de illo: plus habz simpliciter ō cul
mine patientie re. Et idē iudiciū est de qua-
cūq; virtute. Actus aūt ꝑncipalissimus ipsi⁹
patiētie ē nullo offensiuo: nulla molestia: nul
la ratione impatientie vitio locū daret: ⁊ tūc
virtus ⁊ robustus amor seruandi patientiaz
⁊ fugiendi oñem ipsius impatiētie deordia-
tionem est principalissimus actus eius. Con
stat aūt q cōto difficilior ⁊ penalior est tēpta-
tio que infertur: tanto difficilius est nō crede
re ei. Unde ceteris paribus mai⁹ est grādem
molestiā cōtum modicā sufferre. Et iterum magi
est equalez molestiam sustinere ex solo robo-
re habit⁹ virtuosi ⁊ conatiuū voluntatis ha-
bituate p eum: cōtum facere hoc cum aliquib⁹ ad-
iutorijs assistentib⁹ habitui ⁊ voluntati. Hūc
aūt sūme patientie statū etiam aliquibus sin
gulariter electis: qñq; dñs imptitus est: Sic
fecit patientissimo Job. In quo vt pleni⁹ p-
baretur robur ⁊tutis eius videt deus cessas-
se a talibus imissionib⁹ spūalium consolatio-
num atq; dulcorum. Propterea non imme-
rito Jac. v. ꝓponit Job vna cū christi morte
in ipsius patientie singulare exemplaz. Idē
videtur accidisse in paulo. ij. Corinth. j. cū ait
Q ñ supra modum grauati sumus supra ⁊-
tutem vt tederet nos etiam viuere. Et hoc ē
penuria de qua ad Phil. iiij. c. idem aposto-
lus ait. Scio abundare ⁊ penuriaz pati. Hoc
etiam statu beata virgo ad litteram ⁊ mystice

UVA. BHSC. IyR_032

probata est. Quod quidem manifeste ostendit cum Luc. ij. c. in reinuentione filij ait. Ego et pater tuus dolentes querebamus te. De q̄ statu etiā Joseph pticipē esse ostēdit. Tertio quidē derelictus est xps ab eterno patre per onerationē: quia ipe solus onus sue passionis portauit: eo q̄ ipe solus pugnauit ex propria gratia ab oīi adiutorio liber: cui gratia sua tanq̄ radici meriti debebat cōnecti. Vñ Esa. lxiij. ipse dns ait. Torcular calcaui solus: et de gentibus nō est vir mecū. Nam tota dolorū suorū fiebat suportatio in seipso. quia nulla creatura plene poterat ei compati: sed ipe patientis et cōpatientis tenuit in se actus atq̄ dolores. Vñ ad modum magni et spacios maris: intra cui⁹ abyssalem ambitus ipsius mūdationes et fluctus semetipsos illidunt: sic dolores anime christi mirabilius in se refluxibus et reciprocationib⁹ quasi infinitorum respectuū capacitate: imensurabil mētis illius semetipsos illidendo cōtinue perstringebant. Unde in psona illius ppha ait. Veni in altitudinem maris. s. amaritudinus et dolorū: et tempestas demersit me. Null⁹ autem sanctus sic potuit derelinqui: quia null⁹ vnq̄ habuit gratiam nec habere poterit inet num nisi gratie christi insertam: imo nulla g̃tia aliquid est: nisi id q̄ ipe christus in seipso dignatus est facere. Et ideo nullus relinquit in passione neq̄ in aliquo virtutis actu quin sit xps qui patit et agit in illo. Q aūt dic̄ de⁹ meus deus meus vt quid me dereliquisti. Cōsonat ps. xxj. in quo ppheta loquit in p sona christi pendentis in cruce di. De⁹ meus respice in me: quare me dereliquisti: longe a salute mea verba derelictorū meorus. Scōm em̄ hiero. Christus cecinit hunc in passione psalmū atq̄ sequentes vsq̄ ad versum illus. In manus tuas cōmendo spm̄ meum. Q aūt Mat. xxvij. subdit. Quidam illic stātes et audientes dicebant: helyā vocat iste. Sinevideamus an veniat helyas liberans eum. De ignorantia cruci assistentiū et nō intelligentiū xpi linguā puenit qui nomie hely suū patrē inuocabat. Sepe etem̄ fit vt defectu male intelligentium vnū p altero interpret.

De triplici admiranda siti domini iesu christi pendētis in cruce. La. v.

q Tintus vo christi inflāmās amor in cruce fuit attractionis in admirabili siti ostensus: pterea subdit Sciens aūt iesus q̄ oīa cōsumata sūt: vt cōsūmaret scriptura dixit. Sitio Fere oīa que in xpo erāt completa tormenta et mysteria passionis: hoc tū restabat predicente scriptura: q̄ prime morit⁹ sitiēs potaretur aceto. Sitio: pterea inquit. Triplici em̄ siti sitiebat pter amorē nostrū amorosus iesus. Prima fuit corpalis. secūda spiritualis. tertia vo mortalis. Prima em̄ sitis extitit corpalis. Ad hanc em̄ christus sitiuit tanq̄ sangnine et humore corpis exhausto. Est nihilominus aduertendum q̄ ex Mattheo et Marco ad hanc bis legim⁹ xpo fuisse poratū semel nō pendente anteq̄ cōfigeretur in cruce. Et iterū circa horā nonā cum fm Johānē Sitio pclamauit. In prima em̄ datū est ei vinum mirrhatū cum felle mixtum. Et cum gustasset noluit bibere. In secūda vo exprimit acetum tm̄. Nam fm Johem cum christ⁹ dixisset sitio. Subdit: Vas ergo positum erat aceto plenum. Et statim Matth. addit. Et cōtinuo currens vnus ex eis acceptā spongiaz impleuit aceto et imposuit arundini et dabat ei bibere. Et statim Johes subdit. Cum ergo accepisset iesus acetum dixit: cōsummatū est vt ex istis duabus porationibus verificaret quod de hoc ppheta ait. Et dederūt in escaz meā fel. s. ante suā crucifixionē. Et in siti mea id ē qñ sitio pclamaui: potauerunt me aceto Q aūt vas aceto plenū paratum erat: magl ex malicia ad passionis augmentū q̄ fortuito casu factū esse credendū ē. Ipa quoq̄ spōgia arundini suppositā mystice manifestat q̄ les erant qui in eius passionem cōuenerant. Cauernosa est em̄ spongia et ex oīi se cū immittit ibibit illa liquores vt int⁹ et extra apositis illa liquoribus madefiat. Sic em̄ erat dā nata conditio iudeorū: vt intus et extra contra xpm amaritudinis pleni eēnt et cauernosi ad suscipiendū inuisibilem regulū et aduersus christum malignitatis oīe cōmentum. In arundine vo qua nō solum oblatus est a christo amarus potus verūetiā pcussum eius caput: cum vacua sit et ab ariditate sic dicta iudeorū et torquentiū christū oīm bonorum vacuitas et a vtute ariditas demonstrat. Acetū vo qđ fuit nat̄ vinū sed alteratōnē in amaritudine est cōuersum. Naturā ostēdit iudeor et crucifigentium iesum qui eēnt natura boni a deo creati: ex horrēdis affectionibus odijs et inuidijs atq̄ ex corruptis morib⁹ ptra christum in amaritudinē crudelissimam sunt cōuersi. Q tū putas vbum filij querētis potuz precidit precordia virginee mentis que in tā ta anxietate videns filiū suū mori et lugubri

UVA. BHSC. IyR_032

voce potum expetere: repit se nō hꝛe vel mo-
dius simplicis aque vñ posset eius mitigare
ardorem: deuote eñ pensate q conuersa ad
plm diceret eis. O ffes ⁊ filij mei dilecti com
patimini ⁊ mei: filio meo dilecto obsecro faci-
te mihi hanc cōsolationē: date aliq̄tulu3 po
tum filio meo anteq̄ moriak: ⁊ parco vob de
oñi iniuria mihi illata. Scōa aūt sitis spūa-
lis fuit. ℙer primā aūt sitim iam dictā intro-
uehimur in altiora secreta ⁊ admiramur my-
steriū charitatis christi dñi ꝟbū corpi cōpetēs
tam mire aie spūaliter cōmendauit expmens
q corpis vocem vehemēs in aia sua desideri-
um salutis nꝛe. Triplex eñ desideriu3 quasi
tres materias sitis erga nos habebat amor
sus ieſus. ℙrimū nꝛe redēptionis. scōm nꝛe
reformationis. tertiū nꝛe glorificatiōis. ℙri-
mum inq̄ desideriū erga nos habuit xp̄s .ſ.
nꝛe redemptiōis. Nec tñ ex accidenti: q; de⁹
erat ei affuit hec sitis: sed quod erat eternum
atq̄ secretu3 in trinitate beata: hūanatus fili
us demonstrauit in carne tpe videlicet passi-
onis qñ nꝛe redemptionis mysteria celebra-
ta sunt. Nec decebat tale desideriū alio ī tem-
pore apiri: nisi eo tempe quo redemptionis
nostre p̄ciū p mortē ⁊ sanguinē soluebak: q̄-
q̄ figuris ⁊ enigmatibus sepe in veteri testa-
mento sit ostensu3: ꝓphetisq̄ multipliciter sit
reuelatū. Scōm ꝟo desiderium habuit xp̄us
scz nostre reformatiōis: videlicet vt deforma-
te imagines animarū reformarent ad imagi
nem dei: ad quā tpe creationis formate extti-
terant. ℙroprium quidē est ⁊ bona et bene in-
stituentis magistri nō nisi restaurare si depe-
rit aliquid ex euentu. Et sollicitorum nuncio
rum est feruenter cōmissis insistere quousq̄
iniuncta pficiant. Accepat in mandatis a p̄e
filius eternus in tempe nuncius et magister
vt reuocaret errata: restauraret depdita: ⁊ ex
imis atq̄ depssis replerent supne nationes.
Tertiū quoq̄ desideriū habuit xp̄s. ſ. nostre
glorificatiōis: sic eñ qō desideroſe bibit: deli
cioſe recipit ⁊ subito trajcit ad intima cor-
dis. Sic ⁊ xp̄s in ardore amoroſe sitis oñes
electos suos delitioſe bibit ⁊ sibi incorporat:
⁊ ad sui corpis intima vocās ad archana glo
rie delectabiliter introducit: vñ de seipo Job.
xij.c. p̄dixerat d. Ego si exaltat⁹ fuero a ter-
ra oñia trahā ad meipsum ait: si exaltat⁹ fue
ro in cruce tanq̄ bellator sup regalem ⁊ mili-
tarē equū ascendēs: ac deinde tāq̄ triūpha-
tor vires omniū hostiū suorum quasi sub sue
crucis pedibus tenens: dicit oñia trahā ad
meip̄m. i. oñes electos ex oñi pte orbis ⁊ ex
oñi genere hominū trahā ad gloriā sempit-
nam: quia vbi ego sum illic ⁊ minister meus
erit. Dicit aūt oñia maxime ꝓpter tria. ℙri-
mo vt innuant: q reprobi quasi p nihilo re-
putant: ⁊ quasi p tanto sunt extra oñia en-
tia. Secundo vt in electorū vniuersitate do-
ceat esse quādā integrā totalitatē vniuersi p
quā oñia dici potest. Tertio vt fm cōem lo-
quendi morē: quo qñ triumphantes omnia
que sunt in regno iam capto ꝓput volum⁹ ia3
sumimus dicimus nos oñia trahere ad nos
Admirāda est igit ista sitis dñi nꝛi. Et mirus
equidem est q fons sitit imo q oius aquarus
redundantia sitit. Et qui omniū sitim vene-
rat tollere: patit q ab alijs venerat auferre.
Inuitauerat ipe mulierē de samaritana vt
ab eo expeteret aque ciphum ne ineternum
sitiret: et nunq̄ patit sitim. Quid est hoc ni-
si quia caput nostrū p nobis ad pr̄em sitio al
te ꝓclamat. ℙro nobis oñib⁹ loquar se sitire
cōtestans: velut caput p mēbris ⁊ desideriū
quod genus humanū habere debet glie sem
piterne xp̄s exp̄sit pendens in cruce. ℙroin-
de sitim exprimens sitim a nobis poscit: vt si
nos sitit: nos sitiamus ad eum quēadmodū
p̄s. p̄docuit di. Sitiuit anima mea ad deum
fontem viuū qñ veniā ⁊ aparebo añ faciem
dñi. Tertia ꝟo sitis xp̄i in cruce fuit mortak:
quia in cruce mori ardētissime affectabat. O
amor oñia vincens qūo supasti in bono ieſu
oñem mētis ⁊ corpis cruciatum. Nam licet
diuinitas ad solū tricenariū annorū numer
vel circa terminauerit mentis ieſu immensu-
rabiles esse dolores atq̄ corpis cruciatu3: ad
solū triū horarum restrinxit spatiu3: non tñ
fuit charitas xp̄i horum artatione contenta
nisi inq̄tū fuit diuine volūtati cōformis: ſz
simpliciter ⁊ totaliter ⁊ libere q̄tum ex se fu-
it si diuine voluntati placuisset ab eo tantum
p̄dus exigere: sed obtulit p toto eterno: vñ
dilatauit vtā suam p desideriū quoddam in
finitum viueret ad sustinendū infinitas mor
tes p̄fecte se offerēdo ad oñes rationes de q̄
bus infra dicemus in principali tertia parte
hui⁹ sermonis. Et si volūtas reputak pro fa-
cto in quocūq̄ pctōre: gr̄a informato qñ. ſ. fa
cultas abest p q̄to ⁊ quasi infinitissimo sacri
ficio reputata ⁊ accepta fuit a p̄e talis amo
rosa voluntas in ipo homine deo ꝟe: igit re-
cōciliationis sacrificiū ⁊ nostre redemptiōis
p̄cium infinitum pl⁹ beatissime trinitati pla-
cabile fuit q̄ totius mundi culpe ei potuer it
displicere. Expgiscē ergo o anima mea mor-
te xp̄i redempta: ⁊ regratiare charitati cordis

UVA. BHSC. IyR_032

ieſu: nō ſolum ꝓ triū horarū cruciatu ſīc actū fuit in patibulo crucis: ꝙ ꝓ toto amoroſo affectu ſue mētis quo factus eſt ſacerdos t pōtifex in eternū ſm ordinē melchiſedech: neq; initiū neq; finē habēs. i. nō habēs terminuz in ſue longitudine t latitudine charitatis.

De triplici perfecta conſumatiōe: que tempore paſſionis xpi pro noſtra ſalute completa eſt. Capitulū. vj.

Extus inflāmans amor xpi pēdētis in cruce fuit mire cōſummationis. Nam finis p̄cepti eſt charitas t potiſſime charitatis crucis. Vñ Joh. xv. dñs ait. Maiorē charitatē ac dilectionem nemo habet q̄z vt animā ſuā ponat q̄s ꝓ amicis ſuis. Propterea ſubdit. Cum acceptiſſet ieſus acetū dixit. Conſummatū ē. Triplex em̄ eſt conſummatio amoroſa qua ꝓpt nos cōſummat t ꝓficit oīs ꝓfectio nr̄e ſalutis. Prima eſt cōſummatio corpalis. ſecunda eſt cōſūmatio ſpūalis. tertia eſt cōſummatio legalis. Prima eſt cōſummatio corpalis que ſcz facta eſt in incarnatione dei filij. Nam cōſammata ſunt oīa que p̄dixerunt aut p̄nūciauerunt ꝓphete xp̄m venturū ad nos: naſciturū ꝓ nobis: cōuerſaturū nobiſcum: et ꝓ acturū docturū: dicturū: paſſurūq; tāta ꝓ nobis. Cōſummata ſunt em̄ in eo corpe tempore paſſionis oīes anguſtie: oīes illuſiones: oīes deriſiones: oīes deſpectōes: omnes pegrinationes: oīes laſſitudines: oīes fames: oīes ſites: oēs vigilie: oēs pene: oēs lachryme: oīa flagella: oīa ſputa: omnia ſuſpiria: oīa deſideria. Et ſi conſiderantur oīa xp̄i mēbra: oīa conſummationez ſui corpis manifeſtant. Nam paſſus eſt in pedibus nō ſolum confixione clauorū: ſed etiam multa fatigatione itineris in ſue vite diſcurſu p̄dicando cū multo labore. In tibijs ſupportando corp⁹ in laborib⁹ ſuis. In genib⁹ ꝓcidendo ac genuflectēdo. In crurib⁹ corp⁹ ſuſtinēdo. In oīibus iuncturis ſepe multo labore laſſatus: vtpote tener t delicat⁹ tā duris laboribus ſubdit⁹: vigilando t orādo: p̄dicando: clamando: ſup dura ſtramēta iacendo: imo ſepe in terrā ꝓnoctādo. in deſerto. xl diebus. t. lx. noctib⁹ lectum nec domū habuit ad quietem. Et ſepe cū diſcipulis paupibus t deſpectis fuit in multis locis viliter et auſtere receptus: imo aliqñ reiectus. Vñ Luc. ix. c. ait: q̄ ſamarithe nō receperūt eum: q̄ facies eius erat euntis in hierl̄m. Sz t generationis mēbra que in nobis ſunt pudoris: in circūciſione dure fuerunt vulnerata. Membra aūt inteſtina deſeruientia nutrimēto afflicta fuerūt ſepe indurata fame. Mēbra ꝙo vitalia ac reſpirātia ſicut cor t pectoris cōcauum t ſīlia extiterūt afflicta in multorū ſuſpiriorum t gemituū aſſumptione ꝓ ſalute nr̄a. Scapule t coſte corpis lateraq; dorſum t vniuerſaliter oīa mēbra dure in flagellatiōe fuerunt afflicta: in qua ſupficies ſue delicate carnis ac tenere fuit doloroſe dilacerata t ſāguine rubricata. Brachia fuerunt dure ac ſtricte ligata: t ē̄ tū credo hincinde añ t poſt cōtumelioſe retorta: tam in orto q̄z in domo cayphe: anne: pilati: atq; herodis: a quib⁹ oīm bus locis ligat⁹ ꝓceſſit. Humeri fuerūt afflicti dura crucis portatione: t tūc credo colluz fuiſſe afflictū camo in eo apoſito: ꝓ quem ad maiorē cōtumeliā traherēt. Aures fuerūt replete opprobrijs t clamorib⁹. Nares fuerunt afflicte fetore horribili ſputorū abominabiliū iudeorū. Sz t facies ſputis abominabilibus deturpata fuit. Nec incōueniēs etiā cogitare: q̄ ſputa illa imūda impulerint ſupra ſacra labia ei⁹. Gene t facies ei⁹ tota afflicte t tumefacte fuerūt tam alapis q̄z pcuſſionibus duris. Oculi fuerunt velatiōe confuſi: fletu multiplici reliquati ac multiplicit afflicti dum illas diabolicas facies hoſtiū ſuorum aſpiciebat inſpirātes in eū iracūdie igne. Vertex capitis dure fuit afflict⁹ ſpinis t percuſſionib⁹. Demū cū q̄libet mēbrū xp̄i accepit paſſiōis ſupliciū. Lingua q̄q; nō fuit imunis in amaro guſtu: abominabilis potus: tam felleo añ crucifixionē q̄z nūc in potu aceti: vt ſic in amaritudine oīa eius conſūmata ſint membra. Vñ merito clamet. Cōſūmatū ē. Cōſūmatuz ē igit xp̄i vita ſm būplacitū ſui p̄ris. Impletum eſt paternum impiū. Perfectū eſt deniq; finale obſequiū. Cōſūmauit igit vt Geſi. ij c. ꝓm⁹ recitat ꝓphetarū creator oīuz de⁹ opa ſua ſexta die: t die ſeptima q̄euit ab oīm ope quod patrarat. Sic t xp̄us in cruce ſexta die opa ſua recreationis pfecit t reqeuit ſabbato in ſepulcro. Perfecit noe archā in centū ānis quā in vno cubito ꝓſummauit vt in ea ſalua retur hūanū gen⁹ ibi dūtaxat octo aialib⁹ ibi humani generis refuatis. Cōſūmauit xp̄us in cruce ſalutē tot⁹ hūani generis ſi merito iuſticie fuiſſet accepta in p̄cedētib⁹ cūctis: ſiliter t ſuſcepta in ſequētib⁹ ſingul. Quā ſalutem in cruce velut noe in arca: in crucē t paſſionē aſperā ꝓ nr̄a ſalute t vnitate fidei conſūmauit t ꝓſūmatiōi cōſūmatio apoſita ē in

UVA. BHSC. IyR_032

cruce. Secūda est cōsummatio spūalis: duo nempe spūalia in cruce cōsūmata sunt. ꝓmo nequitia. scō iusticia. ꝓmo em̄ cōsūmata ē nequitia. Nam in om̄i peccādi genere hoim malicia forefecit. Et nihil ē mali qđ ꝑterierit delinquēdo: vt ꝑter om̄ia illa sensualia ꝛ spiritualia mala que innumeris modis agūtur etiā vsq; ad dei negationē ꝛ colendo idola et simulacra celesti militie atq; syderee exhibuit cultū qui soli deo debitus est. Sed post om̄ia hec vt ꝓdixerat ꝓpheta. Consūmek nequitia pctōrū. Nūc hec nequitia cōsūmata est: quoniā nulla maior nequitia q; dei filiū interficere: ꝛ zelum legis inflectere sup eum. Sed quod crediderunt penitus nequiuerunt. Nam ꝛ si mortuus est semel ex carne: viuit tñ in eternū ex dei virtute. Cōsūmata est tñ nequitia pctōr. Nō em̄ humana seu malorū nequitia posset ꝓbi in peiora. Secūdo consūmata est iusticia que quidem ex dei bonitate ibi cōsūmata est vbi nequitia consūmationē accepit. Nam xp̄o patiente atq; morīēte sicut ꝓsūmata ē nequitia: nō p terminū peccatorꝝ sed p excessuꝝ malorū operū. Ita p christū cōsūmata ē iusticia in ope redemptionis hūane p passionem mortis atq; penarū. Nam sicut pctm̄ cū consūmatū fuerit generat mortē vt dr̄ Jac. j. ca. Sic mors xp̄i cū cōsūmata fuit destruxit peccatum ip̄m eternā generans vitā: vt eodē tēpore atq; mysterio sit p excessum ꝛ nequitia p hoies: ꝛ iusticia p dei filiū cōsūmata. Jp̄e em̄ semetip̄m fecit nr̄am iusticiam cuꝝ iniuste ad mortem cōdemnatus ē. Tertia vo ē cōsūmatio legalis. Nā in xp̄i passiōe ꝛ morte cōsūmate sunt om̄es scpture. om̄es figure. om̄es ꝓphetie. Insup cōsūmata sunt om̄ia precepta. om̄ia ꝓmissa. om̄ia sacrificia. Cōsūmatum est etiā testamentū nouū. Sed vt hec cōsūmatio de xp̄o de qua nūc loquim̄ magis mētibus fidelium inclarescat: altius intendam⁹ ad ꝓphetias. Recurrētes veteres: ad q̄s cū scribe ret apl's. viij. c. ad Heb. q̄q̄ p modicū aliq̄ in ꝓphetia: aliter in apl'o lr̄a sonare videak: sensus tñ potius q̄ lr̄a capiēd⁹ ē. Jnq̄t recitans xxxj. c. Hiere. Ecce dies venit dicit dñs ꝛ consūmabo sup domū isrl̄: ꝛ sup domum iuda testamentū nouū. Nouū quidē testamētū a veteri multa distinctione atq; differētia discretum est. s. datiōe. tpe. loco. cā. effectu. sacrificijs. cerimonijs. sacris, obſuatiōib⁹. traditionib⁹. ꝓmissiōib⁹. ordine. dignitate. intelligentia virtute. mysterio executiōe ꝛ fine. Qđ ꝑceptū xp̄i incarnatione pactū: xp̄i natiuitate: vita doctrina. ꝓmissiōe. testimonijs. miraclis. sacramētis ꝛ passiōe penarū ꝛ mortis ꝓsūmatū ē Nam vt ip̄e idē in. ix. c. subdit. Vbi em̄ testm̄ ē. necesse ē mors intercedat testatoris. Testamentū em̄ in mortuis ꝓsūmatū ē. Alioq̄n nō dum valet dū viuit q̄ testat⁹ ē. Qđobrē xp̄us moriens clamat q; testamētū nouū consūmatum seu confirmatū ē. s. sua morte intercedēte. Nam in veteri lege dispositio ꝛ firmatio testamenti erat in sanguine ꝛ indulgētia ꝛ remissio pctōrū sic̄ scptura Leuit. manifestat ꝛ apl's asserit. ix. c. ad Hebr. Sic ꝛ noui testamenti confirmatio a xp̄o facta est in sanguie sancto suo: melius clamante p nobis q̄ sanguis abel aut vitulorū aut hircorū: aut quorūcūq; aialiū veteris testamēti. Proinde qm̄ nō in ꝑfectis oblationibus placituꝝ erat deo nec expiabant̄ peccata in virtute vt purgatio digna esset ad regnū: vna oblatione suip̄s⁹ ip̄e xp̄s oia cōsūmauit vt ibidē. x. c. apl's testatur dicens. Una em̄ oblatione cōsumauit in eternū sanctificatos. Cōsuetudo quidē reguꝝ ꝛ ꝑcerū mūdi est impssionē signi siue sigilli ī fine apositi facere fidē scptis in qb⁹ suis obsecutoribus atq; commilitonibus dona seu ꝓmia largiunt̄. Et apositione illa cōsummata ferk̄ merita seu ignata largitio Jta ꝛ xp̄s testamentū nouū vite agendū hereditatisq; supne crucis passione signauit ꝛ firmauit in illo cōtenta apositione mortis se permisit affigi. Has igit̄ tres cōsūmatiōes ip̄e dauid spū ꝓphetico longe añ se vidisse testat dī. Qis consūmationis vidi finē. O q̄sta longa snia breuis virtutis. in q̄ dcq̄d ē a deo decretū: quicq̄d est pfīb⁹ repmissum: dcq̄d in scripture decursu scptū: quicq̄d ē vtile ꝛ supabundās ad salutē nr̄e ꝑtis: dcq̄d pōt cogitari ad exp̄mendum amoris excessum: dcq̄d pōt fieri ad glorioſuꝝ obtinendū triūphum: in breui virtute sic mirifice consūmatum.

Q̄ per tria christ⁹ in cruce pendens omnes electos reduxit in deum. Ca. vij.

Septim⁹ aūt inflāmās amor christi pendētis in cruce fuit mire reductionis. s. oim in deū: q; p crucem xp̄i amoroſe fuit leuatū signū i nationes ad cōgregandū ꝓfugos isrl̄. Nā xp̄s mortu⁹ ē vt filios dei q̄ erāt dispsi cōgregaret in vnū: sic̄ Joh. xj. c. ait. Et q; h̄ ē oim vltim⁹ finis vt sit xp̄s oia in oib⁹ ip̄e iesus clamans voce magna dixit. Pater in manus tuas cōmendo spm̄ meū. Jn qb⁹ sacratiſsimis virtutis oīdit euāgelista tria q̄ in xp̄o morīēte consi-

UVA. BHSC. IyR_032

derare debemus quib⁹ oñes electos p amo rem reduxit in deū. ¶Primo cōsiderem⁹ vigo rem .scō amorē. tertio dolorē. ¶Primo consi derem⁹ xp̄i vigorē qui q̄dē ptz p clamorē quē moriēs in cruce emisit. In quo qualide potē tiam xp̄us sue oñdit in statu in quo ceteri mo rientes vix pñt emittere modicū flatū: Unde quasi triūphali tuba certaminis victoriā ma nifestans oñdit q̄ dolens vincebat: patiens superabat: derelictus debellabat: t moriēs tri umphabat cōtra aereas ptātes. Ecce q̄ infir mitas dei xp̄utē atq̄ firmitatē diaboli vsq̄q̄ q̄q̄ subuertit. ¶Propterea apls. j. Cor. j. ausus est dicere. Qđ infirmū ē dei: fortiꝰ ē hoibus Sed ego audacter addam: qđ infirmū est dei fortius de monib⁹. Mā t demōes infernales ad vigorē tanti clamoris nō solum territi: sed etiam totaliter diuicti atq̄ pstrati. Scō con sideremus xp̄i amorē quē nobis xp̄s moriē do pstrauit. Ait em̄. ¶Pater in manꝰ tuas cō mendo spm̄ meū. In hoc em̄ oim electorum suorū spm̄ cāliter t exēplariter ac sacramēta liter cōmendauit t reddidit deo pri. In ani ma em̄ xp̄i p oia deitati certa noticia scripte erāt oēs aie suo sanguine redimende: q̄s vt aiam suā ad etnā gloriā diligebat. ¶Pro q̄bus in lachrymis t clamore valido exaudit⁹ē pro reuerētia sua. Has sicdē pri aiam suā recom mēdans in ipa oēs pri suo altissimo recōmē dabat atq̄ oēs saluādas aias: velut suā vnā aiam fecit: de qua pri dixit. Cōmēdo spiritū meū: facit em̄ verissima charitas qđ ē alteri⁹ eē suū. ¶Proinde supeminēs charitas xp̄i om nem saluandā aiam: suā aiam faciebat. ¶Reor quidē pia fide h caput p corpe exorasse. Ca put xo t corpꝰ psonā faciūt vnā cuiꝰ ē anima vna: h igit sensu xp̄s orat velut corpꝰ eccle: cū ipo capite xp̄o eēt aia vna: vt amoris eius vehemētia vnionis charitat t fidei sacro my stice dicat xp̄s pri de spiritib⁹ oñib⁹ sibi ad herētib⁹ in xp̄itate q̄si de spū vno. Cōmendo spm̄ meū. Quia ẽm aplm. j. Cor. vj. Qui ad heret deo vnꝰ spūs ē cū: eo velut cedula que dā rōnalis t viua oēs p̄destinatos scptos ha bens aia xp̄i fuit cōmēdata pri: vt nō p cōti nēte fuerit oro facta: qz iā saluꝰ erat. Comp̄ hensor em̄ fuat a cōceptiōis instāti: ꝑ p con tētis emittebat vt passionis sue t mortis me ritū obtinerēt: vt q̄s aia xp̄i preteritos pñtes atq̄ futuros dilexerat saluarent. Quasi fue rit xp̄s hamꝰ piscationis eterne t tanq̄ lage na latissime charitat in mari pñtis seculi a di uinitate iactata: que nūc ad litus patni pecto ris reducit cū oñi multitudine elector̄: vna q̄ secū oñes itra patna viscera collocauit dū expiaret in mortez. Ineffabili pfundebatur amore aia xp̄i eo q̄ iussa patna cōpleuerat fa ctus obediēs vsq̄ ad mortez: qz liberauerat vna morte sua innumeras aias mortuas in pctis: de illa tartarea ptāte sub qua tenebā tur inuite ceteriq̄ claudebat adit⁹ ne introi rent si ex fide venirēt in meritū passiōis. Ter tio quoq̄ cōsiderem⁹ xp̄i dñi nri dolorē: qz i clinato capite emisit spm̄. Incliauit caput ma gnum mysteriū innuēs p̄teritis t futuri. Ere cta em̄ ceruice cōmissuz ē: vñ mulctat⁹ ē: atq̄ supba mēte agit vnde cōtēpt⁹ ē. ¶Proinō mo rit xp̄us clauice capite inclinato: qz multuz defixit ad ima sic valefaciēs impio mūdo. Caput q̄z inclinauit in morte in expiationē erectionis ad vetita simulq̄ suasit obedientiā reuerētiā docuit: hūilitatē in opibus vsq̄q̄ monstra uit cū oñi pacto mysterio inclinato capite ex pirauit. O aia mea p̄cioso xp̄i sanguine ōspō sata: respice in faciē xp̄i tui: t vide p̄ciosissimū forma p̄ filijs hoim: nō habentē spēm neq̄ ō corem: quia vultus ille desiderabilis angelis sue speciositatis ruboze t virginali decore to tus decoloratus caligātibus oculis morte pal lescit. O quis digne stupere queat illam te nebrosam eclipsim luminū oculorū gratiosis simorū bñdicti iesu. O organū diuinitatis et psalteriū veri dauid: t vox dulcissima dei pa tris q̄ tibi interposuit silentiū durissime mor tis: t iam auribꝰ corpis nō liceat amplius audi re cōcentū tue dulcissime melodie. O pectus sacratissimū dulcis iesu paterne sapiētie con tentiuū armariū gratiarū: q̄ influas in faciē creature spiraculum vite: quis te priuauit re spiratione vitali? O sacratissime manꝰ: q̄ ve stro saluifico tactu sanabatis infirmos: nec de dignabamini pie leprosos cōtingere. Quis vos tam crudeliter crucifixit? O pedes recti sanctorū gressuū qui vbe charitatis icessu vir tutū oim posteris vestigia reliquistis: q̄s ve strum tā crudeliter turbauit incessum? Quis g̃ mūdū priuauit exēplo: t vos affixit crude li patibulo. O caro amātissimi iuuenis: a spi rituscō de castissimis visceribus v̄ginis mr̄is artificiose cōcepta: qūo diuulsa t dilacerata li uida t sanguine cruentata affixa nūc manes in patibulo crucis? Te tibi impia synagoga que oñi fera crudelior vitam deuorasti boni iesu: qui tibi pater t sponsus t amantissimꝰ fi lius a paterna charitate de regalibus sedib⁹ missus est. ¶Plange t tu doloroſa hierusalem

UVA. BHSC. IyR_032

que olim ciuitas sancta:nūc vero ciuitas homicidij imo patricidij q̄n potī⁹ deicidij horrendo vocabulo nūcuparis. Assume lamentum sup tuā crudelitatem. Exue te vestimentis iocunditatis tue. induere cinere ⁊ cilicio. Nō cessent ocli tui effluere fontes lachrymarum: quia in te saluator tuus occisus ē. Et tu dñe sancte pater de sanctuario tuo: ⁊ de excelso celoꝝ habitaculo respice hanc sacrosanctā hostiā quā tibi offert pontifex noster p pctis nr̄is ⁊ esto placabilis sup nequitia populi tui Considera ⁊ tu homo redempte: quis: qualis ⁊ q̄tus est hic q̄ p te mortu⁹ ē: ⁊ vere olim lapidum duriciē superabis si ad tanti rememoratiōnē piaculi nec terrore cōcuteris: nec cōpassione afficeris: nec cōpunctione scinderis: nec pietate molliris.

Articulus secundus secunde partis principalis de admirandis mysterijs que supuenerunt tpe passionis.

SEcūdo cōtemplemur mūdi horrorem. Ihorruit quidē tota machina mūdialis tā imane scel⁹ ab impijs ppetratum contra olim conditorem atq; modis mysticis atq; aptis lamentū sum pſit sup scelere ppetrato. In signū igit hui⁹ lamētationis velum templi scissum est in duas ptes a sūmo vsq; deorsum. Et terra mota est: ⁊ petre scisse sunt: ⁊ monumēta apta sunt Jam em̄ sole obscurato manēti: statim christo mortuo signa plurima subsecuta sunt: vt pfidi hoies signoꝝ attestatione credere cogerent q̄ xp̄o ex sua p̄dicatione credere noluerunt. Propterea nō imerito tot⁹ hic insensibilis mūdus sic colore suo p̄uatus ē: vt creatori suo compati videat ⁊ in eius morte lugubre: ⁊ funereū assumere vestimentū. Et sicut Ihiero. ait. Omnis creatura compatit christo morienti. Sol obscurat ⁊ra mouet: petre scindunt: velum templi diuidit: sepulcra aperiūtur. Solus miser homo non cōpatit p q̄ solo xp̄s patit. Equidē primū post xp̄i morte euāgeliste signū asserunt templaris veli p mediū scissionē: vt clari⁹ elucescat q̄ iam reuelatī mysterijs vmbrisq; fugatis olim patrū enigmata ⁊ oracula pphetarū. Terre mot⁹ etiā non imerito factus ē: cum terre factor mozeretur in terra. Tremuit terra moriente xp̄o vt sentiret in vniuerso ⁊raq; orbe iustitia mortl eius. Tremuit ferre si valēs q̄ plebs iudaica sustinebat. Tremuit velut pauens ad tam insolitas ⁊ impias passiones: vt olim fideliū mētes credant ⁊ cōtremiscāt: q̄m p iustū iusticia: p impijs pi⁹: p pctōrib⁹ scūs: p hoib⁹ in carne passus ē de⁹. Scissio xo saxorū siue petrarū rerū insensibiliū acclamatio fuit: q̄ auctor vite cōdemnat iniuste: cūq; hoies in tali iniusticia p̄ritate tacebant petre p scissuras quasi p apta labia clamabant: ⁊ suo mō p̄uocabant dura corda hoim vt scinderent ⁊ recogitarēt eum qui talē p pctōrib⁹ sustinuit passionem. Monumēta siquidē multorū apta sunt longe a remotis ⁊ de p̄rimo defunctorū: ⁊ apparebant iam illa cadauera resoluta cōsumpta in pulpis discōpaginata in ossib⁹: ⁊ forte plura scatentia vmbris. Et patebant oculis intuentiū omni remoto desup lapide sepulturis illis dūtaxat: quorū cadauera erant integre atq; in aia cū dño surrectura. Sicq; steterunt ab illa mortis hora qua tremefactis terremotus intonuit vsq; in horā qua dñs ab inferis rediens reassumpto corpe: in corpe resurrexit. Qui q̄dē cū dño surrexerit. Nec em̄ intelligēdū ē cū xp̄o mortuo illico surrexisse: ⁊ post resurrectionē intrasse hierl̄m vt apparerent multis: q̄ tūc xp̄s nō eēt p̄mogenit⁹ mortuorum ⁊ p̄mitie dormientiū: ꝑ p̄tinuo xp̄o mortuo fact⁹ ē terremot⁹: saxa sunt scissa: ⁊ aperta sunt monumēta: ⁊ post resurrectionē eius vsq; q̄q; vulgatā ciuitatē intrauerūt ⁊ multis apparuerūt. Quo aūt putas mēna viscera de nouo cōquassata fuisse cōpassiōis affectu ad filiū moriente q̄n sic vidit p imanitate flagitij sup ipm̄ fiere luminaria celi: ⁊rā sentiebat tremere sub pedib⁹ suis: saxa durissima p̄ naturam pscindi: ac mortuorū tumulos apiri. Ex quo nō imerito cōcludere poterat q̄ bñ decebat illū cordialiter flere: q̄nē elemēta insensibilia deplorant. In hac igit̄ scōa p̄templatione mūdani errōris: tria etiā cōsiderari oportet. Primo multorū admirationē. scōo multorū obdurationē. tertio multorū ablutionē. Primi admirati sunt p̄m naturam. scōi obdurati sūt p̄m culpā. tertij abluti sunt p̄m gr̄am.

De stupenda admiratiōe quā habuerunt q̄dā ex visis signis. Capitulum. j.

PRimo q̄dē p̄sideremus multorū admirationē. Et de hac Mat. subiūgit di. Centurio ⁊ q̄ cū eo erāt custodientes: viso terremotu ⁊ his q̄ fiebant timuerūt valde di. Vere filius dei erat iste Alius euāgelista ait: Videns aūt centurio q̄d factum fuerat glorificauit deū dicēs. Vere hic

UVA. BHSC. IyR_032

hō iust⁹ erat. Artabat eñ ex multis centurio vt diceret dei filiū: quē vt hoiem cruci custodiebat affixum. Nā solem cōtra naturā viderat obscuratū. Audiuit xp̄m qō q̄dē natura negat hoim cōtinuo morienti cū emisit spiritum alta voce clamasse. Sēserat insolito motu ptremuisse terrā. Ampli⁹ in stupozē adduxerat patientia moztis ⁊ firmitas memozie in his que loquebat: cū indulgentiā postulauit: p his q̄ eū tozquebāt ⁊ latroni padisum pmisit: ⁊ mīrem nō morte pterritus discipulo cōmendauit: ppterea aliquid fidei expressit: sed in maioꝛ pte defecit cū sub p̄terito tpe ait. Vere fili⁹ dei erat iste. Quasi credidisset dei filiationem solutā esse p̄ mortē: pfectū q̄d exp̄ssisset in fide: si dixisset: vere fili⁹ dei ē iste. Si aūt addat xp̄ū alterius euangeliste dicēti Vere hic hō iust⁹ erat. Similiter ⁊ complices centurionis tremefacti ⁊ admirantes dixer̄t ⁊ meruerūt pticipes fieri oratiōis xp̄i oran-tis p̄ crucifixoꝛib⁹ suis. Et oīs turba iudeorum ⁊ qui simul aderāt ad spectaculū istud ⁊ videbant que fiebāt pcutiētes pectoꝛa sua reuertebant. A seclo ⁊ vsq̄ in seculū nō fuit tale spectaculū q̄ tant⁹ taliter moꝛer̄et. Spectaculum magnū in quod desup̄ pater: de terris mater: angeli: demōes: mortui: viui: patriarche: pp̄he: amici ⁊ emuli varia intentiōe spectabant. Percutiebāt sua pectoꝛa tremefacti iudei verētes maioꝛa picula. nō tamē xp̄o fide vniti vt postulātes indulgentiā picula euitarent. Nō enim erat illa pcussio emendatio. sed solidatio scelerū cōmissoꝛū. Reuertebant siquidē ad suū domiciliū nō ad deū. Deuota xp̄o familia xp̄i q̄q̄ fragilis sexu ñ recedebāt. Crucifixo assistebant excepta fide carēs: ⁊ animo timoꝛe ac doloꝛe afflicta. Diuidebat in si-ū vt aliqua ps de ppe que adherebat ardentius: aliqua de longe pspectās astaret. Propterea subdit. Stabant aūt noti ei⁹ a longe. Erant eñ ibi mulieres multe que secute erāt iesum a galilea ministrātes ei. Inter q̄s erat Maria magdalena ⁊ Maria iacobi minoꝛis ⁊ ioseph mater ⁊ salome mat̄ filioꝛū zebedei: ⁊ alie multe q̄ cū eo ascenderāt hierosolymaz Mulieres erāt sequētes mgr̄m cui tāq̄ pauperi ⁊ nihil habēti vite necessaria q̄b⁹ egere voluit de pp̄ijs facultatib⁹ ministrabāt Nec nō ⁊ xp̄ginē mīrem venerabant: quā videbāt sup̄ oīes feminas xp̄tutū oim claritate pollētem: hec siquidē sequēdi filiū alijs mulierib⁹ p̄stabat audaciam. Ecce pceres ⁊ magnates oīm mundi tanq̄ turpiter moꝛtuū lamentātes. Ecce principes conuenientes ad funus. Ecce assistentes reges tanto dominio morienti.

De obdurationē multoꝛū impioꝛum ex visis signis: ac de cautela qua sue temporali saluti pꝛo uidebant sub pallio zeli et obseruatione legis. Ca. ij.

Secūdo cōsiderem⁹ multoꝛū obdurationē. Multi nempe ex visis tā admirādis signis: nec sunt coꝛde compūcti: nec admiratiōe cōmoti sed magis in sua ptinacia obdurati: ad obuiandū hūanis piculis insistebāt. Vñ nōndū q̄ xp̄o iā moꝛtuo supuiuebāt latrones: aut si talib⁹ exactis penis: aut q̄ sic seue vt xp̄s affixi nō fuerāt. Magis aūt estimandū: qm̄ xp̄s volūtarie nō coactus: moꝛiens morte: oīes in mysteriū voluit p̄uenire. Judei q̄ sicut Johānes ait: qm̄ pascheue erat vt nō remanerēt in cruce coꝛpa sabbato: erat eñ magn⁹ dies sabbati: rogauerūt pilatū vt frangerent eoꝛ crura ⁊ tollerent. O pessima supstitio iudeorum q̄ opinabant cōtaminari die sabbati si starent in patibulo coꝛpa damnatoꝛū: sed cōtaminationē sue mētis minime videbāt qui xp̄m ad mortē dire crucis iniustissime ꝺdemnauerāt. Allegabāt aūt p̄sidi reuerentiā sabbati: q̄ hoc maliciose agebant: ne ppter signa facta moꝛienti xp̄o: sabbati quiete tumult⁹ in populo nasceret ex viso in cruce coꝛpe turba facile mobilis moueret: atq̄ p̄cauebant ad coꝛpus illud fieri reuerentiam: ppter terrentia signa. Timebant etiā quia intuebant vultus hoim ⁊ mulierū signoꝛū nouitate mutatos: verebant ne xp̄o pendēte in cruce signa pfluerent ampliora. Cū iā pilat⁹ petita cōcessisset: anteq̄ eoꝛuz petitio executioni crudeli militū mysterio mādaret. Joseph ab arimathia accessit psonaliter ad pilatum ⁊ petijt coꝛpus iesu. Miratus aūt pilatus q̄ iam moꝛtuus esset: nec petenti et referenti comodās dignam fidem verū esse didicit ab accersito centurione. Exinde Pilatus Joseph cōcessit coꝛpus iesu vt ipe illū tolleret: ⁊ q̄ vellet reuerentia sepeliret. Venerūt ergo milites a iudeis petiti a p̄side xp̄o missi ⁊ latronū crura fregerūt Quod cū pia mater vidisset tremēs etiaz: ne confringerent filij eius crura: confestim surgens ante milites humiliter genuflexit p̄is suplicationibus ip̄os rogans ne frangerent filij sui crura: cū manifeste iam exanimis appareret.

UVA. BHSC. IyR_032

De ablutione ex apertione lateris christi secuta vnde formata est ecclesia. Ca. iij.

Tertio cōsiderem⁹ multorū ablutionē q̄ de latere xp̄i mortui facta ē. Ma despiciēs Longin⁹ pūissimas p̄ces mr̄is apuit latus xp̄i: t ō hoc Joh. subdit. Ad iesum aūt cū venissent t vide runt eū iā mortuū nō fregerūt ei⁹ crura. Sed vn⁹ militū lancea lat⁹ ei⁹ apuit t cōtinuo exiuit sanguis t aqua. O amor qui oia liquas: quo p redemptione nr̄a reliquisti dilectorez nr̄m. Ma vtvndiq; inundaret amoris diluui um: sup nos rupti sunt abyssi magne. s. pene tralia cordis iesu q̄b⁹ ad intima p̄grediēs dira lancea nō pepcit. Tanto nanq; dolore nouiter p̄cussa ē virgo mater mestissima cum vi dit latus filij sui dira lancea apiri: q̄ q̄si mortua cecidit int' brachia diligētiū eā. Cruri fragio iaz pacto: ilico mortui sunt latrones: t iu xta iudeorū petitionē de patibulo eorum cor pora sunt ablata atq; incuriose humata p̄m abiectionem p criminib⁹ morientiuz. Fuisset absq; dubio ablatum corp⁹ iesu t viliter abiectum: nisi Pilatus fuisset ioseph petitione p̄uentus. Q̄ aūt xp̄o crura fracta nō sunt: diuina prudentia factū ē: cui⁹ figura p̄cessit in agno: de quo Exo. xij. p̄dictū ē. Os nō cōminuetis ex eo. Nō q̄ figura sic fieri cogerit: sed quia sic futurū erat: in figura p̄cessit. In p̄sagiū mystici corpis saluatoris cui⁹ ossa. i. pfecti atq; constantes viri nullis tribulationib⁹ vel aduersitatib⁹ in aio seu in moꝛib⁹ cōfringuntur ꝙ ad oia parati vsq; ad mortē sp̄ insuparabiles p̄māseꝛt: qz q̄q̄ corpe victi: tñ in aia t moribus nunq; fracti. Aptio aūt lateris facta lā cea militis rememoꝛat p̄teritū qđ dū factū fuit t fluxit b̄ insinuauit futurū: t futurū deuenit in p̄s t factū est p̄teritū t velut in fieri expectabat futurū. De latere siquidē adam formata ē eua. Et hoc in aptione lateꝛ christi rememoꝛat p̄teritū significans b̄ qđ erat futuꝝ Et futuꝝ qñ tūc asseruit p̄s factū: qñ ex sanguine atq; aqua redempta ē formata est t lauata eccl̄ia: quia sanguis exiuit t aqua. Sanguis in redemptionē sed etiā in ablutionem aqua defluxit: vñ formata ē eccl̄ia ex latē xp̄i vt eterne vnicā atq; dilectā a xp̄o se discat: et vt recognoscat q̄ displicuit culpa p qua sanguis diuin⁹ ex hoie deo viuoꝛ moꝛtuo ita defluxit. Nō em̄ pua q̄titate cōstitim⁹ si p nob sanguis diuin⁹ effundit. Aqua em̄ ad lr̄am: nō cum sanguine indistincta defluxit. Nec; em̄ potuisset ab inspiētib⁹ comp̄hendi si mixta cum sanguine defluxisset. Et forte totus sanguis defluxit cū illo oīno coꝛpe in signū totius amoꝛis effusi: postq̄ humoꝛ aqueus egressus ē. Quidē est alto mysterio factuz vt p̄ius egrederet ex eodē coꝛpe redimēs p̄cium: deinde aqua in qua multitudo p̄plorū redempta significat. Sunt em̄ aque multe populi multi. Ñ qui ad christianā fidē ptinent vnus fidelis populus sunt vt nō sint aque: ꝙ aqua que manauit ex latere christi. Sicut. j. Corinth̄. x. ap̄ls ait. Vnus panis t vnū coꝛpus multi sumus. Oēs qui de vno panez de vno calice pticipamus. Et iteruz ad Eph̄. iij. c. inquit: Vn⁹ deus vna fides vnum baptisma. Notanter tñ aduertendū est: q latus christi aptum dicit nō vulneratū: Q̄m̄ p̄prie vulnus p̄terq̄ in viuo coꝛpe fieri nequit. Nō em̄ vulneratio put rerum experiētia sonat t mos vsitat⁹ alloquit sup insensibilia cadit: p cussionem scissionē seu aptionem t his similia ipa sunt apta recipe. Ait em̄ euangelista Joh̄es. Vnus militum lancea lat⁹ eius aperuit: vt apto latere cognoscamus dilectionez coꝛdis sui vsq; ad moꝛtē: t ad illū ineffabilez amoꝛē eius ingrediamur quo ille ad nos p cessit. Accedam⁹ ergo ad coꝛ eius: coꝛ altum: cor secretum: coꝛ oīa cogitans: coꝛ oīa sciens: coꝛ diligens imo amoꝛe ardens: t aptaz poꝛtā intelligam⁹ saltē in amoris vehemētia. coꝛdis formes ingrediamur ad secretū ab eterno absconditum nunc xo in moꝛte reuelatuz q̄m aptio lateris eterni templi aptionem demonstrat vbi em̄ existentiū cōsumata est felicitas eterna.

Articulus tertius secūde partis principalis: de his qui concurrerunt ad deponēdum de cruce et sepeliendū iesum.

Tertio cōtemplemur deuotoꝛ doloꝛē. Aduesperascēte iā hoꝛa: stabat mestissima m̄r cū illa familiola pua in t̄ra sedēs afflicta t lassa: nesciens si dilect⁹ fili⁹ ei⁹ de cruce deponi deberet: Aut quoꝛū auxilio id p̄fici posset. In tribus siq̄dē fuerūt tūc afflicta coꝛda eoꝛū q̄ diligebant iesum. Primo in p̄paratiōe. scōo i de positione. tertio in sepelitione.

Quo ioseph et nicodem⁹ parauerūt īstrumēta et alia vt deponerēt et sepelirēt iesum. Ca. j.

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo LV

Primo quidē afflicti fuerūt deuoti ihesu in ꝓparatione. s. ad deponēdum ⁊ sepeliendū eū. Inter quos cōpassiua solertia Joseph ⁊ Nicodemus se diligētissime obtulerūt. Cū igit eēt sero Joseph pilati licētia iam obtenta de sepultura dñi disponere satagebat. Hic nō cōsentiebat ꝛbo nec animo consilio iudeorū: q̄q̄ si restitisset in faciē mente territus: ⁊ velut torrentem magnū irremediabili impetu defluētem cognoscens animū iudeorū cui decreuit cedere: magis q̄ verbis steriliter repugnare Nō em̄ adhuc feruor amoris ⁊ fidei xp̄i ihesu eius interna pfuderat. Timebat em̄ ex synagogā fieri: magis etiā mortē. Sed euge sibi si ꝓpter xp̄m eū crudeli morte preiisset quēadmodum innocentia tacēs ⁊ iohes ꝓloquens ⁊ ꝓcurrēs. Magna de eo lucas euāgelista cōmemorat dicēs. Et ecce vir nomine Joseph qui erat decurio vir bon⁹ ⁊ iustus. Hic nō cōsenserat cōsilio ⁊ actibus eorum ab arimathia ciuitate iude q̄ expectabat ⁊ ipe regnū dei. Officium quidē suum recte mysterio cōcordabat. Erat em̄ sup hoies decē curā habēs i fuitio reipublice: vt quasi decē ꝓcepta seruās: iust⁹ ⁊ bonus eēt: ⁊ fide puersus ad xp̄m expectaret regnum dei qđ vere credentib⁹ ꝓmiserat ipse xp̄s. Huic quoq̄ adiunct⁹ ē Nicodem⁹: q̄ etiam occult⁹ erat discipulus ihesu. Nam in principio ꝓdicationis ihesu ad ip̄m nocte venerat. Mirū quidē de ipo occulto discipliatu cum cōfessionē corā hoib⁹ xp̄s exegerit. Et Rho. x.c. apls ait. Corde em̄ creditur ad iusticiā: ore aūt cōfessio fit ad salutē: vñ si veri discipuli: q̄ modo occulti? Si aūt occulti qūo veri? Sz nē pe in his ostēdit xp̄s suā ꝓuidentiā ad futura ⁊ ꝓterita sup his q̄ adhuc amore xp̄i nō feruent: futurū vtiq̄ erat: vt aliqui sepe pſecutionis ad horā se occultarēt eē fideles in subsidium plmorū. Et qui pcurrerit martyrū gesta: hoc qđ dicim⁹ nō ignorat. Nā ⁊ charitas ꝛa sufficit ad salutē ⁊ si nō ira feruens sit atq̄ pfecta q̄ penit⁹ omnem timorē excludat. Multos em̄ legim⁹ se occultasse ad tps: aliorū vtilitatibus se seruātes ꝑ oportūitate aduenientes tormēta aspa subijsse ꝓ xp̄o. Multos quoq̄ legim⁹ corde pauido fugientes: inuctos tñ lenissime ꝓ xp̄o mortis excepisse sniaz. Hoc si quidē in his dieb⁹ occulti discipulis mystice significari autumam⁹. Conuenienter igit simil his duob⁹ xp̄i discipulis ad sepeliendū ihesuz mercat⁹ est ioseph syndonē ad inuoluenduz corp⁹ xp̄i: ⁊ libras fere centū mirrhe: ⁊ aloes ad vngendū detulit Nicodem⁹.

De nono dolore quem habuerunt deuoti ihesu cum ipm deposuerunt de cruce. Ca. ix.

Secūdo ꝛo afflicti fuerūt deuoti ipsius ihesu in depositione. s. corporis eius de cruce. Tenerūt q̄ ioseph et Nicodem⁹ ad locū vbi erat crucifixus ihesus deferētes instrumēta cū qb⁹ clauis euulsis possent deponere eū. Quos vt mr̄ vidit volētes deponere illum q̄si de morte resurgens reuixit paululū spūs eius: ⁊ illis ꝓut poterat auxiliū cū ceteris ministrabat. Erectis diuersis scalis vn⁹ de manib⁹ clauos extrahebat: ali⁹ ne caderet corp⁹ exanime sustinebat. Stabat etiā mater ihesu in altū brachia leuās: ⁊ man⁹ xp̄i ⁊ caput depēdētia recipiebat sup pect⁹ suū. Que cū attingere parū valuit: iam nō sinebat eū: sed in eius amplexuz ⁊ oscula ruens de suo dilecto licet extincto filio satiari nō poterat: dūq̄ de cruce in terraz corp⁹ depositū fuit: ꝑ incōtinētia doloris ⁊ immēsitate amoris irruit mesta mater sup faciē eius ⁊ faciē suā faciei xp̄i cōiūxit: ⁊ oscula deuota impmēs q̄si mortua stetit ⁊ trāsire ex hmūdo visa ē. O quis ⁊ qualis planct⁹ videre sclox oim regē veluti forefactorē de cruce depositū reuolui manib⁹ modice familie assistētis: tractari manib⁹ matris ad seipam reuerse ⁊ corde cū ipo ꝓcrucifixe. Stabat ad caput extincti ꝛgo Maria que vehementer plāgebat ⁊ faciem eius rigans per diuersa suspiria torquebatur. Inuebatur frontē ⁊ genas oculos simul ⁊ nasum osq̄ illius osculabatur frequentius: ipsiusq̄ lachryme in tantā vbertate fluebant vt carnē cū spiritu tota in lachrymas resolui putares: Que plangendi causa quo hic iure copia lachrymarū? q̄ vnicā vnici mater in hanc calamitatem deuenerit vt cogerer illum tam turpiter mortuū tangere: sic aspicere sine crimine vulneratū plagatū vndiq̄: liuidū vtiq̄. pfossum valide. Cui dū crucifigerer astitit: cleuari eū in cruce pspexit et ꝓcepit auribus blasphemias emulorum: dū alte clamaret audiuit: dum sitiuit non valuit vt mater patienti filio dulcem porrigere potum: dū etiam moreret inclinare caput aspexit: ⁊ cor ei⁹ doloris gladi⁹ pertransiuit. Nūc aūt ad doloris augmentum: tenet ip̄m in suo materno ⁊ virginali gremio reclinatum ⁊ officiosa ꝓ funere cogit inuoluere mortuuz ex aliena ope sibi ꝓstitus linteis: que natū infantem inuoluit vilibus pannis: et ad maritudinis cumulum contra morē matruz ipsum

UVA. BHSC. IyR_032

cogit ponere in alieno sepulcro quẽ puer⁹ vagientẽ in paupe p̃sepio reclinauit. Plorabat inplacabiliter etiã magdalena ad pedes ihesu quos sepi⁹ osculãs: ꝛ lachrymis iterũ rigans ꝛ lauans amplexabat. O quis exp̃mere posset sui cordis dolorẽ. Quis exp̃mẽ valeret sui cordis amorẽ. Dilectus etiã ille discipulus ꝛ alie mulieres familiole xp̃i non cessabant a fletu iuuantes inuoluere corpus christi ihesu et ad sepulcrũ illud deferre.

De amarissima sepelitione ihesu: et cum quanto dolore et fletu mater et ceteri deuoti eius reliquerunt sepulcrum et hierusalez ad domum iohãnis reuersi sunt Capitulum. iij.

Tertio ꝺo afflicti fuerũt deuoti Jesu in ei⁹ sepelitione. Dũ igitur Joseph ꝛ Nicodem⁹ dñm vellent ponere in sepulcro: postulabat mestissima mater sepeliri cũ illo. Amplexabat filiũ suum inexplicabili amoris dulcedine deosculans illum ꝛ dicẽs. Miseremini mei miseremini mei saltẽ vos amici mei. Illũ adhuc paululum relinquite mihi: vt faciez ei⁹ subtracto velamine valeam cõtemplari ꝛ videndo aliq̃tulum consolari. Ponit tandẽ dñs in sepulcro ac reuoluit lapis sup illud: lapidẽ sepulcri ãplectit ꝛ deosculat ac madefacit irriguo lachrymarũ mestissima mater: ac genuflectẽs ꝛ filiũ adorans oñi corde ꝛ qua potuit voce filium bñdixit. O quis enarrare valeret magdalene gemit⁹ ꝛ singult⁹ ac cordis dolorem cũ extinctum cernebat ꝛ in sepulcro ponebat quẽ diligebat aia sua. Cũq̃ in his diuti⁹ moraret mestissima mater vsq̃ ad cõpletoriũ horam accessit iohannes cui eã commẽdauerat xp̃s: lugẽsq̃ ꝛ ipe multũ. Mõ eñ poterat continere leuauit eã lugentẽ. Mã cruciata gemitibus: fatigata doloꝛib⁹: afflicta plorand⁹: pedibus stare nequibat. Attẽde aia mea q̃tum dure iaculationis aspect⁹ matern⁹ cõtuit⁹ prebet: qñ a sepulcro filij dolorosa auulsa pallẽs facie aspera sanguine: cũ aneloſis suspirijs ꝛ gemitib⁹ interruptis: ꝛ flentib⁹ lachrymosis ꝝtebat se sepius mesta mr: dũ tardo gressu rediret hierlm: ꝛ locũ in quo extinctũ filiũ reliq̃rat pspiciẽs gemit⁹ renouabat. Interim cuz porte ciuitatis approp̃inquarẽt: forte ꝓcurantibus sororib⁹ mris dei: portata sunt vestimẽta capitl vela noua: ꝛ vestẽ viduitatl q̃ illã induerũt: ꝛ caput ei⁹ velauerũt. Cũq̃ hora iã tarda ingrederet hierlm: plorãtib⁹ cunctl: femine mlte sentiẽtes ploraꝛ accurrẽtes pietate mote sup tã afflicte mris doloꝛe: ad lucrũ cõuertebant amarũ. Et illarũ quedã sequẽtes illaz cum ea plorabãt. Tã pie plorabat: ꝛ tã amare dolebat btã virgo: q̃ vix poterat cõtinere lachrymas quicq̃ videbat vel sentiebat eam: fiebat luct⁹q̃q̃ trãsibat: plorabat ipa: plorabant ꝛ ambulãtes cũ ea: plorabant multe venientes ei obuiam. Sic tandẽ deducit a plorãtib⁹ quisq̃ vẽtũ ẽ ad iobis domũ: in q̃ qñq̃ cũ filio suo residere solebat. Quã cũ ingressa eẽt rememoraꝛ loca dom⁹ in qb⁹ cũ ea fuerat conuersat⁹ fili⁹ su⁹: renouabat plorat⁹ ꝛ vlulat⁹ lachrymabilit dicẽs. Iheu me dolentẽ vbi est nũc fili⁹ me⁹: vbi ẽ honor me⁹: vbi ẽ lumẽ oculoꝛũ meoꝛũ: vbi coꝛona capitis mea: vbi estu gaudiũ coꝛdis mei: vbi es vita mea: vbi es affectus me⁹: vbi solatiũ meũ: vbi spes anime mee: Fili mi ihesu: ihesu fili mi. O fili mi ihesu O fili mi ihesu. O amoꝛ me⁹ ihesu. o spes mea ihesu Nec erat qui eã consolari posset ex oñib⁹ caris eius.

Tertia pars principalis circa dominice passionis sacramẽtum: de rationibus quare dominus voluit in cruce moꝛi: que in tres articulos distincta est.

Tertio p̃ncipalit in ꝓposito ꝓpbe ꝝbo inducimur a xp̃o ad sensum suoꝛũ vitupioꝛũ ꝛ ꝺfusionũ: qꝛ dixit humiliat⁹ sum nimis. i. excessi in hũiliatiõe. De q̃ excessu Luc. ix. c. scp̃. ẽ. q̃ moyses ꝛ helyas visi erãt in maiestate: ꝛ dicebant excessum ei⁹ quẽ cõpletur⁹ erat i hierlm De h̃ q̃q̃ ad Phil. ij. c. apls ait. Christ⁹ fact⁹ ẽ p nob obediẽs vsq̃ ad moꝛtẽ: moꝛtẽ aũt crucis. Luc. q̃q̃. xxiij. scp̃. ẽ. Oportuit pati xp̃m ꝛ ita intrare in gloriã suã. Et qõlibꝫ ꝝbũ p̃dictũ põt esse thema p dieb⁹ p̃cedẽtib⁹ hũc diẽ: aut p festo sanctissime crucl. Añ oia tñ ponẽdũ ẽ ad intelligentiã dicẽdoriũ: q̃ fm Alexan. de hal. in. iij. triplex ẽ dra inẽ pati nr̃m: ꝛ pati xp̃i. Primo qꝛ in nobis ẽ necitas ad patiẽdũ i xp̃o aũt solũmõ dispositio absq̃ vlla necitate. Scõo qꝛ nos patimur velim⁹ nolim⁹. ipse aũt ptãtẽ habuit sue passiõis vt dictũ ẽ. Tertio qꝛ nos passibilitatẽ hẽm⁹ p cãm. s. ex pctõ Jpe aũt passibilitatẽ habuit nõ p cãm vel necessitatem aliquã: sed sola volũtate assumptã Si igit vis oim que fecit christus et que passus est verã scire necessitatem: scito omnia ex

UVA. BHSC. IyR_032

necessitate fuisse quia ipe voluit. Unde Esa. liij. Oblatus est quia ipe voluit: voluntatem xo eius nulla pcessit necessitas: q̄si nō fuerūt nisi quia voluit: si non voluisset nō fuissent. Hec Alexan. Ex his igit manifeste apparet q̄ sola dilectio xp̄i t pfis etni ad nos coegit eu tot t tanta pati: sicut Job. iij. c. scriptum est. Sic deus dilexit mundū vt filiū suū vnigenitum daret. s. ad acerbissimam mortem crud. His igit iam p̄missis aduertendū ē: q̄ oportuit christum pati cōfusionem t supliciū crucis ex triplici respectu. Primo respectu dei. secundo respectu mali. tertio respectu nostri.

Articulus primus tertie partis principalis in quo continet q̄ oportuit pati christum respectu cuiuslibz persone sanctissime trinitatis.

p Rimo q̄dē oportuit pati xp̄m respectu dei. i. respectu totius trinitatis. Primo q̄dē respectu patris. secūdo respectu filij. tertio aūt respectu spūssancti.

Q̄ propter tria respectu patrj oportuit xp̄m pati. Ca. j.

p Rimo em̄ oportuit pati christum respectu patris: t hoc maxime p̄pter tria. Primo ꝓpter pfis honorationem. scōo ꝓpter placationē. tertio ꝓpter pfis ordinationem. Primo inq̄z oportuit pati ꝓpter pfis honorationē. Quelibet em̄ mortalis culpa dr infinita ꝓpter infinitum deum quē in fide offendit t inhonorat. Considera igit nūc q̄ q̄tum dei filj⁹ xp̄s diligebat pfem: tantū tenebat diligere illius gloriā t honorē: t horrere suā inhonoratiōez offensionē t cōfusionē. Q̄to aūt illi⁹ honorē amabat: t inhonorationē horrebat: tāto pl⁹ satisfaccere tenebat p iniurijs t inhonorationibus sibi factis. Null⁹ aūt mod⁹ sufficientior iustior t ꝓueniētior erat ad satisfaciendū inhonorationib⁹ t offensionib⁹ pfis: q̄tū summa cōfusio t supliciū mortis xp̄i filij ei⁹: q̄ in q̄tum hō dolere: humiliari: mereri. t satisfacere poterat p humana generatione offenso patri: t inq̄tū filj⁹ dei erat: meritū poterat in tm̄ multiplicare t dilatare q̄ infinite satisfacere poterat p infinita pfis offēsiōe: tāta erat capacitas illi⁹ aie ex psonali vnione quā habebat cū deo. Scōo oportuit pati xp̄m ꝓpt patris placationē: q̄ eū xp̄us fuit rex pacific⁹: t pacī mediator int offensuz pfem t hūanam naturā offendentē: tm̄ necesse fuit laborare p pace inter eos ncēria reformāda: q̄ iter illos dilexit pacē: t inimicicia ac sepationē odiuit: t q̄tū difficile erat has duas extremitates in simul cōuenire vt eēnt simul diues t pauper in vnū. Diues pater in iusticia: t paup gen⁹ hūanū ex culpa. Tm̄ ad Eph. ij. dicit apostolus ad quosdā in psona tot⁹ humani generis Vos qui aliq̄n eratis lōge. s. p culpe inimicicia: facti estis ꝓpe. s. p pacē verā t vnitiuaz in sanguine christi. Ip̄e est pax nostra qui fecit vtraq̄z vnū. Et subdit p crucē interficiēs inimicicias in semetipso. Quāti vtiq̄z labore necesse hr̄ent brachia fortissimi pugilis volenti celoz̄ sublimitatē inclinare ad ima: t tre pōderositatē leuare ad alta: ita q̄ in medio spatio in pacis osculo cōuenerūt: Magis autez incompabiliter laborare necesse fuit filiū dei xp̄m: vt rigorē flecteret paterne iusticie t eleuaret pondus nr̄e grauissime culpe. Tertio oportuit pati xp̄m ꝓpt pfis ordinationē: qa em̄ sic in p̄cedēt⁹ dcm̄ ē oportebat pati xp̄m p pfis honore: t p pfis placatiōe: Jō ꝓueniens fuit deū h̄ ꝓordinare t ꝓdicere p ꝓphas Ac p pfis necessariū erat h̄ tā ꝓordinatū t pre nūciatū impleri. Tm̄ dr̄is Mat. xxvj. c. inquit Quō g̃ iplebunt scripture: q̄ sic oportet fieri Et Mar. viij. c. Q̄m̄ oportet filiū hois pati multa. Jtē sm̄ Alexan. de hal. in. iij. Ordinauit etern⁹ pf nr̄am redēptionē fieri p mortez filij sui: q̄ si pf etern⁹ hoiem nō liberasset: eēt ei ꝓueniēs sm̄ iusticiā: si aūt alio mō liberasset eēt ei ꝓueniēs sm̄ miscōiam: h̄ q̄ p passionem filij sui liberaret ē cōueniēs sm̄ iusticiā miseri cordiā t sapiam. Scōm iusticiā q̄dē ꝓueniēs fuit: dei em̄ iusticia ē q̄ nunq̄z pcm̄ ipune dimittat. Pcm̄ em̄ nō ordinat nisi in penā sm̄ sniam Aug. in lib. de natura boni. Peccantes in supplicijs ordinant: h̄ pcm̄ aut ordinat iusticia dei stricta vt ordinet eternalit: aut ōi iusticia cū miscōia vt puniat tpalit: t sic passio de iusticia ē: q̄ nō poterat reatū solui per hoiez puz. vñ Anselm. Jō ei ñ potat reddē h̄ ō bebat: de⁹ ñ debebat h̄ potat. Oportuit h̄ q̄ solueret hō de⁹: hō q̄ deberet de⁹ q̄ posset: sm̄ miscōiam etiā ꝓueniēs fuit: Nā de⁹ nō coegit libez arbitriū hoim crucifigētiū xp̄m: vt crucifigerēt eū h̄ ncēria ad redēptionē donauit: vñ si cōpulisset ne possent ei iterp̄trare mortez iā habuiss coactā vitā. Exq̄ ptz q̄ ex ꝓpo metu xp̄o itulerit mortē De⁹ āt ex malo ipetu eoz ex mia bonū nr̄e redēptōis ꝓduxit debito ordine ꝓfuato: sm̄ sapiam q̄q ꝓueniēs fuit: q̄z h̄ apparuit magna sapia dei: q̄ ex malis pene

UVA. BHSC. IyR_032

elicit tot mirabilia bona. ppter hec dia: Luc. xxiij.c. ait dñs. Et quidē filius hois p̄m q̄ diffinitū est vadit: verum tñ ve homini illi per quē tradetur. Et Matth. xvj. aduersanti petro passioni sue inquit. Nō sapis que dei sūt quasi dicat: sic a patre meo ordinatū est: hui⁹ sntie ē Alex de hal. vbi s.

Q propter tria respectu sui oportuit pati xp̄m. Ca. ij.

Secundo aūt oportuit pati xp̄m respectu sui: maxime ppter tria sapientie mysteria que filio appropriāt Primo ppter mysteriū correspondentis: hoc est vt reddēret medela humano morbo: vt vñ moris orieba: inde vita resurgeret: z qui in ligno vincebat: in ligno quoq; vinceret p xp̄m dñm nr̄m. Hinc Aug⁹ in sermone de passione dñi ait. Quicqd adam in ligno pdidit: in cruce inuenit. Secūdo oportuit pati christum ppter mysteriū significationis. Cōuenienter em̄ spūs sustentat a cruce q̄ crucē sup humeros suos ipe portauit. Q̄ z si insensatis infidelibus z paganis videat ludibrium vanitatis: fidelib⁹ tñ apparet altus mysterium vitatis z charitatis. Et maxime p ter tria. Nam xp̄s portauit crucē. Primo sic imponit regale sceptrū. scdo victor triūphū. tertio sicut illuminator candelabrum. Primo em̄ portauit christus crucē sicut gloriosus imperator regale sceptrū. Hinc Esa. ix. c. ait. Factus est p̄ncipatus ei⁹ sup humerū ei⁹. Et iterum ps̄. inquit. Quia dñs regnauit a ligno. Aug⁹. quoq; exponēs illud ad Gal. vj. Absit aūt absit gloriari nisi in cruce dñi nr̄i Jesu xp̄i: scripsit di. Crucē in ea vt gloriemur dñs suo gestans humero: p virga regni nobis cōmendauit. Quod est grande ludibrium impijs: z vbi mundi pbus erubuit: ibi apostolus thesaurū repit. Quod illi visum est stultitia: apostolo factū ē sapiētia z gloria. Secundo portauit xp̄s crucē sicut victor triumphū scz in victorie signū. Unde ad Col. ij. c. apostolus ait. Expolians principat⁹ z ptātes traduxit illas palam triumphans. Tertio portauit xp̄s crucē sicut illustrator candelabrū sup quo ponenda erat lucerna: De qua ipsemet saluator Joh. viij. c. testatus est di. Ego sum lux mundi. Ascendit dñs crucē sic doctor cathedram vel pulpitū p̄dicator. s. vt viā ac doctrinam doceat veritatis. Hinc Bern̄. ait. In altum ascendit vt ab oīb⁹ videret. Clamori lachrymas addidit: vt homo compateretur. Ecce q̄ crux facta in passione dñi cathedra sapientie. De hoc. j. Corinth. j. c. apls ait. Nos p̄dicamus vobis xp̄m crucifixum: iudeis quidem scandalū: gentibus aūt stulticiam: ipsis aūt vocatis iudeis atq; grecis xp̄m dei sapiēam z dei virtutē. Et iterq; in eodē. c. ait. Verbum em̄ crucis peuntibus quidē stultitia est bis aūt qui salui fiunt. i. nobis dei vir⁹ ē: quia scz p virtutem eius oīes thesauri sapientie dei humilibus z deuotis illius manifestatur Propterea Esa. xxij. ca. ad apiendum fidelibus sapientiam crucis eā p̄misit dñs dicens Dabo clauē dauid sup humerū eius: hec sic dem clauis alta mysteria reuelantur p euz q̄ habet clauem dauid: qui apit scz illa mysteria p hanc crucē z nemo claudit: claudit z nemo apit. Apoc. iij. Hec siquidē ē sapia quam ad Eph̄. iij. c. apls p crucem cōprehendere nos optabat cum dicebat: vt possitis cōprehēdere cū oīnibus sanctis que sit latitudo longitudo sublimitas z pfundū: hoc est vt comp̄hendamus: q̄ ille qui passus est erat dei fil⁹ q̄ habet latā dilectionē se extendentē vsq; ad p secutores et inimicos. Habet longitudinē. i. longam dñationē: quia est alpha z o principium z finis oīm rei. Habet altā dñationem: quia in nomine eius flectit oīne genu celestium angelorum: terrestrium hominum z iferorum demoniorum. Et habet profundam cognitionē: quia p̄m apl̄m Col. ij. c. In eo sūt oīes thesuri sapientie z scientie dei absconditi. Tertio oportuit pati christū in cruce propter mysteriū clarificationis. s. nominis eius Licet em̄ filius dei iesus p cōiecturā seu p certam noticiam aut solum quo ad nos ei⁹ vocem ab aliquibus cognosceret ante passionē saluator mundi: z habet nomen quod est sup oīne nomen: tñ p̄m Bonauen̄. in. iij. di. xiij. sup lram absq; dubio p passionē z crucez meruit sui nois clarificationē. Clarificatio aūtez nois eius in hoc cōsistit: q̄ cōuniter homines nouerūt illum qui humana natura esse filium dei apparuit z iesum christū. Quodlibet aūt istorum nomen est nomen sup omne nomē. Nā fili⁹ dei noiat psonā i vna nāa xp̄s z iesus noiat psonā i duab⁹ nāis: xp̄s ei nominat psonā i hūana nāa relatā ad diuinaz: q̄ dr̄ vnct⁹: iesus aūt noiat psonā i nāa dina relata ad hūanā: q̄ iterp̄tat saluator: h⁹ sntie est Alex. ō hal. i. iij. Bonauē. aūt addit. Et iō i nomine iesu xp̄i dz oē genu curuari sic i noie filij di: p̄m aūt h̄ tria noia filij di triplex ē clarificatō nois ei⁹. Pria ē clarificatio certificatiōis. scda diffusiōis. tria expssiōis. Clarificat aūt nom̄ filij di. Pmo q̄tū ad certificatōz: z h̄ sp̄ic noticiaz

nominis filij dei. Secundo ꝯtū ad diffusionem: ꝛ hec respicit noticiā nominis xpi. Tertio ꝯtum ad rōnis noiandi expressionem: et ꝫ respicit noticiam nois iesu: hec sentētia est Bonaueū. vbi supra. Alexan. q̄ addit etiā vbi supra: q̄ nomē iesu idē ē q̄ saluator. Saluator em̄ tripliciter dicit. Primo ex potentia saluādi. scdo ex habitu saluādi. tertio ab actu saluandi. Primo em̄ iesus dr a potentia saluandi: ꝛ ꝑm hoc cōuenit ei nomen ab eterno ꝛ dicit impositū ab eterno. Secūdo aūt dicit ab habitu saluandi: ꝛ sic ex tpe ab angelo impositum est. Luc. j. ꝛ hoc ꝓuenit principio cōceptionis. Tertio aūt dicit iesus ab actu saluandi: ꝛ ꝑm hoc impositū est a Joseph Mat. ij. Quia ei ab angelo dictū ē: vocabis nomē eius iesum: ipe em̄ saluū faciet populū suum a peccatis eorum. Ob dictū ē ei rōne passionis future. Et hoc modo dicit meruisse ꝓ passionē hmōi nomē iesus clarificationē. Sicut Phil. ij. c. aplus ait. Christ⁹ factus ē ꝓ nobis obediens vsq̄ ad mortē: mortem aūt crucis. Propter quod deus exaltauit illum: ꝛ donauit illi nomen quod est sup oīe nomen. ꝛc. vsq̄ ꝑfis. Hec sentit Alexan. de hal. Sed obstant iudei dicētes: Quid clarificatū ē in nobis: ꝛ cognitus ē iesus. i. saluator mundi: cū nec reperiamus illum messiam: quē tādiu populus dei expectauit debere nominari iesuz Sed ꝑm Esa. c. ix. aliter dicebat multipliciter noiari. Dñs ait. Paruul⁹ em̄ datus est nobis filius natus est nobis. Et factus est principatus eius sup humerū eius: ꝛ vocabit nomen eius admirabilis consiliarius: deus fortis: pater futuri seculi: ꝓnceps pac. Ecce q̄ ista omnia sex nomina minime commemorat iesus. Si em̄ noiatus fuisset iuxta vaticinium Esa. tenebamur ei credere ꝛ vtiq̄ credidissemus. Ad hec rñdet Alexan. de hal. exponens illud sup Lucā. Et vocatū ē nomē ei⁹ iesus: ait ꝑm Bern. q̄ illud nomē iesus in his oīb⁹ repit sic exꝑssum ꝛ quodāmō effusum ē. Nec oīno aut vocari posset: aut esset saluator mūdi si horū quipiā defuisset. Jō exponit quodlibet di. Primo q̄ ē admirabilis in volūtatuz nostrarū mutatione seu in nr̄e salutis inchoatione. Dñs Gen. xxxij. ad Jacob angelus ait Cur queris nomē meū qđ ē mirabile. Scdo em̄ est cōsiliarius in penitentie electione ꝛ vite ordinatione: ꝓpterea dicit Eccl. vj. c. Cōsiliarius sit tibi vnus de mille: alioq̄n adducet consiliarius in stultū finē. Job. xij. c. Tertio est deus in peccatorū remissione sine qua nō est salus. Quis em̄ pōt remittere pcā nisi solus deus. Luc. c. v. Quarto vocat fortis in temptationis expugnatione. Mā si hostes ꝓualuer̄t nō est sal⁹. Hic ē fortis q̄ alligato forti tanq̄ fortior arma tollit ꝛ vasa diripit. Luc. xj. Quinto dicit pater futuri seculi in imortalitatis collatiōe: qua generamur advitam imortalē: sicut ꝓ parētes carnales generati sumus ad vitam corruptibilē. Et hoc est quod Mat. vj. dñs ait. Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. s. mercedē eternaz Sexto nominat ꝓnceps pacis in miscōia cū patre reconciliatiōe: quia de⁹ erat in xp̄o mūdum sibi reconcilians. ij. Corinth. v. In his oīb⁹ noīb⁹ natura saluatoris repit. s. iesus.

Propter tria etiam oportuit pati xp̄m respectu spūssci. Ca. iij

Tertio quoq̄ oportuit pati christū respectu spūssancti. Et maxime ꝓpter tria. Primo ꝓpter charitatis ostensionē. scdo ꝓpter charitatis diffusionē. tertio ꝓpter charitatis repetitionem. Primo inq̄ ꝓpter charitatis ostensionem. Propterea Bern. in sermōe de passiōe dñi ait: Propter nimiā charitatez qua dilexit nos de⁹: nec ꝑ filio: nec filius ipe sibi pepcit. Maior charitas ē cū q̄s ponat aiam suā ꝓ amicis. Illa xo maxima fuit q̄ etiā ꝓ inimicis aiam ponere nō despexit. Cū aūt adhuc inimici eius essem⁹ reconciliati sum⁹ de oīn sanguine ei⁹: sic Jo. iij. c. scptū ē. Sic de⁹ dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitū daret: vt hinc dr stat humana tepiditas ꝯtū ek̄nū ꝑem teneamur amare q̄ ꝓ nr̄a dilectiōe tradidit in mortem filiū suū. Jdē q̄q̄ Bern. sup cañ. ait. In passione dñi tria specialiter cōuenit intueri. Opus. modū. causam. Mā in ope q̄dē patiētia: in mō hūilitas: in cā charitas cōmēdat. Patientia singularis: humilitas admirabil. sed charitas inextimabilis. Et iterū in eodez loco iḡt. O duriz ꝛ idurati ꝛ obdurati filij adā q̄s ñ emollit tāta benignitas: tāta fama: tāta ignēs ardor amor: q̄ ꝓ nob̄ sarcinul⁹ tā pciosas merces expēdit. Scdo optuit pati xp̄m ꝓpt charitatē effusionē. Dilatat⁹ q̄dāmō amor salutatoris dñi nr̄i ihesu xp̄i i aīa ardētissime crucꝑ vniūsū mūdū merito diffus⁹ ē vt q̄i fcā sit crux sufflatoriū spūssci: ex duob⁹ lignis ꝛfectū: i q̄b⁹ ferreis clauis ꝛficta ē pell̄ inocētissimi agni vt vndiq̄ ꝓniūsū exufflet icēdiū dini amoris nec exufflare desistat etiā ad ꝓfūda iferni: ad altissima padisi. Mā cū i cra fuit crux xp̄i defixa sigficat mānifeste q̄ xr⁹ amori ei⁹ descēdit ad iferos ad iferni ptas ereas ꝛfrigēdas. Cū aūt i altū eleuata fuit apte demōstret q̄ xr̄us eius

UVA. BHSC. IyR_032

aperuit ianuā paradisi: sicut in fine artickī ter
tij hui⁹ tertie ptis aparebit. Cornua vero ad
oñes quattuor mundi plagas extensa desi=
gnat p crucem christū p totum vniuersum or
bem effudisse amoris ardorē. Quod etiam
Job. xx. c. mystice designauit: qñ post resur=
rectionem ostēdisset discipulis suis manus t
latus insufflauit. Et dixit eis. Accipite spiri=
tum sanctū: verificans quod Lucas. xij. c. pre
dixerat di. Ignem veni mittere in terraz. Et
quid volo nisi vt ardeat? In hui⁹ quoq; my=
sterium Apoc. viij. scriptū est: q accepit ange
lus thuribulū aureum: t impleuit illō ō igne
altaris t misit in terram. Quid p angeluz ni
si angelus magni consilij xp̄s. Quid etiam p
thuribulum aureum: nisi cor cōuenient⁹ de=
signatur. Altare quoq; quattuor cornib⁹ in
se distinctum dñicam crucē quattuor cornua
in se habentem manifeste demonstrat. In q̄
quidem iuxta dñi p̄ceptum Leuit. vj. Semp
inardet ignis cum sit vticq; fornax ardentis a
moris dei. De altari igit angelus ignē acci=
pit t thuribulum implet atq; in terrā mittit:
cum christus p plenū meritū sue crucī corda
fideliū incendio diuino amoris inflāmat atq;
accendit. Tertio quoq; oportuit pati christuz
ppter charitatī repetitionē: hoc est vt viso q
tanta charitate dilexerit: cor humanum intīm
q̄ p eis amore volucrit in cruce mori. Repe=
tat vere t integre ab eodem amari: ne insen=
sata t dura ingratitudine deprimatur t con=
demnet. Hinc Hugo de sacramētis lib. ij. ait
Qui creauit te: ille redemit te: ne amorē tuū
diuideres: ptem creatori: ptem tribuens re=
demptori. Unde t ipe mod⁹ expāsionis xp̄i
in cruce nō solum ostēdit christum continue
p̄paratum ad oñia diffundenda: in electos
suos in charitate largiflua: verū etiā ad om=
nia attrahenda ad se vtute mirifica: t ad om
nia amplexanda remissione plenaria: necnō
t ad oñia transformanda dilectione recipro=
ca. Quod eleganter exp̄mit cancellarius phi
lipus in quadam prosula sua valde notabili
t deuota. Ubi in p̄sona christi crucifixi ad in
gratum peccatorem sic: ait. Homo vide quid
p te patior. Non est dolor sicut quo crucior:
Ad te clamo qui p te morior. Vide penas q̄
bus afficior: vide clauos quib⁹ cōfodior: cuz
sit dolor tantus exterior. Hinc Joh. j. canoñ.
sua. t. iij. c. ait. In h̄ cognouim⁹ charitatē di
qñ illa p nobis aiam suam posuit. Repēden
da est ergo ei dilectio dulcis: sicut Bern. ō di
ligendo deo hortat di. Dignus est plane dili
gi qui nos redemit. Presertim si aduertatur
quis: quos t q̄tū amauerit. Et iterū alibi ait
Sup oñia te mihi reddit amabilē bone ieſu
calix quem bibisti: opus nostre redemptio=
nis.

Articulus secundus tertie p̄ tis principalis q̄ oportuit pati christum respectu triplicis ma li.

s Secundo oportuit pati x̄p̄m respe=
ctu mali. Et maxime cōtra triplex
malum nobis contrariuz. Primo
contra diabolum. secundo contra
peccatum. tertio contra infernum.

Propter tria oportuit pati christum respectu demonis. Ca. j.

p Primo quidem oportuit pati x̄p̄m
contra diabolū. Et maxime ppter
tres causas. Primo vt decipet ei⁹
malicīā. secundo vt confunderet
eius supbiam. tertio vt minueret eius poten
tiam. Primum contra eius intelligentiam.
secundū contra eius voluntatem. tertiū con
tra eius facultatem t potestatem. Primo vt
decipet eius maliciam. Fuit enī crux piscanti
christi baculus vel arundo deitatis quasi ha=
mus: sed care extitit esca. Solet enī p̄o pisci=
bus capiendis in hamo p esca vermis apo
ni: ppterea christus p pphetaz de se ait: Ego
sum vermis t nō homo: p̄sumens igit dia=
bolus de astutia sua: ascendit sup brachium
crucis: vt attente p̄scrutaret si repire possz in
christo culpā ſm glo. Thob. vj. c. Dūcq; escaz
humanitatis deglutire molit⁹ est: diuinitatis
homo extitit comprehensus. Unde Job. xl.
de dño ait. In oculis suis quasi hamo capi=
et leuiathā. Et iterum in eodem. An extrahe
re poteris leuiathā hamo? Hinc t Gregorius
in omelia. Diabolus in x̄ga crucis transglu=
tiens carnē humanitatis: transfixus ē hamo
diuinitatis. Secundo aūt oportuit pati x̄p̄m
vt confunderet diaboli supbiam. Unde Eccs.
ix. c. mystice scriptum est. Ciuitas pua t pau
ci in ea viri: venit contra eam rex magnus et
vallauit eam: extruxitq; munitiones p gyrū
t p̄fecta est obsidio. Inuentus in ea vir pau=
per t sapiens liberauit eam per sapientiā su
am t null⁹ deinceps recordatus est hois illi⁹
pauperis. Mystice autem ecclesia sancta est
de qua pphetat inquit. Gloriosa dicta sunt de
te ciuitas dei. Que vticq; pua est per humili=
tatem: quia in ea solus deus inhabitat: sicut
Esa. vlti. c. ait in p̄sona eius: ad quez respicīā

UVA. BHSC. IyR_032

niſi ad paupculum. Et pauci in ea viri. ſ. repi
untur compatione malozū. Naz ſic Matth.
xxij. c. ait. Multi ſunt vocati pauci vo electi.
Rex aūt magn⁹ qui contra eā venit diabol⁹
eſt: quia ſic Job penulti. c. ſcptū eſt. Ecce rex
magnus ſup oēs filios ſupbie. Qui etiam
magn⁹. ſ. p ſupbiā nuncupaſ. Talis autē rex
cōtra ciuitatem venit p ſuggeſtionē. vallat of
ferendo multipliciter delectationes. Extruit
munitiones: pcurando peccati occaſiones.
Et pfecte obſidet cū multiplicaſ mandatoz
trāſgreſſiones. De his Luc. xix. c. dominus
ait. Circūdabunt te inimici tui vallo: z circun
dabunt te z coanguſtabūt te vndiqz z ad ter
ram pſternent te: z filios tuos qui in te ſunt.
Et nō relinquent in te lapidē ſup lapidē. Vir
aūt paup z ſapiens xp̄s eſt: qui vir a virtutis
roboze. Unde Iheie. xxxj. Mulier circūda
bit virū. Et paup ē: quia in cruce nud⁹ moztu
us eſt. Unde. ij. Corinth. viij. apoſtolus ait.
Cū eſſet diues ꝓpter nos egenus factus eſt.
Sapiēs quoqz eſt: vñ. ſ. Corinth. i. Chriſtū di
cimus dei vtutē z dei ſapientiā. Iſte a querē
tibus iuenit: ſicut ipe Matth. vij. c. ait. Nos
aūt pdicamus xp̄m crucifixum iudeis quidē
ſcandalū: grecis aūt ſtulticiā. Ipis aūt voca
tis iudeis atqz grecis xp̄m dei vtutē z dei ſa
pientiam: quia quod ſtultū eſt dei ſapienti⁹ē
hominibus. Nam Job. xxvj: dicit. prudētia
eius pcuſſit ſupbum. Et nullus recordat⁹ eſt
homis paupis illius. ſ. compatiendo. Unde
Amos. vj. c. Nihil cōpatimini ſup contritiōe
ioſeph. Hinc Threñ. iij. ad hanc memoriam
ipe dñs nos exhortaſ di. Recordare paupta
tis z tranſgreſſionis mee z abſynthij z fellis.
Tertio oportuit pati xp̄m vt minueret dia
boli potentiā: que quidē p paſſionem ei⁹ vti
qz diminuta eſt. Et hoc triplici rōne. Primo
rōne alligationis. ſcdo rōne abſolutiōis. ter
tio rōne defenſionis. Primo em̄ p paſſionez
xp̄i potentia diaboli diminuta eſt rōne alliga
tionis: quia. ſ. p xp̄i paſſionē alligat⁹ eſt dia
bolus in abyſſo. Unde Apoc. xx. c. ait. Vidi
angelū deſcendentē de celo habentē clauem
abyſſi z cathenā magnā in manu ſua: z appre
hendit draconē ſerpentē antiquū qui eſt dia
bolus z ſathanas. z ligauit eū p annos mille
z miſit eum in abyſſum z clauſit: z ſignauit ſu
per illum vt nō amplus ſeducat gentes do
nec cōſūmerenē mille anni. In qbus ſacratiſ
ſimis verbis Joh. tria myſteria reuelantur.
Primū. ſ. paſſionis. ſecūdū ligationis. tertiū
ſignationis. Primū quod hic reuelatum eſt
Johāni myſteriū paſſionis. Et de hoc dicit.
Vidi. ſ. p reuelationē: angelum magni conſi
lij. ſ. xp̄m deſcendentē de celo. i. de altitudine
ſua: nō ſolū vſqz ad incarnationē ſed etiaz vſ
qz ad humilimā paſſionē: ſicut ad Phil. ij. ca.
apls ait. Humiliauit ſemetipm factꝰ obediēs
vſqz ad moztem mortē aūt crucis. Habentez
clauem abyſſi. i. ptātem claudendi abyſſum.
Abyſſus em̄ dr ab a q eſt ſine z byſſo quaſi ſi
ne byſſo z candoze. Et deſignat ſpūs iferna
les qui priuati ſunt luminib⁹ gratie et glozie
dei. Un Job. xxviij. dicit. Abyſſus nō eſt in
me. ſ. lumen gratie ſeu glozie ſed oīnis tene
brozſitas malicie culpe z pene. Hanc quidem
abyſſum clauſit xp̄s qū p paſſionem ſuam ar
tauit z limitauit maliciaz ſuā ne egrederetur
ad actum. Et cathenā magnā. i. ptātem dia
bolum cingendi pena. Per clauem ḡ z cathe
naz xp̄i ptās ſignificaſ. p clauē. ſ. inḡtū in eo
clauſit exitum nocumēto. p cathenā vo inḡ
tum ſtringit eum ſupplicio. In manu ſua. id
eſt. opatione paſſionis ſue in libito volun
tatis ſue. Secūdū aūt quod reuelaſ Johāni
eſt myſteriū ligationis. Et ob hoc ſubdiſ. Et
apprehendit. ſ. xp̄s draconez. ſ. infernalem: q
ſic dictus eſt ꝓpter eius violentā potentiam.
Eſt em̄ draco ſerpens: qui violentia oppime
re ſolet. Hanc ptātem xp̄s vtute ſue paſſiōis
apprehendit, i. tenuit. ſ. ne ḡtum vellet i actū
pdiret atqz ſeuiret. Serpentē. ſ. p inſidiantē
maliciā. Unde de eo Geñ. iij. dictū eſt. Ser
pens erat callidioz cunctis aiantibus terre.
Antiquū p conſuetam z inueteratā nequitiā
qui ē diabol⁹. ſ. p deficientem ſuperbiā. Inꝑ
pretaſ em̄ deorſum defluens. Et ſathanas p
aduerſantē duriciam. Sathanas em̄ aduer
ſarius interptaſ. Et ligauit eum. i. ptātez ei⁹
cohibuit ne ḡtū ſolebat ante ei⁹ paſſionē ele
ctis nocere poſſet. Unde Greg⁹. ſup hūc lo
cum: potentia diuine diſpenſationis aſtrin
gitur: ne ḡtū nocere vellet effrenek. Per mil
le annos. i. p totum tempus a tempe paſſio
nis vſqz ad tpa antixp̄i ſm glo. Et miſit eum
in abyſſum de qua ſupra dictum eſt. Et clau
ſit: hoc eſt ptātem nocendi iuſto limitauit. Et
de hoc Job. xxxviij. Quis clauſit oſtijs ma
re. i. diabolum qui eſt amar⁹ et quiet⁹ veluti
mare. q. d. Nō niſi xp̄s qui meritis crucis paſ
ſionis ſue coercuit ptātem eius. Tertium qō
reuelaſ Johanni eſt myſterium ſignificatio
nis. Et de hoc ſubdiſ. Et ſignauit ſup illum.
id ē. ſignaculo ſancte crucis ſic clauſum ſigil
lauit: quia vtute crucis fideles eum repellūt

UVA. BHSC. IyR_032

vt nõ amplius seducat.s. p temptationes gẽtes.i.electos in diuersis gentibus. Donec cõsumẽt mille anni.i.donec compleat vniuersum temp⁹ a passione xpi vsq; ad tpa antixpi sicut dictũ est. Sed nõne etiã tempe isto multos seducit? Dicendũ q; nunc seducit.s.eos qui abutunt vt nõ vtunt armis sibi a christo datis vel que sibi darent si vellent: de quib⁹ armis statim subdem⁹. Secũdo etiã p passionem xpi potentia diaboli diminuta est ratione absolutionis. Cum em̃ diabol⁹ nõ habeat ptãtem in humano genere nisi rõne peccati: iam alligata est potestas ei⁹: quia in illis qui baptisant absolut⁹ ẽ reat⁹ originalis t actualis culpe. Vñ apls ad Hebr.ij.c. ait. Oportebat pati xpm iesum p mortẽ destruere eum q̃ habebat mortis impiũ.i.diabolum: vt sic liberaret illos p mortem qui p totam vitam erãt obnoxij seruituti. Hinc etiam Chrys. exponẽs illud Matth.xxvij. Si filius dei es descende de cruce. Ait: imo quia filius dei est: nõ descẽdit de cruce: quia ad hoc venit vt crucifigeretur. Et sic genus humanũ a morte liberaret. Tertio quoq; p passionẽ xpi potentia diaboli diminuta est: Rõne munitionis t defensionis. Scõm em̃ Alexan. de hal. in.iij. habem⁹ nempe. Primo post passionẽ xpi plusq; ante multiplicia arma quib⁹ terrent demones infernales. Inter que singulare munimẽ ẽ cõtra oĩa demonia: t cõtra eorũ opa inuocatio nois iesu xpi: sicut ipe Matth.vlti.c. ait. In nõie meo demonia eijcient. ꝛc. Et iteruz ꝓpheta inqt. Sanctũ t terribile nomen eius Sanctũ angelis bonis. terribile angelis malis Et iterũ Esa.xxx. A voce dñi pauebit assur: virga pcussus assur. Assur em̃ negatio interpretat. Et significat diabolũ qui circũiens q̃rẽs quẽ deuoret odio vacat vel ocio. Hic a voce dñi iesu fideliter inuocati: terribiliter pauet tanq; virga pcussus esset. Scõo habemus signum sanctissime crucis: ad cui⁹ aspectũ etiã oĩes maligni spũs expauescũt. In baptisatis em̃ xpianis caracter passionis ẽ signũ crucis ex sacramento baptismatis: quo potestas diaboli cohercet. Apoc.vij. dr quattuor angelis. i. quattuor pncipalioribus demonib⁹ dictũ ẽ. Nolite nocere terre t mari neq; arboribus q̃adusq; signem⁹ seruos dei nr̃i i frontibus eorum. Tertio habemus angelos dei qui efficacius nos tuent q̃ ante xpi passionẽ eo q̃ post incarnationẽ filij dei generalit̃ amplius reuerent naturã hũanã. In cuius signum angelus iohãni volẽti se adorare: ait Apoc.xix. vide ne feceris. Cõserv⁹ em̃ tu⁹ sũ t fratrũ tuorũ habẽtiũ testimoniũ ihesu. s. salutis. Quarto habemus ecclesiastica sacra t fidem oĩm pdictorũ. Propterea ad Eph̃.vj.c. apls hortat nos dñi. In oib⁹ sumẽtes scutũ fidei in q̃ possitis oia tela neq̃ssimi ignea extinguere. Quinto habem⁹ alia plura arma sc̃ scripturã sacrã: documẽta sanctor̃: reliquias sanctas t multa alia: quib⁹ nũc si volumus: nos possum⁹ defensare. Sed dices: nõne potestatẽ habet diabolus etiã nũc vexãdi corpa liter eos qui xpiani sunt sicut quotidie experimur in multis? Ad q̃ dicendũ ẽm Alexan. de halis vbi supra. Q; diabol⁹ etiã post christi passionẽ etiã habet ptãtẽ vexandi corpa: ẽ nõ quorũcũq; nec qualitercũq;. Ptãtẽ enim habet vexandi corpa excõicatorũ ab eccl̃ia pscisorũ: sicut scribit. j. Corinth̃.v. ô fornicatore quẽ excõicauit apls dñi. Judicaui hmõi hominẽ tradere sathane in iteritũ carnis: vt spiritus saluus fiat. Eorũ vo fideliũ corpa q̃ ab ecclesia nõ sunt pscisi ptãtem vexandi non habet nisi quatenꝰ a deo pmittit̃: vel ad hominum correctionẽ vel ad sanctorũ exercitationẽ atq; coronã: ẽm q; de beato Anthonio reperit̃ qui postq; fuit a diabolo flagellat⁹: dũ quereret a dño apparẽte sibi: vbi eras dñe cũ me demones flagellabant: a dño audiuit psens erã: sed victoriã expectabaz. Asi passionem vero ptãtẽ habebat demon vexandi corpaliter oĩes pter illos q̃ solo speciali priuilegio a dño tuebant̃ ẽm q; de sanctissimo Iob scptũ ẽ. Job.c.j. vbi diabol⁹ de Job ad dñm ait. Nõne tu vallasti eũ t domũ ei⁹ vniuersaz q; substantiã ei⁹ p circũituz. Nõ tũ sp vtebat diabol⁹ antiquit⁹ sibi tradita ptãte puniẽdi p penam: vt maiorẽ hret ptãtez seducendi per culpam.: sicut nũc in excõicatis t infidelibus idẽ fuat. Manifestissimũ quoq; signũ ẽ: q; p passionẽ xpi potẽtia diaboli minorata sit: est adoratio vni⁹ dei: t digna abominatio atq; exclusio t abolitio idolatrie p vniuersum orbem facta p⁹ passionẽ xpi. Que tñ idolatria ab initio legis vsq; ad xpm deleri nunq; potuit etiã in pl'o iudeorũ vbi regnabat diuin⁹ cultus. Et vbi asi passionẽ xpi ab infidelibus p vniuersum mundũ diabol⁹ in multitudine idolorũ spreto vno t sũmo deo q̃si venerabatur vt deus post christi passionẽ spreto diabolo in idolis suis intrñ dilatat⁹ t magnificatus ẽ cult⁹ vni⁹ dei: tñq; accessit mũd⁹ ad vnitatẽ dei credendã intelligendã atq; collendam: vt etiam in trib⁹ psonis sũmevnus t sũme simplex eẽ credat. Et a sapientibus intelligat q̃ nunq; tñ fieri potuit i veteri testamẽto.

UVA. BHSC. IyR_032

Qd oportuit pati christus pro pter pctā nostra. Ca. ij.

Secundo oportuit pati xp̄m ꝓpter
s pctm̄ tam originale ꝙ actuale: vt
morte nostrā morīdo destrueret
t vitā resurgēdo repararet: qđ et
fecit cum in ara crucis imolat⁹ est: sicut ꝓpha
ait. Ibi confregit potētias arcū scutū gladiū
t bellum. Ibi em̄ in cruce xp̄s cōfregit poten
tias. s. diaboli. Iste nēpe potentie pctā sunt:
que sic ab effectu dicunt: qz p illa potent ca
ptiuū tenebat hūanū gen⁹. Ne siqđē potē tie
p̄ncipaliter in q̄tuor distinguunt. Prima est
potentia delectationis. scđa cōsensus. tertia
opa. quarta ꝯo ꝓsuetudinis. Prima diaboli
potētia delectationis ē: que p arcū significat
Naz sicut arcus subito ex improuiso ferit: sic
subita delectatio ex insperato mentē transfi
git. Secūda est potentia cōsensus: t hec p scu
tum intelligi pōt. Sicut em̄ volūtas bona scu
tum ꝓtra diabolū nominat: iuxta illud. Scu
to circūdabit te veritas eius. vel Scuto bone
volūtatis tue coronasti nos. Ita volūtas ma
la que consensum importat: scutū est diaboli
cōtra deū ne possit sagittis inspirationis aut
gladio verbi dei faciliter vulnerari. Juxta il
lud Sapiēn. j. In aiam maluolā non introi
bit sapiētia: quia. s. resistit ei volūtas mala tā
q̄ clipeus: de quo clipeo dr̄ Naum. ij. Clipe⁹
fortiū eius equus ignitus. i. volūtas mala at
q̄ mal⁹ cōsensus fortiū eius. i. qui ꝓcedit ex
demonibus qui sunt fortes cōtra humanuz
genus ē equ⁹ ignit⁹. quasi dicat. Est sicut cli
peus bestialiter p superbiam eleuās caput mē
tis. Sed est ignitus igne. ꝑprij amoris cōtra
voluntatē dei. Tertia demonis potentia est
impū opis p gladiū denotati. Gladio nempe
mali opis se t plerūq; alios pctōr interimere
solet. Propterea Ecci. xxj. c. c. scp. ē. Rōphea
bis accuta. s. cōtra se t cōtra primū: ois iniq
tas. Quarta ꝯo potentia diaboli est male cō
suetudinis quo quotidie de⁹ impugnat: et ꝫ
denotat in bello. Q̄ fortis armatura diaboli
cōtra deū t cōtra oia bona ei⁹ sit mala cōsue
tudo oñdit Job. xlj. di. Corp⁹ ei⁹ q̄si scuta fu
silia compactū squamis sese p̄mentibus vna
vni cōiungit: t ne spiraculū quidē incedit p
eas vna alteri adherebit et tenētes se nequa
q̄ sepabunt. quasi dicere velit. Corp⁹ ei⁹. id ē
tota multitudo malorū hoīm q̄ p malā ꝓsue
tudinē pugnāt ꝙ deū t diabolū defensant: sūt
ō si scuta fusilia p malaz volūtatū habituatio
nē. cōpactū squamis p malorū operū frequē
tationē. sese p̄mētib⁹ p violentā coactionem.
vna vni coniungit p pctōrū cōtinuationem:
t ne spiraculū qđē incedit p eas ꝓpt mētales
excecationē: vna alteri adherebit p obdura
tam obstinationē. t tenētes se p obstinatā de
speratione nequaq; sepabunt p eternā dam
nationem. In qb⁹ verbis notari p̄nt septem
gradus quibus humanū gen⁹: t quib⁹ impi
us p malam consuetudinē descēdit ad supli
cia sempit̄na. Has ergo quattuor q̄s enume
rauimus potētias diaboli: xp̄us in cruce me
rito sue passionis cōfregit quēadmodū origi
nale pctm̄. Vñ apls Col. ij. c. ait. q xp̄s nos
cōuiuificauit cū illo donās nobis oia delicta.
delēs quod aduersus nos erat cyrographū
decreti quod erat contrariū nobis: t ip̄m tu
lit de medio affigens illō cruci. Cyrographū
ꝓm papiā est manus inscriptio. i. cauno q̄ fit
inter creditorē t ei qui mutuat vt depositus
nō possit negari. Scōm em̄ glo. decretū ē sen
tentia cunctis hoibus aduersa. q Gen. ij. ca.
Ade in p̄sona generis humani dictū ē: Mor
te morieris. Cyrographum dicit ade q quasi
cautionē contra nos tenebat diabol⁹. Sz il
lud cyrographū xp̄s tulit cū nobis p crucem
delicta cōdonauit. Ex hoc igit ꝓz ꝓm Alexā.
de hal. vbi supra. q decretū dr̄ sīnia dei respec
tu necessitatis mortis siue exclusionis a vi
ta celesti. Cyrographū ꝯo erat reat⁹ pctī ade
in totū hūanū gen⁹. Videt ergo ꝓm Alexā.
de hal. q cyrographū dicat culpā: decretū āt
dicat penā que sequit. Culpā em̄ deleuit xp̄s
p passionē t crucē. Cyrographū cū purgauit
originalem culpā: t deleuit decretū cū amo
uit eternā penā.

Oportuit pati christū vt sanctos patres in lymbo existētes a potestate diaboli liberaret. Capitulum tertium.

Tertio oportuit pati christū contra
t infernū: vt. s. scōs p̄res liberaret ō
lymbo t diabolica ptāte: sicut per
Ozeā. xiij. c. ip̄e dn̄s ait. Ero mors
tua o mors: morsus tuus ero inferne. Ō q
dem ipleuit qñ p mortē suā antiqs p̄res ō po
testate diaboli liberauit: t tunc quidē infer
num momordit: quia ptem abstulit: ptem re
liqt: ꝫ mortē q̄tū ad electos oīno destruxit
Oportuit tñ xp̄m scōs illos p̄res p passionez
suā ab inferis liberare. Naz ꝓm Alex. de hal.
vbi s. lz in scis illis p circūcisionē delerēt cul
pa originalz p charitatē culpa actualis t q̄tū

UVA. BHSC. IyR_032

ad maculā ꝛ ꝯtū ad diuinā offensam ꝛ ꝯtuz ad reatum gehenne: nō tñ ꝯtū ad reatuz carentie visionis diuine. rōne cui⁹ habebat ptā tem diabolus detinēdi eos im lymbo: ō quo misericordit a xp̄o merito sue passionis liberati sunt: sic Zach. ix. c. ad ip̄m dñm ait. Tu q̄ ex in sanguine testamēti tui eduxisti vinctos de lacu. Et itex Luc. xj. c. mystice dñs ait. Cū fortis armatus custodit atriū suū in pace sūt oñia que possidet. Si aūt fortior illo veniēs vicerit eū vniuersa arma ei⁹ affert in q̄b⁹ confidebat ꝛ spolia eius distribuet. Hoc aūt p̄ve rillum crucis a xp̄o impletū ē: q̄ exñs fortis p passionē supans ꝛ vincens diabolū fortem: abstulit ei⁹ arma. i. reatū originalis culpe et clausionē celestis ianue in quib⁹ cōfidebat. s. posse eternaliter retinere in lymbo etiam sanctos pfes ne viderēt gloriā dei. Et spolia ei⁹ distribuet. i. scēs pfes fm illoz varia merita in celo sine gloria collocauit. Et merito q̄dem hūc modū fuauit xp̄s. Nā p̄m⁹ hō sic in statera liberi arbitrij posit⁹ erat: vt posset ad vitā ascendere sempiternā si vellet: ꝑ ꝓpetrato peccato sic alterū statere brachiū p pcti on⁹ depressum est. vt eēt in imo inferni ꝛ alterū in summo celi. Nō aūt ascēderet brachiū in imo depssum: nisi alterū descenderet in sūmo leuatum. Descendit aūt ad infernū dñs: vt captiuum hoīem leuaret ad celū. Propterea duo q̄dē meruit xp̄s p passionē. Prio satisfactōez Secūdo ianue celestis aptionē: ideo in descē su suo ad inferos hec duo executioni mādauit. Nā primo p satisfactionē soluta sunt vincula illius captiuitatis inferni. Secūdo vero p ianue celestis aptionem facta est visio glorie paradisi: ꝛ illustratio ip̄a siue ip̄si⁹ carceris etiā fm lucē exteriorē. Jn hō g̃ descensu liberauit xp̄s oñes illos qui meriti passionis ei⁹ capaces erant: int̄ q̄s etiā fuerūt oēs illi q̄ nō p pter reatū pſone: ꝑ ꝓpt reatū tñ nature detinebant. Dānati ꝯo hui⁹ meriti minime capaces erāt: nec ilsup quuli q̄ erāt in lymbo: q̄z de corpe xp̄i nō erāt p fidē neq̄ p fidei sacm: ꝓpterea merito nō fuerūt liberati. Deniq̄ xp̄i aia p ip̄m triduū morti cū scis pſib⁹ in lymbo stetit: cū quo fuit latro ille sacratissim⁹ cui dom⁹ in cruce pendēs tāta misēdia cōdescendit vt illi dicere dignaret. Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso: quo q̄dē paradisi noie dei fruitio denotat. quia passione pacta tam ipe ꝯtū alij qui in lymbo erāt: p essentiam cōtemplati sunt.

Articulus tertius tertie ptis principalis q̄ oportuit xp̄m pati propter tria respectu nostri.

Ertio oportuit pati xp̄m respectu nostri: ꝛ maxime ꝓpter tria. Primo ꝓpt nostrā redēptionē. scōo p pter nr̄az iustificatiōz. ttio ꝓpt nr̄az glificatōz

Q oportuit pati xp̄m propter nostram redemptionē: vbi considerandā sunt tria. Ca. j.

Rimo em̄ oportuit pati xp̄m ꝓpter nr̄am redēptionē. de q̄ redēptione considerem⁹. Primo ei⁹ necessitatē. scōo ei⁹ penalitatem. tertio eius largitatē. Primo cōsiderem⁹ nr̄e redemptiōis nēcitatē. Eram⁹ em̄ iustissimo dō infinitis debitis obligati: nec satisfacere ꝑ potēramus nisi p nobis fili⁹ dei moreret: ꝓpter ea necessariū fuit illū mori p nr̄a redemptiōe Est nihilomin⁹ aduertendū fm Alex. de hal. in. iij. q̄ aliter ē i nobis nēcitas patiendi ꝛ moriendi: ꝛ aliter fuit in xp̄o. Jn nobis aūt ē fm cām materialē formalē ꝛ efficientē. Jn domino aūt iesu xp̄o fuit solū nēcitas ad patiendū fm cām finalē. fm illud apli Gal. iiij. Vbi venit plenitudo tp̄is misit de⁹ filiū suū factuz ex muliere: factū sub lege vt eos q̄ sub lege erāt redimeret vt adoptionē filiorū recipem⁹. Sz ista redēptio nō poterat fieri nisi p satisfactionem. Nec satisfactio nisi p passionē: iō sb necessitate cause finalis fuit nēcitas patiendi in xp̄o: fm q̄ ad Hebre. ix. c. sup illud: morte intercedente in redemptionē earū ꝓuaricationū que fuerant sub priori testamento: glo. moz erat nēcria in redēptiōe. Et sbdit. Cū vtiq̄ fuit peccatū nr̄m: vt saluari non posset⁹ nisi vnigenit⁹ dei p nobis debitorib⁹ morte moreret. Nō fuit igit̄ in xp̄o nēcitas ad moriendum fm necessitatē cause efficientis: q̄z nulla cā poterat eū cogere ad moriēdū cā inēq̄ creata. Nec necessitas fm rōnē cause materialis: q̄z nulla ē cā ꝓtracta ex vitio ꝓpagationis in xp̄o: ꝛ illa ē nēcitas hūane ꝓditionis. Nec necessitas fm rōnē cause formal⁹: q̄z illa nō pōt ꝓhiberi: nec volūtaria ē: q̄z dicit Job. damascen⁹. passiones et si fm legē fiebāt in xp̄o: nō tñ coacte ꝑ volūtarie. Hec Alex. vbi s. Hinc ꝓpheta de hac hūani generis necessitate in ꝑsona illi⁹ hāc redēptionē a dño postulabat dicēs. Redime me dñe ꝛ miserē mei: q̄z vnic⁹ ꝛ paup sum ego: vnic⁹ nō hñs amicos: ꝛ paup nō hñs p̄ciū a meipo. Scōo cōsiderem⁹ redēptionis nr̄e penalitatē fm Anselm. fm q̄ dctm

UVA. BHSC. IyR_032

est de necessitate redemptionis passus ē xps hinc heb.ij.c. apls ait. Decebat em̄ eū p passionē cōsūmare. glo. nisi xps pateret: hō nō redimeret: t nō redēptus ḡret. Tñ ꝑm Alex. de hal. in.iij. distinguendū est int liberatiōez t redemptionē. Redimere em̄ ē rem suaz iusto ꝓcio recupare. Et nisi eēt passio: non esset p iustū ꝓciū recupatū qđ erat amissum. Tñ si alio mō liberasset ḡ p passionē: liberatio nō redemptio esset. Tñ inqt glo. vbi s. Hebr. ij Nisi xpus mozeret hō nō redimeret. Posito q homo debeat redimi. i. iusto ꝓcio liberari vel recupari. De⁹ em̄ de terra creauit hoīem ꝑm suā imaginē: t iterū ꝙuertit eū in ipm̄. i. i ipam imaginē qđ factū p gr̄am redēptionis. Hec Alex. Ad hoc aūt Bern̄. sup can̄. ꝑmone xxviij. inqt. Vide quid de ðo tuo sentias. vide de ḡtū de eo ꝓsumas: vide qb⁹ brachijs vicarie charitatis adamand⁹ t amplectēd⁹ sit: q te tanti estimauit: imo q tanti te fecit: de latere em̄ suo te refozmauit qñ p te in cruce obdozmiuit: t ob hoc sompnū mortis excepit. ꝓpter te a deo pr̄e exiuit: t mr̄em synagogaz reliquit: vt adherēs ei vn⁹ spūs cū eo fieres. Sed q̄ri pōt si xps passus fuisset a demone: si passus nō fuisset ab hoīe? Dicēdū ꝑm Alex. vbi s. q ex libertate liberi arbitrij hois fuit q ab hoīe pateret: qz si hoies noluissent. ipz nō occidissent: Tñ Act. xxj. Forte verebunt filium meū. Qđ exponēs Hiero. ait. Forte tāgit liberū arbitriū eoz̄ vt nō intenderent ei mortē si nō vellent: poterat ḡ ab hoīb⁹ nō occidi: quē si nō occidissent: nō tñ a demōe passus esset. Et tñ eēt redēptio siue liberatio hominis subsecuta. Mā tūc ad redemptionez siue ad liberationē sola voluntas ei⁹ sufficeret patiendi. Tñ Rho. iiij. c. sup illud. Ei autem merces nō imputat ꝑm gr̄am s ꝑm debitum Dicit glo. Ei qui habet voluntatē t facultatē nō sufficit bona voluntas. Ei aūt q habet voluntatē t nō facultatem: sufficit voluntas. Eo dem modo dicendū ē de xpo. Ex hoc manifeste apparet ꝝitas illa quaz tractabim⁹ infra ꝑmone. vj. ar. iij. t. c. j. q qz angeli in eoz̄ glorificatione nō egebant redēptione p sanguinē xpi: qz nō peccauerāt: tñ pro eoz̄ reconciliatione t glorificatione ardētissima charitate voluit xps mori: licet ope pro eis nō extiterit mortu⁹. Tertio cōsiderem⁹ redēptiōis nr̄e satisfactionis largitatē. Circa quā ꝑm Alexan. vbi s. pensanda sunt tria. Primo ḡtū soluat scđo a ḡto soluat. tertio cū ḡto soluat. Prio em̄ pensandū ē ḡtū soluat. Si em̄ vita xpi q viuebat in carne p deitati aiam vnitā cōsideret: maius est vita xpi rōne aie deitati vnite: ḡ debitū toti⁹ mundi in infinitū. Tñ Anselm. in libro. cur deus homo. Putas ne tñ bonum tā amabile ḡtū fuit vita xpi posse sufficere ad solidū qđ debeat p peccatis toti⁹ mundi. imo plus habet in infinitū. Bern̄. etiā dicit. Una gutta sanguinis eius fuit sufficiens precium nostre redemptionis. Stupendū est igit q i-preciabilis tam large p ꝓcio tam vilissime creature se dedit. Secūdo pensandū ē a ḡto solu atur: cū satiffactio fuerit facta p mortez xpi. quia ab ipo filio dei qui est ver⁹ deus t inuenitur sup oīem estimationē pene satiffactuz fuisse. Tñ Rhoma. viij. c. apls ait. Qui filio suo vnigenito nō pepcit: s p nobis oīb⁹ tradidit illum: qūo etiā cū illo nō nobis oia donauit. i. cōdonauit t remisit. Aug⁹. quoq ait Christ⁹ fuit sacerdos p quē recōciliati sum⁹: fuit sacrificiū: p qđ r̄cōciliati sum⁹: fuit de⁹ cui recōciliati sum⁹. Tertio pensandum ē ex ḡto soluat. i. ex ḡta charitate subierit mortez. Et quia charitas fuit immēsa: iuenit satiffactio quā p nobis fecit sup oīem estimationē excessisse modū. Propter ea. j. Cor. vj. c. ait apls. Empti em̄ estis ꝓcio magno glo. t poz. de. in corpe vr̄o. Et iterū. j. Petri. j. scp̄. c. Non corruptibilibus auro vel argēto redēpti estis de vr̄a vana cōuersatione patne traditiōis: s ꝓcioso sanguine quasi agni incōtaminati: t sic imaculati ihesu xpi. Si em̄ redemisset nos sole aut luna adhuc ei ad gr̄as teneremur. Nūc aūt tanta charitate nos amauit: q nos aia et corpe t vita redemit: vt nil hoz̄ sibi subtrahere intēdam⁹. Tanta nempe charitate dilexit nos sūma sapia dei xps: vt dū p nob⁹ morit: sūma ei⁹ charitas: sūma insipiētia dici posit: Ubi queso repiret hō taz demōes: qui pro formica q momozdisset eum: p illa vticz redimenda in formicā cōuerti vellet: cū tñ vt tracz creatura eēt. Sz p redēptiōe nr̄a qđ magis videt stultū: creator in mortē se tradidit p sua vilissima creatura.

Qđ oportuit pati christuz pro pter nostrā iustificationē. Ca. ij

Secundo quidē oportuit pati xp̄m ꝓpter nr̄am iustificationem. Tñ Apoc. j. Lauit nos a pctis nr̄is in sanguine suo: Et Hebr. ix. Sanguis xpi q p spūm scm̄ semetipm obtulit imaculatum deo emūdabit ꝙscientiā nr̄am ab opibus mortuis: ad seruiendū deo viuenti. Aduertendum tñ est ꝑm Alexan. in. iij. q passio christi se habet ad remissionem peccati pluri

UVA. BHSC. IyR_032

bus modis. Duplex ē em̄ passio xp̄i. Prima in rei natura. secūda in aia. Primū em̄ ꝑm q̄ ē in rei natura opat̄ ad deletionē peccati dupliciter. Primo ꝑ modū meriti. secūdo ꝑ modum satisfactionis. In pctō etiā sunt. Primū est macula. secundū est reatus. Macula q̄dē deformitas est vel dissimilitudo ad deum. Reatus aūt ē obligatio ad penā. Primo ē ḡ passio xp̄i meritoria deletionis macule ipsi⁹ culpe: quia meruit nobis gr̄am: ⁊ omne illud q̄ delent̄ pctā. Vñ Rhoma. viij. c. apl's ait. Si ꝓprio filio suo nō pepcit: quō etiā cū illo non nobis oīa donauit. Scō aūt passio christi est satisfactoria ipsi⁹ reat⁹ pene ꝑm q̄ Esa. liij c. scriptū ē. Vere languores nr̄os ipe tulit et dolores nr̄os ipe portauit. Itē Anselm. ij. Cur deus hō post allegatā sententiā: puta ne tm̄ bonū rē. statim subiungit: vides ḡ quō h̄ vita vincat oīa pctā si ꝑ illis delet̄. Ex his patz q̄ passio xp̄i in ipa natura rei delet culpaz: vt cā meritoria gr̄e ad delendū maculā. Et vt cā satisfactoria ad delendū reatū ⁊ penā. Secūdo aūt passio consideret ꝑm ē qō hz in ania ⁊ ꝑm hoc etiā valet ad deletionē pctī quattuor modis. Primo ꝑ dilectionē. secūdo ꝑ fidē. tertio ꝑ cōpassionē. q̄rto ꝑ imitationē. Istī q̄tuor modis passio xp̄i cōiungit̄ anime ⁊ hz ē in illa. Passio igit̄ xp̄i in dilectione ⁊ fide valet ad deletionem macule. Passio ꝓ xp̄i i cōpassione ⁊ imitatione valet ad deletionē reatus ⁊ pene. Primo igit̄ passio christi duobus modis valet ad deletionē pctī: sicut dic̄ magister in. iij. sniar̄: xviij. di. Prim⁹ mod⁹ est ex pte charitatis excitātis. secūd⁹ ex pte fidei effi cientis. Prim⁹ aūt mod⁹ ex pte charitatis excitantis est: quia ꝑ cōpassionē xp̄i excitat̄ i nobis amor dei ꝑm q̄. v. c. ad Rho. apostol⁹ ait. Cōmendat aūt deus charitatē suam in nob: q̄m cū essem⁹ peccatores: xp̄s ꝓ nobis mortuus est. Et ex hoc accendimur ad amādum eum charitatis amore que opit multitudinez pctōrū. Secūdus aūt mod⁹ ex pte fidei efficientis ē. quia passio xp̄i ꝑ fidē formatā que cū amore dei valet ad deletionē macule peccati vt causa effectiua coniūcta: ⁊ hoc in adultis i fide ꝓpria: vel cum sacr̄o fidei vt baptisat̄ ad deletionē macule: ⁊ hoc in fide aliena. s. ecclie Unde apl's ad Rho. iij. c. ait. Justicia dei ꝑ fidem ē ihesu xp̄i quē ꝓposuit ꝓpitiatorem ꝑ fidem in sanguine. i. ꝑ fidē passionis. Ex q̄ relinquit̄ q̄ ex fide passionis est iustificatio siue emūdatio pctōrū. Scō ꝓ passio xp̄i ꝑ compassionē ⁊ imitationē valet ad deletionē reatus pene. Primo em̄ cōpassio interior ē causa remissionis pene. Unde. ij. Timoth. ij. Si compatimur ⁊ cōregnabim⁹. Ad hoc em̄ xp̄s crucifixus cōtinue in ecclia p̄sentat̄ vt ad compassionē eius inflāmemur. Cōtinue est etiaz ante mentis oculos ꝓponēda dulcis passio ihesu xp̄i: iuxta consilium q̄ Deut. xxviij. ca. datū ē: vbi dic̄. Erat vita tua. s. dulcis ihesus: q̄ si pendens ante te. s. in cruce ad cordialit̄ cōpatiendum. Secūdo ꝓ imitatio in actu exteriori est cā satisfactiua vel satisfactoria debite pene. ꝓpterea ad eius compassionē hortatur beatus Petrus. j. Petri. ij. c. di. Christus passus est ꝑ nobis vobis relinquēs exēplu vt sequamini vestigia ei⁹. Scōm em̄ Augl. in libro. lxxxiij. q. Ad p̄fectam virtutē ꝑtinet ꝑ loco ⁊ tempe: nō solū mortē nō timere: ꝙ nec phorrescere genus mortl. Ad hāc igit̄ p̄fectionem xp̄s vt nos suo hortaret exemplo i cruce voluit mori. Hinc ⁊. xj. c. Hebre. apl's ait. exhortando nos Aspiciētes auctorē fidei ⁊ cōsummatorē ihesum ꝑ patientiā curram⁹ ad ꝓpositum nobis certamē: q̄ ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucē cōfusione cōtēpta. Adū te igit̄ hūana tepiditas cūctī piculi sit xp̄i passionem nō imitari: cum ob hoc oīa pctā originem sumant. Vñ Aug⁹. de vera religione ait. Oīne pctm̄ ē ex eo q̄ appetim⁹ ꝑ xp̄s contempsit: ⁊ quia refugimus que ipe sustinuit. Appetiuit aūt xp̄s pauptatem vilitatē ⁊ subiectionē: hoies vero eligunt diuitias delicias ⁊ honores. Sed dices quare nō elegit xp̄s ꝓ nr̄a redemptione viam ꝓsperitatis in q̄ plures h̄ret imitatores q̄ via aduersitatis: ꝓsperitatis dico nō culpabilis. Dicendum q̄ hois redemptio fieri debuit ꝑ satisfactionē ꝑ pctō. Satisfactio aūt ꝑ pctis debet esse penalis ⁊ afflictiua: ꝓpter q̄ debuit esse redēptō nr̄a nō ꝑ incessum ꝑ viā ꝓsperitatis ꝙ potⁿ penalis aduersitatis: ꝓterea si elegisset viā ꝓsperitatis: diuine miscōie minime cōueniret: quia tūc nō esset recessus a culpa. Ipe aūt elegit talem in qua est recessus a pctō. Cū his oīib⁹ concor. Alex. vbi supra.

Q̄ oportuit pati xp̄m ꝓpter nr̄am glorificationē. Ca. iij.

Tertio quidē oportuit xp̄m pati ꝓpter nr̄am glorificationē. Ipe aūt ꝑ meritū sue passionis nos perducit ad gloriā diuine cōtemplatiōis hic ꝑ speculum in enigmate: in beata autē patria facie ad faciem: sicut. s. Joh. iij. c. scr̄. est. Cū apparuerit nobis: similes ei erim⁹: q̄m videbimus eum sicuti est. Hinc Apoc. v. c. my

UVA. BHSC. IyR_032

ſtice Job. in ꝑſona oim ſaluandoꝝ ait ad xp̃m. Dignus es dñe apire libꝝ̃ t ſoluere ſeptem ſignacula eius: qm̃ occiſus es: t redemiſti nos deo in ſanguine tuo ex om̃i tribu t lingua t populo t natione. In quibus ſacratiſſimis verbis triplex ratio demonſtratur q̃ hũano generi celeſtis gratia reuelata ſit. ¶Primo ratiõe dignitatis. ſecũdo rõne mortalitatis. tertio rõne virtuoſitatis: ¶Primo aũt ratione dignitatis que fuit in ſolo xp̃o. Sol⁹ em̃ chriſtus dñs: dignus eſt apire libꝝ̃ viſionis diuine t ſignacula septẽ dotiũ beatoꝝ detegere: qui dñs eſt ꝑ datam ſibi a deo patre i celo t in terra ptãtem: ſicut Matth. vlti. dcm̃ eſt. Quia em̃ natura eſt deus: eandẽ cuꝫ ꝑhabet naturã: vt que ꝑ deitatem a deo ꝑhabet accepit: nobis ꝑ humanitatem aparens poſſit cõmunicare. Vnde. j. Joh. j. vnigenit⁹ q̃ eſt in ſinu patr̃ ipe enarrauit. Ex hoc em̃ qõ hic dicit aparet falſitas illius erroris quo q̃daꝫ min⁹ eruditi in xa theologia dialectice negociantes aſſerere voluerunt: neminẽ ante iudicium ꝓuenire poſſe ad facialem viſionẽ di. Si em̃ liber ſapiẽtie dei t viſionis diuine in q̃ om̃ia legunt merito paſſionis xp̃i: vt h̃ aparet nobis aptus eſt: q̃d cauſe eſſe põt: quare diuine viſionis effect⁹ vltim⁹ differat cũ cauſa iam ſit completa que ẽ meritũ paſſiõis xp̃i In hui⁹ em̃ myſteriũ chriſto in cruce mortuo: velum templi ſciſſum eſt: vt dicit Luc. xxiij t latus xp̃i aptũ eſt. vt Joh. xix. c. ait. Et exiuit ſanguis t aqua. Et in ſanguine redẽpti a diaboli ſuiture. t aqua baptiſmatis vt lachrymarũ penitẽtia abluti a ꝓpꝛijs ſordib⁹ intremus ad videndũ interiora xp̃i q̃ ſuut ipſius deitas: ꝑ hoſtiuꝫ quod eſt ſancta humanitas ſua. Et reuelato velamento ꝓpalata ſanctoꝝ via abluti corpus aqua munda introeamus ad contemplanda ſancta ſanctorum in ſanguine xp̃i qui nunciauit nobis nouam viam t viuentẽ ꝑ velamen. i. ꝑ carnẽ ſuam: vt dicit apls Hebre. x. c. Secũdo aut humano generi reuelata ẽ gloria rõne mortalitatis: quia ꝓ ea nobis reuelanda xp̃s mortu⁹ ẽ. Si g̃ ex ꝓtenſa: qꝛ purgati t mũdati nõ ſum⁹ q̃tuꝫ in nobis a culpa impedimentũ nõ fuit ex parte dei t chriſti poſtq̃ nos ꝑ mortem ſuam redemit vtiq̃ impedimentũ nõ erit: q̃n reueletur nobis gloria paradiſi. Et hoc eſt quod Joh. ſubdit: qm̃ occiſus es t redemiſti nos deo in ſanguine tuo. Equitas em̃ diuine iuſticie requiſiuit: vt homo ſine morte liberari nõ poſſet qui prius debuiſſet ſubiſſe mortem q̃ deum offendiſſe per culpam mortalem. Nõ tamen mors cuiuſcũq̃ hominis ſufficiebat ad noſtram redemptionem: quia om̃es peccatores erant: t peccatoris mors non meritoria: ſed debita iudicatur. Oportuit ergo hoiem eſſe qui ꝓ hominibus moreretur: innocentem eſſe qui ꝓ nocentibus ſubiret mortem ¶Propterea innocens chriſtus congruiſſime agno aſſimilat. Nec inſup mors cuiuſcunq̃ innocẽtis ſufficit ſibi ꝑſi nedum alijs ſufficere poſſet: licet em̃ forte ſi quis innocens eſſe valeret: mors eius ſufficeret ad lucranduꝫ ſibi a deo immortalem vitam: alijs tamẽ eius mors nõ ſufficeret ad ſalutem. Nihil em̃ que cũq̃ creatura equale habet quos leſo honore dei per primi hominis preuaricationeꝫ rependere poſſet. Oportuit ergo hominem innocentẽ eſſe qui poſſet ꝓ homine mori t deum eſſe qui equalem placationeꝫ poneret ire dei. Si em̃ mediator dei t hominũ hõ xp̃us ieſus deus eſt vt equale ſit meritum premio quod meretur. Hoc eſt vt homo ꝓ hominibus moreretur: vt ſic redimeret eos in ſanguine ſuo: redimeret inq̃ a culpa ad gratiaꝫ vt qui fuerunt inimici dei ꝑ culpaꝫ: reconcilientur deo per dilectionem conſummatam et veram. Tertio autem reuelata eſt nobis gloria paradiſi ratione virtuoſitatis. ſ. cooperãtium per bonam vitam ad meritum paſſiõis filij dei. Licet enim hec redemptio omnium eſſet per ſufficientiam etiam ſi milia milium mundoꝝ forent qui eſſent hominibus pleni: non tamen per efficientiam niſi illoꝝ q̃ cooperantur per opera virtuoſa. Vnde Jo. xj. c. ſcriptum eſt. q̃ ieſus moriturus erat ꝓ gente: t non tantũ ꝓ gente ſed vt filios dei qui erant diſperſi congregaret in vnũ. Non enim ꝓ ſola gente iudeoꝝ mortuus eſt chriſtus: nec ꝓ omnibus gentibus liberandis moriebatur: ſed vt ex om̃i tribu t lingua t populo et natione filios dei in vnitate fidei et agnitione filij dei congregaret. Ad litterã autem intelligendum eſt q̃ tribus dicitur ex tribus filijs noe ex quibus poſt diluuiũ omne genus humanum in terra diſſeminatum eſt: ſicut patet Geñ. xxj. c. ¶Populi autem in vna lingua diuerſi ſunt. In vno quoq̃ ꝓ'o diuſe ſunt nationes. ſ. in diuſis patrijs nati. Vñ Actl. ij. Erãt in hierlm habitãtes viri religioſi ex om̃i natiõe: que ſub celo eſt. Igit̃ ſb diuerſis tribubus ſunt. xij. lingue. Ex q̃ colligitur q̃ nullum genus: nullus ſexus: nulla conditio hominum excluſa eſt a gratia t merito paſſiõis chriſti. Vnde Actl. x. beatus petrus dicit. Non eſt perſonarum acceptor deus: ſed in omni gente que timet deum: et

UVA. BHSC. IyR_032

opaꝝ iusticiam accepꝛ⁹ est illi. Siliter quoꝙ intellige iuxta mysticũ intellectuꝫ in his q̃tuoꝛ vocabulis quadruplicem coꝛruptionẽ a quã xp̃s hũanũ genus charitate sua redemit. ¶Prima est nature. scõa est sermonis. tertia ẽ operis. q̃rta ẽ originis. ¶Prima eñ coꝛruptio est nature quaꝫ. s. in natura opaꝝ pctiñ ꝛ culpa. Natura nempe rõnalis in trib⁹ consistit. s. in ratione. volũtate. ꝛ facultate. ¶Hõ igit̃ christ⁹ ex oñi tribu redemit: q̃ ex hac triplici coꝛruptione nature. s. rõnis. volũtatis. ꝛ facultatis suos misericoꝛdit̃ liberauit. Secunda est coꝛruptio sermonis: que p linguaꝫ significatur. Tertia est coꝛruptio opis: que p pꝛ̃m denotatur: pꝛ̃s aie eius opa sunt. Quarta ẽ coꝛruptio originis que intelligit̃ p nationẽ. Christus ergo ex oñi tribu lingua pꝛ̃o ꝛ natione redemit: qui ex oñi coꝛruptiõe nature verbi operũ ꝛ originis suos p sanctissimã passionẽ ꝛ mortẽ liberare dignatus est. Usi apꝛ̃s Ro. v. c. ait. Judiciũ quidẽ ex vno in ꝓdemnationem: gr̃a aũt ex multis delictis in iustificationem. Si eñ vni⁹ delicto moꝛs regnauit. ¶Per vnũ multomagis abundantiã gr̃e ꝛ donationis ꝛ iusticie accipiẽtes in vita regnabunt per vnũ iesum xp̃m. Jgit̃ sic̃ p vni⁹ delictũ in omnes hoies in cõdemnationẽ: sic p vni⁹ iusticiam in oñes hoies in iustificationẽ vite. Jgit̃ ex his oñib⁹ patet q̃ xp̃s mortu⁹ est ꝓpt̃ glorificationẽ nr̃am. Hinc Aug⁹. ait. ¶Per redẽptoꝛis nr̃i mortẽ de tenebꝛis ad lucẽ: de morte ad vitam. de coꝛruptione ad icoꝛruptionẽ de exilio ad patriã: de luctu ad gaudium. de terris ad celeste regnũ: vocati sumus: hec ille ¶Passionẽ igit̃ dñi atq̃ crucẽ diligere ꝛ imitari debet oim moꝛtalium vita: quam finiuit p crucem ipe dñs imoꝛtalis: p nobis factꝰ moꝛtalis nõ vt maneret moꝛtalis: sed vt moꝛtalis vita fieret imoꝛtal. Qõ efficere ipsa charitas docet: suaderẽbitas: nccitas oñino compellit rependẽda gratitudo trahit: vt aduertamus q̃re dignitatis extitit hõ q̃ ꝺo inimicari potuit talibus inimicis nõ soluendis nisi p acerbissimam dñi passionẽ. Qtũ ꝺo displicuerit peccatũ ac q̃ magni ponderis extiterit: vt p illo dei filiũ necesse esset̃ euenire ad crucẽ. Que dignatio: q̃ bũilitas: q̃ charitas ineffabilis: vt voluntarie dei fili⁹ p nobis in carne pateret̃ crucẽ: p quã q̃s p scalã saluti oẽs possem⁹ cõscendere ad gloriã sempiternaꝫ. Quã nobis misericoꝛdit̃ largire dignet̃ ipe dei fili⁹ iesus p nr̃a gloria crucifix⁹. Cui cũ pfe ꝛ spũsco sit oꝭ honoꝛ ꝛ glia: gr̃arũ actio: decꝰ ꝛ imperium. ¶Per infinita secula seculoꝛũ Amen.

Explicit tractat⁹ de sacratissima passiõe domini nostri iesu xp̃i Amen.

Sabbato sancto qũo quilibꝫ se p̃parare debet ad suscipiendũ sacratissimum sacr̃m. Ser. lvj.

Scam dedit timentibus se. p̃s. xj. Hõ sine labore p xp̃iana religione ꝛ aiarũ salute: ad hũc vltimũ. xl. diẽ pduxit nos miscõia saluatoꝛ. Nec etiam sine optato atq̃ spato fructu laboꝛauim⁹ vsq̃ nũc. Sentio nẽpe ad suscipiendũ dñi sacr̃m se multitudinez p̃ paꝛare: ꝫ vt fructuosius pficere possint: considerent ꝓpheticũ verbũ q̃ de dño dr̃. Escã dedit timentibus se. In q̃bus sanctissimis ꝛbis ꝓpha ostendit. circa sumptionẽ huius sanctissimi sacr̃i tria esse attentissime consideranda. ¶Primum est cibus suauissimus ad gustãduꝫ ibi escam. scõm actus amoꝛosissim⁹ ad donãdum ibi: dedit. tertiũ loc⁹ cõuenientissim⁹ ad pparandum ibi: timẽtib⁹ se. Ex p̃mo affectio inflãmat̃. Ex scõo intelligentia illustrat̃. Ex tertio memoria illustratur. ¶Primum vt consideremus quid detur. secundum examinemus cur detur. tertium vt cogitemus a quo detur: vt per hec tria anima dignum fiat habitaculum saluatoꝛis. Et in his octaua religiositas ꝛ vltima demonstratur que dicit̃ coꝛdis preparatio. quia in eo ostendit̃ qualiter ad tantũ sacramentũ quasi ad vltimũ finem debeat ꝺscientia p̃parari.

Articulus primus de septem conditionibus manna prefigurantibus hoc sacratissimum sacramentum.

Primũ q̃dẽ q̃ ponderari ꝺz circa hãc sacr̃i cõditionẽ ẽ ipe cib⁹ suauissimus ad gustandũ: q̃ ꝓpha vocat escã. Hec eñ ẽ esca p̃figurata p illud mysticũ mãna q̃ pluit dñs pr̃ib⁹ i deserto: sic̃ Exo. xvj. c. scp̃. ẽ. Qtũ aũt ꝓpe figurat h̃ sanctissimũ sacr̃m ex septẽ clarescere pot̃. ¶Primo generationis modus. secundo descensionis locus. tertio recollectiõis temp⁹. quarto mensurationis termin⁹. q̃nto p̃parationis ritus. sexto reseruationis usus. septimo sapoꝛationis gustus.

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo LVI

Q circa hoc sacm solū requiratur fides. Ca. j.

p Primo considerari debet eiꝰ generationis modꝰ: qz nocte de celo invisibiliter descendebat. Quid em designat in nocte nisi fidei nre status. Sicut em in regno celoꝝ nulla ē obscuritas tenebrosa: z in inferno nulla luciditas apparet: Sic i presenti pegrinatione nō ē lux clara deifice visionis sicut in celo: nec obscura tenebrositas eterne dānatiōis sicut in inferno: ꝫ nocturna lux fidei stellari z lunari: non quidē solari lumine illustrata: qb⁹ luminib⁹ videm⁹ z cognoscim⁹ p fidē b̄ sanctissimū sacramētū: sic̄ de hoc ecclia attestat. Ad firmandum cor sincerū sola fides sufficit.

Q eucharistie sacramentū nō nisi ecclesie catholice concedat. Capitulum. ij.

s Secūdo debet cōsiderari descensionis locus: qz videlicet i deserto circa castra solū filioꝝ isrl aparebat eisq; defecit cū intrauerūt in terrā ꝓmissionis: Sic z hoc sacm: nō nisi intra ecclesiā z in eiꝰ fide ꝺaciter cōsecrat: atq; in deserto pūtis vite tm̄ mō frequētat. Cū autē ad reꝛomissam viuentiū terrā ventū fuerit: iaz nō amplius b̄ sacm conferet: ꝫ gloriosus ie-sus incōsūmato felicitatis loco cōspiciet inefabiliter exaltat⁹.

Q sacm sub accidētibus occultatū tantūmodo in presenti vita ꝺonat. Ca. iij.

t Tertio cōsiderari debet recollectionis tps. Sex em diebus poterat repiri. Sexta feria p̄cepit ex parte dñi moyses p sabbato colligi. Sabbatio āt egressi de pl'o vt colligerēt nō inuenerūt: Sic et istō viuificū sacm: nō nisi ex die b⁹ pūl vite nos reficere hz: ꝫ sabbato sempit̄ni quietꝰ iuenietꝰ rex nr̄ ie⁹us xp̄s nō mysticis sacris velat⁹ ꝫ manifest⁹ z decore regio gloriosus.

Q nō minoꝛ xp̄s cōtinet i hostia pua q̄z in magna nec plus in plurib⁹ q̄z in vna. Ca. iiij.

q Quarto ꝓsideret mēsuratiōis t̄minus: qz p singula capita mēsuram gomoꝛ ex pte dñi colligi istituerat moyses: nec q̄ pl⁹ collegit pl⁹ habuit: nec q̄ min⁹ min⁹ inuenit. Sic illō b̄ndictiō sacrametū neq; cōtinet minoꝛē ie⁹um in minoꝛi hostia q̄z in maioꝛi: nec pl⁹ in pl'ib⁹ q̄z i vna. Cōtra q̄sdā simplices: q̄ si a sacerdote ꝓpt̄ populi m̄ltitudinē ad sacrā cōmunionē accedētem ꝓinde diuisis hostijs in pl'es ptes eis hostia integra nō ministret: cōturbant indignati nō credētes integrū xp̄m suscepisse.

Q feruenti deuotione credendum est hoc sacm nō aūt curiositate inani. Ca. v.

q Quinto cōsideret ꝓparatiōis ritus qz illud māna ignē optime sustinebat. Cūq; icaluisset sol liquefiebat z cōtabescebat: Sic istō b̄ndictum sacm pfecte sustinet ignem deuoti z feruentis amoꝛis: atq; rōnes ab amoꝛis fornace proceꝺentes pfecte cōcludunt hui⁹ sacri irrefragabilē v̄itatē. Sz sol curiositatis hūane z fantastice rōnis q̄ pcedit p experimēta pagane p̄hie ad pscrutationē sacri p fidiā liquescere eū facit atq; semetip̄m deludit: vt sibi sacm euanescere videat. Propterea mere dispēsauit sapientia ꝺei: q sub accidētib⁹ eēt velatus b̄ sacramētū z maxime ꝓpt̄ tria. Primo ꝓpter fidelitatē: z hoc q̄ ad bonos vt bñ habeāt vnō mereant p fidē. Nā sic̄. j. ar. ij. z. iiij. ꝺcm̄ ē: q̄ credit articulis factis: fidei credit: z ex b̄ mereꝰ hō. Credere aūt rōni hūane ē credere hoi qō q̄ꝺē nō hz meritū: vñ Greg⁹. ait. Fides nō hz meritū cui hūana rō p̄bet experimentū. Secundo ꝓpt̄ indignitatē: z b̄ q̄ ad malos. In b̄ em misericoꝛꝺie dispēsat benignitas saluatoꝛis: vt nō cōꝺescēꝺat curiositati z vanitati coꝛꝺiū inflatoꝛū dū ꝓcaciꝰ p̄sumptuose nitūtur iuestigare sola rōne nature mysteria icōp̄hensibilia sacri. Si em̄ nudū xp̄i coꝛp⁹ ꝓspiceret: ex ipō aspectu iterirēt: sic̄ mystice p̄mōstratū ē. j. Regl. vj. i bethsamitl: q̄ pcussi z intempti sūt eo q̄ arcā dñi q̄ b̄ sacm p̄figurabat temerarie ꝓspexissent qō nō licebat: sic̄ patet Mūe. iiij. c. Tertō ꝓpt̄ ibecillitatē: z b̄ quo ad oēs. Nā claritatē coꝛpis ie⁹u null⁹ possz sustinere aspect⁹: qō figuratū extitit Exo. xxxiij. per claritatē vult⁹ moysi. Nā ꝓpt̄ radiositatē videbaꝰ facies eiꝰ coꝛnuta: ita q̄ filij isrl claritatem vult⁹ eiꝰ nō poterāt sustinere: ꝫ opiebat faciē suam q̄n loquebaꝰ ad eos.

Q ti piculi sit ex cupiditate celebꝛare. Ca. vj.

s Sexto consideret refuationis ausus. Nā p̄cipiēs moyses ait. Null⁹ relinquat ex eo in mane: qui non audierūt sed ꝺimiserunt quidam ex eis vsq;

UVA. BHSC. IyR_032

mane ⁊ scatere cepit vermib⁹ ⁊ cõputriuit: sic ⁊ hoc sacramentũ reseruatũ ad temporaliuz questum. scatet vermibus diabolice simonie

De vario saporationis gustu hui⁹ sacratissimi sacramenti. Capitulum. vij.

Septimo quoqz cõsiderari debz saporationis gustus: quia vnicuiqz sapiebat iuxta sui desiderij appetitum. Sic ⁊ hoc sanctissimum sacramẽtũ sumẽtibus diuersimode sapit: qr ĩ eis formatur desiderium charitatis. Mã iuxta ꝓphe sententiã: iesus in hoc sacro latens est q̃ dat escam omni carni. i. omni menti fideli in carne pegrinãti. nõ vtiqz cibũ hui⁹ mũdi. Propter ea Esa. lv. ca. omnes ad hunc cibũ hortat dicẽs. Comedite bonũ. i. corp⁹ xpi qõ anthonomastice dr bonũ: ⁊ crassitudine delectabit̃ anima vestra.

Articulus secũdus quãta charitate dñs nobis seipsum dedit et de septem generibus hominũ qui tanti charitati diuersimode aduersantur.

Ecũdũ quidẽ qõ ponderari debz circa sumptionẽ ẽ actus xpi. s. xps amoroſissimus ad donandum ibi dedit. s. semetipm in cibũ vt nos i semetipm ꝑ amorẽ totaliter tranſformaret. Nam sicut cibans ⁊ cib⁹ inuicem vniunt̃: sic eum digne suscipiens ꝑ amorẽ in ipm totaliter ⁊ efficit̃ deiformis. Propter ea Joh. vj. ca. ait. Qui manducat meã carnem ⁊ bibit meũ sanguinem in me manet ⁊ ego in eo: vt emphatice ⁊ inexplicabiliter sui ad nos exprmeret vnionem. Joh. xv. ca. alloquit̃ pfem di. Tu in me ⁊ ego in eis. assimilãs modũ q̃ in nob est mõ q̃ pr in ipo ẽ: atqz dilectionẽ sui ad nos assimilat dilectioni dei di. Sicut dilexit me pr ⁊ ego dilexi vos. Cõtra tã hãc inexplicabilez dilectionẽ ꝓmi in sumẽdo ꝟ sacrm diuersimode ei adũsant̃ ⁊ multiplicit̃ opponunt̃ ꝑm varias ꝓscias deformatas. Possum⁹ aũt distinguere circa sumptionẽ h⁹ sacri septẽplicẽ ꝓsciam deformatã. Prima dr scrupulosa. secũda timorosa. ⁊tia idiscreta. q̃rta grossa. q̃nta ceca: sexta temeraria. septia iuerecũda.

Qr nõ debẽt abstinere a sacro q̃ hñt cõsciam fantastice scrupulosam. Ca. j.

Rimi in sumẽdo ꝟ sacrm hñt ꝓscientiã scrupulosam sic̃ sunt irrõnabilit̃ fantastici: ⁊ de leui timent delectationẽ ne fuit mortalis culpa: ⁊ hi cõicando cũ tali cõscia mime peccant ꝑm Petrũ. Rõ ẽ: qr talis cõscia tanqz vana ⁊ errõnea dz abijci. Vñ de talib⁹ scptũ ẽ. Illic trepidauerũt timore vbi nõ erat timor. Tal̃ eñ demonis tẽptatio dr timor nocturn⁹: de q̃ ꝓpheta ait. Nõ timeb̃ a timore nocturno. De nocte siquidẽ timet hõ errare plusqz in die: qr sepe rupes ⁊ arbores hostes credũt̃: ⁊ folij casus fantasma putat̃. Sic tali ꝓscie sepe euenire solet: vñ in ꝑsona hui⁹ scrupulosi ꝓpha ait Collocauit me in obscuris sic̃ mortuos seculi id ẽ. q̃ in sclo moraliter peccãt: ⁊ anxiat⁹ ẽ sup me spũs me⁹: in me turbatũ ẽ cor meũ. s. ex timore inani.

De his q̃ male cõicãt cũ eẽ dubitant in mortali. Ca. ij.

Ecũdi in cõicãdo hñt timorosaz cõscientiã. Circa qõ regulariter tenendũ ẽ q̃ qñcũqz hõ timet eẽ in mortali culpa ⁊ sumit sanctissimũ sacramentũ mortaliter peccat: qr discrimini se exponit: vtputa cũ q̃s rõnabiliter vereť delectationem carnalẽ fuisse mortalẽ: qr. s. morose delectat⁹ ẽ atqz mortalẽ cõsensum timet: cõicãdo mortale cõmittit crimẽ ꝑm Petrũ. Talis q̃qz timor nocturn⁹ etiã dici põt. Mã sepe euenire solet q̃ de nocte sicut recta itinera vidẽtur deuia: sic deuia videnť recta. Rupes quoqz ⁊ arbores sic̃ q̃qz de nocte credunt̃ hostes: sic ecõuerso hostes arbores ⁊ rupes reputãt̃ ⁊ sic in talib⁹ euenire solet a cõtrario sensu ꝑ phete: illic ñ trepidauerũt vbi ꝺacit̃ erat timor

Qr liceat sine confessiõe sumere dñicũ sacrm. Ca. iij.

Ertij hñt ꝓsciam idiscretã: vtputa cũ q̃s accedit ad sacrã cõionem de mortali ꝓrit⁹: ꝟ ñ ꝓfess⁹. Circa qõ adũtẽdũ ẽ q̃ aut tlis hz copiã ꝓfessor̃ idoneos ⁊ ad ꝓsitẽdũ sufficiẽs tps ⁊ liberã loq̃lã: ⁊ tũc peccat sine confessiõe cõicãdo: qr ad ꝟ sacrm requirit̃ reconciliatio etiã ꝑm eccle iudiciũ. vñ Hugo ꝺ s. vic. i li. ꝺ prãte ligãdi ⁊ soluendi. c. xxj. Si absqz sacerdotis absolutõe crios⁹ ad cõionẽ corpis xpi accedat: ꝑ certo iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit. Aut si eũ multũ añ peniteat ⁊ sive hemẽnt̃ doleat ⁊ igemiscat: ⁊ tũc tlis copiã confessoris ⁊ supdicta nõ hz: ⁊ tũc distinguẽdũ ẽ quia aut imminet aliqua necessitas celebrãdi

UVA. BHSC. IyR_032

vel cõicandi: vt puta quia timet scandalu3 p-sone sue: aut populi nisi cõicet vel incepit my sterium sacramẽti vel amisit loquelam: ⁊ tũc peccat cũ ꝓposito cõfitẽdi qñ poterit. Et ꝑm Sco. in. iiij. dist. ix. Similiter de alio cõicatu-ro qui nõ celebrat vt puta qa cõsuetudo est in aliqua religione vel eccl̃ia vt omnes non sa-cerdotes cõicẽt in simili casu: tũc si nõ h3 ido-neum cõfessorẽ põt tũc nõ ꝓfessus cõicare. Et addit ibi rõnem. Idem quoq3 dicendum est ꝺ eo qui constitut⁹ est cum alio populo añ sa-cerdotem confessione generali iam facta iam q3 dicto: ꝺñe nõ sum dignus. ⁊c. dum ⁊ poꝛri gi debet sanctissimũ sacramentũ recolit alic⁹ nõ cõfessi peccati: tũc cõicare debet. ⁊ demum sine moꝛa de illo cõfiteri: sed de hoc pleni⁹ di-ctũ est supꝛa sermone. liij. aꝛ. ij. c. j. Aut nõ i-minet necessitas: ⁊ tũc peccat ꝑm Scotũ Ri-char. ⁊ petrum.

De quibusdam qui ex conscientia grossa sumunt coꝛpus christi et moꝛtaliter peccãt. Ca. iiij.

p Quarti habent cõsciam grossam. s. cum homo habet sufficientez cer-titudinẽ q3 sit in pctõ moꝛtali: quia moꝛose delectat⁹ ẽ: ⁊ tñ nõ timet ꝺ secure cõicat: talis inq3 moꝛtaliter peccat: qa discrimini se exponit: qꝛ ⁊ timere debet ⁊ con fiteri: ⁊ etiã a tẽptatiõe nocturna sic ⁊ ꝓceden tes deluſus est: quia nõ timet vbi timere de-bet.

De his qui ex negligentia ꝓquirendo conscientiam suam cõ municãt in moꝛtali. Ca. v.

q Quinti habent conscientiam cecam Sunt nempe pleriq3 qui sunt in moꝛtali culpa nec aduertunt: ꝓ-pterea de hoc nullã cõsciam hñt et sic peccant. Vbi aduertendũ est q3 triplex est cõscie examinatio. s. excellẽs. sufficiens. ⁊ de-ficiẽs. Mã aut talis volẽdo cõicare ꝓparauit ⁊ discussit sufficiẽter cõsciam suã diligentissime illã examinãdo ⁊ ꝓfitẽdo: aut talia fecit negli-gent. In ꝓmo casu: qꝛ fuit ibi examinatõ ex cellens nõ peccat ꝺ merek: ⁊ remissionẽ su sci-pit pctõrũ ꝓpter deuotã sacri sumptionẽ: aut ꝺ brute sacri oblita petã ad memoriã reducunt ⁊ merek. In scõ casu qꝛ ibi discussio fuit ⁊ ex aiatio sufficiẽs: etiã nõ peccat moꝛtalit: qꝛ fec sati qd̃ suũ ẽ ⁊ de duob⁹ ꝓdicti vnũ merek. In tertio casu qꝛ fuit ibi examinatio deficiẽs ꝑm Rich. de media villa: moꝛtalit peccat. Idem Sco. i. iiij. di. ix. Sz obijcit qꝛ Eccs. iiij. c. scꝺ. ẽ. Nemo scit vtrũ dignus sit odio vel amoꝛe. Et pñ. iterũ ait. Delicta quis itelligit. Ex q3 se-quitur q3 nemo scit vtrũ sit in pctõ moꝛtal vel non: vñ si moꝛtaliter accedit: discrimini se cõ-mittit. Ad qd̃ dicendũ q3 non req̃rit ad discri minis ꝓculũ ꝓcauendũ cõscie certitudo: ꝺ ꝓ-babilis cõiectura que cõsistit maxime in h3 q3 hõ sufficienter saltem examinet cõscientiã su-am. Cui⁹ examinationis sufficiẽtis ꝑm Ber. quattuoꝛ ꝓsit apꝑere signa. Primũ cum hõ de offensis ꝓteritis dolet. secũdũ cũ hõ absti-nendi se a pctõ ꝓpositũ habet. tertiũ cum q3 ad hñ opandũ se ꝓmptũ inuenit. quartũ cuz quis verbũ dei deuote audit. Et hoc ꝑm Ri-char. ⁊ Petrũ.

De temeraria conscientia eo-rum: qui scienter cõmunicant in moꝛtali: et de duodecim maledi ctionibus quas tales incurrunt Capitulũ. vj.

s Sexti habẽt ꝓsciam ꝓuã seu teme rariã. s. cũ quis sumit sacr̃m h3 cuz ꝓsciẽtia moꝛtalis culpe: ⁊ tlis moꝛ talissime peccat ꝓpter indignitatẽ que ẽ in ipo: ⁊ ꝓ compationẽ tam ad sacr̃m ex terius qd̃ ẽ scñ q3 ad rẽ cõtentã interi⁹ qd̃ est scũs scõz q3 ad rem significatã tñ q̃ ẽ scitas cõtra quẽ apls. j. Coꝛ. xj. c. ait Qui mandu-cat ⁊ bibit indigne iudiciũ sibi mãducat ⁊ bi-bit nõ dijudicans coꝛp⁹ dñi. Nulli⁹ etenim ho minis opus placet deo nisi placeat ipe ꝓius Sexti ꝓculi sit suscipe dñicũ sacr̃m cũ cõsciẽtia moꝛtal culpe oñdit pñ. Pñ. lxviij. q̃ incipit. Saluũ me fac de⁹: vbi dicit. Fiat mẽsa eoꝛum coꝛã ipis in laqueũ ⁊ ꝛetributiões ⁊ in scãda lũ. Obscurent oculi eoꝛũ ne videãt ⁊ doꝛsuz eoꝛũ sp incurua. Effunde sup eos iraꝫ tuã ⁊ fu roꝛ ire tue cõꝓhẽdat eos. Fiat habitatio eo rum deserta: ⁊ in tabernaculis eoꝛũ nõ sit q̃ i habitet. Quñ quẽ tu pcussisti ꝓsecuti sunt: et sup doloꝛẽ vulnerum meoꝛũ addiderũt. Ap pone iniquitatẽ sup iniquitatẽ eoꝛũ: ⁊ nõ in-trent in iusticiã tuã. Deleant de libꝛo viuẽtiũ ⁊ cum iustis non scribantur. In quibus ver bis duodecim maledictiones oñdit ꝓpheta multiplicare sup male sumẽtes dñicum sacra mentum. Nam ꝓmo peccatis illaqueat. se-cundo retributionem grauat. tertio ꝓmuz scandalizat. q̃rto mẽtẽ excecat. q̃nto munda nis icuruat. sexto dei miaz irritat. septio di iu sticiã ꝓturbat. octauo vitam abbꝛeuiat. nono

UVA. BHSC. IyR_032

gratuitis priuat: decimo iniquitatẽ multipli cat. vndecimo mẽtẽ indurat. duodecimo dã natum quoq; in fine demonstrat. ℙrio pctis illaqueat: vñ dicit. Fiat mẽsa eorũ coram ipis in laqueum. i. fiet dñica mẽsa tanq; laqueus peccatori: quo in gula p quã transit corp⁹ xpi a diabolo illaqueat. ſ. Corinth. xi. Qui enim manducat & bibit. ⁊c. Secũdo retributionez grauat. Nam sicut ipi deuorant xpm: ita diabolus in qualibet indigna cõione p gradum grauioris damnationis deuorat & deglutit illos. In hui⁹ mysterium. ſ. Corinth. xi. apls ait. Ideo inf vos mlti infirmi & imbecilles: qõ etiam ad fram verũ est. Tertio primũ scandalizat: ideo addit. Et in scandalum oim aliorum ppter malã vitam cõicantiũ: & quia multa scandala supueniunt illis: cõtra tales apls ad Rho. xiiij. inqt. Judicate magis ne ponatis offendiculũ fratri vel scandalũ. Quarto mentẽ excecat: de quo addit. Obscurent ocuⁱ eorũ ne videant: ppter mẽtis cecitatem nõ possunt intelligere maliciã suam. Nam vt dr Sapiẽ. ij. c. Excecauit eos malicia. O infelix qua temeritate audes illis labijs oscular filium virginis: quibus oscular⁹es labia meretricis. Quinto mũdanis incurvat: ideo sb dit. Et dorsum eorũ semp incurua. Excecato vtiq; intellectu ⁊ statim sequit ad terrena icuruatio in affectu. In talis pſona pſ. ait. Abiser factus sum & curuatus sum vsq; in finem Sexto misericordiam dei irritat, p quo loquitur ad dñm di. Effunde. i. effundes sup eos iram tuã. ſ. sicut fundit ferueus aqua sup depilandos porcos. ℙſ. Effunde irã tuam in gentes que te nõ nouerũt. ⁊c. Septimo iusticiam dei cõturbat: ideo dicit. Et furor ire tue cõprehendat eos. q. d. Sicut ipi indigne cõprehenderũt te. Sic tu ppter furorem iustície comphende eos. Nam quasi lamentabiliter corpus dñicum clamat cũ a talib⁹ sumit: Heu mihi quia os peccatoris & os dolosi sup me aptum ẽ. Sed sepe euenit qõ pſ. ait. Adhuc esce eorũ erant in ore ipsorũ & ira dei ascẽdit sup eos. Octauo vitam abbreuiat: de q sb dit. Fiat habitatio eorũ deserta. ſ. p mortem & pestilentiam. ſ. Corinth. xi. Ideo inf vos multi infirmi & imbecilles & dormiunt multi: & loquit de male cõmunicãtibus ad fram. Nono gratuitis priuat: vñ subdit. Et in tabernaculis eorũ nõ sit qui inhabitet. i. palatijs seu habitaculis villarum: ita q; in eis nõ remaneat quisq;. Et subdit predictorũ & sequentium rationem di. Quñ quẽ tu deus percussisti persecuti sunt. Deus filium suum ppter nostrũ amorem percussit in passione & in morte: sic ipe testatur Esa. liij. di. ℙropter scelus populi mei percussi eũ. Sed male cõmunicãtes hũc psequũtur Juda deteriores effecti. Nã sicut ille tradidit illum persecutoribus iudeis: sic isti illum tradunt infernalibus diabolis: quia ponũt illum in loco qui ẽ sub ptate diaboli cõstitut⁹ ℙropterea Aug⁹. dicit. Magis peccant qui tradunt xpm peccatoribus mẽbris: q; q; tradiderunt eum crucifixorib⁹ iudeis. Jdõ merito subinfert. Et sup dolorẽ vulnerũ meorũ addiderunt. De hoc Amb. inquit. Qui indigne xpm sumit: idem est ac si interficiat. Contra quos Heb. vj. Rursum in semetipsis filiũ dei crucifigẽtes & ostentui habẽtes. O si aliquis panem in lutũ proijceret q; impi⁹ putaretur. Nã etiam si talis temerarius fructum panis recipet in terra: statim quasi laudabiliter recolligeret illũ atq; imponeret in loco honesto. Nec tñ veret in latrinam spurcissimaz conscientie sue ponere dignissimũ sacramentum. Decimo iniquitatem multiplicat: iõ sb dit. Apone. i. pmittas aponi iniquitatẽ sup iniquitatem: vt. ſ. iterũ atq; iterum i mortalibus cõmunicando & iniquitates multiplicãdo sup iniquitates crescant. Undecimo mentem indurat: ppterea subifert. Et nõ intrẽt i iusticiam tuã. licet intrent p iusticiã suã. Justicia eñ dei est vitas via quã intrat hõ p spiritualia bona. Et hi intrãt p iusticiã suam cuz formant sibi conscientiã fm bñplacitum suũ sub spei pallio pſumentes de dei miscõia. Cõtra quos apls ad Rho. x. c. Ignorãtes iusticiam dei & suam statuere volentes: iusticie dei nõ sunt subiecti. Duodecimo damnatum in fine demonstrat. Et de hoc subdit. Deleãtur de libro viuentiũ. i. p aptissima signa pessime cõuersationis & horribilis finis appareãt de libro vite deleti. Loquit illo tropo quo res dr fieri qñ exterius innotescit. & cum iustis non scribant. ſ. nec per tua signa scripti esse monstrantur.

Quibus denegandum sit sanctissimum sacramentum. Ca. vij

Septimi habent conscientiam impudicam seu inuerecundam. Hi sunt qui fm Bern. nec deum timent: nec homines reuerentur. Effrontes & inuerecundi: infames & sceleſti comparentes coraz deo maiestatis cum multorum scandalo hoc tremendum suscipiunt sacramentum. Sed quid debet facere sacer-

UVA. BHSC. IyR_032

dos in tali casu? Rñdendū est sm Rich. i. iij. di. ix. q. qñ ante sacerdotē comparet peccator postulans corpus xpi: aut illius mortalis culpa est manifesta aut occulta. Primo eñ si est manifesta tūc pbyter grauiter peccaret si sibi ministraret dñicū sacrm: qz coadiutor z pticipator esset sceleris sui. Unde Abat. vij. dominus pcepit di. Nolite scm dare canib⁹. Habz eñ cōtra eū legitimā excusationē quā sibi publice obijcere pōt. Sumo tñ hic manifestum nō p eo qđ pbari pōt p duos vel tres testes. quod magis meret dici manifestabile q̄z manifestum. Sed sumo manifestum p notorio iuris vel facti. i. cum est notoriū p sententiam vel cōfessionē factā a iure: aut euidentia rei. que tergiuersatione aliqua celari nō pōt: extra de coha. cle. z muli. c. vlti. Uñ si sacerdos prochianū suuz sciret fore in culpa: quā legitime cōtra eum pbare posset p duos vel tres aut aliter notoriū foret: non pōt nec debet ei denegare eucharistiā si publice petit: qz ante criminis pbationē iam sibi penā inferret: qđ fieri nequaq̄z debet. xj. q. iij. c. eorū q̄. Secundo aūt si sit culpa occlta: tūc aut petit in occulto: aut petit in publico. Primo eñ si petit in occulto: tūc si sacerdos sibi daret culpabilē eēt quia contra eū legitimā excusationē hz quaz sibi occulte obijcere pōt. Et pōt atq̄z monere debet ne publice petat: sicut habet de cōsecratione di. ij. non pbibeat. Secundo si publice petat: tūc debet sacerdos illi dare: quia contra eum nō habet legitimā excusationē quaz ei in publico obijcere possit: extra de offi. iu. ordi. si sacerdos: ꝯ sm Rich. in. iij. Sed sm Henricū de gandauo: hoc intelligo verū qñ qui petit ē pbytero subditus: sec⁹ si sit extraneus: quia cōtra talez legitime excipe pōt qđ ei dare nō debet: de cōse. di. ij. c. trib⁹: vbi pcipitur q̄ extraneo nō det eucharistia de cuius conscientia nō cōstat.

Articulus tertius quomodo quilibet se preparare debz ad sumendum hoc sacramentū vbi septem pparatores ponunt.

Tertiū quoq̄z qđ ponderari debet circa sumptionē hui⁹ sacri ē locus t cōuenientissim⁹ ad pparandū: qđ dicit. Timētibus eum. Timentes eñ deū tm hoc sacro a deo misericordiā fiunt digni. Ad hoc aūt q̄ homo disponit se digne ex pte sua ad sumptionē hui⁹ sacri: necesse est pparare cor suum quasi alterum sepulcrum. Et circa hoc ordinate distinguere possum⁹ septem preparationes debitas vt verificet qđ de hoc Zach. iij. ait. Oculi septez sup lapidē vnū. Nam z cor lapideū eē ncce est: sed nō ex obstinata puersitate: sed ex sancti ppositi firmitate: z sup hūc lapidē oculi septē eē debent quia septēplici z luminosa atq̄z discreta pparatione muninendū est. Nam sicut ppha ait Preparationes cordis eorū audiuit aurl tua Audiuit. i. audiet auris tua. o dementissime deus. Ista aūt prima pparatio dicit examinatio cōscientie. secūda extirpatio oñis immūdicie. tertia excussio oñis negligentie. quarta exclusio oñis irreuerētie. quinta pmeditatio discreta. sexta oratio deuota. septima deuotio feruida.

In sumptione hui⁹ sacramenti q̄zta discussione conscientia examinãda est. Ca. j.

p Prima pparatio est examinatio cōscientie: debet eñ homo examinare conscientiā suā z nullū ibi angulum relinquere indiscussum: quia vere sicut Job. xij. c. dñs ait. Nūc iudiciū est mundi. s. microcosmi. Et merito quidem: qa sicut ppheta ait: Honor regis. s. xpi iudiciuz diligit: videlicet in sumptiōe corpis eius. Discutienda est eñ conscictia quasi hō ex ꝯ mūdo sit transiturus ad patrē. In cui⁹ mysteriū Exo. xij. c. dictū est pl'o iudeorū ad agni comestionē. Renes vestros accingetis calciamenta habebitis in pedib⁹: tenētes baculos in manibus: que quidem sunt tria nccria pegrinis. Hoc nempe variabili lege sancitū est. q̄ homo examinando iudicet semetipm: vl'q a dño iudicet. Si te iudicas: nō iudicari a domino. Si non iudicas: iudicaris a domino. Uno vero z sancto iudicio contentus est deus. Naz sicut dicit Naum. j. Nō adijciet vltra: z nō iudicabit deus bis in ipm. Propter ea ad nosmetipos iudicandum Ozee. ij. ca. hortat dicēs. Judicate mecum vestrā. scz ne iudicetur a deo. Recole que supius dixi in. ij ar. z. v. c. s. q̄ si ex negligentia pquirēdi et examinandi conscientiam suam obliuiscit alic⁹ mortalis culpe sue: sumendo hoc sacramentum mortaliter peccat: qz nō seruat pceptum apostoli. qui. j. Corinth. v. ait. Probet autez seipm homo: z sic de pane illo edat z de calice bibat. Et quasi tubicinando dei iudicium annunciat dicens. Qui enim manducat z bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit.

UVA. BHSC. IyR_032

Sabbato p⁹ palma. de preparatõe ad sacra.

Qta puritate mentali et corpo rali hoc sacramentum sumendũ sit. Ca. ij.

s Ecunda preparatio est extirpatio oĩs imundicie. s. tam mẽtalis q̃ corpalis. Vñ. j. Cor. v. c. apls ait. Expurgate vetus fermentũ vt sitis noua cõspsio sicut estis azimi. Et ad hẽb. x. iterũ ait. Accedam⁹. s. ad istud sacr̃m cũ vo corde in plenitudine fidei aspsi corda t cõsciẽtias t abluti corpus aqua mũda. Leuit. quo q̃. vij. c. in mysteriũ scriptũ est. Aĩa polluta que ederit de carnibus hostie pacificorũ que oblata est dño pibit de populis suis: t q̃ tetigerit imũdiciã hois vel iumẽti siue oĩs rei que polluere põt: t comederit de hmõi carnibus interibit de populis suis. Que aũt mundicia circa matrimonij actum requirak sumẽtibus hoc sacr̃m, supza p̃mõe. xviij. c. vlti. latius dictũ est.

Qt in sumptione huius sacramenti omnis negligentia abijci debet. Ca. iij.

t Ertia p̃paratio est excussio omnis negligentie. Oĩs nempe negligentia abijcienda est a mente: que tñ dño susceptura est. O si expectares in domo tua cuiusdã magni dñi aduẽtum: q̃ta solertia. q̃ta mũdicia. q̃ta q̃ diligẽtia disponẽs domũ tuã: q̃to magis p̃parandum est conscientie hospitiũ regi celorũ t dño angelorũ. Hinc ad te loquit Esa. lij. c. dicens Excutere de puluere. s. negligentis vite: consurge. s. p vigilantiam mentis t corpis: sede hierusalem. s. p tranquilitatẽ cordis. Impossibile est eñ puenire ad pfectionem cuiuscunq̃ gr̃e vel virtutis aut cuiuscunq̃ deuotiõis vel gustus dulcedinis dei: nisi multa estimatio eius p̃cedat. Res eñ neglecta t pensa nõ multũ curak hre. Quid eñ est negligẽtia: nisi quedã neglecte rei pensiõr cõtemptus. Cõtemptoribus aũt nunq̃ dignak largiri deus spũalia t substantialia dona cũ negligens ab eis quodãmodo se elonget. Qua ꝓpter cõsulo oĩbus qui cõicare crastina die intendunt: q̃ futura nocte vestiti dormiant: atq̃ euntes hoc sero bona hora dormitũ: futuro mane occasionẽ habeant vigilãdi t surgendi ante diem necnõ t dño mentem preparare deuotam.

Quãta reuerentia sumi debz sanctissimum corpus xp̃i et ꝺ̃ no ua indulgentia data sociãtib⁹ ipsum dũ portak infirmis. Ca. iij.

q Arta p̃paratio est exclusio omnis irreuerẽtie. Qta aũt reuerentia etiã corpali debeat mens deuota occurrere saluatori: ipa rõ manifestat. Insup Ecci. xxxij. c. scp. ẽ. Pro reuerẽtia accedet tibi gr̃a bona: i. eucharistia q̃ bona gratia interp̃tak. q. d. Si p reuerentiaz te digne p̃paras obuiã xp̃o: ipe quoq̃ gratiam multiplicando occurrens tibi honorabit. Et aũt cum debita reuerentia suscipiak tam altissimum sacr̃m: talis eras ordo obseruek si fieri põt. Primo viri t quicunq̃ paterfamilias cum oĩbus maribus domus sue: qui iã cõfessi digne fuerint p̃parati: ad suaz parochiã sũmo mane accedant atq̃ integre t deuote p̃tus audita missa honestis indumentis vestiti oĩno discalciati t capite discoopto: genuflexo coram rege regum t dño dñorũ: se deuote preparẽt suscipe hoc sanctissimũ sacramentum. Demũ velato capite habituq̃ honesto t audita iã missa accedant mulieres cum filiabus ceterisq̃ puellis t famulab⁹ suis que digne fuerint p̃parate. Hanc reuerentiam suadet apls. xij. c. ad hẽb. di. Itaq̃ regnum immortale suscipiẽtes habem⁹ gr̃am p quã seruamus placentes deo cum metu t reuerẽtia. Nec quoq̃ sine vtilitate fiet si pueri t puelle qui ad etatẽ de qua in quarta feria p̃cedenti dictum ẽ nõ puenerũt: a q̃nquẽnio t ꝑ. ad hꝺ̃ spicienda atq̃ cõtemplanda ducank: vt in puellari iam discant: qꝺ̃ tpe suo libeat imitari. Sed quia ait dñs. j. Regl. ij. Qui honorauerit me glorificabo eum: qui aũt p̃tempnũt me erũt ignobiles. Jõo vt ad honorandum hoc sanctissimum sacr̃m oĩes animent fideles: nup p sanctissimũ papã martinũ quintũ Anno. xij. pontificat⁹ sui. Et ab incarnatione dñi. Mꝺ. cccc. xxx. sancitũ est: t p bullam q̃ incipit Ineffabile sacramẽti. Sic hic ad litterã subinferk. Singulis vere penitẽtib⁹ t confessis quit quotiẽs in ipsius sacri festo ieiunauerit: vel loco illius aliud pium iuxta eorũ consilia cõfessorũ opus fecerit. C. Et q̃ p̃missis ecclesijs in qꝺ̃ista celebrari cõtingerit officijs interfuerit. Necnõ epis t alijs plati supioribus q̃ dicti officijs libẽter interẽm: ꝑ q̃min⁹ eis in ipsis ecclesijs interẽ nõ possint p ꝓfuãdis suarũ dignitatũ iurib⁹ t alias tũc legitime ipeditis p matutinalis. cc. Reliquarũ xp̃o horarũ videlicet p̃me tertie sexte none t cõpletorij festi lxxx. Rursus aũt i quibus. libet octauarũ die

UVA. BHSC. IyR_032

bus: p singulis matutinarū missarū ⁊ vesperorum similiter. c. Necnō reliquarū horarum officiorū ⁊ hmōi. xl. Illis qui ꝓcessionib⁹ in q̄bus ipm̄ viuificū sacr̄m in dicto festo iuxta p̄fatarum ritum eccl̄iarū deferē cōtinuo secuti fuerint: ac quibuslibet in festor octauarū diebus ꝓ pace ⁊ tranquillitate eccl̄ie missas deuote celebrantibus ꝓ singulis ipsarum. nec nō alijs in eodem festo eucharistie sacr̄m deuote sumēntibus etiam. c. singulis ānis. Profecto eis qui dum corp⁹ dn̄icum cōicandis ō fertur infirmis: illud cū incenso luminari ꝓcedendo vel sequēdo veneranť: siliter. c. Et q̄ illud ꝑ alīs deuote secuti fuerint: etiam quinquaginta dies de om̄ipotētis dei misericordia ac beatorū apostolorū Petri ⁊ Pauli auctoritate confisi de iniunctis penitentijs misericorditer relaxam⁹.

Quanta discretione debet q̄libet cōicare. Ca. v.

q Tanta p̄paratio est p̄meditatio discreta ⁊ circūspecta. Oportet enim sumentē hunc cibum ab alijs scire discernere p fidem. Nam qui incōsiderate accedit ad hoc sacr̄m teste ap̄lo. j. Corinth. v. Judiciū sibi māducat ⁊ bibit non dijudicans corpus dn̄i. Ille nempe nō dijudicat corp⁹ xp̄i: qui ad hunc diuinū panē tanq̄ ad aliū corporalē cibum incōsiderate accedit Nam cū capacitas nr̄a ad suscipiendum christum efficaciter sit a spiritu: nō a carne: sit in mente nō in ventre: sed mens nō pōt christū attingere nisi ꝓ cognitionē ⁊ dilectionē. i. per fidem ⁊ charitatē: ita q̄ fides illuminat ad cognitionem ⁊ charitas accēdit ad dilectionem Ideo ad hoc q̄ aliq̄s digne accedat: oportet q̄ spūaliter comedat: ⁊ sic ꝓ cognitionez fidei masticet: ⁊ ꝓ deuotionem amoris suscipiat et deglutiat: ꝓ quā nō in se xp̄m transformet: ꝑ ip̄e potius trajciat in mysticū corp⁹ ei⁹. Ad hō Amb. ait. Lib⁹ iste nō vadit i vētrē ꝑ i mētē Propterea sicut qui indiscrete corporalez cibū in sinum suum proijceret ꝙ nō in ventrem: potius se inficeret q̄ ei proficeret: sic qui non spūaliter sed tm̄ sacramētaliter suscipit hunc cibum: nō se reficit sed inficit. Ex q̄ manifeste apparet q̄ q̄ icōsiderate ad hoc sacr̄m accedit: iudiciū sibi manducat ⁊ bibit: quia nō dijudicat corp⁹ dn̄i. Hoc sentit Bonaueñ. in breuiloquio suo.

De oratione cum qua ad hoc sacr̄m q̄libet se preparare debet. Capitulum sextum.

s Exta p̄paratio est ora deuota. Cū oratio sit eleuatio mētis in deum. Qui mēs deuote orat ⁊ obuiā pergit xp̄o ad se venturo vt de eo ꝓpheta dicere possit. Et ego ad te domie clamaui: ⁊ mane oratio mea p̄ueniet te. Et vere dignum ⁊ iustum est: vt postq̄ creator omniuz saluator tuus ad te de celo tanta benignitate descendit: vt tu ei ꝓ mentis eleuatione q̄tum tua valitudo ꝑmittit obuiā ꝑgas: qđ quidem efficere potes in deuota tua oratione: ⁊ cum mentē ab extrinsec⁹ reuocas: ⁊ eam ne ex vagek in seip̄am coartas. Hinc dn̄s Mat. vj. ait Tu aūt cū oraueris intra in cubiculum tuum ⁊ clauso ostio ora p̄rem tuū. s. ad te venturū Quod ꝙ vbū exponens Bern̄. ait. Ingressus in cubiculum est cordis reuocatio: clausio hostij est cordis retentio. Propt eā h̄ duo mēs facile eleuat.

Qr feruida deuotiōe suscipiē dū sit hoc dn̄icū sacr̄m. Ca. vij.

p Septima p̄paratio est deuotio feruida que ex ofonc oriri hz. Est em̄ deuotio ꝑm q̄sdā teneritudo cordis: qua q̄s de facili⁹ in lachrymas resoluit. Vel ꝑm alios Deuotio est feruor bone voluntatis quā cohibere nō valens. certis indicijs manifestat. Deuotio nēpe holocausti dicit esse medulla sine qua oia holocausta arida sunt ⁊ sicca. Nullum vtiq̄ opus est in q̄ tm̄ sit necessaria mētis deuotio sicut in sacra cōione. Nam sicut in p̄cedēti cap̄lo ptz: nec̄e est hoc sacr̄m nō solū sacramētalit sed etiā ꝑ ritualiter manducare. Talis aūt manducatō minime pōt fieri nisi ꝓ fidē ⁊ charitatē. Sz sic̄ ex fide discretio: ita ex charitate deuotio oritū habet ꝙ intermediū ⁊ adiutoriū oratiōis feruentis. Ex hoc em̄ intelligit manifeste q̄ sicut qui indiscrete: ita qui ideuote ad h̄ sacr̄m accedit: iudicium sibi manducat ⁊ bibit nō dijudicans corp⁹ dn̄i. i. nō deuotius sumens sanctissimum sacr̄m q̄ aliū cibū. hoc sentit Bonaueñ. vbi supra. Deniq̄ cū cras fueris constitut⁹ añ dn̄i sacerdotē: ⁊ corā h̄ diuinissimo cibo: mētalib⁹ oculis eleuatis corde deuoto: humilicq̄ tui recognitiōe: ardenti dei dilectione: atq̄ feruenti deuotione dic saporosissime illud vbū. Dne nō sum dign⁹ vt intres sub tectum meū: sed tm̄ dic vbū. ⁊ sa. a. mea. In p̄senti ꝓ gr̄am ⁊ in futuro ꝓ gloriā. Ad quā nos ꝓducat saluator mūdi ihesus: qui cum patre et spiritusancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica resurrectionis in mane de christi resur.

Dñica in resurrectione in mane de resurrectiõe capitis nostri iesu christi. Sermo. lvij.

Surrexit non hic Mar. xvj. Et in euãgelio hodierno. Ad optatum et desiderabilem finem religionis christiane hoc ẽ ad resurrectiõis gloriam cõtemplandã iã xpõ duce pducti sumus. De qua decẽ cõtemplationes in psenti tractatu p ordinẽ distinguam⁹ Prima erit de resurrectiõe capitis nostri Jesu xpi. scõa de resurrectiõe t ppetuitate mystici corpis dñi iesu xpi. tertia de vntãsali dominio t regno iesu xpi filij dei. qrta de gra et glia spirituũ beatorũ. qnta de admirabili ḡtia t gloria xḡinis mris dei. sexta de glia substantiali seu essentiali aiarũ sanctarz. septima de gloria consubstantiali corporũ beatorum octaua de gloria accidẽtali que est in beatis. nona de exercitijs beatorũ. decima de sacco mano regi celorũ.

De resurrectione capitis nostri iesu christi.

Surrexit nõ est hic. Jterũ vbi supra Sicut Aug⁹. in quodã sermone de pascate ait. Surrexit christus exultet vniuersus mũdus. Par etenim est: vt sic omnis creatura luctuago doluit ploratu in morte creatoris sui: t que funere noctis obscura psecuta est exequias morientis in cruce. Jta triũphalem ab inferis reditum leta suscipiat resurgentis: quia sicut propheta ait. Hec est dies quã fecit dñs exultemus t letemur in ea. Ad istã igit contẽplationẽ que ẽ de resurrectione capitis nri iesu xpi oculos eleuantes: toto corde credere obligamur angelico verbo tanq̃ vnũ de fidei articulis nuncians ac dicẽtis. Surrexit non est hic. De q̃ resurrectione tria cõtemplemur ad presens. Primo resurrectionis xpi necessitatẽ. secũdo resurrectionis tpalitatẽ. tertio resurrectiõis xpi iocunditatẽ.

Articulus primus q̃ triplici respectu fuit necessaria resurrectio christi.

Primo cõtemplemur resurrectionis xpi necitatẽ. Scõm ei Alex. de bal. in. iij. suo, tripliciter fuit necessaria. Primo viatoribus. scõo cõprehẽsoribꝰ seu beatis. tertio addi pot q̃ fuit ḋdãmõ necessaria pro damnatis.

Q̃ christi resurrectio viatoribus necessaria fuit et maxie pro pter tria. Ca. j.

Primo resurrectio xpi fuit necessaria viatoribꝰ. Et maxime ppt tria Primo ppter iustificationẽ. secũdo ppt recõciliationẽ. tertio ppter multiplicationẽ seu ampliationẽ: hoc est ppt gram acq̃rendã reformandã t multiplicãdã Primo aũt fuit necessaria ppter iustificatiõz vñ apls. iij. c. Rho. Surrexit ppter iustificationem nostrã. Et iterũ. v. c. ait. Hos saluatis sum⁹ ab ira p ipm. Saluatio eñ ẽ termin⁹ a q̃ scz a pena: saluari xo in vita ẽ tmin⁹ ad quez scz ad vitã. Vñ glo. ibidẽ ait. vt iuste viuam⁹ q̃ aliter viuere nõ poteram⁹. Si ḡ aiam solis descendentẽ ad inferos xpus mortu⁹ saluat nos ab ira: ḡ ad saluandũ in vita q̃ sit viuus ḡ exigit tanq̃ necria resurrectio ei⁹. Secũdo resurrexit ppter recõciliationẽ. s. si casu iã iustificati iterũ cecidem⁹ in pctm. Hinc. ix. ca. Heb. apls ait. Vt aparet vultui dei p nobis. s. cũ corpe t aĩa vt oret p nobis. Propter ea q̃dã dicũt q̃ xpe ḋdammõ cã meritoria ẽ vt omnipotẽs pat miscreat nri. Tertio etiã resurrexit ppt multiplicationẽ seu ampliatõez dispositiõis ad suscipiẽdũ gram. t h ẽ ex pte suscipiẽtis graz ipam. Hinc hũana natura tota ordinat ad xpm. Et postq̃ etiã assumpta ẽ a sanctis angelis: magna ei reuerentia exhibeb. Jn cui⁹ mysteriũ Apoc. ix. Cũ eñ ei loquentẽ iohes vellet adorare. Ait angelus ei. Vide ne feceris cõfu⁹ eñ tu⁹ sum t fratrũ tuorũ habentiũ testimontũ iesu. Propter ea adũtendũ est q̃ ipa natura hũana copiosiorẽ gratiam suscipe pot q̃ alĩ posset. Vñ in carnis assumptiõe hmõi dispositionẽ accepit. Jn passione xo maiorẽ dispositionẽ suscepit. Sz in resurrectiõe etiã ampliorẽ recepit. Hinc ẽ q̃ h natura hũana dispositio generalis amplior ẽ ad gram ex natura ipsi⁹ spẽi fm q̃. iij. c. ad Rho. apls. ait. Resurrexit ppt iustificationẽ nram. Mortu⁹ ẽ ppt delicta nra. Q̃ ḋdẽ propter fidẽ t dilectionẽ ẽ dcm. Jntelligenduz ẽ ḡ q̃ resurrectio iustificat: silr t passio. Sed passio iustificat in adulti solũ ppt fidẽ t amorem: h ẽ vt credita t dilecta. et exigit h vt habeat iustificatiõis effectꝰ. Vñ sufficiẽs cã iustificationis ẽ passio: ḡ efficiẽs nõ nisi credat etiã deꝰ passus. Ad q̃ ḋdẽ resurrectio maxi-

UVA. BHSC. IyR_032

me opaꝝ. Vñ sup illō ppbe. Que vtilitas in sanguine meo. glo. ait. s. si statim nō resurgo corruptūq; fuerit corp⁹ meū: nemini annunciabo: nullū lucrabor: ⁊ ita pibit ꝓfessio. i. testimoniū deitatis. Et ideo Act. .ij. Quē deū suscitauit soluꝫ doloꝛib⁹ inferni. glo. assertio est resurrectiōis hui⁹. Et sic ex p̄dictis apparet q; ncēria fuit resurrectio viatoꝛib⁹.

Q̄ resurrectio christi propter tria comprehensoꝛibus necessaria fuit. Ca. ij.

Ecūdo resurrectio xp̄i ncēria fuit cōprehensoꝛib⁹ seu btis. Et maxie vt trib⁹ gloria crescat. ℙrio beatl angelis. scō beatl aiab⁹. tertio beatis coꝛpib⁹. ℙrimo inq; vt crescat glia maioꝛ āgelis etiā in pūti: qz ex glorificata hūanitate xp̄i in eis duplex delectatio repit. Una i cōtemplatione deitatis. Alia in ꝓtēplatione hūanitatis in quā desiderāt angeli ꝓspicere: vt dicit. j. ℙet. j. c. Scō vt crescat maioꝛ glia aiab⁹ btis isup in pūti: sic p̄dictū ē. Tertio vt crescat maioꝛ gloria beatl coꝛpib⁹. Nā ad resurrectionē coꝛpoꝛū resurrectio sua cā erit resurrectionis future: ⁊ b̄ i futuro. Vñ p̄s. Ad vesperꝫ demoꝛabit flet⁹ ⁊ ad matutinū leticia vbi glo. ait. Dñs mane resurrexit idē nobis ꝓmittens p suā resurrectionē q̄ ē efficiēs causa resurrectiōis nr̄e ⁊ aie ⁊ coꝛpis. Ambo em̄ delectabunt in glia iesu xp̄i: sic Joh. x. c. ait. Ego sū hostiū: p me si quis introierit saluabitur. s. in glia sempit̄na: ⁊ igredieť. s. ad fruendum gloria q̄ erit in aia vt glia mea cū deitate ꝓiūcta: ⁊ egredieť. s. ad ꝓtēplandū hūanitatē meā: ⁊ pascua inueniet. i. delectatiōes imensas repiet in vtriq;. Ex p̄dictis ḡ euidēt apparet q; xp̄i resurrectō ꝓphēsoꝛib⁹ ncēria fuit

Q̄ ꝓ dānatis fuit necessaria resurrectio xp̄i: et maxīe ꝓpter tria. Ca. iij.

Ertio resurrectio xp̄i fuit ex ncēria ꝓ dānatl. Et maxie vt in inferno ex iustitia dei trib⁹ maioꝛ afflictio crescat. ℙrio demonib⁹. scō spiritib⁹. tertio coꝛpib⁹. ℙrimo vt crescat maioꝛ afflictio demonib⁹ q̄ icarnatiōis exoꝛdio xp̄m i carnandū viderūt: ⁊ illi inuiderūt ꝑm Berñ. Et iuidia diaboli moꝛs introiuit in oꝛbē ⁊ra vt dr Sapiēti. ij. Ꝙro putas ḡ cruciatu liuoris alijsq; incōprehēsibilib⁹ penis illos toꝛq̄ri: qñ illū sentiūt exaltatū ad dexterā dei p̄sentiq; in celo ⁊ in terra traditā ptātez: sic Mat. vlti. ipe dñs ait. Data ē mihi oīs ptās in celo ⁊ in ⁊ra. i. in toto vniūso. s. q̄ p gl̄am remunerē cōprehēsoꝛes: p gr̄am gubnē viatoꝛes p iusticiā cruciē miseros offensoꝛes: vñ ōmonib⁹ cruciatis ab eo p Esa. lxiij. c. ipe ait. Calcaui eos in furoꝛe meo: ⁊ cōculcaui eos in ira mea. Scō aūt resurrexit dñs nr̄ iesus xp̄us vt crescat maioꝛ afflictio aiab⁹ dānatl q̄ videt q; xp̄s p liberatiōe earū mortu⁹ ē⁊ resurrexit quē ipe tā vilit ꝓtēpserť. vñ Apoc. xiij. de talib⁹ Job. ait. Cruciabunť igne ⁊ sulphure. s. p p̄cis ptis irascibil⁹ ⁊ ꝓcupiscibilis. ecce pena sensus in cōspectu angeloꝛū scōꝝ ⁊ in conspectu agni. s. in glia suscitati: ⁊ dānati se ꝓspiciunt p̄uatos sempit̄na vita. i. p̄ticipatiōe gl̄ie xp̄i ⁊ oꝛdinij angeloꝛū. Ecce pena dāni: q̄ gui oꝛ ē ꝑm Hiero. q̄ pena sensus. Tertio ꝯo resurrexit vt crescat maioꝛ afflictio coꝛpib⁹ dānatoꝛū qō q̄dē post vltimū iudiciū futurū ē. vñ Apoc. c. j. Videbit eū oīs oculꝰ: ⁊ q̄ eū pupugerūt. i. q criminalit eū offēdeŕt. Et. c. xiij iterū de dānato hoie ait. Bibet de vino ire dī Quid vinū nisi toꝛmēta interna ⁊ spūalia denotant? Sic em̄ cū bibit vinū nō soluz in oꝛe recipit: ꝑ etiā ab ⁊ra p totū coꝛp⁹ diffunditur sic q̄dē spūalis pena in mēte dānati hois iaz recepta: nō solū mētē ipam p totū penetrat: ꝑ etiā in coꝛp⁹ ipm redundat. Et iterꝫ Job. xj. c. ait. Videbūt oculi ei⁹ interfectionē suā. i. separationē a gl̄iosa vita q̄ ē in xp̄o iesu. Et de furore oīpotēti bibet. Ecce pena mētal⁹ ⁊ coꝛpalis sensus q̄b⁹ dānati eternalit punient. Et sic p̄z q; xp̄i resurrectio etiā ifernalib⁹ ex iusticia necessaria comꝓbať.

Articul⁹ secūdus de tpe qō in xp̄i resurrectiōe cōcurrit.

Ecūdo cōtēplemur resurrectiōis xp̄i tpalitatē. Circa quā ꝑm Alexā. de hal. triplex cōsideremꝰ tps. ℙrimo tps festinatū. scō tps expectatū. ⁊tio tps determinatum.

Q̄ nō fuit cōueniēs xp̄m expectare resurrectionē suā vsq; ad mūdi finē: et maxīe ꝓpter tria Capitulum primum.

℟Rimo ꝓsideremꝰ resurrectiōis xp̄i tēpus festinatū. ℙnō em̄ cōueniēs fuit resurrectionē suā vsq; ad resurrectiōez generalē oim coꝛpoꝛū retardare. Et b̄ ꝓrio nec q̄ꝫtū ad ipm. scō nec q̄ꝫtū ad nos ℙrimo em̄ q̄ꝫtū ad ipm nō debuit xp̄s retardare cā ⁊ maxie ꝓpt duo. ℙrio ꝓpt dissimilitu-

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica resurrectionis in mane de christi resur.

dinē. scō ppt dignitatē. Prio ppt dissimilitudinē: qz nō ē filius pditio sua pditōi nre. Naz sua ē a principio celesti: sicut apls. j. Cointh. xv. ait. Secundus homo de celo celestis: glosa. quia non de humano ritu: sed nutu diuino est conceptus z natus. Nostra vero conditio de principio terre est: vnde ibidem glo. ait. Qualis terren⁹: tales z terreni. Secūdo ppter dignitatem. Quia eīn christ⁹ primus est z maxime in dignitate. Ideo dignum est vt prius resurgat in glozie sublimitate. Propterea Apoc. j. c. Princeps regum terre merito nuncupat. Secūdo nō fuit cōueniēs cēs tum ad nos q differretur tātū resurrectio ei⁹ imo necessariū erat nobis z maxime propter tria. scz vt generaret in nobis. primo fidem. secundo spem: z tertio charitatem. Primo vt generaret z faceret in nobis fidem resurrecti onis sue: quia nisi resurgeret quasi null⁹ deinceps ipsum crederet esse deum. Secundo vt generaret in nobis spem resurrectiōis nostre. Propterea Apoc. j. c. dictus est christus primogenitus mortuozum quia sicut Adaz primogenitus mortuozum: merito dictus ē eo q prius in hoc seculo vixit vt mozeret ipe z filios de se gigneret mozituros: sic merito christus dicit primogenitus viuozū z mortuozum: qm̄ prius in hoc seculo a morte resurgens vixit vt ipe ineternum viueret ac filios ineternum victuros nō solū meritis z gratia generaret. Verū etiam nobis futurā spem ō resurrectione p̄staret. Maxim⁹ quoq; in sermone de pascate ait. Est in xpo homine suscitato vniuscūq; nostrū caro z sāguis z portio Vbi ergo portio mea regnat regnare me credo: vbi dñat sanguis meus dñari me sentio: vbi glorificat caro mea me glorioſum esse cognosco. Et iterū Greg⁹. xiij. moral. sup illud Job. Scio q redemptor me⁹ viuit: sic inquit Redemptor noster suscepit mortem: ne mori timeremus: ostendit resurrectionē vt nos posse resurgere confidamus. Tertio vt i nobis generaret charitatē. Nō eīn possem⁹ ita allici ad amozem glozie sempiterne: nisi darc tur nobis forma z exemplar resurrectionis nostre: vnde. j. Cointh. xv. Primicie christ⁹. Ecce dignitas in christo p quam oportet resurgere. Vnde glo. ibidē ait. Primus tempez maximus dignitate: q prior resurrexit vt fidē faceret: z formā credentibus daret.

Q propter tria cōueniens fuit christum resurrectionem suam per triduum expectare. Ca. ij.

Secundo consideremus resurrecti
p onis xpi tempus expectatū: quia nō statim resurrexit post mortem sed p triduum expectauit. Eñ sup illud. j. Cointh. xv. resurrexit tertia die: glo. probata vera morte: z hoc tertia die vt ostendat ea potestate nos posse suscitare. Si enim statim resurrexisset nō vere mortuus crederetur. Cum ergo deberet resurgere ita vt verā mortē pbaret: differri debuit resurrectio ei⁹ vsq; ad tertiam diem. Et maxime ppter tria. Primo ppter significationem. secundo propter probationem. tertio ppter ostensionez. Primo inq; ppter significationem: vñ super illud Luc. Oportebat pati christum z resurgere a mortuis tertia die. glosa ait. Merito vna die z duabus noctib⁹ in sepulcro iacuit. quia lucē. i. gratiam sue mortis que tñ erat in carne tenebris nostre duple mortis que in carne z anima erant opposuit: z hoc ad significandum q lux sue mortis duplā mortē nostram curat. Secundo ppter pbationem da sicut in ore duozū vel triū testiū stat oīe verbum: vt dicit Matth. xviij. sic in tribus diebus stat oīe factuz: vñ hec est lectio lr̄alis. s. vt pbaret verā mortem sm glo. p̄dictā. Tertio ppt ostensionē. s. sue magnifice ptāt. Nā si nō statim resurrexisset nō videretur habere ptātem reassumendi animā sic z ponendi sicut ipe Joh. x. c. testatus est dicēs. Ptātem habeo ponendi animā meā z potestatem habeo iterum sumendi eam. Et hoc est qđ sup illō. j. Cointh. xv. Resurrexit tertia die. glo. ait. Probata ꝥa morte. zc. sic patuit supra.

De die et hora in quibus dominus resurrexit. Ca. iij.

Tertio considerem⁹ resurrectionis
t tps determinatū. s. qua die z hora dñs resurrexit. Circa hoc cōsideremus primo de die. scō de hora. Primo inq; considerem⁹ de die. Circa qđ aduertendū ē: q xps in sepulcro quieuit tribus diebus z trib⁹ noctib⁹: h̄ ē p tres dies naturales feria sexta cū p̄cedenti nocte vna extitit dies: z p synecdochē ista die stetit ibi. Item fuit ibi p totū sabbati diē cū p̄cedēti nocte: z sic p totū diē naturalē hz synecdoche. Item nox precedens de cā resurrectionis est: z sic p diē naturalē p synecdochē ibi stetit: z ita p tres naturales dies fuit in sepultura: tñ tm̄ fuit ibi per vnū artificialem diem z p duas integras noctes. Vnde sup illud ad Rho. vj. h̄ scientes qz vetus noster homo crucifixus est vt destruat

UVA. BHSC. IyR_032

corpus peccati. glo. inquit. Quieuit christ⁹ i sepulcro vna die ⁊ duabus noctibus: qz nostram duplam sua simpla consumpsit. Secũ do etiam consideremus de hora. Sane quia de resurrectionis hora in euangelij textu minime expssa vitas declarat. Ideo sacri doctores varie opinant. Quidã em̃ dicunt q̃ resurrexit in aurora: quidã vero q̃ in media nocte. Primo em̃ sunt qui dicũt q̃ resurrexit in aurora. Et hui⁹ sñie est Aug⁹. sup illũ. j. Malach. iij. Elegit lispas ptholomeũ ⁊c. vbi glo. Ab hora mortis xp̃i vsq̃ ad diluculum resurrectionis cõstant horæ. xl. si ipa nona cõnũerẽt. Cum ergo dixerit ibi q̃ resurrexit in diluculo videt q̃ nõ surrexit ante lucẽ. Secundo etiam p̃ hac opinione multum facit: q̃ ecclesia sancta laudes cantat in aurora in memoriam resurrectionis dñice: ⁊ ad gloriã resurgentis. Secundo vero sunt alij qui dicunt xp̃m resurrexisse in media nocte: atq̃ his plñum fauet. Primi id qõ habẽt traditio antiquorum videlicet q̃ apli in vigilijs pasce xp̃i anum populũ vsq̃ ad noctis mediũ retinentes: ⁊ illa sexta hora resurrectionis dñice laudes cum populo iubilãtes post ad ppria populum dimittebant. Secundo quoq̃ cum h̃ cõcor. figura sampsonis Judic. xvj. vbi dicit q̃ dormiuit sampson vsq̃ ad mediũ nocti scz in gaza. Et inde consurgens aprehendit ambas portæ fores cũ postibus suis: ⁊ sera non solum exiuit: sed ⁊ portas tulit: quia redemptor nõ solum de inferno liber exiuit: ꝫ et de inferni claustro portas destruxit. Tertio etiam multũ facit ad hoc totũ officiũ quod i missa resurrectionis sabbato decantat. Nã missa que nũc cantat in meridie: in media nocte resurrectionis dñice cantabat. Sed nunc in mysterium tempus abbreuiantes ⁊ occurrẽtes gaudio resurgentis spũscõ ditante aspectu corporali cõplem⁹ quod de ista sanctissima nocte fuerat antea ppetratũ. Nox sic̃ dies illuminabit ⁊ nox illuminatio mea in deliti⁹ meis: vñ in cerei bñdictione hui⁹ sacre noctis mysterium cõmendat: cum hec nox est pluries iterat. Dicit etiã in collecta. De⁹ qui hanc sacratissimã noctẽ gloria resurrectiõis dñice illustrati. ⁊c. Quarto quoq̃ lr̃alis figura pasce iudeorũ ⁊ exitus de egypto videtur huic sentẽtie consentire: eo q̃ media nocte educti sunt de egypto: vñ ait dñs moysi Exo. xij. c. Media nocte egrediebat egyptũ: ⁊ morietur oñe primogenitũ in terra egyptiorũ. ⁊c. Utrãq̃ vo opinionẽ cõcordans Alex. ô hal. in. iij. ait. q̃ p̃dicta nõ sunt contraria. Nã qñ dicit ante lucẽ surrexit: respicit illud qõ Joh. xx. c. iquit. Una aũt sabbati maria Magdalene venit mane cuz adhuc tenebre essent ad monumentũ. Sic quoq̃ intelligit illud Luc. xxiij. dicit. Valde diluculo. i. anteq̃ dies eẽt clara. Et sic apparet q̃ dñs resurrexit ac inter mediã noctem ⁊ claram diem: ⁊ hoc mõ vtraq̃ opinio ostẽdit eẽ vã.

Articulus tertius de omnib⁹ apparitionibus christi postq̃ a mortuis resurrexit quibus letificat in se credentes.

t Tertio cõtemplemur resurrectiõis christi iocunditatem. Triplex em̃ fuit in resurrectione xp̃i iocunditas: qua letificati sunt oñes in eũ credẽtes. Prima fuit cordialis. secũda generalis. tertia maternalis.

De apparitionibus primis q̃ facte fuerũt tribus marijs et petro. La. j.

p Prima em̃ de resurrectione christi iocunditas: fuit iocunditus cordialis que maxime facta est in tribus apparitionib⁹ p̃mis. Prima facta ẽ marie Magdalene. secũda trib⁹ marijs. tertia vo petro de quibus p ordinẽ videamus. Et primo de illa que facta est marie Magdalene: vñ p concordia sacri textus euangeliorum: notandum est: q̃ sicut Mar'. xvj. c. ⁊ in euangelio hodierno ait. Maria magdalene ⁊ maria Jacobi ⁊ Salome emerunt aromatha vt venientes vngerent iesum. Mouerãt em̃ hee sancte mulieres taz crudeliter tractatum fuisse corpus iesu: q̃ totum habebãt plenum memoria crudelissime mortis ei⁹ ⁊ imaginatione corpis sui sacri: vñ nihil videbant attendere vel sperare: nisi mortuum eius corpus cum deuotione posse inungere ⁊ tractare. Subdit q̃ Marcus. Et valde mane. i. cuz adhuc tenebre eẽnt: sicut Joh. xx. c. ait. Una sabbatorum. i. dñica die: veniunt ad monumentum orto iam sole: quia videlicet hora q̃ mote sunt ad veniẽdũ adhuc tenebrosa erat sed orto iam sole peruenerunt ad monumentum. Vel ſm Aug⁹. de consensu euangelioz dicitur: orto iam sole. id est. de proximo venienti in has partes: vt sumatur solis ortus p ortu claritatis diurne precurrentis sup emisperium nostrum. Et dicebant ad inuicem.

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica resurrectionis de ipsius christi resur.

Quis reuoluet nobis lapidem ab hostio monumenti? Et respicientes. s. cum iam venissent viderunt reuolutum lapidem. Erat qppe magnus valde. Sed quia sciebant contra ihesum iudeorum maliciam ebullire videntes reuolutum lapidem crediderũt corpus eius a iudeis sublatum: z forte in aliquo loco vili collocatum: vnde Maria que christum ardentissime diligebat anteq aliquid diligentius scrutaretur: ipsum sublatũ pro certo supponens ardentioribus amatoribus ex discipulis, videlicet Petro z Johanne quasi mente capta doloribus z desiderijs videndi dominum plena nunciare cucurrit dicẽs. Tulerunt dominũ de monumento: z nescimꝰ vbi posuerunt eum: sicut Joh. xx. c. narrat. Sub dictq Johannes precurrẽs citius Petro ad sepulcrum inclinauit caput vidit q linteamina posita: nec tamen intrauit. Petrus vo postea veniens intrauit in illud: viditq postea lintheamina z sudarium capitis stans ad ptẽ Deinde Johannes intrauit z vidit z credidit quod dixerat prius maria. s. dominũ esse sblatum de monumento sciebat scrutans: quia oportebat eum a mortuis resurgere. Post hẽ discipuli contristati ad propria redierũt Postq autem ad sepulcrum redijt Magdalena: he sancte mulieres simul intrauerunt. Dicitur autem monumentum illud saxeum vas in quo iacuit: christus quãdoq vero totus iste locus in quo ista residebat tumba. Erat autem locus ille clausus aliqua macería vel pariete vbi erat ortus: sic innuit Joh. Et Augustinꝰ etiam illud sentit. Propterea quãdocũq legitur q intrauerunt in monumentum aut exierunt ab illo: pro solo aditu vel exitu illius loci vlterius intelligi habet. Igitur sicut in hodierno euangelio Mar. sdit z Matth. vltimo. Introeuntes sicut predictum est in monumentum. id est. in tũba vbi erat sepulcrum: vt viderent iuuenem sedentem in dextris coopertum stola cãdida z obstupuerunt. Qui dicit illis. Jesum queritis nazarenum crucifixum: surrexit non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite dicite discipulis eius z petro: quia precedet vos in galileam: ibi eum videbitis sicut dixit vob Quo audito exeuntes mlieres de monumẽto quasi recedere disponebant: sed amore ihesu attracte: iterum sepulcrum introeuntes: sicut Luc. in principio. xxiiij. c. ait. Viderunt duos angelos stantes q dixerunt eis. Quid queritis viuentez cum mortuis? Non est hic sed surrexit. Quo audito due cõsternate mẽte abire ceperunt: sed Maria feruentiꝰ amãs stabat ad monumentum foris plorans: sicut Joh. xx. c. ait. Plorabat enim z lachryme eius in maxillis eius. Non est qui consoletur eaz ex omnib⁹ carís suis. Rigabat ora lachrymis z maxillas. O maria quid spei: quid consilij aut quid cordis erat tibi: vt sola remaneres ad monumentũ. Tota em amore ihesu ardebat: nihil de ipso in hac videbat: vbi eũ quereret nesciebat. Propterea in dolore cordis fundebat lachrymas: vbi certa erat preciosũ corpus domini iacuisse. Dolor renouatꝰ erat quia quem prius doluerat defunctum: nunc dolebat ablatum: z iste dolor maior erat: qa nullam consolationem habebat: prefuit causa doloris quia viuum perdiderat. Sed de hẽ aliquãtulam consolationem habebat: quia mortuum se retinere credebat. Nunc autem super isto dolore consolari non poterat: quia vel corpus defuncti nõ inueniebat. Et amor feruens impatiens est z quiescere nescit: ac semper de nouo sperat se reperire quod cupit. Ideo dum fleret inclinauit z prospexit in monumentum. Scõm enim Grego. Amanti semel aspexisse non sufficit: quia vis amoris intantũ multiplicat affectum inquisitiõis Et sm Augustinũ. Iterum prospexit dolẽs: nec suis nec aliorum oculis facile putabat eẽ credendum. Et cum vidit duos angelos in albis sedentes vnum ad caput: z vnum ad pedes: vbi positum fuerat corpus ihesu dicũt ei. Mulier quid plorasꝰ O maria multã consolationem inueniſti: z forte tibi melius contigit q speraſti. Nam tu querebas vnum: et duos inueniſti. Querebas mortuum: z illos reperiſti viuos: qui de te curam habere videntur z volunt dolorem tuum linire. Ille vero quem queris: dolorem tuum videtur negligere: lachrymas tuas non videtur respicere vel curare: vocas illum z non audit: queris illum z non inuenis: pulsas z non aperit: seqris illum z fugit. Heu quid est hoc: heu qsma gna mutatio: heu quo mutata est res in contrarium. Iste ihesus recessit a te. Et quomo-

UVA. BHSC. IyR_032

do forte nō diligit te. Olim te diligebat: oliz te a phariseo defensabat: z a sorore tua dulci ter excusabat: olim te laudabat quando pedes suos vnguento vngebas: lachrymis rigabas: z capillis tergebas: dolorem tuū mulcebat: peccata tua dimittebat: olim querebat te cum abesses: vocabat te cum non adesses mandabat tibi per sororem tuam vt ad se venires. O magister bone cum vidisti eam plorantem lachrymatus es. Denicz pro dilectione eius: quia dilexit te multum: fratrem tuum Lazarum suscitasti z planctum dilectricis tue in gaudium conuertisti. O dulcissime magister: quid post hec in te peccauit discipula tua: aut in quo postea offendit dulcedinē cordis tui: quia sic recedis ab ea. Nos post hec nullum aliud de ea peccatum audiumꝰ: nisi quia valde mane ad monumentum ante omnes ferens vnguēta quibus vngeret corpus tuum. Et cum te non inuenisset in monumento cucurrit z discipulis tuis nunciauit: z illi venerunt videre z abierunt. Hec autem stat z plorat: si hoc peccatum est negare non possumꝰ anteqz ipsa hoc faciat. Si autez amor est z desiderium quod de te habet: quare sic recedis ab ea z abscondis te tu qui dicis: Ego diligentes me diligo: et qui manevigilauerit ad me: inueniet me. Ergo mulier ista que diligit te z mane vigilat ad te: cur nō inuenit te? Sed et tu Maria audi consilium meum. Sufficiat tibi consolatio angelorum: Mane cum illis interroga eos si forte sciant quid factum sit de illo quem queris z quem ploras. Ego certe credo: qz ipsi ad hoc venerunt: vt ipsi testimonium perhibeant: z credo qz ipe quem ploras miserit eos pro se et p te: vt annuncient resurrectionem suam z cōsolentur de ploratione tuā. Dicunt ei: mulier quid plorasꝰ? Que est causa tanti doloris: non abscondas a nobis lachrymas tuas. Aperi nobis animū tuum z indicabimus desiderium tuum. Dixit eis velut familiaribus sue mentis ac scientibus vota planctus quia tulerunt dominum meum: ipsum soluz quero: ipse solus potest me consolari: sed nescio vbi posuerunt eum. Circūspicio si videam illum z non video. Vellem inuenire locum vbi positus est: et non inuenio. Heu me miseram: quid agam: quo ibo: quo abijt dilectus meus: quesiui eum in monumento: z non inueni: vocaui eum et non respondit mihi. Heu me. vbi querā illū. vbi illū inuenā. Exurgam certe z circūibo omnia loca que potero. Non dabo somnum oculis meis donec inueniam quem diligit anima mea. Effundā te lachrymas oculi mei: plorate: et nolite deficere: ambulate pedes mei discurrite: et nolite quiescē. Heu heu heu mihi quo abijt gaudium meum: vbi latet amor meus. Sed quid faciam vt illum inueniam: quo me vertam: ad quem ibo: a quo consilium petam: quem percunctabor: quis mei miserebitur: qs me consolabitur. quis indicabit mihi quem diligit anima mea: vbi positus sit amor meus. vbi cubet. vbi quiescat. Queso nunciate illi. qz amore lāgueo dolore deficio. nec ē dolor sicut dolor meus. Reuertē dilecte mi. Reuertere dilecte natorum meorum. Reuertere cōsolatio mea. redde mihi leticiam saluaris p̄sentie tue. Ostende mihi faciem tuam. sonet vox tua in auribus meis. vox em̄ tua dulcis z facies tua decora. Cū igitur Maria sic doleret sic fleret conuersa retrorsum fm Chrysostomum. Angeli videntes iesum adesse p̄pter reuerentiam eius stupentes z faciem in assumptis corpibus immutantes: in signuz honoris surrexerunt. Quod videns Maria conuertit se retrorsum vt videret quem angeli venerabantur. Et tūc sic conuersa vidit iesum stantem. z nesciebat quia iesus est. Et dixit ei iesus. Mulier quid plorasꝰ? quem queris. Ipsa pauloante oculis suis cum magno tamen dolore anime sue viderat te spem suam suspendi in ligno. et tu nunc dicis. quid plorasꝰ? Ipsa in die tertia viderat manus tuas quibus sepe benedicta fuerat: et pedes tuos quos deuote osculata fuerat. et quos lachrymis rigauerat clauis affigi et configi. Et nunc tu dicis. quid plorasꝰ? Nunc insup corpus tuum sublatum existimat: ad quod vngēdū vt se q̄dāmodo p̄solaret veniebat. Et tu dicis quid plorasꝰ. quem queris. Tu ipse scis qui te solum querit. te solum diligit. p̄eter te omnia contempnit. tu dicis. quem queris? Tu q̄dē amorose iesu hāc mlierē mēs secreto tractu magno tuo more traxeras ad amorē. Tu inuisa catbena suauis dilectiōis ligauias

UVA. BHSC. IyR_032

cum purgasti peccata sua. Tu imbiberas p amore cor eius: tu signis: tu verbis: tu inspiratione interna commoueras mentem eius: tu suscepisti lachrymas eius. Nec horruisti oscula labiorũ eius. Tu em̃ osculo oñis corruptibilis amore illam dimisisti: vt a te p omnia iret in pace. Et interrogas: quid queris? Tu lachrymas ipsa videnti fudisti ad germanicum funus. Tu interpellatus iudex: eius aduocatus potius esse voluisti ne impediret dulcis contemplatio eius. Cum illam sedere cognosceres ad tuos diuinos pedes pro te laborante sorore: tu te sibi dedisti gaudiuz sedere sempiterno. Tu eam signis ac signatis tibi sancto amore per oñia colligasti. Nunc vero primate solitis repleta mestitijs z imbuta tu queris. Mulier quid ploras? Tu quidẽ in ea plantasti fidẽ qua te querit: tu in ea firmasti spem p qua in te confidit: tu protin⁹ radicasti charitatẽ in animo ei⁹ qua te diligit. Tu rigas illam vt incrementum suscipiat inuisibilibus aquis. Charitas a teipo diffusa i teipsum refusa ad monumentum ligatam tenet: z illam interrogas: quid ploras? Tu causa questus: tu causa ploratus: tu inquietas illam: tu angis illam: auertis tu illam: in pace viuere nõ sinis. Quid ergo bone iesu interrogas diligenter atq; dilectaz. Quid ploras Quõ queris dulci magister amor anime sue Ad quid queso prouocas spiritum eius: tota manet in te: tota sperat in te: desperat ō se. Ita querit te: vt nihil querat: nihil cogitet p̃ter te. quia nõ est in se: sed propter te ẽ extra se. Cur ergo dicis? Quid ploras: quid queris. An putas quia dicat te ploro: te quero: nisi tu prius dixeris z inspiraueris in corde suo. Ego sum quem queris: quẽ ploras. An putas: quia ipa cognoscat te q̃diu volueris celare te. Et illa estimans quia ortholan⁹ eẽt. Dixit ad eum. Dñe si tu sustulisti eum dicito mihi: vbi posuisti eum z ego eum tollam. O dolor miserabilis. O amor mirabilis: mulier ista doloris nube obtecta nõ videbat solez qui mane surgens radiabat per fenestras ei⁹ qui p aures cordis sui iam intrabat in animã suam. Sed qm̃ amore languebat: isto lãguore sic oculi sui calligabant: vt nõ viderent q̃z videbat: videbat em̃ iesum: sed nesciebat qa iesus est. O maria si queris iesum: quare nõ cognoscis iesum. Ecce iesus venit ad te z quẽ queris: querit a te: z tu existimas eum ortholanum. Est em̃ iesus: est etiam ortholanus. Ipe em̃ seminat oñe bonum semen in orto anime tue: z repullulantez infidelitatem nũc aduenit extirpare. Quid hoc quod dicis: si tu sustulisti eũ: de q̃ intelligis eũ qs intelligit eũ: q̃ cã quia nomen illius quem queris non pandis Si ortholanus tuus est notus: si tua desideria nouit. Nescit em̃ quis nam sit quem tanta diligentia queris. Quare cum interrogas ac si psente ipo illum in monumento clausisses: quem eum. Quid iste si ortholanus ẽ de isto quem queris: nouit hic nempe affectus cum desiderio querentis: agit vt quod querit credat oñes noscere: sicut in canticis. c. j. sponsa ait. Indicate mihi quez diligit anima mea. Sed o maria optime nescia loqueris q̃z non patrem: non fratrem: nõ filium: nõ amicum terrenum non loqueris: sed leuz qui est z qui venturus est vt dum sic profers sine agnominatione sciatur. Sed quid ẽ mulier qõ dicis: et ego eum tollam. Joseph enim timuit z non fuit ausus tollere corpus eius de cruce nisi a pilato peteret. Tu autem noctem nõ prestolaris: nec vereris: sed audacter promittis dicens: z ego eum tollam. O maria si forte corpus iesu est positum in atrio principis sacerdotum: vbi princeps angelorum calefaciebat se ad ignez: quid factura esses. Et ego eum tollam. Sed si in platea foret coram multitudine iudeorũ quid tunc ageres. Q; si eẽt in domo pilati z cor̃ militum turba. quid in q̃z factura esses. Et ego eum tollam. O admirabilis mulieris audacia. O mulier: nõ mulier nullum locum excipit: nihil anteponit. sine timore dicit: absolute p̃mittit. Dicito mihi vbi posuisti eum. Et ego eum tollam. O mulier magna est constantia tua. magna est fides tua. Sed quomodo mulier: qua valitudine. quibus viribus. quo ingenio corp⁹ taz graue posses portare sola cum vna fueris de portatoribus ad sepulcrum. Nunquid tecuz tuas socias te habere credis. Recesserunt. Ego eum tollam. Amor impossibile ad possibile reducit quod nequit efficere posse credit. Tu ergo bone iesu. Noli vltra producere desiderium eius: quia iam triduo sustinet te: nec te habet vnde faciet esuriez anime sue nisi tu te manifestando porrigas panem corporis tui. Non enim diu poterit retinere vitaz corporis sui nisi tu cito manifestes ei vitã anime sue. Dixit ei iesus Maria. Hec siquidem vox exprimens nomẽ eius penetrauit aiam eius. solitam vtutẽ in verbo sensijt. sola solũ solite intellexit. ac per hoc solitam vocẽ agnoscit. vbi ꝑ audiuit maria. Sic em̃ cõsueuerat

UVA. BHSC. IyR_032

vocare eam magister eius. persensit in ipso nomie dulcedinem dei: z p eam cognouit eū a quo vocabat esse magistrū suum. Tunc reuixit spūs eius z reuersus ē sensus ei⁹: tūc recepit z fidē vñ stati cōuersa dixit Raboni: qđ dicit magister. Cūo cōuersa vtiq; ad loquētem: qz cū primo cōuersa eēt retrorsum z illū vidisset vt ortholanum sua interrogatiōe cōpleta reconuertit oculos suos ad sepulcrum aut vndiq; gyrabat sperans ex aliqua parte apparere dilectū. Nūc xo audita voce quesiti subito se cōuertit ad eum vocans illum magistrum: cui⁹ dulcedinē senserat in doctrina. O mutatio dextere excelsi. O pietas saluatoris O misericordia redēptoris: cōuersus est dolor magn⁹ in gaudiū maximū: mutate sunt lachryme doloris in lachrymas amoris: sed arbitrabat maria se nō indigere xbo: qz inuenerat xbū: z longe vtili⁹ arbitrabat tangē xbum q̄z audire quelibet xba. Lucurrit ad pedes eius vt amplexaret z oscularet pedes ei⁹ O amor fortis z impatiēs. Nō em̄ sufficit videre iesum: z cū iesu loq̄: nisi etiā tāgeret iesū Sciebat em̄ q xt⁹ de illo exibat z sanabat omnes. Dixit ei iesus. Noli me tangere: nōdum em̄ ascendi ad pr̄em meū. s. f̄m tuū iudicium infidele, ac si aperte dicat. Tibi non ascendi q̄si eā de infidelitate redarguens q nō credidisset pfecte eum se patri: vel forte ꝟ ait vt eā humiliaret ne nimis p̄sumeret: qz ip̄m resuscitatū p̄ma oim cōspexisset: distulitq; ei cōcedere tactū donec secūda vice alijs appareret. O dulcissime dñe. O mgr q̄z bon⁹ es his qui recto sunt corde. O beati qui in simplicitate cordis querūt te: z q̄z felices qui sperāt in te. Verū vtiq; est z indubitāter ē verū q tu diligis oēs diligentes te: z nunq̄z deseris sperantes in te. Ecce em̄ hec dilectrix tua simpliciter querebat te: z veraciter inuenit te: sperabat in te: z nō ē derelicta a te: ꝟ pl⁹ cōsecuta ē p te q̄z expectaret a te. Et addit dñs marie dicens. Vade ad fratres meos z dic eis. Ascēdo ad patrē meū z patrē vestrū: deum meuz z deū vestrū statimq; disparuit. Ecce igit̄ iaz cōstituit magdalena int̄ homines. Prima nūcia glorie resurgentis xp̄i, pprio suo ore ip̄am p̄mam sue resurrectionis euangelistā facit: efficitur p̄conissa vt nūciet his q̄ p vniuersum orbem hāc resurrectionē pclamaturi erant. Et merito reformationis humane fuit hic cōueniēs ordo: vt mulier q̄ fuerat peccatrix p̄ma: cognosceret z nūciaret glorią resurgenti que trās̄gressionis foueā p̄ma fodit. Vnde Greg⁹. ait. Vbi ostēdit culpa generis humani vñ p=

cessit. Quia em̄ in paradiso mulier ppinauit viro mortem: ad sepulcrū nūciat viris vitam: z vitam sue viuificationis narrat q̄ mortē mortiferi serpētis narrauit. Secūda apparitio facta ē trib⁹ marijs simul. Cū em̄ iā disparuisset iesus ab oculis magdalene: iā illa stabilita in fide a q̄ diminuta exiterat egredit ortū: illico reliqt sepulcrū. Nec vltra se vt aspiceret inclinauit. Nec ampli⁹ si adhuc essent vel recessissent requisiuit angelicos testes de resurrectione credula: de q̄sito iocūda: de inuēto cōsolata: vt iussa dñi z mgr̄i p̄ficeret aio z corpore festinabat. Cunq; festina atq; festina rediret socias suas in itinere inter sepulcrū z hierusalem cōsternatas aio: lento gradiētes vestigio inuenit: q̄s etiā sociali discretione detēto pede atq; int̄posita sessione dū ista cū maria fiebant. Nescientes credim⁹ expectasse. Ad q̄s cū peruenisset maria leto animo iocūdo vultu festinoq; affatu enarrauit resuscitatū iesū z eū tanq̄z ortholanū vidisse z audisse: tū eum tangere nō potuisse. Cūq; versus hierlm festino gressu pariter irent: sicut Matth. vlti. c. ait. Ecce iesus occurrit eis dicens. Auete. Ille aūt accesserunt z tenuerūt pedes ei⁹ z adorauerūt eum. Se em̄ nunc tangi p̄mittit: qui se pri⁹ tāgi Magdalene negauit. Gesta etem̄ xp̄i nunc negata: nunc cōcessa: nunc p̄hibita nūc p̄missa: magnā nobis astruunt rōnalem mysteriū veritatem vt vnū z idē qđ vno tempore denegat: alio tempe concedit z p̄mittit, vt scz defectum in quesito: indignitatē in querente: ineptitudinē: in modo: importunitatē in tpe: indecentią in re dum negat importare credamus. Cum vero concedit his caruisse: atq; ornari contrarijs firmiter autumem⁹ Nec tamen pro tanto diuinum mutatur consilium si opera variētur. Nouit em̄ prouidētia dei sine dolo nostris vtilitatibus cōsulēs qualiter z quid nobiscū diuersimode sit agēdum. Et nunc proclive mulieres tangunt et osculantur dominicos pedes: z ad solita reuititur Magdalena atq; recognoscunt suscitatum quem viderant crucifixuz: et in tecta petrina reclusum. Tunc ait illis iesus. Nolite timere. Ite nunciate fratribus meis vt eant in galileam ibi me videbunt. Vocat autem eos fratres amantissimus princeps: tum vt ostendat se vere resurrexisse in carne generis nostri de primo parente tracta: tū vt ad sui amorem magis eos accendat z ad fiduciā societatis sue ac visionis sue corroboret z cōfirmet. Tum vt filios eterni patris: z christi se nouerūt heredes z coheredes. O igit̄ h⁹ alumni

UVA. BHSC. IyR_032

regis benignitas: q relictos i bello pauidos suos formidolosos ꝛ fugitiuos socios cū eua sit nominat frēs. Et nouitatē celestē ei in suo corpe oñdere repromittit. O dulcis excelsi suauitas: qui eū negātes ingruēte bello: tempe tenebraꝝ fratrū ad eos se dicit tenuisse amorem. O insolita clementia pncipis q post pfurā caumaq; bellorū post victoriā de ligno: de mūdo de tartarea lege reportatā sub eterno pfe cōtinuo appellat fratres. Et sic Jo. xx. c. dr. Venit maria Magdalena .s. cum alijs marijs annūcians discipulis: qz vidi dñm ℔ dixit mihi. Tertia apparitio facta ē Petro: sic̄ Luc. vltimo refert. Nō em̄ deerat pijs aplis sollicitudo querēdi: si repire possent vllaten⁹ resurgentem. Ad qō q̄dē feruentissim⁹ erat Petr⁹: vñ eo ab alijs segregato nescio i quo loco quē sacra scriptura tacet apparuit ei dominus atq; cor ei⁹ cōfortauit in fide: deditq; finem ifidelitati ac lachrymis ei⁹: q regressus ad ceteros cum gaudio sibi apparuisse dominum nūciauit: qō q̄dē vt auditum ē aliq̄bus desideria sancta: aliquib⁹ spes. aliq̄b⁹ cōturbatio q̄si singularitatē apparēdi causantibus aliq̄b⁹ pficiscēt̄ib⁹ crescebat auiditas vt posset videre eum. Qto gaudio atq; fiducia repletus fuerit petr⁹: q̄s exprmere posset: Scōm ei Chrys. Primo int̄ viros apparuit petro. quia caput erat oīm. scōo ne ppt̄ negationē factaꝝ desperaret. tertio ppt̄ exēplū miscōie dei ad pctōres reducēdos ad eū.

De alijs. xij. apparitiōib⁹ xp̄i q̄ scripte sunt a diuersis. Ca. ij.

Ecūda resurrect ōis xp̄i iocūditas ē generalis. s. q̄ facta ē in. xij. apparitiōibus post p̄dictas. Primo apparuit duob⁹ discipulis eūdē in emaus: q̄m Luc. xxiiij. c. plen⁹ narrat ꝛ breuit̄ in vlti. ca. Mat. Secūdo apparuit plurib⁹ in hierusalē Thoma absente ꝛ clausis ianuis stetit iesus i medio: ꝛ dixit: pax vobis: sic̄ Joh. xx. c. ꝛ Lu. xxiiij. narrāt. Oēs aūt q̄nq; p̄dicte apparitiones in ipso die resurrectiōis fuerūt. Tertio post dies octo apparuit: ꝛ stetit iesus i medio discipulorū p̄sente Thoma: cui palpādas p̄buit vulnerū cicatrices: sic̄ Joh. xx. c. narrat Quarto vo apparuit ad mare tyberiadis: sic̄ Joh. xxj. c. ait. ō qua dicit: hodiē tertio manifestat⁹ est iesus discipulis suis cū resurrexisset a mortuis. Nō tñ intelligendū est simpliciter q fuit tertia: ꝑ qz fuit facta i tertio die de illis dieb⁹ in q̄b⁹ xp̄s apparuit eis. Quito quoq; apparuit in monte thabor. xj. discipulis suis vbi pus cōstituerat illis. Et hec fuit solennis apparitio: de qua etiā aī mortē ꝛ post resurrectionē tā p se q̄ p angelos sepi⁹ mētio facta fuit: ꝛ singulariter adorasse dicunt. Mat. vlti. Licet etiā nō sit dubium q q̄cūq; apparebat eis cū multa reuerentia adorabāt: ℔ tñ singulariter enūerat: vt p ℔ hui⁹ apparitiōis excellentia demonstret. Sexto etiā apparuit in die ascensiōis: de q̄ apparitione Mar. xvj. c. ait. Recūbēt̄ib⁹. xj. discipulis apparuit illis iesus quia fm Aug⁹. Jam nō erant amodo cuꝝ illo in terra cōuiuaturi. Septimo aūt apparuit illa die in mōte oliueti: q̄ viderūt eū ascendētē in celum: quā Mar. ꝛ Luc. in fine euāgeliorū suorū breuit̄ tangūt: ꝑ in p̄ncipio libri Actuū plenius narrat: licz aūt ab euāgelistis nō ponant̄ nisi p̄dicte decē apparitiōes: tñ alie fuisse creduntur. Tñ Joh. in vlti. c. euāgelij sui ait Multa quidē ꝛ alia signa fecit iesus in cōspectu discipulorū suorū que nō sunt scripta in libro hoc. Paul⁹ quoq; .j. Corinth. xv. tres etiam supaddit vt sua p. xiij. cōputet: sic̄ ꝛ. xiij. anno post dñicā passionē aplis gentiū fact⁹ ē Dicit em̄ ibidē q̄ visus ē plusq; q̄ngentis frib⁹ simul. Deinde visus est iacobo minori ꝛ ℔ tñ facta in die resurrectionis intelligit̄. De hoc Hiero. refert q dolore mortis iesu sauciat⁹ se nunq; comedere vouerat nisi xp̄m a mortuis resurrexisse videret. Hinc ergo apparuit dñs ꝛ dixit his q̄ cū eo erant. Ponite mensam: deinde accipiēs panē dedit eis di. Comede frater dilecte mi: quia fili⁹ hois surrexit a mortuis. Additq; aplis vbi supra. Nouissime autez oim tāq; aborciuo visus ē ꝛ mihi. Etiā pōt ad di visio illa quā Joh. Apoc. ij. refert se eū vidisse instar lucētis solis. Scribit etiā in euangelio Nichodemi q ioseph qui sepelierat sanctissimuz corpus christi: p hoc captus fuerat a iudeis: ꝛ in q̄dā cubiculo diligent̄ sigillato reclusus: quem post sabbatum interficere ordinabant. Illi ergo flenti apparuit dñs iesus christus extergens q̄ faciem eius osculatus ē eum: demūq; saluis sigillis in domo propria collocauit. Ex q̄ manifeste apparet q hec apparitio in die resurrectionis fuerit facta. Ex p̄dictis igit̄ patet: q. xv. apparitiōes facte sunt postq; xp̄s resurrexit.

De corporali seu mentali apparitione quibus christus consolatus est matrem suam postq; a mortuis resurrexit. Ca. iij.

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo LVII

Tertia ꝺq̄ resurrectiõis xp̄i iocũditas dicit maternalis. Quia eñ de sacre matris consolatione p⁹ resurrectiõ nihil euangelica testatur historia. Nõ ꝓpterea credendũ est q̄ benignissim⁹ iesus fons consolationis ⁊ gratie: qui ceteros tantũ studuit cõsolari: oblitus sit mris: quã solã nouerat mœstis sue amaritudinẽ plenissime degustasse. Placuit tñ reuerentie dei de hoc p euãgelicos apices nihil referari: et maxime ꝓpter tria. Primo ꝓpter firmitatẽ. secũdo ꝓpter infidelitatem. tertio ꝓpter sublimitatem. Primo ꝓpter firmitatẽ: tanta enim firmitate certissima cõstabat virgini matri ō resurrectione filij sui: vt nec p minimũ dubitationis motum circa hoc fuerit ꝓpulsata: quod quidem facile fuit credere ex hoc q̄ p singularissimam gr̄am electa fuerit vt mat̄ christi dei esset ⁊ regina angelorũ ac ꝺ̃ia vniuersorum. Propterea ipo silentio scripturarũ meli⁹ hoc ostendit debere teneri vt oñino indubitabile ꝯ fiet quacũq̄ scriptura. Propter ea sic lucu lenter aparet scr̄a posuit talia fundamẽta q̄ mens illuminata ⁊ alta maiora cõcludit ꝯ possit lingua seu lr̄a explicari. Posuit enim modum sue altissime conceptiõis vtputa angelo nunciante ⁊ spũscõ obumbrante: describitq̄ illam vt dolorosam matrem dei moriẽtis atq̄ eam iuxta crucis stipitem collocatam. Quod si verũ est: imo verissimum ẽ quod. ij. Corinth. j. apls ait. Sicut socij passionũ estis sic ⁊ consolationũ eritis. Adensura tu ꝯtum virgo mater fuerit resurrectioni filij sociata. Propterea certissime tenendũ est q̄ dulcissimus filius eius ꝑmo ⁊ ante oñes resurrectionis sue gloriosa leticia cõsolatus es eã. Nõ ⁊ scã rhomana ecclesia videt sentire q̄ in rhomana resurrectiõis die: ad sanctã mariã maiorem ordinat stationẽ. Si aũt arguerevelis q̄ corporaliter non apparuit ei eo q̄ hoc non testant euangeliste: nõ pie cõcluderet erit necesse: q̄ in resurrectionis leticia in mundo vn. ꝯ eum viderit: quia sicut nec primo nec vltimo nec medio materno conspectui apparuisse refert. Secundo aũt factũ est ꝓpter infidelitatem. Quia eñ spirituisancto cura erat p scripturã euãgelicã illas apparitiones describere que criminalibus hominibus possent de resurrectione christi fide dignũ testimonium phibere: ⁊ maternus affectus in eorũ oculis minueret veritatem. Ideo nulla scripta ẽ apparitio ex testimonio. Nõ erat tñ in rei veritate in oñi creata atq̄ creãda natura post iesum tantum testimoniũ vitatis ꝯtum i ipsa lingua materna vt sibi credere debeat mẽs humana deuota. Per textum igit̄ euangelicum solũmodo debuit referari p quẽ modũ doctores primi fidei nostre de resurrectione christi fuerunt certificati: ita vt p hoc comprehendere valeremus qui facti sunt resurrectionis christi idonei testes quibus fides eẽt ab oñibus indubitabiliter exhibenda. De apparitione aũt matris ⁊ consimilibus nihil reperit in euãgelijs: q̄ a spũscõ credẽda et inuestigãda vel tñmodo relicta sunt qui a suo lumine illustrant. Tertio quoq̄ factũ est hoc ꝓpter sublimitatem. Post resurrectionẽ eñ christi nihil de matre ⁊ etiã ante pauca p euãgelia referant: quia apparitiones christi exhibite matri ⁊ familiaria inter eos colloquia atq̄ amoris sublimia signa intñ debuerũt esse supintellectualissima ⁊ itimissima atq̄ ineffabilissima q̄ nõ potuerũt ab inferioribꝰ dici vel sciri nisi cũ tanta diminutione sua q̄ eas dicere esset nobis excessum illarum denigrare. Si quis tñ pie deferre vellet textui euangelij sacri ⁊ dicere q̄ corporali aspectui ꝑmo apparuit Magdalene. Posset vtriq̄ sensui deuote ac fideliter cõuenire si distinguam⁹ duplicem visionẽ. Primã corpalem. secundã spiritualẽ. Prima est debilis ⁊ infirma ⁊ sepe multe illusioni ⁊ deceptioni ⁊ vanitati subiecta. Secunda aũt est stabilis certa ⁊ clara que deleui nisi purgatis mentibus exhibetur. Esto igitur q̄ visionẽ primã p quodaꝫ priuilegio speciali amorosus iesus peccatoribus voluit imptiri: nõ dubiũ esse debet q̄ certissimo mẽtis intuitu beata virgo resurrectionem christi ⁊ certe cognouit ⁊ iocundissimis amplexibus anime sue strinxit. Quarto etiã dici potest q̄ spirituisancto dictante nihil in sacro textu de corporali apparitione sibi facta referẽt: vt per hoc ostendatur et commendetur eius indefectibilis virtus: quia per hoc monstratur q̄ non indigebat talibus apparitionibus roborari et confirmari. Posset quoq̄ meditari deuote: q̄ sicut ipsa fuit summe passa atq̄ christo compassa: sic mox christi passione finita mens eius spirituali contemplatiõe vulnerum filij cauernis inclusa ⁊ intra ipsius sepulcri angustias consepulta vite vt sic liceat loqui dulcis iesu anima sua fungebatur. Cũ q̄ per spiritum sanctum illustrata resurrectionis horam sentiret instare. Aduenientẽ animam filij sui vt in propria gloria sumeret corpus suum: sic deuote allocuta est eaꝫ. Quid dilecte fili aduenisti facturus. Si vis me totã in tuam gloriam absorbere: reddo depositũ

UVA. BHSC. IyR_032

qđ sola custodio. Si aūt in passibili carne viuentem me tuo vis dolore atq; passiōe priuare: t has tui corporis apturas in quib⁹ sol' viuo: tua vis medicina sanare nō annuo. Aut ḡ me in tuam assume gloriā aut mihi dimitte tui doloris memoriā t sapore. Cui amoroſus iesus deuota consolatione rīdit. O mat mea dulcissima. Nō pōt pusillus grex istorū filiorum tuoz tua nūc societate priuari. Oēs em deficient nisi fidei tue fulcimento firmentur. Et nimis vtiq; durū eēt simul me pastore et pfe: t te mgra t mfe priuare. Adult⁹ ē plus mihi p eos acquirēdus qui de viscerū tuorū charitate pcedent. Patienter igit fer dulcissima mater q te ad tps cū eis relinquā t corp⁹ meū in gloriā maiestatis assumā. Nec tñ credas dulcissima mater mea q thesaurū passionis mee velim de tua anima remouere ꝯtūcunq; gloriosus resurgā. In ipa em corporis mei gloria aparebūt ipa victorie signa: apertaq; reliquā vulnera i carne ꝯtūcūq; sanata: p que dulcissima mr ad cordis mei thalamuz habebis introitum: vt. s. ad me intrans t ad filios tuos exiēs inde possis asportare qđ meis t tuis filijs possis dispensare. Exurge ergo gloria mea quia cōsummata ē resurrectio mea. Tunc pijssima mater tota transportata in gloriā filij resurgentis: ipm dulcissime allo quentem audiuit. Resurrexi t adhuc sum tecuz alla. Posuisti sup me manū tuā alla: Adirabilis facta est scientia tua ex me alla. Et ō ḥ paterno honore mille milies alla. In q̄ filius subito introducit in conspectu materne mētis in gloriam maiestatis. Quā nobis concedat ipe glorificat⁹ iesus: qui cum patre t spū sancto viuit t regnat in secula seculorū Amē

Dominica resurrectionis infra diem de hūana necessaria resurrectione et perpetuitate futura. Sermo. lviij.

Christus resurrexit t nos resurgem⁹. s. j. Corinth. xv. Sufficienter iam pbato supius resurrectionem capitis nostri christi necessariā extitisse. Nūc demonstrari oportet necessariam fore resurrectionem etiā mēbrorum eius. Magnū vtiq; incōueniens eēt q caput nostrū esset i celo corpus siue membra eius remanerent in terra. Propterea de resurrectione nostra in verbo pallegato apostolus loquens ait. Si p quia: christus resurrexit t nos qui sum⁹ mēbra resurgem⁹ vtiq;. Resurrectionem itaq; nostram t ppetuitatem humane nature necessariam esse per rationem tripliciter ostendi potest. Primo ex parte dei. secūdo ex parte nostri. tertio ex parte vniuersi.

Articulus primus q quattuor sunt ex pte dei que ostendunt necessariam esse resurrectionem et perpetuitatem humane nature.

Primo quidē ostendi potest necessariam esse resurrectionem ex pte dei. Quattuor quidem illam necessariam ostendunt. Primo diuina prouidentia. secundo diuina iusticia. tertio diuina honorificentia. quarto diuina misericordia.

Q ex parte prouidētie dei necessariam est resurrectionem esse futurā. Ca. j.

Primo aūt resurrectionem corporum necessariā esse ostendit diuia prouidentia. Manifestissime enim claret q nō sine admiranda dispositione sue sapientie: dedit deus homini multiplicia pcepta: leges diuersas, pmissōes magnas: exhortationes multas: cōminationes plurimas: innumerabilia dona: crebras admonitiones: increpationes innumeras t flagella grauia: per hec strictissime exigens ab homine omnimodam perfectionem iusticie t veritatis. Et quid diuina hec clamant nisi q aliquid ineffabile de homine agere intendit deus t q eum ad quedam ineffabilia ordinauit. Hanc autem rationem tangit Job vij. cum ad dñm ait. Quid ē homo quia magnificas eum: aut quid apponis erga euz cor tuum. q. d. Aliquid magni intēdis de eo: visitas eum diluculo. s. p inspirationes: t subito probas illum. s. si te audierit: vsq; q̄ nō parcis mihi nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. s. tantū me obseruas atq; molestas. Peccaui: Quid faciam tibi o custos hominū id ē. o tu qui tantum obseruas homines in vijs suis. Et iterum. xiij. c. ait. Posuisti i nervo pedes meos et obseruasti omnes semitas meas t vestigia pedum meorum considerasti. Et sequit. Et dignū ducis sup huiusce modi aperire oculos tuos et adducere eum

UVA. BHSC. IyR_032

tecū in iudiciū. q. d. hec nō ageres: nisi intenderes hoiem totum eternaliter premiari. Et ad hoc etiā Damascen⁹ in. iiij. lib. Si igit̄ resurrectio nō ē: neq; puidētia ē. Tūc casu omnia ferunt̄ pariter ⁊ agunt̄. Eidem⁹ em̄ plurimos iustos esuriētes ⁊ iniuriam patientes. peccatores aūt ⁊ iniustos in diuitijs ⁊ in omni se voluptate habētes: sed quis vnq; huius iusti iudicij vel sapientis puidentie op⁹ bene sentiens suspicabit̄. Erit igit̄ resurrectio. Justus em̄ deus ⁊ his qui confidunt in eo mercedis ē retributor.

Q̄ ex pte diuine iusticie necessaria est resurrectio nr̄a. Ca. ij.

Secundo ostendit illam esse necessariam diuina iusticia. Iniustum quidem esset cōtemptores dei atq; transgressores suarū sanctarum legum: pferre aut equare amātibus ⁊ timentibus eum ⁊ seruātib⁹ leges ei⁹. Preterea ne quaq; dici posset in eo fore pfectam iusticiam si nihil penit⁹ daret amicis ⁊ cultorib⁹ suis a quibus exigit tot ⁊ tanta seruare ⁊ custodire Sed ecōtra q̄d iniusti⁹ eēt: cū forent in ei⁹ consumato obsequio ⁊ amore: si oia eis auferret et illos ad nihilum redigeret ⁊ a se reiceret ⁊ excluderet atq; ineternū sua societate priuaret Rursus quidē irrōnabiliter exigeret̄ a iustis q̄ p iusticia ⁊ obseruantia eius atq; p illi⁹ defensione. acerbā subirēt mortē: q̄n poti⁹ stulte agerent si id aliqualiter acceptarent: q̄ p hoc magis ad totalē ⁊ eternalē defensionē iusticie aproping uarēt quod manifeste apparet. Nam post mortē oīs iusticia esset anihilata atq; oīs potentia redeundi ad eā ineternum esset illis ablata. Sed q̄s tante demētie est q̄ hec in deo posse contingere credat. Hic ppha ait. quoadusq; iusticia cōuertat̄ in iudicium. s. stabo sine resurrectione ⁊ iuxta illā p fidem stabunt omnes qui recto sunt corde Et ite xp̄s. Ixj. scp̄. ē. Reddet vnicuiq; ꝑm opa sua. Constat nempe q̄ hoc nō facit deus in p̄senti vita: in alia ergo vnusquisq; remunerādus est. Sed quia nec aīa sola sine corpe nec corpus sine anima peccauerūt vel meruerūt ideo necesse est de bono vel de malo simul remunerari: sicut de milite patet: quia non ipe tantum: sed ⁊ dextrarius in quo pugnauit: a rege stipendia habet: quia bene nutrit̄ et custoditur: ⁊ econtrario de offendentib⁹ regem Hinc etiam apostol⁹. ij. Corinth̄. v. ait, Omnes em̄ nos manifestari oportet ante tribunal christi: vt reciptat vnusquisq; propria corporis prout gessit siue bonum siue malum.

Q̄ necessarium est nos resurgere pro gloria summi dei. Capitulum tertium.

Tertio ostendit illam esse necessariam diuina honorificētia ⁊ magnificentia. Manifeste em̄ apparet q̄ nec suam potentiā: nec suā sapientiam nec suam laudem. insup nec suā reuerentiam magnificaret ⁊ exaltaret: opifex sūmus deus anihilādo rationalem creaturam vel faciendo talem q̄ nō posset eternaliter p̄durare ad eum glorificandum exaltandum ⁊ laudādū. Hec quidē tangit Job. xiij. c. di. Vocabis me. s. per resurrectionem ⁊ ego respondebo tibi. s. resurgendo ad gloriam tuā Operi manuū tuarū. id ē. homini: porriges dexterā. i. dabis ad laudem tuam gloriā sempiternam. Aliter em̄. que nam gloria esset potentie dei si homo non ordinatus esset ad vite eternitatem. cum verum simpliciter esset quod idem Job. xiij. c. ait ad dñm di. Cōtra folium quod vento rapit̄ ostendis potentiā tuā ⁊ stipulam siccam pſequeris. s. si me ad nihilum redigis. Et iterum verum esset quod etiam Job. x. c. ait. Manus tue fecerunt me ⁊ plasmauerunt me totum in circūitu: ⁊ sic repente precipitas me ⁊ anihilas me. Ampli⁹ ad summi dei magnificentiam est dispensare vnicuiq; quod recipere potest. Sed hūanus corpus per vnionem ad animam capax ē beatitudinis sempiterne: sicut per extra manifeste patet in auro ⁊ lapidibus preciosis: que in se habent proprietates celestes. Sed si hoc suscipit p̄ciosus lapis quāto magis hoc recipere potest humanum corpus: quod quidez ceteris corporibus inferioribus est sublimi⁹ Nec in super sapientis artifices honorificētia esset: si construendo domum: partes eius separatas edificaret. Sic nec pertineret ad honorem sapientie dei si animam locaret in celo ⁊ eius corpus relinqueret in sepulcro. Ad gloriam quoq; regis est q̄ milites eius eodē precioso panno induti sunt. Hinc. ij. Corinth̄. v. c. apostolus ait. Nos qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus grauati eo q̄ nolumus expoliari sed superuestiri vt absorbeatur quod est mortale a vita.

UVA. BHSC. IyR_032

Qz ex pte clementie dei demõstratur resurrectionem nostrã de necessitate esse futurã. Ca. iiij.

q Tarto quoq; oñdit resurrectiõez esse necessariã diuina clementia et miscõia z imensa bonitas ei⁹. Nõ eñ illius bonitas appareret nisi sũme diligeret suos amicos atq; sũme misericors eẽt in eos. Nec hoc insupvideretur: nisi in eis sempiterna bona: imo seipm eternaliter pparasset. Hoc vtiq; tangit Job. x.c. Vitam z miscõiam. i. p miscõiam eternaz vitã tribuisti. i. tribues mihi. Et visitatio tua. scz glorificãs me custodiuit. i. custodiet ineternum spũm meum. Et iterũ. xiij. c. ait. Signasti quasi in sacculo delicta mea. s. vt cõdigna iusticia me punires: ß curasti. i. curabis iniqtatem meã. s. p gram me ad gloriã pducendo Propterea si corp⁹ nm nõ resurgeret: nõ appareret pfecta charitas z vitas apud eum: qz qui duce sapia sua iuste vixerũt: inuenirẽt se deceptos. Illixo qui male: sapiẽter egisse cõprobarent. Et sic verificaret qõ Malach. ij. scriptũ est. Vanus est qui seruit deo. Ihinc. j. Corinth. xv. c. apls ait. Sic i hac vita tm in xpo sperãtes sum⁹: miserabiliores sum⁹ oib⁹ hoibus imo z multis aialib⁹: vñ vox desperatiũ futurã resurrectionẽ eẽ ẽ ista que Sapien. ij dr. Ex nihilo nati sum⁹: z post hoc erim⁹ tanq; nõ fuerim⁹.

Articulus secũdus in quo nostram resurrectionẽ cũ ppetuitate vite eẽ necessariã ex parte nostri quadrupliciter demonstrat.

s Ecundo põt pbari necessariam eẽ resurrectionem z ppetuitatem humane vite respectu nostri. Et hoc quattuor modis pbant. Prio anime dignitas. scõo aie pnitas. tertio naturale desiderium eternorũ. qrto sensus z gust⁹ diuinorum.

Qz dignitas anime nostre futurã resurrectionez ostendit. Capitulum. j.

p Rimo pbat futurã resurrectionẽ anime dignitas. Naturalis nempe altitudo anime rõnalis ac tot⁹ humane nature: maxime quo ad duo comphendi potest. Primo quo ad lumẽ intellectus z rõnis causata. secundo quo ad robur libertatis. Est eñ dignitas spũalis et intellectualis lucis: q statim se ingerit vt transcendens omnem corporalem virtutem imo oñem que nõ est intellectiua seu intellectual transcendere conuincatur. Et ex hoc manifeste clarescit q statim se ingerit vt res corruptibilis z immortalis. Secundo apparet dignitas anime quo ad robur libertatis q̃ multo ampli⁹ relucet q̃ in primo in potestate dominatiua seu in libertate volendi z imperandi. Nam si ista corruptibilis aut generabilis esset: cõstat q necessario foret subijcibilis virtuti z actioni z generantium z corrumpentium suarũ causarũ: z quãdo generaret ꝑm totum suum esse et posse eis necessario subiecta esset. Et idem etiam esset quãdo corrumperetur. Ordo quoq; quem ordinem capax ẽ nõ solum totius vniuersi sed etiam ipsi⁹ magnifici z glorioſi dei: in eo q põt ferri in ipm tãq; in obiectum aptissime clamat aiam nostram nõ tm transcendentis ambitus z ordinis eẽ. sed etiam ostendit eam ordinatam fore ad ipsa dignissima z eterna: qõ ex hoc mãifeste apparet: quia eternitatem dei obtinet pro obiecto. Si aũt anima immortalis forma cũ qua ordinem z inclinationem vere sit formam eẽ sine materia sua z põcipue ineternũ manifeste clarescit: q contra naturalem ordinem esset si ieternum sine suo corpe pduraret. Preta omnis materia in eo q capax est alicui⁹ formevti q capax est diuersarũ pprietatum z statuum illius forme. Sed anima rõnalis mereri põt z demereri puniri z ꝑmiari: põt quoq; eẽ mũda z scã: atq; vitijs infecta z deprauata: ĝ humanum corpus istoz statuum aliquo modo est capax: z ingtuz talis anime corpus ẽ: erit ordinatum vel ordinabile ad ꝑmia sempiterna vel ad eternas penas. Hec aũt tangit Job xiij. c. di. Roborasti. i. roborabis eũ paululum. s. p veram resurrectionem vt in ppetuũ trãsiret. i. etnaliter pmanẽt. s. i gloria sempitna Et hec dicit quo ad beatitudinem vel quo ad beatum. Et de damnando iterũ subdit. Immutabis faciem eius. s. p horrendam corpis resurrectionem: z emittes eũ. s. in exteriores tenebras: vbi erit fletus z stridor dentium.

Qz ex naturali inclinatiõe anime ad corpus necessariam esse resurrectionem demonstrat. Ca. ij

s Ecũdo pbat resurrectionem futuram aie pnitas. Habet eñ aia dependẽtias quasdã atq; potentias in compatiõe ad corp⁹: q̃ nisi i corpore minime pficiũt. Bitudo q̃dez ẽ pfectio

UVA. BHSC. IyR_032

plena ꝛ consummata. Ex quo manifeste apparet ꝙ aut anima nunq̃ erit beata aut nc̃e est ꝓ resurrectionē cum corpe reuniri. Pretereados anime perpetue ligatiōis cum corpore habet desideriū naturale. Sed sicut dixit. de aīa. Natura nihil facit frustra. Nullus q̃ appetitus cassus in aīa creat⁹ est. Ex q̃ manifeste apparet: ꝙ potest ꝛ debet ad ꝑpetuam ligationē cum corpe puenire. Hoc quidē ne quaq̃ fieri potest in hac vita: ergo necesse est in altero seculo hoc adimpleri. Amplius manifeste etēm patet ꝙ anima est pfectio corporis: sed pfectio ad pfectibile ordinat: ꝛ perfectibile ad pfectionem dependet: ergo perfecta beatitudo in vno sine appetitu pfecto affligeret eā nisi speraret se profecto secuturā.

Q2 necessariam esse resurrectionem ostendit futuram aīe naturale desideriū de eternis. Capitulum tertium.

Tertio ꝓbat illā desideriū eternoꝝ
t Naturale siquidem desideriū insertum repimus in nobis: vt vigilando ꝛ dormiendo ꝛ laborando ꝛ vacando atq̃ in oīnibus opibus nostris vt semp concupiscamus vitam cognitionem delectationē ꝛ pac̃: oīesq̃ nostri appetit⁹ ꝛ act⁹ ad hunc dinoscimur dirigere fine. Et quid ꝫ in nobis aliud clamant: nisi ꝙ hoies naturalissime appetunt felicitatem eternā vbi ē eterna vita: cognitio clara. delectatio infinita seu trāquillitas que exuperat oīem sensum: sed si hoc nunq̃ homo consequi posset nec vnq̃ consequeret: tunc quidem iste supfluo ꝛ impossibili fundatus esset ad summā felicitatez ꝛ tunc ad ſam verū esset quod Eccs. iij. c. inquit. Laudaui magis mortuos q̃ viuentes ꝛ feliciorē vtroq̃ iudicaui qui necdum nat⁹ ē Quia igit tale celestis felicitatis desideriuz a natura nobis insertum est. Ideo ita vehemēter abhorret homo ānihilationē ꝛ miseriā etiam tpalem. Predictū desideriū ostendit esse in nobis Job. xiiij. c. d. Requiescet. ſ. aīa glorificata i celo donec optata veniet. ſ. felicitas sempiterna cū corpe glorioso: ꝛ sicut mercennarij dies eius: quia sicut mercēnarius laborat vt q̃q̃ requiē consequat. Sic hō in pñti vita laborat vt tandē anima ꝛ corpe in celesti gloria eternaliter requiescat. ꝛc. Hoc etiā ost. dit Job. vbicūq̃ se ꝓptare mortē plusq̃ miserabilem vitam elegit.

Q2 diuini sensus et gustus indicāt resurrectionem nature humane esse futuram. Ca. iiij.

Tarto quoq̃ ꝓbant resurrectionem futuram sensus ꝛ gustus diuinoꝝ quos in tanta altitudine
q multitudine ꝛ certitudine experimur iter que est certitudo fidei atq̃ spei: q̃m quidē roborat ꝛ accendit ardentissima charitas ꝛ influxus spūssancti. Hinc apls. v. c. ad Rho. ait. Spes nō confundit ꝛ charitas dei diffusa ē in cordibus nostris ꝓ spūsc̃m q̃ datus est nobis. Et ad Rho. viij. c. ait. Quicūq̃ spū dei agunt hi filij dei sunt. Et sequitur. Ipe em̃ spūs testimoniū reddit spiritui nro q̃ sumus filij dei: si aūt filij ꝛ heredes: heredes quidem dei: coheredes aūt xpi. Et iterū in eodem. c. Ipe spūsc̃us postulat. ſ. hos influxus ꝓ nobis gemitib⁹ inenarrabilibus. Hec tangit Job. xxiiij. c. di. Oīnibus diebus q̃bus nūc milito. ſ. pegrinus: expecto. ſ. sensu fidei ꝛ spei ꝛ charitatis: donec veniat imutatio mea. ſ. ꝓ gloriā sempiternā. Item Job. xij. Deridet em̃ iusti simplicitas. ſ. quia hic fidei sensu ꝛ spe expectat alterā vitā: lāpas contempta apō cogitatiōes diuitum parata ad tempus statutum. In lampade em̃ est splendor ꝛ lucis soliditas vitis: ꝛ calor ignis: vt i ea denotet aīa iusti que ꝓ fidei splendorem: spei vigorē ꝛ charitatis calorē parata est ad tempus statutū future resurrectionis. Talē lampadem inq̃ cōtempnūt cogitationes diuitū. Et iterum in ꝑsona hui⁹ iusti. vij. c. inq̃t. Militia est vita hois sup terrā. ſ. qui pugnat pro adipiscenda corona: sciens quia vt apls. ij. Timoth. ij. c. ait. Nō coronabit. ſ. in gl̃ia sempiterna nisi qui legitime certauerit: ꝛ sicut dies mercēnarij. ſ. expectantis post laborē premium dies eius. Sicut ceruus desiderat vmbram: ꝛ sicut mercēnari⁹ postulatū finē operis sui vt requiescat ꝛ ꝑmiet: sic ꝛ ego habui mēses vacuos ꝛ noctes laboriosas enumerauit mihi. Adensis dicit a mene q̃ est defectus menses em̃ vacuos habuit: quia vsq̃ tunc ab expectata gloria absens fuit. Et ꝓpter ꝫ noctes laboriosas. i. tpa p̃sentia expectatiōis laboribus plena sibi enumerat. ſ. ex desiderio eternoꝝ: ꝓpha quoq̃ inflāmatus eodē sensu etiā inquit. Quēadmodū desiderat cerų⁹ ad fontes aquarū. Ita desiderat aia mea ad te de⁹. ſ. ꝓ gloria sempiterna. Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū q̃n veniā ꝛ apparebo sc̃z glorioſus añ faciē dei.

ꝫ

UVA. BHSC. IyR_032

Articulus tertius: q̄ omnes creature quadrupliciter mōstrāt resurrectionem et humane nature ꝓpetuitatem esse futurā.

Tertio etiam ꝓbari pōt esse necessariam resurrectionē ⁊ ꝓpetuitatez humane vite ex ꝑte vniūsi. Quattuor em̄ clamāt ⁊ ostendunt hanc futurā esse. Primo diuersa substantia. secundo diuersa nobilitas. tertio diuersa creatura quarto diuersa scientia.

Substantie diuersitas resurrectionem futuram esse demonstrat. Ca. j.

Primo ostendit hoc diuersa substa. Nam est substa quedā pure corpalis sic̄ ista corpalia: vtputa elementa planete celi. Et quedam est omnino incorpalis: sicut sunt angeli dei. Et rectus ordo requirit vt sit substantia quedā cōposita. s. partim corpalis ⁊ ptim spūalis ⁊ hē homo. Corpalis ex ꝑte corpis: spūalis ex parte anime: verū quartū mēbrū etiā nō potuit. sez q̄ aliqua creatura esset nec corporalis nec spūalis. Non autē deficiet vnq̄ creatura spiritualis videlicet angelica cū etiam fm Platonem sit durationē eterna. Nec etiaz pure corporea creatura: cum fm Phm corpa celestia sint ꝓpetua ⁊ eterna: ergo nō deficiet me vel mea ex vtriscq̄ composita: sed quia hoc in presenti nō est in futura resurrectione expectari debet.

Q̄ diuersa creaturarum nobilitas ostendit resurrectionem eē futuram. Ca. ij.

Secundo ostendit hec diuersa nobilitas. Omīs em̄ substātia viuēs nobilior est nō viuente fm Augl. ⁊ Aristote. Sed corp⁹ hois viuit ⁊ sentit: corpus aūt celi nulla vita viuit: ergo celesti corpe nobilius ē corpus hūanuz: ⁊ si corpus mlto fortius totus homo: ergo si nō deficiet corpus celi ab vniuerso: mlto min⁹ neq̄ hō. Preterea nobilior est natura cōposita q̄ ea que est pure corporea cū intellectualem vitam addat ad illam: ergo plus ad pfectionez mundi facit ista q̄ illa: quare si nō deficit ista multo fortius neq̄ illa. Ite fm Phm. hō q̄dā modo est finis oim: ⁊ etiā certū ē: q̄ hūanum corpus oim corporū finis est: ⁊ ipoz̄ etiā motuum tam supnorū q̄ inferiorū ac finis horū que sunt ad finē: necessitatē imponit vel ipponunt ⁊ nobiliora eis extitit: ergo si corpus celi quod ad hunc finē est remanebit finis hic deesse nō poterit: hō ergo in sua specie remanebit. Ex quib⁹ sequit̄ resurrectionē nr̄am verā esse futuram.

Q̄ omnis natura rerum que est in homine demonstrat futuram esse resurrectionē. Ca. iij.

Tertio ostendit futurā resurrectionem diuersa seu vniuersa creatura: quia oīs creatura habet esse nobilissimū in humana conditiōe Nam sicut sup illō Mar. vltimo. p̄dicate euāgelium oīi creature. Greg⁹. ait. Oīs creature nomine significatur hō. Sunt nāq̄ lapides ꝙ nō viuunt. Arbusta aūt sunt ⁊ viuūt sed nō sentiūt: bruta quoq̄ aialia sunt: viuūt sentiunt sed nō discernunt. Angeli em̄ sunt viuunt sentiūt ⁊ discernūt. Oīs aūt creatura aliq̄d habet hois. Habet nāq̄ cōmune eē cū lapidib⁹: viuere cū arboribus: sentire cū aialibus: intelligere cū angelis. Si ḡ cōmune hz aliquid cū oīi creatura hō: tuꝝ aliq̄d ois creatura hō: oīi ergo creature p̄dicat̄ euāgeliū cū soli homini p̄dicat̄: ꝙ si hō non resurgeret ad fruitionē glorie sempitne ñ ꝑticiparet ois creatura diuinā bonitatē nec suo mō frueret ea: posito ḡ hoīe in fruitione diuina in homine oīs creatura illa deitate fruat̄ cum in illo sit stat⁹ ordinatissimus vniuersi atq̄ in eo oīs creatura significet.

Q̄ omnis natura rerum resurrectionem esse futuram continue p̄figurat. Ca. iiij.

Quarto ostendit resurrectionē futuram diuersa experientia. Contemplare diuersas naturas rez ⁊ vbicūq̄ reperies resurrectionis imaginem figurari. Considera primo naturaz que tm̄ hz eē. scdo naturā q̄ vltra eē hz etiā viuere tertio naturā que hz vltra p̄dicta sentire. Primo cōsidera naturā que tm̄ hz eē. Nonne de puluerib⁹ p artificiū fit ordinatissimū vitrum Sz si artifex hō pōt q̄to magis artificis fabricator de puluerib⁹ nr̄is corpa gloriosa ⁊ lucidissima reformabit. Unde ad Rho. ix. c. apls ait. An nō hz ptātē figul⁹ luti ex eadez massa facere: aliud q̄dē vas in honorē. aliō vo i cōtumeliā. Respice solē atq̄ luminaria celi que successu vario p occasum ⁊ ortū q̄si moriunt atq̄ resurgunt. Unde Eccs. j. c. ait. Oriť sol ⁊

UVA. BHSC. IyR_032

occidit ꝛ ad locū suū reuertit: ibiq; renascēs gyrat p meridiē ꝛ flectitur ad aquilonem lustrans vniuersa: ꝛ sic successiue resurrectio indicat: quia mox nox: mox dies. Itaq; sic dicitur Job. vij. Si dormiero dicā qñ resurgam. Cōtemplare ergo naturā que cum esse habz etiam viuere: ꝛ videas imaginē resurrectōis in terrenascēnbus. Singulis annis emortuis hyeme herbis: vere aduenīente iterū reuiuiscunt: amputateq; resurgunt. Arbores q̄z hyeme casu fructuū ꝛ foliorum quasi quādā indicant subire mortem: sed aduenīente estate resurrectionē pmonstrāt. Itē si pscinditur arbor ꝛ mortē quasi subire cogat: nō ad tempus pullulare nō cessat ꝛ resurrectionē ꝟtute qua pōt annūciare conat. Ūñ Job. xiiij. c. ait. Lignū habet spem si pcisum fuerit rursū virescit ꝛ rami eius pullulant: si senuerit i terra radix eius ꝛ in puluere emortuꝰ fuerit trūcus illius ad odorem aque germinabit ꝛ faciet comā quasi cū pmū plantatū est. Et in hoc exemplo nos docet Job augmentari quasi p locum a minori resurrectionis gloriā eē futuram. Et de grano frumēti iterū Joh. xxj. dominus ait. Nisi granū frumenti cadens i terra mortuū fuerit ipm solū manet: si aūt mortuum fuerit multū fructū affert. s. p resurrectionem: quia viuificat in spica. Hinc ꝛ ap'lus j. Corinth. xv. in psona primo quorūdā infidelium ait. Quō resurgent mortui: quali ātq; corpe venient: quibus rñdet di. insipiēs. Qđ tu seminas nō viuificatur nisi pus moriatur ꝛ qđ seminas nō corpus quia futurum est: seminas sed nōdū granū vtputa tritici aut alicuiꝰ ceterorum: deus aūt dat illi corpus sicut vult. Tertio considera naturā que habet cū eē ꝛ viuere ꝛ sentire ꝛ videbis aquilā renouari depositā senectute. Aues etiā abiectis veteribus pennis ānuatim vestiunt nouas. Serpentes quoq; pellē veterē exuentes annuati resumūt aliā. Insup ꝛ leona filios mortuos pariens sup eos post tres dies fortissime rugiens illos ad vitam reducit: pellicanꝰ quoq; auis dum a serpēte filios repit interemptos sup eos sanguinem suū fundit: ꝛ sic eos ad pstinam vitā reddit. Respice arabie auē q̄ cuz vnica sit in mūdo q̄ngentisq; ꝛ vltra viuat annis: dum se viderit senuisse collectis aromatum virgulis rogū. i. cōpositionē lignorū instituit: ꝛ cōuersa ad radiū solis alarū plausu voluntarium incendiū sibi nutrit: sicq; iterū de cineribus suis resurgit fm papiā. Ex oīmbus supradictis manifeste clarescit. q̄ oia ad spem nre future resurrectiōis inuitant: ꝛ deus cum sua ꝓuidentia: cū sua iusticia: cū sua honorificentia ꝛ cum sua miscōia attrahit ꝛ ipsa nostra natura cum aie dignitate: cum anime pronitate: cum desiderio eternorum: ꝛ cū gustu diuinorū nos instruit ꝛ diuersa sbstantia: diuersa natura: diuersa creatura ꝛ diuersa experientia nos compellit ita vt inexcusabilis sis o homo si nō toto corde: toto ore: ꝛ toto ope contendis ad illam tanq; plegitimum mēbrū feliciter puenire. Ad quā nos perducat glorificatus iesus xp̄s dñs noster. qui cuz patre ꝛ spiritusancto viuit ꝛ regnat in secula seculorū Amen.

Feria secunda post resurrectionem de vniuersali regno et dominio iesu christi. Ser. lix.

§ **Gloria et honore coronasti eum domine: ꝛ constituisti eum sup opa manuū tuarū. Oīa subiecisti sub pedibꝰ eius. ps. viij. A posteriorib' cepim'. s. ab ipso vltimo resurrectionis fine vt clariori intelligentia atq; feruentiori deuotione ad ipm omniū principium qui in fine tanta magnalia ē datur' animus inardescat: ꝛ saluatoris nostri amor sp gradato ordine suscipiat incrementū. Propterea iam ad eternā cōtemplationē de gloria paradisi dirigamus sermonē que est de vniuersali regno ꝛ dominio amorosi ꝛ magnifici dñi nostri iesu christi: de quo in ꝟbo p allegato ꝓpheta ait. Gloria ꝛ honore coronasti eum dñe: ꝛ constituisti eū sup opa manuū tuarum: oīa subiecisti sub pedibus eius. In quibꝰ sacratissimis verbis triplex xp̄i pēminentissimi officiū insinuat. Nam describit primo generalis creator. secūdo generalis redemptor. tertio generalis glorificator. Primo em ostēsus ē ordinator. s. ab effectu. Naz ido deus vniuersa creauit vt conuenienti ordine pducerēt: nam illa humana quā superexcellēs dono bonitatis sue intendebat sibi vnire vnione psone. Qđ ꝛ ipe creator ordo patenter oīndit si iuxt aplm ad Rho. j. inuisibilia dei a creaturis mundi p ea que facta sunt intellecta conspiciunt. Nā si cōtēplando transcēdis hec quattuor elemēta supiꝰ repies ꝛ pfectiores eis planetas. Insup eminēriores atq; pfectiores ipis planetis tres resident celi. Oibus aūt corpibus digniores sunt anime: qa ad dei imaginem ꝛ similitudinem sunt create. Aiab' āt excellētiores ac nobiliores**

UVA. BHSC. IyR_032

ãgeli iudicant. Mobiliores etiã nature sũt archangeli ⁊ ptãtes q̃ principatus ⁊ virtutes q̃ potestates et dominationes q̃ virtutes et throni q̃ dñationes et ch. rubin q̃ throni et seraphin q̃ cherubin. Et in gloria virgo maria excedit omnes seraphin. Et iesus xp̃s sup omnes eminet in imensum: teste apl̃o qui ad Eph̃. j. c. ait. q̃ xp̃s cõstitutus est ad dexteraz dei patris in celestibus sup omnez principatũ ⁊ ptãtem ⁊ v̈tutẽ ⁊ dñationem ⁊ omne nomen quod nominatur non solum in hoc seculo ꝫ etiam in futuro. Et omnia subiecit sub pedib⁹ eius ⁊ ip̃m dedit caput sup omnem ecclesiam q̃ ẽ corp⁹ ipsius. Et sic ex ordine creatorũ quasi scalari ⁊ gradato patet q̃ta sit excellentia Jesu christi. Sed de talib⁹ gradib⁹ diffusius dictum est supra sermone. lj. ar. j. c. ij. ⁊. iij. Secundo aũt in creatione cunctorũz xp̃s ostensus est mediator. Nam ideo de⁹ vniuersa creauit vt ipsa natura assumpta siue ipe deus et iesus benedictus haberet decentẽ comitatuz create nature: sicut supra dixit apl̃s. Et iterũ ad Eph̃. ij. c. ait. Ipso sũmo angulari lapide xp̃o iesu: in quo omnis edificatio ꝓstructa crescit in templum sanctum in dño: i quo ⁊ vos coedificamini in habitaculũ dei in spiritu scõ Tertio ꝺo in creatione cunctorũ xp̃s ostens⁹ est dispẽsator. s. cunctorũ bonorũ. Nã ideo deus cuncta creauit vt in omnem creaturã rationalem xp̃s diffunderet ⁊ dispensaret ineffabiles gratias suas: sicut ⁊ ipe ꝑ omnib⁹ suscepit gras a sibi vnita psona dei. Vñ Joh̃. j. c. testat di. De plenitudine eius nos oẽs accepimus gratiam ꝑ gra. Nec solum vt gratias dispensaret: sed etiã vt omnem creaturã rationalem in seipo ⁊ ꝑ seipm gustare faceret inestimabilẽ gloriam vnionis ſm q̃ ipe ꝓpheta ait. Sicut vnguentũ videlicz glorie in capite scz in xp̃o qõ descendit. s. ꝑ influxũ diuini gustus. i. viriles mentes barbã aaron. Qõ descendit in oꝛã vestimenti eius. id est. vltimuz gloriosum.

Creauit dñs vniuersa spẽaliter ad sui gloriam et honorem. Capitulum tertium.

t Ertia vero ratio quare de⁹ vniuersa creauit est propter sui glorificationẽ. s. vt ipa natura assũpta supplendo defectũ omniũ creatorum qui deũ q̃tũ ẽ dign⁹ glorificare nõ pũt opationes diuinas excellẽter pcipet: fidelissime ꝺo seruiret: ⁊ dignitatẽ honore condigno glorificaret: vñ merito sequeret q̃ ipa natura assũpta haberet rõnalem naturã in angel⁹ ⁊ hoib⁹ que ip̃m deũ ⁊ hoiem simpliciter honoraret sibi seruiret ⁊ ab ipso gratiam atq̃ gloriam acceptaret: vt tandẽ ex omnib⁹ bonis et malis resultaret honor ⁊ gloria oĩm conditorip ꝑ xp̃m dñm nr̃m ꝑ infinita seculorũ secula Amen.

Articulus secundus in quo ostẽditur christus mediator vniuersalis inter deũ et rationalem naturam ad angelos et homies in deo gratificãdos.

s Ecũdũ aũt eminẽtissimũ officium christi a ꝓpheta ostensuz est: quia dicit̃ esse generalis redemptor. Et de hoc subdit. Et constituisti eum sup opa manuũ tuarũ. Ait em̃ cõstituisti euz id ẽ. eternaliter statuisti eum sup opa manuũ tuarũ. i. sup omnes creaturas: sic̃ Col̃. j. ca. dictus est primogenit⁹ omnis creature. Maxie aũt cõstitutus ẽ sup rationalẽ naturã que ꝓeminet omnib⁹ alijs creaturis vt. s. eã ꝑ gloriã suo creatori. Quod quidẽ efficit in angelis ꝑ recõciliationẽ: ⁊ in hoib⁹ ꝑ redemptionem: sic̃ ut de vtroq̃ Apoc̃. xij. mysteriũ Johi monstratũ est. Vñ ait. Aptũ ẽ tẽpluz dei in celo: ⁊ visa ẽ archa testamenti ei⁹ in tẽplo ei⁹: ⁊ facta sunt fulgura ⁊ voces ⁊ terremotus ⁊ grando magna. In qb⁹ sacratissimis verbis tres reuelationes de xp̃o ⁊ de ei⁹ fide atq̃ redemptione mõstrate sunt. Nam in creationis principio in ꝑma fuit angelis reuelat⁹. In secundo in archa mystice demõstrat⁹. In tertia ab omnib⁹ angelis glorificat⁹.

Q̃ in angelorũ creatione christum eẽ recõciliatorem inter eos et deuz: fuit angelis reuelatum. Capitulum primũ.

i N hac em̃ prima visione iohanni facta fuit dñs iesus angelis reuelatus. Et de hoc in ea tres cõtemplemur ꝟitates. ¶Prima ẽ angelice dispositionis. scda est angelice reuelatiõis. tertia ẽ angelice exhortatiõis. ¶Prima aũt est angelice dispositiõis: ⁊ de hac Joh̃. ait. Aptũ ẽ tẽplũ dei in celo. Tẽplũ em̃ dei duplex est. vnũ in terra: aliud ꝺo in celo. Quid ẽ tẽpluz dei in tra nisi sapiẽs dispositio hũane creature in mũdo in q̃ de⁹ ab vniuꝫ statib⁹ maxime in ꝓtẽplatiõe digne colit̃ ⁊ amat̃. Hinc Joh̃. Apo. xj. c. dcũ ẽ. Surge et metire tẽplũ: Et. j.

UVA. BHSC. IyR_032

Corinth.iij.aplꝰ ait. Templuꝫ dei ſanctū eſt qđ eſtis vos. Sic etiã templū dei in celo nil ſignificare cõuenienti⁹ põt q̃ ſapientiſſimã diſpoſitionem angelice nature ad deū cõtemplandum: colendū atq; etiã amandum. Et de hoc templo ꝓpheta ait. Dñs in templo ſancto ſuo: dñs in celo ſedes eius. Secũda ſiquidem ẏtas eſt angelice reuelationis. qz Joh. ait q̃ ꝓdictū templū in celo aptū eſt. Tũc ſiq̃dem tẽplū illud aptū eſt in celo: quo angelic⁹ ordo ad ꝓceptionem reuelationis diuine fuit ſpũali lumine illuſtrat⁹. Qđ eñ añ reuelationem mẽtis oculis ẽ abſconſum: ꝑ reuelationis lucẽ clare manifeſtatur. Propterea ad Eph.j.c. optat aplꝰ his ad quos ſcribit ſpm̃ ſapientie t reuelationis in agnitione dei t illuminatos oculos cordis. Aptio nãq; iſta angelis dei facta reuelatio fuit incarnatiõis filij dei: t illuminatio fidei ei⁹ angelici ſpiritib⁹ demonſtrata. Per reuelationem eñ eis ꝓpoſuit ipe de⁹ xp̃m vniuerſalẽ mediatorẽ inter ſet rõnalẽ creaturã cũ fas nõ ſit dicere plẽs mediatores eſſe: nec rationalẽ creaturã ad deuz accedere poſſe ſine ipo mediatore. Tertia autem ẏtas eſt angelice exhortationis. Hec nẽ pe exhortatio ex p̃cedenti illuſtratione ſecuta ẽ qua fideliter ꝓceperũt dignũ eſſe ſubijci filio dei t vero homini xp̃o: ſic in ſequẽti ꝓmõe ar.ij.t.c.iij.t in ſcõa materia gaudij lati⁹ dicendum eſt.

Qz fides venturi chriſti in angelorũ creatione fuit in angelis in archa myſtice demonſtrata. Capitulũ ſecũdũ.

In ſecunda aũt viſione h reuelata Johi facta fuit xp̃s i archa angelis myſtice demonſtrat⁹. Et de h Jo. ſubdit. Et viſa eſt archa teſtamenti eius in templo ei⁹. Quid eñ teſtamenti archa cõueniẽti⁹ ſignificare põt q̃ noſtri redẽptoris pfectam fidem? Archa eñ dicit ab arcendo. Fides nempe ꝓprie ẽ illa que mentez arcẽdo ad diuina ſuſtollit. Ipa eñ ſenſuz noſtrum relinquere artat: t ſenſui diuine ſapiẽtie que in recõciliatiõe rõnalis nature diſpoſuit adherere cõpellit: iuxta illud Apli.ij.Corinth.x. In captiuitatẽ redigentes oñem intellectũ in obſequiũ xp̃i. Hãc archã poſt ãgelorũ ruinã de celo int̃ quos ꝓmit⁹ viſus iuſſit dñs Exod.xxv. inter boes fabricari. Hec ãt archa auro ex oñi pte circũtecta erat. In iſta etem̃ erat vna aurea habẽs celicũ mannã: et ẏga aaron q̃ eodẽ tpe fronduerat floruerat t fecerat fructũ. Erãt quoq; ibi tabule teſtamẽti: ſic ad Heb.ix.c. aplꝰ ſcribit. Per hec oñia cõuincere poſſum⁹ fidẽ eẽ verã teſtamenti archam. Erat aũt iſta archa intus t extra circũtecta auro: quia xp̃i dñi nr̃i fides diuina ſapientia plena ẽ foris hiſtoriis: t intus in myſteriis: de ligno quoq; incorruptibili facta erat quia xp̃i fides incorruptibilis ẽ t firmit̃ dura tura in p̃ſenti ſeculo vſq; ad mũdi finẽ. Tria ſiquidẽ cõcludunt̃ in xp̃i fide q̃ myſtice ſignificant̃ in trib⁹ que cõtinent̃ in archa. Primum ẽ ꝑſona xp̃i. ſecũdũ ẽ ꝑſona ẏginis mris. tertium eſt vtrũq; teſtamentũ. Primo eñ in xp̃i fide cõcludit̃ ꝑſona xp̃i q̃tũ advtrãq; naturã ſcz diuinitatis t humanitatis. Et hec ẽ aurea vna hũanitatis habẽs ſapidiſſimũ mãna diuinitatis. Mãna ſiq̃dẽ q̃ deſupt inuiſibiliter veniebat ẏbum a pre genitũ t temp̃aliter in carnatũ myſtice deſignabat: qz ẏbũ caro fc̃m ẽ t habitauit in nobis. Joh.j. Secũdo in xp̃i fide cõcluditur perſona virginis matris: t h̃ ſignificabat̃ in virga aaron que abſq; humano ope fronduit floruit t fructum fecit. Sic t gloriosa virgo maria: nõ minus non ſemine aaron q̃ de ſemine iuda originẽ trahens nõ amittens ẏginitatis florẽ in obumbratione ſpũſſancti quaſi frondiũ vmbra nucem illam amigdalam ꝓduxit: in qua teſta humanitatis nucleum diuinitatis abſconditũ continebat. Qz ſi eundẽ dei t ẏginis florem t nucem nominare placuerit dicem⁹ ſiquidez q̃ erat flos q̃tũ ad honeſtatem bone actionis. Inſuper vero q̃tum ad dulcedinem cõtemplationis. Hinc Eſa.xj.c. ait. Egrediet̃ virga de radice ieſſe. Ecce ẏgo de ſemine ſancti Dauid t flos de radice ei⁹ aſcẽdet. Ecce fili⁹ de ẏgine nat⁹. Tertio in fide xp̃i cõcludit̃ teſtamentũ vetus t nouũ: vetus quod eſt timoris: quo timere debemus creatorem noſtrũ: t nouum quod eſt amoris quo aſtringimur eundẽ dñm noſtrum redemptorẽ amare. Solida eñ chriſti fides ita hec duo teſtamenta in ſe ꝓcludit qđ firmiter credere ꝓcipit quicquid continet̃ in eis. Et hec ſignificantur ꝑ duas tabulas teſtamenti. Hec igitur archa tunc in templo celeſti viſa eſt quãdo angelorum bene diſpoſita multitudine in mundi creatione fides hec ꝓmũ diuinitus reuelata fuit.

Qz tã in glorificatione angelorum bonoruz q̃ in damnatione malorum chriſtus glorificatus eſt. Ca.iij.

UVA. BHSC. IyR_032

Fe.ij.p⁹ resur. dñi de vniuersali regno iesu

In tertia visione facta Johi ostenditur xps rex ab omnibus glorificatus p iusticiam tam in dānatiōe malorū angelorū q̄ in glorificatione bonorū. Nam in malis angelis glorificatus est p iusticiam: in bonis aūt p misericordiam. Et de hoc Johes scribit. Et facta sūt fulgura. Fulgur enī cū de celo descendens ⁊ de nube egrediens habeat repentinum splēdorem ardorē atq; vigorē: quid cōuenientⁱ⁹ significare pōt q̄ reuelationē fidei xpi ꝓcedentem de celo diuine nature: que nubem illā caliginosam ⁊ inaccessibilē lucē egrediens: spiritus illos angelicos ad illam intelligendam subito illustrauit ad obediendum irradiandum inflammandum ⁊ humiliandum sb̄ imperio voluntatis dei: atq; obcecandum: congelandum: ⁊ debellandū spūs diuine voluntati contrariantes: vt verificetur etiam in angelis simeonis verbū qui de christo Lu.ij.c. ait. Positus est hic in ruinā ⁊ in resurrectionem multorū: ⁊ in signū cui cōtradicet. Hec siquidem sunt fulgura illa de quib⁹ Job.xxxviij.c. dns ait. q̄ missa ibunt ⁊ reuertētia dicent. Ecce assum⁹? Adeo enī illuminationes iste in mentes celestes spirituū misse iuerunt cum tali fidei xpi lumine angeli illustrati sūt. Tūc in sup reuerse sunt dicētes. Ecce assum⁹ cū effectus illos ad quos in bonos ⁊ in malos a deo misse fuerunt p opis euidentiā nūciauerunt. His igit luminib⁹ statim post primam creatiōis mozulam angeli illustrati ſm quosdā in tres ptes diuisi sunt. Nam diuine voluntati quidā fuerunt consentientes: quidam de illa dubitantes: quidā aūt ei rebellātes. Et de his p ordinem Johannes subdit. Et voces ⁊ terremotus ⁊ grando magna sc̄z facte sunt. Primo enī fuerūt quidā diuine voluntati consentientes. Cū enī p ꝓdictas illuminationes cernerēt quidā angeli voluntatem diuinā in assumptione humane nature iusticie ⁊ miscōie plenā illi assentientes meruerunt pticipare merita xpi venturi: p cuius merita assumpti sunt statim ad fruitionē glorie sempiterne intelligētes quidē q̄ naturam ⁊ gratiā atq; gloriā adepti sunt p dñm nostr̄m iesum xp̄m: de quib⁹ oīb⁹ inenarrabili gaudio exultantes totū celum spūalibus vocib⁹ ⁊ iubilis repleuerūt. Propterea de talib⁹ Johannes ait. Et voces. s. facte sunt a multitudine angelorū bonorū iubilantiū q̄ a deo p merita iesu xpi tot ⁊ tanta magnalia susceperunt. Et de hmōi vocib⁹ ꝓpha ait. Vox exultationis ⁊ salutis in tabernaculis iustorū. id est. in mētibus angelorū sanctorū qui ex adeptione glorie sancti vtiq; facti sunt. Secundo vo fuerūt angeli q̄dā de diuina voluntate dubitantes. s. an deberēt eligere adherere voluntati diuine q̄ deus inspirabat: vel voluntati ꝓprie quā sathanas suggerebat: sicut Job.xlj.c. scp̄ ē. Ex ore ei⁹ lampades ꝓcedūt quasi rede ignis accēse. In prima q̄ dubitatione ꝑsenti cū ia ruinā primi angeli ⁊ ei⁹ seqti um ꝓceperunt: p timorem purgati diuini amoris ⁊ voluntatis p fidem in deum cōuersi sunt. Quod quidē exp̄sse Job.xlj.nōtū ēybi dicit: cū sublatus fuerit timebūt angeli ⁊ territi purgabunt. Et ob h̄ Johes sbdit. Et terremotus. s. factus est. Quid enim indicat terremotus nisi illas angelicas mētes sursuz atq; deorsum motas? Sursum enīz sunt eleuate a voluntate diuina: deorsum ꝑsse a voluntate ꝓpria: sursum adiute a diuina gr̄a. deorsum ꝑsse a sathane culpa. Tandē sicut dictuz est voluntati diuine firmiter adheserunt ⁊ q̄ euerunt. Sic enim ad ifam in terremotu aduenire solet. Eleuat̄ terra atq; descendit subito motu: tandēq; quiescit. Hinc de talib⁹ angelis ꝓpha ait. Terra. i. angeli aliquomō sapientes terrena tremuit. s. sicut dictū est ⁊ quiuit. s. in voluntate diuina q̄ē cōsūmata q̄es. Cū exurgeret in iudicio de⁹. i. cū cerneret deus iudicare sathanam ⁊ eius sequaces ad tartharea regna. Tertio aūt fuerunt quidā angeli voluntati diuine rebellātes ⁊ cōtrarientes. Hi sunt qui supbia tumētes supne ꝓmissioni nō tantū obedire spreuerunt: verūetiā in ꝓpria ptinacia indurati diuine sapientie p quā disposuit naturalē naturā glorificare toto conamine resistētes de celo ad iferos corruerunt. Et de talib⁹ Joh. subdit. Et grādo magna. s. facta est. Quid enim quilibet illorū ruentiū spirituū p odiū dei ab amore ei⁹ refrigeratus: nisi vnus lapis grandinis erat: vñ i figura Josue.x.c. scriptum est: q̄ cum amorrei fugiebant filios israel ⁊ essent in descensu bethon: ō celo misit dns sup eos lapides magnos vsq; in azoto. Quid enim p amorreos amari interp̄tatos cōuenienti⁹ significari potest q̄ apostatici illi spūs auersi a dilectione dei. Hi nēpe filios israel. i. sanctos angelos tunc fuerunt: qñ p voluntariam descensiōez ab eis diuisi sunt: vñ ⁊ in descensu bethon q̄ domus ire/vel domus mōtium interp̄tatur magni lapides a deo mittunt cum ipi q̄ domus montium p supbiam: ⁊ domus ire pervitionem cōdignam facti iuste a deo p diuie iusticie odium refrigescere: ⁊ p obstinatā vo-

UVA. BHSC. LyR_032

luntatem contra pietatem obdurescere permissi sūt. Quod bene vlq; in azoto que clausa pesuto vel decipula dicit: diuina siquidem exigente iustitia p apostasie spiritum decepti ad hoc puenire meruerunt vt auersis voluntatibus obstinati in auersione sua impie firmarent: t sic sb diuini decreti sera quasi mus sub decipula capti cōuersi sunt ne ampli⁹ ad creatorem cum totaliter auersi sunt conuerti possent. Hec ē illa tertia pars stellarum: de q̄ Apoc. xij. scriptū est q̄ draco cauda sua trahebat tertiā ptem stellarum t misit eas in terram. Prima aūt pars stellarū fuit ea ps angelorum que diuine voluntati statim adhesit. Secūda vo fuit illa que de voluntate diuina dubitauit. Tertia aūt fuit illa que diuie voluntati rebellauit. Et de hoc subdit. Et misit eos in terram. In celo nempe erant cū creatorem suum contemplando aspiciebāt. In terram aūt missi sunt: cum ad solam miseriā creature terrene considerandam plapsi sunt Tunc vero in abyssum mitteretur cum post iudicium etiam creature consideratio ab eis auferet vt diuina vltione nil cogitare valeant nisi peccata que in se t in alijs cōmiserunt et penas que iusto dei iudicio peccatis ipis debentur. Unde Apoc. xix. ad demōes in figura auium dictum est. Venite t cōgregamini ad cenaz magnā dei: vt manducetis carnes regum t carnes tribunorū. ꝛc. His tribus visionibus ostensis iohanni consensu mirabili coresponder Job. xxxviij. c. in psona dñi di. Quis demisit lapidem angularem ei⁹ scz terre cum me laudarent simul astra matutina t iubilarent oēs filij dei? Quis conclusit ostijs mare quando erumpebant quasi ō vulua pcedens cum ponerem nubem vestimentum eius? Quem hic per angularē terre figura illa conuenientius notare potest q̄ benedictum filium dei iesum christū qui ō terrena materia corp⁹ sumpsit. Sic enim ipemet Mat. xxj. c. de seipso ad phariseos ait. Nūq̄ legistis in scripturis lapidem quem reprobauerunt edificantes hic factus est in caput anguli. Hunc aūt lapidem deus dimisit cum laudarent illum astra matutina: qñ christum. in assumptione carnis mittendum ab initio creature rationalis inter angelos reuelauit. Vel nunquid lapis angularis solum pro eo dicitur: quia iudeos t gentiles tantū et non magis angelos t homines in vnam cōmunitatez cui ipe est caput copulauit. Quomodo igitur vnus esset rex angelorum t hominuz si p vtriq; illam eternam beatitudinem nō mer uisset. Quod t ipse apostolus Col. j. c. testatur dicens. In ipso .s. christo complacuit omnem plenitudinem inhabitare: t per euz reconciliari: oīa in ipm pacificās p sanguinem crucis eius siue que in terris: siue que i celis sunt. Sed de hoc plenius in sequēti sermone. ar. ij. t. iij. per totum. Huic autem incarnationi quidam angelorum fauebant qui scz in christi fide merito dilectionis ei⁹ ad eternam beatitudinem intrauerunt. Et hi astra matutina quasi mane per claritatē glorie orientia iuste denominantur. Tales autem iubilantes eterna exultatione mentis de incarnatione filij dei ipsum deum de sua sapienti dispensatione in sua gratifica salutatione supradictis vocibus laudabant. Ceteri vo superbientes angeli luciferi circūuentione attracti nature inferiori subijci contempnebāt: t ob hoc incarnationis christi nequiter inuidebāt propterea t multitudo eorum denotatur per mare: eo q̄ a dulcedie dei aūsi in seipsis amarissimi facti sunt. Unde etiam cum de vulua diuine prouidentie per creationem procederent t a diuina luce elatione propria se auertendo alienarent nube adeo vestiti: sunt ceci tate videlicet mentis per superbiam obscurati. Hos siquidem deus demum hostis cōclusit cum eorum maliciam certis sue dispensationis limitibus coartauit ne tantū seuire possint in hoies q̄tū vellent.

Articulus tertius quāta gloria et honore fulget i celo dominus noster iesus christus.

Tertium eminentissimum officiuz christi a propheta ostensum est: quia dicitur generalis glorificator. Propterea dicit gloria t honore coronasti eum domine. Differt autem gloria ab honore: quia propie gloria est in se ad alios. Honor vero est in se ab alijs. Ex gloria enim christi quam cōmunicat beatis prouenit ei honor qui sibi exhibetur ab illis beatis vnde illi fabricatur corona gloriosa t honorata. Propterea sm propheram dominū nostrum iesum christum tripliciter contemplemur. Primo honoratū. secundo glorificatuz tertio coronatū.

De honore quo honorat dominus noster iesus christus inq̄tum homo. Ca. j.

UVA. BHSC. IyR_032

Primo contemplemur dñm iesum
p xpm inc̃tũ est homo in celo hono
ratũ: quia propheta dicit honore.
Scõm em̃ Alex. de halis. Honor
est ptestatio p̃eminentie in aliqua exhibitiõe
illi qui honorat. Hec aũt exhibitio est amor q̃
xpo homini exhibet ab omnib⁹ gloriosis. Tã
tus ẽ em̃ amor iste xpo exhibitus isto modo:
q̃ si ad vnã ptẽ statueret omnis amor quo se i
uicem diligunt omnes creature beate iter eos
etiam cõputando virginis glorioſe dilectio-
nem actiuam t passiuam. i. quam ipsa spirat
in omnes beatos t omnes beati in eam: ex par
te altera statueret amor q̃ minim⁹ btũs dili-
git christũ inc̃tũ est hõ: plus excederet amor
illius minimi sancti omnem p̃dictũ scõrũ amo
rem c̃ circũferẽtia cristallini celi excedat mi-
nimũ centrũ suũ. Hoc aũt manifeste ostẽdũt
quattuor rõnes que in sequẽti capło subiun
gunt. Si igit minor paradisi sanctus tm̃ dili
git xpm: necessario sequitur q̃ c̃to scũs i glo
ria maior est: tanto magis diligit eum. Consi
dera igit c̃tus est amor oim beatorũ ad ho-
minem xpm: quia hic est p̃ncipalis honor q̃
ab eis xpo hoi exhibet.

De gloria iesu christi et de c̃tuor rõnibus quare tam mirabi liter honorat inc̃tũ hõ. Ca. ij.

Secũdo cõtemplemur xpm inc̃tũ
s ẽ etiã hõ in celo glorificatũ: q̃ pro
pheta dicit gloria. Sz sic̃ p̃dictũ ẽ.
gloria est in se ad alios. Quattuor
em̃ in se t p alijs beatis hz t habuit xps que
nunc in celo reddũt glorioſum atq̃ glorifica-
tum: t p ꝑs a btis oib⁹ honorificat: t h̃ ho-
nore p̃dicte dilectõis. Quor p̃mũ ẽ donatio
scõm passio. ktiũ btitudo. c̃rtũ dilectio. Ex q̃
b⁹ formant c̃tuor rõnes c̃re etiã minim⁹ glo
rioſus sicut in p̃cedenti capło pz tm̃ diligit ie
sum xpm: diligit em̃ eũ primo rõne donatio-
nis. Nã etiã minim⁹ beatus apte cognoscit q̃
omnes alij beati simul iuncti p sua salute: nõ
tm̃ posuerunt nec ponere possent c̃tũ p illo
posuit sol⁹ xps qui animã suã tradidit p illi⁹
redemptione. Secũdo rationẽ passiõis: Nã
p̃fatus minim⁹ beatus clare intelligit: q̃ om-
nes alie creature nõ portauerũt nec portare
possent tm̃ dolorẽ t penã p sua redemptiõe:
c̃tũ solũmodo portauit xpus: q̃ q̃dẽ dolor et
pena tante magnitudinis extitit q̃ apud hu
manam t angelicã intelligentiã infinite meri
to cõputant. Tertio ratione beatitudinis: q̃
talis beatus intelligit: q̃ dñs iesus xps inc̃-
tum homo plus excedit in beatitudine om-
nes beatos simul iunctos: c̃ circũferẽtia cri-
stallini celi minimũ centrũ suũ: vñ c̃to ampli
us videt beatũ tanto ampli⁹ diligit eũ. Quar
to rõne dilectionis. Tota em̃ dilectio q̃ omnis
natura angelica t humana in celo diligit ali-
quã creaturã respectu illi⁹ qua xps inc̃tum
homo diligit minimũ glorioſum ẽ minor c̃
centrum ad p̃dictam circũferentiam celi con
siderato ipo fonte vñ talis amor originez ha
bet: quia est dñs iesus xps. Hac igit etiã mẽ-
surabili dilectione diligens iesus quemlibet
glorioſum: quia intelligit eũ beatũ fm capaci
tatem omne suũ gaudiũ in se duplicat ppt eũ
Ex hoc igit modo atq̃ ex hac dilectione pro
quolibet scõ inexplicabiliter multiplicat xps
glorioſum gaudium suum: videns igitur mi
nimus glorioſus tm̃ diligi se a christo q̃ ẽ cau
sa tantam gloriam t gaudiũ in eo multiplica
re intm̃ inardescit in illi⁹ dilectionem: q̃ quo
tiens illum intelligit c̃ se ampli⁹ glorioſum:
tanto plus de gloria eius c̃ de propria glo-
ria iocundatur. Ex p̃dictis ergo patet: q̃ do-
natio: passio: t beatitudo t dilectio christi ex-
hibite erga sanctos gloria christi sunt. Amor
vero omnium beatorum ad christum est illo-
rum honor ad deũ: t de his duobus p̃s. ait.
Gloria t honore que duo pertinent ad glori-
am accidentalẽ regni dei: sicut sermone. lxiij
ar. iij. t. c. patet.

Quãtũ in regno celorum do-minus iesus christus diligatur ī quãtũ deus. Ca. iij.

Tertio cõtemplemur xpm dei filiũ
t in celo coronatũ. Et de hoc ppha
subdit. Coronasti eũ dñe. Corona
enim tũ ppter signũ glorie: tum q̃
debet filio regis: tum ppter circulũ in q̃ pfici
tur merito deitatis filij dei infinitatẽ designat.
q̃ p psonalẽ vnionẽ xps dei fili⁹ coronat: qa
eternus pater: eternus filius: eternus spirit⁹
sanctus. Immẽsus pater: imensus fili⁹: imẽ-
sus spũsscũs. Et tm̃ nõ tres etni s vn⁹ etern⁹.
Sic nõ tres imẽsi s vn⁹ imẽs⁹. Tm̃ alia ẽ psona
p̃ris alia filij alia spũssci. Sz p̃ris t filij t spũs-
sci vna ẽ diuinitas eq̃lis glia coetna maiestas
Et hic deus trin⁹ t vnus in p̃miũ dat aie glo
rioſe: quod quidem gloria substantialis nun
cupat: sic̃ i sermõe. lxiij. ar. iij. p totũ pleni⁹ ap
parebit. Tãta ẽ em̃ dilectõ cuiusl. bz dñi ad ip
sum deũ trinũ t vnũ: q̃ si ex ptevna statueret

UVA. BHSC. IyR_032

amor ieſu xp̃i in q̃ctũ hõ ẽ ⁊ amor v̊ginis glorioſe. Inſup ⁊ amor omniũ beatorũ quẽ omnes ſupradicti inuicẽ inter ſe ſpirãt: ⁊ ex altera pte ſtatueret amor quẽ minor ſpũs ſpirat in deũ: minor vtiq; ẽt amor omniũ p̃dictorũ reſpectu amoris quẽ minor ſpũs in ip̃m deũ q̃ centruz reſpectu circũferẽtie empyrei celi. Cui⁹ ratio eſt quia talis dilectio dei vn⁹ ꝺ tribus principalib⁹ actibus ſubſtãtialis glorie cõputatur: ſicut infra ſermõe. lxij. ar. ij. ⁊. c. ij. manifeſte dicet. ⁊ ſermone. lxv. c. vltio ponent. xxv. rõnes quare beati tñ diligunt ipſum deũ. Sed ſi tanta erit dilectio dei in minimo ſancto: q̃to putas maior erit in ſuperioribus beatis: imo q̃nta erit in oñib⁹ ſimt gloriosis? Age ergo fidelis xp̃i ſuitor: dilige nũc feruentius dñm nr̃m ieſum xp̃m ex toto corde tuo: ex tota aia tua: ⁊ ex oñi mente tua: ⁊ ex oñib⁹ viribus tuis: ſciens qz charitas nũ q̃ excidit: ſed in p̃ſenti incipit: ⁊ ſuſcipit incrementũ p gr̃am ⁊ in futuro conſũmat p gloriã Quã nobis concedat ipſe amorosus ieſus q̃ cum p̃re ⁊ ſpũſcõ viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum Amen.

Feria tertia poſt reſurrectiõez dñicã de gloria ſpirituũ beatorũ in regno dei. Ser. lx.

Gloriam regni tui dicẽt: ⁊ potentiã tuã loq̃ntur vt notã faciãt filijs homi
S nũ potentiã tuam. pſ. cxliij Decet glorioſum regem habere regnũ ⁊ familiã ſue gloꝛie competentẽ: q̃to magis rex regũ ⁊ dñs dñantiũ ieſus xp̃us cui obediunt vniuerſa: ⁊ glorioſo regno celorũ fulgere debet admirabili famulatu. Maxime igitur qz ad ei⁹ gloriã ⁊ honorẽ: ſic in p̃cedẽti ſmõe p̃tactũ ẽ creauit rã admirabilẽ multitudinez angelorũ. Placet ipam naturã angelicã attẽtius cõtẽplari: eo q̃ ſic in p̃cedẽti ſmõe ptz in ꝺ q̃rta p̃tẽplatio exp̃mat ꝺ gloria paꝺiſi. Circa quã aduertẽꝺũ eſt: q̃ deꝰ angelos creans oẽs creauit bonos. Nõ tñ ſũmos nec etiã infimos: ſed medios inẽ ſũmũ bonũ ⁊ cõmutabile qꝺ ẽ ipa creatura: ita q̃ ſi cõuerterent ad amandũ qꝺ erat ſupra ſe aſcenderẽt ad ſtatũ glie. Si vo p̃uerterent ad bonũ cõmutabile qꝺ erat infra ſe hoc ipo ruerẽt in malũ culpe. Et deinde in malũ pene: quia dedec⁹ culpe non p̃ot eẽ ſine decore iuſticie. Propꝛea notãduz eſt ſm Sco. in. ij. ꝺi. v. ⁊. q. j. q̃ in p̃ncipio angelorũ tres mozule concurrerũt. Prima fuit creationis. ſecũda gratificationis. tertia glorificationis. In prima condita fuit omniũ angelorum natura. In ſecunda boni ſuſceperũt gr̃am ⁊ mali culpam. In tertia vo bonis data eſt gloria: malis aũt ſempiterna pena. Primam tangit pphꝛeta cũ ait. Gloriaz regni tui dicent. ſecũdã cũ dicit. Et potentiã tuã loquẽtur. tertiã cum ſubdit: vt notã faciãt filijs hominũ potentiã tuã.

Articulus primus de prima mozula in qua angelici ſpũs ſũt creati.

Prima mozula fuit creatiõis quan
p do. ſ. Geñ. j. c. dñs ait. Fiat lux: et facta eſt lux. i. angelica natura ſm ſe. In hac aũt creatione tria conſiderem⁹ que eis deꝰ creãdo dedit. Primo conſideremus eorũ pulchꝛitudinẽ. ſecũdo coꝛuz multitudinem. tertio eorũ diſtinctionẽ.

De pulchꝛitudie angelorum i qua ab initio creati ſunt. Ca. j.

Primo inq̃ conſiderem⁹ eorũ pul
p chꝛitudinem. Nã pulchꝛior creat⁹ ẽ minim⁹ angel⁹ paꝺiſi q̃ q̃libz aia hui⁹ mũꝺi: ſic dñs Mat. xj. c. ait. Inꝛ natos mulierũ nõ ſurrexit maior ioh̃e baptiſta. ſ. in pulchꝛitudine naturali: ⁊ q̃ minor ẽ in regno celoꝝ maior ẽ illo. ſ. in pulchꝛitudine illa. Certũ vtiq; ẽ q̃ de angelici ſpiritib⁹ dñs locut⁹ ẽ: qz cũ ꝺ dixit nulla aia in celũ aſcẽdebat. cũ ipſe dñs ieſus xp̃s p̃m⁹ fuerit q̃ celũ aſcẽꝺit. Johãnes eñ Apoc. j. c. teſtat dicẽs: q̃ ipe ẽ p̃mogenit⁹ mortuorũ ⁊ p̃nceps reguz tre. i. regni celorũ qꝺ tra viuẽtiũ dictũ ẽ. Si q̃s aũt plenius videre deſiderat: q̃nta etiã ſit minimi angeli pulchꝛitudo recurrit ad ea q̃ ſupra ſmone ij. c. ij. ⁊. iij. de pulchꝛitudine anime dicta ſũt.

De multitudine angelorum i qua i principio creati ſũt. Ca. ij.

Secundo cõſideremus angelorũ mul
s titudinẽ. ſ. in qua in principio ſũt creati. Scõm eñ Alex. de hal. i. ij q. ix. Angeli ſunt miniſtri ptãs diuine in his creatis mũꝺi: ſic habet p Aug. ſuper Geñ. lj. ix. Tñ ab eo iuſſa p ãgelorũ obedientiã miniſtrant. Preuenit eñ iuſſio dei nõ ſolũ ad hoies: nec ſoluz ad aues: aut pecora. verũetiã ad ea que ſub aquis latent: ſicut ad cetũ qui deglutiuit Jonam. Jone. ij. ⁊ adverbum. Nam etiam hinc v̊miculũ diuini⁹ iuſſuz vt radicẽ cucurbite ſeu hedere roderet

UVA. BHSC. IyR_032

sub cui⁹ vmbraculo requiescebat Jonas. Jo ne in fine. Si em̃ homini diuinũ donauit de us sic eum instituens vt carnẽ peccati portãs possit nõ solum pecora ⁊ iumenta suis vsib⁹ subdere nec solum domesticas oues vtrum etiã libere volũtates ⁊ seuas feras cape ⁊ mã suetas facere ⁊ eis impare potentia nõ corpo ris sed rõnis: cum appetitus ⁊ dolores captãs paulatimq; illectando: laxando. pmendoq; moderans agrestem exiuit cõsuetudinẽ: q; tomagl hoc angeli efficere possunt q̃ iussa ei⁹ quẽ sempiterne intuerẽ incõmutabili vtute pspecta mouentes p tps ⁊ tpa sibi subiecta: p tempus ⁊ locũ agilitate mirabili ⁊ iussa q̃bus moueãt ⁊ appetit carnalis indigentia pũt ef ficere ⁊ omni aie|viue: vt quocũq; venire opus est venire nesciẽs adducãt. Et sic ptz q necessaria est multitudo maxima angelorũ fm cõgruentiam: nõ q mediantib⁹ paucis nõ possit deus istas creaturas dispensare atq; minis trare: sed decet magis p ministros mltos h fieri. Et si hoc accidit terreno regi qui hz terrenum regnũ in quo habet mltos ministros q̃to magis apud ccelestẽ regem ad quẽ omnium gubernatio dinoscit ptinere. Et nihilominus si iste creature nõ essent: deceret multitudinem angelorũ esse assistentez potestati summe tanq; obedire paratã atq; iussa pficere. Thomas quoq; in prima pte. cxvj. q. ar. j in solutione articuli tertij. ait. Doctores sancti diuersis rebus corporeis diuersas substãtias spũales dicunt esse ꝓpositas. Ũ Aug⁹. in lib. lxxxiij. q. ait. q vna queq; res visibilis in hoc mundo hz angelicã ptãtem sibi ꝓpositam. Damascenus aũt dicit. q diabolus erat ex his angelicis virtutibus que ordini terrestri ꝓerant. Item Origenes sup illõ Nume. xxij. c. Cum vidisset asina angelũ inquit: qõ opus est mundo angelis qui ꝑsint sup bestias ⁊ aialiũ natiuitati virgultorũ plantationũ ⁊ ceterarũ rerum incremẽtis. Nõ tñ ponendum est ꝓpter hoc q fm suã naturã vn⁹ angelus magis habeat ad pñsidendum aialibus q̃ plantis: quia q̃libet angel⁹ etiã minim⁹ altiorem vtutẽ hz ⁊ vlioẽ q̃ aliqõ corpalium genus: ꝑ hoc est ex ordine diuine sapie q̃ diuers reb⁹ diuõsos rectores ꝓposuit ⁊ ordinauit. Hũc ãt adũrendũ ẽ fm sniam Hugonis de sancto victore sup. xiij. c. ó angelica hierarchia que sola diuina sciẽtia que omnia nouit scit numerum supnarũ vtutũ ⁊ sola discernit cas ⁊ plene cognoscit: vñ fm quosdam solus numer⁹ angelorum supat athomos in aere volitãtes Si igit tantus ẽ numer⁹ angelorũ q̃tus erit aliorũ spirituũ: cum fm quosdã p quolibz angelo sint decẽ archangeli: p quolibet archangelo sint decem ꝓncipatus: p quolibet principatu sint decem ptãtes. ⁊ sic de alijs. Huius opinionis rõ ẽ fm aplm. j. c. ad Rho. Jnuisibilia dei a creatura mundi p ea que facta sũt intellecta conspiciunt. Sed fm naturales aq in decuplo maior ẽ terra: ⁊ aer ẽ maior in decuplo q̃ aqua: ⁊ ignis in decuplo maior ẽ q̃ aer. ⁊ sic de singulis corpalibus vsq; ad celuz empyreum. Ex his visibilibus p apostolicaz regulam trahi põt q in decuplo sunt plures archangeli q̃ angeli ⁊ principatus q̃ archangeli: ⁊ sic de reliquis cõsiderandum.

Quomodo angeli ab inuicez specifice distinguunt. Ca. iij.

Tertio considerem⁹ angelorum distinctionem vel discretionẽ qũo. s. specifice distinguũtur. Scõm em̃ Bonaueñ. in. iij. di. iij. q. Notãdum est q circa hoc quorũdã fuit opinio duplex. Quidã em̃ dixerunt: q in angelis est discretio personalis sed nunq; pure: imo q in eis tot species quot idiuidua repiũtur. Similiter dicunt esse in luminaribus mundi. Sz licet hoc habeat aliquã ꝓbabilitatem in corporalibus nõ tamen videt ratiõabile in spiritibus vt nullus conueniat cum alio in specia li natura. Sicut em̃ innotescit per scripturaz multi angeli ad idem officium ordinantur ⁊ cõmunem videntur habere operationem iuxta illud Dañ. vij. Milia milium ministrabunt ei. Constat em̃ q non tot habeat mysteria dña specie quot angelos enumerat Dani el: ergo nec ministri omnes differebãt specie ergo omnes vel aliqui differebant numero solo. Sz si dicatur q tot mysteria habẽt obij citur de secunda parte auctoritatis. Et decies centena milia assistebant ei. Constat enim q tanta diuersitas nõ poterat cadere nisi fm numerũ cũ haberent vnum statum scz assistere. Nobis autẽ nec p scripturam nec p dicta sanctorum nec per officia tanta diuersitas innotescit: ideo non videtur nisi ꝓsumptio h dicere maxime cũ hoc non appareat in ꝓmptu aliqua ratione cogens. Alia autem positio sobria ⁊ catholica reputatur. s. q in angelitatẽ est ponere distinctiõnẽ quãtũ ad psonalis tantũmodo. id ẽ. q̃tum ad numerũ nõ q̃ tũ ad speciẽ: ⁊ h aut in oib⁹ aut in aliqb⁹. scz eiusdẽ ordis vel hierarchie saltem: ita q quilibet ordo vel saltem q̃libz hierarchia ab alia specifice distinguat. i. q tñ differat vnus or-

UVA. BHSC. IyR_032

do ab alio vl vna hierarchia ab alia: sicut differt equus a boue: z asinus a porco: z sic de alijs. Et hoc quia ē ad paradisi decorez z ad gloriā magni dei rationale reputatur. Epyloga ergo nunc si tāta est distinctio inter eos vt saltē vna hierarchia ab alia specifice distinguatur. Et tant⁹ est numerus spirituum: sic ꝑdictū est. Igit ꝫm apli regulam ꝯta erit pulchritudo cuiu sl: bet archangeli z potestates i decuplo ꝯ archangeli: z potestates in decuplo ꝯ principatus: z sic de alijs vsq; ad seraphin vel potius beatorū spirituū. Et imagināre q potius de tanta pulchritudine stupēdum ē ꝯ plene intellect⁹ capiendus sit. Ista igit tria. s. angelorum pulchritudo mlti tudo z distinctio omnia sunt ad gloriam regni dei quā gloriam oēs beati spiritus p facti euidentiam semp dicunt. Hinc bene ꝓpheta superius dixit. Gloriam regni tui dicēt.

Articulus secundus de secunda mozula in qua angeli boni fuerunt in celo gratificati et mali i culpa depzauati

Secunda aūt mozula angelozuz fuit gratificationis: qua. s. p meritum chzisti āgeli boni fuerūt in gratia confirmati: z p xpi iusticiam mali i malicia obstinati. Et de his Joh. Apoc. xij. c. ait. Factum ē ꝓlium magnū in celo. Michael z alij angeli eius ꝓliabant cum drachone z dracho pugnabat z angeli eius z nō ꝓualuerunt: neq; locus inuētus ē amplius eozuz in celo. Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus qui vocabat diabolus z sathanas qui seduxit vniuersum orbem z proiectus est in terrā z angeli ei⁹ cū illo missi sunt Et audiui vocē magnā in celo dicentē. Nūc facta ē salus z vtus deo nostro z regnum dei nostri z ptās chzisti eius: quia piectus est accusator fratrū nostrorū qui accusabat aī conspectum dei nostri die ac nocte. In qbus sacratissimis verbis mystice demonstrat ꝯ magnum thesaurū ab angelis iustis estimata ē gra saluatoris: vbi p ista acquirenda. Primo facta est pugna. scō habita est victoria. tertō ostensa ē leticia.

De pugna facta inter angelos pro xpi gra acqrenda. Ca. j.

Primo eī p xpi gratia acquirēda ab angelis bonis facta est pugna Et de hoc Job. ait. Factum est ꝓlium magnum in celo. Circa q aūt aduertendum est q aliquibus incōueniēs r putat hoc prelium ad lram de angelis intellige re: cū tm sacra fides confiteat malignis spiritebus sup beatos spiritus repugnare ne. s. noiceant ꝯtū possunt. Quod z ipsa sacra scptura in plūbus locis clarius confitet quoz vn⁹ pō. vbi dicit. Angelis suis mandauit de te vt custodiant te in oīb⁹ vijs tuis. Et post. Super aspidem z basiliscū ambulabis: p quos sine dubio maligni spirit⁹ denotant. Dan. q ꝯ r. c. Multa dicunt de plijs angelorū bonoꝝ cōtra malos. Ex quib⁹ hoc vnū est q angel⁹ ibi dicit. Et nunc reuertar vt plier aduersum principē psarū. Q si beati āgeli in curriculo pītis tempis bella gerūt p salute nostra: nūquid a principio ante suā in gratia cōfirmationem minus necesse habuerūt cōtra aduersarios illi⁹ multitudinis plīari p salute ꝓpria Nō eī sequit victoria nisi cum ꝑcesserit pugna. De hoc iterū prelio ad lram rationabiliter intellecto. Johānes ꝓmo describit initium. scō ꝓcessum. terno vero terminum. Primo aūt p hui⁹ plij initio Job. ait. Factus est plū magnū in celo. Hoc aūt plium tripliciter digestum ē iuxta tria que in spūali natura reperiunt que sunt. Ratio. volūtas z facultas. Per rationē nempe electi z reprobi angeli cōtraria sentiebant. Per voluntatem ad contraria afficiebant. Per facultatem ꝫo ad contraria nitebantur. Nam electi angeli sublimiter sentiebant de deo z gratia eius ad gtiam z gloriam eius afficiebantur: z p facultate sibi data p illis nitebantur. Angeli vero superbientes contempnētes gratiaz z gloriam dei sublimiter sentiebāt de bonitate nature sue: z ad propriam gloriam afficiebantur z toto nixu in contrarium electis spiritibus ferebantur. Primo igitur quātū ad contrarios conatus: hic angelorum conflictus prelium dictum est. Prelium enim a premendo hostem denominatur. Secundo autez ꝯtum ad affectionum contrarietatem hoc prelium dictum est magnum. Quia enim magnis affectionibus electi z reprobi angeli in contrarium ferebantur: mali in creaturā: boni in creatorem: mali in naturā: boni in gratiam. Adagnū etiā plium dici potest: quia in celo inchoatum ante generale iudicium in p senti mūdo nō poterit cōsūmari. Oēs eī repugnātie z prietates i hūana natura ex repugnātia angelice creature originē habēt. z Tertio vero quātū ad sensuū cōtrarietatē h plium in celo digestū cē dr. Celū eī spūalem naturā sicut in terra corpalē manifeste desigt

UVA. BHSC. IyR_032

Feria.iij.post resurre.dñi de gloria beatorũ

sicut Gen̄.j.c.scriptũ est. In ꝓncipio creauit deus celũ ⁊ terrã.i.spũalem ⁊ corpalem naturam. Quia ergo in spũali natura de spũalibus contraria sentiebant in celo ꝓspecto sibi spũaliter repugnabant. Ecce q̄ ꝑ acquirẽda gratia bellum in celo sumpsit initiũ. Secundo Joh̄.hui⁹ belli describit ꝓcessum cum subdit. Michael ⁊ angeli eius ꝓliabantur cũ draconе. Sicut enĩz primus inter ruentes angelos compar draconi ꝓpter astuciam ⁊ circũuentiuam malicĩã: quia primuz circũuenit angelos dei in celo: sic ⁊ primus angelorum bonorũ Michael nuncupar ꝓpter sapientie diuine admirationem sublimẽ. Michael nẽ pe quis vt deus nuncupar: ꝑ quod nomen merito significat in eo admiratiua cõtemplatio sapie dei. Per quã vtiq̄ deũ oñi creature incomp̄hensibilẽ intellexit. Merito igĩt ceterorum angelorum dicit princeps quibus in hac cõtemplatione clarior habebat. Unde ⁊ Dañ.x.c. Unus de principibus primis noiatus est: ⁊ hoc quia ceteris oñibus prior fuit. Angeli aũt eius sunt qui in eodẽ sensu volũtate ⁊ actione conueniebant. Hi omnes contra draconem et angelos eius preliantur cum se diuine sapiẽtie qua disposuit sibi mũdum per christũ recõciliare humiliter subĵci entes: sensu voluntate ⁊ actione huius diuine voluntatis contra superbientes spiritus coopatores. Unõ mystice Gen̄. xxviij.c.scp̄. est q̄ Jacob vidit in somnis scalam stantem sup terram ⁊ cacumen eius tangebat celum ⁊ angelos dei ascendentes ⁊ descendentes per eam: ⁊ dñm innixum scale. Quid aũt aliud ꝑ scalam cui⁹ multi sunt grad⁹ nisi mysterĩũ reconciliationis creature ad creatorẽ multi diuine sapientie gradib⁹ distinctũ conuenienti us designat? Hoc aũt in terra stare ⁊ cacumẽ eius celum cõtingere describit eo q̄ terrena celestibus ⁊ humana diuinis ꝑ hanc sapiam coniungunt. Huic aũt scale deus conuenienter innitit: nõ solum quia sic mundum reconciliare disposuit: verũ etiã quia ab eterno sic dispositũ tempaliter exhibere voluit quando verbum caro factum est ⁊ habitauit in nobis Per hanc siquidẽ scalam angeli dei ascẽdũt cum mysterĩis hui⁹ sapientie diuinã voluntatem attendunt. Per hanc quoq̄ descendũt cum ad ministrandum diuine voluntati i sapientia nostre reconciliationis ad nos missi ꝓueniunt. Sed quia malicia sathane ⁊ sequatium eius obstinata reluctabatur contra domini voluntatem. Ideo Johãnes subdit. Et draco pugnabat ⁊ angeli eius. Draco enĩ in multis ꝑis reuertit in seipm. Sz ꝟ apostaticorum spirituum ꝓnceps circulos confederationis sue quibus claritate intellectus sui bene conditas creaturas ⁊ creatorẽ earũ multipliciter considerant amore recipꝛoco in gloriam suam reduxit: ⁊ ob hoc sublimitatez nature sue clare considerãs ⁊ cognoscens de illa tam immoderate gloziabatur: q̄ inferiori nature quam creator per gratiam exaltare disposuit subĵci dedignaret. Sicut de eo dominus Job.xlj.c.di. Sub ipso erunt radij solis ⁊ sternent sibi aurum quasi lutum. Sapientia nempe creatoris vel creationis lune: sapientia vero reconciliationis soli comparari põt. Sicut nempe lux solis in immensum excedit lucem lune: sic sine comparatione melior est diuine sapientie lux qua deus disposuit sibi creaturã reconciliare illius luce sapientie qua cunctas creaturas ꝟm naturalẽ ordinem iam creauit. Unde licet hec sapientia incarnationis christi primo angelo cum ceteris alĵs reuelata esset: creationis tamen sapientiam in qua ipe ceteris clarior erat ⁊ ꝓgloriari volebat amplius q̄ reconciliatiõis gratie sapientiam reputabat. Et ꝓpter hoc radios huiusmodi solis videlicet diuine sapiẽtie contemnendo impeditabat: et aurum sapientie dei: q̄ ipse deus de terra humanitatis christi cõflauit quasi lutum de quo assumpta est contemnendo obiecit. Et idcirco gratiã reconciliationis de fortitudine nature sue ꝑsumens mox in electis angelis oꝑugnare incepit tripliciter. Primo sensu indicauit naturam gratie ꝑferendam. Secũdo affectu quo ad ꝓpriam gloriam afficiebatur. Tertio conatu quo. s. electorum angelorum obedienti am̃ subuertere nitebatur: sicut in precedenti sermone arti.ij.⁊.iij.c.patet. Cauda nempe illa que trahebat tertiam partem stellarum: etiam creaturas stellas traxisset: nisi creator illas manu sue gratie tenuisset. Cum enim tãta esset malicia ifernalis draconis q̄ sue circũuentiue allectioni cõsentientes corrũperet veneno malicie sue: nõ q̄ bonitas dei tã modica eẽ debeat vt ceteros ꝑ gr̃am suã ad obedientiã nõ alliceret: ⁊ obedientes sibi cõfirmaret ob ꝟ ꝓbabiliter vt videt de⁹ dicit eũ ꝓncipium viarũ suarũ. Job.xl.miscõie. s. ad saluandos mõ q̄ dictũ ẽ: iusticie vo q̄ctũ ad dãnatos q̄ ⁊ hic angeli draconis noiatur suggestionib⁹ cõsentientes q̄ Job.xlj. Lapides sic tede ignis accẽse lumine siq̄dẽ sue sapie quã

UVA. BHSC. IyR_032

ex natura habebat: inferiores sub se irradiabat ⁊ eos ad affectiones sibi similes accedebat donec efficerent conatuꝫ suoꝝ imitatores. Tertio q̄z subdit Jo. huius prelij terminum Nesciebat siquidē serpēs antiquꝰ donec experimēto ꝓbaret q̄ in omnibꝰ validior ē gr̄a q̄ natura. Per naturā dat creature esse qđ ita est in se. per gr̄am vero datur creature ee qđ habet in deo. Unde cōueniēter subditur Et nō ꝓualuerūt sc̄z gr̄e resistere per naturā Natura em̄ limitate ⁊ finite virtutis est. gratia vero qu odāmō infinite. Natura siquidem a deo esse suum p creatiōem cōicat. per gratiā vero esse diuinū participat ipa natura Nihil ergo gr̄e ꝓualere potest sicut etiā nec dō. vñ Job. viij. ca. Deꝰ cuiꝰ ire nemo resistere potest. Et Job. xlj. ca. de se dñs ait. Quis resistere potest vultui meo. Et iō merito q̄ gr̄am impugnabāt locū gr̄e amiserūt. ꝓpterea seq̄tur Nec̄ locus eoꝝ amplioꝰ inuētus est in celo. Cum em̄ celū spūalem naturā sicut supra dictū est p̄cipue increatā naturā que deus est significare potest. que quidē nō solū celū sed celū celoꝝ dicit a ꝓpha. vñ in p̄s ait Celū celi dño. Cū igitur p gr̄am vt dictuꝫ est natura diuina participat: cōueniēter gratia p celuꝫ significat. Natura vero p terrā que nihil est sine gr̄a indicari habet. Reprobi igit angeli cū adhuc gratie capaces essent tūc quasi in celo erāt. Cū vero gr̄am impugnātes a gratia repulsi sunt: tūc locū celestē amiserūt. Unꝺ ⁊ dñs Lu. x. ca. ait Videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentē. Fulgur em̄ casu suo extinguitur sic ⁊ sathanas a possibilitate obtinēde gr̄e cecidit ⁊ a spe recuperationis eius extinctus fuit.

De victoria habita per angelos bonos p pugnaz pro christi gr̄a acquireda. Capi. ij.

Secundo aūt ab angelis bonis post pugnā de gratia x̄pi habita est victoria ⁊ pars apostaticoꝝ spirituū de celo piecta est. Et de hoc Jo. subdit. Et proiectus est draco ⁊c. vbi Joh. describit sathane ꝓmo auersionē. Scō cōuersionē. Tertio sequatiū eius participationē. Primo em̄ describit sathane auersiōem. Septē em̄ nomia illi supbienti angelo Jo. attribuit in quibus ꝓtē denotātur auersionis gradꝰ p quos cōsumata a deo auersio tam in angelo q̄ in homine indicatur. Primꝰ auersionis gradꝰ est plus diligere creaturā q̄ creatorē. Scōs est abusus creature dilecte. Tertiꝰ in criminibꝰ delectari. Quartꝰ est studiū siue astucia male agendi. Quintꝰ est obliuio dei Sextꝰ est obduratio in peccatis. Septimꝰ est ꝑditio aliorum. Primꝰ auersiōis gradꝰ est plus diligere creaturā q̄ creatorē. Delectari em̄ in creatura nō est peccatū sed debito ordine. verum tamē quedam occasio peccādi est. s. cum ista delectatio nō ordinat ad creatorē. Sic et iste qui ceteris nobilior erat inordinate afficiebatur ad semetipm ac per hoc cepit seipm plus diligere q̄ oim conditorē. Propterea draco nominatur. qui sicut ꝓdictū est suis circulis reflectitur in seipm. vt in hoc denotet ꝓprius amor quo se plus q̄ dñm diligebat. Secūdus est abusio creature dilecte. sic ⁊ ille nobili sua natura abusus est: de seipo non de deo sata gēs gloriari: cū tñ nō esset a seipo sed ab ipso deo in q̄ quidē gliari necesse est sicut. j. Cor vij. c. aplus ait. Qui gloriat in dño glorietur. Etob hoc igit ꝓpter singularit atē illā quaz habere voluit pre alijs creaturis: singularis vtiq̄ demonstrat in hoc ꝓnoie iste. Tertius gradꝰ ē in crimibus delectari vel gliari intm̄ q̄ eo amplioꝰ supat q̄ amplioꝰ peccat. Et in hoc siquidē sathanas lapsus est. Nā prius supbiuit de natura que etiā opus diuinū erat. ⁊ inde ad hoc deuenit vt tandem superbiret de culpa que erat vtiq̄ opus suum. Et hoc notat in hoc nomie magnꝰ. Supbi nempe in oculis ꝓprijs magni sunt. Quartus gradus est studium seu astucia male agendi: quā habuit ille qui omnium malorū inuentor fuit. Et ob hoc ille serpens denominatur qui ceteris animantibꝰ callidior ē sicut Gen. iij. c. scriptū ē. Quintus gradus est obliuio dei que maxime per longitudinē temporis obrepere solet. Propterea hic ⁊ antiquus dicit in q̄ quicquid de euo defuit. s. supleuit malicie magnitudo ⁊ multitudo. Hinc in damnationē serpentis Gen. iij. ca. dictū est. Super pectus tuū gradieris eo. s. q̄ p reminiscētiam diuinarū miserationū nunq̄ egrediēdus esset. Sextꝰ gradus in predictis obduratio seu pertinatia nuncupat: quia frangi q̄dem potest: ad penitentiā tñ flecti nō potest propterea hic angelus diabolus nuncupat Diabolus ergo clausus ergastulo nuncupat qđ merito cōuenit obdurationi sue que qui dez tanta non est vt sentiat penas suas. tanta est tñ vt propter penas a peccato exire nō valeat. Unde Job. xlj. c. scriptū est. Cor eius indurabit quasi lapis ⁊ stringet quasi malleatoris incus que tanto amplius induratur q̄to malleo plus ferit. Septimus gradus ē perditio aliorum cum sc̄z sua p pria perditiōe nō cōtentat sed auctorē se cōstituit aliene Et

UVA. BHSC. IyR_032

et hoc sathanas notatur qvidelz ille angel⁹ oñis boni ꝛ aduſarius est: cupiēs a deo auertere omēs sicut ꝛ ipe auersus ē. Et hoc significatur cū subdit. Qui seducit vniūsum orbem id est voluntatē habet ex se a deo oñez auertere creaturā: licet nō habeat facultatez nisi in q̄ntum deus praue volūtati sue iustissime cōcedit effectum sicut Job. xxij. ca. patet Ubi manifeste mōstratur q̄ tñ in ipm potuit q̄tuz de⁹ pmisit: valuit em̄ bona illi⁹ auferre salutē corpis euacuare: corpalē nihilominus vitā quā sibi reseruauit deus p tot afflictiones nō potuit aufferre. Aliter q̄z vniuersum orbē seducit qui potestate amissa quam inter celestes spūs habuit p̄nceps omnium malorꝝ scz culpe ꝛ pene que in pñti mūdo habundāt effect⁹ fuit. Unde ꝛ p̄nceps hui⁹ mūdi a dño dictus est cum Jo. xij. ait Nūc princeps hui⁹ mūdi eiciet foras. Ante em̄ passionē xpi peccatū oñabat in mūdo a q̄ omino null⁹ extitit lib exceptis xpo ꝛ sanctissima ei⁹ mre. Sed post passionē ei⁹ innuberabiles a iugo peccati liberati sūt qui scz in ci⁹ crediderunt aduentum. Propterea post passionem xpi quodāmō electi⁹ est ne mūdo penit⁹ dñaretur p culpā. licet durante cursu vite pñtis oñibus etiā ipi xpo dñetur p penā. Hoc aūt dominiū in scdo xpi aduētu oñino amittet: cū xps regnū tradiderit deo patri. ꝛ oīm malorū inuctor in profundū inferni ꝓiciet sicut ꝛ asi de celo ꝓiectus est in voraginē hui⁹ mūdi. Scdo describit Jo. sathane cōuersionem scz ad malū. Et de hac subdit. Et proiect⁹ est in terrā. Postq̄ em̄ sathanas p culpaz a deo auersus est vel fuit. licz naturā suauerit: a cōditionibus tñ spūalis nature lapsus est sicut ad eum Ezech. xxviij. ca. in figura principis tyri dicit. Ambulasti perfect⁹ in vijs tuis a die cōditionis tue donec inuenta est iniquitas in te. Per iniquitatē corruit de celo in terrā cū sibi iam nō celestiū sed solū naturaliū rerum scientia relicta est. Spirituales quippe cōditiones sicut predictū est exuit. ꝛ aiales motus miserabili mutatione recepit Propter quod Job. xl. a dño behemoth. i. alter appellatus est. Iracundie enim inuidie: cōcupiscencie: tristicie ꝛ similes alios motus animales incurrit iusto iudicio dei. vnde etiā duplici animali a domino compar. elephanti qui maior est in terra: ꝛ cetus qui maior in mari reperitur. Circa em̄ prospera per cōcupiscētiā agit vt videlicet per eam fallat. Circa vero aduersa multipliciter vexat vt p tristiciaz frangat. Tertio subdit Jo. sequaciū eius participationem: quia nec solus ille proiectus est sed sicut Jo. subdit: ꝛ angeli eius cū ipso missi sūt Eum enim essent angelice nature: pro veritate tres habebant dignitates. Nā primo erāt perspicaces mente. scdo erant virtuosi volūtate. tertio erāt efficaces facultate. Cū xo i trā proiecti sunt: natura spūalis passionib⁹ animalibus subiecta est. Nā prima horū perspicatia ad deceptiones: circūuentiones: diuinationes ꝛ cautelas detrusa fuit. scda autez virtuositas in maliciā mutata est. tertia vero efficatia temptationib⁹ ꝛ negocijs humane pditionis aplicata est sicut p totam scripturam manifeste apparet.

De leticia et exultatione pro christi gratia per victoriam acq̄sita. Capitulum. iij.

Tertio autē post victoriaz dei gratia
t ostendit a Jobe in sanctis angelis. et hoc exultatio ꝛ leticia: subdit propheta. Et audiui vocē magnam in celo. Hec autem vox spiritualis nō corporalis est. clamor cōgratulationis interioris nō vocis exterioris. quia scilicet beati angeli maxime de tribus gaudēt. que tres materie gaudij dici possūt. Prima de gloria dei. scda de merito christi. tertia de salute proximi. i. nostri. vnō nō solum de proprio bono q̄ tunc cōsecuti sunt gaudebant ꝛ gratias deo agebant. vexetiaz de humani sanguinis christi merito et suo mysterio obtinenda. Et ideo merito talis vox dicta ē magna q̄ mag̃ exultationis coxfuit materia. Prima autē materia gaudij est de gloria dei et proximi. Unde subdit. Nūc facta ē salus ꝛ virtus ꝛ regnū dei nostri ꝛ potestas christi eius. Salus enim dicitur q̄tum ad liberationem a malo. virtus quātum ad exercitationem in bono. regnum vero q̄tū ad libertatez qua libere ꝛ sine vlla cōtradictione obedit deo. Un Apoc. j. c. Fecit nos regnum ꝛ sacerdotes deo et patri suo. Et subdit: dei nostri. i. cognita sunt ista esse soluz a deo nostro. Hic em̄ ille supbiens angelus ex natura habere volebat. gratiam vero p quā deus rationali creature gloriā obtulit contēnebat: ꝛ q̄tum potuit electam illam multitudinem angelorum qui se oblate gratie gratos reddebant impediebat. quod quidez fuit p̄lium inter angelos supradictum. Non enim verisimile est electos angelos sine probatione tantū premium suscepisse: cum nec homines qui inferiores nature sunt sine q̄ probatione acceptari valeant. Juste igit cōtemptor gratie qui suam naturam nobilem existimabat sibi sufficere iā proiecto: clamāt

UVA. BHSC. IyR_032

angelij: Salus et virtus et regnum deo nostro: recognoscentes non aliunde esse salutem q̄ per gratiam dei a quo gratis fuisce perunt naturam. Hinc Apoca. vij. ca. exultando dicūr. Salus deo nostro qui sedet super thronū ⁊ agno ⁊c. Scōa materia gaudij est de merito seu gratia christi. Predicte nāq̄ salutis cuius deus est auctor: agnus dei ē mediator. Vñ Jo. subdit. Et ptās xp̄i eius. Sicut enim christus ꝑm diuinitatem dominiū habet ⁊ potestatē vniuersalis premij: sic ꝑm humanitatē potestatē habet vniuersalis meriti. Nec enim angelica nec humana natura aliquod pondus equalitatis iusticie habere possunt. aut illud premium infinituz quod ē deus: nisi fulcianr̄ merito iesu christi. Illud enim sicut rationem meriti habet ratione assumpte humanitatis: sic rationē infiniti habet ratioc cōiuncte diuinitatis: vt p hec scōm iusticie equitatē infinito premio respondeat infinitū meritū. ⁊ finito merito soluar̄ infinitum premiū. Et hec siquidez est potestas christi eius. Huius igit̄ meriti potestati premiuz inter angelos reuelati sicut in precedentib⁹ dictū est: angeli intrauerūt ad gloziam diuine fruitionis. ⁊ inuidentes angeli proiecti sunt ad chaos eterne dampnationis. Ex tūc enim preualere cepit hominis christi meritū per fidem que in ipso erat. cui ꝑm formā voluntatis dei electi angeli se humiliter subiecerunt. Hoc autē nō imerito ex dicta miserizordie diuine sapientia processit vt sicut inferiozes creaturas per superiozes ad sui cognitionē veram humiliat. Nōne sicut de⁹ humiliat creaturā humanam vt se inanimatis creaturis ꝑbiciat ad salutē in sacramentoz̄ perceptione ⁊ in ceteris necessitatibus suis non tantum in spiritualib⁹ sed etiā in corporalib⁹: sicut ad Ro. viij. c. apostolus ait. Vanitati creatura subiecta est non volens sed ꝓp̄ria voluntate: sed propter eū. scilicet deum qui subiecit eam in spe. Oportuit enim sublimes angelos per creaturā inferiozem que humanitas est: merito erudiri ad humiliandum se sub potenti manu dei. Et si quis obiciat: quomodo meritum christi tūc angelis valebat. cum nō meruerat christ⁹? Dicat et ipse mihi: quomodo illis hominibus iaz valere poterat qui ante aduentum suum crediderunt in eum: quod ecclesia sancta vere ⁊ fideliter valuisse testatur. Et ex hoc intelliget quomodo angelis eius meritum iaz valebat. Humanitas enim christi qui mereri habebat debebat esse vnita infinito deo cui nō tm̄ omnia loca sed etiā omnia tempora presentia sunt. Propterea virtute infinite potētie dei tale futurum meritum christi ad omnia tempora dilatatū ē. ⁊ in hoc maxime apparet mirabilis potestas christi ei⁹. Tertia vero materia gaudij est de salute proximi. id ē nostri. Per fidem enim ⁊ dilectionem christi angeli electi meruerunt salutem quaz deinceps in mysterijs suis hominibus sibi obedientib⁹ procurant. Unde ad Hebre. j. c. apostolus ait: Omnes administratorij spiritus sunt in mysterium missi propter eos qui hereditatem capiunt saluti. Et de hoc Jo. subdit. Et proiectus est accusator fratrū nostrorum. Mirātur quidam quomodo angelus hzimus accusator actu fuerit ceteroz̄? Sed aduertant diligenter q̄ sicut dominus iesus christus mediator erat totius creature rationalis ad deum eo q̄ gratia eius toti rationali creature sufficeret ad salutem: licet aliqui mediatoris gratiam impugnantes gratia eius facerent se imunes sic ⁊ ille superbiēs angelus totius rationalis creature accusator erat cuius demeritū toti rationali creature ad dampnationez sufficiebat: nisi christi meritum pro datis sibi a deo patre interueniss̄et: Sicut ad eum pater in ps̄. ait: Postula a me ⁊ dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre. Accusator igitur fratruz erat qui omnibus filijs indifferēter auersionem suggerebat. Unō de eo Job. xl. in figura dominus ait: Absorbebat fluuium ⁊ non mirabit̄ ⁊ habet spem q̄ iufluat iordanis in os eius. Unde q̄sta sit versucia huius accusatoris qui multitudini angeloruz se incorporauit. Quid enim angeli defluentes nisi fluuius erat qui a beatitudine eterna in corpus dampnati draconis influebant. Maior tamen sine cōpatione illius astucia erat q̄ multitudo reqreret quam seducebat. propterea dicit. Et nō mirabitur Quid em̄ miraret̄ se angelos circunuenisse dampnatos cum presumeret q̄ ad assencidum sibi ⁊ electos angelos inclinaret. Habz inquit fiduciam q̄ influat iordanis in os eius Jordanis nempe qui rius iudicij dictus ē electoz̄ angeloz̄ multitudinem denotat qui in iudicio recte rationis stabāt. Hos siquidem in os suum behemoth sperabat influere cuz eos suggestioni sue confidebat cōsensum adhibere. Aliter etiam ceteros accusabat qui naturali ratione prefulgens multa que nimis clare illi in suis mysterijs ꝓgnoscebant: ille clarius intelligebat. Unde eos q̄si accusabiles coz̄ deo exhibuit quos a sua p̄fectione deficientes elatus mente contemp-

UVA. BHSC. IyR_032

sit. Deus vero qui defectum nõ imputat nature sed culpe. humiliatis sub manu potenti sua: hoc vberius adimpleuit per gratiã qõ minus habuerãt per naturã. Vnde Ezech. xvij. c. dominus ait. Et scient oĩa ligna regionis q̃ ego dominus. humiliaui lignũ sublime ⁊ exaltaui lignum humile. Lignũ sublime ⁊ humiliatum: primus iste angelus ẽ q̃ de sublimitate sua spiritualit̃ supbiuit: et ob hoc eum domin⁹ ab ea proiecit. Ideo Joh. ait: Quia proiectus est accusator fratrũ nostrorum. Lignum humile christ⁹ est qui humiliter inter homines conuersatus: in fine factus est obediens vsq̃ ad mortẽ crucis. et ob hoc deus exaltauit eum. Per hec autẽ oĩa ligna regionis celestis. scilicet ⁊ terrestris. i. angeli atq̃ homines nõ solũ scientia sed etiã experimẽto sciunt q̃ nõ superbia sed humilitate ad diuinã celsitudinem peruenit. Humilibus cum christo iam exaltatis in gloria Superbis cuz superbo humiliatis in pena. verum si scire velimus qui sunt hi fratres q̃s iste accusat. Sciendũ q̃ tam angeli q̃ homines fratres dicunt. Filij quidem vnius patris. scilicet dei. quorũ primos accusabat sathanas in celis. scõs adhuc modo nõ cessat accusare in terris: vtrisq̃ impeditorez obiciens se salutis. Vñ sequit: qui accusabat illos ante conspectũ dei die ac nocte. Die quidem accusabat angelos quos in claritate angelice vite constitutos accusabiles facere intendebat. Nocte vero accusabat homines quos in p̃sentis vite tenebris deo accusabiles reddere conat̃. Non est enim qui faciat bonum nõ est vsq̃ ad vnũ: sicut p̃s. ait: Vel per diez contemplationis claritas. per noctẽ vero accusationis intelligat̃ obscuritas. Die igit̃ ac nocte ecclesiam sanctã accusat qui eam tam i contemplatiua q̃ in actiua vita peruertere studet. Si etiã diem bonoꝝ claritatẽ ⁊ noctẽ dixerimus peccatorum obscuritatẽ: ⁊ tũc die ac nocte accusat qui ecclesiam sanctã vel manifestis culpis vel falsa iusticia p̃ vanam gloriam coruptam obsidere non cessat. Et alit̃ dicere possum⁹ q̃ per diez prosperitas: p̃ noctez vero aduersitas designat̃. Vel dies sũt precepta affirmatiua. et nox precepta negatiua in quibus corazs deo oĩs conat̃ accusabiles presentare. In his autẽ omnib⁹ deus in cui⁹ conspectu hoc certamẽ agit̃ ecclesie sue ex electis angelis ⁊ hominib⁹ p̃stitute: in se ⁊ in merito passionis filij suiveraciter p̃fidenti semper per gratiam suaz assistit ⁊ cõtra temptamenta iugiter eaz defendit. Sicut p̃pheta ei promittit dicens. Scuto circundabit te veritas eius non timebis a timore nocturno A sagitta volante in die a negocio perambulate in tenebris ab incursu et demonio meridiano. Cadent a latere tuo mille ⁊ decẽ milia a dextris tuis ad te autẽ non appropinq̃bit. In quibus verbis omnes describunt tẽptationes quas ab initio seculi vsq̃ in finez in quolibet tempore persona ⁊ statu: ecclesia christi passa et passura est. A quibus semper protegit̃ auxilio dei. De quibus omnibus a libi dictum est. In omnibus tribus iã dictis scilicet in angelorum pugna. in illorum victoria atq̃ in eorum letitia: semp admirandam christi potentiam loquunt̃ per euidentiã facti Vnde merito propheta subdit. Et potentiam tuam loquent̃.

Articulus tertiꝰ de tertia morula in qua scilicet glorificati sũt angeli boni.

Tertia autẽ morula in angelis bonis
t fuit glorificationis in qua post gratiam per triumphalẽ victoriã acquisitam in merito iesu christi condignã gloriam adepti sunt. Et de hoc Jo. vbi supra subdit. Et ipsi vicerunt eũ p̃pter sanguinẽ agni ⁊ p̃pter verbum testimonij sui ⁊ nõ dilexerunt animas suas vsq̃ ad mortez. propterea letamini celi ⁊ qui habitatis in eis. In quibus sacratissimis verbis ostendit̃ q̃ statim in cõfirmatione eorũ tria premia perfectissime cõsecuti sunt videlicz. primo tranquillitatẽ. scõo. veritarẽ. tertio suauitatẽ: Primum in patre scõm in filio. tertiuz in spiritu sancto. Tranquillitatẽ per christũ recõciliatorẽ: veritatez per christum doctorem: suauitatem per xp̃z dilectorẽ seu amatorẽ. Primuz in memoria scõm in intelligentia. tertium in voluntate. Primuz ex merito spei. scõm ex merito fidei tertium ex merito dilectionis.

De premio angeloruz, sanctorũ quod ẽ consũmata tranquillitas post victoriã i sanguine xp̃i Capi. ij.

Primum ergo premiuz quod conse
p cuti sunt angeli in glorificatione sua est tranquillitas memorie in eterno patre ⁊ hoc ex spe habita in recõciliatore christo. Et de hoc Jo. subdit. Et ipsi vicerunt eũ propter sanguinem agni. id est propter spez quã habuerunt in passione christi. Sed hic dubiuz insurgere potest. quomodo hoc angelis cõuenire possit qui nõ peccauerunt vt per hoc egerent reconciliatore. ⁊ specialiter

UVA. BHSC. IyR_032

vt per sanguinem christi reconciliarent deo Ad qđ dicendū q licet redemptor t reconciliator vnus sit christus tamen redemptor eo dicit q pro peccatis suorū patri suo satisfecit Reconciliator vero dictus est q p gratiā p-meruit eis. Hom inib⁹ ergo in se credentib⁹ qui peccauerūt t egent gloria dei: xps redemptor fuit: quia pro peccatis eorum plenissime satisfecit. Reconciliator vero pro angelis dictus ē: qui a gratiam promeruit eis. Nā angeli qui nō peccauerunt vtiq redemptor minime fuit nisi forte redemptio large accipiat. Eisdem enī christi meritis sunt homines peccatores a peccatis dimissi: t angeli sancti ne peccarent preseruati. Egebant tamē angeli electi reconciliatore seu mediatore qui eis a deo gratiam mereret. Perfectissimū autem meritum requirit difficilima operari t pati p amore illius apud quē mereri intēdit. Et ob hoc oportuit christum mori ad cōplementū caritatis sue ad patrē t ad fratres suos eiusdē scz glorie participes. Hanc autē mortem christus pro angelis solū affectione: pro hominibus vero affectione t executione cōpleuit. Notanter etiam aduertendum est q nō dixit beatus Jo. q angeli redempti sunt in sanguine agni: quia hoc non solū hominibus: ſ ait q ipsi vicerunt eum. scz diabolum: quia hoc toti ecclesie cōmune est. Tam enim beati angeli q̄ etiā electi homines diabolū deuicerunt nō proprijs quidē viribus sed merito iesu christi qđ cōplementū est in effusione sanguinis eius. Propterea subdit in sanguine agni. Ex his igit patet q in angelis finis victorie habite ppt sanguinē agni nihil aliud est q̄ tranquillitas illa quā habent in deo in quo est pax et tranquillitas cōsūmata exuperans omnem sensum.

De scđo premio angelorum beatorum quod est vera cognitio vespertina et matutina. Ca. ij.

S Ecundū vero premiū in eorum glorificatione ab angelis consecutum ē veritas intelligentie in sūma veritate t hoc ex merito fidei habite in nostro reconciliatore christo. Nam licet iam clari essent q̄ tum ad cognitionē vespertinā per quā cognouerūt creaturas in se: ignari tū t tenebrosi erant adhuc anteq̄ ad beatā visionē intrarent t matutina luce fruerent in verbo. Ad quā lucem cū ingressi sūt: ita perspicaces sūt effecti: vt nō tantū cognoscerent res in proprio esse sed etiā in ipsa arte: ac per hoc nō tantum cognitionē vespertinam haberent: vel etiam matutinā vel etiā diuinam propter ipsius lucis plenitudinem t omnimodā puritatē respectu cuius omnis creatura tenebra merito dici potest. Cū eodem verbo dei quo nos in assumpto corpore in tempore eruditi sumus ipsi ante tempus per reuelationem instruebant precognoscentes ad meritū ad quod iam in verbo dei clare intuerent ad p̄mium. Et hoc beatus Jo. notat in eo q singulariter dicit. Et propter verbum testimonij eius. Testimonium enim christi quod nobis innotuit multis verbis ipsis vno diuino inspirationis verbo propositū fuit sicut etiā patet in precedenti sermone arti. ij. per totū

De tertio p̄mio angelorum qđ ē consūmata suauitas et dilectio dei. Capi. iij.

T Ertiū vero premiū quod sancti angeli cōsecuti sunt in vltima mora. i. glorificatione sua fuit suauitas voluntatis in dulcedine spiritussancti: t hoc p-pter meritū dilectionis quā habuerūt ad deum t ad ipsum mediatorē christū. Licet enim beati angeli mori minime possent cū immortales creati essent q ñ habebat natura: adipleuit tamen in eis fortitudo dilectionis. Nam dicit Cant. viij. c. Fortis vt mors dilectio. Tanta em̄ vis dilectionis mentib⁹ eorū inerat vt pro eius gloria et honore libenter mori voluissent si eis possibile extitisset. Dilectio que in hominibus facit de necessitate virtutē: in angelis fecit de virtute quandā necessitatem. Qđ bene notat Jo. cū subdit. Et nō dilexerunt animas suas vsq ad mortē. i. sic dilexerunt deum: vt licet mortales nō essent necessariū tamē sibi existimarent proprie vite nō pacere p diuine dilectionis feruore. Ex omnibus iam p̄dictis Jo. quasi oēs creaturas ad gaudiū et exultationē inuitans cōcludendo subiungit. ppterea letamini celi t qui habitatis in eis. Sicut em̄ celū singulariter sūptum denotat spiritualē naturā sicut p̄dictum est: sic celi diuersitatē spūalis nature. i. saltē nouem species angelorū sicut in primo p̄cedenti ar. t. iij. c. patet importare vident. Q si in illa natura nobis occulta diuersitatē aliam ignoram⁹: saltem ex scriptura Esa. xj. hāc diuersitatē intelligam⁹. q scz est spiritus sapientie t intellectus: spūs consilij t fortitudinis: spiritus scientie t pietatis: t spiritus timoris domini. Habitātes vero in eis ipse angelice psone sunt que ſm mensurā gratie dei clariores vel min⁹ clari in hac natura effecti sunt Juxta q gratia perficit in eis naturā: de quibus Dan. vij. c. scriptū est. Milia milium ministrabant ei. Illi vero superbien

UVA. BHSC. IyR_032

tes angeli tūc in celis profecto erant cū in.pu
ritate nature a deo cōditi essent. Jn eis tamē
nō habitabant quia a gratia dei repulsi cōdi
tiones spūalis nature nō seruauerūt. Electi
vero angeli in gratia cōfirmati habitationē
in celis tūc susceperunt cū naturā in eis gra
z gratiam gloria exaltauit. Juxta qđ domi
nus Math.xviij.c. discipulis suis ait: Dico
em̄ vobis q angeli eorū in celis semp vidēt
faciem patris mei qui in celis est. Jn tribus
igitur p̄mīs supradictis. s. in tranquillitate
veritate z suauitate omnes electi spūs iuxta
pphetie sniam. Nota facient filijs hominuz
potentiā dei dū semp nobis spirant intellec
tum lumine diuine veritatis p fidei cogniti
onē. Jn affectu dulcorē diuine suauitatis p
verā dilectionē Et in cōscientia pacem diui
nine maiestatis per bonā operationē. Nam
iuxta sententiā apostoli ad Heb.j.c. Omnes
sunt administratorij spiritus in misterium
missi ppter eos qui hereditatē capiunt salu
tis: vt scz omnes auxiliū prestent ad reinuē
tionē centesime ouis z decime dragme. id ē
humani generis: hoc est omniū predestina
torū. Jnter quos nos connumerare dignet
misericordia saluatoris. Qui cū patre z spi
ritusancto viuit z regnat rex glorioſus in se
cula seculorum. Amen.

Feria quarta post resurrectionē de supadmirabili gra z gloria matris dei. Ser. lxj.

Stitit regina a dextris tuis in vestitu de
aurato circumdata varieta
a te ps. xliij. Ad honorē vir
ginis matris dei. Jn hac qn
ta contemplatione de gloria paradisi in ser
monis principio exordiū sumamus averbis
deuotissimi filij eius glorioſi Bern. in princi
pio cuiusdā sermonis de assumptione q ait:
Hoc totū decurrat in celū z aure⁹ sermo tot⁹
reluceat venustatē. Volūtaria oris mei bēpla
cita faciat sibi genetrix dei dña mūdi re
gina celi. Jpsa sensū acuat: dirigat stilū z lin
guā paupis venustiori spergat eloqo. Qđ z
ipsa mihi hodie impartiri dignet vt de mag
nificentijs ei⁹ balbuciēdo depromā iuxta pro
phetica ẏba. Que dicūt. Astitit regina a de
tris tuis in vesti. ⁊c. Jn qb⁹ sacratissimis ver
bis tres cōtēplationes de virgine matre per
ordinē distinguam⁹. primo em̄ cōtēplemur
eā gratijs cozonatā ibi. astitit regina. scōo in
gloria exaltatā ibi. a dextris tuis i vestitu de
aurato. tertio ab oib⁹ honoratā ibi. circūda
ta varietate. Eas quidē tres ꝓtemplatiōes si
cut ps̄. habuit i veteri testamēto: sic Jo. euā
gelista in visione eas habuit in nouo testa
mento. Vñ Apoc. xij. c. ait. Signū magnū
apparuit in celo. Mulier amicta sole et luna
sub pedib⁹ eius z in capite eius corona stel
larū duodecim.

Articulus primus de duodecim gratijs z excellētijs btē virginis quib⁹ quasi. xij. stellis tā qz regina in p̄nti mundo coronata fuit.

Primo cōtemplemur beatā virgi
nē gratijs coronatā. qz ps̄. vocat
eā reginā d. Astitit regina a dex
tris tuis. Et euangelista Jo. dicit
eā habere in capite coronā stellaz. xij. Cōtē
plemur ꝫ eaz reginā corona stellaz. xij. coro
natā. Tanta est em̄ gratia virginis matris q
ꝫto gratie eius z virtutes ac dignitates fi
delibus z deuotis se offerūt digniores suā
uiores et puriores: tanto purius et suauius
atqz diuinius afficiunt eos: et tanto in eis
sūmam puritatē dei atqz suauitatē z diuini
tatē dulcius z plenius assaporant. Propte
rea distinguam⁹. xij. mirabiles gratias: que
xij. eius corone stellas signant quas etiaz in
p̄nti vita peregrina habuit. prima est nobili
tas. scōa ē preteruatio. tertia meritū. quarta
potestas. Addant alie quattuor. prima ē su
perexcellētia. scōa ē dñatio. tertia ē regnum
quarta dispēsatio. Supaddant alij quattuo
or. prima cōsumatio. scōa ornat⁹. tertia retri
butio. quarta incomprehensibilitas.

Qz beata virgo nobilior femina mundi fuit scōm carnē. Capitulum. j.

Prima stella nobilitas nuncupat. fu
p it em̄ beata virgo nobilius indiuidu
um seu nobilior creatura omnibus
indiuiduis seu creaturis que in hūana na
tura fuerūt aut p̄nt aut poterunt generari
Equidē Math. c.j. in fine ponens tres qua
terdenas generationis abrahā vsqz ad xp̄m de
scribit eā fuisse natā ō. xiij. pharchis. ō. xiij
regib⁹. z de. xl. ducib⁹ fm qđ distinguūt z enu
merant quidā. Lucas quoqz. c.j. describens
nobilitatem originis sue exordiēs ab adam
z eua vltimo vsqz ad xp̄m deū generationez
suā ptraxit. Habem⁹ nāqz qđ dñs iesus xp̄s q
sine matre fuit in celis z sine patre in terris.

UVA. BHSC. IyR_032

tota ā virgine humanitatē recepit: ⁊ dignitates q̄ ad humanitatē sequunt: scz cognatiōis vt diceret filius dauid: ⁊ cōsanguinitatis vt diceret habere fratres ex nobili parentela: totū hoc a sua benedicta matre suscepit. Q̄ etiā esset vltim⁹ dux vltim⁹ rex ⁊ vltim⁹ pr̄iarcha totius populi israel. Ista hoc habuit nisi a virgine gloriosa? vt ex hoc manifeste clare scat q̄ omnis nobilitas corporis cōcessa humano generi in adaz a dño principaliter data est vt descenderet p multas generationes ⁊ p virginē matrē terminaret i christū. Hinc tantā mundiciā p̄cipiebat deus in lege sua nō tantū in humanis corporib⁹ sed etiā in vasis in domibus: in castris ⁊ in cunctis que erāt in populo dei. vt. s. populus per xp̄m illā nobilitatē ⁊ mundiciā cōseruare deberet. Cum autē venit christus exhausta manifeste apparet omnis munditia ⁊ nobilitas iudeorum q̄ non crediderunt in eum. Ita q̄ vbi gens iudaica nobilissima ⁊ mundissima fuerit ante xp̄m nunc vilissima ⁊ abiectissima apparet vltra omnes nationes. Hoc etiā manifesta apparentia monstrat: q̄ post christū nō habuerunt aliquē patriarchā vel regē vel ducem sicut ipsimet publice attestant: vt verificet q̄d ipse de se Apoc. ij. c. ait. Hec dicit primus ⁊ nouissimus. P̄rimus scz quē de⁹ in suo populo principaliter intēdebat. Et nouissim⁹ scz patriarcha rex ⁊ dux in populo isto. Quia igit̄ omnes p̄claritates: ingenuitates: prefecturas: dignitates ⁊ nobilitates que possunt esse in aliquo individuo humano fm̄ originē sanguinis describūt euangeliste in hac puella: oportet nos eorū testimonio cā preferre omnibus principib⁹ ⁊ principissis regibus ⁊ reginis: imperatorib⁹ ⁊ imperatricib⁹ ⁊ oīnib⁹ potestatib⁹ tribub⁹ ⁊ linguis totius vniuersi

Q̄ totus mūdus post primorū nostrorū parentū culpā amore tante virginis p̄seruatus ē Capitulum. ij.

Secunda stella dicit̄ p̄seruatio: maria namq̄ sola p multa milia annorū aīāq̄ nasceret. P̄primoq̄ p̄cipaliter adā ⁊ et euā ⁊ totā eius posteritatē p̄seruauit i esse. Constat nempe q̄ ex propria transgressione adā ⁊ eua nō solū mortis sed ⁊ annihilationis exterminiū meruerūt ⁊ diuina ultio q̄ p̄sonarū acceptionē ignorat sicut nec culpā angelicā sic nec etiā humanā dimisissz impunē. Sz ppter p̄cipuā reuerentiā ⁊ singularissimā dilectionē quā habebat ad virginē p̄seruauit: q̄ eā ab eterno sup oēs creaturas deo nostro viuendas que creande erāt superexcessiue dilexit. ppterea p̄seruari sūt p̄ thoplausti: nec vt merebant in nihilū sunt redacti. Rō hui⁹ est: q̄ hec bñdicta puella in lūbis erat ade fm̄ seminalē rōnē. Et sic nos fuim⁹ potētia, pducēde puelle in primis pntib⁹ im pressa erat donec educeret in actuz. De ipsa nāq̄ nasci debebat dei filius ihesus xp̄s qui fm̄ corpulentā substātiā in adā existens erat solū. Et de nulla alia educendus indulsit misericors de⁹ primis parentib⁹: nec eos annihilauit: q̄ sic nō fuissz exorta btā virgo: nec p consequēs xp̄s siue de⁹ carnē vestisset hūanā. Ergo ppt̄ istā nobilē creaturā de⁹ saluauit parentes primos de prima eorum transgressione Genes. iij. Hoc diluuio inundāte Gen̄. vij. Abraā de sede regl chaodolaomor Gen̄. xiiij. Isaac ō hismaele Gen̄. xxj. Jacob de esau Gen̄. xxvij. Judiacū populū de egypto ⁊ de impia pharaonis manu Exo. xxj. ⁊ de mari rubro Exo. xiiij. de vitulo i deserto Exo. xxxij. de manib⁹ diuersorū regū tyrannorū. s. nabuchodonosor Dan̄. iij. de captiuitate babylonie Esa. xxxiij. ⁊ assyriorū. iij. Regl. xvij. De golia dauid ⁊ de saule. j. Regū. xvij. c. Et vt breui sermone cūcta cōprehendam omnes liberationes ⁊ indulgētias factas in veteri testamēto nō ambigo deū fecisse solū ppter hui⁹ benedicte puelle reuerētiā ⁊ amorē quib⁹ eaz deus in suā predestinationē prehonorandā cunctis operib⁹ suis ab eterno prefordinauit.

Q̄ meritū beate virginis i cōceptione filij dei merita omniuz puraz creaturaz excedit. Ca. iij

Tertia stella meritū nuncupat̄. P̄lus cñ meruit gloriosa virgo in vno suo p̄sensu scilicz cōceptionis filij dei: q̄z omnes creature siue angeli siue homines in cūctis suis actib⁹ motibus ⁊ cogitationib⁹. Et quidē oñes q̄ meruerūt: nihil amplius mereri nisi fm̄ diuersos status ⁊ gradus gloriā felicitatis eterne. Hec autē virgo in illo gloriosō consensu meruit extinctionē fomitis p̄ matū orbis: dñiuz mūdi sup oēs creaturas scepiz regni: pleitudinē oim grāz oim virtutū oim donorū: oim btitudinū: oim fructuū spūs: oim scientiaz ⁊ maxime altissime theologie interpretationis sermonū: spūs p̄phetie discretionis spirituū: operationis virtutuz gratie suauitatū. Meruit fecunditatē in virginitate. Maternitatē filij dei q̄ sit stella maris: porta celi ⁊ sup oīa q̄ diuine misericordie sit regina ⁊ regina misericordie nomine

UVA. BHSC. LyR_032.

tur quod multipliciter probari potest. ¶Primo enī plus ei conuenit hoc nomē q̄ st dicatur imperatrix. Nā imperatrix est nomē magni timoris atq; rigoris. Regina autē plus est nomē prouidentie ⁊ equitatis. ¶Propterea nō credo in tota scriptura sacra deū expſ se nominari imperatorē sed regē: hoc nempe nomē est maiestatis. Scō etiam dicit magl propie regina misericordie q̄ dña dominarum. vel regina reginaruz: vel dea dearum hec enim oīa important dignitatē vel excellentiā respectu maiorū vel minor. Si enī diceret dea dearū nō videret esse dea vel regina peccatorū vel demonū. Similiter propie nō diceret regina pacis ⁊ dilectōis: qm̄ non est hoc vniuersale ommbus sui regni. Tertio etiā dicit melius regina misericordie q̄ potentie vel sapiētie. In sapientia enī intelligit potentia sed nō cōuertit. In misericordia vo intelligit ⁊ sapia ⁊ potētia ⁊ nō ecōuerso. Cū misericordia claudit illa tria in se propterea regina misericordie est regina potentie ⁊ sapientie ⁊ nō ecōuerso. Quarto etiam ꝓpie nō potest dici regina glorie seu regina gratie aut regia iusticie. Nā gloria gratia ⁊ iusticia per se tantū dicūt collationē boni ⁊ ablationē mali. ¶Per se enī plus cōprehēdit ⁊ in amplius se extendit regnū misericordie q̄ glorie gratie vel iusticie. Sed ab ampliori ⁊ maiori potentia dignitas ⁊ denominatio maior ē. Est ergo beata virgo maria a sūma dignitate ⁊ regia misericordie dici debet. Quinto ad idē. gloria enī tantū ē in celo nō in terra: nō in inferno: nō in purgatorio sed misericordia in quolibet horū est: ergo maximum est regnū misericordie: merito ĝ regina misericordie est dicta. Sexto insup regia misericordie dici debet. Nā quicquid est superius superiore superi⁹ est inferiore. sed misericordia est sup omnia opa dei ⁊ regnū misericordie sup misericordiā: ergo regina misericordie determinat potētiā sup oia: sed illa cōuenit virgini purissime: ergo propie ē regina misericordie. Septimo etiā sup patrimonium ⁊ proprietatē filij sui est regina sed hec est misericordia. ¶Propriū etenī dei ē misereri sp ⁊ parcere: ergo beata vgo ꝓpie misericodie est regina. Octauo etiaz ꝓbari pōt Esa. enī. xviij. dicit dñs. Ego aūt ꝓsiderabo in loco meo glo. q̄ locus est misericordia: q̄ ꝓprius locus regis ē regnū: ergo misericordia est regnū regis ⁊ regine. Sz propie dicitur rex ⁊ regina eius qō est ipsius regnuz sicut rex vel regina francie dicit cui⁹ est regnū frācie. ꝓpterea btissima virgo ꝓpie dicit regina misericordie cui⁹ misericordia regnū ē

Q Vbtā virgo potuit facere deo qō de se nō potuit facere etiam ipse deus. Capm. iiij.

Tarta stella est potestas. ¶Plus enīz q potuit facere beata vgo ō deo q̄ de⁹ ō seipo. Quedā enī ꝓria ⁊ ꝓdictoria int deū ⁊ virginē erant que dum accessit ad virginē cōcordata sunt: puta. ¶Primo impossibile erat deū nō generare: impossibile erat virginē generare. Itē scō impossibile erat deum generare nisi deū: impossibile erat virginē generare deum. Amplius tertio impossibile erat deū cum alia persona generare: impossibile erat virginē sine persona generare Accessit ergo deus ad virginē ⁊ necesse fuit virginē generare ⁊ nō aliū q̄ deū. ⁊ nō de alio q̄ de deo. Sz deus non potuit generare nisi deū de se: ⁊ tamē virgo deū fecit homiez deus nō potuit generare nisi infinitū imortaliter eternū insensibilē: impalpabilē: inuisibilē sub forma dei. Sed virgo fecit eum finitum: mortalem: mendicū: temporalē: palpabilem: sensibilē: visibilem sub forma serui supposituz sub natura creata. O ineffabilis hūilitas. O incogitabilis virt⁹ virginis matris. O incōprehēsibilis altitudo mysterioz dei: vna mūer hebrea fecit iuasionē i domo regis eterni: vna puella nescio quib⁹ blandicijs: nescio quib⁹ cautelis: nescio quib⁹ violē tijs seduxit: decepit ⁊ vt ita dicā vulnerauit ⁊ rapuit diuinū coz ⁊ diuinā sapiētiā circūuenit. ¶Propterea cū q̄rit dñs de beata virgine d. Cañ. iiij. vulnerasti coz meū soror mea sponsa mea vulnerasti coz meū. vbi glo. p amore tuo carnē assūpsi ⁊ vlnerib⁹ ꝑmis i cruce vulnerasti coz meū. Nam ꝑmogenita filij tui fuit: plusq; ꝑ ea redimēda in mūdū venit q̄ ꝑ oīni alia creatura. Ex virginis igit carne de⁹ flens dico sūmā altitudinē vestiuit humilitate: sūmā delicijs vestiuit penalitate: sūmā opulētā vestiuit pauptate ⁊ sūmā lucē vestiuit tenebris: sūmū honorē vestiuit opprobrijs: sūmū amabile vestiuit flagellis. Reuera deo patri ꝑ omnē modū impossibile esset de se aliqd tale facere. ¶Propter ea in b̄ stat virginis ꝓrogatiua: qz cū hec de⁹ nō possit nulli alteri creature ꝓcessit Q aūt sic generauit totū ꝑ salute geueris humani ꝓcuratū ē: vñ sicut illud qō pater dedit maius ē omnibus vt scribit alibi sic qō mater dedit maio⁹ ē oīnibus. Quid igit agendū est nisi cū Gregorio exclamandū ⁊ dicendum. O mira circa nos vtriusq; parentis iesu christi pietatis digna-

UVA. BHSC. IyR_032

tio. O inestimabilis dei ⁊ v̄ginis dilectio caritatis qui vt seruū redimerēt cōmunē filiū tradiderūt ꝓpter nimiam charitatem qua deus ⁊ virgo nos miseros peccatores dilexerunt. Hec sunt quattuor prime stelle. Addant alie quattuor.

Q̄ solus eternus pater ⁊ virgo beata potuerūt filium habere deum. Capitulum. j.

Prima est superexcellēcia. Persona nāq̄ virginis tante superexcellētie est q̄ nec in psonis increatis nec in
p personis creatis vt angelis ⁊ hominibus inuenit hec incogitabilis dignitas scz q̄ habeat deū filiū nisi in vna persona diuina: que est patris ⁊ in vna persona humana que est matris. Sane priuilegiū hoc isti soli persone ita concessum est q̄ sicut impossibile est ꝓsone filij vel ꝓsone spiritussancti generare deū ꝓ eo q̄ in eis nō est natura cuz plenitudine fecunditatis nec intellectus cū actu dicit aliquod verbū siue cum fecunditate et potētia ad producendū imaginē sicut in patre est. Unde sicut impossibile est patri ꝓducere aliud verbū ꝓ eo q̄ hoc verbū genitū sit pfectissimū ⁊ totā potentiā generandi exhausit in patre. Ita impossibile est matrē aliquē generare deū nisi per nouā potentiā alicui collatā a deo. Nō certius est nunc futurū esse. Potentia eñ cōcipiendi ⁊ pariendi deū ꝙ nature humane copulata fuit ex q̄ dicim⁹ christū fuisse in lymbis patrū sm corpulētaz substantiā descendit ab adam vsq̄ ad virginem. Et fuit impossibile ad actū in aliquem mulierem deduci nisi in mariaz virginem ꝙ potentia ita per natiuitatem christi exhausta est de natura humana q̄ quicunq̄ diceret aliquā personam diuinā esse humanam in aliquo sm corpulentam substantiam essz vt impiissimus hereticus puniendus.

Q̄ tot seruierunt creature beate marie virgini quot seruiūt beate trinitati. Ca. ij.

Ecūda stella est dominatio siue sivo
s lumus dicere famulatus. Tot enim creature fuiunt gloriose virgini marie quot seruiunt trinitati. Omnes nempe creature quēcunq̄ gradum teneant in creatis siue spirituales vt angeli: siue corporales vt corpora celestia vel elemēta et omnia que sunt in celo ⁊ in terra siue damnati siue beati que omnia sunt diuino imperio subiugata: gloriose virgini sūt subiecta. Ille eñ qui filius dei est et virginis benedicte volens vt sic dicam paterno principatui quodāmodo principatum equipare maternū ipse qui deus erat matri famulabat in terra. vñ Luc. ij. c. scriptuz est de virgine ⁊ glorioso Joseph. Et erat subditus illis. ꝓpterea hec est vera Diuino impio omnia famulant ⁊ virgini. Et iteruz hec est vera: imperio virginis omnis famulant ⁊ deus.

Q̄ hereditario iure successit beate virgini regnū totius mūdi. Capitulum. iij.

Ertia stella est regnum. Lege enim
t successionis ⁊ hereditario iure totius vniuersi debet beate virgini primatus et regnum. Quis autē benedicta virgo fuerit nobilior persona que fuerit vel futura sit in orbe terrarū: tantecq̄ perfectionis q̄ etiam si non fuisset mater dei nō minus debuisset esse domina mundi. tamē sm leges q̄ bus regitur mundus iure hereditario omnem hui⁹ mundi meruit principatū ⁊ regnū q̄ filius ei⁹ in primo instanti sue cōceptiōis monarchiā totius promeruit ⁊ obtinuit vniuersi: sicut propheta testat̄. Domini est terra ⁊ plenitudo eius orbis terraruz ⁊ vniuersi qui habitant in eo. Ex iure ergo conceptionis filij dei virgini incūbebat totuz illud ꝓ curare ⁊ administrare quod extunc filio datum est vsq̄ ad legitimaz etatem filij sui sicut ipsius diligens nutrix sm q̄ volunt iura. nec tamen est mirū si tam generosa regina administrandi orbem curā omiserit. primo q̄ femina. scō quia puella. tertio q̄ virgo verecunda. quarta q̄ paupercula. qnto quia cure filij dei ⁊ sui erat totaliter dedicata. sexto q̄ non credebatur mr̄ filij dei nec recipiebatur vt orbis domina: sicut nec filius qui vitam totius orbis ⁊ mores ordinabat. tamen non est vt deus agnitus: nec vt orbis rex et heres receptus: sicut Joh. j. c. scriptum est. Mundus per ipsum factus est: ⁊ mundus eum nō cognouit. In propria venit ⁊ sui eū non receperunt. Sciens igit̄ mater in filio latētis diuinitatis virtutē curam administrandi rempublicam dereliquit licet vbi poterat ꝓ posse exequebatur: sicut patet Joh. ij. q̄ in reipublice solatium ⁊ supplementum vinum in nuptijs postulauit. Ac dolens querebat filium ne mundus perdidisset dominum suum: quinimo cum filius eius vnigenitus moreretur in cruce cū nullum haberet heredem ꝙ de iure succederet ei: mr̄ oim ex iura successit: acq̄ p̄ principatū omniū acq̄siuit

UVA. BHSC. IyR_032

Succession̄ aut̄ hanc nusq̄ legimus reuocatam sed diuino munere operante ⁊ gratia virginis impetrāte cernim⁹ expressius elucidare q̄tidie cum eam dn̄am ⁊ regin̄ omniū predicamus. De monarchia autez vniuersi nunq̄ christus testatus ē eo q̄ sine matris p̄ iudicio nequaq̄ poterat fieri. Insuper nouerat q̄ pōt mater irritare filij testamentū si in sui p̄iudiciū sit cōfectū. Ex his omnibus apertissime claret q̄ mater iesu christi maria hereditario iure omniuz que sunt infra deū habet regale dn̄ium ⁊ inclitū obtinet principatum.

Q⁹ nulla gratia ad nos descēdit nisi p manus btē virginis dispenset. Ca. iiij.

Clarta stella ē dispensatio. A tempe
q cūi a q̄ virgo mater cōcepit in vtero verbum dei: q̄ndam vt sic dicā iurisditionē seu auctoritatē obtinuit in oīni spiritussācti p̄cessione tpali: ita q̄ nulla creatura aliquā a deo obtinuit gratiā vel virtutē nisi fm ipsi⁹ matris dispensationē. Hinc Bern̄. deuotissimus ait: Nulla gratia venit de celo ad terrā nisi transeat p manus marie. Hinc Hieron̄y. de eius assumptione in sermone i quit. In x̄po fuit plenitudo gratie sicut in capite influente. In maria vero sicut in collo transfundente. Vñ. Cant. vij. c. de virgine ad x̄pm salomon ait: Collū tuum sicut turris eburnea. Nam sicut per collū vitales spūs a capite descendūt in corpus. sic per virginez a capite x̄pi vitales gratie in eius corpus mystic̄ū transfundūt. Vñ iste est ordo diuinaq̄ gratiarū influxus vt p̄rius a deo defluant in x̄pi animā benedictā. deinde in animā virginis matris: inde in seraphin ⁊ in alios sanctos ordines angelorū: demū in ecclesiā militantē. Cū em̄ tota natura diuina totū esse ⁊ posse scire ⁊ velle diuinū intra virginis vterum exiterit clausū: nō timeo dicere q̄ oīnium gratiarū effluxus quādā iurisditiōez habuerit hec x̄go de cui⁹ vtero q̄si de q̄dā diuinitatis oceano riui ⁊ flumina emanabāt oim gr̄az. Reuera maternitas dei hāc in mūdo natali iure obtinuit dignitatē vt regina miseri cordie sic p̄dictū ē merito nūcuparet: ⁊ b̄ p̄ filij magnificētiā q̄ ē rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū. Repio nāq̄ in rege nr̄o iesu duas dign̄issimas dignitates: videlz q̄ sit etn⁹ de⁹ genit⁹ ab etno: ⁊ eternū deū. p̄ducat eo q̄ spūmsctm̄ spiret ⁊ ipse clausus in x̄ginis vtero in etnitate a deo pre de⁹ genebrabat etern⁹ ⁊ in cadē etnitate ipse puer i x̄tute matris deū spirabat ⁊ p̄ducebat eternū. Prima filij dignitatē scz q̄ sit generat⁹ a deo tā infinito mō virgo b̄ndicta p̄cipauit q̄ iel⁹ ñ dicat magis ver⁹ filius dei q̄z filius virginis nec maior nec minor nec dignior ē dei filius in throno paterno sedēs vestitus claritate q̄z habuit anteq̄z mundus fieret q̄z pānis paupib⁹ iuolut⁹ ⁊ intra fenuz in p̄sepio inclinatus vel reclinat⁹. Et q⁹ talis ē mater filij dei qui p̄ducit spūmsanctū. Jdo omnia dona virtutes ipsius spūssancti quibus vult q̄n vult quō vult ⁊ q̄tum vult per manus ipsius administrant. Jam duos q̄ternarios stellaz tetigim⁹: nūc ad tertiū trāseamus. Supaddant alie quattuor.

Q⁹ beata virgo cōsūmatio et p̄fectio ē totius create creature. Capitulum. j.

Rima aūt stella est cōsūmatio. Om
p nes em̄ naturas ⁊ mūdi p̄fectiones vltima sua p̄fectione virgo sacra cōpleuit. Deus quidē licet in mūdi creatione nihil p̄dnxit impfectū sed omnia perfecta sicut eoz exigebat natura: tñ vltime p̄fectiōis cōsūmatio vsq̄ ad partū virginis dilatata ē et soli x̄gini reseruata. Dia nāq̄ entia vnuz ens nobilissimū appetebāt: viuētia vnū nobilissimū viuēs: sentientia vnū nobilissimuz sentiens: cōceptiones vnū nobilissimū cōceptū: natiuitates vnū nobilissimuz nascibile. Rationalia singularissimū rōale: spūalia excellētissimū spūale. Et breuiter oīs creature appetebant vnum quoddā optimū puruz creatum. His sic existentib⁹ impfectis p̄roui suz est mundo de vna femina sup omnibus benedicta: q̄ vnico suo partu omnibus generibus rerū sūmam ⁊ vltimā perfectionē adduxit. Aduerte diligenter aia q̄ hec benedicta puella tantā perfectionē attulit vniuerso q̄ vlteriozis p̄fectionis nō est capax: nec de⁹ potest ordinaria potestate ipsuz perficere vlteriozi p̄fectione: imo si tempe pater vel spiritussanct⁹ de feia nasceret nihil accresceret ozbi: q⁹ q̄cq̄d nobilitatis: q̄cq̄d diuitati ⁊ q̄cq̄d etnitati ē totū i ozbe diffusū ēt p̄ductū p virginē i illo eterno supposito qō generauit beatissima virgo. Nec virgini magnū ē q̄ p̄fectionib⁹ adduxit ozbis vltimā p̄fectionem cum ⁊ ipsi vniuersitatis auctori nōnullas p̄fectiones adduxerit: puta eterno p̄incipio inceptiōis exordiū: etnitati diuine tpalē pio dū infinitate imēse q̄titatē corpeā speciei etne pulchritudinē nouā. p q⁹ oib⁹ scriptū ē: ois p̄sumatiōis vidi finē q̄. s. ē btā virgo maria.

Q⁹ tota ecclesia militās ex btā virgie ornat ⁊ decorat. Ca. ij.

UVA. BHSC. IyR_032

Ecūda stella est ornat⁹. de carne eīs virginis benedicte ⁊ in parte corporis eius excisa :cōsistit pficiť ⁊ terminať totū decus ⁊ pondus sacramentorū ecclesie dei. Certū est eīm q̄ oīs instituto sacramētorū ⁊ oia alia sacramēta tanq̄ in vltimū finē ⁊ ad illud sacramentū omniū sacramentorū excellentissimū quod est eucharistia ordinať: q̄ quidem conficiť ⁊ pfecrať dū panis in corpus christi cōuertiť. Quis eīm p cōcomitantiaz in christi corpore sit diuina substātia ⁊ anima sola: tū substantia panis trāsubstantiať in solā substantiā carnis: nō in diuinitatez neq̄ in animā: ideo hoc sacramentū est finis omniū sacramentorū. Et vt expressius magnificē illam dignissimā ⁊ beatissimaz carnez de virgine gloriosa decisam. Dico q̄ tanta infinitate nobilitatis eam dignificauit altissimus: q̄ cū esset veri hominis caro duz viuebat iesus formam hominis posset pdere: dei autē nequaq̄: nō enim erat verū dicere de corpore exanimi christi hoc corpus est hō: ⁊ veruz erat dicere hoc corpus est deus.

Quta virgo beata retribuat dño p omnibus q̄ ipse retribuit nobis. Ca. iij.

Ertia stella ē retributio. sola eīm bīdicta virgo maria plus fecit deo vel tīm vt sic dicam q̄tum fecerit de⁹ toti generi humano Credo eīm certe q̄ mihi indulgebit de⁹ si nunc p virgine loquar. Cōgregemus in vnū que deus homini fecit. et consideremus q̄ maria virgo dño satisfecit. Primo namq̄ formauit hominē de limo terre: sed maria formauit eū de purissimis sanguinibus suis ⁊ de purissima carne sua que preualet omnib⁹ reb⁹ mundi. Scdo de⁹ impressit in hominē decorē imaginis sue: ꝑ gloriosa maria impressit in eū imaginem sūam. Nam sicut ipsa erat pulchrior omniū femiarum: sic iesus ē pulchrior ⁊ preciosior forma pre filijs hominū. Tertio deus fecit hominē sine passione: famis: sitis: caumatis: frigoris ⁊ consimiliū: sed sedula mater iesu ⁊ pre cunctis hominibus pia omnib⁹ passionibus eius occurrebat. s. fami: siti: nuditati: frigori: calori: sicut status pauperrim⁹ exigebat ⁊ hꝫ cū maxima patientia sua. Quarto vestiuit deus hominē pellicea veste sed virgo benedicta vestiuit eū in ꝓsepio suis pauperculis pānis ⁊ pcessu tpis tunicā incōsutilē ei fecit q̄ p ualuit oīb⁹ vest. b⁹ mūdi. Quito docuit de⁹ hoiez sapiaz ꝑ sapiētissima ⁊ prudētissima vgo maria docuit xp̄m puerilia noxiua fugē ⁊ seq̄ eā. Sexto nutriuit de⁹ hoiez de fructib⁹ paduſi ꝑ brissima vgo nutriuit xp̄m de suo sacratissimo lacte vbere ō celo pleno cui⁹ minima stilla ꝓualet oīb⁹ fructib⁹ padisi terrestris ac toti⁹ mūdi. Reddēdo ergo singula singulis. s. q̄ fecit de⁹ hoi ⁊ q̄ fecit deo beata virgo videbis q̄ plus fecit maria deo hoi q̄ hoi deus vt sic ꝓ solatio dicere liceat q̄ ꝓpter btām virginē quā tū ipse fecit de⁹ q̄dāmō plus obligeť nobis q̄ nosipsi.

Qtū incōprehēsibiles sint pfectiones virginis gl̄iose. Ca. iij

Arta ⁊ vltima stella ē incōprehēsibilitas. Sicut diuine pfectiones oī itellectui icōphēsibiles sūt: sic pfectiones gratiaz q̄s virgo suscepit in cōceptione filij dei soli intellectui diuino ⁊ xp̄o et sibi cōprehēsibiles extiterūt. Et q̄dē q̄ de⁹ generaret deū nulla req̄rebať i deo dispositio cū ei ex natura cōueniret vt pviā nature intellect⁹ pduceret verbū p oia sibi eq̄le: imo ipossibile est q̄ non generet deū ꝓpter suaz fecunditatē. Sz q̄ fela ꝓcipet ⁊ pareret deū ē ⁊ fuit miraculū miraculoz. Oportuit eīm vt sic dicā: femiaz eleuari ad q̄ndā eq̄litatē diuinā p q̄dā q̄si infinitatē pfectionū ⁊ gratiarū quā eq̄litatē creatura nūq̄ expta ē. Ñ vt credo ad illā abyssuz inpscrutabilē oīm carismatuz spūssancti descēderūt in hoza cōceptionis q̄ i beatā virginē descenderūt in hoza diuine cōceptionis intellect⁹ hūan⁹ vel angelic⁹ nūq̄ potuerūt attingere: qō declarās angel⁹ gabriel Luc. j. cū ab eo q̄reret beata virgo ⁊ diceret. Quō fiet istud q̄m virz ñ cognosco: rñdit angel⁹. Spūssanct⁹ supuenier in te ⁊ vir altissimi obumbrabit tibi. q. d. Quod a me queris ignoro sed eterne sapiētie doctor qui sibi solū hoc altissimū mysteriū reseruauit te p illuminatissimā expientiā edocebit.

Articulus scds de exaltatiōe beate virginis in gloria

Ecundo cōtemplemur beatā virginem in gloria exaltatā. Et de hꝫ subdit ps̄. A dextris tuis in vestitu deaurato. A dextris sicdē dei assistit btā virgo cū in potioz⁹ bonis etnis vltra oēs beatos post filiū suū exaltata ē: et hoc quidez in vestitu deaurato. i. cū corpore iā glorificato ex cuius splendore post filiū suū tota luceseit ciuitas btōrū. Et de hoc etiā Jo. sbdit: Signū magnū apparuit i celo mulier amicta sole. Ō verbuz ꝑt esse thema in presenti articulo cū quis vult soluz loqui de

UVA. BHSC. IyR_032

gloria virginis quã habet in regno dei. In q̃ q̃dẽ verbo triplex mysteriũ declarat. ꝓmũ significatõis ibi signũ magnũ. scõz apparitõis ibi apparuit in celo. tertiũ glorificationis: ibi mulier amicta sole Apoc. xij. c.

Q̃ beata virgo est illud admirabile signũ quo nobis reuelat gratia ⁊ gloria atq; intelligẽtia Capitulum.j.

Rimũ est mysterium significationis
p Et de hoc Jo. ait: Signũ magnum apparuit. Dicit em̃ virgo gloriosa signũ magnũ tripliciter. primo. s. magne gratie. scõo glorie. tertio magne itelligẽtie. ℙrimo em̃ fuit beata virgo signũ magne gratie in incarnatione filij dei demonstrate ⁊ date Signũ enim aperit ⁊ claudit quod signatuz ẽ. Sic ⁊ beata virgo in imaculato vtero suo ex dono gratie magne et infinite clausit ⁊ aperuit filium dei ꝓ nobis. q̃ sez verbũ caro factum est ⁊ habitauit in nobis vel in ea. Vñ Ezech. xxxvij. c. dñs ait. Solẽ nube tegã id est christũ in virgine abscondam. Et Esa. vij. iterum dicit. Dabit dñs ipse signũ vobis Ecce virgo cõcipiet ⁊ pariet filiũ ⁊ vocabitur nomen emanuel qđ interpretat nobiscũ deus. Ecce q̃ beata virgo magne gratie signũ ẽ dũ celum vel deũ per carnis assumptionẽ fecit esse nobiscũ ex gratia sua. ℙropterea gabriel angelus Lu. j. c. ad eam inquit. Inuenisti em̃ gratiam apud deũ: q̃ ipsa sola ⁊ non alia creatura per euã perditã nobis gratiaz reinuenit. Vñ Aug⁹. in sermone de natiuitate. Auctrix peccati eua Auctrix meriti maria. Eua occidendo obfuit. Maria viuificãdo ꝓfuit. ℙercussit illa. Sanauit ista. Scõo est virgo signũ magne glorie tam vtiq; magne q̃ sicut infra patebit vltra q̃ dici possit: superat ⁊ letificat omnes angelicos ciues. Vñ Ecclesiastici. xliij. A luna signũ diei festi. A littera est in principio lunaris mensis: luna aspectibus hominũ occultat ⁊ tamẽ a sole illuminatissima ⁊ ei cõiunctissima est. Tunc etiã ad litterã apud iudeos erat festũ neomenie Sed et gloriosa virgo maria in assumptione sua oculis hominũ absconsa ⁊ a tota trinitate dei formata atq; filio suo in gloriosa fide cõiuncta: festũ superne ac magne glorie magno gaudio ⁊ letitia cõsecrauit. Vnde ℙrouer. xj. c. scriptũ. Mulier gratiosa. id est beata virgo inuenit gloriã. scz nouã in paradiso sicut infra patebit. Et merito quidẽ inuenit gloriã nouã in celo que amissam gr̃az iuenit in terra. Tertio vero gloriosa x̃go signũ est magne intelligẽtie. Signũ em̃ ducit in signati cognitõez Sic x̃go maria supra oñez aliã creaturaz ducit in sapiẽtiam et intelligẽtiam filij sui ⁊ dei. Vnde Esaia. lxxxix. ca. de ipsa dñs ait. Exaltabo ad populũ meũ signũ meum. i. per signuz vtiq; meũ quod est gloriosa virgo: atq; intelligantiã dabo de meipo ⁊ de filio meo dicit dñs. ℙropterea et dicit porta celi: quia per eam alta ⁊ sacra celi ⁊ scriptura rum ac sacrorũ mysteria reserãtur.

De triplici celo in quo gloriosa virgo mõstrata est ad imitationis exemplum et glorie ei⁹ deuotionẽ. Capm. ij.

Ecundum mysterium quod subdit
s Joannes est apparitionis. Vnd̃ ait: Apparuit in celo. Jn triplici enim celo apparuit hoc virginale ad celeste signum. primo in celo ecclesie. scõo in celo glorie. tertio in celo anime. ℙrimo eniz apparuit in celo glorie. s. militantis: de q̃ celo Apoca. xxj. Celum nouum ⁊ terra noua. Jn hoc celo apparuit beata virgo vt omnib⁹ bene viuendi prebaret exemplum. Vnde Ambrosius lib. de virginitate de virgine ait sic: Vt de ceteris virtutibus eius taceam virgo erat nõ solum corpore sed etiam mente: corde humilis verbis grauis: animo prudens: loquẽdi peritior: legẽdi studiosior: nõ in certo diuitiarum sed in prece pauperum spem reponens intenta operi: verecunda sermone: arbitermentis non hominẽ sed deum querere: nulluz ledere: omnibus bene velle: maioribus assurgere: equalibus nõ inuidere: iactantiã fugere: rationem sequi: virtutẽ amare. Q̃ ista fastidiuit humilez: quando risit debilez q̃ vitauit inopẽ: nihil in oculis toruum: nihil in verbis procax: nihil in actu verecundũ nõ gestus fractior: nõ incessus solutior: non vox petulãtior vt ipsa species corporis simulacrum fuerit mẽtis ⁊ figura probitatis. Talem euangelista monstrauit. Talem spiritussanctus elegit. Quid etiam in singulis moribus que digna fuit vt ex ea filius dei nasceretur? Denicq; in verbo eiusdem Ambrosij ibidem concludaz. Talis fuit maria vt eius solius vita omnium sit disciplina. Ecce q̃ beata virgo exemplum omnium virtutum est toti ecclesie militanti. Scõo autem hoc virginale signũ apparuit in celo glorie cũ. s. i aia ⁊ corpe i celũ assũpta ẽ ex q̃ tota celesti curia decorat Vñ beatus Berñ. in q̃dã sermone ait sic. Marie presentia totus illustrat orbis adeo vt ipsa iam celestis patria clarius rutilet

UVA. BHSC. IyR_032

virginee lampadis illustrata fulgore. Hinc Eccī. xliij. c. Species celi in visione glorie. s. virginis matris dei. Tertio insuper hoc virginale signum apparuit ꝛ quotidie apparet i celo anime: de quo celo prophetaait: Celum celi domino. Celū enim cū a celādo dictum sit: animā designare potest que nobis celata manet. Hoc aūt celū: celum celi merito dicta est eo q̄ pro celo creata sit. Hoc igit̄ virginis signum apparet in celo anime. scz qñ quilibz iustus seu peccator: deuotionis virginis nō ē oblit⁹. Scōm hoc mari seculi periculis pleni: deuotionis oculos ad mariā que dicit̄ stella maris instanter leuant. Unō Bern̄. in q̄dam sermone ait: Si criminū īmānitate turbatus es: si conscientie feditate cōfusus: si iudicij horrore perterritus: si baratro desperationis incipias absorberi: mariā cogita: mariam inuoca: nō recedat a corde: nō recedat ab ore. Nam ipsaz cogitans nō erras. ipsaz rogans: nō desperas. ipsam sequens nō deuias. ipsa tenēte nō corruis: ipsa protegente nō metuis: ipsa duce nō fatigaris: ipsa propicia peruenis. Hec ille. Et sic in temetipso experiri poteris q̄z merito dictū sit nomē virginis marie maris stella. Oportet enim vniuersos christicolas inter fluctus huius seculi nauigantes attendere hanc maris stellaz que supremo cardini. id est deo proxima est ꝛ respectu exempli eius cursum vite dirigere. Quod qui fecerit: nō tacrabit̄ vane glorie ventis: nec frangēt scopulis aduersorū: nec absorbēt scyllea voragine voluptatū sed p̄spere veniet ad portum quietis eterne. Hec Bernardus.

De triplici sole quo ꝛ anima ꝛ corpus glorioſe virginis solari lumine amicta totum irradiat paradisum.

Ertium mysteriū q̄d subdit̄ a Johe glorificationis dictū est. de quo subungit̄: mulier amicta sole. Triplici em̄ sole dicit̄ amicta beata virgo. primo sole amoris. scō sole splendoris. tertio sole fulgoris. Primū etiā ptinere merēt ad volūtatem eius que dei amore feruet. scōz vero ad intellectuz eius que dei lumine splendet. tertium autem ad corpus eius quod totū paradisum vltra omnes beatos fulgorib⁹ replet Primo em̄ dicit̄ amicta sole. scilicet candidissimi ꝛ ignitissimi amoris. quo scilicet sup̄ omnes beatos diligit deum ꝛ filiuz suum iesum christum dn̄m nostrum. Unde btūs Bern̄. hoc em̄ amoris igne labia pphete purgāt isto quoq̄ seraphin accendunt: longe vero aliter hec virgo meruit nō velut sūmatim tāgi sed operiri: magis aūt circūfundi ꝛ tanq̄ ipso igne concludi ꝛc. Sane candidissimus atq̄ calidissimus huiusmodi mulieris amictus cuius omnia tantū irradiata noscūt. vt nihil in ea non dico tenebrosuz vel saltez minus lucidum sed nec tepidum liceat suspicari per Bern̄. Scō autem dicitur beata virgo esse amicta sole splendoris scilicet quo ad lucem glorie quā in anima habet. Unde idē Bern̄. Denicq̄ ipsa est mulier amicta sole. id est induta ineffabili claritate. amicta inq̄ lumine sicut vestimento de quo ait apostolus Induimini vestimentū dominum iesuz christum. Nam gloria ipsius dei super omnem creaturam ornata fuit. Tertio etiā beata virgo dicit̄ amicta sole fulgoris scilicet quo ad lucem quā habet etiam in corpore ex redundantia glorie que sibi a deo in anima datur De qua Bern̄. ait: O q̄ familiaris ei facta es O domina q̄z proxima imo q̄z intima vel vicina. vestisti eū substantia carnis ꝛ ille te gloria sue maiestatis: vestisti nube solē ꝛ ipsa sole vestiris. scz tam i corpore q̄z in anima. Tā tam enim differt gloria virginis a gloria aliorum beatorum q̄z sol a ceteris luminaribus celi: ꝛ q̄dāmodo sicut cetera luminaria irradiant a sole sic tota celestis curia a gloriosa virgine letificat ꝛ decorat. Unde Bern. in sermone de assumptione ait: Itaq̄ gloriosa virgo dum celos ascendit: etiā supernorum gaudia ciuium copiosius augmentis cumulauit. Naz si paruuli necdū nati Johis anima liquefacta est vt maria locuta est: que nā fuit illa exultatio celestiuz cuz ꝛ eius audire vocem ꝛ videre faciez ciuscq̄ beata presentia frui meruerunt. Et iterū Aug⁹ in quodā sermone de natiuitate virginis ait. Ipsuz celuz quod penetrasti nec nō cūcta que in eo sunt contenta: noua ꝛ ineffabili gloria decorasti priorem q̄z eius gloriam vltra q̄z dici potest: tua presentia magnificasti. noua illic a cōparentium tuarum virtutum dignitate irradias. imensaq̄ gratiarum tuarū luce plustras. Q̄ta aūt in paradiso sit gloria virginis benedicte septē excellentie seu dignitates quib⁹ gloriosa p̄fulget manifeste ostendūt. prima dicit maternitas. scōa caritas. tertia cōformitas. q̄rta tranquillitas. q̄nta capacitas. sexta vnitas. septima largitas nominat.

Q̄ q̄ beata virgo ē mater dei merēt sup oēs btōs i gl̄ia exaltari. Capl̄m. iiij.

UVA. BHSC. IyR_032

Prima enim dignitas seu excellentia virginis glorioſe que ei⁹ gloriã magnam ostendit: maternitas dicta est Maxima nempe excellentia est q̃ virgo beata sit mater dei q̃ sit dña creaturaꝝ dei. Hoc eñ dependet ab illo sic ram⁹a sua radice. ergo certitudinaliter tenendũ est q̃ ipsa ẽ super omnes ordines angelorum tanq̃ per se implens ꝛ cõtinens vnum integrũ ac totalem statum cui ſm rectam rationẽ altera pſona congrue nõ potest addi: quia ipse status ex suj ratione ꝓpter dignitatem incõmutabilem exigit vnitatẽ. Sicut enim nullatenus decet plures esse christos: nec deũ plures homines esse: Sic nullo modo decet dei filium nisi vnã solã matrem naturalẽ habere. Jtez ratio naturalis ex gratuita lege dictat q̃ mater regis omniũ est in sede regia sup omnes ordines ministrorũ ꝛ militũ. Unde quia est electa in matrẽ: est electa ad dignitatẽ trãscẽdẽt ẽ omnẽ dignitatẽ ministroꝝ ꝛ famuloꝝ: qz rõ materni amoris ei⁹ qui ferꝝ in deuz vt in suũ filiũ realem a nullo alio affectu cuiuscũq̃ que nõ est realiter mater dei ꝓterq̃ ab ipa vnq̃ participari potest. Mã vt dicit Hebre. j Sicut fili⁹ dei sedet a dextris maiestatis i excelsis tãto melioꝝ angelis effectus q̃to differentius pre illis nomẽ hereditauit qõ nomẽ est vt sit vere deus p gratiã vnionis: sic ꝛ mater domini nostri iesu gloriosa maria tanto melioꝝ est angelis effecta q̃to pre omnibus creaturis hereditauit vt optineret dignissime matris nomẽ. Unñ propheta ait. Eleuata est magnificentia tua sup celos deus. Magnificentia eñ dei dicta est virgo maria. Mã sicut in prima cõditione magnificatus est deus: qz de nihilo tam sublime vniuersuz ꝛ taz sublimes angelos condidit: sic quoq̃ in repatione non minus magnificatus est: qz de humana natura infecta perdita ꝛ dampnata: christuz hominem propagauit ꝛ de muliebri sexu in ordine rõnalium scõm cõmunez cursum imfimo: et matrem sibi et toti celesti curie dedit. Jn quo quidem apparet q̃ magnus ꝛ excelsus dominus humilia respicit. ió respexit humilitatẽ ancille sue Luce. ij. vt ex hoc magnificent eũ oẽs generationes angelice ꝛ humane: qz sicut magnificentia diuine virtutis ꝛ impoſitas in hoie xpo resplendet sic viscerosa ꝛ tenera materna magnificẽtia pietatis ex christi matre resplendescat. Et hõ quidem intantum q̃ sicut christus spiritualiter est genitus ꝛ cõceptus in corde vniuscui usq̃ beati et iusti: sic exemplo naturalis matris filij dei pñs in ipsam vt in verum filiuz inardescant. Hec autẽ matris magnificentia amplius magnificat deum q̃ omnis alia creatura simul sumpta. vñ merito eleuata dicit super celos. id est super angelos vniuersos.

Jn q̃ta gloria super cũctos beatos sit gloriosa virgo in paradiso ex sua dilectione. Ca. v.

Secunda excellẽtia virginis que magnam eius gloriaz ostendit: caritas nuncupatur. Omnes nempe ordines ꝛ status glorie pncipaliter distinguũtur ſm superiores ꝛ inferiores rationes diuini amoris. Non eniz in cõmuni ratione caritatis distingui possunt cum omnes participent illam. nec per aliquã rationez que nõ sit ratione diuini amoris potest vnus super alterũ in maiori propinquitate seu intimitate ad deũ superlocari. Maternis igit amor incõparabiliter transcendere debet omnes alias rationes amoris diuini preter illam q̃ est in anima christi que scilicet fertur realiter in deum tanq̃ in propriam personam.

Q̃ in paradiso gloria matris dei est conformis glorie christi q̃ amor omnium beatorum. Capitulum. vj.

Certia autez excellentia virginis magnitudinem glorie eius ostendens conformitas nominatur. Nam anima christi ꝛ christus in q̃tum homo transcẽdit omnem ordinẽ pure creature seu create nature. Gradus autẽ matris conformis est christo cuius humanatio intantum transcẽdit omnem ordinez prime conditionis q̃ est omnino extra ꝛ supza integritatem ordinis vniuersi. Propterea non potuit ab vniuerso capi. sed dignitas mñtatis dei sic operi incarnationis cõnexa est q̃ omnimo aliter ñ potuit dari. Unñ ecclesia ad virginez ait. Qz quem celi capere non poterant tuo gremio contuliſti. Unde beata virgo Ecci. xxiiij. de se ait. Sirum celi circuiui sola. Jgitur huius maternitatis atq̃ materne dignitatis ordo est super totalem integritatez primi ordinis vniuersi ꝛ per cõsequẽs sup totalẽ dignitatẽ ꝛ integritatẽ ãgeloꝝ ordinũ atq̃ hierarchiaꝝ vñ Bersñ. in q̃dã ser. ait: O venter capatioꝝ celis: diffusioꝝ tris: latioꝝ elemẽtis q̃ illũ cõtinere valuit quẽ totus mundus cõprehẽdere nõ potuit. ꝛ q̃ trib⁹ digitis molez terre appendit.

Qz amoroſus ꝛ approbatus

UVA. BHSC. IyR_032

aſpectus filij dei ad matrem eaz ſuper omnes beatos exaltauit. Capitulum.vij.

Tlarta excellentia magnitudinē virginis glorie demonſtrans eſt tranquillitas. Tranquillitas chriſti eſt filialis aſpectus ad matrē ſingulariſſimus et amoroſiſſimus ac tranſcēdētiſſimꝰ eſſe debet ita ꝙ totā celeſtem curiā ſimul ſumptam preter matrē: nō debent aſpicere ſub tali reuerentia. nec ſub ordine talis aſpectus ſeu amoris. Qñto autem dei aſpectus altius fertur in aliquem beatoruz: tanto fortiuſ z altiꝰ per beatitudinē ſe imprimit illi: ac tanto altiꝰ conſpicit ac ſufficit z acceptat ab eo. Igitur inexplicabile eſt ſub ꝗta altitudine latitudie et glorie intimitate dei filiꝰ ſe ingerit ſue matri. Et cōſimiliter ſub ꝗta altitudine latitudine z intimitate ſuſcipit ab eadem. Talis autem dei ad eos fixio glorie z huiuſmodi aſpectibus beatorū corum ſi quidem glorie ſedes eſt. Uñ antedictus aſpectus dei ad matrem ſua regia eſt ſedes z eius in illo fixio eſt eius regalis z glorioſa corona. Uñ Hiero. in ſermone de aſſumptione. Nec in mundo locuſ dignior fuit virginalis vteri: templo in quo dei filium ſuſcepit: nec in celis ſublimior regali ſolio: quo mariā marie filiꝰ ſublimauit.

Qz beata virgo facit in gloria beatorum gradum ſuper omnē alū excellentem. Capi. vij.

Tlinta excellētia virginis capacitas q dicta eſt. Scōz enī Dyoni. in regno celorum omnia inferiorū dona in ſuperioribus in tanta excellentia ſunt: ꝙ quaſi nulla eſt comparatio: niſi ſicut eſt circūferentia ad ſuum centrū. Cum ergo beata virgo ſupza omnem ordinem ſit intantuz ꝙ per ſe faciat ordinez incōmunicabilem ſicut predictū eſt. Sequit ꝙ ſup omnes inferiores ordines tam angelorum ꝗ hominū ſimul ſumptorū ipſa inproportionaliter eſt ꝓlata. et ꝙcquid eſt in gloria in omniū glorificata natura tam angelica ꝗ humana: multo preexcellentius eſt in virgine matre dei. Nec dubiuz ſi ꝺ reddat aliorū beatorū multitudo numeroſa z magna: qz hoc nihil facit ad rē maioritatis glorie eſſentialis ſeu ſubſtantialiſ. Maz in ſpiritualib⁹ idē maiꝰ qꝺ melius reputatur Unde plus de ſubſtantiali gloria eſt in vnico ſeraphin ꝗ ſit in omnibus inferioribus: ſi per impoſſibile fm numerum multiplicarentur in infinitum. Supaddē dū quoꝫ eſt ꝙ nullus inter puras creaturas ordo in ce'ſ intantū ſuperat ordinem imediate ſibi cōiūctum: ꝗtuz gloria matris dei ſuperat omne quod inferius eſt. Ad hanc intelligentiā manuducē ꝓſidero ordinē ḡduū eccleſiaſticoruū Mā quicquid poſſunt ordines inferiores: poteſt etiam ſacerdotalis gradus z incōparabiliter plus: ſicut epiſcopus ſuper ſacerdotes papa ſuper epiſcopos. Idem patet in corporalibus vniuerſi idem quoꝫ intelligi valet. Nam omnia ſuperiora continent etam inferiora z inextimabiliter plus: ſic z in gradib⁹ glorie infinita ſapientia dei pleniſſime ordiauit. Nam fm Apoſtolū ad Ro.j. Inuiſibilia dei a creatura mundi per ea que facta ſunt intellecta conſpiciunt. id eſt conſpecta intelliguntur.

Qz beata virgo plus in infinituz deo z eius filio vniat ꝗ omnes alie pure creature. Ca. ix.

Exta autē excellentia vnitas nomi- s natur. Qñto enim beati magis vniuntur cum deo tanto glorioſiores fiunt in eo. Omnes enim creature ſimul iuncte non tantum vniunt deo ꝗtum ſola beata virgo. Ad cuius intelligentiam notandū eſt ꝙ ſex ſunt aſcenſus ſeu gradus vnionis in deum quibus creature in eum gradatim aſcendūt. Primus eſt vnio creationis. ſcōs eſt cognitionis. tertius eſt dilectionis. quartus glorificationis. quintus eſt maternalis conceptionis. Sextus perſonalis vnionis. Primus autē vnionis aſcenſus eſt creatiōiſ id ē ꝑticipationē cēndi ꝑ quā encia ꝓiungūtur deo vt cauſe efficienti z exemplari atqꝫ finali. Scōus eſt vnio cognitionis. ſ. ꝑ vim intelligēdi ꝑ quē intellectū alia vniunt deo vt obiecto itelligibili ꝑ gfaz fidei q̄ vnimur ꝺo vt ſupnaturali credibili z vt credo z credēdo Tertiꝰ ē vnio dilectiōis. ſ. ꝑ donū gratificātis amoris ꝑ quā vnimur deo tanꝗ amico z amato. Quartꝰ ē vnio glorificatiōis. ſ. ꝓviſione z fruitionē glie ſempiterne ꝑ quā aia vnit deo vt obiecto btifico z facialit viſo. Quitꝰ ē mſnalis cōceptionis ꝑ quā beata virgo facta ē mater dei ita vt vna atqꝫ eadez eſſet caro virginis z caro chriſti non cōſiderata in chriſto diuinitate eius. Sextus autem eſt perſonalis vnionis zc. In quolibet autem iſtoruz ꝙbus excedit alterum in infinitum: quia inferior in ſua ſpecie infinicies multiplicaꝝ: ſuperiori equipari non valet. Qꝺ ſic patere pōt Primū eñ ptz qz eſſe i infinitū excedit oē cē qz talia ifinita ñ eqꝫalent mimo pūcto cēndi

UVA. BHSC. IyR_032

Scõm etiã patet qz infinita nõ intellectualia vni intellectui vel intellectuali eq̃alere non possunt. Tertiũ etiã similiter patet qz oẽs intellectus infidelis z inimici dei nõ equiualẽt vni fideli z amico dei. vnõ ℙroũ. xvj. c. Melior est vnus timens deum q̃ mille filij impij Quidem veruz est nisi p̃o q̃to quidaz ex eis in dei p̃destinatione p̃o tpe futuro habẽtur vt dei fideles atq̃ amici. Quartũ etiã patet quicq̃d dari potest circa visionẽ dei: nõ eq̃alet vni beato. qz oĩa simul sumpta nõ facerẽt vnũ beatũ: q̃uis p̃o q̃to maioz gradꝰ glie spe z meritorie z per modũ seminarij in dono glorie cõp̃hendatur et quodãmõ tale donũ dici valeat quo ad quid excedere inferioris glie gradũ. Quintũ quoq̃ patet. Nã illa vnio siue ascensus qui est p originalẽ seu mr̃nalem cõceptionẽ trãscendit oĩs inferioẽs in infinitũ p̃out in hoc ascensu includit maxim⁹ amoz sibi coꝛrñdens vt plenarie cõsumatus. Quia sicut cõis amoris gradꝰ cõsumatur in glia: sic maternꝰ amoz dei consumat in maria. Sextũ z vltimũ insup ptz Haz ascensus per psonalem vnionem tãte transcendẽcie est q̃ reliqui citra ip̃m infinicies mr̃tiplicati ei eq̃alere nõ possent. Et loquoz p ut i psonali vniõe includitur btifica reflexio mẽtis psonaliter deo vnite. Ecce q̃ hic ascẽsus vnionis in deũ. s. q̃ ad maternalez ꝓcepti onem: in infinitũ excedit oĩes alios p̃ceden tes. Ex quo manifeste apparet q̃ q̃tum in p̃senti seculo talis vnio excessit alias vniones in gloria vel gr̃a nunc: tunc in paradiso excedit in gloria.

Qta largitate gr̃e et glie btã virgo a deo dotata sit Capl'm. x

Eptima excellentia virginis gloriosissime eius magnitudinẽ monstrãs largitas dici potest. Duplex eñ largitas beate v̄gini a do donata ẽ Una gratie Altera glie. ℙrimo eñ de largitate gr̃e in sermone de assumptiõe Hier. ait de v̄gine Gratia plena. quia ceteris quidẽ per ptes p̃estat marie vero tota se simul infũdit gr̃e plenitudo: sicut in capite influẽte q̃ fuit in x̄po quaz q̃ aliter et aliter. Et addit Nã in x̄po fuit plenitudo gr̃e sicut in capite influẽte. In maria vero sicut in collo trãsfundẽte: sicut superi⁹ articulo. j. et viij. ca. latiꝰ dictũ est Ubi Bernñ ait Nulla gr̃a venit de celo ad terrã nisi transeat p manꝰ marie ꝛc. Ex quo patet q̃ excepto x̄po tanta gr̃a virgini a dño data est q̃tã vni pure creature dari possibile esset. Scõo aũt data est illi largitas glie. Nam in paradiso diuine glie p̃cipatio ceteris quidẽmodo p ptes datur. Sed scõm Bernñ. beata v̄go maria diuine sapientie p̃fundissima vltra q̃ credi valeat penetrauit abyssum: vt q̃tum simꝫ sine psonali vnione creature cõdicio patitur illi luci inaccessibili videat immersa.

Articulus tertiꝰ de triplici honore quo honorata fuit z est beata virgo.

Ertio cõtemplemur beatã virginez ab oñib⁹ honoratã cũ de ista p̃pha subdat: circũdata varietate scz. assistit beata v̄go a dexteris dei. Triplici eñ varietate circũdata assistit. ℙrimo. s. eminẽciaz Scõo differentiarũ. Tertio gr̃arum. ℙrimã habuit anteq̃ ascẽderet i celũ. Scõaz in celo Tertiã nobis dispensat de celo. Ex quibꝰ oibus in summo glorificat z honoratur. Et de his merito Jo. dicit. Et luna sub pedibꝰ eius scilicet beate v̄ginis

Qz beata virgo dũ vixit omia tempalia intellectualia et effectiua superauit Capl'm. j.

Rima aũt varietas qua beata virgo circundata assistit a dexteris dei: est eminẽciarũ. Tres eñ sunt eminẽcie p̃tis vite quibus honorata fuit beata virgo ℙrima tpaliũ. scõa intellectualium. tertia affectualiũ. Hec significat in luna que tres habet naturas. ℙrimo est mutabilis. Ecce tempalia. secundo est lucida. Ecce intellectualia Tertio frigida. ecce affectualia. que omnia quasi luna sub pedibus beate virginis p̃ostrata fuerũt. ℙrima eminẽcia est tpaliũ: valde cñ eminẽcia reputantur ista tpalia bona tñ sunt mutabilia et defectibilia sic luna. Hec aũt habuit btã virgo sub pedibꝰ suis qz suis affectibus p cõtemptuz omia subiugauit nescilicet aliquõ eius dilectiõem ad filiũ variarẽt Amoz eñ cõmutabilis boni semp aliquõ derogat amori boni quod incõmutabile est ℙropterea lib. x. cõfessionũ Augu⁹ ad deuz ait. Dñe minꝰ te amat q̃ tecũ aliq̃d amat qõ nõ ꝓpter te amat. Scõa vero eminẽtia est intellectualiũ. Nã omniũ sciẽciaz et creaturarum actiuã z passiuã btã virgo in cõpatione ad supeminẽtem x̄pi sciẽciam quipendit. Ecce luna subpedibꝰ eius. Hoc etiã ꝓticipabat aplus qui ℙhil. iij. c. de se dicebat. Que mihi lucra fuerũt hec arbitratꝰ suz ꝓpter x̄pm detrimẽta. Verũtamẽ estimo oĩa detrimẽtum esse ꝓpter eminẽtem sciẽtiam Jhesu x̄pi domini mei. Tertia aũt eminẽtia est affectualiũ. Tanta eñ fuit dilectio qua btã v̄go etiaz in vita p̃ti dilexit x̄pm q̃ oñs amoꝛes

UVA. BHSC. IyR_032

preſentis vite preteriti: preſentes atq; futuri reſpectu hui⁹ ſunt quaſi luna ſub pedib⁹ ei⁹ Vñ Eccl̃i. xxiiij. ca. beata virgo merito de ſe ait: Ego mater pulchre dilectionis quaſi diceret. Quia ſum mater dei: habeo dilectionē tanta pulchritudine eminentem ab omni alia q̃tum eminet ſol a luna.

Orta accidẽtalis gloria ⁊ gaudia creſcant in beatis omnibus ex virgine gloriosa. Ca. ij.

Secunda aũt varietas que circũdat ⁊ aſſiſtit beata virgo a dextris dei eſt differentiarũ que reperiunt̃ in gloria beatorũ: ſicut dñs Job. xiij. c. ait. In domo patris mei manſiones multe ſunt. Et iterum Lorl. xv. c. Stella a ſtella differt in claritate. i. beatus ab alio beato in beatitudine. i. quãtitate glorie differt. Eſt nihilominus aduertendũ ſm Richar. ⁊ Bonauẽ. in. iiij. di. xlix. Q̃ in beatitudine duo cõſideranda ſũt Primo beatitudinis obiectũ. ſ. increatũ bonum qđ exiſtens vnũ ⁊ idem pticipat̃ ab omnibus. Scõo conſideranda eſt ipſa diſpoſitio beatorũ per quã illud bonũ clare videndo ⁊ pfecte diligendo pticipant. Ex pte ergo obiecti participati nullus alio beatior eſt ſed omnes in gloria ſunt equales: quia idem eſt obiectum quod participant omnes. Sed ex parte diſpoſitionis beatorũ vnus alio beatior eſt in q̃tum ſcz vnus alio clarius deũ videt ⁊ perfectius amat. Qui enim equalẽ habentes virtutẽ nature habent inequalẽ habitũ glorie vel equalẽ actũ inequaliter ſunt beati ꝓpter ineq̃lẽ ex pte beatorũ diſpoſitionẽ Vnõ glo. ſup illud Joh. xiij. In domo p̃ris mei manſiones multe ſũt: dicit diuerſa p̃mia meritorũ. His igit̃ premiſſis notandũ q̃ immenſa dilectio beatorum quã inter ſe mutuo habent: multiplicat inter eos quaſi in infinitum numerũ gaudior ſm perfectionẽ diligentiũ ⁊ dilectorũ ex quo creſcunt ſtupendo modo differentie accidẽtalis glorie inter illos. Tres enim differentie ſũt inter beatos. Quidã inter ſe in gloria ſunt equales. Qui dã vero maiores. Quidã autẽ minores. Et tñ ſm Aug̃l. ſuper Jo. Inter eos nõ erit inuidia aliqua diſparis claritatis q̃n regnabit i omnibus vnitas caritatis. Et Grego. in moralibus. Tanta vis in illa pace nos faciat vt qđ in ſe quiſq; nõ accepit. hoc ſe accepiſſe in alio exultet vna cũctis erit beatitudo letifica q̃tis nõ vna ſit omnib⁹ ſublimitas vite. Et ab omnib⁹ his ſic cõcordib⁹ honorabit̃ virgo beata. Primo enim ſunt quidã qui int̃ ſe in gloria ſunt equales ⁊ hi duplicant p̃dictã accidentalẽ gloriã inter ſe p quolibet ex amore. Ratio hui⁹ eſt q̃ inequali menſura ſe diligunt ⁊ ſe diligere cognoſcunt. Ex quo quilibet beatus de quolibet ſibi in gloria coeq̃li tãtũ gaudet q̃tũ ꝺ ſemetipſo exten ſiue tñ ſi intenſiue. Et idẽ de cõſimilib⁹ in preſenti capitulo intelligendũ eſt ſm Richar. Scõo autem quidaz in gloria ſunt maiores: et hi duplicant ſibi gloriã accidentalẽ: p quolibet etiam qui in gloria eſt eis minor ⁊ hoc non q̃ ſe videant diligere q̃tũ diligũt: ſ̃ q̃ ꝺ gloria illorũ q̃rũ licet minor tñ gaudeant q̃tũ de ſua propria: cũ quecunq; ſm ſuã capacitatez intelligunt glorioſuz. Vñ Petrus plus gaudet de bono lini q̃ ipſe linus. tñ ſm Bonauen. in. iiij. di. xlix. in fine. ex hoc non ſequit̃ q̃ tantũ gaudeat q̃tũ ſi haberet illud bonuz q̃ ſi haberet illud haberet maiorẽ caritatẽ ⁊ poteſtatẽ intẽſius gaudendi ⁊c. Tertio vero quidã in gloria ſunt minores: ⁊ hi toties duplicant gratiã ſuã accidentalẽ quoties ſ̃ glorioſiores ſe eſſe cognoſcunt eos qui ꝓpter a maiorẽ eorum duplicant gloriã ſuã. Nũc autẽ minores ſancti cõſpiciunt aliquẽ ſanctũ decies in gloria ſe maiorẽ: quẽdã xo cẽcies: aliquẽ xo milies: aliũ cẽties miles. Altex mille milies. Et hmõi ſcti martyres maiores ſ̃ q̃ſi infinita milia ſunt vñ minores q̃tiẽs intelligũt eũ glorioſiorẽ ſe eẽ btũz totiẽs duplicãt gaudiũ ſuũ cũ cognoſcant ſe tantũ diligi a quolibet ſuo maiori q̃ in quolibet eorũ ꝓpter eos gloria duplicat̃. Nunc igit̃ ad ꝓpoſitum ſtatuamus ex vna parte integraliter totũ amorem quẽ adinuicẽ habent ſancti atq; ex altera parte amorẽ quo minor beatus diligit vltimum glorioſam. Et credo q̃ talis amor minimi glorioſi excedat omnẽ aliũ beatorũ ſimul ſumptorũ tam angelicũ q̃ humanũ nõ inſpiratũ in beatã virginẽ aut in chriſtũ hominẽ ſeu in ipſũ deũ. Et licet de hoc plures poſſent rationes dari tamẽ cauſa breuitatis quattuor ſubiungam⁹. Eſt autez hoc primo rõne cõceptionis. Talis enim minim⁹ beatus clare cognoſcit q̃ beata virgo cuz ſit mat̃ dei pl⁹ poſſit vel poſuerit p ſua ſalute q̃ poſuerit vl̃ ponẽ poſſit tota rõalis natã ſimꝫ ſũpta ꝑſiderata excellẽtia dilectiſſimi filij ſui q̃ fuit inſtrumentũ ſue redemptionis ſaluationis ⁊ glorificationis: cõſideratã etiã virginis meritis ⁊ ſuffragijs ⁊ exemplis. Scõo rõne cõpaſſionis. Talis nempe aperte intelligit q̃ tota rationalis natura non ſuſtinuit nec ſuſtinere poſſet tantum dolorem ⁊ penam pro ſua redemptione q̃tuz ſola ſuſtinuit mater

UVA. BHSC. IyR_032

dei cõsiderata dilectione qua filiũ suũ amauit. Tantus em̃ fuit dolor virginis in morte xpi q si in omes creaturas q̃ pati possunt diuideret omes subito interirẽt. Hic tñ dolor virtute illius spũs q̃ supuenit i eã i virginis aula claudebat q nulle sensitiue parti corpis ne aĩ debitũ tempus subito morereť ꝓmittebatur effundi. Tertio ratione glorificationis. Tanta est autez gloria virginis matris dei sicut ex precedentib⁹ patet q tantũ excedit in gloria naturam angelicã ⁊ humanã simul iunctam: q̃tum circũferentia firmamẽti excedit in magnitudine suũ centrũ cum intelligat in filio suo se quasi alterũ se diuinitate vestitum. Quarto rõne dilectionis. Tantus etem̃ est amor beate virginis ad quẽlibz miniműm glorioſũ q omnis amor q̃ in regno celoz natura angelica ⁊ hũana diligit aliquẽ iam beatũ: ẽ sicut predicit q̃si centrũ ad circũferentiã firmamenti vel min⁹ respectu amoris quo ipsa virgo gloriosa minimũ beatum amat considerato fontali principio vñ talis amor originẽ habet. Propter hũc autẽ amorez virginis gaudiũ duplicať dũ eũ iuxta capacitatẽ suam cernit pleno ⁊ quieto desiderio glorioſũ. Et sic per hunc amorẽ ⁊ ꝑ hunc modum ꝑ quolibet sancto virginis gaudiũ in celo multiplicať. Videns aũt minim⁹ sanctus se tantũ diligi a virgine glorioſa q ꝓpt eũ tanta gloria in ea crescit intantũ inflãmať i ei⁹ amorẽ ac intm̃ letificať de gloria ei⁹ q q̃ tiẽs cũ itelligit se i gl̃ia supaẽ: totiẽs ꝺ gl̃ia ei⁹ plusq̃ de ꝓpria iocundať. Si igiť minor sanct⁹ q̃ ẽ i regno celoz tm̃ a beata ẏgie dilect⁹ẽ ⁊ tãto amore sicut predictũ ẽ diligit eã: necessario sequiť q oẽs sancti q eo maiores sunt i gloria ampli⁹ diligant ab ea: atq; ampliuſ ꝑ amorẽ inardescant in eã. Ex q̃ accidentalis gloria fm predictũ modũ in ea ꝓpter illos et in oibus eis ꝓpter eã multiplicať. Quis igitur exprimere possz infinitatẽ gaudiỹ ⁊ amoris quib⁹ actiue ⁊ passiue glorioſa virgo maria hac triplici differẽtia accidẽtali gloria varia circũdať ⁊ honorať. Oẽs tamen beatres differẽtie beatoz possũt dici luna sub pedibus eius collacata: q̃si indicare velit q tãtuz differt ei⁹ accidẽtalis gloria a gloria omniuz predictorũ q̃tũ sol a ꝓprietatib⁹ lune.

De sapientia beate virginis ⁊ quõ inuitata fuit ad celuz ⁊ q maximi scelerati ei⁹ meritis misericordiã assequunť. Ca. iij.

Tertia autez varietas qua circũdata
t assistit glorioſa virgo a dextris dei
est gratiaz: que scz in nobis in hoc seculo peregrinis dispensať ꝑ eã vñ maxime honorať. Dictũ est eni sup̃ ar. j. c. viij. q nulla gr̃a de celo nisi ea dispẽsante ad nos descendit. Hoc em̃ singulare officiũ diuinit⁹ ab eterno adepta est: sicut ꝓuer. viij. c. ipsa testať dicens. Ab eterno ordinata sum. s. dispẽsatrix gratiarum celestiũ. Hinc quoq; Caũ. iiij. ca. ad hoc officium eam inuitans sponsus ait: Veni de libano sponsa mea: veni de libano veni: coronaberis de capite amana: de vertice sanir ⁊ hermõ: de cubilib⁹ leonũ: de mõtibus pardoz. In q̃bus sanctissimis verbis tripliciter virginẽ mariã cõtemplare. primo cãdidatã. scõ inuitatã. tertio coronatã. Primo in q̃z cõtemplare virginẽ candidatã. Liban⁹ em̃ candidatio interpťať. Triplici eniz candore refulsit beata virgo. primo candore diuinalis sapie. scõ candore virginalis innocentie. tertio candore puersationis honestissime. Primo eni refulsit candore diuinalis sapientie cũ ipsa fuerit candor lucis eterne ⁊ speculũ sine macla ⁊ speciosior sole. Tãto em̃ lumine illustrata fuit beata virgo cum etiã esset in ventre matris q nõ tm̃ plena fuit lumine rationis sed etiã altissime cõtẽplationis. In quo quidẽ lumie pfecte hec quatuor itellexit. primo naturã creatã irrõnalez scõ naturã creatã rõnalẽ. tertio naturã cretam spũalẽ. quarto naturã increatã diuinalem. Que distinctio cognitionẽ creationis et ois creature in se cõprehendit qz in lumine creatoz cognouit oẽs alias creaturas: sicut ꝓpheta ait: In lumine tuo videbim⁹ lumen. Ad tãtam em̃ cõtemplationẽ sublimata ẽ vt perfectius etiã in ventre matris ꝓtemplare tur deum q̃z vnq̃z fuit contemplatus aliquis in perfecta etate: magisq; ꝓtemplatione dei excessit dormiendo q̃z aliquis alius vigilando: sicut ipa Caũ. xv. c. d. Ego dormio ⁊ cor meũ vigilat. Ecce candor sapientie diuinalis. Scõ refulsit candore virginalis innocẽtie vñ oĩs cordis eius conceptus quasi nazarei fuerunt candidiores niue: nitidiores lacte: rubicundiores ebore: antiq̃ saphyro pulchriores: sicut Thre. iiij. Tertio refulsit candore cõuersationis honestissime ⁊ oĩi virtute cõposite. Tũ Ihiero. in sermone de assumptione. Si diligenter attendas nihil est virtutis: nihil splendoris: nihil gratie ⁊ nihil cãdoris quod non resplendat in virgine glorioſa. Sed de hoc plenius. s. ar. ij. c. ij. in principio Scõ contemplare virginẽ inuitatam. Trib⁹ em̃ vicibus dicit ei veni quasi triplici ter inuitet. Primo relinquere mundũ. scõ

t

UVA. BHSC. IyR_032

ascendere celū. tertio intrare in deū. Primo inq̄ cōtemplare quō inuitat relinquere mūdum. Propterea dicit ei: veni scz de loco miserie huius mūdi. Hinc Cant. ij. c. ait. ad eaz sponsus. Surge propera amica mea t veni id est. relinque mundanas miserias et corruptiones. Et sequit. Columba mea in foraminib⁹ petre in cauerna macerie. Corpus enim christi petre perforate t macerie depulse merito cōparat: qz tempore passionis plenum fuit foraminib⁹ sensuuz t penalitatib⁹ passionum: propterea vocat virginem colūbam in foraminibus petre. In cauerna macerie que q̄diu vixit dilatato ituitu t spatiosa volatu p foramia passionū corpis iesu christi: t per cauernā vulneris lateralis semp in eius doloribus gemuit et cōtinue latitauit. Sed nūc ad resurrectionis gaudiū inuitat. Scō inuitat ascendere celū scilicet progrediendo per chozos hierarchiaz celestiū. Nā inuitat eam iesus vt per mediū angelorū trāsiens illorum vallata societate omniuz beatorum spirituū superet dignitatē. Vñ Cant. ij. c. ait: Surge propera amica mea: colūba mea: formosa mea t veni. Jā enī hyems trāsijt imber abijt t recessit flores apparuerunt in terra nostra. Hi siquidē flores angelici spiritus sunt qui in terra apparuerunt ad virginē. de huius vite ergastulo educendā. Hi enim ascenderunt cū virgine ascendente de super riuos aquarū. Et sicut dies verni circūdabant eam flores rosarū t lilia conuallīū Tertio aūt inuitatur intrare i deū. i. suscipere ab eo gloziā sempiternā quasi dicat ei: veni dilectissima spōsa mater: t filia ingredere in ortu m delitiaz t in accessibile secretū t ad delectationē diuiarum personarū in medio trinitatis beatissime introducta. Vñ Cant. v. c. ait sponsus ad eā. Veni in ortū meū spōsa mea soror mea: messui mirrhā meā cuz aromatibus meis. Comede fauū meū cū melle meo. Hic est ortus assueri beati dei qui regia manu consitus erat. Hester. j. ca. In hoc horto factum cōuiuium grande p̄ nuptijs t cōiunctione hester quā adamauit rex de⁹ super omnes mulieres. id est super omnes creaturas: t posuit dyadema regni super caput suum t voluit eam esse reginā Hester. ij c. Istud est dyadema speciei t corona glorie qua virgo super āgelos coronat vt itra trinitatis gloziā ipsa sola amplius sit evecta ac plus beatissime trinitatis diligat gloziā: capiat: sentiat t fruat q̄ omnis alia creatura simul sumpta de gloria post filium participāt vniuersi. Quarto cōtemplare virginem coronatā quia subditur coronaberis tc. Quiq̄ em̄ singulariissimas gratias impetrat misericordissima mater super impios peccatores vt cōuertātur ad deum qui dici possunt quinq̄ lapides preciosi. Hanc coronam virginis adornantes vt aperte clareat q̄ gloria sua tantum habet in alios redundare q̄ post filium suum ipsa sit singularis ratio peccatorum. Nam propter virginis immēsam dilectionem tam ipse christus q̄ tota eti am beatissima trinitas sceleratissimis peccatoribus frequenter indulget. Primus igitur lapis dicit amana. Amana em̄ mons silicie est t inimicus ei vel coangustians eū seu cōprimens eum aut angustiator eius interpretatur. Designat enim homics partiales tyrānos t crudeles homicidas t parentū o pressores: viduaruz t pupilloz deuoratores. Sz in capite huius montis designatur sūmitas in sceleribus supradictis. Scōus lapis sanir dictus est. Vñ subdit ō vertice sanir. Sanir em̄ mons est in iudea in quo leones latitare dicunt atq̄ fetor interpretat t significat carnales homines. In vertice huius mōtis designat etiam sūmitas in predictis. Terti⁹ lapis hermon nominat⁹ est. propterea addit. Et hermon. Hic ē etiam mons iudee in quo similiter cōmorantur leones t interpretatur anathematizatio t designat p phanos t excōmunicatos sacrilegos. In vertce q̄q̄ hermon indicat etiam sūmitas in predictis culpis. Quartus lapis cubilia leonum denotatur. vñ subdit: de cubilibus leonū. Hi sūt raptores superbi: predones: fures: t pirate. hi in cubilibus malarū conscientiarum suaruz sine cōtritione quiescunt. Quint⁹ lapis mōtes pardorū dictus est ideo addit. Et de mōtibus pardorum. Hi sunt homines mendaces duplices simulatores hypocrite facti fallarij t proditores crudeles t malis artib⁹ pleni designati i pardis propter crudelitatem t varietatē. Magnitudo autē nocumenti in montibus designatur. De his omnibus coronatur beata virgo: quia vel ei⁹ meritis cōuertuntur vel eius meritis a suis vitijs deuincuntur. Hac igitur gratiarum varietate adornantur in regno celorum gloriosa virgo predictas gratias nobis dispensando q̄ sumus quasi luna sub pedibus eius. O igitur femina ab omnibus t super omnia benedicta. Tu nobilitas t p̄seruatio generis humani. Tu meritū latitudo t cōsūmata potestas omnium creatorum. Tu vnica mater dei.

UVA. BHSC. LyR_032

Tu domina vniuersi: regina mundi. Tu dispensatrix omnium gratiarum. Tu consummatio vniuersi ⁊ ecclesie sancte decor. Tu nostra satisfactio digna coraz largitore cunctorum bonorũ. Tu omniũ virtutũ donorũ et gratiaz incõprehensibilis magnitudo. Tu preelectum ⁊ dignissimũ vasculũ a primo artifice fabrefactuz essentie dei capax. Tu templum dei. Tu ortus delitiarũ. Tu exempluz oim bonorum: consolatio deuotoruz ⁊ totius salutis radix ⁊ ornamentũ. Tu porta celi: letcia paradisi. et vltra q̃ dici possit gloria sũmi dei. Clerc balbuciẽdo has laudes ⁊ excellentias tuas enunciam⁹ sed tuã imensam dulcedinem supplices exoramus: tua supple benignitate ĩsufficiẽtias nostras vt te digne laudare possimus per infinita secula seculorum. Amen.

Feria.v. post resurrectionẽm de substantiali seu essentiali gloria animarum sanctaz. Ser. lxij

Gloriabuntur.

g in te omnes qui diligunt nomen tuũ p̃s. v. Vlso de gloria christi ⁊ matris eius atq̃ omniũ angelorum. Jaz ad sextam contemplationẽ glorie paradisi que est de substantiali seu essentiali gloria animarum sanctarum mentis oculos eleuemus. Circa quã aduertendum est q̃ in tribus consistit gloria sanctorũ: scilicet in gloria substãtiali: in gloria cõsubstantiali: ⁊ in gloria accidentali. Prima est gloria substantialis et in hac consistit oĩs gloria animc. Scõa est subsubstantialis ⁊ in hac cõsistit tota gloria corporis. Tertia est accidentalis: ⁊ hec consistit maxime in tribus aureolis que nõ suut omnium saluandorum. Consistit etiam in letcia actiua ⁊ passiua omnium sensuum beatorum. Prima autẽ dicit gloria substantialis seu essentialis ⁊ q̃q̃ aurea nuncupat: sicut dicit ĩ sermone. lxiij. arti. j. ⁊. ca. j. Et de hac etiam loquit propheta in verbo preallegato d. Gloriabunt in te omnes qui diliguut nomen tuum. In quibus verbis tria mysteria de anima per ordinem describunt. In primo stat⁹ eius nature ibi: omnis. In scõo status eius gratie ibi: qui diligunt nomẽ tuuz In tertio status eius glorie ibi: gloriabuntur in te.

Articulus prim⁹ de statu in quo scõm naturã aia creata est.

Primũ mysteriũ vertit circa nature p animarũ statũ omniũ beatorz. Jõo dicit ois: qz omnes tangit. Quelibz em̃ aia ad imaginẽ dei formata tres potẽtias habet: videlicz intellectũ memoriã ⁊ volũtatẽ q̃ sunt. Primo quidẽ intellect⁹ ⁊ hic creatus est ad imaginẽ filij. Scõo memoria ⁊ hec creata est ad imagiuẽ pris. Tertio volũtas ⁊ hec creata est ad imaginẽ spũssctĩ: de q̃b⁹ potentijs simul p̃s ait. Signatũ est sup nos lumen. Ecce intellect⁹ ad similitudinẽ filij Vultus tui dñe. Ecce memoria ad similitudinem pris. Naz sicut a pre generat filius: ita a memoria intellect⁹. Dedisti leticiã in cordemeo Ecce volũtas ad similitudinẽ spũssancti: cui exhibet leticia cordis. Hec tres potentie naturalis tãq̃ fundamẽta omib⁹ bonis spũalibus taz gre q̃ glie substernũtur. Ex his igit patet q⁹ de⁹ fecit aiam capacez sui nec ab alio q̃ ab ipo impleri potest. Nec eius capacitas terminari seu quietari valet nisi in ipso trino et vno.

Arti. ij. de gra q̃ dat aie per triplicẽ habitũ theologicaz virtutũ a deo infusum.

i Scõo mysterio status gratie q̃ aie dat a p̃s exprimitur. cum subiungit Qui diligũt nomẽ tuũ. Ad cui⁹ itelligentiã ẽ aduertẽdũ q⁹ tres sunt habit⁹ diuinaz seu theologicaruz virtutũ. s. fidei spei et caritat. Hi siquidẽ gratis ad informationez triũ potentiarũ p̃dictaz a dño infundunt eis dẽ quoq̃ ipse potentie dirigunt. Et sicut cũ aqua ⁊ arena ⁊ calce mixtis in muro lapides cõiungunt: sic fide spe ⁊ caritate cuz deo aia p gratiã copulat. Hoc nẽpe mõ edificat celestẽ hierlim: sicut pphera ait: Hierlim q̃ edificatur vt ciuitas cui⁹ pticipatio ei⁹ inipsuz. Hec pticipatio ẽ fides spes ⁊ caritas q̃ iam faciũt nos pticipare deũ p gratiã: ⁊ demũ ĩ celo plene possidebim⁹ p gliaz. Iher hos igit virtutũ habit⁹: ab his trib⁹ viribus tres act⁹ eliciunt. Prim⁹ est credere assentiendo sũme veritati ppter se ⁊ sup omnia. Scõs ẽ sperare ĩniten do sũme imẽsitati seu largitati ppter se ⁊ sup oia. Tertius est diligere cõplectẽdo sũmã bonitatẽ ppter se ⁊ sup oia. Ex his ptz q⁹ p has tres virtutes tota aia reddit deo grata. Primo gratificat intelligẽtia seu rõnalis p fidez Vñ Math. ix. c. dixit dñs ihesus mulieri fluxũ sanguis patiẽti. Cõfide filia fides tua te saluã fecit. Et ad Ephe. ij. Gra em̃ saluati estis p fidẽ. De talib⁹ erat Aplus q. ij. Thi. j. de se dicebat: Scio em̃ cui credidi ⁊ cert⁹ sũ qz

UVA. BHSC. IyR_032

potens est depositū meū seruare in illū diez Scō gratificat memoria seu irascibilis per spem. Unō Job. xiij. Et iam si occiderit me sperabo in eum. Ecce spes cōtra oia aduersa. Et Sap. iij. Spes illoz̄ imortalitate plena est. i. gratia dei. Propterea in psona talis gratificati ps̄. ait: Mihi aūt adherē deo bonuz: est ponere in dño deo spē meā. Tertio gratificat voluntas seu cōcupiscibilis p caritatez. Unde. xiij. c. ad Roma. aplus ait: Plenitudo legis est dilectio. Et itez Prouer. x. Uniuersa delicta operit caritas. Et idem. j. Pet. iiij. Caritas operit multitudinē peccatoz̄. Uñ prophēta merito ait: Diligā te dñe fortitudo mea. Hi sūt igit q̄ iuxta verbū ps̄. diligunt nomē dñi. In quib⁹ verbis pphēta ostendit per has virtutes totaz animā gratificatā. Primo gratificatū intellectū seu rōnem p fidem cū dicit nomē. Quid enī p nomen nisi noticia fidei demonstrat. Nomen enī a notamie ta ablato p sincopā dictū ē z significat noticiā verā. Unde Math. vj. in oratione dñica postulam⁹. Sanctificet nomē tuum. i. per fidem sancta intelligat noticia tua seu notificetur tu sanctus. Scō ostēdit gratificatā memoriā seu irascibilē per spez cū dicit tuū. i. q̄ nomē facit p spē: spūm humanuz etiā tuuz q̄ in eo regnas quasi in regno tuo Hoc autē fieri q̄tidie postulam⁹ cū dicim⁹ adueniat regnū tuū. Apoc. quoq̄. j. c. tales gratificati dicūt ad xp̄m. Fecisti nos deo nostro regnū. Tertio ostendit gratificatā voluntatem seu cōcupiscibilē p caritatē cū dicit. Qui diligūt. Hanc siquidē voluntatē gratificatā habebat qui dicebat. Diligam te dñe fortitudo mea. Ad verbū exponens Cassiodo. ait Diligere est quasi de omnib⁹ eligere. Ille ergo deū diligit qui semp eū omnib⁹ anteponit. Et tales merito graticatā obtinet voluntatem.

Articul⁹ tertiꝰ q̄d sit proprie substantialis glia q̄ dat animabus beatis.

In tertio mysterio a pē. stat⁹ glorie
i anime demonstrat cū subdit. Glorificabunt in te. s. deo. Et merito quidē cum a nullo minus deo possint rationales spiritus p̄miari. Unde i premiū dat eis deitatis glorie p quā deo efficiant p̄formes. Hinc ad dñm prophēta ait: Gloria virtutes eoz̄. s. tu es solus z nō alius. Jungunt enī tres status iam dicti in gloria sempiterna hō modo. Nā tria sunt obiecta ad que tres act⁹ egredientes a tribus potētijs anime ꝓpter tres virtutes theologicas. primū obiectū est increata veritas. scōm increata maiestas. tertiū increata bonitas. Increata veritas ē obiectū fidei. Increata maiestas ē obiectū spei Increata bonitas est obiectum caritatis. Respiciunt autē hec tria obiecta statū z meritū viatoz̄: ꝑ demū p hec natura cuz gloria copulat in statu beatoz̄. Uñ his trib⁹ meritis in animabus beatis tria premia correspōdent que dicunt tres anime dotes. prima ē visio clara. scōa tentio seu possessio sempiterna. ttia ē dilectio pfecta. Uisio ē cognitio infallibilis vitatis. Tētio seu possessio ē certitudo inamissibilis dignitatis. Dilectio ē dilectatio infastibilis dignitatis z bonitatis vt sic anima tota vniat tota dotet: in trib⁹ aie viri⁹ deo trino et vno tota cōfiguret tota illi vniat: tota illuminet: tota quietet ac eternaliter delectet cū in statu omniū bonoz̄ aggregatione pfecto eternaliter viuēs btā dicat z gloriosa. Dicūtur aūt hi tres glorie actus anime dotes q̄si diuitie anime desponsate: q̄ ꝑm hos aīa deo vnit tanq̄ sponsa sponso: et in his ditat et replet nō solū modo vigorat. Hec a quibusdam substantialis gloria taliter diffinit. Gloria substantialis est pfecta intelligētia admirabilis excellentie dei cognite in sua natura ac glorioſus amoris actus in deū cōtinue inspiratus que homini ineternū cōicat. In q̄ diffinitione tota substantialis gloria demonstratur. Nā exprimit primo cognitio infallibilis veritatis: q̄ dicit q̄ substantialis gloria est perfecta intelligentia admirabilis excellentie dei cognite in sua natura. Scō exprimit possessio inamissibilis dignitatis q̄ concludit q̄ hoi ieternū cōicat. Tertio exprimit infastibilis bonitatis: q̄ subdit glorioſus amoris actus in deū cōtinue inspiratus. Exquo patet q̄ gloria substantialis est oīe id sine q̄ aia nō potest esse beata. Sed predicta hmōi sūt sic manifeste apparz. Uñq̄ tū hec substātialē gloria attribuit visioni. Unde sup illud ps̄. Ostendā illi salutare meū. Ait glo. q̄ visio ē tota merces. Et est verbū Augustini. j. de trinitate. c. penul. Et Joh. xiij. c. Ostende nobis patrē z sufficit nobis. Et Jo. xvij. Hec ē vita eterna vt cognoscant te solū deū. Scōz eñ Bonauen. in. iij. tres actus predicti sunt omnino coninncti atq̄ connexi. Unde qui pfecte videt: pfecte amat z habet. Et ideo in sanctoz̄ verbis p cōnexionez q̄ ē oīm attribuit verū. Magis autē visioni appropriat: q̄ in visione distinguit status patrie a statu vie: nō sic autē in dilectione q̄ vtrobiq̄ dilectio. sed in patria est visio nō in via: q̄ in via est crudelitas de nō viso. Hec Bonauen. in

UVA. BHSC. IyR_032

iij.di.xlix.ar.j.q.v. Insup notandũ est ꝑm Richar.in.iij.q̃ ꝓprie loquẽdo in dotib⁹ anime beatitudinis essentia nõ consistit: sed in actib⁹ earundẽ ad quos ordinant: sicut habitus ordinat ad actum.

De dei visione ⁊ de triplici visione eius ac de tribus posteriorib⁹ suis. Ca.j.

Primũ ꝓmiũ siue dos anime est visio clara. per quã ꝓpter meritũ fidei intellectus perficit ⁊ beatificat in cognitione infallibilis veritatis. i. filij dei q̃ Jo.xuij.c. ait: Ego sum via veritatis ⁊ vita. Hec autẽ visio ponit ꝓsentiã rei in se. Scõz autẽ Richar. de media villa. Dos visionis ẽ quidã habitus luminosus in intellectu quo illuminat ad clare deũ videndũ sicut ẽ. Et hec erit visio qua beati videbũt deum. Hinc j.Cor.xiij. Apls ait: Videmus nunc p speculum in enigmate: tunc aũt facie ad faciem. Quia aũt difficile valde est intelligere q̃d sit videre deũ in paradiso facie ad faciem. Jõo ꝑm Alexã. de halis in.j.q.ij. Triplex dei facies ⁊ tria eius posteriora distingui possunt. Nam primo est facies corporalis. scõa spiritualis. tertia celestialis. Prima eñ facies est corporalis. i. ꝓsentia p carnẽ. Hanc autem postulabat ꝓpheta dicens. Ostende faciẽ tuam ⁊ salui erimus. Et in figura Exo.xxxiij.c. moysi dñs ait: Facies mea precedet te. Hui⁹ aũt faciei posteriora dicũt figure legis q̃ figurabãt incarnationez filij dei. vñ ⁊ illi q̃ erant in veteri lege videbant eũ quasi a posteriori p figurã futuroꝝ. Sed nos videmus eum quasi in facie q̃ nos credim⁹ ⁊ accipim⁹ eum vt in carne ꝓsentẽ. Et sic intelligit illõ apli.ij.Cor.iij. Nos aũt reuelata facie glriaz dñi speculãtes in eandẽ imaginẽ trãsformamur a claritate in claritatẽ tanq̃ ad domini spiritũ. Ubi post̃q̃ locut⁹ est de velamine figuraꝝ hoc adiunxit apls vbi sup̃. Scõa vero facies dei ẽ spũalis ⁊ hec est p̃sentia dei p gratia in gratificantẽ. Jdeo hanc gratiã qui dã sic diffiniunt. Gratia est lux quedã ⁊ emanatio intuit⁹ vultus diuine approbationis q̃ respicit tantũ suos ⁊ nõ alienos. Et de hac facie ꝓpha ait: A facie dñi mota ẽ tra a facie ỏi iacob. Hec igit̃ cognitio ỏi p faciẽ ẽ cognitio eius p p̃sentiã gratie seu p cõtemplationẽ. Et ꝑm hoc accipit̃ illud iacob Gen. xxxij. Vidi dominũ facie ad faciez ⁊ salua facta ẽ anima mea. Huius aũt faciei posteriora sunt rationes naturales: q̃a posteriori est cognitio ỏ ipso deo cũ nõ accipiat ꝓsentiã eius in affectu sicut fit i cognitõne per gratiã: nihilominus accipit quasi a posteriori veritatẽ aliquã de deo ꝑm intellectũ. Tertia vero facies dicta est celestialis. i. ꝓsentia dei p gloriã in ꝓpria forma. Unde Job. xxxiij.c. ad quẽlibet beatum futurũ dictũ est: Videbis faciẽ eius in iubilo. Et q̃d supra apls ait: Tunc autẽ facie ad faciẽ. Posteriora aũt huius faciei sũt omnis creata natura. Nam est cognitio dei in sua forma: ⁊ est cognitio ei⁹ in suo effectu. Cognoscere autẽ ipsuz in sua forma sicuti est est cognoscere in sua facie: cognoscere autẽ ipm in suo effectu est ipm cognoscere a posteriori. Hinc Exo. xxxiij. capitu. ad Moysen ait dominus. Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo ⁊ viuet. Et sequit̃. Videbis aũt posteriora mea. Faciez autẽ meam videre nõ poteris. Q̃z si moyses i ꝓsenti vita faciẽ eius videre nõ potuerit. Nos pusilli ⁊ ceci quõ illud audebim⁹ attentare? Delectat nñ deũ videre sed si faciẽ eius contemplari nõ possum⁹ saltẽ posteria eius cõplet speculari vt pulchritudine posteriorũ illecti ⁊ attracti. Studeamus in p̃nti vita taliter operari q̃ mereamur introduci tandez in alteram vitam ad illam gloriosez faciem ꝓtemplandez quã videre est gloria cõsũmata. Q̃z cuius posteriora cõprehendi possint sui adiutoriũ ac modus ex triũ cõsideratione. primo ex cõsideratione creaturaꝝ corpaliũ. scõo ex cõsideratiõe creaturaꝝ rõnaliũ. tertio ex cõsideratione creaturarũ spũaliũ. scz cõsiderare angeloꝝ pulchritudinẽ: multitudinẽ ⁊ distinctionẽ: sicut. sermo. xlix. est plenius demõstratũ. Per has itaq̃ tres cõsideratões mẽs humana lumie fidei gradatim ascendẽs ad cõtemplandũ posteriora dei satis facile poterit peruenire. Quo cũ stupenti potẽq̃ intelligenti aĩe ex diuino munere datũ fuerit elcuari ⁊ tantã pulchritudinẽ nouerit in corporalibus creaturis: tanq̃ maiorẽ in creaturis rõnalib⁹: tã etiã incõpabilit̃ ꝑeminentiorem in creaturis spiritualibus: nihil aliud superest nisi clamare ⁊ dicere cũ ꝓpheta. Domine dominus noster q̃ admirabile est nomẽ tuũ in vniuersa terra. Q̃m eleuata est magnificentia tua sup celos. id est magnifica intelligentia sapientie tue infinite supat oẽs alias omniũ creaturarũ. Et nihilomin⁹ aduertendum q̃ tribus modis cognoscit̃ aliquid primo q̃ ẽ. scõo sicut est. tertio quid est. Primo autẽ cognoscit̃ aliquid q̃ est: ⁊ sic cognoscit̃ deus in ꝓsenti vita nõ tantũ a bonis: sed etiã ab ipsis malis. Scõo vero cognoscitur aliquid sicut est ⁊ hoc mõ deus in patria cognoscit̃ a bonis. Unde. j. Jo. iij. Similes ei erimus q̃m videbimus eũ sicuti est. id est sua

UVA. BHSC. IyR_032

bonitatē: maiestatē: benignitatē ⁊c. Tertio aūt modo cognoscit quid est ⁊ hoc modo de us nō poterit videri a bonis nec a malis nec in via: nec in patria: qz finitū nunq̄ infinitum cōprehendit. Multis aūt modis videbitur de⁹. primo in se. scōo i nobis. tertio nos in deo. qrto deū i creaturl: ⁊ creaturas i deo q̄ oia reducūt ad dei triplicē visionē. Prima dicit meridiana. scōa matutina. tertia vesptina. Primo em̄ cognoscere deū in sua essentia dicit visio meridiana. Scōo autē cognoscere creaturas in verbo dicit visio matutina. Tertio vero cognoscere in se creaturas hoc ē i suo proprio genere vesptina visio appellatur.

Q̄ magna erit ad deū dilectio ⁊ fruitio ⁊ rationes. Ca. ij.

Secundū autē premiuz seu scōa dos anime glorioſe. Dicamus ad pīs q̄ est dilectio perfecta ⁊ cōsūmata vbi preceptū de diuina dilectione sine aliquo defectu implet: sicut prophēta testat̄ d. Omnis consūmationis vidi finē latū mandatū tuum nimis. Tale autē premiū per qō ꝓpter meritum caritatis voluntas perficit ⁊ glorificat in dilectione infastid. bilis bonitatis. Tamē Richar. vbi supra vocat hanc dilectionē fruitionē. Et dicit q̄ dos fruitionis est sūmo bono clara visio perfecto amore inherere ꝓpt seipsuz. Vel aliter dici potest p̄m eum q̄ est p̄fectus caritatis habit⁹ quo anima fruit deo Aduertendū est tamē p̄m quosdā q̄ licet de⁹ sit principale obiectū glorie beatorū: nihilominus reliqua vt illi cōiuncta ⁊ correlata ad substantialē gloriā pertinere videnī. De substantiali enim pfectione caritatis est diligere semetipsū ⁊ omnes virtutes sibi cōexas et suā mentē esse velle deo ⁊ ipsi caritati vnitaz ⁊ ecōuerso ⁊ amare hūanitatē filij dei iq̄tū ē ei⁹: ⁊ oēs beatos in q̄tū sunt amici dei ac deo amorosissimo pleni ⁊ in vnū corp⁹ collegij a deo et in deo cōstricti ⁊ colligati. Hec in q̄tuz sunt deo relata sic sunt naturalia glorie substantialis obiecta q̄ ⁊ substantialia sunt ⁊ formales rationes obiecti. i. dei: in his habent ⁊ p̄ticipāt a mente beata. Cū predictis cōcordat Richar. in. iij. di. xlix. Insup est notandū p̄m Richar. vbi supra q̄ beatitudo anime principalis est in actu voluntatis q̄ in actu intellectus q̄ ostēdi pōt triplici rōne. primo rōne p̄ncipalitatl. scōo rōe nobilitatl. tertio vero ratione caritatis. Primo rōne principalitatis. Nā per eandē p quā res mouet̄ ad terminū in termino quiescit: ergo p illam virtutem p quā res principal⁹ mouet̄ ad terminū p illā p̄cipal⁹ in tmino quiescit. Quis aūt homo moueat̄ ad vltimū finē p intellectū et voluntatez: principalius tñ mouet̄ in ipsum ꝓ voluntatē q̄ p intellectū. Propterea Aug⁹ xj. de ci. dei. xviij. c. Amouē attribuit amori. d. Sicut corpus pondere: sic animus amore fert̄ quocūq̄ fert̄. Scōo ratione nobilitatis principal⁹ em̄ ꝓsistit beatitudo i nobiliori potentie actu q̄ in actu minus nobili: sed voluntas intellectu nobilior est eo q̄ in suo actu nō pōt cogi: nec circa ea que sūt ad finē necessitari. Magis etiā pōt transformare animā voluntas q̄ intellectus ⁊ suū obiectuz respicit sub ratione nobiliori. Tertio rōne caritatis. Sicut em̄ inter habit⁹ vie caritas est principale donū ꝟz Aug⁹. xv. d. ci. di. xviij. c. Ita inter habit⁹ patrie caritatis donum obtinet principatū: sed in patria nobilior habit⁹ habet nobiliorē actū: ergo perfecte deū diligere q̄ē act⁹ caritatl p̄tie nobilissim⁹ aie actus est. Cum ergo in nobilissimo actu principalissima beatitudo consistat ⁊ diligere sit act⁹ voluntatis: tunc principal⁹ consistit in actu voluntatis q̄ intellectus. Vñ Aug⁹. xij. de ciui. dei. Tota virt⁹ ibi videre q̄d amas ⁊ sūma felicitas amare q̄ videas. Ibi beata visio in suo fonte bibit̄ vbi veritatis visio clarissime apit̄. Qñ antē beati diligant deū satis patet ex his que dicta sunt sup̄ sermone. lix. c. vlti. quas cōsiderare satis deuotū est.

Q̄ beati securi erūt deū eternaliter contemplari ⁊ illo frui. Capitulum. iij.

Tertia vero dos aie ē tentio seu possessio et securitas sempiterna p quaz ꝓpter meritū spei memoria pficitur ⁊ beatificat̄ in possessione ⁊ securitate iamissibilis dignitatis. Scōm tñ Richar. vbi sup̄ ꝓprie loquēdo tentio nō est dos a duob⁹ supradictis distincta. Nā tenere p̄m Papiā est tenere vel possidere. Intellectus aūt clare videndo deū sicut supradictū est: habet eū sub ratione sūmi veri. Voluntas etiā pfecte fruēdo illo viso: habet eū sub ratione sūmi boni. Vñ tenere sūmū verū realiter idē est cū clara visione: tenere etiā sūmum bonū realiter idē est cū pfecta sūmi boni fruitione. Tertia aūt dos ab his duab⁹ distincta ꝓprie loquēdo est pfectus habit⁹ q̄ intelligētia ⁊ volūtas sunt pfecte secure de tentionis p̄dicte ꝓpetuatione. Sine em̄ assecuratione predicta non pōt intelligi aīa pfecte deo cōiuncta. Securitas ergo nō est idē q̄ tentio: sed securitas sūma est vna de trib⁹ principalib⁹ dotib⁹ anime. Includit em̄ in beatitudinis essentia p̄m sniam Aug⁹. xiij. de trinitate. c. viij. vbi ait:

UVA. BHSC. IyR_032

Impossibile est aliquẽ esse beatũ: nisi sit securus de sua beatitudinis perpetuatione. Nec est tamen intelligẽduz q talis assecuratio tãtum exclusio sit ipis: imo est quidã actus i intellectu ⁊ voluntate respectu dei: sub ratõne quo est ens sũme arduũ quo excludit oñis timor. Et licet i ista eterna felicitate beati sint eternaliter permãsuri: tñ ẽm Aug⁹. li. de moribus. Tãta est pulchritudo iustitie: tanta ẽ iocunditas lucis eterne: hoc est incõmutabilis veritatis ⁊ sapientie vt etiã si nõ liceret amplius in ea manere q̃ vni⁹ diei hora: ppter hoc solũ innumerabiles anni hui⁹ vite pleni delitijs ⁊ circũfluentia bonorũ tpaliũ recte ⁊ merito ptempneret. Elide igit ⁊ diligent attende anima mea quid erit in ista beata vita deuz facie ad faciẽ eternaliter cõtemplari: eternaliter frui: ⁊ de eorũ iamissibilitate eternaliter securari. Si em̃ p creaturas corpales rationales ⁊ spirituales tam stupẽdũ est videre posteriora dei: sicut in .j. c. hui⁹. iij. arti. dictũ est. Sic etiã tanta est dilectio in dilectõne activa ⁊ passiua mutuo habita in creata natura. s. oiuz corporaliũ rõnaliũ ⁊ spiritualiũ supdicta quoq; cognitio atq; delectatio sempiterna securitate possident: nõ tñ ex his aia esset beata: q talis beatitudo finita in duobus primis priorib⁹ esset. Sed cũ hec tria scz visio: fruitio ⁊ secura ac sempiterna possessio habent in deo: reddunt aiam cõpletissime glorioſam. Hanc gloriã sempiternam ex illo tuo largissimo munere clemẽtissime de⁹ largire nobis infatigabiliter querere: infallibiliter inuenire: ac perhenniter possidere vt possim⁹ te infallibilẽ veritatẽ facie ad faciez pẽplari: te infallibilẽ bonitatem sempiterna fruitione amare: ⁊ iamissibilẽ dignitatẽ possidere secure deus qui es via in excelso. veritas in p̃misso et vita in p̃mio sempiterno. Tu inq; qui es trinus ⁊ vnus bñdict⁹ ⁊ glorioſus in secula seculorũ Amen.

Feria sexta post resurrectionẽ de gloria consubstãtiali corpoz beatoz. Ser. lxiij.

Gloria hec est omnib⁹ sancti eius. ps. cxlix Admiranda quidẽ est semp i omnib⁹ operib⁹ suis sapiẽtia dei: qui hoiez ad imaginem ⁊ similitudinẽ suã creans corpus aie stupendo glutino alligauit naturali: ac mutuo appetitu innicẽ copulauit: aã gubernationẽ subiecit ⁊ in statu meriti collocauit: ⁊ hoc vt spiritus cõdescenderet ⁊ intẽderet corpi gubernãdo: ⁊ sic ppter exercitiũ mereret. Nec em̃ naturalis patit appetitus q aia sit vere ac plene beata nisi ei corpus restituat ad qõ resumendũ habet naturalẽ inclinationẽ incertam. Nec etiã sustinet regiminis ordo q beato spiritui corpus restituat nisi p omnia sit ei subiectũ atq; cõforme q̃tũ valet corpus spiritui cõformari. Sit autẽ ei cõforme cuz scõa gloria que consubstantialis ẽ dicta sibi a deo misericordit dispensat. Ẽm ẽm Richar. i. iij di. xlix. ar. v. q. ij. gloria cõsubstãtialis dicta est q̃ dat corpori iã beato. Cõsubstantialis tamen dicta est respectu anime: sed respectu ipsius corpis substantialis dici potest. Nã sicut in p̃cedenti sermone patet: anime substantialis gloria dicta est. Omne illud sine quo non põt vere esse beata: sic ⁊ corporis substantialis gloria dici potest omne illud sine q̃ beatũ esse nõ põt. Denominat aũt consubstantialis ab aia tanq; a nobiliori hois parte: licz respectu corporis substantialis denominetur De hac igit cõsubstantiali gloria septima cõtemplatio de gloria paradisi versat. De qua quidẽ tria mysteria cõtemplemur. primũ de beatorũ corporũ dotatione. scõm de beatoz corporũ perfectione. tertiũ de beatorũ corporũ cõicatione. Et hoc triplici mysterio intelligi põt ps̃. p̃assumptũ verbũ quod dixit. Gloria hec est omnibus sanctis eius.

Articulus primus de quattuor dotibus corporum.

Primũ mysteriũ est de beatoz corporũ dotatione. Erũt aũt in corporib⁹ dotes. Nã sicut dispositiones anime beate per quas deo pfecte cõiungit ⁊ ei pfecte obediens est dicunt dotes sicut in precedenti sermone ar. iij. ⁊ c. j. patet: sic dispositiones corporũ beatoz p quas aiabus suis pfectius cõiungent ⁊ eis pfecte obedient dotes merito nuncupantur ẽm Richar. in. iij. Circa igit corporũ beatoz dotes ad pñs distinguam⁹ quattuor cõsiderationes. prima sit de quo sancti in corpe p̃miabunt. scõa vñ p̃miabunt. tertia q̃re premiabũt. quarta q̃tum premiabuntur.

De qualitate dotum que beatis corporibus tribuent. Ca. j.

Prima cõsideratio est de quo sancti i corpe premiabunt. Circa qõ aduertendũ est q q̃ttuor sũt generales dotes corpoz beatoz. prima dicit claritas. scõa subtilitas. tertia ipassibilitas. quarta agilitas Et in his q̃ttuor includunt cetera eoz corpa

UVA. BHSC. IyR_032

lia bona. De his igit quattuor simul Sapi. iij. ca. scriptum est. Fulgebunt iusti ꝛ tanq̃ scintille in arũdineto discurrent. Primo em̃ i fulgore claritas designat. scõo ipassibilitas designat i igne q̃ elemẽtũ maxie est actiuũ. tertio i sbtilitate scintille sbtilitas indicat. q̃r to vero in discursu potest agilitas designari. Scõm aũt Alex. de halis in. iij. ad has q̃t tuor dotes glorie reuelandas iesus in dote claritatis voluit apparere: q̃ Mat. xvij. In monte thabor transfiguratꝰ est. Mã ipsa claritas est principalis dos ad quã cetere conse quunt. Ad ipsam em̃ cõsequit subtilitas vñ lux per naturã habet subtilitatez ad corpora penetrandũ ꝛ maxime que trãsparentia sũt. Sicut patet in lapide cristallino q̃ penetrat a luce. Ad ipsam q̃q̃ consequit agilitas ipsa vnde motus vel mutatio eiꝰ q̃si subita ẽ. In super ad ipsam consequit impassibilitas. vñ nullum ab alijs patit inquinamentũ. Quia igit claritas oẽs alias ponit ꝓpetates q̃ sũt corporꝫ btõꝫ ꝛ nullas alias potest ponit oẽs alias: ideo ꝓuenienter p claritatẽ sit ostensio glorificatiõis corpis nostri. Et hinc ẽ q̃ Mat thei. xiij. dñs gloriaz corpis nostri ostendere volens nõ multiplicat verba sed eaz integre totaliter ꝛ pfecte per claritatez demonstrat cũ ait: Fulgebũt iusti sicut sol in regno patris eoꝝ. Hec ille. Mã sicut aperte patz in sole sũt oẽs q̃ttuor p̃dicte q̃litates. Scõm vero Bonauẽ. in. iij. di. xlix. Hec quattuor dotes ordinant fm q̃ttuor elementa ex quibꝰ corpꝰ nostrum cõpositũ est Mã quia elemẽta sunt impfecta: ideo corpus nostrũ q̃druplicẽ habet ab eis defectibilitatẽ. Primo aũt ab aqua q̃ est elementũ humidũ ꝛ passibile habet passibilitatẽ et corruptionẽ Vñ humidũ aqueuz corpus corrũpit. Scõo habet a terra obscuritatẽ qz est elemẽtũ opacũ. Tertio habet ab igne animalitatẽ: qz calor ꝓtinue cõsumit tõ cõtinue indiget hõ alimonia ciborũ. Quarto ab aere habet infirmitatẽ. Aer em̃ facile imutat ꝛ cedit cuilibet impellenti. Vñ igit isti q̃ttuor defectus debẽt p oꝓposita bona remoueri ad hoc q̃ corpus pfectũ sit perfectione cõpleta. Ideo quattuor sũt dotes, primo em̃ cõtra corruptionẽ aque dat impassibilitas. scõo cõtra obscuritatẽ terre dat claritas tertio cõtra animalitatẽ ignis dat subtilitas quarto cõtra infirmitatẽ aeris virtus seu penetralitas dispẽsat. Talis aũt suppositio dotuz cõcordat auctoritati ꝛ rationi. Primo cõcordat auctoritati. Vñ apls. j. Cor. xv. Seminat corpus in corruptione: resurget in incorruptiõe. Ecce impassibilitas cõtra corruptionẽ aque. Seminat in ignobilitate surget in gloria. Ecce claritas ꝓtra obscuritatẽ terre. Seminat in infirmitate: resurget in virtute. Ecce penetralitas cõtra animalitatẽ ignis. Seminat aiale: surget spũale. Ecce agilitas cõtra infirmitatẽ aeris. Vñ apls. sumit dotes p compationez ad istos quattuor defectꝰ q̃s remouent dotes simul. Similiter Augꝰ. xxij de ciui. dei inquit. Aberit a corporibꝰ nostris omnis deformitas: omnis ignobilitas: omnis infirmitas: omnis corruptio p impassibilitatẽ. Scõo cõcordat hec positio dotũ ratiõe Dotes enim corporis dicunt nõ oẽs qualitates: sed q̃litates nobiles ꝛ principales de nouo supadditas ipsi nature. Et q̃ de nouo supaddite sũt ideo debẽt accipi fm defectꝰ ꝛ fm causas ꝓncipales que sunt quattuor elemẽta. Jõo ptz q̃ ista via inter oẽs alias vias cõgruissima est. Descendam⁹ igit ia ad predictas quattuor dotes ptculariter explicãdas. Primo autem dos claritas nominat. Erunt em̃ corpora sanctorũ clara tanq̃ sol sicut predictũ est. Ꝙ quidẽ iuxta doctoꝝ sentẽtiã intelligendũ est nõ de claritate solis sicut nũc lucet sed fm q̃ post diem iudicij lucidus erit. Mã teste Esa. xxx. c. Erit lux lune sicut lux solis. ꝛ lux solis erit septẽpliciter sicut lux septẽ dierum Et nihilomin⁹ aduertendũ fm Richar. i. iij di. xlix. q̃ nõ sunt eiusdẽ speciei lux elementaris ꝛ lux corporis glorioſi. Lux elementaris q̃si quedã mutatio illius ẽ: sicut interior lux spiritualis anime nõ est eiusdem speciei cũ luce spirituali superne glorie sed est q̃daz mutatio eius. Scõm enim quosdã beata corpora erunt simul luminosa ꝛ peruia fm aliã ꝛ aliam rationem. Peruia propter subtilitatem. Luminosa vero propter claritatem aut fulgorẽ. Peruia quidem ad modũ vitri. Luminosa vero ad modũ auri vel argenti. Sed fm Bonauẽ. in. iij. di. xlix. Hec positio conueniens nõ videtur quia si peruia essent nõ terminarent visum nec haberent distinctionem in partibus ꝛ sic oculi nõ possent discerni a naso. Et iterũ magnitudo luminis non patit corpus esse transparẽs sicut patz in sole in quo est aggregatio luminis ꝛ similiter i candela. Nec obstat fm euz q̃ Grego. ait exponens illud Job. xxviij. Nõ adequabit aurum vel vitrũ: vbi dicit. Ibi quippe vnⁱ⁹ cuiꝰ q̃s mentem ab alterius oculis membroꝝ corpulentia nõ abscõdet sed patebit animꝰ: patebit corporalibꝰ oculis ipsa corporis armonia sicq̃ vnusquisq̃ ꝓspicibilis alteri sic nũc esse nõ potest cõspicibilis sibi. Nam ex hoc nõ sequit q̃ corpora beata peruia sint quia non

UVA. BHSC. IyR_032

magis videtur mens per corpus peruium q̃ per corpus solidum. Sed vult dicere q̃ ita cogitationes ⁊ affectiones habebuntur int⁹ in corde vt extra etiam si sint patentes. Hoc etiam sentit Scotus. Et addit. Non video q̃ gloriosum corpus possit peruium dici nisi propter poros: non propter aliquã perspicuitatem ita q̃ solida caro beati fiat tanq̃ cristall⁹ tamen in corpore eius erunt pori ⁊ minores q̃ modo. Sic ⁊ tunc oculus beati propter lipiditatem poterit videre per illos sicut si eẽt transparens: sicut dicitur lux videri per parietẽ vel videbit interiora cordis oculos metis. Hec ille. Insuper armonia de qua loquitur Greg⁹. ibi fm Bonauẽ. Natura est delectare visum non corporalem sed spiritualez Et hunc delectare potest etiã si corpus minime peruium eẽt. Scõm enim Scotum. in. iiij di. xlix. Corpus glorioſum erit luciduz ⁊ coloratum. Nam in se quilibet experitur q̃ magis sibi delectabilis est ille color q̃ ille. Si eñ corpus beatum luminosum sit atq̃ coloratũ sicut noctiluca tunc vtriusq̃ est susceptiuum Noctiluca enim de die videtur per colorez ⁊ non de nocte: siue quia refulgens est color ꝑ claritate lucis non qne est dispositio vel qualitas elementaris sed distincta qualitas. Vñ quando de nocte videtur nocticula est ibi resplendentia lucis non coloris. Si ergo possibile sit corpus beati habere lucem cum tali colore tunc erit claritas non tantuz sicut sol imo plus de claritate erit in eis. Unde. fm Auicennã. vj. naturaliuz. Ista tria distincta sunt: lux: color: ⁊ lumen. Color enim termiat visum ⁊ nunq̃ nisi in corpe terminato. Lux est in sole ⁊ lumen in medio vt in perspicuo ꝛ ista claritas sufficerere videt: quia magis delectatur sensus visus hois in colore pulchro humani corporis q̃ in corpore lumioso Vñ amplius naturaliter delectat inuidendo faciem humanã optime coloratam q̃ solẽ. Talis autem modus claritatis q̃ futurus sit in beatis satis est mihi planus: quia in eis erit color fm vltimam perfectionẽ complexionis cum refulgentia cõueniente cõplexionibus suis. Si autez corpus beati sit capax lucis et non tantũ coloris placet mihi q̃ ponat ibi. Talem autẽ perfectam claritatẽ fm vltimaz perfectionem cõplexionis cum refulgentia nominet dotem claritatis. Si quis autẽ obstet q̃ fm dictũ Gregorij ſuperi⁹ allegatum corpus beatum peruium erit et coloratum sicut coloratum vitrum ⁊ cum hoc corpus illud erit lucidum. Dico q̃ mirabile videtur. Nam fm auicẽ. vj. naturaliũ. Lumen lux et ⁊ color habent diuersa receptiua ⁊ min⁹ potest aliquid esse receptiuum lucis ⁊ luminis q̃ lucis ⁊ coloris: quia susceptiuum lucis est opacum et densum. susceptiuum autem luminis est peruium. Unde densior pars orbis lucida est vt stella: nec potest per eam videri q̃ post eam est: imo eclypsat illud vel aliam stellam. Alie autem partes orbis luminose sunt ac perspicue. Et ideo si corpora beatorum sũt lucida non videtur q̃ peruia esse deberant: neq̃ q̃ ꝑ ista videri possit aliquod corpus. Susceptiuum autem colorꝭ est densũ quia color nõ est in perspicuo terminato. Jn de magis videtur possibile q̃ corpus beati lucidum sit ⁊ coloratum q̃ sit lucidum ⁊ luminosum. Et tũc dici potest q̃ color ⁊ lux fm se non repugnant nec ex parte susceptibilis: nec ex parte agentis. Et ideo simul ab agẽti creato possunt induci. Sed partes corporis ꝑspicue non sunt receptiue lucis sed luminis tantum ⁊ ideo colorata: ⁊ que habent lucem non possunt esse perspicua: sed si sunt perspicua ⁊ cũ hoc habent lucem non nisi sicut noctiluca. Hec Scotus. Est etiam aduertendum fm Richardum. vbi supra q̃ claritas in corpore glorioso est ex meritovoluntatis. Propterea occultatio seu manifestatio eius subdetur imperio voluntatis. Unde Aug⁹. xix de ciuita. dei. ⁊. xxvij. ca. inquit. Imperabit deus animo: ⁊ animus corpori tanq̃ obediẽti. Unde in potestate corporis glorioſi erit claritatem suam manifestare vel occultare. Huius autem ratio est: quia si visibile videtur fm q̃ agit in visum ex hoc q̃ agit vel non agit in aliquod extrinsecum non fit aliq̃ mutatio in eo. Unde sine mutatione alicuius ꝓprietatis que sit de perfectione corporis glorioſi ꝓtingere ꝑt q̃ videat vl̃ videat seu i varia specie videat. Nõ quidẽ ad perfectionez glorie pertinere videtur sicut de christo resuscitato manifeste apparet. Nam Jo. xx. magdalene hortulanus ⁊ Lu. xxiiij. duobus discipulis euntibus in emaus peregrinus apparuit non quia corpus suum aliter variaret: sed quia per mysterium voluit apparere sic. Demũq̃ ab vtriq̃ disparuit quia volũtarie sic mystice dispensauit. Scõa vero dos beatorum corporũ subtilitas dicta est. Scõz autem Richarduz. vbi supra. Subtile dicit ꝑ penetrãdi virtute fm q̃ accipi potest ex ver

UVA. BHSC. IyR_032

bis philosophi in.ij. de generatione. Res enim triplici de causa penetratiua est. primo propter paruitatem. secundo propter raritatez. tertio propter virtutem. Primo itaq; propter quantitatis paruitatem maxime scom latum z profundum. Unde actus cuius parua penetratiua est. Scdo propter raritatem seu materie paucitatem et sic aer penetratiuus est valde. Tertio propter virtuositatē. id est propter virtutis actiue magnitudinez: z sic vinum penetratiuum est multo magis q aqua simplex q tumcū q sit simplex: quapropter aqua bibita cum modico vino magis refrigerat sanum q si per se biberetur sola: quia vinum facit eaz ad loca corporis efficacius penetrare ad q̄ per se penetrare non posset. Secundū primam causam penetrandi non attenditur subtilitas corporum beatorum quia in debita quantitate resurgeret: nec etiam scom causam penetraudi secundā: quia tota ꝑma teria que necessaria est ad eorum essentiaz in eis resurget Unde quidam errauerunt dicentes q corpora beatorum erunt tenuiora vel rariora aere siue vento. Unde Grego. xxxij. moraliū versus finem ait: Non sicut euticius cōstantinopolitane vrbis episcopus scripsit: corpus nostrū in illa resurrectionis gloria erit impassibile ventis aere q subtilius: sed hoc stare non potest qa dominus post resurrectionem cum corpore palpabili resurrexit. Unde Lu. xxiiij. c. ait: Palpate z videte quia spiritus carnem z ossa non habent sicut me videtis habere Materia aūt carnis z ossis predicta nō patiē raritatē. Sed fm tertiam causam attenditur subtilitas corporū beatorū. Per virtutem eni beatitudinis anime tanta magnitudo virtutis actiue erit in corpib⁹ earūdē q per cū multo efficaci⁹ poterūt penetrare q ignis vel aer. Ūñ Anshelmus magnitudinē siue virtutis actiue considerans in libro de similitudinbus. c. lv. de quolibet beato sic ait: q tm erit fortis q si velit etiā terrā cōmouere possit. Hec tñ fortitudo poti⁹ erit ad decorē ad pfectōez q ad aliquē actū exercendum. Hinc etiaz Grego. vbi supra ait: In illa resurrectionis gloria ē corp⁹ nostrū subtile per effectū spiritualis potentie sed palpabilen nature. Denicq de hac subtilitate apls ait. j. Cor. xv. d. Seminaē corpus animale: resurget corpus spirituale. i. spiritui ac spirituali voluntati subiectum.

Nec est tñ intelligendū q corpus beatū taliter spūale resurgat q in spiritū cōuertaē: sicfm Augl. quidā heretici putauerūt. Et q hoc esse nō possit potest probari duplici ratione. Primo qz si aplus sic intelligeret corpora spiritualia noiare: pari etiā ratiōe nominaret corpa animalia que in animam sunt conuersa qd patet manifeste esse falsū Scdo qz si hoc possibile esset corpore iā cōuerso iā nō resurgeret homo qui qnidē ex anima z corpore cōstat. Utrū autē tale corpus glorioſum cuz alio stare possit diuersi varia opinati sunt. Quidam enim dicunt q sicut duo corpora non glorificata simul esse non possunt in eodem loco sic etiā nec glorificata. Alioquin incōueniens sequeretur. scz q in vno glorificato corpore potentia esset intrandi atq aggrediendi corpis alterius ptes in alio quoq esset in potētia resistendi. Est tamē sententia antiquoruz q corpus glorificatū pōt esse simul in eodē loco cuz corpore glorioſo: quod tamen nec fides nec auctoritas habet z demōstratiua ratio cōtradicit. Aliquid tñ apparentie p se videtur habere. Nam sicut in corporibus non glorioſis ipsa grossicies prestat impedimentū ne duo corpa possiut esse simul in eodem loco: quia vnum alteri resistentiam facit. Ita grossicies ista per subtilitatē glorie amouetur ne non glorioſum possit resistere glorioſo. Et sic corpora glorioſa alia corpora penetrabunt non ista diuidendo: sed subintrādo manente distinctione z dimensione corporis vtriusq. Richar. vbi supra sentit q penetratio ianuarū atq celesti um speraꝝ a corpe xpi facta nō fuit p dotez subtilitatis sed per diuinā potentiā imediate tm. Ūñ fm eum quia ex decreto diuine sapie aderit diuina potētia infallibilit cui⁹ q beato. Ad hoc vt faciat corpus eius esse simul cum non glorioſo sicut ipsi beato beneplacitū ē: ideo magis dicitur corpus glorificatū posse eē simul cum nō glorioſo siue cū glorioſo qz nō deceret diuinā virtutē facere corp⁹ glorioſū cū glorioſo sicut cuz nō glorioſo: qz decēs ē q in eis locoꝝ ordo seruet. Propter ea nunq necessitas aderit nec cōgruitas vt vnū p aliud transeat: qz nūq vnū vltri se opponet zc. Tertia aūt dos impassibilitas noiat. Quis enim impassibilitas significet negatiuo modo: tñ res per eā significata non est priuatio sed habit⁹. Est eñ qualitas in corpe ex redūdantia beati-

UVA. BHSC. IyR_032

tudinis anime create corpus prohibens ab omni passione sue pfectioni cotnraria. Hec sentit Richar.in.iiij.di.xlix. Talis autẽ impassibilitas resultabit ex virtute aie suũ corpus potẽter cõtinẽtis. Ita q̃ a nullo exteriori agente imutare valebit. Et q̃uis sanctorum corpora ex cõtrarijs cõposita sint talis tñ cõtrarietas ad omnimodã equalitatẽ ꝛ cõcordiam reducẽt. De tali dotc.j.Cor.xv. apostolus ait: Oportet eni corruptibile hoc induere incorruptionẽ: ꝛ mortale hoc induere imortalitatẽ. Et iterũ Apoc.xxj.c. Jo. inqt. Et mors vltra nõ erit neq̃ luct⁹ neq̃ clamor neq̃ dolor erit vltra: q̃ postea abierũt. Jtẽ Aug⁹. ad Dyoscor ait: Tam potentez fecit dominus animã vt ex ei⁹ plena felicitate redundet in corpus sanitas ppetua. Tres eñ impassibilitates q̃tum ad presens spectat distingui possunt. prima primorũ parentuz in terrestri paradiso. scõa sanctorũ qui sunt in celo. tertio pueror̃ qui sũt in limbo. Prima autẽ fuit primorũ parentum in terrestri paradiso ꝛtpe inocentie Erãt enim corpora adeo eue impassibilia: q̃ poterant non pati: q̃ ne paterent lesionẽ ab aliquibus poterant perseuerari Partim p propriaz rationẽ per quã poterant nociua vitare. Partim etiam per diuinam prouidentiã que sic eos tuebatur vt nihil eis occurrerẽt ex iprouiso a quo lederẽt. Scõa impassibilitas est sanctorũz q̃ sunt in celo: ꝛ hoc est aliquomodo non posse pati. Tertia autẽ impassibilitas est puerorum qui in limbo sunt. Nam secũdũ opinionem eorum qui tenent q̃ tales non cruciantur pena sensus: erit nihil omnino pati et hoc ñ ex potẽtia resistendi extrinsice lesioni quã non habebunt: sed ex ordinatione misericordie dei que non pmittet eis aliquid adhiberi per qõ habent aliquo mõ ledi Ex hoc patet q̃ si post resurrectionẽ locarẽt in igne lederẽt ab eo nisi diuinitus tuerent. Secus autẽ de corporibus beatorũ que si ponerẽt etiam in inferno nõ sentirent aliquã lesionẽ Quarta vero dos corporum agilitas dicta est: quia erunt agilia. Unde Esa.xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinẽ: assument pennas vt aquile: current ꝛ non laborabunt: ambulabunt ꝛ nõ deficient. Scõm enim Richar.in.iiij.di.xlix. Ad motus agilitatis tria cõcurrunt. primo fortitudo virtutis motiue. scõo habilitas mobilis ad motũ tertio istorum duorũ pfecta piunctio: que scilicet requirit inter mobile ꝛ motorẽ. Primũ erit in beatis per gloriam anime iam beate. Scõm erit in corpore per quandam qualitatem qua habile erit moueri fm voluntatem anime sue in nullo penitus ei resistens: que quidẽ qualitas dos agilitatis merito nuncupatur. Tertio erunt illa duo cõiuncta simul Per ista eñ duo perfecta coniunctio erit inter corpus ꝛ animam que requirit inter mobile ꝛ motorem: sicut per impassibilitatẽ perfecte vnitur anime vt forme danti complementum primi esse. Unde anima ita velociter poterit corpus suũ mouere: sicut sine corpore potest mouere seipsam. Quod satis innuit Augustinus.xxij.de ciuita.dei.ca.xxx. di. Ubi volet spiritus ibi protinus erit ꝛ corpus. Nec tamen per hoc intendit dicere q̃ in instanti ipsum moueat: quia nec seipsam sine corpore posset mouere de loco ad locũ in instanti. Et iterum Augustin⁹ in questionibus de resurrectione ait: Corpus glorioszuz vtraq̃ interualla pari celeritate continget sicut radius solis. Et hoc dicit quia inpceptibiliter quasi mouebit propter temporis breuitatem fm quosdam.

Unde quattuor dotes corporum beatorum habebunt originem. Capi.ij.

Secunda consideratio circa beatorum corporum dotes est vnde sancti in corpore premiabunt: hoc est vnde habebit originem gloria beatorum corporũ. Scõm enim Bonauen. in iiij.di.xlix. est loqui de dotibus corporũ beatorum vel q̃tum ad dispositionẽ vel q̃tum ad consũmationem. Primo q̃tum ad dispositionem sic dico: q̃ dicunt dispositiones que sunt qualitates absolute ipsius corporis que dant: ibi a deo in reformatione illius. Scõo q̃tum ad consummationẽ sic dico: q̃ sunt a gloria anime siue ab anima gloriosa. Unde sicut in presenti anima i corpus influit ꝛ per illam influentiam corpus est coloratius: corpus durabilius: corpus est virtuosius: corpus est agilius q̃ cum anima separat ab eo Sic dico i proposito suo modo q̃ anima gloriosa in corpus suum influens omnes istas dotes ad quas dispositiones habebat p sui informationẽ perficit ꝛ consũmat. Unde credo q̃ si corpus separaretur q̃ ꝛ si esset claruz non tantum vt nunc. Ex his igitur patet q̃ preexigitur q̃ a deo reformetur humile. scilicet corpus ꝛ per istam influentiaz anime ista humilitas consumet. h ille. De resurrectiõe ad Phil.iij. apls ait: Saluatorẽ expectam⁹

UVA. BHSC. IyR_032

dominū nostrū iesum christum qui reformabit corpus humilitatis nostre ꝓfiguratū corpori claritatis sue. De influentia aie in corp⁹ suū Diony. ad Dyoscor scribit. Beatitudo nō est corporū sed ab animab⁹ redundat in corpora. Que aūt sit influentia harū dotū ꝛ quō anima influit in corpus suū ponit Bonauē. in breuiloquio dicēs. Primo eñ quia spiritus illustratus et glorificatus erit in visione lucis eterne. Ideo claritatē suo corpori ministrabit. Scō qꝛ dilectione dei spiritus erit summe spūalis effectus: ideo correspondentē subtilitatē ꝛ spūalitatē corpori suo imptietur. Tertio vero quia tentione ꝛ possessione impassibilitatis dei spūs humanus oīno impassibilis factus erit ideo corpi suo taz intra q̄z extra omnimodā ipassibilitatē prestabit. Quarto quia ex his tribus iam dictis spiritus promptissim⁹ erit ad tendendū ad deuz. ideo in suo corpe glorioso sūmam agilitatem cōicabit. Et sic ꝑ has quattuor dotes fiet corpus spiritui totaliter cōformatuz atq; subiectū. Necnō ꝛ ratione earū fiet idoneuz sequi ipsuz ꝛ locari in regione q̄ est regio beatorum: quia in his ꝓpietatib⁹ seu dotibus corpa nostra celo empyreo similanť vt sic anima confirmeť deo: corpus aie: celuz corpori firmamentū celi empyreo celo: ꝛ planete firmamento ꝛ elementa planetis: ac ꝑ hoc a sūmo capite deo ꝛ dño nostro iesu christo vsq; ad oīa vestimēti eius plenitudo dulcedinis sue redundet: ꝛ q̄tū decet vel est possibile deriuenť: iuxta ꝓphetic̄ū dictū. Sicut vnguēt̄ū in capite qđ descēdit i barbā barbā aarō quod descendit i oīa vestimenti ei⁹: sicut ros hermon qui descendit in mōtem syon: atq; ꝑ hoc quasi ꝑ hierarchicos gradus anima in presenti vita gradatim ꝑ considerationē reducať ad suū pncipiū deū in quo beata etnaliter requiescet.

Qꝛ ꝓpter meritū quattuoꝛ virtutū cardinaliū beatis corporibus quattuoꝛ dotes tribuentur Capitulum. iij.

Tertia cōsideratio ē q̄re sancti in corpore p̄miabunť. Circa quā notāduz ē q̄ licet he q̄ttuor dotes corpis redūdent ex ſbali gloria aiaz ꝛ principaliť denť ꝑpter meritū theologicarū ⁊ututū: nihilomin⁹ qꝛ iusti fuerūt in q̄ttuor virtutib⁹ cardinalibus exercitati: iō q̄ttuor p̄dictas dotes merito cōsequenť. Cardinales aūt virtutes he q̄ttuor nuncupanť. s. temperantia: prudētia fortitudo: ꝛ iusticia. Primo quidem virtus temperantie hominē perfecte manifestat luminosum in presenti vita in abundantia illum refrenando ꝛ in ꝓsperis humiliādo Iuxta quod dñs ad hanc virtutē inducēs Abathei. v. c. ait: Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona: ꝛ glorificent patrem vestz qui in celis est. Propter autem hanc splendentē virtutē habitam in presenti: corpus in futuro exornabiť quodā modo sūma luce que claritas nominať. Secundo autem prudentie virtus multā subtilitatem in homine operať. Nam primo oīnibus tribus temporib⁹ mentem illius subtiliando extendit atq; dilatat vt de preterito doceat: de p̄senti ordinet: ꝛ de futuro disponat. iuxta diuine volūtat̄ normā ꝑm q̄ dñs Abathei. x. ait: Estote prudentes sicut serpentes ꝛ simplices sicut columbe. Scō mentē subtili liberalitate disponit oia tpalia prudenter dispēsando trāsitoria ꝑ eternis iuxta christi cōsiliū Abat. vj. Thesaurizate vobis thesauros in celo ꝛc. Tertio subtiliter corpus regit sibi sola necessaria mistrādo. iuxta xp̄i mentionē q̄ Luc. xxj. c. ait: Attēdite aūt vobis ne granenť corda vra crapula et ebrietate ꝛ curis huius vite. Quarto subtiliť cogitatiōes mentales disponit ꝑ bñficijs iam acceptis timendo diuinā iusticiā: ꝛ sperando in diuina misericordia iuxta verbū ꝓphete q̄ ait: Declina a malo. s. ꝓpť dei timorē ꝛ fac bonū. scz ꝓpter diuinā spē. Uñ talis prudentia in tali b⁹ subtiliť exercitata corpi suo ppetuā subtilitatē acq̄rit. Tertio aūt virtus fortitudinis voluntate ꝛ opere se exercet propter diuinū amorem sustinere labores: sicut apostolis dictum est. Estote fortes in bello ꝛ pugnate cū antiquo serpente ꝛ accipietis regnū eternū Propterea digne merēť acquirere corpori fortitudinē imortalē que impassibilitas nominať. Quarto aūt iusticia in homine exercitata vnicuiq; tribuit sua. primo sūmo creatori reddit dilectionē obediendo gl̄iaz ꝛ honorē: sicut Abath. xxij. c. scriptū est. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo et ex tota aia tua et ex tota mēte tua. i. sup̄ oēs res tpales sup̄ corp⁹ ꝛ sup̄ aiaz: qꝛ q̄ b̄ mō diligit oia p̄dicta seruat ꝛc. Scō reddit ipsi hoi odiū et despectionē: sic̄ Jo. xij. ca. ait dñs. Qui odit aiaz suā in h̄ mūdo in vitā eternā custodit eā Tertio primo sicut sibūpsi dilectionē: iuxta p̄ceptū dñi Luc. x. Diliges primū tuū sicut teipsū. Quarto cuilibet alt̄ creature reddit delectatōez ac dilectōz ꝓpť deū: sic̄ ꝓpha ait Delectasti me dñe i factura tua. ꝛ sic talis est ꝑfecte iustus. De hac iusticia Prouer. xv. ca.

UVA. BHSC. IyR_032

dictuz eſt. In abundanti iuſticia virt⁹ max-
ima eſt. Propterea cuz talis iuſtus nihil ſibi
retineat cõtra rectũ iudicium rationis nihil
indebite poteſt euz grauare ideo ſũma agili
tate remunerat.

Qz in quolibet coꝛpoꝛe glo-
rioſo quadruplici ratione varie
erũt beatitudinis dotes. Capi-
tulum. iiij.

b Uarta conſideratioẽ q̃tũ ſancti in coꝛ
poꝛe premiabuntur. Omnes quip
pe quattuoꝛ dotes coꝛpoꝛũ beatoꝛũ
perfectioꝛes in vno q̃ in altero erunt licet in
preſenti ſeculo difficile ſit intelligi ſaltẽ de tri
bus: de impaſſibilitate: ſubtilitate: ⁊ agilita-
te. Uñ ſi aliquod coꝛpus beatũ ampliuſ q̃ a
liud ponderaret neceſſario ſequeret q̃ vtrũ
q̃ alicui⁹ ponderis eſſet ⁊ ſic de impaſſibilita
te dicẽdũ ẽ. Aliꝫ de claritate aliter ſatis mani
feſte apparet. Nam et ſi vnuz coꝛpus altero
lucidius eſt: nõ ſequit̃ q̃ in vtroq̃ illoꝛuz ſit
obſcuritas quedã. Intelligendũ eſt tamẽ ꝫ
Bonauẽ. q̃ pñt rationes alique aſſignari q̃
re in beatis poſſint dotes non eſſe equales.
Nam ſi quis obſtet d. q̃ magis ⁊ minus dici
tur per admixtionẽ cõtrarij maioꝛẽ vel mi-
noꝛem q̃ ibi tñ ſũmum eſt vbi nihil admix-
tũ de cõtrario reperit. Sed oẽs dotes in om
nibus beatis nihil habent admixtũ de con-
trario quo videt̃ q̃ in omnib⁹ equaliter eſſe
debent. Ad quod dicendũ q̃ quidã recipiũt
magis ⁊ minus p̃ contrarij impmixtionẽ: vt
puta qñ vtrũq̃ cõtrarioꝛũ eſt aliqua natura
vt albũ ⁊ nigrũ. Quidã recipiunt magis et
minus per acceſſum: vt ad complementum
ſicut ſunt iſta quoꝛũ oꝑoſita ſunt priuatio-
nes vt bonũ ⁊ lucidũ. Dico ergo q̃ dotes glo
rioſi coꝛpoꝛis recipiunt magis ⁊ minus per
acceſſuz ad terminũ: nõ per admixtionẽ cõ-
trarij. Rurſuſq̃ notandũ eſt q̃ in recipienti
bus magis ⁊ minus q̃dã ſũt que dicunt pri-
uationẽ ſimul ⁊ poſitionez ſicut in paſſione
q̃ d. virtutẽ ad nõ patiendũ. Et dicit priua
tionẽ poſitionis: ſimiliter ſubtile ⁊ agile. Et
dico q̃ntum ad priuationem quia totum et
vniuerſaliter priuat: ideo recipit magis ⁊ mi
nus. Sed q̃tũ ad poſitionez q̃ eſt in ſũmo
recipit magis ⁊ minus. Et hoc modo patet
quõ in beatis dotes nõ pñt non eſſe equales
Ratio autẽ quare magis in vno q̃ in altero
he dotes p̃fectioꝛes erunt põt q̃dupliciter
aſſignari. p̃mo ratione meriti. ſcõo ratione
premij. tertio ratione diuine ordinationis.
q̃rto rõe naꝛalis diſpoſitionis. Primo qui-
dem erunt pfectioꝛes in vno q̃ altero ratiõe
meriti. Quia cũ hmõi dotes ſunt premia q̃
dant̃ ex meritis ⁊ merita differentia erunt:
ideo p̃mia eſſe differẽtia neceſſe ẽ. Uñ ⁊ Jo.
xiiij. c. dñs ait: In domo patris mei manſio
nes multe ſunt. Nã ꝫm Grego. in. xiij. dyalo
goꝝ. Et vna eſt beatitudo quã illic capiunt
⁊ diſpar retributionis qualitas quã per ope
ra diuerſa cõſequunt̃. Scõo erũt perfectio-
res in vno q̃ in altero rõe premij: qz coꝛpis
dotes ſicut ex precedentib⁹ patet habebunt
originẽ ex influentia aie gloꝛioſe in deo. Sz
qz tales influentie in bonis diſpares erunt.
Ideo neceſſe erit̃ perfectioꝛes eſſe dotes in
vno q̃ in altero. Uñ pfectioꝛ anima ꝫm vo-
luntatẽ ſuã habebit coꝛpus lucidius: ſubtili⁹
impaſſibili⁹: ⁊ agilius. Erit nihilomin⁹ ſctoꝝ
voluntas beata rationi cõiuncta. Nec appa-
ret q̃ nõ debet ſed voluntas anime melioꝛis
rationabiliter volet iſtas dotes perfect⁹ ꝫm
Richar. i. iij. Hec eñ de claritate. j. Cor. xv
c. apoſtol⁹ manifeſte dicit. Stella a ſtella dif-
fert in claritate. Per ſtellas intelligens ſad lit
teram coꝛpoꝛa fulgida beatoꝛũ. Tertio erit
diuerſitas inter dotes coequaliũ beatoꝛum
ratione diuine oꝛdinationis. Multi quippe
erũt ſancti in gloꝛia cocõles inter quos erũt
qui cuz ſolo baptiſmo abſq̃ alijs meritis ex
hac vita deceſſerunt. Nec tñ ex hoc ſequit̃ q̃
inter eos diuerſitas gloꝛie nõ ſit futura licet
ſubſtantialis gloꝛia inter illos nõ ſit diuerſa
p ſe ꝫ ex circũſtantijs oñino nobis in pñti vi
ta occultus niſi inoteſcerẽt ex reuelatione di-
uina. Quarto ꝫm Scotuz in. iij. Erit diffe-
rentia etiam inter beatos coequalium dotes
ratione naturalis diſpoſitionis ſeu cõplexio
nis ſicut etiã circa finẽ huius ſermonis pate
bit. Propter has igitur quattuoꝛ rationes p
fectioꝛes etiaz erunt coꝛpoꝛis ſenſus in vno
q̃ in altero atq̃ impareſ diuerſi cum ꝫm per
fectionem et varietatem coꝛpoꝛũ beatoꝛum
etiam hoc ipſi humani habeant perfici et di-
uerſimode variari.

Articulus ſecundus de multi
plici ⁊ varia pfectiõe coꝛporum
beatorum.

s Ecundũ q̃dẽ myſteriũ cõtẽplanduz
ẽ de coꝛpuz btõꝝ pfectione. Et circa
hoc myſteriũ etiã q̃tuoꝛ cõſideratio
nes ponãt̃. p̃ma de btõrũ etatib⁹. ſcõa de eo
rũ ſenſib⁹. tertia de eoꝝ deformitatibus. q̃r-
to de coꝛũ ſupfluitatibus.

Qua etate omnes beati erũt
in paradiſo. Ca. j.

UVA. BHSC. IyR_032

Prima cõsideratio est de eorũz etatibus. Etas enim vt ponit Richar. in iiij. sumit pro statu corporis et virtutis: qui ex annis relinquit in humano corpe fm quẽ modũ accipiẽdi etatẽ dicim⁹ q adaz factus fuit in etate virili. Et sic dico q omnes beati in eadem etate erũt in gloria sempiterna: qz omnes resurgent in statu corporis et naturalis virtutis quã habituri erant si tantũ vixissent: vel habuerũt qui tantũ vixerũt hoc est i tempore ad qõ terminat proficiẽdi motus qui circiter ỏlege cõmuni est illud tẽpus quo xps mortuus ẽ. Unde Aug⁹. xxij. de ciui. dei. c. xv. ait: Qõ cõmemorat aplus de mẽsura etatis plenitudinis xpi: sic accipiamus dictũ vt nec intra nec infra iuuenilem formã resurgant corpora mortuorũ in optimo statu corporis ad quẽ christũ peruenisse cognouim⁹. Propt enim perfectionẽ nature decet vt resurgant in optimo statu corporis quẽ habuerũt vel si tantũ vixissent erant naturaliter habituri. Ille autẽ stat⁹ est in termino motus pficiendi. Exquo patet q parauuli atq decrepiti ad predictã omnes reducentur etatem.

Quõ pfecti erunt quinq; glorioſi ſenſus corpis. Ca. ij.

Secunda cõsideratio est de beatorũz sensib⁹ glorioſis. Quilibz eñ sensus erit in sua pfectione. Sed aduertenduz est q sicut ex precedentibus patere põt anima p gloriã substãtialẽ glorificabit in omnibus sensibus spũalib⁹. Videbit eñ deuz per clarã et facilẽ cognitionẽ: gustabit deũ p dilectionẽ: tãget deũ p adhesionẽ: odorabit deũ per trãsfigurationẽ: audiet deũ per sue volũtatis impletionẽ. Ex his igit sensib⁹ in anima glorificatis redũdabit gloria in sensib⁹ corporis glorioſi. Et q̃to magis erit anima glorificata a deo in sensibus suis: tanto magis in corporeos maior gloria redundabit. Propterea de singulis corporis sensib⁹ videam⁹. Primo quidẽ de visu. Erit eñ visus tante pfectionis: q ab extrinseco nõ poterit corrũpi vel impediri. Imaz sine obstaculo videbit cuncta corporalia. vnde. xij. nobilitatibus decoratus erit. Primo quidem videbit omnia intra sicut extra z cordis z corporis armonias: atq interiorũ mẽbrorũ dispositionem. Unde Cõmentator super angelicã hierarchiaz inquit. Postq̃ christus reformauerit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue in illa imortalitate sanctorum corpora sibi inuice z erunt fulgentia z tranſfulgentia. Sed hoc intelligendũ est sicut dictũ est supra in. j. c. arti. precedẽ. vbi ỏba Gregorij declarant. scõ videbit oculus subtus sicut supra. tertio videbit de longe sicut de ppe. quarto videbit minima sicut magna: Imã videbit atomũ i oriente si ipse in occidente maneret. quinto videbit retro sicut ante non se vertendo. sexto videbit supiora oculos nõ leuãdo. septio videbit iferiora oculos nõ iclinãdo. octauo videbit diuersa obiecta z quasi infinitos radios tanq̃ vnũ vel q̃si vnitos. nono videbit quodlibet obiectum z quodlibet omniũ pdictorum quasi infinitorum radiorum altero separati. decimo videbit in nocte sicut in die. vndecimo videbit oculis clausis sicut apertis. duodecimo videbit absq̃ vllo labore z infatigabiliter omnia supradicta. Ratio autẽ doctorũ ẽ qz corpralis visus subditus est voluntati vt dictum ẽ. Unde Esa. lx. Videbis z afflues z mirabit z dilatabit cor tuum. Scõo auditus perficietur. Nam nullũ obstaculum illũ poterit impedire vel cõturbare. In tribus maxime pfectus erit. Primo nanq̃ audiet simul omes voces z sonos z omnes cantus tot⁹ celestis regni sine reuerberatione aeris. Secũdo discernet in cantibus z sonis z vocibus vnum ab altero ita distincte q nullus son⁹ aut vox ab altero poterit impediri. Tertio quidẽ audiet sine obstaculo omnes cant⁹ sonos z voces ita de longe sicut de prope que omnia nobis nũc sunt impossibilia. Tertio autẽ odoratus tanta perfectione decorabit q etiaz in se tres cõtineat virtutes. Primo quidẽ odorabit in simul omnes odores tanq̃ si solum modo esset vnus odor. Scõo autẽ odorabit distincte vnũquẽq̃ odorẽ itavt nullus odor ab alio impediat. tertio odorabit de longin quo sicut de propinquo que omnia nunc a nobis seruari non possunt. Aduertenduz ẽ tamẽ q nulla corruptibilis creatura obiectũ delectabile potest glorioſis sensibus beatoꝝ nec i visu nec in auditu nec in odoratu neq̃ in alio sensu. Quarto gustus z tactus in psenti vita quodãmodo consimiles dici possunt. Nam gustus particularis est tact⁹. Tactus quodãmõ est in omnibus subiectis q̃n q̃ sensuum z in partibus sensituis. Tactus est gustus z sensus vniuersalis. Potest etiaz dici q gustus nõ est in patria in aliquo actu q̃ deficiat nutritiue: ꝑ tm̃ in q̃ztũ ẽ appẽhẽsiu⁹ sapoꝝ. Redũdabit q̃dẽ dulcedo aie gl̃oſe in sensũ gust⁹: z fm q̃sdã creabit i lingua z gustu beatorũ q̃ndã suauissimã hũiditatez atq illũ saporẽ q̃ correspondeat pfectioni illi⁹ ſcti cuius scz erit lingua z cũ tali sapore palatuz z lingua imperpetuũ icorruptibiliter seruabunt. Richar. tamẽ vbi supra sentit q ta-

UVA. BHSC. IyR_032

lis hũiditas in palato aut gustu aut fiet a ꝺo p creatiõez ⁊ creabit in ea ex vi beatitudinis aie. Quito ꝺo tact⁹ pficiet atq; inexpssibili ꝺ lectatiõe iocũdabit Qz nẽpe aia quietissima suauitatẽ adherebit. Hinc q̃pe est q; corpori suo iũcta hanc iocũdissimã adherẽtiã illi imptiet. Sz qz aia gliosa est: hinc est q; glaz suã toti corpi suo cõicabit p expiẽtiã tãti altissimi ⁊ gliosissimi sẽsus q; in pñti vita nõ pt bñ intelligi aut credi nisi forte ab his que p ꝑulegiũ singulare excessine in toto corpe aliquã diuinalẽ dulcedinẽ expimẽtalit expti sũt. Talis autem pfectio sensuũ ꝓdictoꝝ sic ex ꝓcedẽtibus patz ꝓcedet qz volũtas subiecta deo corpi et sensib⁹ ad libitũ impabit sic q; parebit corp⁹ cũ sẽsib⁹ suis aie sicut anima deo.

Qz deformitates in corporib⁹ beatis reformabunt. Ca.iij.

Tertia cõsideratio est de btõꝝ deformitatib⁹. Omnis em̃ corpis deformitas scõm q; accipi potest ex sentẽtia. Augusti. xxij. de ciuitate dei ca.xix. ad q̃tuoz reduci pt. Primo pt esse deformitas in coloze. scõo in figura. tertio i diminutiõe. q̃rto in supabudãtia. Sz qz electi conformes esse debẽt ꝓmogenito dei dño nro iesu christo i quo omino nulla ꝺformitas fuit: ideo necesse erit: q; in beatis primo si fuerit deformitas in colore, sicut cõtingit in indianis vel in quibuscũq; alijs turpit colozatis reformabit ad plenitudinẽ colozis formosi. Scõo si fuit deformitas in figura qz deformis erat in vultu vel erat gibbosus seu claud⁹ ⁊ sic de similib⁹ reformabit ad formosaz figurã. vñ ⁊ cicatrices que mõ vidẽtur ad indecẽtiã erũt in martyrib⁹ ad decoreꝫ. propterea Aug⁹. inquit decebit in illo nouo sclo vt indicia gliosoꝝ martyrũ in vna immortali carne cernãtur: q̃uis omnia q̃ tũc apparebũt vitia nõ erũt deputanda ꝑ vtutis insigna: sicut. j. Cor. xv. ca. Apoc. ait q; resurgẽt in vtute. Ipe quoq; dñs cicatrices retinebit quas in iudicio demõstrabit ꝺ. illud Zacha. xij. His plagis plagat⁹ sum in domo eoꝝ q̃ me diligebãt. Tertio si fuit ꝺformitas in diminutiõe quia fuit magn⁹ vel paru⁹ seu defecit in mẽbris ad quãtitatẽ ⁊ integritatẽ debitã reducẽtur: qz scõm aplm. j. Cor. xv. mortui resurgẽt incorrupti. i. integri ⁊ pfecti. Quarto si deformitas fuit in abũdãtia sicut in gigante vl in alio nimis magno: aut habuit hõ supflua mẽbra ⁊ ꝓsimilia omnis tales ad debitã formã reformabũt. Et sic corpa btõꝝ sine omni deformitate resurgẽt qz omnis deformitas ad aliqꝺ vitiũ nature pertinet. Sed scõm Aug. vbi supra. corpa scõꝝ resurgẽt sine vllo vitio ꝺuata integritate nature. Cõcordat cũ supdictis Bon. in centilo quito ⁊ Rich. in. iiij. rc.

Qz in corpib⁹ beatis cõseruabunt vngues capilli ⁊ intestina Capitulum. iiij.

Tarta cõsideratio est de beatoꝝ supfluitatib⁹. Circa hoc aũt ẽm Rich. in iij. di. xliij. Notandũ est q; in hũano corpe quedã sunt de ꝓncipali intẽtiõe nature quedã aũt sunt de secũdaria ipsi⁹ nature intẽtiõe vt ea q̃ sunt ad pdictoꝝ cõfuatiõem atq; decorẽ sic in arboꝛib⁹ folia esse cõtingit. vñ Phus in scõo de aia dicit q; foliũ cortic̃ ẽ coopimentũ: cortex aũt fruct⁹: sic i hũano corpore sũt capilli ⁊ vngues. Pili aũt barbe ẽm Aug. xx. de ciui. dei. ca. iij. non sunt ꝓ munimẽto. ꝑ virili ornamẽto. Et quia in hoie nõ tantũ resurget id qꝺ est de primaria eius pfectione ⁊ prima nature intentione sed etiã qꝺ est de scõaria ipsius nature intẽtione. Jõ vngues pili barbe ⁊ capilli in homine beato resurgẽt ⁊ erunt in padiso. Vñ Mat. x. Vestri aũt ⁊ capilli capitis oĩs numerati sunt. Et Luc. xxj. Capillus de capite vestro nõ pibit. Aduertendũ est tñ q; vngues ⁊ capilli capitis ⁊ barbe resurgẽt i vna q̃titate que magis est ad ornamentũ corpoꝛis ⁊ decorẽ. Vñ nõ est intelligendũ q; resurgat ꝺequid ꝓ tonsuram vel rasuraz de supradictis amotũ est. Mã sicut Augustin⁹ in encheridion. lij. c. ait ⁊ magister recitat in. iiij. xliij. di. capitulo. ij Intellectoꝝ aliqꝺ ibi ñ erit. Nec tñ intelligẽ dũ ẽ q; resurgat ꝓpter coꝝ q̃ sũt de ꝓma intẽtione nature cõseruatiõe: qz incorruptibilia corpa resurrectura sũt ꝑ ꝓpter ornatũ ⁊ decorẽ necnõ ꝓpter scõariaz pfectiõem nature Itẽ scõm Bonanen. vbi supꝛ Intestina sũt de nature plenitudine. vñ Aug⁹. in lib. xxij. de ci. dei ait: q; in glia sempiterna i interioribus viscerib⁹ q̃ nullũ dec⁹ mõ vidẽtur habere ita pulchritudo rõis delectabit vt enĩz forme apparẽti q̃ oculis placet ꝑ merita iudiciuz preferatur.

Articulus tertius q; quilibet beatus omnibus alijs beatis p emanationem quadrupliciter p ticipat gloriam suam.

Ertium mysterium contemplandum est de beatoꝝ corpoꝝ participatiõe ⁊ cõmunicatione. Omnia quidã corpa btõꝝ ita de lẽge

UVA. BHSC. LyR_032

ſicut de prope p totum celorum regnū gloriosis corporibus sensib⁹ proportionabiliter in obiectum cōstituta sine fine pseuerabunt: ita vt quilibet beat⁹ omnibus t cuilibz sit obiectum t oīs habeat in obiectum. Quattuor quidem singulares delectationes participabit t cōmunicabit quilibet beatus omnibus glorioſis per ſui corporis instrumentū primo in odore. ſcō in voce. tertia in ſplendore. quarta in pulchritudine t colore.

Qz quilibet beatus cōmunicabit oībus alijs glorioſis ſingulrem odorem t in quibus p odoratum delectabunt. Ca. j.

Primo quidē participabit quilibz beatus tam de longe q̄ de prope
p omnib⁹ glorioſis ſingularē delectationē in odore. Naz quodlibet beatum corpus p totū paradiſuz ſpirabit particularē fragrantiā ſingularis odoris in ſua vltima perfectione. Hanc delectationē de oibus ſanctis: ſancti oēs participabūt ſine his tribus. Primo ſine cerebri reſolutione. Ecō tra modo odoratus ſentiri nō pōt niſi fiat in cerebo reſolutio quedā. Secundo ſine terre ſtri fumoſitate t euaporatione. Odor eteni rei per quandam aplicationē putreſcit pomum: quia fit attractio odoris. Omnia aūt defectibilia iſta que ſunt in iſto mundo non erunt in paradiſo. In tribus omnes beati per odoratū maxime delectabunt. Primo i odore corporis chriſti. Ūñ Cant. j. In odorem curremus vnguentorū. Secūdo i odore virginis glorioſe: propterea Cant. iij. de virgine aſcendēte cum anima t corpore oēs beati dicunt. Que eſt iſta que aſcēdit per deſertū ſicut virgula fumi ex aromatibus mirrhe t thuris t vniuerſi pulueris pigmentarij? Tertio in odore oīuz beatorū ſicut predictum eſt. Ūñ Apoc. v. Habentes ſinguli cythāras t phyalas aureas plenas odoramētorum. Cythare ſunt corpora ſanctorū: ſicut patet in ſermone. lxv. ar. ij. in principio primi. c. Phyale ſunt quedā vaſa lucida et lata: t deſignant animas beatorum que deum vident t ample amant. Et hec plena ſunt odoramentorum.

Qz vox glorioſi cātus t melodie cuiuſlibet glioſi in auribus oīm beatorz ſingulariter reſonabit et in quibus oībus alijs armonijs ſcī delectabunt. Ca. ij.

Ecūdo participabit taz delonge q̄
s de prope ſingularē delectationez in voce. Nam quilibet beatus cātabit i ppria corporali t ſingulari voce: que ab omnibus pticulariter diſcernet. In tribus audibilibus ſpecialit delectabunt omnes celeſtes ciues. Primo in laudib⁹ t cātibus oīuz beatorū. vnde Apoc. xix. Joannes has laudes ſpiritualit audiuit: t ō illis ait: Poſt hec audiui vocem quaſi tubarū multarū in celo dicentiū alla. Laus gloria t virtus deo noſtro. Laus quidē ratione bonitatis que attribuit ſpiritui ſancto: virtus. i. honor ratione potentie que attribuit patri. Gloria vero ratione ſapientie que attribuit filio deo noſtro ſcilicet cantari debet. Scō in conſonantijs orbium firmamenti. id eſt ſeptem planetarū Ūñ Job. xxxviij. Cōcentū celi quis dormire facit? Tertio delectabunt in armonia q̄tuor elementorum. Unde Sapi. vlti. In ſe enim elementa dum cōuertuntur ſicut in organo qualitates imutant t omnia ſonum ſuum cuſtodiunt ideo de tempore poſt reſurrectionem.

Qz quilibet beatus particulari ſuo ſplendore atq; colore totā celeſtē patriā illuſtrabit. Ca. iij.

Tertio participabit tam de longe q̄
t de prope ſingularē delectationez in ſplendore t candore. Nam quodlibet beatuz corpus ſuo ſingulari t particulari radio t colore totū paradiſum irradiabit refulgens amplius q̄ in preſenti vita capere poſſit intellectus humanus. Eſt tamen intelligendū ſm Richar. in. iij. di. xlix. q differt predicte luces corporum beatorum a luce corporis chriſti t inter ſe ſm magis t minus qō notat aplus. j. Cor. xv. Alia erit claritas ſolis. Alia claritas lune. Alia claritas ſtellarū. Stella aūt a ſtella differt in claritate ſic et reſurrectio mortuorū. Sic et dicit magiſter ſniarū di. xlix. Erit claritas corporū differēs ſm differētiā glorie aiarū. Qō q̄dē rōnabile eſt. Nā ex claritate beatitudinis anime i corpus claritas redūdabit ſicut iā dictū eſt. Propterea ſm proportionez qua beatitudo anime chriſti excedit cuiuſlibet anime alteri⁹ beatitudinem: ſic t lux corporis chriſti lucez futuraz in quocunq; ſancto ſuperat et excedit Unde in p̄dicto apoſtoli verbo claritas corporis chriſti claritati ſolari aſſimilatur: iuxta illud Malach. iij. Vobis timentibus nomen meum orietur ſol iuſticie. id eſt chriſtus Claritas autem beatorum aliorum reſpectu

UVA. BHSC. IyR_032

christi stellaꝝ lumini comparari potest. Claritas vero virginis gloriose ꝑm quosdã comparatur lune. Comparari etiã potest ipsi lune claritas pueroꝝ qui post baptismũ moriũtur anteq̃ ꝓueniant ad annos discretionis. Nam sicut luna a seipsa nõ habet lumen sed ab ipo sole: sic ⁊ isti gloriã minime habent ex proꝓrijs meritis ꝙ ex merito christi. Baptismus enim in quo ipsi abluti sunt ex xp̃i passione efficaciã habet.

Quilibet gloriosus totã celestã curiã sua ꝓticulari pulchritudine delectabiliter decorabit. Capitulum.iiij.

Quarto participabit tã de longe q̃ de ꝓpe singularẽ delectationez in colore ⁊ pulchritudine. Nam quodlibet beatum corpus dotatũ erit ⁊ ornatũ colore formositate ⁊ pulchritudie singulari. qz ꝑm Scotũ quilibet habebit colorẽ pulchrum ꝑm gradũ complexionis sue ⁊ ꝑm merita sua Erunt igit̃ corpora beatorum nõ tantũ lucida sed etiã colorata colore ⁊ pulchra pulchritudine singulari. Vñ Aug⁹. xxij. de ciuitate dei. c. ix. Omnis pulchritudo est partiũ conuenientia cuz quadam coloris suauitate. Sed corpora gloriosa pulcherrima erũt: ergo habebunt suauitatẽ coloris. Huius etiã sententie est Bonauẽ. in. xl. di. lxxxix. vbi exemplum ponit de ense qui nõ tantũ habet splẽdorem sed etam habet colorẽ. Item de carbone qui per sui naturã alicuius coloris est ⁊ aduenientẽ ignẽ efficit luminosus. Sic beati habent corpora colorata ꝓpter naturã quattuor elementoꝝ ⁊ eorum qualitatũ ex quibus humana corpora consistunt sed luminosa sunt ratione luminis superadditi. Et iterũ Scotus vbi supra inquit q̃ corpora beatorm erunt clara. Claritas tamen hec ẽ refulgentia quedã: ⁊ addit super lucem ⁊ colorem manifestationẽ sui magnificationem. Pro q̃to d. perfecte manifestationẽ sui eomodo quo dicit̃ clara lux vel clara veritas ⁊ clara intelligentia. Hoc ergo modo erũt clara corpora beatorum quia habebunt perfectam manifestationem coloris sui: eo q̃ habebunt colorem sui perfecte manifestissimũ scilicet per totum paradisum. Nam quilibz habebit colorem pulcherrimũ sue complexionis. Nec omnes habebunt eundem colorẽ nec ꝑm eundem gradum qui habent similez colorem: eo q̃ cõmensurationes celorum sequuntur cõmixtiones primarum qualitatũ Et sic ꝑm diuersas complexiones habebunt varietates colorum. Quẽadmodũ ⁊ modo magis delectatur vnus in vno colore q̃ in alio: quia conueniens est sue complexioni. Nec insuper omnes erunt eque clari etiã hñtes similem complexionem: Sed ꝑm merita sua: iuxta illud apostoli. j. Corinth. xv. Stella a stella differt in claritate. Hec Scotus. Richar. vero vbi supra addit etiam q̃ non omnes corporis partes in quolibet sancto erũt equaliter clare ⁊ colorate: sed scõm proportionem illam quaz magis requirit corporis pulchritudo. Omnia autem supradicta resultant in pulchritudinem admirandaz. Festinemus ergo ingredi in illam hanc gloriã sempiternaz. Vbi est certa securitas: secura tranquillitas: tranquilla iocunditas: iocunda formositas: formosa societas ⁊ eterna festiuitas. Ad quã misericorditer nos perducat ipse rex glorie dominus ihesus christus q̃ cum patre ⁊ spiritusancto viuit ⁊ regnat i secula seculorum Amen.

Sabbato post resurrectionez de accidentali gloria que est ī beatis. Ser. lxiiij.

Ecce q̃ bonũ et q̃ iocunduz habitare fratres in vnum ꝑs. cxxxij. Jã ad tertium beatoruz premium descendamus quod accidentalis gloria nuncupatur. Est enim gloria accidentalis q̃ bonum creatum habz ꝓ obiecto: que ideosic denominatur quia tale premium non est de ratione beatitudis anime nostre: eo q̃ sine illo vere potest esse beata. Unde Augustinus libro. v. confessionũ Inter principium ⁊ medium de bonis creatis ad deum loquens inquit. Beatus autez qui te scit: etiam si illa nesciat. Qui vero te et illa nouit non ꝓpter illa beatior sed ꝓpter ipsum beatus est. Quod autem sit bonũ illud quod habet accidentalis gloria pro obiecto: Dicendum q̃ nihil aliud est q̃ gaudiũ quod ex amore proꝓrio ⁊ cõmuni ⁊ actiuo ⁊ passiuo inter sanctos habito generat̃. Et in hac gloria consistit octaua contemplatio de gloria paradisi. Hoc igitur gaudium contẽplatur Prophera quasi inuẽtiue atq̃ admiratiue ait: Ecce q̃ bonũ ⁊ q̃ iocundum habitare fratres in vnum. In quibus verbis triplex mysteriũ de accidẽtali gloria declarat. primũ ẽ gliose singularitatis ibi: ecce q̃ bonũ

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo LXIIII

scom est glorioſe iocunditatis ibi. ⁊ q̄ iocundum. tertium est glorioſe ſocietatis ibi: habitare fratres in vnum.

Articulus primꝰ de quadruplici premio beatoꝝ.

Rimū myſteriū est glorioſe ſingularitatis: quaſi videret ꝓpheta in
p ſpū eleuatꝰ accidētalē gloriā beatoruꝫ ⁊ de glorioſa ſingularitate innumerabiliū beatoꝝ admirans ait: Ecce q̄ bonū. Quattuoꝝ quidē ſūt premia quibꝰ beati in patria premiant. primū dicit aurea. ſecundū aureola. tertiū palma. q̄rtū fructus.

Q̄ ꝓpter tria gloria ſubſtātialiſ aurea noīat. Capitulum. j.

Rimū premiū dicit aurea ⁊ hoc ē ſb
p ſtātiale premiū btoꝝ. i. mercē incoꝝruptibilis in eterna veritate bonitate ⁊ maieſtate. Compat autē talis merces auree coꝝone ꝓpter tria. primo ꝓpter meritū ſcō ꝓpter donū. tertio ꝓpter premiū. Primo ꝓpter meritū: q̄ ſicut coꝝona ē aurea: ſic tale premiū nō reſpondet generi operis ſed radici caritatis ⁊ alijs virtutibus gratia caritatis. Nā ſi filialis caritas amittit illud p̄mium nulli dat: ⁊ hec caritas in auro incoꝝruptibili denotat. Scō ꝓpter donū q̄ ſicut debet coꝝona filio regis: ſic p hoc premium ſublimant iuſti ad hereditatē eterni regis: q̄ q̄libet beatus regni celeſtis glorioſus erit: ſicut ꝓmittit dñs Matth. xxv. d. Venite benedicti patris mei poſſidete regnū paratū vobis a cōſtitutione mūdi. Et Apoc. c. j. de dño ſcriptū est. Primogenitus mortuorum ⁊ princeps regum terre. Et Sapiēn. v. Accipiēt. ſ. ſancti regnū decoris: ⁊ diadema ſpeciei de manu dei que ſunt glorioſa cognitio oīuꝫ creatoꝝ in lumine dei. pſ. In lumine tuo videbimus lumen. Tertio ꝓpter premium: q̄ ſicut in coꝝona q̄ tū in ſe est nō ē reperire principiuꝫ neq̄ finē: ſic in p̄mio quod ſancti cōſequunt qui est deus: nō reperitur principiū neq̄ finis. Inſuper quia ſicut coꝝona que est circularis ad eundē punctū a q̄ incipit terminat. Ita per ipſuꝫ premiū eſſentiale creatura rōnabilis primo principio cō iungit a quo in eſſe per creationē exiuit. Et quia ē bonū increatū de quo ꝓpriſta merces: ideo varie nominat. Tū nūc methaforice dei aurea: nunc premiū ſubſtātiale: nunc premium eſſentiale.

Q̄ ꝓpter tres virtutes aureola beatis dat. Ca. ij.

Ecundū premiū aureola noīatur de
s qua tria cōſideremus. Primo quid est aureola. Aureola ſiquidē ē gaudium de operibꝰ a ſe factis rōnem habentis victorie excellentis. Per hoc em̄ apparet exterius in coꝝpe quidā decoꝝ qui p̄dictū interiꝰ gaudiū exteriꝰ declarabit ſm Richar. Exq̄ patet q̄ aureola est gaudiū de bonis creatis nō quibuſcunq̄ ſed priuilegiatis priuilegio victorie excellentis. Dicit autez aureola reſpectu aureevocabulo diminutiuo ad deſignandū q̄ est multominus premiū q̄ aurea. ſigurata fuit aureola Exo. xxv. vbi dr̄ de tabula q̄ ponebat ſup archā: Facies illi labiuꝫ aureum p circuitū: ⁊ ipſi labio coꝝonā interraſilem altam quattuoꝝ digitis: ſuper illam alteram coꝝonam aureolam in quo ſignificatum fuit q̄ aureola est aliquid accidentale ſuperadditum auree. Hec Richar. vbi ſupra. Scō cōſideremuſ quibꝰ aureola datur. ſm enim Bonauē. Aureola gloria in coꝝruptionis ſm actum perfectiſſimum trium viriuꝫ anime. Tres quippe naturales potentie. ſcilicet rationalis: iraſcibilis et concupiſcibilis in actus perfectiſſimos egrediunt reſpectu fragilis carnis tribus virtutibus informate ſcilicet prudētia fortitudine ⁊ temperantia. Primo quidam rationalis per prudentiam operatur actum difficilimum quē tangit et exercet in carne que aggrauat animā: ⁊ hoc est in fide ⁊ moribus alios edocere: quod q̄dem officium est doctoꝝum ⁊ predicatoꝝum veroꝝum. Et talibus aureola preparat que est gloria de incoꝝruptione doctrine ad alterum mente ⁊ verbo prolate. De qua. j. Thi. xx. Que est enim noſtra ſpes aut gaudium aut coꝝona glorie? Nōne vos ante deū? Nec tamen intelligendum est ſm doctoꝝes q̄ aureola debeatur prelatis quibus ex officio cōpetit predicare ⁊ docere. ſed quibuſcunq̄ q̄ exercent licite actum iſtum. Nā niſi prelati q̄ bus competit predicare actu predicent aureolam minime conſequunt: quia aureola non ꝺbetur habitui ſed actui pugne. Juxta illꝺ apoſtoli. ij. Thi. ij. Non coꝝonabitur niſi q̄ legitime certauerit. Scō iraſcibilis per fortitudinem operatur actum difficilimuꝫ quē in carnem tranſfigit ⁊ exercet mediante carne: ſicut est ſuſtinere mortez pro iuſticia ⁊ p veritate. Juxta illud Matth. xv. Beati qui perſecutionez patiuntur ꝓpter iuſticiam: quoniam ipſoꝝum est regnum celoꝝum. Et Jo. xv. Nemo maioꝝ ē tē. Et ꝺ faciūt martyres rōe cuiꝰ debet eis aureola martyrū. et nihilominꝰ adūtendū q̄ tale martyriū ad ꝺ vt

UVA. BHSC. IyR_032

aureolaz consequaꝝ debet habere tria. ꝑmo penā acerbā. scō canſam iuſtaz. tertio volū tatem promptā. ¶Primo quidē debet habere penā acerbā: ſed inter omnes illataſ exteriuſ paſſiones moꝛs obtinet ꝓncipatuz. ꝓpterea doloꝛ tactus omnib⁹ alijs doloꝛibus ꝑeminentioꝛ eſt. ⁊ ideo in hoc glorioſioꝛ eſt trium phus. Scō debet habere cauſam iuſtā que eſt ipſe chriſtus cū martyrē faciat cauſa non autē pena. Tertio debet habere voluntatez promptam. Nā martyrio nō debeꝝ premiū ſm hoc q ab exterioꝛi infligiꝝ. ſed ſm q voluntarie ſuſtineꝝ qz minime quidē meremur niſi per ea que intra nos ſunt ⁊ nō q ea que ſūt extra nos ſīc nec vtiq; demeremur Inſu per q̄to id quod quilibet volūtarie ſuſtinet volūtati difficilius ē tanto voluntas que ꝓpter chriſtū patiꝝ in xp̄o firmioꝛ demonſtraꝝ ⁊ ideo excellēt⁹ premiū ei debeꝝ. Nec tamē intelligēdū q cicatricū decoꝛ que in martyꝝ coꝛpoꝛibus apparebūt debeant aureola dici qz quidā martyres cicatrices nō habebūt vt puta qui ſunt ſubmerſi vel famis inedia aut carceris ſqualoꝛe pempti ⁊ iſti tñ aureolā cō ſequunꝝ. Tertiocōcupiſcibilis q̄ temꝑantiā exercet ſuū perfectiſſimū ⁊ difficiliſſimū actū qui eſt ſemꝑ ſeruare carnē ſuā imaculatā qō ⁊ virgines operanꝝ. ¶Propterea ⁊ aureolam virginū cōſequunꝝ. Illis tamē virginib⁹ et aureola ꝓparaꝝ q̄ in virginitate perpetuo ꝓſeuerandi ꝓpoſitū habuerūt: licet hoc ꝓpoſitū fuerit interruptū ītegritate nihilominus remanente dūmodo in fine vite inueniatur ad primū ꝓpoſitū rediuiſſe: qz virginitas mētis vtiq; reparari poteſt: carnis nū q̄ ſm Ihiero. Si qua aūt ſit virgo carne nec ꝓpoſitū habuit perpetuo virginitatē ſeruare aureolā nō mereꝝ. Nō eſt dubiū qn ſit habitura ſpeciale gaudiū ſupſubſtantiale de incoꝛruꝓtione carniſ: ſicut etiā innocentes plurimum gaudebūt q̄ immunes a peccato fueꝝ q̄uis nō habuerūt opoꝛtunitatez peccandi. Sed quid de illa q̄ violenter oꝑreſſa amiſit virginitatē carnis nō mentis? Dicenduz ſm Richar. q talis aureolā nō amittit. ¶Propterea beata Lucia ait: Si me inuitā violari feceris: mihi caſtitas duplicabiꝝ ad coꝛonam. Qō quidē nō eſt intelligēdū de aureola duplicata: ꝙ qz duplex premiū roꝑtabit. vnū pro virginitate ſeruata: ⁊ aliud ꝓ iniuria paſſa. Ihis concoꝛdat Aug⁹. li. ij. de ciuitate dei c. xix. dicens de violenter oꝑreſſis. Quis ſana mente putauerit ſe perdere pudicitiaz: ſi forte vi aꝑhēſa ⁊ oꝑreſſa carne ſua exerceatur ⁊ expleaꝝ libido nō ſua. Si enim ꝺ modo pudicitia pariter ꝓfecto pudicitia virtuſ animi nō erit. Et infra quo ꝓpoſito animi permanente ꝙ quod etiam coꝛpus ſanctificari meruit. Nec ipſi coꝛpoꝛi aufert ſanctitatē violentia libidinis aliene quā ſeruat ꝑſeuerantia cōtinentie ſue Et infra etiā ſubdit: nō amittit coꝛporis ſanctitatez manente anime ſanctitate ⁊ coꝛpe oꝑreſſo: ſicut amittiꝝ coꝛporis ſanctitas violata anime ſanctitate vel animi etiam coꝛpoꝛe intacto. Sicut enim integritatē mentis deus reſtaurare poteſt me diante mentiſ coꝛrupte pnīa q̄uis facere nō poſſit quin fuerit coꝛrupta q̄uis carnis integritas ad aliud qō eſt de eſſentia aureole nō poſſit neceſſaria reputari. Tertio conſideremus quare aureola daꝝ. Vbi notandū eſt q daꝝ predictis hee tres aureole ꝓpter tria ſigna. primo in ſignū triumphationiſ. ſcō in deuotionis. tertio in ſignum cōformationis ¶Primo quidē daꝝ in ſignū triumphationiſ qriſti tres hoſtes in pugna triumphaliꝝ proſtraueꝝ. ſcz mūdū carnē ⁊ demonia. Martyres eī vicerunt mundū. Virgines viceꝝ carnem. ¶Predicatoꝛes vincunt diaboluz q nō ſolum de ſe ſed etiā de coꝛdibus aliozum expellunt. In hoꝛū myſteriū tres habebant aureolas in veteri teſtamento ſicut legiꝝ Eo oō. xxv. ⁊. xxxvij. Altare incenſe: archa federis: ⁊ mēſa ꝓpoſitionis. ¶Prima deſignat aureolam martyrū qui coꝛpa ſua ſub altari paſſionis imolauerūt. Scōa virginū qz ſicut archa federis fuit intus ⁊ extra auro decoꝛata Ita virginitas mentē ⁊ coꝛpuſ exoꝛnat. Tertia predicatoꝛū quia ſicut menſa ꝓpoſitionis miniſtrat doctrine veritatis panes. Secundo in ſignum donationis. qz eī hi tria maxima domino obtulerunt. Ideo his tribus aureolis ꝑmianꝝ. ¶Primo eī martyres obtulerunt domino ſuſtinentiā mortis acerbā penā. Scōo virgines obtulerunt carnez ꝓpriā purā ⁊ incoꝛruptā. Tertio ꝓdicatores obtulerunt fidei et moꝛū doctrinā veraz Tertio in ſignū conformationis: conformabunꝝ autē capiti ſuo chriſto qui fuit martyr ⁊ virgo ⁊ doctoꝛ. ¶Primo quidē fuit martyr ſm q a mūdo ſuſtiuuit paſſionē. propterea Jo. xvij. c. ait: Ad hoc veni in mundū vt teſtimoniū phibeā veritati: qz teſtimoniū non tm̄ verbo ſed moꝛtē ſuſtinendo phibuit. Et iterū in eodē. c. ait: Confidite ego vici mūdū id ē impias tyrannicas. Scōo fuit virgo ſm q puritatē ſeruauit vincendo cōcupiſcētias carnis nō in ſe qz eas nunq̄ potuit habere: ſed in alijs ſicut aliquis vincit principez vincendo robur exercituſ ſui. Tertio fuit doctoꝛ

UVA. BHSC. IyR_032

ſm q veritatē mūdo māifeſtauit: ⁊ p eaz diabolicas fraudulētias ſupauit i ſe ⁊ in mēbriſ ſuis. ℙropterea Jo. xij. c. ait: Nunc ꝓnceps huiꝰ mūdi eijcieť foras. Et hi oēs quia p cōformitatē ſecuti ſunt chriſtū per gr̄am in preſenti ſeculo: iō p adeptionē aureole nunc ſequunť illū per glorīā in celeſti regno. Unde Apoc. xiij. ſcriptū eſt. Ihi ſūt q cū mulieribꝰ nō ſunt coinq̄nati: virgines eni ſūt: hi ſequūtur agnū quocūq; ierit. ⁊ hoc dicit q̄tum ad virgines: hi empti ſunt ex oībus p̄mitie deo et agno: hoc dicit quo ad martyres: ⁊ in ore ipſoz non eſt inuētum mendaciū. Sine macula eni ſūt ante thronū dei: ⁊ hoc dicit quo ad p̄dicatozes. ℙrimo quo ad virgines q̄ habuerūt triplicē virginitatē ſicut chriſtꝰ, ſ. corporalē mentalē ⁊ virtualē. i. ꝓpter deuz. De his. j. Coꝛ. vij. apls ait: Mulier innupta et virgo cogitat que dei ſunt vt ſit caſta corpe et ſpiritu. ℙrimo habuerūt virginitatē corporalē. ꝓpterea Jo. ait: Ihi ſūt q̄ cū mulieribus non ſunt coinq̄nati. ſ. corpe ſed incorrupti pſeuerauerūt. Scō habuerūt virginitatem mentalē que dignioꝛ ē q̄ corpalis: ⁊ de hac ſubiūgit: virgines eni ſunt. ſ. mēte. Quid eteni ꝓdeſt apud deū virginitas corpis niſi aſſit virginitas cordis? De tali corde corrupto Eccī. xx. c. ſcriptū eſt. Concupiſa ſpadōis deuirginabit iuuēculaz. Spado intelligiť q̄ ad coitum ineptus ē; vnde ⁊ ſolo corpe mundum ſignificare poteſt q̄ iuuenculā. i. aiaz ſuam p ꝓcupiam ex malis ꝓcupiſcētijs ꝓdeuntē corrumpit ⁊ ſic amittiť virginitas mentis Tertio habuerūt x̄ginitatē virtualē: Quia nec duo p̄dicta habuerūt ꝓpter glorīā mundi ſed vera hūilitate ad glorīā. Ihieron. Sicut eni virginitas eſt imunitas a pollutione hoium: ſic hūilitas a pollutiōe demonū. Sic eni demones miſcenť aiabus ⁊ eas corpumpunt p ſuꝑbiā: ſic hoies corpibus ⁊ illa corrūpunt p luxuriā. Unde igiť hec virginitaſ virtualis ꝑncipaliť eſt q̄ta deo. Et hāc cuz alijs duabus habuit chriſtꝰ ⁊ veri virgines imitatoꝛes chriſti eius. Et de his ſubdit: Ihi ſequūtur agnū quocūq; ierit. Nam ſicut agno per veram x̄ginitatē ꝓformes fuerūt i terris: ſic p veram ꝓformitatē ſequunť illū in celiſ. Secundo q̄ ad martyres ſubdit: Ihi empti ſunt ex oibꝰ primitie deo ⁊ agno. ℙer mortez eni a nepharijs hoibus violenť illatā a vita iſta que inter hoies agitur empti. i. adempti ſūt vt p̄mitie ſanctoꝛ ad glorīā dei ⁊ chriſti eſſe mereanť vel empti ſunt. ſ. ad glorīā pre ceteris hoibus p p̄cioſum ſanguinē ieſu chriſti; vt non ſolū ꝓformenť vite chriſti per ſimilitudinem moꝛ ſed etiaz mortis eiuſ p tolerantiā paſſionū ⁊ tormentoꝛ. De his quidem erat apls qui ℙhil. iij. optat ſe habere juſticiam que ex fide ē ieſu chriſti ad cognoſcendū illū et virtutē reſurrectiōis eius ⁊ ꝓfigurari moꝛti eius p ſocietatē paſſiōis ipſius. Tertio q̄ ad p̄dicatoꝛes ſubdit: Et in oze ipſoꝛ non eſt inuentū mendaciū: licet eni corruptiōe nature oīs homo ſit mendax. ℙrimo tamē gr̄e dei hi ſunt qui vita non mentiunť a vera iuſticia in credēdo: nec x̄bo mentiri p̄ñt veritatem chriſti negādo vel falſam doctrinā predicando. Unde ⁊ a ꝓtrario apls ℙho. j. de q̄buſdam ait: q̄ veritatē dei in iuſticia detinenť. Sed hi veritatem dei x̄bo ⁊ exēplo docent. Juxta illud q̄ apls ait. j. Coꝛ. ix. c. Caſtigo corpus meū ⁊ i ſeruitutē redigo: ne forte cum alīs p̄dicauerim ipſe reprobꝰ efficiar Unde ⁊ beatus Johānes q̄ſi rationem reddens quare non mentiunť in doctrina q̄. ſ. non corrupti in vita dicit: Sine eni macula ſunt ante thronū dei. i. in throno iudicij aſpectu examinār ſemetipſos vt vel maculā non habeat vel ꝓtractā moꝛ per penitentiā purgent: ⁊ ſic imaculati coram iudice pſeuerent.

Quid ſit ⁊ cui debetur palma. Capitulum. iij.

t Ertiū p̄miū btōꝛ multoꝛ dicit palma. Q̄d quidem nec radici. i. charitati nec operi debeť ſed volūtati. Tale p̄miū habuit beatus Martinuſ quia martyriū deſiderauit: licet opus martyrij non fuerit ſubſecutū. ℙropterea de ipſo eccleſia cantat. Quem ſi gladiꝰ pſecutoꝛis non abſtulit: tamē palmā martyrij non amiſit. Et de btō Franciſco legiť: q̄ tribus vitibus mare trāſiuit p martyrio ꝓſeq̄ndo: ſed q̄ illū dñs reſeruauit martyrio duri amoꝛis atq; illū intēdebat decoꝛare ſuis ſtigmatibꝰ ſacris in memoriā ſue ſacratiſſime paſſionis iō inť fideles vitā finire mirabiliť diſpēſauit: et tū palmā martyrij illi ex ſingulari gr̄a reſeruauit. ℙropterea de ipſo cantat eccleſia. O martyr deſiderio franciſce q̄to ſtudio compatiens hunc ſequeris ⁊c.

De triplici varietate fructuū beatoꝛ ⁊ quibꝰ beatis dentur. Capitulum. iij.

q Uartū p̄miū oꝛ fructꝰ. Et h̄ ſm Bonauē. diuiſificaſ ſm q̄tātie diuerſitatē q̄ triplex ē. ſ. ꝓiugal: vi

UVA. BHSC. IyR_032

dualis ⁊ ỽginal. Et de his loquit dñs Mat. xiij. q̃ q̃dam semia ceciderũt in terrã bonã ⁊ dederũt fructũ aliud cẽtesimũ aliud. lx. aliud. xxx. Prima ẽ ꝓtinẽtia ꝓiugal abstinens ab oi coitu illicito: huic cozrñdz fruct⁹. xxx. i q̃ est denari⁹ q̃ etna designat ⁊ ternari⁹. s. trium bonoꝝ ꝓiugũ videlz ꝓlis fidei ⁊ sacrañti: que q̃dem ad denariũ refert. i. ad gloziaz sempiternã. Secũda ẽ ꝓtinẽtia vidual abstinens in carne cozrupta ab oi coitu respectu tpis ⁊ psone a posteriozi tm̃: cui cozrñdet fructus. lx. in q̃ est denari⁹ eterna significãs et senarius opeꝝ in q̃b⁹ ꝓpter denariũ eterno rum debent se vidue exercẽ ſm ap̃lm. i. Timoth. v. Quoꝝ ꝓmũ est reddere vicem parentib⁹. scõm instare oronib⁹ ⁊ obsecratiõibus. tertiũ est filios educare. q̃rtũ est paupes hospitio recipe. q̃ntũ est sctõs pedes lauare. sextũ tribulationẽ sustinentib⁹ submistrare. Tertia ẽ ꝓtinẽtia ỽginalis abstinẽs in carne cozrupta respectu cuiuslibz tpis ⁊ psone: cui fruct⁹ centesim⁹ cozrñdet q̃ ꝓstat ex denario in se ducto. Iste cõpetit virginib⁹ que in terra manẽtes ãgelicã ⁊ ỽlectatiõib⁹ spũalib⁹ plenã ducũt vitã: ⁊ tm̃ interi⁹ sibi vacãt ꝓpt eternũ bonũ: qõ est denariũ inducẽ. Insup addendum ẽ q̃ cuz ỽginitas sit in carne cozruptibili ꝓpetuo icozruptiõis meditatio ỽgitas tria dicit. Primũ ab oi coitu illicito. scõm ẽ abstinere ab oi licito. tertiũ ẽ integritas mẽt⁹ ⁊ cozporis. Qrtũ ad pmũ dicit habitũ: ⁊ huic debetur aurea: Qrtũ ad scõz dicit ỽtutis statũ et huic cozrñdet fruct⁹ centesim⁹. Qrtum ad tertiũ dicit decozẽ: ⁊ huic cozrñdet aureola. Fruct⁹ aũt in ỽginib⁹ determiat ante se aureolã. Aureola vo pſupponit aureã: volũtati aũt ꝓtinẽdi ꝓpter deũ debet aurea. Sz cum addit i carne incozrupta supaddit ei aureola: q⁹ sic ẽ ꝓtinẽtia in suo summo. Ulteri⁹ tm̃ addit cui⁹libet tpis ⁊ psone fruct⁹ cõpetit ei.

Articulus. ij. de triplici iocũditate oĩum beatoꝝ qua vndiqz letabuntur.

Secũdũ mysteriũ accidẽtal glorie btoꝝ est glorioſe iocũditatis. s. quaz hñt scti in patria. Et ỏ hac pñ. subdit: Et q̃ iocũdũ. Jocũditatẽ nẽpe habebũt scti de oĩb⁹ creaturis nõ solũ de creatore. Hic Sap̃. v. c. scp̃. est. Accipiẽt. s. scti regnũ decoris ⁊ diadema spẽi de mãu dei. Diadema siq̃dem spẽi siue regnũ decozis nihil aliud est q̃ iocũde videre plenitudinẽ dei vni⁹ ⁊ trini hũanitatis christi rõnabiliũ ⁊ irrõnabiliũ sensibiliũ ⁊ insensibiliũ. Ihinc Aug⁹. vj. musice ait: Plenitudo nihil aliud ẽ q̃ equalitas numerosa: vnde vbi non ẽ nũs non est plenitudo: sicut patet in eo q̃ tm̃ vnũ oculũ habet Similit vbi est nũs sine eq̃litate non plenitudo: sicut patet i eo q̃ habet vnũ paruũ ⁊ vnũ magnũ. Triplicẽ autẽ iocunditatẽ habebũt sancti ꝓncipalit: primã extra se. scõam intra se. tertiã infra se.

De triplici gaudio quod habebunt sancti supra se. Cap. j.

Primã inq̃z iocũditatem scti habebunt supẽ se: sicut Esa. xxxv. testat di. Leticia sempiterna sup capita eoꝝ gaudium ⁊ exultationẽ obtinebũt. Triplici nanq̃z let. Primo nanq̃z leticia iocũdabunt scti in patria supẽ se: q⁹ videbunt supẽ se glorioſam christi aiam. Scõo vi debũt gliosuz christi cozp⁹ ⁊ facie. Tertio q⁹ videbũt glorioſaz eius vnionẽ. Primo nãq̃ letabunt: q⁹ videbũt christi aiam glorioſam seu spm̃. Un̄. j. Pe. j. In quẽ desiderãt angeli ꝓspicere ꝓpter admirandã plenitudinẽ eius. O que ⁊ q̃nta erit leticia aiarũ videre animam redẽptoris sui. Scõo videbũt christi corpus glorioſuz ⁊ facie. O q̃nta erit leticia btõrum cum regem celozuz in decoze suo videbunt: sicut Esa. xxxiij. c. testat di. Regẽ celorum in cozde suo videbũt. Jõ glorioſaz christi facie videre expectãs p̃s. dicebat: Adimpleb me leticia cũ vultu tuo. Ait eni adimpleb is q⁹ non tm̃ erim⁹ pleni nec solũmõ impleti. Nã pleni erũt beati de gloria primoꝝ: impleti ꝓpria gloria: sed adimpleti videdo faciem iesu christi. Jõ inq̃t: Adimpleb me leticia cum vultu tuo: nec dicit in vultu tuo sed cuz vultu. Angelos eni impleuit in vultu: ꝧ homines in vultu ꝓpt ꝓformitatẽ hois ad christum. Un̄ Jo. xvj. c. dñs disci. s. ait: Iterũ videbo vos ⁊ vos me: ⁊ gaudebit coz vrm: et gaudiũ vrm nemo tollet a vob. Tertio letabunt q⁹ christi vnionẽ glorioſam q̃s enũare posset gaudiũ qõ habebũt scti cũ videbũt finem suũ ſm carnẽ verũ deũ esse: quem videre sperans Job. xix. c. exultans ait: In carne mea videbo deum saluatorẽ meuz. Ihinc etiam Jo. x. c. dñs ait: Ego suz ostiũ: per me si quis introierit saluabit ⁊ ingrediet ⁊ egredietur ⁊ pascua inueniet. Quos exponens Aug⁹. ait: Propterea deus factus ẽ homo: vt totum hoiez in se glorificaret vt siue ingrediat siue egrediat pascua inueniat in suo pastore christo. i. siue ingrediat ad ꝓtempla-

UVA. BHSC. IyR_032

tionē dīnitatī siue ad ꝓtēplationē hūanitatī vtrobiqꝫ ꝛ ex vtroqꝫ inexplicabilē leticiam ꝛ gaudiū expiet. Tria igit̄ ꝑdicta sūt ista bona de qb⁹ ps̄.ait: Credo videre bo. dñi in ter.vi.

De triplici rōne ꝙ qtā sancti gaudēt intra se. Cap̄. ij.

Secundā iocūditatē habebūt sancti intra se ꝛ ꝑ triplici rōne. Prio rōne dispositiōis. scdo rōne actionis. tertio rōne dilatiōis. Primo nāqꝫ gaudebūt intra se rōne dispositiōis. Quilibꝫ beatus intelliget i se q̄ndā quasi inatā ꝛ insepabilē dispositionē q̄ possit corp⁹ ꝛ aiaz i gloria eternalit̄ possidē. Vñ ꝓpha i psona cuiuslibꝫ glorioſi ait: Hec requies mea i secu. se. ꝑ ha. q̄. ele. eā. Scdo gaudebūt rōne actiōis. Quilibet nāqꝫ btūs diligit semetipsuꝫ q̄tū seipsuꝫ intelligit fructuosum. ſ. q̄ ad aiaz ꝛ q̄ ad corpus. Vñ Mat. vij. Bona arbor fru. bo. fa. Et Esa. iij. dicite iusto qm̄ bñ: qm̄ fructū adinuentionū suaꝝ comedet. Et Sap̄. iij. Bonoꝝ laboꝝ gloriosus ē fruct⁹: quē. ſ. ipse experimentalit̄ gustat. Tertio gaudebūt rōne dilatiōis. Sancti nāqꝫ dilatāt intelligētiā suam ꝑ glorioſaz cognitionē ad totā ꝓpetuitatem tp̄is: in q̄ sine fine debēt gloriā possidē: in q̄ quidē cognitione q̄s exp̄mē posset q̄ta gaudebūt ac dilatabunt corꝺis iocūditate. Vñ ad quēlibꝫ eoꝝ Esa. lx. c. ait: Tūc videbis et afflues ꝛ mirabit̄ ꝛ dilatabit̄ cor tuū.

De tribus gaudebunt sancti extra se. Capitulū. ij.

Tertiā iocūditatē habebūt scti ex se De trib⁹ eni maxie letabūt̄. Prio de liberatiōe btoꝝ. scdo de afflictione dānatoꝝ. tertio de inclusiōe pctoꝝ. Primo letabunt̄ de liberatiōe btoꝝ. Propterea in psona sctoꝝ ꝓpha ait: Alia nra si. pas. ere. est de la. venā. la. ptri. est ꝛ nos li. su. In huius mysteriū. ij. Abachab. j. in psona btoꝝ dictum ē. De magnis piculis liberati magnifice gras agim⁹. ſ. dco. Scdo letabunt̄ de afflictione dānatoꝝ. Tāta nēpe erit vnio volūtatis btoꝝ ad volūtatē dei: q̄ nō poterūt aliud velle q̄ ipse velit. Propterea simul cum ipso ꝓgtulabunt̄ pulchritudini iusticie ei⁹: ꝑm q̄ de ipso Prou. j. scp. est. Ego q̄z i interitu vestro ridebo. Et de iustis btis dr: Letabit̄ iustus cū viderit vindictā. ſ. cuiuslibꝫ dānati. Et iterū ps̄. ait: Super eū ridebūt ꝛ dicēt: Ecce hō q̄ nō posuit deū adiutorē suū: ꝑ sperauit i multitudie diuitiarū suarū ꝛ ꝓualuit in vanitate sua ꝑ nūc ꝓmitur in iusticia aliena. Tertio letabunt̄ de inclusiōe pctoꝝ. Mā peccata q̄ maxie hoib⁹ nocuerūt post diē iudicij in inferno sicut in loco ꝓprio claudent̄.

Articul⁹. iij. q̄ ꝓpter tria gaudebūt sancti ꝺ fraterna ſocietate

Tertiū mysteriū circa accidētalem gloriā btoꝝ est glorioſe ſocietatis. De ꝺ ꝓpha subdit: habitare frēs in vnū. ſ. summū bonū q̄ ō est de⁹ Societas q̄ btoꝝ ꝓgregata in vnuꝫ ꝓpt̄ tria inenarrabili leticia gaudebit̄. Primo ꝓpter charitatē. scdo ꝓpt̄ nūositatē. tertio ꝓpt̄ varietatem.

Q̄ ſimul gaudebūt ex mutua charitate sancti. Ca. j.

Primo gaudebūt insimul ꝓpt̄ charitatem. Quilibꝫ eni btūs diliget quēcūqꝫ beatū: plus vel min⁹ ꝑm glorioſam ꝓfectionē actiuā ꝛ passiuā que erit in sctō. Propterea ps̄. ait: Vnaꝫ petij a dño scꝫ vitā eternā: ꝛ tñ nō determiat quā vnam petijt vt innuat q̄ illud ē oē bonū. Et subdit hanc req̄rā. i. iterū atqꝫ iterū querā vt inhabitem i domo dñi oib⁹ dieb⁹ vite mee: vt me reā volūtatē dñi. ſ. tā in se q̄ in suis btis ꝛ visitē templū ei⁹: ꝛ totā celestē hierusalē. i. oēs btōs. Q̄ sicut idē alibi ait q̄ tūc dñs reuelabit ꝺdēsa. i. vmbracula mysteriorū q̄ in p̄senti dicta sunt de gloria padysi māifesta fiēt ꝛ i templo ei⁹ oēs dicēt gloriam. i. amor. amor. amor. in q̄ maxie ꝓsistit gloria padysi.

Q̄ quilibet btūs multipliciter delectabit̄ in quolibet glorioso. Capitulum. ij.

Secūdo gaudebūt insimul scti ꝓpt̄ nūositatē. Scti nāqꝫ dilatant̄ spūalem atqꝫ glorioſum aspectū seu intuitū suū ad infinitū numerū btoꝝ in qb⁹ suam accidētalē gloriā debēt multiplicare ꝛ in effabilit̄ delectant̄ sicut ex p̄cedēti sermōe et vltimo articulo clarescere potuit.

Epylogus de tota supradicta gloria. Capitulum. iij.

Tertio gaudebūt insimul scti ꝓpt̄ varietatem. Nam gaudebūt eq̄les de gloria eq̄liū: miores de gloria mioꝝ: maiores de gloria maioꝝ: sicut diffuse dictū est. s. sermo. lxj. art̄. iij. et. c. ij. Hec igit̄ triplex gloria subalis: ꝓsubalis: ꝛ accidētalis est in qb⁹ claudit̄ ꝛ ꝓsumat̄ integritas ꝛ plenitudo oium bonoꝝ spectantiū ad gloriē cōplemētū. Qualia aūt ꝛ q̄ta sint illa nō verba mea ꝑ glorioſi Anſhelmi ponant̄: ait enī

UVA. BHSC. IyR_032

in fine. Excitare nũc aĩa mea ⁊ erige totũ intellectũ ⁊ cogita q̃tũ potes. Si eni singla p̃dicta delectabilia sũt: cogita ⁊ q̃le ⁊ infinituꝫ sit bonũ illud qđ ꝓtinet iocũditatẽ. Delectabilia sũt cogita ⁊ q̃le ⁊ q̃tũ sit bonũ illud qđ ꝓtinet iocũditatẽ oĩuꝫ bonoꝝ: nõ q̃le i creatl reb⁹ sum⁹ expti ꝑ tãto differẽti⁹ q̃to creator a creatura. Si eni bona ẽ vita creata q̃tũ est bona creatrix. Si iocũda ẽ salus pfecta: q̃tũ sit iocũda salus q̃ facit oĩm salutẽ. Si amabilis ẽ ꝓscia ⁊ sapia i cognitiõe rex ꝓditarũ q̃ amabilis ẽ sapia q̃ oĩa ꝓdidit ex nihilo. Deinde si multe ⁊ magne sũt delectatiões in rebus delectabilib⁹: q̃lis ⁊ q̃ta ẽ delectatio i illo q̃ fecit illa delectabilia: q̃ ꝫ bono fruet qđ illi erit ⁊ qđ illi nõ erit. Certe qcqđ volet erit et nolet eẽ nõ erit. Illi q̃pe erũt bona corpis et aĩe q̃lia nec oculus vidit: nec auri audiuit: nec cor cogitauit. Cur ꝑ multa vagari o homo q̃rẽdo bona aĩe ⁊ corpis tui. Ama vnuꝫ bonũ in q̃ sũt oĩa: ⁊ sufficit. Desidera vnũ sũmũ bonũ qđ est oẽ bonũ ⁊ satis ẽ. Quid eni desideras caro mea vbi ẽ qcqđ amas: qcqđ desideras? Si delectat pulchritudo: fulgebũt iusti sicut sol. Si velocitas aut fortitudo aut lĩbtas corpis tui: vt vbi nihil obsistere possit erũt similes angel⁹: qr semiaĩ corp⁹ aiale ⁊ resurget corp⁹ spũale: ptãte vtiq; ñ natura. Si longa ⁊ salubris vita vbi est sana eternitas quia iusti imperpetuũ viuent ⁊ salus iustorũ a dño. Si satietas satiabũt cũ apparuerit gloria dei. Si ebrietas inebriabũt ab vbtate dom⁹ dei. Si melodia ibi angeloꝝ chori ꝓcinũt sine fine deũ laudãtes. Si q̃libꝫ non immũda ꝑ mũda voluptas de torrẽte voluptatis tue potab cos. Si sapia ipse de⁹ sapia se ostẽdet eis. Si amicitia diligẽt deũ plusq̃ seipsos: qr illi illũ ⁊ ille se ⁊ illos ꝑ seipsum. Si ꝓcordia oĩbus illis erit vna voluntas: quia nulla erit eis nisi dei volũtas. Si ptãs oĩpotentes erũt sue volũtatis sicut deus sue. Mã sicut poterit deus qđ volet ꝑ seipsum: ita poterunt illi ꝑ illum qđ volent: quia sicut illi nõ aliud volent q̃ q̃ ille: sic ipse volet q̃cquid illi volent: ⁊ qđ ipse volet non esse si honor ⁊ diuitie deus suos seruos bonos ⁊ fideles supmulta ꝓstituet: imo filij dei ⁊ dij vocabunt ⁊ erunt ⁊ vbi erit ibi erunt ⁊ illi heredes qđez dei: coheredes autẽ christi. Si vera securitas certe ita certi erunt vt nunq̃ ⁊ nullaten⁹ ista vel potius illud bonũ defuturũ putent: sicut certi erunt se non sua sponte illud amissuros nec delectarẽt deuꝫ se delectorib⁹ suis inuitl ablaturũ. Nec deo potenti⁹ inuitos deum ⁊ illos paratuꝫ: gaudiũ ẽo quale erit aut q̃tũ vbi tale ac tm̃ bonũ cor humanũ indigẽs cor expertũ erũnos imo exitum erumnis q̃tuꝫ gauderes si bis abũdares. Integra intima tua si capere possunt gaudiũ suũ de tãta beatitudine sua: sed certe si quis aliusquez oĩno sicut teipsum diligẽs eandem beatitudinez haberet duplicaret gaudiũ tuũ: quia nõ minus gauderes pro eo q̃ pro teipso. Si vero duo vel plures idipsum haberẽt: tantũdem pro singulis q̃tũ pro teipso gauderes si singulos sicut teipsum amares. Ergo in illa pfecta etate vniuersaliũ angeloꝝ ⁊ hoĩuꝫ beatorum vbi nullus min⁹ q̃ seipsum diligit nec aliter gaudebit quisq; pro singulis q̃ pro seipso. Si ergo cor hois de tanto suo bono vix capiet suũ gaudiũ: quõ capax erit tot ⁊ tantorum gaudioꝝ? Et vtiq; quia q̃to quis diligit aliquem: tanto de eius bono gaudet: sicut in ipsa pfecta felicitate vnusq̃sq; pl⁹ amabit sine compatione deum q̃ se ⁊ alios secuꝫ ita gaudebit plus absq; estimatiõe de felicitate dei q̃ de sua ⁊ oĩum alioꝝ secum: sed si deum diligeret toto corde: tota mente: tota anima: nõ sufficiat dignitati dilectiõis. Profecto sic gaudebũt toto corde: tota mente: tota anima vt totum cor tota mẽs tota anima non sufficiat plenitudini gaudij. Nondum ergo dñe cognoui aut dixi q̃tum gaudebũt illi beati: tm̃ vtiq; tm̃ gaudebũt q̃tũ amabũt tm̃ amabũt q̃tum cognoscẽt q̃tũ cognoscẽt te et q̃tũ amabũt te. Certe nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascendit in hac vita q̃tum te cognoscent ⁊ amabũt in illa vita. Ꝛo deus vt cognoscã te: amẽ te: vt gaudeam de te: ⁊ si non possum ad plenũ in hac vita non ꝓficiam indies vsq; dum veniat illud ad plenũ ꝓficiat: hic in me tui noticia et dei fiat plena. Crescat amor tuus ⁊ ibi sit plenus vt hic gaudiũ mecũ sit in spe magnuꝫ et ibi sit in te plenũ debeo per filium tuũ iubes imo ꝓsulis petere ⁊ ꝓmittis accipere vt gaudium nostrum plenũ sit deus verax: Peto dñe qđ per admirabilẽ ꝓsiliarium nostrũ cõsulis accipiaꝝ: qđ ꝓmittis per veritatem tuum gaudiũ meuꝫ plenũ sit. Meditetur interim mens mea: loquatur inde lingua mea: amet illud cor meuꝫ: fermotionẽ os meuꝫ esuriat illud anima mea: desideret tota substãtia mea donec intrem in gaudiũ dñi mei: qui est trinus ⁊ vnus deus benedictus ⁊ bñdicibilis in secula seculoꝝ Amen.

Dñica in octaua resurrectionis de mane que erunt exercitia beatorum. Sermo. lxv.

UVA. BHSC. IyR_032

Exultabunt sancti in gloria: letabunt in cubilibus suis: exultationes dei in gutture eorum ps. cxlix.

Jam ꝓtemplemus ꝙd facturi sint ꝛ in ꝙbus exercit⁹ se occupabit illa glorioſa ſocietas beatoꝝ: ꝛ ne in hac nona ꝓtemplatiõe de gratia paradyſi vagemur incerti. Prophet hic manifeſtat dicẽs: Exulabũt ſancti in gloria: ſc. i cubi. ſ. exul. dei in gut. eoꝝ. In quibus ſacratiſſimis verbis oſtendit ꝓpheta tria myſtica exercitia in quibus glorioſi ſemper occupabunt. Primũ ẽ tripudiare ſeu exultare ſiue chorizare. ibi. Exultabũt ſancti in gloria. ſcõm eſt ſonare. ibi. letabunt in cubilib⁹ ſuis. tertiũ eſt cantare. ibi. exultationes dei in gutture eorũ Que tria exercitia Apoc. xv. ponunt. vbi dicitur: Vidi tanq̃ mare vitreũ mixtum igne eos qui vicerunt beſtiã ꝛ imaginẽ eius: ꝛ numerũ nois eius ſtantes ſupra mare vitreum Et hoc tripudiũ eſt habẽtes cytharas dicentes: Ihc eſt ſonus: Et cantãtes canticũ moyſi ſerui dei ꝛ canticũ agni dicentes: magna ꝛ mirabilia ſunt opera tua dñe deus omnipotens: iuſte ꝛ vere ſunt vie tue rex ſeculoꝝ. Et hic eſt cantus.

Articulus primus q̃ ſancti in gloria tripudiabũt ꝛ exultadũt.

Primũ myſticũ exercitiũ beatorum erit exultare ſeu tripudiare ſiue chorizare: qz exultabũt ſancti i gloria. Exultare autem nihil aliud ẽ q̃ gaudiũ qõ eſt in mente extra ꝑ manifeſta ſigna corꝑis demonſtrare. Tria autem maxime neceſſaria ſunt ad tripudiũ ſeu chorum Primũ eſt ꝓueniens locus. ſcõm ꝓueniẽs cã tertiũ ꝓueniens ꝓſona.

De quadruplici natura loci i quo beati in gloria exultabunt. Capitulum. j.

Primũ quidem neceſſarium eſt ad tripudiũ ſeu choꝝ ꝓueniens loc⁹. Quattuor ꝓditiões debet hꝫ locus vt tripudio ꝓueniẽs ſit ꝛ apt⁹ ſeu vt mãſio ſit. Primo ampla. ſcõo ſpatioſa. tertio luminoſa. q̃rto firma ſeu duratiua que oia habet mãſio beatoꝝ ꝛ ciuitas ſummi. Primo q̃dem eſt ampla. Sicut enim inq̃t apls ad Rho. j. c. Inuiſibilia enim dei a creatura mũdi ꝑ ea que facta ſunt intellecta ꝓſpiciunt. Si q̃s enim ꝑ hec viſibilia ꝓſiderare cupit locum inuiſibilis paradyſi dei. ꝓſideret magnitudinẽ terre: qz maior i decuplo eſt aqua: aer decies ẽ maior q̃ aqua. Ignis decies eſt maior q̃ aer Sphera lune in decuplo ſup ignẽ. Mercuri⁹ in decuplo in ſphera ſua ſupat lunam. Venus tantũdem ſupat mercurũ. Sol tantundez ſupat venerẽ. Mars tantundẽ ſuperat ſolem. Jupiter tantũdem ſupat martẽ. Saturnus tantundẽ ſupat iouem. Celum ſyderium tantũdez ſupat ſaturnũ. Celũ chriſtallinũ tantundẽ ſupat ſtellatũ. Et celum empyreũ tantundẽ chriſtallinũ. Nunc autẽ ꝓſidera magnitudinẽ loci ꝛ latitudinez paradyſi. Propterea Baruch. iij. c. admirant ait: O iſrael q̃ magna eſt dom⁹ dei ꝛ ingens locus poſſeſſiõis eius: magn⁹ ꝛ non habet ꝓſummationẽ. Tante nanq̃ magnitudis eſt q̃ a nullo circũdat niſi a ſolo deo. Unde Eccl. xxiij. c. ait ſapientia dei: Gyrũ celi circũiui ſola qõ verificari non põt de aliquo alio celo: qz nullum eoꝝ a ſolo deo circũdat ſed ab vno oia ꝓtinent: habet enim integritatẽ ꝓfectã. Vide igitur q̃ ampla ſit habitatio beatoꝝ: ſ. de hoc. ſ. ſermo. xlj. ar. j. c. lati⁹ dictũ eſt. Secundo aũt eſt ſpatioſa. Quota aũt ſit pulchritudo celeſtis hieruſalẽ quis exꝑmere poſſet: Cum enim creauerit vnuſquiſq̃ quaſi palatium ſeu domicilia ſuũ ꝓm q̃ ꝓueniebat magnificentie ſapiẽtie ꝛ clemẽtie ſue: ꝛ dilecti filij ſui ac ſponſe ꝛ femine ſue hunc mũdũ ꝛ terram oibus inferiorẽ ꝓſtituit quaſi ſtabulũ ꝑ animalibus ſuis. i. ꝑ hoibus vt ibi hũiliati ſub mãu potentis dei in fine exultarent ad cubicula ſummi regis. Propterea pſ. ait: Animalia tua. i. humanũ genus habitaculũ in ea. ſ. terra paſti: in dulcedine tua paupi deus. i. paradyſum quem ſolũ eis qui affectu terrenorum priuati ſũt dñs ꝑparauit. Unde Mat. v. c. ipſe ait: Beati paupes ſpiritu: qm̃ ipſoꝝ eſt regnũ celoꝝ. Si igit tanta pulchritudine fulget ſtabulũ dei. ſ. figura hui⁹ mũdi q̃ trãſit: q̃ta pulchritudie fulgere debet thalamus ſummi regis qui ꝑmanet in eternũ. Conſidera pulchritudinẽ mũdi ꝛ aſcẽde ꝑ gradus ꝑnumeratos vſq̃ ad empyreũ celum: ꝛ ꝓm quemlibet gradũ elemẽtoꝝ ꝛ planetarũ atq̃ celoꝝ imaginare ꝓm doctores pulchriorez et nobiliorẽ naturã in decuplo ꝛ miraberis pulchritudinẽ paradyſi: ita vt ſi nobilis eſt terra in decuplo nobilior eſt aqua: ꝛ plus aqua in decuplo nobilior eſt aer: ꝛ ſic de ſingulis vſq̃ ad empyreũ celum. Unde Eccl. xliij. c. Altitudinis firmamentũ pulchritudo eius eſt ſpecies celi in viſſone glorie. Et iterũ pſ.

UVA. BHSC. IyR_032

inquit: Q dilecta tabnacula tua dñe virtutum: pcu. t deficit aiã. mea in atria dñi: sed ō hoc sermõe. xlj. dictum est. Tertio est lumio sa. Tanti vtiq; splendoris empyreũ celum ẽ: q si oẽs firmamẽti stelle haberent lucẽ: nihil esset i cõparatiõe luciditatis illi⁹: qz sic in sermone de anima pdictũ est: habet splendorẽ t q̃ si dotes gloriosi corpis. Addaꝫ q non tm̃ ibi erit lux btõz corpz atq; vgis mris dei: ꝫ etiam fulgidissimũ corpus t anima dñi nri iesu christi. Unde Apoc. xj. c. scriptum est. Ciuitas illa non eget sole neq; luna vt luceãt in ea. Nam claritas dei illumiabit eam: t lucerna eius est agnus. Propterea anima sapientia dei plena Sap. vij. c. ait: Sup salutem et pulchritudinẽ dilexi eaz: t ppositi p luce habere illam. Quarto autem firma atq; duratura qz eterna. Unde ps. ait: Regnũ tuũ regnum oium seculoz: t dñatio tua in oi generatiõe t generationẽ. Et Dan. vij. Ptãs eius ptãs eterna que nõ auferet: t regnũ eius qd̃ non corrumpet. Propterea ps. ait: Una petij a dño: hãc req. vt inha. i do. dñi om. die. vi. mee. Et huius desiderij alibi rationẽ assignat: qz gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Nec mirũ si ppter hec ẽttuoz supdicta tale regnũ precio a dño vẽdaꝫ charo. Solet etiã a iustis venditorib⁹ que chara sunt chare vẽdi. Nec etiam quisq; amicus dei potuit illd̃ emere absq; precio magno. Nam t petr⁹ illd̃ emit suplicio crucis. Paulus amputatione capitis. Bartholome⁹ decoriatione pellis. Laurentius craticule suplicijs: t sic de alijs psimilib⁹ multis: sicut narrat aplus. xj. c. ad Hebr. et Act. xiij. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ celoz: imo vt fortius dicam: Non potuit sufficẽ preciũ cuiuscũq; ementis nisi filius dei p supplicijs crucis precium integrasset: quia sicut paulus viij. ad Rho. testatur. Non sunt pdigne passiones huius tpis ad futuram gloriã que reuelabit in nobis. Hec quattuoz esse in loco beatoz a iohanne in pallegata figura mystice exprimunt. Primo eni latitudinẽ exprimit dicens: Vidi tanq; mare. Mare siquidẽ latum est t latitudinẽ exprimit paradysi. Scõo durabilitatẽ in vitro mõstrat: qz vidit tanq; mare vitreum: sed duo reliq̃. s. pulchritudo atq; luciditas insinuant cum addit: mixtum igne: quia ignis est pulcher t lumiosus esse dinoscitur.

Q ppt quattuoz causas sancti in gloria exultabũt.

Capitulum. ij.

Secundo qdem necessariuz est ad tripudium seu choz pueniẽs causa. Quattuoz cause sunt que maxime pueniũt tripudio seu choro. Prima est iocũditas. scda trãsquillitas. tertia satietas. q̃rta ebrietas q̃ oia strictissime t pfectissime psumabunt in beatis. Primo erit ibi iocũditas. s. ex visione summi dei t anime t corporis iesu christi. Propterea Joh. xvj. discipul suis ait: Iterum videbo vos t gaudebit cor vestrum: t gaudiũ vestrũ nemo tollet a vob Et iterum ppheta ait: Leticia sempiterna sup capita eoz t gaudiũ t exultatiõe obtinebũt Et iterũ alibi dicit: Et aia mea cognoscet nimis. Scõo ibi erit tranquillitas videlicet ex possessione dei. Unde Apoc. xiij. Amodo iam dicit spũs vt requiescãt a laborib⁹ suis. vt quilibz dicere possit illud Eccl. lj. Modicum laboraui t inueni mihi multam requiẽ Et iterũ ps. ait: In pace in idip. dor. t re. Et Esa. xxxij. Sedebit populus me⁹ in pulchritudine pacis. Tertio erit ibi satietas ex fruitione siue ex diuina dilectiõe. Unde Lu. xxij. c. saluator ait: Ecce dispono vobis regnũ sicut disposuit mihi pater vt edatis t bibatis super mensam meã. Non est tñ hec mensa materialis sed spũalis: in qua tot sũt fercula q̃t rerum oium relucẽt in diuina sapia rõnes. De hac mensa Proũ. ix. c. scrip. est. Sapientia edificauit sibi domũ. s. qñ assumpsit hũanam carnem: excidit columnas septem. s. qñ roborauit ecclesiã per spiritũ septiformẽ: posuit mensam qñ rationes eternas oium i regno suo anime regnãti prepat t posuit ptem plandas. Hec est mẽsa sup quã in gloria satiatur: sicut de se ppheta ait: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quarto erit ebrietas scz ex imensa delectatiõe. Propterea ps. ait: Inebriabunt abvbtate dom⁹ tue: t torrente voloptatis tue potab eos. Hec ẽttuoz futura esse in btis a iohãne in mysterio demõstrantur. Mã primo iocũditas visiõis in lucido vitro. scõo tranqllitas possessiõis in pmanẽtia vitri. tertio satietas fruitiõis in latitudie maris. q̃rto ebrietas delectatiõis seu dilectiõis ibi mixto igne significat.

Q quattuoz habebũt scti que ad bñ exultandũ necessaria sunt

Capitulum. iij.

Tertio ẽ necessariũ ad tripudium seu choz pueniẽs psona. Quattuoz pditiões circa tripudiãdi artez

UVA. BHSC. IyR_032

necessarie sunt pfone ad iocūdū tripudiū exercendū. Prima est corpis formosi. scōa corporis fortitudo seu vigorositas. tertia ē corporis leuitas. q̄rta ē corpis ornat⁹: que oia pfecte sunt in btis. Primo ē in eis formositas. Vñ. Mat. xxij. c. dñs ait ō btis. qr erūt sicut angeli dei. Scōo in eis est vigorositas. Vñ. j. Cor. xv. Semiat in corruptiōe resurget in incorruptiōe. Tertio ē in eis leuitas: Jdeo ad Rho. viij. c. apls ait: Ipsa creatura liberabit a corruptiōis seruitute in libtatē filioz dei. Quarto ē in eis ornat⁹. Unde ad Phil. iij. apls ait: Saluatorē expectam⁹ dominū nr̄m iesum christū q̄ reformabit corp⁹ hūilitatis nr̄e pfiguratū corpi claritatis sue. Hec q̄ttuor ostēdit iohānes sctōs i gloria habituros. Et de ꝟ subdit: Et eos q̄ vicerūt bestiā t imaginē ei⁹ t numer⁹ nois ei⁹ sup̄ mare vitreū. Oēs quippe impugnationes diaboli mūdi t carnis ad tria potissime reducunt. s. ad violētias blāditias t malicias. Et q̄libet istoz triū inimicoz nr̄oz his trib⁹ aias iustorum expugnare nō cessant. Sz p dei gr̄am t p merita iesu christi oēs bti de his oib⁹ semper gloriosi triūphauerūt. Hā qr expugnauerunt inimicoz suoz potētias: vicerūt bestiā violētam p credulitatē eoz. Quia aūt triūphauerūt de eoz blāditijs vicerūt imaginē ei⁹ que pulchritudinē prefigurat: qr debellauerūt eorum malicias: vicerūt numer⁹ nois ei⁹. In numero aūt noticia denotat⁹ ꝓpter que omnia stant sup̄ mare q̄si inobilit⁹ in substātiali con substātiali t accidētali gloria pseuerāt: vnde ad tripudiū apti reddunt.

Articulus. ij. q̄ omēs sancti erūt in gloria maxīe ꝓpter quatuor pfectissimi cytharedi.

Ecūdū mysticū exercitiū btōz erit sonare. Et de ꝟ ps. inq̄t: Letabūt in cubilib⁹ suis. Cubiculū quidem aie q̄dāmō corp⁹ est. Letabunt ḡ sancti in cubilib⁹ suis cū in ꝓprijs corpibus ō adepta glia exultabūt t gloriā quā ꝓsequūtur a deo ꝓprijs corpib⁹ cōicabūt. Et q̄ ipsi spūs btōz erūt pulsatores: t corpora eoz instrumēta illoz atq; eoz pulsatio sue glie cōicatio erit. Et ō ꝟ etiā Jo. ait: Habētes cytharas dei. Cythare q̄dē dei q̄d aliud indicāt q̄z corpa btōz? Quoz q̄dā sunt abstinētijs t penitētijs castigata sicut in pfessoz⁹. Quedā sunt etiā diūtis penit⁹ attrita: sicut patz i martyrib⁹. Ex duob⁹ enī cythara ordinat⁹. s. ex ligno q̄ō ex interiori pte vacuū ē: t ex chordis que de viscerib⁹ aialiū fiūt. Harū cytharaz cytharedi sicut dictū est sunt ipsi spūs btōz q̄ varios exultatiōis sonos in subditis sibi corpib⁹ efficiūt. Vñ q̄ta in corpib⁹ ꝓpt deuz afflictis ad tpus fuerat: durior amaritudo supplicioz: tāta in eis i eternū redūdabit dulcedo p̄mioz t gaudioz. Vñ. iij. Regl. x. c. Jn mysterio scp̄. est q̄ rex salomon de lignis thynijs q̄ attulit regina saba fecit yras t cytharas cātoz⁹ dom⁹ dei. Quid p reginā saba nisi ecclesia sctā designat⁹ que q̄tidie stat i exercitū t pugnat c̄ diabolū t maliciā eius. Hec aūt affert salomoni. i. regi pacifico christo ligna thyna ꝟ est sctōz corpa diūtis laboribus t penit⁹ attrita. Thyna siq̄dē hūilia vl re spōdentia interp̄tant⁹. Vñ p illa sctōz corpa merito designant⁹ cum ꝓpt christum vsq; ad puluerē hūilia pseuerēt atq; tāte subiectiōis ignomine rūdet eis gloria retributiōis etne Vñ t christ⁹ de his lignis cātoz⁹ dom⁹ dñi cytharas fecit cū gloriā spirituū fecit in eorū corpa redūdare vt corpoz gloria rūdeat foris bitudini quā spūs intus hūs t gaudiū spūs in corpa de sua felicitate rūdet quēadmodū ex gaudio mētis vult⁹ alacritatē ostē dit: sicut t cytharedo son⁹ chordaz p attactū eius in cythara comp̄hēdit⁹ reboare. Quattuor siq̄dē circa artē sonādi sunt que req̄runtur ad bñ sonandū. Primū est manus leuitas. scōm ē man⁹ infatigabilitas. Et ꝟ duo ꝓma ptinēt ad sonātes. tertiū est instrumētū bonū. q̄rtū est instr̄m bñ temperatū: t pertinent hec ad instr̄a que oia sunt pfectissime in btis. Primo q̄dē ipsi spūs btōz q̄ sunt sonatores corpoz ꝓprioz hūt leuissimas manus nō tñ ex ꝓpa lui natura: verūtiā qr ꝑmptissimi sunt ad tendēdū in deū vt nō soluz ex ꝟ fiāt q̄dāmō leuiores in se verūtiā sicut supi⁹ dictū est sub rectis opib⁹ hāc leuitatē p dotē agilitatl impartiant⁹. Scōo ipsi spūs ad sonā dū hūt infatigabiles man⁹ cū adhereāt infatigabili deo. Et ex ꝟ nō tñ ipsi spūs infatigabiles fiūt: verūtiā infatigabilitatē t impassibilitatē cōicāt corpib⁹ suis. Vñ de his duobus simul Esa. xl. scriptū est. Mutabūt fortitudinē assumēt pēnas vt aq̄le: volabūt t nō deficiēt. Tertio habebūt tales spūs optima instr̄a. i. corpa sua btā t glorificata. Quarto hūt instr̄a sua bñ temperata: qr erūt corpora eoz in gloria ꝓsummata ita q̄ nulla intemperie poterūt variari.

Artiulus. iij. de triplici cantu et diuersis laudib⁹ oīuz btōz

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica in octa. resurrec. que erũt exercitia bea.

Tertiũ exercitiũ mysticuz btõz erit cantare ꝛ deũ laudare. Et de h̄ ps̄ subdit: Exultatiões dei in gutture eoz. Scõm glo. sup h̄ ẋba ait: q̄ in patria erit son⁹: qz ibi erit laus vocalis et imutabit auditũ si facta aliq̄ mutatiõe naturali ꝛ materiali in auditu nec in medio et generabit in ipso medio absq̄ materiali passibilitate vel in aere in loco formatiõis vocis reseruato q̄ ibi incoꝛruptibiliter pmãebit. Vel ꝑm opi Rich. i. iij. di. lxxxix. dici põt: q̄ partes empyrei celi diuidi pñt a se inuicẽ ꝛ iterũ reuniri: sicut ꝓcipim⁹ in ptib⁹ aeris fieri. ꝓ teste etiã ꝑm sui ptes moueri tremoꝛis motu ꝛ pati illa passiõe q̄ necessaria est ad vocis formationẽ ꝛ inspirationẽ. Cũ eni hic motus sit vocalis dicũt q̄dã q̄ erit in btis. vnde ita se habebit illud coꝛpus ad coꝛpa btõz sicut aer ad coꝛpa coꝛruptibilia: ꝛ celũ aqueũ in se habebit ad eos aliquõ sicut ad nos se habet terra: q̄ ad h̄ q̄ habebũt pedes suos sup ꝓnexitatẽ illius q̄uis q̄cũq̄ placebit eis ita se sine difficultate eleuare poterũt vt illud nõ tãgant. Et cũ illud coꝛp⁹ incoꝛruptibilis sit nature sicut ẽ in celo stellato est soliditas ꝛ firmitas create non sunt p q̄ttuoꝛ p̄rias q̄litates que sunt caliditas frigiditas humiditas et siccitas sicut q̄litas p quã celũ empyreũ ẽ penetrabile ꝛ p̄dicto mõ possibile nõ est aliqua de q̄litatib⁹ antedictis. Nec p aliquã illarum quõlibz creatã. Dicit g̃ ꝓpha: Exultationes dei. i. de magnificẽtia dei in gutture eoꝛum. Triplex tñ est btõz cant⁹ in gl̃oso regno. ꝓim⁹ ẽ generał. scõs ẽ vocał. tertius ẽ mẽtalis siue intellectualis.

De tenoꝛ ꝛ biscãtu vocał cantus sanctoꝛ. Cap. j.

Primus aũt cant⁹ erit generał: qz ab oib⁹ saluatis generaliter fiet. Et de h̄ btũs iohes subdit: Et cantãtes canticũ moysi serui dei ꝛ canticum agni. In q̄ oñdit q̄ in btõz cãtu erit tenoꝛ ꝛ biscantus. ꝓim⁹ erit tenoꝛ liberatiõis. scõs erit biscantus gl̃ificatiõis. ꝓim⁹ qz erũt liberati ab oi malo. scõs quia erũt cõfirmati i omi bono. ꝓim⁹ erit cant⁹ liberatiõis ab oi malo: ꝛ h̄ est tenoꝛ. Laudabũt q̄dẽ summũ opificẽ: qz liberauit eos de insidijs diaboli ꝛ malicijs pcti: de laqueis seculi atq̄ de penis inferni. Et de h̄ cãtu subdit: Et cãtãtes cãticũ moysi serui dei vt mystice demõstrẽt q̄ sicut p manũ moysi educt⁹ est de egypto ꝓpł̃s dei: sic p meritũ christi educt⁹ est ꝓpł̃s btõz de tenebris huius vite ꝛ de piculis aduersarioꝛ suoꝛ vt merito cantare possit ꝓpł̃s iam btũs qõ cãtauit ꝓpł̃s dei a ꝓpł̃o egypciaco ꝛ pharaonico liberat⁹: ꝛ dicat illud Apoc. xv. Cantem⁹ dño gloriose eni honorificat⁹ est equũ ꝛ ascẽsoꝛem ꝓiecit in mare. Et iterũ in coꝛ ꝑsona p̄s. cãtat di. Bñdict⁹ deus q̄ nõ dedit nos in captionẽ dentib⁹ eoꝛ. Aia nr̄a sicut passer erepta est de laqueo venãtiũ. Laque⁹ ꝓtri. ẽ ꝛ nos libe. su. Adiutoriũ no. i no. do. q̄ fe. ce. ꝛ ter. Scõs erit cant⁹ gl̃ificatiõis. s. in oi bono. Et hic biscant⁹ qz ꝓsiderabũt gloriã sempit̃nam quã p meritũ agni adepti erũt: tam in aia videndo possidẽdo ꝛ diligẽdo deũ: q̄ in coꝛpe lucido impassibili subtili ꝛ agili: q̄ etiã in visione ꝛ ꝓsortio coꝛpis christi gl̃osi ꝛ btẽ v̄ginis marie ꝛ oium btõz. Et de h̄ iohs subdit Et cãticũ agni. s. cãtabũt agno dei iesu christo oẽm ꝓsecutã gloriã apꝛopiãtes.

De vocali laude btõz ꝛ q̄ de quattuoꝛ maxime glorificabunt deum. Capitulum. ij.

Secũdus aũt cant⁹ erit vocalis: qz exultãdo cãtabũt de gloria magnificẽtie magni dei: ꝛ de excessu salutis sue. Ad bñ canẽdũ circa ipsam artẽ q̄ttuoꝛ req̄runt̃. ꝓimo vox bona. scõm vox pulchra. tertiũ vox alta. q̄rtũ vox infima. q̄ oia i btis pfecta erũt. Coꝛpali igit̃ voce gl̃ificabũt laudabũt ꝛ magnificabũt deum. ꝓpterea dicẽt magna ꝛ mirabilia sũt opa tua dñe ds ops. Juste ꝛ vere sunt vie tue rex seculoꝛum vbi oñdit q̄ magnificabũt deũ de q̄ttuoꝛ magnificẽtijs suis. ꝓimo de potẽtia. Jõ dicẽt: Magn̄ sunt opa tua dñe ds ops. Nihil vtiq̄ mai⁹ q̄tũ ad potentiã q̄ triũphare de illo cuius ptãti nihil compabile ẽ in terra qui vtiq̄ diabolus ẽ: de q̄ Job. xl. Nõ est ptãs sup terram que comparet̃ ei. Magn̄ etiã sunt in liberatiõe potenti ab oib⁹ alijs adũsarijs suis. Magn̄ etiã sunt qz vtiq̄ ps̄. testat̃. Oia quecunq̄ vo. do. fe. dñs in celo ꝛ in terra in mari ꝛ in oib⁹ abyssis. Scõo magnificabũt cum de sapia: q̄ oia que vult dispẽsat: vñ dicet et mirabilia: nihil vtiq̄ mirabili⁹ etiaz est q̄ de opib⁹ diaboli ꝛ mistroꝛ sic mirabiliter dispẽsare vt licet plurime sctis sint tñ ꝫ eos ẋtit̃ q̄cquid ꝑ se facẽ arbitrant̃. ꝓpterea de tali mirabili dispẽsatiõe Eccl. v. c. ait: Excelso excelsioꝛ ali⁹ ẽ. s. diabolus potẽtiã ꝛ sciam q̄libet mistro suo. Et super hos q̄ eminẽtioꝛes sunt alij. s. angeli gloriosi q̄ bñ dispẽsant de eoꝛ opib⁹ malis. Tertiũ vo ad vniũsale dñiũ

UVA. BHSC. IyR_032

ipsius dei q̄ oia p oīpotentiā regit ⁊ mirabili ter p sapiam dispēsat como de subinferē. Et insup vnius terre rex impat seruienti. i. creature sue que sibi ad volūtatem seruit vel ipse iuxta voluntatē suā de illa dispēsat. Tertio magnificabūt de iusticia que oēm ineq̄litatē et iniusticiā ab eis tollit. Vñ subditur: Juste sunt vie tue rex dñe seculoꝝ. Quarto magnificabūt deū de mia. Vñ subdit: et vere sūt sc̄z p miam q̄ i se sperātib⁹ semp assistit. Vñ etiam p̄s ait: Rectus ē dñs deus vere ⁊ non est iniq̄tas in eo. Hec q̄dē quattuor magnificentie dei maxie aparebūt in ope redēptionis hūane. Primo eni q̄d sapienti⁹ q̄z hūane redemptōis viam inuenire que impassibilis erat ex parte creature que nō suffecit ad redimendū. Impassibil' etiaꝫ erat ex parte dei qui inhabilis erat ad moriēdū. Que etiā sapientia maior q̄z duo maxime distantia i vnius p̄sone simplicitate sine compositiōe copulare. Scō q̄d potenti⁹ q̄z mortale ⁊ imortale vnū facē: sicut p̄s ait simul in vnū diues et paup. s. p diuinā sapiam copulati sunt. Tertio que insticia amor atq; rigor q̄z ne iniusticia multa esset filium suū vnigenitum daret. Quarto que mia leuior q̄z vt seruis suis parceret filiū ꝓpriū supplicio cruciaret. O imensitas misericordie dei.

De intellectuali cātu bt̄oꝝ et vigintiquinq; rōnib⁹ quare ab oībus beatis diligit' laudatur ⁊ glorificatur deus. Cap. iij.

Tertio bt̄oꝝ cant⁹ erit mētal' seu intellectualis. Voces aūt hui⁹ cantus non voces corpales sed admirationes mētales sunt que resultāt in bt̄oꝝ mētes ex rōnib⁹ q̄s comp̄hēdūt q̄re ab eis diligēdus est deus. Mā q̄d boni acceperūt: accipiēt ⁊ accepturi erūt: resoluēt i ipsum p̄mū p̄ncipiū deū. Possunt aūt ad p̄sens. xxv. admiratiue rōnes assignari q̄re a beatis diligēdus erit de⁹. Que. xxv. bt̄oꝝ laudes sint cantus noiari p̄nt q̄s explicare nō piget in p̄sona illoꝝ bt̄oꝝ q̄b⁹ q̄uenit huiuscemodi rōnes. In q̄b⁹ manifeste clarescit q̄tū ab eterno nos dilexit deus ⁊ diliget in eternū. Has igit rōnes oēs bri altissimis clamoribus intellect⁹ corā cūctoꝝ opifice repetūt: q̄ruz q̄dam respiciūt preteritū: q̄dā p̄s: q̄dā etiā futurū. Primo eni q̄libet bo altissimo dicz. Tu es dñe benign⁹ creator me⁹ ad tuā imaginez et similitudinē me creādo. Scō tu pi⁹ p̄curator me⁹ me p̄tinue nutriēdo. Tertio tu solicit⁹ custos me⁹ semp me p̄seruādo. Quarto tu zelans p̄dicator me⁹ me diligētissime instruendo. Quinto opator me⁹ fidelis in me saluationē exercēdo. Sexto tu ver⁹ illūinator me⁹ me spūaliter irradiādo. Septio tu cordial' inamorator me⁹ de te inamorādo. Octauo tu dulcissim⁹ amor me⁹: me in te totaliter transformādo. Nono tu redēptor me⁹ temet ipsuz p me pciū dādo. Decimo tu solus glificator me⁹ sicut expior me in te btificādo. Undecimo cum tu in tāta altitudie p manēs in meaz infirmitatē descendē voluisti vt me in tantaz altitudinē sublimares. Duodecimo cū habitares in hāc inaccessibilē lucē assumpsisti me am obscuritatē vt me hac luce vestires. Tertiodecimo cū in tam admirabili angeloꝝ cō sortio morarer⁹ in meā solitudinē descēdisti dñe de⁹ me⁹ vt me infra tale p̄sortiū collocares. Quartodecio cū intra tot admirandas diuitias morareris pauptatē meā suscipe dignat⁹ es: vt his admirādis diuitijs me ditares. Quindecimo cū esses tu dñe in tot admirādis honorib⁹ honorat⁹ p̄fusionē meam assumē voluisti: vt me tecū in tāta gloria honorares. Sedecimo cū infra tot desiderabiles delicias letareris dulcissime dñe: p me indigno penas meas assumē dīgtus es: vt ad hāc impassibilitatē ascendē possem. Decimo septimo cū esses iudex vt me p̄dēnares: fecisti te aduocatū meū vt me liberares. Decio octauo cū essem inimic⁹ tu⁹ mortalis fact⁹ es frat me⁹ corpalis vt fierē frat tuus celestialis Decimonono cū cēs dñs ⁊ dñator me⁹: factus es hūilissim⁹ seru⁹ me⁹ vt ad tm̄ dñium sublimarer. Vicesimo cū esseꝫ creator meus et de⁹ me⁹ fecisti te filiū meū vt fierē de tali filio p̄. Vicesimop̄mo tu gl̄iosus ⁊ infinit⁹ et amorosus ⁊ bñdict⁹ ꝓpt amorē meū assumē do naturā meā q̄dāmodo p carcē assumpsisti: volēs hūanitatē meā vilissimā cū admiranda dinitate tua vnire. Vicesimo secūdo tu dñe oium bt̄oꝝ glorie padyſus in natura mea tuū carcerē ⁊ incarceratū incarcerando vt ex v̄gine nascēs me reddēs certū q̄ hō factus es vere de⁹. Vicesimotertio tu micors et miserator ōs derelinq̄ns mūdū ascēdisti i celū credo vt me glificares ⁊ in sacro altaris gl̄iosus atq; cūctis alys sacris potentialit' ac miraculole mecū benignissime remansistivt p illa ad eternā gloriā pueniremus. Hec siq̄dē rōnes vltime que immediate subdunt ꝓpt q̄s ab oibus bt̄is diligēdus ē ōs q̄si in summo sūt excellētissime in oib⁹ gloriosis. Prima ē q̄ ad-

UVA. BHSC. IyR_032

mirāda magnificētia dei tante dulcedis ē q̄ dignaꝫ ex debito diligi ab oīb⁹ creaturis q̄tū cuiuslibet virtus creature se pōt extēdere ad amandū. Scōa ꝛō est q̄ quelibet creatura intelligit ampli⁹ diligi a sūmo deo q̄ sit omnis amor a creaturis ꝛ inf oēs creaturas mutuo inspirat⁹. O igiꝫ beata regio paradysi. O beata regio delitiarū ad quā suspiro de valle lachrymarū. Ubi ē plūmata sapia sine ignorātia: vbi impleta ē memoria sine obliuiōe: vbi irradiat⁹ est intellect⁹ sine errore: vbi ratio sine obscuritate fulgebit. O vita vitalis dilecta ꝛ amabiliꝫ ꝛ semp memorialiꝫ: vbi felix eternitas: eterna brītudo: ꝛ btā sine fine visio vere beati q̄ habitabūt ibi ꝛ laudabūt dñm in secula seculoꝝ Amen.

Dñica in octaua resurrectionis infra diem de pugna ꝛ sacco manno paradysi siue celestis hierusalem. Sermo. lxvj.

Edebit dominus rex i eternū dñs ꝛtutē pplo suo dabit: dñs bñdicet populo suo i pace ps. xxviij. In sacris eni scripturis legim⁹ dilectissimi frēs: q̄ p⁹pec catū ade ꝛ illi⁹ diluuij vastatione solennem: electa sit iustoꝝ pluralitas infinita cū quibus dñs facie ad faciē locutus est. Trāsferē enim enoch: elegiꝫ noe: vocaꝫ abraā: ysaac diligiꝫ: iacob deū facie ad faciē ptēplaniꝫ: ioseph vocaꝫ saluatoꝛ mūdi. Nec tñ dei ad illos vel illoꝝ ad hoies fit aliq̄ mētio manifesta de regni celestis ppetua māsiōe. Moyses assumiꝫ in ducē populi iudeoꝝ: iudeū pstituiꝫ pharaoni facit dñs in egypto magnalia mirabilia in terra cham: terribilia i mari rubro. Ascendit moyses in mōtē sina ingrediꝫ caliginem in q̄ dñs erat: daꝫ in ipso mōte mltiplex auctoritas pceptoꝝ. Jō ille cū deo q̄si ad hominē hō fuerit moysi manifesta q̄ de cōi occulto agebat glorioſumq̄ adonay q̄ fuit in oīb⁹ obuelatū reuelatū est ei. Sz in his oīb⁹ regni celoꝝ memoria nō audiꝫ nec etiā noiatur. Ascendit aaron summ⁹ sacerdos potentis ꝛge gestari⁹ ꝛ vnct⁹ ꝛ delibut⁹ sacroꝝ celestiū vnctiōe. Succedit iosue ꝛ ois illa iudicū multitudo: nec est vl illa tenuis clara mentio supni regni. Jnuenit dñs dauid seruum suū virū ꝛm cor suū. Salomonē eius filium sapia cumulat singulari: oēmq̄ illū ppheta lem choꝝ cui spūsctūs ordinatꝫ infundit mltitudinē gr̄arū. Nihil tñ apte de celesti regni gloria ppheaꝫ. Claudit helias celū ānis tribus ꝛ mēsib⁹ sex. Et mortuus helise⁹ mortuum restituit vite. Et tñ ab his nec vlla clara scintilla btē māsiōis elucꝫ. Quid plura a pncipio mūdi vsq̄ ad christū vniūsitatē collige cūctoꝝ mysterioꝝ: nec in sermōe vel ope illi⁹ sanctuariꝫ apte poteris repire dulcedinē. Veni ergo ad dñi p̄cursorē ꝛ tubā christi altisſonam ꝛ audi vocē pclatiōis vocez leticie mie ꝛbū sermonē glorie gr̄e largitatē q̄ spūalis lumine ac tlāma celestis regni replet⁹ in feruore spūs valido clamore annūciās regnū dei ait: Pniaꝫ agite appropinq̄bit ei regnū celorū. Ecce eni turturis audita est in terra nr̄a tps putatiōs aduenit. Nec tñ vox ista totius iocūditatis: Ait eni pniam agētib⁹ ppinquuꝫ esse regnū celoꝝ. Quid inde. Tñ eni in illō patet ingressus vñ apiꝫ vbi ianua paradysi. Quis eni nobis apire pōt vtiq̄ q̄ habet clauem dauid q̄ aperit ꝛ nemo claudit: claudit et nemo apit. Veni ergo ad christū dic anima mea: Sonet vox tua in auribus meis: vox eni tua dulcis ꝛ facies tua decora. Audi vocem exultatiōis: vocē mire iocūditatis: vocez tubili cordiaꝫ. Qō ante celauerat de⁹: tacuerat angelus: latuerat pr̄iarchas: pphete nō dixerāt: p̄cursor christi trāsierat. Sz Mat. xj c. Aperiēs os suū rex celoꝝ ꝛ dñs angelorū ait: A dieb⁹ iohānis baptiste vsq̄ nūc regnū celoꝝ vim patiꝫ ꝛ violēti rapuerit illud. Qō pōt etiā in pñti materia esse thema. O inexplicabilis iocūditas ꝛ incogitabilis suauitas et insatiabilis auiditas regnū vim pati ꝛ violentia rapi. Quō pñt ꝫ fieri. Regnū tam altum tam magnū tam incōprehēsibile bonuꝫ vim pati violētia rapi. O de⁹ q̄d ē ꝫ: q̄b⁹ armis: q̄d ē ꝫ de⁹. Audi patient aia mea ꝛ intelliges q̄ sicut ait ppheta in ꝛbo p̄allegato. Sedebit dñs rex in eternū: dñs ꝛtutē populo suo dabit: dñs bñdicet pplo suo in pace. In q̄b⁹ sacratissimis verbis vltima pr̄ēplatio de paradyso manifestaꝫ que est de pugna ꝛ saccomāno paradysi. De ꝫ igiꝫ saccomāno triplex mysteriū distinguam⁹. Mā hui⁹ exercitus rapientiū celū ostendiꝫ. Primo rasigna vel mōstra. scōo bellū vel pugna. tertio ō paradyso victoria. Primū mysteriū est de rasigna vel mōstra quā tāgit ppha di. Sedebit dñs rex in eternū. s. ad respiciendū q̄ approbationē electos milites suos sicut vtiq̄ alibi a ppheta dictū est. Oculi dñi sup iustos: et aures eius in preces eoꝝ. Scōm mysterium

UVA. BHSC. IyR_032

est de bello vel pugna: & de ℔ ppha subdit: dns virtutē populo suo dabit & non ē inane qdem: qz aliter pugna cum victoria exercere non possent milites isti christi aplo teste: qui j. Coz. iij. ait: Non sufficientes sumus aliqd cogitare a nobis quasi ex nob: sed sufficientia nra a deo est: ps. etiam inquit: dni est salus. Tertiū mysteriū est de paradysi victoria: de qua ps. subiūgit: dns bndicet populo suo in pace. s. post victoriā acqsitam. Ad hoc sqdē dat dns virtutē in bello vt milites sui ptingant ad triūphalem pacē: Unde ps. cuilibet militi christi ait: Inquire pacem & psequē eā

Articulus primus de rasigna vel monstra totiꝰ exercitus eterni regis.

a Ō primū mysteriū ptemplandū mentis oculos sustollamꝰ: & huiꝰ exercitus electoz inspiciamꝰ monstram seu rasignaz. Ad quam intuendā sedebit dns rex in eternū sicut ppheta ait: Circa igit hoc pmū mysteriū de monstra seu rasigna septē ptemplatiōes subordinemꝰ ꝓz q septem descriptiōes de illo p ordinē subiungunt. Prima est descriptio electoz. scda secretarioz. tertia capitaneoz. qrta militū. qnta armoz. sexta equoz. septia multitudinis.

Qz omnis electoz turba noīe sctissime trinitatis seu iesu in mē tali fronte signati sunt. Cap. j.

p Primo ptemplanda est descriptio electoz. Hos eni describit pncipalis cancellariꝰ regis eterni Apoca. xiiij. vbi scriptum est. Vidi & ecce agnus stabat supra montē sion: & cū eo centum q̄dragintaq̄tuoz milia hntes nomē eiꝰ et nomē pris eius scriptū in frontibꝰ eorum Quid nanq̄ p agnū istum nisi ille de q̄ Jo. c. j. baptista inquit: Ecce agnꝰ dei ecce q̄ tollit peccata mūdi. Sion speculatio interptat sup montem sublimis visiōis stat agnus dei iesus non solū qz oēs pēminet in natura & gr̄a: sed etiam in approbatiua cognitiōe oiuz electoz. Juxta q̄ ipse Jo. x. inquit: Ego cognosco oues meas. Unde & de eis Jo. subdit: Et cum eo centum q̄dragintaq̄tuoz milia signati. O beata gens cuius dns deꝰ eius vel eoz populus quē elegit dns in hereditatem sibi. Per hanc eni ois electoz nūs designatur. Nam q̄dragenariꝰ nūs vtutū exercitū indicat vel disciplinā. Centenariꝰ oblectationem virtutis que per disciplinā attingitur & millenariꝰ scientiam seu sapientiā que perficit ipsam virtutem sicut alibi per nos latius dictum est in libro de charitate seu de seraphin sermone. lxvij. ar. iij. et. c. x. Hunc nēpe omnes electi nomē ipsius iesu & nomē patris eius in frontibꝰ suis scriptū. Nā pr̄ dat intelligē filium respectu cuius est pater. Hꝫ nomen patris scriptum in frontibꝰ. id est. in mentibus habent. Propterea nomē filij ignorare non potest ipsa veritate attestante q̄ Mat. x. ait: Qui me recipit: recipit eum qui me misit. Sed quia scriptura ista qua nomē patris & filij in mentibꝰ fidelium scriptum est facta creditur digito dei viui qui almus spiritus nūcupat. Ideo omnes isti electi nomē trinitatis in mentibꝰ suis habere noscunt. In intellectu nempe per fidem formatā habent nomē filij. In memoria per spem roboratam nomen patris. In voluntate vo per charitatem inamoratū lumē. Ecce nomen filij vultꝰ tui dne. Ecce nomen patris dedisti leticiam in corde meo. Ecce nomē spūssancti hec autem oia breuius comphendunt in ℔ noie iesus ꝓm quosdaz. Naz in. j. mio elemēto denotat filius dei & exinanitio deitat. Juxta illud ad Rhoma. c. ix. verbum abbreuiatum fecit dns super terraz. In. h. que est haspiratiōis nota: demonstratur spūssanctꝰ qui est inspiratio sanctitatis. In. s. vo si fiat recta quia altitudo eius est supius inclinata desinat pater & eius inclinatio maiestatis. Si ät sit littera. s. i seipsa reflexa quia ex toto se humiliat & inclinat etiam ipsam paternā maiestatez inclinataz designat. Addatur demuz eius titulus supra ptransuersuz in modum crucis vt semper in hoc noie reluceat redemptio nostre captiuitatis ꝓm q̄ Mat. ij. c. angelus ad ioseph ait: Uocabis nomen eius ihesum: ipse eni saluū faciet populum suū a peccatis eorum.

De secretarijs & alijs principaliorbus amicis eterni regis Capitulum. ij.

s Secundo autem ptemplemur descriptionem secretarioz & interiorum eterni regis. Sedet ergo dominus in eternū rex regum & dns dnantiuz eligens turbam ipsam iustorum cuius thronus in seculum seculi. Ipsi eni circūstant q̄tuoz cācellarij pncipales videz marcꝰ & lucas matheꝰ ateq̄ iohs. Propter Apoc. iiij. scp. ē.

UVA. BHSC. IyR_032

q in circũitu sedis erant ꝗttuor aialia plena oculꝝ añ z retro: Et aial ꝑmũ sile leoni: z scõz aial simile vitulo: z tertiũ aial hñs faciem hominis: z quartũ animal simile aquile volãti. Adsunt etiã his cancellarijs ꝗttuor ꝑncipales scẽptores z plurimi subscriptores. Hieronym⁹ adest marcho ꝗsi leonina iusticia vni⁹ Scriptũ est enĩ ꝓuerb. xxviij. Just⁹. s. hieronym⁹ ꝗsi leo ꝓfidẽs. Ambros⁹ adest luce ꝗsi cornupeta bos in fortitudie spũs z virtutũ cõtra fidei subuersores: huic ꝓsentire videt quia euãgeliũ luce discretiõis virgula luculẽtissime declarat. Gregor⁹ totus in morali sensu hũan⁹ matheo satis ꝓformis est. Augustin⁹ ꝑtẽplatiõe altitudo Johañẽ vt aq̃la imitat. Principalior ẽt eni regis ꝑco iobes baptista est q̃ Mat. iij. de seipso inqt: Ego vox clamantis i deserto pate viã dñi. Hic aũt ex ore altissimi voce ꝑconia clamat ꝫ oẽs adũsarias ptãtes Apoc. vij. c. d. Nolite nocẽ terre z mari neq; arboribꝰ q̃aduseq; signem⁹ seruos dei in frontib⁹ eoꝝ. Duodecim sũt ꝑcones exercitus vniũsi. s. apli sancti: dicente dño vlt. c. Mar. Eũtes in mũdũ vniũsum ꝑdicare euãgeliũ oi creature. Duo sunt vexilliferi ꝑncipales portãtes vexilla regi. Prim⁹ ẽ apostolus paulus q̃ gestat p vniũsum mũdũ principale vexillũ regi qđ est nomẽ iesu dño attestante q̃ Act. ix. c. ait: Vas electiõis mihi est iste: vt portet nomẽ meũ cor̃ gẽtib⁹ z filijs israel. Scõs vexillifer gloriosus frãcisc⁹ ẽ qui gloriosum vexillũ triũphalissime crucis i corpore suo portat. De q̃ Apoc. vij. scp̃. ẽ. Vidi alterũ angelũ ascẽdẽtẽ ab ortu solis hñtẽz signũ dei viui: qđ z ipse ardẽs frãcisc⁹ ad Gal. vlt. apta facie ꝓfitẽ d. Ego stigmata dñi iesu in corpore meo porto.

De principalib⁹ capitaneis exercitus electoꝝ. Capitulũ. iij.

t Ertio ẽt triũphemur descriptionẽ capitaneoꝝ. Sũt ꝑterea ꝓstituti a regũ rege. xij. capitanei sup totum exercitũ pugnatoꝝ. Prim⁹ ẽt iudas. scõs ruben. tertiꝰ gaad. q̃rt⁹ aser. q̃ntus neptalim, sext⁹ manasses. septim⁹ symeõ. octau⁹ leui. non⁹ ysachar. decim⁹ zabulon. vndecim⁹ ioseph. duodecim⁹ beniamin. Istoꝝ q̃libz. xij. milia electos pugiles sub ptãte sua hz: q̃rũ q̃libz fulgorosum nomẽ iesu tanq̃ signũ diuidẽs int̃ electos z reprobos in frõte portat. Solet nẽpe int̃ exercit⁹ adũsantes signũ amicicie z inimicitie poni. Hñtes enĩ nomen iesu veri sunt milites dei: teste angelo q̃ Apoc. xix. ad Jo. inqt: Conserui⁹ tu⁹ sum et fratꝝ tuoꝝ hñtiũ testimoniũ iesu. Et iterꝝ apls j. Corꝝ. xij. ait: Nemo ꝑt dicẽ dñs iesus. s. cor̃ de ore z ope nisi in spũsctõ. Omẽs capitanei cunctusq; exercit⁹ a ꝑncipali secretario iohãne ꝓscripti sunt ad soldũ siue ad stipẽdiũ magni regi. Sicut ipse Apoc. vij. testat dicẽs. Ꝑrio ex tribu iuda. xij. milia signati. scõo ex tribu ruben. xij. mi. sig̃ti. tertio ex tribu gaad. xij. mi. sig. q̃rto ex tribu neptalim. xij. mi. signa. q̃nto ex tribu aser. xij. mi. sig. sexto ex tribu manasses. xij. mi. sig. septio ex tribu symeon xij. mi. sig. octauo ex tribu leui. xij. mi. sig̃ti. nono ex tribu ysachar. xij. mi. sig. decimo ex tribu zabulon. xij. mi. sig. vndecio ex tribu ioseph. xij. mi. sig. duodeciu ex tribu beniamin. xij. milia signati. O dilecti christi milites. O scta societas electoꝝ. O laudabil⁹ pl's quẽ dñs exercituũ bñdixit. O vere laudabilis quẽ decorat volũtas bona: cogitatu mũda: desideria sancta: ꝓscia recta: ꝓscia pura: fides nõ ficta: charitas feruida z iõ vita imaculata. In hõ sicdẽ ꝑ'o complacet sibi ds qz bñplacitũ est dño in ꝑ'o suo.

Quo ordine milites hui⁹ exercitus adhereãt capitaneis suis Capitulum. iiij.

q Uarto insup ꝑcẽplemur descriptionẽ militũ eterni regi: z q̃to ordine adhereãt capitaneis suis. Quilibet enĩ capitane⁹ sepatim hz militiã suã cum qua comparet cor̃ rege sedẽte in solio maiestatis sue. Primo nanq; comparet iudas capitane⁹ vastatoꝝ z depopulantiũ adũsarios regis. Judas enĩ ꝓfessio interp̃tat. Per ꝓfessionẽ nanq; oia pcta cunctaq; scelera destruunt̃ atq; exterminant̃. Sequunt̃ aũt hũc capitaneũ cũcte aie penitẽtes: licet p eas multa scelera ꝑpetrata sint: sicut fornicatores: homicide: incẽdiarij partiales: meretrices: fures: vsurarij. Itẽ veniũt cũ eo raptores falsi testes mẽdaces symoniaci falsarij excõicati sacrilegi heretici ꝓditores sodomite blasphemi ceteriq; ꝓsimiles ad deũ ꝓfi. Capitaneo aũt hoꝝ ꝑcipit rex. c. xvij. Josue. Trãsib ad montes z succides tibi atq; purgab ad habitandũ spacia: z poteris vltra ꝓcedere cũ subuerteris cananeũ quẽ dicis ferreos hñe currus z esse fortissimũ. Scõo sequit̃ ruben cõparens cor̃ rege. Hic ẽ capitane⁹ vrentiũ balistis z arcub⁹. Interp̃tat enĩ filius visionis. Cum isto procedunt omnes viri docti in canonib⁹ z legib⁹ i medicinaz q̃libz alij q̃cũq;

UVA. BHSC. IyR_032

alia ſcia cruditi :ſ electiores milites ſui ſunt ſacris litteris illuſtrati q̄ in ſe ⁊ in alijs dei offenſas cauent. Quilibet eorum cum pſ. vidi p̄uaricantes ⁊ tabeſcebam quia eloq̄a tua non cuſtodierūt. Tertio ſequitur gaad ſaccamānoz capitane⁹ ē:interp̄tat eni accinctus latrūculus. Accincti q̄dē latrūculi ſunt q̄libet p̄iugati:maxie q̄ int' ſe ſeruāt ſctiſſimā caſtitatē ſcipſos ꝓpter xp̄m caſtrātes. De q̄bus dñs Mat'xix. Sūt eunuchi q̄ ſe caſtrauerūt ꝓp' regnū celoz.ſ. p violētiā acq̄rēdū et furandū. Quarto cōparet aſſer q̄ capitaneus ē ſacerdotū oium curatoz: interp̄tat eni btūs vel diuitias hūs qz ſacerdos vere beati ſunt cū diuitias verbi dei atq̄ ſacramē toz ⁊ marie corpis ⁊ ſanguis ieſu xp̄i ſibi et ceteris hūt diſpēſare. Quinto ſupuenit neptalim quē ſequunt oēs religioſi mēdicātes Interp̄tat eni dilatatio mea. Ht eni in ſe dilatant nō ſolū ad p̄cepta ſ etiā ad ꝓſimilia obſeruāda. Inſup cultū dilatāt in aiarū ſalutez Propterea.ū.Loz.vj.dicūt:Loz nr̄m dilatatū eſt. Sexto aduenit manaſſes quē ſequūt oēs mōchi ⁊ moniales ordinū q̄rūcūq̄. Int' p̄etat eni oblitio:qz talib⁹ dictū eſt. Obliuiſcere p̄pm tuū ⁊ domū p̄ris tui. Septio ſymeon ſe pūtat cū oib⁹ filijs dilectis ⁊ bonis: q̄ iuſſis parentū obtemperāt. Interp̄tat eni auditio vel obia. Mā quilibet patrū eoz dicē p̄t illud pſ. In auditu auris obediuit mihi. Octauo loco ſuccedit leui capitane⁹ oiuz pōtificū ⁊ p̄latoz. Interp̄tat eni aſſumpt⁹. Aſſumunt q̄dem ad dei vicariatū ⁊ regimē animarū. Vñ Geñ.xlix. Symeon ⁊ leui frēs vaſa iniq̄tat' bellātia. Symeon audiēs merorē interp̄tat ⁊ ſignificat ſubditos q̄ ſemp audiunt merorē alicui⁹ talis iniq̄tatis aut in ſe aut in ſuis. Symeon g̃ ⁊ leui.i.ſubditi ⁊ p̄lati frēs.ſ.ſunt in xp̄o. Sz addit vaſa iniq̄tatis bellātia:qz inter ſubditos ⁊ p̄latos niſi charitas ⁊ hūilitas eos p̄iūgat ⁊ pacificos eos faciat ſemp inuicē hūt. Mono comparet yſachar ductoz exercit⁹ mercatoz artificū ⁊ ruſticoz Interp̄tat eni vir mercedis vel memorans dñm:qz memores eē debēt dñi ne iniquā ſuſcipiāt mercedē. Et tūc merito audiet labores manuū tuarū:qz māducab⁹ btūs es ⁊ bñ tibi erit. Decimo zabulon venit capitane⁹ imperatoz regū ducū comitū marchionū dño rū baronoz oiuz nobiliū ⁊ rectoz atq̄ iuſtorum ſtipēdatioz. Interp̄tat eni habitaculū fortitudis. Ibi ſunt q̄ in celo dei p opa dicunt facientes p̄uaricatiōes odiui. Undecio ioſeph p̄cedēt⁹ ſe p̄iūgit capitane⁹ mercatoz. Interp̄tat eni ampliat⁹ vel augmētum Mercatoz eni cū plus querit dilatari ⁊ ampliari in ſpūalib⁹ q̄ in tpalibus bonis rapit vtiq̄ celū. Talis eni dño dicit: via nr̄a. cu.cō di.coz meū. Duodecio p̄cedit vltim⁹ beniamin capitane⁹ x̄ginū ꝓmentiū ⁊ viduarum De q̄b⁹ Sap.iij. O q̄ pulchra ē caſta generatio cum claritate.

De ſpūalib⁹ ac militarib⁹ armis militū ieſu chriſti. Cap̄.v.

Quinto etiā p̄tēplemur deſcriptionē armoz militū dei. Oēs eni huius exercit⁹ capitanei atq̄ milites eoz in toto corpe ſuo armati ſunt ſicut fuit btūs Geoz:gi⁹ gloziosus miles. Cōtemplemur g̃ hoz militū ſpūalia arma a capite initiū aſſumētes:⁊ deſcendam⁹ vſq̄ ad pedes. Primo eni habēt ſup caput galeā cuz noie ieſu. Hic eſt filialis dei timoz atq̄ caput mentis a pctōz ictib⁹ muniēt: de q̄ pſ. inq̄t Initiū ſapie timoz dñi. Ecce galea capitis et defenſionē ab ictib⁹ pctōz. Vñ Eccli. j.c. ait: Timoz dñi expellit pctm̄. Hanc galeā aſſumere hortat paulus ad Eph̄. vj.c.d. Galeaz ſalutis aſſumite.i.timorē ieſu q̄ ſalus interp̄tat ſuſcipite. Hic hz viſeriā cuz riuulis vel foraminib⁹ paruis que eſt veri intelligētia cuz illuminatiōib⁹ multis. Vñ cum p̄r⁹ ppha de galea p̄miſiſſz: Initiū ſapie timoz dñi ſtati de viſeria illi⁹ ſubiūxit dicēs: Intellect⁹ bon⁹ oib⁹ facientib⁹ eū. Eſt etiā chuſta pēnarū diuſoz coloz ipſi galee ſupinfixa:q̄ eſt intētio in deū erecta:multis reſpectib⁹ in mēte diſcolorata. Quicq̄d agāt hoies intētio iudicat oēs Vñ Mat.v.c. Si oculus tuus.i.intētio tua ſimplex fuerit:totū corpus tuū luciduz erit. Supza ē choam⁹. Solz eni argente⁹ ⁊ ſpinoſus eſſe hec eſt ſolicita ſui circūſpectio ⁊ timorosa. Vñ Eccli.vij. Qui timet deuz nihil negligit. Curgitabulū etiaz hūt in q̄libet galea q̄ q̄dē māſuetudo eſt ad p̄imū. Solet nēpe māſuetudo inclinare caput ⁊ flectē colluz volūtati aliene. Sicut ſe in chriſtū poſuit xp̄s Mat.xj.cū dicit: Diſcite a me qz mitis ſuz et hūilis corde. Eſt eni māſuetudo ornamētuz x̄tutū. Propterea de tali aia māſueta ⁊ colūbina pſ. ait: Pēne colūbe deargētate ⁊ poſteriora dorſi eiuſ in pallore auri. Armati etiam hūt corp⁹:habent eni loricā h̄ ē iuſticiam x̄tutem vnūſalē. Hāc loricā p̄ecipiebat dñs induere ap̄los Mat.v.cū dicebat. Niſi abū dauerit iuſticia vr̄a pl⁹ q̄ ſcri. ⁊ ph̄iseoz:nō intra.i re.ce. De hac loꝛica.vj.ad Eph̄. ap̄s

UVA. BHSC. IyR_032

Dñica in octa. resurrec. de pugna paradysi.

ait: Jnduti loricam iusticie: habēt quoq; thoracez: que q̄dē est fuepxcessiua fiducia i dño iesu christo in eius ꝓmissis ⁊ verbis in oi dubio ⁊ periculo cor ineffabilit assecurās: ita vt q; si oia castra demonū: ⁊ ois synagoga peccantiū ⁊ tota caterua mūdanoꝝ sapientiū et ꝑncipū ipsum obsiderēt: oēs habet ꝓ sūmo volatili: simplicisq; ꝓfidētia ad deū. Illō Job xvij. c. postulat di. Pone me iuxta te: ⁊ cuius manꝰ pugnet ꝓtra me. Adductusq; inq̄t dñs mihi adiutor non timebo q̄d faciat mihi hō. Quilibet etaz habet calibeū quod est ardēs ⁊ superexcessiuꝰ amor christi nihil aliud cogitare loqui aut sperare aut sentire nolens nec valens nisi in deū trinū ⁊ vnū ⁊ iesum christū hūanatū ⁊ crucifixū ⁊ mortuum hinc semp ebullit ad christi honorē ⁊ laudez et alias christo incorporādas ⁊ christū in eis. Hic semp sollicitat quō in oibꝰ possit placere dilecto ⁊ quō mimas eius offensas oino valeat euitare. Hic semp querit vbi ē dilectꝰ meus: nūciate dilecto meo q; amore langueo: et ꝓ dilecto circūit oia velut ebriꝰ ⁊ sicut stultus semp tamē dilectū quem querit hz dulciter amplexat ⁊ sibi inseparabilit herens cū paulo aut ad Rho. viij. Quis nos sepabit a charitate christi. Tribulatio: an angustia: an psecutio: an fames: an nuditas: an piculum: an gladiꝰ? Et sequit: Certus sum eni: Qz neq; mors: neq; vita: neq; angeli: neq; ꝑncipat⁹: neq; ỽtutes: neq; instātia: neq; futura: neq; fortitudo: neq; ꝓfundū: neq; creatura alia poterit nos separe a charitate dei que est in christo iesu dño nr̄o. Habēt insup ocreas ferreas tangētes crura: que sūt duplicata virtꝰ que habeat spīm sustētare. Prima ē patiētia inuincibilis. scōa est pstātia magnanimis de q̄bus Proū. xvj. Melior est vir patiēs viro forti. Hec ē virtus ꝑma. Et q̄ dñat alio suo ex pugtore vrbiū: Hec ē secunda. Calcaria hūt aurea tanq̄ viri milites christi regi eterni q̄ sūt timor inferni ⁊ desideriū paradysi. Propterea de ambobꝰ Eccl. ix. c. Nemo scit vtr dignus sit odio vel amore. Brachialia eoꝝ etiā sunt declinare a malo ⁊ facē bonū. Habēt insup chyrothecas. i. manuū thecas. i. generatos q̄ sunt discreta practica in declinādo malū et faciēdo bonū. Jn sinistra q̄dē q̄libz tenet scutum triplici textura ꝓfectū. Prima ē ꝑtinuus sensus dine pūtie vt ipsum vndiq; obūbrāt De q̄ p̄s. ait: Prouidebā dñm i ꝓspectu meo semp. Scōa cā est iustissima ⁊ gliosissima: ꝓ q̄ pugnat. s. pug̃ ꝓ celo rapiēdo ⁊ depdādo Act. xiij. Per multas tribulatiōes oportet nos introire in regnū dei. Tertia ē desup ornans totū scutū. s. nomē iesu. s. iesus in medio solis cū. xij. radijs solarib⁹ q̄si ꝑncipalioꝝ ⁊ cū multi puulis veluti fuligitānb⁹ i mysteriū supsplēdissime trinitat: ⁊ in signū nr̄e ꝓ ipsum iesum christū gratifice illūiatiōis et saluatiōis. De q̄ scuto p̄s. ait: Scuto circ. te veri. ei⁹: nō ti. a ti. noc. A sagit. volā. in die a nego. pambu. in tene. ab incur. ⁊ demo. meri. Cadēt a late. tuo mil. et de. mi. a dex. tuis ad te aūt nō approp̄in. Lanceā ỽo solidā ⁊ lōgam in mānu dextera gestāt q̄ desinat famosam exēplaritatē attingētē in longū: nō solū i pseuerātia sed i diffusa bonitat: fama. Hec est que acerrime deuerberat pectora emulorū. Mā apls. ij. Cor. viij. ait: Prouidem⁹ eni bona nō solū cor̄ deo: ꝫ etiā cor̄ oib⁹ hoib⁹ Ecce lancea lōga. Sz ỽ lācea in dextera portat mānu q; exēplū bonū nō bñ refulget in veritate nisi in plenitudie bonoꝝ operū sctā intentiōe factoꝝ iuxta dñi p̄ceptū Matth. v. c. Sic luceat lux vr̄a cor̄ā hoib⁹ vt videant opa bona: ⁊ glificēt pr̄em vr̄m q̄ in celis ē. Ensis coꝝ vmbraculi pūgēs ⁊ vndiq; scidēs atq; solatus: hic ē fulgēs ꝫ recōdit⁹ in vagina ē dei verbū ad mores ꝑtractabilis atq; efficax penetrās atq; illuminās: ꝫ in vagina memorie recōdit⁹ ⁊ ꝑtinue oportun⁹ necessitatib⁹ ꝓpatus. De eo apls. vj. ad Eph. ait: Et gladius spūs q̄d est ỽbū dei. Hūt etiā ficcā seu pugionē. i. dagā lateri adherētē: q̄ est feruor ⁊ singularis efficacia ỽbi dei. De q̄ apls ad Heb. c. xiij. inq̄t: Viu⁹ est sermo dei efficax ⁊ penetrabilior oi gladio ancipiti. Hūt etiā oēs militarē vestē. s. sagū vel signuz q̄d q̄si sup arma portāt hyacinctini colorīs volitātē hincinde eo q; libē añ ⁊ retro depēdeat. Jn ārū q̄libet pte añ depictū est nomē iesu i medio fulgurant sol ⁊ retro nomē christi in ꝓsimili sole. Sicut scptū est. Jn sole posuit tabnaculū suum. Et itez Zach. vj. Oriēs nomen ei⁹. Hec militarē vestē q̄si biptita ē. Gaudiū de redemptiōe ⁊ spes de glificatiōe. Gaudiū q̄dē de redemptiōe hec est posterior ps cū iā sim⁹ redēpti: q̄ redēptio in christi noie demōstrat. Jn terp̄tat eni vnct⁹ qz xp̄i sanguie vncti redempti ⁊ loti sum⁹. Ih̄ Apoc. j. Lauit nos a peccatis nr̄is i sanguie suo. Et ē spes de glificatione q̄si āterior ps i q̄ ē nomē iesu q̄ interp̄tat salus: quia ait apls petr⁹ Act. iiij. Non est i alio noie salus in quā salutē electi sperāt. Sz hec vestis ideo celestis colorīs est: qz ⁊ redēptio ⁊ glorificatio de summis celoꝝ ex dino munere venit: sicut Jaco. j. scriptū est. Om-

UVA. BHSC. IyR_032

ne datū optimū: hec est redēptio: r oc donū pfectum: hec est gūficatio desursum est. In sole est nomē ihesu: qz nomē ihesu. i. noticia iesu illuminat oēm hoiem venientē in hūc mūdum. Et psimilit christi nomē: qz ipse ō se Jo. viij. c. ait: Ego sum lux mūdi: qui sequit me nō ambulat in tenebris sed habebit lumē vite. s. glorie sempiterne.

De equis militie christi: r de spūali ornatu eoz. Cap. vj.

Exto cū ptēplemur descriptionez equoz huj militie admirāde. Mā quilibet miles huj exercitus eq̄tat sup cādidissimū equū. Miles eni cuiuslibet equi rōnalis spūs est. Equus aūt albus ē innocens corp subditū rōni: qō ipsi cū rōni p ppheta ait: Ut iumentū factus sum apud te: r ego semp tecū. Ratinacula r habena cuiuslibet eq̄ sunt prudētia r simplicitas quas in manib⁹ aplos retinere pcipiebat dns cum dicebat Mat. c. x. Estote pru. sicut ser. Hec eni retinacula a retinēdo dicta sunt. nam retinēt impetū eq̄ ne ruat: qz sunt grossiora r simplices sicut colūbe: hec habena q̄ subtilior est: his eni duobus regunt et dirigunt iustoz spūum corpoz eq̄. Sella cuiuslibet est vera psideratio sut: que sella duas habet ptes anteriorē r posteriorē. Anteriorem psideratio nobilitat aie ad imaginē r similitudinē dei formate: Sicut Genē. j. c. scp. ē Creauit de⁹ hoiem ad imaginē r similitudinem suā. Posterior vo pars selle ē psideratio miserie r vilitat hūane: exēplo illi⁹ q̄ Job xvij. dicebat: Putredini dixi pr me⁹es: r mr mea r soror mea vmib⁹. Hec duo faciūt spiritum sup corpus firmit residere r dnari. Hūt q̄ selle ornamēta posteriora r anteriora q̄ dicunt postella r antella. Postella eni est cōfessio preteritoz cōmissoz. Ūñ in ps. Cogitatio hois psitebit tibi. Et antella vo ē memoria mortī r secretoz iudicioz dei. De q̄ Eccī. vij. c. ait: Memorare nouissima tua r in eternū non pec. Cingula vo q̄ sub corpe equū cingit est exaiatio pscie sue. Ūñ scp. est Osee. ij. Judicate mr̄ez vr̄az. s. psciam vr̄am. Duos etiā scapeos quelibz sella hz: Dext hūilitas ē in p speris. Sicut Eccī. iij. scriptū est. Quto magnus es: hūilia te in oib⁹: r coram deo inuenies gr̄am. Sinister ē magnimitas in adūsis exēplo apli q̄ de se inqt. s. Coz. iiij. Tribulationē patimur r sustinem⁹. s. magnimit r indefesse. Ferra q̄tuoz pedū cui⁹libz eq̄ expimenta feruida r fortia sunt q̄tuor affectionū quib⁹ r dolet r gaudet r sperat r timet fz deum non sm mūdanum affectuz. Ūñ ō tali iusto atq̄ de affectiōib⁹ ei⁹ Jo. Apoc. x. c. ait: Pedes eius tanq̄ colūna firma: rectitudo intētiōis ad deū in igne ascēdisti atq̄ feruenti feruēs dei affectio denotat. Talis aūt cū pphā ait: viā mādatoz tuoz cucurri: cuz dilatasti coz meū. s. in feruēti tua affectione.

De innumerabili multitudie populoz r peditū regis eterni. Capitulum. vij.

Eptimo ptēplemur descriptionez multitudis pl̄oz r peditū hui⁹ exercitus. Post pcedētes milites sequit innūabilis multitudo pmiscui sexus. Oēs eni se pūtāt ante thronū hui⁹ etni regi Propterea magn⁹ cācellari⁹ xpi Job. vij. c. Apoc. subdit. Post h̄ vidit turbam magnaz quā dinūerare nemo poterat ex oib⁹ gētib⁹ et tribub⁹ r plis r linguis stātes añ thronū in pspectu agni amicti stolis albis r palmis i manib⁹ eoz. Et clamauerūt voce mag̃ dicētes Salus deo nr̄o iesus q̄ interpt̄at salus q̄ sedet sup thronū r agno. Eques eni multitudo ante descripta pl⁹ ad ptēplatiōes q̄z ad actiones. Mā in q̄libet statu aliq̄ dino lumie illustrati repiunt. Hec aūt turba mag̃ pl⁹ ptinet ad actiones: qz actiua vita magis vel magnis tribulatiōib⁹ plena ē. Propterea marthe a domino Lu. x. dictū est: Martha martha sollicita es r turbar erga plurima. Hec aūt turba p eo inūabilis dicta ē: qz nemi nota nisi illi q̄ nūerat multitudinē stellarū r oib⁹ eis nomina vocat. Hi sūt ex oib⁹ gētib⁹ etiā barbaris ad xp̄m p̄ūsis: r tribub⁹ gētiū r plis tribuū r linguis pl̄oz. In gētib⁹ diūse sūt tribus: in trib⁹ diūsi pl̄i: in plis diūse sūt lingue. Et de oibus istis elicit dns electos suos stātes añ thronū q̄tū ad reuerētiā dine maiestatī. In pspectu agni q̄tū ad obsequiū generat redēptoris nr̄i iesu xpi. Amicti stol⁹ alb⁹ q̄ ad puritatī cādoz̄: r palme i mānibus eoz q̄ ad triūphalē honoz̄. Palme eni victoribus dant: oēs hi clamabāt voce mag̃. i. feruido desiderio dicētes: Sal⁹ deo nr̄o q̄ sedet sup thronū r agno: qz oēs hi suā salutē attribuunt sūme, puidētie dei r infinito merito innocentissimi agni xpi q̄ sī ab alio sensu affectualit clamēt. Viuat. viuat. viuat rex etn⁹ r dns iesus christus in secula seculoz Amen.

Articulus. ij. de p̄lio dato ad celestē hierusalē p milites christi

UVA. BHSC. IyR_032

Onsūmato iam ꝑmo mysterio de christi resigna vel mōstra. Jaz ad secundū mysteriū. s. de eoꝝ pugmētis oculos erigam⁹. De q̄rū victoria sperandū est: qz sicut ꝓpha ait: Dñs virtutem ꝑdo suo dabit. Circa qō mysteriū tria nouit ꝓēplemur. ꝑmo ciuitatis pscrutationē. 2° militū ꝑpationē. 3° pugne executionē

Qz vt milites christi ad preliū aiarent eis ciuitatis supne dispositio reuelat. Cap. j.

Primo ꝓtēplemur ciuitatis pscrutationē seu explorationē: qz ciuitas ista sancta que expugnāda est q̄ admirāda sit debet militib⁹ reuelari vt ad pugnā z victoriā fortius animent. ꝑopterea aq̄linus ꝓtemplat euāgelista iohēs scrutatoz z explorator huius ciuitatis mittit ab eterno rege quā cum ꝓtemplaret fundamēta in mōtib⁹ suis: z montes in circūitu eius: reuersus regni ꝓsiliarijs ac militib⁹ ait: Vidi ciuitatē sanctam hierusalē nouā descēdentē de celo. Et subiūgit: Et habebat murū altū z magnum habentē portas. xij. Et in portis āgulos ab oriēte porte tres: z ab aq̄lone porte tres: z ab austro porte tres: z ab occidente porte tres Quia tamē sicut ꝓpha ait: Oia dei opa pfici untur in fide: z sine formata fide hec mime p fici pūt. Jdeo in his verbis regi ꝓsiliarijs ac militie eius a iohāne p ordinē de hac ciuitate triplex mystica visio reuelat. Jn ꝑma q̄dē reuelat eis fidei p̄miū. in scōa fidei meritum in tertia vident fidei transitū. Jn ꝑma q̄dem visiōe reuelat eis fidei p̄miū q̄ō ē gloria sempiterna que finis est cūctoꝝ operū que fiunt p formatā fidē. Et de ꝑmo Jo. ait: Vidi ciuitatem sanctā hieru. no. descē. de ce. a deo paratam sicut sponsam ornatā viro suo. Jn q̄bus breuib⁹ verbis cōprehēdit totā futuraz gloriam beatoꝝ quo ad septē coꝝ ꝓncipales dotes. Quarū sicut in ꝑcedentib⁹ patet: tres ꝑme ptinent ad aiam: z q̄ttuoz seq̄ntes coꝝpoꝛi corrūdent. Prima que ad aiam ptinet est dilectio plena. Et de hac dicit: Vidi ciuitatem. Ciuitas est q̄si ciuiū vnitas dicta que maxime p dilectionē fieri habz: qz ibi in deo mira est vnitas beatoꝝ oīum tanq̄ ciuiū illius admirabilis ciuitatis. Secūda est possessio certa: z de hac dicit sanctā. Sanctus eniz idem est q̄ firm⁹: qz beati oēs firmit z inseparabiliter adherēt summo deo. Tertia visio apta z clara p hierusalē denotata que interꝑtatur visio pacis: qz ibi beati oēs semp deuz regem pacificum ꝓtemplant. Addant alie q̄ttuoz dotes q̄bus ꝑmiabunt premia beatoꝝ Prima est impassibilitas. Et de hac subiungit nouā: qz p remotionē vetuste coꝝruptionis z passibilitatī beatoꝝ coꝝpa noua impassibilia fient. Secūda ē agilitas q̄ p descendētem de celo clare manifestat. Tertia ē subtilitas: de q̄ subtiū git: a deo paratā. Sicut enim res grossitudinē hās parari ꝺz q̄si subtiliat: sic z coꝝp⁹ beatoꝝ a deo parabit cū illud faciet tā subtile q̄ q̄si spūale reddet. Quarta ꝺo est claritas: de q̄ mānifeste subiūgit: sicut spōsam ornatā viro suo. Mā sicut ornamētū foz mosi⁹ reddit coꝝp⁹: sic z claritas btoꝝ coꝝpa decoꝛabit. Jn scōa aūt visiōe reuelatur huic militie fidei meritū z oē meritū electoꝝ pficit et ḡtificat in fide z merito iesu christi. Et de ꝺ fidei merito Jo. ait: Et habebat murū magnū z altū. Ad litterā aūt p magnū intelligit latū z longū seu totū circūitū ei⁹. Quid ḡ aliud p hūc murū q̄ meritū christi ꝓuenientī⁹ designat? ꝑer ꝺ eni illā ciuitatē sctāz vndiq̄ circūcingit: ꝓtegit z defendit. De quo muro Esa. xxvj. c. ait: Urbs fortitudis nře sion saluator nr ponet in ea murus z antemurale. Hic aūt mur⁹ magn⁹ z alt⁹ merito noiat: qz meritū xp̄i magnū est ꝓp incōprehēsibilitatem dinitatī q̄ meritū xp̄i dilatatū ē. Et altuz ꝓp altitudinē hūanitatī q̄ tale meritū acq̄situ est. Un Hiere. xxxij. c. ait: Fortissime magne potēs dñs exercituū nomē tibi. Magnus ꝓsilio z incōprehēsibilis cogitatu. Et in ꝺ tā mag̃ z alto merito ꝺia istoꝝ merita z in tāta magnitudīe crescūt z dilatant z infinito p̄mio eterne glorie compēsant. Jn tertia ꝺo visiōe reuelat Jo. his militib⁹ xp̄i fidei trāsitū. i. vñ est ingressus z trāsit⁹ ad gloriā sempiternā ꝑ futurā pugnā. Et de ꝺ subdit hūitem portas. xij. z in portis anglos. ꝑer. xij. eniz portas. xij. articuli fidei designant. Mā sicut ꝑportas ingredimur ciuitatez terrenā: sic ꝑ articulos fidei ciuitatē ingredimur sempiternā. Hanc ꝺo portaꝝ. xij. anguli sunt in q̄libz articulo firmitas hūilis z occulta. Jn scripturis eni sacris sepe sumit angul⁹ ꝑ fortitudine. Mā in angulis domoꝝ in q̄b⁹ parietes iūgunt dom⁹ fortioz ꝓsistit. Un z xp̄s lapl angularis dict⁹ ē. Et q̄ in caput angli factus ē Job quoq̄. c. j. dictum est q̄ ventus concussit quattuoz angulos domus vt dirueret eā Ecce q̄ firmitas fidei in angul denotat: qz in pūtis vite decursu tāta sp erit firmitas fidei christi q̄ nunq̄ deficiet fides articuloꝝ: sicut Lu. xxij. c. ait: Ego rogaui ꝑ te petre vt non

UVA. BHSC. IyR_032

defi.fi.t. Ad|hāc āt fidei firmitatē hortat apostolus petr⁹.j. Pe.v.cū ait: Adūsari⁹ vr̄ dia. tanq̄ leo ru.cir.que.quē deuo.cui resi.fort. in fi. Qui aūt ingressuri sint.xij.portas māifestat iohs cū subdit: Ab oriente porte tres: ab aq̄lone porte tres: ab austro porte tres: t ab occasu porte tres. Per oriētē.n.iusti q̄ fuerūt ab origie mūdi intelligūt. Per aq̄lonē significant illi q̄ t a bono frigidi ad calorē fidei sunt pusi. Per austrū aūt antiq̄s iudeos iustos i saluatoris fide calētes puenient intelligere possum⁹. Per occasum vo illi q̄ in fine seculi pūtent. Ab oriēte t ab aq̄lone: ab austro t ab occasu porte tres eē in ciuitate congrue designēt: qr q̄cūq̄ ex gētib⁹ ante dictis intrāt in ciuitatē ante dictā p fidē sctissime trinitatī in q̄ttuor mūdi ptib⁹ in.xij.articul⁹ p̄dicatā ingrediunt. Hinc ap̄ls.xj.c.ad hēb. de hac fide intelligēs ait: Sine fide impossibile est placē deo. Pōt etiā nō incōueniēt alit dici Primo. s. q̄ tres porte sunt ab oriēte ad aperiendū intelligētiā nr̄am de trib⁹. Primo de creatiōe. scdo de redēptiōe. tertio de regeneratiōe p sacr̄alē gr̄am incarnati xp̄i. Hec eni tria in oriēte nouo repiunt. Scdo enī sunt tres porte ab aq̄lone ad aperiēdū aq̄lonarē algorē p obscuritatē atq̄ pcellā tēptationuz hostiliū t certaminū q̄rūcūq̄ q̄ principaliter sunt a trib⁹. Primo sunt a carne. scdo a mūdo. tertio a diabolo seu a pcupia carnis: a cōcupia oculoz t a supbia vite seu ab errore fauore t terrore. Primo eni error seductorius impugnat varietatē t intelligētiā ei⁹. Scdo aūt fauor adulatori⁹ t mūdan⁹ allicit t inficit volūtatē. Tertio vo terror cōminari⁹ t malignus pusillanimitatē t fugā inducit t pstantiā frāgit. Tū ppie p̄mū est ꝫ rōnalē. scdm ꝫ pcupiscibilē. tertiū vo ꝫ irascibilē. Tertio q̄q̄ sunt tres porte a meridie. s. ad aperiēduz tria de christo. Primo ad ardētissimā charitatē. scdo ei⁹ incōprehēsibilē claritatez. tertio ei⁹ iocūdissimā felicitatē. Hec eni tria meridionalia sunt q̄ spōsa spōso cant. j. instant petit cū ait: Indica mihi vbi pascas vbi cubes i meridie? Quarto q̄q̄ sunt tres porte ab occasu etiā ad aperiēdū tria. Primo nr̄e pnitat miserabilē fragilitatē. scdo nr̄arū culparum horribilē deformitatē. tertio penarū iudicialiū sibi debitarū t cōicatarū terribilē t intolerabilē infinitatē seu eternitatē. Hec q̄dē vere tria occidētalia sunt. Hec igit sunt porte ciuitatis q̄ expugnāda t saccomādanda est.

Ordo t prepatio ad pugnaz celestis hierusalē. Ca.ij

Ecūdo pr̄ēpiemur militū ꝑpatione ad pugnam. Post enim nota facta est regi ac toti militie eius dispositio ciuitatis festine: ac festine omnes preparant ad pugnā precipiēte rege vt versus ciuitatē totus exercit⁹ dirigat. Difficilima tū gressu ipsa ciuitas ē: nec q̄dē adiri p̄t nisi duab⁹ vijs sicut ꝑpha ait: Vniuerse vie dñi misia t veritas: vtraq̄ tū admodū arta: qr arta ē via q̄ ducit ad vitā: t pauci sūt q̄ inueniāt eā: sicut Mat. vij. 8r: Differūt tū: qr via veritatis ardua est. via aūt mie plana ꝑ plixa: illa aūt fortiū ꝑ infirmoz. Ista recipit paupes debiles cecos claudos: vulgusq̄ promiscui sex⁹ videt q̄ faciunt amicos de māmona iniq̄tatis: qr bti misericordes: qm̄ miam pleq̄nt Mat. v. c. Per hāc igit mie viā tota munitio hui⁹ exercit⁹ t oia fulcimēta t victualia necnō cariagiū eius et cūcta illi necessaria dirigunt. Alia aūt terribilis ē vt castroz acies ordiata Cāt. vj. Solū est eni viroz fortiū t eoz q̄ pūt ad bella pcedere viā veritatis eligētes vtpote virilit vim facturi. Ambe tū vie ei⁹ vie pulchre. Mouetur exercit⁹ t vnusq̄sq̄ iux̄ ꝑpas vires t animi nobilitatē aggredit iter ciuitatis magne. Ambeq̄ sumunt vie ad ascensum animant oēs: mouent castra t viā veritatis eligit rex et nus ipse attestāte Jo. xiiij. Ego sum via ve. et vi. Per hāc dirigit gressus suos qr oportuit xp̄m pati t sic intrare i gloriā suā Lu. xxiiij. Ipsum sequunt oēs aiosi viri t milites ei⁹ electi. Reliq̄ vo multitudo p mie viā dirigit iter suū. Tyrones igit validi in comitatu eterni regis p vallē lachrymarū cuz alacritate de virtute in virtutē ascēdūt donec tandē appēhēdētes vticē mōtis puenīūt vsq̄ ad ciuitatē munitā. Sz qr vt 8r Proū. xxiiij. Cū dispositiōe inijcit bellū. Castrametant oēs de exercitu simul: collectaq̄ oi multitudie exercitus inchoāt ciuitatis obsidionē: tendunt papiliones prectiōis dine: firmant vexilla exēplo ꝓr scōz t oēs acies eqrantiū t peditatuū p ordinē distinguūt. Ad oriētē adūsus pmā portā tam ordinat iudas: adūsus scōaz ruben: aduersus tertiā gaad t oēs cū exercitu suo. Ad aq̄lonē adūsus pmā portā statuit aser: ꝫ scdā neptali: ꝫ tertiā manasses t q̄libz cū exercitu suo. Ad austr̄ vo symeon opponitur prime porte: leui secūde: yssachar tertie. Et q̄libz habet secū suū exercituz. Ad occasum zabulon opponit prime porte. ioseph secūde. bēiamin tertie. oēsq̄ milites eoz cū eis. Et sic viri belli distinguunt oēs exercit⁹ militū multitudo oisq̄ mltitudo bellātiū vndiq̄ circūcingit vrbē

De modo expugnandi t saccomanandi supnam hierusalem

UVA. BHSC. IyR_032

Bñica in octa. resurrec. de pugna paradysi.

Capitulum. iij.

Tertio ꝓtẽplemur huiꝰ mirãde pugne ꝯecutionẽ. In primo igit ciuitatis ꝓgressu pugnatores ciuium ꝓstantiũ emollire nituntꝫ. Propterea primo approximãt ad vrbẽ ipsi scurati lectionibꝰ supernorum: necnon ⁊ clypeati collationibꝰ celestiũ thesaurorꝫ: statimqꝫ inherẽt eis ancilliferi: q̃ per sui ꝓtemptũ dum se opiunt infirmitate culpaꝫ celestibꝰ gratijs appropinquãt. Secꝰ istos balistarij subsequuntꝫ ipsi videlicet orãtes ac genuflexionibꝰ balistas corporꝫ suorum tendẽtes: ⁊ q̃nqꝫ brachijs in crucis modũ extensis: demũ manibꝰ iũctis ⁊ eleuatis in celestes ciues sagittas oronũ efficaciũ emittẽtes Sedẽt ipi sagittarij parati ad bellũ: interim aerẽ ignitis replẽt sagittis desiderioꝝ sctorũ Sũtqꝫ ⁊ q̃ ardentes sagittas emittũt ab imo ardentis cordis cuulsas. Alij inuisibilia speculationũ celestiũ multiplicare non cessant. Constituũtꝫ pinde subito ante ianuas vrbis bestie nultiplices cum falsis meditationũ celestiũ secretorꝫ. Inde iaciũt ad ciuitatẽ menia et in ipsam etiã ciuitatẽ fundibularij in oculorum fundis laudes lachrymarũ. Dis enim deuota lachryma lapis est q̃dẽ de funda oculi in ciuitatẽ celestem electa. Fundibularij q̃ iacere non cessant lapides gemituũ ienarrabiliũ. Spicularij etiã indefesse mltiplicãt plãctuũ ⁊ pectorꝫ tunsionũ. Nec dubiũ in tãto telorꝫ ⁊ tã acri certamie ac tanta violẽtia pugnatorꝫ q̃n celestes ille angelorꝫ phalãges suscipiant crebra miserationuꝫ vulnera intrñ vt passim sauciata sit angelorꝫ caterua. ac multomagis ẋgo maria: vtpote medullitꝰ affecti videlꝫ pietatꝫ ꝓfossaꝫ cordialit pforata. ita vt clamare cogat vulnẽata charitate ego suꝫ Sꝫ sicut ab his validis pugnatoribꝰ vulnerantur illi celestes ciues: sic ⁊ ipsi vulnerãt ipsos vrbis expugnatores. Corde siq̃dẽ pcussi sũt illi q̃s ipse ignẽ amoris acule mẽtẽ medullitꝰ penetrat affectũ ⁊ trãsuerberat intrñ vt desiderũ sui estꝰ cohibẽ vel dissimlare oino non possint. Talesq̃ deniqꝫ vulnerati desiderio ardent feruẽt affectu estuãt: anhelant: pfunde ingemiscũt ⁊ lõga suspiria trahunt. Hec tibi vulneratarũ aiarũ certa fiũt sig̃ gemitꝰ ⁊ suspiria ⁊ vultꝰ pallẽs atqꝫ rabescẽs. Interea ꝓstituunt bõbarde cordialiũ ardorꝫ atqꝫ clamorꝫ ex feruore spũs emissorꝫ: q̃ violẽto impulsu ꝓcutiũt atqꝫ ꝓfringũt muros ⁊ alta menia ciuitatꝫ. Cõstructa aũt etiã maganorꝫ vel magnorꝫ. i. mẽtaliũ actionũ in ciuitatꝫ muros et menia ferũt in gẽte saxorꝫ moles ⁊ lapides lapidibꝰ illudunt. Et ex crebra saxorꝫ collisione secreta celi mysteria reuelãt. Applicant in terra ad murũ machine operũ pfectorꝫ: ⁊ fortibꝰ pugnatoribꝰ intposit aggrediũt cõis ppugnatores vrbis. Interea inspata velocitate subito murꝫ applicant scale celestiũ specktationũ: p q̃s veloci ascẽsu milites scãdũt se p visibilia ⁊ inuisibilia rapiẽtes: astricti q̃ feruoribus importunis audaci conatu subito scandũt muros pstrepũt milites clãgẽtiũ ⁊ laudantiũ buccinarũ clamoresq̃ feruorꝫ vociferantꝫ exercitꝰ ac dicẽtꝫ: sacco. sacco. sacco totam ciuitatẽ in admirationẽ ⁊ stuporẽ adducũt. Ibis deniqꝫ i hũc modũ certãtibꝰ ⁊ machinis ⁊ ppugnãtꝫ alijsq̃ mirabilibꝰ armis ⁊ modis fortissime dimicãtibꝰ vulnerãt ⁊ vulnerãtur inde reportãtes vulnera pietatꝫ. Isti igit violẽtijs atqꝫ violãtibꝰ ictibꝰ frangunt ⁊ aperiunt celestꝫ hierusalẽ muri. Hãqꝫ ꝓspiciunt q̃ intꝰ sũt vel fiũt: nec ista sufficiũt ꝙ vallo humilitatꝫ qõ ciuitati circũstat repleto sensu vtilitatis ꝓfractisq̃ vallis corpaliũ rerũ admonent ad murũ multitudies arietũ ⁊ incurrẽte directa rõcinatiõe validis argumẽtorꝫ ictibus murorꝫ sublimitas tãdẽ hicinde dissoluit: meniaqꝫ vrb vario machinamẽtorꝫ impulsu vndiqꝫ laceranꝫ. Et iã illa ꝓfunda altitudo dinorꝫ mystẽiorꝫ penetrat: fractoqꝫ muro ibi spisso i figurꝫ ⁊ structo enigmatibꝰ sacrũc irruũt vndiqꝫ fortes alta voce clamãtes viuat iesus: viuat iesus: viuat filiꝰ dei dñs iesus xps. Et pscrutãtes scrutinio irrũpũt audaciores ⁊ plateã ciuitatꝫ intrãtes penetralia dini palatij ingrediũt. Inꝫ q̃s fuerũt paulꝰ et frãciscꝰ: ibiq̃ audiũt archana ẋba q̃ nõ licꝫ hoi loq̃. ij. Corꝫ. xij. Diuidũt ceteri p plateas et vicos secretiora ediũ penetrãtes: nihilqꝫ in discussum domibꝰ relinq̃ntes intrãt audaciores ad regẽ ita vt lamẽtabilitꝫ letꝰ dicat: q̃si irruto muro ⁊ apta ianua irruerunt sup me Job. xxx. Ingrediũt tñ in ekna gazophilacia celestiũ thesaurorꝫ: in q̃bꝰ absc̃dita latet altitudo diuitiarꝫ sapie ⁊ scie dei. Rapit q̃sq̃ q̃ põt: ab alio rapit sermo sapie: ab alio sermo scie: ab alio fides: ab alio gra sanitatum: ab alio opario ẋtutũ: ab alio ppbia: ab alio discretio spũum: ab alio genera linguarꝫ: ab alio interptatio sermonũ. j. Corꝫ. xj. Alꝰ rapit abstractiões: aliꝰ extasim: aliꝰ raptꝰ: aliuꝫ reuelatiões: aliꝰ visiões. Ab isto rapit thesaurꝰ sapie: ab illo thesaurꝰ intellectꝰ: ab alio thesaurꝰ ꝓsilij: ab alio thesaurꝰ fortitudis: ab alio thesaurꝰ pietatꝫ: ab alio thesaurꝰ timoris In hunc igit modũ gaze iste charismatũ spiritualiũ varia sorte a diuisis diripiunt vt cõstet iurta infallibilis veritatis verbum: q regnũ celorꝫ vim patit ⁊ violenti rapiũt illud.

UVA. BHSC. IyR_032

Sermo LXVI

Articulus. iij. ꝺ victoriosa ac triumphali pace acquisita ꝑ milites christi: ⁊ de benedictione quam reportant ad ꝓpria redeuntes.

ꝺ Iobus autez mysterijs circa sacomānū paradysi que fuerūt sig et pugna visis. Jam ad tertiū ꝓtractandū deſcēdam⁹ qꝺ est de paradysi victoria: de qua ꝓpheta ait seu subiungit: dñs benedicet populo suo in pace. Saccomānato atqꝫ celesti thesauro a ẋtutum ꝑdonibus omnes onusti spolijs cuz alacritate victores per viam aliam reuertunt in regionē suam. Qui enī per semitā virtutū ascenderūt ꝑ viam tramitē reuertunt: vt sint vniūse vie eorum mia ⁊ veritas. Qz enī ascenderūt opus fuit fortitudinis: qz aūt descenderūt opus ē pietatis. Juxta illꝺ apli. ij. Cor. v. Siue enī mente credim⁹ deo: siue sobrij sum⁹ nob: charitas enī christi vrget. Amor ꝺi rapit eos sursum. Amor ꝓximi trahit eos deorsuz. Et redeunt itaqꝫ gaudentes sicut exultant victores capta ꝑda quādo diuidūt spolia. Sicut beniamin lupus rapax mane rapit ꝑdaz vespere diuidit escas: vnde non potentib⁹ ad bella ꝓcedere spolia diuidantur. Et ſm dauid decretū. j. Regl. xxx. Equa sit portio eūtium ad ꝓreliū per vitam ꝓtemplatiuā: ⁊ ad sarcinas ꝓgregatis rex eternus dñs benedicet populo suo in pace. Ad hoc siqꝺem dñs dat ꝓius virtutē vt oia fortiter agēdo ptingat ad pacez. Poterat enī sine eoꝝ industria dñs militib⁹ suis plenā pacē ꝑstare. Sz glorios⁹ reputat suos ꝑ triūphalē victoriā ⁊ gloriā ad pacl securitatē ꝓducē. Est enī pax ista que fit a spū ⁊ a deo: ꝙ impetrāda ē ꝑ oronez hūilē ⁊ deuotā: qz nec spūs ꝑ vim eaz obtinē ꝑt: nec ꝺs eā sine volūtario spūs ꝓsensu facē nolet. Ut igit int vtraqꝫ pax ista firmet ncce est spūi dine volūtati se oino hūiliť subiugare. Deum nihilomin⁹ ncce est ei⁹ infirmitati micordit ꝓdescēdē ⁊ vtilitati ꝓsulē: nunqꝫ ꝺo spūs totū ꝑt exoluē qꝺ ꝺz. Cui tñ satl est: sl ꝙ exhibet qꝺ ꝑt. s. hūilē volūtatl suc ꝓsensuz: sl cut Apoc. iij. c. dñs ait: Ego sto ad ostiū. scz volūtatis ⁊ pulso. s. ꝑ. illūiationē: sl qs audierit vocē meā ⁊ aperuerit mihi intrabo ad eū et cenabo cū eo ⁊ ipse mecū. Sz q̄ naz ē ꝙ bñdictio q̄ ꝺat a rege nisi quā dñs dare suo populo ꝓsueuit? Propterea licētias rex eternus oēs de suo exercitu ⁊ ad ꝓpria eos remittēs bñdicit eis dicēs: Reūtimi ad ꝓpria bñdicti pfis mei: crescite ⁊ multiplicami ⁊ replete terram Gen. j. Bona sane bñdictio multūqꝫ exoptēda q̄ fit vt bona volūtas semꝑ efficiať se ipsa maioꝝ. Et ẋtutū nūs de die in diē copiosioꝝ fiat sicut sperabat qꝺ ait: Multiplicab in aīa mea ẋtutē. s. per quā viuentiū terra repleť. Reūsus ꝓinde de ꝙ bello btūs frācisc⁹ manib⁹ ac pedib⁹ ac latere vulnerat⁹ cū descendisset in sacrū montē aluerne. Et videret eū frēs totaliť vulneratū interrogauerť eū dicentes: Quid sunt plage iste i medio manuū tuarū? Et rñdit eis: Plagat⁹ sum i medio eorū qui diligebāt me Zach. xiij. c. Sz vt reiueritatē filij mei seriosi⁹ aģscatl eā vulgari ser. reserabo vobis. Recurre ad legēdā de impssiōe sacroꝝ stigmatū: qñ eoꝝ que dicit ꝙ se velle reserare noticiā hre nō potui. Ciuitatis aūt supne cōmilitones ac triūphatores victoriosissimos cū bñdictiōis fruct⁹ reportatione iesus xps dei fili⁹ bñdict⁹ ꝑ incremēta virtutū ciues illi⁹ ꝓstituēꝺo ꝓpetuos mia sua q̄ ſm paulū diues ē nos efficiat. Cui sit honoꝝ laus ⁊ phēnis gloria cū pre ⁊ spūsctō: ꝑ infinita secula seculoꝝ Amen.

Operis conclusio.

i Ongi⁹ euasit ꝙ op⁹ cꝫ volebā cꝫqꝫ putabā: sed legentib⁹ atqꝫ ꝑdicātibus qꝺ⁹ nō erit in ꝯtuz: mime erit longū. Quib⁹ ꝺo lógiozes viderēť eē sermones assumāt coꝝ q̄ scūqꝫ in ꝑdicatiōe magis placuerit ptes. Cū q̄libz articul⁹ cui⁹cūqꝫ sermōis cōiť ad legēdū ⁊ ꝑdicādū formatā ⁊ ordinatā materiā ꝑstet. Jmmēsas igiť grās iaz agam⁹ ipsi ineffabili mie ⁊ dulcedini saluatoris nr̄i iesu: q̄ decursis tāli pelagi feliciť ꝓduxit ad portū. Ꝺrātes ac suꝑpliciť postulātes: vt si aliqꝺ⁹ in loc aliť locuti sum⁹ cꝫ ipse velit micordiť veniā largiať. Si ꝺo ē q̄ pie corrigē velit dum viuo i hac labili vita: corde: ore: ⁊ ope: correctionē hūiliť suscipe pat⁹ sum. Si aūt dñi iesu vocatio velox me subtraxerit ex hac luce. Scta rhomana ac vniūsať ecclesia cui vniūsale magisterij datū est: si qñ ⁊ in ꝙ ope aut in q̄cūqꝫ alio ꝓme facto seu fiēdo ꝓsperexerit eē indigna: digneť obsecro emēdare. Asserens insup pleno corde q̄ q̄cqꝺ i his q̄ ꝑtri libro scꝑsim⁹ sensim⁹ve min⁹ bñ nob verissime imputam⁹. Si qꝺ aūt digne illi⁹ dono sentim⁹ q̄ nec loco ꝓcludiť nec tpe variať imensus etern⁹ bñdict⁹ bñdicibiľac bñdicendus. Per infinita secula seculoꝝ Amen.

UVA. BHSC. IyR_032

UVA. BHSC. IyR_032

UVA. BHSC. IyR_032

UVA. BHSC. IyR_032

D. Bernardi
Sermones

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 32

UVA. BHSC. IyR_032

·D· BERNARDIN· SERMO·

UVA. BHSC. LyR_032